29785

A VILÁGHÁBORÚ

AMILYENNEK ÉN LÁTTAM.

ÍRTA NAPLÓJA ÉS HIVATALOS AKTÁK ALAPJÁN

József főherceg
TÁBORNAGY

IV.
KÖTET.

GYŐZELMES KÜZDELMEINK
ERDÉLYÉRT.

BUDAPEST
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA. 1930.

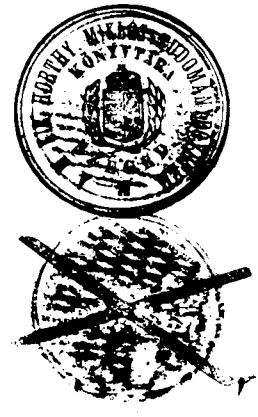

MINDEN JOG FENNTARTVA.
ALL RIGHTS RESERVED.

Csiki havasok. Lapos havas sarka (☼ 1337).

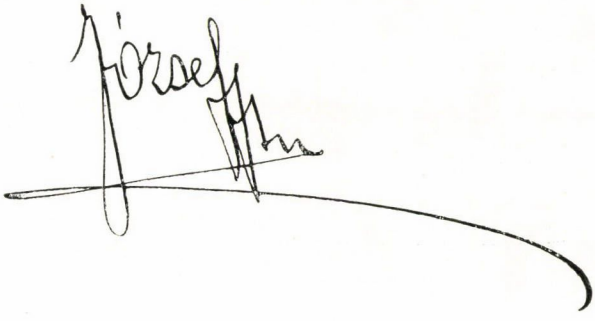

A VILÁGHÁBORÚ

AMILYENNEK ÉN LÁTTAM

*

ÍRTA NAPLÓJA ÉS HIVATALOS AKTÁK ALAPJÁN

JÓZSEF FŐHERCEG
TÁBORNAGY

AZ AKTASZERŰ ANYAGOT ÖSSZEGYŰJTÖTTE
ÉS ÖSSZEÁLLÍTOTTA

VITÉZ RUBINTHY DEZSŐ
M. KIR. ALTÁBORNAGY

IV. KÖTET.

GYŐZELMES KÜZDELMEINK
ERDÉLYÉRT

(1916 DECEMBER 2. — 1917 JÚNIUS 28.)

44 MELLÉKLETTEL

BUDAPEST,
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA
1930.

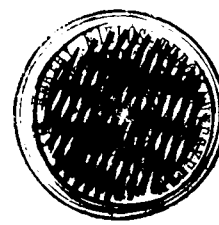

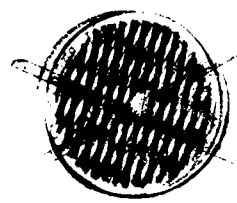

29785/4

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000249574

Kir. Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest VIII, Múzeum-körút 6.
Főigazgató: Dr. Czakó Elemér.

Vitéz bajtársaimnak, volt katonáimnak
ajánlom művemet, mulhatatlan hálám és
ragaszkodásom jeléül.

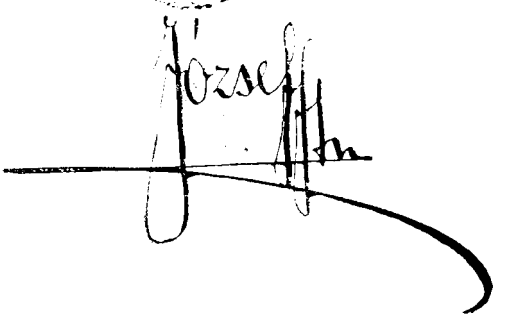

TARTALOMMUTATÓ.

Oldal

I. Fejezet. Az oroszok és románok hadjárata Erdélyért. A nagy kárpáti csata az oroszokkal. 1916 december 2.—1916 december 20-ig. (1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. és 8. sz. melléklet.) ..... 1—134

II. Fejezet. Az újévi csata a Kárpátokban. 1916 december 20.—1917 január 14-ig. (9., 10., 11., 12., 13. és 14. sz. melléklet.) 135—262

III. Fejezet. Háború és politika. 1917 január 15.—1917 március 5-ig. (15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22/a., 22/b. és 22/c. sz. melléklet.) ..... 263—441

IV. Fejezet. A Magyarós visszafoglalása. Látogatásom a francia harctéren. Fontos kihallgatás IV. Károly királynál. A bomló Oroszország. 1917 március 6.—1917 április 11-ig. (23., 24., 25., 26., 27., 28., 29. és 30. sz. melléklet.)..... 442—550

V. Fejezet. Az orosz hadsereg lassú bénulása a forradalom által. Mind sűrűbb érintkezés az oroszokkal. Az állásban látogatom csapataimat. Személyes beszélgetésem az orosz katonákkal a drótakadálynál. Első komoly próbák az oroszokkal fegyverszünetet kötni. A 7. honvédhuszárezrednél baj van. 1917 április 12.—1917 május 20-ig. (31., 32., 33., 34., 35., 36. és 37. sz. melléklet.) ..... 551—692

VI. Fejezet. Megint politika. Tisza bukása. Tárgyalásaim. Homo regius. Újra a harctéren. Nehézségek a békefeltételek miatt. Alexejew orosz hadvezér fenyegető támadása. Látogatásaim az arcvonalon. Károly király látogatása erdélyi arcvonalamon. Egy küldöttséggel a király előtt Laxenburgban. 1917 május 21.—1917 június 28-ig. (38., 39., 40., 41., 42., 43. és 44. sz. melléklet.) ..... 693—847

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE.

1. szám. Kölcsönös harctéri helyzet a románok hadüzenetekor (1916 augusztus 27-én).

2. szám. A román hadsereg tagozása a hadüzenet előtt (1916 augusztus 27-én).

3. szám. Kölcsönös harctéri helyzet 1916 szeptember hó közepén, midőn az erdélyi hadműveletekre szánt német és osztrák-magyar hadosztályok bevonultak.

4. szám. Az Erdélyben lefolyt hadműveletek vázlatos feltüntetése.

5. szám. A Targu-jiui áttörési hadművelet vázlata.

6. szám. Az osztrák-magyar és német csapatok sorrendjének összeállítása, melyek felett 1916 december 2-án a parancsnokságot átvettem.

7. szám. Az Erdély-román hadseregarcvonal vázlatos feltüntetése 1916 december 2-án.

8. szám. Az Erdély-orosz-román arcvonalon a kölcsönös harctéri helyzet feltüntetése 1916 december 2-án.

9. szám. József főherceg-hadseregarcvonal déli szárnyán Gerok-seregcsoport támadásának vázlatos feltüntetése (1916 december 23-tól 1917 január 14-ig).

10. szám. Mackensen-hadseregcsoport (német 9. hadsereg, Dunahadsereg) Romániában lefolyt hadműveletének vázlatos feltüntetése (1916 december 20-tól 1917 január 14-ig).

11. szám. Az orosz-román haderő tagozása, mely a József főherceg-hadseregarcvonallal és Mackensen-hadseregcsoporttal 1916 december 24-én a Kárpát-Erdély-orosz-román arcvonalon szemben állott, midőn a József főherceg-hadseregarcvonal déli szárnyán Gerok-seregcsoport megindította támadását, illetve Mackensen hadműveletéhez csatlakozott.

12. szám. József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságának a Gerok-seregcsoportparancsnoksághoz és a 22. számú hadtápparancsnoksághoz 1917 január 8-án Op. 88. szám alatt intézett parancsa a német 49. tartalékhadosztály elszállítására.

13. szám. József-főherceg hadseregarcvonalparancsnokság 1917 január 8-án kelt Op. 90. számú intézkedése az 1. hadsereg tagozására.

14. szám. A támadó hadművelet beszüntetése után a kölcsönös harctéri helyzet vázlatos feltüntetése a Kárpát-Erdély-orosz-román arcvonalon 1917 január 14-én.

15. szám. Gerok-seregcsoport erőelosztása 1917 január 20-án és a vele szembenálló ellenség helyzete.

16. szám. Gerok-seregcsoportnak és a 22-ős Etappenkommandonak csapatok szállítására vonatkozólag kiadott parancs.

17. szám. Összeállítás arról, hogy a parancsnokságom alatt álló hadseregeknél, hadtesteknél és hadosztályoknál mennyi málhásállat áll rendelkezésre az utánszállítási szolgálat lebonyolítására a Kárpátokban.

18. szám. A 12. hadosztály helyzete 1917 január 27-én a Mestecanesci-i szakaszban.

19. szám. Kimutatás a hadseregarcvonalam jobbszárnyán és közepén (Gerok-seregcsoport és 1. hadsereg) meglévő tartalékokról 1917 február 16-án. (Op. 824. szám.)

20. szám. A hadseregarcvonalparancsnokság 1917 január 20-án kelt Op. 906. számú intézkedése a tartalékok eltolásához szükséges vasuti szállítási anyag készültségbe való helyezéséhez.

21. szám. A hadseregarcvonalparancsnokság 1917 február 19-én kiadott rendeletére beérkezett jelentések összefoglalása, hogy a Gerok-seregcsoporttal, az 1. és 7. hadsereggel szemben mily erős ellenséges tüzérség áll.

22 a, 22/b, 22 c. szám. Tudósítás az 1. és 7. hadsereg, Gerok-seregcsoport hadkészültségi fokáról.

23. szám. A hadseregarcvonalparancsnokság 1917 március 7-én kelt Op. 1146. számú rendelete, melyben a lovak kíméléséről és a lőszer raktárolásáról intézkedik.

24. szám. A Magyarós (↓ 1340) magaslat elfoglalására rendelt csapatok összeállítása és csoportosítása.

25. szám. Határozványok a hadseregarcvonalparancsnokság 1917. évi Op. 1023. számú rendeletéhez.

26. szám. Az arcvonalparancsnokságnak 1917. évi Op. 1269. számú rendelete, mely emlékiratok szerkesztését parancsolja meg.

27. szám. Seeckt tábornok-hadseregarcvonal vezérkari főnökének jelentése 1917 március 17-én a német legfelsőbb hadvezetőséghez a József főherceg-hadseregarcvonal helyzetéről.

28. szám. A hadseregfőparancsnokság válasza a Gerok-seregcsoport, az 1. és 7. hadsereg és a hadseregarcvonalparancsnokság harckészültségi tudósításaira, melyeket az A. O. K. Op. Geh. 230. számú rendeletére terjesztett elő.

29. szám. A német 225. hadosztály támadási tervének előkészítése Muntele Farcu mica (◇ 1570)-tól északra fekvő magaslat elfoglalására.

30. szám. Vázlat a Dixmude körüli német állásokról a nyugati hadszintéren 1917. év tavaszán.

31. szám. A német legfelsőbb hadvezetőség rendelete, amely a csapatok szállítása alatti magatartást írja elő az ellenséges kémkedés elhárítása céljából. Op. 1874. szám.

32. szám. A gyalogság és tüzérség közötti összeköttetési módozatok tárgyában az 1. és 7. hadseregparancsnokságok jelentéseihez József főherceg-hadseregarcvonalparancsnokság a következő záradékot fűzte.

33. szám. A 7. hadseregnél 1917 május havában a csoportosításban végrehajtandó eltolások kimutatása.

34. szám. Utasítás az 1. és 7. hadseregnek a követendő magatartásra nézve.

35. szám. Az 1. és 7. hadseregparancsnokság javaslata a légi uralom elérésére, illetőleg repülőink alkalmazása a légvédelemre ellenséges támadás esetén.

36. szám. Tervezet az ellenségeskedés beszüntetésére. (Fegyvernyugalom.)

37. szám. A román hadsereg mai (1917 május 19-én) hadrendje.

38. szám. Az általam Károly királynak és gróf Tisza Istvánnak ajánlott és általuk kilátásba vett határkiigazítás (kékkel jelzett sáv a Kárpátok külső szegélyén) és a telepítendő – különösen bevált – magyar katonákkal s magyar rokkant katonákkal benépesítendő „magyar határőrvidék".

39. szám. Vázlat a Mestecanesci-i állásokról 1917 június 12-én. (Emlékezet után rajzolva.)

40. szám. A román hadifogolyvallomások összefoglalása.

41. szám. A 7. hadseregparancsnokság Op. 884/VIII. számú helyzetbíráló jelentése és válaszom.

42. szám. Rendelkezéseim az állások kiépítésére 1917 június 25-én.

43. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása 1917 június 16-ig.

44. szám. Propagandánk eredményének összefoglalása 1917 június 22-ig.

A mellékleteken kívül a műhöz csatolva van az általános térképek (1 : 200.000) 42° 48° Mármarossziget, 43° 48° Sniatyn, 43° 47° Gyergyószentmiklós, 44° 47° Piatra lapjainak össznyomata és a 44° 46° Kézdivásárhely térkép.

ELŐSZÓ.

Elhúnyt uramnak, királyomnak utolsó akarata, hogy Magyarország gyöngyét, Erdélyt bízta, úgy mondhatnám, végrendeletileg én rám, kimondhatatlan lelkesedéssel töltött el. Szent magyar hazámnak e szépséges részét a még benne levő ellenségtől fölszabadítani, s azután megvédeni, a gyermekkoromtól fogva ismert és szeretett székelyeket otthonukhoz visszasegíteni lelkemnek legbüszkébb vágya volt és úgy éreztem, hogy létem, énem minden porcikáját belefektetve, szívemnek a magyar föld, a magyar nép iránti minden szeretetét egyesítve, igenis sikeresen fogom e nagy föladatot elvégezni és majdan Erdélyt épen, megerősödve fogom hazámnak visszaadhatni, hogy ott újra boldogság fakadjon a leégett, elpusztított falvak helyén és jólét viruljon a szent bástyák, a Kárpátok körén belül.

Utolsó lehelletemig védeni, éltemet érte adni; ezen lelkes szent érzéssel párosult a tudat, hogy az én magyar hőseimnek, kik minden harctéren oly bőségesen ontották drága vérüket, szeretetem s hálám picinyke jelét tudnám tán itt adni, ha mindent, ami lelkemben lakozik, kiadhatnék, minden tudásomat, akarásomat belefektethetném Erdély megmentésébe.

Egy évnél tovább volt kezembe téve Erdély sorsa és hála nagy szövetségesünknek és hős csapatainknak, térdre kényszerítettük a románt, ki el akarta erőszakkal venni azt, ami soha sem lehet igazán az övé, mert minden állítólagos joga csakis történelemhamisításon alapszik. Térdre gyűrtük, de kérésem, hogy végezzünk vele egészen, elutasíttatott, annak dacára, hogy mint később látni fogják olvasóim, előre megmondtam, hogy majd akkor fog újult erővel betörni és Magyarország testéből egy óriás darabot

kiszakítani, midőn mi már talán nem leszünk elég erősek arra, hogy szembeszálljunk velük.

Egy évig volt Erdély az én szeretett védencem, s már azt hittem, hogy védőbástyáit kipáncélozva adhatom át újra magyar hazámnak, midőn a fegyverszünet megkötésekor újból az olasz harctérre rendeltek és Románia kegyelmet kapott, hogy azután a bolsevizmusban haldokló Magyarországot társaival széjjelmarcangolja.

Olvassák kedves olvasóim annyi szeretettel a háborúnak ezt a fejezetét, mint amennyivel én vezettem Erdélynek, becses szép Erdélyünknek minden érzelmemmel összeforrott sorsát.

A szerző.

I. FEJEZET.

AZ OROSZOK ÉS ROMÁNOK HADJÁRATA ERDÉLYÉRT.

A nagy kárpáti csata az oroszokkal 1916 december 2—20-ig.

1916 december 2-ig, amely napon az erdélyi hadseregarcvonalparancsnokságot átvettem, az események röviden a következők voltak.

A központi hatalmak helyzete a román hadüzenet előtt :[1]

Nyugati hadszintér. A németek Verdunt elfoglalni nem tudták ; további erőszakolása reménytelen volt.

A Sommenál a küzdelem még eldöntetlenül folyt.

Keleti hadszintér. Az oroszok offenzívája az osztrák-magyar-német arcvonalat a Pripjatj mocsarak és Románia között megrendítette. Brussilow Wolhynia tekintélyes részét, Kelet-Galicia egy részét és egész Bukovinát elfoglalta, a déli szárnyon az osztrák-magyar 7. hadseregét szétverte és azt a Kárpátok gerincéig visszanyomta. Linsingen, Böhm-Ermolli és gróf Bothmer hadseregei az orosz támadást megállították és összefüggő arcvonalat létesítettek ; ennek déli szárnya a 7. hadsereg északi szárnyával[2] Nadworna és a Dniester folyó között a kapcsolatot megtalálta ; utóbbinak közepe[3] visszavonulva, a Tatár-hágón a Kolomeából Magyarországba[4] vezető utat elállotta ; jobbszárnya[5] a zömtől elszakadt és kényszerülve volt a Borgo-hágóra visszavonulni, hogy a Bukovinából Magyarországba[6] vezető utat elzárja. A zöm és a XI. hadtest között Worochtától Kirlibabáig mintegy 100 km-es ür volt. Ezt is csak 17 német és 6 osztrák-magyar hadosztálynak a nyugati, illetőleg olasz arcvonalról való odavitele által sikerült elérni.

Délnyugati hadszintér. Brussilow offenzívája folytán a déltiroli osztrák-magyar támadás megállott, mert több hadosztályt keletre kellett átszállítani. Erre az olaszok természetesen újból erőszakolni kezdték a Karszt-fennsíkon az áttörést.

[1] 1916 augusztus 27.
[2] Kraewell- és Hadfy-csoport.
[3] Benigni-csoport.
[4] Mármarosszigetre.
[5] Az osztrák-magyar XI. hadtest.
[6] Deésre.

Déli hadszíntér. Macedóniában augusztusban a bolgárok Sarrail hadseregét megtámadták ; a balszárny a Struma folyót elérte ; a jobbszárny támadása Vodenára nem sikerült. Az entente ellentámadásával Monastirt elfoglalta s így a bolgárok beszüntették támadásukat.

Ha sikerül Sarrail hadseregét megverni és Salonikit elfoglalni, akkor a románok nem mertek volna megmozdulni a hátukba került bolgárok miatt.

A helyzet az összes hadszíntereken tehát a központi hatalmakra nézve a lehető legrosszabb volt. Ennélfogva természetesen az entente a győzelem kierőszakolására minden erejét megfeszítette.

1916 nyarán az entente-hatalmak Romániától ultimátumban követelték, hogy háborúba lépjen mellettük, másként Nagy-Románia megvalósítását nem támogatják. Megígérték, hogyha Románia hozzájuk csatlakozik, akkor Erdélyt, Bukovinát és Délmagyarország három vármegyéjét megkapja.

Románia odacsatlakozása világos volt, csak az időpont volt még kétes.

Ezért 1915 július 28-án Plessben Németország, az osztrák-magyar monarchia és Bulgária megállapodtak abban, hogy ha Románia az entente-hoz csatlakozik, akkor gyors támadással benyomulnak román területre és pedig úgy, hogy a német és osztrák-magyar csapatok északról támadva lehetőleg sok román erőt lekötnek, a bolgárok a Dobrudsa határáról előretörnek, Nikopolinál átlépik a Dunát és az erdélyi német hadsereggel egyesülve, Bukarest ellen nyomulnak.

Valószínű volt, hogy a románok a déli Kárpátok szorosait makacsul fogják védelmezni, s így az erdélyi német hadsereg a dunai hadsereggel csak hosszadalmas küzdelem után fog egyesülhetni.

Ezért arra is gondoltak, hogy a dunai hadsereg gyorsan az egész Dobrudsát foglalja el, majd az Alsó-Dunán átkelve, a román hadsereget hátba támadja meg.

Ezt a tervet azonban elejtették, mert az Alsó-Duna áthidalására nem állott rendelkezésre elegendő hídanyag és a Dobrudsában vasút sem volt ennek odaszállítására. Leúsztatni sem lehetett az anyagot, mert a Duna északi partját a románok őrizték. Csodálatos, hogy a Sistovónál (Svištov) álló osztrák-magyar nehéz hídvonatot a román tüzérség nem lőtte össze ; ezt a hídvonatot csak néhány nehéz ütegünk és a monitorflottánk fedte.

A plessi egyezményhez később Törökország is csatlakozott. A haditerv végrehajtására a német hadvezetőség 5—6 gyalog- és 1—2 lovashadosztályt, Bulgária 3. hadseregét[1], Törökország

[1] 1., 4. és 6. gyaloghadosztály és 1. lovashadosztály (minden hadosztály 8—8 zászlóaljból álló 3 dandárra tagozódott, tehát egyenkint 24 zászlóaljból állott).

pedig egy hadtestet[1] szánt. Az osztrák-magyar hadseregfőparancsnokság az orosz haretéren kimerült és nagyon megviselt 37., 39., 51. honvéd-, a 61. közöshadosztályt és a 82. számú székely ezredet, továbbá az 1. lovashadosztályt és az 1. népfölkelő lovasdandárt augusztus havában Erdélybe szállíttatta.

Ezeken kívül, augusztus végén, még nyolc újonnan alakult zászlóalj, két népfölkelő-, tíz hadtáp-, három bányász[2]-, kilenc riadó-zászlóalj[3], körülbelül 5000 főnyi határcsendőrség, három népfölkelő lovas század, kilenc tábori üteg volt Erdélyben.

A román hadjáratra a központi hatalmak az összes hadszínterekről nagynehezen a következő csapatokat kaparták össze:

A német 187. hadosztályt Elszászból, a bajor alpesi hadosztályt Verdun alól, a német 89. hadosztályt Kurlandból, a 37., 39. honvéd- és a 72. közöshadosztályt Podoliából, illetve Wolhyniából, a német 76. tartalékhadosztályt Litvániából, az 1. népfölkelő lovasdandárt Podoliából, a 61. hadosztályt az Isonzóról, a 71. közös-, az 51. honvéd-, az 1. lovas- és a német 3. lovashadosztályt az orosz arcvonalról, továbbá a 2., 8. és 10. hegyi dandárt a tiroli arcvonalról.

Ezeket az erőket fokozatosan három hadseregbe szervezték.

Az osztrák-magyar 1. hadsereg (Arz gyalogsági tábornok) és a német 9. hadsereg (Falkenhayn gyalogsági tábornok) Erdélyben alakult meg, a dunai bolgár 3. hadsereg (Toschev tábornok) Roščuk-Varna között a dobrudsai román határon gyülekezett. A Duna déli partvidékét az Olt torkolatáig (Nikopoli) a bolgár 12. hadosztály, onnan tovább a német Kaufmann-különítmény biztosította; utóbbinak egy része a varnai kikötőt is fedte.

A Dunától délre levő összes bolgár-német-török erők Mackensen tábornagy parancsnoksága alatt állottak; később alája rendelték a német 9. hadsereget is, midőn ez a Déli-Kárpátokon átkelve, a román Havas-Alföldön a dunai hadsereggel egyesült.

A románok a nyár folyamán titokban mozgósítottak és csapataikat fokozatosan a Kárpátok szorosaiba és hágóira tolták. Helyzetük, közvetlenül a hadüzenet előtt, a következő volt.

A hármas határon levő 9. orosz hadsereg balszárnyától délre a román 4. hadsereg[4] (Presan tábornok, három gyaloghadosztály és egy lovasdandár) arccal nyugatnak; előretolt csapatai a tölgyesi-, békási-, gyimesi-, uzi- és ojtozi-szoroson állottak.

A román 2. hadsereg[5] (Grainiceanu tábornok, hat gyaloghadosztály és négy lovasdandár) a Brassói-havasok déli lábánál

[1] VI. hadtest (15., 25. hadosztály).
[2] A petrozsényi kőszénbánya felfegyverzett munkásaiból alakult.
[3] Teljesen ki nem képzett menetzászlóaljak.
[4] 7., 8., 14. hadosztály.
[5] 3., 4., 5., 21., 22. hadosztály.

arccal északnak gyülekezett, éleivel a bodzai-, tömösi- és törcsvári-szorosban.

A román 1. hadsereg[1] (Culcer tábornok, hat gyaloghadosztály és három lovasdandár) a Fogarasi-, Szebeni-havasok, a Vulkán- és Orsova-hegység déli lábánál[2] arccal északnak vonult föl éleivel a verestoronyi-, szurdoki-szorosban.

Egy hadosztály a Duna völgyében Orsovával szemben állott fel.

A román 3. hadsereg[3] (Avarescu tábornok, hat gyaloghadosztály és egy lovasdandár), Bulgáriával szemben, az Alsó-Duna—Fekete-tenger között, a még a nyáron megerődített állást[4] szállotta meg.

A Duna északi partján a 18. és 20. gyaloghadosztály biztosító föladatot kapott.

Bukarest—Giurgevó—Alexandriánál a 10. és 15. hadosztály gyülekezett.

A románok mindenekelőtt Erdélyt akarták meghódítani; ezzel egyidejűleg az orosz 9. hadseregnek is meg kellett indulnia a Keleti-Kárpátokon álló osztrák-magyar 7. hadsereg ellen.

A román főerő föladata volt a hadüzenet átadásakor a 4. hadsereggel a tölgyesi-, békási-, gyimesi- és uzi-szoroson át, a 2. hadsereggel az ojtozi-, bodzai-, tömösi- és törcsvári-szoroson át Erdélybe betörni és a gyergyói, alsó- és felsőcsiki medencében, illetőleg Háromszékben és a Barcaságban gyülekezve, a Maros, Kis- és Nagyküküllő völgyében, illetőleg az Olt völgyében előnyomulni.

Az 1. hadsereg a verestoronyi- és szurdoki-szoroson át tört volna be Erdélybe és Nagyszeben, valamint Hátszeg városát elfoglalva, előbb hídfőszerűen elsáncolja magát, majd amidőn a 4. és 2. hadsereg vele egy magasságba ér, ezek előnyomulásához csatlakozik.

A román 3. hadsereg feladata az volt, hogy a Dobrudsában a határt megvédve, az erdélyi hadműveletet a bolgár 3. hadsereggel szemben biztosítsa.

A helyzetet az 1. számú melléklet mutatja.

Az osztrák-magyar hadseregfőparancsnokság a VI. hadtest parancsnokát, Arz Arthur gyalogsági tábornokot állította az erdélyi osztrák-magyar haderő élére, utasítván őt, hogy alakítsa meg az 1. hadsereget, amelyet Károly Ferenc József főhercegtrónörökös hadseregarcvonalába kapcsolt.

Arz augusztus 14-én érkezett Kolozsvárra és ott kapta az utasítást az 1. hadsereg megszervezésére és a követendő magatartására nézve.

[1] 1., 2., 11., 12., 13., 23. hadosztály.
[2] Campulung és Turnu-Severin között.
[3] 9., 10., 15., 16., 17., 19. hadosztály.
[4] Marleanu—Teke Deresi—Karalij—Kara Omer—Mangalia vonalban.

Feladata az volt, hogy a román erőket[1] föltartóztassa addig, míg az Erdélybe érkező csapatok felvonulnak és azután a 7. hadsereg jobbszárnyának (XI. hadtestet Kirlibaba—Jakobeny—Dorna-Watránál) biztosítása.

Vereségnek ne tegye ki magát; a túlerő elől léptenkint menjen vissza a némiképen előkészített Nagy-Szamos—Kisküküllő—Maros vonalra.[2]

Arz a 600 km-nyi határterületet öt szakaszba osztotta:

1. *Gyergyószentmiklósi szakasz:* a román 4. hadsereggel szemben, a radnai- és uzi-szoros között, a gyergyói és csiki medencében (Gyergyószentmiklós—Csíkszereda) a 61. hadosztály (13 zászlóalj, 4 hadtápzászlóalj, 1 lovasszázad, 4 üteg);

2. *Brassói szakasz:* a román 2. hadsereggel szemben, az ojtozi- és törcsvári-szoros között, a háromszéki medencében, a Barcaságban (Kézdivásárhely—Sepsiszentgyörgy) és Brassónál a 71. hadosztály (6 zászlóalj, 3 hadtápzászlóalj, 3 lovasszázad, 3 üteg);

3. *Nagytalmácsi szakasz:* a román 1. hadsereggel szemben a 143. dandár (5½ zászlóalj, 2 hadtápzászlóalj, 1 lovasszázad és 1 üteg) a verestoronyi-szorost szállotta meg; mögötte, Gyulafehérvárnál állott az 51. honvédhadosztálynak a vasúton odaszállított 3 és fél zászlóalja, 2 lovasszázada és 1 ütege;

4. *Hátszegi szakasz:* a 144. dandár (1 zászlóalj, 5 bányászzászlóalj, ¾ lovasszázad, 1 üteg);

5. *Orsovai szakasz:* a 145. dandár (3¼ zászlóalj, 1 hadtápzászlóalj, 1 lovasszázad és 4 üteg).

A hátszegi csoport a Szurdok-szorosban és a Vulkán-hágón, az orsovai csoport a Duna völgyében Orsovánál volt.

A hadüzenetkor (1916 augusztus 27.) Erdélyben összesen 31¼ zászlóalj, 15 bányász- és hadtápzászlóalj, 10½ lovasszázad és 19 üteg volt. A 39. honvédhadosztály még vasúton gördült Marosvásárhelyre.

Románia követe Bécsben augusztus 27-én adta át a hadüzenetet azzal, hogy Románia ahhoz a félhez csatlakozik, amely őt a nemzeti egység eszményének megvalósításában támogatja.

Augusztus 28-án Németország, 29-én Törökország, szeptember 1-én pedig Bulgária hadat üzent Romániának.

A hadüzenet idejében az Erdélyben uralkodó állapotokról egy szemtanu a következőket írta:[3]

[1] 369 hadilétszámú zászlóalj (kb. 220.000 puska), 840 löveg és 12.000 lovas. (Lásd a 2. számú mellékletet.)

[2] Radnai-szoros—Beszterce—Marosvásárhely—Gyulafehérvár—Déva—Lugos.

[3] Lásd a „Hadtörténelem. Hadműveleti és harcászati dolgozatok" című folyóirat 1922. évi 2. számában megjelent „Az 1916/17. évi erdélyi és oláhországi hadjárat" (vitéz Toókos Gyula—Kissling Rezső—dr. Scherer Ferenc) című művet.

„Az általános helyzetet a háború kitörésének napján (1916 VIII/27-én), különös tekintettel Erdély vasutjainak hálózatára, — az *1. sz. melléklet* tünteti fel."

„Már ez a vázlat is világosan mutatja, mennyire el volt hanyagolva Erdély előkészítése katonai felvonulás esetére. Minden magyar ember, aki tisztában volt az oláh irredenta céljaival és e nép jellemével, úgy érezte, hogy Magyarországot a legkomolyabb veszély Oláhország felől fenyegeti. Mégis szomorúan kellett látni, hogy amíg a kettős monarchia összes határait vagy várak vagy vasutak és utak építésével erősíti, addig Erdélyben ebben az irányban hosszú évtizedeken át semmi sem történt. Erdély szorosait egyetlen erőd, de még csak blokkház sem védte. Ha újabb vasutak épültek is a belterületen, azok irányát (talán az alvinc—nagyszebeni rövid vonal kivételével) mindig a belügyi és kereskedelmi érdek szabta meg. Erdélynek az anyaországgal való összekapcsolására, — Erdély nyugati hegységein keresztül, — és tovább keletre, teljesítőképes, átfutó vasutvonalak telepítésére, — valamint a Hargita nyugati lábainál észak-déli irányban futó eltolási vasútvonal kiépítésére mindvégig nem került a sor. Hogy ennek oka csak a magyar ellenzék Bécs iránti daca a költségek megszavazásánál, vagy pedig az a bécsi politika volt-e, mely az oláhokban Nagy-Ausztria legjobb barátját látta, — azt nem áll módomban megállapítani."

„A tény az, hogy ennek a gazdag, fontos és nagy országrésznek nem volt egyetlen kettősvágányú vasutja, de száztengelyes vonatokat megbíró vasútja is csak az az egy volt, amely Arad, Tövis, Brassón át vezet a határig. A nagyvárad—kolozsvár—székelykocsárdi ugyancsak fővonal egyes részein már nem közlekedhettek 100 tengelyes vonatok. A Debrecen, Nagykároly, Szatmárról jövő helyiérdekű vasutak Zsibótól Désig már csak egyetlen kis teljesítőképességű vonalon futottak tovább, amely éppen csak arra lehetett alkalmas, hogy a Kirlibaba és Dorna-Watra felé elágazó új vonalakat táplálja. A Temesvárról Karánsebesen át Piskire vezető helyiérdekű vonal, kis teljesítőképessége mellett, csak a Petrozsény körüli hadászati területet táplálhatta. Bánffyhunyad és Déva között, 120 km távolságban, egyetlen vasút sem szelte át az Erdélyi Érchegységet, ami az osztrák-magyar 1. és a német 9. hadsereg felvonulását nagyon késleltette. Ugyancsak súlyosan éreztük annak hiányát, hogy a két Küküllő, valamint a Görgény-völgyi vasutaknak nem volt folytatásuk a Hargitán át a csiki és gyergyói fontos medencékhez."

„A kölcsönös viszonyokra nézve fontos tudni, hogy az oláhok részéről rögtön 12 gyalog- és 4 lovashadosztály kezdte meg a támadást, továbbá, hogy az oláh gyaloghadosztályok 20—20 hadilétszámú zászlóaljból, összesen tehát 480.000 főnyi gyalogharcosból állottak, akiknek tekintélyes része már 3, 4, sőt 5 év óta teljesített tényleges szolgálatot."

„Ezzel szemben az osztrák-magyar hadosztályok — melyek mind a lucki harcokban történt szétveretésük után pihenés és feltöltés végett jöttek Erdélybe — kezdetben csak néhány száz emberből állottak. Példának a 61. hadosztályt említem (amelynél ekkor én is dandár vk. tiszt voltam), amely 1916 augusztus 4—10. között 11 zászlóaljból á 120 emberrel állott. E létszám a pótlások beérkezte után is csak annyira tudott felszaporodni, hogy például a 16. honvéd hegyi dandár az oláh betörés napján csak 1200, alig kiképzett népfölkelőből, 800, még háborút nem látott csendőrből és a vasútbiztosítástól pár nap előtt elvont 3 hadtápzászlóaljból (összesen 1300 fővel) állott. Ez a csekély erő 80 km-es határgerincen 3 hágót, illetve szorosátjárót védett. Jellemző, hogy a 3 hadtápzászlóaljból kettő (csehek és olaszok) az első félórában, úgyszólván puskalövés nélkül, teljesen megadta magát."

„Az erőállapotok hasonlóan festettek a többi hadosztályoknál is, úgyhogy e szerint Erdély első védelmét Dorna-Watrától Orsováig, tehát 400 km-es távolságban, körülbelül 20.000 főnyi harcosállomány látta el. Ezeket az adatokat szükségesnek látom szembeállítani Erich v. Falkenhayn német tábornoknak „Der Siegeszug durch Siebenbürgen" című könyvében foglalt, a magyar határvédelmet lekicsinylő kijelentéseivel."

„Ezt a magyar és osztrák csapattöredéket az 1916 augusztus 13-án Kolozsvárott megalakult 1. osztrák-magyar hadseregparancsnokságnak rendelték alá."

„Nem kis mértékben befolyásolta a felvonulást Erdély keleti és déli vármegyéinek a polgári lakosságtól való kiürítése is. Kétlem, hogy egy rendszeres kiürítés célszerű lett volna akkor, amikor Erdély gyors visszafoglalására számítottunk és amikor a határmenti hidak felrobbantása, valamint a gabonának még behordatlan volta megakadályozta azt, hogy az oláhok nagyobb zsákmányt vigyenek ki az országból. De feltétlenül károsnak bizonyult a kiürítésnek az a módja, hogy — az 1. hadseregparancsnokság egy irányadó tényezőjének leírása szerint — 10 napi gondolkozás után, éppen csak 1 nappal az oláh betörés előtt váltak közhírré a vonatkozó parancsok. Ennek következményei voltak: 1. A lassan gondolkozó parasztság alighogy megértette a parancsot, az oláh máris betört, aminek hírére rémülten szaladt mindenki azzal a kevés holmijával, amivel tudott; 2. Az ellenség martaléka lett minden érték, ami gazdátlanul a házakban maradt, de különösen az a 10.000-ekre rúgó marhaállomány, melyet a Maros és Olt medencéiből a meleg nyári nap alatt a messzi havasokra szoktak kicsapni legelni és amelyek hazahozatala már nem volt lehetséges; 3. A több 100.000 főnyi (becslések szerint 200.000-től 500.000-ig) menekült székely és szász annyira ellepte és kiélte a fővölgyeket, de különösen az átvonulás három gócpontját (Székelykocsárd, Tövis és Alvinc), hogy ott az osztrák-magyar és német hadak felvonulása a legnagyobb akadályokkal küzdöttek. 4. A mene-

kültek, amíg közellátáshoz juthattak, kénytelenek voltak a magukkal hozott kis értékeiket is eladni ; de sok százan voltak olyanok, akiket a fáradalmak és éhség szüleiktől és gyermekeiktől fosztott meg."

„Meg kell állapítanom azt, hogy a kiürítés gondolata a hadvezetőségtől származott, míg annak késleltetése a magyar kormányt terheli."

Augusztus 27-ről 28-ra virradó éjjelen erős román csapatok törtek be Erdélybe és a határfigyelő csendőr- és pénzügyőrsöket visszaszorították.

Mivel a határterületet nem ürítették ki kellő időben, a betörés nagy pánikot okozott.

A magyar és német lakosság fejvesztetten menekült, magával vive ingóságait — akárcsak egy népvándorlás, és jegyzőik vezetése alatt az aranykalásszal ringó gabonaföldeken keresztül Erdély belsejébe tódult, az összes utakat végtelen hosszú kocsisorokkal, sőt gyalogszerrel is ellepve, maguk előtt hajtva a szarvasmarhák ezreit és a birkanyájak tolongó tömegeit, remegve attól, hogy oly brutális mészárlás érheti az oláhok részéről, mint 1848—49. években.

Augusztus 28-án Orsovánál, Nagyszebennél és Brassónál gyenge határbiztosító csapataink megütköztek a román elővédekkel. A túlerő feltartóztatására kilátás nem lévén, csapataink a menekülő lakosság utóvédeiként lépésről-lépésre hátrálva, a hidakat és közlekedési műépítményeket, a távbeszélő vonalakat elrombolták, hogy a románok gyors előnyomulását késleltessék.

Szeptember 1-én, amikor a bolgárok hadat üzentek Romániának, 3. hadseregük átlépte a román határt és benyomult a Dobrudsába, hogy az Alsó-Duna és a Fekete-tenger között előnyomulva, annak legkeskenyebb részéig, a román hadsereget a Cernavoda—Küstendže vasút mögé visszaszorítsa és azután zömével az Alsó-Dunán átkelve, a német 9. hadsereggel egyesülten Bukarestet is megtámadhassa.

A hadművelet biztosítására Turtukait és Silistriát kellett először elfoglalni.

Turtukai várának bombázása szeptember 3-án kezdődött. Háromnapi lövetés után a bolgár 4. és fél 1. hadosztály a várnak a Duna déli partján levő 15 erődjét elfoglalta. Szeptember 9-én a bolgár 1. hadosztály egy része könnyen elfoglalta a silistrai még nem kész erődöt is.

A román 16. és 17. hadosztályok megsemmisültek ; a bolgár 3. hadsereg 21.000 foglyot ejtett (közte 3 tábornokot és 400 tisztet) és 100 ágyút zsákmányolt.

Ugyanez a hadsereg szeptember 15-én megtámadta a Marleanu—Teke-Deresi—Karalij—Kara-Omer—Mangalia vonalában

álló 3. román hadsereget és ezt visszaszorította a még békében védelemre előkészített 2. állásba.[1]

A megtépázott 3. román hadsereget nemcsak a román 2. és 1. hadseregtől elvont erőkkel[2] erősítették meg nagysietve, hanem az orosz segítség is[3] megérkezett.

A bolgár 3. hadsereg szeptember 19. és 20-án a románok 2. állását is megtámadta, de visszaverték. A románok a jobbszárnyon, Amuzacia irányában, ellentámadást is indítottak és a bolgár 3. hadsereg jobbszárnyát kissé visszaszorították. Ezt a 12. hadosztály egy részével[4] megtámasztották és amikor a török 25. hadosztály is megérkezett a Dobrudsába, a román ellentámadást megállították.

Ezután a hadműveletek október közepéig addig szüneteltek, míg a török VI. hadtest másik hadosztálya (15.) és a német 217. hadosztály is megérkezett a Dobrudsába.

Erdélyben, szeptember 3-ig, a román 1. hadsereg a nyugati szárnyon a Cserna folyóig előnyomulva, elfoglalta Petrozsényt kőszénbányáival együtt és Nagyszebentől délre megszállotta az uraló hegység lejtőit. A katonai parancsnokság Nagyszebenből Kolozsvárra költözött, míg Reiner őrnaggyal 300 főből álló népfölkelő hadtápzászlóalj maradt vissza, egyrészt azért, hogy a katonai javakat és értékeket elszállítsa ; másrészt pedig, hogy ha fölényes támadás éri, vonuljon vissza az 51. honvédhadosztályhoz, mely Nagyszebentől északra fekvő hegyeken akarta a románok útját elállani.

Reiner őrnagy népfölkelőivel megszállotta Nagyszeben déli bejáratait és megkezdette a kincstári javak és értékek elszállítását.

A románok szeptember 9-én és 18-án megtámadták a népfölkelő előőrsöket, de ezek visszaverték őket.

A román 2. és 4. hadsereg túlereje a 71. és 61. hadosztályunkat a Maros—Kisküküllő vonal felé visszaszorította és a Háromszék medencét, a Barcaságot, a gyergyói, alsó- és felsőcsíki medencét elárasztotta. Itt a székely 82. ezred különösen kitett magáért.

Erősbítő csapataink élszállítmányai ekkor már érkezőfélben voltak.

Megérkezett a német 1. és XXXIX. tartalék hadtestparancsnokság törzse Morgen és Staabs altábornagyokkal, majd szeptember 8-án Morgen altábornagy parancsnoksága alá rendelték (I. tartalékhadtest) : az Erdély keleti és délkeleti határán álló 61. és 71. hadosztályt s az 1. népfölkelő lovasdandárt. Útban

[1] Rasova—Copadin—Toprai-Sari—Urtukiöj.

[2] 2., 5. és 12. hadosztály egy része.

[3] Zajanczkorski altábornagy, orosz VI. lovashadtest és XLVII. hadtest (4 gyaloghadosztály, közötte egy szerb hadosztály, mely osztrák-magyar szlávajkú szökött katonákból és hadifoglyokból alakult meg).

[4] A Duna biztosítására szolgált Orsova és az Olt-folyó torkolata között.

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

voltak: a 37. és 39. honvéd, a 72. közös és a német 89. hadosztályok.

Az I. tartalékhadtest egyelőre 36 zászlóaljból. 8 lovasszázadból és 38 ütegből állott.

Staabs altábornagy (XXXIX. tartalékhadtest) parancsnoksága alá került: az 51. honvédhadosztály, mely a Nagyszebentől északra fekvő hegységben állott; ide utazott még a német 187., a 76. és az alpesi hadosztály is. A 187. hadosztályból már 9 zászlóalj, 1 lovasszázad és 14 üteg megérkezett.

A XXXIX. tartalékhadtest kötelékébe tartozott még a 143., 144. és a 145. dandár is, tehát azt 47½ zászlóalj, 5¾ lovasszázad és 36 üteg alkotta.

A már megérkezett német 3. és az osztrák-magyar 1. lovashadosztály Schmettow tábornok parancsnoksága alatt lovashadtestbe alakult, mely az I. és XXXIX. hadtest között[1] csoportosult. Az osztrák-magyar 1. lovashadosztály 15 századból és 3 ütegből, a német 3. lovashadosztály 10 századból és 3 ütegből állott.

Morgen altábornagy a román 4. hadsereg élhadosztályain, melyek a Mezőségre tartottak, Besztercénél és Szászrégennél rajta akart ütni akkor, amidőn azok a Kelemen- és a Görgényi-hegységből kibontakoznak; viszont Staabs altábornagy meg akarta támadni a Nagyszebennél gyülekező román hadosztályokat (a román 1. hadsereg jobbszárnyát).

A legfelsőbb hadvezetőség azonban egységes támadást tervezvén, ehhez nem járult hozzá.

Időközben az osztrák-magyar VI. hadtestparancsnokság törzse is Erdélybe érkezett, amire az 1. hadseregparancsnokság Morgen altábornagy csoportját kettéosztotta és pedig:

Fabini altábornagy (VI. hadtest) alá a 72.[2], fél 61.[3] és a 37. honvédhadosztályt, viszont Morgen altábornagy (I. hadtest) alá a fél 61.,[3] a 71., a 39. honvéd és a német 89. hadosztályt s az 1. népfölkelő lovasdandárt rendelte.

Az erdélyi hadműveletekre szánt erők a következőképen vonultak föl:

Osztrák-magyar VI. hadtest:

A fél 61. hadosztály Mesterházánál, a Kelemen-hegység és Görgényi-havasok között, a Maros-folyó völgyét és Libánfalvánál. Gyergyószentmiklósról a Görgényi-havasokon át, a Görgénypatak völgyébe vezető utat zárta el. A 37. honvédhadosztály Dés és Szamosújvár között a Szamos völgyében gyülekezett;

[1] A 71. hadosztály és a 143. dandár belső szárnyán.

[2] A 72. hadosztály a 143. gyalogdandár csapataiból alakult meg, Nagyszeben elől átszállították az 1. hadsereg északi szárnyára.

[3] 16. honvéd hegyi dandár.

egyik dandárát Besztercén át Borgo-Prundra különítették ki, amely a Borgó-szorosról a Beszterce folyó völgyébe vezető úton fedte az 1. hadsereg északi szárnyát és a Borgó-hágón át a 7. hadsereg déli szárnyával a Kirlibaba—Jakobény—Dorna-Watra térében levő XI. hadtesttel az összeköttetést is helyreállította. A 72. hadosztály Szászrégennél, a német 89. hadosztály Marosvásárhelyen gyülekezett. A VI. hadtestparancsnokság Szászrégenben volt.

Német I. tartalékhadtest:

Az 1. népfölkelő lovasdandár a Kisküküllő völgyében Parajdnál, a Görgényi-havasok és a Hargita-hegység között, a Gyergyószentmiklósról vezető utat állotta el; ettől délre a fél 61. hadosztály[1] Székelyudvarhelynél, a Hargita- és Baróti-hegység között, Csíkszeredáról — Szentegyházas — Oláhfalun át a Nagyküküllő völgyébe vezető utat fedte; a 71. hadosztály Székelykeresztúrnál és Héjjasfalvánál a Baróti és Persányi hegységeken át vezető ama utakat zárta el, amelyek a háromszéki medencéből (Sepsiszentgyörgyről), a Barcaságból és Brassóról a Nagyküküllő völgyébe, Segesvárra vezetnek. A 39. honvédhadosztály Nyárád-Szereda és Nyárád-Szentmárton között gyülekezett az 1. népfölkelő lovasdandár mögött. A német 89. hadosztály Marosvásárhelyen szállott ki a vonatokból. A német I. tartalékhadtest-parancsnokság Marosvásárhelyen volt.

Német XXXIX. tartalékhadtest:

A Schmettow lovashadtest 1. hadosztálya Fogarastól északra az Olt völgyét uraló hegyvidéken csoportosult Nagy-Sáros—Kis-Sink—Glimboka vonalban; a német 3. lovashadosztály a Nagyszeben városát északról félkörben uraló magaslatokat szállotta meg Hortobágyfalva—Szelindek—Vízakna—Szecsel vonalában.

A XXXIX. tartalékhadtest jobbszárnyán a bajor alpesi hadosztály Alvincen, a 76. tartalékhadosztály Gyulafehérvárott szállt le vonatról. A hadtest jobbszárnyának fedezésére a német 187. hadosztályt Déván át Hátszegre szállították, amely azután nyolcnapos harcban és a 144. gyalogdandárral vállvetve, a szurdokiszoroson és a vulkáni-hágón át Erdélybe betört román 11. hadosztályt Petrozsényból kiszorította és a Déli-Kárpátokon át Erdélyből kiverte.

Az osztrák-magyar 2. hegyi dandár még útban volt Tirolból a XXXIX. tartalékhadtesthez.

A 145. gyalogdandár helyzete nem változott.

A német XXXIX. tartalékhadtest parancsnoksága Gyula-

[1] 19. népfölkelő hegyi dandár. (Ez a dandár ideiglenesen a 71. hadosztályhoz lett beosztva).

fehérváron volt, a német 9. hadsereg parancsnoksága pedig Déván alakult meg.

Szeptember közepén a románok helyzete a következő volt:

A gyergyói és csíki medencében gyülekezett román 4. hadsereg öt oszlopban nyomult be Erdély belsejébe. A 14. hadosztály a Maros völgyében Oláhtoplicán át Mesterházára iparkodott, míg a 8. hadosztály, három oszlopban, a Görgényi-havasokból a Mezőségre törekedett és pedig a Görgénypatak völgyében Laposnya felől, a Kisküküllő völgyében Parajdnál és attól délre Korondnál.

A 7. hadosztály a csíki medencéből Szentegyházas—Oláhfalun át Székelyudvarhelynek tartott.

A háromszéki medencében és a Barcaságban gyülekezett román 2. hadsereg az első vonalban négy oszlopban kezdette meg előnyomulását. A jobbszárnyon a 2. lovashadosztály Kézdivásárhelyről Nagybaconra, a 6. hadosztály Sepsiszentgyörgyről Barótra, a 3. hadosztály Földváron át Hévízre tartott; a 4. hadosztály a fogarasi síkon gyülekezett az Olt déli partján.

A román 1. hadsereg jobbszárnyán a 13. és 23. hadosztály a Nagyszebentől délre levő Felek—Sellenberk—Guraro vonalában foglalt állásából nem mozdult; a 11. hadosztály a szurdoki és vulkáni szorosokon át kivonult Erdélyből; az 1. hadosztály Orsovánál a Duna völgyéből kibontakozva elérte a Cserna folyó szakaszát.

A románok óvatosan és félénken nyomultak elő.

Hindenburg tábornagy szerint a románok csúf kudarcának oka az volt, hogy katonaságuk nem tudott menetelni és hogy a vezetés olyan habozó, határozatlan és tétovázó volt, hogy ez által az ellenfél időt nyert arra, hogy Erdélyben tervszerint felvonulhasson.

A harctéri helyzetet szeptember közepén a 3. számú melléklet mutatja.

Szeptember 15-én a román 2. hadsereg a 3. és 4. hadosztállyal Fogaras és Hévíz között az Olton átkelt, a 6. hadosztály Barótról Nagyhomoród patak szakaszára nyomult elő, Segesvár irányában.

A román 4. hadsereg folytatta előnyomulását Erdély belsejébe. Az északi oszlop[1] a ½ 61. hadosztályunkat[2] a Maros völgyében Mesterházáról Dédára, a középső oszlop[3] az 1. népfölkelő lovasdandárunkat Parajdról Kibédre szorította és a Görgény patak völgyéből Kásvánál a hegységből kibontakozott. A déli oszlop[4] a Hargita-hegységben Szentegyházas—Oláhfalun átha-

[1] Román 14. hadosztály.
[2] 16. honvéd hegyidandár.
[3] Román 8. hadosztály.
[4] Román 7. hadosztály.

tolva, Székelyudvarhelyről a 19. népfölkelő hegyi dandárunkat a Nagyküküllő völgyében Segesvár irányában visszanyomta.

A 71. hadosztályunk a román 4. hadsereg déli oszlopa előtt, a Nagyhomoród patak szakaszán, csakis 3000 puskát hagyott, a zömét Székelyudvarhelytől délre összpontosította és a 2. román hadsereg északi szárnyán Segesvár irányában előnyomuló 6. hadosztályt meglepően oldalból és hátban Pálosnál megtámadta, minek következtében a román 2. hadsereg hadosztályai az Olton megállva, egy hétig tétlenül vesztegeltek.

A román 4. hadsereg nyomása miatt az I. hadtest parancsnoka a 39. honvédhadosztályt a Nyárád folyó szakaszán a 61. hadosztály és az 1. népfölkelő lovasdandár közé az arcvonalba tolta és az utóbbit a 71. hadosztály négy zászlóaljával megtámasztotta ; a VI. hadtest parancsnoka a 37. honvédhadosztály zömét Szászrégenre előrevonta és a német 89. hadosztályt tartalékként Marosvásárhelyen gyülekeztette.

Falkenhayn gyalogsági tábornok törzsével szeptember 17-én Dévára érkezett és a német 9. hadseregparancsnokságot átvette. Feladata az volt, hogy verje ki a románokat Erdélyből. Elhatározta tehát, hogy először a Nagyszebennél, arccal északnak tétlenül veszteglő román 1. hadsereget arcban és nyugatról oldalból megtámadja és visszavonulását a verestoronyi szorosban elvágja.

Az osztrák-magyar 1. hadseregnek meghagyták, hogy déli szárnya a német 9. hadsereg támogatására támadja meg a román 2. hadsereget és minél több erőt lekötve, akadályozza meg azt, hogy az 1. támogatására az Olt völgyében Nagyszebenre eltolódjék.

Falkenhayn tábornok további feladata még az is volt, hogy a román 1. hadsereg megverése után a 2-at is elintézze.

Kellett, hogy Falkenhaynnak ideje legyen a nagyszebeni csata után az átcsoportosításra Fogaras felé. A román 2. hadsereg azonban ezen csata alatt, az Arz hadsereg déli szárnyán folyó harc leple alatt, az Olt völgyében Nagyszeben felé a szorongatott 1. román hadsereg felé tolódott. Ezért Arz utasítást kapott, hogy a román 4. hadsereg nyomása ellenére is, hadserege déli szárnyán Morgen altábornagy csoportjával[1] támadja meg a román 2. hadseregnek azt a részét, amely Fogaras—Hévíz között az Olton átkelve, hivatva volt a hadsereg zömének eltolódását az Olt völgyében Nagyszebenre biztosítani. Ezáltal Falkenhayn a német 9. hadsereget Fogaras felé átcsoportosíthatja és a Morgen altábornagy csoportjával harcba lépő román 2. hadsereget oldalba támadhatja.

A román 2. hadsereg megverése után a német 9. hadsereg az ellenséget Erdélyből kikergeti, az üldözéshez az osztrák-magyar 1. hadsereg csatlakozik és a román 4. hadsereget — mely a másik

[1] Osztrák-magyar 71. és német 89. hadosztály.

két hadsereg veresége után bizonnyal ki fog vonulni Erdélyből — a keleti határra követi és a határszorosokat megszállja.

Falkenhayn a német 187. hadosztály parancsnokának, Sunkel altábornagynak meghagyta, hogy a határbiztosító osztrák-magyar 144. dandárt erősítse meg hadosztályának 6 és a bajor alpesi hadosztály 3 zászlóaljával s a Petrozsényre betört román 11. hadosztályt verje ki Erdélyből; intézkedett, hogy a német 76. tartalékhadosztály Nagy-Selyknél hagyja el a vasutat, az 51. honvédhadosztály Vízaknánál, a német 187. hadosztály Szerdahelynél, a bajor alpesi hadosztály Zsinnánál fejlődjék fel a támadásra Nagyszeben ellen.

Az 1. román hadsereg a nagyszebeni medence felé eső lejtőkön Guraronál és Sellenberknél volt állásban és jobbszárnyával Feleknél az Olt völgyére támaszkodott.

A támadási terv a következő volt: A bajor alpesi hadosztály a Cibin-hegységben a román 1. hadsereg hátamögé kerül és annak visszavonulási útját a verestoronyi szorosban Riul-Vaduluinál és Caneni falunál elállja. A német 187. hadosztály a Cibin patakot Orlátnál átlépve és a román balszárnyat megkerülve Nagytalmácsra támad; az 51. honvédhadosztály Nagyszebenen át Nagytalmács irányában arcban támadja meg a románokat; a német 76. tartalékhadosztály a Sellenberk és Felek között álló román 13. hadosztályt karolja át; a támadáshoz a német 3. lovashadosztály Porumbáknál átkel az Olt folyón és a Feleknél álló román 13. hadosztályt támadja meg hátba. Az osztrák-magyar 1. lovashadosztály Nagysáros és Nagysink hegyein szembeszáll a román 2. hadseregnek az Olt folyón átkelt részével s megakadályozza, hogy a román 4. hadosztály a nagyszebeni csatába beavatkozzék.

Szeptember 26-án megindulhatott a német 9. hadsereg hadműveletе, mert a román 1. hadsereg nem folytatta szeptember 22-i támadását a Schmettow lovashadtest ellen, bár az Olt folyó északi partjára átkelt román csapatok az osztrák-magyar 1. lovashadosztály 7. dandárát a Hortobágy patakra visszaszorították.

A Schmettow lovashadtest feladata volt a Nagyszebenre intézendő támadást a román 2. hadsereggel szemben Fogaras felől a Nagysáros—Nagysink magaslatokon fedni.

E célból a Schmettow lovashadtest a 18. huszárezreddel a kerczisorai útcsomót megszállotta, az osztrák-magyar 1. hadsereg pedig a déli szárnyon a német 89. hadosztályt Segesvárott összpontosította.

A román 11. hadosztály, a Szurdok-szoros felől, szeptember 25-én újból benyomult Erdélybe és Petrozsényt ismét elfoglalta. Erre Sunkel altábornagy csoportja a Petrozsénytől északra levő magaslatokon foglalt állást. Falkenhayn gyalogsági tábornok a csoport megerősítésére az éppen beérkezett 2. hegyi dandárt is a bányavidék védelmére Petrozsényre irányította.

A német 9. hadsereg szeptember 26—28-ig a román 1. hadsereget a nagyszebeni csatában megverte. Ebben a bajor alpesi hadosztálynak döntő szerepe volt.

A románok, a veszedelem tudatában, a megkerülő bajor alpesi hadosztályt a verestoronyi szorosban mind észak, mind dél felől szívósan támadták, vissza is szorították, azonban a bajor tüzérség a szorost továbbra is uralta.

Szeptember 28-án a román 1. hadsereg megtört és majdnem megsemmisült ; csakis egyes töredékei menekülhettek meg a Fogarasi havasok nyugati lejtőjén az erdei gyalogútakon szökve Romániába. A hadsereg egész tüzérségét és nagy vonatát is elveszítette és 3000 fő jutott a németek fogságába.

Bár a románok a Fogarasnál veszteglő 2. hadseregüket 1. hadseregük segítségére utasították, előbbinek parancsnoka, magát Segesvár felől veszélyeztetve érezvén, elsősorban is biztosítani akarta hadseregének északi szárnyát, amiért is elhatározta, hogy mindenekelőtt az osztrák-magyar erőket Szentágotára és Hégenre visszaveri és csak azután fog Fogarasról az Olt völgyében nyugati irányban eltolódni.

És tényleg a Fogarasnál az Olton átkelt román 4. hadosztály az osztrák-magyar 6. lovasdandárt Kis-Sinkről Szentágotára, a Hévíznél az Olton átkelt román 3. hadosztály az osztrák-magyar 71. hadosztályt a Pálos—Bene vasútvonal mentén, a román 6. hadosztály pedig a 19. népfölkelő hegyidandárt és az 1. népfölkelő lovasdandárt Segesvár felé visszaszorította. Erre az 1. hadseregparancsnokság a német 89. hadosztályt Segesvárról a 71. hadosztály és a Schmettow lovashadtest közé Hégenre irányította és ezzel a Segesvárra előtörő román 3. hadosztályt megállította.

Arz továbbá a német 89. hadosztály egy ezredét és annak egy tarackososztályát Nagyszebenre szállította a német hadsereg tartalékául.

A román 2. hadsereg balszárnya (4. hadosztály) 1. lovashadosztályunkat a Hortobágy-patak szakaszára visszaszorította. Erre a német 9. hadsereg tartaléka Nagyszebenről annak segítségére sietett és a románokat megállította.

Ezután Falkenhayn hadseregét gyorsan átcsoportosította és Fogaras ellen fordult.

Az 51. honvéd- és a német 76. tartalékhadosztály az Olt völgyében Avrigunál, a 187. hadosztály a Hortobágy völgyében Cornatielnél gyülekezett. A Schmettow lovashadtest a 187. hadosztály északi szárnyára vonult. A bajor alpesi hadosztály pedig, a hát biztosítására, a verestoronyi szorost szállotta meg.

Falkenhayn megkérte Arzot még arra is, hogy az 1. tartalékhadtestet[1] Morgen altábornagy parancsnoksága alatt irányítsa Báránykútra és míg a német 9. hadsereg a román 2. hadsereget

[1] Német 89. hadosztály és osztrák-magyar 71. hadosztály.

nyugat felől oldalba fogja, addig az 1. tartalékhadtest a román 2. hadsereget észak felől arcban támadja meg.

Az egységes vezetés céljából október 1-én az osztrák-magyar 1. hadsereget Falkenhayn gyalogsági tábornok parancsnoksága alá helyezték.

A hadműveletek Fogaras ellen október 2-án indultak meg.

A román 2. hadsereg a nagyszebeni vereség hírére további előnyomulását beszüntetve, megkezdette visszavonulását a német 9. hadsereg elől Brassóra. Ennek biztosítására a román 4. hadsereg erélyesen folytatta előnyomulását Erdély belsejébe ; déli szárnya (a román 7., 8. gyalog- és a 2. lovashadosztály), Székelykeresztur felé, a 19. népfölkelő hegyi- és az 1. népfölkelő lovasdandárunkat olyannyira szorongatta, hogy azok Segesvár előtt már alig tarthatták magukat.

A román 2. hadsereg a következőképen vonult vissza az Apáca-erdő nyugati lejtőjére :

az északi szárnyon a 6. hadosztály az Olt mögé hátrált és Hévíznél, a középen a 3. hadosztály Alsó-Kománánál, a déli szárnyon a 4. hadosztály Vledénytől nyugatra a Sinka-patak mögött foglalt állást.

A nagyszebeni vereség miatt a románok Erdély megszállására irányuló további támadó hadműveleteiket abbahagyták és elhatározták, hogy az Apáca-erdő, a Hargita- és a Görgényihavasokon át a Kárpátok határláncolatának szorosaiba vonulnak vissza és azokat fogják védelmezni. Hogy a visszavonulás símán menjen, a 4. hadsereg az osztrák-magyar 1. hadsereg déli szárnyát október 5-ig sorozatosan támadta és e közben sikereket ért el a 19. népfölkelő hegyidandár és a népfölkelő lovasdandárral szemben ; a román 2. hadsereg pedig a német 9. hadsereget az Apácaerdőnél akarta feltartóztatni.

A német 9. hadsereg előnyomulása október 2-án kezdődött meg.

Falkenhayn intézkedett, hogy a XXXIX. hadtest az Olt völgyében Fogarastól délre Földvárra és Brassóra nyomuljon elő és pedig a német 187. hadosztály Krizbára, az 51. honvédhadosztály Vledényre, a 76. tartalékhadosztály Volkányra. Morgen altábornagy csoportjának[1] az Olt szakaszát Hévíz és Alsó-Komána között kellett elérnie ; további iránya a Bogát-hágón át Földvárra vezetett a román 2. hadsereg északi szárnyának átkaroló megtámadására.

Az időközben Tirolból Nagyszebenbe érkezett 8. hegyidandárt Falkenhayn az Olt völgyében előrevonta és a Königstein △ 2240 hegységen át a román 2. hadsereg déli szárnyának[2] megkerülésére rendelte.

[1] Német 89. és osztrák-magyar 71. hadosztály (I. tartalékhadtest).
[2] Román 4. hadosztály.

Október 5-én a XXXIX. hadtest a román 2. hadsereg hadosztályait az Apáca-erdő nyugati lejtőjén megtámadta. Az 51. honvédhadosztály a román 3., a német 76. tartalékhadosztály pedig a román 4. hadosztály állásait el is foglalta. Mihelyt azután északról a német 187. hadosztály átkaroló mozdulata is érvényesülni kezdett, a románok Brassóra visszavonultak.

Morgen altábornagy csoportjának[1] előnyomulását a román 6. hadosztály iparkodott feltartóztatni.

A német 89. hadosztály elfoglalta Alsó-Kománánál az Olt hídjait, az osztrák-magyar 71. hadosztály pedig nehéz harcban Kőhalomig jutott. Az Olt-folyót azonban Hévíznél átlépnie már nem sikerült, mert ott a román 6. hadosztály útját állotta.

Az ellenállás megtörésére a német 89. hadosztályt Alsó-Kománáról Hévízen át a Bogát-nyeregre irányították.

A Schmettow lovashadtest parancsot kapott, hogy a román 2. lovashadosztályt Bene—Pálos vasútvonal mögé vesse vissza, hogy az 1. hadtest északi oldalát és hátát biztosítsa. A román lovashadosztály, a harcot kerülve, sietve visszavonult az Olt felső völgyébe és onnét az Ojtoz-szorosnak vett irányt.

Amint a román 2. hadsereg az Apáca-erdő szorosainak védelmét feladta, a 4. hadsereg az osztrák-magyar 1. hadseregtől elszabadítván magát, azon útakon, melyeken jött, a csíki és a gyergyói medencébe hátrált. A román 2. hadsereg Brassónál és attól délre, a hegyeken, még egy kísérletet tett a német 9. hadsereg feltartóztatására.

A román 6. hadosztály az Olt völgyében, Sepsiszentgyörgynél, a 3. hadosztály Brassónál, a 4. a törcsvári szorosban, Új-Tohánnál foglalt állást. A román 2. hadsereg támogatására a 21. és 22. hadosztály is megérkezett; előbbi a 3. és 4. hadosztály között helyezkedett el, utóbbi a törcsvári szorost szállotta meg.

Falkenhayn azonban a románokat nem engedte lélekzethez jutni, mert október 7-én elrendelte, hogy a XXXIX. hadtest támadja meg a Brassónál összetorlódott román 2. hadsereget.

A déli szárnyon a német 76. hadosztálynak és a mi 8. hegyidandárunknak a törcsvári szorost kellett elérnie; a középen az 51. honvédhadosztály feladata volt Feketehalmon át Brassót arcban, az északi szárnyon a német 187. hadosztálynak Brassót északról átkarolólag megtámadni.

Morgen altábornagy csoportjának[2] az osztrák-magyar 71. hadosztállyal az Olt völgyében Miklósvárt, a német 89. hadosztálynak a Bogát-hágón át Földvárt kellett elérnie. Északi szárnyán a német 3. lovashadosztályt Baróton át Mikóújfalura, az osztrák-magyar 1. lovashadosztályt Székelyudvarhelyen át Szentegyházas—Oláhfalura irányították. A lovashadosztályok feladata

[1] Német 89. és osztrák-magyar 71. hadosztály (I. tartalékhadtest).
[2] I. tartalékhadtest.

az volt, hogy a románok visszavonulását a csíki medencében és Háromszékben megzavarják.

Az október 7-én Ó-Tohánnál a Barcaságra kibontakozó német 76. hadosztályt a román tüzérség feltartóztatta, amire ez az ellenséges déli szárny átkarolására a hegységben, Zernest felé eltolódott ; a támadást tehát másnapra elhalasztották.

A középen az 51. honvédhadosztály és a német 187. hadosztály október 7-én megtámadta a Brassót makacsul védő s a 21. hadosztállyal megerősített román 3. hadosztályt. Csakis okt. 8-án sikerült Brassót és attól délre az uraló magaslatot elfoglalni. A déli szárnyon a német 76. tartalékhadosztály és a mi 8. hegyidandárunk a román déli szárnyat megkerülve, a 4. hadosztályt visszaszorította. Törcsvárt elérte és a szoros két oldali lejtőit elfoglalta ; a szoroson áthatolni azonban már nem tudott, mert a segítségre jött román 22. hadosztály föltartóztatta. A tömösi szorost sem sikerült megnyitni, bár egy vegyes különítményt azonnal a K. Weiden B. völgyén át a szorosba toltak ; a Predeal-hágónál a román 21. és 10. hadosztály az 51. honvédhadosztálynak útját állotta. Az északi szárnyon a román 6. hadosztályt Sepsiszentgyörgyről a Barcaságba tolták, mely ott a német 187. hadosztályt Szentpéternél oldalba támadta. A helyzet itt válságossá lett, míg a német 89. hadosztály[1] Földvárról a csatatérre be nem érkezett és a németek javára a harcot el nem döntötte.

Október 9-én a megvert román 2. hadsereg sietve a Kárpátok határszorosaiba huzódott vissza. A 4. és 22. hadosztály a törcsvári, a 10. és 21. a tömösi, a 3. az ósánci, a 6. és 15. a bodzai védelemre már előkészített szorosokat szállotta meg.

A román 4. hadsereg[2] a brassói vereség hírére, a Tölgyes-, Gyímes- és Uz-szorosokon át Moldvába sietett vissza.

A román 1. hadsereg maradványa[3] a verestoronyi, szurdoki és vulkáni szorost, valamint a Duna völgyét, Verciorovánál, tartotta megszállva.

Falkenhayn tábornok üldöző erőivel a románokkal egyidejűleg akart áthatolni a Kárpátok szorosain, ezért a brassói csata után sugárszerűen széjjelküldte hadosztályait a románok kergetésére.

A német 76. tartalékhadosztály a mi 8. hegyi dandárunkkal a törcsvári, az 51. honvédhadosztály a tömösi, a német 187. hadosztály az ósánci, a német 89. hadosztály pedig a bodzai szorosba hatolt be.

A német 9. hadsereg hátát a veresvári szorosban a bajor alpesi hadosztály és a 10. hegyidandár, a szurdoki szorosban és a

[1] Az I. tartalékhadtesthez tartozik.

[2] 14., 8. és 7. hadosztály.

[3] 2., 13., 23. hadosztály, 18., 20. hadosztály egy része, a 14., 11. és 1. hadosztály.

vulkáni hágón a 144. dandár, a Duna völgyében Orsovánál a 145. dandár biztosította.

A mi 1. hadseregünk, az üldöző német 9. hadsereghez csatlakozottan, keleti irányban szorította az Erdélyből kivonuló román 4. hadsereget.

A XXI. hadtest[1] a gyergyói medencén át a tölgyesi és békási szorosba a román 14. hadosztályt, a VI. hadtest az Alsó- és Felső-Csík medencén át a román 8. és 7. hadosztályt a gyimesi és uzi szorosokba követte.

Az I. tartalékhadtest feloszlott, a 71. hadosztályt az 1. hadseregünkbe, a német 89. hadosztályt a német 9. hadseregbe osztották be.

A VI. hadtest[2] déli szárnyára tolták a 39. honvédhadosztályt, mely Székelyudvarhelyen — Csíkszeredán át az uzi szorosba nyomult elő, követve az 1. lovashadosztályunkat, mely maga előtt hajtotta a román 7. hadosztályt Tirgul-Ocnára.

Schmettow tábornok feladata volt az alája rendelt 71. hadosztállyal és lovas hadtestével[3] az ojtozi szoroson át Moldvába betörni, Ocnánál a fontos út és vasúti gócpontot s a távíró összeköttetést elfoglalni.

A 71. hadosztályunk a német 3. lovashadosztállyal Sósmezőnél a román 2. lovashadosztályt állásából kiverte. A 61. hadosztály és az 1. népfölkelő lovasdandár a gyimesi szoroson át a Trotusu-völgyben követte a román 8. hadosztályt.

A Schmettow-csoport Ocnát nem tudta elérni, mert a medencébe vezető útakat a román 38. dandár, 7. és 8. hadosztály s az ujonnan alakult 15. hadosztály tartotta.

A kárpáti határszorosok megnyitására a rendelkezésre álló erők gyengék voltak. A német hadvezetőség tehát október közepén: a 8. bajor, a 11., 12. gyalog- s a német 6. lovashadosztályt, október végén a 7. lovas-, a 41. és 109., majd novemberben a 301., 216., 115. és 24. gyaloghadosztályt Erdélybe irányította. Ezek közül a bajor 8. tartalékhadosztályt a mi 1. hadseregünkbe, a többit[4] pedig a német 9. hadseregbe osztották be. Ennek feladata volt a Déli-Kárpátokon az átvonulást kierőszakolni, azután Mackensen tábornagy hadseregcsoportjával együtt a támadást Bukarestre végrehajtani.

Az osztrák-magyar hadseregfőparancsnokság azt kívánta, hogy a Falkenhayn-hadsereg a Bukarestre vezető legrövidebb vonalon, a törcsvári—tömösi szorosokban törje át a román védelmi vonalat.

[1] 37. honvéd- és 72. közöshadosztály.
[2] 61. közös-, 39. honvédhadosztály, 1. népfölkelő lovasdandár.
[3] Német 3. lovas- és osztrák-magyar 1. lovashadosztály.
[4] Német 6. és 7. lovashadosztály, bajor 11., 12., német 24., 41., 109., 115., 216. és 301. gyaloghadosztály.

Falkenhayn tábornok azonban ezzel nem értett egyet, mert bár a terv kecsegtető volt, de kivitele nagy nehézségbe ütközött, mert a románok fővárosuk védelmére a törcsvári és tömösi szorosokban biztosan a legmakacsabb ellenállást fogják kifejteni ; másrészt az oroszok a románok segítségére a Keleti-Kárpátokban tehermentesítő offenzivát fognak kezdeni.

Ezért Falkenhayn főerejével a szurdoki szoroson és a Vulkán-hágón át — hol a hegylánc a legkeskenyebb — szándékozott a Déli-Kárpátokon az átkelést kierőszakolni.

Ennek megfelelően is csoportosította erejét és pedig :

I. tartalékhadtest (Morgen altábornagy) :

a német 76. tartalékhadosztály[1] és a mi 8. hegyi dandárunk[2] a törcsvári szorost szállotta meg. A közben megérkezett bajor 12. hadosztályt[3] szintén a törcsvári szorosba irányították.

XXXIX. tartalékhadtest (Staabs altábornagy) :

a tömösi szorosban az 51. honvéd-,[4] az ósánci szorosban és a Tatár-hágón a német 187., a bodzai szorosban a német 89. hadosztály[5] állott. A német 3. lovashadosztályt[6] az I. és XXXIX. tartalékhadtest közé tolták. November hó első felében Erdélybe érkezett német 24. hadosztály[7] a 187-et[8] felváltotta és ez utóbbit tartalékul Háromszékbe helyezték.

Krafft von Delmensingen altábornagy csoportja a verestoronyi szorosban levő 2., 10. hegyi dandárunkból[9] és a bajor alpesi hadosztályból[10] állott. Ezeket két bajor gyalog- és két német népfölkelő-ezreddel megerősítették. A csoporthoz jött november első felében a német 216. hadosztály. 2. és 10. hegyi dandárunkból a 73. hadosztály alakult.

Kneussel altábornagynak a német 6. lovas-,[11] a bajor 11. gyaloghadosztályból[12] és a mi 144. dandárunkból[13] álló csoportja a szurdoki szorosban és a Vulkán-hágón állott.

Ehhez a csoporthoz irányították október végén az Erdélybe érkező német 7. lovas-[14] és a 41.,[15] 109.,[16] úgyszintén a november

[1] 9 zászlóalj, 1 lovasszázad, 9 üteg.
[2] 5 zászlóalj, 1 lovasszakasz, 4 üteg.
[3] 9 zászlóalj, 2 lovasszázad, 6 üteg.
[4] 10 zászlóalj, 2 lovasszázad, 14 üteg.
[5] 9 zászlóalj, 1 lovasszázad, 9 üteg.
[6] 10 lovasszázad, 3 üteg.
[7] 9 zászlóalj, 1 lovasszázad, 9 üteg.
[8] 9 zászlóalj, 1 lovasszázad, 9 üteg.
[9] 9 zászlóalj, ½ lovasszázad, 6 üteg.
[10] 9 zászlóalj, 2 lovasszázad, 5 üteg.
[11] 24 lovasszázad, 3 üteg.
[12] 9 zászlóalj, 1 lovasszázad, 9 üteg.
[13] 9 zászlóalj, 1 lovasszázad, 7 üteg.
[14] 24 lovasszázad, 3 üteg.
[15] 9 zászlóalj, 1 lovasszázad, 12 üteg.
[16] 9 zászlóalj, 1 lovasszázad, 6 üteg.

hó első felében megérkező német 301. és 115. gyaloghadosztályt, úgyhogy a csoport összesen két lovashadosztályból és öt és fél gyaloghadosztályból állott. Ezek a német LIV. tartalékhadtestet alkották.

Erdély keleti arcvonalán a mi 1. hadseregünk november elején a következőképen csoportosult :

az északi szárnyon a XXI. hadtestünk[1] (báró Lütgendorf altábornagy) a tölgyesi és békási szorosokat szállotta meg (37. honvéd- és 72. közöshadosztály) ;

a középen VI. hadtestünk[2] a gyimesi és uzi szorost tartotta (61. hadosztály, 1. népfölkelő lovasdandár, 39. honvédhadosztály) ;

a déli szárnyon Stein altábornagy csoportja[3] (a mi 71. gyalog-, 1. lovashadosztályunk, 8. bajor hadosztály) az ojtozi és bodzai szorosok között a határhegységet szállotta meg.

Tartalékok : A XXI. hadtest mögött a 7. hadseregünktől átutalt Brudermann lovashadtest[4] (3. és 10. lovashadosztály) a gyergyói medencében, a VI. hadtest mögött a bajor 10. hadosztály[5] a csíki medencében, a Stein-csoport mögött a bajor 8. hadosztály[6] Háromszékben helyeztetett el.

Az osztrák-magyar 1. és a német 9. hadsereg közötti kapcsolatot a bodzai szorosban a német 89. hadosztály képezte.

Károly Ferenc József főherceg, trónörökös, hadseregarcvonalparancsnoksága az osztrák-magyar 1., 7., 3. és a német 9. hadsereg vezetésére október 13-án Nagyváradon alakult meg.

Eközben a Dobrudsában is újból fellángoltak a harcok.

Október 19-én a bolgár 3. hadsereg[7] a román 3. hadsereget megtámadta és ennek keleti szárnyát áttörvén, a román erők a bagdadi állásba voltak kénytelenek visszavonulni. Erre a bolgár 3. hadsereg a Cernavoda—Costanza vasútvonalat is elfoglalta s a románokat Sariuri—Sarighol—Dozuzaki vonalig üldözte. Ezáltal Románia a Fekete-tengerhez vezető egyetlen vasútját elvesztette. Amikor pedig Sacharow tábornok az orosz VI. lovas-, a XLVII., a szibériai IV. hadtestekkel[8] a Dobrudsába érkezett, a megvert román 3. hadsereg zöme a Havasalföldre vonult.

A bolgár 3. hadseregből, Keresoff tábornok parancsnoksága alatt, a Dobrudsában maradt : az 1. lovas-, a 4., 6. gyaloghadosztály és a török VI. hadtest (15. és 25. hadosztály). Többi had-

[1] 15½ zászlóalj, 3 lovasszázad, 29 üteg.
[2] 20¼ zászlóalj, 8¾ lovasszázad, 28 üteg.
[3] 20 zászlóalj, 23½ lovasszázad, 16 üteg.
[4] 22 lovasszázad, 6 üteg.
[5] 9 zászlóalj, 2 lovasszázad, 6 üteg.
[6] 9 zászlóalj, 2 lovasszázad, 6 üteg.
[7] Bolgár 1., 4., 6., 12. hadosztály és 1. lovashadosztály, török VI. hadtest (15. és 25. hadosztály), német 217. hadosztály.
[8] 2 lovas- és 6 gyaloghadosztály.

osztályai és a beérkezett török 26. hadosztály, Kosch német tábornok parancsnoksága alatt, Sistovónál[1] gyülekeztek, hogy átkelvén az Alsó-Dunán, a német 9. hadsereggel együtt Bukarestet megtámadják.

Ezalatt Erdély déli határán makacsul folyt a küzdelem a Kárpátok határszorosaiért.

A Morgen-, Krafft- és Kneussel-csoportok feladata az volt, hogy egyenlő erővel támadják a Déli-Kárpátok átjáróit védelmező románokat, hogy ne tudhassák, hol fogja a német 9. hadsereg arcvonalukat áttörni.

A törcsvári csoport[2] Câmpolung elé ért; tovább azonban nem tudott jutni a román 22. és 12. hadosztály erős ellenállása miatt.

A verestoronyi szorosban Krafft altábornagy a bajor alpesi hadosztályt rendelte támadásra, 2. hegyi dandárunk keletről, 10. hegyi dandárunk pedig nyugatról iparkodott a románokat átkarolni. A támadást azonban az október 18-án rosszra fordult időjárás miatt be kellett szüntetni.

A szurdoki csoport a román 11. hadosztályt Târgu-Jiuig szorította vissza. Ekkor azonban a román 21., 22. és az 1. hadosztály, valamint a 3. hadosztály egy részének ellentámadása Kneussel altábornagy csoportját a határszéli magaslatokra nyomta hátra. Erre az éppen Erdélybe érkező erőt[3] Falkenhayn tábornok Kneussel altábornagy csoportjához irányította, hogy az áttörést itt erőszakolják ki. A döntő támadást Kühne altábornagynak — aki a csoport vezetését Kneussel altábornagytól átvette — november 11-én kellett megindítania.

Ezalatt a Keleti-Kárpátokban az orosz 9. hadsereg a román hadosztályokat Focsani-ig felváltotta és november 6-án az orosz III. lovas és XXXVI. hadtest megkezdette tehermentesítő támadását a mi XI. és XXI. hadtestünk ellen.[4]

A 7 hadseregünk déli szárnyán álló XI. hadtestet az 1. hadsereg kötelékébe utalták. Utóbbinak déli szárnyán, az ojtozi szorosban s attól délre a XXIV. tartalékhadtest állott Gerok gyalogsági tábornok parancsnoksága alatt.

Az osztrák-magyar hadseregfőparancsnokság az oroszok támadását várva, a Brudermann-lovashadtestet[5] a gyergyói horpaszba (Oláhtoplica—Gyergyószentmiklós), a bajor 10. hadosztályt a csíki medencébe (Csíkszereda), a bajor 8. hadosztályt Háromszékbe (Kézdivásárhely), mint tartalékot állította az 1. hadsereg mögé.

[1] Svištov.
[2] Német 76., bajor 12. hadosztály, osztrák-magyar 8. hegyi dandár.
[3] Német 7. lovas- és 41., 109. gyaloghadosztály.
[4] Az osztrák-magyar 1. hadsereg északi szárnya.
[5] Az osztrák-magyar 3. és 10. lovashadosztály.

Ezekkel az erőkkel azután sikerült az orosz támadást megállítani. Ezzel egyidőben a románok is támadtak az ojtozi szorosban, azonban a 71. hadosztály és az 1. lovashadosztály, támogatva a német 187. hadosztálytól, mind itt, mind a Tatros-völgyben a támadást visszaverte.

Amikor azután a XI. hadtestet 7. hadseregünk déli szárnyához visszacsatolták, az 1. hadsereg északi szárnya újból a XXI. hadtest lett. A hadseregnek az ojtozi szorosig érő része, a középső csoport, Litzmann német tábornok, a hadsereg déli szárnya pedig a XXIV. hadtest, Gerok német gyalogsági tábornok alatt állott.

Az Erdélyben lefolyt hadműveleteket vázlatosan a 4. számú melléklet mutatja.

November 11-én Kühne altábornagy a Szurdok-szorosból és a Vulkán-hágón át megtámadta a román 11. hadosztályt és ezt négynapos csatában Târgu Jiura visszaszorította.

Erre a román 17. hadosztállyal megerősített 11. hadosztály Târgu Jiutól délre foglalt állást.

A hegységből kibontakozott Kühne-csoport azonban november 16-án újból megtámadta a románokat és a kétnapos csatában a megerősített román 11. hadosztályt újból vereség érte. Ezzel pedig megnyílt az út a Havas-Alföldre (Kisolóhország).

Kühne altábornagy azonnal üldözőbe vette az ellenséget, a megvert románok pedig az Olt folyó mögé vonultak vissza.

Az üldözők ezután kelet felé kanyarodva, a következőképen nyomultak elő az Olt szakaszára:

jobbszárny: a lovashadtest[1] a 41. hadosztállyal a Jiu mentén Craiován át Caracalura;

közép: a 11. és 109. hadosztály Slatinára;

balszárny: a 301. hadosztály Dragasanira.

November 23-án a lovashadtest Caracalutól nyugatra levő Olt hídját érte el és ezen 24-én és 25-én átmenvén, folytatta előnyomulását Rosiori de Vedere.[2] A visszavonuló román 11. és 17. hadosztály maradványa az Olt mögött Slatina—Dragasini között akarta a Kühne-csoportot feltartóztatni.

November 25-én a Kühne-csoport közepe, a bajor 11. és a német 109. hadosztály, elérte az Oltot Slatinával szemben, de az átkelést a románok megakadályozták. Ezért a bajor 11., a 109. és az erősbítésül bevetett német 115. hadosztályokat a lovashadtest után a caracalui hídhoz irányították.

A târgu—jiui áttörés megingatta a román verestoronyi csoportot is, mely eddig a Krafft-csoportnak állotta útját. Vagyis a román 13. és 23. hadosztály az Olt völgyében és attól kétoldalt a magaslatokon levő állását Caracalnál feladta, Rimnicul Valceán át a felső Argesul folyó szakasza mögött segítségére érkezett 7.,

[1] Német 6. és 7. lovashadosztály.
[2] Vede-folyócska szakaszára.

8., 18., és 20. hadosztályok részeivel egyesülve Curtea de Argeznél akarta Krafft csoportját feltartóztatni.

A târgu—jiui áttörés még az Orsovánál álló román 1. hadosztály visszavonulási vonalát is elvágta. Midőn a 145. dandárunk arcban megtámadta és amikor a Kühne csoportjából kikülönített csapatok keletről is bekerítették, menekülni próbált ugyan, de a Duna és Alsó-Olt szögletébe szorulva[1] megadta magát. Itt, december 6-án, 12.000 román tette le a fegyvert ; csapataink 40 ágyút, 12 géppuskát és 110 telt lőszerkocsit zsákmányoltak.

Amint a német 9. hadsereghez tartozó LIV. tartalékhadtest átjutott a Déli-Kárpátokon, a Duna-hadsereg[2] Sistovónál[3] átkelt a Dunán, hogy az előbbivel egyesülten Bukarestet elfoglalja. Az osztrák-magyar Duna-flotilla oltalma alatt november 23-án először a német 217.. utána pedig a bolgár 1. hadosztály kelt át a Dunán és legott Zimniceánál, az északi partot hídfőszerűen megszállották és elsáncolták magukat.

Ezután Gaugl tábornok utászcsoportja november 24-én megkezdette a híd építését, mely november 26-án délután 6 órára elkészült. Erre a Duna-hadseregnek még a déli parton levő része is azonnal átvonult.

Amint a Duna-hadsereg a Duna északi partján együtt volt, azonnal négy oszlopban megkezdette előnyomulását Bukarestre[4] (az Alsó-Argesul folyó szakaszára). És pedig a balszárnyon a lovashadosztály az alexandriai műúton, a középen a német 217. és a bolgár 12. hadosztály Alexandria és Giurgevo közötti térben, a jobbszárnyon az 1. bolgár hadosztály a zimnicea—bukaresti vasút mentén.

A török 26. hadosztály mint tartalék követte a balszárnyon a lovashadosztályt.

December 1-én a Duna-hadsereg éle az Argesul folyót érte el és közben a román 18. gyaloghadosztályt és az 1. és 2. lovashadosztályt Bukarestre visszavetette.

A dunai hadseregnek Bukarestre történt gyors előtörése folytán közte és a Kühne-csoport között 30 km-es hézag keletkezett, ami által a hadsereg balszárnya védtelen volt. Ezt a románok észrevevén, elhatározták, hogy amíg 1. hadseregük a Kühne- és Krafft-csoportot az Olt folyó szakaszán feltartóztatja, addig 2. hadseregük egyes részei a Kühne-csoport és a dunai hadsereg közötti résbe befészkelik magukat és a Bukarest felé veszedel-

[1] December 6-án.

[2] Német 217., bolgár 1., 12. gyaloghadosztály, kombinált lovashadosztály, török 26. hadosztály, német és osztrák-magyar nehéz tüzérség, osztrák-magyar Duna-flotilla (monitorok), Gaugl tábornok osztrák-magyar utászcsoportja (hídanyaggal).

[3] Svištov.

[4] Bucuresti.

mesen közeledő dunai hadsereget mindkét oldalon megtámadják és megsemmisítik.

A román lovashadosztályok, a 2., 3., 5. és 19. hadosztályok egy részével tehát rávetették magukat a dunai hadsereg fedezetlen balszárnyára ; míg annak jobboldalát, Oltenitánál, az Alsó-Argesul folyó szakaszára beérkezett orosz IV. hadtestnek (30. gyalog- és 8. lovashadosztály) kellett megtámadnia.

Igy a dunai hadsereg válságos helyzetbe került és az oldaltámadás kivédésére a török 26. hadosztály is harcba lépett, sőt a Dunán levő biztosító népfölkelő és utászcsapatokat is a dunai hadsereg megtámadott balszárnyára irányították. Ezen kívül Mackensen tábornagy a Kühne-csoportot arra utasította, hogy a Rosiori de Vedéről Bukarestre vezető vasútvonal mentén a dunai hadsereg balszárnya felé siessen, hogy az összeköttetést vele helyreállítsa. A Kühne-csoport déli szárnyán előnyomuló 109. hadosztály november 27. és 28-án az Olt keleti partján északi irányban eltolódott és a román 1. hadsereg baloldalát megtámadta.

A támadás oltalma alatt a német 41. és 301. hadosztály Slatinánál átkelt az Olton. Erre a román 1. hadsereg állása az Olt mögött megingott. A Kühne-csoport a lovashadtesttel az Argesul folyó alsó szakaszára nyomult elő, hogy az összeköttetést a Duna-hadsereggel helyreállítsa. A bajor 11. hadosztály a Caracalu—Rosiori de Vedén át Bukarest irányában épülő vasútvonal mentén a 115. hadosztálytól követve nyomult elő.

A bajor 11. hadosztálytól északra a 109. és 41. gyaloghadosztály december 2-án az Argesul folyót a tervezett bukaresti vasútvonaltól északra elérte. December 2-án a lovashadtest és a bajor 11. hadosztály délkelet felé kanyarodva, a Duna-hadsereg balszárnyán folyó harcokba beavatkozott és a Duna-hadsereget szorongató román hadosztályokat[1] Bukarestre visszaszorította.

Ezzel a Duna-hadsereg a veszedelemből kiszabadult. A Kühne-csoport (LIV. tartalékhadtest) közepén a német 109. és 41. hadosztályok az Argesul szakaszon a román 9. és 11. hadosztályokat megtámadták. Az LIV. tartalékhadtest balszárnyán a német 301. hadosztály, Costestinél[2] a román 13., 23., 1. és 17. hadosztályok részeivel küzdve lemaradt.

Közben Krafft altábornagy (verestoronyi csoport) a román 14. és 8. hadosztályt Curtea de Argesnél visszavetette ; december 2-án Pitestinél a bukaresti vasútvonalon a románok újból ellenállani próbálnak.

Az osztrák-magyar 73. hadosztály[3] Pitestitől délre, a német 216. hadosztály a vasútvonal mindkét oldalán támadta a románokat.

[1] A román 3. és 18. hadosztály részei.
[2] Pitesti-től 20 km-re délre.
[3] Alakult a 2. és 10. hegyi dandárból.

Ezalatt az I. tartalékhadtest a 2. román hadsereg nyugati szárnyát támadta, általános irányt Târgovistének vevén.

A német 76. hadosztály a törcsvári szorosból kibontakozva, az attól délre levő hegyeken át visszaszorította a román 22. hadosztályt a Sinaia—Târgoviste vasút felé.

A bajor 12. hadosztály Campolungon át visszavetette a román 12. hadosztályt és december 2-án már átvonult Campolungon, Târgoviste felé üldözve a románokat.

A román 8. hadosztály, Târgoviste védelmére, ettől nyugatra, a Dambovita patak mögött megállott ugyan, de a bajor alpesi hadosztály december 2-án megtámadta és Târgovistére vetette vissza.

Ezután északról, Ploesti—Târgoviste között, az I. tartalékhadtest, északnyugatról és nyugatról a Krafft- és Kühne-csoport, Târgoviste és Argesul között, a Dunai hadsereg pedig délnyugatról az alsó Argesul folyó felől nyomult elő Bukarestre.

Ebben az időben következett be a szorongatott románok megsegítése végett: a Tatár-szorostól az Ojtoz-szorosig és a Dobrudsában az oroszoknak, valamint a Balkánon, Saloniki felől, Sarrail tábornok hadseregének támadása.

A târgu—jiui áttörési hadműveletet vázlatosan az 5. számú melléklet mutatja.[1]

Segesvár, 1916 december 2.[2]

„Tegnapelőtt búcsúzáskor Frigyes főherceg tábornagy beszélte „nekem, hogy ő mult hó 21-én felejthetetlen jó uram s királyom „halálának napján még nála volt kihallgatáson és ő úgy rendel- „kezett, hogy Károlyt, mint társuralkodót magához veszi és elren- „delte, hogy jelentse a tábornagy a német császárnak, hogy hatá- „rozott kívánsága és kérése az, hogy Károly Ferenc József főherceg „trónörökös hadseregarcvonalának vezetését rám ruházzák, mert „bennem megingathatlanul bízik. Ez volt legutolsó katonai intéz- „kedése; este örökre elszunnyadt szeretett urunk és én legjobb „uramat, legnagyobb pártfogómat elvesztettem."

„Az engem mélyen megrázó temetés után tegnap hódoltunk „az ifjú fölségeknél. Fájdalmas egy pillanat volt! Többé nem „szeretett, öreg uramnak okos, jóságos szemeiben a jóakaró mosolyt „látni és őt hallani, mint köszöni meg hősies ellenállásunkat. „Csak a legnagyobb erőfeszítéssel tudtam érzelmeimen uralkodni. . .

[1] Lásd Generalfeldmarschall von Hindenburg „Aus meinem Leben", „Zur Geschichte des grossen Krieges 1914—1918", „Aufzeichnungen von Generaloberst Arz" — „Az 1916—17. évi erdélyi és oláhországi hadjárat" (vitéz Toókos Gyula—Kissling Rezső—dr. Scherer Ferenc) című műveket.

[2] A folytatólagosan, soronkint idézőjelek közé tett részek háborús naplóm szövegéből valók.

„És mégis, ifjú királyomnak éppen olyan hűségesen és becsülete-
„sen akarok szolgálni, mint Őneki, kit szívem mélyéből tiszteltem.'

„Feleségemet megölelve, elutaztam Segesvárra."

„Isten nevében akarom e hadseregeket vezetni és velük
„győzve magyar hazámat megóvni."

„Ma reggel még sötét volt, midőn fölébredtem és külön-
„vonatom ablakából kinéztem. Nem látni semmit, úgy látszik,
„sűrű köd van, különben szeretett erdélyi hegyeink körvonalait
„kellene már látni. Két óra mulva már Segesváron kellene lennem."

„Azon gondolkoztam, hogy milyen hatása leend a komáromi
„lőszerraktár fölrobbanásának, illetőleg lőszergyár pusztulásának.
„Talán nem is igaz a hír ; vagy idáig érne az entente ármánya ? . . ."

„Sűrű ködben érkeztem Segesvárra. 23 évvel ezelőtt voltam
„utoljára itt e festőien szép városkában. Pompásan vagyok el-
„szállásolva."

„Seeckt német tábornok, az én új vezérkari főnököm, azonnal
„jelentkezik nálam és elmondom neki kívánságaimat : hogy egyi-
„künknek sem szabad fontos ügyekben a másik tudta nélkül
„intézkedni ; föltétlen őszinteséget kérek, mely részemről is meg-
„van, végül kölcsönös bizalmat. A többit megtaláljuk amúgy is,
„ha ezek az előföltételek megvannak."

„Seeckt tábornok száraz, merev katona, de úgy érzem,
„hogy meg fogjuk egymást érteni, mert szavaimra láthatólag
„fölmelegedett."

„Jelentése a helyzetet világosan érthetően vázolja."

A parancsnokságom alá tartozó saját és német erőnek 1916 december 2-i hadrendjét a 6. *számú melléklet* mutatja. Az erdélyi román hadseregarcvonalat 1916 december 2-án, midőn parancsnokságát átvettem, vázlatosan a 7. *számú melléklet*, a harctéri helyzetet pedig a 8. *számú melléklet* tünteti fel.

Hadseregarcvonalammal szemben az orosz 9. és 8. hadsereg van. Előbbi 13 gyalog- és 5 lovashadosztályból, utóbbi 9 gyalog- és 2 lovashadosztályból áll.

A 9. hadsereg a XXVI. (Kimpolung), II. (Brosteni), XXXVI. (Bicazul), V. lovas (Zanesti), XXIV. (Tetcani) és XL. (Tirgul-Ocna) hadtestekből áll. A hadseregparancsnokság Szucawából átköltözködésben van Romanra.

A *XXVI. hadtest* (Kimpolung) három hadosztályból áll :

a 64. hadosztály Valea Stineitől[1] Tatarcaig (△ 1547.) terjed; három ezred az arcvonalban áll, egy ezred tartalékban van.

[1] Gold. Bistritz-völgyében.

A 65. hadosztály ◇ 1274 és Botosul (△ 1476) között három ezreddel az arcvonalban áll, egy ezred pedig a tartalék.

A 78. hadosztály Uj-Itzkany gőzfűrésztelep és Mestecanesci (△ 1292) között van ; két ezred a valeputnai országút mindkét oldalán van, melyhez a harmadik ezred csatlakozik. Egy ezred hadosztály-tartalék.

A *II. hadtestet* (Holda-Brosteni) a 3. turkesztáni lövész- és a 26. és 103. hadosztály képezi.

A 3. turkesztáni lövészhadosztály az Aranyos Beszterce-folyó és a ◇ 1295 magaslat között áll ; mind a négy ezrede az állásban van.

A fél 103. hadosztály Muntele Vamanul (◇ 1409) és Valea Saca között Muncelul (△ 1691,) Magura Tilbesul (◇ 1688) — Verful Albia (◇ 1587) gerincét tartja.

A 26. hadosztály Muntele Vamanul (◇ 1409) és Muntele Calimanel (◇ 1647) között mind a négy ezreddel az arcvonalban áll.

A másik fél 103. hadosztály állása Muntele Tunzariei (◇ 1631) hegységtől Aranyos Beszterce folyóig terjed ; a hadosztály egy része a 26. hadosztálytól délre van állásban Muncelul (△ 1691) magaslaton.

A *XXXVI. hadtest* (Bicazul) a 68. és 25. hadosztályból áll.

A 68. hadosztály Gyergyótölgyessel szemben a határgerincen áll, a Peatra Sesul la Comarnic (△ 1512) és a Chicera (△ 1324) magaslatait tartva. Három ezrede állásban, egy a tartalékban van.

A 25. hadosztály a békási szorosnál Zsedány (△ 1481) hegy és Kerekhavas (△ 1441) között van és pedig három ezrede az első vonalban, egy a tartalékban.

Az V. lovashadtest (Zanesti) a 3. orenburgi kozákhadosztály és a 11. lovashadosztályból áll.

A 3. orenburgi kozákhadosztály Kerekhavas (△ 1441) és Tónyak (◇ 1464) között áll, az első vonalban három kozákezreddel ; tartaléka egy kozákezred.

A 11. lovashadosztály (Tónyak ◇ 1464) és Csülemér (△ 1651) között Bálványos (△ 1534) — Schimba Garda (◇ 1202) — Tarhavas (◇ 1662) Csülemér (△ 1651) gerinccel szemben foglal állást széles kiterjedésben.

A *XXIV. hadtest* (Tetcani ; 48. és 49. hadosztály) :

a 48. hadosztály a három ezreddel a Trotusu völgytől északra levő magaslatokat tartja, Muntele Preotesele (△ 1343) keleti lejtőjén, Muntele Alunis (◇ 1349) és Muntele Muncelu (◇ 1296) gerincen. Egy ezred tartalék ;

a 49. hadosztály a Trotusu völgyben Goiosanál és a magaslatokon a völgytől délre van a Muntele Faltueanu (◇ 1244) — Piricske hegy (△ 1324) — Muntele Carunta (△ 1523) magaslatokkal szemben és a gyímesi szorost tartja. Mind a négy ezred a harcvonalban van.

December elején a hadszíntérre érkezett orosz 14. hadosztályt (VIII. hadtest) a gyímesi szorost északról kísérő magaslatokon a 48. hadosztály északi szárnyán (Muntele Preotesele △ 1343) harcba vetették.

XL. hadtest (Tirgul—Ocna) (2. és 4. lövészhadosztály):

a 2. lövészhadosztály két ezreddel a Csobános völgyben és Obcina Laposu (△ 1342) gerincen áll a Magyaros (△ 1340) magaslattal szemben; két lövészezred tartalék Arsaunál a völgyben;

a 4. lövészhadosztály Poiana Uzuluinál és ettől északra s délre fekvő magaslatok lejtőjén az Uz völgyét zárja le két lövészezreddel; míg egy lövészezred Plaiul Ciunget gerincen áll a Muntele Nemira (△ 1627) hegytömbbel (△ 1653 — △ 1627) szemben. Egy lövészezred a tartalék.

Az orosz 9. hadsereghez délről a román 4. hadsereg csatlakozik a 15., 8. és 6. hadosztályokkal.

A 71. hadosztály előtt a román 8. és 15. hadosztály áll. Ezek össze vannak kavarodva.

Muntele Nemira (△ 1653) magaslattal szemben a Parau Slanic forrásvidékén az orosz 16. ezred áll.

Az Ojtoz-szorostól északnyugatra a Nagy Sándor (△ 1639) magaslatig négy román zászlóalj van. Az Ojtoz-szorost, Sósmezővel szemben, egy román ezred tartja. A szorostól délre, a Clabucul (△ 1364) magaslatig, két román ezred és három egyes román zászlóalj van az első vonalban a Runcul mare (△ 1108) — Esztena sor tető (△ 1259) magaslatokkal szemben. A Clabucul (△ 1364) magaslaton két vadászzászlóalj van. Négy zászlóalj a hadosztálytartalékot alkotja Slanic falunál.

A román csoportnak 26 zászlóalja van, melyek a 15., 16. és 38. dandárhoz tartoznak.

Az 1. lovashadosztállyal szemben, — mely a 14. huszárezreddel Esztena sor tető (△ 1259) magaslattól délre, a 7. huszárezreddel Musato (△ 1503), a 2. huszárezreddel Lakoca (△ 1777), a 12. huszárezreddel Feketehalom (△ 1629), a 4. huszárezreddel Dealul Batrin (△ 1403) magaslatokon áll, — a Putna-patak forrásvidéke és Izv. Rasca völgy közötti hegyeken egy román ezred, az Izv. Rasca és Nagy Baszka völgyek között egy román ezred van széles arcvonalban.

Hátul, a Moldawa völgyében, Folticeni és Gurahumora között, hadseregtartalék viszonyban az orosz III. lovashadtesthez tartozó 3 lovashadosztály van.

Az 1. doni kozákhadosztály Kapukod ruluinál, az 1. Terekkozákhadosztály Brajestienél, a 10. lovashadosztály Dragojestienél.

Az orosz 8. hadseregparancsnokság Czernowitzban székel és a XVIII. (Seletin), XXIII. (Jablonitza), XI. (Jaremcze) hadtestekből áll.

XVIII. hadtest: a 37. hadosztály Bobejka-ménes (Kirlibabavölgy) és Cimbroslawa Wk. (△ 1613) között van, egy ezred a kirlibabai völgyben, egy ezred a Capulon (△ 1661), egy ezred az utóbbihoz csatlakozva, egy a hadosztály jobb szárnyán;

a 43. hadosztály, a Cretealatól (△ 1853) délkeletre, három ezreddel van arccal Gura Ruccadára szűk térben csoportosítva, egy ezred a Cimbroslawa Wk. (△ 1613) és Creteala (△ 1853) között az első vonalban áll.

A 84. hadosztály a Cretealatól (△ 1853) a Hniatiasa (△ 1769) magaslatig terjedő térben van.

XXIII. hadtest: az 59. hadosztály Hniatiasa (△ 1769) és Pirie között áll. Két ezrede az első vonalban van, két ezrede pedig hadosztálytartalék;

a 82. hadosztály mind a négy ezredével az első vonalban Mokryn—Odzirninski között áll;

a 79. hadosztály Jawornik és Probihna-patak között, a Ludova (△ 1466) magaslaton van, három ezreddel az első vonalban; egy ezrede tartalék.

XI. hadtest: a 32. hadosztály Zeleny falu és Mariszewska magaslat között van. Két ezrede a Smotrecon (△ 1896) és ettől a magaslattól délre, egy a Smotrec (△ 1896) és Spyci (△ 1864) között széles arcvonalban, egy ezrede pedig Mariszewska gerincen van állásban;

a 11. hadosztálya Kukul (△ 1540) és Poharek (△ 952) között van, két ezreddel az első harcvonalban a Kukul (△ 1540) magaslaton és attól délre s északra. Hadosztálytartaléka két ezred;

a 12. hadosztály Pentiwka—Carna Klewa (△ 1783) között így oszlott meg: egy ezred az országúton (a Tatár-hágón),[1] egy ezred a Sumarem (△ 1042) és Wyzna prelukan (◇ 1129), egy ezred széles arcvonalban Czarna Klewaig, egy ezred a tartalékban.

A XI. hadtesthez észak felé, az Erdős-Kárpátok határgerincén, a II. lovashadtest zárkózik (Nadworna).

A 3. kaukázusi kozákhadosztály a 233. gyalogezreddel Czarna Klewa (△ 1783) — Durny (△ 1709) terében, a 6. doni-kozákhadosztály a Pantyr-hágón át csatlakozva egészen Taupiszyrkaig (△ 1508), a 9. lovashadosztály tovább északra, a 7. lovashadosztály Zielonán, az ussuri kozákhadosztály pedig Seletinben állott.

A 6. doni kozákhadosztály a Pantyr-hágót[2] zárta le. E hágó képezte hadseregarcvonalam északi határát.[3]

„Az eddigi parancsnokságom alá tartozott 9. Falkenhayn-„hadsereg Mackensen tábornagy csoportjához csatoltatott, mert „az offenzívát egyöntetűen kell vezetni. Ez a hadsereg Brassótól

[1] Körösmező és Delatyn között.
[2] Mármarossziget és Nadworna között.
[3] Lásd a 7. hadseregparancsnokság K. Nr. 983/of. számát.

„és a Kárpátoktól délre és közvetlen Bukaresttől nyugatra van.
„Míg az én haderőim Predeáltól északra a gácsországi határig
„Magyarországon. Mackensen úgy foglyokban, mint ágyúkban
„nagy zsákmányra tett szert."

„A Gerok-seregcsoport (XXIV. hadtest), az Arz- és Kövess-
„hadseregek (1. és 7. hadsereg) elkeseredett küzdelemben vannak
„az orosz-román erőkkel ; 300 kilométer szélességben áll ember
„ember ellen dühös tusában. Az ellenség visszaszoríttatott és
„visszaveretett, csak egyes helyeken tudott kis helyi eredménye-
„ket kierőszakolni, másutt derék csapataim a visszavetett ellen-
„ség után nyomulva, állásain túl kergették őt."

„A német császár parancsot adott a Curtea de Agrest átlépő
„csapatainak, hogy az elhúnyt román király és királynő sírjára
„koszorúkat tegyenek."

„Oroszországból jövő hírek szerint ott éhinség van, a nép
„forrongni kezd és a helyzet lassacskán tarthatatlanná válik ?
„Legközelebb, úgy látszik, eldől a sors.

„Arcvonalamon, (mely Czófalvától,[1] Brassótól keletre egész
„a Zlota Bistricáig terjed), a Gerok-seregcsoportnál és az 1. had-
„seregnél a támadások visszaverése óta — eltekintve a csatár-
„tüzeléstől — meglehetős a nyugalom.."

„Gerok-seregcsoportnál az 1. lovashadosztálynál (huszárok)
„román osztagok délelőtt a Hosszúhavas (△ 1479) és (△ 1311
„magaslat felé tapogatództak."

„Délután Musaa vasúti megállóhelyre irányuló román táma-
„dást visszavertük."

„A 71. hadosztálynál Sósmezőtől északnyugatra fekvő
„△ 962 magaslatot német vadászok, bosnyákok és horvátok
„elfoglalták ; 1 tisztet és 105 román katonát fogtak el ott."

Az 1. hadseregnél :

„A VI. hadtestünknél és a Stein-csoport déli szárnyán a
„39. honvéd- és a 24. közöshadosztály ellentámadása a Muntele
„Carunta (△ 1523), Muntele Nemira (△ 1627) magaslatok ellen
„folyik. Az ellenség előtöréseit a Csobános- és Uz-völgyekben
„visszavertük. Az orosz 48. és 49. hadosztály[2] a Trotusu-völgy-
„ben és a kísérő magaslatokon nagy szívóssággal támad."

[1] Háromszékben, Fekete Ügy-folyócska mellett.
[2] Orosz XXIV. hadtesthez tartozik (Coma—nesci).

61. hadosztályunkat és a bajor 22. és 23. ezredet — melyek az ellenség támadását öt napon át feltartóztatták — az orosz XXIV. hadtest[1] végtére is a Piricske-hegy (△ 1324) — Muntele Faltueanu (◇ 1244) — Agasu — E. St. Agas — ◇ 1288 vonalra visszaszorította. A Muntele Preotesele (△ 1343) magaslattól délnyugatra levő ◇ 1275 gerincet csapataink az ellenségtől elvették és két orosz tisztet és 153 katonát elfogtunk. A Litzmann-csoport északi szárnyán a 37. honvédhadosztály az orosz 103. hadosztálynak a Verful Harlagii (◇ 1581) magaslat ellen irányuló támadását visszaverte.

Megbízható hírek szerint az orosz 9. hadsereg tartalékát[2] tegnap (december 1-én) a Trotusu völgyben Asaura, északi irányban Muntele Preotesele (△ 1343) felé tolta el.

A Stein-csoport déli szárnyán a Muntele Carunta (△ 1523) — Muntele Nemira (△ 1627) közötti szakasz parancsnokságát Sunkel német altábornagy vette át.

A 7. hadseregnél:

„A XI. hadtest arcvonala[3] az Uj-Itzkány fűrészteleppel „szemben és Mestecanesci-hágó (◇ 1099—◇) 1243 között élénk „ellenséges tűzérségi tűzben áll."

Az I. hadtestnél az 59. hadosztály a támadást[4] a Dedul gerincen visszaverte, csakis Kirlibabától északkeletre tört be az ellenség állásunkba. Az oda előretolt 1½ század a fölényes ellenséges erővel szemben tartja magát.

A Kárpát-hadtestnél az 1. hadosztály az orosz 84. hadosztálynak[5] a Creteala (△ 1853) magaslat ellen irányuló támadását visszaverte.

A német 200. hadosztály északi szárnyán a Below-csoport, Baba Ludowan (△ 1586) mindannyiszor tüzérséggel előkészített hét orosz rohamot vert vissza.[6]

A Smotrec (△ 1896) magaslaton az orosz 32. hadosztály[7] arcvonalunkba 500 m szélességben betört ugyan, de tartalékaink nehéz tusában újra kiverték azt. A támadás valószínűleg meg fog ismétlődni.

„A Kövess-hadsereg jelenti: „Az oroszok utóbbi napokban „végrehajtott támadásaik főcélját — a román arcvonal teher„mentesítését — a ránk nézve rendkívül fontos Borsa-Dorna

[1] 48., 49. hadosztály.
[2] Két lövészezred.
[3] Dokonal tábornok csoportja.
[4] Orosz 64. hadosztály (XXVI. hadtesthez tartozik).
[5] Orosz XVIII. hadtesthez tartozik.
[6] Orosz 82. hadosztály (XXIII. hadtesthez tartozik).
[7] XI. hadtesthez tartozik.

„Watrai rokád vonalnak (Aranyos-Beszterce folyó völgye) elérésével akarták összekötni; ez utóbbi már régi céljuk volt. A 7. hadsereg lekötésére az orosz 8. hadsereg[1] élénk harctevékenységet fejt ki, mely a nyugati félen (233. gyalogezred, 6. doni kozákhadosztály, 7. lovashadosztály,[2] 12., 11., 32.,[3] 79., 82., 59. hadosztályok[4]) főképen tüntető jellegű volt, e mellett mégis helyi célokat törekedett elérni. (12. hadosztály tábori őrsvonalunknak visszaszorítása a Sumarem (△ 1042) előterepéről; 11. hadosztály a Werch debry (△ 1238) és Kukul (△ 1540) közötti magaslat elérésére, melyről a Worochta medencébe különösen előnyös bepillantást nyernek; 32. hadosztály a Smotrec (△ 1896) elérése; 79. hadosztály a Ludowa (△ 1466) elérése, hogy Szybeny völgyét uralja; 82. hadosztály a Baba Ludowa (△ 1586) elérése.) Csak a 11. hadosztály érte el kitűzött célját. A Kukultól (△ 1540) északnyugatra betört oroszokat ki kell újra verni, mert ottlétük a Kukul (△ 1540) — Dabry-t és mostani berendezett állásainknak védelmét nagy darabon veszélyezteti. A vállalkozást december 4-én hajtjuk végre. Az orosz 8. hadseregnek keleti fele látszólag azon feladatát akarta végrehajtani, hogy a Borsa—Dorna Watrai utat elérje. A 84. és 43. gyaloghadosztályok[5] tömegtámadásának célja a Prislop (△ 1455) hágó lehetett. A hadseregparancsnokság a támadások Gura Rucada irányában[6] való folytatásával számol, de az oroszok itt biztosan nem fognak sikert elérni. A keskeny szakaszon indított, a 64. hadosztály által végrehajtott és a 37. hadosztály[7] által támogatott támadásnak célja Kirlibaba volt. A 64. hadosztálynak rendkívül nagy veszteségei valószínűtlenné teszik az újabb támadásokat, legalább is a legközelebbi napokban. Régi állásaink visszafoglalása, jobbanmondva a Dedul orom elérése szükséges és ezt előkészítjük. A 65. és 78. hadosztályok[3] belső szárnyai — körülbelül 6 ezred — a Valeputna-úttól északra levő területet 6 kilométeres szélességben támadták meg, hogy az Aranyos-Beszterce-völgyébe jussanak. Mindannak dacára, hogy Mestecanesci (△ 1292) mindkét

[1] Czernowitz.
[2] II. lovashadtest (Nadworna).
[3] XI. hadtest (Jaremcze).
[4] XXIII. hadtest (Jablonitza).
[5] XVIII. hadtest (Seletin).
[6] Prislop (△ 1455) hágótól 6 km-re északra.
[7] XXVI. hadtesthez (Kimpolung) tartozik.

„oldalán sikerült a támadás, a betörési pont nem volt elég széles „arra, hogy a támadást tovább erőszakolhatták volna. Az itt „négy napon át legnagyobb szívóssággal vitt támadások való- „színűleg kimerítették és elgyengítették az orosz 65. és 78. had- „osztályok támadó erejét. A Mestecanesci (△ 1292) magaslatnak „visszafoglalása szükséges, mert az Aranyos-Beszterce-völgyét „uralja, ezt alapos előkészítés után végre is fogjuk hajtani. Ugy „látszik, hogy a turkesztáni 3. hadosztály[1] a ◇ 1295 és ◇ 1326 „magaslatok elleni nagyon veszteségteljes támadásainál elvérzett. „Mindenesetre azonban nincsen kizárva, azaz lehetséges, hogy itt „a ◇ 1326-os magaslat elfoglalására újabb támadások lesznek, „hogy azután a Bernarielult (△ 1328) észak felől elfoglalhassák. „Az orosz 8. hadseregnek támadását egészében meghiusultnak „lehet tekinteni. 7. hadseregparancsnokság."

„Mackensen értesít, hogy a Duna-hadsereg Bukaresttől „nyugatra két oldalról megtámadva pillanatnyilag igen kellemet- „len helyzetbe látszott jönni, de az utána nyugatról és északról „előnyomuló saját oszlopok által megint az ellenség került a leg- „válságosabb helyzetbe, el lévén vágva főerejétől."

Ugyanis december 2-án a román 2. hadsereg Bukarest előtt még egy kísérletet tett, hogy a német erőket az Argesul-folyó alsó szakaszán feltartóztassa. A Duna-hadseregnek elszigetelt előtörtetése folytán szabaddá vált balszárnyára a román 3. és 18. hadosztály egy része rávetette magát, jobb szárnyát pedig a Duna mentén előnyomuló orosz IV. hadtest (40., 30. gyalog és 8. lovashadosztály) megtámadta, így tehát a román-orosz erők arcban és két oldalról szorongatták.

A hadsereg balszárnyán a harcba vetett tartalékok[2] a román átkaroló támadásnak ellenállottak, míg a Kühne-seregcsoport jobbszárnyán előnyomuló német hadosztályok[2] az Olt-folyó felől odasiettek és az átkaroló román erők kerültek két tűz közé.

„A Dobrudsában is heves küzdelem van, melyben az ellen- „ség némi előnyöket küzdött ki magának; különben ott nincs „újság. A macedoniai harctéren erős támadásokat vertünk vissza."

„Falkenhayn hadserege 5.365 fő legénységet, 42 tisztet „fogott el, 19 ágyút és temérdek más hadianyagot zsákmányolt."

[1] II. hadtest északi szárnyhadosztálya (Holda, Brosteni).
[2] Török 26. hadosztály, népfölkelő- és utászalakulatok.
[3] Német 6. és 7. lovashadosztály, bajor 11. hadosztály és a német 109. hadosztály.

„Délelőtt sikerült nekünk Kirlibabánál vagy egy kilométerrel „előbbre jutni. Súlyos ellenséges támadások a Trotusu-völgynek „mindkét oldalán az ellenség birtokába juttatták a Sultától keletre „levő magaslatokat. A tűzérség a sűrű köd miatt nem tudott „közreműködni."

Seeckt tábornok Ludendorffnak este a következő táviratot küldte :

„Az 1. hadsereghez tartozó VI. hadtestnek védelme az utóbbi napokban az igen rossz látköri viszonyok miatt a tűzérség elégtelen közreműködése miatt szenvedett.

A bajor 8. hadosztály, a 9. hadseregnél levő részei nélkül, egyes századok kivételével nem számít többé. Az erős orosz támadások folytatásával számolnunk kell.

Litzmann német gyalogsági tábornok csoportjától a bajor 10. gyaloghadosztálynak egyik zászlóalját a 61. hadosztályhoz toljuk át. Ettől a helyzet kiadós megszilárdulása és javulása nem várható.

A Gerok-seregcsoporttól lehetetlen erőket elvonni, mert az orosz VIII. hadtestparancsnokságnak megjelenése Tirgul-Ocnaban éppen úgy jelentheti a XXIV., vagy XL. hadtestnek megerősítését, mint egy orosz támadást az Ojtoz-völgyében.

A vasúton közeledő német 218. gyaloghadosztálynak harcba vetése a VI. hadtest szakaszán ezen okoknál fogva és azért szükséges, mert a 61. hadosztály északi szárnyától (◇ 613-tól keletre, Brusturosától 6 kilométerre északra) egészen a Litzmann-csoportig terjedő térségen, körülbelül 32 kilométer kiterjedésben, csak két bajor és három gyenge osztrák zászlóalj van. Annak dacára, hogy az ellenség ez idő szerint szintén csak gyenge erőkkel látszik rendelkezni a 61. hadosztály és a Litzmann-csoport között, mégis, — amint azt a cs. és kir. csapatoknak néhány helyi veresége mutatja, — a Trotusu-völgyében álló csapatainkat állandóan oldalukban fenyegeti. Ezenkívül el kell készülve lennünk arra, hogy az oroszok moldvai arcvonalukat tovább is megerősítik, hogy hadműveleteiket Mackensen-hadseregcsoportja ellen, mely meglepő gyorsasággal közeledik a Moldvához, az egész vonalon nyugat felé hathatósan biztosíthassák.

Ezen okoknál fogva, — miután szükséges, hogy a német 218. hadosztály az 1. hadsereget megerősítse, — nagyon kívánatos volna a Gerok-seregcsoportnál más erőket készen tartani. Ezek egyidőben hivatva volnának a mi részünkről — irány Focsani-tól északra — nyomást gyakorolni, amint a Mackensen-hadseregcsoport és József főherceg hadseregarcvonal hadműveletei a belső szárnyainak támadólagos együttműködésére fognak vezetni. Op. 3292. szám."

„Az esteli jelentések szerint Geroknál a románok az én
„1. lovashadosztályomnál Musa vasúti megálló magaslatán három
„századdal támadtak; 10 fogoly kivételével megsemmisültek.
„A 71. hadosztálynál nem volt támadás, csak járőrcsatározások.
„Ott 4 orosz tiszt és 145 legény fogatott el és egy egész kis dara-
„bon 550 halott orosz fekszik."

„*1. hadsereg.* A VI. hadtestnél az ellenséges főtámadás[1]
„megint a 39. honvédhadosztály ellen irányult; ezalatt a 61.
„hadosztálynál, a délben megszállott vonalban, melyről részlet-
„jelentés még nem jött, állóharc folyik. A Muntele Chiliskán és
„a ⊹ 1370-től északra erős támadások a legvéresebben vissza-
„verettek. Az Uz-völgy déli részében egy ellenséges roham tüzünk-
„ben összeomlott. A Csobános-völgyben öt támadást vertünk
„vissza. Tüzérségünk kiválóan működött közre. Az ellenség Slatiná-
„nál akadályokat épít. Litzmann német tábornok csoportjánál
„heves ellenséges támadás a Verful Harlagiira; különben csak
„mérsékelt tüzelés. A 7. *hadsereg* a bajor csapatokat Oláh-Toplica
„és Gyergyószentmiklós felé tolja el. A XI. hadtestnél derült idő
„mellett heves tűzérségi tűz állásainkra, szintúgy Besztercétől
„délre; még élénkebb volt a ⊹ 1295 és Itzkány fűrésztelep és a
„⊹ 1243 ellen, a Mestecanesci (⊹ 1099) hágótól északnyugatra.
„Ott aknavetőtűz is van. Az ellenség erődítéseket épít. Az I. had-
„testnél, a Dedul gerincen, két ellenséges támadás omlott össze
„tűzérségünk tüzében. A Kirlibabánál előretolt állásban két derék
„század nagy túlerejű folytonosan rohamozó ellenséggel szemben
„bámulatos hősiességgel tartja magát. A Valea Stinei két oldalán
„heves ellenséges lövegtűz. A német Karpatenkorpsnál ellenséges
„pergőtűz". Gura Rucadánál az ellenséges támadásokat csirájuk-
„ban elfojtottuk; egy különösen erős támadást a Cretealan (△1853)
„és egy gyengébbet a Mokrynon szintén visszavertünk. Hét —
„pergőtűzzel előkészített — súlyos ellenséges tömegtámadás a
„Baba Ludowan (△ 1586) német csapatok tüzében összeomlott;
„az egy helyen betört ellenség irgalom nélkül kiirtatott. Több
„ellenséges támadási kísérletet a tűzérség elfojtott. A Smotrecon
„(△ 1896) egy támadást visszavertünk; mellette 300 lépés
„kiterjedésben betört az ellenség, de három órai viaskodás után
„kidobatott. A Smotrec hiánytalanul birtokunkban van. A német

[1] Az orosz 2. és 4. lövészhadosztály (XL. hadtest, Tirgul—Ocna).

„XXV. tartalékhadtestnél, két igen heves orosz támadástól „eltekintve, melyeket tökéletesen visszavertünk, tűzérségi küz-„delmen kívül semmi újság sincs. Hadseregeim arcvonalának északi „szárnyán, a 16. gyalogdandárnál, csak igen csekély a harc-„tevékenység."

„Bal szomszédomnál — Böhm-Ermollinál — az egész arc-„vonalon heves tűzérségi harc dúl. Jobb szomszédom — Mackensen „tábornagy — támadása a románok elkeseredett védekezése „dacára, szépen halad."

A 7. hadsereg több lövegetet[1] és legalább még egy gyalogezredet kér, hogy a mostani állását megbízhatóan tudja tartani. (Op. 3290. sz.)

Az elfogottak vallomása szerint a 334. és 336. ezred (84. hadosztály), miután átmenetileg a 64. hadosztálynál voltak harcbavetve Kirlibaba ellen, megint a 333. és 335. ezredekkel együtt Gura Rucada terében a Prislop-hágó (△ 1453) elleni támadásra egyesíttettek.

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadseregnél: a 6. lovashadosztály az ellenséget Catunuról Saxonira vetette vissza, a 7. lovashadosztály elfoglalta a Malu Sparti és Bolintinudini átjárót;

az LIV. hadtestnél a bajor 11. gyaloghadosztály Mereninél egy ellenséges ezredet Rusi Lui Asanra vert vissza és érintkezésbe lépett a török 26. hadosztállyal. A bajor 11. gyaloghadosztály kivált a 9. hadsereg kötelékéből;

a 109. gyaloghadosztály az Argesul átjárót Cascioarelenél kierőszakolta. A 41. hadosztály még december 1-én rajtaütéssel elfoglalta a 300 méter hosszú Argesul-hidat Fundu Paruluinál;

a Krafft-csoport az Argesul mindkét oldalán szívósan ellenálló ellenséget egészen Rociu—Manciulesci—Badulesti vonaláig szorította vissza;

az I. tartalékhadtest Ungurenire nyomul elő és Puchenin keresztül;

a XXXIX. tartalékhadtestnél váltakozó küzdelem folyik a Tatár-havas hágón.

A 9. hadseregnél az eddig bejelentett napizsákmány 2160 fogoly és 5 gépfegyver.

Duna-hadsereg. A jobbszárnnyal szemben, Comanánál, az oroszok szárnyukat délfelé meghosszabbították.

A bolgár 1. és 12. hadosztály ellen nem volt támadás. A 12. hadosztálynak balszárnya éjjel kissé visszavétetett. Ez és a 217.

[1] A XI. hadtestnél pl. 53 kilométerre 129 löveg van.

hadosztály most a ◇ 89 dombon Popestitől délnyugatra, a ◇ 91-en át Gorneni—Stilpunál áll.

Balbucatat a szívósan védekező, nagyon megfogyott állományú német vadászezred egyes részei kénytelenek voltak föladni. Az ellenséges támadás egészen Epurestiig haladt. A lovashadosztály visszafoglalta Balariát. A török 26. hadosztály könnyű harcok után elérte Letca Nouat és Letca Vechet.

Dobrudsa. A bolgár 3. hadseregnél az ellenség a bolgár 4. hadosztály szakasza ellen előredolgozza magát. Este mélyen tagozott orosz támadás kezdődött.

Az ellenségről megállapított hírek:

Gerok seregcsoportja előtt, az orosz 9. hadseregnél, a 14. hadosztályt a 4. hadosztály déli szárnyán harcba vetették;

az orosz III. hadtestparancsnokság[1] Carcaului faluban van. A hadtest kémjelentések szerint támadó előnyomulását folytatni fogja;

Bukarest irányában vasúti forgalom figyeltetett meg;

az ellenség megbízható hír szerint, 4. doni kozákhadosztályával a VI. hadtestnél tételezhető föl. A 8. lovashadosztály menetét a Duna mentén folytatja nyugat felé.

Hírek az ellenségről:

A *Gerok*-seregcsoport előtt: az orosz VIII. hadtest Tirgul-Ocnánál és attól északkeletre Birsanesti körül gyülekezik. Az orosz 15. hadosztály már együtt van.

Foglyok vallomásaiból megállapíttatott, hogy a román 8. hadosztály még az Ojtoz szakaszban áll. Ez a hadosztály azt várja, hogy az oroszok váltsák fel.

Az *1. hadsereg* előtt: Az orosz 2. lövészhadosztálynak egy ezrede Obcina Laposu gerincen van.

A *7. hadsereg* előtt: Kémhírek szerint az oroszok a támadást a borsa—kirlibabai országút eléréséig feltétlenül folytatni fogják.

Az orosz 84. hadosztály a XXVI. hadtesthez tartozik (orosz 8. hadsereg). Az orosz 40. hadosztályt Dobrudsából Havas-Alföldre, a román 2. és 5. hadosztályt Bukaresttől nyugatra fekvő térbe szállították; ott van a kombinált 9./19. hadosztály is. Ezek szerint a román 3. dobrudsai hadsereghez tartozó valamennyi hadosztályt kiadták már a kezükből.

„Az *1. hadseregem* az esti jelentéshez kiegészítést küldve „jelenti, hogy a 61. hadosztály a bajor 22. és 23. ezreddel, miután „kemény tusában háromszoros túlerejű ellenségtől szorongattatva „hősiesen 5 napig ellenállott és naponta számos rohamot vert

[1] 3. orenburgi kozákhadosztály és a 11. lovashadosztály.

„vissza, ma elkeseredett védekezés dacára a Trotusu völgyében „és attól délre egészen Piricske hegy (△ 1524) — Muntele Faltueanu „— Agasu vasúti állomás és ◇ 1288 vonalába szorult vissza, hol „az ellenséget megállította. Egy újabb támadás délután 4 órakor „vérbefojtatott. A ◇ 1288 és ◇ 1275-ön több ellenséges támadás „utasíttatott vissza. Veszteség 61 halott, 232 sebesült, 444 eltűnt, „valószínűleg nagyrésze sebesülten került fogságba."

„Doberdón megint heves tűz."

„Itt több csapattestet, közöttük a hős 24-es vadászaimat „találtam, akik oly dicsőségesen küzdöttek a Doberdo tüzes „poklában. Amint lehet, hozzájuk fogok sietni, hogy üdvözöl- „jem őket."

„Megnéztem Segesvár gyönyörű szép városkáját. Folyton „hiányzott nekem valami, amit keresve nélkülözök ; végre este „lefekvés előtt jöttem csak rá, hogy mi az : a doberdói minden- „napi pergőtűz. Itt oly halálos a csend, oly síri béke van."

Fényes, pompás lakásom van. Vissza vágyódom a folyton „lőtt rozoga kis kőházikóba, szeretett csapataim közelébe. Itt bús- „komorság kerülget. És mégis életem büszkesége, hogy Erdélyt, „édes magyar hazámat én védhetem."

December 3.

„*A Gerok-seregcsoportnál* éjjel nem történt semmi különös."

„A román 6. hadosztály Izv. Rasca-völgyben északfelé kiter- „jesztette állását. Fogolyvallomás szerint a román 12. ezred Musa „vasúti állomásnál van. Ott a Closca és Crisan kombinált ezre- „deket felváltotta."

„A román 8./15. hadosztály még állásban van. Sósmező- „nél két ezrede, a Nagy Sándor (△ 1639) magaslaton pedig egy „ezrede van."

„*Az 7. hadseregnél* a VI. hadtestnél az Obcina Laposu gerin- „cen az ellenségnek egy támadása meghiusult."

Éjjel a Muntele Carunta (△ 1523) magaslatot az orosz 2. lövészhadosztály átkarolva megtámadta ; a magaslatot elveszt- ettük. Állásunk ott most Obcina Laposu gerincen levő Cordon őrstől[1] a Csobános völgyben levő Cordon őrshöz vezet, azután Sólyomtar (△ 1343) magaslaton át Piricske (◇ 1324) hegyre húzódik hol csapataink 1 km-re hátra szorultak.

[1] Határzáró-örs.

„A Muntele Preotesele (△ 1343) magaslaton állásunkat „előbbre vittük ; 130 foglyot és 1 gépfegyvert hoztak be csapa- „taink. A Stein-csoport északi szárnyán Slatina D. S.[1]-nél és „Hosszúhavasnál az ellenség támadásait visszavertük."

„A Muntele Carunta helyőrségének egy része a Sólyomtar „felé keresztülvágta magát. A két hegyi ágyút a mélységbe dob- „ták, pontosabb jelentés még nincs. Éjfél után az ellenség Agasunál „zárt sorokban támadásra indult, de visszakergettük. Litzmann „tábornok csoportjánál a helyzet változatlan."

„A 72. hadosztály állását a Batca Neagra (△ 1243) magas- „laton az orosz tűzérség hevesen lövi, a bajor 10. hadosztály „Hegyes (△ 1055) magaslat ellen intézett támadást visszaverte."

„A 37. honvédhadosztály is meghiusított egy támadást, „mely a ◇ 1350 gerincre irányult Tiblesul mare (◇ 1668) felől. „Verful Harlagii (△ 1548) magaslati állásunkhoz az ellenség 200 „lépésre előredolgozta magát."

„A XI. hadtestnél, miután a 8. lovashadosztály tegnap „este egy erős orosz támadást visszavert, nyugalom állott be, „mely egész éjjel tartott."

„*A 7. hadseregnél:* az I. hadtestnél semmi újság.

„A XI. és I. hadtest arcvonalát az orosz tűzérség mérsékel- „ten lövi. A Mestecanesci (◇ 1243) betörési pontra és Kirlibaba „falura a tűzérségi tűz azonban fokozódik."

„A német Karpatenkorpsnál az ellenségnek a Baba Ludowa „(△ 1586) elleni hiábavaló támadásai után, a 18. német vadász- „zászlóalj és más vadászkommandók üldözőbe vették a visszavert „oroszokat és 4 tisztet, 308 legényt fogtak el ; az ellenség ezen- „kívül erős véres veszteségeket szenvedett. Éjjel eredményes „járőrvállalkozásokat vittünk véghez. A német XXV. tartalék- „hadtestnél tegnap este két ellenséges támadás veretett vissza a „Smotrectól (△ 1896) északkeletre ; különben csak csatártűz és „gyenge ágyúzás ; a Kukulon (△ 1540) nyugalom. Veszteségek „a 7. hadseregnél november 28-tól december 1-ig : 551 halott, „1468 sebesült, 2172 eltűnt. Ezzel szemben az ellenség becslés „szerint 11.000 halottat és sebesültet, s 1241 foglyot vesztett."

„A Szívó-csoport Zaralannál üldözi a megvert ellenséget. „Böhm-Ermollinál élénk tűzérségi tűz."

[1] Gőzfűrésztelep.

„Ő Fölsége átvette a főparancsnokságot, Frigyes főherceg „tábornagyot helyettesévé nevezte ki."

A *Gerok-seregcsoportnál*, az 1. lovashadosztálynál a helyzet „változatlan, ott még románok állanak. Egy délután bekövetkezett „legsúlyosabb román támadás a Musa megállóhelynél visszavere- „tett. A magyar 71. hadosztály a Nagy Sándoron (△ 1639) egy „orosz vadászkülönítménynek legsúlyosabb támadását verte vissza"

„*1. hadsereg.* A VI. hadtestnek déli jelentése szerint a 188. „gyalogezred támadásban van a Muntele Nemira és a ◇ 1627 „ellen ; attól délre egy orosz támadást visszavertünk. A Muntele „Caruntát tűzérségünk lövi. Támadásunk a völgy két oldalán „Piricske tető felé halad. Agasunál egy ellenséges tám5dás vissza- „verve. A Muntele Preotesele-től délre a ◇ 1275 magaslaton „tegnap óta tiz ellenséges támadás veretett vissza. Különben „mindenütt csak tűzérségi tűz. A Gerok-seregcsoport még néhány „gyenge ellenséges támadást könnyűszerrel visszavert."

„Pótjelentés szerint az 1. *hadseregnél*, a VI. hadtestnél : „a 188. gyalogezred elfoglalta a ◇ 1627-es magaslatot a Muntele „Nemirától délre ; a támadást folytatjuk. Az Uz- és Csobános- „völgyétől délre heves ellenséges támadásokat vertünk vissza. „A Piricske (△ 1324) hegyen levő csapataink egy kilométerre a „nyugatra fekvő magaslatokra szoríttattak vissza. A hadsereg „az állás visszafoglalását elrendelte. A Muntele Faltueanuról „Piricske tetőre előnyomult csoportunk kénytelen volt e miatt „a Faltueanu ◇ 1244-re visszahúzódni. Az Agasutól északkeletre „benyomult ellenséget újra kivertük."

„Egy német tiszt, ki szemtanuja volt ezen küzdelemnek, „jelenti nekem, hogy Agasunál a völgyben nagyon válságosnak „ítéli meg a helyzetet. Az összes kúpok külön-külön össze nem „kötött szakaszokat alkotnak, mindegyik könnyen megkerülhető, „az állások óriás kiterjedése csak támpontok megszállását, azt „is csak gyengén engedi meg, közben nincsen semmi sem. Az ellen- „ség szívósan, nagy túlerővel támad, s az én derék 61. hadosztályom „bajor csapatokkal vállvetve emberfölöttit teljesít. Ugy a saját, „mint a német tűzérségnek nincsen löszere, illetőleg igen kevés „és a támadás leghevesebb pillanatában parancsra állást változ- „tattak, úgy hogy a gyalogság teljesen magára volt hagyva. Ugy „látom, hogy itt nincs rendjén a vezetés ! ! ! . . . A ◇ 1275-ös magas- „laton saját állásainkat előbbre tolva javítottuk, s itt 130 foglyot

„ejtettünk. Slatina gőzfűrésznél több támadást vertünk vissza.
„A Hosszúhavastól délre betört ellenség súlyos kézitusában kive-
„retett. Automobilon szállítunk csapatokat a szorongatottak
„segítségére és egy német hadosztály vasúton jön. A Litzmann-
„csoportnál erős ellenséges lövegtűz ; ott több támadási kísérlet
„hiusult meg."

„A 7. *hadseregnél* tüzérségi tűz, mely Mestecanesci betörési
„helynél és Kirlibabánál heves volt. Czokanestie-nél egy gyenge
„támadás veretett vissza. A Tatár-hágón[1], a Sumarem (△ 1042),
„Wyzna preluka (◇ 1128) körül heves tűzérségi tűz és egyes táma-
„dási kísérletek."

„Ober-Ostnál (apósom, Lipót bajor herceg tábornagy arc-
„vonala) mérsékelt harctevékenység, helyenkint és időközönkint he-
„ves tűzérségi tűz. Az állások megrongálódtak, egyikben 24 teli-
„találat."

Seeckt tábornoknak tegnapi táviratára Ludendorff a következő választ küldi :

„Kérem, vigye a 218. gyaloghadosztályt lehetőleg a Gerok-seregcsoporthoz és a 49. tartalékhadosztálynak ott levő ezredét (II., III., J. R. 225) szükség esetén a cs. és kir. VI. hadtesthez.

A 24. hadosztálynak két gyalogezrede Brassónál áll rendelkezésemre, ezeknek alkalmazása bármikor telefonon kérhető. A 24. hadosztálynak kiképzése Ober-Ostnál lehetőleg siettetett. (Op. 3293.)"

Arcvonalparancsnokságom megfelelő felterjesztésére a 24. hadosztály vegyesdandárát a német hadvezetőségnek adtuk át. Ez még nem vethető harcba. (Op. 3293.)

A dandárt Mádéfalvára viszik, ahol az 1. hadseregparancsnokság intézkedése szerint mint az én arcvonalam tartaléka helyezkedik el. (Op. 3308.)

„A Stein-csoportnál levő összekötőtisztemnek már említett
„azon jelentése folytán, hogy a 61. hadosztálynál tűzérségi löszer-
„hiány van úgyannyira, hogy lövegeket vissza kellett vonni, Op.
„3309. szám alatt utalok a rendes és biztosított lőszerutánpótlás
„döntő fontosságára."

„A „Tigris" önkéntes csapat, melyben a legénység 66%-a
„tapasztalatlan, az ő kímélésük végett a bajor 10. ezrednél egy
„teljesen csendes szakaszba állíttatik."

„Parancs jön a hadseregfőparancsnokságunktól, hogy a lakos-

[1] Jablonica.

„ságot vissza lehet telepíteni Krassószörényben, Hunyad-megyé-
„ben, meg Szebenben a határig."

„A Karszton heves tüzérségi harc. Ujra kezdődik a pokol?"

Események Mackensen csoportjánál.

„A csatát az Argesulnál, Bukaresttől északnyugatra a 9.
„Falkenhayn-hadsereg megnyerte."

Amint az egy alább idézett parancsból, melyet egy elfogott román vezérkari tisztnél találtak, kiviláglik, a román 1. hadseregnek az volt a föladata, hogy a Bukarestre előnyomuló sereget lekösse, míg a Duna-hadsereget megsemmisítő csapással tönkreteszik.

Mackensen csoportja azonban december 3-án legyőzte a román 1. hadsereget és így meghiúsította a terv megvalósítását.

Schmettow csoportja az Argesul mindkét oldalán Bukarest felől jövő erős támadásokat elhárította és meghiúsította a Duna-hadsereg balszárnyát fenyegető beavatkozást.

Az LIV. hadtestnél a 109. gyaloghadosztály megerősített jobbszárnya a Malu Sparti hídfőt egy hadosztály támadásai ellen megvédte. A 109. hadosztály balszárnya Casciorele hídfőt egészen Stoenesti—Poiana Lungáig és Potlogiig kibővítette.

A 41. hadosztály kemény harcban elfoglalta Serdanut, az atarnati vasútállomást és Titut, hol 13 mozdonyt és löszerrel megrakott temérdek vasúti kocsit és élelmiszert zsákmányolt.

A Krafft-csoport előtt az ellenségnek ellenálló ereje megtörött. A csapatok ma az üldözést részben üres élelemkocsikon folytatták.

Este a 301. hadosztály élével Fundu Paruluit, a mi 73. hadosztályunk Gaestit, a 216. hadosztály Matasarut és Burducát érte el, a bajor Alpenkorps csapatai a hegységen hatolnak át a Dambovita felé.

Az I. tartalékhadtest megtörte az ellenséges ellenállást Dragomirestinél és a bajor 12. hadosztállyal Târgovistet elfoglalta. A XXXIX. tartalékhadtestnél semmi különös. A 2. lovashadosztály Rîmnik Valceánál gyülekezve, délkeleti irányban kezdi meg előnyomulását.

Az utóbbi napok harcai az ellenségnek foglyokban több mint 12.000 emberébe kerültek.

Egy járőr fölrobbantotta a Bukarest és Târgoviste vasúti vonalat Guliánál, Bukaresttől északnyugatra. Egy repülő pedig leszállva a Ploesti—Buzau vonalat.

A Duna-hadsereg több ellenséges támadást vert vissza, támadócsoportja[1] pedig behatolt Epurestibe, hol erős román

[1] Török 26. hadosztály, bajor 11. hadosztály, Goltz lovashadosztály.

csoportok fehér kendőkkel integetve átfutottak. Innét nyugatra a bajor 11. hadosztálynak támadása jól halad Mihalesti—Posta irányában. A zsákmány még nem tekinthető át.

A Dobrudsában az ellenség a bolgárok előtt kiürítette állásait és eredeti állásába ment vissza.

Az elfogott román vezérkari tisztnél talált hadseregparancs szövege ez :

„November 11. Miután november 11-én a támadócsoport véglegesen megalakult, a támadás általános iránnyal Draganestire megindul a Dunán át behatolt ellenség ellen. Az 1. hadsereg föladata állásban küzdeni, ezt föltétlenül tartani és az arcvonal előtt levő összes ellenséges erőket lekötni. A legfontosabb az, hogy az 1. hadsereg vállalkozásai lehetőleg támadók legyenek, hogy erélyes rendszabályok által az ellenséget fejlődésre és erőinek ezen szakasz előtti tartására indítsuk. Különösen ügyelni kell arra, hogy az egyes egységek balszárnya mögé tartalékcsoportok különíttessenek ki. A hadseregtartalék, mely Gliganu de Susban (25 kilométerre Pitestitől keletre) áll, kizárólag a hadseregnek áll rendelkezésére. Híreket várok minden két órában, még ha nincs is semmi ujság. Az 1. hadseregparancsnokság az 1./17. hadosztálytól jelentést fog követelni, hogy azt a hadseregparancsnoknak küldje. A hadseregtartalék vezetője helyzetét jelenteni fogja és állandó összeköttetésben marad a hadsereg vezérével. A ma kezdődő vállalkozástól függ fajunk sorsa. Minden tiszttől és csapattól megkövetelem, hogy az ellenség ellen támadásban és ellentámadásban helyén meghaljon. Mindenkit emlékeztetni kell, hogy a gyávákkal irgalom nélkül fogok elbánni. Ezeket a hadtest- és hadosztálytörzsek azonnal végezzék ki. Szabadítsátok meg az országot a kegyetlen barbároktól. 1. hadsereg tisztjei és legénysége, az Isten meg fog benneteket jutalmazni. — Stratilescu tábornok."

Az ellenségről ez volt megállapítható :

A Gerok-seregcsoportnál a román 6. hadosztály az Izv. Rasca völgyben van ; jobbszárnyát észak felé kiterjesztette. Egy december 2-án elfogott román katona azt vallja, hogy a román 12. ezred Musa vasúti megállónál áll, hol a kombinált Closca- és Crisan-ezredeket felváltotta, melyek az újonnan megszervezett 8. hadosztály kötelékébe tartoznak. Ezt a hadosztályt Pitestinél állapították meg.

A román 8./15. hadosztály még az arcvonalban áll Sósmezőnél és a Nagy Sándor (△ 1639) hegyen. Ezt a december 1. és 2-án fogságba jutott román katonák is megerősítik.

Az 1. hadseregnél a Tirgul—Ocnánál beérkező orosz VIII. hadtestnek az arcvonalba való betolása nem bizonyos, inkább az valószínű, hogy az orosz XL. hadtesttől délre egy lökésre fogják alkalmazni.

Az orosz XL. hadtest egyik (49.) hadosztálya a Trotusu völgyben Muntele Munceluig (◇ 1296), a másik (48.) hadosztálya attól északra Muntele Preoteseleig (△ 1343) áll. A hadtest tartaléka két lövészezred Asaunál.

Az orosz III. lovashadtestnél az arcvonal mögött az 1. doni kozákhadosztály Romantól nyugatra, az 1. Terek-kozákhadosztály a Bacau—Piatra vasút mentén, a 10. lovashadosztály Galbeninél gyülekezett; megbízható hírek szerint ezek a lovashadosztályok Rymnik—Serat[1] felé déli irányban fognak tovább menetelni.

A 7. hadseregnél az orosz 84. és 59. hadosztályok egyrésze még érintetlen, ezek — foglyok állítása szerint — Prislop (△ 1455) hágóra[2] folytatni fogják támadásukat.

Állítólag ehhez a támadócsoporthoz csatolták a 32. hadosztály egy ezredét is.

Az orosz 7. lovashadosztály kijön az arcvonalból, a kaukázusi 3. kozákhadosztály Delatynra megy.

„Ma 6 fok van a fagypont alatt, minden vastag zuzmarával „megrakva, a sűrű köd megrekedt a földön."

„Seeckt tábornokkal nagyszerűen megy, nézeteink teljesen „födik egymást, hadászati nézeteink meglepően egyeznek, illető„leg ugyanazok."

„Eddig nem sok a dolgom, mert itt csak nagy hadműveleti „irányelveket adok ki és a haditerveket dolgozom ki Seeckttel, „de gazdászati téren az alám rendelt hadseregek önállóan dolgoz„nak. És éppen ez adta a hadtestnél a legnagyobb munkát és „rengeteg aprólékos dolgot . . . Itt úri az élet a Doberdo nyomorú„ságához képest! És mégis mennyivel jobban szerettem azt, hol „naponta tűzben lehettem derék csapataimmal, míg itt még „egy ágyúlövést sem hallok."

„Ma úgy áll a dolog, hogy 8-án Désre költözünk át, hol „hadseregeim arcvonalának inkább a közepe mögött volnék."

„Itt fényes lakásom van; azt mondják, ott is az lesz. Szé„gyenlek itt a tükrös, bársonyos, jól fűtött szobában lenni, míg „vitézeim odakint olyan keservesen szenvednek.

December 4.

„Falkenhayn tegnap áttörte az argesuli csatában a román „vonalat. Bukaresttől északnyugatra átkelt az Argesul folyón és „ezzel elérkezett a pillanat, melyben el kell dőlnie, hogy a románok

[1] Rimnicul-Sarat.
[2] Borsa és Kirlibaba között.

„önszántukból kiürítik-e Bukarestet, vagy körül hagyják-e zárolni.
„Utóbbira alig lesz elég csapatuk."

„Nálam a legnagyobb elkeseredéssel folyik a küzdelem és „az őserdei csata a Kárpátokban eldöntetlenül ide-oda hullámzik. „Itt a tüzérség és aknavetők vajmi csekély szerepet játszanak, „mert ember-ember ellen küzd, éppenúgy mint 1914—1915 telén „a híres „nagy kárpáti csatá-"ban ; most is nagy túlerőben vannak „az oroszok. Tegnap 4000 embert vesztettem három hadsere-„gemnél, a légvonalban mért 400 kilométeres arcvonalamon „ugyanannyit, mint a Doberdón 10 kilométeres vonalon egy-egy „heves csatanapon. Ez itt egészen más harc, mint a Karszton, „nincs az a megsemmisítő rettenetes tűz, itt csak puska és szurony-„harc van kevés tűzérségi támogatás mellett. Ha itt elvesztek egy „hegyormot, úgy a másikat védem, ami ott katasztrófa lett volna, „az itt minden jelentőség nélküli kis visszacsapás, hiszen szám-„talan erdős hegyből áll a Kárpátok bevehetetlen bástyája. A jó „Isten a magyaroknak építette ezt a becses, kincses hegyövet."

„Most már teljesen tájékozódtam és annyira otthonosan „érzem magamat, mintha már hosszabb ideje vezetném ezt a „hadseregarcvonalat."

„Seeckt tábornokkal úgy osztottuk be teendőinket, hogy „minden referens a saját szakmáját adja nekem elő. A hadászati „és harcászati dolgokat ő referálja és ezeket vele tárgyalom meg. „Mondhatom, kitűnő a viszony közöttünk és vezér meg vezér-„kari főnök nagyon jól illenek össze."

„A német hadvezetőségtől parancs érkezik, hogy csak akkor „szabad német csapatokkal ellentámadást csinálnom, hogyha az „elvesztett pont nagyon fontos ; nagyon takarékosak legyünk a „drága német emberanyaggal (Op. 3318)."

„Erre Seecktnek azt mondom, hogy járja ki azon elvem „helybenhagyását, hogy ott, ahol német védőcsapatok vannak, „ott németek csinálják az esetleges ellentámadást. Ott, ahol „osztrák és magyar csapatok állanak, ezeknek hivatása legyen ez. „Az, aki elveszti az állást, az vegye is vissza. Ha pedig nagy „betörésről van szó, ott a legközelebb kapható csapatok, akár „német, akár nem, vagy vegyesen is csinálják az ellentámadást. „A parancsot ezen értelemben kiadom, mert Seeckt Hindenburg-„gal szemben ezért a megoldásért vállalja a felelősséget."

„Hötzendorfi Conrad értesít engem, hogy a Falkenhayn-

„hadsereg (Mackensen hadseregcsoportjában) további előnyomu-
„lásánál az lesz föladatom, hogy jobbszárnyammal hozzá csatla-
„kozzam és vele egymagasságban nyomuljak elő. Ugyanekkor érte-
„sít a német hadvezetőség Op. 3337. szám alatt, hogy a Mackensen
„hadseregcsoport offenzivájának folytatásánál, Erdélyből is Buzau
„irányában támadást szándékozik elrendelni."

„Gerok seregcsoportját utasítom, hogy helyezze el Kézdi-
„vásárhely közelében az érkező 218. német gyaloghadosztályt,
„mely azonban hadseregeim arcvonalának tartaléka s az én ren-
„delkezésemre áll. Ezen hadosztály megérkezésével a 225. tarta-
„lékezredet (2 zászlóalj) a VI. hadtest mögött az én tartalékom-
„ként Csík-Mádéfalvára irányítom. A német 49./III. tábori
„tűzérezred Geroknál marad."

„Seeckt a német hadvezetőséget megkéri, hogy a Mádéfalván
„kirakodó 24. hadosztályt közelebb vigyük a 61. hadosztály mögé,
„mert az orosz támadások folytatásával a Trotusu völgyében
„számolnunk kell (Op. 3338.)."

„Reggeli jelentések."

„A Gerok-seregcsoportnál" :

„Éjjel csend volt, csak a 71. hadosztálynál támadott az
„ellenség este 9 órakor Sósmező és Cord P. ◇ 962 között minden
„tüzérségi előkészítés nélkül váratlanul ; a támadást tökéletesen
„visszavertük."

„Az 1. hadseregnél" :

„VI. hadtest. Csapataink a ◇ 1370-ről, a Muntele Nemirá-
„tól északra, tegnap este egy kilométerre visszaszoríttattak.
„A Muntele Faltueanun levő bajor 23-as századot erősen meg-
„támadta és visszaverte az ellenség, egy bajor félzászlóalj a vissza-
„foglalás céljából kiküldetett ; különben nyugalom."

„A 7. hadseregnél" :

„Kirlibabánál és a Czibó völgyében igen élénk járőrtevé-
„kenység, különben nyugalom. 8 fok hideg."

„A déli jelentések szerint egész hadseregarcvonalamon vál-
„takozó, inkább enyhe harci tevékenység van, kivéve az 1. had-
„seregnél, a VI. hadtestnél."

Az erre vonatkozó jelentés így hangzik:

„Támadásunk a Muntele Nemirara (△ 1627), délben ennek a hegynek elfoglalására vezetett. A ⊹ 1370-es magaslaton levő állásaink ellen végrehajtott igen erős tüzérségi előkészítéssel kezdett heves ellenséges támadást visszavertük. A 225./I-es zászlóaljat a Piricske (△ 1324) hegy elleni támadásra a Keresztesre (⊹ 1387) toltuk el. A Trotusu völgytől északra a már reggel jelentett ellenséges betörés vonalainkat visszaszorította, a mostani állás az igen sűrű köd miatt nem állapítható meg. Szándékom a Muntele Faltueanutól (⊹ 1244) nyugatra, Agasu vasútállomástól nyugatra, a mostani állástól 2 kilométerre nyugatra eső gerinclejtők vonalát tartani. Slatinától nyugatra egy ellenséges lökést elhárítottunk. Litzmann tábornoknál változatlan a helyzet."

„Mackensennél lendülettel halad a támadás, illetőleg üldö-„zés. A csataterek tele vannak hadianyaggal. Megállapították, „hogy december 3-án 100 tiszt és 5000 legény került ismét fog-„ságba s 35 ágyút zsákmányoltak. Stilfunál felkapcsolás közben „összelőtt két üteg áll. A 26. török hadosztály egyedül 11 fogatos „üteget zsákmányolt. Dobrudsában az általános helyzet nem „változott."

„Esti jelentések."

„A Gerok-seregcsoportnál" :

„Az egész arcvonalon délután 5 órakor három egymásután „következő orosz támadást vert vissza a Nagy Sándoron a 71 „hadosztály."

„1. hadsereg."

„A VI. hadtestnél. A Muntele Nemira visszafoglalása egy „halottunkba és egy sebesültünkbe került; 4 géppuskát zsákmá-„nyoltunk és 300 foglyot ejtettünk. A 11. honvédgyalogezred a „⊹ 1370-en — az Uz völgyében a csendőrlaktanyától délre — „a tegnap elvesztett állást csodálatos hősiességgel végrehajtott „rohammal visszafoglalta. Egy az Uz völgyétől közvetlenül délre „végrehajtott ellenséges támadást visszavertünk. A Muntele „Faltueanu (⊹ 1244) megint birtokunkban van. A Trotusu völgyé-„től északra levő vonal — nem úgy, ahogy a nagy ködben sej-„tették, hátul — még mindig Agasu vasútállomástól a ⊹ 894-en „át halad; a Muntele Macesunál még nincs megállapítva. Több „támadást vertünk azon vonalból vissza. Slatina gőzmalomtól „északnyugatra egy hegytetőt foglaltunk vissza; itt egy tisztet, „30 legényt fogtunk el és 4 géppuskát zsákmányoltunk. Külön-

„ben csak kisebb támadások voltak, melyeket mind visszavetet-
„tünk. Erős lövegtűz. Tüzérségünk 6 orosz ágyút tökéletesen
„összerombolt és egy másik ellenséges ütegben 40 telitalálatot ért
„el Prisacani mellett."

„A Stein-csoportnál a jelenlegi állásainkat nagyjában csakis
„a bajor 8. hadosztály csapatai tartják. A csapatok a kétnapos
„nehéz harcokban testileg nagyon kimerültek, harcértékük is
„erősen csökkent, mivel naponta átlag 300—400 főt veszítettek.
„A századok harcosállománya körülbelül 60 csatár. A 47. dan-
„dárnak a Trotusu-völgybe való eltolása szükséges lesz, hogy a
„megviselt csapatokon segítsünk."

„A harc további kialakulásától fog függni, hogy később
„a régi állást visszafoglaljuk-e, vagy pedig a hátrább Brusturosa-
„nál előkészített állást száljuk-e meg. Minden esetben szem előtt
„kell tartani a pótolhatatlan emberanyag kímélését."

„Litzmann csoportjánál az ellenséges tüzérség a bajor 10.
„hadosztály arcvonalát hevesen lövi."

„A Hegyes (△ 1505) magaslatról négy ellenséges századot
„zavartak el csapataink."

7. hadsereg:

„XI. hadtest. Délben három órai tüzérségi előkészítés után,
„az újitzkányi malomtól délkeletre a ◇ 1295 ellen irányuló táma-
„dás állásaink előtt összeomlott. Az ellenség állásaiba menekült
„vissza. Az I. és a német Karpatenkorpsnál váltakozó, helyen-
„kint nagyon heves ellenséges lövegtűz."

„Az I. hadtestnél délután az orosz 64. hadosztály kétszer
„támadott a Dedul gerincen, mindkét támadás összeomlott.
„A német Kárpáthadtestnél[1] az orosz 84. hadosztály is támadást
„intézett Creteala (△ 1853) magaslatra és Mokrynra; mindkét
„támadást visszavertük. A német Conta-hadtest közepét az orosz
„82. hadosztály két ízben rohanta meg a Baba Ludowa (△ 1586)
„hegyen, a hadtest északi szárnyát pedig az orosz 32. hadosztály
„támadta meg a Smotrec (△ 1896) magaslaton; itt három órán
„át folyt a kézitusa; végre sikerült az állásba betört oroszokat
„kiverni."

„A német XXV. tartalékhadtest: előbbeni állásaink egy

[1] Német csapattestekből alakult.

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

„részét a Kukulon (△ 1540) és a betörési helynek délkeleti részén „déltájban rohammal visszafoglaltuk."

„A 117. hadosztály arcvonalát az orosz tüzérség erősen „lőtte, azután az orosz 11. hadosztály egy támadást kísérelt meg „a Gutin Tomnatek (△ 2016) magaslatra, mely azonban vissza-„veretett."

„Az egész keleti arcvonalon élénk tüzérségi harcok. A német „218. hadosztály Kézdivásárhely körül gyülekezik."

„A napi jelentés szerint a Karszton megint megélénkül a „harc. Nagyon is velük érzek, sejtve, hogy hőseim megint oly „nehéz idők elé néznek."

Hírek az ellenségről:

Az orosz 9. hadseregparancsnokság Bacaura költözött. A III. lovashadtestparancsnokság Racaciunin van. (Bacautól délre.) A VIII. hadtest Tirgul—Ocna táján gyülekezik. A jelek arra mutatnak, hogy a hadtestet az orosz XL. hadtest megerősítésére fogják alkalmazni.

A 3. kaukázusi kozákhadosztály nem menetelt Delatynra, hanem a 7. lovashadosztályt váltotta fel (Zielona).

Foglyok azt vallják, hogy az orosz 32. hadosztály kötelékébe tartozó 128. ezred régi helyén áll a Smotrec (△ 1896) magaslaton; így a 43. hadosztály megerősítésére nem jöhet számításba.

December 5.

„Még sötétben automobilon Csíkszeredára megyek. Sajnos, „teljesen parlagon hevernek a földek! Most jönnek a lakosok „vissza. Egész népvándorlás, akik minden ingóságukat tarka „egyvelegben hozzák magukkal. Temérdek gyermek, asszony és „néhány aggastyán és egyes ifjak marhájukat hajtva ballagnak „kelet felé. Arcukon a boldogság! Az én szeretett székelyeim! „Székelykeresztúr, Bögös, Boldogasszonyfalva, Agyagfalva csupa „tiszta székely falvak, melyek alig szenvedtek. Székelyudvarhely, „hova hajdan oly gyakran tértünk be vadászat után gróf Bethlen „Gáborral. Azután sok kedves ifjúkori emlék. Homoród, a csen-„des fészkecske a szeliden sugdosó fenyvesben, hol a kis patak „ma vastag jég alatt csobog. Itt már sok leégett házat látni, „lelőtt fákat, drótakadályokat. Azután fölmegyünk a jég- és „hóborította Hargitára. Mily csendes, békés órákat töltöttem itt „a fölséges erdőben. Fönt a Hargita fennsíkon meglátom az Oltárkő

„sűrű fenyveseit és a magas Madarasi Hargitát, hol hajdan „a derék Kazán Imrével, Jánossal és Dáviddal minden „évben néhány siketfajdot, szerintük vadpávát ejtettem el. „Mintha tegnap lett volna! Ellenállhatatlan erő odavonz e „derék emberekhez és a nagyon tönkretett Kápolnás- és „Szentegyházas-Oláhfalunál megállítom motoromat. Sok ház a „földig lerombolva. Meg akarom őket látogatni! Most már öreg „emberek ők, kik engem, 8—10 éves gyereket, akkor kísértek. „Hiszen több mint 30 éve annak, hogy először itt voltam. Hiába „kerestem őket. A harangozó háza, ahol mindig megszálltam, „hamu s egy katona jelenti nekem, hogy a nép még nem tért „vissza. Szomorúan tovább megyek. Az emberek, kikkel talál- „kozom, mind szeretettel köszönnek, csendesen, tiszteletteljesen, „hiszen megmentettük otthonuk drága hamvait, ezért is hálásak. „Legalább nem lettek teljesen földönfutókká. Siralmas kép a „temérdek ártatlan gyermeket, szegény derék asszonyt látni, „mint térnek a románok okozta éhinségbe, nyomorba vissza. „Végtelen kocsisorok sovány gebék, vagy félig kiéhezett ökrök „által nagynehezen vonszolva vonulnak szomorú menetben az „elhamvadt falvak felé. A kocsik emberekkel zsúfolva, s midőn „házuk kormos gyászos helyére érnek, idegenül keresve néznek „körül, hiszen virágos, szép tiszta otthont hagytak volt el, s ime „csak pár megszenesedett gerendát találnak a hamvas hóban és „mosolyuk keserves, szívettépő sírássá változik, az örömteli „remény fogcsikorgató kínná lett. Még az erdők is sok helyütt „feketére kormosodva gyászolják Erdélynek, az én becses szép „Erdélyemnek letűnt boldog évszázadait, mintha már csak gyász „és özvegység várna rá a sötét jövőben. Minél tovább megyünk „kelet felé, annál több a kár, a rongálás. De mégis látszik, hogy „a románok még nem olyan gyakorlottak a pusztításban, mint „az oroszok! Vagy azt hitték, hogy ez örökre a kezükben marad? „A kedves vidéket búsan nézve, hallgatag fenyveseken át a jégbe- „dermedt fölséges tájban lesietünk Csíkszeredára. Ezt már nagyon „súlyosan megrongálták. Az Isten verje meg őket! Ide már vissza- „tért a lakosság. Csendesen, tiszteletteljesen köszönnek, míg a „népvándorlás tovább folyik. Hej, itt állanak az én olasz foglyaim. „Nem tudom megállani, hogy ne szóljak hozzájuk: „Buon giorno „amici italiani!“ Mosolyogva intenek: „Buon giorno signor „generale!“

„A VI. hadtest parancsnokával, Fabini altábornaggyal a „további föladatot megbeszélem és üdvözlöm a hadtestparancs-„noksághoz parancsőrtisztül beosztott unokaöcsémet, Albrechtet."

„Azután a hadikórházakat látogatom meg, hol nagyon „rossz berendezést és beosztást találok. Fabini jelenti, hogy a „Muntele Nemira visszafoglalása egy halottba és két sebesültbe „került."

„Székelyudvarhelyen az 1. hadsereg parancsnokát, Arz „gyalogsági tábornokot látogatom meg és minden fontosabb „kérdést megbeszélek vele."

„Délután 4 órakor érek vissza Segesvárra, ahol a jelentések „várnak rám."

A Gerok-seregcsoportnak megparancsolom, hogy később tolja fővédelmi állását Esztena sort, Leánymező—Pankja vonalába, hogy kétvonalú védelmi rendszert létesítsen az Ojtoz-hágóhoz nagyon közeledő állásrészben. (Op. 3322. sz.)

A két legfelsőbb hadvezetőséggel egyetértésben elrendelem, hogy a német 218. gyaloghadosztály, mely vasúton utazik most ide, Brassón fog kiszállani; célja Sinaia. A 9. hadseregnél levő 24. hadosztálynak hátralevő része, amint az ellenség előtte kiüríti állásait, a Gerok-seregcsoporthoz fog menetelni és ott arcvonaltartalékom lesz.

Az Ober-Osttól a német 218. hadosztályon kívül még a német 225. gyaloghadosztály is Brassó irányában utazik; szükség esetén Erdélyben maradhat. (Op. 332 sz.)

A 24. hadosztályhoz tartozó 47. gyalogdandár, mely Madéfalvánál rakodott ki, az 1. hadsereg ajánlatára a Stein-csoporthoz a Trotusu-völgyébe menetel előre. Ez az erősen megviselt csapatok támogatására és fölváltására lesz hivatva.

Ugyanígy, amint a 218. német hadosztály Brassóra érkezik, a 225. német tartalékgyalogezred két zászlóalja Madéfalván át a Csobános völgyébe a Sunkel-csoport balszárnya mögé fog kerülni.

Ellentámadásra csak akkor lesz szükség, hogyha a Sólyomtar (△ 1343) — Piricske (△ 1324) hegy — Muntele Faltueanu (◌ 1244) ellenséges kézre talál jutni.

A XXXIX. német tartalékhadtestet értesítettem, hogy a 218. hadosztály az elsőnek megérkező zászlóalját és egy tábori tarackos-ütegét Kovásznára irányítsa (Op. 3334. és 3338. sz.).

Ha Sinaia 6-án tényleg elesik, akkor a 218. hadosztály alkalmazása Sinaia irányában tárgytalanná válván, a Bodza-hágón át előretörést tervezünk.

Hírek az ellenségről.

A Gerok-seregcsoport és az 1. hadsereg előtt:

A III. lovashadtest fokozott sietséggel Rimnicul-Saraton keresztül délnyugatnak nyomul elő. Az 1. Terek-kozákhadosztály e hó 2-án Valca Sacán volt Bacautól délre.

Újból megállapíttatott, hogy a román 8./15. hadosztály 4-én Sósmezőtől északra van.

A VIII. hadtestnek bevetését még nem állapítottuk meg. A 189. (48. hadosztály) ezrednek egy elfogott tisztje azt vallja, hogy a VIII. hadtest és még egy másik gördülő hadtest a XL. és XXIV. hadtest megkezdett támadásának végrehajtására jönnek.

A súlypont az Ojtoz-hágóra került.

Ezzel szemben, megbízható hír szerint, a 15. gyaloghadosztály, mely a VIII. hadtesthez tartozik, nem jön tekintetbe az erdélyi arcvonalon való alkalmazásra, hanem a III. lovashadtesttel Bukarest felé irányíttatik.

XL. hadtest. December 4-én éjjel a 4. lövészhadosztály részeit a Muntele Nemirán állapították meg. A hadosztály széles homlokvonalban a Nagy Sándortól (△ 1639) az Uz völgyét északról kísérő magaslatokig áll (13. ezred).

A 2. lövészhadosztálynál a tartalékban álló két ezred még nem volt az arcvonalban megállapítható. Ennek szakasza a Laposu Opcinától a Csobános völgyének északi széléig terjed.

A XXIV. hadtest: 49. hadosztály arcvonala a Muntele Caruntatól (△ 1532) a Trotusu-völgy északi oldaláig terjed, négy ezreddel az arcvonalban; a 48. hadosztály ehhez csatlakozik egészen a Camuga völgyig szintén 4 ezreddel az első vonalban.

Tisztek vallomásai szerint a hadtestnek minden ezredénél egy menetzászlóalj van.

V. lovashadtest: 11. lovashadosztály (gyalogosított zászlóaljak) behozott foglyok által a Slatina gőzmalomnál e hó 4-én megállapítva.

A 7. hadsereg előtt:

a Sabaza völgyében e hó 3-án öt lovasszázad menetelt Sabazara.[1] A 64. hadosztály körletében a 84. hadosztályhoz tartozó 336. ezred a Botosulon (△ 1475) állapíttatott meg.

Foglyok vallomása szerint a 148. és 147. gyalogezredeket tüzérséggel Lucina-ménesbe tolják el. Ugy látszik a hadosztályt Kirlibaba elleni támadásra vonják össze? A 37. hadosztálynak csatárlétszáma csekély. A századok részben 100 főnél gyengébbek. Hangulat rossz. Pótlások hiányzanak.

[1] Egy új lovashadosztály volna?

Foglyok szerint a 43. hadosztály egyes részeit visszavonták. Veszteségei nagyok. A Prislop (△ 1455) elleni[1] támadás végrehajtása a rossz útak miatt igen nehéz, a tüzérség nem bír előbbre jutni.

A Kukultól (△ 1540) északra levő betörési helyen eddig a 11. gyaloghadosztálynak 5 zászlóalját állapítottuk meg. Tüzérségét állítólag angol ágyúkkal erősítették meg.

A 12. gyaloghadosztálynak körletében állítólag támadó előkészületek vannak és új tüzérség érkezik a Dosina völgyébe.

A fölváltott 7. lovashadosztályt mégis Delatynban biztosan megállapítottuk.

„Azzal kell számolnunk, hogy az oroszok a legközelebbi „időben a Beszterce-folyó völgyének megszerzéséért Kirlibaba „terében folytatni fogják támadásaikat. Valószínű, hogy vállal- „kozásaikat az arcvonal más részein végrehajtandó támadásokkal „(különösen megint Mestecanesci ⌖ 1099 körül) támogatják majd."

„Az oroszoknak további haladása az Aranyos Beszterce „folyó völgye felé az ottani csapatainkat igen nehéz helyzetbe „hozná. Szükséges, hogy az oroszokat az Aranyos Beszterce folyó „völgyét északon kísérő gerincen túlra verjük vissza. A 7. had- „seregparancsnokság legközelebb a Mestecanesi (△ 1292)—⌖ 1243 „magaslat elfoglalására tökélte el magát. Kirlibabától keletre a „Dedul (⌖ 1527)—⌖ 1386—⌖ 1403 gerincig kellene előremenni. „Ez már nagyobb vállalkozás volna, melyet legalább is a német „49. tartalékhadosztály zömének latbavetésével lehetne csak „végrehajtani."

„Vajjon és milyen körülmények között kellene a vállalko- „zást végrehajtani, azt a 49. tartalékhadosztály parancsnokának „a helyszínén kell tanulmányoznia. (Op. 3318. és 3358.)"

Események hadseregeim arcvonalán.

A 7. *hadseregnél* a XI. hadtestnél a mestecanescii (△ 1292) betörési helytől délre a hágón (⌖ 1099) minden ellenséges behatás nélkül újra előretolattak vonalaink. Most az állásunk ⌖ 1243-tól a hágó mellett északnyugatra és a délnyugati lejtő mentén a Mestecanesci △ 1292 magaslat alatt a kúphoz egy kilométerre nyugatra van. Különben meglehetős csend van. A Kárpáthadtestnél és a mi I. hadtestünknél gyakran heves az ellenséges tűz. A XXV. német tartalékhadtestnél, a Kukultól (△ 1540) északnyugatra, élénk a tüzérségi tűz ; ugyanott, késő éjjelig tartó heves és elkeseredett harcban, az állásunkba betört résből kiverték a makacsul védekező ellenséget. Az ő veszteségei nagyok : 400 orosz hulla maradt az állásban, 201 fogoly, 5 gépfegyver, 4 aknavető jutott kezünkbe.

[1] Borsa és Kirlibaba között.

Déli jelentések.

„*1. hadsereg.* Az ellenség a Piricske-hegyen az Agasunál „támad, különben csak csekély küzdelmek. A derék 4-es huszá- „rok egy állást rohammal bevettek, 90 foglyot ejtettek és zsák- „mányt is hoztak be. Különben nyugalom."

„A Gerok-seregcsoportnál. A 71. hadosztály több orosz támadást „vert vissza a Nagy Sándornál (△ 1639). Nagyszerűen sikerült a „német 20. tartalék vadászzászlóaljnak és a 187. ezred 1. zászló- „aljának támadása. A Nagy Sándortól (△ 1639) északkeletre állá- „saink javítására egy erős orosz támpontot megrohamoztak és „meg is szálltak. A roham tüzérséggel a legalaposabban elő volt „készítve. Az orosz 16. lövészezredből 60 fogoly ejtetett, két gép- „puska zsákmányoltatott s a németeknek csak 11 sebesültjük volt."

Esti jelentések:

„*1. hadsereg.* A VI. hadtestnél az Uz völgyének két oldalán „csak tűzérségi harc."

„Az oroszok a Piricske (△ 1324) hegyről, Agasutól dél refekvő térből és Muntele Preotesele (△ 1343) magaslattól délre fekvő ⊹ 1288 erdős gerincről támadnak. A Piricske hegytől és Faltueanu- tól nyugatra — az utóbbit újból elvesztettük — a támadások visszaverettek. Agasu állomásától északkeletre történt erős ellen- séges betörés folytán a harcvonalat a Trotusu völgyétől északra a ⊹ 1275-ös magaslatról völgynek ereszkedő gerincre vonták vissza. Ez egy jelentéktelen kis horpadás. A ⊹ 1288-on most este 8 órakor még harci tevékenység."

„A Gyimes-szorostól északra nyugalom van."

„Litzmann csoportjánál, Hegyes △ 1505 magaslaton csapa- „taink több gyenge támadást visszavertek."

„Tegnapi zsákmány 4 tiszt és 371 legény. Windisch-Graetz „Lajos herceg „tigriseivel" odaérkezett. Attól tartok, hogy szalma- „láng az egész „Tigris" vállalkozás és a valódi csapatoknak inkább „terhére, mint hasznára lesz ez a hirtelenében összetoborzott „társaság."

„*7. hadsereg.* A XI. és I. hadtestnél tűzérségi harc és kisebb „ellenséges támadási kísérletek. A Kárpát-hadtestnél heves tűzér- „ségi előkészítés után háromszor megtámadta az ellenség a Ludowa- „tól (△ 1466) északra levő állásainkat, végül akadályainkba hatolt „be, de azonnali ellenlökéssel visszavetettük."

„A XXV. német hadtest.[1] Tüzérségi előkészítés után meg-
„indított ellenséges támadás a Sumaremen (△ 1042) és attól
„északnyugatra tüzünkben összeomlott. Tegnap a Kukulon (△ 1540)
„1 tisztet, 275 legényt foglyul ejtettünk és 5 géppuskát zsákmá-
„nyoltunk; veszteségeink ott: 2 tiszt, 65 legény elesett, 6 tiszt
„és 173 legény megsebesült. A 16. gyalogdandár a szélső bal-
„szárnyamon nem jelent semmit."

Mackensen támadása föltartóztathatlanul halad. Már komo-
„lyan fenyegeti Ploestit; Bukarestnek egy erődét már elfoglalta.
„Fölszólította Bukarestet, hogy adja meg magát és azt a választ
„kapta, hogy Bukarest nem erőd. E szerint a várost küzdelem
„nélkül hódítja meg."

„A Tömösi-szorosban a románok a predeáli állásokat fel-
„adták és Ploesti felé elvonultak. Utána nyomuló csapataink este
„Sinaiát elérték. Ma 3450 román esett fogságunkba."

„A Duna-hadsereg előtt a román csapatok az alsó Argesul
„folyó mögé visszamentek."

„Dobrudsában a helyzet nem változott."

„Balszárnyamtól a Keleti-tengerig csak helyenkint heves
„lövegharcok."

„A 7. hadsereg még későn este jelenti, hogy a Kárpát-hadtest
„egy negyedik támadást is visszavert; különben csak helyenkint
„van löveg- és nehéz aknavetőtűz."

December 6.

„Az éjjel egész arcvonalamon elég csendesen folyt le. Bal-
„szárnyamtól a keleti tengerig semmi újság."

„*A Gerok-seregcsoportnál* nem volt harctevékenység."

„*1. hadsereg.* Éjjel a Csobános völgyében és Cotumba hegy-
„ségétől északra a sűrű köd, nagy erdőségek és koromsötét éjszaka
„leple alatt kisebb ellenséges osztagoknak sikerült tábori őrseink
„között vonalaink mögé beférkőzni. Legtöbbnyire kidobtuk őket."

„A Trotusu völgyében több kisebb ellenséges támadás
„hiusult meg."

„*7. hadsereg.* Koncentrikus, nagyon erős löveg- és aknavető-
„tűz irányult az Uj-Itzkány gőzfűrészteleptől délre fekvő ⌖ 1295-ös
„támpontunkra. Támadási kísérlet nem volt."

[1] A német XXV. hadtestben több magyar ezred és zászlóalj volt.

„Czokanestinél egy árkásztámadásnál egy előrenyomuló ellen-
„séges állást elfoglaltunk. Több jel arra mutat, hogy az ellenség
„meg fogja ismételni támadásait."

„A mi hadseregfőparancsnokságunk megtiltja, hogy Székely-
„udvarhelyen, vagy Szászrégenen át eresszem haza a visszatérő
„menekült szállítmányokat."

„A VI. hadtest veszteségei november 28-tól e hó 4-éig:
„182 halott, 4468 sebesült és eltűnt. Litzmannál 802 ember."

„Délután 6 óra 30 perckor érkezik a hír, hogy Bukarest
„elesett! Szintúgy Ploesti."

A tegnapi foglyok száma Mackensennél 3450.

A 218. német hadosztályt a hadvezetőségek a 9. hadsereghez utalták, hogy Buzau irányában alkalmazza. Az 1. lovashadosztály mögött levő csapatai (egy zászlóalj és egy tarackosüteg) bevonulnak a 218. hadosztályhoz.

Mától kezdve a német 225. gyaloghadosztály Ober-Osttól vasúton jön hozzám (Op. 3374. sz.).

Ez megérkezése után a hegyiharcokra alkalmas 187. hadosztályt fölváltja. Utóbbi a Bodza-hágótól északra gyülekeztetendő. Harcbavetését a német főhadvezetőség magának tartja fönn (Op. 3379. sz.).

Gerok-seregcsoportját megfelelően tájékoztattuk. A 187./III. zászlóalj egyelőre az 1. lovashadosztálynál marad, hogy azután hadosztályához csatlakozzék.

A 225. gyaloghadosztály adott esetben egy gyalogezredet, egy tüzérosztályt mint tartalékot ad át a Gerok-seregcsoportnak és az alábbi vonaltól északra eső terepszakaszt veszi át: ○ 990 (2200 méterre Sósmezőtől északnyugatra) — Kishavas (△ 1270) — ○ 1305 — ○ 942 — Polya Tető (△ 1022.) Ezen pontok Gerokhoz tartoznak.

A Gerok-seregcsoport teréből a hadosztálynak át kell engedni Kézdiszentlélek — Karatnavolál és az ezektől északra levő községeket; ezzel már most számolni kell. (Op. 3379. sz.)

A Sulta és Trotusu völgye között végrehajtandó egységes lökésre a ma Madéfalvára megérkező 225. tartalékezred zászlóaljai a VI. hadtest rendelkezésére állanak. Ennek az ellenlökésnek kell az ellenség további előnyomulását megállítania és a Sunkel-csoport balszárnyával egy megbízható védelmi vonalat szereznie. Az emberanyag köteles kímélése végett, a hadseregparancsnokságnak meg kell elégednie a Piricske (△ 1324) hegy — Muntele Faltueanu (○ 1244) — ○ 1006 — Trotusu-völgy déli lejtővonalának elfoglalásával (Op. 3377. sz.).

Hirek az ellenségről :

a Basca völgyében a román 6. hadosztálynak egy ezredét állapították meg ;

az orosz VIII. hadtestnek csapatai még nem állapíthatók meg az arcvonalban. A 15. hadosztály megbízható hírek szerint Satoul—Nou—Tiganesti (Bukaresttől északra) gyülekezik. A VIII. hadtestparancsnokság Tirgul—Ocnat elhagyta ;

egy orosz előtörésnél, a Nagy Sándortól (△ 1639) északkeletre, a 4. lövészhadosztálynak egy ezredét állapították meg ;

a 2. lövészhadosztály egy tartalékban állott ezredét Brusturosatól északnyugatra a XXIV. hadtest szakaszán állapították meg ;

a 11. lovashadosztály két ezrede, — foglyok vallomása szerint, — a Tatárhavas (◇ 1340) — Slatina terében, egy lövészzászlóalj és egy huszárezred ettől északra csatlakozva áll.

Az ellenség helyzete 7. hadseregem előtt :

az orosz 37. hadosztály Lucina ménesnél gyülekezik. Támadni akar Kirlibaba felé ? . . . Kiegészítő fogolyvallomások szerint az egész 37. gyaloghadosztálynak 3-án föl kellett volna váltatnia és Lucina ménesnél gyülekeznie, hogy onnét 6-án déli irányban támadhasson.

Foglyok vallják, hogy a 43. gyaloghadosztály 4-ére virradó éjjelen a 37. hadosztályt fölváltotta, két ezred a Cimbroslawa Wielkat (△ 1613) és az attól keletre levő állást szállotta meg, kettő állítólag tartalék.

A fölváltott 7. lovashadosztály tényleg Delatynban áll.

Megbízható hír szerint a XI. orosz hadtest az V. szibériai hadtesttel összeköttetésbe lép.

A foglyok ismételt vallomása szerint a Kárpátok arcvonalán az ellátás utóbbi időben nagyon rosszabbodott. 14 nap óta állítólag nincs friss hús, hetenkint egyszer konzervből, különben csak halból áll az élelmezés. Egy elfogott ezredirnok egy titkos parancsot olvasott, mely szerint a Romániában történő nagy csapatszállítások miatt az utánszállítás egy ideig el fog akadni. A tisztek a legénységnek kijelentették, hogy a különleges helyzet miatt meg kell elégedni hallal és más nélkülözésekkel.

A 7. hadseregparancsnokságnak tegnapi Op. 3318. számú helyzetbírálatára ezt a választ adom :

„A legközelebbi föladat az, hogy a 49. tartalékhadosztály még rendelkezésére álló részeivel egy ellenséges támadást Kirlibabánál biztosan elháríthassunk és ha csak valahogy lehetséges a közvetlen közelben tartandó tartalékok ellenlökésével a mostani ottani állásokat megjavítsuk.

„Vajjon a 49. tartalékhadosztálynak gyalogsága azután más alkalmazásra rendelkezésre bocsátható-e ? — nem remélhető.“

„A XI. hadtestnél erős tartalékok elrendelt alakításával az arcvonalparancsnokság egyetért. (Op. 3358. sz.)

Mackensen hadseregei: (9. és Duna-hadsereg) a románokat Bukarest irányában üldözik. A két hadsereg belső szárnyának iránya Bukarest.

A Schmettow-lovashadtest december 5-ről 6-ára virradó éjjelen birtokába vette a mogosoaia—bukaresti országút melletti erődöt és megállapította, hogy Bukarest erődei nincsenek megszállva és hogy az erődök védelmi berendezéseit felrobbantották. A Duna-hadsereg déli szárnya a Duna és Mihalesci között elérte az alsó Argesul folyót; az északi szárnya bevonult Bukarestbe. A 9. hadsereg déli szárnyán haladó Schmettow lovashadtest, a 115. és 109. hadosztály szintén Bukarestbe nyomult, az LIV. tartalékhadtest[1] többi hadosztályai és a Krafft-csoport pedig a Prahova-folyó szakaszáig jutottak előre.

Az I. tartalékhadtest[2] Campolungon át Târgovistea és Campina közötti térben előnyomulva, a bajor 12. hadosztállyal elfoglalta a ploestii petroleumforrás vidékét; a petroleumkutakat angol mérnökök megrongálták és a petroleumtartókat a románok felgyujtották.

A XXXIX. tartalékhadtest[3] a sinaiai állásból visszavonuló románokat Ploesti irányában követi.

A Falkenhayn-hadsereg mai napon 90 tisztet, 5400 román katonát fogott el, 5 ágyút és 21 géppuskát zsákmányolt.

A dobrudsai arcvonalon csatártűz és gyenge ágyúzás. Az ellenség állását erődíti.

December 7.

„Ma Károly király parancsára Ottrubay százados nálam „volt és az ő nevében tanácsot kért tőlem a koronázás ügyében, „mert őt minden oldalról ostromolják, s még a nuncius is kérte, „hogy ne a kálvinista Tisza koronázza meg őt. Egy órai gondol- „kozási időt kértem magamnak."

„Azután a következő tanácsot adtam:"

„Nyilatkozzék Ő Fölsége, hogy azt kívánja, miszerint az „első szent ténykedése a királynak minden dissonancia nélkül „történjék meg, annál is inkább, minthogy ő uralkodásának cél- „ját, mint király abban látja, hogy hű magyar nemzetét fölvirá- „goztassa és jogaihoz juttassa. Ennélfogva azt kívánja, hogy „Tisza, mint a politikai hullámverés középpontja, kikapcsoltassék „a koronázásból; e mellett azonban különösen hangoztassa,

[1] Kühne-csoport.
[2] Morgen-csoport.
[3] Staabs-csoport.

„hogy ez nem bizalmatlanság, mert ő Tiszát, mint miniszter-
„elnököt továbbra is *meg akarja tartani* és korlátlan bizalmáról
„biztosítja. Ő Fölsége kívánja, hogy a főrendiháznak egy kiváló
„alakja választassék meg, aki teljesen párton kívül áll és akinek
„megválasztása egyhangúlag ejthető meg, mert ő — a király —
„azt kívánja, hogy ő és nemzete kivétel nélkül mindenben egyet-
„értve járuljon e szent ténykedéshez!"

„Azt mondtam még, hogy talán Esterházy herceg lenne
„erre a legalkalmasabb. Az én személyem nem jöhet a történtek
„után szóba, mert az ellenzék Tiszával állított szembe és így ezt
„Tisza nem fogadhatja el. Ezért is nyilatkoztam annakidején a
„lapokban úgy, hogy kérem, hogy az én személyemet hagyják ki
„ezen játszmából."

„Ez volt a tanácsom, mely azt hiszem, hogy igen jó hatás-
„sal lesz, hogyha a király megfogadja. Nekem meg jól esett az
„a tudat, hogy ő bizalommal fordult hozzám."

Gróf Tisza István miniszterelnökkel is beszéltem annak idején erről és ő nagyon melegen megköszönte nekem, hogy megkönnyítettem az ő nehéz helyzetét, önként nem vállalva e tisztet. Másként ő kénytelen lett volna, bár a legnagyobb tisztelettel, de leghatározottabban fölkérni, hogy ne hagyjam magam az ellenzék átlátszó intrikái által a miniszterelnökkel szemben, mint adut kijátszani, mert csak az ügy és az én személyem kárára volna ez. Ami pedig Esterházy herceg jelölését illeti, erről szó nem lehet, mert a miniszterelnök képviseli a nemzet akaratát és nem állhat félre.

Hogy mely napon történt ezen találkozásom Tiszával, naplómban nincsen följegyezve; annyi bizonyos, hogy később mint beszélgetésem Ottrubay századossal.

Helyzetjelentések.

A Gerok-seregcsoport.

„A románok a 9. hadsereg balszárnya előtt (XXXIX. tar-
„talékhadtest) a Bodza-hágót és az 1. lovashadosztály előtt a
„Nagy Baszka-völgy mindkét oldalán és az Izv. Rascánál (Musa
„vasúti megállóhely) állásaikat kezdik üríteni. Utánuk nyomuló
„járőreim ezen völgyekben 5 kilométerre az eddigi ellenséges
„állásokon túl ütköztek csak ellenséges ellenállásba. Ezzel szem-
„ben a 71. hadosztályomnál a járőrök az ellenséges állásokat
„erősen megszállva találták."

Parancsot küldök Geroknak :

„Op. 3395. sz. A legfontosabb annak megállapítása :

1. hogy milyen messze északra nyúlik a jobbszárny előtt az ellenség visszahuzódása ?

2. mely vonalig megy vissza az ellenség ?“

„*1. hadsereg :*“

„VI. hadtest : Állásunk a Muntele Nemirán, az Uz völgyé-„ben és attól délre, szintúgy a Sólyomtaron (△ 1343) ellenséges „lövegtűzben van.“

„A Csobános völgyében a ⊹ 682-től délre, a Muntele „Faltueanutól (⊹ 1244) nyugatra öt és a Trotusu völgyben Cotumbá-„tól északra egy ellenséges támadást visszavertünk.“

„A Csobános völgyében tegnap arcvonalunkon áthatolt isme-„retlen erejű ellegséges osztag a magaslaton egy kilométerre észak-„nyugatra a Magyarostól (△ 1340) harcol a mi ellentámadásra „küldött csapatainkkal.“

„A Litzmann-csoportnál csak csekély tűzérségi tevékenység.“

Az egységes harcbavetésre szánt erőkből ma estig megérkeztek (Op. 3377. sz.) : a német 77. ezred és egy zászlóalj a 10. ezredtől Ciughiesu—Palanca[1] terébe. A 10. ezrednek egy zászlóalja és a német 225./II. tartalékezredbeli zászlóalj Kostelekre, a 225./III. zászlóalj ma este elkésve csak Csikszépvizre érkezett.

Minthogy egyelőre csak a Piricske (△ 1324) hegy — Muntele Faltueanu (⊹ 1244) vonalat akarjuk visszafoglalni, a támadást e hó 9-én ezen zászlóalj nélkül fogjuk végrehajtani. A 225./III. zászlóalj később a Keresztes (△ 1387) magaslatra jön.

„*7. hadsereg.*“

„A XI. hadtest egész arcvonalát lőtte az orosz tűzérség ; „a tűz mérsékelt volt.“

„Az I. hadtestnél nem volt különös esemény.“

„A Kárpát-hadtestnél éjjel egy gyenge helyi támadást „visszavertünk. A repülőfölderítés nem állapított meg nagyobb „erősbödést az ellenséges tartalékoknál. A Ludowa szakaszában, „rendkívül heves tűzérségi előkészítés után, bekövetkezett a várt „támadás, de erős küzdelemben visszavertük ; a második támadás „már tüzünkben omlott össze. A hadseregnek más pontjain az „ellenség szintén támadásokat kísérelt meg, de mindenütt nagy „veszteségeket szenvedve visszaveretett.

[1] Trotusu-völgy.

„A XXV. tartalékhadtestnél az ellenség a Spyci (△ 1864) „magaslaton és attól északra próbált támadni, azonban tüzér- „ségünk és aknavetőink tüzében kifejlődni nem tudott."

„A Mestecanescinél e hó 11-ére tervbevett ellentámadásra „a hadseregparancsnokságtól kérik, hogy a német 49. hadosztály „két zászlóalja is alkalmazható legyen; ezt tudomásul veszem „azon megjegyzéssel, hogy a 49. tartalékhadosztály másfelé való „elvitelével és alkalmazásával kell számolni (Op. 3399. sz.)."

„A Karszton nagy erőket összpontosítanak az olaszok és „úgy látszik, megint csatába kezdenek."

„Délelőtt nyitott automobilon Kézdivásárhelyre mentem. „Fölséges egy út az erdők téli pompájában, melyet a 10 fokos „hidegben is élvezek. A vadregényes sziklák között a szép erdőkön „át a lapályon fekvő városkába értem. Gerok német gyalogsági „tábornok jelentkezik nálam és holnapi útamat beszélem meg „vele. Estebédnél egy fényesen nagyszerű pohárköszöntőt mond. „Alighogy fölkeltünk, Seeckt tábornok sürgősen a telefonhoz hív, „közli velem, hogy a német legfelsőbb hadvezetőség egy esetleges „offenzíva végett érdeklődik. Azt feleltem neki, hogy föltétlenül „csatlakozom Mackensen támadásához, ha az velem egymagas- „ságba jön. De ehhez, nézetem szerint, még két hadosztályra van „szükségem, hogy az ojtozi és gyimesi szorosokon eredményesen „át bírjunk törni. Seeckt azután fölolvassa nekem a hadvezetőség „(Ludendorff) táviratát."

„Op. 3386. sz."

Az éppen most érkezett jelentés szerint a román a Bodzahágót is kezdi kiüríteni. Ebből azt lehet következtetni, — a Romániában folyó eredményes hadműveletek alapján —, hogy az orosz-román erők tartós ellenállása a Jalomita szakaszon kevésbbé, a Calmatuiul—Buzau szakaszon inkább valószínű. Nem lehetetlen azonban, hogy a Serethig kiürítik az országot.

A helyzetnek a román—erdélyi harctéren folyamatban levő ilyen kifejlődésénél, a Mackensen-hadseregcsoportnak rendelkezésére álló erőivel célul lehet kitűzni az alsó Sereth elérését.

Világos, hogyha ezzel időben egybehangolva a József főherceg arcvonal jobbszárnya szintén előnyomulna, — mondjuk december második felében —, a Tazlaul szakasz ellen, — főiránnyal Ocnára, — nemcsak Mackensen hadseregcsoportjának előmenetelét könnyítené meg rendkívül módon, hanem későbbre is a legjobb és legrövidebb vonalat — Sereth—Tazlaul — megteremtené és azáltal, minthogy úgy északról, mint keletről vasútak és útak nincsenek, az összeköttetés hiánya miatt, támadó hadműveletünk a Sereth—

Tazlaul vonaltól délre rekedt, ellenséges erőknek katasztrófáját okozhatná.

A József főherceg arcvonal jobbszárnyának előnyomulása most annál több eredményt igér, mert az orosz úgylátszik az egész VIII. hadtestét, vagy legalább is annak erős részeit és más erősbítéseket csak lassan tudja odaszállítani.

Kérek nyilatkozatot erre a kérdésre. Megvizsgálandó volna :

1. Mely erőket tud József főherceg arcvonala ehhez a hadműveletlhez összehozni, hogyha a 218. gyaloghadosztály és a 225. gyaloghadosztállyal fölváltott 187. gyaloghadosztály ott marad ; s hogyan, mikép kellene ezeket az erőket latbavetni ?

2. Vajjon a hegyes terep és a rendelkezésre álló útak ily előrehaladott évszakban és az utánszállítás nehézségei mellett megengednek-e támadó hadműveletet december második felében ?

3. Ottani nézet szerint melyik vonalat kellene Mackensen hadseregcsoportjának elérnie, hogy a József főherceg arcvonal megkezdhesse a hadműveletet és ez összhangzásban és egységesen történhessék meg a két hadseregcsoport részéről ?

4. Mely időpontban lennének a cs. és kir. 1. hadsereg csapatai a támadásra készen ? És meg kellene-e ezeket a csapatokat tüzérséggel vagy másfajta különleges csapatokkal erősíteni ? (I. a.—Geh. Op. 1397. szám).

„Mily nagyszabású a német vezetés a mi mindent megtagadó „és mégis a támadásokat — még ha lehetetleneknek is jelentet- „nek — erőszakosan követelő hadvezetésünkkel szemben. Most „már értem, hogy a német vállalatok sikerülnek, míg a mieink „oly gyakran elvérezve csődöt mondanak."

„Gerokkal és kitűnő benyomást tevő vezérkari főnökével „azonnal megbeszéltem a dolgot és ők lelkesedve fogadják a ter- „vet. Azonnal telefonozok Seecktnek és kitűnően megértjük „egymást."

Seeckt alábbi táviratot küldi Ludendorffnak :

„A Bodza-hágó föladásával növekszik annak valószínűsége, hogy az oroszok és románok már csak az alsó Serethen és Galaz—Focsani vonalában szándékoznak ellenállani a balszárnynak a Dunára való támasztásával és folytatásával az Ostrov—Babadag előkészített vonalában ; míg a jobbszárny az összeköttetésekben szegény hegységnek támaszkodik a Putna völgyétől délre és derékszög alatt csatlakozik a határálláshoz. A jobbszárnynak további visszahajlításával a Trotusu vagy Tazlaul szakasza felé számításba vehető.

„Hogyha az ellenség a fentemlített vonaltól még délebbre fejtene ki ellenállást, a Nagyméltóságod által felsorolt okoknál fogva arcvonalunk jobbszárnyának előtörését mindenesetre, sőt

duplán hathatósnak vélem. Annak végrehajthatóságára nézve, hogyha kellőleg elő van készítve, nem lehet kétség."

Részleteiben jelentem :

ad. 1. A támadásra hivatvák :

a) Az ojtozvölgyi csoport : német 187. és 218. gyaloghadosztály. A cs. és kir. 71. gyalog- és 1. lovashadosztály védi a jobbszárnyat a Bereczki hegységben és előmenetelnél utána lehet őket vonni ;

b) az uzvölgyi csoport : 39. honvédhadosztály és a német 225. gyaloghadosztály. Ez legközelebb az Uz völgyétől délre az arcvonalba kerül és így lehetővé lesz a német 187. hadosztály egyesítése az ojtozi hágó ellen ;

c) a Gyimes-hágó csoport : A bajor 8. tartalékhadosztály, 49. tartalékhadosztály. A magyar 61. hadosztály a balszárnyat födi, míg a Litzmann-csoporttal a csatlakozás megtörténik ; a cs. és kir. 24. gyaloghadosztályhoz tartozó 47. dandár egyelőre átveszi az összeköttetést a gyimes- és ojtozvölgyi csoport között és később utána indul.

E szerint 6 hadosztály — öt német és egy osztrák-magyar hadosztály — áll a támadásra rendelkezésre, melynek első célja az Onesti—Ocna—Comanesci vonal elérése.

Én megengedhetőnek vélem, hogy a 7. hadsereg átadja a 49. tartalékhadosztályt. Ha ennek helyzete ezt még sem engedné meg, úgy a *c)* csoport megfelelően gyengébb lenne. Ha a hadosztály csak később állana rendelkezésre, úgy a hadműveletek megkezdése nem függne ennek megérkezésétől, hanem ez mint tartalék szolgálna, hogy előnyös helyen vettessék be.

ad. 2. A karácsony utáni időben általában nagyobb havazásokkal számolnak itt. Ez kétségkívül meg fogja nehezíteni a mozgást, de nem teszi lehetetlenné. Ebben minden tisztnek, akiket én a három főútvonal szemrevételével megbíztam, véleménye egyezik. Az ojtozi és gyimesi út jó ; az uzvölgyi útat már rendbehozták. Ennek nagy előnye, hogy a leghamarább kiér a hegységből. Természetesen minden csak valahogy rendelkezésünkre álló munkaerőt ezeknek az útaknak építésére és rendbehozatalára fogjuk alkalmazni. Még ma tisztek mennek ki legközelebbi szemrevétel végett.

ad. 3. A legelőnyösebb volna, hogyha József főherceg arcvonalának előtörése akkor történnék, midőn a Mackensen-hadseregcsoport már átlépte a Calmatuiul—Buzau-szakaszt és balszárnyával Rimnicul—Sarathoz közeledik. Általában véve, — számolva a közeledő orosz erősbítésekkel és az évszakkal, — kívánatos minél hamarább, azaz amint csak lehet, a hadműveletet végrehajtani.

ad. 4. A szállítmányok pontosabb kiszámítását még függőben tartva, körülbelül 10 nappal ezen parancs kiadása után készen

állhatnak az 1. hadsereg csapatai, a német 218. és 225. gyaloghadosztályt is beleértve. A kért tüzérség ideszállításának ideje itt még nem számítható ki. Éppen úgy fönntartom magamnak annak pontos kiszámítását, hogy mennyi tüzérség és különleges csapat kell; most csak azt jegyzem meg, hogy fontos a hegyi tüzérség megerősítése. Erre indítványozom a 7. hadseregnek rendelkezésére bocsátott és a Macedóniába szánt ütegeknek ideszállítását az 1. hadsereghez, azután a 9. hadseregtől a Szivócsoportnál az LIV. és az I. tartalékhadtestnél levő ott már nem szükséges ütegek idehozatalát. Az ellenséges állások leküzdésére előreláthatólag kilenc nehéz tarackos és négy mozsaras üteg kiutalása lesz szükséges. Különleges csapatokból tekintetbe jönnének: vasúti századok a gyimesvölgyi vasút rendbehozatalára Felső-Lökig, egy átrakodó állomás létesítésére és egy tábori vasút építésére úgy itt, mint az Ojtoz völgyében. Megismétlem egy repülőosztag kiutalására vonatkozó fölterjesztésemet. (Op. 3386. sz.)"

A jelentés függelékeként még a következő távirat megy a német vezérkar főnökéhez:

„A mai Op. 3386-tal kapcsolatosan jelentem a tüzérségben szükségelteket:

tábori tüzérség elegendő van;

minden támadó hadosztálynál 10 nehéz tábori tarack van, szükséges még 8;

hegyiágyú van 3, szükséges még 4;

nehézágyú kell 4; van 3, szükséges 1;

21 cm-es mozsár kell 4, szükséges 4.

A nehéz tüzérség megerősítése a völgyzárók leküzdésére szükséges. A hegyi tüzérség megerősítése különösen fontos. A 9. hadsereg mostani helyzetében átadhatna hegyi tüzérséget, de ennek idehozatala időfecsérlés volna. A 7. hadsereg nem tud többet átadni. Előtreláthatólag osztrák ütegek idehozatala lehetséges. (Op. 3386. II. Ang. sz.)"

Hírek az ellenségről.

A Gerok-seregcsoport és az *1. hadsereg* előtt:

a XL. hadtest meggyengült; lehet, hogy ez összefügg a VIII-nak elmenetelével;

egy elfogott tiszt erős orosz hadsereg Moldvába való szállításáról beszél, mely azonban a hiányos vasutak miatt rendkívül késik.

A 7. hadsereg előtt:

A 64. gyaloghadosztálynál, a foglyok állítása szerint, támadás áll küszöbön. A 37. hadosztálynak s a 84. zömének harcbavetése még nincs tisztázva.

„Csapatjelentés" támadásról beszél Borsabánya ellen ; ezzel szemben a foglyok azt vallják, hogy a 43. gyaloghadosztállyal fölváltott 37. gyaloghadosztályt Kirlibaba elleni támadásra vonták össze. A 43. hadosztály támadásra nem képes. A századok csatárlétszáma 30—70 főre csökkent.

Mackensen hadseregcsoportja folytatja győzedelmes előnyomulását.

A Schmettow-lovashadosztály Bukaresten túl 20 km-re nyomult elő és elérte Dascalt ; az LIV. hadtest (Kühne-csoport) a Bukarest—Ploesti országútig jutott előre Tunari és Tiganesci között a románok utóvédeit mindenhol visszaverve ; a Krafft hadtest[1] a ploesti—bukaresti vasútvonalat átlépte Timosul—Pioresti között és áthaladt Ploestin ; az I. tartalékhadtest[2] élével elérte — északnyugati irányból előnyomulva — ploesti-mizili országutat Pateologu de Murnál.

A XXXIX. tartalékhadtest[3] a tömösi, ósánci és a bodzai szoroson s a Tatárhavas-hágón át a visszavonuló románokat követve utóvédharcok közepette elérte Secaria—Prislopu falvakat Verful lui Crai (△ 1478), Verful Galma (△ 1194) magaslatokat és a felső Buzeu völgyében Broasca falut.

A román-orosz erők a Jalomita folyó mögé vonultak vissza.

Az általános helyzet : a Duna és a 9. hadsereg Bukaresten át a Jalomita szakaszára szorosan követte a visszavonuló román-orosz erőket, míg a Krafft-, az I. és XXXIX. tartalékhadtest a Kárpátokból visszavonuló román-orosz erő jobbszárnyában északi irányból a Jalomita folyó mindkét partvidékén ploesti-buzeui vasúti vonalra átkarolva előretört.

Mai napon Mackensen hadseregcsoportja 8750 foglyot ejtett, 14 géppuskát, 1 ágyút és rengeteg szekeret zsákmányolt.

A dobrudsai arcvonalon csekély a harctevékenység.

December 8.

„A Gerok-seregcsoportnál előretolt huszárjárőrök azt jelentik, „hogy az ellenség a ⌖ 1610-es magaslatot Csihányostól (△ 1602) „délre kiürítette, de a ⌖ 1530—⌖ 1521-es gerincen a Nagy Baszka-„völgy és Izv. Basca vonalában áll még. Járőreink követik a „lassan visszavonuló ellenséget a Nagy Baszka völgyben."

„Az 1. hadsereg egy nagyon erős támadásról tesz jelentést „a Piricske (△ 1324) hegyen, mely még tegnap este vérbefulladt."

„A 7. hadseregnél még tegnap este az ellenség sűrű vonalak-„ban kétszer támadott, a vonalak mögött zárt csoportok követ-

[1] Bajor alpesi hadosztály és az osztrák-magyar 73. hadosztály.
[2] Morgen-csoport.
[3] Staabs-csoport.

„ték a rohamozókat a Ludowa (△ 1466) magaslat felé. A támadást
„visszavertük. Az éjjel azután csendesen mult el. A ⊹ 1243-as
„magaslat ellen a Mestecanesci-hágónál nagyon erős ellenséges
„lövegtűz van. A Mestecanescitől (△ 1292) egy kilométerre északra
„és a ⊹ 1274-től északra levő szakaszon erős ellenséges tömegek
„gyülekeznek ; a △ 1292 mögött és onnét nyugatra levő terület
„erős lövegtűzben áll. Tűzérségem lövi azt. Az arcvonal többi
„részén élénk ellenséges mozgás és mérsékelt tűz."

„Gerok tábornokkal csikorgó hidegben reggel 6 órakor
„automobilon az Ojtoz völgyébe megyek. A völgy torkolatánál
„a Doberdóról jött székely 82-es zászlóaljat üdvözlöm, melytől
„vagy egy hónapja búcsúztam Comenben. Fájdalmasan érint,
„hogy már alig vannak 120-an."

„Innét vastag jégkéreggel és rezgő zuzmarával borított
„erdőkön keresztül teljesen vak ködben többször kanyarodva elég
„jó úton gyorsan emelkedtünk a Magyoros-tető felé. Egyik útpatkó-
„nál több frissen hantolt sírt látok egyszerű fából faragott kereszt-
„tekkel. Az egyik kereszt magasabb, mint a többi. Embermagas-
„ságú, a fába égetve látom a nevet : Carp ! A fölirat többi részét
„nem tudom elolvasni. Megállítom az automobilt ! Carp százados !
„Egy egész tragédia ! Az öreg Carp, aki annyira óvta Ferdinand
„királyt és akit becsületes tanácsa miatt letartóztattak és most
„börtönben ül. Ő, aki az ingadozó királyt haldokló nagybátyjának,
„Carol királynak utolsó esdeklő kérésére figyelmeztette és a hit-
„szegés ellen erélyes óvást emelt. Ő most a legnagyobb áldozatot
„hozta meg, mert fia most itt, a jeges Magyoros-tetőn fekszik
„eltemetve. Az elesett ellenségnek, különösen Carpnak legyen
„tisztelet és becsülés osztályrésze itt a Kárpátok szent magyar
„földjén."

„A hágón át több kanyarulaton kígyózva lemegyünk Ojtoz
„helységébe. Ott Goldbach cs. és kir. tábornok, a 71. hadosztály
„parancsnoka vár rám."

„Innét gyalog egy igen meredek gyepes parton megyünk
„fölfelé. Egy derék 82-es őrmester vezet engem. Imitt-amott
„kissé föllebbent a sűrű köd és a zuzmarával vastagon megrakott
„erdők a fekete égtől hófehéren elütve hallgatják a halk xilophon
„nótákat, melyeket a didergő szellő a jégkristályok milliárdjain
„eljátszva ismételget."

„A Feketehegyet (△ 1227) hatalmas kúpjával meg-megpil-

„lantom, s azután megint a legsűrűbb köd fekszik rá s nem látok „pár lépésnél tovább. A Runcul mare (△ 1108) irányában megyünk „az állások felé. Két már kiemelt, jól vezetett álláson áthaladunk."

„Egy havasi réten tömegben áll a 82. ezred, melyet lángoló „beszéddel üdvözlök a magyar-román határon. Beszédemet nagy „lelkesedéssel fogadják vitézeim és látom, hogy Gerok tábornokot „nagyon megkapta a jelenet mindannak dacára, hogy egy szót „sem értett meg."

„Egy német üteget szemlélek meg állásában, azután kimegyek „a Runcul marera (△ 1108) a 39. ezred V. zászlóaljának állásába. „Csupa ismerős arc, fölragyogó tekintettel, Doberdo rémnapjaiban „s a Duklán már ismertem a legtöbbet, hűséges vitézeimet. Kér- „désemre, hogy hogyan vannak, azt felelik, hogy ez itt menny- „ország Doberdo poklához képest, mert akárhogy lő itt az ellen- „séges tűzérség, mégis csak kevés kárt tud okozni. Csak a nagy „hideg kellemetlen itt néha."

„Oly sűrű a köd, hogy a várt kilátást Romániába úgysem „láthatjuk, s így visszafelé indulok. Utközben egy 10·4 cm-es „ütegemet látogatom meg. Ekkor a déli oldalon fölemelkedik a „köd a csendesen nyisztorgó jeges erdőkből, kiemelvén hideg, „jeges rongyait. Délben a Negoinak (△ 2536) óriás szikláin[1] messze „túl, mértföldekre terjedő szurokfekete füsttenger gomolyog. „Visszajövet értesültem arról, hogy Ploesti körgyékén kőolaj- „forrásokat gyujtottak meg a visszavonuló románok és ez csinálja „e fekete füsttengert. Azt mondják, hogy borzasztóan nagyszerű „látvány az."

„Miután olyan sűrű köd száll újra ránk, hogy még a fáknak „fölöttem halkan sercegő zuzmarás ágait sem láthatom, sietve „lemegyünk."

„A kórházakat megszemléltem, a betegekkel és sebesültekkel „beszéltem, elbúcsúzom a kitűnő Gerok tábornoktól és Segesvárra „sietek. Utközben a ködből előbújt Negoi óriási sziklatömbjét „nézem."

„Visszajövet Seeckt tábornok a tegnap már telefonon meg- „beszéltek alapján előterjesztést tesz nekem. Annyira födi meg- „győződésemet, mintha magam írtam volna. Mint már tegnap „följegyeztem, 6 hadosztály fog Ojtoz és Gyimes völgyéből kitörve

[1] Fogarasi havasok legmagasabb csúcsa.

„támadni, amint Mackensen támadása eléggé közelünkbe ér, hogy „a vele küzdő ellenséget áttörésem sikerülte után oldalba és hátba „támadhassam, illetőleg fenyegessem."

„Apósom, Lipót bajor herceg tábornagy hadseregeinek arc- „vonalán, balszárnyamtól egészen a Keleti-tengerig, élénk ellen- „séges tevékenység."

„*Déli jelentések :*"

„*Gerok-seregcsoport :* Az 1. lovashadosztálynak erős huszár- „járőrei követik a Nagy Baszka völgyében lassan visszavonuló „ellenséget. A ⌖ 919-es magaslaton, a Musa vasúti megállóhelytől „keletre, szintúgy attól északra nincs változás. A 71. hadosztály- „nál semmi fontosabb újság."

„*1. hadsereg :* Élénk ellenséges lövegtűz a Magyaros (△ 1340) „ellen ; különben nincs jelentősebb esemény. Az ellenség a Magyaros „tól északnyugatra jelentékeny erősbítéseket kapott. Vonalaink- „ból kivont tartalékokkal átkaroló támadást indítottunk."

„*Esti jelentés :*"

„*Gerok-seregcsoport :* Az 1. lovashadosztály egy csoportja a „Nagy Baszka völgyében egy ellenséges főőrs állását rohammal „elfoglalta a ⌖ 789-től északra levő kordonőrsnél és most üldözi a „menekülő ellenséget és Varlamon át keres összeköttetést Macken- „sen balszárnyával a 89. hadosztálynál.[1] Délután az ellenség „Muntele Penteleuról és Izv. Rascáról visszahúzódott ; közelebbi „hírek még nincsenek. Parau Zabalaban, a csendőrőrsnél, a „⌖ 1056-tól délre, ellenséges őrsvonal a ⌖ 1530—⌖ 1521—⌖ 1587 „magaslati vonulaton a Putna völgyének keleti lejtőjén, az ellen- „séges megszállás nem változott. Egy ellenséges tábori őrsöt a „clabuculi (△ 1364) őrháztól elkergettek. A 71. hadosztály előtt „sáncmunkákat végez nagy erőfeszítéssel az ellenség."

„Az *1. hadseregnél* (VI. hadtest) a magyarosi ellentámadás „nem sikerült, mert az ellenség két zászlóaljra erősödött meg. „A kora délutáni órákban az ellenség a Magyarostól (△ 1340) „északkeletre levő magaslat és ⌖ 680-as magaslat között a Cso- „bános völgyében körülbelül egy dandárral — az 5. és 7. ezred — „támadást kezdett, melyet pergőtűzzel készített elő. A második „rohammal állásainkba betört. A 39. honvédhadosztály a pénz-

[1] A XXXIX. hadtest szélső keleti szárnya, a bodzai szorosban.

„ügyőri őrház—Magyaros (△ 1340)—csobánosvölgyi kordonőrség „vonalát fogja tartani. A német 225./III. és a 188. ezred egyik „zászlóalja a Csobános völgyén át oda irányíttatik. A Piricske „(△ 1324) hegyet a 10./II. zászlóalj megrohamozta. Nagy túlerejű „orosz ellentámadás a zászlóaljat megint a nyugati magaslatra „szorította vissza. Különben csak tüzérségi harc. A december „9-re a Muntele Faltueanu (⊹ 1244) magaslatra tervezett támadás „elmarad."

„A Litzmann-csoportnál a 37. honvédhadosztály állását az „orosz tűzérség erősen lövi."

„*7. hadsereg.*: A XI. hadtestnél az ellenség hevesen lövi „Dorna-Watrát; különben másutt is elég élénk a lövegtűz. Egy „erős támadást a Bernarielulon (△ 1328) visszavertünk."

„Délelőtt 9 órától fogva igen heves tűzérségi tűz irányul „a ⊹ 1243 magaslatra, Mestecanesci-hágóra (⊹ 1099), a Mesteca- „nesci (△ 1292) magaslattól 1 kilométerre levő kúpra és a „⊹ 1274-től fekvő szakaszra."

„A Schnehen-csoportnál heves tűzérségi előkészítés után — „repülőjelentés szerint 30 üteg — az egész vonal ellen gyalogsági- „támadásra indult az orosz. Az ellenséges erők a ⊹ 1295-nél és „⊹ 1187-nél az újitzkányi fűrészteleptől délkeletre betörtek állá- „sainkba. A mi 10. lovashadosztályunk három lovasított osztálya „Dorna-Watrából előretolatott a völgyelágazáshoz, mely 3 kilo- „méterre a ⊹ 1295-től nyugatra van. A helyzet itt még zavaros. „A Mestecanesci szakaszon, egy támponttól eltekintve, a hágótól „északnyugatra levő ⊹ 1243-on, ahol nehéz ellentámadásunk még „folyamatban van, állásainkat ismételt erős ellenséges támadá- „sok ellenében is megtartottuk. Az ellenségnek minden támadása „a ⊹ 1247-en Czokanestietől északra meghiusult. Jakobeny „falva nehéz ellenséges tűzérség tüzében áll. Schnehen német „tábornok csoportjánál már csak másfél zászlóalj tartalék van. „Az I. hadtestnél nagyon erős az ellenséges tűz. A Dedulnak „nyugati és délnyugati lejtőjén heves tűzérségi előkészítés után „megindult az ellenséges gyalogsági támadás, mely azonban záró- „tüzünkben véresen összeomlott. Egy újabb támadást pedig „csirájában elfojtottunk. A Kárpát-hadtestnél Gura Rucada ellen „nagyon heves ellenséges tűzérségi tűz irányult; ott egy hatalmas „ellenséges tömegtámadás omlott össze drótakadályainkban. Az „ellenség itt óriási veszteséget szenvedett. Délután 5 órakor az

„ellenség háromszor iramodik nagy erővel tömegtámadásra a mi „bernarieluli állásainknak, s mind a háromszor tökéletes veresé„get szenvedve özönlik vissza állásaiba. Onnét előretolódva északra „80 lépésig megközelítette állásainkat. Ott támadást várunk és „minden elő van készítve kellő fogadtatására. A ⌖ 1295-től a „⌖ 1187-ig, az újitzkányi fűrésztől délkeletre levő állásainkat, „egy 300 lépés szélességű darabot kivéve, rendkívül heves, kemény „tusa után újra visszafoglaltuk. Az ellentámadást folytatjuk. „A ⌖ 1243-on, Mestecanesci-hágónál, az elvesztett támpontnak „még csak a torkolatát lehetett visszavenni."

„A hadseregtartalék (49. tartalékhadosztály három zászló„alja) Kirlibaba—Prislop nyereg között készültségbe helyeztetett."

„Északon Ober-Ostnál élénk harctevékenység."

Hírek az ellenségről :

A Nagy-Baszka és Izv. Rasca völgyében a 6. hadosztályhoz tartozó 12. ezred ; ettől északra csatlakozva a Clabuculig (△ 1364) kerékpáros őrsök. Mögöttük a Parau Narujában és Parau Zabalában két zászlóalj és egy lovasszázad. A Clabucul és Ojtoz-völgy között két, az Ojtoz völgyének két oldalán egy ezred. Az Ojtoz és a Nagy Sándor (△ 1639) között egy zászlóalj.

1. hadseregem előtt az ellenséges VIII. hadtesttől[1] a 14. hadosztály legalább is két gyalogezreddel van a Trotusu szakaszban állásban.

A 49. gyaloghadosztályt a 194./I. zászlóalj révén Preoteseletól (△ 1343) délnyugatra állapítottuk meg, ahova állítólag egyedül menetelt az erősen összelohadt 191. ezred fölváltására (48. gyaloghadosztály).

7. *hadseregem* előtt : A 26. gyaloghadosztály délfelé kiterjeszkedett a Muncelultól (⌖ 1296) délre. A 37. hadosztálynak egy ezrede a Capulon (△ 1661), zöme, foglyok állítása szerint, a Kirlibaba völgytől kétoldalt gyanítható.

Az Ussuri-lovashadosztály, megbízható hírek és foglyok állítása szerint, a 8. hadsereg körletében van.

A Neagra Durmosca és Georgiseni Calinesti terében három-három zászlóaljat figyeltek meg repülőink ; valószínűleg a 26. és 3. turkesztáni lövészhadosztályhoz tartoznak.

Öt zászlóalj Seletin Izwornál, amelyek a 43. gyaloghadosztály részei lehetnek.

A mai napon a következő táviratokat fogtuk fel :

1. Az orosz III. lovashadtestparancsnokság a dobrudsai

[1] Frissen beérkezett Tirgul-Ocna terébe.

hadsereg tüzérségi előadójához, a tüzérség felügyelőjéhez és az arzenálhoz következő táviratot intézte :

a) A löszertelepeken nincs tüzérségi lőszer.

2000 gránátot, 2800 srapnellt, 600.000 orosz és 500.000 osztrák rendszerű gyalogsági töltényt kérek Buzeura. Azonkívül a III. lovashadtest részére igénylek könnyű tüzérségi lőszert, mely Buzeuban továbbszállításra készen álljon.

Kérem, hogy a tett intézkedéseket velem közöljék.

b) Mivel a csapatok lőszerkészletét azonnal ki kell egészíteni addig, míg a lőszerszállítás december 9-én Buzeuba megtörténik, kérek tüzérségi lőszert és gyalogsági töltényeket automobilokkal Buzeuba.

2. Egy hajóról adott távirat így hangzik :

Miután a hadsereg vezérkari főnökének parancsára Brailában a kihajózást végrehajtottam, Sulinán át kifutottam.

3. A Dobrudsa-hadsereg az orosz III. lovashadtesthez következő táviratot intézte :

Javaslom, hogy december 10-én két lovashadosztállyal a Glodeanul—Sarat—Urziceni szakaszt makacsul tartsa, hogy fedezhesse Alijew tábornok csoportjának a Jalomita-folyó szakaszára való elvonulását és hogy összeköttetésbe léphessen a Buzeuban levő VIII. hadtesttel.

Holnap egy hadosztály Buzeunál a VIII. hadtest rendelkezésére álljon a 15. hadosztály biztosítására és hogy román csapatokkal jobbra az összeköttetést helyreállíthassa.

Braila, december 8-án, délelőtt 10 óra.

Sacharow tábornok.

Események Mackensen hadseregeinél.

„A 9. hadsereg előtt az ellenség teljesen visszavonulóban „van ; Schmettow hadteste az orosz erőket Bukaresttől keletre „visszavetette. A hadsereg jobbszárnyán nincs újság. "

„Az I. tartalékhadtest (Morgen) Magurelelenél Ploestitől „északra a hegyekből egérutat kereső román 4. hadosztályt bekerí- „tette és egy részét megsemmisítette, másik részét elfogta."

Hasonlóképen megsemmisült a román 1. hadosztály is. Három gyalogezredét és a hadosztálytüzérségét a 145. dandár (Szivó-csoport) és az LIV. tartalékhadtest (Kühne-csoport) különítményei a Duna—Olt összefolyásánál bekerítették, mire a románok megadták magukat. Csapataink 10.000 foglyot ejtettek és 40 ágyút zsákmányoltak.

A német 89. gyaloghadosztály üldözésben elérte Chiojdot és Mlajet.

Eddig bejelentett napi zsákmány : 8000 fogoly, 20 gépfegyver, nagymennyiségű ágyú, igen sok szekér.

A Duna-hadsereg jobbszárnyával előremenetel. Goltz lovashadosztálya éleivel elérte Gocbanestit. Közelebbi jelentések még hiányzanak.

A bolgár 3. hadseregnél gyenge löveg- és puskatűz. A Duna balpartján délelőtt ellenséges osztagok elmenetelését Fetesci felé a Bonascictől Rasováig terjedő szakaszon figyelték meg.

Az *1. hadsereg* tartalékait, 5 zászlóaljat, eltolja a Magyaros- (△ 1340) Csobános völgy vonalába.

Arcvonalam déli részének előtörésére vonatkozólag beterjesztett helyzetmegítélésünkre a mi hadseregfőparancsnokságunktól következő távirat jött:

„József főherceg arcvonalparancsnokságnak Op. 35.389. sz.

Az orosz-román harctér helyzetének megítélésével és a hadműveletek folytatásával egészen a Serethig teljesen egyetértek.

Hogy a József főherceg-arcvonal jobbszárnyának lökése hathatóssá váljék, az arcvonalparancsnokságot utasítom, hogy lökő csoportját Lemhény—Kézdivásárhely vidékén lehetőleg titkosan tartsa készen és a támadást meglepően Ocna-Onesti irányába hajtsa végre.

Lökő-csoport lehet:

a) A 71. hadosztály a hozzá beosztott 6 német zászlóaljjal együtt;

b) a német 187. és 218. hadosztály, ezeket a 24. hadosztály mint tartalék követné.

A hegyi tüzérség megerősítésére ezen csoport részére egy hegyi tarackos üteg elszállítását a 9. hadseregtől és két hegyi ágyúsütegét a Szivó-csoporttól már elrendeltem.

További hegyi tüzérségnek Aradon való készentartására, amennyire lehetséges, az intézkedés már megtörtént. További odaszállítást a József főherceg arcvonalparancsnokságnak proponáltattam. Hadseregfőparancsnokság (Op. 3386).“

Ezzel kapcsolatosan a parancs is megjött:

„József főherceg arcvonalparancsnokságnak. Teschen, 1916 december 8.

A német legfelsőbb hadvezetőséggel egyetértve 35.389. hadműveleti szám folytatásaként elrendeltetik:

Mackensen hadseregcsoportja Braila—Focsani—Panciu vonala felé folytatja előnyomulását. Balszárnyával a hegységben a Buzeu—Focsani vasút és az erdélyi határ között, körülbelül iránnyal Agiudu—Nou—Cijuta (az 1 : 200.00-es térképen Adjudul Nou—Caiutu) a felső Trotusu völgyében. A József főherceg hadseregarcvonal, mely alá a német 218. és 225. hadosztályt rendelem, utóbbi a német 187. hadosztályt váltja föl, Mackensen hadseregcsoport támadásával egybehangzóan ugyanannak balszárnyának előmenetelével az 1. lovashadosztálynak mostani vonalán át vállalkozásokkal kell, hogy támogassa és legyen készen arra, hogy e hó 18-tól kezdve a mostani küzdelmi vonalon túl Onesti—

Ocna—Comanesci vonalra — súlyponttal a jobbszárnyon — támadhasson, hogy az oroszokat megverje és megszállja a magaslatokat a Trotusu völgyétől északra. Hadseregfőparancsnokság Op. 35.289/II."

Erre ezt jelentettem Teschenbe :

„Hadseregarcvonalam jobbszárnyának támadását így tervezem :

Gerok szakaszán az előnyomulásra összegyüjtöm :

A német 218. gyaloghadosztályt, továbbá a 71. hadosztályt és a német 187. hadosztályt ; utóbbit csak akkor, miután a VI. hadtestnél levő részeit a 10-étől kezdve beérkező német 225. hadosztály fölváltotta. A 24. saját hadosztálynak rendelkezésre bocsátott részei — az ottani beleegyezést föltételezve — nem Gerok-seregcsoportjához, hanem a hozzátartozó 47. dandárral való egyesítésre a Stein-csoporthoz tolatnak.

Gerok-seregcsoportjának támadásához fognak csatlakozni : az Uz völgyéből a 39. honvédhadosztály a német 225. hadosztály előtt ; míg a Gyimes völgyében a Stein-csoportnak lehetőleg erős részei (bajor 8. gyaloghadosztály, 61. honvédhadosztály és 24. osztrák-magyar hadosztály) egyidejűleg a támadásnak balszárnyát födik.

A hadseregarcvonalparancsnokság különösen előnyösnek tartja, ha a támadás nem csupán egy, hanem egyidejűleg több hegyszorosból történik meg az Onesti—Ocna—Comanesci vonal ellen.

A 49. tartalékhadosztály vonatát és tüzérségét most mindjárt, gyalogságát december 15-től kezdve a 7. hadseregtől átszállíttatom az 1. hadsereg mögé, a hadseregarcvonalparancsnokság tartalékaként, mely fölött a rendelkezést magamnak tartom fenn. József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság Op. 3386. sz."

Teschen kijelenti, hogy egyetért a támadás szándékolt végrehajtásával. A 24. hadosztálynak egyesítését a Stein-csoportnál helyesli. (Op. 3386. sz.)

Ezekután a részletparancsokat az illetőknek kiadattam.

A német 218. hadosztályt Gerok-seregcsoportja Komollo—Csomakőrös—Kovászna —Székelytamásfalva —Sepsibesenyő—Angyalos terében szállásolja és látja el. A hadosztály hadseregarcvonaltartalék.

A 218. hadosztálynak legnagyobb része már megérkezett Kézdivásárhelyre (Op. 3423. sz.). A német 225. hadosztály Ujtusnád—Kozmás—Csíkszentmárton — Csíkbánkfalva — Csíkmindszent—Poklondfalva vidékére irányíttatik. A VI. hadtest szabályozza az elhelyezését. A hadosztály arcvonaltartalék. (Op. 3425.sz.)

A 49. tartalékhadosztály az 1. hadsreghez Madéfalva—Szentdomonkos tájára indíttatik. A vonatoszlopok elszállítása e hó 10-én kezdődik Mármarosszigetről, a csapatok e hó 15-től kezdve Ó-Radnáról indíttatnak el. Szállásukat a VI. hadtest szabályozza. (Op. 3424. sz.)

A 24. hadosztály — a megerősített 47. dandár nélkül, mely már a Stein-csoportnál van, — Csíkpálfalva—Csíkszépvíz—Csíkszentmihály—Vacsarcsi—Csíkdelne terében gyülekezik. Elszállásolását a VI. hadtest szabályozza.

A Brassó környékén már gyülekezett részekből 4 üteg és valamennyi vonatoszlop elhelyezési körleteiket gyalogmenetben érik el. A 45./I. és 9./I., II. zászlóalj nemsokára, a többi három legkorábban e hó 10-én délelőttől kezdve szállíttatnak el (Op. 3426. sz.).

Az 1. hadseregnek megparancsolom, hogy mellőzze a német 187. hadosztály részeinek bárminemű eltolatását, mert fölváltják és másutt fogják alkalmazni (Op. 3430. sz.).

„Károly király Ő Fölségének külön parancsa folytán további „parancsig repülő támadások nyílt városokra tilosak. (Op. 3434. sz.)"

„Vasúti állomások és katonailag fontos pontok, a főparancs-„nokság külön engedélyével támadhatók csak meg."

„Ezt ellenségeink, kik minden helységet, várost megraknak „bombákkal, nem fogják utánozni! Ezerszer sajnos, csak mi aka-„runk nagylelkűek lenni."

December 9.

A Gerok-seregcsoport:

„Az 1. lovashadosztály földerítő járőrei a Nagy-Baszka völ-„gyében Varlamtól északnyugatra levő ⌖ 643-tól délkeletre „fekvő házcsoportot érték el. Az Izv. Rasca (⌖ 778) — Muntele „Piciorul Capreinél (⌖ 1525) már nincs ellenség. Varlamtól a Baszka „völgyében keresik az összeköttetést a német 89. hadosztállyal."[1]

„A 71. hadosztálynál egy sikeres járőrvállalkozás megállapí-„totta, hogy elől, úgy mint eddig, román csapatok állanak."

1. hadsereg:

„A VI. hadtestnél a Magyaroson (△ 1340) egy ellenséges „támadást vertünk vissza és a Magyaros két oldalán levő hegy-„hátat megszállottuk. Reggel a Muntele Faltueanutól (⌖ 1244) „nyugatra egy erős orosz támadás semmisült meg tüzünkben; „különben csak lövegtűz volt."

7. hadsereg.

„Még a 3. lovashadosztály harcbavetésével sem bírták csa-„pataink a ⌖ 1295-ös támpontot újra elfoglalni. Az éj folyamán

[1] Mackensen szélső balszárnya (XXXIX. hadtest).

„a ⌖ 1326 — ⌖ 1187 vonalába, — az Uj-Itzkányi fűrészmalomtól „délre — visszavontuk őket. Egyelőre ezt a vonalat fogják tar- „tani. A ⌖ 1243-as támpontot a Mestecanesci-hágótól északnyu- „gatra ismételt rohamokkal sem tudtuk visszaszerezni. A 7. had- „seregparancsnokság, hogy az újabb roham előtt alapos tüzérségi „előkészítést tegyen lehetővé és veszteségeinket, melyek az ellen- „ségnek közvetlen közelsége miatt nappal elkerülhetetlenek, kikü- „szöbölje, vonalainkat itt kissé hátrább vonta. A Mestecanesci- „nek visszafoglalását elhalasztottuk. Az I. hadtestnél, miután a „Valea Stineiben két ellenséges támadás vérbefojtatott, az éjjel „nyugodtan mult el. Kirlibabanál kisebb járőrtámadások voltak. „Délelőtt igen heves tüzérségi tűz volt az Uj-Itzkány fűrésznél és „a Mestecanescin (△ 1292) ; ott erős ellenséges támadások nyo- „mulnak elő. Schnehen német tábornok beteget jelentett."

„*Események estig :*"

„*Gerok-seregcsoport :*"

„50 derék huszárom Varlamot elfoglalta."

„*1. hadsereg :*"

„A Magyarostól (△ 1340) keletre két támadást utasítottunk „vissza. Az ellenség heves tüzérségi előkészítés után a Piricske „hegytől (△ 1324) nyugatra egy kicsit visszaszorította vonalainkat. „Ugyanakkor a Sulta völgyében egy ellenséges támadó csoport „pusztult el tüzünkben ; szintúgy a Csüleméren (△ 1651). Külön- „ben csak váltakozó erejű lövegtűz. Litzmann-csoportjánál nincs „változás."

„*7. hadsereg :*"

„A XI. hadtestnél úgyszólván az egész vonalon nagyon „heves ellenséges lövegtűz volt. Az Uj-Itzkánynál előnyomuló „ellenséget, a jelentés szerint, „még meg lehetett állítani !" A Mes- „tecanesci (△ 1292) magaslaton a leghevesebb tüzérségi előkészítés „után megindult négy napos erős ellenséges támadás rendkivül „véresen omlott össze. Különben tartós nehéz gránáttűz. Az ellen- „séges támadások folytatása igen valószínű. Vitéz csapataim „a szüntelen dúló elkeseredett, éjjel-nappal nem szünetelő küzde- „lemben nagyon kimerültek. Veszteségeink ott körülbelül 3000 „emberre rúgnak. Egy zászlóaljat erősbítésül küldtünk oda. Az I.

„hadtestnél élénk ellenséges lövegtűz, amelynek oltalma alatt „egyes zászlóaljakkal támad az ellenség és igen nagy veszteségeket „szenvedve, kénytelen visszavonulni."

„Ő Fölsége sógora, a fiatal Parma herceg, bevonulását jelenti „nálam és azt mondja, hogy a Fölséget bántotta az, hogy a néme„tek, közvetlenül a győzelem előtt, „legombolták" rólam a Falken„hayn-hadsereget azért, hogy Mackensen legyen a győző."

„Apósom hadseregarcvonalán kisebb csatározások és löveg„tűz volt."

„A Suffren angol csatahajót megtorpedózták; 18 tiszt és „700 legény volt rajta."

„Heves hóvihar."

„A 7. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a 49. tartalék„hadosztály gyalogságának átadását, a helyzet miatt, nem tartja „megengedhetőnek. A hadosztály 6 zászlóaljából négy a XXV. tar„talék- és a XI., valamint az I. hadtestnél van beállítva, két zászló„alj pedig mint hadseregtartalék a Kárpáthadtestnél van. A német „1. gyaloghadosztály is nagy veszteséget szenvedett; Kirlibaba„nál és a német 1. hadosztálynál az ellenséges támadások folyta„tásával számolnak."

„Fönntartom magamnak a döntést. A 49. tartalékhad„osztály harcba nem vetett részeinek elszállítását addig az elren„delt módon végre kell hajtani (Op. 3424. sz.)."

„Az 1. hadseregparancsnokságnál ma a vezérkari főnökök „tanácskoztak az eljövendő hadműveletekről."

Hírek az ellenségről:

1. hadseregem előtt a VIII. hadtest megbízható hírek szerint a dobrudsai Duna-hadsereg kötelékében van. (A XXIV. hadtestből csak 2 ezred van harcban.) A Jalomita szakaszon nem lesz tartós az ellenállás.

A bukaresti holland követ kijelentése szerint az oroszok a Serethig fognak visszavonulni.

A román 6. hadosztály északi szárnya a Bodza-csoport visszavonulásához csatlakozik. Muntele Penteleu, Nagy-Baszka és Izv. Rasca közét kiürítették. A román 8./15. hadosztálynak déli szárnyát a Clabucultól (△ 1364) délre állapították meg. Ettől délre az őrsök egészen a Musa vasúti megállóhelyig eddigi állásukban vannak.

A támadó csoportok a Magyarosnál a 2. lövészhadosztályhoz tartoznak.

7. *hadseregem* előtt : A 37. gyaloghadosztály : 2 ezreddel a Capulon (△ 1661) van az arcvonalban, 2-vel a tartalékban. A támadás Kirlibaba ellen tovább fog folyni ; erősítéseket 11-ére várnak. Ugyanezen hadosztálynak körletében a Cimbroslawa Wk. (△ 1613) magaslaton van a 43. hadosztályhoz tartozó 171. ezred ; e hadosztály zömének hollétét nem állapították meg. Lehetséges, hogy nagy veszteségei miatt visszavonták.

A 336. ezredet (84. hadosztály) a 64. hadosztálynál, a Botosultól (△ 1475) keletre, az arcvonalba tették ; állítólag el fog onnan menni. Talán a 84. hadosztály zöméhez vonják Gura Rucadára.

Az Ussuri-lovashadosztályt a 8. hadsereg körletében állapították meg.

Az egész 24. cs. és kir. gyaloghadosztályt az én arcvonalamhoz osztották be. (Op. 3418. sz.)

3460. hadműveleti szám alatt ezt a parancsot adom ki a támadás előkészítésére :

„Az 1. hadseregnek, VI. hadtestnek, a Gerok-seregcsoportnak, a bajor 8. gyaloghadosztálynak."

„1. Amint a Mackensen-hadseregcsoport balszárnya, mely a Buzeu—Focsani vasút és az erdélyi határ között, Adjudul—Nou, Caiutu irányában előnyomulva, hadseregarcvonalam jobbszárnyához közeledik, ez támadásra indul Onesci—Ocna—Comanescire (1 : 750.000-es térkép)."

„2. Evégből készen álljon :"

„*a)* Az ojtozicsoport a XXIV. tartalékhadtest parancsnoksága alatt a most nála levő német 187. és 218. gyaloghadosztály erőivel. Amennyiben a 187. hadosztálynak egyes részei a VI. hadtest szakaszában volnának, úgy ezeket a 225. gyaloghadosztály föl fogja váltani. A 218. gyaloghadosztályt egyelőre még mostani szállásában kell meghagyni és a hadseregarcvonalparancsnokság jóváhagyása nélkül nem szabad azt alkalmazni ; a parancsnokok szemrevételezzenek, az utászokat műszaki munkára alkalmazzák."

„A csoport föladata, az 1. lovashadosztállyal — melyet célszerűen gyalogsági osztagokkal fognak megerősíteni, — a mostani vonalán túlmenő előnyomulással a 9. hadsereg balszárnyának előrejutását (Alpendivision 2. és 8. hegyi dandár) megkönnyíteni, vele összeköttetésbe lépni és ezt fenn is tartani. A csoport zöme Onesti—Ocna irányában támadásra csoportosuljon."

„Bal határ a VI. hadtest felé úgy mint most, azután Verful Cheschiului (⌖ 1050) — Verful Pravila (△ 875) — Mosorele (mind bezárólag ; térkép 1 : 75.000)."

„*b)* Az Uz-csoport, a VI. hadtest parancsnoksága alatt, a 39. honvédhadosztállyal és a német 225. hadosztállyal, mely beérkezéséhez képest fog rendelkezésre állani. A csoport föladata a Darmanesti irányában előretörni."

„Határ : jobbfelől Ojtoz-csoport felé lásd *a)* alatt ; balhatár Gyimes-csoport felé Sajthavasa (△ 1555) (bezárólag) Sajthavasának

magaslati gerince a Katlanorma—Sátorkő—Magyaroson át Laposon (⌖ 1216) (bezárólag) Plaiul Manastirei—Lapos községe (bezárólag)."

„Ennek megfelelően a VI. hadtest a legközelebbi napokban megszabja a határt Sunkel- és Stein-csoportja között."

„*c)* Gyimes-csoport, Stein német altábornagy parancsnoksága alatt, a bajor 8. tartalékhadosztállyal, a 225. gyalogezreddel, az osztrák-magyar 61. és 24. hadosztállyal."

„A csoport föladata lehetőleg nagy erővel Comanesci irányában előretörni és ezzel egyidőben a három támadó-csoport baloldalának védelmét átvenni."

„A határ jobbról : lásd *b)* alatt ; balról csatlakozás tartandó fönn a Litzmann-csoporttal."

„3. A 49. tartalékhadosztályt, mint hadseregarcvonalamnak tartalékát, ide fogják hozni."

„4. A beosztandó tüzérségről és munkaerőről külön értesítések következnek."

„5. Minden előkészítő rendszabályt haladéktalanul meg kell tenni ; különösen vonatkozik ez a lőszer készenlétbe helyezésére, az élelmezésre, az egészségügyi és műszaki anyagokra nézve, amelyeket lehetőleg közel kell hozni a kiindulási vonalhoz ; továbbá az utakat szemrevételezni és javítani, az utánszállítási szolgálatot szabályozni, a málhásállatokat és a teherautomobilokat pedig a csapatok között egyenletesen fel kell osztani."

„Az 1. hadseregparancsnokság az Uz- és Gyimes-csoport részére köteles ezekről gondoskodni ;"

„6. Az előkészületeket úgy kell megtenni, hogy a támadás december 18-án megkezdődhessék."

„7. 12-én és 15-én a három csoport előkészületeinek állapotát bejelenti. Az Uz- és Gyimes-csoport jelentést küld az 1. hadseregparancsnokságnak is. A 15-i jelentésben behatóan ki kell fejteni, hogy hogyan hajtják végre a támadást."

„8. A támadás összefüggésének biztosítására magam veszem át a három csoport közvetlen parancsnokságát a támadás tartamára. Tartózkodási helyemet és a parancsnokság átvételének időpontját később közlöm. Addig az eddigi parancsnoklási beosztás érvényes. — József főherceg vezérezredes s. k."

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A német 9. hadsereg Bukarest—Urziceni—Focsani vasútvonal és a Kárpátok előhegyei között előnyomulva, élével Jalomita—Parau Cricovul-folyó vonalat és a hegyekben részint a Bodza szoroson, részint Verful lui Crai (△ 1478) — Verful Galma (⌖ 1194) magaslatokon áthatolva, Plopuluit elérte.

A Schmettow-hadtest Znagovnál és Movilitánál még ellenállásra talált.

LIV. hadtest jobbszárnyával elérte Hagiestit ; balszárnyának Adineatat kellett volna elérnie.

I. tartalékhadtest Baraitura—Loloiasca vonalában szívósan védekező ellenséggel küzd.

A Krafft-hadtest Apostolachénél ellenállásba ütközött.

A német 89. gyaloghadosztály elkeseredett küzdelem után Plopuluit elfoglalta és délebbre új állásban áll.

A lapályon szakad az eső ; a hegyekben havazik ; az útak feneketlenek ; az ellenség minden hídat elpusztított. A menet rendkívül nehéz.

A Duna-hadseregtől még nincsen jelentés.

Bolgár 3. hadsereg : gyenge ellenséges lövegtűz ; az ellenség arcvonala mögött nincsen mozgás. Az első ellenséges állást gyenge erők tartják.

Cernavodával szemben a járőrök a Dunarea vasúti állomást üresen találták. A földerítés Fetesci felé megindult.

Mackensen napi zsákmánya 8000 fogoly, 20 gépfegyver, sok ágyú. A 9. hadseregnek máig behozott zsákmánya 50.000 fogoly, 85 ágyú, 110 géppuska. Szivó csoportjánál 10.000 fogoly, 40 ágyú.

December 10.

„Itt hóvihar dühöng. Csak járőrharcok vannak."

A Gerok-seregcsoport :

„1. lovashadosztály : Varlamtól a Nagy-Baszka völgyön át „a német 89. hadosztállyal az összeköttetést helyreállították ; „(Mackensen), Varlam és Nehoias között 6 mozdony és nagyobb „számú kisiklatott vasúti kocsi áll. A varlami főőrs Bratilestiig „tolt egy járőrt előre. A Parau Zabalában és attól délre az ellen„séges megszállás úgy maradt, ahogy eddig volt ; az ellenség itt „lázasan dolgozik erődítéseken. A 71. hadosztálynál, derülő idő „mellett, mindkétoldali élénkülő tüzérségi harc van. Tüzérségünk „az egész vonalon lövi az ellenség árkászmunkáit."

1. hadsereg :

„VI. hadtest. A német 188. gyalogezred támadása a Muntele „Nemira és a ⌖ 1370-es magaslat között nem sikerült. A 39. hon„védhadosztály egész nap ellenséges tüzérségi tűzben állott. Egy „ellenséges támadás a Magyarostól keletre levő pénzügyőri háznál „visszautasíttatott. Támadócsoportunk a Piricske hegytől nyu„gatra, 50—60 lépésre közelítette meg az ellenség állását. Erős „tüzérségi előkészítés után a Cotumbatól északra az ellenség táma„dást indított, melyet azonban tüzünk vérbefojtott. A ⌖ 1275

„magaslattól északra az ellenség egy kicsit visszaszorította vona-
„lainkat. Ellentámadás folyamatban van. Egy a Csülemér (△ 1651)
„ellen megkísérelt támadást visszavertünk. Erősebb ellenséges
„csapatösszevonásokból a Sólyomtartól (△ 1343) északra és észak-
„keletre, támadásra lehet következtetni. Litzmann német tábor-
„nok csoportjánál ellenséges lövegtűz van ; az előnyomuló ellen-
„séget elkergették."

„A német főszállásmestert fölkérik, hogy a hadseregarcvonal
„jobbszárnyának küszöbön levő hadműveleteire a német csapa-
„tokat gazdagon szerelje föl, főképen teherautomobilokkal és
„málhásállatokkal, a behavazott, részben jégborította hegyiútak
„miatt. (Op. 3450. sz.)"

Ellenség :

Az Ojtoztól a Parau Zabaláig álló román erők[1] az orosz 9. hadsereghez tartoznak.

A román 8./15. hadosztályhoz tartozó három dandárt (15., 37. és 38.), körülbelül 26 zászlóaljjal, most az Ojtoz szakaszban állapították meg.

Az orosz VIII. hadtestnél, a Trotusu völgye és Muntele Preotesele (△ 1343) között, a 14. hadosztály két, a 48. hadosztály két ezreddel van állásban és két ezred a tartalékban áll. A 14. hadosztály 2. dandárának és a 8. lövészezrednek holléte kérdéses.

A 43. hadosztálynak három ezrede megint a Cimbroslawa Wielka (△ 1613) terében áll. Rendkívüli veszteségeit 6 menetszázaddal pótolták. A 11. gyaloghadosztály is kapott kiegészítéseket.

A Kukul (△ 1540) elleni támadásokat állítólag megismétlik.

Délután 5 óra 30 perckor az orosz VI. lovashadtest egy táviratát fogtuk fel, melyet a 3. és 8. lovashadosztályhoz intézett :

„Leontowitsch tábornoknak (3. lovashadosztály), Krasowskij tábornoknak (8. lovashadosztály). A hadtestparancsnokságot átvettem. A törzs Patina faluban van, jelentse a helyzetet táviratilag.

Parancsolom : 1. A 3. lovashadosztály egy dandára a Tindarei Piua—Petri szakaszt a Dunáig megszállja.

2. A lovashadosztály másik dandára tartalékom.

3. A 8. lovashadosztály a Jalomita déli partvidékét Tindarei —Urziceni szakasz előtt felderíti és összeköttetést tart fenn Urziceni terében levő román hadsereggel.

Pawlow (VI. lovashadtest)."

7. hadsereg :

„XI. hadtest. A Mestecanesci szakaszban, a ⌖ 1243 magas-
„lattól nyugatra, az ellenséges rohamot tartalékaink ellenlökésük-

[1] 8. és 6. hadosztály.

„kel visszavetették. Délután 2 óra 45 perc óta egy újabb, nagyon „erős ellenséges támadás volt folyamatban az alagúttól két kilo- „méterre délre levő ponttól a ⌖ 1274-es magaslatig Czokanestietől „északra terjedő egész szakasz ellen. Ezt főképen tüzérségünk „kitünő hatása hárította el. Csak a ⌖ 1243 magaslattól nyugatra, „ahol másfél orosz gyalogezred támadott, még folyik a harc. A had- „test többi része előtt nyugalom van. Az I. hadtestnél a részünkről „végrehajtott tüntető vállalkozások jó sikerrel jártak. Az ellen- „ségnél déli irányban a harcvonalak mögött nagyobb csapatelto- „lások észlelhetők. A Kárpáthadtestnél a németek tüntetőleg tevé- „kenykednek. A német XXV. tartalékhadtestnél élénk lövegtűz „van a Smotrec(△ 1896)és Kukul(△ 1540)ellen. A magyar 34. had- „osztály erős nehéz lövegtűz alatt áll, amely a Sumaremtől (△ 1042) „egészen egy kilométerre a Wyzna prelukától délkeletre levő ⌖ „1129-es magaslatig kiterjedő darabon igen nagy hevességre foko- „zódott. Ott 4 erős ellenséges támadást nagyon véresen vert vissza „a vitéz békéscsabai 101. gyalogezred. A mögötte készültségbe „állított erős ellenséges csapatokat pedig tüzérségünk szórta széj- „jel. A 16. vadászdandárnál (osztrák-magyar) a Panthyr-hágón[1] „nyugalom van. A hadseregtartalék az utolsó zászlóaljig ki van „adva."

„Egy zászlóaljat a XI. hadtest rendelkezésére Jakobenyre „irányíttatott, egy második Kirlibaba—Prislop (△ 1455) hágó „terében készültségbe helyeztetett."

„Mestecanescinél, keserves tusa után, végre sikerült az erős „ellenséges támadást ellentámadással visszakergetni. Az ellenség „sok halottat hagyott hátra."

„Az északról Mestecanesci irányában menetelő ellenséges „oszlopok — úgy látszik egy hadosztály — a támadás folytatását „teszik valószínűvé."

„A hadseregparancsnokság a 49. tartalékhadosztály második „részét kéri, amit átengedek. A 49. tartalékhadosztály elrendelt „elszállítását elhalasztom. (Op. 3461. sz.)"

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadsereg elérte Prahova, Cricovul és a Jalomita folyó szakaszát, a Duna-hadsereg pedig megközelítette az alsó Jalomita szakaszt.

[1] Körösmezőtől 24 km-re északnyugatra.

A 9. hadsereggel szemben az ellenség előnyomulásunknak kétségbeesetten próbál ellenállani. A Jalomitán csak gyengébb gyalogsági csoportok tudtak átkelni. Az ellenséget állásaiból Baraitura—Inotesti vonalától keletre vetettük vissza. Zsákmány: 46 tiszt, 3384 legény, 9 gépfegyver.

A Duna-hadsereg körülbelül elérte Linoc—Tlagovci—Sapunari vonalat. Vadul Petros táján nincs ellenség az arcvonal előtt.

A lovashadosztály délután kierőszakolta átkelését a Jalomita szakaszon. Szándéka Reviga—Colelia irányában tovább előnyomulni.

A feneketlen útak és a lerombolt hidak az előnyomulást tetemesen megnehezítik. Ez Albesti—Grindasi irányában folytatódik.

Bolgár 3. hadsereg.

Gyenge kölcsönös lövegharc. A Cernavodatól egész Borceáig nincs ellenség. Fetescinél a helyzet még nincsen földerítve. Calarasit megszállottuk.

Mackensen hadseregcsoportját értesítem szándékolt hadműveleteimről azzal, hogy késedelmek nincsenek kizárva.

Kérem őt, hogy értesítsen a 9. hadsereg balszárnyának[1] adott parancsairól, hogy az együttműködés biztosítva legyen. (Op. 3460. szám.)

„Este 7 óra 30 perckor Say Viktor alezredes szárnysegédem „s Pálffy László gróf parancsőrtisztem kíséretében különvonattal „Ó-Radnára utazom."

„Ó-Radna, 1916 december 11."

„Reggel 6 óra 30 perckor, midőn a szürkület hasadozik, meg-„érkezem. Havas táj. A mármarosi kékre festett kis faviskók! „Hej, ifjúkoromnak mennyi emléke, békés évek tükörképe."

„Elég rossz úton Uj-Radnára megyünk a vonatról levett „automobilon, ott Scheuchenstuel gyalogsági tábornok, hadtest-„parancsnok és vezérkari főnöke, Sündermann ezredes jelentkezik. „Pillanatnyilag elől semmi ujság sincs. Majd visszajövet fogom a „részletjelentéseket meghallgatni. Most gyorsan tovább akarok „menni. Sűrű köd van, mely csak Máriavölgynél kezd emelkedve „szakadozni s a fölséges táj lassacskán kibontakozik. A Nagy-„Szamos mentén haladunk mind mélyebbedő hóban. A Szamos „kristálytiszta vize vadan zúgva kanyarog jég és hófödte sziklák „között. Zuhogó vízesések, melyekből jégszörnyek vigyorognak „ránk, ledőlt fákra kapaszkodva, haboktól locsolva. Csodálatosan

[1] Krafft hadtest és 89. hadosztály.

„szép luc- és jegenyefenyőerdők vastag hópárnák közt alusszák „fölséges téli álmukat . . . és oly csendes, oly békés e bájtól ittas „rengeteg. Rendkívül meredek partokon fenyőóriások, mint fehér „angyalkák körüllebegte karácsonyfák csillognak jeges pompájuk- „ban. Még alig észlelt magasságú növésükkel kísérik a partot „hatalmas hótömegek alatt görnyedezve, sötétzölden simulva a „fehér tájba. Sok széldöntés szeszélyesen összekavarodva fonja „keresztülkasul a multba szunnyadt erdei szépségeket. Óra mulik „óra után, mind magasabbra kanyarog föl útunk a ⊹ 1278 méteres „hágóra az elragadóan szép erdei vadonban, mely majdnem elfe- „lejteti velem a háború ránk nehezedő, minket fojtogató rémes „szörnyetegét. Csak csonttá sorvadt kidülő szegény gebék von- „szolta, végnélküli kocsisorok haladnak nyikorogva mindkét irány- „ban halálos lassúsággal s ébresztenek a jeges valóságra ; mind- „untalan megakadunk miattuk s a jégen alig tudunk újból elindulni, „foglyok tolják ki kocsimat a kátyuból. A hágón, a csendőrlakta- „nyánál, az 59. hadosztály parancsnoka, Kroupa tábornok, jelent- „kezik nálam és előadja hadosztálya helyzetét. Szerinte azon állás, „melybe visszaszorították, sokkal előnyösebb, mint az előbbi és „ezt ő föltétlenül tudja is tartani. Ez egyelőre a fődolog. Ha azt „kívánnám, hogy a Dedul gerincét ⊹ 1527 — ⊹ 1386 — ⊹1403, „mely nagyon kedvező volna, megszállja, akkor előbb a Tatarca „(△ 1547) magaslatot kellene elfoglalni. Ez azonban igen nagy vál- „lalkozás, amelyhez most nincsen elegendő erőnk. Ennélfogva „utasítom őt, hogy azt, ami most a mienk, azt föltétlenül tartsa. „Most látom csak, hogy milyen lehetetlenül messze hátul van a „hadtestparancsnokság. Ez nem maradhat így ! Azon benyomást „is nyerem, hogy az 59. hadosztálynak mostani állásaiban igen „keveset dolgoztak még."

„A hágóról nagyszerű a kilátás. A köd ezer karral az erdőkbe „kapaszkodva, lassan vánszorog a völgyekben tova. Mélyen alat- „tunk, s egyenest előttem, mint karcsú cukorsüveg az égbe meredve „áll az Ünőkő[1] a hófödte erdők fölött csillogó tiszta fehérségében „szunnyadozva. Míg ezt nézem, az ágyúk dübörgése zúg a távol- „ban. Doberdo óta most hallom először a komor szót ! Nézem a „tiszta fehér Pietrost[2] mint bontakozik ki lassan a sűrű ködgomo-

[1] A térképen Ineul (△ 2279.)

[2] Verful Petrosul (△ 2305) — az ottani lakók röviden Pietros-nak nevezik.

„lyokból. Az oroszok Kirlibabát lövik, a Capult (△ 1661) s a mű-
„útat Papfalvánál."

„Tovább megyünk kanyarogva le az Aranyos-Beszterce völ-
„gyébe. Lent egy 30·5 cm-es mozsaramat találom a folyó medré-
„ben, fölállítva. A legénység között, kölcsönös örömünkre, több
„alcsúti fiút találok ! A mozsár gyönyörű festői helyen áll. Az én
„tiszteletemre egy bombát lő az orosz állásra. A bomba ordítva
„repül az oroszok felé."

„Lent, a Czibó-patak és az Aranyos-Beszterce egyesülésénél,
„néhány ház van, Papfalva. Itt Nagy Pál tábornok jelentkezik
„nálam. Ő, ki oly vitézül vezette a Kárpátokban a 20. honvéd-
„hadosztályt."

„Előttünk egy óriás függőleges oldalú sziklatömb áll ; vadan
„és festőien uralja a völgyet. Tetején fenyves feketélik a hólepel
„alól. Ez már Bukovinában van. Túl nem messze látom Kirlibabát
„s fölötte a saját és az ellenséges állásokat. Balra — északra — a
„Capul (△ 1661)— Jedul (△ 1512) fehér gerince, hol a derék 40.
„honvédhadosztály áll, melynek állítólag nagyszerűen kiépített állá-
„sai vannak. Sajnos, ma nincs időm, hogy fölmehessek. Lent az I.
„hadtest két hadosztályának küldöttségei — minden hadosztályból
„egy tiszt, a legszebben kitüntetett altiszt és legény. Megindulva
„ismerek közöttük nem egy kedves arcra, melyet Doberdo legret-
„tenetesebb napjaiban véstem szívembe ; hiszen ezeknek az ezre-
„deknek majd mindegyike, vagy legalább egyes zászlóaljai ott
„voltak ama felejthetetlenül idegsorvasztóan borzasztó napokban.
„Itt áll az a derék szakaszvezető, aki, mert tiszt már nem volt,
„a 3. vadászzászlóaljat vezényelte vitézül. A vézna kis emberké-
„nek melegen megrázom jobbját, hisz az összes vitézségi érmek
„ékítik derék keblét ! Mellette egy 42-es altiszt és ketten az egri
„60. ezred II. zászlóaljától, kik kipirult arccal nem bírják örömteli
„mosolyukat leküzdeni ; Szabó és Kulcsár, kiket a Monte dei sei
„Busin láttam annál a hallatlan hősiességgel végrehajtott roham-
„nál 1915. augusztus 2-án. Itt egy derék Molinári 38-as. Emitt a
„hős 4-es honvéd, Jenei Lajos, Somlyójenőről (Veszprémmegye),
„kivel San Martinon beszéltem utóljára a halálfutónál. Megkér-
„dem őt : „Hát fiam, hol jobb ? itt, vagy a Doberdon ?„ — „itt,
„Fenséges Atyám és Uram, akár csak lakodalmon volnánk !"

„Közben megkaptam a jelentéseket : Az éjjel csendesen
„mult el."

„*1. hadsereg:* A helyzet változatlan. Reggel 4 órakor a Sulta „völgyétől délre egy előtörést kísérelt meg az ellenség, de vissza- „veretett. Délben a *Gerok*-seregcsoportnál a helyzet változatlan. „*7. hadsereg:* XI. hadtest. Az alagút magaslatnál, a Mestecanesci „(△ 1099) hágótól délre, visszavertünk egy erős ellenséges támadást. „Az ellenség az alagút keleti kijáratánál levő tábori őrsünket visz- „szaszorította és az alagút keleti részét megszállta. Az alagútban „elkeseredett kézigránátharc van; annak fölrobbantására minden „előkészület megtétetett. Az I. hadtestnél nyugalom van. A mű- „úton, Breazától Fundul Moldovi felé, egy ellenséges zászlóaljat, „3 lovasszázadot vonatukkal együtt láttak menetelni. A német „Kárpát-hadtestnél az 1. hadosztálynál ellenséges lövegtűz van. „A német 200. hadosztály szakaszában mindkét oldalon fokozott „a harctevékenység. Járőreinkre a Baba Ludowanál (△ 1586) rend- „kívül hevesen tüzelt az ellenség. Ott orosz járőrök tapogatódz- „nak; nagy csapatösszevonások az ellenségnél; valószínűleg „támadás készül. Erős tüzérségi előkészítés után az ellenség heve- „sen megtámadta a Smotrecot (△ 1896), hol véresen visszavertük. „Innét délkeletre német vadászok vállalkozása 7 orosz foglyot „hozott be. A német XXV. tartalékhadtestnél az ellenség harc- „tevékenysége csekély, de annál élénkebb a mienk. A Wyzna „preluka (⌖ 1129) elleni támadás tegnap az ellenségnek súlyos vesz- „teségeibe került. Számtalan halott fekszik állásaink előtt. Erős „ellenséges mozgás Rafailowanál és a Salatruk völgyében ... „Fölváltás? ...“

„*1. hadsereg:* VI. hadtest. A Muntele Nemiratól északra az „ellenség legsúlyosabb veszteségei mellett két támadást vertünk „vissza. Ezidőszerint a Muntele Nemiratól északra levő területen, „az Uz völgyében a vámháznál és a Magyaroson (△ 1343) ellen- „séges gránáttűz; a Piricske hegytől (△ 1324) északnyugatra levő „magaslaton délben egy nagyon erős ellenséges támadás véresen „összeomlott. Az ellenség által tegnap a ⌖ 1275-től északra levő „benyomott vonalat megint rendbehozták. A Trotusu völgyében „tüzérségi küzdelem folyik. A Tónyaktól (⌖ 1464) északra az ellen- „ség állásait erődíti. Különben semmi ujság.“

„Romániában most már sokkal lassabban haladunk, részben „mert az útak feneketlenek, részben mert az orosz csapatok ellen- „lökéseket csinálnak, hogy a románoknak alkalom adassék talán „még valamit megmenthetni.“

„A jelentések elolvasása után Nagy Pál tábornokkal szánkón „a Czibó völgyébe hajtatok a ⌖ 1028-ig, hol egy öreg nehéz tarackos „ütegünk áll. A Capul (△ 1661), melyen gyalogságunk állásai van- „nak, gyenge lövegtűzben van. Oly közelnek látszik fölöttünk a „csúcs, mintha egy félóra alatt könnyen föl lehetne jutni. Nagy Pál „tábornok azt állítja, hogy 2 és fél óra kell oda föl, mert nagyon „meredek az út. Sajnos, ma nem mehetek föl, de remélem máskor „meglátogathatom odafönt vitéz 19-es honvédeimet. Most csak „idelent látogatok meg néhány állást és búvóhelyet, valamint egy „segélyhelyet. Azután még Kirlibabát is megnézem egy közeli „kilátópontról. Éppen elég erősen lövi az orosz tüzérség. Onnan a „kérdéses Dedul — ⌖ 1527 — ⌖ 1386 — ⌖ 1403 gerincet is meg- „nézem."

„Papfalván egy kis házban, sötét dohosszagú szobácskában, „egy békéscsabai Kiss Ernő nevű főhadnagy fekszik. Halálsápadt „arca elváltozva, összeesve, a mélyen beesett szemek körül fekete „karikák. Ott áll a hideg halál ágya fejénél. Fejére teszem keze- „met: „Fiam, bízzék az Istenben, még meggyógyulhat!" Ő nem „felel, szeretne szólni, de nem bír, csak szemei isszák szavaimat „ajkaimról és gyengén megszorítja forró ujjaival kezemet s érzem, „hogy jól estek neki szavaim, remél és köszönni akar: „Találko- „zunk mi még. Addig is az Isten áldja meg!" — „Köszönöm" — „súgja halkan. Csendesen távozom a súlyos haslövéses főhadnagy „szobájából... Bizony, alig van remény életbenmaradásához."

„A nap már alászáll, midőn visszafelé indulok. A fölséges „fenyvesben ugyanazon az úton, melyen reggel jöttünk, megyünk „vissza. Midőn a hágót elérjük, a ködök végképen eloszlanak és a „karcsú Ünőkő[1] meg a Pietros[2] a legcsodálatosabb parázspírban „világít és hófödte alakjuk a hó alatt roskadozó fenyves fölött „magasra, a tűzben úszó égbe nyúlik csendes áhítattal dícsérve a „Mindenhatót. Az égen néhány lángoló felhőcske lebeg és a csil- „logó, megaranyozott havasokon túl, bíborba öltözve, a világító „távolban parázslik el a napnak izzó korongja s az éjbe hamvad „az estalkony áttetsző zsarátnoka. Csak az ágyúk dübörgése nem „tud pihenni s az emberi gyűlölet tovább öldököl."

„Uj-Radnán, Scheuchenstuel gyalogsági tábornok hadtest- „parancsnoknál, még megnézem a helyzetet, megbeszélem vele az

[1] A térképen Ineul (△ 2279.)
[2] △ 2305 Vrf. Petrosul.

„észlelteket s a vacsora után Ó-Radnára hajtatva, különvonatomba „szállok, mely éjjel visszavisz Segesvárra. Még indulás előtt, közel „3 órám lévén, megírom e naplómat."

„Az esteli jelentéseket még az álló vonaton veszem át."

„*Gerok* helyzete változatlan. Csak a 71. hadosztálynál volt „időközönkint csekély lövegtűz az ojtozi ütegállásaink és a Nagy „Sándor (△ 1639) ellen. Néhány ütegünk az ellenséges sáncolási „munkálatokat zavarta. Bennszülöttek azt állítják, hogy az ellen- „ség Varlamról Lopatarira ment vissza, ahol állítólag most is áll."

„*1. hadsereg :* VI. hadtest. Ujult nagyon erős ellenséges táma- „dásokat vertünk vissza Muntele Nemiratól északra, a Piricske „hegytől nyugatra és a Muntele Faltueanutól (◇ 1244) nyugatra. „Az Uz völgye és a völgy két oldalán levő magaslatok egész nap „könnyű és középnehéz ellenséges lövegtűz alatt állottak. A Trotusu- „ban, erős tüzérségi előkészítés után, a Cotumbától északra levő „magaslatok ellen több támadást intézett az ellenség ; mindannyi- „szor visszakergettetett. Az utolsó, — délután 6 órakor megindí- „tott — támadás még folyamatban van. Litzmannál csak löveg- „tűz van."

„*7. hadsereg :* XI. hadtest. A Mestecanescin és Czokanestien „tüzérségi küzdelem. Az I. hadtestnél tüzérségi tevékenység az „egész vonalon, mely a Kirlibaba völgyében a Capulon (△ 1661) „és a Czibó völgyében időközönkint nagy hevességet ért el ; „(megállapítottam, hogy Doberdohoz képest ez csak *igen gyenge* „tűz volt). A Breaza—Fundul Moldovi-úton[1] megint 10 zászlóaljat „láttak megfigyelőim dél felé menetelni. Már több mint egy had- „test menetelt el arra tegnap reggel óta. A Kárpát-hadtestnél „minden öblű tüzérségi tűz az egész arcvonal ellen, különösen az „1. hadosztály ellen. A német 200. hadosztálynál, heves előkészítés „után, a Baba Ludowán (△ 1586) kétszer támadott az ellenség, „de visszakergettetett. Rövid heves lövetés után a Smotrecet „(△ 1896) is megtámadta az orosz, de támadása összeomolva „vérbefulladt. Különben semmi ujság."

A XXV. tartalékhadtestnél és a 16. gyalogdandárnál csekély tüzérségi tevékenység.

A német hadvezetőségtől Seeckt tábornok a következő táv- iratot kapta délben :

A Romániából érkezett eddigi jelentések szerint most még komoly ellenállással kell számolnunk a Calmatuiul—Buzau sza-

[1] Moldawa folyócska völgyében.

kaszon és az esős idő folytán még jobban megromlott útak miatt Mackensen hadseregcsoportjának lassabbodó hadműveleteivel."

„Ennélfogva kérem, számoljanak az ottani támadó előkészületeknél azzal, hogy jobbszárnyuknak majd Paltinu—Focsanin át kell előnyomulni. A jobbszárnynak ilyen megnyújtása magában véve nem kívánatos, de valószínűleg nem lesz elkerülhető. Másrészt a Mackensen hadseregcsoportnál ajánlottam, hogy újabb erőket toljon el a hegységbe átkarolás céljából és erről még jókor fogom Nagyméltóságodat értesíteni. Kérem, tessék engem lehető leghamarább a támadásra szánt erők fölvonulásáról és alkalmazásáról egy térkép mellékelésével értesíteni. Ludendorff. — I. A. Nro. 1450. geh. Op." (Op. 3488. sz.)

Ennek folytán a Gerok-seregcsoport ma estig a hadseregarcvonalparancsnokságnak alábbi kérdéseire feleljen :

1. Végrehajtható-e körülbelül két hadosztállyal az előtörés a Berecki hegységen át, nagyjában Paltinun át Focsani irányában ?

2. Hogyan kellene ezt végrehajtani ?

A Gerok-seregcsoport ezt feleli :

A József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnak, Op. 3486. titkos számra :

„Nagyobb erők előretörése a Berecki hegységen át Paltinu terébe és onnét Focsanira, hogyha a teljes hegyifölszerelés megvan és a mostani időjárás (kevés hó) tovább tart, lehetséges.

„Három út áll rendelkezésre (lásd 1 : 75.000-es térképet) :

1. szekerek részére is (tábori tüzérség ökörfogattal) Gelenczéről az 1469-es itatónak a Putna völgyébe Focsanira ;

2. nem kocsizható, csak hegyifelszereléssel ellátott csapatok részére járható : Murdanultól délre Parau Zabala—Cirmatura—Pietros—Parau Naruja—Livada—Odobesti—Focsani ;

3. úgy használható, mint 2. pont alatt : Musa állomás — ⌖ 1498 — 868 — Parau Zabala—Nereju Andreiasiul—Odobasca. Gerok-seregcsoport (I. a. Op. 156. sz.)"

Erre alábbi távirat megy a német főhadvezetőséghez : „I. A. Nro. 1450. geh. Op.-hoz :

„Beható jelentést futár visz. Kérem Nagyméltóságodat, fontolja meg, hogy a jobbszárnynak előrelátható kiterjesztése mellett nem lehetne-e még egy német hadosztályt ide hozni ? E nélkül — attól tartok — a lökés Tirgul Ocnára nagyon gyenge lesz, minthogy a 7. hadsereg helyzete folytán a 49. tartalékhadosztálynak ide vonására nem lehet biztosan számítani."

„Arra, hogy egy hadosztály Paltinu irányában keresztül jusson, föltétlenül szükséges, hogy főképpen elegendő málhásállatai legyenek. melyeknek beszerzése nehéz ! Seeckt tábornok (Op. 3488. sz.)"

A futárral küldött jelentés :

„I. A. Nro. 1450. geh. Op.-hoz."

„A mellékletekben csatolt parancsból és térképből láthatja Nagyméltóságod a fölvonulásra vonatkozó rendelkezéseket."

„A 218. gyaloghadosztály készen áll mind arra, hogy Paltinu—Focsani irányában vessük harcba, mind az Ojtoz völgyében való előnyomulásra. Azt hiszem, hogy elegendően és kellő módon fölszerelve lehetséges, hogy a hegységen át menjen előre. De csakis így ! Ennélfogva a Gerok-seregcsoportnál minden csak valahogy rendelkezésre álló hegyiüteget összevonunk és amennyire az itteni állományokból csak futja, málhásállatokkal való fö szerelését fokozni fogjuk. A már előbb végrehajtott szemrevétel három útat talált Paltinu irányában ; ezek közül egy kocsival is járható (lásd a térképet). A hadseregarcvonal a legközelebbi időben aligha tud egynél több hadosztályt ellátni hegyi fölszereléssel. Ennélfogva erre a lökésre csak egy hadosztály alkalmazható a szakaszban levő cs. és kir. 1. lovashadosztályon kívül, melynél a 187. gyalog- és 20. tartalék vadászezrednek egy-egy zászlóalja van."

„A jobbszárny kiterjesztése által nem szabad az Ojtoz-völgy menti előtörés erejének csökkennie, mert erős támadó tüzérség alkalmazása egyedül a fővölgyekben lehetséges. Erre az előtörésre azonban a Gerok-seregcsoportnak eddigi erői — a 218. hadosztály leszámítása után — nem elegendők. Megmarad a 187. gyaloghadosztály, melynek előnyomulását a Parau Slanicban képzeljük el ; így a tulajdonképeni lökésre az Ojtoz völgyében hiányzik egy hadosztály, minthogy az osztrák-magyar 71. gyaloghadosztály nem elegendő erre, mert az előnyomuló 218. hadosztállyal is meg kell teremtenie az összeköttetést."

„Itt természetesen elsősorban a 49. tartalékhadosztály alkalmazása jönne szóba. Vajjon és mikor lehet ezt a 7. hadseregtől — legalább annak gyalogságát kivonni, mert tábori tüzérségben kevesebb a hiány, — ma még nem lehet előre látni. Azok az ellenséges arcvonal mögötti erős eltolatások a cs. és kir. XI. hadtest felé (a 7. hadseregparancsnokság 23 zászlóaljról tud, melyek a Fundul Moldovi völgyében dél felé meneteltek és 30 üteget számolt meg arcvonala előtt) valószínűvé teszik azt a föltevést, hogy az ellenséges támadások fokozódni fognak, habár én lehetségesnek tartom, hogy ezen részek Kimpolungra menetelnek, hogy onnét elszállítsák őket.

„Amint a helyzet itt tisztul, a fődöntéshez az erők összevonásával nem fogunk tovább késlekedni. December 15-e előtt a vasútak nem engedik meg az elszállítást."

„Fölmerülhet az a kérdés, hogy az északi támadásról teljesen lemondjunk. Ez ellen különböző okok szólnak már csak azért is, mert ezzel az ojtozi támadásra nem volna több erőnk. A német 187. hadosztályt a 225-tel kell fölváltani, hogy előbbit a támadásra összegyüjthessük. Az ezen célra nem szükséges részek éppen csak, hogy elegendők lesznek arra, hogy a 39. honvédhadosztállyal az Uz-völgyében előretörjenek, mely magábanvéve a hegységből

a szabad terepre való hamar bekövetkező kibontakozás és talán meglepő iránya miatt is jó reménnyel kecsegtet. Mindenesetre szükségesnek látom, hogy a támadás a hegység előtt széles arcvonalban induljon meg, mert nagy erők tömörítése egy útvonalon nagyon is megkönnyíti az ellenségnek a támadás elhárítását."

„A támadást a Gyimes völgyéből, noha a csoportnak már kiadtam erre a parancsot, egyelőre reménytelennek látom. Itt a 49. tartalékhadosztály segíthetné előbbre a támadást. Itt a bajor 8. tartalékhadosztály naponta egyedül feltartóztatja három és fél orosz hadosztály támadását ; de maga támadásra nem elég erős. A 61. honvédhadosztály az utóbbi harcok után egyáltalán nem jöhet számításba ; harcosállománya körülbelül 2000 ember. Kiegészítésére egyelőre nem számítunk. A hadseregparancsnokság egy dandárba akarja összevonni."

„Az osztrák-magyar 24.[1] hadosztályt az összes német parancsnokok úgy ítélik meg, hogy az egészen hasznavehetetlen („ganz minderwertig"), ezt az osztrákok is teljesen elismerik. A Stein-csoportnál alkalmazott 48. gyalogdandár az utóbbi napokban úgy küzdött, hogy a csoportparancsnokok úgyszólván minden harcértékét tagadják. A 47. gyalogdandárt a XXXIX. tartalékhadtest parancsnoksága azzal a megjegyzéssel utalta át, hogy rövid arcvonalban léte után a hegyiháborúban, pihenésre szorul és mindenekelőtt fölszerelése és ruházata lerongyolódott. Retablirozásukon dolgoznak. Ezen viszonyok dacára remény van arra, hogy ezeket a részeket is előre lehessen vinni, amint a másik két csoport előtörése hathatóssá válik ; azért ezt a csoportot is támadó tüzérséggel kellene megerősíteni." „Seeckt tábornok." (Op. 3488. II. Ang.).

„Sajnos, nem mondhatok mást, mint vezérkari főnököm ! „A 24. hadosztályról mindenfelől csak kevéssé örvendetteseket hal-„lottam. A 61. hadosztály mindig nagyon kiváló volt (lásd a „doberdói küzdelmeket), de nem tudom, hogy nem hígította-e „föl Conrad — szerencsétlen elve alapján — ezt is mindenféle „nemzetiségekkel."

A hadseregarcvonalparancsnokság kénytelen a december 2-án kelt 3290. szám alatt Teschenbe, a hadseregfőparancsnokságnak küldött előterjesztésre visszatérni. Az utóbbi napok súlyos küzdelmei alatt a 7. hadseregnél szükségessé vált, hogy a hadsereget tüzérséggel megerősítsük és két osztály tábori tüzérséget a német 49. tartalékhadosztálytól elvéve, rendelkezésére bocsássunk. Tüzérség kiutalása sürgősen szükséges, hogy egyrészt a 7. hadsereg az előreláthatólag továbbtartó ellenséges nyomásnak ellenállhasson, másrészt, hogy az 1. hadsereg fontos hadműveleti föladatát végrehajtani képes legyen. (Op. 3461. sz.)

[1] Gácsországi ruthének.

Az 1. hadsereg jelentése szerint a 61. honvédhadosztályt az utóbbi küzdelmekben nagy veszteségek érték; ütközetlétszáma 2000 fegyverre rúg; a vezetés, hasznavehető parancsnokok híján, nagyon nehéz. A hadosztálynak a hegyes erdős terepen való igen nagy kiterjedése, a hosszú küzdelmek és amint gondoltam, kevésbbé jó és igen különféle legénységi pótlások az okai annak, hogy véres veszteségeken kívül igen sokan fogságba is estek.

A tescheni hadseregfőparancsnokságnál a 19. népfölkelő dandár fölöszlatását javasoltam és annak besorolását a 16. honvéd hegyi dandárba, ezenkívül egy egész megalakult dandár, vagy ezred kiutalását kértem, mert csak legénységi pótlásokkal most már nem érhetjük be, minthogy a keretek és a megalakulási alkalom hiányzik. (Op. 3489. sz.)

Hírek az ellenségről:

A Nagy-Baszka völgyében a 6. hadosztálynak két ezredét állapították meg. Foglyok vallomása szerint a hadosztály 7-én parancsot kapott, hogy Buzaura vonuljon vissza.

A 10-i repülőfelderítés jelenti, hogy egy gyaloghadosztály Breazáról Fundul Moldovira menetelt.[1] Számolhatunk a 43. hadosztály által részben fölváltott 37. gyaloghadosztályra vagy újabb erőkre, melyek foglyok állítása szerint a 37. hadosztály arcvonala mögött voltak; az is lehetséges, hogy az 59. és 48. hadosztály egyes részeit délfelé tolják el, hogy a mestecanescii támadó csoportot megerősítsék.

Események a Mackensen-hadseregcsoportnál.

A 9. hadseregnél a nehézségeket a Jalomita és Prahova átkelésnél még nem küzdötték le.

A német 115. hadosztály gyengébb, a 301. erősebb részekkel már átkelt. A Schmettow-hadtest egy-egy hadosztállyal Axintelénél és Cosareninél készen áll. Az I. tartalékhadtest Fulga—Mizil—Gura Vadului vonala ellen küzd a ploesti—buzaui nagy műút és vasútvonal mindkét oldalán. A hadtest jobbszárnyán az osztrák-magyar 2. lovashadosztály Cioranit elfoglalta és a Jalomita északi partján Boldestire nyomul elő.

Az ellenség szívósan védekezik.

Krafft az Alpenkorpssal Glod Fintestinél küzd az erdős hegyekben Buzaul folyó és a ploesti—buzaui műút és vasútvonal között, az osztrák-magyar 73. és a német 89. hadosztállyal Cislaunál a Buzaul folyó völgyében.

Napi zsákmány a hadseregnél: 28 tiszt, 2272 legény, 12 gépfegyver, 5 ágyú, 7 mozdony.

[1] Moldawa folyócska völgyében.

A Duna-hadsereg menetoszlopainak élével mai napon elérte a Jalomita folyót, és pedig: a bolgár 1. hadosztállyal Plevna vidékét, a bolgár 12. hadosztály Dormaruntot, a német 217. hadosztály Rasi Carausult, a bajor 11. hadosztály gyenge részekkel Copuzultól északra a hídfőt; a zöme azonban még a Jalomitától délre áll. A Goltz lovashadosztály Borduselul vidékén, a török 26. hadosztály Sarulestinél van.

Foglyok vallomása szerint nagy orosz erők 10-ről 11-re virradó éjjelen Poianán keresztül déli irányban vonultak el, más erők Orboestinél a Jalomita mellett vannak.

A Duna-hadsereg, melynek hadosztályait a rossz utak föltartóztatják és oszlopai igen hosszúak lettek, holnap Mihaiu Viteazu—Copuzul vonalában fölzárkóznak és ezen vonalban fognak az esetleges támadásba kezdeni. Copuzul hídfő megszállva marad.

A Dobrudsában nincsen változás. A Fetescire előnyomuló erőkről még nincsen jelentés.

Mackensen arra a kérésemre, hogy a 9. hadseregnek adott parancsokat velem közölje, alábbi táviratot küldi:

„A belső szárnyak együttműködésére vonatkozó döntés ma még nem hozható meg és jókor megy majd értesítés. Ezidőszerint a balszárny harcol Buzau táján." (Op. 3460. sz.)

A hadseregfőparancsnokságtól 36.830/1. szám alatt következő parancs érkezett:

„A magyar képviselőház Frigyes főherceg tábornagy úr Ő cs. és kir. Fenségéhez sürgönyileg az alábbi hódoló átiratot intézte."

„A magyar képviselőház ma hozott határozata folytán kérem a hadseregfőparancsnokságot, hogy a kimagasló hadvezéreknek, a hősies csapatoknak és a szövetséges német haderőnek, kik önfeláldozó együttműködésének köszönhető, hogy Erdély az ellenségtől megtisztult, a magyar képviselőház legmelegebb üdvözletét, soha el nem múló háláját és köszönetét megfelelő módon tolmácsolni méltóztassék. Segítse meg továbbra is a Mindenható kegyelme és vezesse a küzdők fegyvereit győzelemről-győzelemre.

Szász Károly,
a képviselőház alelnöke."

Én ezért táviratilag köszönetet mondottam.

Frigyes főherceg hadseregfőparancsnok
helyettese, s. k.

Ezt a rendeletet az alárendelt parancsnokságoknak és csoportoknak Res. 939. szám alatt közhírré tettem.

Segesvár, december 12.

„Korán reggel lucskos, esős időben visszaérkeztem."

Reggeli jelentések:

„A *Gerok*-seregcsoport: A Nereju-ra előreküldött földerítő-
„osztagoktól még nem jött jelentés. Nincsen különös esemény.
„A tiszta idő előnyös volt tűzérségünk belövésére (Op. 3499. sz.)."

„*1. hadsereg:* VI. hadtest. Az Uz- és Csobános-völgy ellen-
„séges lövegtűzben volt. Este a Trotusu völgyében egy ellenséges
„támadást vertünk vissza. Nehéz ellenséges tüzérség erősen lövi
„a Cotumbat. Reggel a Trotusu völgyétől északra a ⌖ 1275 táján
„több ellenséges támadás vérbe folytatott. Különben csak járőr-
„csatározások és mérsékelt ellenséges lövegtűz volt."

„*7. hadsereg:* XI. hadtest. Éjjel 1 órakor erős rohamoszlo-
„pokkal meglepőleg, minden tűzérségi előkészítés nélkül támadott
„az ellenség a Mestecanesci szakaszban a műútnál levő ⌖ 1099-től
„nyugatra. Ezen támadás, szintúgy a két órával később heves
„lövegtűzzel támogatott második tömegroham is az ellenség óriási
„veszteségei mellett összeomlott. Ugyanazon időben a Mestecanesci-
„ről (△ 1292) állásaink ellen megindult ellenséges támadást tüzünk
„vérbefojtotta. Reggel 3 órakor és 4 óra 30 perctől fogva megint
„ugyanezen a helyen heves támadások folynak. Erős ellenséges
„lövegtűz éri a △ 1292-től nyugatra levő állásainkat is. Az I. had-
„testnél élénk és eredményes a járőrtevékenység a mi részünkről.
„A német Kárpát-hadtestnél a Ludowától (△ 1466) északra német
„vadászjárőrök 10 foglyot és 5 géppuskát hoztak be és ezenkívül
„egy géppuskát megsemmisítettek; az ellenségnek súlyos vesz-
„teségei voltak. A hadseregnek többi részén nyugalom van."

„Utólag jelentik: A reggel 4 óra 30 perckor a Mestecanesci
„szakaszon megindult erős ellenséges támadásokat tökéletesen
„visszaverték. Az ellenség állásaink előtt 1000 lépés távolban
„újra be akarta magát fészkelni, azonban lövegtüzünk főállásába
„kényszerítette vissza; eddig 121 orosz foglyot hoztak be és a
„támadás szinterét halott oroszok borítják."

„Délután úgy Károly király Ő Fölségétől, mint a német
„császártól hadseregparancsot kaptam, melyben békeajánlatunk-
„ról van szó; az Isten segítsen most inkább, mint valaha, mert
„ez a legkritikusabb idő."

A két parancsot lefordítom :

„Hadsereg és hajóhadparancs !

„Hadseregem és hajóhadam katonáihoz !

„Istennek kegyes segítsége, a Ti és hű szövetségeseink hősiessége és kitartása olyan helyzetet teremtettek, mely a mi végleges győzelmünket kétségtelenné teszi !"

„Abban a törekvésben, hogy a nehéz időben férfiasan kitartó népeknek a béke áldásait visszaadjuk, Én és az Én felséges szövetségeseim kísérletet vállaltunk tisztességes béke elérésére. Imádkozom a Mindenhatóhoz, hogy ezt a lépést áldásával kísérje. Én azonban meg vagyok arról győződve, hogy Ti változatlan hősiességgel tovább fogtok küzdeni addig, míg a békét megkötjük, vagy amíg az ellenséget döntőleg megveritek.

Wien, 1916 december 12. Károly, s. k.

Vilmos császár Op. 3515. szám alatt iktatott parancsa :

„Katonák ! A győző érzelmeivel, melyet Ti hősiességtekkel kiküzdöttetek, Én és a hű szövetségben álló államok uralkodói az ellenségnek békeajánlatot tettünk. Vajjon az ezzel kitűzött célt elérjük-e, kérdéses. Isten segítségével továbbra is ellent kell állnotok az ellenségnek és meg kell őt vernetek.

Nagy főhadiszállás, 1916 december 12. Vilmos I. R."

Ezt a parancsot azonnal ki kell az összes német csapatoknak hirdetni.

Esti jelentések :

„*A Gerok*-seregcsoport : A Nerejura előreküldött hírszerző „különítményektől még most sem érkezett jelentés. A tűzérség „belövi magát a nagy vállalatra. Az egész vonalon csak löveg-„harcok vannak."

„*1. hadsereg :* VI. hadtest. Állásaink a Csobános- és Uz-völgy „két oldalán ellenséges lövegtűzben állottak. A Muntele Faltueanu-„tól délnyugatra délután ellenséges gyalogság támadásra indult, „de tüzünk a támadást összetörte. Az állásban, melyet az ellen-„ség erős tüzérségi előkészítésének idejére kiürített, járőreink „több mint 100 orosz hullát számoltak meg. Egy órai erős elő-„készítés után a Trotusu völgyétől közvetlen északra délben rohamra „indult az ellenség. Ugy ezen, mint más gyengébb támadások „a ⌖ 1275 vidékén tüzérségi és gyalogsági tüzünkben össze-„omlottak. A Csülemértől (△ 1651) keletre az ellenség vissza-„húzódott ; járőrök követik őt. A Litzmann-csoportnál, több „órai előkészítés után — melyet könnyű és közepes ellenséges

„tüzérség hajtott végre, és amely gyorstűzzé fokozódott — az „ellenség a Paltinis-tető (⌖ 1339) két oldalán egy-egy kilométer „szélességben támadott; erős osztagai több hullámban roha- „moztak. Puska, géppuska és tüzérségi tüzünkkel visszakergetve, „új erőkkel megismételte a támadást, de kénytelen volt üldöző „tüzünkben súlyos veszteséggel visszaözönleni. Különben csak „lövegtűz volt."

„7. *hadsereg:* Leszámítva gyenge tüzérségi tevékenységtől, „nyugalom van. Ma Breazától délfelé menetelve: 3—4 zászló- „aljat, 8—10 löveget és egy lovasszázadot észleltek."

A német legfelsőbb hadvezetőségnek tegnap küldött táviratra ez a válasz jött:

„Fönntartom magamnak állásfoglalásomat az ottani irattal szemben, míg az ígért tudósítás megérkezik. De már most megjegyzem, hogy feltétlenül arra kell törekedni, hogy a 49. tartalékhadosztály a szándékolt hadműveletre ott legyen, hogy lehetővé váljék az esetleges előmenetel Paltinu—Focsanin át."

„A málhásállatokkal való bőségesebb ellátást a cs. és kir. legfelsőbb hadvezetőségnél ajánlottam."

„Ludendorff — I. A. Nr. 1450. Geh. Op." (Op. 3488. sz.)

A december 9.-i Op. 3460. számú parancsra, a támadásra való készentartás 7. pontjára, a három támadócsoport ma a hadseregek arcvonalparancsnokságának előkészületeik állapotát jelentette.

A Gerok-seregcsoportnál és az 1. hadseregnél levő német csapatok ellátására külön a 22-es számú hadtápparancsnokságot alakították meg. Ennek fölállítása már sokkal előbb volt kívánatos. A 9. hadsereg szükségletei olyan nagyok voltak, hogy az 1. hadsereg és a Gerok-seregcsoport német csapatainak ellátása lehetetlenné vált. Különösen érzékennyé válik most ez a körülmény, amidőn a küszöbönálló hegyi hadműveletekre, az újonnan érkező 218., 225. és 49. tartalékhadosztályoknál a megfelelő hegyi fölszerelés hiányzik, a kevés vasút túl terhelt és amúgy is a fokozott szállítás különösen nagy munkát követel. (Op. 3460. sz.)

„Kíváncsi vagyok, hogy a békeajánlat milyen föltételekhez „van kötve? Vajjon előző megállapodások után, vagy Amerika „közbenjárására történt-e? Vajjon gúnykacajjal fog-e az entente „felelni? Vagy komoly béketárgyalások alapja lesz-e ez? Olyan „nagyon valószínűtlennek tetszik nekem a siker, mindannak „dacára, hogy lelkem mélyéből óhajtom ezt!!!..."

„Mi lesz azután? Az én szeretett csapataim nélkül lenni? „S mi lesz, ha az öldökléshez szoktatott emberek milliói haza-

„térnek ? Ez az, amin aggódva töprengek„ mert látom, hogy csak „akkor fog igazán lángbaborulni a világ ! . . .“

Az ellenség helyzete hadseregeim arcvonala előtt :

1. *Orosz 9. hadsereg* (Roman).

A román 15. hadosztály (Grozesci) három dandárral Putna völgyében, — Ojtoz-hágón egészen a Nagy Sándortól (△ 1639) délre levő területen. Ettől délre csatlakozóan kerékpáros őrsök.

X. hadtest (Darmanesci).

A 4. lövészhadosztály összes ezredeivel Nagy Sándor (△ 1639) — Obcina Laposu terében, az Uz-völgyétől északra és délre.

A 2. lövészhadosztály (a 6. ezred nélkül) csatlakozva a 7. és 5. ezreddel egészen a Carunta (△ 1523) magaslatig ; a 8. ezred, foglyok vallomása szerint, a jobbszárnyon tartalékban.

XXIV. hadtest (Comanesci).

A 49. gyaloghadosztály három ezreddel csatlakozva a Trotusu völgyéig bezárólag.

A 48. gyaloghadosztály egészen a Preoteseleig (△ 1343) Két ezred tartalékban.

VIII. hadtest (parancsnokságát és a 15. hadosztályát a román-orosz Duna-hadsereghez Buzaura küldötték).

A 14. gyaloghadosztálynál az 54. ezredet Agasutól északra és az 53. ezredet a Preoteseletől (△ 1343) északra állapították meg. A 2. dandár hollétét még nem derítették föl.

Az V. hadtest (Piatra) a 11. lovashadosztállyal, a 3. Orenburgi kozákhadosztállyal és a 2. kerékpárosszázaddal a Preoteseletől (△ 1343) északra eső térben egészen Tónyakig (△ 1464) áll.

XXVI. hadtest (Bicazul).

A 25. gyaloghadosztály csatlakozólag három ezreddel Balázsnyakáig (⌖ 1078) van ; egy ezrede tartalékban áll.

A 68. hadosztály összes ezredeivel csatlakozik egészen Verful Saca völgyéig.

II. hadtest (Brosteni).

½ 103. gyaloghadosztály csatlakozólag a Tiblesul mareig (⌖ 1668) a 412. ezreddel az arcvonalban, a 409-el tartalékban.

A 26. hadosztály a Muncelul (△ 1691) — Muntele Tunzariei (⌖ 1631) magaslatok terében áll összes ezredeivel az arcvonalban.

½ 103. gyaloghadosztály csatlakozik a Besztercéig,[1] két ezrede az arcvonalban van. Ez a hadosztály két csoportra elválasztva még mindig a 26. hadosztály két oldalán van.

A 3. turkesztáni lövészhadosztály a Besztercétől egészen az ujitzkányi fűrészmalomig áll. A 20. ezred a Bernarielultól (△ 1328) keletre, a többi három ezred pedig szorosan csoportosítva az ujitzkányi fűrészmalomtól délkeletre van.

[1] Goldene Bistritz (Bistrita).

2. *8. hadsereg* (Csernowitz).

XXVI. hadtest (Kimpolung).[1]

A 78. hadosztály, bezárólag a Mestecanesci (△ 1292) magaslatig, három ezredével állásban, eggyel pedig tartalékban van.

A 65. gyaloghadosztály bezárólag a Botosul (△ 1475) magaslatig foglal állást.

A 64. gyaloghadosztály a Tatarca (△ 1547) magaslatig bezárólag, esetleg egészen a Kirlibaba völgyig áll.

XVIII. hadtest (Seletin).

A 37. gyaloghadosztályt, — amelyet még e hó 6-án két ezreddel a Kirlibaba-völgy két oldalán és a Capulon (△ 1661) állapítottak meg, — úgylátszik délfelé tolták el. Egy hadosztálynak a zömét 10-én délelőtt Breazáról Fundul Moldovira menetközben figyeltek meg.

A 43. gyaloghadosztály a Czibo, esetleg a Kirlibaba völgytől (hogyha a 37. hadosztály elvonult) egészen bezárólag a Gura Rucadáig van.

A 84. gyaloghadosztály csatlakozik a Hniatiasa (△ 1769) magaslatig, két ezreddel az arcvonalban, egy ezreddel a tartalékban.

XXIII. hadtest (Jablonitza).

Az 59. hadosztály két ezreddel az arcvonalban, eggyel pedig a tartalékban áll a Comanowa (△ 1737) — Pirie terében. Egy ezred még a régi állásban van.

A 82. hadosztály csatlakozik a Probihna völgyig[2] kiterjeszkedve.

A 79. gyaloghadosztály a Probihna-völgy két oldalán egészen Jaworniktól északra a Czarny—Czeremoszig áll.

XI. hadtest (Jaremcze).

A 32. gyaloghadosztály három ezreddel az arcvonalban Skoruszny—Smotrec (△ 1896) — Spyci magaslat terében van.

A 11. gyaloghadosztály csatlakozik a Poharek (△ 952) magaslatig bezárólag.

A 12. gyaloghadosztály csatlakozólag egészen a Dosina völgyig helyezkedik el.

II. lovashadtest (Nadworna) így oszlik meg:

a 3. kaukázusi kozákhadosztály a 233. gyalogezreddel Czarna Klewa (△ 1783) terében Durnytől (△ 1709) keletre;

a 6. don kozákhadosztály csatlakozólag egészen Taupiszyrkaig (△ 1503);

a 9. lovashadosztály pedig északra csatlakozik (a 9. dragonyos ezred a Bojaryu magaslaton);

végül a 7. lovashadosztály Delatynban.

Az Ussuri-lovashadosztály állítólag Seletin terében kiegészíti magát.

[1] Később megállapították, hogy a hadtest a 9. hadsereg kötelékébe tartozik.

[2] Bialy Czeremosz folyó forrásvidéke.

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A Duna-hadsereg és a 9. hadsereg közepe átlépte a Jalomita folyót; Falkenhayn hadseregének balszárnya az orosz IV. hadtesttel és 6. lovashadosztállyal megtámasztott román 1. és 2. hadsereg roncsait a Mizil mindkét oldalán levő megerődített állásából kiverte és a Buzaut a hegyekben s Buzaul folyó völgyében 24 km-re megközelítette.

9. hadsereg. LIV. hadtest. A 115., 109. és 41. gyaloghadosztálynak a Jalomitán átkelt részei Brosteni—Vechi—Ursari—Jilavele vonalát megszállották. A 301. gyaloghadosztály küzdő csapatokkal a keleti parton elérte Boldestit és Gradisteat.

Az I. tartalékhadtest a Mizil—Buzau vasútvonal mentén Amar—Istrita vonalát Petroasától nyugatra elérte.

Krafft hadteste a Buzaul völgyben Viperestinél, a 89. gyaloghadosztály egy oldaloszlopával Pirsceovulnál, a 2. lovashadosztály pedig Amar vidékén van.

A Schmettow-hadtest zömével még a Jalomita déli partján áll.

A Duna-hadsereg a tegnap megjelölt vonalban fölzárkózott és 13-án reggel felé folytatja előnyomulását Socoalele—Persica—Munteni Buzau—Saratuica vasúti állomás (Balaciultól északra) irányában.

A nap folyamán a Jalomita szakaszban Cazanesti—Rogozul vonalából hátráló mozgást figyeltek meg. A 11-ére virradó éjjelen Poianánál a déli partra átkelt oszlop a lakosság vallomása szerint megint a Jalomita északi partjára visszament.

Hírek az ellenségről:

A tüzérségi megfigyelők észleletei szerint, december 11-én Brcazáról Fundul Moldovi irányába újabb 10 zászlóalj menetelt. Nem számítva a 37. hadosztályt, melynek elmeneteléről jelentéseink vannak, lehetséges, hogy ezek az 59. és 84. hadosztály kiegészítő szállítmányai. Foglyok azt vallják, hogy az utóbbi időben a Czernowitz—seletini úton csakis kiegészítő szállítmányok menetelnek, újonnan érkező csapaterősítéseket nem láttak.

A 64. hadosztályból ejtett foglyok is azt beszélik, hogy támadó szándékról mit sem tudnak, friss erősítő csapatok nem érkeztek.

Felfogott ellenséges táviratok:

1. Az orosz VI. lovashadtest a román-orosz Duna-hadseregnek következő táviratot intézte:

Az orosz IV. hadtest december 12-én este a lovasságnak elrendelte, hogy egy dandár a Jalomita-szakaszt Tindarei—Harsova között lépje át, egy dandár a Jalomita-szakaszon derítsen fel, egy dandár Osnow ezredes Colelia faluban, egy dandár Krasowskij Cocora faluban. Hadtestparancsnokság Cocora faluban. Pawlow.

2. A 8. lovashadosztály a IV. hadtesthez következő táviratot intézte :

Mjenickj tábornoknak. Miután a hadosztállyal a Jalomita folyó északi szakaszában két ízben átvonultam, mely térben a gyalogság két ízben támadásra indult, láttam, hogy három hadosztályhoz tartozó katonák visszamaradt csoportokban, kimerülten minden irányban keresték csapataikat és vonataiknak nyomait ; láttam két ezred elhullott lovait, konyháit, zsákok stb. tömegét. Hallomásból tudom, hogy sokan megfagytak, kiknek egyrészét elföldelték, más részét magam is láttam.

Kötelességemnek tartom, hogy minderről jelentést tegyek.

December 13.

„Ma két esztendeje, hogy szeretett 17. hadosztályommal „Duklát és az attól északra levő bástyaszerű magaslatokat elfog- „laltam ! Még ma is érzem a lelkes hangulatot, midőn az oroszok „előttünk fölállva elejtették puskájukat és kezeiket fölemelve meg- „adták magukat."

„*A Gerok*-seregcsoportnál éjjel nyugalom volt."

„*1. hadsereg.* A bajor 10. hadosztálynál a Paltinistől (⊹ 1339) „délre egy ellenséges század támadását könnyedén visszaverték. „Különben csend."

„*A 7. hadseregnél* csend és nyugalom."

„A tiroli és karintiai havasokon 6 méteres hó és nagy lavina- „indulások vannak. Az olasz rádióállomásoknak szigorúan meg- „tiltották, hogy a mi táviratainkat fölfogják ; biztosan attól „tartanak, hogy békeajánlatunk és a hadseregparancs nem kívá- „natos benyomást tehetne."

„*Déli jelentések :*"

„*A Gerok*-seregcsoportnál nincs változás. A 71. hadosztály- „nál folytatjuk a tüzérségi belövést. Gyenge ellenséges lövegtűz ; „különben csend."

„*1. hadsereg.* VI. hadtest. Ellenséges lövegtűz állásaink ellen „az Uz-völgyében és attól kétoldalt s a Piricske (△ 1324) hegytől „nyugatra. Az ellenség reggel 4 órakor megismételte támadását „a Trotusu-völgyében a Cotumbánál és attól északra, de ez löveg- „és aknavetőtüzünkben összeomlott. Litzmann-csoport : a Batca „Neagra (△ 1243) vidékén reggel óta igen erős ellenséges lövegtűz „van. Egy ellenséges századot, mely a Batca Neagra (△ 1243)

„felé előnyomult, tüzérségünk visszavonulásra kényszerített. Az „arcvonal többi részén nem volt harc. Egy orosz repülő a Békás „táját végigkutatta."

„*7. hadsereg:* Gyenge tüzérségi és járőrharcok, különben „nyugalom."

„*Esti jelentések:*"

„*A Gerok*-seregcsoportnál csak kevés tüzérségi tevékenység. „Ellenséges sáncolási munkák a Clabuculon (△ 1364) tüzérségünk „tüze alatt állanak."

„*1. hadsereg:* VI. hadtest. Nagyon heves tüzérségi elő- „készítés után — melyben könnyű és közepes lövegek vettek „részt — délután a ⊹ 1370-es magaslatot az Uz-völgyétől délre „támadta meg az ellenség és az ettől északra levő hegyet is. A vitéz „11. honvédgyalogezred[1] egy bajor századdal (22. tartalékezred) „megerősítve, súlyos veszteségek dacára, fényesen visszaverte az „erős ellenséges támadást. Állásaink a Magyarostól (△ 1340) „keletre és a Csobános völgyében lövegtűzben állanak; szintúgy „Stein német tábornok egész csoportja. Egy a Trotusu-völgyében „megindult ellenséges támadás már lövegtüzünkben összeomlott. „Litzmann-csoport. A Batca Neagra (△ 1243) vidékén az ellenséges „lövegtűz nagy hevességet ért el, de az ellenség azután csak gyen- „gébb osztagokkal tapogatódzott, melyeket véresen megverve „kergettünk vissza. A tegnapi támadást a Paltinisen (⊹ 1339) „látszólag négy zászlóaljjal hajtották végre, azaz a négy zászlóalj „az első vonalban támadott. Derék tűzérségünk és a 4. dzsidás- „ezred lövészei itt nagyon kitüntették magukat. Ma délután a „Gyergyótölgyestől keletre emelkedő magaslatokat 2 ellenséges „zászlóalj támadta meg; ezeket is heves kézigránát tusában „visszakergették. Abay hadnagy a 29. repülőszázad egy gépén — „pilóta Pospischil főhadnagy — ma Comanesti vidékén egy orosz „repülőt heves küzdelemben lelőtt, amely bukfencet vetve zuhant „le az erdőbe. A 24. hadosztály és a német 225. hadosztály lassacs- „kán érkezik."

„*A 7. hadseregnél* tiszta időben az arcvonal egyes szakaszain „kétoldali élénk tüzérségi tevékenység. A Cimbroslawa Wielkien „(△ 1613), a Gura Rucadán, a Dealul Comanon (⊹ 1726) és az „attól északra eső terepszakaszon igen erős mindenféle öblű ellen-

[1] A 39. honvédhadosztályhoz tartozik.

„séges lövegek tüze összpontosul. Kőrösmező helységét, vasúti „állomását lövik. Ott néhány sebesült. Dorna Watrára sok repülő- „bombát dobtak. A Breazától Fundul Moldovira vezető műúton „élénk szekérközlekedésen kívül egy menetelő üteget is láttak."

„Böhm-Ermolli hadseregcsoportjánál (bal szomszédom) kissé „élénkülő harctevékenység."

A német 225. hadosztályt ma, az 1. hadseregparancsnokságnak Op. 3460. számú parancsom szerinti alkalmazásra rendelkezésre bocsátották. Az 1. hadsereg ennek részeivel mielőbb fölváltja a német 187. hadosztálynak a szakaszban beosztott részeit, beleértve a hadosztálytörzset is.

A német 187. hadosztály az 1. hadsereg és a Gerok-seregcsoport között, közvetlen megegyezés után, utóbbinak parancsnoksága alá kerül. Gerok a megérkezést jelenteni fogja. (Op. 3426. sz.)

A 7. hadseregparancsnokság a hozzám intézett helyzet bírálatban kéri, hogy a német 49. tartalékhadosztálynak hadseregkörletében levő csapatait ott hagyjam.

Tüzérségi megfigyelők a négy utóbbi napon megbízhatóan 26—27 ellenséges zászlóaljat, 5 üteget, 3 lovasszázadot vonataikkal együtt menetben állapítottak meg Breaza felől Fundul Moldovira. Ezeknek az erőknek hollétét eddig még nem derítették föl. Nagyobb erők elszállítása vagy elmenetele a Beszterce-völgyön át délkeleti irányban nem volt megállapítható.

A kérdéses erők ugyan fölváltások vagy menetalakulatok is lehetnek, mégis elsősorban számolni kell azoknak legközelebbi napokban Mestecanescinél való föllépésével, hogy az elért eredményt kibővítsék.

A XI. hadtestnél 16-án, illetőleg 17-én szükséges, hogy az eredeti helyzetet a Valeputna műúton újra helyreállítsa, mert ezidőszerint azon magaslatokról, melyeket az oroszok megszállottak, a Besztercze-völgye[1] szabadon áttekinthető és ezáltal ott minden közlekedés nagyon nehézzé válik. Ennek a vállalkozásnak végrehajtására a hadtestnek ott levő négy német zászlóaljra és a 49. tartalékhadosztály tüzérségére szüksége van. (Op. 3537. sz.)

A hadseregparancsnokság következő választ kapja:

„Az 1. hadseregnek föladata a 49. tartalékhadosztálynak odavitelét szükségessé teszi; a 7. hadseregnél beállított részekből e hó 15-én és 16-án egy gyalogezredet és egy tüzérosztályt indítson útba; ezt követik a hadosztálytörzs és a hadosztály be nem állított részei. Egy gyalogezredre, egy tüzérosztályra és az aknavetőszázadra vonatkozó intézkedés következik." (Op. 3537. sz.)

[1] Goldene Bistritz folyócska.

A német legfelsőbb hadvezetőség, tudósítások alapján a háttérben építendő állásokra alapelvül a következő sorrendet határozza meg :

1. beépítések (kavernák, alábúvók, gépfegyverállások, parancsnoki és megfigyelő állások) ;

2. akadályok ;

3. hátsó összeköttetések, utánszállító utak és vasutak.

A földmunkák nagyon hamar tönkremennek, hogyha fönntartásukon nagy erők nem dolgoznak állandóan. Ennélfogva a földmunkálatokat legnagyobbrészt csak fenyegető veszély esetében kell végrehajtani. (Op. 3531. sz.)

Marasesti vasúti állomás ellen, mely vasúti gócpont Focsanitól északra, repülőtámadás készül, amelyben az 1. hadsereg és a Gerok-seregcsoport repülőosztagai, valamint a 7. hadsereg egy osztaga fog résztvenni. (Op. 3482. sz.)

Hírek az ellenségről :

a Mestecanesci szakasz ellen 11. és 12-én éjjel végrehajtott támadásban az orosz 65. és 78. hadosztály összes csapatai résztvettek. A foglyok beszélik, hogy még az orosz 84. hadosztály egyik ezredét is harcba vetették.

Megállapították, hogy az orosz 37. hadosztály 145. ezrede még a Capul (△ 1661) magaslaton állásban van. Azok között a csapatok között, melyek Breazáról Fundul Moldovira meneteltek, friss orosz erők nincsenek.

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A Duna-hadsereg elérte a Jalomita folyó szakaszát ; balszárnya már átjutott rajta. Holnap a hadsereg ezen a folyón való átkelést fogja kierőszakolni ; ennek az orosz VIII. hadtest és a III. lovashadtest iparkodik útját állani ; azután a hadsereg Urziceni—Slobozia vasútvonalát átlépi és folytatja az előnyomulást Calmatuiul folyó eliszaposodott szakaszára.

A Falkenhayn-hadsereg, Urziceniről az Alsó-Buzaul folyó szakaszához vezető vasút és Ploesti—Buzau nagyvasút vonal között, nehéz harcok közepette, közeledik a Buzaul folyóhoz ; balszárnya az utóbb említett vasútvonal és a nagy műút mentén előretörve, mint előretolt lépcső Buzau városát — mely fontos út és vasút-gócpont s átjáró a Buzaul folyón — már 8 km-re megközelítette.

A német 9. hadsereg a román 1. és 2. hadsereg maradványával küzd, melyeket a románok a 3. dobrudsai hadseregük jelentékeny részével, az oroszok a IV. hadtesttel és a 6. lovashadosztállyal megerősítettek.

A részletes helyzet a következő :

9. hadsereg : a Schmettow-hadtest délután a Jalomitát átlépte ;

LIV. hadtest. Jobbszárny a Valea Macrisiluit elérte ; balszárny este támadásban volt a megerődített állásokra Gasota—Glodeanul Sarat—Cufurit vonalában ;

az I. tartalékhadtest jobbszárnya Movila Banuluinál küzdött, hol balszárnya elfoglalta Stilpult és Mereit s most egy kiépített állás előtt áll Grosani—Lipia vonalában, melyben már oroszok is vannak.

Zsákmány : 28 tiszt, 1212 legény (ezek között 130 orosz).

A 2. lovashadosztály, amelynek lovai teljesen kimerültek, Saringa—Gura Saratei körül helyezkedett el.

A Krafft-hadtest jelentése még hiányzik.

A német XXXIX. Generalkommando, József főherceg arcvonal rendelkezésére bocsátva, Brassóra menetel.

51. honvédhadosztály élével Ploestire ért.

Kiderült.

A Duna-hadsereg Borduselul—Sarateni—Saratuica vasúti állomás vonalát érte el.

A hadsereg 14-én, irányt vevén : Poenaru Bordea vasúti állomás Crunti—Colelia—Grindul vonal felé folytatja előnyomulását.

A dobrudsai arcvonalon nem történt semmi. Bolgár lovasság ma éjjel meg fogja szállani Fetcscit. A Naslamoff-különítmény Socariciut és Holtina laposát üresen találta. Silistea vasúti állomását egy század megszállotta.

December 14.

„Az 1. hadseregnél még tegnap este a Cotumbán át egy „ellenséges támadást vertünk vissza ; különben egész hadsereg-„arcvonalamon csendesen mult el az éjjel. Szép, hideg idő."

„Déli jelentések :"

„*Gerok*-seregcsoport: A Parau[1] Zabalában kiküldött portyázó „különítmény Nerejutól 4 kilométerre délnyugatra egy ellenséges „tábori őrsvonalat állapított meg, mely a Zabala völgyét elzárja. „A 71. hadosztály folytatta a belövést. Sósmezőnél gyenge ellen-„séges lövegtűz. A ⌖ 808-ra előrejött ellenséges hírszerzőkülönít-„ményt elkergettük."

A Zabala völgyében a keskenyvágányú vasúti vonalat szétrombolták. A völgyben román polgári munkások dolgoznak,

[1] Parau, románul = völgy.

kik az állami távirda vezetékét lebontják. Megállapítottuk, hogy Musa vasúti megállóhelytől a ⊹ 804 pontig a menetidő 12 óra.

„Ludendorff azt kérdezi, hogy hol fogom a támadásnál „küldeni a főoszlopot; ő azt véli, hogy leghelyesebb volna az „Ojtozon át! Ugy van! — így is rendeltem el már eleve. A Gyime- „sen át egy erős oldaloszlop megy. Az Ojtozban a fő- és attól „délre egy gyengébb támadó oszlop. Nézetem szerint a Gyimes „rendkívül fontos, mert az oroszok föltétlenül északkeletről ellen- „támadást fognak csinálni, hogy engem, a kényes balszárnyamba „harapva, megállítsanak."

A hadseregarcvonalparancsnokság naplójában erre vonatkozólag ezt olvashatjuk:

A német hadvezetőség közli, hogy Mackensen hadseregcsoportja a Calmatuiul—Buzaul szakaszon több napos pihenőt kénytelen tartani. Amennyire ennélfogva a helyzet áttekinthető, a Gerok-seregcsoport támadása nem következhetik be e hó 20-a előtt.

A támadási tervezetből, melyet a József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság előterjesztett (lásd december 11-én kelt Op. 3488. Nr. Ang.), nem vehető ki világosan, hogy vajjon a 49. tartalékhadosztályt a Gyimes vagy az Ojtoz-völgyében fogják-e bevetni; én az utóbbit tartanám helyesnek. A jobbszárnynak Focsanira való előmenetelével minden körülmények között számolni kell. (Op. 3561. sz.)

A főhadvezetőségnek jelentik, hogy a 49. tartalékhadosztály alkalmazását mindaddig függőben kellett hagyni, ameddig döntés történt afölött, hogy az 1. hadsereghez lehet-e még egy másik hadosztályt is hozni. Minthogy kiderült, hogy ez nem lehetséges, a 49. tartalékhadosztályt a Gerok-seregcsoporthoz fogják átszállítani. (Op. 3561. sz.)

Egyidejűleg a Gerok-seregcsoportnak a következő parancsot adom:

„A csoport jobbszárnyának előmenetelével Focsanira minden esetre számítani kell. A támadásnak fősúlya megmarad Ocna irányában. A 218. gyaloghadosztály a Gerok-seregcsoportnak rendeltetik alá. Ennek készenlétbehelyezését úgy kell szabályozni, hogy egy gyalogezred és egy tábori tüzérosztály, vagy megfelelő hegyitüzérség, elegendően fölszerelten Focsanira való előmenetelre készen álljon; de fennáll annak a lehetősége, hogy ezeken kívül még további erőknek is ebben az irányban kell előremenniök."

„A csoporthoz átszállíttatnak továbbá: a 49. tartalékhadosztálynak a 7. hadseregnél fölszabadult részei is. Az első szállítmány e hó 16-án Ó-Radnáról indul; közelebbi értesítés következik. Végül pedig a csoporthoz osztatik be a volt XXXIX. had-

test parancsnoksága is.[1] Ezt az Ojtoz völgyi támadócsoport vezetésére kell alkalmazni. Ezekután a támadó terv beküldését kérem." (Op. 3562. sz.)

„*1. hadsereg:* VI. hadtest. Erős ellenség hajnalhasadtakor „a Sólyomtart (△ 1343) támadta meg és elfoglalta. Az ellentáma- „dás megindult. Ugyanakkor tüzérségi előkészítés után az Uz „völgyétől délre volt egy erősebb ellenséges támadás. A ⊹ 1370-en „két támadást vertünk vissza. Az attól északra levő magaslaton „az ellenség állásainkba betört. Ott is megindult ellentámadásunk; „a helyzet különben változatlan. A Piricske (△ 1324) hegy felé két „ellenséges zászlóalj menetel. Litzmann-csoport: Gyergyóbékáson „tüzérségünk összevont erős ellenséges csapatokat széjjelszórt. „Hegyestől (△ 1505) nyugatra előrelopódzó ellenséges századot sú- „lyos veszteségei mellett visszakergettük."

Az 1. hadseregparancsnokság kéri, hogy a 24. cs. és kir. hadosztályt már most rendelkezésére bocsássam, mert a Sólyomtar (△ 1343) visszafoglalására az ott levő német 225. tartalék gyalogezred a hegyi hadjárathoz nem szokott és hiányosan fölszerelt csapataival nem képes. Az ajánlatot elfogadtuk. (Op. 3546. sz.)

„Eszembe jutnak szegény hős 46-osaim, akiket a karintiai „sziklaóriásokon minden hegyifölszerelés nélkül küldöttek rohamra „és a roham sikerült! Ezt talán a németek is megtehetnék az itteni „összehasonlíthatatlanul könnyebb terepen!"

Az ellenségnél repülőink élénk vasúti mozgalmat láttak a Gyimes—Adjudul Nou vonalon, főképen déli irányban.

Ez összefüggésbe hozható az orosz XXIV. hadtestnél a 14. hadosztály egyik dandárának az arcvonalból történt kivonásával.

„*7. hadsereg:* Gyenge tüzérségi tevékenység, különben nyu- „galom. Délelőtt észleltük, hogy Breazáról Fundul Moldovira „menetelt 10 löveg, egy lovasszázaddal, géppuskaosztaggal és „vonattal. A Cimbroslawa Wielkien (△ 1613) tegnap este és ma „reggel az oroszok ismételten élénk „Urra" kiáltozásban törtek ki."

A mi főparancsnokságunk a német főhadvezetőséggel egyetértésben az 51. honvédhadosztályt és a volt német XXXIX. hadtestparancsnokságot[2] bocsátja rendelkezésemre.

A XXXIX. hadtestparancsnokságot[1] a Gerok-seregcsoporthoz osztom be és átveszi az Ojtoz-völgyben támadó csapatok parancsnokságát.[3]

[1] Generalkommando.
[2] Generalkommando.
[3] Cs. és kir. 71. hadosztály és a német 187. hadosztály.

Az 51. hadosztályt a 49. tartalékhadosztály fölváltására kell fölhasználni és ezt a harcedzett erős hadosztályt, a 7. hadseregnél beállított részeivel együtt, — a tüzérséget is beleértve, — a cs. és kir. 1. hadsereghez kell átszállítani, hogy a tervezett támadáshoz a József főherceg hadseregarcvonalban lehessen alkalmazni. (Op. 3522. sz.)

A 9. hadsereg fölkéretik, hogy az 51. honvédhadosztályt Brassónál tartsa készen, ahonnét én Mármarosszigetre fogom elszállíttatni.

Az 51. hadosztály első részének a 7. hadsereghez történt megérkezésekor a német 49. tartalékhadosztálynak eddig még elszállításra nem került részeit az 1. hadsereghez fogják átszállítani. (Op. 3522. sz.)

„*Esti jelentés: A Gerok-seregcsoportnál* csak csekély harctevékenység van."

1. hadsereg: Az Uz völgyétől délre levő ma reggel elvesztett magaslatot délután visszafoglaltuk. A nemsokára azután bekövetkezett heves orosz ellentámadást visszavertük. A Horváth alezredes vezénylete alatt álló csoport (11. honvédgyalogezred, a 9. honvédgyalogezrednek részei és a VI., meg I. hadtestnek portyázó osztagai, valamint a bajor 22. tartalékezrednek egy százada) magatartása példás volt. A Sólyomtar (△ 1343) visszaszerzésére elrendelt ellentámadás még folyik. Különben semmi újság, csak a Batca Neagran (△ 1243) gyüjt az ellenség nagy erőket, biztosan támadni akar."

„*7. hadseregnél* semmi különös újság. Megint 10 ellenséges löveg menetelt Breazáról Fundul Moldovira és két lovasszázad. Valószínűleg az orosz 84. hadosztályhoz tartoztak, mely nagyrészt e hó 10. és 11-én menetelt ugyanarra. Ezek ma éjjel a 334. gyalogezredet és a 10. turkesztáni lövészezredet váltották föl. A többi ezred állítólag a Beszterce völgyében Ruscánál áll."

„Böhm-Ermollinál az értesítések szerint fokozódik a harc."

„Ober-Ost értesít, hogy Luckról nagy csapatelszállítások történnek. Én úgy képzelem, hogy Ober-Ostnál nemsokára nagyon kedvező lesz a helyzet arra, hogy az oroszok vonalát át lehessen törni. Ugy vélem, hogy ezt akkor kellene megtenni, midőn az én támadásom már érezhetővé válik."

„Seeckt tábornok meg én nagyszerűen illünk egymáshoz. Gondolataink mindig egyeznek és ő a pontosság és lelkiismeretesség maga. Kitűnően átgondol mindent és a megbeszéltet, illetőleg utasításaimat úgy dolgozza ki, hogy jobban már nem

„is lehetne. Kitűnőbb vezérkari főnököt nem tudnék magamnak „elképzelni. Az is nagyon előnyös, hogy Hindenburggal és Macken- „sennel — utóbbinak soká volt vezérkari főnöke — nagyon jólában „van. Sokan nem szeretik, mert száraz kemény és néha bizony „vasszigorral követelő, soha egy szóval nem mond többet a „kelleténél. E pár nap alatt nagyon megkedveltem ezt a tartóz- „kodó embert. Különös, hogy királyunk nem igen kedveli őt. „Én azonban sejtem ennek okát. Királyunk volt vezérkari főnöke, „ki most a 7. hadseregnél van, szította ezt, mert Seeckt nem tűrte, „hogy keresztezze Ő Fölségénél az ő előterjesztéseit."

„Azt remélem, hogyha minden úgy megy, ahogy hisszük, „akkor a koronázásig a Sereth-ig szorítjuk vissza az oroszokat. „Adja Isten, hogy addig ne jöjjön a nagy hó, mely teljesen meg- „ronthatná terveink végrehajtását. Hiszen itt a hegyekben 5—6 „méteres hó is szokott lenni. Majd törekszünk kötélpályákat és „tábori vasutakat is építeni."

Hírek az ellenségről.

Fogolyvallomások szerint az orosz 84. hadosztály Pozorittára megérkezett és 14-én fölváltja a 78. hadosztályt.

A Kárpátokban álló orosz haderő november 10. óta körülbelül 16.000 főnyi pótlást kapott.

Arról nem tudunk, hogy Czernowitzra friss csapatok érkeztek. A transamuri lovashadosztály az orosz 9. hadseregbe tartozik.

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

Falkenhayn hadseregének jobbszárnya harcolva Calmatuiul-folyó szakaszához közeledik ; közepe a Ploesti vasút és műút mentén Buzaura folytatja támadását ; a balszárnya a Buzaul folyón áthatolva Rimnicul—Sarat irányában támad, hogy az északi román hadsereg[1] kitartását Buzaunál lehetetlenné tegye.

A 9. hadseregnél a Schmettow-hadtest, komolyabb küzdelem nélkül. Reviga Pogoanelet, a LIV. hadtest jobbszárnyával és közepével Scutelnici—Bradeanult elérte ; balszárnya előnyomulóban van Smeenire. Az I. tartalékhadtest támadja az ellenséges állást Cheraseni—K. Lipia vonalában.

A bajor 12. hadosztály Valea Teanculuion át megkerülést csinál ; Krafft Sapoca Muscel—vonalában támadja az ellenséget ; a balszárny Piclelén át nyomul elő.

Napi zsákmány 1300 fogoly.

[1] Az 1. és 2. hadsereg maradványa.

A támadásokat és az előnyomulást az egész arcvonalon 15-én is folytatták. A 2. lovashadosztály az I. tartalékhadtest gyalogságát Buzaura követi.

A Duna-hadseregnek elért menetcéljai még ismeretlenek. A hadsereg előtt égnek a falvak.

A Dobrudsában a bolgár 3. hadsereg megfigyelte, hogy arcvonala előtt az ellenség utolsó lépcsői is elvonultak. A lövegtűz egész nap továbbtartott.

Ez a hadsereg parancsot kapott, hogy 15-én hajnalban támadjon. Az 1. lovashadosztály a hozzája beosztott gyalogsággal Fetescinél kel át.

December 15.

„*A Gerok*-seregcsoportnál a cs. és kir. 1. lovashadosztály „balszárnya előtt álló egyik tábori őrsünket egy ellenséges hír„szerző különítmény hajnalban megtámadta; a tábori őrs az „ellenséget elkergette."

„*1. hadsereg.* A német 225. tartalék gyalogezrednek ellen„támadása nem sikerült; az ellenség szilárdan áll a Sólyomtaron „(△ 1343). Megpróbálta, hogy a ⌖ 1150 felé a Hegyestől (△ 1505) „nyugatra nyomuljon előre, de elkergettük. Különben úgy itt, „mint a 7. hadseregnél nyugalom."

„Délben jelentik, hogy a *Gerok*-seregcsoportnál és a *7. had*„*seregnél* csekély harctevékenység van."

„*Az 1. hadseregnél* a VI. hadtestnél reggel heves tüzérségi „előkészítés után az ellenség megtámadta állásainkat az Uz völ„gyétől délre a ⌖ 1370-nél. A támadás állásaink előtt 300 lépés „távolban megtorpant. A löveg- és géppuskatűz az ellenséget „visszavonulásra kényszerítette olyként, hogy nagy veszteségeket szenvedve, előbbi állásaiba özönlött vissza. Különben csak „mérsékelt ellenséges lövegtűz. A Hosszúhavastól (△ 1557) északra „az ellenség tábori őrseit a Bratesiu völgyébe vonta vissza. Litz„mann-csoportnál tartós, többnyire mérsékelt ellenséges tüzérségi „harc volt."

„A Böhm-Ermolli hadseregcsoport egynéhány sikeres kisebb „vállalkozást hajtott végre."

Esti jelentések.

„*Gerok* jelenti, hogy egy ellenséges szakasz a 7-es huszárok„nál előre próbálkozott; azonban tüstént elkergették."

„*1. hadsereg.* Az Uz völgyéből délre, a ⌖ 1370 vidékén „fokozott lövegtűz mellett ellenséges gyalogság furakodik előre;

„azonban 200—400 lépésnél közelebb vitéz csapataim nem eresz-
„tik. A Muntele Faltueanun (⌖ 1244) az ellenség kelet felé kissé
„visszahúzódott s ott nagy sietséggel építi állásait. Különben a
„harctevékenység csak mérsékelt."

A Trotusu völgyben az orosz tüzérség hevesen lövi állásainkat Sultától északra; Cotumbanál erődít.

Hírek az ellenségről:

Az orosz VIII. hadtesthez tartozó 57. ezredet Buzautól nyugatra állapították meg.

Ma beérkezett megbízható hír: Az orosz-román Duna-hadsereg táviratát, melyet a VIII. hadtesthez intézett, lehallgattuk. Tartalma a következő:

„A transamuri lovashadosztály parancsnokának:

Braila, december 15-én délután 1 óra 30 perckor.

A transamuri lovashadosztály Focsaniba való megérkezése után meneteljen délnyugat felé és szállja meg Bisoka — ⌖ 1471 Furul mare vonalát és keressen összeköttetést a román északi hadsereg csapataival ..... balra a Tusemni lovashadosztállyal ..... Lynestiba való megérkezése után Neculete—Bisoka vonalába. Mind a két hadosztály, a Transamur és a Tusemni lovasok ..... a román csapatok födözetéül szolgálnak, melyek Racovitenitől 10 verstre nyugatra, Rimnucultól a ⌖ 1471 Fundul mare magaslatig terjedő vonalat tartják megszállva ..... az összeköttetést a hadosztály törzsével a VIII. hadtest törzsén át tartsa fenn, mely Rimniculon van. Schitschkewitsch. (A Duna-hadsereg vezérkari főnöke.)"

A 84. gyaloghadosztály 334. ezredét a ⌖ 1295 magaslaton Uj-Itzkány fűrésztől délre állapítottuk meg, hol ez a 10. turkesztáni lövészezredet fölváltotta.

Még nem derítették fel, hogy vajjon az egész 3. turkesztáni lövészhadosztályt is fölváltják-e és hogy a 84. hadosztálynak zömét hol állítják be. 16-án vagy 17-én állítólag támadás lesz.

A 64. gyaloghadosztálynak eltolása délfelé, vagy arcvonalának megnyujtása.

Ugy látszik, hogy a 64. gyaloghadosztály az eddig a 336. (84. hadosztály) ezred által megszállott szakaszt a Valea Stineitől a Botosulig (△ 1475) átvette. Foglyok szerint most ott a 256. ezred áll (64. gyaloghadosztály). A 336. ezredet állítólag fölváltották és valószínüleg újra hadosztályával egyesítették.

A 117. gyaloghadosztálynak eltolatása délfelé. A 465. ezred Siwula vonalába volt eltolva és ott a 9. lovashadosztálynak részeit fölváltotta.

Még nem derítették fel, hogy vajjon az egész 117. hadosztályt Bohorodczanynál kivonták-e, vagy csak egy ezrednek a beállításáról van szó, hogy a 9. lovashadosztály fölszabaduljon.

A cs. és kir. 7. hadseregparancsnokság alábbi jelentést terjeszti elő:

„*Az orosz csapatok hangulata.*"

„A német Kárpát-hadtestnek hírszerző tisztje jelenti:"

„A hadifáradság mindjobban fokozódik. Német járőrvállalkozásoknál az oroszok többnyire örömmel megragadják a jó alkalmat, hogy megadják magukat."

„A gyakran megokolatlan botbüntetés miatt a hangulat mindjobban sülyed. A műveltebb legénységgel rosszul bánnak, mert az előljárók mindenütt forradalmi szellemet szimatolnak; ugyanilyen az idegenajkúaknak sorsa is (lengyelek, németajkúak, zsidók). Egy szakaszvezető a minap szakaszának felét átszökésre vette rá. Sok az öncsonkítás, úgy hogy egyik a másiknak kezét vagy lábát átlövi, miután megelőzőleg egy vizesronggyal bekötik a végtagot, hogy a puskapor lángja ne hagyjon nyomot. A fegyelmezetlenség mindig jobban terjed, ezzel szemben a többnyire fiatal tisztek tehetetlenek. Lingau ezredest a 43. hadosztály többi ezredeinek tisztjei is bátor, derék embernek ismerik; ezzel szemben Kolomenskinek, a 172. ezred ezredesének, nincs tekintélye és közönyös. Ebben az ezredben a zászlóaljparancsnokot, Iwanowot, nagyon dícséri a legénység. Erős békehírek keringenek. Boderdorff törzskapitány nyiltan békepropagandát csinál."

„Az I. hadtest elfogott emberei egyhangulag azt állítják, hogy a 37. hadosztály legénységének hangulata, különösen a 148. ezrednél, mert már soká állanak az első vonalban és ellátásuk igen rossz és kevés, nagyon nyomott, lázadással fog végződni. A 146. hadosztálynál is nagy az elégedetlenség. Ennélfogva el vannak arra készülve, hogy a hadosztály a küszöbönálló támadásban nem fog résztvenni és nemsokára fölváltják. A legénységnél általános békevágy uralkodik és félnek a kárpáti teleléstől."

XXV. tartalékhadtest jelenti:

„Különösen rossz a 41., 45., 127. ezred hangulata, hol általános a kimerültség (Kriegsmüdigkeit) mind a legénységnél, mind az altiszteknél. Az emberek, bár nyilatkozatra nem szólíttattak fel, azt állítják, hogy nekünk csak támadnunk kell, amire egész ezredek át fognak szökni. A 41. ezrednél a 13. század 3. szakasza összebeszélt és abban állapodott meg, hogy zárt rendben hozzánk átszökik. Egy emberüket előre küldték, hogy bennünket rávegyen, hogy ne lőjünk. Ismeretlen oknál fogva ezen szakasz azonban nem hajtotta végre szándékát, hanem a szomszéd szakasznak jött át 13 embere."

„Az emberek tisztjeikről nem beszélnek szépen; tudatlanoknak és gyáváknak tartják őket."

„Lengyelország proklamációjáról még az arcvonalbelieknek nincsen tudomásuk. Ujságokat egyáltalában nem kapnak kézhez. A román helyzet rossz voltáról hallomásból tudnak."

„Az október 25-i parancs alapján azok a fegyverfogható emberek, akik eddig irodákban hátul, vagy mint tisztiszolgák, konyháknál, mint küldöncök és hasonló helyeken szolgálnak, az arcvonalba vonulnak be és helyükre rokkantak jönnek. Ez magyarázza meg a sok lengyelnek és zsidónak utóbbi időben történt átszökését."

A XI. hadtestnek kémosztálya jelenti, hogy a 103., 410. és 411., különösen azonban a 20. turkesztáni lövészezredben állítólag nyilvánosan beszéltek arról, hogy az állásokat tartani fogják, de támadásra nem mennek előre. A 410. ezrednek egy foglya beszéli, hogy amikor az ezredparancsnok a legénység fölött az állásokban november 23-án szemlét tartott, az úton, amelyen ment, a következő tartalmú proklamációt szórták szét a földön:

„Ne lőjjétek agyon a hátterepen feleségeinket; adjatok nekünk jó lábbelit. Az állásokat tartani kívánjuk, támadni azonban nem fogunk!"

Az ezredes kezébe vévén egy ilyen cédulát, megmutatta a katonáknak azzal, hogy: „Mire valók ezek az ostobaságok?" A cédulákat az arcvonalban sokáig levő öreg katonák fogalmazták meg és a fiatal ujoncoknak nem mutatták meg.

A tisztnek viszonya a legénységhez nagyon különböző. Némelyik ezrednél szeretik a tisztet, a másiknál gyűlölik, állítólag bánásmódjuk miatt. A béke utáni vágyakozás igen nagy; hogy a hangulatot javítsák, a legénységnek fölváltást és békét ígérnek.

Az elégedetlenség általános, a rossz és hiányos élelmezés és a rossz lábbelik miatt.

Sok a szökevény a rossz élelmezés és a támadástól való félelemtől. A lengyel királyság proklamálásáról egyáltalában semmit sem hirdettek ki. Nagyon szigorú a levélcenzura és rendetlen a kézbesítés."

*

Ma a Gerok-seregcsoport, VI. hadtest és Stein-csoport, támadási tervezetüket Op. 3616. és 3617. szám alatt jelentik. (Op. 3386.)

Események a Mackensen-hadseregcsoportnál:

Falkenhayn hadseregének jobbszárnya elérte a Calmatuiul folyó szakaszát; közepe elfoglalta Buzaut; balszárnya a Buzaul folyót átlépve, arccal keletnek bekanyarodott Rimnicul—Sarat irányban, Slanicul folyócskáig jutott előre, előcsapatai Postánál már a Buzau—Rimnicul—Sarati műúton állanak Buzau város hátában.

A Duna-hadsereg a Bukarest—Buzau vasútvonal és a Duna közötti térben a 9. hadsereg jobbszárnyát hátul lépcsőben követi az Alsó-Calmatuiul-folyó szakaszára.

A részletes helyzet a következő :

9. hadsereg. Komolyabb küzdelem nélkül Luciut, Albestit, Tintestit elérték. Éjjel Costestit és Buzaut elfoglalták.

Krafft hadtestének éleivel Postat érte el a Buzau—Rimnicul Sarati úton és zömével előre megy a Buzau és Slanicul szakaszon át Matesti felé.

Napi zsákmány : 2200 fogoly.

A Duna-hadsereg Amara—Milosesti—Caldaresti vonalát, a bolgár 3. hadsereg Caranasul—Cogealac—Ramnicu de Jos—Cartal —Cadi Casala—Dealul Celea vonalát elérte. A Doiesti—Brailai-út zsufolva van északkelet felé menetelő oszlopokkal, amelyek több sorban egymás mellett haladnak. Brailánál kiépített hídfő van.

*

A hadseregfőparancsnokság hozzájárult a 19. népfölkelő dandár feloszlatásához. Op. 35.747. számú rendeletével meghagyta, hogy a 19. népfölkelő dandár csapatait a 16. honvéd hegyi dandárba osszam be.

A feloszlatott népfölkelő dandár pótlására azonban egy friss dandár vagy ezred a 61. hadosztályhoz nem osztható be. (Op. 3489—II. sz.)

Este 6 órakor különvonattal Husztra megyek.

Mármarossziget, december 16.

„Sűrűn hull az eső és sötét fellegek tükröződnek a meg-„számlálhatatlan pocsétáknak barna tükrében. Vonatom jókor reggel „Huszton megállott, ott a reggeli jelentéseket bevártam. Semmi „különös újság. Ezután megszemléltem a 7. hadsereg menetala-„kulatait. Először a 40. honvédhadosztályét. Jól néznek ki, kiképzésük jó. A tiszti iskola nem ér semmit sem. Vagy semmit sem „tudnak az urak, vagy nem tudják magukat kifejezni. Nincs „praktikus előadás, csak szószerinti magolás. A 7. hadsereget „erre figyelmeztetem. Bustyaházánál megszemlélem a német „újoncokat és azután hős 24-es vadászaimat, kiktől március „havában búcsúztam el a Wippach völgyében. A németek kitűnő „fegyelmezett benyomást tesznek ; fölszerelésük elsőrangú. Vadá-„szaim, kikre mindig szerető büszkeséggel gondoltam vissza, „kitűnő benyomást tesznek ; de fölszerelésük igen gyatra. Az embe-„reknek nagy részét ismerem ; megható örömük, ha megszólítom „őket. Közöttük van az a szakaszvezető, aki egy irtóztató, lelket-„rázó órában a Pečinka magaslaton elváltozott arcomat látva, „vígasztalt engem : „Sebaj Fenséges Atyám, mégis megverjük „őket !“ Megkérdem őt, hogy emlékszik-e még arra ? Fölragyog-

„nak szemei s örömtelin feleli: „És meg is vertük őket, de olyat „azóta sem láttam!" Az egri 60-asokat is megszemléltem; itt is „egynéhány derék ismerős arcot láttam. Egész nap zuhogó eső- „ben jártam. Este Kövess Hermann vezérezredes jelentkezik „nálam és értesít, hogy ma is volt küzdelem, mely miránk nézve „jól végződött."

Gerok-seregcsoport: Az 1. lovashdosztálynál a 4. huszárezred hírszerzőkülönítménye Varlamról, Lopatarin át Manestire előnyomult; Lopatarinl árománokra bukkant, kiket szétszórt.

A 71. hadosztály előtt a románok állásaikat erődítik.

A XXXIX. tartalékhadtest parancsnokság mai napon a német 187. hadosztály és az osztrák-magyar 71. hadosztály fölött átveszi a parancsnokságot.

A német 218. hadosztály a kiutalt elhelyezési körletét elfoglalta.

A 7. hadseregnél egy több zászlóaljjal végrehajtott orosz támadást visszavertünk.

A hadsereg arcvonalát Gura Rucadanál és Smotrecnél az ellenséges tüzérség hevesen lőtte.

Az 1. hadseregnél a német 22. tartalékezrednek egy zászlóalja egy előretört ellenséges őrsöt annak érzékeny veszteségei mellett visszavetett. Különben kissé élénkebb ellenséges tűz volt, mely az Uz völgyében nagyon hevessé vált. A 7-es huszároknak egy kis hírszerzőkülönítménye 280 románt megtámadott, 10-et közülök elfogott, a többit megszalasztotta és az ellenség sáncait lerombolta.

Hírek az ellenségről:

A román 15. hadosztályhoz tartozó 29. ezred II. zászlóalját az Esztena-sort magaslaton állapították meg. Az ezred két zászlóalja az Ojtoztól északra van, úgy mint idáig. Sósmezőnél a román 53. ezred mögött álló tüzérséget az oroszok felváltották. Foglyok azt beszélik, hogy Slanicnál oroszok vannak. Általános parancs szerint a mostani állásokat tartani kell.

Az orosz 103. hadosztálynál a 109. ezredet átvonták a hadosztály északi csoportjához. Tiblesul marénál ennek folytán már csak a 412. ezred van.

Azt még nem derítették fel, hogy az orosz 84. hadosztályt hol tolták be az arcvonalba. Az orosz 236. ezredtől behozott fogoly (59. hadosztály) azt vallja, hogy a 84. hadosztály a 333. és 335. ezred régi állásában van Cretealánál. A 78. hadosztály állásait erődíti; támadásra nem gondol. A 259. ezred egy parancsából kiviláglik, hogy az orosz XXVI. hadtest a 9. hadsereghez tartozik.

„Seeckt jelenti, hogy az 51. honvédhadosztálynak elszállí- „tása Brassóról a 7. hadsereghez nem kezdődhetik meg 21-e előtt.

„Táviratozott a 9. hadseregnek, hogy az 51. hadosztályra — „amelynek 200. dandárát Campina terében német csapatok fogják „felváltani — a 7. hadseregnél sürgősen szükség van (Op. 3606. sz.)."

„Ha meggondolom, hogy az orosz éppen onnét, hol játszva „áttörhette volna vonalaimat — mert rendkívül gyengék —, elviszi „csapatait dél felé, akkor azt kell mondanom, hogy ez egyszer „óriási szerencsém volt. Most már nem tehet ott semmit, mert „Mackensen előnyomulása oldalból fenyegeti őket. Eddig nem is „igen mertem erre a lehetőségre gondolni, oly veszélyes volt a „helyzetem ! A fődolog az, hogy túl vagyunk rajta. Na de azért „van még egynéhány igen kényes pont, ahol nagyon kell vigyáz- „nom."

„*Mackensen hadseregcsoportja* továbbhaladva szorítja vissza „az ellenséget."

A német 9. hadsereg Buzaut elfoglalva, és a Buzaul folyót átlépve, előretolt balszárnnyal átkarolva Rimnicul—Saratra, a Duna-hadsereg a Calmatuiul—Alsó-Buzaul és Jalomita folyók közötti térben Brailára, a bolgár 3. hadsereg a Dobrudsában Harsova—Costanta[1] vasútvonalon 30 km-re túlhaladva Babadag—Tulceára nyomul elő.

A Schmettow-lovashadtest átkelt a Calmatuiul szakaszon. A Goltz-lovashadosztály Mocani—Tirtelc—Petcunál szívós ellenállásra talált ; a tőle balra előnyomult 7. lovashadosztály előtt Surdila—Gaiseancát a románok kiürítették. Az LIV. hadtest (115., 109. és 301. hadosztály) a Buzaul folyót elérte ; az elővédek a Buzaul-folyót átlépték Nisipurile—Stancesti között. A 41. had osztály Pogoanelenél van.

Az I. tartalékhadtest zöme Buzau körül táborozik ; előcsapatai Buzau városon áthaladva Rimnicul—Sarat irányában a vasút és műút mentén Bobocul és Boboc vasútállomásra — Coconarira előre nyomultak ; balszárnya mögött a 89. hadosztály áll.

A Krafft-hadtest a Cilnau völgyben Motohaniig,[2] a Slanicul völgyben Beceniig jutott előre.

A 2. lovashadosztály az LIV. és I. tartalékhadtest között táborba szállt.

Mai zsákmány : 1150 fogoly és nagyon sok szekér.

A Goltz-lovashadosztály a Tatarul—Slobozia—Ciresu vasúti vonalon 18 mozdonyt és 383 vasúti kocsit zsákmányolt.

A Duna-hadsereg elért vonala : Jazul—Chichinetul—Rusetul—Strimbul. A török 26. hadosztály a középet követve, tartalékviszonyban Revigánál van. A hadsereg holnap előmenetelét foly-

[1] Küstendze.
[2] Rimnicul—Sarattól 12 km-re nyugatra.

tatni fogja Doicesti—Faurei vasúti vonalig. A bolgár 3. hadsereg következő vonalban áll: Principele—Nicolae (-⊙- 115) (Ceamuli de Sustól délre) —-⊙- 197 (Doerantól nyugatra) Araclar (-⊙- 188) —-⊙- 117.

Mármarossziget, december 17.

„Éjjel meglehetős nyugalom volt, némi járőrtevékenységgel. „Kirlibabánál több tűzcsapást csináltak az oroszok „Urra"-t „kiabálva."

„Reggel 6 óra 30 perckor automobilon a kőkeményre fagyott „sártengerben Kőrösmező felé indulok. Átláthatatlan sűrű köd „volt, pedig mennyire szeretném szeretett mármarosi hegyeimet „viszontlátni, sok-sok évig élvezett titokzatos szépségükkel. Hej, „be nagy örömmel jártam hajdan boldog időkben ide az ősrenge-„tegekbe! . . . Midőn Karácsonyfalvát elhagyjuk és Nagybocskó-„hoz közeledünk, a nagy természet hirtelen elhatározással ezer „rongyba szakítja a sűrű ködtömeget s az a magasba emelkedve, „foszlányokra szakadva széjjel száguld az égen, helyenkint az „erdőkbe, hegycsúcsokba, vagy mély völgyekbe kapaszkodva. „A napnak első sugaraitól a hófödte havasok s a didergő jeges „erdők izzó pírba borulnak s a vastag zuzmara, mintha csak min-„dent rubinokkal raktak volna ki, vérpirosan csillog. Nagyszerű „pompában tündöklik a kedves kárpáti táj; a jó Isten gyémánt-„tal, rubinnal, smaragddal teleszórta az én becses havasaimat, régi „gyermekkori jóbarátaimat. Ismerek minden egyes kúpot, ormot, „völgyet és partot s neveiket elmondom szárnysegédemnek, Say „alezredesnek, aki el van ragadtatva a természet szépségeitől. „A Tisza-völgy szűkében áll régi vadászkastélyom, Kuzi, betörött „ablakokkal, leégett tetővel a természet fölséges pompájától „környezve. Itt a meredek hegyek — hol mint fiatal házasok, „szeretett feleségemmel oly sokat barangoltunk — mind jég- és „hólepel alatt megdermedve szunnyadnak, oly csodálatos túl-„világi fényben tündökölnek a ködből kibontakozó napnak ara-„nyos sugaraitól cirógatva. S oly hideg lett szívem tája, mintha „azt is már dermesztené a tél. E kedves táj hősvértől áztatva oly „idegen, oly fájdalmasan idegen annak, aki valaha a természet „ájtatos csendjét jött itt megkeresni. A jeges lehellet újra rájuk „vonja a zuzmarát rakó sűrű ködöt s én lehúnytam szemeimet, „hogy el ne illanjon lelkemből e csendesen megfagyott kép, szere-„tett erdőimnek hajdan oly üde, ma zuzmarától megőszült holt

„tája. Jeges északi szél sűrű fellegeket tömörít és halkan sóhajtva „kavarog le az égből a békés feledés leple, a tiszta szüzi hó. Hej, „csak szállna le miránk is már a békés feledés . . .“

„Rahón a hadtestparancsnok jelentkezik: „Generalleut-„nant Freiherr von Richthofen“. Automobilon előrehajt a lassan „szélesedő magas hó borította völgyben Kőrösmezőre. Az út itt „majdnem teljesen járhatatlanná válik. A helység nem nagyon „szenvedett s a gyakori bombázás — néhány telitalálattól eltekintve „— nem okozott valami nagy kárt. Itt jelentkeznek a felsőbb „parancsnokok: Jesser altábornagy a 34 hadosztály parancsnoka „és egy dandárparancsnok, Skwor tábornok, kit már a Doberdó-„ról ismerek; végre a 30. hadosztály parancsnoka. A 24-es vadá-„szok díszszemlére vannak az út mellett Lazescsina és Stebna „között felállítva és a német XXV. tartalékhadtest csapatkül-„döttségei.“

„Tóth-Kádár alezredes — hős 24-es vadászaimnak kitűnő „parancsnoka — jelenti a 24-esek, sajnos, igen csekély létszámát. „Sok lelkembe vésett derék arcot látok az arcvonalon végigmenve, „amelyek Doberdó kétségbeesett legnehezebb küzdelmeiben hős-„tetteikkel tették felejthetetlenné magukat. Örömteli mosoly ül „ajkukon és szemükben! Ők is azokra a rémes napokra gondol-„nak, melyek bennünket összeforrasztottak. Lassan elmegyek előt-„tük, sok vitézségi éremmel, vagy más kitüntetéssel ékített hőseim-„nek egy-egy meleg szót szólva. Az idő múlik, tovább kell sietnem. „Itt állanak a hadtest minden ezredének legszebben ékített hősei, „minden ezredből csak néhány vitéz. A békéscsabai 101-esektől „is van doberdói ismerősöm. Csak egy rövidke szó mindegyiknek „s megértjük egymást, azt tekintetükből látom! Azután a feszes „németek arcvonala előtt lépek el. Végül pedig a tisztikar bemutat-„kozását fogadom. Lelkes éljenzés közepette automobilon folyta-„tom utamat a Tatár-hágó (Jablonica) felé. Eleinte egy mély „úton fölfelé, azután szerpentinákon fenyveserdőkben haladunk. „Ott egy egész mohafödte faházikóváros van. Az út mentén „állanak a 101-esek és feszesen tisztelegnek, odébb gyönyörű „fekvéssel a segélyhely. A kanyargó úton a hágóra fölhajtunk, „közvetlen a nyereg alatt kiszállunk az automobilból, mert nem „vagyunk tovább a legelső tűzvonaltól, mint 100 lépésre. Hó fek-„szik a szép fenyves tájon. A nyereg körül az oroszok tavaly „kivágták az erdőt és keresztül-kasul hevernek a hatalmas tör-

„zsek. Fönt megmaradtak részben az ő régi drótakadályaik.
„Oly furcsának tetszik nekem, hogy itt az állásokig lehet automo-
„bilon menni és hét tábornok kíséretében megjelenni. A Doberdón
„kellett volna ezt megpróbálni, ott ugyan lett volna „haddelhadd".
„Ott megsemmisítve beletapostattunk volna a Karszt törmelé-
„kébe. Közvetlen az orom mögött, a drótakadályok mentén balra
„megyünk. Ott részben még áll az ősfenyves, mellette egy üteg!
„Knapp százados ütege! Közelében a gránátok által lefejezett
„jegenyefenyők búsulnak. A tisztek — mind ismerősök az első kár-
„páti harcokból és a Doberdóról — jelentkeznek. Örömmel üdvöz-
„löm őket és a derék legénységet. Ezalatt a köd foszladozva elszáll
„s én sietve a gyalogság tüzelő állásába megyek. Nemsokára —
„alig 200—300 lépésre innét — a Sumarem (△ 1042) tetejére ki-
„érünk, melynek kopár havasi legelője az egész vidéket uralja.
„Mögöttünk hóförgeteg feketésbarna felhői emelkednek föl és
„jajgatva csikorog a hó a lábaim alatt, hiszen 17 fokos a hideg.
„Egy futóárkon kimegyünk az állásba. Kimondhatatlanul jóérzés
„fog el, midőn ott derék magyar bakáim jelentkeznek! Végre
„megint egyszer elől lehetek, hol szeretett vitézeim küzdenek!
„Kígyóvonalban szeli át az árok az ormot és a Sumarem északi
„lejtőjén torkollik az állásba. Fölséges a kilátás az Erdős-Kárpá-
„tokra, hófödte láncolataikkal, a jég ezüst csipkefátyolával borí-
„tott komor fenyveseinek szelid bársonyára. A százados-zászlóalj-
„parancsnok vezet bennünket, 5 tábornok — 2 elmaradt — és
„egynéhány törzstiszt követ engem. Látszik, hogy nem vagyunk a
„Doberdón. Ott ilyen bolondságot vészes következmények nélkül
„nem lehetne csinálni. A lövészárok széles és nincs seholsem be-
„födve, sok helyütt jól belát az orosz saját állásaiból. Az árok nincs
„megszállva, csak minden harántgátnál áll egy 101-es őrszem és
„mereven figyel s hangosan jelentkezik, tovább figyelve, hogy
„nincsen semmi újság. Több helyen föllépek az őrszemhez és
„megmagyaráztatom általa magamnak az orosz állásokat. Meg-
„lehetősen messze vannak — 1000—1200 lépésre —, csak egy
„helyen közelednek tán 100—150 lépésre. Föltűnően gyenge
„drótakadályaik vannak. Ha ők támadni akarnak, akkor egy
„részünkről mindenütt teljesen belátott és jól pásztázott födet-
„len, enyhén felénk emelkedő havas síkon kell előnyomulniok,
„ahol föltétlenül rémséges veszteséget szenvednének, mielőtt állá-
„saink közelébe juthatnak. Az a benyomásom, hogy itt — leg-

„alább egyelőre — komolyan nem fog támadni az orosz. A terep „miránk nézve nagyon előnyös és kitűnő oldalczási lehetőséget „nyujt.'"

„Nem értem az oroszokat, hogy óriási embertömegeikkel „ily nagy távolságra maradnak tőlünk s azon azután leghatáso- „sabb tüzünkben kénytelenek áthaladni. Hogyha úgy, mint az „olaszok, árkokkal állásaink közelébe férkőznének, akkor úgy- „szólván veszteség nélkül tudnák tömegeikkel az én aránylag- „végtelenül gyenge csapataimat letaposni, elsöpörni a nélkül, „hogy mi azt megakadályozhatnók. A jó harántgátakkal meg- „erősített árokban tovább megyek és a szolgálatos tisztek, altisz- „tek és legénység jelentkeznek nálam. Nagy részüket már az „olasz harctérről ismerem. Derék 101-es vitézeimmel egy-egy „szivélyes szót váltok. Egynéhány jól fűtött férőhelyet is meg- „nézek, hol az embereknek tűrhető fekvőhelyük is van és körül- „belül gránátbiztos rejteket nyujtanak. Igy a futóárkok és lövész- „árkok útvesztőjében lassan továbbmegyünk. Egy az oroszok „által jól belátott helyen három puskagolyó is keres csiripelve „bennünket. Az oroszok barátságos üdvözlete ez, mely fejünk „fölött repült el. A Chomiak (△ 1544) magas csúcsa, mint cukor- „süveg mered magasan a többi hegyek fölé égnek emelkedve s „az imént még rajta gubbasztó felhőt elvitte a légáramlat. Ekkor „derék embereim figyelmeztetnek, hogy ne maradjunk oly sűrű „csoportokban, mert a Chomiakon levő ellenséges tüzérmeg- „figyelő észre fog venni és mindjárt egynéhány össztüzet fogunk „kapni. Miután a Wyzna prelukan (△ 1129) levő messze előretolt, „erős akadályokkal körülvett támpontot megnéztem, a gerinc „déli lejtőjébe vájt férőhelyekben levő tartalékokhoz megyek. „Csupa deszkával és gerendával kikárpitozott elég nagy föld- „alatti helyiségek ezek. Vitézeim meg vannak elégedve, hangula- „tuk kitűnő, amit bensőséges örömmel állapítok meg. Egy baj „azonban mégis van, amin minden lehető eszközzel segíteni fogok „és pedig azonnal. Midőn egy csoportot megkérdezek ellátásuk „milyenségéről, ők eleinte hallgatnak, választ egyáltalában nem „adva. Ismételt faggatásomra az egyik megszólal: „Üres lé az „egész". Majd vasmarokkal belenyúlok a szállítók közé, remélem „itt is olyan sikert fogok elérni, mint a Doberdón . . . Hej Doberdó, „csak itt látom és érzem teljes mértékben, hogy milyen borzasztó „voltál! Hiszen itt minden könnyű és játszva elviselhető ottanhoz

„képest. Itt béke, nyugalom van az ottani pokol helyett. Itt csak „az ellenség nagy túlerejével és nagy szívósságával kell számolnunk, „de ez tüzünkben, melynek hosszú ideje van arra, hogy hasson, „meg fog törni. Hasonlatot Doberdó és az itteni viszonyok között „csak úgy vonhatnék, ha azt mondom, hogy Doberdó a pokol és „itt a mennyország békessége. Itt duplán kell vigyáznunk, hogy „ez a nyugalom ne andalítson el s egy támadás meg ne lepjen."

„Sűrű hóforgatag támad, szép mármarosi hegyeim a nap- „sugarakból a párába és komor fellegekbe öltöznek át. Ragyogó „napsugarak aranyos kévéi áttörve a fekete felhőkön, az ezüstös „tájra villogó aranyat szórnak és csillogva billeg a jegecek milliója „a dermesztő szellőtől tovahordva. Még a zászlóajlparancsnokot, „festői helyen álló kis otthonában látogatom meg. Egy étkező „utasszázadot találok ott közelben. Étkezésük bizony igen gyenge ! „Megkóstoltam ! A Knapp-ütegnél még pár pillanatig tartóz- „kodom, hogy vitézeimet, kik oly sok vészes órában hűségesen „kisegítettek, szeretettel üdvözöljem. Onnan a motorokhoz térek „vissza. Utközben még néhány 101-essel és 24-es vadásszal talál- „kozom és pár szót váltok velük s azután Rahóra sietek vissza. „Éltetőleg hatott rám végre újra egyszer a tűzvonalba mehetni, „hol vitézeim annyit szenvednek és oly sok dicsőséget aratnak. „Rahón a német XXV. tartalékhadtestnél — mely csak névleg „német, minthogy az egész magyar 34. gyaloghadosztály is benne „van — báró Richthofen tábornoknál ebédeltem s egy kedélyes „és a mellett komoly órát töltöttem törzsével."

„Azután automobilon csodás vidéken át Mármarosszigetre „tértem vissza ; Kuzi — az én szegény szép vadászkastélyom — „az esthomályban, hóförgetegben és ködben ,mint valami elátko- „zott, kísértetlakta rom néz rám, telve balsejtelemmel. Elfordí- „tom tekintetemet. Nem szeretem ezt a kedves helyet így látni, „hiszen oly boldog órákat töltöttem itt ifjú feleségemmel. Itt, hol „most a törött ablakokon huhog a dermesztő téli vihar s őrült „keringőt lejtve rohan a kihalt, kirabolt, kiégett szobákon végig."

„Mármarosszigeten a Kuzmik tanár által gyönyörűen beren- „dezett nagy kórházat nézem meg és szegény sebesültjeimet „látogatom meg s amennyire tudom, vígasztalom őket."

Mármarosszigeten Seeckt tábornok jelentése vár rám ; ezt és az ebből folyó intézkedéseket alább adom :

A Mackensen-hadseregcsoport a hadseregarcvonalnak további szándékait tudatja :

„A Duna- és 9. hadsereg, miután az Insuratei[1]—Filipesti—Visani—Zilisteanca[2] vonalát eléri, fölzárkózik és biztosítja magát a hegység felé. A Duna-hadseregnek föladata lesz azután a brailai hídfőt elfoglalni, míg a 9. hadsereg a Sereth-folyó felé nyomul elő, mindig készen arra, hogy lehetőleg erős balszárnnyal a Dumitresti—Neculete[3] vonala felé előremenve, és Focsani irányában bekanyarodva, a Gerok-seregcsoport jobbszárnyának a hegységből való kibontakozását megkönnyebbítse."

„Kérem a határ megállapítását a József főherceg hadseregarcvonal és a 9. hadsereg között a 9. hadsereg útján."

„A 9. hadsereg támadó előnyomulásának újból való megindulását e hó 22-ére ígérik." (Op. 3646. sz.)

Egyidejűleg a 9. hadseregparancsnokság táviratozza :

„A 9. hadsereg föladata balszárnyával a hegységben Dumitresti—Neculete vonala felé előremenni és a határt a József főherceg hadseregarcvonal felé azzal egyetértve megállapítani. Én a határnak a Lopatari—Muntele—Macesu — ⌖ 1371 — ⌖ 1417 — ⌖ 1335 magaslati vonulatot és ⌖ 630 a Zabala-völgy vonalat — mint a hadseregarcvonalhoz tartozót — ajánlom. Hálás volnék, ha az ottani szándékot közölnék, főképen a jobbszárnyra vonatkozólag.

Falkenhayn." (Op. 3646. sz.)

Válaszunk erre :

„Mackensen hadseregcsoportjának :

„A 9. hadsereg balszárnya haladásának megfelelően a Gerok-seregcsoport jobbszárnya a hegység vízválasztó ormának átlépése után e hó 24-én Nereju—Naruja—Tulnici vonala felé fog előremenni."

„A Gerok-seregcsoport főerői és az 1. hadsereg jobbszárnya készen vannak arra, hogy ezen előmenetelhez később támadással is Trotusu völgyében csatlakozzanak." (Op. 3646. sz.)

„A 9. hadseregparancsnokságnak :

„A hadsereg és a hadseregarcvonal között ajánlott határral egyetértünk és kérem a határt előre még Nereju—Parau Zabalán át egészen Narujáig (ez a hadseregarcvonalnak völgyi útja lesz) meghosszabbítani, mert a mi legelőbbre levő felderítő osztagaink már egészen a ⌖ 804-ig a Parau Zabalában előrenyomultak."

„A Gerok-seregcsoportnak parancsa van jobbszárnyával, tehát a cs. és kir. 1. lovashadosztállyal, a 20. tartalék vadászokkal és a német 218. gyaloghadosztállyal úgy megindulni, hogy Parau Zabala (⌖ 630) — Parau Naruja (⌖ 560) — Parau Coza (⌖ 682) — a Putna-patak völgyében a Putna vasúti állomás vonalát e hó 24-én átlépje Nereju—Naruja—Tulnici irányában.

[1] Braila-tól 44 km-re délnyugatra.
[2] Rimnicul—Sarat-tól 20 km-re délnyugatra.
[3] Focsani-tól 28 km-re délnyugatra.

„A Gerok-seregcsoportnak a XXXIX. tartalékhadtest parancsnokság vezetése alatt álló főereje a 49. tartalékhadosztály, a 187. gyaloghadosztállyal, a cs. és kir. 71. gyaloghadosztállyal megfelelően később az Ojtoz völgyének mindkét oldalán — Onesti — Tirgul Ocnara — fognak támadni és ehhez e hó 25-ig fognak készen állani. Ezekhez az 1. hadseregnek jobbszárnya az Uz és Gyimes völgyében Darmanesti—Comanesci irányában fog csatlakozni." (Op. 3646. sz.)

A 9. hadsereg parancsnoksága kéri ezekután, hogy a Zabala völgyében megállapított határvonalnak a ⌀ 630 ponton túlmenő további kijelölését egyelőre hagyjam el ; mert a 9. hadsereg balszárnyának célja ezidőszerint csak Dumitresti—Neculete vonala és a további határvonalat a későbbi föladatoktól teszik függővé. (Op. 3675.)

Erre, Mackensennel való értekezés alapján, holnap igenlő választ fognak Falkenhaynnak adni és kérjük az újabb utasítások közlését.

A német főhadvezetőség következő táviratát kapom :

„Távirat ment a tescheni hadseregfőparancsnokságnak : A Mackensen-hadseregcsoport azt jelentette, hogy a 9. hadseregnek előremenetele csak december 22-én folytatható, mert felszerelési tárgyak (csizmák, stb.) és pótlások megérkezését föltétlenül be kell várni."

„Kérem szólítsa fel a József főherceg hadseregarcvonal-parancsnokságot annak közlésére, hogy támadó csoportja mikor fog készen állani és mely határidőt lát ajánlatosnak a támadás megkezdésére. Én fölteszem, hogy Nagyméltóságod (Conradot érti) a támadás megkezdését a német főhadvezetőséggel egyetértve fogja kitűzni. Azt hiszem, hogy e hó 22-e a legkorábbi lehetséges időpont. I. A. Ludendorff. I. a. Op. 1527. geh." (Op. 3646. sz.)

Erre ezt jelentem a mi hadseregfőparancsnokságunknak Teschenbe :

„A Gerok-seregcsoport jobb támadószárnyának (1. lovashadosztály, a német 20-as vadászokkal és a német 218. gyaloghadosztállyal) legkésőbb december 22-ére készen kell állania, hogy 24-én a 9. hadsereg balszárnyával egybehangzóan a Dealul Negru—Via Draci—Piciorul Gresului általános vonalát, Naruja—Tulnici irányában lépje át.

„December 25-én támadásra készen állanak az Ojtoz-csoport (XXXIX. tartalékhadtest a 49. tartalékhadosztály — egy ezred kivételével —, 187. hadosztály, a cs. és kir. 71. hadosztály), az Uz-csoport (cs. és kir. VI. hadtest a 39. honvéd és a német 225. hadosztály), úgymint a Gyimes-csoport (a bajor 8. tartalékhadosztály, cs. és kir. 24. gyaloghadosztály, 61. honvédhadosztály és a 49. tartalékhadosztálynak egy ezrede) ; az utóbbi csoport egyidejűleg a másik két támadó csoportot köteles födni. (Op. 3646. sz.)

A Gerok-seregcsoportnak elrendelem, hogy

„A 9. hadsereg balszárnya e hó 22-én nagyjában Zilisteanca (Buzautól 10 km-re északra) — Beceni[1] vonalából, megkezdi előnyomulását Dumitresti—Neculetere."

„A Gerok-seregcsoport jobb támadócsoportja: a cs. és kir. 1. lovashadosztály, a 20-as tartalék vadászokkal és az egész 218. gyaloghadosztállyal ennek megfelelően úgy sorakozzék, hogy e hó 24-én legelső részeivel a Parau Zabalában (⊹ 804), a Parau Narajuban (⊹ 560), a Parau Cosában (⊹ 682), a Putna patak völgyében — Putna vasúti állomás vonalát átlépje, Nerejun át Narujára véve irányt."

„A 9. hadsereg balszárnya felé a határ: Lopatari—Muntele Macesu (⊹ 630) (a Parau Zabalában). A Zabala-völgye Narujáig levő vonala még a Gerok-seregcsoporté."

„Az Ojtoz-csoport Onesti—Tirgul Ocna irányában való támadásra e hó 25-ére álljon készen." (Op. 3646. szám.)

Mai jelentések.

„*Gerok*-seregcsoportja: Az 1. lovashadosztály egy hírszerző-
„osztaga 16-án délután a Varlamtól 18 kilométerre keletre fekvő
„Manestit elérte és ott sem ellenséget, sem saját csapatot nem
„talált."

„Borult, ködös időben, időközönkinti havazás mellett, nem
„volt fontosabb esemény."

„*Az 1. hadsereg:* VI. hadtest. Az Uz völgyétől délre erős
„tüzérségi előkészítés után az oroszok a ⊹ 1370-től északra állá-
„sainkba behatoltak. A Magyarós (△ 1340) hegytől keletre is
„benyomták állásunkat. Az ellenség további előnyomulását meg-
„akadályoztuk. A Litzmann-csoportnál csak mérsékelt tüzérségi
„küzdelem volt."

„Elrendelem, hogy a légi felderítés különösen figyeljen arra,
„hogy vajjon az ellenség a határ és a Sereth között délnyugat,
„vagy dél felé néző állásokat épít-e, vagy vannak-e már ilyenek.?"

Hírek az ellenségről:

Biztos hír szerint a Transamur és a Tusemni lovashadosztály Focsaniba és Liestibe való megérkezésük után, előbbi a román északi hadsreghez csatlakozva a ⊹ 1417 — Furul mare — Bisoca vonalát, az utóbbi Bisoca—Nicolesti vonalát szállja meg, hogy a Racoviteni—Furul mare vonalában levő csapatokat fedjék.

[1] Slanicul-patak völgyében Rimnicul—Sarat-tól kb. 22 km-re nyugatra.

Az Ojtoz-hágón és attól délre a román 15. hadosztályt állapították meg 25 zászlóalj erőben.

A 6. lövészezredet, mely a 2. lövészhadosztályhoz tartozik és eddig a 48. gyaloghadosztálynál volt állásban, megint a lövészeknél, saját hadosztályának kötelékében a Muntele Caruntatól (△ 1523) délre állapították meg.

A 14. hadosztályhoz tartozó dandárt, melyet a 48. hadosztály körletében alkalmaztak, úgy látszik kivonták. Foglyok vallomása szerint az 54. ezredet a Trotusu völgyétől északra a 192. ezred váltotta föl.

A 412. ezredet eddig nem vonták a 103. hadosztály zömához, hanem újból a Tiblesul maren (-⊙- 1668) állapították meg.

A 3. turkesztáni lövészhadosztályt a 84. hadosztály váltotta föl. Még kérdéses vajjon a 3. turkesztáni lövészhadosztály pihenni megy-e, vagy délebbre állásba küldik?

A 43. hadosztály mind a négy ezredével a Czibó-völgy és Creteala (△ 1853) vidékén van az arcvonalban.

7. hadsereg: Az ellenséges tüzérség állandóan lövi a Mestecanesci alagút két oldalán levő állásokat. A hadsereg többi részén nincs számottevő esemény. Helyenként erős havazás.

A 49. tartalékhadosztályt ma éjjel óta összes részeivel Sepsiszentgyörgyre szállítják és a Gerok-seregcsoport parancsnoksága alá kerül. (Op. 3645. sz.)

A 7. hadsreg az 51. honvédgyaloghadosztály gyorsított odaszállítását kéri, minthogy a 49. hadosztály elszállítása után semminemű tartaléka sem maradt. (Op. 3663. sz.) Az 51. honvédhadosztály körülbelül felével 19-én Brassó vidékét éri el. Egy dandárát a 9. hadsereg még visszatartotta. Az 51. hadosztálynak Felsőborgóra való szállítása a XI. hadtesthez (7. hadsereg), a vasúti viszonyok helyzete szerint, nem kezdődhetik meg e hó 21-e előtt.

Események a Mackensen-hadseregcsoportnál.

9. hadsereg. A Schmettow-hadtest este Mocani—Filipesti vonala előtt közvetlen az ellenséges állások előtt volt. Az ellenség Mocanit éjjel kiürítette; Gherghisani és Filipesti még erősen meg van szállva.

Az LIV. hadtestnél a 115. hadosztály Visanira folytatja támadását. A 109. gyaloghadosztálynál a tüzérség átkelése a Buzaul szakaszon ma reggel megkezdődött. A 301. hadosztály előcsapataival Rosiorit és Cochirleancat elérte. Az I. tartalékhadtestnél nem volt esemény.

A Duna-hadsereg jobbszárnyával elérte Dudesti—Slobozia Ciresu vasútvonalat. A balszárny az ellenséget megerődített állásában Gherghisani—Filipesti—Visani vonaláig megközelítette. Holnap megtámadja.

A bolgár 3. hadsereg a Dobrudsában tegnap járőreivel

elérte Visterna—Babadag—Slava Cerchezza—Pecineától délre levő patak vonalát. Az ellenség Satu Nou—Dijakadael Bair állásba ment vissza.

Mármarossziget, december 18.

„Reggel 6 óra 30 perckor automobilon a Felső-Visó völ-
„gyébe hajtatok. Az út rettenetesen rossz, úgy látszik a német
„csapatok nem törődnek vele. Majd utasítom őket erre. Felső-
„Visón a német Kárpát-hadtestnek parancsnoka, Conta tábor-
„nok jelentkezik s azután hadtestének helyzetét magyarázza meg.
„Mindenütt állandó nagy havazás és nyugalom. Conta panasz-
„kodik a rendkívül ritka gyenge megszállás miatt és azt állítja,
„hogy ha egy erélyes orosz támadás találna megindulni, akkor
„aligha lesz lehetséges állásainkat megtartani. Tartaléka egyál-
„talában nincs, hiszen az utolsó tartalékzászlóalját is elvették és
„kéri, hogy legalább ez az egy meghagyassék a Prislop (△ 1455)
„hágón. Például a 200. hadosztálynak 57 kilométeres kiterjedése
„van és 30.000 embere."

„Ez nem is volna olyan rossz, hiszen szeretett vitéz 7. had-
„testem az 1915-i nagy kárpáti csatában 6000—7000 ember erejű
„volt és 36 kilométeres kiterjedésben védte sikeresen a duklai
„hágótól délre eső hegyeket."

„Továbbmegyünk Borsára, hol a német 1. gyaloghadosztály
„parancsnoka, Paschen tábornok jelentkezik. Kitűnő reggelivel
„kínál meg, törzsének urait bemutatja, akikkel egy ideig kedé-
„lyesen elbeszélgetek."

„Esőben és hóban folytatom utamat a Prislop-hágóra.
„Körülöttem illatozó hófödte ősfenyves, megannyi számtalan
„óriás karácsonyfa. Közel van a karácsony! Már a harmadik
„ebben a háborúban és az emberiség még mindig nem gyógyult
„ki őrültségéből. A Prislop-hágón több deszkaépület van és ott
„várnak engem a német Grenadier-ezredek küldöttségei és a
„Gotterhalte hangjait mellett megszemlélem őket. Fölszerelésük
„és kinézésük nagyszerű. Megnézem a deszkatábort és a kórházat."

„Alattunk sűrűn gomolygó felhőtenger a völgyekbe tömö-
„rülve a partokat nyalva, mi a hófellegek legfelső rétegében
„vagyunk, mely fátyolszerűen ritka s a nap vakítóan fehér korongja
„bujkál gyorsan benne. Magasan kiállanak a napfényben tündö-
„kölve a hóborította Ünőkő (△ 2279[1]) és Vrf. Petrosul (△ 2305)

[1] Az általános térképen Ineul—Prislop-hágótól 8 km-re délre.

„s még néhány 2000 méter magas hegyorom. Megnézem régi „állásainkat, melyek most messze tűzvonalaink mögött feküsz- „nek. Jég- és hóborította törpefenyők között hóval betemetve „örökre kihaltan maradtak vissza, csak jégkérges keresztecskék „állanak ott, a hóra szürke árnyékképüket vetve, akárcsak azon „töprenkednének, hogy hová dőljenek ki, árnyuk mind hosszab- „bodva megy lassacskán félkörben tova. Be szép temető itt a „magasban oly közel a mennyországhoz ! Az alvó hősök bizton „már régen átléptek oda."

„Visszaindulok Felső-Visóra és hamarost újra a sűrűn hulló „hóba érek a felhőkön át leereszkedve. Itt Boes tábornok, a német „200. hadosztály parancsnoka jelentkezik nálam. Conta tábornok „nagy bosszúságomra azt beszéli nekem, hogy tisztjei a Pietroson „zergékre vadásznak s másutt szarvasokra.Kérdésemre, hogy ki „engedélyezte ezt, ő azt a kitérő választ adja : „Wir sind korrekte „Weidmänner und machen keinen Schaden, denn wir schiessen „nur das Kapitalste !" Megtiltom ezt, hiszen alig pár zerge van itt „s azokat évek óta kímélik a tulajdonosok. Egészen más, ha a „tulajdonos meghívja őket."

„Étkezés után Mármarosszigetre visszamegyek, hol Kövess „Hermann vezérezredessel még sok mindent megbeszélek. Ezután „Segesvárra indulok vissza."

A vasúton telefonjelentések egész tömege vár rám, amelyeket röviden összefoglalok :

Hadseregfőparancsnokságunk Teschenből értesít, hogy egyetért támadásom szándékolt végrehajtásával. A Gerok-támadócsoport jobbszárnya a 9. hadsereg balszárnyával egybehangzóan kezdje meg e hó 22-én az előnyomulást. (Op. 3683. szám.)

Erre arcvonalparancsnokságom Teschenbe az alábbi jelentést küldi :

„A jobbszárnycsoport főereje (1. lovashadosztály, 20-as tartalékvadászok és 218. gyaloghadosztály) Naruja—Tulnici vonala ellen jut alkalmazásba ; jobb oldaloszlop a Parau Zabalában Nerejura nyomul elő. A Falkenhayn hadsereggel megállapított határ : Lopatari—Muntele Macesu—Furul—Nereju vonala a hadseregarcvonalé, Krafft balszárnya Neculetére megy. Az előnyomulást időbelileg egybehangoltuk." (Op. 3683. sz.)

A Gerok-seregcsoportot értesítem, hogy a VI. hadtest jobbszárnya Muntele Nemirától Plaiul Ciungeten át nyomul elő, jobb oldaloszlopával Muntele Cleján (⌖ 1071) át.

Ő Felsége tájékoztatására a hadseregfőparancsnokság a következőkre kíván értesítést tőlem :

1. A mi támadóerőink csatárlétszáma, külön német és külön osztrák-magyar hadosztályonkint. Ütegek száma.

2. Az ellenség létszáma becslés szerint.

3. Adatok a támadásra való csoportosításról (hadosztályoknak kiutalt terek). Azután az egyes csoportok részére tervezett irányok és előnyomulási terek.

4. Az ellenség sejtett csoportosítása.

5. Az Ojtoz-, Uz- és Gyimes-szakaszoknak egységes vezetése kívánatosnak látszik. A hadseregarcvonalparancsnokság jelentse, hogy a vezetéssel az 1. hadseregparancsnokságot bízza meg, vagy megtartja azt magának. (Op. 3684. sz.)

Seeckt tábornok, előzetes megbeszélésünk alapján, távollétemben alábbi feleletet küldte Teschenbe a hadseregfőparancsnokságnak :

Op. Nro. 35.966. I-hez.

1. Csatárlétszámok :

a) Gerok jobbszárnya :

cs. és kir. 1. lovashadosztály, kereken	.....	2700
német 218. hadosztály „	.....	7500
20. tartalékvadászok „	.....	700
Összesen	.....	10.900

Az Ojtoz-csoport, a német XXXIX. tartalékhadtest parancsnoksága alatt :

német 187. hadosztály, kereken	.....	6200
cs. és kir. 71. hadosztály „	.....	5600
Összesen	.....	11.800

A Gerok-seregcsoport tartaléka :

49. tartalékhadosztály a 225. tartalékezred nélkül, kereken	.....	4000
Összesen	.....	26.700

b) Az Uz-csoport :

39. honvédhadosztály, kereken	.....	4500
német 225. hadosztály „	.....	6500
Összesen	.....	11.000

c) A Gyimes-csoport :

német 225. gyalogezred, kereken	.....	1200
bajor 8. tartalékhadosztály, kereken	.....	4500
cs. és kir. 24. hadosztály „	.....	6700
cs. és kir. 61. hadosztály „ a Daubner-csoporttal	.....	4500
Összesen	.....	16.900

Ütegek létszáma :

a) A Gerok-seregcsoport :

28	tábori ágyúsüteg	110 löveg
16	könnyű tarackosüteg	62 „
7	nehéz tarackosüteg	28 „
5	mozsárüteg	6 „
2	tíz cm-es ágyúsüteg	6 „
8	hegyi ágyúsüteg	32 „
3	hegyi tarackosüteg	12 „
	Összesen	256 löveg

b) Az Uz-csoport :

7	tábori ágyúsüteg	29 löveg
7	könnyű tábori tarackosüteg	36 „
6	nehéz tábori tarackosüteg	10 „
	mozsár	1 „
1	tíz cm-es ágyúsüteg	2 „
2	hegyi ágyúsüteg	8 „
1	hegyi tarackosüteg	4 „
	Összesen	90 löveg

c) A Gyimes-csoport :

13	tábori ágyúsüteg	54 löveg
8	könnyű tarackosüteg	40 „
3	nehéz tarackosüteg	12 „
3	mozsárüteg (ebből egy 30·5 cm)	7 „
2	tíz cm-es ágyúsüteg	6 „
3 és fél	hegyi ágyúsüteg	22 „
	Összesen	141 löveg

A nehéz tüzérség főképen német ütegekből áll.
A három támadócsoportnak teljes ereje, kereken 58.000 fő
ebből osztrák és magyar 25.000 „
„ német 33.000 „
A lövegek száma 487 összesen.

2. *Az ellenség állománya becslés szerint :*

a) A Gerok-seregcsoport előtt : a román 15. hadosztály 25 zászlóaljjal ; harci létszáma mintegy 17.000 puskára tehető.

b) Az Uz-csoport : általánosságban az orosz XL. hadtest, 16.000 fő.

c) A Gyimes-csoport előtt az orosz XXIV. hadtest 16.000 puskával.

Ettől északra csatlakozva az orosz V. lovashadtest két kerékpárosszázaddal és két gyalogosított zászlóaljjal áll, 6000 karabéllyal (a 11. lovashadosztály nélkül 3000).

A számításnál alapul vétetett:

a román 15. hadosztálynál: a 13. és 15. ezred négy-négy zászlóaljjal, a 80. ezred két zászlóaljjal, a többi ezred három-három zászlóaljjal (századütközetlétszám 160 csatár);

az orosz hadtesteknél két hadosztály 8000 csatárral (századütközetlétszám 125 csatár).

3. A csoportosítás további részleteiről később megy jelentés.

4. *Az ellenség sejtett csoportosítása:*

A Felső-Zabala völgyétől a Putna völgyéig egy kerékpáros-századnak őrsei és a 39. ezrednek egy zászlóalja; az Alsó-Zabala völgyében hátrább két militz zászlóalj (10./V. és 33./V.).

A román 15. hadosztály (Grozesti) a Clabucultól délre is kiterjed a Nagy Sándortól délre. A Clabucultól kétoldalt a 8. vadászezred egy 29-es zászlóaljjal, ettől északra csatlakozva a 25. és 37. ezred. Az Ojtoz-völgy két oldalán a 65., 53., 80. ezredek (38. dandár), a Slanic forrás vidékén a 29. ezrednek zöme és a 13. ezred. Foglyok állítása szerint a hadosztály szakaszában részben orosz tüzérség van állásban; az oroszok általi felváltást várják, amit azonban még nem állapítottak meg.

Az orosz XL. hadtest (Darmanesci) a 4. lövészhadosztállyal a Nagy Sándortól a Magyarosig, a 2. lövészhadosztály csatlakozólag Selyomig.

Az orosz XXIV. hadtest (Comanesci) a 49. hadosztállyal Selyomtól északra egész a Cotumbáig. A 48. hadosztály a Trotusutól északra egészen Muntele Preoteselétől északra. A fél 14. hadosztályt (az 53. és 54. ezred) e hó 13-a óta a 48. hadosztály szakaszából kivonták. Nem tudni hol van. Valószínűleg a 14. hadosztálynak még meg nem állapított második dandárával a VIII. hadtest zöméhez tolták.

Az V. lovashadtest (Piatra) csatlakozva a 11. lovashadosztállyal és a 3. Orenburg kozákhadosztállyal és két kerékpárosszázaddal a Tónyakig. (A 11. lovashadosztályt biztos hírek szerint állítólag Focsanira tolták el. Ennek igazolását meg kell várni.)

5. A három csoport vezetését József főherceg vezérezredes Ő Fensége tartotta fönn magának. (Op. 3684. szám.)

A mai események.

A Gerok-seregcsoport: a cs. és kir. 1. lovashadosztály Scheiu vidékén orosz előőrsöket állapított meg. Különben nincs változás.

A XXXIX. német tartalékhadtestnél az ellenséges tüzérség időközönkint az Ojtoz völgyébe szórótüzet adott. Különben nincsen különös esemény.

1. hadsereg: Az állásokon az Uz-völgyétől kétoldalt, a Magyaros magaslaton és a patakvölgyekben a vámhivatalnál napközt majdnem szakadatlan ellenséges lövegtűz. Az arcvonal

többi részén a rossz légköri viszonyok miatt csekélyebb tüzérségi tevékenység volt.

A német 225. hadosztálynak zöme Kászon körül gyülekezett.

A cs. és kir. 24. hadosztály átvette a Csobános-völgynek kétoldalán levő szakaszt a Magyarostól a Sólyomtarig bezárólag.

Hírek az ellenségről:

A román északi hadsereg jobbszárnya megbízható hírek szerint folytatja visszavonulását, éppen így az orosz III. lovashadtest, mely a VIII. és IV. hadtest között összeköttetést tart fönn.

Az orosz VIII. hadtestet a Duna-hadsereg kötelékében állapították meg; a 34. hadosztály részeit (133. ezred) pedig foglyok révén Buzaunál.

Az orosz 115. hadosztály a Dobrudsában megint az arcvonalban van.

A román 6. hadosztályt Lopatarinál állapították meg. A 11. lovashadosztályt Focsaniban sejtik; lehetséges, hogy kivonták az arcvonalból.

A 64. gyaloghadosztály minden ezredével a Tatarca (△ 1547) délkeleti lejtője és a Botosul (△ 1475) között van állásban.

A 32. hadosztály foglyok kijelentése szerint a XXIII. hadtesthez tartozik.

Kolomeában egy hét előtt állítólag a XVI. hadtestnek csapatai voltak. Talán a Kolomea—Csernowitz-i vasútvonalat használták föl a 41. hadosztály szállítására Romániába?

Állítólag újévkor munkásmozgalmak lesznek a béke kierőszakolására.

7. hadsereg: A Mestecanesci szakaszban egy ellenséges zászlóaljnak támadása az alagút bejárata és a fölötte levő támpont előtt tűzünkben összeomlott. A hadsereg többi részein nem volt jelentősebb esemény.

A Mackensen-hadseregcsoportnál:

9. hadsereg. A Schmettow-lovashadtest a Duna-hadsereg balszárnyának hadosztályai között áll az ellenséges állás előtt. LIV. és I. tartalékhadtest helyzete változatlan; a Visani elleni támadást a terep nehézségei miatt feladták. A 2. lovashadosztály elfoglalta Slobozia Galbenut; Krafft balszárnya biztosító csapatait Scheiuig előretolta.

A Duna-hadsereg elérte Insurateit és Slobozia Ciresu—Faurei vasúti vonalát.

Dobrudsában a bolgár 3. hadsereg folytatta előnyomulását, de az elért vonal még ismeretlen.

A lovashadosztály járőreivel elérte Cernát.

A lakosság állítja, hogy az oroszok oszlopaikat Tulceánál a Duna északi partjára küldik át. A szibériai IV. hadtest a 61. hadosztály födözete alatt állítólag Brailára, a 3. lövészhadosztály Tulceára menetel.

„A 7. hadseregparancsnokságnál indulásom előtt jelentették „nekem, hogy a Mestecanesci alagútban a minap elkeseredett „harc folyt és midőn az oroszok mindig új erőket toltak bele, „a mi részünkről egy — hegyes ágakkal oldalt és elől fölszerelt — „mozdony eresztetett sebesen az alagútba, mely kisöpörte onnét „az oroszokat és az alagútat megint a mi csapataink szállot- „ták meg."

„Az egész Ober-Ost arcvonalon csekély tevékenység volt; „Mackensen halad és úgy látszik, hogy az oroszok az egész Dob- „rudsát kiürítik."

Segesvár, december 19.

„Reggel visszaérkeztem Mármarosszigetről."

„Seeckt tábornok vezérkari főnököm alábbi táviratot kapta ma a német főhadvezetőségtől:"

„Mackensen hadseregcsoportja táviratozza: A 9. had- sereg előnyomulása balszárnyával e hó 21-én, jobbszárnyával 22-én indul meg."

„Szándék: a 9. hadsereg a Buzau-szakasztól északra nyomul elő és visszaszorítja az ellenséget egyelőre a Serethig. Balszárnyon a Krafft-hadtest Dumitrestin át Merara támad. Az, hogy a jobb- szárny hogyan fog Racovitától előnyomulni, az a bolgár 3. és a Duna-hadsereg előtti ellenség helyzetétől függ. Ha erős ellenséges csapatok tartják a brailai jól kiépített hídfőt, akkor a 9. had- sereg jobbszárnyhadosztályának a Maxinenitől délre a Buzault kell elzárnia addig, míg Brailát elfoglalják. Ha ezen föltevés nem következik be, akkor a 9. hadsereg jobbszárnyhadosztálya az oroszok által Domnitánál és Sihleanulnál vert hidak elzárása mellett Racovitánál Ariciulon és Maicán át fog előremenni. A további intézkedések az események folyásától függnek a Dod- rudsában és a balszárnyon. (Op. 3705. sz.)"

A német 9. hadseregparancsnokság a tegnapi keletű 3675. sz. alatti fölszólításra válaszol, amiről Gerok-seregcsoportot egyben értesítjük:

„A Krafft-hadtest parancsot kapott, hogy a Cilnau völgytől keletre vonuló magaslaton levő ellenség ellen jobbszárnyát biz- tosítva, érje el a Felső-Rimnicul—Sarat-völgyét Dumitrestinél és följebb. A biztosításnak legelső vonalait 22-én reggel kell átlépni. (Op. 3703. sz.)

Események az én hadseregeim arcvonalán :

A Gerok-seregcsoportnál : Az osztrák-magyar 1. lovashadosztálynál egy járőr Manestiben[1] Varlamtól 18 kilométerre keletre két orosz lovasszázadot állapított meg.

A német XXXIX. tartalékhadtestnél a ⌖ 962-es kordonőrsnél Sósmezőtől északnyugatra, sáncoló románokat és oroszokat állapítottak meg föltétlen biztossággal.

Az 1. hadseregnél : a VI. hadtestnél a Magyaroson (△ 1340) egy ellenséges előtörés hiúsult meg a mi puska- és lövegtűzünkben.

A Litzmann-csoportnál a Tölgyesnek két oldalán és a Muntele Vamanulon (△ 1409) élénkebb ellenséges tüzérségi tevékenység volt.

Stein német tábornok parancsot kapott, hogy holnap reggel 8 órakor az Op. 3460. szám alatt neki kiutalt szakaszt vegye át. (Op. 3702. sz.)

Viharos esős idő. A hegyeken hóförgeteg. Az utak föláztak.

Hírek az ellenségről :

Repülők jelentése szerint meglehetősen összefüggő ellenséges állások állapíthatók meg a Dunától Ceacarulnál kezdve az alábbi vonaltól délre : Vizirul—Berlesti—Filipesti—Visani—Balaceanul—Zoita—Racoviteni (Cilnau völgye). A lakosság jelenti, hogy a Focsanitól délre levő állásokon kívül, Rastoaca—Risipiti (attól kissé délre) keresztút Colestitől délre — Carligele vonalában is vannak állások. Elfogott románok azt vallják, hogy csapataik visszavonulásukat a Sereth mögé folytatni fogják és hogy ennek födözését az oroszok veszik át.

Scheiutól (a Slanicul-völgyben) nyugatra a román 6. hadosztály három ezredéhez tartozó embereket fogtak el. Ugyanott orosz lovasjárőrök vannak.

Állítólag náluk a tüzérség igen nagy lőszerhiányban szenved.

A 84. gyaloghadosztállyal fölváltott 3. turkesztáni hadosztály holmaradását még nem derítették föl. Részeit állítólag Kimpolungra vonták vissza.

Mult hó 25-e és e hó 15-e között foglyok vallomása szerint körülbelül 23.000—25.000 embernyi kiegészítés érkezett a kárpáti vonalra. A veszteségeket, november végétől december 15-ig, 29.000—34.000 főre becsülik.

A 7. hadsereg XI. hadtesténél : ujabb heves támadásokat a Mestecanesci alagút előtt megállítottak ; ettől délre pedig visszavertek ;

az I. hadtestnél : egy ellenséges zászlóalj megtámadta állásainkat az Oratatól (⌖ 1367) 2 kilométerre északra, de visszautasíttatott. Az arcvonal többi részén nyugalom volt.

[1] Slanicul-patak völgyében.

A 9. hadsereg értesítése szerint az 51. honvédhadosztály fölváltását befejezték. A hadosztály parancsot kapott, hogy a 9. hadseregnél visszamaradt dandárát azonnal vonja magához. (Op. 3686. sz.)

Események Mackensen hadseregcsoportjánál:

A 9. hadsereg LIV. hadtesténél és az I. tartalékhadtestnél semmi különös; a Krafft-hadtestnél az ellenség erősebb osztagokkal az egész arcvonalon a hadtest biztosító vonalát végig tapogatta.

A Duna-hadseregnél a Filipestit tartó ellenség elleni támadást 22-re halasztották. A ma itt harcbavetett részek nagyon szívós ellenállásra találtak.

A hadsereg Giurgeni—Filiul—Mocani—Filipesti vonalával áll szemben.

Ehhez csatlakozva az ellenség a 9. hadsereg előtt Visanitól a Cilnau-szakaszig terjedő vonalban áll. A lovashadosztály Strimbul—Rusetul és Tatarulnál van a 9. és a Duna-hadsereg belső szárnya mögött.

A bolgár hadsereg nagyjában elérte a Bas-Chioi—Islam—Geaferca—Muntele lui Jacob (△ 336) vonalát; így az Alsó-Dunától már csak 20 km-re van. Az ellenség mindenütt erősebb ellenállást fejtett ki.

„Az én támadásom még nem hajtható végre, mert a várt „tüzérség vasuti rendetlenségek miatt nem érkezett meg. Német-„országból — a német csapatok részére várt téli fölszerelés helyett „két — egyenkint 60 kocsiból álló — vonat érkezett meg zab-„rakománnyal."

Visszapillantás.

A román hadüzenettől[1] 1916 karácsonyáig lefolyt hadműveleteket áttekintve, az orosz-román hadszintéren a helyzetet így ítélhetjük meg.

A hadrakelt román hadsereg[2] csúfos kudarcot vallott. A románok azt hitték, hogy Brussilow 1916. évi nyári támadása megkongatta a lélekharangot az osztrák-magyar monarchia felett. Meggyőződésük az volt, hogy úgymint 1913-ban Bulgáriában történt, most is csak vértelen diadalútjuk lesz.

A románok haditerve az volt, hogy mindenekelőtt Erdélyt hódítják meg, hogy ezzel az orosz 9. hadsereg megakadt támadó hadműveletének folytatását lehetővé tegyék és hogy az a Keleti-Kárpátokra visszaszorított osztrák-magyar 7. hadsereget — általuk támogatva — teljesen szétzúzza s így utat nyerjenek

[1] 1916 augusztus 27.

[2] Lásd a 2. sz. mellékletet.

Magyarország szívébe és a háborút a szövetkezett és társult hatalmak javára eldöntsék.

A román haditerv csúfosan meghiúsult.

Az Erdélybe betört román hadseregeket hősies csapataink a német segítő erővel vállvetve kiverték, Erdélyt felszabadították, a gazdag román havasalföldet elfoglalták az ország fővárosával együtt, a román hadseregeket megverték úgy, hogy hosszú ideig azok számba sem jöhettek.

Az 1916. évi karácsonyán elért vonal nagyon közel járt ahhoz, melyet a német főhadvezetőség Mackensen tábornagy hadseregeinek kitűzött.

A románok hadműveletе nemhogy előbbre vitte a szövetséges és társult hatalmak helyzetét a keleti hadszíntéren, hanem éppen ellenkezőleg, súlyos válságba juttatta.

Az oroszok déli szárnyukat, melyet Mackensen délről megkerüléssel fenyegetett, a hármas határon túl egészen a Fekete-tengerig voltak kénytelenek meghosszabbítani, ezáltal az orosz harcvonal az eddigin túl még körülbelül 400 kilométerrel meghosszabbodott.

Ahelyett, hogy a románok hadrakelése a szövetséges és társult hatalmak helyzetén javított és az orosz erőkön segített volna, épp az ellenkezőjét érte el. Az oroszok arra voltak kényszerítve, hogy déli szárnyukat megtámasszák és hogy a csávába került, megvert román hadseregek segítségére siessenek.

Bukovinától le a Casinu folyócska völgyéig kiterjedő orosz 9. hadseregtől délre az orosz 4. hadsereg[1] lépett sorompóba Focsanitól keletre és nyugatra, azontúl pedig az orosz 6. hadsereg[2] Suralától le egészen a Fekete-tengerig vonult fel az Alsó-Szereth—Alsó-Duna vonalon. A négy román hadseregből csakis 5—6 hadosztály maradt harcképes, amelyek mint 2. hadsereg, az orosz 4. és 9. hadsereg belső szárnyába belekapaszkodva és az orosz csapatok által mintegy hónaljuk alá véve voltak csak képesek Casinu és Susita folyócskák völgye között megállani és ott lábukat megvetni.

A román hadseregnek többi, sokat szenvedett hadosztálya a Jassy—Targu—Frunos közötti területbe vonult el újjászervezés végett. Itt egy francia misszió vette kezébe a megvert román hadsereg újjászervezését és betanítását.

A román haderő hadrakelése nem segített az oroszok helyzetén, hanem csak rontott azon, mivel a román haderő $^2/_3$ része megsemmisült mint harci tényező és mivel a keleti arcvonalon az oroszok helyzetük megmentését és a fenyegető katasztrófa elhárítását csakis a keleti arcvonalukról kivont 15 gyaloghadosztállyal és 10 lovashadosztállyal tudták elérni.

[1] 6 gyaloghadosztály és 5 lovashadosztály.
[2] 9 gyaloghadosztály és 5 lovashadosztály.

II. FEJEZET.[1]

AZ ÚJÉVI CSATA A KÁRPÁTOKBAN.

1916 december 20. — 1917. január 14-ig.

„Segesvár, december 20."

Mindenütt nagy hóviharok. Nagy hideg.

A hadseregarcvonalparancsnokság a német legfelsőbb hadvezetőségnek az alábbi táviratot küldte :

„A 9. hadsereg értesít, hogy a Krafft hadtesttel el akarja érni a felső Rimnicul Sarat völgyét Dumitrestinél és a fölötte levő területet. További határ gyanánt a Parau Zabalába vezető útat állapítottuk meg kölcsönösen, mely Narujáig az arcvonalparancsnokságé."

„Bár a további elhatározások előtt természetszerűleg a helyzet további fejlődését kell bevárni, mégis, már most, megfontolandó volna, hogy Gerok jobbszárnyának lehetőleg, — amint azt már a fönt megnevezett határmegállapítás is bevezeti — a Putna—Zabala völgyének elérése után északi irány adassék. Ezáltal a 218. hadosztálynak az Ojtoz-csoport előnyomulásánál való oldalozó közreműködése biztosíttatnék. Ezért arra kellene törekedni, hogy a 9. hadsereg balszárnya erőssé tétessék, hogy Krafft ne kényszeríttessék arra, hogy Focsanira bekanyarodjék, ami a Gerok-seregcsoport jobbszárnyának a Trotusu torkolatára való irányítását eredményezné, hanem, hogy a 9. hadsereg balszárnyának eredetileg megadott iránya Cajutura a Trotusu alsó részén körülbelül megtartható volna." (Op. 3705. sz.)

[1] Ehhez a fejezethez 6 mellékletet csatolok :

9. sz. melléklet : hadseregarcvonalam déli szárnyán a Gerok-seregcsoport támadását,

10. sz. melléklet : Mackensen hadseregeinek hadműveletét,

11. sz. melléklet : azon orosz-román haderő tagozását, mellyel hadseregeim és Mackensen hadseregei küzdöttek,

12. sz. melléklet : 1917 január 8-án kelt Op. 88. számú parancsomat a német 49. tartalékhadosztály elszállítására,

13. sz. melléklet : 1917 január 8-án kelt Op. 90. számú intézkedésemet az 1. hadsereg tagozására,

14. sz. melléklet : a támadó hadművelet beszüntetése utáni (1917 január 17.) a kölcsönös harctéri helyzetet.

Erre a német legfelsőbb hadvezetőség Seeckt tábornoknak ekként válaszolt :

„Gerok főfeladata először feltétlenül abban keresendő, hogy ő jobb csoportjával a 9. hadseregnek előrejutását lehetővé tegye és megkönnyítse. Ha ezt eléri és a 9. hadsereg elfoglalja Focsanit, akkor remélhető, hogy a 218. hadosztálynak irányul az alsó Trotusu adható."

„Meg fogom kérni Mackensen hadseregcsoportját, hogy a 9. hadsereg balszárnyát, mely a hegységen megy keresztül, lehetőleg erőssé tegye." (Op. 3703. sz.)

A Gerok-seregcsoport parancsát a 9. hadseregparancsnoksággal közöltem, melyet e hó 18-án 200. I. a. szám alatt adtak ki. E szerint a Ruiz[1] támadó csoportnak, — mely az 1. lovashadosztályból, a német 20. tartalék vadászzászlóaljból és a német 218. hadosztályból áll, — feladata,

a) hogy e hó 23-án estig a ⌖ 804-nél a Parau Zabalában az 1. lovashadosztálynak egy erős vadászkülönítményét úgy állítsa fel, hogy 24-én Nereju—Narujára előnyomulhasson ;

b) hogy a 218. hadosztálynak egy zászlóalj erejű támadó oszlopával, melyhez az 1. lovashadosztálynak lövészei is beosztandók, 22-én a Muntele Verde nyugati lejtőit foglalja el, 23-án pedig Vetrestit megszállva, irányt Narujára vegyen ;

c) hogy a 218. hadosztály zömével 22-én Muntele Condratu (⌖ 1490) — a Lipse (⌖ 1390) tetőtől keletre levő ⌖ 1206 ⌖ 1291 kordonőrsvonalát[2] érje el, hogy azután Tulnicire taszítson előre.

„Események hadseregeim arcvonalán."

„*Geroknál :* a mi 1. lovashadosztályunknak Lopatarira előre-
„tolt biztosító osztagát a faluból kiszorították. Lopatari rövid
„harc után, amelyet a cserkeszekkel vívtunk meg, megint a mi
„birtokunkba került. Különben semmi különös. A hegyeken fagy
„és hóvihar."

„*Az 1. hadseregnél :* eltekintve a valamivel élénkebb tüzér-
„ségi tevékenységtől, a Trotusu völgyében az egész hadseregnél
„csak mérsékelt lövegharc volt."

„Nincs repülőfölderítés. Vihar ; a déli szárnyon eső, másutt
„hó. A középen és északi szárnyon délután a látkör időközönkint
„tiszta. Az utak föláztak."

Az *ellenségnél* az orosz IV. hadtest a román hadsereg felével,, visszavonul ; általános iránya Braila—Galaz. A román 12., 22.,

[1] Ruiz táborbok a mi 1. lovashadosztályunknak parancsnoka.

[2] Jahoros-bérc (⌖ 1118)—Muntele Macradeu (⌖ 1116).
(Op. 3703. sz.)

13., 14., 9., 16., 23. gyalog- és az 1., 2. lovashadosztály Rimnicul Saraton át Tecuciura vonul vissza. Rimnicul Sarattól délkeletre és keletre a románok összekeveredtek az oroszokkal."

„Itt, és Rimnicul Sarattól délnyugatra és délre, a román 6. és 3. hadosztályt, az orosz III. lovashadtest,[1] a VIII. hadtest[2] zömét és a VII. hadtest egyik hadosztályát[3] állapítottuk meg."

„Az orosz VII. hadtest zömét még nem vetették harcba ; a 14. hadosztály[4] egyik dandárának holléte ismeretlen."

„A román 15. hadosztály déli szárnyával, a Zabala völgyben, a kapcsolatot az orosz Transamur és Tusemnaja lovashadosztály tartja fenn. Két orosz lovasszázad Varlamtól 18 km-re keletre fekvő Manesti falunál áll."

„Szökevények azt mondják, hogy a román 15. hadosztály ereje 25 zászlóalj, a Hores milizezred és 2 miliz-zászlóalj ; minden gyalogszázadnak 160 csatára van."

„Rimnicul Sarattól délkeletre az orosz III. lovashadtest és a VII. hadtest egyik hadosztálya[5] a visszavonulást fedezi Zoita—Balaceanul vonalában."

„A román 11., 10. és 1./17. hadosztályok a Buzeu-folyó völgyében Galazra, a 9./19., 2./5. és 7./18., hadosztályok a Filipesci vasútvonal mentén vonulnak vissza."

„Itt a visszavonulást az orosz IV. hadtest,[6] a VI. lovashadtest[7] és a 124. hadosztály fedezi az alsó Calmatuiul-folyó szakaszán."

„A szibériai IV. hadtest egyik hadosztálya (10.), a XLVII. hadtest, a 3. Don-kozák hadosztály és a 3. lövészhadosztály a Dobrudsában a brailai és isacceai hídfőket megszállották."

„Az Ojtozban, Sósmezőnél, az oroszok a románokkal együtt építik az állásokat."

„Még tisztázandó vajjon az orosz gyalogságot és tüzérséget a románok megtámasztására tolták-e be az arcvonalba,vagy pedig hogy fölváltják-e az utóbbiakat ? Az orosz hadosztályok ütközetlétszámát 8000 puskára becsülik."

„A légi felderítés megállapította, hogy a Trotusu völgyében Asaunál, Tazlaunál és a Beszterce völgyében Piatratól délkeletre hátul új védelmi állások készülnek."

„*A 7. hadsereg jelenti :* Orosz foglyok beszélik, hogy a cár „tegnapi nevenapja alkalmából elrendelt támadást az alagút-„támpont és az újitzkányi fűrészmalom szakasza ellen az orosz „78. hadosztálynak 8. zászlóalja hajtotta végre. Gyalogságunk

[1] 1. Don-kozákhadosztály és a 10. lovashadosztály.
[2] 14. és 15. hadosztály.
[3] 34. hadosztály.
[4] VIII. hadtesthez tartozik
[5] 13. hadosztály.
[6] 2., 30., 40. hadosztály.
[7] 3. és 8. lovashadosztály.

„kitűnő magatartásának, különösen az alagúttámpont helyőrsé-„gének és tüzérségünk jó hatásának köszönhető, hogy a nagy „tömegekben háromszor is szuronyrohamot intéző ellenség a „hatalmas orosz tüzérségi támogatás dacára visszaveretett és „óriási veszteségeket szenvedett. A mi veszteségünk : 12 halott. „30 sebesült és 8 eltűnt. Az éjjel az egész hadseregnél csend volt. „Mestecanescinél (△ 1292) a megvert ellenség után taszítva régi „táboriőrsvonalunkat megint elfoglaltuk. A mai nap folyamán „az ellenség a Mestecanesci szakaszon rendkívül heves tüzérségi „előkészítés után négyszer támadott alagúttámpontunk és az „attól délre eső állásaink ellen. A támadásokat mind, részben „kézitusában az ellenség óriási veszteségei mellett visszautasítot-„tuk. A két óra alatt négyszer megismételt rendkívüli hevesség-„gel s nagy tömegekkel végrehajtott orosz támadások koncentriku-„san három oldalról jöttek ; derék Landsturm csendőrzászlóaljunk „különösen kitett magáért. Különben semmi újság."

„Mackensen csak nagyon lassan halad. A 9. — Falkenhayn — „hadsereg biztosító osztagait egy helyen túlerejű ellenség vissza-„szorította. Nagy esőzések vannak ; minden víz alatt áll."

„Az én támadó csapataim most már lassacskán mind meg-„érkeznek, ha Mackensen helyzete megfelelő lesz, akkor hiszem, „hogy 26-án én is megkezdhetem a támadást. Ekkor azon célból, „hogy a támadó csoportot ne csatolják Falkenhaynhoz és hogy „ne szedjék el a babért megint a németek, miután a győzelmet „mi vívtuk ki, én magam előre megyek Csíkszeredára és átveszem „a támadás vezetését ; másrészt ez okul fog szolgálni a nyilvá-„nosság előtt a koronázásról való távolmaradásom esetén, mert „látom, hogy királyunk azt kívánja, hogy ne legyek jelen a koro-„názáson. Nagyon-nagyon bánt az, hogy a magyar király koro-„názásához nem engednek engem, az egyetlen magyar rokonát ! „Ugy értesülök, hogy Arz és Kövess tábornokokat, az alám ren-„delt hadseregparancsnokokat beidézik a koronázásra, pedig „éppen Arz hadseregének egy része is akkor fog támadni. Ebből „az következik, hogy én Arz parancsnoksága elé fogok ülni és „elveszem tőle a vezetést, ameddig ezen offenzíva tart, hiszen ő „nem ér rá vezetni, mert koronázni megy."

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

9. hadsereg. Ugy látszik, hogy a hadsereg balszárnyától Balaceanulig csak oroszok állanak szemben és ott nincsenek romá-

nok. A több vonalból álló és drótakadályokkal ellátott állások elleni támadás előkészítése folyik.

A Duna-hadsereg előtt az ellenség áll és csapataink közelednek hozzája. Orosz bajnokrepülők többször támadták a Duna-hadsereg csapatait.

A Dobrudsában a támadás folytatódik.

December 21.

Értesítettem a Gerok-seregcsoportot, hogy a közeli hadműveletnél számoljon azzal, hogy a német 218. hadosztályt, miután a Putna völgyét elérte, keleti irányban a 9. hadsereg balszárnyának közvetlen támogatására fogják alkalmazni. A 49. tartalékhadosztály egyelőre úgy tartandó vissza, hogy átkarolólag délfelé is el lehessen tolni. Ezért tehát ennek megfelelőleg kell felszerelni. Éppen így szükséges a további ütegeket ökörfogatokkal ellátni, hogy hegyi menetre képesíttessenek. A német 49. tartalékhadosztály alkalmazása a hadseregarcvonalparancsnokság engedélyétől függ ; elhelyezése részletesen bejelentendő. (Op. 3738. szám.)

A német 49. tartalékhadosztály szállítása még folyik ; gyalogságának zöme után 48 órás megszakítás következik be a végből, hogy az 1. hadsereg élelmezését és lőszerkészletét utánpótolhassa.

Az 1. hadsereg szállásmesteri osztálya azt jelentette, hogy a kevéssé teherbíró, a csapat- és lőszerszállítások által túlságosan igénybevett vasutak képtelensége folytán az 1. hadsereg élelmezési helyzete nagyon rossz. Bár a jelentésből kivehető volt ugyan az a törekvés, hogy a hadsereg szükségleteiről állandóan gondoskodjanak, de ugyanakkor kiviláglott annak föltétlen szükségessége is, hogy a hadműveleteket az ellátásra vonatkozó rendszabályokkal összhangzásba kell hozni.

A hadműveleti ténykedések olyan sürgősek lehetnek, hogy azok a csapatok szükségleteinek a lehetőség végső határáig való visszatartását megkövetelik, melyen belül a csapat még képes marad a hadművelet végrehajtására.

Ezt azonban csak az a parancsnokság képes megítélni, mely mind a kettőért, tehát mind a hadműveletekért, mind a harcképességért felelős.

Ebből magától értetődően következik, hogy a parancsnokság határozza meg azt, hogy vajjon a csapatszállítások előzik-e meg a szabályozott utánszállításokat és hogy vajjon ebből a lőszeré, vagy élelmezésé, közelharceszközökké vagy építőanyagé legyen-e az elsőbbség ?

Hogy a szállásmesteri hivatal, mely az ellátásért elsősorban felelős, követeléseit legjobb tudása szerint teszi meg, az magától értetődő, de kell, hogy ez arra is képes legyen, hogy szükség eseteiben segítsen és követeléseit korlátozza.

A szabályzatokra való hivatkozással ugyan nem jutunk előbbre, hanem csak az összes hivatalok együttműködésével egy és ugyanazon cél elérésére.

1915 nyarán a szövetséges hadseregek győzelmes előnyomulásukban Galiciában az offenziva végrehajtásának érdekében összehasonlíthatatlanul nagyobb utánszállítási nehézségekkel küzdöttek meg, mint most. E mellett azonban ne ismerjük félre az itteni harctéren a vasuti helyzetnek nagy nehézségeit. A hadseregparancsnokságnak dolga az, hogy állandóan nagy vonásokban vázolja a hadseregarcvonalparancsnokság előtt az utánszállítási helyzetet, különösen ha az úgy, mint most nehézségekbe ütközik. (Op. 3726., 3746. szám.)

Események az én hadseregeimnél.

„A reggeli jelentések szerint az egész arcvonalamon csend „volt."

„*A 7. hadsereg jelenti:* Tegnap délután 4 óra után az ellen„ség erősbítéseket vonván magához, ötödször is támadást inté„zett a Mestecanesci (⌖ 1099) szakaszon az alagúttámpont ellen. „A legnagyobb hevességgel megindult támadás azonban össze„omlott és vérbe fulladt. Az ellenség 100—150 lépésre állásaink „előtt fekve maradt."

Az oroszok a Mestecanesci szakaszt a 65. és 78. hadosztály három ezredével támadták meg.

Esti jelentések.

„*A Gerok*-seregcsoportnál a jobbszárny lassan előretapo„gatódzik, hogy legközelebb megkezdhesse előnyomulását. Az „1. lovashadosztály Lopatarinál járőrcsatározásokat jelent."

„A német XXXIX. tartalékhadtestnél a Cordonőrsnél „(⌖ 1169) a Runcul mare-tól (△ 1108) délre időközönkint mér„sékelt ellenséges lövegtűz."

„*Az 1. hadsereg* egész arcvonalán mindkétoldali mérsékelt „tüzérségi tevékenység. A Muntele Nemiraval (△ 1653) szemben „az ellenség drótakadályokon dolgozik. A Muntele Faltueanu„tól (⌖ 1244) délre a 10. honvédezred egy zászlóajla a közelférkőző „ellenséget kézigránátokkal megtámadta és visszavetette. Egy „gyengébb ellenséges előtörést a Magyaros-on (△ 1340) kézi„gránátokkal verték vissza. Az érkező csapatok mind nagy késé„sekkel jönnek. Repülőink Comanesci állomását bombázták, lát„szólag jó eredménnyel."

A jobbszárnyon mától fogva következő a szakaszbeosztás: VI. hadtest parancsnoksága Csikcsekefalván, a német 225. hadosztállyal és a 39. honvédhadosztállyal Muntele Nemira-tól (△ 1653)[1] a Magyaros-ig (△ 1340);[1] Stein-csoport a Magyaros-tól (△ 1340)[2] a Határkő-ig (⊹ 1256,)[1] a német 49. tartalékhadosztályhoz tartozó 225. tartalékezreddel, cs. és kir. 24.-, bajor 8. tartalék-, cs. és kir. 61. hadosztállyal és a Daubner-csoporttal.

A felső Slanicul völgyében az orosz lovassággal[3] megvan az érintkezés.

Ismételten érkeznek hírek, hogy az Ojtoz szakaszban az oroszok a románokat felváltják; a foglyok azonban azt állítják, hogy a románok helyzete idáig nem változott.

A szibériai IV. hadtestnek[4] és a 3. lövészhadosztálynak az alsó Duna nyugati partvidékén való fellépésével számolni kell. A szibériai 10. hadosztály állítólag Brailánál, a Dunán a jobbpartra átkelt. Megállapították, hogy a 3. doni kozákhadosztály a Dobrudsában van.

Román foglyok azt állítják, hogy a német 9. hadsereg elől a románok Tecuciura[5], a Sereth-folyó mögé fognak visszavonulni.

„*A 7. hadsereg:* A Mestecanesci-nél (⊹ 1099) arcvonalunk „előtt sok orosz hulla és sok hadianyag fekszik. Különben ma „úgyszólván teljes volt a nyugalom. Látós időben élénk az ellen„séges repülőtevékenység."

„Hideg és derült az idő; a Kárpátoktól keletre sűrű köd és „nehéz felhőzet látható."

Az 51. honvédhadosztály holnaptól kezdve indul Brassóból gyalogságával és a hozzája tartozó nélkülözhetetlen vonataival és a 7. hadsereghez irányíttatik. Tüzérsége és lovassága Fogarasról; a lőszertelep, és a többi vonatok Nagyszebenből fognak elszállíttatni.

„A magyar képviselőházban nagy vita folyik, hogy ki „legyen a koronázó nádorhelyettes. Én nem jöhetek tekintetbe, „mert kijelentettem, hogy nem vállalom, nehogy az én személyem „legyen útban és a nézeteltérések oka."

„Még nem kaptam utasítást arra, hogy szabad-e jelen lennem „a koronázásnál, de minden jel arra mutat, hogy királyunk tanács„adói nem akarják, hogy jelen legyek. Biztosra veszem, hogy nem „engednek föl."

[1] Bezárólag.
[2] Kizárólag.
[3] Tusemnaja lovashadosztály.
[4] 9. és 10. szibériai hadosztály.
[5] Focsanitól kb. 12 km-re északkeletre.

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

9. hadsereg. A támadás előkészületei tervszerűen haladtak. A tüzérség felvonulását az I. tartalékhadtestnél befejezte. A Krafft-hadtestnél a bajor alpesi hadosztály Scheiunál készen áll az előmenetelre.

A *Duna-hadseregnél* a helyzet változatlan.

A *Dobrudsában* a kombinált hadosztály még nem hatolt át az ellenséges álláson Denis Tepe-nél (⌖ 134). A török VI. hadtesttől még nem jött jelentés. A 4. hadosztály egy orosz támadást vert vissza és vagy 900 embert fogott el, akik a 10. szibériai hadosztályhoz tartozmak.

December 22.

A hadseregarcvonal támadó csoportjának tagozása a támadásra, illetve a támadás terve az alábbiakból vehető ki:

1. Ezidőszerint az 1. lovashadosztálynál a német 20. tartalék vadászzászlóalj, mögötte, Kézdivásárhelytől délre, a német 218. hadosztály Gelencze—Felsőcsernáton körül és attól délre van. Az 1. lovashadosztálynak északi szárnya Esztenasor tetőn;[1] (△ 1259) csatlakozólag a 71. hadosztály; balszárny a Cordonőrs közelében a ⌖ 962-nél;[2] ettől északra csatlakozólag a német 187. hadosztály egészen a Gerok-seregcsoport és 1. hadsereg közötti határig; közép Nagy Sándor (△ 1639) és Muntele Nemira (△ 1653) között.

A német 187. hadosztályhoz tartozó 188. ezred még részben az 1. hadsereg déli szárnyán van; a német 225. hadosztály fel fog váltatni és azután gyalogmenetben hadosztályához bevonul.

A német 49. tartalékhadosztály (a 225. ezred nélkül) most érkezik Csíkszeredára, Sepsibükszádra, Sepsibokodra a végből, hogy felzárkózzék Ozsdola—Kézdivásárhely terében.

2. A 39. honvédhadosztály mögött a német 225. hadosztály Ujtusnád—Csíkménaság környékén szállott le vasútról küzdő csapataival és egy ezreddel a 187. hadosztály 188-as ezredét váltja föl; a 39. honvédhadosztály és a német 225. hadosztály egyelőre Melior német tábornok csoportját képezik.

3. A 24. hadosztály a már előbb a Stein-csoporthoz beosztott 47. gyalogdandár nélkül Csíkszereda körül gyülekezik. A hadosztályparancsnokság a VI. hadtest kötelékébe lépve, e hó 18-án átvette a szakaszparancsnokságot a Csobános-völgynek mindkét oldalán a Magyarostól (△ 1340) Sólyomtarig (⌖ 1343) bezárólag a német 225. ezreddel és most előrevonja saját gyalogságát. A hadosztály a támadás előtt Stein báró tábornoknak rendeltetik alá úgy, hogy annak déli határa a Sajthavasa (△ 1555)—Magyaros (△ 1340) vonalától északra lesz.

[1] Bezárólag.
[2] Sósmezőtől északnyugatra.

4. A bajor 8. tartalékhadosztály, a cs. és kir. 61. hadosztály és 47. gyalogdandár[1] még nincsenek összekeverve. A gyimesi út két oldalán a bajor 8. hadosztály zöme van.

Daubner-csoport, a 39. honvédhadosztálynak három zászlóalja és a „Tigris" önkéntes zászlóalj, még a Stein-csoportnak balszárnyát képezik.

5. A támadás végrehajtására a Gerok-seregcsoportnál a cs. és kir. 1. lovashadosztály parancsnokának, lovag Ruiz de Roxas altábornagy vezetése alatt az 1. lovashadosztályból, a német 20. tartalékvadászzászlóaljból és a német 218. hadosztályból a „Ruiz" támadócsoport alakul.

A „Ruiz" támadócsoport feladata:

a) a Lopatari őrstől Manestin át mielőbb fölveszi az összeköttetést a 9. hadsereggel és fönntartja azt;

b) a hó 22-ig este a ⊹ 804-nél a Parau Zabalában az 1. lovashadosztály egy erős vadászkülönítményét készenlétbe helyezi, hogy 23-án Nereju—Narujára előnyomulhasson;

c) a német 218. hadosztálynak egy zászlóalj erejű támadóoszlopa, melyhez az 1. lovashadosztálynak lövészei csatlakoznak, a Curmatura Pietros (⊹ 1348)—Muntele Pietros (⊹ 1658)—Stina Popii (⊹ 1450) gerincet, 23-án a Parau Narujában a ⊹ 560-at és Vestrestit elfoglalja és 24-én Narujára nyomul elő;

d) a német 218. hadosztály zömével megerősítve az 1. lovashadosztály lövészeinek egy részével 22-én Muntele Condratu (⊹ 1483)—Dealul Gomiciul mare (⊹ 1175)—Mesztak-tető (⊹ 1214)—Sóbércz (⊹ 1291) vonalát éri el, 23-án Verful Porculuit (⊹ 1106) és a magaslatokat Lepsától északra az ellenségtől megtisztítja és 24-én a Putna-völgy mentén Tulnici—Negrilestire nyomul elő;

e) a támadócsoport balszárnya (1. lovashadosztály a 20-as vadászokkal) e hó 23-án a Clabucult (△ 1366) és Sboina Verdet (⊹ 1376) elfoglalja. Az Ojtoz-csoport jobbszárnyának tüzérsége 23-án támogatja a megerősített 1. lovashadosztály támadását a Clabucul ellen.

Az Ojtoz-csoport (a cs. és kir. 71. hadosztály és a német 187. hadosztály a XXXIX. hadtestparancsnokság vezetése alatt) időszerint a helyzet további fejlődéséhez mérten Onesti—Tirgul Ocna irányában támad és pedig a cs. és kir. 71. hadosztály balszárnyával Golu Paltinisu (⊹ 1020)—Dealul Cosnatól (⊹ 788) délre halad el, a német 187. hadosztály balszárnyával a Verful Cheschiului (⊹ 1050)—Verful Pravila (△ 875)—Mosolorén át.

A német 49. tartalékhadosztály egyelőre a Gerok-seregcsoportjának tartalékát képezi.

6. Az uzvölgyi csoport a cs. és kir. VI. hadtestparancsnokság alatt a 39. honvéd- és a német 225. hadosztályokból áll és főképen az Uz-völgyében Darmanestire nyomul elő; balszárnya a Sajt-

[1] A 24. hadosztály kötelékébe tartozik.

havasa (△ 1555)—Magyaros (△ 1340) magassági vonulaton Lápos községre menetel.

7. A gyimesvölgyi csoport báró Stein német tábornok vezetése alatt a cs. és kir. 24. hadosztályból, a német 225. gyalogezredből, a bajor 8. tartalékhadosztályból és a cs. és kir. 61. hadosztályból áll s a támadáshoz csatlakozik.

Események hadseregarcvonalamon.

„*A Gerok*-seregcsoportnál a „Ruiz"-csoport megkezdte elő-
„nyomulását."

„*Az 1. hadseregnél* a Sólyomtarnál (△ 1343) több tábori
„tüzet figyeltek meg, mint máskor. Éjfél előtt gyenge orosz táma-
„dásokat űztünk vissza a Csüleméren (△ 1651); különben csend-
„ben mult el az éjjel."

„*A 7. hadseregnél* csend van."

„Én Marosvásárhelyre mentem automobilon és útközben a
„10. és 11. honvédgyalogezredeknek menetalakulatait szemléltem
„meg. Nagyon is kevés a háborúban tapasztalt kiképző s ennél-
„fogva a kiképzés békeszerű."

„Marosvásárhelyen az újságokban olvastam, hogy még
„mindig tart a vita a fölött, hogy Tisza, vagy én koronázzak."

„Megszemléltem a műszaki gyakorlóteret, azután a had-
„apródiskolában dr. Gergő Imre orvos nagyszerűen berendezett
„kórházát és éjjel visszatértem Segesvárra."

„*Déli jelentések.*"

„*Gerok*-seregcsoport: „Ruiz" csoportja előnyomul; az ellenség
„egyes helyeken ellenállást fejt ki. Óriási nehézségek az úttalan
„vidéken."

„*Az 1. hadseregnél* semmi nevezetes."

„*7. hadsereg:* ma éjjel visszafoglalták a Mestecanescin
„(△ 1292) az e hó 18-án elvesztett állásunk utolsó, még ellen-
„séges kézben levő részét. Igy a régi állás megint egészen a miénk."

Esti jelentések.

„*Gerok*-seregcsoport: Ruiznak a Lopatariban levő osztaga a
„Krafft-hadtestnek Manesti oldalvédjéhez csatlakozott. Az ellen-
„ség csak gyenge ellenállást fejtett ki a Parau Zabala és Lipse tető
„(⊹ 1390) között előnyomuló csapatainkkal szemben a ⊹ 1521—
„⊹ 1530-as magaslaton Gortól (⊹ 1785) északkeletre és a Lipse

„tetőtől 5 kilométerre délre levő pénzügyőri háznál (⌖ 790). „Az elért vonal ⌖ 1348[1] a Parau Zabalában levő csendőrőrstől „4 kilométerre északkeletre Stina (⌖ 1450)—Popii (⌖ 1483)—Mun- „tele Condratu (⌖ 1214),[2] a putnavölgyi ⌖ 699 Cordonőrstől „1 és ½ kilométerre északra."

„A XXXIX. tartalékhadtestnél időközönkénti mérsékelt ellenséges lövegtűz irányult állásaink ellen a Runcul maren (△ 1108). Különben semmi újság."

„Az *1. hadseregnél* nincs fontosabb újság."

„*7. hadsereg:* Egy ellenséges század megkísérlette újra „elfoglalt állásainkat Mestecanescinél (△ 1292) megtámadni. „Elkergettük. Nehéz ellenséges lövegtűz éri Kirlibabát s a műutat; „szintúgy Lajosfalvát. Élénk a tüzérség tevékenysége a Cimbros- „lava Wielkara (△ 1613) s a Gura Rucadára. A német 3. Grenadier „ezrednek járőrei a Cimbroslava Wielkatól (△ 1613) nyugatra „behatoltak az ellenséges állásba, 100 méter szélességben lerom- „bolták az akadályokat és betemették a lövészárkot; nyolc foglyot „és egy géppuskát hoztak magukkal. Az ellenséget nagy veszte- „ségek érték. Egy kis helyen 30 halott fekszik. Ezenkívül csak „tüzérségi harc."

Az ellenségről jelentik, hogy a román hadsereg zöme a Moldvába vonul vissza, valószínűleg a Sereth mögé. Foglyok azt állítják, hogy a Dobrudsát is kiürítik. Az oláh arcvonalat az oroszok teljesen átvették.

„A mi békeajánlatunkról ellenkező hírek vannak az ellen- „ségnél. Egy része azt állítja, hogy a cár hajlik a békére, de szövet- „ségesei nem engedik ezt meg. Mások állítják, hogy a cár vissza- „utasítja és a további küzdelmet kívánja."

„Körner ezredes, a VII. hadtest vezérkari főnöke írt nekem „és bizonyítékokat terjeszt elém, hogy mily nagyon sokkal erősebb „volt az ellenséges támadás a 9. Isonzó-csatában a VII. hadtest „ellen, mint a Schenk és a XVI. hadtest ellen. Csak Schenk jobban „értett az események kiszínezéséhez, mint én és ezért szorította „háttérbe az ottani hadseregparancsnokság hadtestem érdemeit."

„Amerika sürgönyöz, hogy Wilson fölszólította az összes „hadviselő hatalmakat, hogy közöljék békefeltételeiket, melyek „esetleg tárgyalásokhoz vezethetnének."

[1] Curmatura Pietros gerinc.

[2] Meszták-tető.

Hírek az ellenségről.

A román 15. és az orosz 4. lövészhadosztály helyzetében változás nem történt. A két hadosztály közötti határ Nagy Sándor (△ 1639) magaslat.

A foglyok azt állítják, hogy az orosz 14. hadosztály[1] még mindig a 48. hadosztály harcterületén van. A román hadsereg zöme visszavonul a Sereth folyó mögé. A 9/19. hadosztálya már december 18-án Brailáról visszament. Foglyok azt beszélik, hogy a Dobrudsát egészen ki fogják üríteni.

Megállapították, hogy december 20-án még a Dobrudsában vannak: a 115. hadosztály,[2] a 3. lövészhadosztály, a 3. Donkozák hadosztály és 61. hadosztály.[2]

Az Oláh-Alföldön az oroszok a románokat már felváltották.

Az orosz 3. lovashadosztály[3] a Duna-szakaszon áll; a 124. hadosztály Vizirulnál, a 8. lovashadosztály[3] Filiulnál, a VI. lovashadtestparancsnokság Perisorinál, a 40. hadosztály[4] Berlestinél, a szibériai 9. lövészhadosztály[5] pedig Filipestinél van; a szibériai 10. lövészhadosztály[7] Brailáról már visszament.

Az orosz IV. hadtest 2. és 30. hadosztályát a Buzaul szakasz elé tolták és Drogul—Galbenul vonalban a VIII. hadtest[8] s a VII. hadtest[9] Rimnicul Sarattól délnyugatra áll.

A XXX. hadtest,[10] a 12. lovashadosztály és az Ussuri lovashadosztály már megérkezett és összeköttetésbe lépett az orosz Duna-hadsereggel.

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadsereg balszárnyának támadása tervszerűleg megkezdődött. Miután az I. tartalékhadtest 21-én estig fölvonulását a legnagyobb nehézségek dacára befejezte és az ellenség előállását elfoglalta, ma reggel, rövid heves előkészítés után, a gyalogsági támadás is megkezdődött.

A curculeasái vasutat és a Vadul Soresti magaslatok közötti egész vonalat elfoglalták. Az ellenséget súlyos veszteségek érték; 10 tisztet és 1749 legényt elfogtak, 13 gépfegyvert zsákmányoltak.

Az LIV. hadtestnél, a rossz utak és a terep nehézségei dacára, a tüzérség fölvonulását és belövését befejezte.

A Krafft-hadtestnél a cs. és kir. 73. hadosztály elérte a magaslatokat Motohanitól délre egészen Margaritestitől nyugatra

[1] Az orosz VIII. hadtesthez tartozik.
[2] Az orosz XLVII. hadtest.
[3] Az orosz VI. lovashadtesthez tartozik.
[4] Az orosz IV. hadtesthez tartozik.
[5] A szibériai IV. hadtest.
[7] A szibériai IV. hadtest.
[8] 14. és 15. hadosztály.
[9] 13. és 34. hadosztály.
[10] 71. és 80. hadosztály.

csőleg. A bajor alpesi hadosztály jobbszárnyával Sarulestinél küzd, balszárnya pedig Sindrilát elérte (Intre Rimnicetől délnyugatra), miután a gyenge ellenséget visszavetette.

A Duna-hadseregnél csend van.

A török 26. hadosztály előtt az oroszok Vizirulra erőket vonnak össze. Brailáról erősbítés ide útban van.

A Dobrudsában az ellenség a bolgár 3. hadsereg előtt éjjel kiürítette állásait. A hadsereg követi.

A kombinált hadosztály délben Hagilari—Nalbaut vonalon túlhaladt; a török VI. hadtest Telita Nicoletelre, a 4. hadosztály Isaccea Kachelre nyomul elő.

A tegnapi zsákmány: 6 tiszt, 1600 legénység és 4 géppuska.

December 23.

„Megjött a távirati értesítés, hogy megjelenésem a koro-
„názásnál „a hadműveleti helyzetre való tekintettel nem vétetett
„kilátásba". Pedig az utolsó pillanatig reménykedtem, hogy a
„magyar király koronázásán, ahol a többi főhercegek mind jelen
„lesznek, én, az egyetlen magyar főherceg is résztvehetek. Vajjon
„a katonai helyzet igazán olyan volna? Akkor nem szabadna
„két alámrendelt hadseregparancsnokot odarendelni. Arra a pár
„órára Budapestről is éppenúgy kiadhatnám telefonon az utasí-
„tásaimat, mint innét. Seeckt tábornok megütközve azt mondja:
„ez igen nagy politikai hiba". Ő egy cseppet sem csodálkoznék
„azon, ha ennek rossz politikai következményei volnának! Igen
„ám — gondolom magamban —, ha háború nem lenne, melynek
„érdekében a magyar becsületesség sok politikai igazságtalanságot
„eltűr. Tépelődöm azon, hogy magyar voltom miatt nem kezdődik-e
„az elnyomás, mely úgy nagyatyámnak, mint István nagybátyám-
„nak s jó atyámnak életét elkeserítette? És nekem is már oly sok
„lelki szenvedést okozott. Eh . . . mit! szeretett magyar csapataim
„elfelejtetik majd velem e keserű emlékű koronázást!"

„Arz és Kövess koronáz, József főherceg pedig veri addig
„az oroszt és románt s lenyeli keservét."

Reggeli jelentések.

Gerok-seregcsoport: A „Ruiz"-csoport főoszlopával a Valea Putna Cordonőrsnél ellenséges ellenállásra talált és lövegtüzet is kapott; előnyomulását a csendes éjszaka után folytatja. Az útnehézségek rendkívül nagyok.

Egész hadseregarcvonalamon más nem történt.

Az 51. hadosztály elszállításánál óriási vonatlépcsőnehézségek ; ott erélyesen bele kell nyúlnom.

Déli jelentések.

„*Gerok*-seregcsoport: „Ruiz" csoportja folytatja előnyomulá-„sát. A Vetrestire irányított oszlop csak gyenge ellenállásra talál, „a Putna völgyében az ellenség előkészített állásait tartja. A német „218. hadosztály támadásba ment át. A 14-es huszárok a Tömlő-„hordónál (△ 1364) levő őrháznál ⌖ 1307 támadással elfoglalták „az ellenséges támpontot. A tartalék 20-as vadászok a Clabucul „(△ 1366) felé előnyomulnak. Jó megfigyelés mellett romboló „tüzük folyamatban van. Itt más újság nincs."

„*1. hadsereg*: Délelőtt 11 óra óta rövid tüzérségi előkészítés „után a Magyarostól (△ 1340) keletre előszögellő állásrészünket „az oroszok megtámadták. A Muntele Nemiraval (△ 1653) szem-„ben állásait építi az ellenség."

„*7. hadseregnél* semmi újság. Egész határozottan megállapít-„tatott, hogy az ellenségnek nincsen elég lőszere és ilyet sürgősen „vár, de 18-ig nem érkezett semmi."

Esti jelentések.

„*Gerok*-seregcsoport: „Ruiz"-nál a Parau Zabalában egyes „osztagok Nerejuig mentek előre. Nerejunak nyugati szegélyét és az „attól északra levő magaslatokat még az ellenség tartja. Egyik „osztagunk a ⌖ 1348-tól (4 km-re északkeletre a Parau Zabalai „csendőrőrstől) Vetrestire visszavetett egy gyengébb ellenséges „csoportot. Az óriási útnehézségek miatt csak igen lassan lehet „előrehaladni. A német 218. hadosztálynak két oldaloszlopa déli „12 órakor a Valea Putnától délre menetel előre ; egyik a Parau „Tisita vasút végénél a ⌖ 950-en át a putnai állomás felé, a másik „egy kilométerre a ⌖ 950-től északra levő magaslattól a ⌖ 1027-en „át északi irányban. Az elért pontokat még nem jelentették. „A putnavölgyi Cordonőrsnél az ellenség ellenáll. A Cordonőrstől „800 méterre délkeletre fekvő magaslatokat elfoglaltuk. Az előre-„jutás a Valea Putnában rendkívül nehéz. Az este még csak egy „hegyi üteget lehetett állásba hozni. A Tömlőhordótól (△ 1364) „délkeletre levő őrháznál és a Lipse tetőnél (⌖ 1390) levő ellensé-„ges állásokból a románokat kivertük. A német 20. tartalék-„vadászzászlóalj és hős székely 82-eseim a 71. hadosztálynak „részei a Clabucul (△ 1366) és pénzügyőri őrház ⌖ 1201 között

„levő ellenséges állásokat, szintúgy az ettől északra levő magas-
„latokat rohammal elfoglalták s néhány foglyot ejtettek."

Gerok értesíttetik, hogy a helyzet szerint egy újabb támadási parancsal a XXXIX. tartalékhadtest részére e hó 25-én nem lehet számolni. (Op. 3782. szám.)

„*1. hadsereg:* A Magyaros (△ 1340) magaslat ellen déltájban „végrehajtott ellenséges támadás tüzünkben összeomlott. Dél-
„után 1 óra 30 perckor igen heves tűzérségi előkészítés után az
„oroszok a Magyaros (△ 1340) két oldalán ismételten támadtak
„és az ormot elfoglalták, amelyet most sűrűn megszállottak.
„A 24. hadosztály jobbszárnyát az ellenséges betörés nem érin-
„tette. Az ellentámadás holnapra el van rendelve. Néhány üteg-
„nek a szomszédos szakaszból kell ezt támogatni, illetőleg közre-
„működni. Különben csak löveg- és járőrharcok vannak."

A hadseregparancsnokságot utasítottam, hogy a ma elvesztett Magyaros (△ 1340) állásnak visszaszerzésére a különböző és elválasztott tüzérségi csoportoknak, úgymint a gyalogságnak kifogástalan időbeli és térbeli együttműködését szabályozó rendelet annál fontosabb, minthogy a VI. hadtestnek és a Stein-csoportnak szakaszhatára a támadási teret keresztülszeli. (Op. 3782. szám.)

„*7. hadsereg:* Gyenge mindkétoldali tüzérségi tevékenység.
„A déli órákban hatástalan ellenséges lövegtűz irányult Kirlibaba
„községére és a műútra, attól nyugatra. A Mestecanesci alagúttól
„délre a Smotrectól (△ 1896) északnyugatra ellenséges támadások
„verettek vissza. Különben csak járőrharcok és lövegtűz."

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadsereg LIV. hadtesténél a német 109. hadosztály Pintecaninál áttörte a két bedrótozott vonalból álló ellenséges állást. Délben a német 301. hadosztállyal jobbról és a bajor 18. hadosztállyal balról a Drogul—○60—○69—Balaceanul vonala el volt foglalva. Erős orosz ellentámadás miatt este Drogul újra elveszett. 1800 fogoly maradt kezünkben.

A német I. tartalékhadtest újabb támadásra erős balszárnnyal átcsoportosult.

A Krafft-hadtest balszárnya, a cs. és kir. 73. gyaloghadosztály és jobbszárnya, a német havasi hadosztály, a magaslatokat Costomirultól nyugatra és Valea Salcieit elfoglalta. A havasi hadosztálynak balszárnya Intre Rimnicétől nyugatra erősen kiépített állásba ütközött.

A német 41. hadosztály és Schmettow-hadtest parancsnoksága az LIV. hadtest jobbszárnya mögé vonatnak.

A Duna-hadsereg készen áll a támadásra és ezt meg fogja kezdeni, amint a 9. hadsereg előnyomulása érezhetővé válik.

December 24.

„Hadseregarcvonalam reggeli jelentései."

„*Gerok*-seregcsoport: „Ruiz"-nál a Vetrestinél előnyomuló osz-„tag tegnap megtörte az ellenséges ellenállást Vetrestitől 4 km.-re „nyugatra és a faluig jutott. A Valea Putnai főoszlop a Cordon-„őrsnél tegnap este elfoglalta az ellenséges állást és nyolc fogoly „és egy géppuska maradt kezében; ma Valea Putna vasúti állo-„mása felé folytatja előnyomulását. A Lipse tetőtől (⌖ 1390) nem „messze levő két Cordonőrsnél (⌖ 1206—⌖ 1291) az ellenséges „állás is már kezünkben van. Az ellenség ugyan kelet felé húzódik „vissza, de a Clabucul (△ 1366) kúpját még tartja; de mi támadunk."

„Az *1. hadsereg* egy kisebb orosz támadást vert vissza."

„A *7. hadseregnél* a Mestecanesci alagútban az ellenség „újabb támadást kísérelt meg, ki akart bennünket füstölni. Mindez „azonban meghiusult. Hideg. Havazások."

„Esti jelentések hadseregarcvonalamról."

„*1. hadsereg:* Míg az ellentámadás a Magyaroson (△ 1340) „nagyon nehezen bírt teret nyerni, addig más helyeken járőreink „ellenséges tábori őrsöket kergettek el. Sajnos, végeredményben „az ellentámadás a Magyaroson (△ 1340) nem sikerült. Állítólag „a tüzérségi tűznek nem volt elég hatása! Mindig üres mentege-„tődzések! . . . A tüzérségi tűznek muszáj elegendő hatást elérni, „hogyha helyesen alkalmazzuk. Természetesen a szegény gyalog-„ság szenved érette ilyenkor, mert mégis rákényszerítik a táma-„dásra és óriási veszteségek érik a sikertelen támadásnál, különö-„sen, ha vissza kell mennie. Az ellenség hat zászlóaljjal és igen sok „géppuskával tartja a Magyaros (△ 1340) tetejét. A hadtest nem „akarja az ellentámadást megismételni, hanem abban a vonalban „kíván maradni, ahova visszaszorították. A hadsereg hallgat e „kérdés felől! . . . Én pedig azt mondom, hogy a magaslatot „föltétlenül vissza kell foglalnunk a legalaposabb előkészületek „és tüzérségi előkészítés után. Ehhez majd tüzérséget és akna-„vetőket fogunk odaszállítani és külön erre a célra be fogjuk „gyakorolni a támadásra hivatott csapatokat."

„Különben mind az 1., mind a 7. hadseregnél csak a rendes „harctevékenység volt."

„*Geroknál:* Ruiz-csoportja Vetrestit elfoglalta. Herestrau „irányában az ellenség erősen ellenállott. A német 218. hadosztály „előnyomulását folytatva, ⊹ 1274—⊹ 1135 Piciorul Gresului— „(⊹ 1116)[1]—Clabucul (△ 1366) vonalát érte el. A Clabucult kézi- „tusában és kézigránátharcban elfoglaltuk. Az ellenség súlyos „veszteségeket szenvedett. A mi veszteségeink, a jelentések sze- „rint, elviselhetők. A Kárpátok átlépésére az egészségügyi elő- „gondoskodásokat a legnagyobb eréllyel létesítjük."

„Este jelenti Gerok a „Ruiz" csoportra vonatkozólag: „A Parau—Zabalai különítmény délután 2 órakor a Nereju nyugati „szegélyén levő ellenséges állást megtámadta; további hírek „hiányoznak. Vetresti birtokunkban van. Erős ellenséges támadás „visszaveretett; ott 31 foglyot ejtettünk. Herestrau előtt ellen- „séges állás van. A német 218. tartalékhadosztály a Valea Putná- „ban egészen a ⊹ 897-es magaslattól délre jutott és ott egy ellen- „séges állásra bukkant. A 14. huszárezred a Clabucultól (△ 1366) „délkeletre egy ellenséges állást rohammal elfoglalt és egy ágyút „zsákmányolt. A Clabucul gerince egészen a Sboina Verdetól (⊹ „1376) egy kilométerre nyugatra és attól délkeletre birtokunkban „van. 65 foglyot ejtettünk a Vetresti csoportnak foglyain kívül. „A szomszéd hadosztályok tüzérsége a támadást támogatta. „A német 187. hadosztály heves ellenséges romboló tűz után a „⊹ 962-ős magaslatot a Cordonőrsnél, Sósmezőtől északra, erős „ellenséges lövészcsoportok megtámadták; az ellenséget gyalog- „sági és tüzérségi tüzünk teljesen visszaverte. Különben nem „volt különös esemény. Egynéhány orosz szökevény."

„Hindenburgtól sürgöny jött, hogy indítsam meg támadá- „somat."

„Ennélfogva kiadom előkészített parancsaimat Geroknak és „az 1. hadseregnek."

„A „Ruiz"-csoport, miután a hegységből a Zabala és Putna „völgyébe kilép, főerejével a Poiana és Tulnici között gyülekezzék. „majd osztagokat tól előre az alsó Putna és a fölső Susita völ- „gyébe Valea Sarei és Soveja vidékén; déli oldalát Narujánál „biztosítja. Összeköttetést tart a 9. hadsereggel Nerejun át.

[1] Muntele Macradeu.

„A Muntele Nemira (△ 1653) szakasza a benne levő csapatokkal („gyalogság, tüzérség) a Gerok-seregcsoportnak rendeltetik alá. „Határ : ⊹ 1615 — egy kilométerrel a Muntele Nemiratól (△ 1653) „északra — Plaiul Ciunget (⊹ 1157)—Verful Baba Rea (⊹ 968) — „Verful Maret (⊹ 689), a határvonal Gerokhoz tartozik. Ezzel „balszárnyának közvetlen védelme az ő föladata. A VI. had- „testnek az Uz völgyétől kétoldalt való előnyomulására csak „akkor lehet számítani, hogyha azt a Gerok-seregcsoport elő- „nyomulása megkönnyíti (Op. 3794. szám). Ugyanez a parancs az „1. hadseregparancsnokságnak is megküldetik."

„Most az a kérdés merül fel, hogy mikorra határozzuk meg „az Ojtoz-csoport harcbavetését ?"

Ennek kitolása a csoport részére még egyes előkészületek tökéletesbítését jelentené, de ez már nem okvetlen szükséges.

Ezzel szemben a barométer fokozatos süllyedése arra figyelmeztet, hogy havazásokkal kell számolnunk. Ezenkívül a talán még most meglevő meglepetés valószínűsége hosszabb halogatás esetében megszünhetik. Bár a 9. hadsereg balszárnyával való közvetlen együttműködés, ha most hirtelen támadunk, még nem lesz lehetséges, mégis valószínű, hogy a támadás az Ojtoz völgyében közvetve hatni fog a 9. hadsereg balszárnya előtt várható ellenséges ellenállásra. A lökést természetesen nem lehet elszigetelten tovább folytatni. Egyelőre ezen támadás céljául Mon. Casin—Grozesti—Slanic vonalának elérése tűzendő ki, melyben az előreláthatólag bekövetkező ellentámadások bevárandók és visszautasítandók volnának. Előreláthatólag az Ojtoz-csoport előnyomulásával az oroszok abbahagyják támadásaikat a VI. hadtestünknél s így ennek és a Stein-csoportnak támadása megkönnyebbíttetnék.

Ezek a megfontolások és annak valószínűsége, hogy a „Ruiz"-csoport is csak akkor fog biztosan előrehaladhatni, hogyha az Ojtoz-csoportnak jobbszárnya Mon. Casint eléri, azon elhatározásra bírtak, hogy az Ojtoz-csoport *támadását azonnal megindítsam.*

Ennélfogva a Gerok-seregcsoport parancsot kap :

„Az Ojtoz-csoport a külön paranccsal a Gerok-seregcsoportnak alárendelt — Muntele Nemira (△ 1653) szakasszal együtt kedden, december 26-án, végrehajtja a támadást."

„A 49. tartalékhadosztályt ezennel Gerok-seregcsoportjának bocsátom rendelkezésére." (Op. 3800. szám.)

Erről egyben értesítettem a hadseregfőparancsnokságot és a német legfelsőbb hadvezetőséget (Op. 3799. és 3812. szám), én magam pedig 26-án délelőtt 9 órakor átveszem az Ojtoz-, Uz- és Gyimes-csoportok közvetlen vezetését is. Hadműveleti

osztályommal tehát 26-tól fogva átmenetileg Csíkszeredára költözöm, míg a főhadiszállás Segesváron marad. (Op. 3799. szám.)

Mint már mondottam, az ellentámadás a Magyaroson (△ 1340) nem sikerült. Az ellenség erejét öt-hat zászlóaljra becsülik, sok gépfegyvere és aknavetője van fönt. A VI. hadtest nem ismétli meg az ellentámadást. Állásunk itt 100—200 lépésre fekszik az ellenségével szemben.

A Magyarosnak (△ 1340) miránk nézve nagyon káros elvesztése igen kevéssé örvendetes intézkedésváltoztatásokra kényszerített.

A Muntele Nemira (△ 1653) szakaszt az összes benne levő csapatokkal a Gerok-seregcsoportnak rendelem alá.

A Lapos (⌖ 1222) és Söverjés-tető (⌖ 1358) magaslati állást föltétlenül vissza kell foglalni, de csak tervszerű alapos előkészületek után. Ehhez a VI. hadtestparancsnokság rendelkezésére álló tartalékait Melior tábornoknak[1] rendeli alá, aki a támadást vezetni fogja. A ⌖ 1615-től[2] Laposig[3] terjedő szakasz a 39. honvédhadosztály szakaszához csatoltatik és annak rendeltetik alá. A Stein-csoportnak jobbszárnyával való együttműködés az 1. hadseregparancsnokság kötelessége. A támadásra tett előkészületekről és szándékról jelentést várok. A VI. hadtest támadására ennélfogva csak akkor számíthatok, midőn a két szomszédcsoport előnyomulása ezt megkönnyíti. (Op. 3799. szám.)"

A Gerok-seregcsoport, mint már mondtam, megfelelően értesítetett erről azzal, hogy balszárnyát önállóan biztosítsa.

A még a ⌖ 1615-től északnyugatra levő 217. tartalékezredbeli csapatrészeket mielőbb föl kell váltani, hogy a támadásra az ezred rendelkezésére állhassanak. (Op. 3802. sz.)

Az arcvonalról helyközi hóviharokat jelentenek.

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadseregnél az ellenség minden eszközzel állását megvédeni iparkodik. Az LIV. hadtest némi teret nyert és erős ellentámadásokat vert vissza. Az I. tartalékhadtestnél a bajor 12. hadosztály a német 89. hadosztály részeivel az uraló magaslatot Petrisorutól északkeletre elfoglalta és 400 foglyot hozott be. Krafftnak balszárnya Vintileascát elfoglalta.

A Duna-hadsereg Mocanit és egy ellenséges támpontot támad Filipestitől nyugatra.

A bolgár 3. hadsereg komoly ellenállásba nem ütközve, Isacceat megszállotta. A kombinált hadosztály átvette tegnap a Duna biztosítását Isacceától lefelé. A 4. és a lovashadosztály macini hídfőt támadja.

[1] A német 225. hadosztály parancsnoka.
[2] Kizárólag.
[3] Bezárólag.

A török VI. hadtest Nicolitel—Hamcearca vidékén a második vonalban van és el fogják tolni, amint a macini hídfőt elfoglalják. Böhm-Ermollinál fokozott a harctevékenység.

„A kedves karácsonyest ! oly csendes és elhagyatott én rám „nézve ! Mennyire szeretnék e szent estén otthon szeretetteimnél „lenni ! . . . Vagy a lövészárokban, mint hajdan az én szeretett „felejthetetlen VII. hadtestemnél ! Mily boldog volnék akkor ! . . . „Feleségemnek szép kis karácsonyfáján meggyujtom a gyertyákat „és lelkem ábrándozva majd hozzája, majd a véres lövészárokba „száll, a jó Istennek ajánlva mind ! Majd meg az a gondolat „bánt, hogy milyen fájdalmas emlékű lesz rámnézve a koronázás, „melyről engem kitiltottak ! Ha lehet, a tűzvonalba sietek, hogy „ne is legyek Magyarországon e rámnézve oly szomorú napon, „hanem azok között keressek vígaszt, akik mindíg megértettek „engem, az én hős csapataimnál!"

December 25.

„Nagymise ! — Kérem az Istent, hogy fiatal királyunkat „vezesse és fegyvereinket megáldja s nemsokára a várva-várt „dicsőségteljes békét megadja nekünk."

„Geroknál a helyzet nem változott. Éppen most értesülök, „hogy két 30.5-ös mozsárüteget és két 15 cm-es messzehordó „ágyút kapok kívánságom szerint."

„Egész hosszú arcvonalamon csak igen csekély tevékenység „észlelhető. Délben a 7. hadsereg csak gyengébb ellenséges „támadást jelent Gura Glodumitól délre, melyet visszavert. „Szélső balszárnyamon a 16. vadászdandár előtt az oroszok állandó „tábori őrsök helyett csak időközönkint megfigyelő járőröket „alkalmaznak."

„*Gerok jelenti :* A „Ruiz"-csoport Furul mare (△ 1417)— „⊹ 1335—⊹ 1274—⊹ 1333 gerincen át[1] előremenő portyázó „különítménye a Krafft-csoport balszárnyával helyreállította az „összeköttetést. A ⊹ 1333-as magaslat támponttá ki van építve „és két-három kozákszakasz által megszállva. Nerejunál és Veresti-„nél nincsen változás. A német 218. hadosztály az ellenség ellen-„állását a Valea Putnában megtörte és a Lepsától északnyugatra „húzódó patak felé közeledik. Reggel óta két orosz és román „zászlóalj támad az általunk tegnap elfoglalt ⊹ 1376-on levő

[1] Plaiul Monteorului.

„állások ellen. A Runcul mare (△ 1108) előtt ma reggel orosz csa-
„patokat állapítottak meg. Az ellenséges arcvonal mögött élénk
„a forgalom."

„*Események estig:* Nerejuban a románokat kozákokkal erő-
„sítették meg. Erős ellenséges állást állapítottak meg Paltinu—
„Herestrau nyugati szegélye ⌖ 929 (Valea Neagrától keletre)
„vonalában. A német 218. hadosztály Lepsától nyugatra meg-
„támadja az ellenséges állást. Lepsától északnyugatra elértük a
„vasutat. Az oldaloszlop a Parau Tisitában a ⌖ 1106-tól nyugatra
„előnyomul a Valea Putna felé. A 14. huszárezredet egy erős
„orosz támadás a ⌖ 1376-tól két kilométerre nyugatra levő magas-
„latról kissé visszaszorította. Ennek nincs jelentősége. Látszólag
„az oroszok fölváltják a románokat."

„Az *1. hadsereg* egész arcvonalán egy kicsit élénkebb a tüzér-
„ségi és az aknavető tevékenység. Az ellenség a Sulta völgyétől
„délre állásainkba behatolt, de azonnal kidobták. Ellenséges járőr-
„támadásokat visszavertek a Bitca Neagrán."

„A *7. hadseregnél* az egész arcvonalon fokozott a tüzérségi
„és a járőrtevékenység. Az 51. honvédhadosztály Borgoprund
„vidékén gyülekezik. Éle ma érkezik meg."

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadsereg LIV. hadteste ellenséges ütegeket küzd le repülőmegfigyeléssel és a német 41. hadosztályt a harcvonalba tolta és ezzel átcsoportosítását a támadás folytatására befejezte.

A német 1. tartalékhadtest kénytelen volt támadásának folytatását 26-ára halasztani, mert nem tudta lőszerét kiegészíteni.

Krafftnál a cs. és kir. 73. gyaloghadosztály a Cilnau völgyétől nyugatra levő magaslatokat Murgestinél elfoglalta. A havasi hadosztály jelentése még nem érkezett be.

A járőrösszeköttetés Gerokkal létrejött.

A Duna-hadsereg a Szivó-különítménnyel megerősített német 217. és bajor 11. hadosztályok az erősen kiépített ellenséges állásokat a Buzau—Braila vasúti vonal két oldalán Cherghisani és a Buzaul folyó között elfoglalták; az ellenség ellenlökéseit Bagdat irányából visszautasították. 1299 fogoly maradt kezükben. A bolgár 1. és 12. hadosztály támadása az ellenséges állás előtt megakadt.

Elrendelték, hogy a Duna-hadsereg jobb szárnyával holnap Vizirulra törjön elő és egész arcvonalával folytassa a támadást amint elegendő lőszere lesz, ami előreláthatólag csak e hó 27-én fog bekövetkezni.

A bolgár 3. hadseregnél a Duna-arcvonalon, Tulcea—Isacceánál, nyugalom van.

Hírek az ellenségről.

A román 53. ezredet[1] az orosz 16. ezred[2] fogja fölváltani. Az orosz 4. lövészhadosztály[3] a Muntele Nemira (△ 1653) magaslaton, az orosz 2. lövészhadosztály[3] a Magyaros (△ 1340) magaslaton, az orosz 49. hadosztály a Cotumba magaslaton van.

Az orosz 4. hadtestparancsnokság[4] Focsaniba érkezett és átvette az orosz VII.[5] és VIII. hadtest[6] vezetését. Az orosz 4. hadsereg kötelékébe tartozik : a román 6. hadosztály, az orosz Tusemnaja, Ussuri, Transamur lovashadosztály és az 1. Terek kozákhadosztály is.

A Dobrudsában az orosz 115. hadosztály és a 3. lövészhadosztály Isacceánál, a szibériai IV. hadtest 10. hadosztálya, a 61. hadosztály és a 3. Don-kozákhadosztály Brailánál a Duna mögé visszament.[7]

Csíkszereda, december 26.

„Még tegnap este egy katonaszállítmányt vivő vonathoz „kapcsoltattam szalonkocsimat és 8 órai út után Földvárra érkez„tem. 4 fok hideg és a mellett sűrűn esik az eső. Gyurits ezredes „és én, miután automobiljaimat a vonatról levétettem, Sepsi„szentgyörgyön át Kézdivásárhelyre megyünk a jeges úton haj„meresztően csúszkálva. Ott Gerok jelentkezik vezérkari főnökével „együtt ; jelentik, hogy a német 187. hadosztály romboló tüzét „megkezdte. Balszárnyán hóvihar és semmi kilátás. Jobbszárnya „Ruiz"-csoport főoszlopával a Valea Putnában haladva Lepsát „elfoglalta és Putna vasúti állomása felé van előnyomulóban. „A Lepsától északra levő Cordonőrstől egy osztag nyomul elő a „Muntele Sboina Neagra (△ 1374) felé. A Clabuculon (△ 1366) „nincsen változás. A német XXXIX. tartalékhadtestnél kiadós „tüzérségi előkészítés után, a betörés a Runcul mareval szemben „levő ⊹ 1095-ön és a Lespediin sikerült, néhány fogoly került „kezünkbe. Az arcvonal többi részén ott, hol egyáltalában látni „lehet valamit, a támadás megindult."

[1] Ojtoz-völgyben.
[2] Nagy Sándor-magaslaton.
[3] Orosz XL. hadtesthez tartozik.
[4] Ragosa gyalogsági tábornok.
[5] 13. és 34. hadosztály.
[6] 14. és 15. hadosztály.
[7] Orosz 6. (Duna) hadsereg, Sacharow lovassági tábornok.

„Az *1. hadsereg* meglehetős csendet jelent."

„A *7. hadseregnél* gyenge ellenséges lövegtűz van az arc-
„vonal egyes részei ellen. Heves hóvihar dúl, amely a középen
„még a málhásállatok közlekedését is teljesen lehetetlenné teszi."

„A jelentések vétele után Ojtozra sietek, ahol a hágón várnak
„a megrendelt lovak. Rettenetes időben, viharban, sűrű havazás-
„ban, melyet időnkint eső vált föl, 5 fok hidegben a Kishavasra
„(△ 1270) lovagolok, melyet az orosz tűzérség elég élénk tűzzel
„árasztott el; röviddel mielőtt fölértem volna, beszüntette tüze-
„lését. Egyik német hadosztály támadását akartam megnézni,
„de úgy látszik, hiába jöttem föl. Saját orromnál tovább nem
„láthattam, oly sűrű ködöt kergetett a zúgó vihar. Sűrű fellegek-
„ben korbácsolá a havasoknak hófödte gyepes partjain tova a
„rohanó ködöt. Fönt alig lehetett kibírni a jeges vihart, mely a
„lovast is majdhogy föl nem döntötte. A közelben ropogó puska
„tüzet alig lehetett hallani, csak a jégborította őserdő zúgását
„és sercegését. Tovább lovagoltunk a Gyopár tetőre (⌖ 1305),
„hol még rosszabb volt. A bennünket vezető öreg népfölkelő
„százados egyszerre csak kijelentette, hogy tovább nem tud vezetni,
„mert eltévesztette az utat és nem ismeri ki magát. Hosszabb
„keresés után egy csoport sebesülttel találkoztunk; szegények
„jeges, ropogósra fagyott vizes köpenyeikben dideregve, véresen
„csak nagynehezen tolták magukat előre a vihar ellen küzdve.
„Sűrű havazás állott be . . . egy telefondrótot pillantottam meg
„s további kérdezősködés nélkül a drót mentén folytattam uta-
„mat; ez biztosan valahova elvezet, hacsak nem visszamaradt
„román vezeték!? Több mint egy órai menetelés után egy kis
„deszkatáborhoz értem egy kopár havas tetején, melyet ordítva
„korbácsolt a dühöngő szélvész, a havat fellegekben hordva. Ott
„két fiatal német tisztet találtam, kik azt jelentették nekem,
„hogy itt a német 187. hadosztály parancsnoksága van. A tábor-
„nok is kijött és jó meleg kakaóval kínált meg. Azt jelenti most,
„délután 1 órakor, hogy hadosztályának támadása — melynek
„személyes vezetése miatt jött ide föl — az óriási nehézségek
„dacára, melyeket a förgeteg okoz, — hiszen minden tájékozódás
„teljesen lehetetlen — lassan, de sikeresen halad, bár a tüzérség
„teljesen ki van kapcsolva, mert nem látni semmit. Két kis ágyút
„egy csomó géppuskát zsákmányolt és 500 foglyot hoztak be
„addig. Egy ideig vártam, hogy az orkán talán elsöpri a fellege-

„ket ; ez alatt a hadosztályparancsnokkal mindent megbeszél-
„tem és a széltől el-elkapva hallgattuk a közvetlen közelünkben
„ropogó, de azután lassan távolodó harcizajt. Mindhiába ! Az idő
„percről-percre rosszabbodván, 3 órakor lóra ültem és Ojtozra
„lovagoltam. Útközben hegyitarack-ütegekkel találkoztam, ame-
„lyek a Kishavasra (△ 1270) jönnek. Csupa friss, egészséges, pozsgás-
„képű magyar fiú ; néhány szót váltok velük és ők vicces felele-
„teket adnak mosolyogva. Ez elfelejttette velem is a hideget s
„a vihart."

„Kézdivásárhelyen kapom meg a déli jelentésemet. Ezek
„szerint az 1. és 7. hadseregnél csak csekély a harctevékenység.
„Gerok harcban áll, de ezidőszerint határozott jelentést tenni
„nem tud. Erre Csíkszeredára megyek, hova este érkezem meg.
„Este értesít Mackensen, hogy támadását folytatja és hogy 1400
„foglyot ejtett. A Jamboli léghajó Galazra 1400 kiló bombát
„vetett (a vasútra és kikötőre)."

„*Gerok jelenti*, hogy a Ruiz-csoport portyázó osztaga Furulon
„(⊹ 1274) túl tegnap a ⊹ 1333-as magaslatot elfoglalta. Nerejutól
„délre kiépített ellenséges állás van, amelyet tegnap oroszok,
„ma reggel óta pedig románok szállottak meg. Herestrauban
„románok és oroszok vannak. A Valea Putnában és Parau Tisitá-
„ban haladó oszlop támadja a Putna állomástól két oldalt kiépí-
„tett ellenséges állást. A Putnától északra levő oszlop Fiua Neagran
„(⊹ 1165) előkészített ellenséges állásba ütközött. A 7. huszár-
„ezred előnyomulásban van a Cordonőrstől a drótkötélpálya két
„oldalán és a ⊹ 1374-re Muntele Sboina Neagrára törekszik.
„A német XXXIX. tartalékhadtest a Runcul marén levő ellen-
„séges állást rohammal elfoglalta és négy orosz ellentámadást
„vert vissza. Az ellenséges állást Sósmező irányában tovább föl-
„göngyölték, a Verful Stineichi (⊹ 1038) magaslatot délután szín-
„tén rohammal elfoglaltuk. A Runcul maretől (△ 1108) délre a
„⊹ 1169-en levő Cordonőrsnél (Leánymezőponkja) csapataim az
„ellenséges állásig jutottak. A rohamot holnap hajtják végre.
„A cs. és kir. 71. hadosztály bal- és a német 187. hadosztály jobb-
„szárnya Sósmezőtől északra elfoglalta az ellenséges állást a
„962 Cordonőrsnél a Verful Cernica hegyen. Ettől északra a német
„189. ezred részei a legelső ellenséges álláson rajtaütöttek és
„továbbnyomultak a Parau Slanic felé. A balszárnyon az erős
„köd minden tüzérségi előkészítést megakadályoz. 550 fogoly,

„többnyire oroszok ; két kis ágyú és 8 géppuska a zsákmány.
„A Sólyomtaron (△ 1343) az ellenség lázasan dolgozik új állása
„kiépítésén. A 7. hadseregnél elég élénk tüzérségi tevékenység
„van. Kirlibabát nehéz ütegek lövik ; óriási hóvihar."

„A látszat arra enged következtetni, hogy Mackensennek
„támadása lassacskán leteperi az ellenséget és azután valószínű-
„leg gyorsabban fog előbbre haladni."

Eredetileg az volt a szándékom, hogy amint az Ojtoz-csoport megindítja támadását, ahhoz a VI. hadtest és a Stein-csoport is azonnal csatlakozik. Tervemet azonban módosítottam, mert a VI. hadtest a Magyaros (△ 1340) magaslatot elvesztette. A VI. hadtest parancsnokával, a német 225. hadosztály parancsnokával és Stein német altábornaggyal történt értekezésem után kénytelen voltam a támadáshoz való csatlakozást december 31-ére halasztani.

„Fabini altábornaggyal[1] és Melior német tábornokkal[2] foly-
„tatott beható megbeszéléseim arra a meggyőződésre juttattak,
„hogy a háború fáradalmai ezt a két urat már teljesen kimerí-
„tették, amiért is én az előbbiről, Seeckt pedig az utóbbiról beható
„jelentést fogunk fölterjeszteni az illető főparancsnoksághoz azzal
„a kéréssel, hogy fölváltsák őket. Fabini kellő nyugalom és pihe-
„nés után újból alkalmazható lesz. Mind a kettő ma a helyzetet
„elveszettnek tekinti és csapataikat nem vélik arra elég jóknak,
„hogy tovább küzdhessenek. Úgy látom, hogy ez a két úr veze-
„tésre egyelőre nem való."

Eredeti szándékunk az volt, hogy a VI. hadtest és a Stein-csoport támadását az ojtozi támadás megindulása után hamarosan megkezdeni. A Magyaros elvesztése azonban a VI. hadtestnél a hó 24-én az intézkedésben a már följegyzett változtatást tette szükségessé.

A támadás elhalasztása december 31-ére sehogyan sem felelt meg a hadászati helyzetnek, de a helyi viszonyok tették elkerülhetetlenné. A túlságosan igénybevett és kevéssé teljesítőképes vasutakon, a rossz hegyi útakon és ösvényeken lehetetlen volt odavinni elegendő tüzérségi és hegyi fölszerelést. A nehéz támadás sikerének feltétele az erősebb tüzérségi hatás volt. Csakis ez lett volna képes a gyalogság előmenetelét lehetővé tenni. De az is lehetséges volt, hogy az ellenség tartalékait a legfenyegetettebb helyre, Gerok felé tolja el. Ez a mi támadásunkat észak felé megkönnyítené.

[1] A VI. hadtest parancsnoka.
[2] A német 225. hadosztály parancsnoka.

Ennélfogva Seeckt tábornok távollétem alatt, de teljesen az én szándékom szerint, mind az A. O. K.-nak, mint a német O. H. L.-nak alábbi sürgönyt küldte:

„A Gerok-seregcsoportnak Ő cs. és kir. Fensége, a hadseregarcvonalparancsnok úr személyes jelenlétében lefolyt támadása hatásában lényegesen csökkent az arcvonal legtöbb részén minden tüzérségi hatást kizáró nagy köd miatt."

„A lőszer és hegyifölszerelés utánszállításában beállott nagy nehézségek mind a cs. és kir. VI. hadtestnél, mind a Stein-csoportnál a támadás megkezdését a Trotusu völgyében nem engedik meg december 31-ike előtt. (Op. 3834. sz.)"

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadsereg támadása az erős köd miatt délig késett. Az LIV. hadtest Balaceanult elfoglalta és Ghergheasa irányában teret nyert. 355 fogoly.

Az I. tartalékhadtestnél a balszárnyon a 89. hadosztály kezdte meg a támadást és betört az ellenséges állásba. A bajor 12. hadosztály jobbról csatlakozott. A 76. tartalék és a 216. hadosztály balszárnya is sikert ért el. Az egész ellenséges állást a vasúttól nyugatra elfoglalták. Zsákmány: 19 tiszt, 2959 legénység, 10 gépfegyver és 2 aknavető. Estig a hadtest elérte Odaia Sutut; jobbszárny a vasútnál, balszárny az erdőben Pardositól keletre.

Krafft hadteste a cs. és kir. 73. hadosztállyal Cilnautól keletre a parton megvetette lábát. A havasi hadosztály jobbszárnyával a magaslatokat Spidelétől északra és délre elfoglalta. Közepe Jitiánál küzdött. A balszárny a ⌖ 880-tól (4 kilométerre keletre Neculetetől) keletre nyomul elő.

A Duna-hadseregnél a Naslamoff-különítmény elérte a 28-as magaslatot Tibenesti Noitól délre. A török 26. hadosztály előzte az ellenséget a ⌖ 24-ről a Vizirultól délre. A bolgár 1. hadosztály Filiult és Jonestit elfoglalta, mire az ellenség Batogult és Mocanit kiürítette. A német 217. és bajor 11. hadosztály a tegnap elért állásban a vasút két oldalán támadásra fölvonult. Az ellenség ezen hadsereg előtt Tibenesti Noi—Vizirul—Caramidari—Dedulesti—Bagdat vonalát tartja. Zsákmány 103 fő és 4 gépfegyver.

A lőszerszállítás nehézségei csak e hó 29-én fognak véget érni, amidőn a Bukarest—Ploesti—Buzau—Cilibia vasút készen lesz.

Csíkszereda, december 27.

„Fölséges hideg téli reggel. Napos, felhőtlen ég! Első tekin-
„tetem régi barátomra, a Hargitára talál. Jéggel és hóval födött
„szép fenyvesei ragyognak. Kissé északra innét a Görgényi hegyek
„a Mezőhavassal."

„*Az 1. és 7. hadseregnél* semmi különös újság. A VI. had-
„testnél egy tűzcsapást csináltunk."

„*Geroknál* Nereju és Vetresti körül nincsen változás. Az ellen-
„ség a Putna völgyétől északra, a Lepsától északnyugatra levő
„völgy felé tegnap későn délután egy ezreddel erélyesen támadott.
„Véres vereséget szenvedve kénytelen volt visszavonulni. A német
„XXXIX. tartalékhadtestnél tiszta légkör mellett a tegnap el-
„foglalt vonalat tartjuk."

„Gerok délben jelenti: „Ruiz"-csoportnál a német 218.
„hadosztály folytatja támadását Putna állomása felé (az ellen-
„séges állás attól északnyugatra van). Itt az orosz 12. lovas-
„hadosztályt és románokat állapítottak meg. A mi 6. lovas-
„dandárunk a német 20. tartalék-vadászzászlóaljjal a Sboina
„Neagra (△ 1374) magaslati vonal ellen nyomul. A német XXXIX.
„tartalékhadtest folytatja támadását. Az oroszok erős ellen-
„támadása a Runcul mare (△ 1108) ellen zárótüzünkben teljesen
„összeomlott. A Nagy Sándortól (△ 1639) keletre levő orosz állá-
„sokat elfoglaltuk."

„Az 1. és 7. hadseregnél fokozott az ellenséges lövegtűz."

„Nem egészen értem az orosz vezetésnek gondolatmenetét,
„hogy a birtokukban levő román területet meg akarják védel-
„mezni, midőn a Dobrudsát teljesen föladják? Ezt megtéve —
„nézetem szerint — a Duna hatalmas akadálya dacára balszár-
„nyukat és a Romániában küzdő hadseregük hátát igen nagy
„veszélynek teszik ki. Csak a térképre kell nézni! És ha Romá-
„niában még egy támadást akarnánk megkísérleni, akkor éppen-
„séggel nagyon aggályos ez. Csak akkor van értelme, ha a Duna—
„Sereth vonala mögé szándékoznak visszavonulni. Akkor pedig
„mirevalók a végtelenül veszteségteljes ellentámadások az egész
„román arcvonalon? Vagy pedig olyan igen nagyon szükségük
„volna erre a négy hadosztályra másutt? Tán az én támadásom-
„mal szemben? — hogy ilyen kockázatot is magukra kellett
„vállalniok, akkor, ha okosak, iparkodjanak mielőbb a Sereth
„mögé jutni. Eddig 12 lovashadosztályt és legalább 3 gyalog-
„hadtestet vontak Mackensen és az én arcvonalam elé — hála
„Istennek — eddig minden siker nélkül. Az óriási vasúti nehéz-
„ségek mellett, melyeket eddig képtelenek leküzdeni, egy had-
„osztálynak Lucktól Focsaniig több hétig tart az eltolása. Eddig
„az orosz XXX., VII., VIII. hadtest jött ide, most még a XVI.-at

„is várják. De mi lenne, ha Hindenburg a Kárpátoktól északra,
„vagy még följebb indítana meg egy támadást ? Ha tőlem függne,
„én a Kárpátoktól északra, mondjuk Kolomea—Csernovitz irá-
„nyában törnék át, annál is inkább, mert onnét sokat vontak ki
„az oroszok és apósomnak jobbszárnya, Böhm-Ermolli, elég erős
„erre. Az én jobbszárnyammal szemben az orosz 4. hadsereg áll,
„parancsnoka az állítólag kevéssé tehetséges Ragosa tábornok.
„Csak annyit tudok róla, hogy ő ezidén, júliusban Brussilow téma-
„dását támogatta Skrobowánál ; föláldozta csapatait, tömeg-
„rohamokra kergetve azokat és csak kis helyi eredményeket
„tudott kierőszakolni, amelyeket hamarosan újra elvesztett."

Események estig.

„*Gerok:* „Ruiz" csoportja Nerejunál egy gyengébb román
„támadást vert vissza. Herestraut legalább három ellenséges
„zászlóalj tartja megszállva ; ott tüzérség is van. A Putna-csoport
„a Putna vasúti állomástól keletre rohammal elfoglalta az erős
„ellenséges állást, szintúgy a Verful Steiuluit (⌖ 1046) és üldözi
„az ellenséget a Putna völgyében és a Fta. Bucur (△ 1116) felé.
„Az orosz 12. lovashadosztályt itt a legsúlyosabb veszteségek
„érték. A mi derék 14-es huszárezredünk s a német 20-as vadá-
„szok kemény tusában a Muntele Sboina Neagratól (△ 1374)
„nyugatra fekvő hegyhátat elfoglalták és erős román ellentáma-
„dásokat a legnagyobb vitézséggel vertek vissza, bár a románok
„rendkívül hevesen támadtak. A csatateret megszámlálhatatlan
„sok román halott borítja. A német XXXIX. hadtest az ellen-
„séges főállást a Verful Stineichitől (⌖ 1038) a ⌖ 780-as gerinc
„felé fölgöngyölte. A cs. és kir. 71. (Goldbach tábornok) hadosz-
„tály az erősen kiépített Verful Popiit rohammal elfoglalta, a
„német 187. hadosztálynak jobbszárnya pedig a nagyon szívósan
„védett Verful Cernica állást, hol több igen heves ellentámadást
„vert vissza. Ennek a hadosztálynak közepe és balszárnya több
„ellenséges állást foglalt el az 537-es vadőri laktól nyugatra és
„délre a Valea Slanicban, a ⌖ 1405-ön, a Nagy Sándortól (△ 1639)
„keletre, a Bitca Pufun (△ 1070) és a ⌖ 1108-on, a Muntele
„Clejától nyugatra. Ma 11 tisztet — közöttük egy őrnagyot —,
„700 orosz és román katonát, 9 géppuskát kerítettünk kézre.
„A VI. hadtestnél csak rendes csatározás és tüzérségi harc volt.
„Négy ellenséges repülőt lőttünk le légiharcban; a miénkek közül
„egy nem tért vissza. Onesti állomás lángokban áll."

„Az *1. hadseregnél* egy ellenséges aknavető lövi állásunkat „a Muntele Faltueanu ⌖ 1244-től délre. Különben tüzérségi harc."

„A *7. hadseregnél* a Mestecanesci (⌖ 1099) szakasz heves, „nehéz ellenséges lövegtűz alatt áll. Főképen a Papp-szakasznak „déli és északi része. A Ludowa (△ 1466) vidékén egy 40 tagból „álló ellenséges járőrt kézigránátokkal megsemmisítettünk.'

„Így nálam most már az újévi csata a Kárpátokban meg-„kezdődött."

Ma a cs. és kir. VI. hadtestnek és a Stein-csoportnak alábbi parancsot küldtem :

„A Stein-csoport, miután a Sólyomtart (△ 1343) e hó 30-án elfoglaljuk, a Trotusu völgyének mindkét oldalán 31-én támadását végrehajtja és Comanesci irányában lehetőleg messze nyomul elő. A Csobános völgy ébenegyesített, a 24. hadosztályhoz tartozó tüzérség a Sólyomtar (△ 1343) elleni támadás után úgy csoportosul, vagy úgy vonandó előre, hogy a VI. hadtest balszárnyának csatlakozó támadásánál közreműködhessék."

„A VI. hadtestparancsnokság az Uz völgyének mindkét oldalán levő állásainak megtartása mellett úgy készíti elő a Söverjés tető (⌖ 1358) — Magyarós (△ 1340) — Lapos (⌖ 1222) gerinc visszafoglalását, hogy támadásával azonnal megindulhasson, amint a Stein-csoport a Sólyomtart (△ 1343) elfoglalja és a tüzérség a Csobános völgyből a támadásnál közreműködhetik".

„A hadtestparancsnokság szándékának megfelelően egy-egy nehéz tarackot vigyen a Keresztes (△ 1387) magaslatra és a 789-es pénzügyőri házhoz a Csobános völgyében. Erre a célra két ilyen löveg Csikszeredán készenlétben lesz. A szállítás és fölállítás, úgymint a lőszerrel való ellátás a VI. hadtestparancsnokság föladata, amely erre a célra a neki alárendelt munkásosztagot is felhasználhatja. (Op. 3842. sz.)"

Egyidőben a Litzmann-csoportnak is megy parancs :

„Kívánatos, hogy a Litzmann-csoport a VI. hadtest és Stein-csoport támadását tüntetéssel támogassa e hó 30. és 31-én. Az 1. hadseregparancsnokság felszólíttatik, hogy előterjesztést tegyen erre vonatkozólag, főképen a tüntetés nagyságára (gyalogság és tüzérség szempontjából) vonatkozólag. (Op. 3842/15. szám.)"

A 7. hadseregparancsnokságot értesítettük, hogy az 51. honvédhadosztály beállítása után a 73. gyalogdandárt az 1. hadseregnek vissza kell adni, éppen úgy január közepén a cs. és kir. 10. lovashadosztályt. (3834/2. Op. sz.)

Hírek az ellenségről.

Nerejunál megerődített állásban román gyalogság van. Hírek szerint az Ojtoz völgyet az orosz 14. hadosztály fogja megszállani,

mely átveszi a parancsnokságot a román 53., 80. és 13. ezredek fölött. A Nagy Sándor (△ 1639) magaslaton az orosz 4. lövészhadosztályhoz tartozó 16. ezred áll, melynek egy részét hír szerint az orosz 14. hadosztály fogja fölváltani. Az orosz V. hadtest egy részét[1] Piatrán állapították meg.

Az orosz Duna- (6) hadsereg megbízható hírek szerint az orosz IV., a szibériai IV., a III. és a VI. lovashadtestből áll. A 9. lövészhadosztály a Buzau—Braila vasúttól délkeletre, az orosz 40. hadosztály hozzácsatlakozva a vasútvonaltól északnyugatra áll; mögötte az orosz 10. lovashadosztály van.

Úgy hírlik, hogy az orosz 64. hadosztálynál, mely Kirlibabával szemben van, a nehéz tüzérséget az arcvonalból kivonták. Az orosz 82. hadosztálytól a 82. tűzérdandárt és géppuskáinak nagy részét Romániába szállították el. A 64. és 82. hadosztályokat állítólag ki fogják vonni a harcvonalból.

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadsereg, Rimnicul Sarattól délre, a mai napon teljes győzelmet aratott.

A német I. tartalékhadtest előtt az ellenség Costieni d. j. — Odaia Satu — és a Pardositól keletre levő erdő vonalában újból megkapaszkodva ellenállást próbált kifejteni. Délelőtt a műút két oldalán tömegekkel ellentámadásba kezdett, amelyet a 76. tartalékhadosztály és a bajor 12. hadosztály visszautasított. Ezután a hadosztályok előretörtek, a 76. Rimnicul Saratba hatolt be, a bajor 12. a várostól északra nyomult tovább elő és a német 216. hadosztály a vasút két oldalán előrehaladva, délután Obiditit és Rimnicul Sarat keleti szegélyét érte el. A német 89. hadosztály kitisztította a Pardosi erdőt.

Az LIV. hadtest a 41. hadosztállyal elfoglalta az erősen megszállott ⊹ 62-es magaslatot Balaceanultól északra. Az ellenségnek erős ellentámadása összeomlott. A 301. hadosztály Socariciult és az ellenségnek egész állását Balaceanulig elfoglalta. A 109. hadosztály a 41-től jobbra Ghergheasától délre betört az ellenséges állásba. Délután Ghergheasa ellen előnyomult, a 41. hadosztály Salcioara ellen, a 301. hadosztály a Salcioara—Rimnicul Sarati műút ellen. A német 115. hadosztály előtt az ellenség Drogulnál még tartja magát. Zsákmány 2970 fogoly, 22 gépfegyver.

Krafft hadtesténél a cs. és kir. 73. hadosztály jobbszárnya előnyomul a Pardositól északnak húzódó magaslati vonulaton. A havasi bajor hadosztály négy heves ellenséges támadást a Rimnicul Sarat völgy két oldalán véresen visszavert és Dumitresti s Dealul Lung irányában teret nyert.

Duna-hadsereg. A sűrű köd a harctevékenységet megakadályozta. Az ellenségnek erős ellenhatása Buzaultól északra, a

[1] 11. lovashadosztály.

hadsereg balszárnyán, útját állotta annak, hogy a bajor 11. hadosztály támadása Bagdat irányában előbbre jusson. A hadsereg a támadást folytatni fogja akkor, amint a 9. hadsereg jobbszárnya előmenetelével az ellenség oldalozó nyomását félrehárítja.

A bolgár 3. hadseregnél délben erős tüzérségi küzdelem volt az egész arcvonalon. A kombinált hadosztály a Tichilestitől északra és északkeletre, a lovashadosztály a ⌖ 161 magaslatot Grecitől északra elfoglalta. A török 25. hadosztály holnap a török VI. hadtestet követni fogja Harsovára.

A 9. hadsereg esti jelentésére Falkenhayn tábornokhoz a következő táviratot intéztem:

„Mielőbbi távirati értesítést kérek, hogy a 9. hadsereg balszárnya, mely irányban fog előnyomulni? A 218. hadosztály e hó 27-én az ellenséget (orosz 12. lovashadosztály) a Putna vasúti állomásnál megverte és a Putna völgyében előnyomul. Ettől délre, Herestraunál, körülbelül három ellegséges zászlóalj van állásban. (3842/18. Op. sz.)"

Erre a 9. hadseregparancsnokság ekként válaszolt:

„Krafft hadtestének balszárnya először is Dealul Lungra nyomul elő, ahol e hó 27-én járőrök orosz ellenállásba ütköztek. A 28-i események lefolyásától függ, hogy vajjon a Plaginesti—Focsani-út felé való irányt betartjuk-e, vagy pedig hogy a havasi hadosztályt Dealul Lungról északi irányban bekanyarodtatjuk." (3842/18. Op. sz.)

December 28.

„Mind a két hadvezetőséget Seeckt tábornok révén telefo-
„non kérettem, hogy még ne tegyék a hivatalos sajtójelentésbe
„az eddig elért szép eredményeinket, mert előnyomulási nehéz-
„ségeink olyan módfölött nagyok és bizonyos visszacsapások sem
„lehetetlenek, tehát jobbnak vélem, ha akkor hozzák nyilvános-
„ságra támadásomat, ha olyan vonalat értem el, melyben állandó
„védelemre is berendezkedhetünk. Minden oszlopom a szomszéd-
„jaitól teljesen elkülönítve és messze nyomul elő a Kárpátok
„zordon hegyei között; önállóan küzd, nem sejtve, hogy két
„oldalt mi történik. Hátulról értesítjük őket és tartjuk összhang-
„zásban a sok kis hadműveletet. Ha összhangba hozható nagyobb
„eredményünk lesz — és úgy látom, ez ma már megvan —, akkor
„kiléphetünk vele a nagy nyilvánosság elé. Holnap két újabb
„hadosztályomat is utasítom, hogy támadó előnyomulásukat
„megkezdjék. Igy most már nem is tudom, hányadik nagy kár-
„páti csatában vagyok. Én az 1914—1915-i telet egy nagy csatá-
„nak minősítettem. Boroević, ha jól emlékszem, 5 kárpáti nagy

„csatáról beszélt, amelyben vele részt vettem. Most ehhez kell „számítani az 1914-i októberi csatát, az e hó elején és a most „vívott csatát, akkor ez volna a nyolcadik. De igazában nem „tudom megállapítani, csak azt, hogy rengeteg sok küzdelmem „volt már szeretett szép Kárpátjainkban."

„Mondom, most a Gyimes-völgyből kezdjük meg majd az „előnyomulást, minthogy az Ojtoz és Putna már a mienk. Remé- „lem, hogy néhány napon belül egész támadó csoportom a Kár- „pátok keleti oldalán ki fog lépni a hegyek közül. Igaz, hogy akkor „következik be majd a pillanat, amidőn az oroszok minden ren- „delkezésére álló erejükkel, talán erre a célra hozott friss csapa- „tokkal nagy ellentámadást fognak megkísérelni, hogy engem „a Kárpátokba visszaszorítsanak. Már ma is nagy hevességgel „támadtak és bár óriási veszteségek érték őket, a legcsekélyebb „eredményt sem érték el."

„*A mai jelentések az én hadseregarcvonalamon.*"

„*Reggeli jelentések.*"

„*Gerok:* A „Ruiz"-csoportnál a német 218. hadosztály bal- „oszlopa tegnap délután elfoglalta az ellenség erős állását a Putna- „völgytől északra, illetve a Fiua Neagratól (⌖ 1165) délre (Muntele „Coasii ⌖ 1088). Ugyanekkor vitéz 7. huszárezredem nagyszerű „lendülettel keserves tusában elfoglalta a drótkötélpálya melletti „⌖ 1287 magaslatot a Sboina Verde (⌖ 1376) és Muntele Sboina „Neagra (△ 1374) között. Az éjjel félig-meddig csendes volt. A teg- „napi zsákmányom 12 géppuska, 1 aknavető, valamint 27 tiszt, „1030 ember fogatott el."

„Az *1. és 7. hadseregnél* nincsen különös följegyezni való."

„Itt 11 fok hideg van."

„Csík-Gyimesbükkre megyek automobilon és meglátogatom „a 61. hadosztály parancsnokát s a bajor 8. hadosztályt, onnét „egy tábori taracküteghez megyek a Csülemérre (△ 1651). Lassú „orosz lövegtűz van. A magyar 29. népfölkelő ezrednek egyik „zászlóalját szemlélem meg, ahol a Doberdó nehéz óráiban meg- „ismert Vida főhadnagyra találtam."

„A csángók lassacskán visszajönnek falvaikba; házuk „küszöbén letérdelnek, azt szeretettel megcsókolják, megciró- „gatják és áldják az Istent, hogy visszajöhettek. Könnyekig meg- „hatva nézem e megkapó jelenetet. Néhány falu egészen el-

„pusztult, földig leégett. Ez a kozákok műve főképen, mert a „románok, bizton abban a hitben, hogy ez már az övéké lesz, „aránylag kevés kárt csináltak. Kevés szép erdőt látok, több- „nyire kopár, fűvel benőtt meredek partokat."

„Most hivatalosan is értesülök, hogy Kövess vezérezredest, „a 7. hadsereg és Arzot, az 1. hadsereg parancsokát a koronázás- „hoz rendelték. Nagyobb megbántás, sőt nagyobb megszégyenítés „nem érhetett volna, minthogy alantosaimat berendelik, nekem „pedig megtiltják megjelenésemet. De háborúban vagyunk ; a „haza veszélyben ; kötelességemet hűségesen fogom teljesíteni és „ha lehetséges, még szókimondóbb leszek, mint eddig."

„Események délig."

„Geroknál : Nerejunál és Vetrestinél nincsen változás. „A német 218. hadosztály Tulcinitől két kilométerre nyugatra „levő magaslatokat és a ⌖ 1069-et rohammal elfoglalta és most „a Fiua Neagrat (⌖ 1165) támadja. A 6. lovasdandár (huszárjaim) „és a német 20. vadászok megtisztították a Sboina Verde (⌖ 1376)— „Muntele Sboina Neagra (△ 1374) gerincét és erős biztosító csapato- „kat toltak előre északi irányban. A német XXXIX. hadtestnél a „cs. és kir. 71. Goldbach-hadosztály Leánymező ponkját (⌖ 1169) „rohammal elfoglalta. A Coarnealet (⌖ 1151) megtámadják. „A Verful-mierlariei oszlop északnyugat felé nyomul előre. A völgy- „ben haladó oszlop délelőtt 11 órakor Harján vonul keresztül. „Ugyanezen időben a német 187. hadosztály jobbszárnya Golu „Paltinisu (⌖ 1020) és Baile Slanicet támadja. Közepe és bal- „szárnya Bitca Pufuról (⌖ 1070) Verful Cheschiului (⌖ 1050) felé „halad ; egy egész ezred a ⌖ 1071-ről Ciungi lui Rotila (⌖ 981) „felé és a Muntele Nemiraról (△ 1653) Plaiul Ciunget (⌖ 1157) felé. „Gerok kérdi, hogy a VI. hadtest hogyan fog balszárnyának „védelméről gondoskodni ?"

Hogy a Gerok-seregcsoportnak balszárnya a további előnyomulásnál elegendő biztonságban lehessen, a VI. hadtestparancsnokságnak alábbi parancsot küldöm:

„A Gerok-seregcsoportnak bal oldalosztaga (217/III.) a Muntele Nemira mareről (⌖ 1627) a ⌖ 1390-en át kelet felé menetel a gerincen. Hogyha az ellenségnek sikerülne a VI. hadtest jobbszárnyának és közepének szenvedőleges viselkedése folytán a hadtest arcvonala elől erőket elvonni és azokat a Muntele Farcu mareről (⌖ 1350), vagy attól keletre a Gerok-seregcsoport balszárnya

ellen harcba vetni, akkor a támadás folytatása kérdésessé válhatik."

„Ennélfogva föltétlenül szükséges, hogy a hadtestnek az Uz völgyétől délre levő részei az ellenséget az arcvonal előtt lekössék. Éppen úgy ezeknek a csapatoknak készen kell lenniök, hogy az ellenséget közvetlenül és nyomon kövessék, ha állásait föladja, illetve az ellenséget azonnal támadják meg, ha ez erőit az arcvonalon észrevehetően gyengíti. 3858/4. Op. sz."

„Az *1. és 7. hadseregnél* csak kisebb járőr- és tüzérségi har-
„cok voltak."

„Holnap kell megindulnia baloldali támadócsoportomnak,
„hacsak az oroszok visszavonulása nem sietteti előnyomulásomat.
„Az én támadócsoportomtól északra levő több magasabb parancs-
„nokság ma annak a nézetének adott kifejezést (melyet a náluk
„megfigyelt orosz és román tüzérségnek és gyalogságnak vissza-
„huzódásával okolnak meg), hogy az ellenség az Erdős-Kárpátok
„arcvonalának közepéig megkezdte visszavonulását, az én táma-
„dásom vonalaikat igen kényes helyen áttöréssel fenyeget-
„vén. Őszintén bevallom, hogy ezt ma nem tartom kívánatosnak,
„mert akkor ők a vereség elől kitérhetnek. Ennek folytán elrendel-
„tem, hogy ahol az ellenségnek hátrahúzódását, vagy vonalainak
„ritkulását észlelik, ott csapataim azonnal a legerélyesebben
„támadjanak. Seeckt tábornok és én azon a nézeten vagyunk,
„hogy a visszacsapás veszélye még ma teljes mértékben fönnáll,
„mert az ellenség még igen nagy erősbítéseket hoz vasúton. Ezért
„szeretném, ha Böhm-Ermolli Gácsországban szintén megfelelőleg
„fokozatosan nyomná az ott gyengülő ellenséget és másrészt,
„mert az én támadóoszlopaim, csoportjaim erélyes és ügyes ellen-
„intézkedések által egyenkint megállíthatók és esetleg meg is
„verhetők, addig míg mint különálló oszlopok a Kárpátokban
„egymástól messze menetelnek. Ez azonban megszűnik, amint
„könnyebb terepbe érve, egymás között az összeköttetést helyre-
„állítják. Most a kezdeményezés az én kezemben van és remélem,
„hogy az, amitől saját oszlopaimra vonatkozólag tartanom kell,
„ugyanúgy áll az ellenségre is, hogy oszlopait, csoportjait külön-
„külön fogom elérhetni és megverni. Ha ez nem sikerül, akkor
„rendkívül súlyos harcok várnak miránk. Hiszem és remélem,
„hogy a Serethig fogjuk az ellenséget visszavetni, ami már igen
„nagy eredmény volna. Minden attól függ, hogy apósom Kolomea—
„Csernowitz felé fog-e szintén előtörni ? Ha igen, akkor az egész

„Bukovina a kezünkbe jut és a Moldvát két oldalról bekerítve „térdre kényszeríthetjük."

„Estig Nerejunál és Vetrestinél nincs változás. A német „218. hadosztály főoszlopa délután 2 órakor támadásra indult „Tulnici—Frta Bucur (⌖ 1116) ellen. Bucur Fiua Golasa (⌖ 1069)— „Fiua Neagrat (⌖ 1165) elfoglaltuk. A 6. huszárdandárom ki- „tisztította a Muntele Sboina Neagra (△ 1374)—Sboina Verde „(⌖ 1376) gerincet és erős biztosító osztagokat küldött ki észak „felé. A német XXXIX. hadtestnél a cs. és kir. 71. gyaloghad- „osztály jobbszárnya rohammal elfoglalta a 736-os Cordonőrsöt „a Parau Casinuban és ezenkívül az erősen kiépített ellenséges „állást a ⌖ 1169-es Cordonőrstől keletre. A Coarnelet (⌖ 1151) „az ellenség még tartja. A ⌖ 1038-tól közvetlen északra levő „kúpot elfoglaltuk. A ⌖ 716-tól délre fekvő új ellenséges állást „holnap támadjuk meg. A völgyben menetelő oszlop elérte a „Harjától északra levő útpatkót. A német 187. hadosztály több „ellenséges állás elfoglalása után elérte a következő vonalat: az „összekötőutat Harja és Baile Slanic között — közvetlen Verful „Cheschiuluitól (⌖ 1050) nyugatra, Muntele Clejatól (⌖ 1071) „keletre —, a Plaiul Ciungetől (⌖ 1157) két kilométerre nyugatra „a gerincvonulatokat. Az ellenség most új, erős állásokba vonult „vissza, amelyeket a hadtest holnap fog megtámadni és elfoglalni. „A cs. és kir. VI. hadtestnél erősen dagad a harctevékenység. „A Stein-csoportnál erős ellenséges mozgolódás észlelhető a Piricske- „völgyben. Agasunál az ellenséges üteget tüzérségem eredménye- „sen lőtte."

„Az *1. hadsereg* megkezdi az elrendelt tüntetést."

„A *7. hadseregnél* ránk nézve kedvező kimenetelű kisebb „összeütközések vannak."

„Hogy csak sejtelme lehessen az embernek arról, hogy csapa- „taim mily emberfölöttien óriási teljesítményeket visznek véghez, „el kell gondolni az erdélyi Kárpátok másutt nem ismert nagy „telét, az óriási hideget, a sokméteres havat, az úgyszólván legyőz- „hetetlen utánszállítási akadályokat a jégborította vadon szagga- „tott, teljesen útnélküli sziklahegyeken és ősrengetegben, a túristát „s a természetkedvelőt elragadóan vadregényes Kárpátok der- „mesztő vadonát. Igazán alig elképzelhető követelményeket állít „mindez csapataim elé."

„3000 foglyon kívül 8 ágyút és 34 gépfegyvert zsákmányol-„tak támadó csapataim."

Este parancsot adok Gerok-nak és erről a parancsomról értesítettem a német 9. hadseregparancsnokságot is :

„A „Ruiz"-csoport, — a megerősített lovasdandár nélkül, — Tulnici elfoglalása után megtöri az ellenállást Herestraunál és Sovejánál biztosítva magát, egyelőre Valea Sarei — ⌖ 826 — Negrilesci vonalát érje el (3858/20. Op. sz.)."

Erre a 9. hadseregparancsnokság ezt táviratozta :

„Krafft parancsot kapott Dragosloveni—Faracalene vonala ellen előnyomulni. Ezidőszerint baloldalát őrsökkel biztosítja a ⌖ 1333-tól Tinoasaig. (3858/20. Op. sz.)"

A hadseregarcvonalparancsnokság 3842/Op. számú parancsára Litzmann német tábornok az alábbi táviratban értesít a 31-i tüntetés tervéről :

„December 30-án tüntető tüzelés a Tölgyes szakaszon. A Békás-szakasz tüzérsége belövi magát az ellenséges állásra a Batca Neagra (△ 1243) előtt és a Zsédány havasra. Mozdulatok és csapatgyülekezések mutatása (tábori tüzek) ezen terek mögött."

„December 31-én a tüzérség romboló tüzét a Batca Neagra (△ 1243) elé és a Zsédány havasra irányítja; a tüzelést a korai délutáni órákban fokozni fogjuk. Erre erős járőrök mindkét helyen az ellenséges állásokba törnek. (3842/15. Op. sz.)"

Hírek az ellenségről.

Az orosz 9. hadsereg kötelékébe, megbízható hírek szerint, a XL. Ocna Tirgul, XXIV. Tetcani, V. lovas Zanesti, XXXVI. Bicazul, II. Brosteni, XXVI. Kimpolung hadtestek tartoznak.

Nerejunál egy román zászlóaljat és 500 kozákot, Herestraunál három zászlóaljat tüzérséggel, Narajunál egy kozák hadosztály parancsnokságát állapítottak meg.

A Putna völgyben a román 2. granicsárezred van.

Putna vasúti állomásánál a súlyos veszteséget szenvedett orosz 12. lovashadosztály gyülekezett ; ezt egy román zászlóaljjal erősítették meg. A hadosztály feladata a Putna völgyét tartani egy orosz hadosztály megérkezéséig.

A Clabucul (△ 1366) terében négy zászlóaljat vontak össze ellentámadásra.

A sósmezői állásban az egész orosz 14. hadosztály van állítólag 30 géppuskával.

A Magyaroson (△ 1340) az orosz 2. lövészhadosztály egy része áll. A zászlóaljak csatárlétszáma a harcokban 200 főre csökkent.

A Hosszúhavas (△ 1557) magaslaton az orosz 11. lovashadosztály áll.

Az orosz IV. hadtestet nyugatra eltolták, a 2. hadosztály Rimnicul Sarattól délre, a 30. hadosztály Socariciulnál áll; a 40. hadosztály ehhez csatlakozóan a Buzaul szakaszig terjeszkedik.

Az orosz 15. hadosztály[1] teljesen felmorzsolódott. Vesztesége körülbelül 10.000 fő. A VIII. hadtest Jideni—Boldul vonalba megy vissza. A 71. hadosztályt[2] támogatásra előrevonták.

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

9. hadsereg: Az ellenség, amely „megbízható hír szerint" parancsot kapott, hogy azt az állást, amelybe visszaveretett, tartsa, Plasoiul—Amara—Boldul—Hoinari—Oratia vonalában újból szívós ellenállást fejt ki. Plasoiult a Schmettow-hadtest, az állást Amara és Boldul között — Amara, Balta Alba és Boldul községeit — az LIV. hadtest jobbszárnya foglalta el.

A német I. tartalékhadtest még nem hajtotta végre támadását, mert a tüzérség felvonulását és lőszerének odavitelét még nem fejezte be.

A Krafft hadtestnél a cs. és kir. 73. hadosztály Dediulesti — Budán át nyomul elő. A havasi hadosztály jobbszárnyával Spidelétől keletre és északra erős ellenséges állásokat rohammal elfoglalva, közepével egészen a Dumitresti gőzmalomig nyomult elő. A balszárnya a magaslatokat Motanautól keletre érte el. Zsákmány 800 fogoly, 2 ágyú, 1 gépfegyver.

A Duna-hadsereg jobbszárnyával és a bolgár 1. hadosztállyal Giurgeni előtt nem tudott előbbre jutni. A balszárny az ellenséget visszavetette.

Az ellenség most nagyon erős állásban áll Dediulestitől a vasúton át Berlesti felé. A támadást 30-án akarják végrehajtani.

A 9. hadseregnek 29-én Gradisteát kell elfoglalnia, 30-án pedig Sutestin át kell előtörnie.

A bolgár 3. hadsereg csak keveset haladt. Az ellenség a Dobrudsa északi szögletében szívósan védekezik. A kombinált hadosztály Rachelt elfoglalta. A 4. hadosztály kissé túlhaladta a ⌖ 465-ös magaslatot. A ⌖ 161-es magaslat elleni támadás Grecitől északnyugatra még nem sikerült egészen. Az egyik német géppuskásszázad a ködben az ellenséges akadályok egy sikátorába szorultan 4 fegyvert vesztett.

December 29.

„Ma már légvonalban mért 102 kilométer szélességben szo-
„rítom az ellenséget. Holnap talán még 32 kilométerrel fog széle-
„sedni a nagy horpasz. Betörésemnek mélysége már meghaladja

[1] VIII. hadtest kötelékébe tartozik.
[2] XXX. hadtest kötelékébe tartozik.

„a 40 kilométert, ami már jelentős terepveszteség az ellenségre „nézve. A tervezett nagy áttörés azonban még távolról sincs el- „érve, de azt hiszem, hogy nincs messze a pillanat, amelyben az „ellenség kénytelen lesz jó darabon hátrább vinni arcvonalát a „megtámadott részen, Gyimestől a Fekete-tengerig, nehogy a „egész keresztülszakadjon."

„Most értesülök arról, hogy Mackensen előtt az orosz-román „arcvonal újra teljesen megingott és hogy visszavonulása megint „gyorsabb ütemben folyik. Mackensen erélyesen fogja üldözni. „Ezen üldözéshez csatlakoztatom majd jobbszárnyamat. Mind- „annak dacára, hogy ott erős ellenlökésekre számítok, közepem „folytatólagosan fokozni fogja a megkezdett nyomást. Az utolsó „lökést — ahogy a dolog most áll és ha minden úgy lesz, ahogy „remélem — a Gyimes völgyéből fogja az ott összegyüjtött „támadócsoportom végrehajtani, lehetőleg percre pontosan, úgy „hogy az ellenséget legkényesebb pontján oldalba és talán hátba „is érje. Átkarolom az ellenségnek azt a szárnyát, amelyet a meg- „előző hadműveletek hatása alatt önkénytelenül kitett."

„Itt minden súrlódás nélkül megy a munka ; fönt minden „előterjesztést megjegyzés nélkül elfogadtak és mindenben támo- „gatva öröm dolgozni. Hindenburg megért bennünket."

„Ma meglátogattam — természetesen minden bejelentés „nélkül — az itteni kórházat. Tele piszokkal. Nincs ápoló, csak „olyanok, akik egy kukkot sem tudnak magyarul ; csupa cseh, „ki ápolóvá lett, hogy magát ápolja ; rossz, penészes kenyér, „nincs ágynemű, rongyos pokrócok, teljesen összepiszkolt matra- „cok, lustaság és nemtörődömség jellemzi ezt a kórházat ; irgal- „matlanul belenyúlok ebbe a piszokfészekbe, 48 óra alatt, vagy „rend és tisztaság lesz, vagy módfölötti büntetésekkel fogok „mindent rendbe hozni."

„Figyelemreméltó az a hír, hogy a hellének önkéntes csa- „patai megtámadták az olasz csapatokat."

Helyzet hadseregarcvonalamon a reggeli jelentések szerint.

Gerok helyzete voltozatlan. Az ellenség Nerejut még tartja. Reggel 272 foglyot hoztak be.

Az *1. hadseregnél* csend van.

A *7. hadseregnél* járőrharcok vannak. A Mestecanesci (⌖ 1099) állás ellen aknavetőtűz, amely nagy hevességet ért el.

Egész hadseregarcvonalamon óriási hóvihar van.

„A VI. hadtestparancsnokság hihetetlenül pesszimista. Fabini „azt hiszi, hogy a legkisebb ellenséges lökésre egész arcvonala „széjjel fog málni. Fabini fölváltása elkerülhetetlenül szükséges ; „szintúgy vezérkari főnökét, Balassa alezredest is föl kell váltani, „mert idegeik kimerültek. Utóbbi amilyen kiváló, most beteg, „ami akaraterejét erősen befolyásolja. Ha a vezetés félénk, akkor „a legjobb csapat is elszalad."

Események délig.

„*Gerok* seregcsoportjánál, „Ruiz"-nál a német 218. hadosztály „Tulcini—Soveja—Vetresti ellen támad. A 6. huszárdandár a „⊹ 1029-en levő ellenséges állást támadja a Clabucultól keletre. „A XXXIX. tartalékhadtest, miután rohammal elfoglalta az „ellenséges állásokat a ⊹ 1038-tól északra, Sósmezőtől keletre „megkezdi támadását a ⊹ 716-ra. A Golu Paltinisut elfoglaltuk, „ahonnan továbbnyomulunk északi irányban Parau Slanic felé ; „ott turkesztániakat fogtunk el."

„Este jelenti Gerok : Nerejuban a 3. kozákezred van. „Vetresti felé élénk az ellenséges lövegtűz. A német 218. hadosz- „tály jobb oszlopa rohammal elfoglalta a ⊹ 1116-tól egy kilo- „méterre levő hegykúpot, Tulnicitól északnyugatra és most Tul- „nici felé nyomul elő. A balszárny két ellenséges — körülbelül „egy ezred erejű — támadást vert véresen vissza, amelyek Sovejá- „ból a ⊹ 1165 felé irányultak. A megerősített 6. huszárdandárnál „a 20. tartalék-vadászzászlóalj és a német 226./II-ős zászlóalj „a nagyon erősen bedrótozott ellenséges állást a ⊹ 1029-en át- „törte és a drótkötélpálya végállomásáig a Parau Casinuban „üldözte az ellenséget. A német XXXIX. tartalékhadtestnél a „cs. és kir. 71 .hadosztály — közte hős 82-es székely ezredem — „jobbszárnyával rohammal elfoglalta a Coarnelet (⊹ 1151) és „az attól keletre levő magaslatokat ; a járőrök már a Magura „Casinului (△ 1167) felé járnak ! A ⊹ 716-nál, Harjától keletre, „még erős az ellenséges ellenállás. A német 187. hadosztálynak „jobbszárnya, miután a Verful Vrinceanuluitól (△ 781) nyugatra „fekvő gerincet rohammal elfoglalta, estefelé folytatta előnyomu- „lását és egyes részeivel északi irányban leereszkedik a Parau „Slanicba. Baile Slanicot még tartja az ellenség. A középső oszlop „rohammal bevette a Verful Ceschiuluitól délre levő erősen be-

„drótozott állást és a visszavert ellenséget a Slanic völgyében és „az attól északra eső magaslatokon üldözi."

„A balszárnyon három orosz ezrednek háromszori nagyon „heves támadását a Muntele Clejan (⌖ 1071) a német 187. ezred „fényesen visszaverte ; az oroszokat óriási veszteségek érték."

„A Plaiul Ciunget (⌖ 1157) rohammal elfoglaltuk. Itt 10 „tisztet és 500 legényt fogtunk el ; a zsákmány 3 géppuska."

„A VI. hadtest ahelyett, hogy parancsom értelmében a „támadó csoport balszárnyát védené és vele egy magasságba ipar- „kodnék jutni, csak három századot küld a támadó csoport mögött „a Muntele Nemirara (△ 1653). Ez így tovább nem mehet."

„Az ellenség két szakasszal egy támadást kísérelt meg a „Laposra (⌖ 1216), de könnyűszerrel elkergették. A bajor 8. had- „osztállyal szemben az ellenség arcvonala mögött mindkét irány- „ban erős mozgás észlelhető. A Súgó-saroknál az ellenség előre- „tapogatódzik."

„Az *1. hadseregnél:* A VI. hadtestnél, amelynek déli szárnya „előtt az ellenség állásait tovább erődíti, a német 225. gyalog- „ezred egy ellenséges század támadását verte vissza. A Stein- és „Litzmann-csoportnál nem volt fontosabb esemény."

„Az idő szép és fagyos."

„A *7. hadseregnél* a XI. hadtest déli szárnyán és az I. had- „testnél a Tatarcától délnyugatra △ 1547-en eredményes járőr- „vállalkozások voltak."

Az ellenség újabb kifüstölési kísérleteit a Mestecanesci alagútban megakadályozták. A szemben levő állások a Mestecanescitől (△ 1292) északnyugatra és a Ludowa (△ 1466) szakaszban élénkebb, különben pedig mérsékelt ellenséges lövegtűz alatt állottak. Járőreink a kárpáti hadtest és a XXV. tartalékhadtest előtt nem tudtak az ellenségnél változást megállapítani. A magaslatokon helyenkint havazás, az északi szárnyon hóvihar. Erős hideg.

Mackensentől táviratot kaptam, amelyben panaszkodik a bolgár 3. hadsereg támadásának módfölötti lassúsága miatt és türelmetlenül teszi hozzá, hogy figyelmeztette ezt a hadsereget tüzérségének nagy túlerejére és fölényére.

A helyzetre fenyegető kilátású ellenséges támadás a Gerok-seregcsoport balszárnya ellen alábbi utasítás kiadására késztetett engem a VI. hadtest részére :

„Az ellenség ma képes volt a 39. honvédhadosztállyal szemben álló orosz 4. lövészhadosztályból három ezredet a támadó Gerok-seregcsoport oldalába vetni. Követelem, hogy a hadtest jobbszárnya a legnagyobb nyomatékossággal törekedjék a Gerok-

seregcsoport előnyomulását követni. Ennélfogva föltételezem, hogy a Muntele Nemirara (△ 1627) utánavont erők nem alkalmaztatnak deffenzív értelemben, hanem velük és a különben még rendelkezésre álló erőkkel iparkodni fognak az ellenséges állás hátába jutni, mely a Muntele Farcu mare (◇ 1503) — Muntele Farcu mica (◇ 1370) magaslaton van. József főherceg vezérezredes s. k. 3866/24. Op. sz."

Ludendorff táviratozza :

„A 9. hadseregparancsnokságnak küldött távirat : József főherceg arcvonalparancsnokság a Gerok-seregcsoportnak megparancsolta, hogy a „Ruiz"-csoport főerejével mindenekelőtt érje el Verful Sarei (◇ 826) — Negrilesti vonalát. A hadműveletek folytatására kívánatosnak látszik, hogy a havasi hadtest[1] körülbelül egy-egy hadosztállyal a Putna völgyében Mirat és Vidrat elérje, míg a „Ruiz"-csoport Racoasa felé tolódjék el. Kérek értesítést az ottani szándékról, hogy a Gerok-seregcsoportot értesíthessem. (3858/20. Op. szám.)"

Erre a 9. hadseregparancsnokság ezt felelte :

„Krafftot utasítottuk, hogy balszárnyával Merára nyomuljon elő. (3858/20. Op. II. Ang. Dec. 30.)"

Tegnap a 7. huszárezrednek a 14-es huszárokkal és a német 20. tartalék vadászzászlóaljjal nehéz magashegységi terepben, nagy hidegben, igen nagy élelmezési nehézségek közepette és súlyos küzdelmet víva a Muntele Sboina Neagra (△ 1374) hegyvonulat elfoglalásánál döntő szerepe volt. Ezért Ruiz altábornagynak az alábbi sürgönyt küldöttem :

„A vitéz 7-es, 14-es huszároknak és a 20. tartalék vadászzászlóaljnak legbensőbb szerencsekívánataimat küldöm a súlyos küzdelemben kivívott eredményhez. Büszke vagyok vitézeimre, kiket szívből üdvözlök. József főherceg vezérezredes s. k. (3866/Op. szám)."

Már tegnap táviratoztam Vilmos császárnak, hogy az ő ezrede, a 7-es huszárok, a német 20-as vadászokkal hű fegyverbarátságban a legnehezebb körülmények között egy ellenséges főállást foglaltak el rohammal és több nagy túlerejű ellentámadást tökéletesen visszautasítottak. Az ellenségnek több száz halottja tanuskodik az elkeseredett hősies harcról.

Ma a következő válaszát kaptam :

„Szívélyesen köszönöm jelentésedet a fényes eredményről, amelyet az én huszárjaim a 20. tartalék vadászzászlóaljjal együtt kiküzdöttek és rendkívül örülök ebben a fegyverbarátságban együttesen végrehajtott fegyverténynek. Vilmos I. R."

Az e hó 27-én 3842/7. Op. szám alatt a Stein-csoportnak és a VI. hadtestnek december 30-ára és 31-ére kiadott támadási parancsra a Stein-csoport előterjeszti a cs. és kir. 24. hadosztály

[1] Krafft hadtest.

intézkedését a Sólyomtar (△ 1343) elvételére vonatkozókag. (Lásd 3866/22. Op. sz.)

Ezen parancs a hadseregarcvonalparancsnokság részéről alábbi megjegyzésekre adott okot :

1. Egyetlenegy támadásra kirendelt bakának se lehessenek kételyei a fölött, hogy mely percben kell neki az ellenséges állásba behatolnia. A „döntő támadás" időpontjának megállapítása nem elegendő. Az ellenséges állásba való *egységes* betörésnek idejét esetleg mégegyszer pontosan kell közölni, amint a tüzérség rombolótüzének kezdetét a támadási napon véglegesen megállapították.

2. A tartalékokat közel kell hozni ! Nem szabad kételynek lenni afölött, hogy ki rendelkezik velük.

3. A tüzérség tüzének előrevetését időbelileg percre kell szabályozni a gyalogságnak az ellenséges állásba való behatolásával összhangba hozva.

4. A zárótüzet különösen behatóan kell szabályozni nemcsak a betörést közvetlenül követő időre, hanem éjjelre és a későbbi időre is.

5. Szabályozni kell a lőszerpótlást és a közelharceszközök kiegészítését is, még pedig a támadás végrehajtása utáni időre is. (3866/22. Op. sz.)

A Stein-csoport által e hó 31-ére (3866/20. Op. sz.) kiadott támadási intézkedésre nézve a következőket jegyzem meg :

1. A parancs nem mondja meg, hogy hogyan kell a támadást végrehajtani. Jobb lett volna ha a hadosztálynak határozottabb utasításokat ad. A hadosztály támadási parancsát és a tüzérségi parancsot elő kell terjeszteni ; a lőszerpótlást illető rendelkezéseket és az utász-küzdelmi eszközök pótlására vonatkozóakat holnap délután 4 óráig ide be kell jelenteni.

2. A Lapos (◇ 1222) elleni támadásnál a 24. hadosztály tüzérségének közreműködése, valamint a Muntele Carunta (△ 1523) lefogására irányuló vállalkozást pontosan szabályozni kell. Ennélfogva a tüzérségi csoportok részére közös tüzérségi parancs kiadása szükséges ; a VI. hadtestnél a két tüzérségi csoport összműködését szabályozni kell. A csoportoknak december 31-ére szóló parancsa a föladatokat szabatosan körvonalozza.

3. A repülőszázadnak egészen pontos parancsra van szüksége, amely különbséget tesz az általános megfigyelés és a tüzérségi hatás megfigyelése között és erre különböző repülőgépek alkalmazandók. Célszerű, ha a tüzérségi tűz helyzetére vonatkozó jelentések a tüzérség parancsnokához küldetnek. (3866/20. Op. szám.)

A hadseregarcvonalparancsnokságnak 27-én kiadott 3842/7. Op. számú parancsa szerint a Csobános völgyében a 24. hadosztálynál egyesített Stein tüzérségi csoportnak, a Sólyomtar (△ 1343) elleni támadás után, a VI. hadtest balszárnyának támadásánál

a Magyarosra (△ 1340), a német 225. hadosztály parancsnokának vezetése alatt közre kell működnie.

A 225. hadosztály, illetőleg a VI. hadtest ezen támadás támogatására az osztrák-magyar 24. hadosztály tüzérségének alárendelését kéri a Csobános völgyében. (Lásd: 3866/24. Op. számot, mely egyidejűleg a december 31-ére szóló támadási terv is.)

A hadseregarcvonalparancsnokság erre az alábbi parancsot adta ki:

„A VI. hadtestparancsnokságnak és a Stein-csoportnak:

„Tekintettel a 24. hadosztály tüzérségi csoportjának december 30-án a Csobános-völgyben való alkalmazására és annak szükségességére, hogy a 24. hadosztály ellen irányuló esetleges ellentámadásoknál nagy tüzérségi erővel rendelkezzünk, továbbá, hogy a Csobános völgyében levő tüzérségnek alkalom adassék, hogy december 31-én a VI. hadtest támogatására alaposan előkészülhessen, a ⊹ 1216—⊹ 1340 és az attól nyugatra csatlakozó kopasz magaslat visszafoglalása, január 1-re veendő kilátásba. A Stein-csoport mielőbb jelentse, hogy a 24. hadosztály tüzérségének mely ütegei lépnek december 31-én délelőtt 9 órakor a 225. hadosztály parancsnoksága alá, hogy annak támadását január 1-én támogassák. (3866/23. Op. sz.)

Hírek az ellenségről.

Fogolyvallomások szerint a Clabucultól (△ 1364) délkeletre fekvő gerincen a román 80. vadászezred és a 29. ezred van.

Az orosz 11. huszárezred egy szökevénye azt mondotta, hogy egy kozákhadosztály Piatráról elvonult délre. A Dobrudsában az orosz 61.[1] hadosztály a Macin hídfőt még mindig megszállva tartja; a hídfőben van még a 10. szibériai hadosztály[2] és a 3. Don-kozákhadosztály egy része is; ennek zöme Renire visszavonult. Az orosz 4. hadsereg megbízható hírek szerint Piperul—Oratia—Jideni—Boldul vonalát akarja védeni. És pedig keleten a focsanii műútnál a 2., 15. és fél 71. hadosztállyal a VIII. hadtestparancsnokság vezetése alatt (Ciorasti), a műúttól nyugatra a 6. és a román háromnegyed 34. hadosztállyal s a Terek-kozákhadosztállyal a VII. hadtestparancsnokság alatt.

A 7. hadseregünknél elfogott zászlós, aki a 328. ezred egyik zászlóaljparancsnokának fia, azt állítja, hogy atyjától hallotta, hogy az oroszok legközelebb Kuty—Uscie—Putilla vonaláig vissza fognak menni. Ő decemberben az arcvonal felé menetközben látta, hogy Kutynál állások épülnek. A 82. tüzérdandár zöme állítólag már december kezdetén visszamenetelt Kutyra; a vonatok és a XXIII. hadtest parancsnoksága Jablonicáról Kutyra ment.

[1] Az orosz XLVII. hadtest kötelékébe tartozik.
[2] Az orosz IV. szibériai hadtest kötelékébe tartozik.

Kémhírek szerint december 30-án Kimpolung, Pozoritta, Sadova, Fundul Moldowi, Breaza községek kiürítését rendelték el, mert az oroszoknak az a szándéka, hogy arcvonalukat egy új állásba vegyék vissza és pedig, amely Kimpolungtól 3 kilométerre nyugatra a műutat keresztezi.

Van valami valószínűsége annak, hogy a járhatatlan utak és a rossz utánszállítási viszonyok miatt az oroszok áttelelésére csapataikat hátrább vonják! De minthogy erre a hátramenetelre hadászatilag szükség nincsen, az egész kétséges, mert a Magyarország elleni offenzívának föladását jelentené.

A légi felderítést 3866/18. Op. számú intézkedéssel szabályoztam.

Felderítenek:

Gerok: Nereju—Agnalu nuou—Birlat—Vasluiu és Muntele Nemira (△ 1653)—Ocna vonala között;

az 1. hadsereg: Ojtoz műút—Onesti—Racatau—Vasluiu és Dorna Watra—Folticeni—Bobulesci vonala között;

a 7. hadsereg: Oláhtoplica—Neamlu—Bobulesci vonaltól északra. A felderítés északi határa mint idáig.

A 9. hadseregparancsnokságot megkértem, hogy Nereju—Agnalu—Birhat—Jassi vonalától délre derítsem föl.

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

9. hadsereg. Az ellenség Imbriani—Erculesti—Nicolesti—Sihlele—Slobozia vonalában újból ellentáll. Délután az LIV. hadtest az erdőparcelláknál 3 kilométerre Valcelétől északkeletre az ellenség állásába betört. A 216. hadosztály Bogzától délnyugatra, a bajor 12. Sloboziánál ellenséges utóvédekkel küzd.

Az osztrák-magyar 73. hadosztály Traisteni—Bicesti vonalát érte el, a havasi hadosztály pedig a magaslatokat Dealul Lungtól kétoldalt.

A Duna-hadsereg utóvédharcok közepette elérte Valea Canepei—Burta Enci, a vidéket Druicától északkeletre — — Oprisanesti—⊙ 36 terephullámot Friguroasától délnyugatra és balszárnyával még Sutesti körül küzdött.

Eredménydús repülőtámadások voltak a vonatokkal zsúfolt vasúti állomások ellen Branisteán és Independentán, úgymint repülő-gépfegyvertűz visszamenő oszlopokra. Az üldözést holnap folytatják. A Goltz-lovashadosztály, mely a mai harcban már közreműködött, Tirla Timpu és Grestezul vidékén áll.

A bolgár 3. hadseregnél a kombinált hadosztályról nincs hír. A 4. hadosztály közelebb dolgozta magát az ellenséges állásokhoz. A lovashadosztálynál változatlan a helyzet.

A hadsereget, melynek parancsa van a támadást végrehajtani, fölszólították a helyzet megítélésére és annak jelen-

tésére, hogy mikor és hogyan akarja a döntő támadást végrehajtani. Tüzérségének tetemes fölényére különösen rámutattak.

A török 15. hadosztály ma Sarait elérte; a török 25. hadosztály zömével Alibei Chioi körül van.

December 30.

„A koronázás napja! Nagymise és Tedeum. Kimondhatat-
„lanul boldogtalannak érzem magamat, hogy nem szabad ott len-
„nem. Azután kimegyek küzdő csapataimhoz. Román földön
„vagyok, amikor Tisza fiatal királyomnak a fejére teszi Szent
„Istvánnak koronáját! Egész belsőm Budapestre vonzott, ahon-
„nét forrón szeretett magyar hazámnak legnagyobb ünnepéről,
„magyarságomért engem nem szívlelő tábor kitiltott. Mondha-
„tom, keserű emléket hagy örökre lelkemben e koronázási nap!
„Oly igaz örömmel s ragaszkodással ajánlottam föl neki a leg-
„önzetlenebb szolgálataimat s készültem e nagy ünnepre s ime
„az egész világ előtt megszégyeníttettem! De ne gondoljunk
„erre . . . Csapataimat, az én szeretett debreceni fiaimat annál
„nagyobb szeretettel üdvözöltem ma; velük voltam és ragasz-
„kodásuk elterelte gondolataimat a koronázásról, mely oly bal-
„jóslatú rám nézve és oly fájdalmas aggályokat ébreszt lelkem-
„ben . . . Félre ezen szerencsétlen érzelmekkel s előre az ellen-
„séges tűzbe, ott jobban érzem magamat . . . Csak lövegtűz van
„és óriási hóvihar; 21 fok hideg. Majd megfagytam odakint.
„És vitézeim? Én egy megbántás miatt jajgatok, míg azok a
„legförtelmesebb helyzetben énekelve győznek vagy halnak meg.
„Bárcsak én is onthatnám véremet hazámért, de engem a golyó
„kerül!"

„Reggel alábbi sürgönyt küldtem, immár koronás királyom-
„nak:

„Ő cs. és kir. apostoli királyi Fölsége, Budapest."

„Győzelmes előnyomulásunk közepette Fölségednek néhai
„hadseregarcvonalában küzdő minden magyar ezen magasztos
„szent órában lángoló lelkesedéssel, legbensőbb hűséges szeretet-
„tel gondol az ő most megkoronázott királyára és királynőjére,
„akiknek legfölsőbb személye ezeréves hagyomány szerint szent
„és sérthetetlen. Nem lehet azt szóval kifejezni, amit ma mind-
„nyájan érzünk, azt tettekkel akarjuk megmutatni, úgy hogy
„utolsó leheletünkig kötelességünket híven teljesítve, hatalmas

„ellenségünket vérünkkel fogjuk legyőzni és így a dicsőséges „békét megalapozzuk. A hűséges magyarok millióinak legbenső- „ségesebb imája — kísérjük az enyém is — kíséri Fölségteket „a koronázási oltár lépcsőire és Mindenhatónak oltalmát esdi le: „oltalmazza ő meg Fölségteket és adja, hogy alattvalóinak a „javára működhessék. Szívünk mélyéből kiáltjuk mindnyájan: „ÉLJEN A MAGYAR KIRÁLY! József főherceg vezérezredes."

„Események hadseregarcvonalamon."

„*Gerok*: „Ruiz" csoportjánál a német 218. hadosztály jobb- „szárnya későn este, midőn már Tulnicitől északra egynéhány „magaslatot elfoglalt, még a vasúton túlra keresztültörte az ellen- „séges vonalakat. A balszárny öt erős — Soveja felől jövő — „támadást vert vissza a legvéresebben. Az ellenség nagy veszte- „ségeket szenvedett. Éjjel nem volt különösebb esemény. A német „XXXIX. tartalékhadtestnél, kemény harc után, rohammal el- „foglalta a középső oszlop — a cs. és kir. 71. hadosztály — a „szívósan védett ellenséges állásokat a ⌖ 1038-tól keletre a „⌖ 750-et, végül pedig a 670-es gerincet a ⌖ 716-tól nyugatra. „A 29-i összes zsákmány 10 tiszt, 650 legény, 7 gépfegyver."

„Délben jelenti Gerok: „Ruiz" csoportjánál a 218. hadosz- „tály jobbszárnya elkeseredett utcai harcban Tulcininak északi „részét elfoglalta és folytatja támadását. A balszárny Soveját „eléri. A 6. huszárdandár a Muntele Resboiului felé (⌖ 1014) halad, „de az őserdő és a legnagyobb terepnehézségek miatt csak lassan „bír előbbre jutni. A német XXXIX. tartalékhadtest jobbszár- „nyával támadásban van a ⌖ 508-ra a Parau Casinuban. A közép „a Magura Casinului felé nyomul elő. A balszárny rohammal „elfoglalta a Verful Carhagaut (⌖ 737). A ⌖ 716-ot is rohammal „bevették. A német 187. hadosztály támadja a ⌖ 781-et Verful „Vrinceanuluit. A közép betört Baile Slanicba."

„*1. hadsereg*. A VI. hadtestnél nem volt fontosabb esemény. „A hadtest e hó 31-én jobbszárnyával megindítja a támadást. „A Magyaros (△ 1340) visszafoglalásához folynak az előkészü- „letek."

Stein csoportja a 225. tartalékezreddel a Sólyomtart (△ 1343) elfoglalta. Négy orosz ellentámadást visszavertek. A zsákmány 4 géppuska. A Sólyomtartól (△ 1343) északkeletre levő Cordonőrs még orosz kézen van. Egy melléktámadás a Keresztes (△ 1378) és

Piricske (△ 1324) közötti magaslatra egyelőre még nem tudott teljes eredményt elérni; holnap folytatják.

A bajor 8. hadosztály is támad 31-én. Előbb a Trotusu-völgyben levő orosz tüzérséget fogják lőni gázgránátokkal.

A Litzmann-csoport a mai rossz idő által megzavart tüntetését holnap folytatja.

December 31-én a 24. hadosztály feladata a bajor 8. hadosztály jobbszárnyának oltalmára a Sólyomtar (△ 1343) és Muntele Carunta (△ 1523) közötti ⊹ 1146 nyerget elfoglalni. Kéri, hogy ezen támadás támogatására a 225. hadosztálynak alárendelt két ütege fölött rendelkezhessék. Engedélyezem. (Op. 3882/13. szám.)

Miután a Stein-csoport ma nem tudta a Sólyomtartól keletre levő Cordonőrsöt elfoglalni, a 24. hadosztálynak tüzérségét át kell engedni a Stein-csoport támadásának folytatására. Ennélfogva a 225. hadosztály támadása január 2-ára tolódik el.

Este jelenti a Stein-csoport, hogy 31-én délelőtt 9 órakor a 24. hadosztály támadását a Cordonőrsre végrehajtja.

A bajor 8. hadosztály intézkedés szerint (lásd december 29-i 3866/20. Op. számú parancsot) támad. A roham délelőtt 10 órakor kezdődik.

Az orosz 196. ezred egyik szökevénye jelzi, hogy egy oroszul beszélő „osztrák", aki tegnap szökött át hozzájuk, elárulta támadási szándékainkat és azt is közölte, hogy a németek gáztámadásra készülnek. Még tegnap kiment az oroszok parancsa, hogy minden gázálarc készenlétben legyen.

Egy román tiszt vallomása szerint az egész román hadsereget ki fogják vonni és a Serethtől keletre Pau francia tábornok újra fogja szervezni.

Elfogott orosz tisztek szerint fővédelmi vonaluk a Pruthtól keletre lesz.

Hírek az ellenségről.

Az Ojtoz-szorostól északra fekvő magaslaton, december 29-én, a 21. turkesztáni lövészezred egy katonája került fogságba, aki azt mondja, hogy ezrede a 3. turkesztáni lövészhadosztály kötelékébe tartozik. A hadosztály december közepén Brosteninél volt.

Grozestinél állítólag egy orosz hadosztály[1] áll tartalékban. Foglyok vallják, hogy az oroszok a román 15. hadosztályt fel akarták váltani; ezt azonban támadásunk megzavarta. Az orosz 14. hadosztályt kiegészítették, de hegyi felszerelése nincsen, a csizmák a hegyekben elrongyolódtak.

Az Uz völgyében az orosz 4. lövészhadosztály két ezrede van, mely erődit és erős akadályokat épít ott; már egy második

[1] Valószínűleg a 3. turkesztáni lövészhadosztály zöme.

állás is elkészült drótakadályokkal. A hadosztály zömét a Muntele Cleja gerincén vonták össze.

Egy 63. orosz ezredbeli katona, kit a Csobános-völgyben fogtunk el, azt vallja, hogy ezrede a Csobános-völgyben van és hogy az az orosz 16. hadosztályba tartozik. Hogy azonban ez hol van, nem tudja. Ezrede Tarnopolból került ide. Egy 11. dragonyos ezredbeli szökevény azt állítja, hogy az orosz 16. hadosztályt Piatranál látta.

Kémhírek szerint Tecuciutól nyugatra, Marasestinél hídfőállás épül.

Az orosz 71. hadosztály[1] Slobozia körül van Rimnicul—Sarattól északra ; a 80. hadosztály még tovább északra ; az orosz VIII. hadtestparancsnokság december 29-én Martinestin, az orosz III. lovashadtestparancsnokság pedig Obilestin volt.

A 7. hadsereg : A Mestecanesci szakaszon az ellenség egyes árkokat tól előre az alagút felé. Élénk aknavetőtűz van állásaink ellen (Mestecanesci △ 1292) ; az arcvonal többi részén pedig az I. hadtestnél, időközönkinti mindkétoldali lövegtűz. A kárpáti hadtestnél az ellenség gépfegyverekkel lövi a Probina völgyi műutat.

Járőreink az ellenségnél változást megállapítani nem tudtak. Élénk hólapátolás állásaiban és a számos füstölgő férőhely az állások teljes megszállására enged következtetni.

Az ellenséges tüzelésnek az arcvonal sok helyén való újbóli megkezdése arra enged következtetni az utóbbi hetek tapasztalatai szerint, hogy megint az alagúttámpont ellen készül valamely vállalkozás. Szökevények is azt mondják, hogy tartalékok előrevonásával erősbítik az első harcvonalat.

A hadsereg egész arcvonalán hatalmas hóviharok vannak.

Szökevények állítják, hogy tisztjeik annak lehetőségéről beszéltek, hogy az arcvonal a romániai események miatt a Kárpátokból visszavonul. Igen kevés a tüzérségi lőszerük, az ellátás nehézségei pedig nagyok.

Mind a két hadseregfőparancsnokságnak Teschenbe és Kreutznachba ezt táviratoztam :

„A román hadjárat kezdete óta tartó küzdelmek arcvonalam egynéhány hadosztályát annyira megviselték, hogy erősbbítésük, új erők besorolásával, elengedhetetlennek látszik, ha nem akarjuk, hogy harclétszámukat tökéletesen elveszítsék. Igy a cs. és kir. 61. hadosztályt kényszerből máris összevontuk, éppen így a 39. honvédhadosztály létszáma is olyannyira leapadt, hogy ezeknek magasabb értéket tulajdonítani alig lehet. Egész csapatkötelékeknek kivonását az arcvonalból a helyzet nem engedi meg ; de törekedni kell a gyenge hadosztályoknak olyan keskeny harci

[1] Orosz XXX. hadtest kötelékébe tartozik.

szakaszokat kiutalni, hogy legalább egymásután egyes csapatrészeket tartalékba állítani képesek legyenek és hogy pihenésükre és kiképzésükre is alkalom adassék. Ez azonban csakis úgy érhető el, ha legalább egy új hadosztályt tolunk be az arcvonalba. Erre én a cs. és kir. 17. hadosztályt hozom javaslatba. Ez a hadosztály mindenekfölött megérdemelte, hogy az olasz arcvonal fölmorzsoló szolgálatából kivonassék, annál is inkább, miután állandó veszteségei kiegészítő körleteit már a végletekig kimerítették. Ennek a kiváló hadosztálynak hazája határán való vágyva-vágyott alkalmazása annak hangulatát és teljesítőképességét hatalmasan emelné úgy, hogy nemsokára, veszteségei dacára, megint teljesen magas színvonalra emelkednék. Kérem a 17. hadosztályt az 1. hadsereg kötelékébe osztani. Op. 3882/11. szám."

A 7. hadsereg által előterjesztett (Op. 3882/18. sz. XII/30.) lőszer és élelmezési jelentésre a következőket jegyzem meg:

„A készleteket idejében annyira fel kell halmozni, hogy a hadászati csapateltolások által előálló torlódások, vagy hófúvás okozta forgalmi zavarok ellenére a helyzet elviselhető legyen. A hadseregparancsnokság felelős azért, hogy a szükséges hadászati szállításokat ne bénítsák meg az utánszállítások. (3882/16. Op. sz.)"

Geroktól telefonoznak, hogy egynéhány ágyúnk a jégen elcsúszva a mélységbe zuhant. Folyton s mindig erősebben havazik. Fönt már 4 méternél magasabb hó fekszik.

Mackensen sürgeti, hogy a bolgárok foglalják el már végre a Dobrudsának hátralevő kis részét.

„Délután veszem Ő Fölsége válaszát."

„A Császár és Király József főherceg vezérezredeshez."

„A koronázásnak lenyügöző történelmi ünnepsége alatt „vettem Kedvességed és győzelmesen előnyomuló csapatainak „hódolatát, mely örömtelin megindított. Az Istennek minden„ható intézkedése által a saját és szövetségeseink hősies hadsere„geinek sikerteli győzelmi előnyomulásában látom a jelentőséges „kardvágásoknak jelzését, melyeket mint megkoronázott magyar „király tettem. Midőn Kedvességednek és vitézeinek szívem mélyé„ből köszönetet mondok, első kérésem Istenhez az, hogy vezessen „bennünket győzelemre és békéhez. Károly."

„Stein csoportja jelenti, hogy tegnap egy osztrák katona, „aki oroszul beszél, átszökött az oroszokhoz és ott a mi további „támadásunkat elárulta s azt is mondta, hogy a németek gáz„támadást készítenek elő. Mindezt egy hozzánk átszökött orosz „katona beszélte."

„Az ellenség úgy Mackensen előtt, mint az én jobbszárnyam „előtt, úgy gyalogságban, mint tüzérségben mindjobban erősbödik.

„Ezért mondom, hogy most a Kárpátoktól északra, Kolomea— „Czernovitz irányában kellene egy erélyes lökéssel az ellenség „ottani helyzetét fölborítani, akkor egy második még nagyobb „arányú Gorlice volna elérhető!"

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadsereg Schmettow hadteste küzdve elérte Corbeni vidékét. Az LIV. hadtest az ellenséget kivetette abból az új állásából, amely ⊹ 60 terephullám (Valceleletől 4 kilométerre északkeletre) Ciorasti vonalában van. Az ellenség gyalogsága és tüzérsége a délután folyamán tetemesen megerősödött. Az I. tartalékhadtestnél nemcsak a német 216. hadosztálynak sikerült Bogzától délre az ellenséges állásba behatolni, hanem a bajor 12. hadosztálynak is Timboesti déli részébe.

Krafft hadtesténél a havasi hadosztály jobbszárnyával Odobascától délnyugatra teret nyert. A balszárnyról nincs jelentés. A fogoly száma 550.

A 9. hadsereg parancsnoksága 31-től kezdve Buzauban lesz.

A Duna-hadsereg utóvédharcok közben elérte Gropeni—Osmanul—Scortarul—Vechiu—Gemenile—Dersirati vonalát. 250 foglyot ejtett. A hadsereg folytatja az üldözést.

A bolgár 3. hadseregről, vezetékzavarok miatt, nincsen hír.

December 31.

„Reggel 4 óra 30 perckor törzsem néhány urával— sajnos, „vége van a szép időknek, midőn egyedül járhattam ki vitézeim- „hez — Csík-Szépvizen át a Gyimes völgyébe, a határon át Palan- „cára és Ciughiesun át Gyepecére megyek automobilon. A gyimesi „hágótól kezdve erős köd van és havazás. Gyepecéről egy hegyre „kellett volna gyalog fölmennem, hogy a támadást lássam. Átkül- „dök Sóstelekre, hogy onnét telefonon kérdezősködjenek, hogy „tényleg megkezdik-e a támadást? Közben mind sűrűbben hava- „zik. Egy szegényes faházikóból 5 gyermek jön ki, mind 10 éven „alóliak. Odamegyek hozzájuk és magyarul szólítom meg őket. „Magyarul felelnek és így elbeszélgetek velük, kik mosolyogva, „lesütött szemekkel állanak engem körül. Ekkor egy bánattól „és nehéz munkától korán megöregedett asszony jön ki a házból. „Csínosnak nevezhetném őt. „Tessék belépni instállom!" — „mondja.— Hosszasabban elbeszélgetek vele. Férje az első mozgó- „sításkor bevonult; csak egyszer írt azóta neki és ő, az asszony, „türelmesen vár, vár és hisz — bízik a jó Istenben. Vár 5 kis

„gyermekével, hiszen ő, a jó apa és férj vissza fog jönni minden „bizonnyal, hiszen az Istenke, kihez oly nagy hévvel imádkozik „naponta, nem hagyhatja őt s 5 kis gyermekét nyomorban elpusz- „tulni. Összeszorul a szívem s alig bírom megindultságomat leküz- „deni. Szegény derék asszony itt egészen egyedül, a Kárpátok „csendes völgyében, 5 gyermekével mindentől teljesen elzártan „telel. De ő bátor, az Isten nem fogja férjét elvenni tőle — nem, „azt nem teheti. Kérdésemre, hogy hogyan van ellátva télire, „azt feleli, hogy annyija van, hogy a hosszú télben bár szűken, „de kijöhet, meg tud élni gyermekeivel. Volt 15 darab marhája; „ebből még 3 disznaja, 3 juha és 2 tehene maradt; utóbbiak tejet „adnak. Ha ezek megszünnének tejelni, akkor alig volna mit „enni, de az Isten csak meg fogja segíteni őket. Ő a román had- „üzenet óta az erdőben elbujdosott a gyermekeivel és gombákból, „gyökerekből, erdei gyümölcsből élt. Ha megint jönnének, akkor „most télen már nem menekülhetne az erdők mély rejtekébe! „Hiszen 5 gyermekét nem tudná elvinni magával és melyiket „vigye el? a legkisebbeket? vagy ezt a szép fiúcskát? . . . Melyi- „ket? . . . ezt mondja ön meg, Uram? . . . Gyermekeire mutat, „kik nagy ártatlan szemeikkel aggódva néznek rám, az asszony „is őszintén kérdőleg rámtekintve várja feleletemet s azután „erélyesen magához szorítva egyik gyermekét, szól: „Nem, én „nem mehetek el, mert az összes gyermekeimet meg akarom „tartani!" Suhogva mennek el fölöttünk egyes gránátok s pár „lövés után megint csend van. Jön a jelentés, hogy a támadást „holnapra halasztották, a hadosztályparancsnok rendelte így el. „Igaza van; csak a legalaposabb előkészítés után szabad ilyesmit „csinálni; ma a megfigyelés és ennélfogva a tüzérségi előkészítés „lehetetlen a sűrű köd és a havazás miatt. Mit mondott volna „Tersztyánszky, ha én egy támadást elhalasztani merészeltem „volna? Hat személy részére kihozott ebédünket a székely asszony- „nak adtam, ki azt nagy köszönettel vette s azután Csíkszeredára „mentünk vissza."

Jelentések szerint éjjel egy kis tüzelés volt és a Stein-csoport egy kisebb sikeres vállalkozást hajtott végre, melyből 80 foglyot és 5 géppuskát hoztak be. A 7. hadseregnél sikeres olyan járőrportyázások voltak, amelyek az ellenség soraiban nagyobb veszteségeket okoztak.

„*Gerok:* „Ruiz" csoportjánál a Parau Zabalában egy oszta- „gunk Naruja felé nyomul elő. Vetrestitől és a német 218. had-

„osztály jobbszárnyáról újabb jelentések nincsenek. A Muntele „Sboina Neagratól (△ 1374) keletre a 218. hadosztály balszárnya „megverte az ellenséget és közvetlen Dragoslovenitől nyugatra áll. „A 14-es huszárok a △ 1374-től két kilométerre északra levő „magaslatot[1] elfoglalták. A 6. lovas (huszár) dandárnak másik „része a △ 1374-en van. A német XXXIX. tartalékhadtest jobb- „szárnya, a cs. és kir. 71. hadosztály nem küldött újabb jelentést. „A közepe rohammal elfoglalta a Verful Carhagaut (⌖ 737) „Balszárnya közvetlenül a Coama la Plostinatól (⌖ 684) keletre „és az Ojtoz völgytől északra támad a Verful Vrinceanuluitól (⌖ 781) „két kilométerre fekvő gerinc ellen.[1] A német 187. hadosztály a „⌖ 781 és Parau Slanicon halad Satul Noutól északra. A balszárny „helyzetéről nincs hír. A magaslatokon nagy a hóvihar; a völ- „gyekben 50 cm-es a hó. A VI. hadtestnél a Muntele Nemira „(△ 1653) csoport folytatja útját a Muntele Farcu maretól (⌖ 1503) „keletre eső terület felé. Steinnél az ellenség erősbítéseket kapott „a Sólyomtar (△ 1343) délkeleti lejtőjén. Erős ellenséges támadást „vertek vissza a Muntele Faltueanun (⌖ 1244)."

„Gerok jelenti, hogy a XXXIX. tartalékhadtest rendel- „kezésére bocsátott német 49. hadosztályt a német 218. és az „osztrák-magyar 71. hadosztályok közé betolta."

„Az *1. hadseregnél* a köd és hóförgeteg legnagyobbrészt „megakadályozza a harctevékenységet, különösen a Stein-csoport „támadását."

„A VI. hadtestnek jobbszárnya orosz állásra bukkant, „amely a Muntele Nemiratól (△ 1653) északra, a Parau Izvorul „Negru felé húzódik. Az ellenség állásait tartja. A VI. hadtest harcos- „állománya a 39. honvédhadosztálynak csekély létszáma miatt „(részei még a Stein-csoportnak északi szárnyán) nagyon alacsony."

„Stein csoportjánál a még korán reggel az orosz tüzérség „ellen végrehajtott gázlövetés úgy látszik eredményes. A Trotusu „völgyétől délre az orosz felderítő osztagokat visszautasították. „Az északi szárnyon egy ellenséges táboriőrsöt kergettek el. „Különben is az előterepen saját járőreink igen élénken működtek."

„Litzmann csoportjánál az ellenség tüntető tüzünket helyen- „kint élénken viszonozza. Az orosz osztagokat többször hathatós „tűz alá lehetett venni."

[1] Muntele Limba Vecina ⌖ 1257.
[1] Dealul Puscasu ⌖ 626.

„A 7. *hadsereg* az 51. honvédhadosztályt (2000 csatár) a déli „szárnyon osztja be. Az ezáltal fölszabaduló 73. honvéddandár „a 37. honvédhadosztályhoz, az 1. hadsereg északi szárnyára „vonul be. A 73. honvéddandárnak utolsó része január 5-én este „fog valószínűleg Bélborra érkezni."

A VI. hadtestnek és Stein-csoportnak megparancsolom: „A 24. gyaloghadosztály támadása továbbra is elhalasztatott. Ennek folytán a német 225. hadosztály támadásának napját külön el fogjuk rendelni. Op. 3890/22. sz."

Hírek az ellenségről.

Sovejánál idáig csak román csapatokat (19., 2. Granicsar és 27. ezred) észleltünk. Úgy látszik, hogy a románok, a hadosztálykötelékekre való tekintet nélkül, ott vetik harcba zászlóaljaikat és ezredeiket, ahol a legnagyobb szükség van. Clabucultól északra levő Sboina Negra— △ 1169 szakaszban a 29. ezredet,[1] a 13/III. és 25/IV. zászlóaljat is megállapították, ott 14 román zászlóalj van.

Fogoly 80. ezredbeli román tisztek beszélik, hogy az Ojtoz-szakaszban az oroszok nyolc ezredet vetettek már harcba, két hadosztályuk útban van oda, ezek az Ojtoz-völgyben és Nagy Sándorra (△ 1639) fognak támadni.

Egy turkesztáni lövészezredbeli fogoly vallja, hogy ezrede és a 20. turkesztáni lövészezred Dorna-Watra felől jött ide. A másik dandár is útban van.

Fogolyvallomás szerint Magura Casinului—üveggyár—Grozesti vonalban egy hátsó állás megerődítésén dolgoznak.

Darmanestibe egy orosz hadosztály érkezett, amellyel a 4. lövészhadosztályt akarták fölváltani; a hadosztály azonban Tirgul Ocnára elmenetelt.[2]

Orosz 163. ezredbeli[3] fogoly határozottan újólag azt állítja, hogy ezrede itt van a Csobános-völgyben és hogy Tarnopolból jött.

Foglyok állítása szerint a románoknál nagy a gyógyszerhiány. Elkeseredett a hangulat Oroszország ellen. A tüzérségnél a lövegekhez nem illő francia lőszer miatt sok lövedék a csőben robbanik. A román 15. hadosztálynál állítólag titkos parancs érkezett, hogy szükség esetén a Pruth vonalra kell visszavonulni.

Megbízható hírek szerint az orosz 4. hadsereg december 30-án éjjel (az Alsó-Rimnicul Sarat folyóról) Rotesti—Bordeasca—Urechesti vonalába ment vissza. A visszavonulást a III. lovashadtest fedezte.

Megállapították, hogy december 29-én az orosz 34. had-

[1] Négy zászlóalj.
[2] 3. turkesztáni lövészhadosztály volna?
[3] Orosz 16. hadosztály kötelékébe tartozik.

osztály Oratiánál, a román 6. hadosztály Babeninél, a román 3. hadosztály Dumitresti táján volt.

A 7. hadseregnél az arcvonal egyes szakaszain a tüzérség mindkét oldalon mérsékelten működik.

Mestecanescin az alagútszakasz ellen, a Taupiszyrka (△ 1503) felé és ettől délre előtörő ellenséges járőröket elkergették. Az ellenséges állásokat látszólag az eddigi létszám tartja.

Hírek szerint az ellenség a támadásokat a Mestecanesci szakaszon folytatni akarja. Más részeken azt beszélik, hogy az oroszok visszavonulnak.

Események estig.

„Geroknál Nerejutól északkeletre harc az orosz lovassággal. „Herestraut és Ungurenit elfoglaltuk. Nistorescinél kiépített ellen„séges állás van. ott egy huszárjárőr egy román utásztörzset, „egy őrnagyot, egy segédtisztet és néhány utászt elfogott. He„restrau és Tulnici között, utóbbitól keletre, ellenség van. A német „218. hadosztály román osztagok ellen küzd Tulnici és Soveja „között. A balszárny Dragosloveni északnyugati bejáratánál és „Sovejánál levő magaslatokon van. A megerősített 6. huszárdandár „a Muntele Sboina Neagra (△ 1374) és Parau Casinu között biztо„sítja magát. A német XXXIX. tartalékhadtest a Magura Casinului „(△ 1167) ellen intézett ellenséges ellentámadásokat visszautasí„totta. A ⊹ 385-öt négy és fél kilométerre Herestrautól délre „a völgyben elfoglaltuk. A ⊹ 684-re a támadást holnap hajtjuk „végre. A német 187. hadosztálynak jobbszárnya rohammal „elfoglalta a ⊹ 781-et. Az ellenség V. Slanic két oldalán, egy „kilométerre a ⊹ 781-től északra és a ⊹ 913-tól délre, új kiépí„tett állásban foglalt helyet. Csapataink tőle körülbelül 500 méter „távolban vannak. A balszárny Plaiul Ciungetnél (⊹ 1157) több „ellenséges támadást vert vissza. Nagy hóvihar."

„A VI. hadtest jelenti, hogy a szünet nélkül tartó sűrű hava„zás miatt a tervbevett tüzérségi előkészítés a Muntele Farcu „mare (⊹ 1730) és a tőle délre levő magaslat ellen — a Muntele „Nemiratól (△ 1627) északra — nem volt végrehajtható. A támadó „csoport a Muntele Nemiran (△ 1627) balszárnyával az ellenséges „drótakadályokig jutott. Délután 2 órakor harcizajt lehetett „hallani ; közelebbi hírek azonban összeköttetés híján nem jöttek „még. Az ellenséges állás a Muntele Nemiratól (△ 1627) északra, „délkeleti irányban húzódik a Parau Izvolul Negruban. A Muntele „Nemiratól (△ 1627) északra levő területen előrement járőreinket

„géppuskatűzzel, kézigránátokkal és lövegtűzzel fogadta. Az ellen-„ség állásait sűrűn megszállva tartja. Darmanesti irányában nagy „tűzfény látható."

„Az *1. hadsereg* jelenti, hogy az ellenséges lövegtűz a Békás „és Tölgyes vidékén erős, Bélbornál különösen heves."

„*7. hadsereg.* A Dedul gerincen egy ellenséges zászlóalj dísz-„menetet gyakorolt ; ezt tüzérségünk hamar széjjelzavarta ; külön-„ben csak lövegtűz volt."

„Hadseregarcvonalamon mindenütt nagyon nagy havazás."

„A rendkívül nehéz terepen, a nagy hótömegekkel föltar-„tóztatva, leírhatatlanul nagy nehézségek között igen lassan „haladunk, de az ellenséget mégis mindenütt megverve, oromról-„oromra visszaszorítjuk."

„Azt hiszem, hogy Falkenhayn ma vagy holnap eléri a „Serethet és úgy vélem, hogy meg fog állani s akkor beássuk „magunkat, hogy a tavaszt ott bevárjuk. Most azonban ideje „volna, hogy az én balszomszédom, az „Ober-Ost",[1] Gácsország-„ban egyet lökjön Csernovitz irányába. Ez igen nagy eredményre „vezetne."

A német főhadvezetőség közli velem Hötzendorfi Conrad tábornagynak küldött következő táviratát :

„A támadómozdulat befejezése után József főherceg had-seregarcvonalán a német csapatok átcsoportosítása lesz szükséges. Kérem az 51. honvédhadosztállyal a német 1. hadosztály, vagy a bajor 10. hadosztály részeit fölváltatni és ezeket az Ober-Ostnak rendelkezésre bocsátani. Ez azután egy cs. és kir. gyaloghadosztályt fog fölszabadítani, amellyel az illető német hadosztály többi részei válthatók föl és így egy alkalmas tartalék lesz alakítható."

„Azonkívül még 2—3 német hadosztályt kell majd kivonni az 1. hadseregből és a Gerok-seregcsoportból. Egy hadosztálynak a támadómozdulatok befejezése utáni kivonása minden további nehézség nélkül végrehajtható lesz. A másik hadosztály január közepétől kezdve váltható fel a retablirozott 70. honvédhadosztály által. Vajjon egyáltalán és mikor lehet majd a harmadik hadosztályt az állások kiépítése után fölszabadítani, az későbbi megegyezéstől függ. Kérem Nagyméltóságod hozzájárulását és József főherceg arcvonalparancsnokságának utasítását. Op. 3890/13. szám."

Erre a táviratra a mi hadseregfőparancsnokságunk nekem a következő parancsot küldötte :

„A Moldvában folyó támadás befejeztével erők eltolása fog szükségessé válni. Ezek legközelebb a hadseregarcvonal körletében

[1] Oberbefehlshaber—Ost.

azáltal készítendők elő, hogy az 51. honvédhadosztály beállításával a bajor 10. hadosztály részei fölváltatnak és az Ober-Ostnak bocsájtatnak rendelkezésére ; Ober-Ost ezután egy osztrák-magyar gyaloghadosztályt szabadít fel, amellyel a bajor 10. hadosztálynak fönnmaradó részét kell fölváltani és azután egy megfelelő tartalék alakítható. (Op. 3890/23. sz.)"

Mind a két főparancsnokságnak megfelelő távirat ment azon hozzátétellel, hogy elsősorban egyelőre egy gyalogezred és egy tábori tüzérosztály fog elszállíttatni. A bajor 10. hadosztálynak fönnmaradó része csak akkor következik, midőn az Ober-Osttól küldendő osztrák-magyar hadosztály a hadseregarcvonal felé mozgásba jön. (Op. 3890/13. és 3890/23. sz.)

Egyidőben parancsot küldök az 1. hadseregparancsnokságnak :

„Amint a 73. honvédgyalogdandár az 1. hadsereghez bevonul, a bajor 10. hadosztályból egy gyalogezred és egy tábori tüzérosztály bocsájtandó az arcvonalparancsnokság rendelkezésére Oláhtoplicánál.

Az 1. hadseregparancsnokságnak és Litzmann csoportnak bizalmasan tudomására adatott, hogy a bajor 10. hadosztály többi részeit az 1. hadsereghez legközelebb érkező osztrák-magyar hadosztály fogja fölváltani. A szándékolt szakaszbeosztást és a bajor 10. hadosztály egyelőre fölváltandó részeinek beérkezését mielőbb jelenteni kell.

A 7. hadseregparancsnokságnak :

„Az 1. hadseregnél végrehajtandó csapateltolások megkövetelik, hogy a 73. honvédgyalogdandáron kívül a 10. lovashadosztály is — lehetőleg hamar — visszaadassék az 1. hadseregnek. (Op. 3890/23. II. Ang. sz.)"

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadseregnél az LIV. és I. tartalékhadtest üldözés közepette utóvédek ellenállását megtörve, Pitulati—Grindul—Hartinesti—Gugesti—Dragosloveni vonalát érték el. Az ellenség Latinul —Golianca—Obilesti—Popesti vonalában áll. Krafft egy ellenséges állással Palancától nyugatra levő magaslat — Odobasca — Tiritu vonalával áll szemben.

Derült fagyos idő után december 30-án özönlő hideg eső következett be. Az útak feneketlenek.

A német 41. hadosztály jelenti, hogy a csapat a szakadatlan küzdelmek, feneketlen útakon való menetelés, a szabad táborozás által először hidegben, majd esőben ugyanannyira ki van merülve, hogy ütközetképességének fönntartására többnapi pihenés szükséges. A többi hadosztályoknál nem sokkal más a helyzet.

A hadsereg a támadó hadműveleteket folytatja.

A Duna-hadsereg az ellenséget több előállásból kivetette. Ez most Tichilesci—Tudor—Vladimirescu—Romanul—Gurgueti vonalát tartja.

A bolgár 3. hadseregnél az egész arcvonalon élénk a harctevékenység. Az ellenség szívós ellenállást fejt ki. A támadást folytatják. Erős eső.

„Az intézkedések folytán világos, hogy nekem itt két osztrák-„magyar hadosztályra van szükségem, hogy az elveendő erős „német hadosztályokat a védelmi mozdulatlanságban csak némileg „is pótolhassam. Ennélfogva ma egy bizalmas levelet írtam kirá-„lyomnak, kérve őt, hogy szeretett 17. és 31. hadosztályaimat „adassa ide nekem. Levelemben részletesen megmagyaráztam „neki, hogy a 17-iket azért kérem ide, mert egyetlen egy csapat „sem vérzett annyit, mint ez a Doberdón és égbekiáltó bűn a „legmagyarabb vidékeket a végsőkig elvéreztetni. Itt csendes „helyre tenném és kímélném, amennyire ezt háborúban lehet. „Különben is boldogult nagy királyunk nekem ezt határozottan „megígérte, mert belátta, hogy vétkes dolog volna egy vidéket „továbbra is így kivéreztetni. Kérve-kérem, oltalmazza meg e „nagyszerű színmagyar népet a kihalástól."

„És amint offenzivánkat befejeztük, egész arcvonalamat „végig akarom járni az állásokban. Jó kis séta lesz ez, amelyet „csak megszakításokkal fogok lassacskán végrehajtani."

„Hosszú, szomorú Szilveszter-este! Bárcsak vitézeimmel „tölthetném a lövészárokban, ha már nem lehetek otthon csalá-„domnál! Inkább hamarost lefekszem, nehogy az elhagyatottság „ezen a máskor oly kedélyes estén, mint téli zuzmarás köd továbbra „is rámnehezedjék."

„Otthon feleségem gyermekeimmel bizton ólmot önt és sis-„teregve bugyborékol a fölforró víz a beléömlő ólomtól . . . Ugyan „mit? . . . aludni megyek."

„Jó Isten, légy áldva mindenért, amit 1916-ban adtál nekünk. „Kérve-kérlek add, hogy az új év áldást és békét hozzon és az „ezidei véres förtelmeket ne kelljen újból megélnünk."

„Isten nevében az újévbe!"

EZERKILENCSZÁZTIZENHÉT.

Csíkszereda, 1917 január 1.

„Nagy hideg, havazás és köd, minden tiszta hótömegekkel „födve oly ártatlanul fehér és heves ágyúzás dörmög a hegyek-

„ben köröskörül, ez az én utolsó támadócsoportom, jobban mondva „lépcsőm, mely most a Gyimesen keresztül harcba lép. Ha ez „is sikerül, akkor igen hamar be lesz fejezve a föladat, melyre vállal- „koztam, hiszen az tulajdonképen csak az volt, hogy nyomásom „által Mackensennek megkönnyítsem helyzetét, azaz előnyomu- „lását és hogy jobban kiegyenlített vonalba toljam — vele össz- „hangban — állásaimat, így az ellenséget végleg kidobva Magyar- „országból. Legjobb volna, ha jobbszárnyam, középig a Sereth-ig, „illetőleg a Kárpátok külső széléig vinné előre állásait."

„Hogy az ellenfél megijedt, az abból látszik, hogy a román „hadseregnek teljesen összetörött, pihentetésre alig hátravitt „részeit is már megint a legelső vonalba dobják."

„Tegnap Arz gyalogsági tábornokkal kibeszéltem magam, „mert őneki nagyon rosszul esett, hogy nem ő, hanem én vezettem „a támadást. Nekem nem volt szabad a koronázásra mennem, „mert csapataim egy része támad, ezzel szemben ő meg volt híva, „mindannak dacára, hogy az ő csapatainak nagy része támad! „Ő koronázni volt, legyen ezzel megelégedve, én meg a támadást „vezettem és meg vagyok elégedve."

„Az igazat megvallva, nagyon is értem, hogy Arz bosszan- „kodik, én az ő helyében éppen úgy duzzogtam volna, ha Boroević „orrom elé ül azzal, hogy ő vezeti a támadást. Ez azonban itt „mégis más, mert ha nem előztem volna meg a német legfölsőbb „hadvezetőséget azzal, hogy a vezetést magamhoz veszem, akkor „a dicsőség kedvéért ők egy német tábornoknak rendelték volna „alá az egészet. Seeckt, habár egy szót sem szóltam neki, azonnal „megértve a helyzetet, Hindenburggal és Ludendorffal a meg- „történt tényt közölte és így tökéletesen elhárított minden surló- „dást, amiért nagyon hálás vagyok iránta."

„Arzot pedig tegnap megnyugtattam azzal, hogy ebben ne „lásson bizalmatlanságot és csak úgy fogja föl, hogy én mint „felelős vezér, ezt a rendkívül nehéz föladatot nem akartam két „parancsnok — ő és Gerok — kezében hagyni, hanem az egységes „vezetést tartottam szükségesnek. Ugy láttam, belenyugodott."

„Ő Fölsége is megütközött azon, hogy én vezetem a részlet- „támadást és a hadseregparancsnokság elé helyezkedtem el. Azt „akarja, hogy mielőbb adjam vissza Arznak itt a vezetést. Én a „legnagyobb tisztelettel, de határozottan azt jelentettem, hogy

„majd akkor adom vissza, ha befejeztem azt, amit célul kitűztem, „hogy a Kárpátok keleti oldalára viszem át a harcot."

„Az entente üres delphii választ adott békeajánlatunkra; „az a jó oldala mégis megvan, hogy nem egészen elutasító és így „talán egy bizonyos idő mulva megkezdődhetnek a tárgyalások ? ? ?

„Tegnap este még hosszú eszmecserém volt Seeckt tábor- „nokkal a hadműveleti helyzetről és mindennek legalaposabb „megfontolása és megvitatása után — ami Seeckttel élvezet, „mert oly kiválóan éleslátású és megfontolt minden megítélése — „egy nézeten vagyunk mindenben és szükségesnek tartjuk az „előnyomulásnak erélyes végrehajtását erős bal oldalbiztosítás „mellett, akkor az ettől délre előnyomuló támadóoszlopok könnyeb- „ben érhetnék el a Sereth vonalát, mert ha lehet, ezt volna a leg- „jobb megszállanunk. Az ellenségre nézve legnagyobb mértékben „veszélyes nyomásomra ez délen valószínűleg meg fog lazulni és „Falkenhayn hamar el fogja Focsanit érhetni és könnyebben fog „a Serethig előrehatolhatni. Összes támadó oszlopaim nagy vona- „sokban kígyóvonalban haladnak, úgy hogy minden kanyarulat- „nál az ellenséget oldalbafogják és így visszaszorítják."

„Az új esztendő hidegen hagy engem és csak egy kívánság „telíti el lelkemet, hogy mi ezt a háborút becsülettel és hamar „fejezhessük be. Hiszen borzasztó, hogy miken mentünk már „keresztül."

„*Jelentések és események.*"

„*Gerok*-seregcsoportnál a cs. és kir. 71. hadosztály jobbszárnya „még tegnap késő délután három egymás mögött fekvő ellenséges „állást a ⌖ 508-tól keletre a Parau Casinuban rohammal elfog- „lalt és két tisztet s 100-nál több legényt elfogott. Az éjjel csen- „desen múlt el. A 36. Landsturm-ezred Magura Casinuluitől (△1167) „két kilométerre északnyugatra megszállja a terepet."

„Az *1. hadseregnél* a VI. hadtest nem jelent semmi fontosat. „A 39. honvédhadosztálynak egy csoportja a Muntele Farcu „mare (⌖ 1503) déli lejtőjén tegnap délelőtt erősen megszállott „ellenséges állásra bukkant, melynek helyenkint 10 soros drót- „akadálya van. Az ezen állások ellen végrehajtott támadások „délelőtt nem vezettek eredményre. Biztosan megint előkészítés „nélkül nekirohantak. Ez büntetendő cselekmény. A jól előkészí- „tett támadásnak ezen ellenség ellen csekély veszteség mellett „muszáj sikerülnie."

„Különben hadseregeim egész arcvonalán csend van és „erősen havazik."

„Stein tábornok csoportjánál az előnyomulás a Gyimes két „oldalán ma fog megkezdődni."

Események délig."„

„*Gerok.* A „Ruiz"-csoportnak jobbszárnya a Parau Zabalá- „ban Spulber felé nyomul. Az összeköttetés a 9. hadseregnek „Parau Milcovban haladó oszlopával helyre van állítva. Nistoresti „két oldalán előkészített állások vannak. A Paulesci melletti „ellenséges őrsök elkergettettek. Sovejába behatoltunk. Az össze- „köttetés a Muntele Resboiuluien (⌖ 1014) át a Parau Casinuba „megvan. Erős havazás. A XXXIX. tartalékhadtestnél a Casinu- „völgyben rohammal elfoglalták az ellenséges állást. Az ojtozi út „két oldalán a támadást előkészítő tűz folyamatban van. A meg- „figyelés rendkívül nehéz. Stein csoportja az elrendelt támadást, „a rossz megfigyelési lehetőség miatt meghiusult tűzérségi elő- „készítés folytán, csak egyes helyeken tudta megkezdeni. Helyesen „cselekedett! Nem szabad egy embert sem hiába föláldozni. A „Muntele Faltueanut (⌖ 1244) elfoglaltuk."

„Az *1. hadseregnél* a tüntető járőrtevékenység dühös záró- „tüzet váltott ki az orosz részéről. Ők gázgránátokat is lőttek. „Másutt mindenütt nagy havazás."

„Ober-Ostnál az oroszok erős portyázókülönítményeket kül- „döttek előre; mind visszaverték."

„Jobb szomszédom, Falkenhayn, megparancsolta Krafft „hadtestnek, hogy Faraoanele—Mera irányába nyomuljon elő és „hogy később kelet felé bekanyarodjék (3858/20. Op. III. Ang.). „Mackensen egész vonala halad; csapatai annyira kimerültek az „eddigi óriási teljesítmények következtében, hogy most már egy „többnapos pihenő elkerülhetetlen. Krafft szélső bal összekötő „oszlopával elérte Andreiasiut."

„Esti jelentések."

„*Gerok:* „Ruiz"-csoport jobbszárnya a Paltin déli sze- „gélyén levő ellenség ellen támad. Buflarit és a kétoldalt levő „magaslatokat elfoglalta. A német 218. hadosztály biztosító „csapatai Hanlisca—Paulesti—⌖ 606—Negrilesti—Soveja vonalá- „ban vannak. Soveja teljesen kezünkben van. A megerősített

„6. huszárdandár biztosítja Muntele Chinusu (⌖ 981)—Muntele „Resboiului (⌖ 1014) vidékét és összeköttetést tart a Casinu völ- „gyével. A méteres friss hó, széldöntések és az erősen hasadékos „terep nagyon megnehezítik a XXXIX. hadtest előnyomulását. „A Casinu völgyében súlyos küzdelemben kierőszakoltuk az „erdőből való kibontakozást 3 kilométerre a ⌖ 508-tól keletre. „A Magura Casinuluion (△ 1167) erős ellentámadásokat vertünk „vissza. A ⌖ 704-et Herestrautól délnyugatra rohammal elfog- „laltuk. Az ellentámadások összeomlottak úgy itt, mint a ⌖ 684-en „és attól északnyugatra. Az Ojtoz völgyétől északra nincs harc- „tevékenység, mert a hóvihar miatt látni nem lehet. A Slanic „völgyében a Pravilatól (△ 875) délre levő házcsoportot küzdve „elértük. A völgyekben az eső és olvadás folytán az utak feneket- „lenek. 300 román és oroszt elfogtunk."

„*1. hadsereg:* A VI. hadtestnél nincsen sok újság. A Stein- „csoportnál az ellenséges lövegtűz erősebb, különösen a Sólyom- „tar (△ 1343) ellen, ahol egy géppuskánk telitalálat által elpusztult. „A bajor 8. hadosztálynál a támadás délnyugati irányból a Piricske „hegy (△ 1324) felé egészen az ellenséges drótakadályokig jutott, „amelyek azonban nagyon erőseknek és teljesen épeknek talál- „tattak. Muntele Faltueanut (⌖ 1244) elfoglalták és a tőle északra „húzódó gerincet is megszállottuk. A Trotusu völgyében a sűrű „köd miatt nem lehetett a támadást folytatni. Az ellenség minde- „nütt nagyon szívós ellenállást fejt ki. Míg délelőtt és napközt „csak kevés lövegtűz volt, addig estefelé különböző öblű ellen- „séges lövegek heves tüze indult meg; sok gázt is lőttek. Megint „1 tisztet és 25 katonát fogtunk el és 3 géppuskát zsákmányoltunk."

„A *7. hadseregnél* csak a rendes harctevékenység. A hadsereg „jelenti, hogy mult hóban összesen 2336 foglyot szolgáltatott be."

Ober-Ostot fölkértem, hogy a bajor 10. hadosztály helyett a cs. és kir. 31. hadosztályt adja ide. A kérelmet teljesítették. (Op. 8/14. sz.)

A német főhadvezetőség arra utal, hogy a 2. lovashadosztály elszállítása semmiképen sem szabad, hogy a fölváltási szállítások miatt késsen. (Op. 8/16. sz.)

Nerejutól északkeletre az orosz 12. lovashadosztály egy része, Tulnici körül a román 2. granicsárezred három zászlóalja és az 1. ezred két zászlóalja, a Clabucul (△ 1366) szakaszban a román 13. és 37. ezred van állásban.

Az oroszok a román 15. hadosztályt fel akarták váltani, amelyet azután Jassyba szállítottak volna.

A mostani orosz 6. hadseregparancsnokság — mely ezelőtt a Duna-hadsereget vezényelte — átköltözött Brailaról Galazba.[1]

Brailától nyugatra, az alsó Duna és Buzaul-folyó között, Cincea—Romanul—Girgueti vonalban, az oroszok állás megerődítésén dolgoznak.

Repülők jelentik, hogy Focsanitól északra lázasan folynak a sáncmunkák.

Egy orosz 254. ezredbeli szökevény azt vallja, hogy hadosztályától[2] sok tüzérséget szállítottak Romániába.

Kémhírek szerint nemrég az orosz 64. gyaloghadosztály legénységével közölték, hogy ellenségeik békét kérnek ; Oroszország azonban csak akkor fog békét kötni, ha az ellenséget a megszállott területről elkergette. Ezóta egyáltalában szigoruan tilos beszélni békéről. Ezidőszerint nagyon szigorú a levélcenzura.

„Nézetem szerint most már igazán főideje volna annak, „hogy a Kárpátoktól északra Kolomea irányában is támadjunk. „Ez az egész orosz vonalat újból megingatná, hiszen Mackensen „és én 260 kilométer széles vonalon eredményesen nyomjuk „vissza és vertük meg az ellenséget és mindannak dacára, hogy „folytonosan hoz erősbítéseket, nem volt képes eddig bennünket „megállítani. Az egész román hadsereget, melyet pihenni vittek „a Sereth mögé, kénytelenek voltak azonnal újra előrehozni. „Ha azonban északon nem mozdulunk, akkor úgy érzem, nem „lesz tökéletes az eredmény ; pedig Romániát most végleg le kell „törni, nehogy később, mikor már nem várjuk, újra hátbatámad„jon. Végzetes hiba volna a most megkezdettet befejezetlenül „ababhagyni."

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadsereg előtt az ellenség hidfőállásaira visszavonul. Erélyesen szorongatva őt : Schmettow lovashadteste elérte Cheovenit és Guliancát, az LIV. hadtest a Rimniceni—Obilestitől délre eső vidéket, az I. tartalékhadtest Gologanut, Cotesti vasúti állomását és Bontestit, Krafft az Odobascatól és Tiritutól északra, a szélsőbal összekötő oszlop pedig a Sindilariig (6 kilométerre északnyugatra Merától) fekvő magaslatokat. A feneketlen útak miatt nagy menetnehézségek vannak, 700-nál több fogoly és egy csomó gépfegyver és más hadianyag került kezünkre.

A fundeni és focsani hídfők elleni támadás megkezdődött.

A Duna-hadseregnél az ellenséges állást kikémlelik ; holnap

[1] Galatiba.
[2] Orosz 64. hadosztály.

is a támadást készítik elő. A hadsereget utasították, hogy azonnal az ellenség után taszítson, ha az a hídfőt kiürítené.

A bolgár 3. hadsereg elfoglalta az ellenséges állást és délben előnyomulásban volt. A főnyomás a Dealul Pricopanuluira (△ 364) nehezedik, ahol a megerősített lovashadosztály a △ 364-es magaslatot elfoglalta és délig egy kilométerre Macinhoz férkőzött.

Január 2.

„Egész arcvonalamon éjjel nem volt semmi fontosabb ese-
„mény ; a harctevékenység is csekély volt. A 9. hadsereg közli,
„hogy Guliancát (a hadsereg déli szárnyán) az ellenség újra elfog-
„lalta. Ennek nincs nagyobb jelentősége."

„Események délig."

„Gerok—Ruiz : A Parau zabalai csoport a Paltinutól északra
„levő magaslatokat elérte ; Nistorestitől kétoldalt az ellenség a
„kiépített állásokat tartja ; támadásunk megindult. A 218. had-
„osztály a Putna és Susita völgyében a következőket állapította
„meg : a Sovejától északra levő vízimalom és a Dealul Badinului
„(⊹ 647) az ellenség által meg van szállva. Ezt meg is támadja."

„*Stein csoportjánál* a Solyomtartól (⊹ 1343) keletre fekvő
„Cordonőrsnél az ellenség megerősítette akadályait. A Muntele
„Faltueanun (⊹ 1244) heves tűzérségi előkészítés után az ellen-
„ség két nagyobb támadást hajtott végre, azonban visszaveretett
„és nagy veszteségeket szenvedett. Támadásunk a Muntele Fal-
„tueanun (⊹ 1244) folyamatban van. A Trotusutól északra levő
„állásainkat gázbombákkal lőtte az ellenség. Különben az egész
„hadseregarcvonalon, eltekintve a helyenkinti lövegtűztől, nyuga-
„lom van."

„Seeckt tábornokkal a győzedelmes, vagy elvesztett háború
„eredményeit fontolgattuk. Én azt vallom, hogy kisebb határ-
„kiigazításoktól eltekintve semmit sem szabad hódítanunk, hiszen
„mi csak védelmi háborút viselünk."

„És ha elveszítjük a háborút ? . . . Akkor az osztrák-magyar
„monarchia sírbaszáll és szerctett magyar hazámat földarabolják,
„mert a szerb és román, mint a dögkeselyű, falánkan ránk fog
„szállani s a haldoklót széjjel fogják tépni ! . . . Seeckt teljesen
„osztja nézetemet."

A német főhadvezetőségtől érkezett táviratra, melyben ajánlják, hogy irányítsam a „Ruiz"-csoportnak súlypontját Racoa-

sára és csak gyenge részeit Vidrára, azt felelem, hogy a Gerok-seregcsoportot már így utasítottam. Op. 24/II.

A főhadvezetőség továbbá közli:

„A hadseregfőparancsnokságnak Teschenbe távirat ment, hogy Krafft hadteste és a „Ruiz"-csoport közötti föltétlenül szükséges együttműködést Focsani elfoglalásáig biztosítsuk; lehetséges, hogy Ruiz altábornagyot néhány napra harcászatilag Krafftnak lesz szükséges alárendelni a Racoasa—Panciu irányában végrehajtandó támadásra. Ez különben parancsnoklási helyzetét nem érinti. Nagyméltóságodnak hozzájárulását föltételezve, kérem a megfelelő utasítást József főherceg arcvonalnak és értesítést ide küldeni. (Op. 24/18. sz.)"

Erre a hadseregfőparancsnokság Teschenből az alábbi parancsot küldte nekem:

„A József főherceg arcvonalparancsnoksága saját jobbszárnyának biztosítása mellett szíveskedjék a részleteket a Mackensen hadseregcsoportparancsnoksággal és a 9. hadsereggel megállapítani és ezeket az AOK.[1]-nak jelenteni. A „Ruiz"-csoportnak Krafft parancsnoksága alá való átmeneti harcászati alárendelésével nem változik meg a József főherceg hadseregarcvonal támadócsoportjának az a föladata, hogy a Trotusu völgyétől északra levő magaslatok elvétele végett Onesti—Ocna—Comanesci irányában támadjon. (Op. 24/18. sz.)"

Táviratom Mackensen hadseregcsoportjához és a 9. hadsereghez:

„A tescheni AOK. Op. 36.643. számú parancsához:

„Arra az esetre, ha a „Ruiz"-csoport átmenetileg a Krafft hadtest alá rendeltetik, az eddig a „Ruiz"-csoport alá rendelt 6. lovasdandár, — melyet Dealul Teharaele irányába igazítottak el, — a Krafft hadtestnek a Gerok-seregcsoporttal való összeköttetésére és a Casinu völgyében előnyomuló erőknek oldalvédjéül kell hogy szolgáljon és így szükséges, hogy Geroknak maradjon alárendelve. A „Ruiz"-csoport zöme (a 218. hadosztálynak zöme és az 1. lovashadosztálynak részei) Sovejáról Campurilere van irányítva.

A további részleteket Gerok a 9. hadsereggel egyetértésben előkészítheti. Hozzájárulást kérünk. (Op. 24/18. sz.)"

A tescheni AOK.-nak és a Gerok-seregcsoportnak pedig ezt táviratoztam:

„Hogy Focsani elfoglalására a harcászati együttműködést a 9. hadsereghez tartozó Krafft-hadtest és a „Ruiz"-csoport között biztosítsuk, szükségessé válhatik, hogy a „Ruiz"-csoport a megerősített 6. lovasdandár nélkül, egynéhány napra Racoasa—Panciu irányában végrehajtandó támadásra a Krafft-hadtestnek alárendeltessék. A különbeni parancsnoklási viszonyok ezáltal nem

[1] Armeeoberkommando.

érintetnek. Mackensen hadseregcsoportjával és a 9. hadseregparancsnoksággal közöltük, hogy a megerősített 6. lovasdandár, iránnyal Dealul Teharaelére, átveszi az összeköttetést Krafft hadteste és Gerok seregcsoportja között és a Casinu völgyében előnyomuló erőknek oldalát biztosítja. A további részleteket Gerok seregcsoportja közvetlenül a 9. hadseregparancsnoksággal állapítja meg és ide jelenti. (Op. 24/18. sz.)"

Az AOK. indítványomhoz hozzájárult. (Lásd Op. 24/18. Jan. 4.)

Itt különben megjegyzem, most már, hogy ez az alárendelés az események folyamán elmaradt.

„Események estig."

„*Gerok*: „Ruiz" csoportjának jobb szárnyosztaga küzdve „elérte a Narajutól délre fekvő vidéket. Nistorestinél az ellenség „még tartja állásait; az onnét északra fekvő Dealul Carlant „(⌖ 614) rohammal elfoglaltuk; Topesti és Birsesti kezünkben „van. Erősebb ellenséges védelem van a Dealul Teiusu (⌖ 826)— „Dealul Lozii (⌖ 820)—Dealul Rachitasu mica 892 gerincén; az „utóbbi erősen meg van szállva. A támadás be van vezetve. „A Dealul Badinului (⌖ 647) — Sovejától északra — és a Susita „völgyi vízimalomnál levő ellenséges állást rohammal elvették. „A 6. lovas(huszár-) dandár körülbelül két kilométerre a ⌖ 981-„től van. A XXXIX. tartalékhadtestnél, a Magura Casinuluion „(△ 1167) visszaverték a mintegy négy ellenséges zászlóalj több-„szöri heves támadását. Onnét északnyugatra állásainkat a Dealul „Chiosurilortól (⌖ 843) egy kilométerre nyugatra toltuk előre."

A 71. és 187. hadosztálynál ujság nincsen. Az Ojtoz országúttól északra fekvő magaslatokra intézendő támadásunkhoz a csoportosítást befejeztük.

„Az *1. hadseregnél* a VI. hadtest vonalai előtt megélénkül-„tek az erődítési munkálatok és az ellenséges lövegtűz. Stein „csoportjánál a cs. és kir. 24. hadosztály ellen egész nap élénk „tüzérségi tevékenység. A Sólyomtaron (△ 1343) is élénk gyalog-„sági tűz. A bajor 8. tartalékhadosztálynál az oroszoknak minden „támadását a Muntele Faltueanu (⌖ 1244) ellen visszaverték ugyan, „de a hadosztály nem tudott döntő lépést előbbre tenni. A 77. II. „zászlóalj tüzérségi előkészítés után a Muntele Faltueanutól (⌖ 1244) „északra az első orosz akadályon keresztül előrehatolt; minthogy „azonban a dél felől várt támogató oldaltámadás elmaradt, kény-„telen volt a második orosz akadály előtt ellenséges géppuska-

„tűzben beásni magát. Az ellenséges tüzérség különösen a Muntele „Faltueanu (⌖ 1244) ellen erősen tüzelt. A 61. hadosztálynál — „eltekintve egyes ellenséges löveglövésektől — a nap csendben „mult el. A hadseregnél különben kevés újság."

„A 7. *hadseregnél* a havazás dacára a Gura Gloduluitól „Dealul Vinatig terjedő szakaszon élénk ellenséges lövegtűz volt. „Ez látszólag egyes újonnan érkezett ütegek és egy 12 cm-es „üteg belövése volt. Az arcvonal többi részén gyenge ágyúharc. „A Dedul-gerinc felé élénk közlekedés, élénkebb, mint máskor."

A cs. és kir. 10. lovashadosztály lövészszázadai az 51. honvédhadosztály utolsó részeinek beérkezése után e hó 10-e körül Bélboron át az 1. hadsereghez visszatérnek. (Op. 24/12. sz.)

Az ujonnan ideérkező cs. és kir. 31. hadosztály a bajor 10. hadosztálynak mostani szakaszába megy. (Op. 24/12. II. Ang.)

„Derék hadosztályomnak idejövetele óriási örömet szerez „nekem ! Eszembe jutnak a dicső napok, mikor én vezethettem „és küzdhettem vele ! Sabác, Uzsok, Stary Sambor, Nowora-„domsk !"

A VI. hadtestet fölszólítottuk, hogy a jobbszárnyán történtekről küldjön részletes jelentést. (Op. 24/14. sz.) Erre ezt jelentette : „Saját állás a jobbszárnyon (Firmenich százados csoportja) a ⌖ 1503-tól délre 150 lépésre van az ellenségtől, a ⌖ 1256-nál 800 lépésre és csatlakozik a 217. gyalogezredhez. Az ellenséges állás egész a ⌖ 1503-tól egy kilométerre keletre, mint összefüggő vonalat állapítottuk meg két, háromsoros, a vonalhajlat két oldalán tízsoros, körülbelül 800 méter széles akadályokkal. Az akadályok között helyenkint egymásfölé rakott fatörzsek vannak. A lövészároknak födele van, három beépített gépfegyverállással. Onnét egészen a ⌖ 796-ig, a Parau Izvorulban, valószínűleg szintén összefüggő vonalat képez az állás. Járőreink többnyire előretolt ellenséges biztosító osztagokba ütköztek ; ahol át tudtak hatolni, mindenütt többszörös drótakadályra találtak az állás előtt ; onnét gyalogsági és gépfegyvertüzet kaptak. A közelebbit valószínűleg a mai földerítés fogja megállapítani. Az ellenség erejét nem állapíthattuk meg ; az állás mindenütt meg volt szállva. A támadás továbbvitelére a földerítést ma folytattuk, a tüzérség pedig megkezdette betörését." (24/14. Op. sz.)

A Stein-csoport este 6 órakor az alábbi jelentést terjeszt tette föl :

„Az intéző parancsnokokkal folytatott személyes beható megbeszélés alapján jelentem, hogy a támadást az eredetileg tervezett nagy iramban a rendelkezésre álló erőkkel végrehajtani nem lehet. Okok :

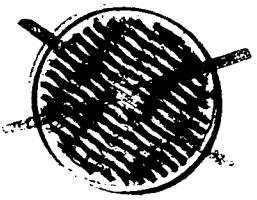

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

1. Az oroszok legázolása lehetetlennek bizonyul, mert az osztrák 10. és 77. ezred[1] szökevényei előkészületeinket elárulták és így támadásunk elhárítására mindent megtettek. Az ellenséges állások sokkal erősebbek, mint sejthettük ; a támadás előtti pontos kikémlelésük lehetetlen volt a sűrűn erdővel födött terep miatt.

2. A fölényes tüzérség leteperő hatása kimaradt, mert a kedvezőtlen időjárás és az áttekinthetetlen erdőfödte terep a megfigyelést rendkívül megnehezítik. A többnyire nagyon sűrű erdőben a tüzérség képtelen a gyalogság útját egyengetni ; a tüze által lecsapott fák még külön akadályt képeznek. Ez különösen a Piricske hegy (△ 1324) terepén van így.

3. Az időjárás a támadásra rendkívül kedvezőtlen. A többnyire nagyon meredek lejtők részben teljesen jéggel borítottak.

4. Mint teljes értékű csapatot csakis a bajor 8. tartalékhadosztályt lehet a támadásra alkalmazni, mert a többi nincsen a támadásban eléggé iskolázva. A bajor gyalogezredek harclétszáma azonban az előző küzdelmek révén megfogyott. A támadás előtt 200 fő kivételével nem lehetett pótlásokat besorolni, mert az első részek csak december 31-én érkeztek meg. A többi a közlekedési nehézségek miatt még el sem indult.

Tekintettel az előadott viszonyokra tervbevétetett, hogy a támadás az erőknek lehető összevonásával lépésről-lépésre vitessék előre, először szilárdan birtokba vesszük tehát a Muntele Faltueanu (◇ 1244) — ◇ 1006 — Cotumba (◇ 1258) vonalát, azután, ezen eredmények kiterjesztésére a Sulta és Trotusu völgy közötti magaslati terep fokozatos elfoglalása következik. Az előkészületek a Sólyomtartól (△ 1343) északra levő Cordonőrs elfoglalásához késnek, mert az elengedhetetlenül szükséges gépfegyvereknek az állásbavitele soká tart és a 225. ezrednek új parancsnoka van. A támadás, kedvező idő esetén, január 5-ike előtt nem lesz végrehajtható. A Cordonőrs elfoglalása után a támadást a Piricske hegy (△ 1324) ellen, ennek átkarolásával fogjuk végrehajtani." (Op. 24/19. sz.)

Este 10 órakor a Stein-csoportnak és VI. hadtestnek parancsot küldök :

„A VI. hadtest támadását a ◇ 1216 — Magyaros (△ 1340) ellen e hó 4-én az előkészített módon kell végrehajtani. E hó 3-án délelőtt 9 órától fogva a Stein-csoportnak a Csobános völgyében álló tüzérségéből alábbi ütegek lépnek a 225. gyaloghadosztály parancsnoksága alá: 4.39. és 3.24-es taracküttegek és a 2.24-es ágyúsüteg. Ezeknek az ütegeknek, ha az ellenség a 24. hadosztályt megtámadná, a kivédésben részt kell venniök. (3890/22. Op. II. Ang.)"

„A német 6. lovashadosztály Guliancán az ellenséges rajta-
„ütésnél 5 löveget és 8 géppuskát vesztett és ezenkívül is nagy
„veszteségeket szenvedett."

[1] Lengyel nemzetiségű ezredek (Przemysl, Sambor).

„Elhatároztam, hogy Segesvárról Marosvásárhelyre fogom „áttenni főhadiszállásomat, mert ott központiasabb a fekvés és „csapataim menetalakulatai a környéken lévén, kiképzésüket ellen- „őrizhetem. Azt hiszem, hogy február 2-án már odaköltözhetünk."

A Tulnicinél fogságba esett románok azt vallják, hogy ott a román 2. granicsarezreden kívül az egész román 2./5. dandár áll.

Egy szökevény azt állítja, hogy Tulniciban van az 5. Calarasi dandár is.

Sovejánál az állásokat a román 29. és 80. ezred tartja, amelyeket az 5. Calarasi dandár és a 2. granicsar-ezred egy része megerősített. Ezeknek az erőknek egy része a hátsó állásokat Campurilénél megszállotta. Mon. Casinnál orosz csapatok nincsenek. Orosz 53. ezredbeli foglyok beszélik, hogy az Ojtoz-szorosban Harjánál 30-án három román ezredet láttak a harcvonal mögött, amelyeket az oroszok felváltottak.

Az orosz 56. ezred, mely idáig a Slanic-völgyben harcolt, bevonult a 14. hadosztályhoz Harjára.

A 3. turkesztáni lövészhadosztályt mind a négy ezredével a Slanic és Ojtoz völgyében állapították meg.

Az orosz 2. lövészhadosztály kötelékébe tartozó 5. lövészezred a 16. lövészezredet megerősítette a Dofna-völgyben (4. lövészhadosztály). A 8. lövészezred Magyaros (△ 1340) magaslaton van ; a tőle északra állásban levő 6. lövészezredet az orosz 190. ezred váltotta fel ; ez az ezred a 48. hadosztályhoz tartozik.

Megállapították, hogy az 1. lövészhadosztály[1] a Dunadelta Szent György-ágához érkezett.

Odessáról a Duna Sulina ágán orosz csapatszállítások folynak, minthogy a román vasútak túlterheltek.

Fogolyvallomások szerint Odessába egy friss kaukázusi hadosztály érkezett.[2]

Az orosz XXIX. hadtest a Duna-delta biztosítására a hadszíntérre érkezvén, valószínűvé válik, hogy a XLVII. hadtest egy részét[3] a Sereth-szakaszra tolták el. Ennek a hadtestnek másik hadosztálya[4] még Macini hídfőállást tartja.

Kémhírek szerint a Pruth-folyón Ungeninél[5] az oroszok öt hadihídat vertek.

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A *9. hadseregnél* az ellenség a Schmettow lovashadtesttel szemben előretolódott Latinul—Maxineni—Gulianca vonaláig. 2-ra

[1] Az orosz XXIX. hadtest kötelékébe tartozik.
[2] Valószínűleg az orosz XXIX. hadtesthez tartozó 3. kaukázusi lövészhadosztály.
[3] 115. hadosztály.
[4] 61. hadosztály.
[5] Jassitól keletre.

virradó éjjelen az ellenség rajtaütött és Schmettowot nagy veszteségek érték.

Az I. tartalékhadtest az ellenség megerődített állásai ellen küzd a Parau Milcovu szakaszon, Risipitinél és Pintecestinél; utóbbit a bajor 12. hadosztály elfoglalta.

Krafft jobbszárnyával Virtiscoiut elérte, közepével Merába benyomult; balszárnya a Putna-völgy felé menetelve ⌖ 627 — ⌖ 966 (Narujától keletre) vonaláig jutott. Napi zsákmány 400 fogoly s néhány gépfegyver.

A Duna-hadsreg jobbszárnyán az ellenséges lövegtevékenység megélénkült. A Braila elleni támadást e hó 4-ére halasztották, mert még nincs elegendő lőszer.

Bolgár 3. hadsereg. A kombinált hadosztály a Vacarenitől délre levő △ 108 magaslatot elfoglalta. A községtől délre az ellenség a megerődített magaslatokat még tartja. A 4. hadosztály helyzetét még nem jelentették. A lovashadosztály lövészei Macint megközelítették.

Január 3.

„Az a benyomásom, hogy az általam remélt támadás, a „Kárpátoktól északra, teljesen elmarad, pedig döntő eredményre „vezethetett volna. Mackensen pedig a Duna—Sereth vonalán „fog megállani, míg nálam a 7. hadsereg régi állásában marad „meg, az 1. hadsereg és Gerok-seregcsoportja pedig Mackensen és a „7. hadsereg között kissé fölkanyarodva, azokat összekötve fog „megállani elég előnyös állásokban. Igy azt hiszem, hogy leg„később 5—6 nap mulva meg fogunk állani és akkor hosszú nyug„vás következik számunkra. És így a román hadjárat befejezés „előtt áll és állóharcokká változik át. Pedig Romániát térdre „kellett volna kényszeríteni egészen és békét kéretni vele, hogy „a háború további folyamára ki legyen kapcsolva, így még sok „bajunk lesz vele. Nem szeretem a fél megoldásokat. Az entente „kezén hagyott Szaloniki és a félig elintézett Románia még sok „keserű órát fog okozni nekünk."

„Ma több emberem megfagyott; halva találták meg őket, „pedig bunda volt rajtuk."

Ludendorff ma Seecktnek alábbi táviratot küldte:

„A mai napi események alapján kérem a támadási kilátások rövid megítélését és a német csapatok állapotáról értesítést várok." (Op. 32/15. sz.)

A megfelelő jelentésre fölszólítva, Gerok táviratozza:

„1. A támadás folytatására nyíló kilátások megítélése: az Onesti—Tirgul Ocnáig tervezett támadó hadművelet végrehajtására az volt föltételezve, hogy a 9. hadsereg balszárnya Caiutura

megy előre és az Uz-csoport a támadásban részt vesz. Ezen föltételek egyelőre elmaradtak. Eddigi jelentések szerint az ellenség előkészített főállása[1] a következő : a Putna völgyétől északra levő magaslatok — Racoasa — ⌖ 783 Dealul Ousoriitól nyugatra — Mon. Casinnak déli — Herestraunak nyugati — Slanic nyugati része. Ez előtt a főállás előtt egy kiépített előállás is van a Putna- és Susita-völgy között. Casinu- és Susita-völgy között Dealul Teharaeletől (⌖ 659) nyugatra Magura Casinuluitól (△ 1167) keletre — Herestrautól nyugatra Verful Pravila (△ 875) vonalban. Ezeknek elvételéről van elsősorban szó. A „Ruiz" támadócsoport támadását a főállásig fogja előrevinni tudni ; a főállás elleni támadás végrehajtására azonban gyenge. A támadásra szükséges erősbítések kiutalása csak akkor lesz célszerű, hogyha az élelmezés és lőszerszállítás kocsizható összeköttetések kiépítése után Gelenczéről Asztagon át a Putna völgyébe és Ojtozról a Clabuculon (△ 1364) Muntele Sboina Neagran (△ 1374) át lehetségessé válik."

„A XXXIX. tartalékhadtest szakaszában — hogyha a most már számbeli túlsúlyban levő ellenség nem erősödik meg még tetemesen — lehetséges, hogy elfoglaljuk és meg is tartjuk a rendelkezésre álló erőkkel az ellenséges előállások következő vonalát[1] : Magura Casinului (△ 1167) — Dealul Manascu (⌖ 631) — Dealul Puoca (⌖ 564) — Verful Ungureana (⌖ 779) — Verful Pravilatól (△ 875) délre — Muntele Cleja. Ennek előföltétele a gyalogságnak pótlások által teljes harclétszámon való további fönntartása, a szükséges lőszerek biztosítása és a meglevő málhásállatoszlopok kiegészítése. A további előrehaladás csak akkor lehetséges, hogyha az Uz-csoport előbbre jut."

„2. A csapatkötelékek állapota. 1. lovashadosztály : a csapatok állapota 10 hetes hegyialkalmazás és tetemes küzdelmek után kielégítő ; azonban nagyon tetvesek ; a ruházat, — főképen a lábbeli, — rossz ; a málhásállatok — főképen málhásállatnak beállított igáslovak és ökörfogatok — nagyon lezüllöttek."

„A 218. hadosztály rövid pihenő engedélyezése után kielégítő."

„XXXIX. tartalékhadtest kielégítő."

„Ezalatt azonban a hideg és a nedves időjárás kedvezőtlenebb hatása mindjobban érvényesül a csapatoknál, amelyeknek nagyobb része már szeptember óta állandó küzdelemben van a hegységben és majdnem állandóan nélkülözi a szállások legkezdetlegesebbikét is." (Op. 32/15. sz.)

Erre Geroknak alábbi válasz megy :

„A 306. I. a. szám alatt ide előterjesztett helyzetmegítéléssel nem érthetek egyet."

„Minden föltétel meg van arra, hogy a „Ruiz"-csoport föladatát a 9. hadsereg balszárnyához csatlakozva végre tudja hajtani ; mert támadása Racoasa—Vidra vonala ellen csakis

[1] Lásd : 1 : 75.000-es vázlatot (9. számú melléklet).

annak délfelől Focsanira való előnyomulásával kapcsolatban gondolható el. Ezenkívül megtizedelt demoralizált ellenséggel van szemben, amelyet a szomszédos hadseregnek eddig mindenütt visszavetni sikerült. Érthetetlen, hogy a támadás végrehajtására erősbítéseket igényel. A csoportparancsnokság tudja azt, hogy ilyenek a hadseregarcvonalparancsnokságnak nem állanak rendelkezésére. Még ha a főhadvezetőség — ami teljesen ki van zárva — ilyeneket a nyugati vagy keleti arcvonalról ki is utalna, úgy azoknak beállításával a Racoasa elleni támadásra 4 hét előtt számítani nem lehetne. A kocsizható összekötő utaknak — föltételként kikötött — kiépítése ezen időpontot még tetemesen kitolná. Ezen esetleg a „Ruiz"-csoportnál, vagy a 218. hadosztálynál mutatkozó fölfogásokkal a legnyomatékosabban szembe kell szállani és ennek a résznek a kijelölt irányban a támadást újra meg kell parancsolni ; a vezetőket a helyzet felől föl kell világosítani, amelyet harcászatilag előnyösnek, hadászatilag döntőnek kell tekinteni."

„Az áll, hogy az Onesti—Ocna elleni támadásnak előföltételei nem változtak, de a rávonatkozó föltevések igen. A hadseregarcvonalparancsnokság a megváltozott helyzetben is ezen támadás mellett kitartott és kitart most is."

„A Gerok-seregcsoportnak föladata — a „Ruiz"-csoport nélkül — most abban foglalható össze, hogy odáig kell előtörtetnie, ahonnan a Trotusu völgyét uralhatja, hogy azután annak az ellenségnek az oldalát veszélyeztesse, illetőleg az ellen föllépjen, amely a VI. hadtesttel áll szemben és ezáltal lehetővé tegye a szomszédos szakaszoknak a Trotusu völgyéig való előjutását."

„A szembenálló ellenség számszerinti megállapítása könnyen hamis következtetésekre vezet." (32/15. Op. II. Ang.)"

Seeckt tábornok a hadseregarcvonal helyzetét a német vezérkar főnökének, Ludendorffnak következőképen vázolta, miután ezzel a fölfogással tökéletesen azonosítottam magamat a megelőző megbeszélésen :

„Az ottani I. a. 43.602. Op. számra."

„Az ellenség Focsani állását a Magura Odobestitől délre és nyugatra a Putna völgyén át a Susita völgyéig kiterjesztette. Amíg a 9. hadsereg és a Gerok-seregcsoport belső szárnyainak dolga ezen állást nyugatról áttörni, addig a 9. hadsereg közepe Focsanit dél felől megtámadja. A „Ruiz"-csoport előtt az orosz 12. lovashadosztályon kívül román csapatok is vannak. Miután a 218. hadosztály állapota kielégítő és ellátása is biztosítva van, előrejutásával számolni lehet, föltéve azt, hogy az ellenség itt nem von tetemes erősbítéseket magához, amitől a két oldalról jövő egyidejű nyomás mellett alig kell tartani. Ruizot újból erélyes előtörésre utasítottuk."

„Ennek az előnyomulásnak föltartóztatására az ellenség a Casinu völgyében és attól kétoldalt erős ellenlökéseket csinál.

De a XXXIX. hadtestünkkel szemben ezidőszerint csak két hadosztállyal rendelkezik, amelyeknek értéke nem becsülhető magasra. Minden valószínűség szerint itt még iparkodni fog erősbítéseket beállítani és északról, ahol arcvonalát a VI. hadtest előtt gyöngíthetni véli, már hoz is ilyeneket. Ezen ellentámadások a mi előrejutásunkat meg fogják lassítani, de számíthatunk azzal, hogy a XXXIX. tartalékhadtest a Trotusu völgyének lejtőjéig keresztül tud törni. A Mon. Casin—Grozesti—Slanic vonalától közvetlen nyugatra erős ellenállással kell számolnunk. A XXXIX. hadtestnek német csapatai megnyugtató állapotban vannak, bár az állandó küzdelmekben az időjárás kedvezőtlensége is befolyását érvényesíti."

„Az offenzíva célja a Trotusu déli partjának elérése. Ha a Gerok-seregcsoporttal sikerül annyira előretaszítani, hogy az Onesti és Tirgul Ocna közötti völgyet uralja, úgy erőit a VI. hadtesttel szemben álló ellenségnek oldala ellen tolja el, hogy e hadtestnek előrejutását lehetővé tegye."

„Az Uz völgyi csoportnál és Stein csoportjánál olyan vállalkozásokat készítenek elő, amelyekkel az állásokat előbbre tolhatják és amelyek arra hivatvák, hogy az ellenséget lekössék. Nagyobb méretű támadásra hiányzanak az erők, mert az osztrák-magyar csapatok közül a 61. hadosztály és a 39. honvédhadosztály csapatai majdnem teljesen kidőltek.[1] A bajor 8. tartalékhadosztály állapota a tartós küzdelmek dacára jó ; a 225. hadosztálynak még belső szilárdulásra van szüksége."

„Litzmann csoportjánál a helyzet nem ad okot megjegyzésekre. A mai betörés a 7. hadseregnél valószínűleg helyközi határok között elszigetelve marad, mert az ellenség a betörési helynél eddig nem hozott össze nagyobb erőket. (Op. 32/15. szám.)"

„Események hadseregarcvonalamon."

„*Gerok :* „Ruiz" csoportnál, a Valea Sarii-nél egy ellenséges „lovasezred zárja el a Parau Zabalát. Ezt megtámadjuk. Sovejától „délkeletre a Dealul Lozzii (⌖ 820) és Dealul Duduluitól (⌖ 743) „egy kilométerre északra fekvő magaslatokat még tegnap roham-„mal elfoglaltuk. A német XXXIX. hadtestnél — ennek csak „neve német, mert benne osztrák-magyar csapatok is vannak — „éjjel 10 óra 30 perckor az ellenség súlyos veszteségei mellett

[1] Meg kell jegyeznem, hogy ezeket a csapatokat minden látszat szerint teljesen kipréselték s azután hozták ide, hogy a salakkal boldoguljunk. Másként ilyen jelentések nem jöhetnének ezen különben mindig kiválóan bevált és vitéz csapatokról. Legközelebb, amint csak tehetem, ki fogok magam menni, hogy személyesen meggyőződjek ezeknek a siralmas jelentéseknek valódi okáról.

„erős ellenséges támadást vertünk vissza a Magura Casinuluion „(△ 1167)."

„A 7. *hadseregnél* tegnap délután Mestecanesciben ismételt „ellenséges járőrtámadásokat az alagúttámpontnál szívós gyalog- „sági tűzzel és kézigránátokkal vertek vissza ; különben nem „fordult elő semmi különös."

„Délig jelentik."

„*Gerok :* a „Ruiz"-csoportnál Narajut elfoglaltuk ; táma- „dásunk a ⌖ 826[1] (Birsestitől keletre) és a ⌖ 892[2] (Sovejától „északkeletre) magaslat ellen folyamatban van. A feneketlen utak „miatt a tüzérséget alig lehet előbbre hurcolni. A német XXXIX. „tartalékhadtestnél heves tüzérségi előkészítés után a románok „a Casinu völgyében támadtak, de visszaverettek. A Magura „Casinuluitól (△ 1167) délkeletre levő gerincen még folyik a küz- „delem. A cs. és kir. 71. hadosztály szakaszán az Ojtoz völgyétől „délre semmi újság. Rombolótűz a mi részünkről a magaslatokra. „A Verful Vrinceanului (⌖ 781)—Dealul Puskasu (⌖ 626) és „Verful Bolohantól (⌖ 764) északkeletre a helyzet változatlan."

„*1. hadsereg* jelenti, hogy egy gyenge ellenséges támadást „vert vissza a Muntele Faltueanun (⌖ 1244)."

„*7. hadseregnél* a Mestecanesci szakaszon, a △ 1292 magas- „latra és a ⌖ 1271-től északra igen élénk könnyű és nehéz ellen- „séges lövegtűz a mi állásainkra ; szintúgy a Beszterce völgyéből „Breazától északkeletre nyúló völgyben. Csapataink itt járőr- „támadásokat vertek vissza."

„Esti jelentések."

„*Gerok :* A „Ruiz"-csoport a Valea Sarii-ban, Prisaca déli „szegélye—Verful Miturca (⌖ 548) vonalában van. Az ettől északra „fekvő magaslatokat az ellenség erősen megszállva tartja. A táma- „dás a Dealul China (⌖ 854)—Dealul Lozzii (⌖ 820) ellen be van „vezetve. A Sovejától keletre fekvő magaslati vonulatot legalább „3 kilométer szélességben elfoglaltuk. A ⌖ 892-őn támadásunk „közvetlen az ellenséges állásokig jutott és ott erős ellenlökése- „ket visszautasítottunk. A Susita völgyében és a megerősített „6. lovasdandár előtt, a ⌖ 441—Dealul Arinisului (⌖ 625) vona

[1] Dealul Teiusu.
[2] Dealul Rachitasu mica.

„lában, az ellenség tartja magát. Ez a huszárdandár a ⌖ 625-től „keletre erős ellenséges földerítő osztagokat kergetett vissza. „A XXXIX. tartalékhadtestnél a Casinu völgyében és a Magura „Casinuluion (△ 1167) az erős ellenséges támadások meghiusultak. „A 71. hadosztály balszárnya az ojtozi műúttól északra rohammal „elfoglalta az ellenséges előállást és 150 foglyot meg egy gép- „puskát hozott be."

„*1. hadsereg:* A VI. hadtest jelenti, hogy doberdói Breit tábor- „nok csoportjának jobbszárnya nem volt képes az ellenséges „biztosítási vonalat a Muntele Nemiratól (△ 1653) északkeletre „áttörni és az ellenséges főállásig előrejutni. Az Uz völgyének „északi lejtőjén megfigyelték, hogy a kucsmás oroszokat (szibé- „riaiak) lapossapkások váltották föl. Ugy vélem, hogy a vitéz „és szívós szibériaiakat délre tolták el, talán hogy Gerokot oldalba „támadhassák velük? Vagy, ami kevésbé valószínű, hogy vele „szembe helyezzék. Az ellenség délután is időközönkint tüzérsé- „gével lőtte az Uz medencét. A német Melior tábornok csoportjá- „nál a 18./III. honvédzászlóalj megfigyelései szerint az ellenség „a Laposon szintén fölváltotta csapatait, ennek megállapítása „végett foglyokat behozni törekszik.

„A Magyaroson (△ 1340) saját tüzérségünk rajtaütést csinált, „ekkor egy kopottcsövű ágyú rövid lövése folytán egy emberünk „elesett és kettő megsebesült. A Stein-csoportnál csak lövegtűz. „A Piricske-hegynél (△ 1324) vizet hordó ellenséges emberek nem „az orosz köpenyt, hanem rövid bő, a szélben lobogó kabátot „viseltek. Olaszok jöttek volna ide? ? ? Az 1. hadsereg többi „részén semmi újság."

„A 7. *hadseregnél* hosszantartó aknavetőtűz és pergőtűzzé „fokozódott tüzérségi előkészítés után korán délután erős gyalog- „ság indult támadásra a ⌖ 1274 két oldalán Mestecanescitől (△ „1292) északnyugatra és 2 kilométer mélységig, 5 kilométer szélesség- „ben visszaszorította vonalainkat. Miután minden közelben levő „tartalékot a küzdelembe vetettek, vonalunk most a △ 1292-től „egy kilométerre délnyugatra, a ⌖1274-től délnyugatra lévő ház- „csoporton át és az ettől 2 kilométerre nyugatra levő kúpon át „húzódik az eddigi álláshoz, a ⌖ 1348-tól északnyugatra. A táma- „dást három egymásmögött fölállított ellenséges ezred hajtotta „végre. Különben az egész arcvonalon váltakozó tüzérségi harcok. „A pergőtűzben védőrségünket nagy veszteségek érték. A Meste-

„canescitől (△ 1292) egy kilométerre északnyugatra levő tám-
„pontnak védőrségét három oldalról túlerővel megtámadták és
„igen szívós ellenállás után nagyrészt elfogták. A 7. hadsereg
„kéri, hogy egy zászlóaljat bocsássak tartalékul rendelkezésére.
„Sajnos, nem lehet, mert nekem egyetlen egy szabad zászlóaljam
„sincsen, a hadsereg önmagán kell, hogy segítsen."

Az esti jelentések kiegészítéseként a 7. hadseregparancsnokság sürgönyzi :

„A január 3-i események és a mostani helyzet Czokanestietől északkeletre a 15/5. Op. számú jelentésből kivehetők. Saját csapatok kétségkívül erősen szenvedtek. Az orosz támadásnak folytatásával 4-én számolni kell."

„A XI. hadtest támogatására a hadseregparancsnokság egyelőre csak azt a két lovasszázadot bocsáthatja a XI. hadtest rendelkezésére, amelyek ⊹ 896-nál Czokanestietől északnyugatra a hadseregtartalékot képezik. A Petrovánál mint hadseregtartalék álló 157./I. zászlóalj január 5-én reggel előtt nem érkezhetik Czokanestiere. A hadseregparancsnokság ennélfogva kéri, hogy a 73. gyalogdandárnak még a hadsereg körletében levő részeit a hadseregparancsnokság rendelkezésére bocsássák, a Bélbornál levő részeit pedig lehetőleg a 7. hadsereghez visszaszállítsák."

A kérés nem teljesíthető ; a 73. honvédgyalogdandárt az 1. hadsereghez kell átszállítani. A 7. hadsereg az egyetlen keskeny támadási hely ellen Czokanestienél a széles meg nem támadott arcvonalából tartalékokat vonhat össze. A hadsereg déli szárnya előtt az ellenségnek csak gyenge erői vannak. (32/19. Op. sz.)

A bajor 10. hadosztály elszállítása[1] Ober-Osthoz e hó 6-án kezdődik. (32/22. Op. sz.)

Az ellenség helyzete.

I. Naruja—Tulnici szakaszban a következő ellenséges erőket állapították meg :

1. Az orosz 12. lovashadosztályból Nerejunál a 3. orenburgi kozákok, a Putna völgyében gyalogosított lövészek, Sovejánál pedig a 12. dragonyosezred ;

2. a román 39. kerékpárosszázad két gyalogszázaddal ;

3. a román kombinált 2./5. dandár 1. és 2. román ezreddel ;

4. a román 2. granicsarezred egy része és az 5. Calarasi dandár.

Az újonnan alakult román 1. hadosztály az arcvonal mögött áll mint tartalék.

II. Soveja-szakaszban állanak :

a román 2. granicsarezred zöme, az 5. Calarasi dandár egy része ;

[1] 16. ezred és a 20. tábori ágyúsezred I. osztálya.

a román 27. és 19. ezred és a 80./III. zászlóalj. Fogolyvallomás szerint a román 29. ezred Sovejáról visszament.

III. Parau Casinu-szakaszban[1] vannak :

a román 8-as vadászok, a román 13., 37., 25. ezred és 80./1. zászlóalj.

Ezek szerint azok a román csapatok, amelyeket az Ojtoz-völgyben az oroszok felváltottak és amelyek elszállításuk végett már vonatra szállottak, most újból az arcvonalban vannak az oroszoktól délre.

A román 65. és 53. ezred Mon. Casinnál tartalék.

Az orosz 14. hadosztály valamennyi ezrede[2] Parau Casinu és az Ojtoz-völgy között az arcvonalban áll. A 3. turkesztáni lövészhadosztályt az Ojtoz-völgy és Parau Slanic közötti térben állapították meg.[3]

Panciuban egy friss orosz hadosztály[4] bukkant fel. A román 48. és 49. ezredet Panciuban újonnan megalakították.

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadseregnél a Schmettow lovashadtestnél az ismételten, előretapogatódzott erős ellenséges lovasságot mindenütt visszautasították.

Az LIV. hadtest a támadás előkészületeit befejezte ; támadása 4-én kezdődik.

Az I. tartalékhadtest előtt az ellenség Milcovu szakasz mögött erős állásban áll, amelyen állítólag október óta dolgoztak. A támadást nem lehet e hó 6-a előtt végrehajtani, mert még további kikémlelésekre és előkészületekre van szükség.

Krafftnak jobbszárnya Virtiscoiu—Beciu—Brosteni vonalában áll ; közepe Capatanuba behatolt. A balszárnyról nincs hír. 2 román tisztet és 100 legényt elfogtak.

Duna-hadseregnél a sűrű köd miatt a harctevékenység csekély volt. A török 15. hadosztály Vizirult érte el.

A bolgár 3. hadsereg ma délután Macint és Jijilát elfoglalta.

Ujabb hírek az ellenségről.

A román hadsereg zömét[5] még december közepén kivonták az arvconalból és Tecuciun át Birlatra hátra irányították. Ujságok azt írják, hogy Jassyba 200 francia oktatótiszt érkezett. A 61. had-

[1] Muntele Resboiului (◇ 1014)—Magura Casinului (△ 1167).

[2] 55., 54., 53., 56. ezred.

[3] A 9. ezred Parau Slanictól délre fekvő magaslaton, a 10. ezred Slanic-völgyben, a 21. ezred Harja vidékén, a 20. ezred tartalék.

[4] A 80. hadosztály (XXX. hadtest) volna ?

[5] 1./17., 2./5., 7./18., 8., 9./19., 10., 11., 12., 13./14., 16., 21., 22., 23. gyaloghadosztályok és az 1., 2. lovashadosztály.

osztály[1] és a 10. szibériai hadosztály[2] a Dobrudsában Macin—Vacareni vonalába visszahúzódott.

A 9. szibériai hadosztály[3] Braila—Vionesti—Maxineni vonalat megszállotta. A 3. lövészhadosztály — melyet a IV. szibériai hadtestbe osztottak be — a 9. szibériai hadosztályhoz csatlakozva Maxineni—Hangulesti vonalában áll.

Az orosz 13. hadosztályt[3] a Rimnicul Sarat—Focsani vasútvonaltól nyugatra, a román 7. hadosztályt Focsanitól délnyugatra fekvő Blidarilenél állapították meg.

Az orosz 4. lövészhadosztály Muntele Cleja (△ 1071)—Obcina Laposu (⌖ 1330) magaslaton van öt ezredével csoportosítva.

Az orosz 2. lövészhadosztály Obcina Laposu (⌖ 1330)—Csobános-völgyben áll három lövészezreddel.

Az orosz XXIV. hadtestből a 49. hadosztály Sólyomtar (△ 1343) magaslaton Trotusu-völgyig három ezreddel az első vonalban, eggyel pedig a tartalékban áll. A 48. hadosztály Trotusu-völgyben van. A Camuga-völgyben az orosz 11. lovashadosztály jelenlétét állapították meg. Ugy hírlik, hogy az orosz 103. hadosztályt az arcvonalból ki fogják vonni és Romániába szállítják.

Egyik 412. orosz ezredbeli szökevény azt vallotta, hogy január 1-én a 103. hadosztályt egy friss orosz hadosztály felváltotta. Arról nincsenek híreink, hogy újabban egy friss orosz hadosztály érkezett volna a hadszíntérre; inkább hihető, hogy az orosz II. hadtestnél a két szomszédos hadosztály délre, illetve északra kiterjeszkedett, miután előbb a 103. hadosztálynak még ott levő részét az arcvonalból kivonták és azután elszállították az Ojtoz-szorosba, hol a hadosztály zömével egyesült. A szökevény ezt vélte friss hadosztálynak.

Január 4.

„A *Gerok*-seregcsoportnál még az este rohammal elfoglalták a „német 20-as tartalékvadászok a Dealul Mateit (⌖ 625) Sovejától „északra; másként éjjel nyugalom volt. Az egész hadseregarcvona- „lamon meglehetős nyugalom, csak egy kis gyalogsági és tüzér- „ségi tűz volt. Mestecanescinél az oroszok a betörési helyen állást „építenek. A Valea Putnában erős a kocsiközlekedés. Ober-Ostnál „a németek a Düna jegén rohamoztak és így az oroszoktól egy „szigetet vettek el. Orosz foglyok vallomása szerint megint föl- „lázadt egy néhány ezredük mert úgy vélik, hogy minél tovább „tart a háború, annál több hiábavaló veszteséget szenvednek és

[1] Orosz XLVII. hadtest kötelékébe tartozik.
[2] A szibériai IV. hadtest kötelékébe tartozik.
[3] Az orosz VII. hadtest kötelékébe tartozik.

„annál kisebb lesz Oroszország ; a csapatok ellátása pedig mindig „rosszabb lesz és mindig többet kell szenvedniök. Nézetem szerint „a harctéri helyzetre semmi hatása sincs annak, ha egyes ezredek „lázonganak, ez csak akkor lehetne döntő befolyású, hogyha „legalább is hadtestek, vagy hadseregek lázadnának föl."

„Az idő megenyhült ; az utak feneketlenek. Nem tudom „mi rosszabb : ez, vagy a síkos, jeges utak ?"

„Budapesten azt beszélik, hogy megint visszahelyeznek „engem az olasz harctérre ! Ez csak pletyka lehet és nem hiszem ! „Nem lehet magas parancsnokságokat minden hónapban kicserélni, „különösen itt, ahol nagyon fontos politikai megfontolásokból nem „akarják a németeknek kizárólagosan átengedni Erdély és Buko- „vina védelmének vezetését. Már temérdek dolgot vettem szemé- „lyesen kezembe és most nem lehetne káros megrázkódtatás „nélkül mindezt újra átadni."

„Hosszabb idő előtt kérelmeztem az AOK-nál, hogy a „7. hadsereget legalább egy hadosztállyal erősítsék meg, mert „nincs tartaléka és vannak gyenge létszámú hadosztályai, melyek- „nél 20 lépésre jut egy ember a tűzvonalban ; azt hiszem, hogy „ennek a kérésemnek több indokát nem kell adnom."

„Déli jelentések."

„*Geroknál* a „Ruiz"-csoportnak jobbszárnya V. Sarii-re „támad. A Topestitől egy kilométerre keletre levő magaslatot „rohammal elfoglalták. Különben a sűrű köd minden megfigyelést „lehetetlenné téve, nagyon zavart."

„Délután Csíkszentmártonra a VI. hadtestparancsnoksághoz „megyek automobilon. Ott Fabini altábornagy hadtestparancs- „nok és Balassa alezredes, vezérkari főnöke jelentkeztek nálam „és a következőket adják elő : az ő nagy tüzérségi csoportjuk „bőséges lőszere dacára a Magyaroson (△ 1340) és Laposun (⊹1222) „nem tud hatást elérni, mert a hegy meredek partban esik kelet „felé és az élen van az állás. Ezt csak megfigyelők szállták meg „és így az orosz védőrség még a mozsarak meredek röppályájú „lövedékeivel sem érhető el. Amint támadásunk megindul, az „oroszok az élre fölszaladva erősen megszállják az állást és így „nem lehet azt elfoglalni. A csapatoknak, különösen a 16. honvéd- „gyalogezrednek állapota siralmas, kétségbeejtő, még nyomorult „menázsijukat is meg kell osztani a németekkel, mert azoknak

„sem főzőládájuk, sem málhásállatjuk nincsen. Ezáltal az embe-
„rek úgy elgyengültek, hogy megfagynak és sokan elgyengülés
„folytán halnak meg. Ezt a legnagyobb erélyel kifogásolom és
„tiltakozom az ilyen lehetetlen nemtörődömség ellen, mert ha a
„parancsnokok csak kissé is törődnek a gazdászati ügyekkel,
„akkor az élelmezésnek föltétlenül össze kell vágnia. Itt csakis
„a hanyag parancsnokok azok, akik a bűnösök és okolhatók.
„Ha azok nem törődnek evvel, akkor természetes, hogy a csapat
„éhenhal. Gyurits ezredest és még egy erélyes vezérkari tisztet
„azonnal kiküldöm, hogy megállapítsák a tényeket és a harcá-
„szati helyzetet is ellenőrizzék, mert azt föltétlen biztossággal
„állítom, hogy a Magyaros (△ 1340) elfoglalható, ezt meg is fogom
„mutatni és mindaz, amit itt nekem előadtak, szájról-szájra adott,
„a hadtesthez már mint leküzdhetetlen akadály jelentett, túlzott
„híresztelés. Fabini tábornoknak és Balassa alezredesnek meg-
„parancsolom, hogy a gyalogsági támadást csak akkor szabad
„elindítani, ha a tüzérség már a legalaposabban hatott és azt
„előkészítette. Elvérzett gyalogsági támadásért a parancsnokot
„fogom felelősségre vonni, mert ő csinálta rosszul. Kötelessége
„a tüzérséget jól fölállítani, hogy hosszantozva lesöpörje a hegy
„élét addig, míg a gyalogság el nem éri azt, akkor hatása is jó
„lesz; üres mentegetődzéseket nem tűrök el. Most a gyalogsági
„támadást egyelőre, mely a mai körülmények között újból csakis
„elvérezne, be kell szüntetni. A további parancsokat én fogom
„küldeni."

Csíkszeredára visszaérkezve, Seeckt tábornokkal minden
„tapasztaltat megbeszélek."

Miután Stein tábornok csoportja sem halad, Seeckttel abban állapodom meg, hogy parancs megy ki, hogy úgy a Stein-csoport, mint a VI. hadtest beszüntetik a támadást, ezen 40/19. Op. szám alatti parancsom kivonatosan a következő:

A Stein-csoport az arcvonalparancsnokságnak sürgősen rendelkezésére bocsátja:

1. a Csíkszentmártonon és környékén a 49. hadosztályhoz tartozó 225. tartalék gyalogezredet és

2. a Csíkszépvíznél a bajor 10. hadosztályhoz tartozó, most a bajor 8. tartalékhadosztállynál levő zászlóaljat. (40/18. Op. sz.)

Stein-csoportja január 5-én Muntele Faltueanutól (◇ 1244) északra megindítandó támadás végrehajtása után további előnyomulását addig beszünteti, míg a Gerok-seregcsoport előnyomulása a VI. hadtestnek és nemsokára a Stein-csoportnak csatlako-

zását lehetővé fogja tenni. Ennélfogva az állások minden erővel kiépítendők és folytonos földerítéssel lehetőleg világos kép alkotandó az ellenséges állásokról. (40/19. Op. sz.)

A VI. hadtestnek kiadott parancsom a következő : Miután a mai támadás sem vezetett az elvesztett Magyaros (△ 1340) állás visszaszerzéséhez, a támadást be kell szüntetni. Az állásokat minden eszközzel meg kell erődíteni.

A VI. hadtest minden csak valahogy rendelkezésre álló tartalékát jobbszárnyára készenlétbe helyezi, hogy a Gerok-seregcsoport előnyomulásához csatlakozzék. (40/19. Op. sz.)

Erről a hadseregfőparancsnokságnak Teschenbe megfelelő jelentés megy. (40/19. Op. sz.)

A Stein-csoportból kivont erőket Gerok támadásának előrevitelére gondolom fölhasználni.

Ezek az intézkedéseim távolról sem jelentik a támadás beszüntetését, hanem az északnyugatról a Gyimes-völgyébe alkalmazott nyomás helyett ezt most délnyugatról és délről akarom érvényesíteni.

„*Esti jelentések.*"

„*Geroknál* a „Ruiz"-csoportnak jobbszárnya a Prisacától „keletre levő Dealul Jaristiit (⊹ 728) elfoglalta és a faluból elker-„gette az ellenséges lovasságot. A Sariitól közvetlen északnyugatra „fekvő magassági vonulat és a Dealul Teiusu (⊹ 826) heves küz-„delemben kezünkbe került. Az ellenséget északi irányban üldöz-„zük. A 218. hadosztálynak balszárnya elkeseredett kézigránát-„harcban a Dealul Rachitasu micát (⊹ 892) elfoglalta. Az északi „lejtőn még folyik a harc ; az ellenség fölötte szívós ellenállást „fejt ki ; visszavert ellentámadásánál igen nagy veszteségeket „szenved. A megerősített 6. lovasdandár a ⊹ 624-től fél kilo-„méterre délre az ellenséges előállást kierőszakolta és most a „magaslatot támadja."

„A XXXIX. tartalékhadtestnél a Parau Casinu és Magura „Casinului (△ 1167) körül élénk ellenséges lövegtűz és járőrcsatá-„rozások vannak. A cs. és kir. 71. hadosztálynak balszárnya roha-„mozva elfoglalta az erős drótakadályokkal körülvett ellenséges „állást másfél kilométer szélességben az ojtozi úttól északra, a „Dealul Puskasu (⊹ 626)—⊹ 781-től két kilométerre keletre levő „magaslaton. A német 187. hadosztály jobbszárnya súlyos kézi-„gránátharcban az ellenséges állás előtt fekszik. Az ellenség dühös „ellentámadásokkal iparkodik helyzetét megmenteni, de mind-„egyiket véresen visszaverik vitéz csapataim."

„*1. hadsereg:* A VI. hadtestnél, Breit vezérőrnagynak csoport-
„jánál az Uz-völgyétől délre tüzérségünk délután 1 óra 30 percig
„több rajtaütést hajtott végre az ellenséges állások ellen. A Muntele
„Nemira mare (△ 1653) ellen előnyomuló járőreink mindenütt
„bedrótozott állásokba ütköztek, amelyeken az ellenség dolgozik.
„Nem tudták megállapítani, hogy a Muntele Farcu mica (⊹ 1503)—
„⊹ 796 vonalán összefüggő állása van-e az ellenségnek. Az Uzban
„élénk ellenséges lövegtűz van, attól északra egyik járőrünk egy
„ellenséges tábori őrsöt kergetett el és kelet felé továbbnyomult.
„Melior tábornok csoportja a mélyen járó sűrű felhőzet miatt
„a Magyaros elleni romboló tüzérségi tüzét csak délben kezdhette
„meg. Ez délután 1 óra 30 percig tartott. Az ezen időben elő-
„nyomult gyalogságunk némi előmenetelt tett ugyan, de oldalozó
„ellenséges gyalogsági és géppuskatűz miatt csak nehezen tudta
„magát előbbre dolgozni, pontosabbat még nem lehetett meg-
„állapítani. Melior tábornok támadó csoportjának jobbszárnya az
„orosz főállásba behatolt; odább nyugatra azonban a támadás
„csak 200—300 méterrel bírt előbbre jutni. A további előnyomu-
„lást oldalozó ellenséges géppuska és gyalogsági tűzzel és két
„orosz ellentámadással jobbszárnyunk ellen — melyeket tökéle-
„tesen visszavertünk — az est beálltáig föltartóztatták. Miután
„tüzérségünk hatása — mint már a hadtestparancsnok jelentette —
„jó vezetés (?) dacára sem volt képes megakadályozni az ellenséges
„tartalékoknak az állások sűrű megszállására való előrehatolását
„és mivel viszont hadosztályunknak már nem állottak tartalékok
„rendelkezésére, Melior tábornok beszüntette a támadást és az
„elért vonal tartását rendelte el. Támadó csapataink sokat szen-
„vedtek az ellenséges tüzérség délkeleti irányból és a hátukba
„intézett tüzétől. A Doberdón egy napot sem tudnék megnevezni,
„ahol ez ne lett volna így!"

„Stein csoportjánál a Sólyomtari állásunk ellen időközön-
„kint heves ellenséges gyalogsági, géppuska- és lövegtüz volt,
„A német 225. hadosztály alá rendelt tüzérség a hadosztály táma-
„dását támogatta és hathatósan megakadályozta az ellenséges
„erők eltolását a Söverjésről (⊹ 1358) a ⊹ 1369 felé. Különben
„csak váltakozó ellenséges lövegtűz. Nagy havazás."

„A 7. *hadseregnél* váltakozó, időnkint heves volt a tüzérségi
„tevékenység. A Mestecanesci szakaszon heves lövegtűz volt az
„alagúttámpont ellen; azután az ellenséges gyalogság tapoga-

„tódzva próbált előbbrejutni, de elkergettük. A hadsereg az ellen-
„séges támadás folytatásával számol."

Az I. és Kárpáti hadtestnél helyenként élénk volt az ellenséges lövegtűz. Sűrű köd és hóförgeteg miatt nincsen különös harctevékenység.

A 7. hadseregparancsnokságot fölszólítottam, hogy jelentse, hogy milyen rendszabályokat létesített a Czokanestiei ellenséges támadásnak legalább is megállítására ; milyen tüzérségi erősbítéseket juttattak a XI. hadtestnek a betörési helyen ; az összes ottani védőtüzérség ereje is kimutatandó. Vajjon a 157/I. zászlóaljat (német 117. hadosztály) oda vitték-e ? (3219. Op. II. Ang.)

A 7. hadseregparancsnokság felelete így szólt :

„Az oroszok a mai nap folyamán eddig nem folytatták támadásaikat Czokanestie ellen, de a legközelebbi napokra mindenesetre újabb támadásokkal kell számolni. Saját harcvonalunk a mai nap folyamán némileg megszilárdult. Tartalékok Czokanestie terében : a 6. és 7. honvédhuszárezred, egy fél 56-os zászlóalj és egy-egy század a 2. és 3. honvédhuszárezredtől, mindössze vagy 1600 fegyver.

A 10. lovashadosztálytól Czokanestienél vannak a 10-es huszárok, három másik ezred lovasszázadai pedig a Bernarielultól (△ 1328) északra a ◇ 1295 magaslaton léptek harcba. Minthogy a 10. lovashadosztály fölváltására ezidőszerint nem állanak erők rendelkezésre, ezek a lovasszázadok csak akkor fognak fölszabadulni, ha az e hó 10-e után Husztról elinduló kiegészítések a XI. hadtestnél beérkeznek. Csak a Czokanestie körüli saját és ellenséges helyzet további áttekinthetése után lehet majd eldönteni, hogy vajjon és milyen arcvonaljavítások szükségesek és lesznek a rendelkezésre álló erőkkel végrehajthatók. Erről majd annakidején teszünk jelentést. (32/19. Op. II. Ang.)

Hírek az ellenségről.

Mestecanescitől a támadást északnyugatra a 65. gyalog-hadosztály hajtotta végre és pedig a 257. ezred az első vonalban, a 259. meg a 260. ezred zöme a második vonalban.

Az orosz 43. hadosztály állását észak felé megnyujtotta ; Cretealatól (△ 1853) északra a 172. ezredet állapították meg, amely ott az 59. hadosztályhoz tartozó 236. ezredet váltotta föl. Onnét délre állítólag a 43. hadosztálynak többi három ezrede van az arcvonalban.

A Magura Casinuluion (△ 1167) a román 8. vadászezred és a 25. és 37. ezred áll. Mon. Casin zsúfolva van orosz gyalogsággal és tüzérséggel. Ez, hírek szerint, egy friss orosz hadosztály.

53. ezredbeli fogolyvallomás szerint az orosz 14. hadosztály az Ojtoz-szorosban és az ojtozi műúttól délre áll ; ehhez a Slanic-völgyig terjedő 3. turkesztáni lövészhadosztály csatlakozik.

Megállapították, hogy a Braila hídfőt még mindig a 10. szibériai és az orosz 61. hadosztály tartja. A Maxineni—Obilesti szakaszban az orosz VI. lovashadtest csoportosult.

A román 7. hadosztály három ezreddel a Mera—Pitulusa szakaszt szállotta meg. A 7. hadosztálytól északnyugatra a 3., Odobescinél pedig a 6. hadosztály van.

Ober-Ostnál négy orosz támadást vertek vissza az újonnan elfoglalt Düna-szigeten; különben csak ellenséges lövegtűz és járőrharcok voltak.

„Nálam igen nagy nehézségek vannak a terep miatt a „jeges partokon, a nagy hófuvásokban minden elakad. Hogyan „vigyem tovább tüzérségemet? Talán drótkötélpályákat csinál-„junk? . . ."

Események a Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadseregnél erőteljes tüzérségi előkészítés után a német 152. ezred[1] a Fundeni hídfő előtti ellenséges előállást, szintúgy Slobozia és Rotesti községeket rohammal elfoglalta. Az ellenség ellentámadásait a 109. hadosztály visszaverte.

Az I. tartalékhadtest támadási előkészületeit folytatja.

A Krafft-hadtestnél a havasi hadosztály jobbszárnya elfoglalta a ⌖ 548-as magaslatot és továbbdolgozta magát az erősen kiépített ellenséges állások felé Odobesci falvától a Magura Odobescihez emelekedő gerincen. A würtembergi hegyvizászlóalj kemény harcban elfoglalta a ⌖ 367 magaslatot a Magura Odobescitől nyugatra. 200 foglyot ejtettek.

A Duna-hadseregnél a 217. hadosztály Romanultól északnyugatra a ⌖ 12 halomnál két ellenséges vonalat áttört. A szomszéd bajor 11. hadosztály a Buzaul folyóig tovább fölgöngyölítette. Gurguetit szívós ellenállás után rohammal bevették. Romanulért este még folyik a harc. Az eddig bejelentett zsákmány: 1 tiszt, 990 legény, 5 gépfegyver. A támadást folytatják.

A bolgár 3. hadsereggel szemben az ellenség még tartja a vacareni állását. A kombinált hadosztály támadása még folyik. A 4. hadosztály előnyomulása Brailára csak igen lassan halad a mocsaras terep és a lerombolt hidak miatt. A bejelentett zsákmány 1300 főre emelkedett.

Január 5.

A mai napon egy legfelsőbb kézirat jelent meg, amely fordításban a következőképen szól:

Hadsereg- és hajóhadparancs.

Katonák!

Tudjátok, hogy mind Én, mind a velem szövetségben levő Uralkodók megkíséreltük, hogy az egész világ által sóvárogva

[1] A német 41. hadosztály kötelékébe tartozik.

kívánt béke útját egyengessük. Ellenségeink a feléjük nyujtott békejobbot elutasítják a nélkül, hogy tudnák feltételeinket.

Fegyvertársak! újból Hozzátok szólok.

Fegyvereitek a közel 30 hónapos háború alatt — világosan és érthetően beszéltek.

Hősiességetek és vitézségetek beszéljen továbbra is.

Az áldozat még mindig nem elég nagy, újabbakat kell hozni.

Isten a tanum, hogy ellenségeinkre hárul ezért a felelősség.

Ti és vitéz szövetségeseink négy ellenséges királyságot zúztak széjjel, hatalmas várakat leküzdöttek és újabb ellenséges területeket hódítottak meg.

Mindennek ellenére az ellenséges hatalmak népeiket megtévesztik és hadseregeiket azzal a reménnyel kecsegtetik, hogy a szerencse meg fog fordulni.

Hát legyen, rajtatok áll a kérlelhetetlen leszámolás.

Haderőmbe vetett büszke hitemmel életeken állok.

Isten segedelmével előre!

Wien, 1917 január 5-én. Károly, s. k.

Wienbe a következő rejtírásos táviratot küldöttem:

Ő császári és apostoli királyi Felsége! Wien.

Miután a VI. hadtest és a Stein-csoport támadását beszüntettem, mivel a kellő erő rendelkezésre nem áll és mert a támadás további erőszakolása esetén feltétlenül súlyos veszteségek állottak volna be, elrendeltem, hogy a Stein-csoport egy német gyalogezredet Gerok-seregcsoport balszárnyára irányítson, melynek feladata Gerok oldalát biztosítva, Gerok vezetése alatt a támadásban résztvenni. A VI. hadtest erős jobbszárnnyal legyen készen arra, hogy Gerok támadásához csatlakozzék. Ha az átcsoportosítás befejeződik — ami előreláthatólag pár nap alatt meg lesz — a Stein-csoport és a VI. hadtest, miután az előnyomulás bevégeztével a kötelékek újra rendeztetnek, megint az 1. hadseregparancsnokság alá lép.

Ha új beosztás válik szükségessé, intézkedéseimet jelenteni fogom. A parancsnokság átadása után a hadseregarcvonalparancsnokság Segesvárra megy. József főherceg vezérezredes. (Op. Geh. Nr. 1/j. — rejtírás távirat — 1917 január 5.)

„Események hadseregeim arcvonalán."

„*Gerok:* „Ruiz" csoportjánál Sovejától és a ⊹ 892-től északra „egy erős támpont éjjel kézigránáttámadással kezünkre került. „50 foglyot és két gépfegyvert szállítottak be a támadók."

„Az *1. hadseregnél* a VI. hadtest mindent, amit tegnap „keservesen elfoglalt, — attól való félelmében, hogy nem tudja „majd tartani — újra föladta és kiürítette."

„A német 225. hadosztálynak támadása a Magyaros (△ 1340) „ellen megakadt; csapatait visszavette, minthogy oldaltűzbe és „igen kedvezőtlen helyzetbe jutottak."

„Ez így igazán már nem mehet tovább. Ha a hadsereg- „főparancsnokság nem akar rendet csinálni úgy, ahogy kértem, „akkor én a saját felelősségemre megcsinálom."

A Stein-csoport, a bajor 8. és 10. hadosztállyal s az osztrák-magyar 24. hadosztállyal, a Muntele Faltueanu (⊹ 1244) magaslat és a Trotusu völgye között húzódó gerincet megrohamozta.

„A 7. *hadseregnél* élénk gyalogsági és géppuskatűz volt az „alagúttámpont ellen a Mestecanesciben. Különben egész had- „seregarcvonalamon csak rendes harctevékenység volt."

„Mackensen nagyon szorongatja Brailát, azt hiszem hamar „be is fogja venni."

„Kénytelen voltam némileg megváltoztatni hadműveleti „tervemet, mert a helyett, hogy erősbítéseket kapnék, még nekem „kell leadnom csapatokat. Ezt sürgönyileg Op. Geh. 1/J. szám „alatt közöltem Ő Fölségével. A Gyimes völgyében a mai nappal „beszüntettem a támadást a Magyaroson (△ 1340) és Laposun „(⊹ 1222) (majd később, ha a legalaposabban elkészültünk, „fogom ezt újból megkezdeni); mindent, amit nagyobb kocká- „zat nélkül lehet, kivonok onnét és Gerok balszárnyára teszem, „hogy a helyett, hogy északnyugatról szorítanám az ellenséget, „hirtelen délkeletről bekanyarodva meglepjem őt és a Gyimes- „völgyet nem a folyó mentén lefelé, hanem fölfelé foglaljam el. „Ez egy kissé talán merész terv, amelyet Seeckttel állapítottunk „meg alapos megfontolás után. Remélem, hogy csekély veszteség- „gel biztos eredményre fog vezetni. Támadásom különben az „óriási nehézségek dacára szépen halad és remélem, hogy az álta- „lam kitűzött célt, a Sereth-et el is fogjuk nemsokára érni. Tovább „nem mennék, hacsak északon nem jön a várva-várt támadás „Kolomea—Csernovitz irányában, vagy pedig a hadseregfőparancs- „nokság nem rendeli el. Föltétlenül pihentetnem kell, vagy föl „kell váltanom rendkívül fáradt csapataimat, hogy friss erőket „gyüjthessenek. Hiszen a legnehezebb terepen, jégben ember- „fölötti teljesítményeket vittek véghez. Gyalog-huszárezredeim „igazán a legkiválóbbat teljesítették, amire csapat egyáltalában „képes, nekik és a szövetséges német csapatoknak bámulattal „telt hálás köszönet jár. Folytonosan súlyos küzdelmekben, a

„legborzasztóbb időben, hóban, jégben, feneketlen sárban kinlód-
„tak, fázva napokig éheztek, mert az utánszállítás teljesen elakadt,
„a málhásállat többször vezetőjével együtt a mélységbe zuhant és
„agyonütötte magát. A tüzérséget is a legénység volt kénytelen
„fölvonszolni rettenetes erőfeszítéssel jégborította sziklákon, szé-
„dítő meredekségű partokon jégen és havon. De Gerok most már
„a Kárpátokon túl a dombos vidéken küzdi magát előre ; részben
„a Sereth medencéjében van már. A többi valószínűleg ugyanis
„a Kárpátokban fog maradni, ha tényleg elvesznek tőlem csapa-
„tokat, amint értésemre adták. Különben az én támadásom
„célját úgy is elértük, mert az ellenség a Mackensen föltartóz-
„tatására szánt csapatainak nem csekély részét velem szemben
„volt kénytelen latbavetni."

„A legnagyobb megbotránkozással olvasom az „Az Est"-
„ben, hogy az elfogott orosz drótnélküli táviratokból az orosz
„hadseregek mozdulatait sikerült megtudnunk. Ezzel legnagyobb
„titkunkat árulták el, amely a legjobb szolgálatot tette nekünk.
„Most mindenki tudja — aki csak egy kicsit ért ehhez —, hogy
„kezemben vannak az orosz rejtírások kulcsai. Erre az oroszok
„föltétlenül teljesen újfajta rejtírást fognak alkalmazni. Hihetet-
„len rövidlátás. Nálam elrendeltem, az Ober-Ostnál pedig kértem
„a legszigorúbb vizsgálatot."

Gerok seregcsoportjához az alábbi helyzetmegítélés és parancs megy az arcvonalparancsnokságtól :

„A 9. hadsereg balszárnya és a Gerok-seregcsoport jobb-
szárnya előtt a helyzetet úgy ítéljük meg, hogy az ellenség meg-
kísérli, hogy orosz erőket vonjon össze a Focsani körüli ívállásba.
A román csapatok állapota állítólag rossz, kicserélésük orosz erők-
kel valószínű. Azonban kérdéses, hogy vajjon az oroszoknak van-
nak-e már, állanak-e már erre a célra rendelkezésre megfelelő erők ?
A 9. hadsereg Focsanitól délre és a Magura Odobescin erős ellen-
séges állás előtt áll."

„Ebből annak szükséges volta és lehetősége következik, hogy a „Ruiz"-csoport gyors és erélyes előtöréssel a Vidra—Racoasa vonalon át támadjon iránnyal Panciura, különösen ha előtörése a 9. hadseregnek január 6-ára szándékolt támadásával egyidőbe eshetik. Ennek a támadásnak előfeltételei a balszárnynak kellő biztosítása. Ezt a csoport legközelebbi főföladatának tekintse és így főképen a 6. lovasdandárra és a Casinu völgyében levő erőkre vessen szemügyet. Ezen föladat a támadás folytatása által old-
ható meg legjobban. Ha a Focsani elleni hadmüvelet sikerül, akkor lehetséges lesz a 218. hadosztályt és a 9. hadsereg balszárnyáról

talán más erőket is azonnal észak felé fordítani, hogy a Gerok-seregcsoportnak a hegységből való kilépését megkönnyíthessük." (48/19. Op. sz.)

A német főhadvezetőségnek és a 9. hadseregparancsnokságnak pedig a következő sürgöny megy :

„A Gerok-seregcsoport újból parancsot kapott, hogy Vidra—Racoasán át Panciura taszítson ; egyben arra is utaltunk, hogy az előnyomulás alatt a balszárnyat biztosítsa." (48/19. Op. sz.)

„Déli jelentések."

„*Geroknál* a „Ruiz"-csoport jobb szárnyoszlopa Vidrára „nyomul elő ; pontosabb jelentés még hiányzik. Az ellenség még „tartja a Dealul Gheigheleut (⌖ 850) Gauriletől nyugatra és a „Dealul Rachitasu micat (⌖ 892) Sovejától északkeletre; a táma-„dás folyamatban van. Az állást a ⌖ 441-nél a Susita völgyében „elfoglaltuk ; szintúgy attól egy kilométerre északra a ⌖ 530 „magaslatot. Élénk a harctevékenység az egész csoportnál. Az „ellenséges támadást a ⌖ 704-en Herestrautól délnyugatra vissza-„vertük. A Verful Bolohan (⌖ 764) elleni rombolótűz folyamatban „van. Ellenséges támadások a Verful Cheschiuluitól (⌖ 1050) „északra levő magaslatokon összeomlottak. Egész hadseregarc-„vonalamon mérsékelt. Mestecanescinél pedig élénk a harctevé-„kenység."

„Esti helyzet."

„*Gerok* „Ruiz" csoportjánál a délelőtt folyamán a Putna-„csoport elkergette az ellenséget a Valea Sariiból és környékéről ; „délután 3 órakor támadásban volt a Podurilei ellenséges állások „ellen ; szintúgy az ottani magaslatokra. Itt a 9. hadsereg bal-„szárnyával megvan az összeköttetés. A Negrilescitől és Sovejától „keletre levő utolsó magaslatokat is elfoglaltuk. A középső oszlop „Racoasa felé előnyomulva, Gaurilét elérte ; a főoszlop Cimpurile „felé menetel. Pontosabb jelentések még hiányzanak. A ⌖ 441-en, „a Parau Susitában még szívós az ellenállás. A 20. tartalék-vadász-„zászlóalj a Dealul Arinisuluitól (⌖ 625) 2 kilométerre északra „erős ellenséges támadást vert vissza. A ⌖ 642-től délre a 6. „lovasdandár nagyobb ellenséges erőkkel áll küzdelemben s a „mieinket a Dealul Slatineire (⌖ 860) visszaszorították. A XXXIX. „tartalékhadtest a Magura Casinuluitól (△ 1167) délkeletre egy „erős ellenséges támpontot rohammal foglalt el. Támadása a „Verful Vrinceanuluitól (⌖ 781) és Verful Bolohantól (⌖ 764)

„északra fekvő magaslatra kiadós tüzérségi előkészítés dacára a „sűrű erdőben nem sikerült. A Verful Pravilatól (△ 875,) a ⌖ 913-tól „délre több erős orosz támadást vertünk vissza ; 3 tisztet és „380 legényt fogtunk el."

„*1. hadsereg:* A VI. hadtestnél heves lövegtűz volt, közötte „nehéz lövedékek is. Stein csoportjánál, alapos földerítés és nagy- „hatású tüzérségi előkészítés után, a 77. gyalogezred részei és a „bajor 19. ezred rohammal elfoglalták a szívósan védett ⌖ 1006-ot ; „a német 22. tartalékezred III. zászlóalja csatlakozott a támadás- „hoz és nemcsak a Cotumba előtti ⌖ 602-t foglalta el, hanem „ezen a vonalon túl is előretaszított. 1 tiszt, 84 legény és 4 akna- „vető került kezünkre. Délután a német 8. tartalékezred I. zászló- „aljának sikerült a Muntele Faltueanu (⌖ 1244) és ⌖ 1006 közötti „nyergen az ellenség ellenállását megtörni, mikor is egy orosz „századot elfogott és a Muntele Faltueanu (⌖ 1244), meg a ⌖ 1006 „közötti összeköttetést létrehozta. A Trotusu völgyében, Agasu „és Beleghetu között, a visszaözönlő ellenséges gyalogsági oszlo- „pok kocsilépcsőkkel összegabalyodva megtorlódtak és tüzér- „ségünk által nagyon súlyos veszteségeket szenvedtek. Mai zsák- „mány : 1 tiszt, 314 legény, 4 géppuska, 5 aknavető, egy gép- „puskaállvány, sok élelmiszer és szeretetadomány, kézigránátok és „más hadieszközök. A 61. honvédhadosztálynál ellenséges gép- „puska- és gyalogsági tűz volt."

„A hadsereg többi részén a tüzérségi és aknavetőharc mér- „sékelt volt ; ellenséges portyázó osztagok ismételt támadását „visszautasították."

Minthogy a legközelebbi időben a hadművelet súlypontja a Gerok-seregcsoportjára fog esni (lásd 40/19. Op. szám, január 4.) és ennek előnyomulásától függ a helyzet további kifejlődése, ennek a csoportnak megerősítésére gyorsított gyalogmenetben áttolatnak:

a) a VI. hadtesttől egy 21 cm-es mozsár, egy hegyi ágyúsüteg és egy hegyi tarackosüteg ;

b) a Stein-csoporttól két 21 cm-es mozsár, egy 30.5 cm-es mozsár és két hegyi ágyúsüteg.

A VI. hadtestnél a Csobános-völgyben állásba vitt nehéz tarackosüteg a Stein-csoporthoz jön.

A 3. lovashadosztálynak tüzérsége e hó 8-án a Litzmann-csoporthoz menetel. (48/14. Op. sz.)

Miután a Magyaros (△ 1340) visszafoglalására megindított támadás beszüntettetett, a német 225. hadosztály parancsnoksága visszakapja a hadtest déli szakaszát. (40/19. Op. II. Ang.)

Szándékom a legközelebbi időben a Stein-csoportot és a VI. hadtestet megint az 1. hadseregparancsnokságnak alárendelni. A mostani csoportbeosztáson és erőelosztáson egyelőre nem történik változás.

Megbízható hírek szerint az oroszoknál kolera van.

7. hadsereg: A XI. hadtestnél az Aranyos-Besztercétől délre mérsékelt volt ellenséges tüzérségi tevékenység. Leiter tábornok szakaszában az ellenséges nehéz lövegtűz a Valea Putna műúttól északra és a Mestecanescitől (△ 1292) délnyugatra percenkint 6—8 lövésig fokozódott. Az alagúttámpontnál és az attól délre előre tapogatódzó ellenséges járőröket elkergették.

Az I. hadtestnél élénkebb ellenséges lövegtűz volt, különösen a Dedul-gerinc ellen és Kirlibabára. Az arcvonal többi részén csend volt.

A hadseregparancsnokság többszörös szökevény és fogolyvallomás alapján a mestecanesci támadás foltytatását várja.

Hírek az ellenségről.

Sovejánál nincsenek oroszok. Ugy hírlik azonban, hogy Casinu-völgybe (Mon. Casin) orosz csapatok érkeznek, amelyek a románoktól át fogják venni a Casinu-szakasz védelmét.

Megállapították, hogy az 5. lövészezred Dofna völgyében van állásban, a 6. lövészezred pedig az ojtozi műúttól északra.

A Magyarostól (△ 1340) keletre a 7. lövészezred körletében most az orosz 195. ezred van.

Az orosz 49. hadosztály tehát délre kiterjeszkedett és így a 2. lövészhadosztály szakaszának egy részét átvette.

Azzal kell számolni, hogy a 7. és 8. lövészezred az Ojtoz—Slanic-szakaszban harcba fog lépni, mivel támadásunk Onesti—Tirgul Ocnát fenyegeti és az oroszok a 3. turkesztáni lövészhadosztályukban nem igen bíznak.

Egy elfogott román utászőrnagy azt mondja, hogy a Naruja—Tulnici erődítések nem sokat érnek. A védelemre előkészített állás Onestinél erős; Namolosánál az oroszok a Serethen nagy hidat vertek. A románok haderejének több mint a fele megsemmisült. A román 1. hadsereg maradványa Botosaninál, a 2. hadseregé pedig Marasestinél van.

Az orosz IV. hadtest kötelékébe tartozó 40. hadosztály Rotestinél csoportosult a védelemre; a 30. hadosztály a második vonalban áll. A hadtesthez nyugatra a VIII-ik csatlakozik, amely most a 2.,[1] a 71.[2] s a 15. hadosztályból áll. Az orosz VIII. hadtesten túl a III. lovashadtest[3] és a VII. hadtest van állásban a ¾ 34. és a ½ 13. hadosztállyal.

[1] Eredetileg a IV. hadtesthez tartozik.
[2] Eredetileg a XXX. hadtesthez tartozik.
[3] 1. Don-kozákhadosztály és 10. lovashadosztály.

A XXX. hadtesthez tartozó 80. hadosztály Panciunál tartalék.

A román arcvonalat a megerősített 15. hadosztályon kívül a 6., 7., 11., 12., 14. és 3. hadosztály alkotja,[1] amelyek Potesti—Magura Odobesci vonalban és a Putna s Trotusu-völgyek között vannak. Az állás mögött az újonnan megalakult román 1. hadosztály alkotja a tartalékot.

Az arcvonalból teljesen kivont és Birlat terébe újjászervezés végett visszavont román hadosztályok egy részét tehát ismét harcba vetették.

A Tusemnaja, Ussuri és Transamur orosz lovashadosztályokat és az 1. Terek kozákhadosztályt az oroszok az arcvonalból állítólag kivonták.

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadseregnél a LIV. hadtesthez tartozó 109. és 41. hadosztály az erős, három vonalból álló, drótakadályokkal és oldalozó támpontokkal ellátott ellenséges állást Tatarutól egész Rimniceniig a községekkel együtt elfoglalta. Maicanesti is kezükbe került s a nehéz Rimnicul Sarat szakaszt átlépték és egészen Belciugu—Nanestiig és Malurileig nyomultak elő, hol az ellenség még védekezik.

A 115. gyaloghadosztállyal megerősített Schmettow lovashadtest elfoglalta Maxineni—Cheoveni—Gulianca szakaszát és Olaneascát. Járőrök elérték a Serethet Corbultól lefelé. Itt az ellenség még Corbul — ⏀ 20 vonalában áll.

Az I. tartalékhadtest befejezte támadási előkészületeit és 6-án hajtja végre a rohamot parancs szerint. Az utóbbi napokban a sűrű köd a tüzérség megfigyelését lehetetlenné tette.

A Krafft-hadtestnél a cs. és kir. 73. hadosztály Odobescitől délre az I. tartalékhadtesttel együtt támadásra készen áll. A havasi hadosztály súlyos harcot vív a Magura Odobesci délnyugati és északnyugati lejtőin, amely fölött egy ellenséges állás húzódik Odobescitől Borcáig.

A Duna-hadsereg gyenge utóvédeket visszavetett; a Goltz lovashadosztály Brailát megszállotta. A Naslamoff különítmény délben Baldovinestinél volt. A balszárnya a Serethet Cotul Lung—Voinesti vonalában elérte. Braila lakossága nem menekült el; a kikötő üres. A foglyok száma 200.

A bolgár 3. hadsereg jelenti, hogy az egész Dobrudsában a Dunáig nincs ellenség.

A 4. hadosztály egy része ma délben a hátráló ellenséget követve, átlépte a Dunát, megszállotta Brailát, ahol a Goltz hadosztállyal egyesült. Még további 21 tisztet és 200 legényt fogtak el.

[1] Román 2. hadsereg.

Január 6.

„Az éjjel egész arcvonalamon aránylagos nyugalomban mult „el. Kirlibabától északra az ellenség két zászlóaljjal támadott, de „véresen visszaveretett. Ober-Ostnál az ellenséges lövegtűz nagyon „fokozódik és az ellenséges támadó tevékenység is növekszik. „Rigánál heves küzdelmek vannak."

„Mackensen a Dobrudsát végleg kitisztította. Brailát elfog- „lalták. Az ellenséget több elég széles darabon a Sereth mögé „szorították vissza és az az egész déli arcvonalán visszavonul, csak „Focsanitól fölfelé iparkodik dühös ellentámadásokkal a táma- „dóktól szabadulni. Ma kezdődik támadásunk Focsani ellen."

„Reggel 5 órakor sűrű hóförgetegben a Gyilkos-tóhoz „indulok, de másfél órai automobilút után elakadunk az óriási „hófúvásokban és nagynehezen visszatértünk Csíkszeredára."

„Jelentések délig."

„*Geroknál* a „Ruiz"-csoport jobb oszlopa Colacura nyomul „elő. Az ellenség Gaurilenél még tartja a magaslatokat; meg „fogjuk támadni. Az ojtozi műút két oldalán az ellenség nagy „erőkkel támadott, de visszaveretett. A ⊹ 441-től északra a „magaslatokat rohammal elfoglaltuk."

„A 7. *hadseregnél* a Ludowa (△ 1466) területén kisebb ellen- „séges támadásokat utasítottunk vissza."

„Az ellenség mindent, amit csak tud, Falkenhayn ellen „és én ellenem tól el. Megbízható hírek szerint az oroszok azért „támadtak Mestecanescinél és Czokanestienél, mert egy szökevény „azt beszélte náluk, hogy mi nagyon gyengék vagyunk ott és „tartalékunk egyáltalában nincsen, állásainkat pedig tüzetesen „megjelölte."

„Esti jelentések."

„*Gerok:* A „Ruiz" csoportnál a Putna-völgyében, Tichirisu „két oldalán délután az ellenséget visszavetettük; az üldözés „Vidra felé folytatódik. Gaurile egész keleti szegélyéig, továbbá „Razaseascát és Vizantiát elfoglaltuk. A Susita-völgyben a bal „oszlop elérte Rosculestit és elfoglalta a Cimpuriletől 3 kilométerre „északkeletre levő magaslatokat, továbbá a ⊹ 590-et, a Gura „Vaitól másfél kilométerre északra levő magaslatot. A megerősí- „tett 6. lovasdandár elfoglalta a Culmea Tepeit (⊹ 624) és meg- „találta az összeköttetést a Parau Casinu felé. A völgyekben

„nagy hófúvások, az előnyomulás a legnagyobb megerőltetésekkel
„jár. A XXXIX. tartalékhadtestnél egész nap élénk ellenséges
„lövegtűz volt a Parau Casinu és Magura Casinului (△ 1167) közötti
„állásainkra. A Parau Casinutól délre az előretolt ellenséges tám-
„pontot elfoglaltuk ; az Ojtoz-völgyétől délre pedig a Coama la
„Postinaról (⊹ 684) az orosz nagy erőkkel, amelyeket újonnan
„idevont, hétszer egymásután támadott ; háromszor sikerült neki
„helyenkint betörni vonalainkba, de azonnali ellenlökéssel mind-
„annyiszor kidobtuk. A támadók között volt az orosz 8. lövész-
„ezred is. Az ojtozi műúttól északra a német 187. hadosztály
„jobbszárnyát kétszer támadta meg az orosz. A támadások vérbe-
„fulladva összeomlottak ; itt 100 fogoly maradt kezünkben."

„A német 49. tartalékhadosztály zömét Parau Casinu—
„Magura Casinului (△ 1167) szakaszban a 71. és 218. hadosztály
„belső szárnya mögé előrevontuk."

„Kilenc fok Celsius hideg és nagyon havazik. 70 cm a mai
„friss hó."

„Az *1. hadsereg* Stein csoportjánál tüzérségi harcok és amely-
„nyiben a hóvihar megengedte, járőrcsatározások voltak. A had-
„sereg többi részén heves hóvihar, csekély harctevékenység."

„Elrendeltem, hogy a VI. hadtest és a Stein-csoport holnap-
„tól kezdve megint az 1. hadsereg parancsnoksága alá lép és én
„holnap szűkebb törzsemmel Csíkszeredáról Segesvárra vissza-
„megyek."

„A *7. hadseregnél* a tevékenység élénkebb volt és járőr-
„csatározások folytak. Nagy hóviharok dúltak mindenütt."

A 7. hadseregparancsnokság mind a hadseregfőparancsnok-
ságnak, mind nekem a január 4-én kelt 32/19. Op. II. Ang., illetve
január 5-én kelt 36.779. számokra válaszolva, a következőket
jelenti :

„A hadseregparancsnokság újabb támadásokkal számol a
Mestecanesci magaslat két oldalán. Tartalékok állanak rendelke-
zésre : a XI. hadtestnél a 6. és 7. honvédhuszárezredek, egy fél
56-os zászlóalj, a 2. és 3. honvédhuszárezredek egy-egy százada
Czokanestie—Jakobeny közelében, a 202. dandárnak egy zászló-
alja Dorna Watránál. Január 6-án reggel az 57. gyalogezred két
gyenge zászlóalja érkezik Argestura. Elég tüzérség bőséges lőszer-
rel áll készen. A hadseregparancsnokság egy fél 20-as népfölkelő
zászlóaljat, mint hadseregtartalékot állított készenlétbe a Czoka-
nestietől északnyugatra levő ⊹ 896 hídhoz. Ezenfelül ma éjjel az
I. hadtest részéről további 4 gyalogszázadot bocsátottak a had-

sereg rendelkezésére. Holnap, január 6-án, délelőtt 10 óráig a 117. hadosztályhoz tartozó 157/I. zászlóalj érkezik keskenyvágányú vasúttal Kirlibabától nyugatra és azonnal tovább indul délnyugati irányban. Végül pedig 6-án este egy kombinált zászlóalj érkezik az 1. hadosztálytól Kirlibabától nyugatra. Más erősbítése a hadseregparancsnokságnak nincsen. (Op. 56/11. sz.)"

Hírek az ellenségről.

12. dragonyosezredbeli fogoly vallomása megerősíti, hogy az orosz 12. lovashadosztály a Putna völgyében (Topesci) van.

Az orosz 3. lövészhadosztályt Olaneascából harcba vetették az orosz VI. lovashadtestnél.

Megbízható kémhírek szerint az orosz III. lovashadtest Vadal Roscainál, az orosz 10. lovashadosztály Buzestinél, a Transamur lovashadosztály Dimaeiunál, az orosz VII. hadtest Focsanitól északkeletre Vinatorinál áll. December 15-től 31-ig terjedő idő alatt az oroszok kárpáti arcvonalára körülbelül 15.000 főpótlás érkezett. Veszteségeik 6—7000 főre becsülhetők ; így tehát kétségtelen, hogy megerősödtek.

Mackensen a Sereth-mocsarakat Braila és Focsani között elérte. Az oroszok körülbelül öt hadosztállyal 25 kilométer szélességben — Garleascától Rastoacáig — támadásba mentek át ; de a 115., 109., 41. és a 301. hadosztályok[1] s a 216. német hadosztály jobbszárnya által visszaverettek. Ezzel szemben a német 301. hadosztály jobbszárnyát és a cs. és kir. 144. dandárt egészen Obilestiig visszanyomták. A 301. és 41. hadosztály közötti nyíláson betóduló oroszok egészen Rimnicul Saratig nyomultak elő és a 41. hadosztály balszárnyát is átkarolólag megtámadták. A 41. hadosztály azonban gyors és kitünően vezetett ellentámadásával az ellenséget megállította. Az ellenséget súlyos véres veszteségek érték és több száz foglyot hagyott Mackensen csapatainak kezében. A saját veszteségek is nagyok. Délután egy második orosz támadást is visszavertek.

Az I. tartalékhadtest gyalogsága a Patesti táján tervezett betörési helyen az éjjel rohamra gyülekezik.

Krafft hadteste a Magura Odobesti (△ 1001) magaslatot elfoglalta. Hideg eső van, a hegyekben pedig hófuvás.

Duna-hadseregnél az ellenség a Sereth-menti Vadeni falut még tartja.

A Brailát elfoglaló csapatok nem sok élelmiszerkészletet találtak ott. Sok gyár romokban hever.

A bolgár 3. hadseregnél a nap nyugodtan telt el.

Ober-Ost-nál nincs ujság.

[1] Utóbbinak csak balszárnya.

Segesvár, 1917. január 7.

„A reggeli jelentések, melyeket még Csíkszeredán vártam be, „kevés újságot hoznak. Gerok seregcsoportjánál Ruiz még tegnap „késő délután rohammal elfoglalta a Culmea Tepei (⌖ 642) magas- „latot Dealul Ariniuluitól 3 kilométerre nyugatra. Különben az „egész hadseregarcvonalon óriási havazás és vihar van 8—14 fok „hideg mellett. A 7. hadseregnél egy orosz járőrt, amely a mi „egyenruhánkat viselte, kivégeztek."

„Hihetetlen hóviharban automobilon reggel 8 órakor indulva, „éppen csakhogy nagy nehezen sikerült valahogy átjutni a Har- „gitán".

„Fölségesen szép a morajló jég és a hófödte ősfenyves, amelyet „vadan csapdos az irgalmatlan téli szélvész, a havat óriási felle- „gekben kergetve. Az ég sárgásbarna és kegyetlen a hideg. Öt „farkast látok az út mellett állani, behúzott farkukat a szélroha- „mok félrelendítik s a vihar csak úgy belekeféli sűrű szőrükbe a „fellegekben hulló aprópelyhű havat. Midőn automobilom köze- „lükbe ér, cammogva az erdőbe vonulnak. Fönt Szentegyházas- „Oláhfalunál alig látni, oly vadan dúl a hóvihar és a méteres „hófúvásokban ismételten elakadunk, csak gépünket tolva tudunk „valahogy keresztüljutni. A mély hóból csak a temetőnek hosszú- „szárú keresztjei látszanak ki s fényes bádogernyőjük titokzato- „san világít."

„Segesváron esik az eső és 3 fok a meleg."

„Hindenburgtól tegnap fölszólítást kaptam, hogy amint „Focsani elesett, szüntessem be előnyomulásomat és készítsük el „a legalkalmasabb vonalban a védelmi állásokat. Őszintén meg- „vallva, jobbnak véltem volna, ha a Gerok-seregcsoporttal még a „Serethig nyomulunk, de hát így is meg lehet csinálni. Ameddig „Focsani nem esett el, még előbbre fogunk menni s a legalkal- „masabb védelmi vonalban megállva, a tartós védelemre fogunk „berendezkedni. Ugy látom, hogy másutt terveznek valamit és „ezt az offenzívát félbehagyják! Ez elég hiba!... Isonzó?... „Verdun?... amiről a németek beszélnek! Utóbbi nehéz lesz; „a támadó el fog vérezni!"

A német vezérkar főnöke Seeckt tábornokhoz alábbi táv- iratot intézi:

„Conrad tábornagyhoz a következő távirat ment: Azt a benyomást nyertem, hogy a terep és időjárási viszonyok az 1. had-

sereg jobbszárnyának és Gerok seregcsoportjának — „Ruiz"-csoportnélkül — további előrehatolását nem engedik meg. Minthogy a 9. hadsereg offenzivája sem irányulhat már olyan messze előre, hogy Gerok általa előrerántható legyen, így szabadjon Nagyméltóságodnak ajánlanom, hogy szüntesse be az 1. hadseregnél és a XXXIX .hadtestnél a támadást. Azon esetben, ha Nagyméltóságod ehhez hozzájárul, akkor kérem a XXXIX. hadtestparancsnokságot és a 187. hadosztályt a német legfelsőbb hadvezetőségnek oly módon rendelkezésére bocsájtani, hogy elszállításuk Kézdivásárhelyen és Brassóban e hó 14-én estétől kezdve lehetőleg a gyalogsággal együtt megkezdhető legyen. 62. Op."

Erre Seeckt tábornok azt kéri, hogy a 187. hadosztály helyett a 49. tartalékhadosztály szállíttassék el. Ennek mostani helyzete a Gerok-seregcsoportból a jókori kivonást könnyebbé teszi. A cs. és kir. 24. hadosztálynál levő 225. tartalék gyalogezred minden körülmények között az elrendelt időre elszállítható. (62. Op.)

Szándékom a 24. gyaloghadosztályt a VI. hadtestnek alárendelni. A szükséges összeköttetések létesítése megkezdendő. (78. Op.)

„Jelentések délig."

„Geroknál a német 218. hadosztálynak jobbszárnya Voloscanit elfoglalta és az Irestiitől északra és keletre levő magaslatokat támadja most; itt az ellenség előkészített állásban van. „A közép „Zu Gaurile"-től északra harcol a magaslatokon. A bal oszlop erős biztosítás mellett észak felé Marastira nyomul elő. „A megerősített 6. lovasdandár Dealul Teheraele (⌖ 659) magaslatot küzdve elérte; balszárnyával a ⌖ 419 felé a Parau Casinuban taszít előre. A német XXXIX. tartalékhadtest — melyben magyar ezredek is vannak — támadása halad a Parau Casinuban és attól északra. A 71. hadosztálynál és a német 187. hadosztálynál semmi újság. A hadseregarcvonal többi részén igen élénk volt az ellenséges járőrtevékenység."

„Esti jelentések."

„Geroknál a német 218. hadosztálynak jobbszárnya, miután „Voloscanit elfoglalta, Irestii két oldalán előkészített állásba ütközött. A középső oszlop ledobta az ellenséget a magaslatokról „Gauriletől északra és kiépített ellenséges állásokkal áll szemben „a ⌖ 624-nél Racoasától délre. Ezen állás Racoasa nyugati szegélyén folytatódik Marasti nyugati szegélyéig húzódva. Észak felé „kiküldött földerítő osztagok Codavai Bobeiig (⌖ 772), Cimpurile-től északra és a 2 kilométerre a Dealul Teheraeletől (⌖ 659)

„levő magaslatokig nem találtak ellenséget. A ⌖ 642-től 3 kilo-„méterre északra egy gyengén megszállott ellenséges állást a meg-„erősített 6. lovasdandár elfoglalt és a Parau Casinuban a ⌖ 419-et „elérte. Erősen megszállott ellenséges állást állapítottak meg a „magaslatokon a Dealul Arsiteitől (⌖ 513) nyugatra. A XXXIX. „hadtestnél a német 49. tartalékhadosztály az ellenséget a Casinu „völgyében a ⌖ 419-en túl két kilométerre vetette vissza és a „Dealul Pietrisuluit (⌖ 668)[1] rohammal bevette. A cs. és kir. „71. és a német 187. gyaloghadosztálynál csak előterepharcok „voltak. Igen nagy a hideg; a heves hóvihar miatt a csapatok „nagyon szenvednek."

„*1. hadsereg* Stein csoportjánál élénk járőrmenetek voltak. „A sűrű hófúvás minden harctevékenységet kizárt. A hó 80 cm „magas; a hideg minusz 6 fok."

„A *7. hadseregnél* a gyenge ágyútűz az 1. hadosztály köze-„pét érte; különben semmi különös esemény nem volt. Tartó-„san havazik, a fagy erős."

„Ober-Ost értesít, hogy Rigánál tovább tartanak a harcok, „az ellenség hevesen támad és eredményeket erőszakolt ki. Az „erősbítések már elindultak oda."

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadseregnél az I. tartalékhadtest rohammal betört a Milcovuli állásba Patestitől kétoldalt. A második állásban, — amely a Focsanitól Jarestea felé huzódó csatorna mentén vezet, — az ellenséget szorosan követő heves lökéssel áttörték és este a Focsani —Bolotesti-útat is átlépték a támadók. Bolotestiben súlyos utcai küzdelem volt.

Ugyanabban az időben a Krafft hadtestében küzdő cs. és kir. 73. hadosztály Odobestinél elfoglalta az erős ellenséges állást és délután áttörte annak a csatornamenti második állását is. A havasi hadosztály rohammal ledobta az ellenséget a ⌖ 603-ról és tovább nyomult a Putna felé. Részei este Bolotestibe és Gagestibe is behatoltak.

A zsákmány 3910 fogoly, 3 ágyú, 1 mitraileuse és egy csomó gépfegyver.

A hadsereg jobbszárnyán erős hóvihar van, amely minden harctevékenységet megakadályoz.

A Duna-hadseregnek első vonala a következő: Piscutól 2 kilométerre északkeletre — Satul Nemtescén át — a Mihaleától

[1] Magura Casinuluitól (△ 1167) keletre.

délkeletre levő vasútkönyökig, azután a Sereth- és alsó Buzaul-folyó mentén a Latinul—Maxineni hídig és Cheoveni felé tovább.

Az ellenség a következő vonalban áll: vasúti töltés Vadenitől keletre — Vadeni—La Burtea—Mihalea, tovább a Sereth mögött.

A bolgár 3. hadseregnél nincsen nevezetesebb esemény.

Január 8.

„Geroknál több ellenséges lökés a Parau Casinutól északra „újonnan elfoglalt állásaink előtt vérbe fulladt. Nagy hideg, ha-„vazás."

„Délelőtt 8 órakor a 9. hadsereg elfoglalta Focsanit."

„Jelentések délig."

„Geroknál a „Ruiz"-csoport német 218. hadosztálya Iresti—„Racoasa—Marasti—⌖ 624 vonalát támadja. Ezt Racoasától „délre rohammal már elfoglalták. Batilescitől északra a ⌖ 783—„⌖ 605-öt az ellenség megszállotta. A megerősített 6. lovasdan-„dár balszárnya a Parau Casinutól keletre nyomul elő a ⌖ 491-től „délre levő ellenséges állások ellen. A német XXXIX. hadtestnél „a 49. tartalékhadosztály a Magura Casinuluitól (△ 1167) északra „az ellenség magaslati állását támadja. Az Ojtoz-szakaszon az „ellenséges lövegtűz mérsékelt. Egész arcvonalamon óriási nagy „hóförgeteg van. Ma parancsot kaptam, hogy állandó állásokat „válasszak és ott szüntessem be az előnyomulást."

A német főhadvezetőség Seeckt tábornoknak a következőt táviratozza:

„A 9. hadseregnek balszárnyával még el kell érnie a Susita-szakaszt és ott állandó állást kell foglalnia. Kérem Ruiz csoportjával ezt a támadást támogatni."

„A 49. tartalékhadosztály leadásával egyetértek.[1] Súlyt helyezek arra, hogy az elszállítás 14-én estétől folytatólagosan történhessen. Kérek értesítést, vajjon a 49. tartalékhadosztály déli csoport gyalogságának kivonása nem okoz-e nehézségeket? Különben a 187. hadosztály egy ezredét lehetne kivonni és leadni a 49. hadosztály egy ezrede helyett." (88. Op.)

Az AOK. Teschenből elrendeli, hogy a „Ruiz"-csoport továbbra is a 9. hadsereg támadásában vegyen részt. *A XXXIX. tartalékhadtestnek támadása éppen úgy, mint a VI. hadtest és Stein-csoportnál történik — eltekintve esetleg szükséges állásjavitásoktól — beszüntetendő; az elért vonal állandó állássá rendezendő be.*

[1] Lásd a január 7-én kelt 62. Op. számot.

Az AOK. kijelenti, hogy a zártrendű 49. hadosztály leadásával egyetért. (62. Op.)

Ennek megfelelően a Gerok-seregcsoportnak megparancsolom:

„A 9. hadsereg parancsot kapott, hogy balszárnyával még a Susita-szakaszt érje el és ott foglaljon állandó állást."

„A Gerok-seregcsoport ezen támadást a Parau Susita és Riu Putna közötti előnyomulásának folytatásával támogassa. A határ megjelölése a 9. hadsereg felé következik."

„A Gerok-seregcsoport többi részének feladata egyelőre baloldalban födözni Ruiz előnyomulását, a VI. hadtesthez csatlakozó állandó állásra alkalmas vonalat elérni és megszállani. Minthogy a 9. hadsereg balszárnya a Susitánál megáll, a támadásnak a Riu Trotusuig való folytatásával számolni nem lehet, mert az erők kivonását a csoportból azonnal meg kell kezdeni. Az OHL[1] parancsára a 49. tartalékhadosztályt le kell adni, az ehhez tartozó 225. ezred a hadseregarcvonalparancsnokság utasítása szerint Székelyudvarhelyen e hó 14-től kezdve száll vasútra. A hadosztály többi részét úgy kell a hegyekből lehozni, hogy a 225. ezred után közvetlenül elszállíthatók legyenek. A XXXIX. hadtestparancsnokság is egy még kiadandó parancs szerint fog távozni."

„Fenti utasítások alapján a csoportparancsnokság a tartandó vonalat részletesen megállapítani és jelenteni legyen szíves. A hadseregarcvonalparancsnokság törekedni fog a Parau Susita elérése után a 9. hadsereg balszárnyának nyugatfelé való kiterjesztését kieszközölni úgy, hogy a „Ruiz"-csoport egy részét a Gerok-seregcsoport megerősítésére fölszabadítsa."

Seeckt tábornok távirata a német vezérkar főnökéhez:

„Kérem Nagyméltóságodat, hogy mivel a 9. hadsereg a Susita-szakaszon állandó állását elfoglalja, a bal szárny fekvésének meghatározásánál, ha lehet, méltóztassék a 9. hadsereget egy kissé balra a Gerok-csoport felé tólni. Határnak körülbelül a Vizantia—Razaseasca—Marasti—Dealul Carpen vonalát kívánnám ajánlani. Ezzel meg volna annak lehetősége, hogy Gerok arcvonalát egy kicsit megerősíthetnénk, amit, tekintettel a helyzetre, kívánatosnak találok, főkép addig, míg az állás megszilárdulhat. A cs. és kir. 71. hadosztály számbelileg nagyon gyenge lett. *A 49. tartalékhadosztály elszállítását úgy, ahogy azt elrendelték, végre fogják hajtani.* Még arra vonatkozólag is parancsot kérek, hogy különös súlyt helyeznek-e a XXXIX. tartalékhadtest parancsnokságának mielőbbi elszállítására. Különben a 49. tartalékhadosztály küzdő csapatai után kerülne a szállítási sorrendbe, hogy itt még az állások berendezésénél befolyása kihasználható legyen. Továbbá arra nézve is kérek értesítést, hogy vajjon le kell-e még adnom nehéz tüzérséget is? Itt a nehéz tarackok és a 10 cm-es ágyúk meghagyására különös súlyt fektetünk." (88. Op.)

[1] Oberste Heeresleitung.

Kétségtelen, hogy hadműveleti és harcászati viszonyainkra való tekintettel a Gerok-seregcsoport támadását a leghátrányosabb és legkevésbbé kívánatos pillanatban szakította meg a felsőbb parancs.

Ezt a fölfogást, Seeckt tábornok kérelmére, sem a tescheni AOK.-val, sem a német OHL.-el külön nem közöltük, mert biztosan tudtuk, hogy sürgős ; de itt, illetve innen át nem tekinthető viszonyok követelték az én arcvonalam gyengítését és az erőknek átszállítását más hadszíntérre. De ezzel véget is vetettek a Románia elleni támadó hadműveleteknek.

Ez a fölfogásunk nem szorul további magyarázatra, mert a Geroknak e hó 5-én küldött 49/19. Op. számú parancsom és régebbi följegyzéseim is bizonyítják azt. Mint ahogy később is följegyeztem, nem szeretek fél dolgokat és mint később látni fogjuk, lesz még elég bajunk az ismételten félbehagyott támadó hadműveletek miatt. Már csak az is kellemetlen, hogy a végre nem hajtott offenzivából egyszerre védelemre kell átmennünk ott, hol a véletlen megállított bennünket és így igen előnytelen helyzetben állapodunk meg. Nézetem itt az, hogy ezt a pár napot valóban megvárhatta volna Ludendorff, míg mi a Pruthig, de ha már ez nem lehet, legalább is a Serethig érünk, ahol jó állásunk lett volna. A német 49. tartalékhadosztály elszállításra a *12. számú mellékletben* foglalt parancsot adtam ki.

„Események estig."

„Geroknál: „Ruiz" csoport a 218. hadosztály jobb oszlopá-
„val a ⌖ 555-től közvetlen nyugatra és Irestitől északra elfog-
„lalta az ellenséges állást. A főoszlop ⌖ 624-nél az ellenséges
„előállást áttaszította és másfél kilométer szélességben betört az
„erősen bedrótozott főállásba, ahol az erős ellentámadásokat
„vitézül végrehajtó cserkeszeket óriási veszteségük mellett vissza-
„verték. A bal oszlop a ⌖ 536-tól északra visszaverte az ellenséget
„és Marastiba behatolt ; a hadosztály a Susitavölgy két oldalán
„folytatja támadó előnyomulását. A megerősített lovasdandárnál,
„Gura Vaitól északra a magaslatokon (Dealul Dragan ⌖ 605),
„nincs változás. A 14. huszárezred a Dealul Arsiteit (⌖ 513),
„azután a német 20. tartalék-vadászszászlóaljjal együtt két
„erősen bedrótozott állást foglalt el remek vitézséggel rohamozva.
„XXXIX. tartalékhadtestnél a 49. hadosztály Dealul Pietrisului-
„tól (⌖ 668) keletre a magaslaton az erősen kiépített ellenséges
„állást a Casinu-völgyig elfoglalta. A balszárny egészen közel
„férkőzött az ellenséges álláshoz a Magura Casinuluitól (△ 1167)

„északra. A saját 71. és a német 187. hadosztálynál a rossz lég-
„köri viszonyok miatt nem volt nagyobb harctevékenység. 700
„foglyot és 3 géppuskát hoztak be."

„Az 1. hadseregnél mérsékelt lövegtűz, közte gázgránátok is.
„A 21 cm.-es mozsár csőkocsija Kászon-Feltiztől északra elakadt.
„A német 225. ezredet felváltották és már teljes számmal Csík-
„Ménaságon és Csík-Szent-Mártonban áll."

„Időközönként hóvihar. Az utak nagyon rosszak."

Parancsom az 1. hadsereghez:

„A 9. hadsereg, mely ma elfoglalta Focsanit, előnyomulását a Parau Susitánál beszünteti és tartós állásba megy. Vele kapcsolatban a Gerok-seregcsoport is, előnyös védelmi vonal elérése után, beszünteti támadó előnyomulását."

„Ebből *az 1. hadseregre is azon föladat hárul, hogy a mostani vonalát mindenütt szívós ellenállásra rendezze be és erőit e szerint csoportosítsa.* Míg a Trotusu-völgyben az állás a Muntele Faltueanu (⌖ 1244) és a csatlakozó magaslatok visszafoglalásával és a Sólyomtar (△ 1343) újbóli megszállásával a helyzetünk javult és megerősödött, addig az ellenséges betörési helyek, a Laposu (⌖ 1222)—Magyaros (△ 1340)—Söverjés (⌖ 1358)—Muntele Farcu mica (⌖ 1370) és Muntele Farcu maren (⌖ 1503) még nem igazítottuk helyre. Behatóan meg kell vizsgálni, hogy vajjon állásainknak eme hibái, hosszabb ideig elviselhetők-e, de főként, hogy nem könnyítik-e meg az ellenség áttörését. Ha igen, akkor behatóan föl kell deríteni és előkészületeket kell tenni a visszafoglalás végett, amelynél azonban a hadsereg csakis saját erőire számíthat. Erre vonatkozólag nyilatkozatot várok."

„Különös fontossággal bír a VI. hadtest jobbszárnyának csatlakozása Gerok balszárnyához. Ennek hátrábbvétele nem jöhet számításba. (92. Op. sz.)"

A 92. Op. számú intézkedéssel kapcsolatosan a *13. számú mellékletben* foglalt parancsot adtam ki az 1. hadsereg tagozódására.

A 20. tartalékvadászzászlóalj a német OHL. kívánságára szintén — amint a helyzet csak valahogy megengedi — elszállíttatik.

A 7. hadseregnél az arcvonal egyes részein mérsékelt lövegtűz volt és a Baba Ludowatól (△ 1586) északra sikerültek az osztrák-magyar járőrvállalkozások; különben semmi különös újság.

Csapataim ezidőszerinti állapotáról és a hegyiállások rendkívüli nehézségeiről a 117. hadosztály egy századának jelentése találó képet nyujt. (Lásd 121. Op. január 6.)

Hírek az ellenségről.

Foglyok vallják, hogy az oroszok a 8. lövészezredet[1] a Trotusu-szakaszból az Ojtoz-műúttól délre levő arcvonaluk megerősítésére vitték.

Az orosz 14. hadosztály tartaléka, az 56. ezred, az Ojtoz-völgyben a 21. turkesztáni lövészezredet megerősítette. Hírek szerint itt az oroszok támadni fognak.

A román 15. hadosztály felszerelése rossz ; a csizmák elrongyolódtak. Foglyok vallják, hogy a legénység már hosszabb idő óta nem kap zsoldot.

A Putna-völgyében az élelmezés körül nagy zavarok vannak. A románok gyűlölik az oroszokat önkénykedéseik miatt.

Az orosz 115. hadosztály[2] Isacceánál a Duna mögé, a IV. szibériai hadtest, a 61.,[2] 124. hadosztály és a 3. Don-kozákhadosztály Galac vidékére visszavonult.

Maicanesti—Risipiti között a 3. lövészhadosztály, a 40.,[3] 2.[3] és 80. hadosztály[4] egy sikertelen tehermentesítő lökést hajtott végre.

Az ellenség Mackensen hadseregcsoportjánál a 9. hadsereg jobbszárnya előtt a Sereth jobbpartján még tartja magát és elkeseredett harc folyik.

Schmettow lovashadteste és a XLIV. hadtest jobbszárnya az ellenséget Crangeni—Nanesti vonalba visszavetette. Garleascát rohammal elfoglalták. A Schmettow lovashadtest az ellenség oldaltámadását Corbulból kivédte. A XLIV. hadtest balszárnya az 1. és Krafft hadtest az ellenséges utóvédeket visszavetette és a Putna-szakaszt elérte ; ennek tulsó partját az ellenség megszállotta. Vajjon ez a vonal megvan-e erődítve és hogy az ottani ellenség minő erős, eddig felderíthető nem volt. A sűrű köd megakadályozza a kilátást és a tüzérség alkalmazását. Krafft had testével szemben az ellenség előkészített, bedrótozott állásban van.

A Duna- és a bolgár 3. hadseregnél semmi újság.

Olvadás, esőzés, a hegyekben havazás és sűrű köd.

Ober-Ost-nál Riga körül elkeseredett harcok vannak.

Segesvár, január 9.

Következő rejtirásos táviratot küldöttem Ő Fölségének :

„Miután az offenziva befejezettnek tekinthető és mostan az arcvonalon kisebb állásjavítások történnek, az 1. hadsereget a következőképen szándékozom csoportosítani :“

„Gerok-seregcsoportot az 1. hadseregparancsnokság alá rendelem. A VI. hadtest az eddig hozzátartozó csapatokat továbbra

[1] Az orosz 2. lövészhadosztály kötelékébe tartozik.
[2] Az orosz XLVII. hadtest kötelékébe tartozik.
[3] Az orosz IV. hadtest kötelékébe tartozik.
[4] Az orosz XXX. hadtest kötelékébe tartozik.

is megtartja, megkapja a 24. hadosztályt és a 10. honvédgyalogezredet."

„A Stein-csoport feloszlik; csapatai Litzmannak rendeltetnek alá."

„A 7. hadseregnél változás nem lesz. Eképen a hadseregarcvonal jövőben csakis két hadseregből áll."

„A derék csapatok az ellenséget naponta több ízben megverték és neki súlyos veszteséget okoztak. Az ellenség a magaslatokat egymásután szívósan védelmezte, erős ellentámadásokat csinált és csakis a kényszer hatása alatt hátrált."

„Derék csapataink tanuságot tettek ragyogó vitézségükről és áldozatkészségükről, midőn az elgondolható legnehezebb viszonyok között a jeges vad hegyekben állandó hóviharokban szakadatlanul nehéz harcokat vívtak meg."

Magatartásuk minden dícséreten fölül áll."

„József főherceg vezérezredes, s. k.

(Op. Geh. 2/J. szám, 1917. január 9.)

Az AOK. Op. 37.417/I. számú rendeletével értesít, hogy hozzájárul ahhoz, hogy a német 187. hadosztály helyett a német 49. tartalékhadosztályt adjam át. A Gerok-seregcsoport megerősítésére nézve közli, hogy az Op. 37.417. számú parancs szellemében a hadseregarcvonalparancsnokság saját erőiből tegye meg a szükséges rendelkezéscket. (Op. 116. sz.)

„Rendkívül hideg éjjel. Egész hadseregarcvonalamon semmi „megemlíteni való nem fordult elő. A Gerok-seregcsoportot mos-„tantól fogva az 1. hadsereg parancsnoksága alá rendelem. A Stein-„csoportot föloszlatom."

„Mackensen tábornagy és én most a lehető legrövidebb és „majdnem egyenes vonalon állunk meg és hadműveletünk befe-„jezés előtt áll. Most már talán csak némi vonaljavítások lesznek „szükségesek, hogy mindenütt a lehetőség szerint a legelőnyösebb „terepünk legyen. Jobbszárnyam a legnehezebb terepben a jeges „Kárpátokon át kiverte az ellenséget Magyarországból; minden „legkisebb hegyormot mindig újból előkészített rohammal kellett „erőszakosan elvenni. Csak azt sajnálom, hogy e nagyszerű had-„műveletet befejezés előtt kellett parancsra megszakítani, illető-„leg félbehagyni."

„Mostantól fogva hosszú arcvonalamat, mely többszáz kilo-„méterre terjed, lassacskán és darabonkint végig akarom járni „gyalogosan az első tűzvonalban. Erre nagy örömmel készülődöm."

„Orosz foglyok azt beszélik, hogy lázadás van Oroszország-„ban és azért a legjobb altiszteket a csapatokból kiveszik, gép-

„puskával látják el és a belviszályok elnyomására használják fel „őket; e miatt a csapatoknál mindjobban növekvő elkeseredés „észlelhető. Ugy látszik, hogy Oroszország igazán nagy forrada- „lom küszöbén áll. Vajjon sikerülni fog-e azt elnyomni? Mégis „végre le fog csapni az Isten büntető ökle és meg fogja semmisí- „teni azokat a gazokat, akik a háborút a leghasznosabb egyéni „okoknál fogva nem akarják befejezni."

„Délben ezt jelenti Gerok: a „Ruiz"-csoportnál a német „218. hadosztályt Racoasánál s onnét délre Marastiig erős ellen- „séges csapatok keleti irányból támadják. A megerősített 6. huszár- „dandár jobbszárnyával Gura Vaitól északra a Dealul Dragant „(⊹ 605) elfoglalta. A XXXIX. tartalékhadtestnél a német „49. tartalékhadosztály az ellenséget a Dealul Petrisuluitól (⊹ 668) „északra és északkeletre a Parau Ghioina szakaszára vetette „vissza és a Magura Casinuluitól (△ 1167) északkeletnek húzódó „gerincet elfoglalta. A cs. és kir. 71. hadosztálynál tüzérségi tevé- „kenység. A német 187. hadosztálynál a tüzérség belövi magát a „Verful Bolohanra (⊹ 764). Az 1. és 7. hadseregnél semmi különös."

„A 9. hadsereg a Focsani csatában 99 tisztet, 5400 legényt „fogott el; 3 ágyút, 10 géppuskát zsákmányolt."

„Gerok ma 700 foglyot és 3 géppuskát hozott be."

„A Karszton távozásom óta csak csekélyebb tüzérségi „harcok."

„Estig jelentik: Geroknál a német 218. hadosztályt egész „nap folytonosan nagy orosz és román erők hevesen támadták. „Főképen a ⊹ 624, azután a Racoasa két oldalán és Marasti „visszafoglalásáért csinálnak nagy erőfeszítéseket. Összes táma- „dásai súlyos veszteségei mellett omlottak össze tüzünkben. „Ruiz balszárnya Gura Vaitól északra a Dealul Cirlant (⊹ 783) „elfoglalta. A megerősített 6. lovasdandár jobbszárnyával a „⊹ 605-től egy kilométerre északra az ellenséges állást elvette; „különben nincs változás. A XXXIX. tartalékhadtestnél a 49. had- „osztály a Magura Casinuluitól (△ 1167) északkeletre és a Dealul „Pietrisuluitól (⊹ 668) északra levő hegygerincet elragadta az „ellenségtől és erős ellentámadásokat vert vissza igen véresen. „A német 187. hadosztály befejezte belövését és holnap támadni „fog."

„Az 1. és 7. hadseregnél tüzérségiharcok. Tiszta légben ma „több ellenséges kötött léggömb van fönt és 5—6 ellenséges repülő

„figyeli állásainkat. Helyenkint élénk ellenséges mozgás; úgy „látszik, hogy fölváltás."

A német főhadvezetőség egynéhány nehéz üteget vesz el tőlem, de talán nem többet, mint amennyit Seeckt tábornok megengedhetőnek jelzett. Kérte, hogy ne vegyenek el többet, mert az osztrák-magyar ütegek nagyrészt a löveglétszámban messze a rendszeresítetten alul vannak. Például a 71. hadosztálynak nehéz taracküteginél ezidőszerint egyetlenegy löveg sincsen használható állapotban, a 39. honvédhadosztálynál három nehéz tarackosüteg van együttesen csak 3 löveggel. A 61. hadosztálynak egy nehéz tarackosütegénél csak 2 löveg van és a 24. hadosztálynak nincs is nehéz tarackosütege. Ezt bejelentettem a mi hadseregfőparancsnokságunknak. Bizony a mi fölszerelésünk a németekéhez hasonlítva szégyenletesen siralmas.

Erre a német legfelsőbb hadvezetőség utasított, hogy jelentsük, mely nehéz német tüzérséget bocsáthatjuk rendelkezésére.

A javaslat következőképen szól:

A nehéz német 75. gyalogtüzérzászlóalj 1. és 2. ütege (mozsarak) január 10-től kezdve menetkész. (113. Op. sz.) Ezenkívül a hadműveletek befejeztével rendelkezésre bocsáthatók:

1. a 84. gyalog-tüzérzászlóalj 2. számú és a II/1. G. R. gyalog-tüzérzászlóalj 6. számú nehéz tábori tarackosütege (jelenleg Gerok-seregcsoportnál),

2. a 14/1. gyalog-tüzérzászlóalj 2. és 4. számú 21 cm.-es mozsárütege a 14/1. gyalog-tüzérzászlóalj törzsével együtt (jelenleg Gerok-seregcsoportnál).

3. A 14. tartalék gyalog-tüzérzászlóalj 1. számú 10 cm.-es ágyúsütege (jelenleg Stein-csoportnál).

További nehéz tarackosütegek átadásától kérem a legfelsőbb hadvezetőséget eltekinteni, mivel a Gerok-seregcsoportnál és az 1. hadseregnél visszamaradt 4 német hadosztály között (218., 187., 225. és bajor 10. hadosztály) csakis a 187. hadosztály rendelkezik egy nehéz tarackosüteggel és mivel az osztrák-magyar ütegek túlnyomó részénél a szervezetileg rendszeresített csőlétszám nincsen meg. (113. Op. II. Ang.)

A német főhadvezetőség a 88. Op. szám alatti kérésünkre értesít, hogy arcvonalam és Mackensen hadseregcsoportja közötti határ végett még jön parancs. A XXXIX. tartalékhadtest parancsnokságát lehetőleg hamar, de legkésőbb e hó 14-én kell elszállítanom.

Ez a parancs még ma megjött.

Ludendorff I. A. 1834. geh. Op. számú távirata:

„Conrad tábornokot értesítettük, hogy a 9. hadsereg és József főherceg hadseregarcvonala között határvonal gyanánt javasoljuk: Vernita—Vidra—Putna—Zabala-völgy (falvak és völgyek József főherceg hadseregarcvonalához tartoznának). Amint a helyzet megengedi, szándékom József főherceg hadseregarcvonal

rendelkezésére bocsátani a bajor 8. tartalékhadosztály és a német 187. hadosztálynak azon csapatait, amelyek jelenleg a német 301. hadosztálynál vannak elvezényelve és a 73. hadosztály egy hegyi dandárát is."[1]

„A 70. honvédhadosztály által kérem a német 187. hadosztályt fölváltani, amelyet egy másik hadszíntérre fogunk elszállítani. A 70. honvédhadosztály tüzérségét az Ober-Ost utána fogja szállítani."

„A német csapatok átirányítására Mackensen utasítva lett. A részletekre nézve József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság közvetlenül lépjen érintkezésbe Mackensennel."

A cs. és kir. 73. hadosztály hegyi dandárára vonatkozólag még parancs fog menni."

„J. A. Ludendorff, s. k.

Erre parancsot küldök Geroknak, hogy 14-én a XXXIX. hadtestparancsnokság elszállítandó. (88. Op.)

Gerok értesítsétek, hogy a közte és a 9. hadsereg között tervezett határvonal gyanánt Zabala és Putna völgye—Vidra—Varnita vonalát tűzöm ki egyelőre ; a völgyek és falvak Gerokhoz tartoznak. Gerok egy hegyi dandárra számíthat, amelyet a 9. hadseregtől fog kapni. (120. Op. sz.)

Események Mackensen hadseregcsoportjánál.

A 9. hadseregnél a Schmettow lovashadtest és az LIV. hadtest jobbszárnya előtt az ellenség Corbul—Crangeni—Nanesti vonalát tartja. Az LIV. hadtest balszárnya és az I. tartalékhadtest jobbszárnya elérték a Serethet Calienitől egészen Biliestig. A 76. tartalékhadosztály behatolt Radulestibe. Az ellenséges állás a Serethtől Radulestin át húzódik és azután a Putna mentét követi. Gyengébb osztagainknak sikerült már a Putnát átlépni. Még 550 foglyot hoztak be.

Az ellenséges állás felderítését a sűrű köd nagyon megnehezíti. A Putna-völgye állandóan tüzérségi szórótűz alatt áll.

A Duna-hadseregnél és a bolgár 3. hadseregnél a sűrű köd miatt a harctevékenység csak csekély.

Január 10.

Parancs az 1., 7. hadsereg és Gerok-seregcsoport számára, amelyek azt a hadosztályokig továbbítják.

„Miután a hadseregarcvonal, az általános helyzettel összhangban, most már jobbszárnyán is beszüntette támadó hadműveletét, azon föladat hárul rá, hogy mostani erőivel föltétlenül és megbízhatóan tartsa az elért állásokat. Nem szabad megtűrni, hogy csekély erőkkel végrehajtott ellenséges támadások, melyek-

[1] Cs. és kir. 8. hegyi dandár.

nek előnye csak a meglepetésben rejlik, sikerüljenek, a mi vonalunkat még oly csekély kiterjedésben is benyomják és ilyen veszteségek többé-kevésbé közömbösek és könnyen elviselhetőknek tekintessenek a nélkül, hogy az elvesztett állásnak visszaszerzése azonnal meg ne indíttassék."

„Egy tenyérnyit sem szabad a mi földünkből az ellenségnek a legszívósabb ellenállás nélkül átengedni. Mert mindent vér árán szereztünk meg és újból vér árán kell visszaszereznünk. Bármely tulajdonunkba vett állás önkéntes feladása minden körülmények között ki van zárva. Parancsolom, hogy bármely csapat visszavétele a helyzetre való tekintettel is, még kisebb osztagoknál is, csak a hadtestparancsnokságnak határozott parancsára történhetik meg, amely az ilyen parancsról részletes jelentést köteles tenni. Valamely csapat visszamenetele ilyen parancs nélkül minden esetben hadtörvényszéki eljárást von maga után, amelynek eredményéről nekem szintén jelentést kell tenni."

„Utóbbi időben előfordultak esetek, amelyekben szökevények a mi támadási előkészületeinket és állásainkat elárulták. Ilyen eseteket mindig, megnevezvén a csapattestet (hadosztály, ezred), a hadseregparancsnokság által beható kioktatás mellett az összes csapatok tudomására kell hozni, rámutatván arra, hogy az ilyen árulás elleni önvédelem abban rejlik, hogy a csapat maga gondoskodjék arról, hogy szökevény élve ne érhesse el az ellenség vonalait. Ha valamely csapatban sok a megbízhatatlan elem, akkor ezt megbízható emberekkel kell keverni vagy az egészet az arcvonal más helyére kell tenni.[1] Szükség esetén elvárom, hogy az ilyeneknek más arcvonalra való átvitelét hozzák javaslatba."

„Csakis aktív védelem nyujt teljes biztonságot. Még mindig nélkülözöm az arcvonal egyes részeinek jelentését járőrvállalkozásaikról, az ellenséges harcosok elfogásáról, táborőrseinek előretolásáról, saját állásunk megjavításáról, árkák előretolásáról, stb. stb. Tétlenségünk az arcvonalon teljes cselekvési szabadságot ád az ellenségnek, gyengítheti megszállását, pihenhet, kiképezheti embereit úgy, ahogy neki jól esik. Nem engedhető meg az, hogy a védő azt a látszatot keltse, mintha meg volna elégedve azzal, hogy ha nem támadják meg. Ebben az állandó tevékenységben rejlik az egyedüli biztosíték meglepetések ellen. A mondottak éppenúgy vonatkoznak a gyalogságra, mint a tüzérségre és a repülőkre. A repülőknek nem szabad rendes rövid megfigyelőrepülésekre szorítkozniok, amelyeknél, tapasztalat szerint, vagy nincs, vagy elégtelen az elért eredmény ; hanem az ellenséges arcvonal állandó megfigyelésén és a benne előforduló

[1] Ezt úgy értelmeztem és csapatparancsnokaim meg is értették, hogy ilyen megbízhatatlan csapatot sokszor kell egyik helyről a másikra eltolni, hogy ne legyen lehetősége az ellenséggel valami átszökési megegyezést kötni.

minden változásokon kívül egészen határozott támadó föladatokat is kell nekik adni, mint rajtaütések ellenséges elszállásolásokon, törzshadiszállásokon, segédkezés egyes ütegek leküzdésénél. A tüzérség a védelmet szintén támadólagosan oldja meg. A hatókörletébe eső ellenséges ütegeket tervszerűen le kell küzdeni. Ebben rejlik az ellenséges támadások legjobb előrelátó elhárítása."

„A zárótűz mindig újra ellenőrzendő és tűzvezetési gyakorlatokat is kell tartani. A hadosztályok minden nap előírják tüzérségük mikénti tevékenységét. Szabályozni kell a megfigyelőszolgálat és a gyalogság együttműködését a tüzérséggel. A magasabb elöljárók állásszemléiknél ezeket a tüzérségi előkészületeket mindig ellenőrizzék. Fönntartom magamnak azt, hogy bekövetelj em a hadosztályoknak az elmult időközben végzett tevékenységükről készült összeállításokat."

„Minden parancsnok állandóan figyelemmel legyen a csapatok élelmezésére, elszállásolására és ruházatára. Hathatós eszköz ennek elérésére az, ha a magasabb parancsnokságok arcvonaluk egy-egy részét törzsük tisztjeinek állandóan különös előgondoskodásra kiutalják. Ez a tiszt köteles a neki kiutalt arcvonalszakaszon mind harcászati, mind bármely más irányban tökéletes tájékozottsággal bírni és minden felvilágosítást meg kell adnia tudni. Fölszólítom az összes hadseregcsoport- és hadtestparancsnokokat, hogy ha ez a beosztás még nem jött volna létre, akkor azonnal intézkedjenek ezen értelemben. Legközelebbi látogatásaimnál az arcvonalban ezek a tisztek fognak engem vezetni."

„Az arcvonalat minden néven nevezendő műszaki erődítéssel el kell látni, így villanyosáram-zárlatokkal, gázvédelmi rendszabályokkal, faaknákkal,[1] föltűnést nem keltő erős fatorlaszokkal, stb. Egyedül ezáltal lehetséges a mi oly gyéren megszállott arcvonalunkból egyes csapatokat kivonni és nekik időt engedni és alkalmat nyujtani a rövid pihenésre, tisztálkodásra, a fegyelem megerősítésére és a kiképzés tökéletesbítésére. Ahol tartalékok kivonása lehetséges, azok a szomszéd szakaszokban is tájékozódjanak, hogy beállításuk előkészítve legyen. Az állásharc hosszabb tartama esetén előnyös lehet ha az arcvonalszakaszokban a csapatokat kicserélik; az ezáltal nyujtott fölfrissítés ellensúlyozni fogja a látszólagos hátrányt, mely az újra beleszokásokban rejlik."

„Egészen különös hangsúllyal óva intek a hadierélynek lanyhulása ellen, amely az ellenséggel való barátságos közlekedés

[1] Nagy fákat a föld fölött fúrnak meg és erős robbantó anyaggal töltenek meg. Villanyos árammal történő gyujtás után a robbanás a törzset elszakítja, a fát fölemeli és a rohamazó ellenségre dobja. Tapasztalataim szerint ez igen nagy erkölcsi hatással van, bár be kell osztani, hogy egy rohamnál csak imitt-amott dőljön le egy-egy fa, hogy a következő alkalomra is maradjanak ledönthető fák.

megkezdésében rejlik ; ez olyan jelenség, mely a hosszú egymással szemben állással jár."[1]

„Megtiltok minden olyan közlekedést, amely nem tartozik a hadicselekményekhez ; minden társalgás, érintkezés vagy tárgyalás csapat és csapat között szigorúan tilos. Ennek a parancsomnak legkisebb áthágását minden elnézés nélkül haditörvényszékileg kell megbüntetni és nekem be kell jelenteni. József főherceg vezérezredes. (112. Op.)"

Ezzel egyidőben az 1. és 7. hadseregnek parancs megy : „Azonnal meg kell kezdeni a saját és az ellenséges állás pontos megállapítását repülők fényképfölvételei által és ennek eredményét a haditérképész-osztályok rajzolják be a részletes térképekbe. Az ellenséges állások további kiépítését a repülők gyakori fényképfelvételeikkel állapítsák meg és erről térképeket készítsenek. (Op. 146.)"

„Csendes, nagyon hideg éjjel volt, 2 méteres friss hó, 13 fok „hideg. Az orosz legszélsőbb jobbszárnyán hiába erőlködik, hogy „arcvonalunkat áttörje. Mackensen a Sereth—Putna vonalát „megszállotta."

„A tegnapi nap dicsőséget hozott az én arcvonalamra. Gerok „seregcsoportja az összes célul kitűzött erősen elsáncolt ellen„séges állásokat rohammal elfoglalta és az oroszoknak meg román„noknak dühös, szűnni nem akaró ellentámadásait egytől-egyig „mind visszaverte. Ember-ember elleni elkeseredett küzdelem„ben vertük meg az ellenséget, ki nagyon súlyos veszteségeket „szenvedett. Temérdek ellenséges hulla borítja a véres havat."

„Az annyira remélt és várt támadás Kolomea felé elmaradt „és így kihasználatlanul marad a győzelem s a románokat nem „vertük le végleg, ami nagy baj. Ott sajnos, nagyon fontos okok „játszottak közre. Ugy érzem, nagy hiba volt, hogy az itt be nem „fejezett hadjáratból más arcvonalra ugrottunk át. Igy sem „keleten, sem nyugaton nem fogunk végezni !"

„Nemsokára, valószínűleg e hó 28-án, átköltözünk Maros„vásárhelyre, ahol körülbelül arcvonalam közepe mögött leszek."

„Délig jelentik."

„Gerok seregcsoportjánál erős tüzérségi előkészítés után a „német 187. hadosztály a Verful Bolohan (⌖ 764) ellen támad."

„Különben egész hadseregarcvonalamon nyugalom van."

[1] Igen sokszor megtörtént ugyanis, hogy a barátságos közeledés leple alatt az ellenség kézigránáttal támadott és betört állásainkba, amelyből, — ha jól ment, — csakis keserves kézitusa révén verhettük ki.

„*Esti jelentések.*“

„*Gerok.* A német 218. hadosztály egy ellenséges támadást „vert vissza a ⌖ 624-től délre Racoasa alatt; Marastit elfoglal- „tuk. Az ellenség még Racoasát és a ⌖ 451-es gerincet attól „északra tartja. A 7-es huszárok és a 12-es huszároknak lövészei „rohammal kierőszakolták a Dealul Dragantól (⌖ 606) északra „az erősen bedrótozott, erősen megszállott Dealul Fetisoara „(⌖ 573) állást.“

„XXXIX. tartalékhadtest: a 49. hadosztály ellen élénk „ellenséges lövegtűz. Az Ojtoz-völgytől északra nagyon hatásos „tüzérségi előkészítés után délben a német 187. hadosztály 189-es „ezrede rohammal elfoglalta az erősen kiépített és szívósan védett „Verful Bolohant (⌖ 764). Az ezredparancsnok, Beyer alezredes „kitűnő vezetése alatt a hegygerincen Verful Ungureana (⌖ 779) „felé üldözte tovább az ellenséget, három további erősen kiépített „állás birtokát rohammal erőszakolták ki, az utolsót délután „5 órakor már sötétben kemény közelharc után. Az ezred és a „parancsnokság súlyos hegyi küzdelemben kiválót teljesített. „71. hadosztályunk balszárnya a 187. hadosztály jobbszárnyának „előnyomulásához csatlakozott és a Dimbul Puskasu (⌖ 626) „keleti lejtőjén két ellenséges állást foglalt el kemény tusában. „A 187. hadosztály balszárnya a Muntele Clejan (⌖ 1071) egy „kiépített támpontot erőszakolt ki. Ma 6 tisztet, több mint 800 „legényt fogtunk el és 6 géppuskát zsákmányoltunk.“

A hadseregfőparancsnokság táviratozza:

„A német O. H. L.-el egyetértésben: József főherceg had- seregarcvonala és Mackensen hadseregcsoportja közötti határ- vonalként megállapíttatik: Varnita—Vidra—Putna—Zabala-völgy egészen ⌖ 804 könyökig, azután Vetrila havasi tanya, Csihanyos- tól (△ 1602) 2 kilométerre délre eső Cordonőrs birodalmi határ (helységek és völgyek József főherceg hadseregarcvonalához tartoznak.)“[1]

„A hadtápkörlet hátsó elhatárolását és az idegen hadtáp- körletekben levő csapatok és intézetek elszállásolásának szabályo- zását a hadseregfőparancsnokság szállásmesteri osztálya fogja tudatni.“

„A német legfölsőbb hadvezetőség az A. O. K.-val közölte azon szándékát, hogy amint a helyzet megengedi, a József főherceg hadseregarcvonalnak rendelkezésére bocsátja: a cs. és kir. 73. hadosztálynak egyik hegyidandárát és a bajor 8. s a német 187.

[1] Megnevezések az általános térkép szerint.

hadosztálynak még a német 301. hadosztálynál elvezényelve levő csapatait. Az A. O. K., tekintettel a nagy vasúti szállítási nehézségekre, kérte, hogy ezeket a csapatokat gyalogmenetben irányítsák oda."

„A Lugoson retablirozó 70. honvédhadosztály parancsot kapott, hogy e hó 20-tól kezdve menetkészen legyen. Ezt Arad—Tövis—Brassón át a József főherceg hadseregarcvonalhoz fogják szállítani. A német 187. gyaloghadosztályt ki kell vonni az arcvonalból, hogy készenlétbe helyeztessék egy más harctérre való elszállításra. József főherceg hadseregarcvonalparancsnoksága a Mackensen hadseregcsoporttal egyetértésben szabályozza a hegyi dandár és a német erők irányítását. (150. Op.)"

Az 1. hadseregnél repülőnk 200 méter magasságból lőtte az ellenséges állások nyugati szárnyát a Magyaroson (△ 1340).

A 7. hadseregnél a déli órákban erős ellenséges lövegtűz irányult Gura Rucadára. A Tatárhágó két oldalán az állások gyenge, könnyű ellenséges lövegtűz alatt voltak.

A 7. hadtestparancsnokságot fölszólítottam, hogy jelentse, hogy miként szándékozik a helyzetet Czokanestienél rendbehozni? Erre ezt feleli:

„A Mestecanesci ⌖ 1099-es nyereg a Mestecanesci (△ 1292) ⌖ 1205 vonalában levő régi állásaink visszaszerzése nagyon kívánatos volna. Hogy vajjon, hogy és mikor hajtják végre az ehhez szükséges vállalkozást, azt a 12. gyaloghadosztályunk parancsnokára bízzuk, aki ma átveszi a parancsnokságot az Argestru, Jakobeny, Czokanestie-szakaszban."

„Mind a XI. hadtest, mind a hadsereg vezérkari osztályának főnöke, aki személyesen szemrevételezte az ottani állásokat, azt jelentik, hogy a mostani állás egészen jól tartható. Azonban a magaslati vonal elfoglalása mind a harcászati helyzetet, mind különösen a közlekedési viszonyokat és életföltételeket az Aranyos-Beszterce folyó völgyében tetemesen megjavítaná."

„Hogy vajjon a támadásra szükséges erőket a XI. hadtest és a hadsereg előteremteni képes lesz-e, kérdéses? Hinke altábornagy megítélését a szükségelt erőkre vonatkozólag be kell várni. A 9-i repülőfelderítés megállapította, hogy számos — annakidején Czokanestievel és Jakobenyvel szemben állott — tüzérségi állás látszólag már üres. Hogy vajjon ezen ütegek egészen elvonultak-e, vagy csak más, eddig föl nem ismert állásokba vonultak előre, eddig nem volt megállapítható. A legutóbbi napok havazása eltüntetett minden olyan nyomot, amelyből ütegek mozgására lehetne következtetni. (122. Op.)"

Hírek az ellenségről.

A január 9-én a német 218. hadosztály elleni nagy ellentámadást Racoasa—Gura Vai területében: az orosz 12. lovashadosztály,

az Ussuri és Tusemnaja lovashadosztályok egy része, a román 7. vegyesdandár és a román 2/5. dandár, a Gura Vai—Casinu-völgy között az ellentámadást a román 15. hadosztály összekavart ezredei és a román 2. granicsárezred hajtotta végre.

Az orosz V. lovashadtestet az arcvonalból állítólag kivonták. Megbízható kémhírek szerint az orosz 11. hadosztályt Roznowra,[1] a 3. orenburgi hadosztályt Girovulra[2] irányították.

Foglyok révén az 1. lövészhadosztály egyik ezredét Fundeninél állapították meg. A hadosztály zöme állítólag Galacban van.

Focsanitól északra az orosz 13. hadosztály áll. Fogolytisztek beszélik, hogy a román 6. hadosztály tönkre ment a harcokban. 3. lövészhadosztálybeli foglyok vallják, hogy az oroszok állása a Serethen egy egyszerű lövészárokból áll, amely előtt többsoros drótakadály van. Az orosz és román tisztek között a viszony annyira elmérgesedett, hogy fegyveres összetűzések is előfordultak.

Czokanestienél az oroszok támadása küszöbön áll. 65. hadosztályuk szorosabban csoportosult és bőségesen kapott lőszert és kézigránátokat.

Ober-Ost északi szárnyán az oroszok támadásaikat folytatják.

Mackensen hadseregcsoportjánál nincsen lényeges változás.

Az ellenség állását az 1. tartalékhadtest és a Krafft-hadtest előtt a sűrű köd miatt még mindig nem kémlelhették ki. Annyit azonban sikerült megállapítani, hogy a Putna mögötti ellenséges állást csakis kiadós tüzérségi előkészítés után, tervszerű támadással lehet elfoglalni.

A Duna-hadsereg a kedvezőtlen időjárás miatt támadását Mihaleára ma nem hajthatta végre. A támadást holnapra halasztották el.

A bolgár 3. hadseregnél újság nincsen.

Valamennyi hadosztálynak és csoportparancsnokságnak az alábbi rendeletet adtam ki, megparancsolván, hogy kellő rövidítésekkel, azt az összes csapatokkal is közöljék.

„Mindabból, amit én a hadseregarcvonalon személyesen láttam, azon jelentésekből, amelyeket a parancsnokoktól kaptam és ama válaszokból, amelyeket a legénység kérdéseimre adott, olyan képet nyertem, amelyben bár sok a dícséretes és a szép, de egynéhány oly dolog is mutatkozik, amelyet a jövőben alaposabban kell kezelni és a legnagyobb következetességgel kell ellenőrizni."

„Az ellenőrzést azonban nem úgy értelmezem, hogy megelégszünk a befutó jelentésekkel és ezek alapján intézkedünk, hanem úgy, hogy minden elöljáró maga lásson mindent és ő maga vegye észre, hogy mire van szükség, mondhatnám, hogy minden

[1] Piatrától délkeletre.
[2] Piatrától keletre.

parancsnok, akár a csiga, — figyelő csápjait előrenyujtva, mindent lásson."

„Némely helyen arról győződtem meg, hogy az alárendeltek szellemére oly fontos befolyás hiányzik, a parancsnokok nem jelennek meg vajmi gyakran csapataiknál, sőt még közegeik sem igen keresik fel a legénységet."

„Voltak esetek, midőn tábornokok, sőt törzstisztek is, a csapatok harcállása, a legénység erkölcsi állapota, ellátása, műszaki felszerelése stb. felől személyes észleletek alapján jelentést tenni nem tudtak, hanem régi, már elavult, a helyzetnek meg nem felelő jelentések alapján adták meg a kívánt felvilágosításokat."

„Ezt nem hagyhatom szó nélkül és elrendelem :"

„Dandárnokok és hadosztályparancsnokok csapataikat gyakorta keressék fel, személyesen győződjenek meg a legénység állapotáról, a munkák előrehaladásáról, lássák meg maguk az előnyöket és gyengeségeket."

„Harcban a hadosztályparancsnokok harcálláspontjukon tartózkodjanak, hogy a harcot vezetni tudják. Alárendeltjeikkel — le a közkatonáig — személyes érintkezésben legyenek, a szellemre felemelően hassanak, fedezzék fel és küszöböljék ki a hiányokat, vagy ha ezt hatáskörükben megtenni nem állana módukban, akkor ezt jelentsék felfelé."

„Ha így járnak el, akkor sokszor oly dolgokra fognak rájönni, amelyeket jelentésekből sohasem olvasnak ki és sok esetben segíthetnek is."

„Tapasztaltam, hogy egyes helyeken bizonyos fatalizmus ütötte fel a fejét; például egy nyilatkozatot hallottam, hogy egy hegygerincen, — melyen lövészárkunkhoz lehetett jutni és amely ellenséges géppuskák tüzének van kitéve, — csak éjjel lehet közlekedni, mivel ott nappal mindenkit lelő az ellenség."

„Arra azonban senki nem gondolt, hogy a hegygerincen egy a tűz ellen védelmet nyujtó futó (összekötő) árok létesíttessék, állítólag azért nem, hogy a legénységet a munkától megkíméljék. Itt a futó (összekötő) árkot meg kell csinálni és ha készen van, akkor pihenhet a legénység. Lehetetlen minden munkát csak éjjel végrehajtani, hogy ne legyen veszteség."

„A hadtestparancsnokoknak is gyakran meg kell látogatni csapataikat, hogy a legénység előtt ne legyenek idegenek."

„A csapatoknak érezniök kell, hogy ő törődik velük és gondoskodik róluk."

„A hadbiztosoknak feltétlenül gyakran fel kell keresniök a csapatokat, hogy az utánszállítási szolgálatot ellenőrizzék és hogy lássák az élelmezőtisztek mikénti működését és ott, ahol szükséges, személyesen avatkozzanak bele az élelmezés és utánszállítás szolgálatába. Ne azon törjék a fejüket, hogy a kincstár részére hol és mennyi megtakarítást tudnak kipréselni — mint

ahogy némely helyen szokás, — hanem oda hassanak, hogy a csapatok részére mindent előteremtsenek."

„Az orvosfőnököknek gyakran ki kell menniök még az első vonalakba is, hogy az egészségügyi szolgálat menetéről személyesen meggyőződjenek és hogy ellenőrizzék az elszállítást, illetve a szolgálatot úgy szervezzék meg, hogy a sebesültek keveset szenvedve, a legjobban láttassanak el."

„A segélyhelyeken és az egészségügyi intézetben a legkínosabb tisztaságot kell megkövetelni; hanyagságot semmi körülmények között tűrni nem szabad."

„Semmi mentséget nem fogadok el; nem akarom még egyszer hallani azt, amit egy orvos jelentett nekem, amidőn felelősségre vontam: Én nem kérek semmit, mivel minden kérés úgyis hiábavaló, hiszen úgysem kapjuk meg azt, amit kérünk."

„Tisztaságot, jó bánásmódot és kezelést követelek, különben kíméletlenül fogok mindenkivel szemben eljárni. A sebesültet, ki mindenét feláldozta a hazáért, a leggondosabban kell ápolni és neki mindent meg kell adnunk, — minden lehetőt meg kell tennünk érdekében."

„Az étkezés miatt is hallottam panaszokat."

„Bár az élelmezésben nem nyujthatunk sok változatosságot, de az összes parancsnokok kötelessége oda hatni, hogy amit a legénységnek adhatunk — azt adjuk is meg. A szakácsokat is ellenőrizni kell, hogy szolgálatukat lelkiismeretesen teljesítsék. Egy helyen sületlen kenyeret mutattak nekem. Ez hanyagságra vall, mely szigorú megtorlást követel."

„Panaszokat hallottam, hogy a lábbeli rossz. Lehet arra hatni, hogy rossz anyag ne szállíttassék ki a csapatoknak, csak idejében kell az esetet felsőbb helyre jelenteni."

„Mindent összefoglalva azt követelem, hogy az *elöljáró szeme* nyitva legyen és hogy lássa, hol szenved a csapat szükséget és hogy teljesíti-e kötelességét arra nézve, hogy állását újkori műszaki követelmények szerint megerődíti. Hogy teheti ezt, ha arra utászszerszámai nincsenek? Tudomásomra jutott, hogy voltak esetek, amidőn egy század csak néhány csákánnyal rendelkezett és alig volt hosszúnyelű utászszerszáma. Ilyen körülmények között hogyan erődítse meg állását? Ha a szükséges utászszerszámok nem igényeltetnek és az elöljáró személyesen nem tájékozódik, a helyzeten valóban segíteni nem is lehet."

„Jövőben is gyakran ki fogok menni a csapatokhoz, hogy az első állásban közvetlenül érintkezésbe lépjek a legénységgel; nem kívánom, hogy ily alkalommal a hadtestparancsnokok és a hadosztályparancsnokok engem kísérjenek, nehogy szolgálatuk teljesítésétől elvonassanak. Ha jelenlétük szükségesnek fog mutatkozni, ezt el fogom rendelni."

„Azt kívánom, hogy reám tekintettel ne legyenek és hogy dőhöz kötve ne legyenek."

„Meggyőződésem az, hogy ily közös munkával az ellenségnek állj-t fogunk parancsolni és hogy az általam tapasztaltaknak nyilvánosságra hozásával megadom a követendő irányt."

„Végül a tisztikarhoz volna néhány szavam. Meg óhajtom magyarázni azt, hogy miképen volt lehetséges a Doberdó Karsztfensíkon az olaszok sokszoros túlerejét föltartóztatni. Minden ember örömmel és kedvvel tette meg súlyos kötelességét ott; tudta, hogy valamennyi elöljáró, a hadtestparancsnoktól kezdve lefelé, becsüli őt, gyermekeként szereti és róla gondoskodik."

„Minden tisztnek legfontosabb érdeke, hogy törődjék minden emberével; ezt be is kell bizonyítani, vele azonosítania kell magát; törekednie kell, hogy minden emberének jellemét megismerje és erősítse. Sokszor kell érintkeznie az emberekkel, hogy gondolatvilágukat megismerje, velük örömét és bánatát megossza és hogy erkölcsileg segélyükre siessen."

„A legénységnek a tisztben atyját kell látnia, tisztelnie kell őket; akkor készségesen fogja követni a halálba is."

„Meggyőződésem az, hogy e háborút nem a túlerő fogja dülőre vinni, hanem a csapatok erkölcsi ereje, amelyet azáltal kell nagyra nevelni, hogy valamennyi elöljáró a hős harcost, a közembert, ki a háború legnagyobb terhét viseli, tiszteli és ezt elismeri azzal, hogy bizalmat és jóakaratot tanusít iránta s önérzetét minden eszközzel erősíteni igyekszik."

„Ezt minden tiszttől megkövetelem."

„Midőn én a csapatokat a harcállásban felkeresem, úgy mint eddig, ezután is megfogom kérdezni a tiszteket és a legénységet, hogy mi a kívánságuk, hogy érzik magukat és néhány meleg szóval buzdítani fogom őket a kitartásra. Ez nem megy a fegyelem rovására, hanem felemelőleg hat és erősíti őket."

„Minden tisztnek, minden embernek meg legyen az öntudata, hogy győzni akar és ne vegye úgy a dolgot, hogy éppen csak vezénylik őket."

„Kivétel nélkül mindnyájunknak egész szívvel szem előtt kell tartanunk szent feladatunkat."

„József főherceg vezérezredes, s. k. (Op. 198. sz.)"

Január 11.

„Még kissé előbbre kell jutnom, hogy igazán jó állásban
„legyünk a tartós védelemre. Sajnálom és igen káros, hogy most,
„midőn a szívós harcok után meglazultnak látszik az ellenség
„ereje, meg kell állanunk, midőn szent meggyőződésem az, hogy
„ha a románt most nem törjük meg teljesen, még nagy bajaink
„lesznek vele. Seeckt tábornok ugyanazon nézeten van, de korábbi
„jelentéseire azt a választ kapta, hogy fontosabb döntések készül-
„nek másutt. A német főhadvezetőségnél más nagy tervek elhomá-

„lyosítják Erdély sorsának, nézetem szerint miránk nézve dominálo „fontosságát. Ha nem vennének el most tőlem egy egész erős had- „testet, úgy saját felelősségemre legalább a Sereth-ig előretolnám „vonalaimat ; kívánatos lett volna a Pruth-ig jutni és ott bevárni „az orosz fölfordulást és az *általános* békét és csak ha Románia „teljesen megtört, kiüríteni területeit a Kárpátok külső szegélyéig. „Ha nem lesz így, akkor Románia megöli Magyarországot."

„Úgy vélem, hogy nagy angol-francia támadás készül a „nyugati arcvonalon — vagy Verdun ? — és azért viszik oly „sietve el csapatainkat és állították meg támadásomat. Falken- „hayn is ott marad, ahol ma van. Mindennek dacára az elért „eredmény igen jelentős és állásaink vonala jó lesz és hiszem, „hogy minden támadást — akármily elkeseredett legyen is az — „ki fogunk itt védeni."

„Miután az offenzívát befejeztük, hozzá fogok látni az állá- „sok látogatásához, ha lehet, végiggyalogolásához, ami termé- „szetesen csak lassacskán lehetséges, mert légvonalban mérve „450 kilométer hosszú arcvonalam, ami nagyon növekszik, ha a „magas hegyek szintkülönbségeit is számítjuk."

Mackensen hadseregcsoportjának táviratoztunk :

„A hadseregarcvonal jobbszárnya a következő vonalat birtokába fogja még venni : ⌖ 487—⌖ 555-től nyugatra, Irastitől északkeletre és északra, úgymint Racoasa helységet. A ⌖ 624 magaslat Racoasától délkeletre már kezében van. Az arcvonal-parancsnokság kéri, hogy a 9. hadsereg balszárnya a ⌖ 487-re (Vidra—Varnita vonalára) vegyen csatlakozást. (150. Op.)"

Arra a kérdésre, hogy mikor hajtják végre a támadást a Putnán át a Susita szakasz elérésére, a 9. hadseregparancsnokság azt válaszolja, hogy ezt a támadást az O. H. L. utasítására a csapatok harci erejére való tekintettel nem hajtják végre. A 9. hadsereg Krafft hadtestével állandó állásba megy a Putnától délre az Odobesti hegység lejtőin ; balszárny Barunál a határon ; Gerok seregcsoportja ott keressen csatlakozást. Minthogy a ⌖ 624 Racoasától délre a csoport birtokában van, a 9. hadseregparancs-nokság nézete szerint az állandó állás előnyösen egy a ⌖ 624-ről délre vonuló gerincen vezethető tovább a hadsereghatárhoz Voloscaninál. (151. és 173. Op.)

Gerok-seregcsoport megfelelőleg utasíttatik. (173. Op.)

Seeckt a német vezérkar főnökének ezt jelenti :

„A Gerok-seregcsoportnak még folyó részlettámadásai egy előnyös állandó állás elnyerését célozzák nagyjában Voloscani (hol megállapodás szerint a csatlakozás a 9. hadsereg balszárnyával) —Racoasa—Dealul Balan—Dealul Carpen—Dealul Cirlan (⌖

783)—Dealul Arsitei (⊹ 513)—Dealul Pietrisului (⊹ 668)—⊹385—Verful Balcuta (⊹ 704)—Verful Ungureana (⊹ 779)—⊹ 913-tól keletre a Verful Pravila (△ 875)—Plaiul Ciunget vonalában; utóbbi helyen csatlakozás a VI. hadtesthez. (205. Op.)"

Mackensen megparancsolta a 9. hadseregnek, hogy a bajor 8. és a német 187. hadosztálynak a 301. hadosztálynál levő részeit, amint csak lehetséges és a helyzet megengedi, hadosztályaikhoz indítsa és az erre vonatkozókat közvetlenül a József főherceg hadseregarcvonallal megállapítsa. (120. Op.)

Erre az arcvonalparancsnokság kéri, hogy a bajor 8. és a német 187. hadosztályok az átutalt tüzérséget — a valószínű nagyobb havazások miatt — a Bodza-hágón át lehetőleg mielőbb Nagy-Borosnyóra, a hegyi dandárt Tulnicire küldje. A bajor 8. hadosztály gyalogságának, — amely a cs. és kir. 1. hadsereg északi szárnyán alkalmazandó — vasúti szállítása elengedhetetlen. Ez utóbbit indítványozzák a német főhadvezetőségnél, amely azt engedélyezi is. (120. Op. II. Ang. és 150. Op.)

A 9. hadseregparancsnokság táviratozza, hogy a cs. és kir. 73. hadosztályhoz tartozó 8. hegyi dandár Tulnicire indul.

Minthogy a Bodza-hágó már hosszabb idő óta szekerek részére is alig járható, a 9. hadseregparancsnokság azt kérdi, hogy ennek dacára a tüzérséget is arra irányítsa-e?

A német főhadvezetőség az arcvonalparancsnokságnak a leadandó nehéz tüzérségre vonatkozó táviratára[1] így válaszol:

„Esetről-esetre értesítést kérek a rendelkezésre bocsátott alakulatok szállítási készültségéről. Conrad tábornaggyal az ottani 113. Op. II. Ang. számú táviratot kivonatosan közöltem és hozzátettem: József főherceg arcvonalához a mostani hadműveletekhez a 9. német nehéz taracküteg újonnan utaltatott ki, amelyekről, tekintettel a nyugaton kilátásban levő igen nagy tüzérségi szükségletre, nem mondhatok le. Szabadjon Nagyméltóságodat kérnem, hogy a cs. és kir. tüzérség kötelékeinek mielőbbi kiegészítésével tegye lehetővé, hogy további nehézütegeket kivonhassanak. Kérem számítson legközelebbi négy további nehéz taracküteg felszabadításával. (141. Op.)"

Holnap küldjük el az alábbi táviratot a német főhadvezetőségnek:

„Elszállíttatik:

1. Szászrégenből e hó 19—21-én a 43. gyalog-tüzérzászlóalj (eddig a bajor 10. hadosztálynál);

2. Csíkmádéfalváról e hó 16-án a 14. tartalék gyalog-tüzérzászlóalj 1. számú 10 cm-es ágyúsütege csatlakozva a 75. gyalog-tüzérzászlóaljhoz;

3. Botfaluról e hó 25-től 28-ig a 84. gyalog-tüzérzászlóalj 2. számú és a II/1. G. R. gyalog-tüzérzászlóalj 6. számú nehéz

[1] Lásd a január 9-én kelt 113. Op. II. Ang. számot.

tarackosütege és 14./1. gyalog-tüzérzászlóalj 2. és 4. számú 21 cm-es mozsárütege a 14./1. gyalog-tüzérzászlóalj törzsével együtt. (182. Op.)"

„Események arcvonalamon."

„Geroknál erős tűzcsapások, s gyenge ellenséges támadások „visszaverettek. Különben egész hadseregarcvonalamon csend „van. Délben az ellenség a Dealul Arsiteit (⌖ 513) — Mon. Casin- „tól délre — megtámadta; a küzdelem kimenetele ismeretlen. „A német 49. tartalékhadosztálynál ellenséges támadásokat ver- „tek vissza. A cs. és kir. 71. hadosztálynál romboló tüzünk a „Coama la Plostina (⌖ 684) ellen az ojtozi úttól délre folyamat- „ban van."

„Az esti jelentések szerint Gerok „Ruiz" csoportjánál a „német 218. hadosztálynál semmi különös újság nincsen; a dél- „ben jelentett támadásokat a megerősített huszárdandár tökéle- „tesen visszaverte. A XXXIX. tartalékhadtest 49. tartalék- „hadosztályánál élénk ellenséges lövegtűz volt; egy erős ellen- „séges támadás teljesen vérbefojtatott. Alapos tüzérségi elő- „készítés után rohamozva a 33. honvédgyalogezred egy része,[1] „a bosnyák 5. ezred[1] és a német 228. tartalékezred több egymás „mögött levő ellenséges állást foglalt el. Ezek az ojtozi műúttól „délre a ⌖ 684-en jól ki vannak építve (Coama la Plostina). „Onnét másfél kilométerre északkelet felé nyomult tovább, hol „még egy állást foglalt el. Az ellenséget nagyon súlyos véres „veszteségek érték és 1 tisztet, 80 legényt, 6 géppuskát és 3 akna- „vetőt hagyott kezünkben. A német 187. hadosztály kibővítette „tegnapi sikerét azzal, hogy a Verful Ungureanat (⌖ 779) és egy „fontos magaslati állást az útelágazásnál, a ⌖ 779-től egy kilo- „méterre északra elfoglalt. Az ojtozi műúttól északra egész a bal- „szárnyig az ellenséges tüzérség élénk tevékenységet fejt ki. „Az 1. hadseregnél a tüzérség küzd. Egy repülőnk motorlövés „folytán az Uz-völgyében leszállani volt kénytelen, a megfigyelő „súlyosan megsebesült, a pilóta meghalt."

Báró Stein német altábornagyot a bajor III. hadtest parancsnokává nevezték ki.

A Stein-csoport megszűnik; a 24. hadosztályt a VI. hadtesthez, a bajor 8. hadosztályt és a cs. és kir. 61. hadosztályt Litzmann csoportjához csatolták.

[1] A cs. és kir. 71. hadosztály kötelékébe tartozik.

A január 8-i Op. 90. számú intézkedésemre az 1. hadsereg ezt jelenti:

„A csoportok tagozása és a szakaszok határai megmaradnak. A VI. hadtest és a Litzmann-csoport közötti határ a következő vonal: Sólyomtartól (△ 1343) feleútja a Piricske-hegy (△ 1324), a Szőlőhegytől (⊹ 1377) délkeletre, Pálfalva (⊹ 743), Nagy-Aratás (⊹ 1399)."

„A Stein-csoportparancsnokság fölöszlatásával a bajor 8. hadosztálynak és 61. hadosztályunknak szakasza a Litzmann-csoportparancsnoksága alá lép, a 24. hadosztályunknak szakasza (Csobános) a VI. hadtestparancsnokság alá. A Daubner-csoportot és a 24. hadosztályunknak a bajor 8. hadosztály szakaszában álló részeit csak a 10. lovashadosztály megérkezése és a menetzászlóaljak besorolása után lehet kivonni. A Daubner-csoportnak a VI. hadtesthez való megérkezése után a Csobános-szakaszból is kivonandók a 24. hadosztálynak ott harcbavetett részei és az egész hadosztály, mint hadseregtartalék, Csíkszereda körül egyesíttetik. (90. Op.)"

Gyurits vezérkari ezredes, akit a VI. hadtest állásainak szemrevételezésére küldöttem ki, visszatértével az alábbi jelentést tette nekem:

Az állás a balszárnyon a Lapos (⊹ 1222)—Magyaros (△ 1340)—Söverjés (⊹ 1358) tarthatatlan. Biztosítására közvetlenül és azonnal kell valamit tenni. Ehhez tartozik:

1. több gépfegyverrel való fölszerelés,

2. az állásnak alapos kiépítése, mindenekelőtt akadályok létesítése, melyek teljesen elégtelenek.

Ehhez málhásállatokkal való gazdagabb fölszerelés szükséges, melyek a német 225. hadosztály egyes részeinél állítólag hiányzanak.

Ezt nem értem, minthogy a hadosztály ma 1100 málhásállat fölött rendelkezik! A hadtestnek kötelessége lett volna a kiegyenlítést ellenőrizni.

A VI. hadtest balszárnyán levő viszonyokra a legnagyobb figyelemmel kell lenni, mert itt ezidőszerint kétségtelenül elégtelenül vagyunk biztosítva.

A Magyaros (△ 1340) visszafoglalásának kérdésénél mindenekelőtt aknavetőkre van szükség és ezeket kell sürgetni.

A hadseregparancsnokság ellenőrizze a hadosztályok törzsszállását. Ezeknek oly közel kell a csapatokhoz lenniök, hogy közvetlen befolyást gyakorolhassanak rájuk. A törzsszállás helyének meghatározása minden esetben az elöljáró parancsnokság jóváhagyásához kötendő. (160. Op.)

7. hadsereg. Az ellenség a XI. hadtest előtt a Morasesci magaslaton és a ⊹ 1514 — Giumalaul (△ 1857) — Alunul (△ 1667) vonalában támpontszerű állásokat épít összefüggő drótakadályokkal. Különben mindkét oldalon mérsékelt a tüzérségi tevékenység.

Az orosz 48. és 49. hadosztályhoz tartozó foglyok azt vallják, hogy január 8-án az orosz XXIV. hadtest parancsot kapott a visszavonulásra, amely parancsot azonban visszavontak. A IV. szibériai hadtest két (9. és 10.) hadosztálya a Duna és Buzaul-folyó torkolata között áll. Corbult és Fundeni hídfőt a IV. hadtest[1] megszállotta. Ehhez csatlakozóan Suraja—Poroipani terében a XXX. hadtest,[2] Faureinél pedig a 34. hadosztály[3] csoportosul.

Megállapították, hogy az orosz 84. hadosztálynál egy hírszerzőkülönítmény van, amely cseh szökevénykatonákból alakult; ezek sapkájukon piros-fehér jelvényt viselnek. Kémhírek szerint cseh szökevényekből és hadifoglyokból Kiewben április havában cseh ezredeket állítottak fel.

Mackensen értesít, hogy az ő állományai veszteségek és igen sok meghüléses beteg folytán rendkívül megcsappantak.

A Duna-hadsereg a köd miatt csak délfelé kezdte meg a jobbszárnnyal szemben a Serethtől délre még kitartó ellenség elleni támadást. A sötétség beálltakor elérték: Ratoele-tónak nyugati csücskét, a vasúti könyöktől egy kilométerre északkeletre a vasútat. La Burteát elfoglalták. Mihaleaért még folyt a küzdelem. Naslamoff osztagának átkelése befejeződött.

Mult éjjel ellenséges hajók a Dunán Isacceánál át akartak jutni Galac felé. A bolgár 3. hadsereg tüzérsége egy vontatógőzöst elsülyesztett, egy második léket kapva a Duna északi partján zátonyra futott, három gőzösnek sikerült Reni irányában elmenekülni.

„Litzmann tábornok jelentkezett nálam. Kedélyes öreg úr, „kinek kitűnő nézetei vannak a tisztek és legénység erkölcsi „nevelését illetőleg. Néhány kérést is ad elő, főkép az A. O. K. „által csinált kicsinyes nehézségek miatt, melyek azonban a csapa-„toknak „ereibe vágnak" és csak az A. O. K. bürokraciája torz-„szülöttjeinek tekinthetők, mely még most sem tudja, hogy a „háború nem hadijáték, melyet papiroson csinálunk, hanem „véres rettenetes valóság. Drótköteleket, melyeket a XXI. had-„testünk vásárolt, mert az A. O. K.-tól ismételt sürgős kérések „dacára semmit sem kapott, visszatartott és ezek Aradon hever-„nek hetek óta; ezek nélkül pedig a csapatok élelmezése a jég-„borította Kárpátok havasain úgyszólván lehetetlen. Megígér-„tem neki, hogy saját felelősségemre mind azonnal elhozatom „Aradról. Még néhány kívánsága volt, amelyeket azonnal elintéz-

[1] 30. és 40. hadosztály.
[2] 71. és 80. hadosztály.
[3] VII. hadtest kötelékébe tartozik.

„tünk. Az öreg úr lelkesül a háborúért és sokszor felsóhajt: „Ist „doch der Krieg schön!“ ... „Schön ist der Krieg!“

Január 12.

„Azon dolgozunk, hogy a 30.5 cm-es mozsarat úgy állít-„hassuk föl, hogy az oroszokra nézve oly fontos Tirgul Ocna „vasúti állomást elintézhessük. Magától értetődik, hogy azt „fogják világgá kiabálni, hogy védetlen városokat lövetek. Én azon-„ban előre itt írásba foglalom, hogy csakis a vasúti állomást és „azt az épületet fogom lövetni, ahol az ellenséges hadtestparancs-„nokság van. Saját tapasztalatból tudom, hogy hogyan esik az, „ha a magas parancsnokság éjjel a házat meginogni érzi s mezte-„lenül kénytelen az összeomló törmelék alól menekülni, hogy ne „kapcsoltassék ki örökre, a romok alatt eltemettetvén. Az orosz „hadtestparancsnokság ilyenféle tapasztalatokkal fog legközelebbi „napokban onnét elsietni.“

„Éjjel nem fordult elő fontosabb esemény. Két méter hó, „10 fok hideg odafönt és idelent 5 fok meleg.“

Az 1. és 7. hadseregnek alábbi elvi utasítást küldöm:

„Bár a többször ismétlődő hiresztelésekből, hogy az ellenség arcvonalát hátrábbvonja, nem lehet komoly jelentőséget tulajdonítani, mert egyelőre ilyen rendszabályt semminemű kényszerítő hadműveleti ok nem teszi valószínűvé; ennek dacára helyénvalónak találom egyszer és mindenkorra az alábbi alapelvet parancsban leszögezni. A visszahuzódó ellenséget azonnal, parancs bevárása nélkül, mindennel nyomon kell követni; a csapatkivonások által láthatólag meggyengített ellenséget meg kell támadni. Az üldözést mindenütt folytatni kell, míg fölényes ellenséges ellenállás megállásra kényszerít. Az eddigi gondosan kiépített állásra való tekintetnek soha nem szabad arra csábítani, hogy az ellenséggel való közvetlen harci érintkezés elvesszen. Az állás megfelel céljának, hogyha annak erőssége az ellenséget visszatartja attól, hogy azt megtámadja. Ha az üldözés megáll, akkor az elfoglalt terepen kell állásokat létesíteni. A magasabb vezetés van hivatva a kiméletlen üldözés által teremtett új helyzetet később kihasználni és összefüggésbe hozni.

Ezen parancsot szószerint az ezredekig kell tovább adni.“ (194. Op.)

„Délig jelentik, hogy Geroknál nincsen különös esemény, „csak ellenséges lövegtűz az új állásainkra. Az ellenséges állások, „melyek Verful Balcutaról (⌖ 704) Herestrau felé parton vannak, „romboló tüzünk alatt állanak.“

„Az 1. és 7. hadseregnél ellenséges lövegtűz, kissé élénkebb „az alagúttámpontra Mestecanescinél."

„*Esti jelentések.* „Ruiz"-csoportnál semmi újság. A XXXIX. „tartalékhadtestnél időközönkint élénk tüzérségi és géppuskatűz „a német 49. hadosztály ellen. A 71. hadosztálynál hirtelen leszál- „lott sűrű köd miatt a megkezdett támadást abba kellett hagyni. „Két ellenséges támadás tüzünkben összeomlott a Verful Balcutan „(⌖ 704). A német 187. hadosztálynál, heves tüzérségi előkészítés „után, az oroszok Verful Ungureanat (⌖ 779) megtámadták; a „hatalmas támadást vérbe fojtottuk; az ellenség több helyen „behatolt állásunkba, de gyors ellenlökéssel kidobtuk.

„Egy második támadás vonalunk előtt rendkívül nagy „veszteségek mellett összeomlott. A Slanic-völgytől északra a „⌖ 1050, Verful Cheschiuluitól 4 kilométerre keletre a ⌖ 828-on „egy erősen kiépített, több vonalból álló ellenséges állást alapos „tüzérségi előkészítés után elfoglaltunk. Egy zászlóaljparancs- „nok, három más tiszt, 170 legény, 7 géppuska, 7 aknavető, „3000 kézigránát és temérdek lőszer került kezünkre."

Távirat megy a 9. hadseregparancsnoksághoz és a Gerok-seregcsoporthoz:

„1. A legfelsőbb hadvezetőség I. a. 1891. geh. Op. számú parancsa szerint a vasúttal ide szállítandó 18. tartalékgyalog-ezrednek és a bajor 8. tartalékhadosztályhoz tartozó 15. gyalog-dandár törzsének menetcélja Mádéfalva."

„2. A Gerok-seregcsoport kéri, hogy a bajor 8. tartalékhad-osztály tüzérsége, a II/8. tartalék tábori tüzérség és a 81. gyalog-sági tüzérzászlóalj, szintúgy az 1/22. hegyi ágyúsüteg Tulnicire küldessék."

„3. Kérem a német 187. hadosztálynak a 9. hadseregnél levő ütegeit január 25-ig valamely hátsó előnyös berakodóhelyen készenlétbe helyezni, minthogy e hó végén a 187. hadosztály más harctérre fog szállíttatni."

„A 2. és 3. pontra vonatkozólag közelebbi értesítést kérünk." (181. Op.)

Erre a 9. hadseregparancsnokság ezt feleli:

„1. Még át sem tekinthető, hogy mikor lehet a bajor 18. gyalogezredet elszállítani, mert a hadsereg körletéből kivezető vasutak belátható időre más csapatszállításokkal tökéletesen igénybe vannak véve;"

„2. Az 1/22. hegyi ágyúsüteg Tulnicire fog indíttatni. A fogatolt tüzérséget odavinni nem lehetséges, mert az út Merán át szekereknek járhatatlan és a Bolotesti—Gagestin át vezető út annyira

az ellenséges tűz alatt van, hogy a felelősséget annak használata esetén nem vállalhatom ;"

„3. a 187. hadosztálynak ütegei 25-ére készenlétbe helyeztetnek. Vajjon elszállításuk azután megejthető-e, nem bizonyos." (221. Op.)

A 9. hadsereg válaszára Falkenhayn tábornoknak ezt táviratozom :

Az 1. és 3. pontra nézve kérem tudatni, hogy a bajor 18. tartalékezredet és a német 187. hadosztály tüzérségét az elszállításra hol helyezik készültségbe, a bajor 18. tartalékezredre nézve még az időt is.

A 2. pontra nézve a Gerok-seregcsoportot utasítottam, hogy a bajor 8. tartalékhadosztály tüzérsége részére egy kocsizható útat szemrevételeztessen. Kérem tudatni, hogy a 8. tábori tüzérezred II. osztálya és a 81. gyalog tüzérzászlóalj jelenleg hol van? (211. Op.)

Falkenhayn tábornok válasza ez volt :

A bajor 18. tartalékezredet és a német 187. hadosztály tüzérségét a Faurei—Buzau—Monteor vasútvonal mentén helyezzük elszállításra készültségbe. A bajor 18. tartalékezred elszállításának időpontja jelenleg nem határozható meg ; annak idején majd jelentjük.

A bajor 8. tartalékhadosztály tüzérsége a német 301. hadosztály kötelékében Vulturul környékén van. (211. Op.)

A hadseregfőparancsnokság Teschenből Op. 37.622. szám alatt táviratozza :

„A német legfelsőbb hadvezetőség értesítése szerint a 9. hadsereget utasították, hogy, tekintettel a csapatok harci erejére, a támadást ne vigye a Putna-szakaszon túl, hanem foglaljon állandó állást.

A hadseregarcvonalparancsnokság jelentse, hogy milyen föladatokat és támadási célokat adott a Gerok-seregcsoportnak, különösen Gerok balszárnyának, és hol szándékozik beállítani a 9. hadseregtől vasuttal odaviendő bajor 18. tartalékezredet.

A tábori vasútügyek főnökének jelentése szerint a 70. honvédhadosztálynak már menetkész tüzérségét naponta két vonattal Tövis—Segesváron át a hadseregarcvonalhoz fogják szállítani. Az első szállítmány előreláthatólag e hó 17-én indul. A hadseregarcvonalparancsnokság úgy szabályozza a kirakodást, hogy a megérkező részek egynéhány napig retablirozhassanak és azután, megszemlélésük után, szervi kötelékekben és kis gyalogmenetekben (a lovak állítólag nagyon rossz karban vannak) érjék el alkalmaztatási helyüket.

A Lugosnál retablirozó 70. honvédhadosztályt elindulása előtt, harci értékére vonatkozólag behatóan meg kell szemlélni és beállítását a hadseregarcvonalba azután a szintén odautazó 31. hadosztályra való tekintettel kell meghatározni." (208. Op.)

Válaszunk :

„Op. 37.622. számra :

1. Gerok seregcsoportja törekszik az utóbbi, legnagyobbrészt már birtokában levő vonalat állandó állások kiépítésére elfoglalni :[1] Voloscani[2] a Racoasától délre levő ⌖ 625 — az ugyanonnét északra levő 645 —⌖ 707 — Dealul Cirlan (⌖ 783) — Dealul Fetisoara (⌖ 573) — Dealul Arsitei (⌖ 513) — Dealul Carpeni (⌖ 501) magaslatok a Parau Curitától délre ⌖ 763 —⌖ 586 —⌖ 704 a Verful Balcutától keletre — Dealul Manascu (⌖ 631) — Dealul Puica (⌖ 564) — Verful Ungureana (⌖ 779) — Verful Pravilatól (△ 875) délre eső ⌖ 828 —⌖ 913 — Ciungi lui Rotila (⌖ 981) —⌖ 1175 —⌖ 1265 — Plaiul Ciunget (⌖ 1615) gerinc, ahol csatlakozás az 1. hadsereghez. (VI. hadtesthez.)

2. A bajor 8. hadosztályhoz tartozó 18. tartalékezred az 1. hadsereg mögött Csikszereda vidékén hadseregarcvonaltartalék lesz.

3. A 70. honvédhadosztályt, ha más parancs nem jön, a hadseregarcvonalparancsnok fogja személyesen megszemlélni. Beállítása Geroknál Op. 36.545. számú parancs szerint. (205. és 206. Op.)

Az 1. hadseregparancsnokság kérdésére a 22. hadtápparancsnokság 1412. számú jelentésében megadja a felvilágosítást, hogy egy német katona és egy osztrák-magyar katona élemezése között minő különbség van.

A német csapatok fejenkint és naponként 50 gr kenyérrel, 110 gr főzelékkel, 1.5 gr teával, 15 gr rizzsel, 450 gr burgonyával, 47 gr kávéval, 5 gr sóval, 15 gr cukorral, 5 gr lekvárral többet kapnak, mint az osztrák-magyar csapatok. Egy német katona dohányilletéke naponta 2 cigaretta és 2 szivar, az osztrák-magyar katonáé 5 cigaretta. A német katona naponként és fejenként ¼ liter bort, vagy egytized liter rumot, vagy 3 gr teát kap, az osztrák-magyar katona illetéke italokban ½ liter bor, vagy háromtized liter rum, vagy 1.5 gr tea.

Egy nehéz német ló naponta 2.5 kgr zabbal többet és 3.5 kgr szénával kevesebbet, egy középtipusú német ló 1.5 kgr zabbal és 2 kgr szénával többet, könnyű tipusú német ló 1 kgr zabbal és 2 kgr szénával többet kap, mint egy osztrák-magyar ló. (Op. 210.)"

Mackensen tábornagy csoportjánál csak a Duna-hadseregnél van még nagyobb tevékenység. A török 15. hadosztály elfoglalta Mihaleát, 400 foglyot ejtett, sok orosz a Serethbe fulladt. Ugyanakkor a bolgár 1. hadosztály támadása is eredményesen előbbrejutott.

[1] Lásd 1 : 75.000-es vázlatot (9. számú melléklet) és a III. fejezethez tartozó 15. számú mellékletet is.

[2] Itt kapcsolódik a 9. hadsereghez.

Január 13.

„A 7. hadseregnél a Kukulon (△ 1540) könnyű és nehéz „lövegtűz, különben egész arcvonalamon meglehetős nyugalom „volt. A kora reggeli órákban a 71. hadosztály az ellenséget kézi-„gránáttámadással meglepte és Herestrautól délnyugatra elfog-„lalta az egész Verful Balcutat (⌖ 704)."

„Az A. O. K. értesít, hogy Ő Fölsége hadseregarcvonalamat „meg akarja látogatni és hogy én egy 4 napra szóló útitervet „állíttassak össze. Azt ajánlom, hogy Kézdivásárhelyen, ahol „Gerok jelentkezik, szálljon ki Ő Fölsége és onnét automobilon „az Ojtozba Sósmezőn túlig menjünk. A csapatküldöttségek „Ő Fölségét román földön üdvözlik. Éjjelezés Kézdivásárhelyen. „Második napon automobilon a VI. hadtesthez Csíkszentmártonra, „ott megint küldöttségek megszemlélése, tovább automobilon „Gyergyószentmiklósra, küldöttségek, éjjelezés ugyanott a külön-„vonaton. Harmadik napon Békásra és onnét vissza Oláhtoplicára „és automobilon Királynémetire, hol az udvari különvonat már „vár. Éjjel utazás Mármarosszigetre, onnét Borsára, ahol Ő Föl-„sége a küldöttségeket reggel megszemléli és az ott várakozó „magasabb parancsnokságokkal beszél, azután visszautazás Bécsbe.

„Délelőtt a Verful Balcuta (⌖ 704) további nyúlványait „elfoglaltuk, 50 foglyot szállítottak be."

Azután semmi különös nem fordult elő egész hadsereg-arcvonalamon.

Mackensen az összes magyarországi románokat, az árulókat is beleértve, Erdélybe akarja toloncoltatni. Erélyesen tiltakozom ellene, mert csak a sok evőtől akar megszabadulni Erdély terhére.

A hadseregarcvonalparancsnokság 182. Op. számú távirati jelentésére a német legfelsőbb hadvezetőségtől alábbi távirat érkezik.

Kérem a nehéz tüzérséget a következőképen elszállítani:

1. A 14. gyalog tüzérzászlóalj 1. számú ágyúsütegét Ober-Ost-hoz;

2. a 43. gyalog tüzérzászlóaljat és a 14/1. gyalog tüzérzászló-alj 2. és 4. számú mozsárütegét a nyugati hadszíntérre;

3. A 84. gyalog tüzérzászlóalj 2. számú nehéz tábori tarackos ütegét a legfelsőbb hadvezetőség rendelkezésére Grodnóra;

4. a II/1. G. R. gyalog tüzérzászlóalj 6. számú nehéz tábori tarackosütege pedig a legfelsőbb hadvezetőség rendelkezésére Brassó vidékén menetkészen visszatartandó. (182. Op.)

Kiadom a parancsomat a 70. honvédhadosztály megszemlélésére.

„A hadseregfőparancsnokság Op. 37.622. számú intézkedésével a 70. honvédhadosztályt a József főherceg hadseregarcvonalába beosztotta. A hadosztály hadrendjét mielőbb jelentse ; a létszámok kimutatandók. A hadosztályt megszemlélem, amelyhez január 15. és 16-án délelőtt 8, illetve 10 órakor egy-egy ezred felállítandó. A szemleprogrammra javaslat teendő. (208. Op.)"

Megkértem a német legfelsőbb hadvezetőséget, hogy a 9. hadseregparancsnokságnál sürgesse meg a bajor 18. tartalékezrednek mielőbbi átszállítását, mivel az ezredre az 1. hadsereg mögött szükségem van.

Azt is jelentettem, hogy a német 187. hadosztály tüzérségét a hadosztály gyalogsága előtt aligha fogom elszállítani tudni, mert a tüzérségnek, hogy használható útra találjon, nyugat felé nagy kerülőt kell megtennie. (211. Op.)

Ludendorff tábornok értesít, hogy Falkenhayn tábornoknál a bajor 18. tartalékezred mielőbbi átszállítását megsürgette és megnyugtatott, hogy a német 187. hadosztály tüzérségét a 9. hadsereg vasuton fogja a nyugati hadszíntérre elszállítani.

A Racoasa—Iresti terében lefolyt elkeseredett harcokban a románokat oly súlyos veszteségek érték, hogy a 18., 26., 41. és 49. ezredeik maradványait két ezredbe vonták össze ; a századok csatárlétszáma 80—100 fő.

A január 11.-i Mon. Casinnál vívott harcban a román 53. és 37. ezreden kívül a 7. ezred is résztvett ; ennek száz halottját földelték el csapataink a csatatéren. A román 4. ezred mint tartalék Mon. Casin mögött áll. Mon. Casinnál a románok állást építenek orosz utásztisztek vezetése alatt. Két állás már kész, mögöttük egy harmadik is épül.

Január 14.

„Uj állásunk fekvése előnyös és ha néhány kis korrektúrát „csinálunk, akkor az állandó védelem biztosítva van. Egyelőre „azt hiszem, hogy az oroszok nagyobbszabású támadást nem „fognak csinálni, mert hirtelen kellett amúgy is csapataikat ide-„oda dobálniok. Azt hiszem, hogy örülni fognak, ha most azokat „mindenekelőtt rendbe tudják hozni."

„Ma sem tudom nyugodtan tudomásul venni és napirendre „térni a fölött, hogy nem csináltunk egy erélyes áttörést az Erdős-„Kárpátoktól északra Kolomea irányában ; ez óriási győzelemre „vezetett volna s a románokat végleg elintézhettük volna, ami „ma, sajnos, éppenséggel nincsen meg. Sajnos, hogy a németek-

„nek csapataikra nyugaton van szükségük, mert ott valami „nagy dolog készül!"

„Az entente-nak magaviselete a béke kérdésében a legjobb „bizonyítéka annak, hogy akarja a háborút és hogy ennek föl- „idézésében ő a bűnös."

„Nagyon érdekes egy angol lapnak azon híre, hogy ők nagyon „aggódnak és félnek attól, hogy az egyik nagyhatalom összeomló- „félben van és hogy nemsokára kihullik majd az entente-ból. — „Oroszországot értik ez alatt? — Adja Isten, hogy úgy legyen."

„A 7. hadseregnél a bajor 10. hadosztály egyik járőre sike- „res vállalkozást hajtott végre a Hegyes déli lejtőjén erős tüzérségi „és aknavetőtámogatás mellett. Az oroszok 100 halottat és 5 fog- „lyot vesztettek; a mi részünkről alig volt veszteség."

„Különben semmi különös újság nincsen. Erős hóviharok „vannak. Járőrök megállapították, hogy a mestecanescii műúttól „északra fekvő szakaszban az ellenség erős állásokban a magas- „lati gerincen áll, előretolt tábori őrsökkel a lejtőn. Egész arc- „vonalamon egy kis tüzérségi tevékenység. A német 218. had- „osztályt és a 6. lovasdandárt nagy ellenséges erők támadták meg. „Ezek elkeseredett kemény tusában a Dealul Cirlan (⌖ 783) és „Dealul Arsitei (⌖ 513) között mindent visszavertek. A ⌖ 783-on „még a legszívósabb küzdelem folyik. Későn éjjel tökéletesen „levertük a támadókat."

A XXXIX. tartalékhadtest parancsnokságát Sunkel német tábornok vette át, ki idáig a 187. hadosztály parancsnoka volt.

Az 1. hadsereghez ma éjjel érkezik meg a cs. és kir. 31. had- osztály éllépcsője.

A VI. hadtestparancsnokság helyzetjelentésére, illetve a Stein-csoport által a támadás sikertelen kimenetelének okairól tett jelentésére[1] 269. Op. számú parancsot adtam ki:

„Nem tagadható, hogy az uraló magaslatoknak[2] az ellenség kezére jutása által a VI. hadtest csapatainak egy része kedvezőt- len helyzetbe jutott.

A hadtest mostani állását feltétlenül megtartsa, amelynek megerődítésére a hadtestparancsnokság minden eszközzel töre- kedjék és tegyen meg minden előkészületet arra, hogy a ránk nézve fontos magaslatokat elfoglalhassuk. Legsürgősebb a Magyaros (△ 1340) visszafoglalása.

[1] Lásd: január 2-ról szóló 24/14. és 24/19. Op. számokat.
[2] Magyaros (△ 1340), Lapos (⌖ 1222), Söverjés (⌖ 1358).

Nem ellenzem, hogy a bajor 8. hadosztály egyik utászszázada a 39. honvédhadosztályhoz ideiglenesen beosztassék. Az utász-századot azonban nem szabad állásépítésre használni, hanem arra, hogy a támadást műszakilag előkészítse.

A Gerok-seregcsoporttól gyalogságot vagy tüzérséget nem bocsáthatok rendelkezésre.

Azt sem tehetem, hogy a Gerok-seregcsoport balszárnyának megnyujtása által a VI. hadtest kiterjedését megrövidítsem.

5 nehéz, 5 közepes és 12 könnyű űrméretű aknavetőt fogok a hadtest részére kiutalni, amelyeknek kezelésére, a hadseregarcvonalparancsnokság műszaki előadójának intézkedése szerint, a német 225. és a bajor 8. hadosztály aknavetőszázadaitól osztom be a szükséges legénységet.

Részletekben a következőkre hívom fel a figyelmet:

1. A jelenlegi állás megtartása végett, amely a roham végrehajtásánál kiindulási helyzetül fog szolgálni, előtte erős drótakadályt kell létesíteni, az állásba pedig géppuskákat, akna- és gránátvetőket kell beépíteni.

2. Az állás mögött közelharceszközök (utász-szerszámok, sáncszerek, világító töltények, szegesdrót, telefon, stb.) felhalmozása által műszaki telepeket kell létesíteni.

3. A telepekben különösen azokat a műszaki anyagokat kell beépítésre készen tartani, melyekkel a támadás révén elfoglalt új vonal azonnal megerődítendő lesz.

4. A műszaki anyag előreszállítására málhásállatokat kell készültségbe helyezni.

5. A roham támogatására lövegeket kell az állásba építeni, a rohamállásban pedig lőszert kell felhamozni.

6. Az ellenséges állásról vázlatokat kell készíteni repülők által felvett fényképek alapján.

7. A tüzérségi megfigyelőket a célokra nézve iskolázni kell.

8. A rohamcsapatokat kellőképen berendezett gyakorlótereken kell kiképezni. Az ellenséges állások kikémlelésében a parancsnokokat és alparancsnokokat oktatni kell.

A műszaki előkészületek vezetésével Tüchert századost bízom meg, kit a 225. hadosztálytól a 39. honvédhadosztályhoz vezényelek. Nevezett idejében igényelje a hadseregarcvonalparancsnokság műszaki előadójától a szükséges közelharceszközöket (aknavetőket, lőszert, utász-szerszámokat stb.).

Felhívom az 1. hadseregparancsnokságot, hogy saját műszaki anyagával és eszközeivel a támadás előkészítésében közreműködjék és ide időről-időre jelentse az előkészületek állapotát.

Az 1916. december 20.-tól 1917. január 14.-ig lefolyt harcokban az erőknek egymáshoz való viszonya a következő volt:

a hadműveletekben résztvett 1. hadsereghez, Gerok-seregcsoporthoz, Mackensen hadseregcsoporthoz tartozó osztrák-magyarok, németek, bolgárok és törökök ütközetlétszáma 237.000 arcvonalbeli puskára és 15.000 lovasra rúgott; ezzel szemben állott Romániában és Bessarábiában a románok és oroszok részéről 210.000 arcvonalbeli puska és 36.000 lovas.

Ujjászervezés végett a románok 60.000 fő gyalogost és 2000 lovast vontak ki az arcvonalból 1916. december hó első felében.

A támadó hadművelet beszüntetése után, 1917. január 14-én a kölcsönös harctéri helyzetet a Kárpát—Erdély—orosz-román arcvonalon *a 14. számú melléklet mutatja.*

III. FEJEZET.

HÁBORÚ ÉS POLITIKA.

Lugos, 1917. január 15.

„Még tegnap este kaptam távirati parancsot, hogy e hó „21.-én délelőtt Badenben jelentkezzem Ő Fölségénél. Hiába töröm „a fejemet e hirtelen meghívás okán, sejtelmem sincs arról, hogy „mit akarhat tőlem királyunk. Remélem, nem Seeckt tábornok „ellen készül valami, mert ő Badenben nem a legjobb hírnévnek „örvend. Pedig az a meggyőződésem, hogy Seeckt a legkiválóbb „az összes vezérkari tábornokok között."

Az 1. hadseregnek ezt az utasítást küldtem :

„A cs. és kir. 31. gyaloghadosztály ma éjjeltől kezdve érkezik meg. A bajor 10. gyaloghadosztály fölváltott részeit, a hegyi fölszerelés leadása után, azonnal el kell szállítani ; a gyalogságot lehetőleg messze keletről, a többi részt Szászrégenről. 251. Op. sz."

A német legfőbb hadvezetőség kívánságára a Botosanitól nyugatra levő vasutakat, minthogy biztos hírek szerint ott az orosz XLV. hadtest rakodik ki, repülők derítették fel.

A repülőfelderítés a 7. hadsereg jobbszárnyáról, 14.-én délelőtt 11 órától délután 4 óra 30 percig, ezt jelenti :

„1. Suczawa—Folticeni—Dolhasca—Botosani állomásain rendes mennyiségű vasúti kocsik vannak, a közlekedés egészen jelentéktelen ; kirakodás nincsen.

2. Sabasa—Dolhasca—Botosani—Fundul Moldowi terében az utakon csak jelentéktelen közlekedés észlelhető. 248. Op."

A 7. hadseregparancsnokság 10.-i jelentését ezzel egészíti ki :

„a cs. és kir. 12. gyaloghadosztály parancsnoka jelenti, hogy nézete szerint állásunk legelső vonala, Czokanestie szakaszában semmiképen sincs jól kiépítve. Ennélfogva legelsősorban minden rendelkezésre álló eszközzel és erővel ezt az állást tökéletesítik műszakilag. A magaslati állás visszafoglalására a 12. hadosztály állandóan gondol.

A hadosztályparancsnok a most rendelkezésre álló erőt a támadás végrehajtására elégtelennek látja ; ezen a most besorolásra kerülő 870 ember sem változtat.

Az ellenség állásainak minőségét és csapatainak erejét ismerve, csak akkor volna remény sikeres támadásra, ha lőszerrel bőségesen ellátott tüzérségen kívül, a gyalogság is határozott fölényben lenne, úgy, hogy a várható számos ellentámadást biztosan vissza lehetne verni és az állást azután valóban elégséges erőkkel tudnók tartani.

Még nincs végleg megállapítva, hogy a magaslati állást szembetámadással, 4—5 betörési hely ellen, vagy egy északnyugatról a ⌖ 1228 magaslat ellen végrehajtott támadással s az ellenség fölgöngyölítésével kellene-e elfoglalni. Igy a támadás időpontját még nem lehet meghatározni. 122. Op."

A hadseregarcvonalparancsnokság így válaszolt:

„Az ellenség, úgylátszik, eddig nem tolta a gerincen túl főállását, hanem csakis tábori őrsöket állított a távolbahátrálás által keletkezett térbe előre. Előrelátható, hogy a tábori őrsök állásait összekötve, fokozatosan oda fogja tolni főállását úgy, hogy soká késlekedő támadásunk két erős vonalba ütközik majd, vagy egy újabb orosz támadás előzi meg, mely azután, az eddigi tapasztalatok szerint, az ellenséget a Beszterce-völgyének fenekéig fogja juttatni. Kívánatos a támadóterv mielőbbi kidolgozása és minden előkészület siettetése, hogy legalább is az orosz biztosítóvonalat elfoglaljuk. A hadseregarcvonalparancsnokságot állandóan mindenről értesítse. 122. Op. Ang. III."

„Éjjel nem volt arcvonalamon semmi újság. A Lugos melletti „szép terepen a 313. és 314. honvédgyalogezredet megszemléltem. „Aránylag nem látszanak kevésbbé jóknak, mint más ezredek, „pedig külön figyelmeztettek arra, hogy ezek nem a legjobbak. „Parancsnokuk Sorsich tábornok. Az ezredek egyes kiképzése jó, „nincsen sok túlöreg, vagy túlfiatal ember. Sokan vannak, akiket „Doberdóról ismerek és sajátkezűleg ékítettem föl vitézségi érmek-„kel. Egy embert kiküldök, hogy kússzon felém úgy, hogy lehető-„leg ne lássam; egy száraz lombos galyat tartva maga elé, kúszik „a bozótok között felém; csak akkor veszem észre, mikor a szabad „terepen már vagy 200 lépést közeledett és nincsen tőlem 150 „lépésre. Azt mondja, hogy mindig így csinálta az ellenség előtt „és csak ritkán lőttek rá. Különböző, nagyon fogas föladatokat „jól oldanak meg. Végül tiszteknek és legénységnek meleg szivé-„lyes beszédet mondok, melyet óriási lelkesedéssel fogadnak „mindnyájan."

„Délután számos polgári küldöttséget fogadok. Este Medve „Zoltán főispánnál vacsora volt."

„Jelentések: Ruiznál a Carpen (⌖ 707) magaslattól két „kilométerre nyugatra, erős ellenséges támadás veretett vissza;

„azóta a ⌖ 605 magaslat ellen újból ellenséges támadás van „folyamatban. Erős román támadások hiusultak meg a ⌖ 536, „⌖ 783 és ⌖ 605 s ⌖ 513 magaslattól északra és Mestecanescitől „északnyugatra. A több helyen betört ellenséget mindenütt ki- „dobtuk, 2 román tisztet és 200 legényt fogtunk el."

„Az 1. és 7. hadseregnél nincs semmi újság; Crangeni és „Nanesti között az ellenség nagy tömegekkel megtámadta 9. had- „seregünket, de rohamra nem került a sor, mert a németek löveg- „tüze állásaink előtt megállította a támadót, ki igen nagy vesz- „teséget szenvedett."

Vadeni és La Burtea között a Duna-hadsereg az oroszok több előtörését verte vissza.

Az LIV. hadtest előtt Fundeninél, a Sereth mindkét partján, az orosz tüzérség tetemesen megerősödött.

A bolgár 3. hadseregnél a reni—galazi vasútvonal s a barbosi vasútállomás január 8-a óta a bolgár tüzérség hatásos tűzkörletében van. A galazi vasútállomáson nagy tűzvészt észleltek.

Hírek az ellenségről.

A román 12. hadosztálynál Verdeanál[1] a 62. ezredet állapították meg. Ez a 70. ezreddel együtt érkezett ide. Nagyon gyengék, állítólag csak két egyenként 200 főnyi századból áll mindegyikük.

A román 12. hadosztály maradványához északon orosz lovasság csatlakozik. Racoasától északra a gyenge román 4. ezred áll;[2] a vacaui gyüjtőtelepen öt román ezred legénységéből egészítették ki.

A román 15. ezredbeli foglyok azt vallják, hogy az ezred, miután Tifestinél[3] orosz gyalogság váltotta fel, a Mon. Casin terébe jött. Praleánál román 14., 27. ezredbelieket és 4-es vadászokat is láttak.[4]

Megállapították, hogy a román 15., 27. ezred és a 4-es vadászok január 11-én Bolotestinél beásták magukat, e szerint Mon Casin terében a román 7. hadosztály fellépésével számolhatunk.

Praleánál állítólag egy orosz lovashadosztály[5] váltotta fel a 8., 9. és 10. (román) Calarasi ezredet.

Az orosz 14. hadosztályt, hír szerint, az 1. lövészhadosztály váltotta fel. Az orosz XXIX. hadtest holléte még ismeretlen. Az 1. lövészhadosztály egy ezrede Fundeninél állásban van;

[1] Racoasától északra.
[2] A román 3. hadosztályhoz tartozott előbb.
[3] Panciutól délre.
[4] A román 7. hadosztályhoz tartozik.
[5] 10. lovashadosztály (?).

állítólag ott látták két másik ezredét is. A 3. kaukázusi lövészhadosztályról nincsen hír.

Hír szerint a 3. kaukázusi lövészhadosztályt és az orosz XXIV. hadtestet felváltották és az arcvonal mögé friss erősítések érkeztek és jönnek.

Az V. lovashadtest Onesti körül gyülekezett. A hadtest helyén, a 409. ezreddel együtt Dorna-Watráról jött orosz 411. ezred, a Bálványos (△ 1534) magaslaton és attól délre a 409. ezred áll az arcvonalban. A Kirlibabával szemben álló 64. hadosztály dél felé ezredszélességben terjeszkedett, ezzel a 65. hadosztály összetömörült. Ez az oroszoknak Mestecanescinél várható újabb támadásával hozható összefüggésbe.

Lugos, 1917. január 16.

„Korán reggel a 315. honvédgyalogezredet szemlélem meg „részletesen. Ez is jó benyomást tesz rám. Sok derék ösmerős „arcot látok rám mosolyogni. Örömmel ismerek majd mindegyi-„kében egy-egy doberdói hősömre."

„Tegnap is, ma is azt látom, hogy a legénység fölszerelése „hihetetlenül rossz. Rongyos bakkancs, vászon pantalló, rongyos „nyári zubbony. Igy nem mehetnek ki a Kárpátok dermesztő „zord telébe. Nagyon erélyesen tiltakozom a hadseregfőparancs-„nokságnál az ilyen botrányos nemtörődömség ellen, mely megint „az emberek ezreit teszi ki a csúnya fagyásoknak. Azt felelik, „hogy ezen nem lehet segíteni."

„Midőn estefelé a vasúti állomásra hajtattam, hogy Segesvárra „utazzam, a zászlókkal gazdagon díszített város sűrű ember-„tömeggel volt tele ; szeretett honvédeimnek és a város lakossá-„gának zúgó éljenzése kísért az egész úton. Mélyen meghatva „hallgattam meg a búcsúzó hatóság élén szónokló püspök remek „beszédét. Válaszomat nagy lelkesedéssel és éljenzéssel fogadták. „Szívemben kedves emlékkel távozom Lugosról, mert érzem, „hogy működésemet a világrendítő háborúban az ottaniak meg-„értették és méltányolják és hogy szeretett doberdói hőseim „bajtársaik szívébe oltották irántam érzett ragaszkodásukat. „Szivélyes, viharos tüntetéssel kísért búcsúzás után, mélyen „megindult lélekkel hagyom el Lugost."

„Fölséges bíboros pompában láttam izzani a hófödte Szárkő „hatalmas ormait[1] és a kialvó nappalból az esthomályba szende-

[1] ◇ 2190.

„rülni. Csendesen elmerengtem ezen elbájoló képen, mintha csak „régmult idők lesein, a természet pompájába átszellemülve szuny- „nyadnék el. Ezer esztendő minden réme választ el ama boldog „idők álmától."

„A jelentések szerint délig csak csekély harctevékenység. „Délután Geroknál erős román tömegek támadtak, különösen a „Dealul Marasti (⌖ 536) és a ⌖ 783 magaslat között. A Cirlan „magaslatát elfoglalták, különben minden támadást visszaver- „tünk. Azóta azonban igen erős támadások vannak folyamatban. „Délután 5 óra óta a 6. lovasdandárunkat is a ⌖ 550 és a Dealul „Arsitei (⌖ 513) magaslat között erősen támadják. Derék huszá- „raim egyelőre megállásra kényszerítették a hatalmas támadást."

„Ober-Ostnál ellenséges támadásokat vertek vissza."

„Mackensennél a 9. hadsereg szintén erős támadásokat „vert vissza."

„Sokat töröm a fejemet azon, vajjon miért rendeltek Badenbe? „Hogyan egyeztethető össze azzal, hogy a koronázásra nem volt „szabad mennem, amit 36 óra leforgása alatt megjárhattam „volna és most egy olyan utat kell megtennem, mely legkevesebb „5 napba kerül? ? ? Egészen különös, fontos okának kell lennie, „hogy ilyen parancsot kaptam Ő Fölségétől, annál is inkább, mint- „hogy ő maga akart a legközelebbi napokban hozzám jönni. „Minél jobban töröm rajta a fejemet, annál kevésbé találom „meg az okát. A parancs folytán különvonattal úgy utazom, „hogy e hó 21-én Badenben legyek."

Conradnak alábbi értesítést küldöm:

„Op. 56/23. számú január 6-án kelt táviratomban közöltem Nagyméltóságoddal, hogy a hegységben küzdő hadseregarc- vonalamnak anyagi ellátására a legnagyobb gondot kell fordítani, hogy a csapatok tetterejét érzékeny károsítástól megóvhassam.

„A csekély állomány megköveteli, hogy úgyszólván minden kötelék állandóan a küzdelmi vonalban álljon. Javulás csak lassacskán fog beállani, mert a menetalakulatokból csak a teljesen kioktatott legénység állítható az arcvonalba. A folytonos küz- delem és mindenekelőtt a betegek mindig emelkedő száma, a csapatok erejét állandóan fogyasztja."

„A csapatok igénybevétele rendkívül nagy, különösen az arcvonal azon részein, melyeken a csekély megszálló erővel még csak most kell építeni erős állásokat. (A Gerok-seregcsoportnál és az 1. hadsereghez tartozó VI. hadtestnél, ahol a folytonos küzdelmek a vonalakat mindig újra megváltoztatják és az állás-

építést nagyon hátráltatják.) Az arcvonal többi részén sem szabad az állások továbbfejlesztését elhanyagolni."

„Az erős hegyi levegőben teljesített munka, az időjárás viszontagságaitól folyton szenvedő állások állandó fölépítésével, nagyon is megerőlteti a csapatot."

„Az 1. és 7. hadseregparancsnokság a kimerülés aggasztó jelenségeiről és annak folytán bekövetkezett halálesetekről is ad hírt."

„Elsősorban a táplálékot kell elégtelennek minősítenem. A kenyéradag nagyobbítása elengedhetetlen. A 24. hadosztályparancsnokság január 11-én jelenti: 'A legénységet a nagy megerőltetés és a hideg kimerítette. Orvosi vélemény szerint sürgősen szükséges a küzdőcsapatoknál egy húskonzervvel és egy fél kenyéradaggal javítani a napi ellátást' (a németek az állásban 1000 gramm kenyeret kapnak és az úgynevezett magaslati pótlékot). A pótlékot este kellene kiosztani."

„Az 1. hadsereg jelentése szerint e hó 12-től 15-ig: a 39. honvédhadosztálynál 60, a 24. közöshadosztálynál 1 tiszt és 161 legény, a 61. hadosztálynál 15, a 72. hadosztálynál 54, a 37. hadosztálynál 70 fő a betegek száma."

„Nagyméltóságod egyet fog velem érteni abban, hogy az amúgy is gyenge és számszerint nagyon korlátolt legénységi anyag fegyverfogható állapotban való fenntartása végett komolyan meg kell magunkat erőltetni, hogy a leírt állapotokat megjavítsuk."

„De amennyire én látom, nemcsak az egyes ember napi ellátását kell ellenőrizni, hanem az utánszállítást is. Az utánszállítás szabályszerűségét az 1. hadseregnél a csapateltolások még néhány hétig hátrányosan befolyásolják. Ez azonban, a hadműveleti térben levő vasutak csekély teljesítőképessége mellett, nem kerülhető el, mert nem lehet a hadműveleteket csekély ellátási nehézségek miatt összezsugorítani."

„Más a helyzet azonban a 7. hadsregnél, melynél már hosszú ideje nem kellett nagyobb csapatokat határidőre szállítani (a 7. hadsereg jobbszárnyára hozott 51. honvédhadosztály odaszállítására rendkívül sok időt szabtak ki). A 7. hadseregnél a vasutak az utánszállítást határozottan le tudják bonyolítani. Azok a jelentések, amelyeket a 7. hadsereg anyagi helyzetéről követeltem, ismételten azt a kérést tartalmazzák, hogy a hadsereg részére az élelmezés szabályszerű utánszállítását eszközöljem ki."

„Utolsó jelentésében a 7. hadseregparancsnokság arról értesít, hogy az általa Int. 986/1916. szám alatt kért 20.000 pár hegyi cipőt még most se utalták ki. A lábbeli kérdése különösen kényes dolog és számbavéve a csapatok számos panaszát, igen sürgősen szükséges, a bőrszállítók és lábbeli vállalatok legszigorúbb ellenőrzése."

„Végül nem mulaszthatom el annak különös hangsúlyozását, hogy egy rend téli fehérneműt egész télre elégtelen. Elrendeltem, hogy behatóan kell tanulmányozni és rendezni a csapatoknak fehérneművel való ellátását. A 7. hadseregparancsnokság szállásmesteri hivatala e hó 10-éről jelenti, hogy a hadseregfőparancsnokság nem utalta ki azt a téli fehérneműt, amit Int. 39.299. szám alatt 1916 október 10-én igényelt, beleszámítva a gyapjúkapcákat vagy harisnyákat is. Most újból fölszólította a hadseregfőparancsnokságot, hogy bakkancsokat, bőrt, csuklómelegítőt, keztyűket és ikravédőt küldjön sürgősen. 293. Op."

A hadseregfőparancsnokság Teschenből figyelmeztet, hogy nagy orosz erők összevonása a Gerok-seregcsoporttal szemben, mely egyes csapatok elszállítása következtében éppen most gyengült meg, bizonyos rendszabályokat tesz szükségessé, hogy most elfoglalt állásaimat meg tudjam tartani.

A hadseregarcvonalparancsnokság jelentse a helyzetet és azt, hogy a cs. és kir. 8. hegyi dandárt, valamint a bajor 18. gyalogezredet hogyan szándékozik alkalmazni.

Gerok-seregcsoportját ennélfogva a szükséges jelentés megtételére utasítottam. 299. Op.

A 7. hadsereg parancsnoka jelenti, hogy a XI. hadtesttel állandó kisebb vállalatokat szándékozik végrehajtani, hogy az oroszok tábori őrsállásait elvegye és őket állásuk előretolásában meggátolja.

Hírek az ellenségről.

Racoasa vidékén a román 2/5. számú dandárt állapították meg. A Dealul-Marasti (⌖ 536) magaslaton a román 12. és 3. hadosztály támadott.

A Mon. Casintól délkeletre emelkedő Dealul Cirlan (⌖ 783) magaslaton, a román 7. hadosztályt[1] állapították meg. Fetisoara (⌖ 573) magaslaton a román 15. hadosztály[2] egyes részei vannak.

Román 14. hadosztálybeli foglyok azt vallják, hogy a román 54. ezred és egy doni kozákhadosztály az arcvonal mögött áll, mint tartalék.

Ugy hírlik, hogy az orosz XXIX. hadtestparancsnokság Bolgradnál, a 3. doni kozákhadosztály Reninél, a Tusemnaja lovashadosztály Panciunál, az orosz VIII. hadtestparancsnokság Marasestinél van. Valószínű, hogy az oroszok a románoktól a Panciu-szakaszt át fogják venni.

A török 26. hadosztálynak Vadeninél álló biztosító csapatait a főállásra vonták vissza, a sokkal nagyobb erővel támadó oroszok elől. A La Burtea irányában előtörő oroszok a német tüzérség zárótüzében megrekedtek.

[1] 14., 15., 16. és 27. ezred.
[2] A 37., 25. és 29. ezred.

A török VI. hadtest a tegnapi harcban 144 oroszt fogott el. A tecuciui repülőtérre és vasútállomásra 425 bombát dobtak repülőink.

A bolgár 3. hadsereg Isacceanál a Dunát aknákkal zárta el.

Segesvár, január 17.

„Megérkezésemkor Frigyes főherceg tábornagy panaszos „levelét találtam íróasztalomon, melyben elmondja keservét, „hogy őt elküldték és szabadságra megy. Az elküldés módja nem „volt a legszebb. Ezenkívül ezt írja nekem: „Az utolsó rapport- „nál értesültem, hogy Te új csapatokat fogsz kapni!" Mit jelent- „sen ez? Uj csapatokat kapok ide hadseregeim arcvonalának „megerősítésére? Vagy új parancsnoksággal bíznak meg? Vagy „arcvonalamat hosszabbítják meg? Valószínűleg ezért hívnak „Badenbe. Nem lesz nyugtom, míg nem tudom, hogy mit akar- „nak velem."

„Itt erősen fagy, míg Lugoson tegnap 12 fok meleg volt."

„Alig várom, hogy Marosvásárhelyre átköltözhessem, hogy „legalább a menetalakulatok központjában legyek."

„A Ruiz-csoport ellen tegnap későn délután intézett nagyon „súlyos támadásokat a német 218. hadosztály és a 6. huszár- „dandár az ellenségnek rendkívül nagy veszteségei mellett töké- „letesen visszaverte. Éjfélig még erős ellenséges lövegtűz volt, „azután csend állott be."

A Putna — és Susita — völgyében, egy kisebb vállalkozásunk alkalmával, 1 tisztet és 230 román katonát fogtunk el.

„Az 1. hadseregnél nincs újság. A 7. hadseregnél, a meste- „canescii szakaszon, éjfél előtt mérsékelt ellenséges lövegtűz volt „az alagúttámponttól nyugatra eső állásainkra és Czokanestiere. „Sok járőrvállalkozásunk eredménye még ismeretlen. A Dealul „Comanon (⌖ 1726) kisebb osztagaink az ellenséges állásokba „behatoltak, összerombolták azokat és visszatértek, egy gép- „puskát s 5 foglyot hozva magukkal. Az ellenség súlyos veszte- „ségeket szenvedett. Geroknál az ellenség a Dealul Marastira „(⌖ 536) belövi magát. A 6. lovasdandárnál az ellenség közvetlenül „állásaink előtt fekszik. A Magura Casinuluit (△ 1167) ellenséges „tüzérség lövi."

„A 7. hadseregnél az Aranyos Besztercétől közvetlen délre „levő állásaink meglehetősen élénk puska- és lövegtűz alatt álla-

„nak. Mestecanescinél járőreink az orosz állások közvetlen köze-
„lében befészkelik magukat. Egynéhány foglyot hoztak be."

„A Gerok seregcsoportnál a Ruiz-csoportot az ellenséges
„tüzérség Straoani vidékéről nagyöblű és hosszúcsövű messzehordó
„ágyúkkal is élénken lövi, de támadás nem volt. Kisebb eredmé-
„nyes portyázásokat végeztünk ; 1 géppuskát hoztak be. A Sunkel-
„hadtestet[1] nagy orosz erő támadta meg a ⊹ 704 magaslaton
„az ojtozi műúttól délre. A támadás löveg- és géppuskatüzünkben,
„állásaink előtt a drótakadályok szélén, az ellenség nagy veszte-
„ségei közepette összeomlott. Az ojtozi műúttól északra, tüzérségi
„előkészítés után, állásunkat a Verful Ungureananál (⊹ 779)
„javítás végett előbbre toltuk. A német 49. hadosztályt nem-
„sokára már teljesen elszállítják."

„Az 1. hadseregnél lövegtűz, főképen a Sólyomtaron (△ 1349)
„és Csobánoson. Derék 31. hadosztályomból a 3. bosnyákezred és
„a 31. tábori ágyúsezred megérkezett."

„A 7. hadseregnél járőrvállalkozások voltak."

A hadseregfőparancsnokság figyelmeztetésére, ez a válasz ment, melyet a német főhadvezetőségnek is megküldöttem :

„A Ruiz-csoport Voloscanii (Putna-völgyében)—Marastii—Codavai Babei (⊹ 772)—Dealul Carpeni (⊹ 501)—Dealul Pietrisului (⊹ 668) vonalában áll s így légvonalban 36 kilométerre nyúlik. Rendelkezésére állanak a német 218. gyaloghadosztály és az 1. lovashadosztály lovasezredei és lövészei, a német 20. tartalék vadászzászlóalj és a 8. hegyi dandár. Összesen 7820 puska és 74 löveg. Nehéz lövegeket nem lehet az Asztagon áthozni ; a védővonal nem szállható meg összefüggően. Meg kell elégednünk a támpontszerű védelemmel. A közbeeső terepet csak megfigyelni lehet ; ennélfogva az erdős és szakadékos terepen, ellenséges vállalkozások, meglepetések és megkerülések, stb. nem kerülhetők el. A csoporttal szemben öt román gyaloghadosztály kiegészített maradékai és részei vannak és egy-két orosz lovashadosztály.[2]

„A Sunkel-csoport előtt három és fél orosz hadosztály áll.[3] A foglyok állandóan újabb orosz hadosztályok odaszállításáról beszélnek. A trotusuvölgyi vasút, úgyszintén a jó és rövid összeköttetés Caiuturól Praleara és Casinról a Dealul Cirlanra (⊹ 783), az ellenségnek lehetővé teszi, hogy gyorsan idehozhasson vagy eltolhasson csapatokat.

[1] Azelőtt német XXXIX. tartalékhadtest.

[2] Román 11., 3., 12., 6. és 7. hadosztály, Tusemnaja lovashadosztály és 1. doni kozákhadosztály.

[3] Orosz 2., 4. lövészhadosztály, 3. turkesztáni hadosztály és ½ 103. hadosztály és a román 14. és 15. hadosztály.

„Nagy hadműveleti támadás a Ruiz-csoport ellen alig mondható valószínűnek, mert a berecki úttalan, nehezen járható hegységben hamarosan elakadna.

A támadásoknak valószínűleg ez a harcászati céljuk lehet:

a) a mi részünkről Caiutut és Adjudul Nout fenyegető támadás veszélyének elhárítása,

b) az általunk elfoglalt magaslatokon levő régi állásaik visszafoglalása,

c) a mi kétségtelenül gyengének fölismert erőink visszavetése a Susita-völgyön túlra.

Ilyen támadások valószínűleg ezután is lesznek és az állandóan erősbödő ellenségnek könnyen hozhatnak helyi alkalmi eredményeket.

A csoport általános hadászati helyzete nem látszik veszélyesnek.

A cs. és kir. 8. hegyi dandár terv szerint a Casinu-völgy mindkét oldalán Parau Halosiu micától egészen a völgy fenekéig a Dealul Pietrisuluitól (⌖ 668) nyugatra fog helyet kapni, ehhez csatlakozik a cs. és kir. 71. gyaloghadosztály egészen a Verful Ungureanatól (⌖ 779) délre eső, nehezen megtámadható állásban, de igen gyér megszállással. Ehhez a német 187. gyaloghadosztály igen gyengén megszállott állásban csatlakozik, mely erős támadással Parau Doftana irányából könnyen veszélyeztethető.

A hadseregarcvonalparancsnokság tartalékául rendelt német 18. tartalék gyalogezredet — melynek ideérkezése még nem állapítható meg — majd a helyzet szerint fogjuk beállítani.

A harchelyzet a német 218. gyaloghadosztálynál megkövetelte, hogy egyelőre a 8. hegyi dandár 4 zászlóalját erősbítésként arcvonalba állítsuk. A hegyi dandár ennélfogva a föntemlített s neki kiutalt szakaszba, a Casinu-völgy két oldalán, csak egy már odaérkezett zászlóalját tudta beállítani. Az arcvonalparancsnokság ennélfogva javasolja, hogy egyelőre a 49. tartalékhadosztályhoz tartozó német 218. gyalogezred maradjon állásban a Casinu-völgytől nyugatra. 299. Op.“

A 18-án reggeltől Földvárra érkező, de még pihenésre szoruló lovasság és tüzérség, mely a 70. honvédhadosztályhoz tartozik, a Gerok-seregcsoporthoz kerül. A hadosztályhoz tartozó nehéz tarackosütegek a seregcsoport rendelkezésére állanak.

A 9. hadseregtől a Gerok-seregcsoporthoz utalt tüzérséget (lásd 211. Op.) még pedig a könnyű tarackosütegeket Odobesti—Mera—Naruján át, a nehéz tarackosütegeket Brassón át Bereckre irányítják. 318. Op.

Január 28-án az 1. G. R/6. gyalog tüzérosztály, január 31-én a 14. R/II. gyalog tüzérosztály törzse és a 14. R/5. gyalog tüzérosztály Brassóban a német hadvezetőség rendelkezésére fog állani. (314. Op.)

A 7. hadsereg jelenti, hogy a Ludowa (△ 1466) vidékén és a Smotrec (△ 1896) magaslaton élénk aknavetőtűz van.

A 7. hadseregparancsnokságnak a január 3-án Czokanestienél lefolyt küzdelmekről szóló jelentésére (lásd 316. Op.) így intézkedem:

„Az legyen az alapelv, hogy az első vonalat kell védeni. Az ellenséges megsemmisítő tűz alatt a megszállás ne legyen olyan sűrű, hogy a csapat harcerejét megingató veszteségek következzenek be. Ellenkezőleg a csapat ez alatt födözékben legyen, amelynek föltétlenül olyan közel kell a tűzvonalhoz esnie, hogy az ellenséges roham okvetlenül megszállva találja az első vonalat. Ezen alapelv szerint kell az állást a terephez és helyzethez illeszteni anélkül, hogy sémákat szabnánk."

„A másképen alakult nyugati hadszíntér tapasztalatait nem szabad minden megfontolás nélkül itt is alkalmazni. Öt-hat napos pergőtűz, mely alkalmas arra, hogy a védő idegzetét megbontsa, az orosz arcvonalon még nem fordult elő és nem is várható."

„A hadtestparancsnok, aki egyedül hivatott és jogosult ilyen parancs kiadására, kivételesen elrendelheti az első vonal kiürítését, de csak akkor, ha a második állás éppen olyan erős, mint az első és ha a tüzér megfigyelő szolgálat az első vonal elhagyása után is fenntartható. A csapat semmiesetre se döntheti el, vajjon az első vonalat védjük-e, vagy sem. Mindig csak az ellenség nyerhet vele, ha egy állást elvesztünk vagy kiürítünk."

„A 8. lovashadosztály jelentése alapján kénytelen vagyok az állás elvesztésének okát a tüzérség alkalmazásában keresni."

„Mire való volt az ütegek lassú s a zárókörletek ellen irányított tüze délelőtt 7 óra 45 perctől kezdve? hiszen ott nem voltak célok. Ebben az időben az ellenség támadó szándéka ismeretes volt és csakis időben és térben egyesített megsemmisítő tűz lett volna alkalmazható a támadó csapat ellen. Minden más, még az ellenséges ütegek leküzdése is, háttérbe szorul ilyen pillanatokban."

„Az ellenséges lövegtűz fokozódása 12 órakor és annak a mi állásaink mögé tétele 12 óra 30 perckor délután, világosan jelezte a küszöbön álló rohamot. Most elérkezett a pillanat, hogy minden üteget a zárótűzre készentartsunk."

„Nem zárkózhatom el attól a benyomástól, hogy sem a tüzérség vezetése, sem ennek összeköttetése a gyalogsággal nem volt megfelelő. Nem szabad, hogy ez egy vagy csak kevés dróttól függjön. A gyalogság már az ellenség előkészületei alatt is köteles a tüzérséget állandóan a helyzetről és a támadás valószínű irányáról tájékoztatni, hogy a megsemmisítő és zárótűz oda legyen irányítható. Kell azonban, hogy a tüzérség önálló megfigyelést létesítsen az állásokon belül és mögöttük is, nehogy az első állás esetleges elvesztése és az összeköttetés megrongálása vakká tegye, hanem továbbra is képes legyen önállóan a betörés helyét fölismerni és így egyesített tűzzel a további áttörést megakadályozni."

„A szerencsétlen küzdelem bebizonyította, hogy a tüzérségi előkészületet minden parancsnoknak kötelessége állandóan fölülvizsgálni és ellenőrizni. 316. Op."

Hírek az ellenségről.

A román 2/5. dandár[1] Vidra—Iresti terében van ; északon kozákok csatlakoznak hozzá.[2]

A Dealul Cirlan (⌖ 783) magaslat elleni támadásban az 1. doni kozákhadosztály is résztvett. A hadosztály törzse Praleaban van, a 13. doni kozákezred a román 7. hadosztály balszárnyát erősítette meg.

Az orosz V. lovashadtestet az Ojtoz-szorosba irányították. A 3. orenburgi kozákhadosztály törzsét előbbre tolták Bogdanescire. Fogolyvallomás szerint a 14. hadosztály mögött egy kozákezred áll. Állítólag január 15-én egy friss orosz hadosztály érkezett Tirgul Ocnara, mely a 14. hadosztályt és a 3. turkesztáni hadosztályt fogja felváltani.

Repülőink megállapították, hogy a trotusuvölgyi vasúton mindkét irányban igen élénk forgalom van ; Bacaunál az országútakon is élénk a szekérközlekedés.

Megállapították, hogy az V. lovashadtest körletében az egész orosz 103. hadosztály állásban van.

Panciutól nyugatra és délre idáig csakis oroszokat figyeltek meg ; valószínűleg a VIII. hadtest két[3] hadosztálya van itt.

Az orosz XII. hadtestparancsnokság székhelyét Nadwornaról Kolomeaba tette át. Beszélik, hogy ezt a hadtestet kivonják és a román arcvonalra szállítják.

Segesvár, 1917 január 18.

„Annyi sok csapatot vonnak ki arcvonalamból és szállíta-
„nak el a többi harcterekre, hogy nem vállalhatok felelősséget
„azért, hogy új állásainkat föltétlenül meg fogom tarthatni.
„Megint a lucki kísérlet. Igaz, hogy ma nem hiszem magam sem,
„hogy egy *általános* orosz-román támadás legközelebbi időben
„várható volna. Az eddigi, helyenkint amúgy is nagyon erős,
„támadások is már nagyon kellemetlenek, mert ha valamit el-
„vesztünk, azt visszaszerezni aligha leszünk képesek, mert nin-
„csenek megfelelő tartalékaink. Ezt telefonon bejelentettem úgy
„a hadseregfőparancsnokságnak, mint a német főhadvezetőségnek."

„Seeckt azt hiszi, hogy talán azért rendeltek Badenbe, mert

[1] 1—4. ezredből áll és minden ezredben 350 csatár.
[2] Tusemnaja lovashadosztály.
[3] 15. és 2. hadosztály.

„arcvonalamat kiterjesztik úgy, hogy az osztrák és magyar terü-
„leten levő összes hadseregek az én vezetésem alá kerüljenek és
„Ober-Ost az attól északra levőt tartja meg; azt hiszi, hogy
„Mackensen a legfontosabb hadseregcsoportot fogja átvenni a
„nyugati harctéren, ő azonban arra is gondol, hogy fiatal kirá-
„lyunk valami politikai megbízást akar nekem adni."

„Engemet semmi más nem vezetett az életben, mint az a
„törhetetlen akarat, hogy szeretett magyar hazámat és királyo-
„mat híven szolgáljam. Ezt boldogult jó Uram olyan jól meg-
„értette és soha egy árnya sem volt a gyanakvásnak nemes szívé-
„ben; pedig a legleplezetlenebbül kimondtam nézetemet az
„osztrákok elnyomó politikájáról és arról, hogy csak egy meg-
„oldást látok, mely belső békénket biztosítja: a legtisztább
„personal uniót. Ő nem osztotta nézetemet és mosolyogva mon-
„dotta mindig: „Du bist ein viel zu chauvinistischer Ungar!"
„És mégis föltétlen és megingathatatlan bizalmával tüntetett ki
„mindhaláláig. Most ennek vége van! Tán féltékenység lép helyébe,
„mert kötelességemet téve, akaratom ellenére népszerű lettem.
„De mondja meg bárki, hogyan tarthattam volna annyira meg-
„gyötört szegény vitézeimben a lelket, az elszántságot fönt a
„Doberdó rettenetes poklában, ha nem azáltal, hogy szeretettel,
„hittel, bizalommal az ő hazafiasságukra hivatkozva, közöttük
„élve és szenvedve lelkesítem őket? Következménye szeretetük
„és halhatatlan hősiességük volt. Tán jobban szerették volna
„Bécsben, ha elvesztem Doberdót, vele Triesztet és Pólát s kato-
„náim gyűlöletét és a világ megvetését viszem magammal haza?
„Mondhatom, hogy igen kellemetlen érzéssel lelkemben utazom
„Badenbe, hol mosolyogva kell tán a mérget, az erkölcsi mérget
„meginnom. Az Isten segítségemre lesz, ha valami politikai kül-
„detésről lesz szó; bármi is legyen, ha hazámnak és királyomnak
„jó szolgálatot tehetek vele, akkor vállalom, ha bele törik is
„a bicskám."

„Éjjel a 202. honvéddandár szakaszán járőrcsatározások
„voltak és egy portyázó különítmény támadása a Smotrec (△ 1896)
„magaslaton a német 200. gyaloghadosztály ellen, melyet vissza-
„vertek. Különben semmi nevezetes nem történt. Csend, 5 fok
„fagypont alatt. Délben teljes nyugalom. Délután a Ruiz-csoport-
„nál erős ellenséges rombolótűz a német 218. hadosztály állásaira
„Racoasa és Codavai Babei (⊹ 772) között. A nagy erővel a ⊹ 772-

„től három kilométerre délnyugatra megindult támadás az ellen-
„ség igen nagy veszteségével omlott össze. Az újonnan parancs-
„nokságom alá került 8. hegyi dandárt a Dealul Cirlannál (⌖ 783)
„a 218. hadosztály balszárnyán tették állásba. Különben a sűrű
„köd miatt nem lehetett semmit sem csinálni. Tirgul Ocnat és
„Bogdanescit, mint azt előre jeleztem, ma lövettük."

„Az 1. és 7. hadseregnél tüzérségi harc folyt. A Ludowa
„(△ 1466) vidékén a német 200. hadosztálynál lázasan dolgozik
„az ellenség állásainak kiépítésén. Ober-Ost értesítése szerint az
„ellenség „ködedényeket" használ, hogy gáztámadást színleljen.(?)
„Dünauburgnál 28 fok a hideg."

„Nem lelek nyugtot badeni utazásom miatt. Tán erre céloz
„Frigyes szomorú levelében?"

A legfelsőbb német hadvezetőség jóváhagyta, hogy a német 49. tartalékhadosztályhoz tartozó 226. gyalogezred Geroknál maradjon, de elvárja, hogy a 187. hadosztály elszállítása tervszerűleg megkezdődjék. 299. Op. II. Ang.

A 9. hadsereget megkérdezzük, hogy ezidőszerint hol van a bajor 8. hadosztályhoz tartozó 18. gyalogezred. 332. Op.

A Gerok-seregcsoportnak ezt a parancsot küldöm:

„Eredményes gázlövésre a csoportszakaszban, a hadsereg-arcvonalparancsnokság által megbízott tüzérparancsnok jelentése szerint, számos előnyös alkalom kínálkozik. A csapat ellenszenvét le kell küzdeni. Ezt vagy a járatlanság, vagy az a félelem okozza, hogy az ellenség is gázlövéssel fog válaszolni. Az arcvonal számbeli gyengesége arra kényszerít, hogy minden kínálkozó harceszközt felhasználjunk. Helyes alkalmazás esetén a hegyes és erdős terep, melyben a tüzérségi állások és útak csak korlátolt számban vannak, jó alkalmat ad arra, hogy az ellenségnek kisebbméretű gázlövéssel is érezhető kárt okozzunk. Alkalmas célok: ellenséges ütegek, szállások, készültségi állások, gyalogsági állások, melyek a mieinknél mélyebben fekszenek, útszorosok. A lövés főfeltétele, hogy gázvédelmünk megfelelő legyen. A csapatok jelentései szerint elegendő gázvédelmi eszközünk van, tehát itt csak arra kell szorítkoznunk, hogy a legnagyobb pontossággal és eréllyel megvalósítsuk és ellenőrizzük, hogy a legénységnek legyen jól illő gázálarca. Továbbá a csapatokat az álarc viselésében menetközben, lövésnél, kézigránátdobásnál, a lövegek kezelése közben gyakorolni kell. Gáz-ömlesztési kísérletek, különösen a kevéssé hatható gázlövedékekkel veszélytelenek.

„Az osztrák-magyar ütegek részére törekszünk gázlövedékeket beszerezni. Német gázlőszer-igénylések idejekorán érkezzenek be a hadseregarcvonalparancsnoksághoz.

A csoport tanulmányozza és jelentse, hogy legközelebbi időben hol és mikor tervez gázlövést. 335. Op."

Ezt a parancsot az 1. és 7. hadseregparancsnoksággal az alábbi toldalékkal közlöm :

Az 1. hadseregparancsnokságnak :

„A hadseregnél a gázlövés egyelőre a 225. gyaloghadosztályra és a bajor 8. tartalékhadosztályra lesz kénytelen szorítkozni. Mind a két helyen, különösen a 225. hadosztály szakaszában a Muntele Farcu maren (△ 1503) jó alkalom lesz reá. Tanulmányozni kell, vajjon a Magyaros (△ 1340) ellen tervezett támadásnál lehetséges lesz-e gázlőszert használni.

A hadseregparancsnokság mindenesetre egész arcvonalán hozassa rendbe a gázvédelmi eszközöket úgy, hogy ne csak a német csapat legyen ellenséges gázlövés ellen biztosítva, hanem amint osztrák-magyar lőszert kapunk, azonnal megkezdhető legyen a gázlövés."

A 7. hadseregparancsnokságnak :

„Az osztrák-magyar hadseregfőparancsnokságnál újból javaslatot tettem hatásos gázlőszer kiutalására.

„Amint a hadseregparancsnokságnak 331. Op. szám alatt már tudtára adtam, Fritze alezredest, a hadseregarcvonalparancsnoksághoz beosztott különleges alkalmazású tüzérparancsnokot, utasítottam, hogy jelentkezzék a hadseregparancsnokságnál és ott tapasztalatai alapján tanulmányozza a gázlőszer alkalmazásának lehetőségeit. Kérem, adjon neki alkalmat arra, hogy a hadtestek, hadosztályok és a tüzérség parancsnokaival érintkezzék és amennyire szükséges, megismertesse velük az új lőszer tulajdonságait és az abból következő eljárást. Elsősorban arra kell majd törekedni, hogy a XI. és azután az 1. hadtestnél szintén ezzel az eszközzel iparkodjunk a helyzetet javítani. Nagyon hatásosnak ígérkeznék a meglepő gázlövés a Tatár-hágón az ellenséges szállások és a szűk völgyben vezető út ellen. Német ütegek részére indítványra lehetne gázlőszert szállítani. Először is szíveskedjék a hadseregparancsnokság egész arcvonalán a gázvédelmi eszközök kérdését alaposan tanulmányozni.

„Fritze alezredest utasítottam, hogy tanulmányozásának eredményét a hadseregnek jelentse.

„Az arcvonalparancsnokság jelentést vár a szándékolt gázlövésről. 335. Op."

Hírek az ellenségről.

A Putna- és Susita-völgy között, a román 4. ezredet állapították meg, mely a 3. és 41. ezreddel az 1. hadosztályhoz tartozik. Ehhez északon a román 3. hadosztály csatlakozik. Racoasatól északkeletre a 2. határőrezred van, mely három zászlóaljból áll, összesen 700 csatárral.

Marastitól délkeletre a Tusemnaja lovashadosztály, attól északnyugatra a román 12. hadosztály van állásban.

A Dealul Cirlan (◇ 783) magaslaton a román 7. hadosztályt állapították meg, melybe a 6. hadosztály maradványa került. A 7. hadosztály ezredei kb. 600 csatárból állanak, csak a 15. ezrednek van 1000 embere.

Az Ojtoz-szorosban fogságba esett 54. ezredbeli román katona azt vallja, hogy az orosz 14. hadosztály az Ojtoz-völgyben van, jobbszárnya átnyulik a völgy északi oldalára, melyhez északon a 21. turkesztáni lövészezred csatlakozik. A 2. lövészhadosztály 6. és 8. lövészezrede tartalékul van hátul.

A Slanic-völgytől északra az ellenség csoportosításában nem történt változás.

Az orosz 64. hadosztály déli szárnyának kiterjesztésével kapcsolatban a 65. és 78. hadosztály is délfelé tolódott el.

A 65. hadosztály a valeputnai országútig, a 78. hadosztály délfelé a ◇ 1295 magaslatig nyult meg.[1]

Segesvár, január 19.

A 9. hadsereg parancsnoka 332. Op. szám alatti kérdésemre azt feleli, hogy a 18. tartalék gyalogezred ezidőszerint még Vulutrul vidékén, a Putna torkolatánál, tűzvonalban van.

Minthogy itt sürgős szükségem van erre az ezredre, hogy a 49. tartalékhadosztályhoz tartozó 226. tartalék gyalogezredet fölszabadítsam, vagy a német 187. hadosztály elszállítását megkezdhessem, Seeckt tábornok, a német főhadvezetőségen át, újból sürgeti az ezred idehozatalát. 332. Op.

A Gerok-seregcsoportnak:

„A 70. honvédhadosztály Lugosról január 21-től kezdve egyelőre naponta két vonattal a Gerok-seregcsoporthoz indul. Parancsot kapott, hogy egy szállásszabályozó parancsnokságot küldjön előre Brassóba, mely onnét távbeszélőn kérdezősködjék a seregcsoport, illetve az 1. szállásmesteri hivatalnál parancsok végett. A hadosztályt, kivéve a lovasságot és a tüzérséget, melyekkel a január 17-i Op. 315. számú parancsom rendelkezett, a Gerok-seregcsoport gyüjtse össze Sepsiszentgyörgytől délre és délkeletre, hogy további parancsig ott kiképzését és fölszerelését folytassa. Harcbavetésére vonatkozóan a döntést egyelőre föntartom magamnak. 349. Op."

„*Jelentések.* A Gerok-seregcsoportnál, a német 218. had-
„osztálynál ellenséges járőrök tapogatództak előre s a hadosztály
„balszárnya gyengébb támadást vert vissza. A Sunkel-csoportnál
„egy ellenséges szökevény erős csoportosulást jelzett; ezt tüzér-
„ségünk lövi."

[1] Uj-Itzkány fűrészteleptől délre.

„Az 1. és 7. hadseregnél járőrtevékenység volt."

„Ruiznál Marastitól északnyugatra a Codavai Babei (⌖ 772) „magaslat ellen délelőtt 10 óra 30 perc óta erős ellenséges támadás „van folyamatban. Sűrű köd, nagy hóvihar."

„A 7. hadsereg utólag jelenti, hogy járőreink éjjel az I. had- „test jobbszárnyán messze az ellenséges főállás(?) mögé jutottak „el és annak helyzetét pontosan megállapították. Erről pontosabb „adatokat követeltem be."

„Mackensennél nincsen különösebb újság."

„Esti jelentések."

„*Gerok*. A német 218. hadosztály Marastitól északnyugatra „egy erősebb ellenséges támadást a Codavai Babeitől (⌖ 772) „délnyugatra másfél kilométer szélességben, ettől délkeletre négy, „különösen heves, nagy eréllyel és bátorsággal végrehajtott táma- „dást súlyos küzdelemben vert vissza. A ⌖ 772 előtt több mint „300 halott román fekszik és 400 fogoly maradt kezünkben. „A támadásban csak román csapatok vettek részt. Különben csak „heves rombolótűz pusztít. A német 49. hadosztályt gyorsan „elszállítjuk."

„A hadosztályhoz tartozó 226. ezred két zászlóalja a Ruiz- „csoportnál, egy zászlóalja a Sunkel-csoportnál még az arcvonal- „ban áll. "

„Az 1. hadseregnél egy 70 főből álló orosz osztag a Piciorul „Lupariitól (⌖ 1373) északra meglepőleg betört a 37. honvédhad- „osztály állásaiba, de kézitusában kiverték, ugyanakkor heves „ellenséges lövegtűz volt s az oroszok elfogták 9 emberünket, „kik a drótakadályokon dolgoztak. Hasonló orosz próbálkozások „a Muntele Vamanultól (⌖ 1409) délre és a Verful Harlagiinél „(⌖ 1581) meghiusultak."

A betörés miatt az 1. hadseregparancsnokságnak ezt a sürgönyt küldöm :

„A hadsereg ma esti jelentése annyiban aggasztó, hogy míg a Trotusu-völgyétől északra egy kis táboriőrs vállalkozásunk sike- rült és a 7. hadseregnél a román önkéntes zászlóalj hasonló vállal- kozásánál zsákmányt és foglyokat hozott be, a 37. honvédhadosz- tálynál az árok megszálló csapatának egyrészét meglepte az ellen- ség és foglyokat ejtett. Ez annál föltünőbb, mert ugyanakkor a nehéz és könnyű lövegtűz, ugyanabban a szakaszban, az ellenség fokozott tevékenységét jelezte. Minthogy ez az arcvonalrész hosz-

szabb ideje semmiféle harctevékenységet nem jelentett, valószínű az a föltevés, hogy ott a védelem teljesen szenvedőleges és minden földerítő és zavaró tevékenység hiányzott. Ennek következménye a meglepetés. A csoportparancsnokságnak a hadtestparancsnokság útján kifejtett nyomása szükséges lesz a hadosztálynál, hogy a vállalkozószellem meg ne bénuljon. Ugyanakkor kérek jelentést, vajjon az utolsó időben a kérdéses szakaszban a bajor 10. gyalog-hadosztály átadása folytán csapateltolás, vagy az arcvonal gyengítése állott-e be és vajjon van-e megbízható jele annak, hogy ezeket a változásokat szökevények útján az ellenség is megtudta? Jelentse, hogy melyik ezrednél volt ez; ennek nemzetiségi összetételét és a hadosztályparancsnoknak intézkedését az arcvonal-parancsnokság 112. Op. számának megfelelően szintén terjessze elő. 358. Op."

A 7. hadseregparancsnokságnak:

„A ma déli jelentésben vázolt járőrvállalkozásról az 1. hadtest jobbszárnyán, pontosabb távirati értesítést küldjön; különösen a megállapított ellenséges csapatokról a főállásban, annak összefüggéséről, megállapított tartalékokról, stb. 350. Op."

„Esti 9 óra 30 perckor különvonattal elutazom."

A 9. hadseregnél az LIV. hadtest nagy hóviharban elfoglalta Manestit.

Hírek az ellenségről.

A hírek szerint a 2/5. dandárt a románok az arcvonalból kivonták.

Foglyok azt állítják, hogy a román 3. hadosztályt a Susita-szakaszba tolták.

Az orosz 14. hadosztály jobbszárnyát északra megnyujtotta Verful Ungureana (⌖ 779) magaslatig, melyen az 55. ezred van. Az orosz 5. és 7. ezredbeli foglyok megerősítik azt a hírt, hogy az orosz 2. lövészhadosztály a Slanic-völgyet és mindkét oldali magaslatait szállotta meg.

A lövészhadosztálytól északra a 4. lövészhadosztály van; foglyok azt beszélik, hogy ezt a hadosztályt egy friss orosz hadosztály fogja felváltani, mely Darmanestibe már meg is érkezett.

Budapest, január 20.

„Nagy hóviharban érkeztem ide, feleségem és Zsófia leányom
„a pályaudvaron várt rám és e nap enyéim körében hamar elmúlt.
„Sokat töprenkedtünk azon, hogy miért hívtak Badenbe? Talán
„Frigyes veszi át az én hadseregeim arcvonalparancsnokságát és
„én mást kapok? Isonzó? Vagy hol?"

„A lapok szerint Jenő főherceg a Mária Terézia-rend nagy-
„keresztjét kapta meg; tán ő is nyugdíjba megy?"

„Jelentések."

„A Gerok-seregcsoportnál a Mon. Casintól délre, a Dealul „Arsitei (⊹ 513) magaslat ellen erősebb ellenséges lövegtűz, az „arcvonal többi részén gyenge mindkétoldali tüzérségi tevékeny- „ség. A Ruiz-csoport 100 foglyot ejtett. Heves hóvihar és nagy „hideg van."

„Az 1. hadseregnél mérsékelt tüzérségi tevékenység. Élénk „járőrtevékenységünk az egész arcvonalon megállapította, hogy „az ellenség állásain dolgozik. Hóvihar volt, este erős északi „szél és igen nagy hideg."

„A 7. hadseregnél tegnap este egy erős orosz vadászkülönít- „ményt, mely heves hóviharban a német 117. hadosztálynak egy „őrsét Smotrec (△ 1896) és Spyci (△ 1864) között megrohanta, „hosszabb kézigránátharc után visszaverték."

„A Botosul (△ 1475) szakaszon az I. hadtestnél végrehajtott „éjjeli járőrvállalkozások általában véve megerősítik az ellen- „séges állások már ismert vonalát."

„A XI. hadtestnél napközben élénk ellenséges lövegtűz az „egész Mestecanesci szakasz és Dorna-Watra ellen."

„Előretapogatódzó kisebb osztagok az alagúttámpont felé, „Mestecanescinél, mely ellen szökevények vallomása szerint, táma- „dás készült, jó tüzérségi hatásunk folytán nem voltak végre- „hajthatók. Az I. hadtestnél járőrvállalkozásunk a Dedul déli „lejtőjén sikerült. A Kárpát-hadtestnél és a XXV. tartalék- „hadtestnél járőrharcok voltak."

„Hóvihar dühöng és 20 fok a hideg. A csapatok élelmezése „helyenkint csak a kéziraktárakból lehetséges."

„A hideg és a hóviharok aggasztóan növelik a betegállo- „mányt. A Gerok-seregcsoportnál a nagy túlerőben levő ellenség „ellen vívott mindennapi harcokban, melyek nem csekély veszte- „séggel járnak, a Ruiz-csoport csapatai nagyon szenvedtek. „A német csapatok részére négy hét előtt igényelt pótlások csak „részben helyeztetnek kilátásba s noha minden nap sürgetjük, „még nem érkeztek meg. A csapatok azáltal, hogy állandóan az „első vonalban vannak, nagyon tetvesek; legalább is egyes „részeik átmenetileg való fölváltása már föltétlenül szükséges."

Január 20-án Gerok-seregcsoport erőelosztására és a vele szemben álló ellenség helyzetére vonatlkozólag *lásd a 15. számú mellékletet.*

„A 70. honvédhadosztály jelenti, hogy ezredeinek most „folyó felöltöztetése és fölszerelése miatt, csak 24-én kezdheti az „elszállítást, addig a parancsnokságok és a hadosztályvonat „egyes részei indulnak. 349. Op."

A 9. hadseregparancsnokság arról értesít, hogy a 8. tartalék tábori-ágyúszázad II. osztályát akként indítja el, hogy január 23-án Merara érkezzék, ott parancsra vár Gerok-seregcsoporttól. A mostani időjárás következtében nem nagyon valószínű, hogy a tüzérség az Odobesti—Naruja útszakaszon át tudjon jutni.

A 81. gyalog tüzérzászlóalj január 21-én indul Brassóba. 379. Op.

Hírek az ellenségről.

A Putna- és Susita-völgy között valószínűleg az ujonnan megalakult román 1. hadosztály áll, Stratilescu tábornok parancsnoksága alatt. Valamennyi ezrednek 1200 csatára van. Fogoly román tisztek vallomása szerint, a csapatok azt a parancsot kapták, hogy az állást föltétlenül védjék meg ; támadást március előtt semmiesetre se terveznek.

Verdea—Pralea teréből a Tusemnaja és az 1. doni kozák-hadosztályt az arcvonalból az oroszok állítólag kivonták és katonai rendőrszolgálatra alkalmazzák.

A román 70. és 62. ezredhez tartozó foglyok vallomása szerint, a 12. hadosztály Racoasatól északnyugatra van. A hadosztályt ezredenkint fel fogják váltani és azután elszállítják Targu Frumos felé[1] ; ott kiegészítik úgy, hogy február 10-én rendelkezésre fog állani.

Az oroszok állítólag az egész román arcvonalat át akarják venni.

A román 7. hadosztály is azt várja, hogy az oroszok felváltsák.

A román 15. hadosztály parancsnoksága Onestin van, ezredei[2] Mon. Casintól délre a Fetisoara (◇ 573) magaslatot tartják. Orosz foglyok azt vallják, hogy a 14. hadosztály most a Slanic-völgyben van, január közepén a 103. hadosztály által fölváltatott. Gyimestől északra csakis az orosz 411. és 412. ezredet állapították meg biztosan.

Nadwornan most az orosz XVI. hadtestparancsnokság van. Ott azelőtt a XII. hadtest volt. Utóbbi holléte még ismeretlen.

„Este 9 óra 30 perckor Bécsbe utazom, lelkemben azon „kinzó kérdéssel, hogy miért ?"

[1] Jassytól nyugatra van.

[2] 37., 65. és 25.

Budapest, január 21.

„Bécsben egy tiszt várt rám, azon üzenettel, hogy Ő Fölsége „10 órakor Badenben fogad engemet. 8 órakor szárnysegédemmel, „Say alezredessel csukott automobilon Badenbe mentem. Utköz- „ben még minden lehetőséget átgondoltam és végre annál a gon- „dolatnál állapodtam meg, hogy bizton azért hívott meg Ő Föl- „sége, mert Tisza állása a koronázás miatt, hol talán túlságosan „erőltette nádorhelyettességét — megingott. Most, azt hiszem, „tanácsot fog kérni, a király, vagy azt akarja, hogy segítőleg „közbelépjek? Bizton így lesz; ez a gondolat egyszerre minden „aggodalmamat lelohasztotta és teljesen megnyugtatott. Igy köny- „nyen tudok segíteni és ezer örömmel, teljes odaadással meg „fogom tenni ezt a szolgálatot ifjú királyomnak. Tiszának azon- „ban *föltétlenül maradnia kell*, hogyha nem találok már egy meg- „változtathatatlan lemondást."

„Badenben 9 óra után a hadseregfőparancsnoksághoz men- „tem, de ott egy ügyeletes tiszten kívül senkit sem találtam. „Meghagytam neki, hogy jelentse Conrad tábornagynak, hogy „beszélni kívánok vele és amint lehet, fölkeresem őt. Conrad most „reggelizik és azonnal itt lesz, jelenti a tiszt. Conrad előszobájá- „ban 10 percig vártam és Európa térképét néztem. Hogyan fog „ez 4—5 hónap, vagy 1—2 esztendő mulva kinézni? Hötzendorfi „Conrad tábornagy jön! Reszkető aggastyán, akit alig ismerek „meg; hangja remegő, elcsukló és érctelenül vékony, mintha „100 éves volna. Hadseregarcvonalam helyzetét előadtam neki és „nagyon hangsúlyoztam, hogy most már egy embert sem szabad „elvinnie tőlem. Három hadosztályt elvett és két igen gyengét „kapok helyettük, ez nem mehet így tovább, ha arra számít, hogy „a Kárpátokat eredményesen védjem. Hangsúlyoztam továbbá, „hogy milyen rossz az összes nemzetiségeket összekeverni a csapa- „tokban; az emberek nem értik meg egymást, tisztjeiket sem „értik, senkivel sem tudnak beszélni és önmagukra hagyatva csak „saját gondolatukat szövik a háború minden borzadálya és veszélye „közepette és így teljesen elzüllenek, hűtlenek, árulók lesznek. „A jó ezredeket elrontják vele, az ezredtradició és a szellem kihal, „a magyar nemzeti büszkeséget és hősiességet aláássák. Azzal, „hogy magyarokat vegyítenek a 'megbízhatatlan' csapatokba, ezek „nem lesznek jobbak, megbízhatóbbak; a magyarok a legmegalá- „zóbb bánásmódban részesülnek és kínzásoknak tétetnek ki. Hogyan

„jut ehhez az, aki eddig becsülettel, hűségesen és hősiesen teljesí-
„tette kötelességét ? Igy ezekből is anarchistákat nevel az A. O. K.
„ósdi, vak elfogultsága. A hiányos, rossz élelmezésről is megmond-
„tam neki, hogy tűrhetetlen az állapot és nem mehet ez így tovább ;
„a legénység éhezik és a főparancsnokság még ebből a kevésből
„is mind többet lecsíp. A fölszerelés minden kritikán alól rossz.
„Például a 70. honvédhadosztály nagyrészt vászon rongyokba van
„öltöztetve, cipői rongyosak s a vad sziklás hegységbe így, szeges
„cipő nélkül, kellett volna fölmennie, ha nem csináltam volna
„botrányt Lugosról ! Végül megkérdezem Conradot, hogy miért
„hívott Ő Fölsége ? Ő nem tudja ! Akkor úgy látszik, helyes
„nyomon vagyok sejtelmemmel ! Még néhány dolgot megbeszél-
„tem vele, azután elbúcsúztam és a „Kaiserhaus"-ba mentem.
„Egy kis öreg sárgára mázolt egyemeletes ház. Följárata keskeny
„és meredek. Egy szűk, kőszénnel fűtött szobácskába lépek ; az
„asztalon nagy borítékok fekszenek : 'Der Kaiser an . . .' föl-
„irattal. A szobában senki sincsen. $^{3}/_{4}10$ óra. Várok ! A mellék-
„szobában halk beszédet hallok. Lakájok susogása. Mormogás.
„Csend. Nemsokára kinyílik az ajtó és egy szárnysegéd jön ki a
„belső szobából. Amint engem meglát, sietve visszamegy s hamar
„újra bejön és meghajolva nyitva hagyja az ajtót : 'Seine Majestät
„lassen bitten . . .' Bemegyek. Egy nagyobb, egyablakos szoba,
„melyet, ameddig élek, soha sem fogok elfelejteni . . . A hát-
„térben egy nagy íróasztal, égő villanylámpával. Az asztal mellett,
„egyik kezével rátámaszkodva áll IV. Károly, Magyarország
„újonnan megkoronázott királya. Néhány lépést elém jön, kes-
„keny, majdnem nőies fehér kezét felém nyujtva, szivélyesen,
„melegen üdvözöl s kérdi, hogy mi az újság az én hadseregarc-
„vonalamon ; ugyanakkor kézzel intve üléssel kínál meg, író-
„asztalához ülve. Mindent, amit Conradnak mondottam, meg-
„ismételtem, tán kevésbbé erős kifejezéseket használva, azután
„megkértem, hogy Józsi fiamat az 1. hadsereghez ossza be, hogy
„ott újat tanulhasson ; én őt onnan a tűzvonalba fogom beosz-
„tani. Ő Fölsége főképen az iránt érdeklődik, hogy hogyan férek
„meg a németekkel és megkönnyebbülten lélekzett föl, midőn a
„legjobbakat mondtam. Mikor jegyzőkönyvemet betettem, ezt
„kérdezte : 'Készen vagy kívánságaiddal ?' Még a 17. hadosztály
„miatt ismételtem meg kérésemet, hogy végre vigye el Doberdo-
„ról, hiszen kihal egész kiegészítő vidéke ilyen lelketlenség miatt,

„hogy 2 esztendő óta nem váltották ott föl. 'Kérlek — felelte —, „maradj szilárdan és megingathatlanul álláspontodon minden „tekintetben. A 17. hadosztály végett pedig azt hiszem, hogy „kérésed harmadszor talán mégse lesz visszautasítva.' Ekkor úgy „látszott, mintha zavarba jött volna : „'Én Téged — folytatta „kissé bizonytalanul — egészen más dolgok miatt kérettelek „magamhoz ! Tudod ? Tisza nekem nem igen tetszik már, nem „felel meg nekem, nagyon is kicsinyes pedáns mivoltában és én „már nem tudok magamon segíteni. Egységes, szilárd Magyar- „országot akarok ; a birodalomnak ez a fele a másik mellett, „mint egész és szilárd építmény álljon. Kérlek, mondd meg nekem, „tudnál-e valakit, aki tudná a pártokat egyesíteni és aki Tisza „helyébe léphetne ? Természetesen nem szabad, hogy Tisza csak „valamit is megtudjon ezen elhatározásomból, mert neki a kiegye- „zést és néhány más törvényt kell még megcsinálnia. Andrássyt „most nem akarom.'"

„Őszinte várakozással szemembe nézett és hallgatott. Én meg „éreztem, hogy ez csak a kezdet és egészen mást fog tőlem kívánni, „amit egyelőre nem tud megfelelő módon előadni."

„'Fölség — feleltem én — ez rendkívül nehéz kérdés, külö- „nösen én rám nézve, aki nem viselem a felelősséget. Ugy, ahogy „én nem szeretem, ha felelősségnélküliek nekem tanácsokat osz- „togatnak, éppenúgy én magam sem szeretek ilyesmit tenni. „Fölséged parancsára azonban felelni fogok, de ez olyan súlyos „kérdés és ügy, hogy meggondolási időt kérek. Mindenekelőtt „azonban jelentenem kell, hogy meggyőződésem szerint *most* „*nem szabad Tiszát elejteni*, mert Fölséged nem talál ma olyan „politikust, aki ilyen nehéz időkben őt helyettesíteni, jobban „mondva pótolni tudná. Kérve-kérem Fölségedet, ne engedje „magát Tisza ellenségei által befolyásolni, mert azokat nagyrészt „személyes érdek vezeti és ha sikerül nekik Tiszát egyszer a nyereg- „ből kiemelniök, akkor megindul a görgeteg és attól tartok, hogy „Fölségednek nem lesz meg az ereje, hogy azt megállítsa. Midőn „óva intem Fölségedet, jelentem, hogy ha Fölséged befejezett „tény elé állít és megmásíthatatlan az elhatározása, akkor magától „értetődik, hogy Fölséged szolgálatára állok !' Mégegyszer kérlel- „tem őt : 'Fölség, Tiszát most nem szabad elejteni. Ne tegye ezt „Fölséged, mert ez beláthatatlan bajok kútforrása lesz !'"

„'De — szólt a király — én Tiszát nem akarom ; elejtettem

„és ezért keresek egy másikat; ezért hívtalak ide. Mondom „Neked, végleg elejtettem őt!'"

„'Tehát akkor tisztelettel kérdem, hogy Apponyira nem „lehetne-e gondolni?' "

„'Apponyit inkább, mint Andrássyt! Zichy János? Elvileg „bárki lehet!' "

„'Kérem Fölség, mondja meg nekem, hogy tapogatódzha- „tom-e? Mert bizonyos tájékozódás nélkül biztosan nem tudok „semmit sem csinálni!' "

„'Igen, de Tiszának nem szabad semmit sem tudnia és „nagyon ügyesen kell csinálnod!' "

„'Tisza nem fog semmit sem megtudni, én Fölséged tudta „nélkül cselekszem; csakis egyéni kíváncsiság fog belőlem be- „szélni, azaz kérdezni. Csak mire itteni kihallgatásom el lesz „felejtve, fogok cselekedni, körülnézni és tapogatódzni! Ugy „8—10 nap mulva csak!' "

„'Nagyon köszönöm! Igy lesz jó! Tudod, én még valamit „akartam neked mondani. Czernin gróf — most zavarba jött „Ő Fölsége, lesütött szemmel kezét tördelte — azt az abszurdumot, „azt a lehetetlent, azt a badar ajánlatot tette, hogy én — igen, „hogy én Téged bízzalak meg a miniszterelnökséggel! Ugy-e ez „teljesen lehetetlen?' "

„Mosolygó ifjú szemével oly bensőséges szivélyességgel és „olyan várakozástelin nézett rám, hogy láttam, hogy aggódva „várja ily válaszomat: 'Fölség, ez nem lehetetlen!' "

„'Fölség — válaszoltam —, én eddig politikával alig foglal- „koztam. Szívvel-lélekkel katona vagyok, ahhoz jobban is értek. „Mint miniszterelnököt, hamarosan kipréselnének, mint egy cit- „romot, azután a kipréselt citrom sorsára jutnék, azt pedig el „szokták dobni és akkor nem volnék képes valóban jó szolgálatot „tenni Fölségednek.' "

„'De ha ezen idő alatt nagyot művelnél és hoznál létre!' "

„Ennél a kérdésnél láttam, mint vonul szemén keresztül a „csalódás fellege!"

„'Te nagyot művelhetnél, mert a magyar nemzet osztatlan „szeretetét és teljes bizalmát olyan fokban bírod, mint még soha „senki!' "

„'Fölség! Méltóztassék nekem megmondani, meg van-e „megingathatatlanul győződve arról, hogy e szeretetet és bizalmat

„Fölséged javára fogom kihasználni? Mert azon állítás, hogy „Magyarország teljes, osztatlan bizalmát és szeretetét bírom, „féltékenységsugallotta szemrehányás is lehet, melyben már oly „sokszor volt részem rokonaim s osztrák urak részéről? !' "

„Ő Fölsége elsápadt, megint kipirult és ragyogó szemmel „fölkelve nyujtá nekem kezét és nagy határozottsággal felelt: „'Te régen bebizonyítottad ezt! Szilárdan hiszek Benned, föl- „tétlenül bízom Benned mindenkor, minden tekintetben!' "

„'Köszönöm Fölséges Uram! A kívánságnak azonban csak „mint nádor tehetnék eleget, aki nem bukik meg az első miniszter- „válságnál és azzal el is van intézve. Én csak mint állandó felelős, „pártonkívüli közeg tudnám föladatomat jól megoldani!' "

„'Előbb tudnom kell, hogy milyen jogai vannak a nádor- „nak? !' "

„'Könyv nélkül már nem tudom pontosan, de végére járok. „De ezt is csak úgy vállalhatom, ha Magyarországnak meghoz- „hatom azt, hogy minden téren magyar legyen és minden irány- „ban szabadon fejlődhessék. Erős, életképes Magyarországot aka- „rok csinálni, amelyet az őt környező osztrák nemzetiségek nem „szipolyoznak ki és nem fojtanak meg gyűlölködő politikájukkal. „Ezt föltételül szabom; e nélkül nem vállalok semmit!' "

„'Én egy erős, egészséges Magyarországot akarok, úgy ahogy „Te mondod!' "

„'Milyen engedményekre támaszkodhatom?' "

„'Kicsiségekre, amelyek a Monarchia egységét nem érint- „hetik. Például magyar vezényszó az alacsonyabb vezetésben, „ezzel szemben a honvédtisztek kötelesek németül tudni. Ilyesmire, „ami a közös hadsereget nem ingatja meg alapjában.' "

„'Mikor kell végleges feleletet adnom Fölségednek?' "

„'Mondjuk, egy hónap mulva! És most 8 napig várasz — „amint oly helyesen mondád —, azután ügyesen tudakozódol . . . „Mégis csak a Te személyed volna az egyedüli biztos záloga a „sikernek és Te a háborúból is kivetted a részedet . . .' "

„Attól féltem, hogy Ő Fölsége most azt a határozott kíván- „ságát fogja kifejezni, hogy miniszterelnök legyek, ezért közbe- „szóltam :"

„'Igen, észrevétlenül tájékozódni fogok, hogy találok-e meg- „felelő személyt, aki a pártokat egyesíteni tudná, vagy arra fogok „törekedni, hogy Fölségednek legalább is határozott ajánlatot

„tehessek, mely a megoldáshoz vezethet. Mindenesetre engedélyt
„kell kapnom, hogy többször is Budapestre mehessek, esetleg
„Bécsbe is, ha a harctéri helyzet megengedi. Egy hónap mulva
„konkrét ajánlattal jelentkezem !' "

„'Utazhatsz, amennyit akarsz ; bízom Benned és rendít-
„hetetlenül hiszek Benned !' "

„Nagyon melegen és szivélyesen búcsúzott Ő Fölsége. Amidőn
„a legkülönfélébb érzelmekkel szívemben kiléptem szobájából,
„egynegyed tizenkettőt ütött a toronyóra."

„Nahát, mit csinálsz most ? Az én szeretett csapataimat
„elhagyni ? Egy bizonytalan sötét jövőnek elébenézni, egészen
„új életet kezdeni ? Szeretett hazám hajóját egy közelgő taifunon
„szerencsésen átkormányozni ? Igenis akarom, ha királyom vissza-
„vonhatatlanul elejti Tiszát és engemet kíván, talán hazámnak így
„hasznára lehetek ! Még ha a kifacsart citromot össze is tapossák.
„Akarom az én szeretett hazámért, elesett hőseim gyermekeiért,
„magyar testvéreimért és fiatal királyomért. Talán képes leszek
„érvényre juttatni szeretetemet és mulhatatlan hálámat magyar-
„jaim iránt. Nagy Isten, vezess engem az én szeretett magyar
„hazám javára !"

„Tiszta hóban békésen szunnyad a táj és szürke párában
„jelenik meg Bécs ! Te szép város, úgy fogsz-e engem is gyötörni,
„mint elődeimmel tetted ?"

„Frigyesnél és Izabellánál ebédeltem. Nagyon nyomott han-
„gulatban vannak a fölmentés miatt. Igazán sajnálom őket !
„Frigyes az egyedüli az egész hadseregfőparancsnokságnál, aki
„Magyarország érdekében tett valamit. Midőn 1914-ben a nagy
„visszavonulás volt a Kárpátok mögé, Conrad föl akarta a Kár-
„pátok vonalát hagyni és a Dunára való visszavonulás gondola-
„tával foglalkozott. Ennek Frigyes főherceg stratégiai, hazafias
„és élelmezési okoknál fogva a leghatározottabban ellenszegült,
„követelve, hogy igenis a Kárpátok alkossák továbbra is védel-
„münk bázisát. Kérdéseikre, hogy miért hívtak Badenbe, azt
„feleltem : 'Ő Fölségének elreferáltam minden fájdalmamat,
„melyek rám nehezednek, mint hadseregarcvonalparancsnokra.' "

„Most az alkony fölséges pírjában, melyben a hókörnyezte
„vizek aranyként ragyognak s a leszálló éjnek lassacskán alig
„észrevehetően sűrűsödő szürke derengésén át-át villannak ; már
„Galántához közeledve kibontakoznak s tisztulnak gondolataim.

„Budapestre már szilárd elhatározással érkeztem meg. A parancs-
„nak, ha Tiszának valóban mennie kellene, hűségesen eleget
„fogok tenni. Hazámért, királyomért, hőseimért."

„Hadseregarcvonalamon hóvihar dühöng és csakis tüzér-
„ségi harc van."

Budapest, január 22.

„Még az este Budapestre érkezve, feleségemmel a Gond-
„viselés-kórházba mentem, ahol egy ifjú kipirult arccal, friss
„egészségben örömmel üdvözöl ; még ágyban fekszik, mert súlyos
„haslövése volt. Meglep oly ismerősnek tetsző arca ; valami kelle-
„metlen árny van a derengő visszaemlékezés mögött. Hiába kere-
„sem, nem találom az emléket. Megkérdem, hogy hívják : 'Kiss
„Ernő főhadnagy, akit Kirlibabánál a Czibó-völgyben méltóz-
„tatott meglátogatni, de akkor nem tudtam beszélni !' Felisme-
„rem, kit haldokolva láttam 1916 december 11-én Papfalván a
„sötétes, dohos szobában, a kis faházban ; ő az, akinek fejére
„téve kezemet, mondtam : 'Fiam ! Bízzék Istenben, még meg-
„gyógyulhat !' Nagy örömmel üdvözlöm az én derék vitézemet
„és a kellemetlen emlék eloszlik. Hosszabb ideig kedélyesen beszél-
„getek vele. Azután palotámba sietünk, ahol az első szálak fonó-
„sához kell fognom. Csak minden föltűnés nélküli tapogatódzás,
„semmi más."

„Arcvonalam jelenti : Geroknál élénk harctevékenység, 100
„foglyot ejtettünk. Az arcvonal többi részén is élénk volt a harc-
„tevékenység, különös esemény nélkül."

„Délelőtt feleségemmel még egy nagyobb kórházba mentem,
„Manninger tanárhoz Kelenföldre ; ott sok embert találtam, kiket
„Šabácról, a Kárpátokból, vagy Doberdóról ismerek. Nagy az
„örömük, úgy mint az enyém is,midőn egymásra ismerünk."

„Azután megint bucsuzás enyéimtől és indulás Segesvárra."

Segesvár, január 23.

Távollétem alatt alábbi fontosabb parancsok mentek :

21-én a Gerok-seregcsoportnak :

„1. Miután a seregcsoport egész arcvonalán a csapatok az
állásharcra tértek át, szemügyre kell venni, hogy miként lehetne
a második állás vonalát kijelölni. Az eredményt egy 1 : 75.000
arányú térkép mellékelésével február 15-ig jelentse.

Egyszersmind jelentse, hogy mily munkaerő szabadítható
föl a második állás vázának, oldalozó berendezéseinek (férőhelyek-

kel és födözékekkel, megfigyelő és parancsnoki állásokkal együtt) s az akadályoknak kiépítésére. 395. Op.

2. A német 187. hadosztály tüzérsége, melyet a 70. honvédhadosztály tüzérsége vált föl, Botfalunál elszállításra készen álljon, és pedig január 31-én, február 1-én és 2-án egyenkint 4—4 üteg, vagy 1—1 tüzérségi lőszeroszlop, a még fennamradó rész február 3-án. Az előreküldendő személyzet és a tábori sütőde egy része január 31-én este indulásra készen álljon. A részleteket a Gerok-seregcsoport a Brassóban székelő tábori szállításvezetőséggel (Gierach százados) állapítsa meg.

Gerok-seregcsoportja mielőbb jelentse, hogy mely más csapatok, oszlopok, vonatok indulhatnának el, a tábori tüzérséghez csatlakozva, a 187. hadosztály gyalogságának elszállítása előtt. Nyolcnapi kenyér- és kétszersült adagot készítsenek. 397. Op.

A seregcsoport jobbszárnyán fönnálló nagyon érezhető utánpótlási nehézségek miatt, február közepéig, mikorára a gelence—putnavölgyi kötélpálya elkészül, a vízválasztótól keletre a málhásállatok számát sürgősen szaporítani kell. A 9. hadsereget kérjük, hogy 200 málhásállatot küldjön át, a Gerok-seregcsoport jelentése szerint Rimnicul Saratnál álló tartalékból Meran, Narujan át. 393. Op.

Január 22-én a Gerok-seregcsoportnak és a 22-ős Etappenkommandónak, csapatok szállítására vonatkozó parancs megy. (Lásd a 16. számú mellékletet.)

„Erős ellenséges földerítő osztagokat vertünk vissza ; külön-
„ben mindenütt nyugalom van. 28 fok a hideg. Tegnap két bolgár
„század a Szent György Dunaágat Tulceanál átlépte ; attól
„északra befészkelte magát és az orosz ellentámadást visszaverte.
„Egyik 30.5 cm-es mozsarunk bombája a Valeaputna vasúti
„hídját megsemmisítette."

„Geroknál 100 román szökevény azt állítja, hogy tisztjeik
„tudtával jöttek át hozzánk, nehogy Oroszországba hurcolják
„őket. Ma Mackensennél is 95 jött át."

„Geroknál ellenséges rombolótűz volt."

„Az 1. és 7. hadseregnél tüzérségi küzdelmek. Fabini tábor-
„nokot áthelyezték és Csanády vette át a VI. hadtestet."

„Tegnap még sokat gondolkoztam politikai küldetésem
„fölött. A fölszólításnak, sajnos, eleget kell tennem, de nem úgy,
„ahogy Czernin gondolta. Mielőtt Ő Fölségének megadnám a
„végleges választ, Czerninnel is tárgyalnom kell."

„Távirati értesítést kaptam, hogy fiamat az 1. hadsereghez
„osztották be."

A Mackensen-parancsnokság táviratozza :

„A Gerok-seregcsoport jobbszárnya nagyon sekély Voloscanitól Marastiig, úgy hogy nem lehetetlen, hogy az ellenség itt áttör. Nehogy egy ilyen támadásnál a 9. hadsereg állásait kénytelen legyen kiüríteni, ezeket a rendszabályokat látom szükségesnek :

1. A Gerok-seregcsoportnál egy második állás létesítése a Putna mögött ; jobbszárnya a Zabala torkolatánál csatlakozzék a 9. hadsereg második állásához, mely a Prisacatól délkeletre a ⌖ 728 magaslat táján végződik.

2. A 9. hasereg balszárnya részére egy reteszállást fog építeni, mely körülbelül Bolotesti táján hagyja el az első állást és Magura Odobesti (△ 1001) —⌖ 637 — a Putnához és azután annak déli partján egészen a ⌖ 728 vidékéig a Zabala torkolatához vezetne.

Kérem, járuljon hozzá ehhez a javaslathoz. Adja ki a kellő rendelkezést a Gerok-seregcsoportnak és erről értesítsen. 437. Op."

Mackensennek azt válaszoltuk, hogy a Gerok-seregcsoportnak a 9. hadsereg balszárnyán létesítendők közlése mellett, utasítás ment, hogy szemrevételezze a terepet egy második állás létesítése végett. A terepszemle eredményét tudatni fogjuk. 437. Op.

A Gerok-seregcsoportnak ezt a parancsot küldtem :

„395. Op. számú parancsomhoz : A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság arról értesít, hogy a 9. hadsereg második állása Prisacatól délkeletre a ⌖ 728 magaslat táján a Zabala és Putna összefolyásánál végződik és egy reteszállás fog elágazni az első állásból körülbelül Bolotesti vidékén ; ez Magura Odobesti (△ 1001) —⌖ 637 a Zabala mellett a torkolat felé huzódik.

A második állás létesítésére a Gerok-seregcsoport jobbszárnyán, amint a szemrevétel megtörténik, még a 395. Op. számban elrendelt időpont előtt kell előterjesztést tenni. 437. Op."

A mai napra kitűzött repülőraj-támadások alkalmával az 1. és 7. hadseregnél Bucecea állomásra 700 kilogramm bombát dobtak ; többször eltalálták a raktárakat és vasúti központokat, sínkereszteződéseket. Kimpolungnál egy orosz kétfödelest lőttek le.

24-ére repülőtámadások vannak elrendelve a Gerok-seregcsoportnál és az 1. hadseregnél Tirgul Ocna ellen, honnan erősebb csapatmozgásokról és tüzértáborokról kaptunk jelentést.

Jelentések január 21-ről.

Ruiz-csoport. Csekély harctevékenység.

Sunkel-csoport. Az Ojtoz-völgytől északra élénk kölcsönös lövegtűz. Az ellenség mozgását a Slanic-völgyben és balszárnyunk, előtti sáncmunkálatait tüzérségünk lőtte.

Az 1. hadseregnél élénk járőrmenetek folynak.

Az Uz-völgyében az ellenségnél fölváltásokat vettek észre mely alkalommal a felváltó csapatok fegyver nélkül jöttek és a felváltottak fegyverét vették át.

A 7. hadseregnél éjjel az állásunkhoz lopódzott ellenséges járőröket elzavartuk.

Az arcvonal egyes pontjain mérsékelt lövegtűz volt, az Aranyos Beszterce-völgye Orata (⊹ 1367) magaslattól délre és nyugatra tűzben állott. Tüzérségünk a Tatarcan (△ 1547), az 1. hadosztályunkkal szemben a Worochta és Putna-völgyben mozgolódó ellenséget lőtte.

Jelentések január 22-ről.

A Ruiz-csoport egész arcvonalán gyenge ellenséges lövegtűz volt. Putna- és Susita-völgy között a románokat oroszok váltják föl.

Sunkel-csoport. Ütegeink az Ojtoz-völgytől délre emelkedő Balcuta (⊹ 704) magaslaton, az ellenséges állásokat és a Grozestinél álló ellenséges ütegeket rombolótűzbe fogták; viszont az ellenséges tüzérség a mi állásainkat lőtte a Slanic-völgytől délre. Az Ojtoz-szorostól északra élénk kölcsönös lövegtűz volt. Ma 200 foglyot ejtettünk.

Az 1. hadsereg előtt az ellenség állásait erődíti. Ellenséges ütegek lőtték az Uz-völgyet a Magyaros (△ 1340), Sólyomtar (△ 1343) és Verful Harlagii (⊹ 1581) magaslatokat. Nagy hideg van. Az utak megfagytak.

A 7. hadseregnél Uj-Itzkány fűrésztelepnél hírszerzőkülönítményünk egy ellenséges tábori őrsöt elzavart. A Mestecanesci szakaszban élénk tüzérségi tevékenység. Az alagút támponttal szemben észlelt ellenséges mozgolódásokat ütegeink tűzbe fogták. 24 fok hideg van. Az ég derült.

Jelentések január 23-ról.

Ruiz-csoport. Csekély ellenséges tüzérségi tevékenység.

Sunkel-csoport. Élénk járőrtevékenység. Az ellenség egész arcvonalát erődíti. Kemény hideg uralkodik.

1. hadsereg. Az Uz-völgyet az ellenséges tüzérség ma igen hevesen lőtte, azután állásunkhoz közelebb tolta tábori őrseit, különben pedig állásait erődíti.

A Trotusu-völgytől északra, a ⊹ 1275 és Hegyes (△ 1505) magaslat is ellenséges tűzben állott.

7. hadsereg. A német 200. és az osztrák-magyar 30. hadosztálynál élénk volt a járőrtevékenység. A Mestecanesci-szakaszban az alagúttámpontot nehéz ellenséges tüzérség lőtte.

Hírek az ellenségről.

A Dealul Cirlan (⊹ 783) magaslaton a román 6. hadosztály egyes részei vannak.[1] Foglyok azt vallják, hogy a hadosztály többi ezredeit[2] is odavárják.

[1] 3-as vadászok.
[2] 10., 11., 12. és 24.

A Putna—Casinu-szakaszban nincs változás.

A foglyok megerősítik, hogy a román 1. hadosztály Iresti, a 12. Marasti terében, a 6. és 7. hadosztály a De alul Cirlan (⌖ 783), a 15. Fetisoara (⌖ 573) magaslaton van. Ezek a hadosztályok nagyon gyengék, az ezredek nem erősebbek 500—600 csatárnál. Hírlik, hogy ezeket újonnan átszervezett román csapatok fogják fölváltani.

Az orosz fél 103. hadosztály[1] a Curita-patak[2] völgyében van. A 14. hadosztály két ezredével az Ojtoz-szorostól északra emelkedő magaslatokon áll, valószínű, hogy a 3. turkesztáni lövészhadosztályt kivonták az arcvonalból. Megállapították, hogy az orosz 2. lövészhadosztály a Putna-szakaszon van, melyhez a 13. hadosztály Bolotestinél csatlakozik.

Kémhírek szerint Bukovina férfilakosságából a 18—50 éveseket Oroszország belsejébe fogják elszállítani. A 18 évesekből álló ujoncévfolyamot január 28-án fegyveres szolgálatra fogják behívni.

A megerősített román 15. hadosztályt a 7. vegyes dandár parancsnoka, Sturza ezredes, vette át. A hadosztály parancsot kapott, hogy állását feltétlenül tartsa.

A 14. hadosztály Herestrautól délnyugatra, a fél 103. hadosztály Muntele Casinuluitól (△ 1167) északra, a 48. hadosztály Sulta-völgytől délre, a 68. hadosztály Hollótól keletre van állásban.

Foglyok azt vallják, hogy Satul Nouba[3] 20 francia tiszt érkezett, századosi rangtól felfelé tábornokig. Ott 14 francia ágyú és tarack is van.

Galazban francia csapatokat[4] láttak.

Az 1919. és 1920. évfolyam a románoknál még nincs fegyveres kiképzés alatt; ezeket erődítő munkálatokra alkalmazzák; csak akkor képezik ki őket, ha már a 17 és 18 éves ujoncokat az arcvonalbeli ezredekbe besorolták.

Az orosz 78. hadosztálynak január 20-án támadnia kellett volna; a 65. hadosztálybeli tüzérség a 78. hadosztály ütegeit meg is erősítette.

Kémhírek szerint Tirgul Ocnara Pétervárról 24 új 15 cm. űrméretű löveg érkezett.

Az orosz 103. hadosztály kötelékébe tartozó 412. ezred még a Tarhavason (△ 1662) van.

Az orosz 115. hadosztály Tulceaval szemben az alsó Dunán biztosító szolgálatot végez.

Egy 2. balti-tengerészezredbeli fogoly azt vallja, hogy hadosztálya (1. tengerészhadosztály) az alsó Dunán szállító szolgálatokat teljesít.

[1] Orosz 409. és 410. ezred.
[2] Grozesti és Mon. Casin között van.
[3] Panciutól délre van.
[4] Tüzérséget.

Segesvár, január 24.

„A 24-ére kitűzött repülőtámadás a sűrű köd miatt elmaradt."

„Ober-Ost értesít, hogy az orosz előállásokat az Aanál „az erdőben, 10 kilométer szélességben elfoglalták. Az Aatól „jobbra Ledingig a németek keresztül törték az oroszok vonalait „és 100 főt fogtak el. A küzdelem még tart."

„A Tulceánál átkelt bolgár századokat az orosz nagy erővel „támadta meg és majdnem egészen megsemmisítette."

„A Mestecanesci alagúttámpontot hosszabb ideig nehéz orosz „lövegek bombázták. Különben egész arcvonalamon lázas sánc-„munkálatok folynak és egy kis lövegtűz is van."

Jelentések.

A Gerok-seregcsoportnál nem történt semmi különös. A 187. hadosztály előtt az ellenség szorgalmasan erődít. Nincs jel, mely az ellenség támadó szándékára mutatna.

1. hadsereg. Az Uz- és Trotusu-völgytől délre emelkedő magaslatok ellenséges lövegtűzben voltak. Az Uz-völgyből és a Batca Neagratól (△ 1243) délre ellenséges járőröket zavartak el csapataink. Járőreink megállapították, hogy az ellenség a tegnap az Uz-völgytől északra levő magaslatokra előretolt tábori őrseit visszavonta.

A 7. hadseregnél a 12. hadosztály egész arcvonalát lőtte az ellenséges tüzérség ; a tűz különösen az alagúttámpontra irányult.

Különben az egész hadseregarcvonalon csak csekély tüzérségi tevékenység.

A Carny Ceremosz-patak völgyében Jawornik majornál járőrharcok folytak.

Az 1. hadseregnek ezt a parancsot küldöm :

„A német 9. hadseregparancsnokság a bajor 8. tartalékhadosztályhoz tartozó 15. dandártörzzsel a 18. tartalék gyalogezredet és a 8. tartalék tábori ágyúsezred II. osztályát a Gerok-seregcsoporthoz irányítja.

A tüzérosztály a Mera—narujai úton gyalogszerrel vonul be a Gerok-seregcsoporthoz ; a dandártörzs és a gyalogezred január 26-tól kezdve Buzauról indul és vasúton szállítják Brassón át. Az egykoron a bajor 8. tartalékhadosztály kötelékébe tartozott 81. számú gyalog tüzérzászlóaljat,[1] a 9. hadseregparancsnokság Brassón át gyalogmenetben küldi az 1. hadsereghez. Ezt a zászlóaljat az 1. hadsereg hadrendébe osztom be „2. számú nehéz tarackosezred 1. és 2. üteg" elnevezéssel.

[1] A hozzátartozó lőszeroszloppal együtt.

A Litzmann-csoport értesítse erről a bajor 8. tartalékhadosztályt. 449. Op."

Utasítottam 450. Op. szám alatt az 1. hadseregparancsnokságot, hogy a szakaszbeosztást akként változtassa meg, hogy a Litzmann-csoportot a német 225., a 39. honvéd és a cs. és kir. 24. hadosztály, a VI. hadtestet a bajor 8. tartalékhadosztály, a 16. honvéd hegyidandár,[1] a 10. lovashadosztály,[2] a XXX. hadtestet a 72., 31. közös hadosztály, a 37. honvédhadosztály és a 3. lovashadosztály alkossa.

Jelentse be a szakaszbeosztás megváltoztatásának időpontját és az új törzshadiszállások helyét. 450. Op.

Az A. O. K.-nak és a német O. H. L.-nak 459. Op. szám alatt ezeket a csapateltolásokat jelentem :

A 70. honvédhadosztályból megérkezett 0—0—6,[3] a 31. hadosztályból 3—1—3, a bajor 10. hadosztályból elindult 6—1—3, a bajor 8. tartalékhadosztályhoz tartozó 15. gyalogsági dandártörzs és 18. tartalékgyalogezred a 9. hadseregtől január 27-én indul a Gerok-seregcsoporthoz. A Gerok-seregcsoportnak megparancsoltam, hogy február 1., 2., 3. és 5-én a 49. tartalékhadosztály 226. ezredét és a 20. tartalék vadászzászlóaljat indítsa el. A 187. hadosztály tüzérségének elszállítása február 1-én, a 187. hadosztály gyalogságáé február 9-én kezdődik. 459. Op. sz.

Hírek az ellenségről.

A román IV. hadtest, egy lehallgatott telefonbeszélgetés szerint, a 7. (Pralea, Rosonski tábornok) és 8/15. hadosztályból (Onesti, Sturdza ezredes) áll, parancsnoka Grigorescu tábornok és törzse Bacauban van.[4]

Állítólag az 1. doni kozákhadosztályt visszavonták Curitara.

A Curita-völgyben, az üveggyárnál, az orosz 103. hadosztálynál a 409. ezred északi szárnyán a 410. ezredet betolták az arcvonalba. Ez arra mutat, hogy Onesti—Tirgul Ocna biztosítását szükségesnek tartják. Ugy látszik, a 3. turkesztáni lövészhadosztályban nem nagyon bíznak.

Az orosz XLV. hadtestparancsnokság Bacauban van.

Repülőink a következőket figyelték meg :

Négy zászlóalj Bucecearól északnyugati irányban, három zászlóalj Salciaról Plopenire,[5] három zászlóalj Hatnaról[6] észak-

[1] 61. hadosztály maradványa.
[2] Január 23-án Szászrégennél gyülekezett.
[3] Zászlóalj—lovasszázad—üteg.
[4] A 7. hadosztálynál állásban van a 14., 15., 16. ezrednek két-két zászlóalja, a 4. vadászezred egy zászlóalja ; a 15. hadosztálynál a 80., 13., 25. ezrednek (16. dandár) és a 29., 53. ezrednek s a 8. vadászezrednek (15. dandár) egy-egy zászlóalja.
[5] Bukovinában Suczawától 9 km-re keletre.
[6] Suczawától 14 km-re északnyugatra.

nyugati irányban, 16 ágyú Suczawa felől Obermilleschoutz irányában haladt.

Minthogy a román hadsereget Moldva északi részében képezik ki, ezen mozdulatok menetgyakorlatok is lehetnek. Azonban az is meglehet, hogy Bukovinában az oroszokat az újjászervezett román csapatok váltják fel; kémjelentések szerint a terv valóban meg van. Az orosz 64. hadosztálynál egy újjászervezett román hadosztály megérkezését várják.

Bacauban, francia tisztek vezetése alatt, gépfegyveriskola működik. A román tüzérség elavult ágyúkon tanul, a gyalogságot régi olasz puskákkal képezik ki.

Ruházatban nagy hiány van.

A Kárpátok zord időjárása, a nagy hó és a kemény fagy miatt, a csapatok szükségleteinek utánszállítása az úttalan hegyekben nagyrészt csak málhásállatokkal lehetséges; az utánszállító szolgálatot célszerűen kellett újra megszervezni.

A rendelkezésre álló málhásállatokra vonatkozólag *lásd a 17. számú mellékletet.*

Segesvár, január 25.

„Nagy havazás, kemény hideg. Éjjel-nappal csendes munka, „csak lövegtűz. Mégis csak igazam volt, mikor azt állítottam, „hogy egy egységes nagy orosz támadás mostanában aligha vár„ható. Az 1. hadsereg déli felén az oroszokat román csapatok „váltják föl. Az utóbbiakból naponta 80—100-an fegyver nél„kül átszöknek hozzám. Ugy látszik, hogy kitűnő szellem van „náluk! Azt beszélik, hogy Ferdinánd román király vette át a „hadsereg főparancsnokságát és Jassyba költözött; azt elhiszem, „hogy Jassyba ment, a többi nagyon kérdéses."

„Sajnos, több őrszemet a fölváltáskor megfagyva holtan „találtak. Éhezni és 28 fokos hidegben őrt állani lehetetlenség."

„Kállay Frigyes főhadnagyot egy levéllel a királyhoz küld„tem, melyben kérem, hogy tegye alkalmilag lehetővé, hogy „Czernin gróffal tárgyalhassak."

Jelentések.

Geroknál. Ellenséges lövegtűz a 71. hadosztályra, szintúgy az 1. hadseregnél a Magyaroson (△ 1340) folyó erődítő munkálataira.

A Csobános-völgyet a Faltueanu (⊹1244), Batca Neagra (△ 1243), Verful Harlagii (⊹ 1581) magaslatokat az ellenséges tüzérség napközt lőtte. A havazás miatt az útak alig járhatók. A 7. hadseregnél az alagúttámpont a mestecanescii szakaszban és a Tatárhágó[1] állott élénk ellenséges lövegtűzben.

[1] Jablonica, Kőrösmezőtől északkeletre.

Hírek az ellenségről.

Kémhírek szerint a román 2. hadsereget most Presan tábornok[1] vezeti. A Jassyban újjászervezendő román haderő parancsnokságát Avarescu tábornok vette át. Bacauban új román csapatokat szerveznek. A román 1. hadsereg maradványa Jassyban, a 3. és 4. hadseregé Birlatban gyülekezett.

Fogolyvallomás szerint, az oroszok a román csapatokat Bessarábiába akarják deportálni, a románok azonban tiltakoznak ellene. A román 9. ezred fellázadt, mert a Pruth-folyó mögé Falciura akarták vinni. A tisztek azt tanácsolták a legénységnek, hogy inkább szökjenek meg, de Oroszországba ne menjenek.

Az orosz 65. hadosztály[2] január 26-án támadni készül. Tüzérsége erősítést kapott. Orosz 11., 12. és 43. hadosztálybeli foglyok azt vallják, hogy minden ezredből egy-egy zászlóaljat kivontak az arcvonalból, ezekből új ezredet fognak alakítani Románia számára.

Segesvár, január 26.

„Megint jöttek román szökevények. Azt beszélik, hogy „midőn Oroszországba akarták őket vinni, a rossz bánásmód „miatt föllázadtak. A tisztek és a legénység kijelentették, hogyha „nem hagyják őket az erdélyi arcvonalon, vagy Moldvában, „akkor ők mindnyájan átszöknek hozzánk, hogy hazájukba, az „általunk megszállott területre visszaeresztessenek. Az oroszok „kénytelenek voltak engedni. Egyesek azt állítják, hogy alkalmas „pillanatban úgy is meg fogják magukat adni a románok. Ez Orosz„országra nagy baj volna ; akkor ugyan gyér lesz óriási kiterjedésű „arcvonaluk megszállása. Oroszország belsejében most rossz világ „van ; a helyzet komoly. Csapatokat visznek befelé sok gép„puskával, hogy a nép ellen használják, ha lázadás törne ki. „Ugy vélem, hogy Oroszország harcképtelensége nemsokára be „fog következni. Orosz ezredek lázadásáról kapunk híreket ; a „legénység ott a tiszteket agyonveri."

„Ma nagyszerű téli nap, szélcsend, néhol egy kis köd a hegye„ken és itt ragyogó napsütés. A frissen lehullott hó oly tiszta „és úgy csillog, mintha sok kis gyémántot vegyítettek volna bele."

„Ober-Ostnál a támadás az Aa mentén halad és a németek „14 tisztet és 1700 legényt fogtak el."

Gerok még tegnap estéről jelenti : a német 218. hadosztály„nál ellenséges rombolótűz a Casinu - völgyében, 3 ellenséges

[1] Bacau.
[2] Mestecanesci-szakasz.

„század támadását visszaverték. Az éjjel úgy itt, mint az 1. had-
„seregnél csend volt. A 7. hadseregnél lövegtűz volt. 18 fok a
„hideg, a hóréteg néhol 2 méter vastag. Az ellenséges állások
„sűrűn vannak megszállva. Támadó szándékot még nem lehet
„észrevenni."

„Átköltözöm Marosvásárhelyre."

„Most kapott jelentések szerint az Aa mellett az utolsó
„nagy orosz támadásnál elvesztett állásainkat visszavettük.
„Megint 500 orosz foglyot ejtettünk."

Esti jelentések.

Geroknál, különösen a Ruiz-csoport jobbszárnya előtt és a Casinu-völgyben s az ojtozi-úttól délre, mindenütt kiderült, hogy az ellenség sűrűbben szállotta meg állásait, de támadó szándék még nem észlelhető. Különben csak gyenge ellenséges lövegtűz volt. Az ellenség sáncoló munkálatait tüzérségünk heves tűzbe fogta. Előterepharcokban több mint 100 foglyot ejtettünk. Az 1. hadseregnél élénkebb tüzérségi tevékenység az Uz-völgyében, a Csobános- és Putna-völgy mindkét oldalán, úgymint a Bitca Arsuriloron (△ 1385) és Verful Harlagiin (⊹ 1581). A 7. hadseregnél a mestecanescii szakaszon élénkebb ellenséges tevékenység volt, az arcvonal többi részén gyenge kölcsönös lövegtűz. Járőreink Dorna Watratól délre egy táboriőrsnek egy részét elpusztították és a Dedulon egy ellenséges őrsöt elfogtak.

6—18 fok a hideg, a hóréteg vastagsága 15 cm és két m között váltakozik.

Az arcvonalparancsnokság január 22-i 397. Op. II. Ang. 7. számú parancsára, a Gerok-seregcsoport a szándékolt szakaszbeosztást jelenti.[1]

1. Ruiz-szakasz.

a) alszakasz a 218. hadosztály a 256. tartalékgyalogezreddel együtt Putna-pataktól Racoasatól 3 km-re délnyugatra levő ⊹ 343-as dombig, az 5. Landwehr-ezred attól északra ⊹ 650-es magaslatig bezárólag, 204. tartalékezred tovább Dealul Dragan (⊹ 605) magaslatig.

b) alszakasz az 1. lovashadosztály lövészalakulatai a Dealul Fetisoara (⊹ 573) és Dealul Arsitei (⊹ 513) magaslatok közötti Parau Halosui mareig.

c) alszakasz 8. hegyidandár a Par. Casinu mindkét oldalán a Dealul Pietrisului (⊹ 668) magaslatig.

2. 71. hadosztály szakasza.

Ruiz balszárnyától a ⊹ 831 magaslatig a 82. ezred, attól északra a Verful Carhagan (⊹ 737) magaslatig a 33. honvédezred,

[1] Lásd a 15. számú mellékletet (1 : 75.000).

azon túl az Ojtoz-völgyétől 2 km-re délre emelkedő ⌖ 645 magaslatig a bosnyák ezred.

3. Sorsich altábornagy parancsnoksága alatt a 207. honvéddandár, a bajor 15. tartalékdandár törzse a bajor 18. gyalogezreddel, a 217. tartalékezred, a német 36. Landsturmezred a ⌖ 645 magaslat és Muntele Nemira (△ 1627) között.

a) alszakasz ⌖ 645 és ⌖ 828 magaslatok között báró Pechmann tábornok a bajor 15. tartalékdandár törzse, a német 36. Landsturmezred két zászlóalja az Ojtoz-szoros kétoldali magaslatain, hozzácsatlakozik a 313. honvédgyalogezred két zászlóalja és a bajor 18. tartalékezred két zászlóalja a Slanic-völgy kétoldali magaslatain ; tartalék a 313. honvédgyalogezred és a bajor 18. tartalékezred egy-egy zászlóalja az Ojtoz- és Slanic-völgyben.

b) alszakasz. A 207. honvédgyalogdandár a ⌖ 828 magaslattól a Muntele Nemiráig (△ 1627) és pedig : jobbról ⌖ 828 magaslattól Parau Sararii-ig (⌖ 769) a 314. honvédgyalogezred, balról Parau Sarariitől a Muntele Nemiráig (△ 1627) a német 217. ezredparancsnoka alatt a 315. honvédgyalogezred egy zászlóalja ; tartalék az utóbb említett német ezred egyik zászlóalja.

4. A német 36. Landsturmezred egyik zászlóalja csoporttartalék Kézdimártonoson. 397. Op.

Hírek az ellenségről.

Mon. Casinba érkezett a Bacauban újonnan felgyógyult sebesültek állományából megszervezett román 1. és 2. ezred.[1]

Ugy hírlik, hogy az Ojtoz-völgyben támadni fognak.

Az orosz 56. ezredbeli[2] foglyok azt vallják, hogy ezredparancsnokuk szavai szerint, február 7-én támadni fognak az oroszok. A 14. hadosztály 1200 főnyi kiegészítést kapott. A támadásra egy-egy orosz és román hadtest fog az Ojtoz-szorosba érkezni. Az orosz 11. lovashadosztályt[3] Bogdanestire, a 3. orenburgi kozákhadosztályt Filipestire előrevonták.[4] Az orosz XLIV. hadtest parancsnoksága Komraton van,[5] a hadtest kötelékébe tartozó 111. és 57. hadosztály idáig Molodezno vidékén tartózkodott.

„Marosvásárhely, 1917. január 27.

„Átköltöztünk ebbe a kedves magyar városba. Délelőtt nagy „református istentisztelet volt a német császárért."

Az 1. hadseregparancsnokság január 24-i Op. 450. számú utasításomra így válaszolt :

[1] Állítólag négy ezredet állítottak fel.
[2] 14. hadosztályhoz tartozik.
[3] V. orosz hadtest.
[4] Mindkét falu az Ojtoz-völgyében van.
[5] Pruth folyótól keletre.

Január 30-án délelőtt 9 órától a következő szakaszbeosztás érvényes :

1. Litzmann-csoport (Csikszereda) a VI. hadtest eddigi szakasza, bajor 8. tartalékhadosztály és a 61. hadosztály.

2. XXI. hadtestparancsnokság (Gyergyószentmiklós) a 72., 31. hadosztály, a 37. honvédhadosztály és a 3. lovashadosztály.

A Litzmann és XXI. hadtest közötti határvonal ez :

Roznow—Par Japa—Muntele Murgociu (△ 1294)—Kerekhavas (△ 1441)—Határkő (⊹ 1256)—N. Hagymás (△ 1793)—Ostoros (△ 1386)—Desag (△ 826)-ig.

A 10. lovashadosztály a 10. honvédgyalogezredet[1] fel fogja váltani. A hadosztály február 4-én a 61. hadosztály eddigi szakaszának parancsnokságát átveszi. Azután a 61. hadosztály rendelkezésére áll. A 24. hadosztály csak akkor válik hadseregtartalékká, ha a 16. honvéd hegyidandár már besorolta kiegészítését ; addig a fele a VI. hadtest, fele a bajor 8. tartalékhadosztálynál marad. 450. Op.

Seeckt tábornok ezt a jelentést küldi velem egyetértve a német vezérkar főnökének :

„Január 25-i 439. Op. számú jelentésemhez : Az 1. hadsereg déli szárnyának nagyobb jelentősége folytán, Litzmann tábornok át fogja venni a parancsnokságot e hó 30-án a VI. hadtest (német 225. hadosztály, 39. honvédhadosztály és osztrák-magyar 24. hadosztály) és a bajor 8. tartalékhadosztály, a cs. és kir. 61. hadosztály és a cs. és kir. 10. lovashadosztály fölött ; főhadiszállása Csikszereda lesz.

„XXI. hadtest (72., 31. közös hadosztály, 37. honvédhadosztály és a cs. és kir. 3. lovashadosztály) közvetlenül az 1. hadseregparancsnokság vezetése alá kerül. 439. Op. II. Ang."

Egyszersmind javasolom, hogy a német 225. és bajor 8. tartalékhadosztályok szervezetileg a XL. tartalékhadtesthez (Litzmann) jussanak.

„Reggeli jelentések szerint nagy hideg és hóviharok ural-
„kodnak egész arcvonalamon ; csekély harctevékenység. A Ruiz-
„csoportnál kétórai tüzérségi előkészítés után Marastitól észak-
„nyugatra gyengébb ellenséges erők támadtak, de visszaverettek."

„Az 1. hadseregnél semmi jelentős nem történt."

„A 7. hadsereg jelenti : a mestecanescii szakaszon délelőtt
„8 óra óta állásaink az alagúttámponttól 1 kilométerre délre,
„egészen a hágóig, pergőtűz alatt állanak. Az úttól közvetlen
„északra pedig heves lövegtűz éri állásainkat ; nehéz ütegek is
„lőnek. A XI. hadtest északi szárnyán ugyanakkor megkezdett

[1] Daubner-csoport.

„élénk lövegtűz közben kissé alábbhagyott. Jakobenyben a német „3. gyalogezred, 157/I. zászlóalj és a 9. honvédhuszárezred áll „készen, mint tartalék. A 6. honvédgyalogezred[1] egynéhány „osztagával a Tatarcánál (△ 1547) betört az ellenséges állásokba, „az akadályt és a lövészárkot megrongálta és az ellenségnek súlyos „veszteséget okozott. Az ellenség ellenlökéseit véresen vissza-„vertük. Op. 163/3."

„Geroknál és az 1. hadseregnél estig semmi újság."

„A 7. hadsereg jelenti: XI. hadtestnél heves tüzérségi „előkészítés után déltájban megkezdett fölényes erejű ellenséges „támadás, a mestecanescii szakaszon az alagúttámponttól és a „hágó-műúttól közvetlen északra, vonalainkba behatolt. A tarta-„lékok ellentámadása sikertelen maradt, mert ugyanakkor az „alagúttámponttól délre az ellenséges tömegek ellentámadásra „menő csapatainkat oldalba és hátba kapták. Csapataink jelenleg „a következő vonalat tartják: az alagúttámponttól két kilométerre „keletre, továbbá Jakobenytől keletre levő △ 1200 magaslat mögött „2 km-re fekvő kúpon át, mely a hágó-műúttól közvetlen északra „esik, 600 lépésre nyugatra az eddigi állástól. Az még nincs meg-„állapítva, hogy az újonnan elfoglalt vonal hol csatlakozik a régi „álláshoz. A hadseregparancsnokság intézkedett, hogy tartalé-„kokat vonjanak össze a ⌖ 1176-on.[2] Délután 2 órakor három „ellenséges zászlóaljat láttak kelet felől az újitzkányi fűrésztelep „felé menetelni. A ⌖ 1278-on és a Bernarielulon (△ 1328) gyüle-„kező ellenséget tüzérségünk vereti. Op. 165/3."

„A csapataink által most megszállott vonalat újból jelentik. „A Mestecanesci-hágónak a térképen jelzett „M" betűjétől észak „felé a ⌖ 1243-tól két kilométerre nyugatra levő völgyelágazá-„son át, egyenest északi irányban a régi álláshoz. A mestecanescii „alagutat nem robbantották föl, mert robbantó osztagainkat az „oroszok meglepték és széjjel verték. A hadtestparancsnokság „legutolsó tartalékait is odavitte. Az egri 60/II. zászlóalj — „doberdói csodálatos hőseim — Kirlibabánál és egy 20/V. nép-„fölkelő zászlóalj a Beszterce-hídnál ⌖ 893. A 6. lovashadosztály-„nál szintén heves lövegtűz volt egész nap. Este egy ellenséges „zászlóalj az Uj-Itzkány fűrésztelep felől a ⌖ 1187 felé nyomult „és 200 lépésre a mi állásunk előtt beásta magát."

[1] 40. honvédhadosztályhoz tartozik.
[2] Jakobenytől északra.

Este 9 óra 45 perckor Kövess vezérezredes jelenti nekem :

„A ma lefolyt küzdelmek során az oroszok a mestecanescii szakaszban, jókora tért nyertek. Balsikerünk okát vizsgálat fogja megállapítani, különösen azt, hogy a tartalékokat kellő időben előrevitték-e és hogy a gyalogság és a tüzérség együttműködése megfelelő volt-e ?“

„Továbbá utasítottam a XI. hadtest parancsnokságát, hogy jelentést és javaslatot tegyen azokról a vezetőkről, akik talán nem feleltek meg. Az utolsó tartalékot, mellyel a hadseregparancsnokság rendelkezik, — másfél zászlóaljat az I. hadtest körletéből —, a XI. hadtestparancsnokság rendelkezésére bocsátottam. 512. Op.“

A Gerok-seregcsoportnak, az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak ez a leirat megy :

„Foglyok útján újból kétséget kizáróan megállapítottuk, hogy az oroszok első vonalainkban folyt telefonbeszélgetéseinket hallgatókészülékkel, lehallgatják.

„Jelentse, hogy az ottani körletekben a lehallgatás elleni rendszabályokat mennyiben hajtották végre ?“

„Erre vonatkozólag számításba jöhet :“

„1. A telefonáram földbejutásának föltétlen elkerülése az első vonalakban, egészen egy kilométerig a vonalak mögött.“

„*a)* Kettősvezetékek létesítésével, anyaghiány esetén körvezetékek létesítésével egymásmögött kapcsolt állomásokkal. Földvezeték nélkül, vagy a földvezetésnek megbízható hátravitele legalább egy kilométerre.“

„*b)* Minden legelől levő vezeték földfölötti vezetése és legpontosabb jókarbantartása, hogy szigetelési hibák, földzárlatok el legyenek kerülhetők.“

„*c)* Az egyes vezetékek gyakori megvizsgálása a szigeteltségre vonatkozólag, közönséges ellenőrző készülékkel (galvanoskop, telep, föld).“

„2. Minden olyan beszélgetést, mely az ellenséget érdekelhetné, azaz hasznára lehetne, különösen felváltást, tartalékokat, vasúti szállításokat, menetalakulatokat, gázlövést, szándékolt vállalkozásokat, vezetők neveit illető beszélgetéseket, az első vonalban meg kell tiltani ; nem utolsó sorban ezekhez tartoznak a telefonisták vagy nem hivatottak magánbeszélgetései is.“

3. Az állások előtt esetleg megtalálható ellenséges lehallgatódrótok és földállomások fölkeresése és megsemmisítése.“

„Ezen biztosító rendszabályok végrehajtásáért és fenntartásáért a csapatparancsnokok körleteikben felelősek. 496. Op.“

Hírek az ellenségről.

Fogolyvallomásokból megállapították, hogy a megerősített román 15. hadosztályhoz tartozó 53., 8., 65., 37., 29. ezred és a 8. vadászezred a Casinu-szakaszban van.

Az orosz 14. hadosztály Focsanitól északra a 13. hadosztályt váltja fel.

Foglyok szerint az orosz 78. hadosztály a Mestecanescin támadni fog.

Marosvásárhely, január 28.

„A 7. hadseregnél, a mestecanesci szakaszon, a betörés „helyén az északi szárnyat megint a régi állásba toltuk előre. „Ebből arra kell következtetnem, hogy egészen fölösleges volt „visszamenni. Erre vonatkozó előbbi parancsaimra hivatkozva, „a 7. hadsereget utasítottam, hogy szigorú vizsgálatot indítson, „annál is inkább, minthogy a látszat szerint a hadosztályparancs- „nok minden ok nélkül vonta vissza csapatait a megtámadott „állásból. Ott meglehetős nyugalom van."

„Különben az egész arcvonalon csend honol, csak Geroknál „vannak egyes tűzcsapások."

„15 fok a hideg, nagy hóförgeteg dühöng."

„A 70. honvédhadosztály lassacskán Kézdivásárhelyen gyüle- „kezik. A ⛰ 1187 ellen az Uj-Itzkány-fűrésztelepnél előrejutott „ellenséges zászlóaljat hajnalhasadtakor heves ágyú- és akna- „tűzzel a Putna mélyedésén túlra kergettük vissza. Óriási veszte- „sége volt. Tábori őrsceinket megint előretoltuk."

„Esti jelentések."

„Geroknál csak tüzérségi harc folyt."

„Az 1. hadseregnél váltakozó élénkségű ellenséges lövegtűz „a Muntele Nemira (△ 1627), Magyaros (△1340) és Munte Vama- „nul (△ 1409) ellen. Az Uz-völgyétől délre sötét köpenyeget, fekete „bundás sipkát viselő ellenség van. A 72. hadosztálynál egy tiszti „járőrünket az ellenség széjjelverte ; 20 ember tért vissza, egy „tiszt és négy legény hiányzik."

„Az utakat vastag jég borítja, nagy hó fekszik mindenütt ; „a járás rendkívül nehéz."

„A 31. hadosztálynak fele itt van már. A 44. és a 69. ezred „még nem érkezett meg."

„A 7. hadseregnél a Mestecanesciban egész nap meglehetős „nyugalom volt. Az ellenség újonnan kierőszakolt állásaiban dol- „gozik és védelemre rendezkedik be."

„Nagyon rosszul érzem magam, erős influenzám van, de „beteg nem akarok lenni."

„A tegnapi harcnál veszteségeim, amennyire eddig meg volt „állapítható : 44 tiszt, vagy 1660 legény, 9 gépfegyver, 2 gyalog- „sági ágyú, 5 aknavető, 5 gránátvető és 1 fényszóró."

A 7. hadseregparancsnokság a XI. hadtestnél 27-én történteket így jelenti :

„Az alagúttámpontra zudított határai pergőtűz után, az ellenség ebbe a támpontba hatolt, jóllehet lövegeink egyesült tüzét odairányítottuk. A szemben levő ellenséges állásokat már a pergőtűz kezdetekor tűzbe fogta tüzérségünk (lövegtűzcsapások)."

„A pergőtűz alatt az arcvonalhoz vittük : a 9-es honvédhuszárokat, a cs. és kir. 3. gyalogezred egy zászlóalját a ⌖ 1234 felé, a 157/I. zászlóaljat a Muntii magaslaton át a ⌖ 1180 felé és a 3. gyalogezred egy zászlóalját a műúton az alagúttámpont felé. Ezenkívül tartalékban állott a ⌖ 1177 támpont mögött egy fél 100-as zászlóalj."

„A bekövetkezett áttörés után mindezeket központiasan ellentámadásra indítottam az alagúttámpont ellen és pedig az 1. és 9. honvédhuszárezredet, a 157/I. zászlóaljat délfelől, a 3/II. zászlóaljat a műútról nyugat felől, a fél 100-as zászlóaljat állásunk mentén északnyugat felől az alagúttámpont felé. (Ez a zászlóalj nem érvényesült — csehek[1] — vizsgálat lesz.) Ugyanekkor a 3/III. zászlóalj, a román önkéntes zászlóalj nagy veszteségei miatt az utóbbinak szakaszába egy századot állított be."

„Az ellentámadás nagynehezen közeledett az alagúttámponthoz, midőn az oroszok fölényes erővel a ⌖ 1169-nél betörtek és így a támadócsoport oldalába és hátába kerültek. Az ellentámadás tartama alatt a ⌖ 1177-es támpontot áttörték. A támadócsoport mögé küldött fél 56-os zászlóalj már nem tudta ezeknek a támpontoknak megtartását lehetővé tenni. Ugyanakkor érkezett a hír, hogy a 100. gyalogezred balszárnya hátrál. (Okait ki fogjuk deríteni.)"

„Hogy a támadás széjjelverését és annak elválasztását a román önkéntes zászlóaljtól megakadályozzuk, elrendelték, hogy a második vonalba, melyet most tartanak, vissza kell vonulni. A hadtestparancsnokság az arcvonal ezen részének visszavételét az említett okoknál fogva indokoltnak véli."

„Ehhez még hozzáfűzöm : az oroszok által megtámadott arcvonalszakaszban, mely $^3/_4$ kilométer széles, a cs. és kir. 12. hadosztályparancsnokság 5000 tűzvonalbeli fegyverrel rendelkezett. Midőn délután 2 óra 15 perckor megérkezett a telefonjelentés, hogy az oroszok körülbelül egy századszélességben az alagúttámpontba és attól nyugatra betörtek, a hadseregparancsnokság délután 2 óra 30 perckor a XI. hadtestparancsnoksághoz

[1] Az ezred kiegészítő kerülete Teschen.

küldött Op. 164/2. szám alatt elrendelte, hogy régi vonalunkat még ma vissza kell szerezni."

„Arról, vajjon a csapatok, vagy a vezetés, vagy pedig mind a kettő mondott-e csődöt — mint azt már tegnap est Op. 164/5. szám alatt jelentettem — a hadseregparancsnokság még nem mondhat végleges ítéletet."

„Az ottani 508. Op. II. Ang. számra vonatkozó jelentést utólag adom be, mihelyt a XI. hadtestparancsnokság a tényállást megállapítja" (512. Op. II. Ang.).

Az említett itteni 508. Op. II. Ang. szám a 7. hadsereg reggeli jelentése után kiadott alábbi parancsomat tartalmazza :

„A tegnap esti jelentés szerint, a mestecanescii műúttól északra levő csapatok is meghátráltak. A ma reggeli jelentés szerint régi állásaikat újra elfoglalták. Az ellenség itt nyilván nem is támadott, vagy legalább nem nyomult a 12. hadosztály állásáig elő. A hátrálást itt nem az ellenség erőszakolta ki. Jelentse, hogy ki rendelte el a visszavonulást és ha ezt a parancsot nem az erre egyedül hivatott hadtestparancsnok adta ki, akkor a vétkesek ellen hadtörvényszéki eljárást indítson." (508. Op. II. Ang.)

Továbbá :

„a mestecanescii szakaszban olyan csapatot kell az ellenség elé állítani, mely hosszabb harctól mentes időben erkölcsileg megerősödött. A hadsereg — mihelyt a körülmények engedik — a Kárpát-hadtesttől a legnagyobb sietséggel egy hadosztálytörzset, tüzérparancsnokkal és 5—6 zászlóaljjal szabaddá tesz és azt a mestecanescii szakaszba a helyzet helyreigazítására beállítja."

„A hadsereg mielőbb jelentse a részleteket." (Op. 509.)

A hadseregfőparancsnokságot és a német legfelsőbb hadvezetőséget megfelelően értesítettük.

A 7. hadseregparancsnokság az én 509. Op. számú parancsomra ezt a jelentést küldte :

„A mestecanescii szakaszba kerülnek : a német 1. gyalogoshadosztály törzse, a 3. gránátosezrednek először egy zászlóalja, majd pedig még egy vagy két zászlóalja, melyeket a Kárpát-hadtest később fog kijelölni. Tüzértörzsként a hadtesttüzérség parancsnoka összeállított törzzsel fog lemenni. A cs. és kir. 12. hadosztályparancsnokság és a hadosztály egész gyalogsága (körülbelül 4000 puskával) a Kárpát-hadtesthez kerül.

„Végrehajtás : az 1. hadosztály törzse e hó 29-én reggel a XI. hadtestparancsnokságon át Jakobenyre utazik. A parancsnokság átvételének idejét a XI. hadtest határozza meg. A 3-as gránátosok félzászlóalja — minthogy ma Beszterce-völgyében a ⊹ 893-ra megérkezik — a XI. hadtest alá jut és a 12. hadosztály gyalogságának részeit váltja föl. Ezek a részek és a 12. hadosztálynak többi még fölszabaduló részei, Kirlibabán át a Kárpát-had-

testhez mennek. Az első hadtest nyugat felé kiterjeszkedve átmenetileg a 3. gránátos ezred arcvonalának lehetőleg erős részeit veszi át. A 3-as gránátosok így fölszabaduló részei lehetőleg hamar Jakobeny felé mennek. A Kárpát-hadtest e hó 29-én, megelőző felváltás nélkül, a gránátosezred két századát útbaindítja, szintúgy az 1. gránátosezred egy zászlóalját Papfalván át. A további fölváltást a hadseregparancsnokság esetenként fogja szabályozni." (509. Op.)

Január 27-én a mestecanescii alagúttámpontra a támadást az orosz 78. hadosztály 309., 310. és 312. ezrede hajtotta végre. Megfigyelték, hogy a hadosztály negyedik ezrede (311. ezred) Uj-Itzkány fűrésztelepre vonult.

A 78. hadosztály a támadáshoz így csoportosult : 310. ezred a valeputnai országúttól északra, a 309. ezred a vasút mindkét oldalán, az alagúttal szemben, a 312. ezred a ⊹ 1225 magaslaton, a 311. ezred az Uj-Itzkány fűrészteleptől 2 km-re északra.

Marosvásárhely, január 29.

„Seeckt tábornok szabadságra utazott, helyettese Herrgott „ezredes."

„Délig egész arcvonalamon nyugalom és igen nagy havazás „volt."

„Ő Fölsége rejtírásos táviratban értesít, hogy 'élelmezési „ügyekben' február 1-én jelentkezzem nála Badenben. Valóban „az élelmezés miatt hivat ? Nem hiszem ! Czerninnel akar össze„hozni és félek, hogy Tiszát végleg elejtette. Vannak dolgok, „melyekben én nem értek egyet Tiszával, de mindamellett azt „mondom, hogy Tiszát *most nem szabad* elejteni, mert tapasztalat„lan fiatal királyunk mellé vasakaratú ember kell, aki nagy tudással „is bír és ilyet ma Tiszán kívül nem ismerek."

„Estig nem történt semmi különös ; a Gerok-seregcsoportnál „nagy hóvihar és csekély lövegtűz volt. Kis ellenséges földerítő „osztagok előrepróbálkoztak, de visszaverték őket."

„Az 1. és 7. hadseregnél csekély volt a harctevékenység."

„38.9 fokos lázam van, de nem fogok lefeküdni."

„Itt óriási a havazás, a városban másfél méteres hó fekszik. „Fönt a hegyeken 4—6 méternyi."

Utólag jelenti a 7. hadseregparancsnokság, hogy a Mestecanescin reggel 3 órakor az alagúttámponttól délre egy ellenséges rohamot visszavertek. Délután ugyanott előre akart nyomulni az ellenség, de elkergették.

A hadseregfőparancsnokság tudomásomra adta az egyidőben a 7. hadsereghez küldött Op. 38.110. számú parancsát:

„A terepben erős, jól kiépített, erősen megszállott tartalékokkal elegendően megtámasztott Mestecanesci állás tegnap elveszett egy orosz támadásnál, melyet régóta előre láttak és amelyet nem fölényes erő hajtott végre.

„Ő császári és apostoli királyi Fölségének legfelsőbb parancsára állapítsa meg a 7. hadseregparancsnokság és jelentse táviratilag, hogy ez a kudarc milyen okoknak írható rovására."

„A vezetés esetleges hiányos gondoskodását vagy a csapatok hanyagságát és rossz magatartását teljes őszinteséggel vázolja. Minthogy az általános helyzet azt a kötelességet rója ránk, hogy állásainkat még sokkal erősebb ellenséggel szemben is rendületlenül és tartósan védjük; az alárendelt vezetőkre és csapatokra a legnagyobb eréllyel és a legnagyobb komolysággal kell hatni, hogy a sokátartó állásharc ne teremjen gondatlanságot és hiányos harcképességet, melyek az ellenséget olcsó sikerhez juttatják, nekünk pedig nagy veszteséget okoznak emberben, anyagban és a csapat erkölcsét, önbizalmát a legmélyrehatóbban károsítják."

„Megkapja a 7. hadsereg és József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság." (525. Op.)

A hadseregfőparancsnokság fenti rendeletére Kövess vezérezredes ezt jelenti Op. 186. szám alatt.

A mestecanescii szakaszban 1916 november 28-án, december 8-án és 1917 január 3-án vívott harcokban csapatainkat mindannyiszor kudarc érte, mely elkerülhető lehetett volna, ha a csapatok és vezetőik kötelességüket teljesítik.

Ezért szükségesnek látom, hogy föltárjam Fenséged előtt benyomásaimat az osztrák-magyar csapatok helyzetét illetőleg.

1. A csapatok szelleme.

Az arcvonalban álló legtöbb csapattest résztvett abban a szerencsétlen végű és nagy veszteséggel járt harcban, mely 1916 június havában lezajlott és bomlasztóan ható visszavonulás közepette jutott a mostan elfoglalt állásba.

Ennek következményeit a csapatok még most sem heverték ki. Csak egy szerencsés támadás lenne képes a csapatok erkölcsi erejét jobban fellendíteni.

Az ilyen támadás azonban eddig csődöt mondott.

A csapattesteknél a nemzetiségek összekavarása hátrányosan érezteti befolyását a szellemre már csak azért is, mivel lehetetlen, hogy kellő számú olyan tiszttel és tisztessel rendelkezzünk, kik a legénységgel anyanyelvükön érintkezhetnek. Vannak ezredek, melyekben a legénység 8 nemzetiséghez tartozik.[1]

[1] Conrad műve.

A csapatok megbízhatóságára jellemző a sok szökés. Minden 10 napban jelentést követelek a szökésekről ; nagyon elszomorító, hogy mennyi cseh, olasz, román és szerb nemzetiségű legény szökik át az ellenséghez.

Hogy a hátországban levő csapatok mennyire fegyelmezetlenek, kitűnik a hadseregfőparancsnokságnak hozzám intézett Op. 37.745/I. számú táviratából, mely így hangzik :

A hadügyminisztérium közli :

A 38. gyalogezredbeli XXVI. menetzászlóalj harmadik százada csak 128 fő létszámmal indulhatott el, mert 10 ember önhatalmúlag századát elhagyta és az indulás napján 12 ember beteget jelentett. A visszamaradt 22 főből 21 embert különszállítmánnyal a 38/III. zászlóaljhoz kísérték.

Ily esetek az arcvonalra érkező csapatok szellemére és kötelességtudására sötét világot vetnek.

Az oroszok szolgálatába állított cseh hadifoglyok űzte propaganda állandóan kísértésben tartja szláv nemzetiségű legénységünket. Jelentékeny számú emberünk képtelen a kísértésnek ellenállani, megszökik vagy a kedvező alkalmat lesi, hogy az ellenségnek megadhassa magát. A csapat szelleme ezzel súlyosan szenved. Fenségednek e tárgyban Op. 32. szám alatt már tettem jelentést.

Az orosz agitációnak egyik jelét a 13. tábori vadászzászlóalj alábbi jelentése mutatja :

„Zászlóaljunkban most sok ruthén van, kik azokból a falvakból valók, melyeket az oroszok megszállottak. Ezek körében az a hír kering, hogy az oroszok nem hurcolják el azokat az osztrák szökött katonákat, kik ezekbe a falvakba valók, hanem otthonukba bocsátják őket ; csupán látható jelzéssel (karkötő) látják el és csak azt a kötelezettséget róják rájuk, hogy abban az esetben, ha az osztrák csapatok előnyomulnának, az oroszokkal vonuljanak vissza."

2. A kiképzés foka.

A csapatok kiképzése nagyon hiányos ; a lövészárokszolgálatban a kiképzés nem javul, sőt ellenkezőleg rosszabb lesz, mert felváltásra tartalékkal nem rendelkezünk.

1916 nyarán hirtelenében olyan pótlásokat dobtak az arcvonalra és soroltak be a csapatokba, melyek alig voltak katonailag kiképezve. Ezek nem tekinthetők katonáknak, hanem csupán kiképzetlen fegyverviselőknek, kik hamarosan kiváltak az arcvonalból és a drága emberanyagnak jelentékeny és megokolatlan elhasználását idézték elő.

Még most is vannak ilyen emberek az arcvonalban, kik a csapat értékét csökkentik. A novemberig besorolt pótlások sem teljes értékűek.

Erről érdemes a 18. tábori vadászzászlóalj 1917 január 20-án kelt Res. 159. számú jelentését közölni :

„Jelentem, hogy 1916 december havi állásszemlém alkalmával, a 18. tábori vadászzászlóalj kötelékébe tartozó gróf Hendel százados nagyon panaszkodott a legénység fegyelmezetlensége miatt és jelentette, hogy a nagy kiterjedés, a gyér megszállás, az állásépítés és a biztosító szolgálat mellett, felette nehéz dolog a csapatot továbbképezni."

Én zászlóaljamnál ezt tapasztaltam :

Az augusztusi, szeptemberi és októberi pótlások igen hiányosan voltak kiképezve ; fegyelem dolgában is sok volt a kívánni való.

Voltak egyesek, kik megfeleltek, de nagyjában azt mondhatni, hogy az újoncok között, kik először jöttek ki, de még az öregebb emberek között is, katonásan érzőket és gondolkozókat alig lehetett találni.

A 16/3. századnál például, melynek létszáma alig haladta meg a 100 főt, szeptember, október, november hóban összesen 48 fenyítést kellett kiszabni ; a büntetések száma még nagyobb lett volna, ha nem törekszem arra, hogy a pótlás útján besorolt legénységet oktassam, felvilágosítsam és iskolázzam ; szeptember hónapban 4 altisztet kellett lefokozni (köztük egyéves önkéntes is volt).

Szeptembertől november végéig a századtól 6 ember szökött meg és 6 átpártolt az ellenséghez ; ez a szám megnőtt volna, ha a felügyelet nem olyan szigorú.

Különösen a lövészárokszolgálatban, járőrszolgálatban és a kézigránátok dobásában volt hiányos a kiképzés. Például az emberek rettegtek a kézigránáttól ; hacsak tehették, elszórták, dobásra kerülvén a sor, a gyujtózsinórt nem rántották meg attól félve, hogy bajuk esik.

Elöljárókkal szemben katonához nem illő magatartás, a parancs nem teljesítése és pongyolaság a szolgálatban, gyakran előfordult.

Szakadatlan iskolázás, tanulás és gyakorlatozással sikerült lassacskán ezeket a hiányokat eltüntetni.

Tudom, hogy a pótlással jött emberek között mindig vannak nehéz felfogásúak és katonailag kevésbbé kiképzettek is, de az augusztustól októberig besorolt kiegészítésnél, a hiányos kiképzést aránytalanul nagyszámú legénységnél tapasztaltam.

A folyó hó 14-én besorolt pótszállítmány katonai értéke fegyelem, kiképzés és szellem dolgában sokkal jobb, mint azt az eddigi pótlásoknál észleltem.

Makarewicz őrnagy s. k."

A hátországban való kiképzés gyakran nem történik olyan komolysággal, eréllyel és hozzáértéssel, mint aminőt a mostani háború megkövetel. Ezért az eredmény a legtöbb esetben ki nem elégítő.

A kardostisztesek nagy része nem felel meg. Napirenden van, hogy majdnem valamennyi elöljáró panaszkodik, hogy alparancsnokai nagyon keveset érnek.

Már békében is hallatszott, hogy a helyzet magaslatán álló hivatásos altisztikar hadseregünkben hiányzik, mennyivel jogosabban állíthatjuk most, hogy megbízható és jól kiképzett altisztjeink egyáltalában nincsenek.

3. A csapatok élelmezése.

Erről a témáról már annyit és olyan részletesen jelentettem, hogy felesleges a további szószaporítás. Az élelmezés minőségével és mennyiségével az erkölcsi szellem szoros kapcsolatban van.

Vannak esetek, mikor a hiányos élelmezés érleli meg az emberben a szökést. A felsorolt jelenségekben kell keresni azokat az okokat, melyek csapataink harcértékét kedvezőtlenül befolyásolják.

4. Vezetés.

Az alsó vezetés fiatal tisztjeink és kardostiszteseink kezében nyugszik, kik feladatuknak legtöbbnyire nem felelnek meg. Katonai előképzettségük hiányzik, szolgálatban tapasztalatuk nincsen, a szolgálati nyelvvel hadilábon állanak, alárendelt csapataikra nincsen elegendő befolyásuk.

Mindannyiszor, midőn nem tisztán lövészárokháborúról van szó, hibát-hibára halmoznak.

A tüzérségnél is sokszor hiányoznak a tapasztalt tisztek ; a tüzérség hatása gyakran azért nem érvényesül, mivel a tüzérség technikája dolgában a kellő katonai értelem nincsen meg azokban a tapasztalatlan és hiányosan kiképzett fiatal tisztjeinkben, kiket tüzér felderítő- és megfigyelőszolgálatra alkalmazunk.

E miatt a vezetés nagyon szenved.

A mondottakból kiviláglik, hogy :

a vezetőknek sokszor nincs bizalma a csapathoz és megfordítva : a csapat nem bízik a vezetésben. Ebből következik, hogy némely parancsnok az elhatározásban bizonytalan, ami a harc végrehajtásánál kevés erélyben és vállalkozó szellemben nyilvánul meg, amihez még a vezetés hibái is járulnak.

A vázolt kedvezőtlen tényezők összességéből következtek a mestecanescii kudarcok.

A felsorolt hiányok kiküszöbölésén minden eszközzel dolgozunk, eredmény azonban csak idővel érhető el.

Az erkölcsi szellem fellendítésének munkájából a papság is kiveszi a részét.

A kiképzés tökéletesítésének jelei már mutatkoznak, ezt a csapatok is elismerik.

Ebben a tárgyban utalok a 18. tábori vadászzászlóalj jelentésének utolsó mondatára.

Szükség esetén nem fogok visszariadni attól sem, hogy alkalmatlan parancsnokok eltávolítására javaslatot tegyek.

Kövess vezérezredes s. k. (Op. 186.)

Marosvásárhely, január 30.

„Józsim ma nálam volt; néhány kedves órát töltöttem „vele. Éjjel igen nagy hideg, folytonos havazás, csekély harc- „tevékenység volt. Délig csak Mestecanescinél van lövegtűz. Az én „tüzérségem az előrekúszó ellenségre egyesíti tüzét. Este Ő Fől- „sége parancsára különvonattal Budapestre utazom."

„Komiszul vagyok, 39.4 fokos lázam van."

A német hadvezetőség elrendelte, hogy a német 187. hadosztályt, hadrendje szerint, oszlopaival és vonataival el kell szállítani.

Az 1. hadseregnél mától fogva ez az új beosztás érvényes:

A Litzmann-csoport átveszi a Kerekhavas (⌖ 1441)—Határkő (⌖ 1256)—Nagyhagymás (⌖1793) vonalától délre eső arcvonalrészt, mely áll a VI. hadtest szakaszából (a német 225. hadosztály, a 39. honvéd és 24. közös hadosztály), továbbá a bajor 8. tartalékhadosztály, a 16. honvédhegyidandár,[1] az 1-es magyar népfölkelő huszárezred és a cs. és kir. 10. lovashadosztály alszakaszaiból.

Ettől északra a XXI. hadtestparancsnokság a 72. és 31. közös, a 37. honvéd és a 3. lovashadosztállyal. Litzmann Csikszeredán, a XXI. hadtestparancsnokság Gyergyószentmiklóson lesz.

A 7. hadsereget felszólítottam, hogy a mestecanescii harcokról azonnal tegyen jelentést. Még pedig hogy:

1. hol állottak a tartalékok, midőn azok „ellentámadása folyamatban" volt és midőn az ellenség betört?

2. mely csapatok csinálták az ellentámadást?

3. melyik tüzérség volt hivatva az elvesztett támpontot födözni?

4. vajjon elég lőszer volt, illetőleg van a helyszínen?

5. mit szándékozik csinálni az érkező német 1. hadosztály részeivel, mennyire van annak egységes harcbavetése biztosítva és előreláthatólag mikor lesz az egységes támadás a legerősebb tüzérségi előkészítés után?" (537. Op. II. Ang.)

A 7. hadseregparancsnokság jelenti:

„ad 1. A XI. hadtest jelenti: A 9. honvédhuszárezred négy százada és az 1. honvédhuszárezred három százada a magaslaton ⌖ 1180 és ⌖ 1234 között félúton állott, illetve annak egy része ott a védő állás erődítésén dolgozott. A cs. és kir. 3. ezred III. Chlebowsky-zászlóalja az Eisenthalban fölkapaszkodóban a ⌖ 1180-ra, illetve ⌖ 1134-re. Az említett zászlóalj egyik százada már a Poeana Cheruluinál (⌖ 1217) volt, zöme menetben odafelé."

„ad 2. Az 1. alatt jelentett tartalékoknak kellett, alapos tájékozódás és tüzérségi előkészítés után, az ellentámadást végrehajtaniok."

[1] A 61. hadosztályhoz tartozik.

„ad 3—5. A ⌖ 1169-es támpontban volt az önkéntes zászlóalj. Négy tábori tarackosüteg, három nehéz tarackosüteg és két ágyúsüteg támogatta az alagúttámpont védelmét, melyben hat üteg megfigyelői voltak. Lőszer bőségesen volt a helyszínén."

Tüzér megfigyelőink azt vallják, hogy a támpontra percenkint 100 ellenséges lövedék hullott és azt teljesen betemette. Osztagaink most feleúton állanak a ⌖ 1234 és 1134 között (részletes térkép).[1]

Az 1. hadosztályparancsnokság tegnap a következő helyzetbírálatot terjesztette elő.

A hadosztálynak kiutalt állás 10 kilométernél hosszabb, hogyha — a terv szerint — a hadosztály egyenként beérkező 5 zászlóalja 2600 fegyver erejével az ebben a szakaszban álló 4000 fegyver erejű 12. hadosztályt fölváltja, úgy ez a német zászlóaljak apránkinti beállítását jelenti. Ebben az esetben az aránylag hosszú arcvonal nem engedi meg, hogy egy helyen erős lökőerőt gyüjtsünk össze az ellentámadásra. Ezzel szemben egyedül lehetséges megoldásnak az látszik, hogy a régi állást ellentámadással visszafoglaljuk, mert mellőzve azt, hogy a mostani állás részben sehogysem, részben csak tökéletlenül van kiépítve, harcászatilag is nagyon hátrányos és a Beszterce-völgyében vezető műútat sem biztosítja megfelelően. A csapatok a mostani időjárásnál — minthogy lehetetlen nekik rövid idő alatt a fagyos földben férőhelyet létesíteni — a sok betegség következtében annyira megfogynak, hogy az állást nem tudjuk megtartani. Ezt még súlyosbítja az is, hogy az állásban levő csapatot nem lehet fölváltani, mert az erejéhez mérten hosszú arcvonal nem engedi meg, hogy tartalékot alakítsunk. Hogy a támadástól eredményt lehessen reményleni, szükséges, hogy a hadosztály 5 zászlóalja, mint zárt erőteljes küzdelmi lökőerő, keskeny arcvonalon kerüljön harcba ; így elkerülhetetlen, hogy az arcvonal többi részén álló csapatok a támadás végrehajtásáig helyükben maradjanak. A támadás előkészítésére sürgősen kéri a hadosztály az 1. gyalogdandár törzsének, az 1-es utászok 3. századának és az 1-es számú aknavetőszázadnak átutalását."

A hadseregparancsnokság erre a jelentésre intézkedett, hogy egyelőre a 12. hadosztálynak csak egy ezredét adják át a Kárpát-hadtestnek, míg a többi részek a Mestecanescin maradnak. (537. Op. II. Ang. és 558. Op.)

Én a 7. hadsereget utasítottam, hogy a német 1. hadosztályból odavont támadócsoportnak egységes alkalmazásától ne tágítson. 558. Op.

Jelentések.

Gerok-seregcsoport. Nagy hóvihar. Csekély harc.

1. hadsereg. Néhány ellenséges tüzérségi tűzcsapást leszámítva, semmi ujság. Fagy, köd ; az útak be vannak havazva.

[1] Lásd a 18. számú mellékletet.

A 7. hadseregnél az ellenséges tüzérség a mestecanescii szakaszt egész napon át igen élénken lőtte. Délután 4 órakor az ellenséges gyalogság az alagúttól 2 km-re délkeletre levő támpontba[1] betört. Az ellentámadás folyik. A ⌖ 1234-es támponttól nyugatra két támadást visszavertek. Tovább északnyugatra a ⌖ 1099 országút-hágóig az ellenséges gyalogságot megállítottuk.

Budapest, január 31.

„Egész családomat betegen találtam, mind influenzások; „én meg csak nehezen vánszorgok; akaratom ellenére beteg „vagyok. Sebaj! Dolgoznom kell és fogok, akármilyen nehe- „zen is megy."

„Harctéri jelentések. Nagy hideg és hóvihar. A Sulta völ- „gyében kölcsönös erős aknavetőharc. A mestecanescii szakaszon, „a ⌖ 1234-re irányuló ellentámadásunk, kora reggeli órákban az „alagúttól két kilométerre délkeletre, régi állásainkat 200 lépésig „megközelítette; a további előnyomulás 'lehetetlen' volt. Nyilván „nem volt alaposan előkészítve és az erős akarat is hiányzott, „mely minden vállalkozás sikerének első föltétele. Egy igazán jól „előkészített és vezetett ellentámadásnak itt sikerülnie kellene. „A támadócsoportot a Poeana Cheruluitól (⌖ 1217) 500 lépésre „északra, ⌖ 1134 és 1000 lépéssel a ⌖ 1180 magaslattól keletre „fekvő részben előkészített állásba visszarendelték, 'mert a téma- „dásban elért vonal védelme, minden födözék híján, hóban, 15 fokos „hidegben, lehetetlennek látszott!' Paschen német tábornokot — „mint már följegyeztem— az 1. német hadosztállyal odarendel- „ték, hogy a helyzetet rendbehozza. Nem szeretem ezt, de nem „tudtam másképen segíteni magamon . . . Azt parancsolom, hogy „jól átgondolt, megfontolt, egységes és a legalaposabban elő „készített támadással kell az állásokat újra birtokunkba venni. „Az előkészületek legalaposabb végrehajtása fogja azt az idő- „pontot megadni, melyekben a támadást keresztülvisszük. Az „ottani viszonyok nagyon nehezek és a rendelkezésre álló erő „nagyon csekély. A visszafoglalás mindig sokkal nehezebb és „lassúbb, mint a kiürítés és a visszavonulás."

„A déli és esteli jelentések szerint csapataink kitűnően „sikerült kis vállalkozásokat csináltak. Különben csak tüzérségi „harcok és gyenge ellenséges támadási kísérletek voltak, melye- „ket visszavertünk. Ottrubay százados Badenből telefonált, hogy

[1] ⌖ 1234 (lásd a 18. számú mellékletet).

„Bécsben legfölsőbb parancsal vár engem. Az éjjeli vonattal, „39 fokos lázzal Bécsbe utazom."

A 7. hadseregparancsnokság nekem és a hadseregfőparancsnokságnak Badenbe alábbi táviratot küldte :

„A német 1. hadosztály parancsnoka (Paschen tábornok) a helyzetet a mestecanescii szakaszon, hová a német 1. hadosztálytól február 1-én reggelig három új zászlóalj érkezett, úgy ítéli meg, hogy kérdésesnek látszik, vajjon az említett erősbítésekkel együtt és a 12. hadosztály részeinek átadása nélkül, a mostani állásokat képes lesz-e megtartani és a beszterczevölgyi útat tudja-e majd födni ? Az 1. hadosztályparancsnokság még több erő odavitelét látja szükségesnek, hogy azzal azután biztosan tudja a mostani állást megtartani."

„A XI. hadtestparancsnokság szintén azon a nézeten van, hogy a Kárpát-hadtestnek eddig megígért 5 zászlóaljával, a mostani állást csak megtámasztani lehet. Ugy az 1. hadosztályparancsnokság, mint a XI. hadtestparancsnokság szükségesnek véli, hogy a Mestecanesci-magaslat ormát (△ 1292) az alagút-támponton át egészen a ◇ 1234-ig visszafoglaljuk, hogy ezzel a helyzetet helyreigazítsuk és biztosítsuk. Ehhez azonban még 8—10 zászlóaljat kíván."

A hadseregparancsnokság megjegyzi, hogy nincsen abban a helyzetben, hogy az I. hadtestnek és Kárpát-hadtestnek körleteiből még több erőt vonhasson ki, ameddig a 12. hadosztálynak részei nem adhatók át ezek helyett. Az I. és Kárpát- s a XXV. tartalékhadtest amúgy is már nagyon gyéren megszállott vonalainak további gyengítését a hadseregparancsnokság nem véli megengedhetőnek.

A hadseregparancsnokságnak az a nézete, hogy ha a vezetés és a csapat megteszi a kötelességét, a mestecanescii szakaszban álló erő — a Kárpát-hadtest három zászlóaljával együtt — elegendő lesz arra, hogy a meglevő állást meg lehessen tartani. Kétségkívül fölötte kívánatos volna a mestecanescii szakaszban a vízválasztó gerincet[1] visszaszerezni, mely vállalkozásra a hadseregparancsnokság nézete szerint is, körülbelül egy gyaloghadosztály (8—10 zászlóalj) volna szükséges. Mint már szó volt róla, a hadseregparancsnokság ekkora erőt semmiesetre se tud felszabadítani. Vajjon a hadseregarcvonalparancsnokság vagy a hadseregfőparancsnokság ezt a hadosztályt rendelkezésre bocsáthatja-e, innen nem ítélhető meg, Ameddig a mestecanescii szakaszon nem áll alaposan helyre a régi helyzet, a mostani állásnak csak félig-meddig biztos megtartása, aránylag nagy erőt kíván, míg a magaslati állás csekély erővel éppen olyan megbízhatóan volna megvédhető. (580. Op.)

[1] Mestecanesci (△ 1292)—◇ 1218—◇ 1243—◇ 1099 műút-hágó—alagút—◇ 1169—◇ 1234—◇ 1217 Poeana Cherului (részletes térkép).

A januárhavi fogolylétszám és zsákmány a Gerok-seregcsoportnál 39 tiszt, 4192 legény, 34 gépfegyver, 10 aknavető. Az 1. hadseregnél 3 tiszt, 411 legény, 5 gépfegyver, a 7. hadseregnél 275 legény, 2 gépfegyver és 2 repülőgép. Összesen 42 tiszt, 4878 legény, 41 géppuska, 10 aknavető és 2 repülőgép.

Foglyok révén megállapítottuk, hogy a január 27-iki mestecanescii támadásban az orosz 78. hadosztályon kívül a 257. ezred[1] is résztvett, mely a műúttól északra támadott. Egy orosz 258. ezredbeli fogoly azt vallja, hogy ezrede, mely a ⌖ 1099 műút-hágó és Mestecanesci (△ 1292) magaslat között áll, a napokban támadni fog.

Budapest, február 1.

„Bécsben a Keleti-pályaudvaron Ottrubay százados várt „rám és jelentette, hogy Ő Fölsége kéret engem, hogy senkivel „se beszéljek, mielőtt ő vele nem beszéltem, illetőleg ő nem beszél „velem, a legkevésbbé Conrad tábornaggyal. Értem! Ő Fölsége „nem az élelmezés miatt akar velem beszélni és fél, hogy Conrad-„nak ezt az okot nevezhetném meg, amit ő az ügyeibe való beavat-„kozásnak tekinthetne. Bizton politikáról akar a király velem „beszélni és nem akarja, hogy kitudódjék ürügye."

„15 fok hidegben, heves északnyugati viharban, automobilon „Ottrubayval Badenbe siettünk. Utközben lendülettel törtük át „a hófúvásokat. Jól haladva ötnegyed óra alatt elértük Badent. „Minthogy még korán volt, a katonai irodába mentem, hol Pintér „századost, volt 39-esemet találtam. Az együtt átélt kárpáti „harcokról és kamieni tartózkodásunkról elbeszélgettünk, azután „Marterer altábornagy jött, aki azt mondta, hogy nem tudja „meghívásom okát, de annyi bizonyos, hogy nem az élelmezésről „lesz szó, mert Ő Fölsége úgy rendelte el, hogy 'Mondjon akár-„milyen okot, például az élelmezést!' Egy kedélyes óra után, „9 óra 20 perckor átmentünk és abban a pillanatban, midőn be-„mentem Ő Fölségéhez, egy sovány úriember jött ki, arca keskeny, „okos szemei szürkék. Azt gondoltam, Czernin lehet csak ez az „ember, kit sohasem láttam; éppen így festette képzeletem őt „meg! Kölcsönösen bizonytalanul pillantunk egymásra s azt „hiszem, egy a gondolatunk: 'Ő az!' Könnyedén köszönve el-„megyünk egymás mellett. Én bemegyek. Ő Fölsége IV. Károly „mosolyogva jön szembe. Rosz színben van, fáradt, kimerült. „Hangja elárulja, hogy ő is influenzával bajlódik. Azonnal a

[1] 65. hadosztály.

„mestecanescii eseményekről kérdezősködik és váratlan kérdésével „némileg zavarba hoz. Olyasmit felelek, hogy csodálkozva pillant „rám ; szemében ott a kérdés, hogy vajjon oly kevéssé lennék-e „az ottan történtekről tájékozva ? Mire a térképen megadom „neki a kívánt felvilágosítást, azt azonban hangsúlyozom, hogy „a helyzet még éppenséggel nincsen tisztázva és én még a német „1. hadosztályt is odaviszem, hogy az elvesztett állásokat vissza- „szerezze. A másik hadosztályparancsnoknak legalább is le kell „vonnia a következményeket. Ő Fölsége azt mondja, hogy jobban „szeretné, ha a mi csapataink csinálnák meg az ellentámadást és „tennének megint mindent jóvá. Erre csak azt felelhetem, hogy „nincsen egyetlen egy saját hadosztályom sem, melyet e végből „az állásból kivonhatnék. Ott egy új hadosztályra volna szüksé- „gem, hogy legalább valamelyes tartalékom legyen, mely nélkül „az oroszok által hirdetett nagy támadást tavasszal aligha lehet „simán föltartóztatni. Ő Fölsége azt feleli, hogy egy ezred sem „áll rendelkezésére. De legalább — kérem én — adja ide az én „hős 17. hadosztályomat a 24. helyett. Hiszen ennek csapatai „várják ígéretem beváltását, melyet Ferenc József királyunk „helyben hagyott és az én becsületem is megkívánja ezt.“

„'A másik kérdés — szólt ő, kérésemre nem reagálva — „úgy van, ahogy azt megírtad nekem ! Azt hiszem, hogy Te a „magyarokat részemre össze bírnád hozni egy táborba ?' “

„'Fölség, azt hiszem, hogy igen, ha mint nádor, minden „párton kívül állva dolgozhatnék, tárgyalhatnék és a korona és az „ország között a közvetítést a kezembe venném. E mellett a király „jogainak teljes egészükben fenn kell maradniok !' “

„'Te Czerninnel akartál beszélni, itt van !' “

„'Tulajdonképen csak meg akartam kérdezni, hogy hogyan „képzeli ő az egész dolgot és ha meg tudunk egyezni, akkor jelen- „tést tennék !' “

„'Jó ! Beszélj vele itt a mellékszobában s azután jöjj megint „hozzám és akkor meg fogunk mindent állapítani !' “

„Kimegyek és az előbb leírt sovány magas urat a szárny- „segédi szobában találom várakozva. Feléje sietek.“

„'Kegyelmes Ur ! Szeretnék Önnel beszélni itt a mellék- „szobában !' “

„'Bocsánatot kérek, hogy az imént csak későn ismertem „meg Fenségedet !' “

„Viszont!' "

„Bemegyünk abba a szobába, ahol minap Ő Fölsége foga-
„dott. Leülünk, mintha régi ismerősök volnánk, noha még soha
„sem beszéltünk egymással."

„'Ő Fölsége — kezdem én a beszélgetést — Nagyméltóságod
„előterjesztését közölte velem és most kérem Nagyméltóságodat,
„magyarázza meg nekem, hogy hogyan képzeli azt, hogy én
„miniszterelnök legyek? Előre ki kell azonban jelentenem, hogy
„én Ő Fölségének más ajánlatot tettem, mert én mint miniszter-
„elnök egyszersmind pártvezér lennék és mint ilyen, eleve vörös-
„posztó volnék az ellenzék szemében. Kénytelen vagyok két föl-
„tételt szabni, melyek teljesítése nélkül egészen bizonyos vagyok
„benne, hogy számottevő eredményt nem mutathatnék föl!' "

„'Mindenekelőtt jelentenem kell — feleli Czernin gróf —,
„hogy az eszme Ő Fölségétől származik és én fényesnek találtam
„azt. A mi gondolataink pedig igen közel járnak egymáshoz,
„mert én Ő Fölségének úgy javasoltam, hogy császári Fenségednek
„a politikai pártmozgalmakon kívül kell állnia. Igy képzeltem a
„dolgot: egy minisztérium volna miniszterelnök nélkül, akinek
„teendőit a belügyminiszter végezné és képviselné a képviselő-
„házban. Császári Fenséged állása folytán minden párton fölül
„állana és csak a minisztertanácsban elnökölne és vezetné azt.
„Igy lehetséges volna az, hogy minden pártból legyen egy minisz-
„ter. Azon nagy szeretetnél és bizalomnál fogva, mely Fenségedet
„Magyarországon környezi, meg vagyok győződve, hogy Fenséged
„soha sem lehet vörösposztó a magyar pártok bármelyikének
„szemében. De erről amúgy sem lehet szó! Ilyen alapokon kellene
„a nádorságot újra fölállítani.' "

„'Nagyméltóságod! Itt nem arról van szó, hogy a nádor-
„ságot újból fölállítsuk, mert azt soha se törülték el. A nádorságot
„csak 'ideiglenesen nem töltötték be'. Látom, hogy gondolataink
„födik egymást azzal a különbséggel, hogy Nagyméltóságod nézete
„szerint én a pártokon kívül állva vezessem a minisztériumot.
„Ezt is vállalhatnám esetleg, mert az én aggodalmam csak az volt,
„hogy mint pártvezér kell belépnem, erre pedig nem vállalkoz-
„hattam volna. Ugy vélem, hogyha Tiszát valóban elejtették,
„átmeneti minisztériumot kell alkotni, mely a nádorságot elő-
„készíti, azt hangsúlyozva, hogy ez a király jogait ne csorbítsa.
„A nádornak állandó homo regiusnak kell lennie. Most jön azon-

„ban a legnehezebb kérdés: mi legyen Tiszával? aki mindent „el fog követni, hogy ezt megakadályozza; az ő többsége nélkül „pedig nem lehet semmit sem csinálni. Egyáltalán igen nagy „hibának tartom Tisza elejtését, mely keservesen megbosszulhatja „magát.' "

„'Én Tiszát úriembernek ismerem, aki nem fog ilyesmit „tenni!' "

„'Nézetem szerint mégis meg fogja tenni, úgy ahogy a király „kimondott óhaja ellenére önmagamagát kandidálta nádorhelyet- „tesnek és meg is valósította akaratát!' "

„'Akkor egy Khuen-Héderváry átmeneti minisztériumra „lehetne tán gondolni?' "

„'Csak két út van! Vagy meghívja Ő Fölsége Tiszát és közli „vele, hogy ez az ő megmásíthatatlan akarata, vagy megtartja őt, „ami jobb volna.' "

„'Ez bizonyos!' "

„'Ugy Kegyelmes Uram, akkor menjünk be és méltóztassék „ezeket a lehetőségeket a Fölségnek előadni, melyek alapján „talán hasznos működést fejthetnék ki!' "

„Még néhány részletet megbeszéltünk, azután bementem „Ő Fölségéhez és jelentettem neki, hogy megegyeztünk és hajlandó „volnék a nádorságot vállalni, ha előbb a pártokkal ezt a kérdést „letárgyaltam, azért, hogy tudjam, vajjon hajlandók-e az én „vezetésem alatt vállvetett békés munkát folytatni. Azután kér- „tem őt, hogy hallgassa meg Czernint, aki mindent elő fog adni. „Czernin csakugyan részletesen kifejtett mindent s azután — „minthogy Ő Fölsége Tisza maradásáról hallani sem akart — „azt ajánljuk, hogy holnapra rendelje őt föl és közölje vele elhatá- „rozását. Erre Czernin azt ajánlotta, hogy Tisza a kabinetben „maradjon, mint más tárca minisztere. Ezt a gondolatot én nem „helyeseltem és nyiltan ki is mondtam, mert ha Ő Fölsége őt „most elejti, Tisza ellenzékbe fog menni. Nézetem szerint legjobb „volna Tiszát mint miniszterelnököt megtartani. Ő Fölsége azon- „ban kijelentette, hogy elhatározását, mint megmásíthatatlant, „fogja holnap Tiszával közölni. Erre Czernin szólt:"

„'Fölséged végre, mint utolsó kártyát kijátszhatná azt, hogy „a főherceg amúgy is tárgyal már a pártokkal s így minden ellen- „mondás elkésett!' "

„'Nem, Kegyelmes Uram — szólottam —, ezt Ő Fölségének „nem szabad megtennie ; Ő csak egyenes úton járhat.' "[1]

„Mindhárman hallgattunk egy ideig s Ő Fölsége melegen, „hálásan nézett rám."

„'Ha Fölséged és Nagyméltóságod azt hiszik, hogy Tisza „nem fordítja pártját ellenem . . .' "

„'Azt nem fogja tenni !' — szólt közbe Ő Fölsége."

„'Én nem vagyok erről meggyőződve — mondá Czernin —, „amióta Ő Fensége ezt megokolva mondotta !' "

„'Azt hiszem — folytattam én —, hogy Tisza megteszi, „ha én vagyok az egésznek felelős szerkesztője, de ha Ő Fölsége „maga közli vele elhatározását, akkor ő csak a Fölséggel szemben „fog mindent elkövetni, hogy szándékának helytelenségéről meg- „győzze és attól eltérítse ; meggyőződéses ember lévén, talán „egész pártjával ellenzékbe is fog menni, de a becsület útjáról „soha sem fog letérni. Ennélfogva azt ajánlom, hogy a Fölség „egyszerűen közölje vele elhatározását és az eredményt sürgö- „nyözze meg nekem. Ha Tisza valóban megy, én megkezdeném „a pártokkal való tárgyalást !' "

„'Ez mindenképen a legjobb !' — mondja meggyőződéssel „Czernin."

„'Akkor tehát mindent így fogok csinálni és ha táviratozol „nekem, hogy minden rendben van, lejövök Budapestre. A ház- „ban szavazás alá bocsájtjuk az ügyet és téged nádorrá fogunk „proklamáltatni !' "

„'Kérem Fölség — mondja Czernin —, méltóztassék Tiszá- „val szemben nagyon szilárdan és határozottan föllépni, mert „kemény dolog lesz őt engedékenységre bírni !' "

„'Azt hiszem, hogy több beszélni valónk nincsen. Én Tiszá- „val szemben a legerélyesebben fogom képviselni álláspontomat.' "

„Ezzel Ő Fölsége fölállott és nagy melegséggel búcsúzott. „Az órára néztem, 12 óra 30 perc volt."

„Czernintől búcsút véve, Bécsbe siettem automobilon Say „alezredessel s azután azonnal Budapestre utaztam a gyors- „vonattal."

„A jelentéseket Budapesten találtam."

[1] Czernin később kijelentette előttem, hogy sohasem akarta Ő Fölségét a pártok viszályaiba keverni.

A német főhadvezetőségtől távirat jött :

„1. Mind sűrűbben érkeznek jelentések arról, hogy ellenségeink a telet arra akarják felhasználni, hogy a nagy tavaszi támadásra lőszert gyüjtsenek. Ezzel teljesen egybehangzik az, hogy az ellenséges tüzérség tevékenysége a legtöbb hadsereg arcvonala előtt nagyon csekély. E hó 5-ére kérek az ottani megfigyelésekről nyilatkozatot."

2. Továbbá úgy látszik, hogy az ellenség egészen kis vállalkozásokkal tüzérségünket ki próbálja hívni, hogy minket nagy lőszerfogyasztásra csábítson. A lőszerfogyasztásról szóló jelentések szerint, ez látszólag gyakrabban sikerült is neki. Ennélfogva január 21-én kelt II. Ang. 2001. geh. Op. számú írásom értelmében ismételten kérem a legnagyobb lőszermegtakarítás elrendelését. Sürgősen kérem, hogy ezt az alárendelt csapatokkal közölje. 581. Op."

Az alárendelt hadseregeket értesítettük és e szerint utasítottuk.

A hadseregfőparancsnokság január 11-én kelt 195. Op. sz. fölszólítására az erdélyi úgynevezett tigris önkéntes zászlóaljról az 1. hadsereg alábbi jelentését továbbítottam a hadseregfőparancsnoksághoz :

„Az erdélyi önkéntes portyázó zászlóalj a 10. honvédgyalogezred kötelékébe tartozik és három százada a Hosszuhavas (△ 1557) — Rakottyás szakaszán állásban, egy század a tartalékban van. Szolgálata a gyalogságéval egyenlő. Legénysége mind fiatal, de legnagyobbrészt már szolgálatköteles. Kiképzésük csak a legszükségesebbre szorítkozott ; gyenge. Elnevezésük : „önkéntesek" nem födi egészen a valóságot, mert 836 fő közül 800 had- és szolgálatköteles. Ezek közül 732 tűzvonalbeli szolgálatra, 68 segédszolgálatra alkalmas. Székelyek nagy kisebbségben vannak, a többieknél legtöbb esetben más mellékkörülmények játszottak valószínűleg toborzásuknál közre, például kalandvágy, továbbá a különleges viszonyoknak általánosan ismert izgató hatása lehet jelentkezésük oka. Parancsnokuk, *Windisch-Graetz* Lajos herceg és helyettese, mult év december közepe óta mint országgyűlési képviselők távol vannak az arcvonaltól. Most Wodianer százados a parancsnok, aki nagyon derék és ügyes férfi, de egyedül semmit sem képes elérni !

Ezért is kérte a Daubner-csoport, hogy egy derék törzstiszt álljon parancsnokul a zászlóalj élére.

Ennek a csapatnak fogyatéka fölállítása óta 200 főre rúg, tehát az állomány egyötödére. Legnagyobb részt betegek voltak ; egy megszökött és három megcsonkította magát.

Hogyha a zászlóaljhoz tartozó parancsnokokat nem rendelik mielőbb vissza, a hadseregparancsnokság a zászlóalj föloszlatását és állományának a 39. honvédhadosztályba való olvasztását javasolja."

Én a jelentést így véleményeztem :

„A zászlóaljnak eddig nem volt alkalma különös teljesítményekre. Különben is szándékosan állíttattam az arcvonal csendes szakaszára."

„A nagy fogyaték csökkenni fog, amint a fárasztó hegyi szolgálat a gyengébb elemeket kiselejtezi. Nem szolgálatkötelesek önként mostanában aligha fognak jelentkezni, illetőleg pótlás gyanánt szolgálattételre megnyerhetők valószínűleg nem lesznek, hacsak a hiányokat idősebb korosztályokból nem akarjuk kiegészíteni."

„Kívánatos, hogy vezetőjük, úgy amint megígérték, nemsokára visszatérjen az arcvonalba, ellenkező esetben helyettes kinevezését kellene javasolnom. Semmiesetre sem értek egyet a zászlóalj fölöszlatásával, mielőtt alkalma lett volna teljesítőképességét bemutatni. Legközelebb mostani szakaszából a 39. hadosztályba fogom áthelyezni."

József főherceg vezérezredes, arcvonalparancsnok s. k."
(195. Op.)

Erre a hadseregfőparancsnokság azt felelte, hogy javaslatommal egyetért. (581. Op.)

Kövess vezérezredes, a 7. hadsereg parancsnoka, 508. Op. II. Ang. számú rendeletemre ezt jelenti:

„Az oroszok több órai tüzérségi előkészítés után a ⌖ 1234-es támpontba behatoltak. A hadosztálytartalékok, melyek mindjárt a nehéz lövegtűz kezdetekor a ⌖ 1234-re lettek irányitva (7. honvédhuszárezred, 1. vadászzászlóalj) és a Papp dandárnak tartaléka (a Landsturm csendőrezrednek egy fél zásszlóalja) ellentámadásra csoportosultak. A gyalogsági támadás heves tüzérségi előkészítés után, hajnali 1 órakor indult meg. Körülbelül 200 lépésre megközelítette a támpontot, de nem volt előbbre vihető, mert az oroszok a támpontban számos gépfegyvert helyeztek el. A nyílt terepen, világos nappal, 200 lépésre az ellenségtől, nagy veszteségek nélkül lehetetlen megállani. Ezért elrendelték a támadócsoport visszavételét a ⌖ 1217, ⌖ 1134 és körülbelül 1000 lépésre keletre a ⌖ 1180 vonalába."

Az ellentámadás módjával nem érthetek egyet. Én a XI. hadtestnek ezt a parancsot küldtem:

A jövőben, a harcvezetésnek a következő szempontokhoz kell ragaszkodnia. Legelső küzdővonalunkat úgy kell megválasztani, hogy a védelemre előnyös legyen. Következésképen a harc célja ennek a vonalnak megtartása, de nem az első vonalban, hanem az első vonalért vívott küzdelemben. (Lásd Op. 158. számú rendelettel kiadott „Grundsätze für die Führung der Abwehrschlacht" című szabályzat 15. pontját.)

Ha az ellenség legelső vonalunkba behatol, úgy közvetlen közelben készentartott tartalékokkal, minél előbb elindított ellenlökéssel kell kidobni, ha azonban messziről odahozott tartalékokkal

csak órák multával fogunk hozzá az elvesztett állás visszafoglalásához, úgy ez se nem ellenlökés, se nem ellentámadás, hanem egy legalaposabban előkészítendő támadás. (Az alagúttámpont visszaszerzésére irányult vállalkozás január 27-én nem volt ellentámadás, hanem minden részletében alapos és tervszerű előkészítést kívánó új támadás, mint hogyha például a legközelebbi napokban Mestecanesci (⌖ 1252) magaslat visszafoglalásáról volna szó. Éppen így a ⌖ 1234-es magaslat visszafoglalását a messziről odahozott tartalékokkal, erőkkel nem ellenlökés alakjában, hanem tervszerűen kidolgozott és előkészített támadással kellett volna megoldani.)

Midőn én január 27-én délután 2 óra 30 perckor Op. 164/2. számú parancsomat kiadtam, mely így hangzott: „Vonalunkat még ma vissza kell foglalni," csak annyit tudtam, hogy az ellenség századszélességben tört be az alagúttámponttól nyugatra. Ezt a helyi betörést ellenlökéssel kellett volna ellensúlyozni.

„A védelemnek a mestecanescii szakaszban való vezetésére vonatkozólag a fönt idézett parancs 6. pontjára utalok. (612. Op.)"

Foglyok vallomása szerint, a mestecanescii szakaszon a támadásnak folytatása lesz.

„A mestecanescii helyzet megítélését röviden ismétlem: „Az ott levő csapatokon kívül még 6—8 zászlóalj erősbítésre van „föltétlenül szükség, hogy a régi helyzetet helyre lehessen állítani. „Nekünk egy zászlóalj sem áll rendelkezésünkre, nincs egy szál „ember harcbavethető tartalékom. A 7. hadseregnek valahogyan „segíteni kell magán; bár olyan gyéren vannak megszállva állá„saink, hogy további ritkításnál a legfenyegetőbb veszélyt idéz„heti föl ez a helyzet. Azzal az erővel, ami most pillanatnyilag a „Mestecanescin van, a mostani állásokat meg lehet ugyan tartani, „de a támadás reménytelen kaland számba menne. És mégis, ha „én az oroszok további előnyomulását meg akarom akadályozni, „akkor föltétlenül a régi állásomban kell azt megtennem; ehhez „pedig a vízválasztó gerincet kell elfoglalnom."

„Derék csapataim egynéhány sikeres vállalkozást hajtottak „végre, melyek az ellenségnek nagy veszteséget okoztak. Külön„ben nincsen fontosabb újság."

„Elrendelem, hogy a 7. hadsereg mélyebbre tagozza állásait, „mert ezek eddig legnagyobbrészt csak az 1. védővonalból, azaz „egy lövészárokból állanak. Egy egész árokhálózatnak kell kelet„keznie. Meglepő kis támadásokat kell csinálni, hogy előnyös „terepszakaszokat foglaljunk el. Ezeket gyakran meg kell ismé„telni, természetesen mindig más és más helyen. Ha jól vannak „megszervezve, úgyszólván veszteség nélkül lehet végrehajtani.

„A mi küzdelmünk szívós, lépésről-lépésre haladó nyomás, melyet „a technika minden eszközével kell előkészítenünk és folytatnunk. „Ez szükséges, akár támadó, akár védő harcot folytatunk. Szintúgy „a parancsnokoknak különös kötelességévé teszem, hogy mindent „elkövessenek, hogy lehetőleg mindenkinek legyen tartaléka. „A védelemnél alapelv az, hogyha az ellenség betör állásainkba, „a közelben levő tartalékkal azonnal ellenlökést csinálva, kidobjuk. „Ha széles darabon tör be, akkor egy elébevetett vonallal kell „továbbhaladását meggátolni és alaposan átgondolt, mindenben „a legapróbb részletekig előkészített és minden rendelkezésünkre „álló harceszközzel végrehajtott nagyméretű ellentámadással kell „elvesztett állásainkat visszafoglalni. Ettől a két alapelvtől nem „szabad eltérni."

Az orosz V. lovashadtestet Suczawán állapították meg; az orosz III. lovashadtest a Pruth mögött pihen.

Paschen tábornok, a német 1. hadosztály parancsnoka, a mestecanescii szakaszon átvette a parancsnokságot.

Budapest, február 2.

„Gyertyaszentelő boldogasszony-napja! Nagy hideg és hó-„vihar! Korai tavaszt jelent. Arcvonalamon nyugalom van."

„Folyton Tisza mai kihallgatására kell gondolnom. Kemény „harc lesz, mely — reménylem — azzal fog végződni, hogy Tisza „legalább a háború végéig megmarad mai állásában."

„Ő Fölsége telefonoztatott, hogy a megígért távirat csak „éjjel fog jönni, mert tárgyalása Tiszával esti 7 óráig tartott. „Bizton nagy nehézségek voltak. Éjfélkor kaptam a következő „táviratot:"

„'Miután a megbeszélések ma meglehetősen késő estig tar-„tottak, nem tudtam még véglegesen dönteni. Holnap újra fogok „Neked táviratozni és kérlek várj addig mindennel! Károly.'"

„Tehát Tisza, mint előre sejtettem, az elhatározást meg-„akadályozta. Nagyon kíváncsi vagyok, hogy mi lesz most?!"

Jelentések: A Gerok-seregcsoportnál lövegtűz, mely a Sunkel-csoportnál időközönkint meglehetősen élénk volt. Az 1. had-seregnél erős ellenséges járőröket vertek vissza, éjjel a Csobános és Camuga-völgyben, továbbá a Batca Neagratól (△ 1234) északra. A mi járőreink, az egész VI. hadtestem előtt, orosz megszálló csapatokat állapítottak meg.

Az 1. hadseregparancsnokság arra a kérdésemre, hogy a Litzmann-csoport szakaszában a Magyaros (△ 1340) vissza-

foglalására történő előkészületek mellett, a Muntele Farcu mare (△ 1503) és mica (⊹ 1370), továbbá a Piricske hegy (△ 1324) visszafoglalására is történnek-e már előkészületek és a XXI. hadtestnél hol készül állásjavítás? azt feleli, hogy:

„Előkészületeink a Muntele Farcu mica (⊹ 1370)—⊹ 1295 visszaszerzésére folynak. A Muntele Farcu marenál (△ 1503) egyelőre állásjavítást nem tervezünk. A Faltueanutól (⊹ 1244) délre árkok előretolásával a javítás már folyik. A XXI. hadtestnél a következő állásjavítást tervezzük: a 72. hadosztály jobbszárnyán az állás előretolása a mostani tábori őrsvonalba: Dealul Ghimiloinisului (⊹ 1188)—Peatra Luciului (⊹ 1171)—Határkő (1256), az állás már munkában van. Kisebb vállalkozások Pietra Arsanál és Verful Harlagiin (△ 1581), hogy az ottan közel férkőzött ellenséget visszaszorítva, táboriőrsvonalunkat előbbre toljuk. (609. Op.)"

A 7. hadseregnél ma is lassú ellenséges lövegtűzben állott a Papp-dandár északi szárnya és egyes részek mögötte is. A hadsereg arcvonalának egyes részein kölcsönös mérsékelt lövegtűz, különben nyugalom volt.

Kövess vezérezredes jelentésére ezt az utasítást küldöm:

„Január 17-i Op. 316. számú rendelkezésemben utaltam arra, hogy másként alakult nyugati harctér tapasztalatai nem vihetők át minden megfontolás nélkül a mi viszonyainkra. A nyugat nagy védőcsatájában a csapatok száma és műszaki fölszerelése többnyire egészen más alapon áll, mint az amelyre mi vagyunk kénytelenek építeni. Nem mindenütt áll rendelkezésre a különleges iskolákban kiképzett gyalogság, mely legalább a vezetők, alvezetők s a legénység nagy részével, a legnagyobb követelményekkel is meg tud birkozni."

Különösen a hegyiháborúban gyakran egészen lehetetlen az első vonalban vívott harcot az első vonalért való harcra átváltoztatni, mert a mindenkor működő tüzérmegfigyelés az első vonalban követeli a harcot. Hogy ezt az ellenség megsemmisítő tüze alatt nem szabad olyan sűrűn megszállani, hogy a gyalogság elmorzsolódjék, azt 316. Op. szám alatt kifejtettem; de az ugyanakkor tudomásul adott alapelvhez is ragaszkodni kell, hogy tudniillik *az ellenséges rohamnak a legelső vonalat megszállva kell találnia.*

Mindenképen elhibázott dolog volna, a sok tüzérmegfigyelőt szűk területen erős tűzbe állítani, mert akkor a döntő pillanatban a megfigyelés csődöt fog mondani. A megfigyelésnek több helyről kell biztosítva lennie. (Segédmegfigyelők).

A hadseregparancsnoksággal egyetértek abban, hogy nyomatékosan kell gondoskodni arról, hogy a tartalékok közel legyenek; ezért a vezetőket személyesen kell felelőssé tenni. Az ellentámadás alkalmazásában is egy nézeten vagyok, az Op. 195. számban fölsoroltakat illetőleg.

Hogy a nyugati német arcvonalat nem ismerő vezetők ingadozásait és az ottani — ide sehegyse illő — elveknek a mi viszonyainkra való alkalmazását elkerülhessük, nem hagyhatom jóvá a mi viszonyainkra vonatkozólag a német hadvezetőség kiadásában megjelent „Grundsätze für die Führung der Abwehrschlacht im Stellungskriege" című szabályzatot s annak kiadását nem helyeslem.

Mivel a hadosztályparancsnokok ezekből a „Grundsatz"-okból néhány talán találó kezdeményezést már magukévá is tehettek, kérem, hogy a nekik kiadott német szabályzatot a német összeköttetiszteknek visszaküldés végett adják át.

József főherceg, vezérezredes s. k.
(612. Op.)

A 7. hadseregparancsnokság, a hadseregfőparancsnokságnak már január 31-én küldött sürgönyét kiegészítve, újra sürgősen jelenti egy hadseregtartalék szükséges voltát.

„1916 decemberének végén a 7. hadsereg helyzete olyan volt, hogy a hadseregparancsnokság arra számíthatott, hogy az akkor ott levő erővel a birtokában levő állásokat még egy erős orosz támadással szemben is meg tudja tartani. A hadseregparancsnokság azt tervezte, hogy a harcilétszám javulásának arányában, 2—3 zászlóaljat Kőrösmezőnél, Kirlibabánál és a XI. hadtest körletében hadseregtartalékul állíthat majd föl. Ilyen tartalékok föltétlenül szükségesek, hogy ha azt kívánják, hogy a hadsereg arcvonalát egészben megtartsuk."

Azonban az események január 3-án, 27-én és 30-án, a mestecanescii szakaszon a hadsereg helyzetét lényegesen megváltoztatták. Körülbelül 14 kilométer arcvonalszélességben az új állás hátrányosan fekszik és hetek fognak elmúlni, míg ez műszakilag csak félig-meddig kiépül.

Ennélfogva ez a szakasz állandóan annyi erőt fog fölszívni, hogy a hadsereg kizártnak látja, egy csak félig-meddig elegendő tartalék előteremtését. 5—6 zászlóaljnyi tartalék azonban okvetlenül szükséges, hogy a hadsereg orosz támadás esetén a siker reményével állja meg a helyét.[1] Egy ilyen aránylag szerény tartalék megteremtése nélkül a hadsereg 250 kilométer széles arcvonalának szilárdsága határozottan kérdéses.

Annak, hogy a tavaszi küzdelmeket eredményesen megvívhassuk, elengedhetetlen föltétele ez, aminek két lehetősége van:

a) egy dandár állandó kiutalása a 7. hadsereghez, vagy

b) egy gyaloghadosztály átmeneti beosztása, hogy a helyzetet Mestecanescinél rendbehozza. Ezután ez a hadosztály újra

[1] Lásd az eseményeket az 1916 november végi orosz mentesítő offenzíva alkalmával; akkor is a német 49. tartalékhadosztály 6 zászlóaljának odavitelével kellett a 7. hadsereg részére tartalékerőt teremteni.

visszaadható lenne és a hadsereg ezen kívül a szükséges tartalékokat maga tudná összevonni.

A hadseregparancsnokság kéri a hadseregfőparancsnokságot, hogy a két indítvány egyikét teljesítse. (616. Op.)"

Erre a hadseregfőparancsnokság ezt táviratozta nekem:

„A 7. hadseregparancsnokság két táviratára vonatkozólag (Op. Nr. 191/2. január 31. és Op. Nr. 209/2. február 2.) utasítom a József főherceg arcvonalparancsnokságot, hogy az itteni január 31-i Geh. Op. Nr. 230. értelmében cselekedve, tartalékokat teremtsen, amit az 1. hadsereg déli szárnyán fennálló viszonylag előnyös erőviszonyok lehetővé tesznek. A hadseregfőparancsnokságnak nem állanak erők rendelkezésére, hogy a 7. hadsereget megerősítse (616. Op. II. Ang.)"

Megjegyzem, hogy a hadseregfőparancsnokságnak Op. 230. számú január 31-i parancsa a hadseregarcvonalparancsnoksághoz nem érkezett meg.

Erre a 7. hadseregparancsnoksággal közöltem, hogy az A. O. K.-nak nem állanak rendelkezésére erők, hogy a 7. hadsereget megerősítse. A hadsereget kérem annak közlésére, hogy mely csapatok fogják a német 1. gyaloghadosztálynak a XI. hadtesthez eddig eltolt részeit követni.

A XI. hadtest előbbi állásainak legalább is apránkénti visszaszerzését, a mostani helyzetben meg kell, a 7. hadsereg rendelkezésére álló erőtől követelnem. (616. Op.)

Közben én egy hadosztály kiutalását személyesen kértem Ő Felségétől a 7. hadsereg részére. Erről azonban elvből nem értesítettem a 7. hadsereget.

A 7. hadseregparancsnokság állásjelentései az alábbi megjegyzésekre indítottak, melyeket úgy a 7., mint az 1. hadseregnek és a Gerok-seregcsoportnak kiadattam:

„A hadtestek és a 16. gyalogdandár állásjelentéseit visszaküldöm."

A legtöbb szakaszban hiányzik még az erődítések mélységbe tagozása. Amennyire a térképről meg lehet ítélni, ez sokhelyütt a mostani küzdelmiállás előrevitelével lesz elérhető, úgy, hogy a mostani első vonal másodikká, vagy harmadikká váljék az első állás-sávban. Ahol ez az előretolás nagyobb harc nélkül jobb védelmi lehetőségeket szerez, a támadószellem ápolására máris elrendelhető, minthogy terepnyerésre általábanvéve mindig törekedni kell. Azután az előretolt biztosító osztagok mindenekelőtt összekötőárkokkal ellátott erős zárt támpontokat létesítsenek; ezekből fokozatos szaporítással vonalakat kell fejleszteni.

A hátsóterep szándékolt kiépítésében az első állásnak egyelőre támpontszerű második és harmadik vonala nem mindenütt domborul ki elég világosan. A védő szívós, lépésenkénti küzdelmét még jobban hangsúlyozni kell, annál is inkább, minthogy az ellenség többnyire nincsen abban a helyzetben, hogy az első

vonal elfoglalása után, rögtön a további áttöréshez fogjon. Kell, hogy közvetlenül maga előtt újabb ellenállásra találjon. Ehhez megkapaszkodási lehetőségeket mielőbb létesíteni *kell*. Éppen a hegységben az olyan zárt támpontok, melyek az ágyútűznek nincsenek erősen kitéve és külön megválogatott parancsnokok alatt állanak, gazdagon vannak lőszerrel és élelemmel ellátva, soká tudják magukat önállóan tartani. A fogódzópontok adják a hátsó vonalak és állások vázát.

A lépésenkint való küzdelem szándékának nem felel meg a munkaerő messze hátul való alkalmazása, mindaddig, míg az első vonalak nincsenek teljesen védhetően kiépítve.

A közelharc eszközeiről és a tüzérség oldalozó hatásáról, különböző szakaszokban fokozottabban kell gondoskodni. Elő kell készíteni az erősbítésül érkező ütegek és aknavetők helyét.

Olyan terepen, mely megfigyelt ellenséges lövegtűznek van kitéve, a lövegtűz ellen védelmet nyujtó férőhelyek jobban megfelelnek, mint a faházak. Utóbbiak nagyon értékesek lehetnek az erdőben, gyakorlott alvezetők kezében.

A többízben elrendelt riadógyakorlatok — tüzérséggel és gyalogsággal — lehetővé teszik, hogy felismerjük és ki is küszöbölhessük mindazokat a hibákat, melyek az állás megválasztásában, annak megszállásában, a szomszédos csapatok egymásbakapcsolódásában, a tartalékok fölállításában, a közös összeköttetések létesítésében adódnak. A küzdelemben, a harcban előforduló nehézségek (a távbeszélő megszakadása, a tüzérség hatásának és megfigyelésének kimaradása, stb.) gyakorlatot kívánnak.

Fönntartom magamnak azt, hogy a dandár, hadosztály és hadtestparancsnokoktól rövid gyakorlati tudósításokat követeljek.

Minden zászlóalj, ezred, dandár és hadosztály szakaszán rövid összefoglalást kell az uralkodó viszonyokról szerkeszteni, melyeket azután ellenőrizni is kell. Ezeknek összehasonlítása, illetőleg kicserélése értékes versengést fog szülni. Ezeket az összefoglalásokat az új csapatoknál az új vezetők mielőbb rendszeresítsék.

Sürgősen szükséges az állások erősségének fokozása, hogy tartalékokra tegyünk szert, egyrészt azért, hogy a csapatnak szolgálatát időközi felváltással megkönnyítsük, másrészt, hogy a parancsnokok befolyása a harc vezetésére biztosítva legyen.“ (Op. 599.)

Budapest, 1917. február 3.

„Nagyon nyugtalan vagyok, mert tétlenül itt Budapesten „kell ülnöm és egy reménytelen ügy kétes végére várnom. „Ezalatt hadseregarcvonalam parancsnok és vezérkari főnök „nélkül van és Badenből nincs hírem. Legjobban szeretnék repülő„gépre ülni és Marosvásárhelyre csapataimhoz repülni.“

„A jelentések szerint a Batca Neagran (△1243) egy kisebb „ellenséges támadást vertek vissza. A 7. hadsereg jelenti, hogy az „1. hadosztály még két zászlóaljat állít a mestecanescii szakaszba. „Az összezúzott 5. honvéd-lovashadosztályt a 6. lovashadosztály „váltja föl. Igy a mestecanescii szakaszon az ellentámadást az „egész 12. gyaloghadosztály (a 3. gyalogezredet kivéve), a 6. lovas- „hadosztály, azután az 1. német hadosztály öt zászlóalja, egy „utászszázada és ¾ aknavetőszázada fogja végrehajtani (Op. 616.). „Helyes, de a tűzérségi és aknavető előkészítés a fődolog. Erről „is jelentést követelek."

„A katonai irodát megkérdezem, hogy mikor kapok hírt „Ő Fölsége döntéséről."

„Válasz : 'Schonta korvettkapitány éjfélkor érkezik Ő Föl- „sége levelével Budapestre.' "

A Gerok-seregcsoportnak és az 1. hadseregnek ezt az utasítást küldtem :

„Ugylátszik, hogy ellenséges fölváltások vannak folyamatban a Gerok-seregcsoport és az 1. hadsereg déli szárnya előtt. Különösen fontos, hogy ott élénk legyen a földerítés és foglyokra tegyünk szert. Op. 630."

Ma ezt a — már előre jelzett — előterjesztést tettem a hadseregfőparancsnokságnak :

„1. A 7. hadseregparancsnokság február 2-i 209/2. számú kérését, kivételesen közvetlenül terjesztette a hadseregfőparancsnokság elé, mert tudja, hogy a hadseregarcvonalparancsnokság ezidőszerint nem tud olyan erőt felszabadítani, amelyet a 7. hadsereghez utalhatna. Igy én csak utólagosan tudok ebben állást foglalni."

2. Noha még nincsen megállapítva, hogy a hadsereg rendelkezésére álló erővel lehetséges-e a helyzetet lassacskán helyreigazítani ; parancsot kapott a hadsereg, hogy feltétlenül tegyen meg mindent, hogy a maga erejével visszafoglalhassa az elvesztett állásokat és újból küldjön nekem erről jelentést ; mégis úgy ítélem meg a helyzetet a 7. hadseregnél, hogy — úgy amint azt én Ő Felségének élőszóval már előadtam — csakis egy újabb hadosztály kiutalása esetében — tehet eleget ennek a föladatnak. Ez a hadosztály különben mint tartalék, akkor is szükséges lesz a hadseregarcvonalnál, hol most csak egyes századok állanak tartalékként rendelkezésre, amikor a tavasz a várható orosz támadást lehetővé fogja tenni.

3. Hosszabb idő óta fontolgatom azt a kérdést, hogy az 1. hadsereg déli szárnyából erős hadseregarcvonaltartalékot alakítsunk. Ezt azonban nem lehet remélni, mert :

a) a hadosztályok ütközetlétszáma még hosszú ideig tetemesen a megszabott létszám alatt marad,

b) a pótlásokat semmi szín alatt sem szabad teljes kiképeztetésük előtt beállítani,

c) a betegségek a kevéssé kiépített állásokban naponta csökkentik az állományt,

d) az állásépítés folytatását nem szabad nagyobb erő kivonásával lassítani,

e) az 1. hadseregnek föltétlenül vissza kell elvesztett állásait Magyaroson (△ 1340), Muntele Nemirától (△ 1627) északra és a Piricske-hegyen (△1324) foglalnia, mert az ellenség ezekről a mostani állásokat erősen veszélyezteti és csapatainknak létföltételeit tetemesen megnehezíti. És éppen a vállalkozásra felkészült 1. hadsereg déli szárnyának megszilárdítása, legalább is olyan sürgős, mint a mestecanescii helyzet helyreállítása, mert az 1. hadsereg déli szárnya az általános helyzet keretében még inkább ki van téve egy orosz támadásnak.

4. Az ottani január 31-i keltezésű Op. Geh. Nr. 230. még nem érkezett meg a hadseregparancsnoksághoz, amit azonnal az Op. Nr. 38.222. vétele után jelentettem is. 616. Op. III. Ang."

Budapest, február 4.

„Hajnali 2 óráig vártam a szárnysegédre. Schonta megérke-
„zett és átadta a király sajátkezű levelét (lásd tapolcsányi levél-
„táramat), mely azt mondja, hogy igen nehéz volt Tiszával tisz-
„tába jönni, aki a választójogot illető álláspontjában rendíthetet-
„len ; az ő tervét nem fogadja el és egész pártjával — az abszolut
„többséggel — ellenzékbe megy, ha ezen az alapon ejtik el őt.
„Ennélfogva a király elodázta a döntést és Tisza egyelőre még
„marad. A király levele jóleső meleghangú és a végén arra concluded-
„dál, hogy nem ejti el tervét és majd, ha jobban tájékozódott,
„újból fog engem hivatni ; addig ne tegyek semmit ebben az
„ügyben, hanem utazzam vissza Marosvásárhelyre. Még szóval
„megüzente, hogy most kívánatosnak látja, hogy ne találkozzam
„Tiszával. Ez kellemetlen érzést ébresztett bennem, mert megint
„nem az egyenes, őszinte út, melyen járni kell ilyen esetben.
„De ezt a gondolatot elűzöm lelkemből."

„Amennyire fáj nekem, hogy feleségemet és gyermekeimet
„most nem láthatom, oly igen nagyon boldoggá tesz az a tudat,
„hogy hivatásomat folytathatom és hazám szent határainak
„védelmét továbbra is én vezethetem, politikai vezetése pedig
„a nagyeszű, erélyes és igaz magyar Tisza kezében marad továbbra

„is. Ez a legjobb, legokosabb megoldás. Csak attól tartok, hogy „az intrikák megint csak megindulnak és királyunk bizalmát „iránta végleg megingatják."

„A hadseregfőparancsnokság alább idézett rendelettel most „negyedszer utasította vissza azt a kérésemet, hogy egy had- „osztályt adjon tartalékul nekem. Boroević-nél most öt hadosztály „van tartalékban,[1] ami az eddigi 10 csata alatt soha sem volt. „A főparancsnokság egyszerűen kijelenti, hogy semmi néven „nevezendő erősbítésre nem számíthatok. A 17. hadosztályt még „cserébe sem adják ide, pedig boldogult királyomnak ez az ígérete „ismeretes. Remélem, megmondják a csapatoknak, hogy nem én „szegem meg ezt az ígéretet ; halálos bűn a dicső magyar csapatot „a rettenetes Doberdón végleg elvéreztetni, holott minden más „hadosztályt pár hónapi ottléte után fölváltanak. Sötét árnyékot „vet mindez a jövőre."

„Az én arcvonalam mind gyérebb lesz, mert temérdek a „beteg s bizony veszteségeink is vannak. A jövőben is, úgy mint „eddig, el fogunk mindent követni, hogy a Kárpátok szent vonalán „át ne eresszük az ellenséget."

„Este 9 órakor nagy megnyugvással, mondhatnám örven- „dezve utaztam el."

A német legfölsőbb hadvezetőség II. c. 46.084. Op. számú rendeletére a hadseregarcvonalparancsnokság ezt jelenti :

„Elcsendesült arcvonalakon az orosz általában mindig csak kevés lőszert használt el. A tűz további gyengülése itt nem állapítható meg. A Gerok-seregcsoporttal szemben az élénkebb ellenséges tüzelés tovább tart ; éjjel és rossz légköri viszonyok között erősebb zavarótűz is volt. Nem észleltünk olyan kísérleteket, mintha kisebb vállalkozásokkal tüzérségünket tüzelésre akarnák csábítani. 581. Op."

A Gerok-seregcsoportnál csekély ellenséges lövegtűz volt a Casinu-völgyében. A mi részünkről élénk járőrtevékenység volt. Fölváltást az északi szárny előtt eddig nem lehetett észrevenni.

Az utóbbi napok hóviharai az utánszállítást tetemesen megnehezítették és az állás kiépítését meglassítják.

Az 1. hadseregnél mérsékelt kölcsönös tüzérségi harc volt. Az Uz völgyében egy orosz-román járőrt ismertek föl.

7. hadsereg : a XI. hadtest déli szárnyán, a Valeputna országúttól északra, eredményesen hajtották végre járőreink az elrendelt vállalkozásokat.

[1] 106. Landsturm-, 43. Schützen-, 10., 48. és 9. hadosztály.

Ezenkívül valamivel élénkebb lövegtüzet leszámítva, mely a német 1. gyaloghadosztály és a tatárhágói állások ellen irányult, nem volt semmi nevezetes esemény.

Elrendelem, hogy részletesen és idejekorán tájékoztassanak a legalaposabban előkészítendő támadás végrehajtásának módjáról, melyet a német 1. gyaloghadosztály fog csinálni. (A gyalogság csoportosítását, a tüzérség állásait és céljait, illetőleg terét, akarom pontosan tudni.) 646. Op.

Február 2-án kelt 616. Op. III. Ang. számú előterjesztésemre a hadseregfőparancsnokság ezt a feleletet küldi:

„A hadseregarcvonalparancsnokság nézetét a 7. és 1. hadseregről Ő császári és apostoli királyi Felsége legkegyelmesebben tudomásul vette.

Amint az Op. Geh. 230. számú január 31-i keltezésű — küldönccel február 1-én elküldött — átiratból tudomásul venni méltóztassék, a cs. és kir. hadseregfőparancsnokságnak a keleti arcvonal részére nem állanak rendelkezésére tartalékok. A német legfelsőbb hadvezetőség nem mondott le a 187. gyaloghadosztály elszállításáról, noha annak meghagyása végett közbejártunk. Ennek megfelelően az 1. és 7. hadseregre háramló föladatokat sürgősségük szerint kell majd egymás után megoldani. Az erre alkalmazandó erők csakis a hadseregarcvonalból vehetők. 632. Op."

A 7. hadseregparancsnokságot erről megfelelően értesítem. A hadseregarcvonalparancsnokság se ígérheti a 7. hadsereg megerősítését a Gerok-seregcsoportból vagy az 1. hadseregből. Ennek folytán a 7. hadsereg kövessen el mindent, hogy saját erejével visszaszerezze és helyreállítsa az elvesztett állásokat s legalább is lassacskán megjavítsa a helyzetet. A vállalkozásokat egyrészt szigorú aprólékossággal kell előkészíteni, másrészt azonban az időveszteség az ellenséget megerősíti és az ellenséges támadások folytatásánál az ellenségtől való állandó függést idézi elő. 632. Op.

A hadseregfőparancsnokság Op. Geh. 230. számú leirata, melyre hivatkozott, de amelyet a hadseregarcvonalparancsnokság idejében nem kapott meg, a következő:

„Egybehangzó hírek szerint arra számíthatunk, hogy az entente — előreláthatólag már tavasszal — a legszélsőségesebb eszközök latbavetésével, minden arcvonalon egyszerre indítja meg a támadást.

Ennélfogva a mi részünkről aligha lesz lehetséges arcvonalaink egyikét a másiknak rovására tartalékkal megtámasztani.

Igy tehát minden hadseregarcvonalnak arra kell törekednie, hogy a birtokában levő állások föltétlen megtartására elegendő ereje legyen. A különösen veszélyeztetett vagy szorongatott arcvonalrészek megtámasztására vagy gyors megsegítésére és helyi sikerek idejekorán való helyreigazítására szükséges tartalékokat, minden hadseregarcvonal, hadseregcsoport, illetőleg had-

sereg, saját csapataiból jókor alakítsa meg és tartsa megfelelően készen.

A hadseregfőparancsnokság aligha lesz abban a helyzetben, hogy egy bekövetkező szerencsétlenségnél hozzája intézett segélykérésnek eleget tehessen.

A tartalékok készentartásán kívül, a leggondosabban kell megtenni mindent, ami a biztos ellenállóképességet fokozhatja és az intézkedések végrehajtását a legnagyobb eréllyel, szigorúan kell ellenőrizni.

Utóbbi vonatkozásban a felsőbb parancsnokok személyes föllépésének és beavatkozásának kell biztosítania azt, hogy olyan jelenségek, mint a mult évben Lucknál előfordultak, ki legyenek zárva.

A csapat szellemét, kiképzését, valamint anyagi jólétét is, minden eszközzel elő kell segíteni és arról is kell majd gondoskodni, hogy a szolgálatot szigorúan kezeljék, továbbá hogy különösen a legelső küzdővonalban ellenséges támadás esetére biztosítva legyen az a megbízhatóság és tájékozottság, mely kizár minden olyan jelenséget, aminők az imént említettek voltak.

Ő császári és apostoli királyi Fölsége legfelsőbb parancsára a Jenő főherceg tábornagy, József főherceg vezérezredes és Böhm-Ermolli vezérezredes hadseregcsoportparancsnokság, az összes cs. és kir. hadseregparancsnokságok, a XII., XIX. és XX. hadtestparancsnokság február közepéig közvetlenül a hadseregfőparancsnokságnak kimerítő jelentést tesznek az említett parancs értelmében foganatosított rendszabályokról és a csapatok fizikai és erkölcsi állapotáról, kiképzéséről, harcértékéről, a felsőbb vezetők minőségéről, a csapat harcezközökkel és élelmezéssel való ellátásáról, egészségi állapotáról, stb., stb., egyszóval a döntő harcra mértékadó minden tényezőről.

Ehhez a tudósításhoz az 1 : 200.000 általános térképbe berajzolt részletes helyzetrajzot kell csatolni. Legfelsőbb parancsra :

Conrad tábornagy s. k." (640. Op.)

A hadseregarcvonalparancsnokságnak a fenti parancshoz fűzött toldaléka (zu Op. geh. Nr. 230.) ez :

A hadseregparancsnokságokat és a Gerok-seregcsoportot fölszólítom, hogy minden számításba jövő kérdés beható méltatására kérdőívet adjanak ki, mely szerint a készenlétet pontonkint részletesen ellenőrzik és kiegészítik. A kérdéseket távirattal tudassa, hogy összehasonlítás útján kiegészíthessük őket. A kérdőív általános vázlatául ezt ajánlom :

„1. Vezérek és csapatok.

2. Állások (ereje a terepben, akadályok, férőhelyek, mélységi tagozás, építőanyag, rejtett ütegek, rejtett aknavetők, megfigyelő- és parancsnoki állások).

3. Tartalékok és eltolásuk.
4. Földerítő és biztosító szolgálat a csapatnál.
5. Alapelvek a zárótűz elrendelésére és a rejtett ütegek tüzelésére.
6. Riadógyakorlatok, az állások megszemlélése a felsőbb parancsnokok és törzseikhez tartozó tisztek, továbbá az előadók által (egészségügyi főnök, gazdászati főnök, stb., stb.).
7. A csapatok kiképzése az első vonalban, a tartalékoknál és a pótlásoknál.
8. Egyes fegyvernemek (szám, lőszer, rendbentartás, rendbehozatal).
9. Közlekedés (vasútak, automobilok, úthálózat, vonatoszlopok).
10. Összekötő eszközök (távbeszélő, jelzőkészülékek, világító eszközök).
11. Repülő és léghajós osztagok.
12. Elszállásolás.
13. Élelmezés.
14. Egészségügyi szolgálat, egészségi állapot.
15. Ruházat és fölszerelés (beleértve a téli fehérneműt és lábbelit is).
16. Lovak és járóművek, állategészségügyi szolgálat.

Ezt a rendeletet megkapja : az 1. és 7. hadseregparancsnokság és a Gerok-seregcsoport. Op. 640."

Marosvásárhely, február 5.

„Egész éjjel és egész nap élénkebb ellenséges lövegtűz és „járőrharcok voltak. Este jelenti az 1. hadsereg, hogy egy ellen„séges osztag a Batca Neagratól (△ 1243) délre elfoglalta egyik „táboriőrsállásunkat, de az ellenséget ellentámadásban megvertük „és az elvesztett állást visszafoglaltuk."

„A 7. hadseregnél valamivel élénkebb harctevékenység, „Geroknál csak élénkebb lövegtűz volt."

„Vitéz 44-eseimet a marosvásárhelyi vasútállomáson üdvöz„löm. Sok ismerős arc, Šabác, Uzsok, Luźek gorny s az oroszországi „harcokból emlékezetembe vésve mosolyog rám, feszesen tiszte„legve. Örömmel köszöntöm őket, derék vitézeimet, Kiss őrmestert „és Zrinyi Miklós szakaszvezetőt, akik a komor súlyos órában, „a šabáci híd szerb végén, mellettem állva jelentették, hogy szívük „parancsolta őket ide ellém."

„Hír szerint az oroszok a tavaszi nagy támadásra 60 had„osztályt állítottak föl és nagy csapatösszevonások folynak Moldvá„ban. Ez Mackensennek és nekem szól."

Az egész keleti arcvonalon, az Északi-tengertől a Feketetengerig, fokozódik a harctevékenység.

Orosz 65. hadosztálybeli foglyok azt vallják, hogy a mestecanescii szakaszban az orosz 78. hadosztály február 5-én újból támadni fog.

A mestecanescii állásnak január 27-én történt elvesztése a 12. hadosztály harcleírása szerint, így foglalható össze :

Az 1917. január 27-i helyzetet a *18. számú melléklet* tünteti fel.

Hinke altábornagy vezénylete alatt ezek a csapatok állottak :

a) *12. gyaloghadosztály.*

24. dandár : 3. ezred II. és III. zászlóalja, két géppuskásosztag : 2154 puska ; 20. ezred I., II. zászlóalja, két géppuskásosztag : 1802 puska ; 57. ezred I., IV. zászlóalja, két géppuskásosztag : 1920 puska.

23. dandár : 56. ezred, négy géppuskásosztag : 2457 puska, 100. ezred I., IV. zászlóalja, három géppuskásosztag : 2393 puska.

b) *Hadosztálylovasság.*

4. Landwehr-dzsidásezred 3. és 4. százada és egy géppuskásosztag.

c) *Tüzérség.*

12. tábori tüzérdandár, 12. tábori ágyúsezred 1—5. ütege, 12. tábori tarackosezred 1—6. ütege, 12. nehéz ágyúsezred 1., 2., 4. ütege, 66./9., 47./7., 1./40. nehéz tarackosütegek, 2. lovastüzérosztály, 1., 2. ütege, fél 30·5 cm-es mozsárüteg, 51. tábori tarackososztály 2., 4. ütege.

d) *23. honvéd lovasdandár.*

Az 1. honvédhuszárezred két lovas-, egy lövészszázada és egy géppuskásosztaga, a 6. honvédhuszárezred három lovas-, 3 lövészszázada és két géppuskásosztaga, a 7. honvédhuszárezred három lovas-, három lövésszázada és két géppuskásosztaga, a 8. honvédhuszárezred három lovasszázada és két géppuskásosztaga.

e) *Közvetlenül alárendelve.*

Czernautzan őrnagy önkéntes zászlóalja : 1048 puska és egy géppuskásszázad ; a 9. honvédhuszárezred két lovas-, két lövészszázada és egy géppuskásosztaga.

f) *Műszaki csapatok.*

5./1. árkásszázad, 3./1. építőszázad, 2./22. és 9./22. népfölkelő munkásosztag.

Tartalékok.

Hadosztály és hadtesttartalék Czokanestie északi kijáratánál, az Aranyos Beszterce folyócska völgyében, a 8. honvédhuszárezred 1. százada és egy géppuskásosztaga és a 4. Landwehr-dzsidásezred géppuskásosztaga.[1]

Lisancukban a 8. honvédhuszárezred két százada és egy géppuskásosztaga ; Jakobenyben a 3. ezred II. és III. zászlóalja Rossig ezredes parancsnoksága alatt, továbbá a 9. honvédhuszárezred két lovasszázada és egy géppuskásosztaga. A ⌖ 1234-es magaslaton dolgozott a 9. honvédhuszárezred két lövésszázada.
Hadseregtartalék : a német 157./1. tartalékzászlóalj, mely útban volt Jakobenyre.

Délelőtt az ellenséges tüzérség hevesen kezdett tüzelni ; 9 órakor az alagúttámpontnál és a 6. honvédhuszárezrednél a ⌖ 1238 magaslaton, már pergőtűz volt. A ⌖ 1177 magaslaton a 100. ezred jobbszárnya és a 1169-es támpont is nehéz és középpöbű lövegek tüzében állott.

A 12. hadosztály parancsnoksága úgy látta, hogy az ellenséges pergőtüzet gyalogsági támadás fogja követni, de azt nem tudta, hogy a támadás hol lesz ? a balszárnyon a ⌖ 1238-nál, vagy a jobbszárnyon az alagúttámpont —⌖ 1169 —⌖ 1234 alszakasz ellen, vagy a középen a ⌖ 1177-nél ?

Ezért megkérdezte az északi szomszédot,[2] hogy állíthat-e Czokanestienél tartalékot jobbszárnya mögé, mert ott álló tartalékát a völgyből a ⌖ 1238-as magaslatra fel kell hozni, hogy ellenséges támadás esetén kéznél legyen.

Mivel a 8. lovashadosztály igenlő választ adott, a 8. honvédhuszárezred 1. százada parancsot kapott, hogy kapaszkodjék fel a ⌖ 1238-as magaslatra és mint hadosztálytartalék álljon ott harcra készen. A lent az Aranyos Beszterce völgyében álló többi hadosztálytartalék is parancsot kapott, hogy menjen fel a magaslatokra. Igy a Jakobenyben levő 9. honvédhuszár lovasosztályát a ⌖ 1234-es épülő támponthoz irányították, hogy ott a két lövésszázaddal egyesülve, mint hadosztálytartalék, harcra készen álljon.

Az 1. honvédhuszárezredet (melynek egyik százada állandóan hadosztálytartalék volt) a 24. gyalogdandár rendelkezésére bocsátották, mert ennek tartaléka nem volt.

A 23. dandár tartaléka a fél 100./III. zászlóalj volt, a ⌖ 1177 és a ⌖ 1176 magaslat között és az 56. ezred két százada, mely Breazatól keletre állott.

Az ellenséges lövegtűz délelőtt 9 óra 30 perckor az alagúttámponttól nyugat felé terjeszkedett az 57. ezred balszárnyán. Az ezred jobbszárnyán a ⌖ 1169 támpontot az ellenséges tüzérség már széjjellőtte.

[1] A 12. hadosztály hadosztálylovasságához tartozott.
8. lovashadosztály.

Délelőtt 10 órakor az 57. ezred összeköttetése az alagúttámponttal egyszerre megszakadt. Az ellenséges lövegtűz különösen a ⌖ 1169-es támpontra irányult nagy hevességgel.

A XI. hadtest vezérkari főnöke, Jaeger ezredes, tudatta telefonon a 12. hadosztályparancsnoksággal, hogy a hadseregtartalék — a német 157./I. zászlóalj — Jakobenyre megy és ott rendelkezésre áll.

A 24. gyalogdandár délelőtt 10 óra 35 perckor jelentette, hogy az ellenséges lövegtűz közepe és jobbszárnya ellen irányul, különösen pedig az 57. ezred 2. és 14. századára, az alagúttámpontra és az önkéntes zászlóaljra, a ⌖ 1169-es támpontnál.

A 12. hadosztályparancsnokság délelőtt 10 óra 45 perckor az Aranyos Beszterce völgyében álló hadosztálytartalékból egy zászlóaljat felküldött jobbszárnya mögé, a ⌖ 1234 támponthoz; Rossig ezredesnek meghagyta, hogy a 3. ezred III. (Chlebowsky) zászlóaljával menjen fel a ⌖ 1234-es magaslatra, a 3. ezred II. (Kobilka) zászlóalja azonban maradjon még Jakobenynél.

Délelőtt 11 óra 15 perckor az alagúttámpont és a ⌖ 1234 támpont között, puskatüzet lehetett hallani, mely 10 perc mulva megszünt.

A 12. hadosztályparancsnokság úgy ítéli meg a helyzetet, hogy az oroszok első támadása meghiusult.

A helyzet délelőtt 11 óra 45 perckor ez volt:

23. gyalogdandár. Az 56. és 20. ezrednél teljes nyugalom. A 100. ezrednél az ellenséges lövegtűz hevessége igen megenyhült. Ellenséges mozgás a dandár előtt nincs.

24. gyalogdandár. Az 57. ezrednél az alagúttámpont igen heves ellenséges lövegtűzben áll. Az ellenséges tüzérség hátrább viszi tüzét.

Az orosz 78. hadosztály a mestecanescii állást a következőképen támadta meg: a 310. ezred a ⌖ 1177 támpontot, a 309. ezred az alagúttámpontot, a 312. ezred a ⌖ 1169 támpontnak ment neki.

A 12. tüzérdandár parancsnoka délután 12 óra 15 perckor jelenti, hogy az oroszok a jobbszárny támpontjába betörtek. Tüzérségünk teljes erővel ide egyesítette tüzét.

A 12. hadosztályparancsnokság nézete szerint, a döntés az alagúttámpontnál néhány perc mulva bekövetkezik. Minthogy a megszálló csapatok megerősítésével csak fokozódnék a veszteség: a magaslaton kéznél levő erővel ellentámadást kell csinálni. Rendelkezésre állott az 1. honvédhuszárezred három százada (300 karabély) és a 9. honvédhuszárezred négy százada (400 karabély). Ez kevés lévén, az ellentámadásnak nincs nagy reménye a kívánt sikerre; ezért arra is kellett gondolni, hogyha az oroszok majd az alagúttámponton át az országút felé is folytatják a támadást, ezt északról ⌖ 1177 felől a ⌖ 953 irányában oldalba kell kapni. Az azonnal végrehajtandó ellentámadásra kéznél van a 23. gyalog-

dandár tartaléka, a fél 100./III-as zászlóalj a ⌖ 1177 mögött. Rossig ezredes éppen a ⌖ 1234-es magaslatra érkezett, hol a helyzetről tájékoztatták..

A ⌖ 1177-es alszakasz nem maradhatott tartalék nélkül; így az 56. ezrednek Breazatól keletre levő két századát, a fél 100./III-as zászlóalj helyébe, a ⌖ 1177-es alszakasz mögé rendelték.

Délután 12 óra 10 perckor ezeket az intézkedéseket adták ki:

A fél 100./III. zászlóalj parancsnokát a hadosztály vezérkari főnöke utasította, hogy tájékozódjék és csoportosuljon úgy, hogy ha az oroszok az 57. ezredet áttörve az országút felé nyomulnának, északi szárnyukra törhessen.

A 12. hadosztályparancsnokságnak a Muntii (△ 1200) magaslaton álló tudósító tisztje jelenti délután 12 óra 21 perckor, hogy csak egy orosz rohamcsapat tört be az alagúttámpontba, a támadó gyalogság drótakadályunk előtt, tüzérségünk kitünő hatása folytán fekve maradt.

Délután 12 óra 40 perc és 12 óra 50 perc között az orosz gyalogság az alagúttámpontba az 57./14. századnál az alagúttámpont nyugati oldalán, hol a lövészárok a támponttal összekapcsolódik, rohammal betört és állásában kiterjeszkedett. Nemsokára az alagúttámpont és a ⌖ 1169 támpont között is betörtek az oroszok.

Az oroszok az alagúttámpontot dél felől megkerülték és az 57./15. és 14. századot be akarták keríteni. Ezt a 3. ezrednek a 2. védővonalban a ⌖ 953-tól keletre ezredtartalékkként állott félszázada akadályozta meg. Az 57. ezred 2., 1., 15. és 14. százada, a 2. védővonalba hátrálva, a bekerítéstől megmenekült. A támpont őrségét: az 57. ezred 3., 13. és fél 16. századát (6 tisztet, 8 zászlóst és 435 fő legénységet) az oroszok bekerítették és elfogták.

A 12. hadosztályparancsnokság Rossig ezredesnek megparancsolta, hogy a ⌖ 1234 és ⌖ 1169 magaslatokon levő összes erővel[1] az alagúttámpontból dobja ki az oroszokat.

Rossig ezredes délután 1 órakor jelenti, hogy a 3./III. zászlóalj most kapaszkodik fel a ⌖ 1234-es magaslatra; az oroszok eddig a ⌖ 1169-es támpontot nem támadták meg; az ellentámadást megindította.[2]

A 12. hadosztályparancsnokság erre — nyilván a huszárok ellentámadásától a kivánt sikert nem várva — délután 1 órakor a fél 100./III. zászlóaljat ellentámadásra küldte.

Délután 1 óra 10 perckor jelentik, hogy az orosz erősbbítések Valeputna felől közelednek és az elfoglalt alagúttámponton túl, az országút felé nyomulnak. A jelentés kelte ismeretlen.

[1] 9. honvédhuszárezred 430 karabély, 1. honvédhuszárezred 380 karabély és 3./III. zászlóalja 625 puska, összesen 1435 lőfegyver.

[2] tehát csakis 810 karabéllyal (1. és 9. honvédhuszárezred 7 századával).

Erre a 12. hadosztályparancsnokság az Aranyos-Beszterce völgyében Jakobenynél visszatartott 3./II. zászlóaljat az 57. ezredparancsnokság alá rendelte és oda irányította. Albrecht alezredes[1] parancsot kapott, hogy ezzel az országút és a vasút mentén támadja meg az oroszokat.

A 12. hadosztályparancsnokság intézkedése szerint, az alagúttámpontba betört oroszokat három oldalról kellett volna megtámadni, még pedig :

Rossig ezredesnek a 3./III. zászlóaljjal, az 1. és 9. huszárokkal ⌖ 1234-től dél felől, a fél 100./III. zászlóaljnak ⌖ 1177-től észak felől és Albrecht alezredesnek a 3./II. zászlóaljjal az országút és vasút mentén szemben nyugat felől.

A német 157./I. zászlóalj Jakobenyre érkezett és utasítást kapott, hogy egy századdal zárja le Jakobenytől keletre az országútelágazásnál a völgyet ; a zászlóalj zöme a Muntii (△ 1200) magaslaton hadosztálytartalékul maradt.

Délután 2 órakor a 20. ezred mozgást jelentett arcvonala előtt, melyből arra következtet, hogy az oroszok itt is támadni készülnek.

A 24. gyalogdandár parancsnoka délután 2 óra 45 perckor jelenti, hogy az oroszok a ⌖ 1177 magaslatot is támadják.

Délután 3 órakor a 12. hadosztály megkapta a 7. hadseregparancsnokság rendeletét, hogy az elveszített állást még a mai napon vissza kell foglalni.

Az alagútban elhelyezett robbantókülönítményt az oroszok elfogták. Az alagútat nem robbantották fel.

Délután 3 órakor látni lehetett, hogy a ⌖ 1177 magaslatról géppuskáink visszavonulóban vannak.

Az ellentámadásokat nem egyszerre és nem egységesen hajtották végre. Délután 3 óra 10 perckor az oroszok már visszaverték az 1. és 9. honvédhuszárezred támadását. Rossig ezredes azt jelentette, hogy még egyszer megkíséreli az ellentámadást az önkéntes zászlóaljjal.

Az Albrecht alezredes alá rendelt 3./II. zászlóalj még útban volt és az 57./IV. zászlóalj parancsnoka éppen a vasúti kanyarodóban a ⌖ 953-tól délre levő fedezékéhez érkezett ; a fél 100./III. zászlóalj ellentámadásáról addig nem volt semmi hír.

A 12. hadosztály délután 3 óra 10 perckor Rossig ezredesnek megparancsolta, hogy az elvesztett vonalat a Muntii (△ 1200) magaslatra érkezett német 157./I. zászlóaljjal és a többi rendelkezésére álló csapattal[2] még ma okvetlen foglalja vissza.

Rossig ezredes ellentámadása következő módon folyt le : Az ezredes délután 12 óra 50 perckor jelentést kapott az önkéntes zászlóaljtól, hogy az oroszok az alagúttámpontba törtek. Erre az

[1] Az 57. ezred parancsnoka.
[2] 1. és 9. honvédhuszárok, 3./III. (Chlebowsky) zászlóalj.

1. és 9. honvédhuszárezredet a ⌖ 1169 támponton át, ellentámadásra küldte az alagúttámpontra.

A 9. honvédhuszárezred négy százada jobbról, az 1. honvédhuszárezred két és fél százada balról csoportosulva erős ellenséges lövegtűzben indult meg, előbbinek félszázada a balszárnyat, az önkéntes zászlóalj a jobbszárnyat fedezte a ⌖ 1169 támpontban.

A 3./III. zászlóalj délután 1 óra 15 perckor a ⌖ 1234 magaslatra érkezett és az erdőben ellentámadásra csoportosult.

Délután 3 órakor az önkéntes zászlóalj jelenti Rossig ezredesnek, hogy az oroszok a huszárok ellentámadását visszaverték, mire ő Czernautzan őrnagynak megparancsolta, hogy az önkéntes zászlóalj a ⌖ 1169-es támpontban vegye fel a hátráló huszárokat és egyesült erővel ismételje meg az ellentámadást az alagúttámpontra.

Délután 4 óra 15 perckor a 9. honvédhuszárezred jelenti, hogy védelemre szorítkozik; az oroszok az önkéntes zászlóaljnál a ⌖ 1169 támpontba betörtek és az alagúttámpont felől Rossig ezredes csoportját támadják.

A 3./III. zászlóalj éppen harcra akart kelni, midőn a 12. hadosztály az ellentámadást megszüntette és mindent a 2. védővonalba rendelt vissza.

Délután 3 óra 45 perckor a ⌖ 1177-es támpontunkba is behatoltak rohammal az oroszok.

A fél 100./III. zászlóaljról és az 56. ezred két századáról nem volt hír.

A 12. hadosztályparancsnokság, mivel utolsó tartalékát is kiadta kezéből, a Lisancuknál álló 8. honvédhuszárezred két századát és géppuskásosztagát Breazara tolta.

A Papp-dandártól délután 3 óra 55 perckor jelentés jött, hogy két-három orosz zászlóalj Poeana Ciungilor felől Uj Itzkány felé tolódik el. Orosz szökött katonák azt vallják, hogy Uj Itzkány felől a ⌖ 1217 —⌖ 1187 szakaszát az oroszok még este meg fogják támadni.

Délután 4 óra 10 perckor a 100. ezred balszárnya is a ⌖ 931 felé hátrál, miáltal a 20. ezred válságos helyzetbe került.

Délután 4 óra 20 perckor az oroszok a ⌖ 1169 támpontba is betörtek, így a ⌖ 1177 — alagúttámpont —⌖ 1169 vonal az oroszok kezébe jutott.

A 12. hadosztály a helyzetet így ítéli meg: a legutóbbi 35 perc alatt elesett a ⌖ 1177 és ⌖ 1169-es támpont és a 100. ezred, állását kiürítve, visszavonult.

Mindez meglepően következett be. Ha már a megindult ellentámadás nem is sikerült, legalább a ⌖ 1169 támpontot kellett volna megtartani. Ott a tartalék 2600 puskájának több mint a fele (1400) állott rendelkezésre.

A ⌖ 1177-es támpont elvesztésére sem volt a hadosztályparancsnokság elkészülve, arra pedig egyáltalában nem is gondol-

hatott, hogy az egész 100. ezred elhagyja a védelmére bízott állást és parancs nélkül visszavonul. Ennélfogva a hadosztályparancsnokság az ellentámadásról letett és egy új védővonalban szándékozik az oroszok további térfoglalását meggátolni.

Délután 4 óra 30 perckor Rossig ezredes parancsot kapott, hogy az ellentámadást hagyja abba ; szállja meg a 2-ik védővonalat és tartsa meg föltétlenül. A csapatok közötti csatlakozásokat okvetlenül helyre kell állítani, hogy egy összefüggő vonal keletkezzék ; erről tisztijárőrök útján kell meggyőződni. A 23. gyalogdandárral csatlakozást kell keresni. A 2. védővonal kapcsolatát az elsővel, esetleg a régi állás részbeni visszafoglalásával is, meg kell teremteni.

A mozsár és a Muntii (△ 1200), ⌖ 1180 és ⌖ 1234 magaslaton álló ütegek, valamint a bányánál álló nehéz ágyúsüteg, melyeknek állásba hozatala hosszabb időt kíván, új állásba mennek : a mozsár Argestrunál, két tarackosüteg Czokanestienél, a nehéz ágyúsüteg Hasunál, a többiek Ciotinanál.

Nagyon hátrányos volt, hogy a hadosztályhoz egyetlen hegyi üteg sem volt beosztva.

Utolsó tartalékát a 8. honvédhuszárezred 1. századát, a 4. Landwehr dzsidás és a 8. huszárezred egy-egy géppuskásosztagát a ⌖ 1238 magaslatról a Breazara vonta a hadosztály.

A sötétség beálltával csend lett.

Most mindenekelőtt összefüggő védővonalat, új tartalékokat kellett teremteni, az orosz támadás esetleges holnapi folytatása ellen.

Az 57. ezred este a fél 100./III. zászlóalj parancsnokát egy századdal megtalálta, azt az 57. ezred alá rendelték.

Időközben a német 157./I. zászlóalj is megérkezett a Schwefelbadnál. Egy századot a 24. gyalogdandár parancsnokának rendelkezésére bocsátottak, az arcvonalban keletkezett lyuk betömésére.

Két század, mint hadosztálytartalék, az országút mellett foglalt állást a 910-es kereszt közelében.

Rossig ezredes jelenti, hogy a parancsnoksága alatt álló csoportok között a csatlakozás megvan, úgyszintén a ⌖ 1234-es támponttal is ; reméli, hogy két óra mulva az új állás a ⌖ 1180 magaslatig megszállható.

Este 8 óra 30 perckor a 23. gyalogdandár parancsnoka jelenti, hogy a 100. ezred ismét meg akarja szállani önként elhagyott vonalát. A ⌖ 1177 támpontban a volt dandártartalék egyik 56-os százada már benn van, szintúgy a 100. ezred egyes részei is előretolódtak a régi állásba. A német 157. ezred egyik százada (157./4. hetven-nyolcvan csatár) tartalékként áll a régi állás mögött.

A XI. hadtesttől értesítés jött, hogy a fél 20./V. népfölkelő zászlóalj és a 60./II. zászlóalj útban van a 12. hadosztály megerősítésére.

Január 28-án hajnali 12 óra 10 perckor, a 100. ezred parancsnoksága kiadta a parancsot a régi állás visszafoglalására. A vállalatnak, melyhez a 12. hadosztály parancsnoka hozzájárult, kb. egy óra mulva be kellett fejeződnie. Ez sikerült is ; a 100. gyalogezred egyes részei bent vannak úgy a régi állásban, mint a ⌖ 1177-es támpontban.

A 23. gyalogdandár parancsnoka délelőtt 12 óra 50 perckor jelenti, hogy a ⌖ 1177-es támpont ismét az oroszok birtokába jutott, a 100. gyalogezred előnyomulását az ezredparancsnok beszüntette és újból a 2. védővonalat szállotta meg. Hogy a 100. gyalogezrednél az éjjel mi történt, azt nem tudja biztosan.

A 12. hadosztályparancsnokság a 23. gyalogdandár parancsnokával tudatja, hogy a fél 20./V. népfölkelő és a 60./II. zászlóalj útban van a hadosztályhoz ; az előbbit a 23. gyalogdandár parancsnokának rendelkezésére bocsátja és megköveteli, hogy összefüggő, védelemre alkalmas vonalat alkosson. A 24. gyalogdandár parancsnoka délelőtt 2 órakor jelenti, hogy a Rossig- és Albrecht-csoport között még nincs meg a csatlakozás.

Erre a 12. hadosztályparancsnokság az 1./5. árkászszázadot és a 8. honvédhuszárokat a 24. gyalogdandár parancsnokának rendelkezésére bocsátja, hogy a két dandár között a csatlakozást helyreállítsa.

Reggeli 3 órakor a fél 20./V. népfölkelő zászlóalj Breazara érkezett.

A két gyalogdandár között a csatlakozás még délelőtt 4 órakor sincsen meg. Csak miután kivirradt, lehetett az összeköttetést a kettő között megtalálni.

Az új állás megszállása :

A Hinke-csoport balszárnyán változatlan a helyzet. A 23. honvédlovasdandár[1] és a 23. gyalogdandár balszárnya s közepe[2] az 1. állásban van, a 24. dandár balszárnyezrede[3] a 2. állásba szorult vissza. A 24. dandár jobbszárnyezrede[4] a 100. ezredhez a ⌖ 1177 támpontnál 1000 lépésre délre csatlakozik és a 2. állást a vasútvonalig megszállotta. A német 157./I. zászlóalj az 57. ezred jobbszárnyán az országúthajlása és a vasútvonal közötti ürt zárta le.

Rossig ezredes csoportja a vasút és a ⌖ 1234 támpont között szállotta meg a 2. vonalat. A ⌖ 910 és ⌖ 1234 között a 3. ezred áll ; a ⌖ 1234-es támpontot az 1. és 9. honvédhuszár-

[1] 6. és 7. honvédhuszárezred.
[2] 56. és 20. ezred.
[3] 100. ezred.
[4] 57. ezred.

ezred szállotta meg. Azon túl, a szélső jobbszárnyon, az önkéntes zászlóalj van, mögötte a 3./12. század, mint tartalék.

Amint világos lett, az állást változtatott ütegek a betörési területen belőtték magukat és a zárótűz elemeit megállapították. A gyalogság lázasan dolgozott az új vonal megerődítésén. Az új állást ⌖ 1180 és ⌖ 1217 között kiszemelték.

Havazik. Az arcvonalon általában csend van. Az oroszok előtörését a ⌖ 1177 felől könnyen visszaverték. Közben a 60./II. zászlóalj megérkezett Jakobenyre.

Este megérkezett a XI. hadtest intézkedése. A 12. hadosztály parancsnokságát a német 1. hadosztály parancsnoksága váltja fel. A német gránátos zászlóalj (275 puska) január 29-én fog megérkezni és az 57. ezredet váltja fel, az utóbbi a Kárpáthadtesthez megy a gránátos zászlóalj helyébe.

A 12. hadosztály lovassága[1] a 4. Landwehr-dzsidásezred géppuskásosztagával az Eisentahlban egyesül és ott hadosztálytartalékul marad.

Január 29-én a német gránátos zászlóalj (188 puska, géppuska nélkül) csakugyan megérkezett ; az 57. gyalogezred tájékoztatta. A felváltást reggel 4 órára tűzték ki, azután az 57. ezred elindul.

A XI. hadtest intézkedése : a Jakobenyben levő 60./II. zászlóalj a 7. honvédhuszárezredet váltja fel, az utóbbi Jakobenyben tartalék lesz. A 7. honvédhuszárezred parancsnoka megtartja alszakaszában a parancsnokságot. A hadtestparancsnokság hozzájárul ahhoz, hogy a 7. honvédhuszárezred egyik százada tartalékként a 23. gyalogdandár parancsnokának rendelkezésére álljon.

Délután megérkezett a német 1. hadosztály vezérkari főnöke. A német 1. hadosztályparancsnokság nem ért egyet a fenti intézkedéssel, mert úgy véli, hogy a német csapatok nem az osztrák-magyar csapatok felváltására jöttek ide, hanem azoknak megerősítésére és a ⌖ 1234—⌖ 1180 szakasz megszállására.

A nevezett vezérkari főnök, ennek tisztázása végett, a XI. hadtesthez ment. A hadtestparancsnokság hozzájárult, hogy az 57. ezred mint hadosztálytartalék Jakobenyben maradjon felváltása után.

A XI. hadtest újabb intézkedése szerint január 30-ról 31-ére virradó éjjel az 56. ezredet a 15. huszárezred[2] fogja felváltani ; az 56. ezred a ⌖ 1234 támpont mögé megy és ott hadosztálytartalék lesz. Op. 27/99. szám.

A 12. hadosztály visszavonult a 2-ik védővonalba. Az ellentámadások nem sikerültek, mert a tartalékokat helytelenül alkalmazták. A tartalékokat elaprózták s így különböző időben és különböző helyeken hajtották végre az ellentámadást.

[1] A 4. Landwehr dzsidásezred 3. és 4. százada (100 lovas).
[2] 6. lovashadosztályhoz tartozik.

Igy például Rossig ezredes nem várta meg a ⌖ 1234-es magaslatra fölkapaszkodó 3./III. zászlóaljat, hanem csak a 810 karabélyerejű huszárokkal hajtotta végre az ellentámadást (1435 puska helyett). Mire a 3./III .zászlóalj fölérkezett, a huszárok támadása már meghiúsult. Az ellentámadást most az önkéntes zászlóaljjal ismételte meg ; természetesen ez sem sikerült, mert az oroszok az alagúttámpontban már befészkelődtek, majd maguk támadták meg Rossig csoportját, melynek jobbszárnya is, az oroszok betörése folytán a ⌖ 1169-es támpontban veszélybe került. Később a Muntii (△ 1200) magaslatra érkezett hadseregtartalékot (157./I. zászlóalj) szintén Rossig ezredes rendelkezésére bocsátották ellentámadásra. A zászlóalj csak sötétben érkezett föl, midőn a harc már megszűnt volt és így a 3. ellentámadás elmaradt. Ez a zászlóalj a harcban nem vett részt ; egy század a 24. dandárnál keletkezett lyukat tömte be, kettőt, mint hadosztálytartalékot, az országúton a 910-es kereszthez rendeltek.

A 3-ik ezred másik[1] zászlóalját Albrecht alezredes kapta meg ellentámadásra. Ez itt sem sikerült, mert Rossig ezredes ellentámadásával nem egyidőben történt.

A 23. gyalogdandár tartalékának (a fél 100./III. zászlóaljnak) ellentámadása, úgylátszik, nem is lett végrehajtva és alkonyatkor a zászlóalj parancsnokát egyik századdal az 57. ezred találta meg, pedig ennek a zászlóaljnak a ⌖ 1177 mögött, ⌖ 953 irányában kellett volna az ellentámadást végrehajtania.

Nézetem szerint az ellentámadásnak sikerülnie kellett volna, ha a tartalékokat egységes vezetés alá helyezik és alapos tüzérségi és aknavetőtűz előkészítése után, céltudatosan nem fölaprózva alkalmazzák.

A XI. hadtest parancsnoka, Habermann altábornagy, a 12. hadosztályparancsnokság Op. 27/99. szám alatt beküldött harcjelentését 1917 február 8-án felterjesztette a 7. hadseregparancsnoksághoz, melyhez Op. 129/3. szám alatt az alábbi záradékot fűzte :

Megjegyzéseim a 12. hadosztályparancsnokság jelentéseihez :

1. Az állás nem igen volt erős. Kiépítését 1915 év tavaszán kezdették meg ; a megerősítés a régi módon történt (teljesen befödött állás, mely előtt az erdőt kiirtották). A gyenge megszálló csapat azonnal hozzálátott az állás modernizálásához és sikerült is azt gyengébb támadásokkal szemben megtartani ; azonban arra nem lehetett alkalmas, hogy megakassza ellenséges tömegek támadását, melyet pergőtűz előz meg.

2. Természetes, hogy az első védővonal elvesztése után, a második vonal megerődítéséhez sok műszaki anyagra (deszkák stb.) volt szükség, nem is számítva azt, hogy a csapatok, vonatok,

[1] 3./II. zászlóalj.

stb. fedél alá való hozására is, a téli hideg miatt nagy mennyiségű építőanyag kellett.

A második állást a ⌖ 1177 támponttól a ⌖ 1180 magaslatig, eredetileg a Papp-dandár építette ; ez védhető állapotban volt. Az állást azonban nem lehetett teljesen kiépíteni, mert hiányzott a szükséges munkaerő.

3. Zárt támpontok csak ott célszerűek, hol a támponton kívül elhelyezett erős tartalékokat lehet az ellentámadás végrehajtására fönntartani. Ezeket nem szabad a megszálló csapatok megerősítésére fölhasználni. A támpontok megszállására ilyenkor gyengébb csapat is elegendő.

Itt tartalékok vagy egyáltalában nem voltak, vagy ha igen, elégtelen számban.

4. A hadtestparancsnokság a hadseregfőparancsnokság Op. 38.110. számú kifogásoló rendeletének 5. ad *b)* pontját nem érti, valószínűleg csakis arra céloz, hogy Redlich alezredes kinyilatkoztatta, hogy meggyőződött arról, minő nehéz itt az állást kiépíteni.

5. Összekötőárkokat munkaerő híján nem lehetett létesíteni.

6. Hinke altábornagy csoportja, a parancsnokság 1917 január 11-én történt átvétele óta, az utánszállítás lehetőségéhez képest, kapott műszaki és építőanyagot, ezenfelül rendelkezésére állott a jakobenyi fűrésztelep is, mely naponta 600—800 szál deszkát vágott. Habermann altábornagy s. k. Op. 129/3. szám.

Hinke altábornagy, a 12. hadosztály parancsnoka, 1917 február 4-én Op. 27/99. szám alatt a XI. hadtestparancsnoksághoz előterjesztett harcleírásához egy kísérő jelentést is csatolt, melyben igazolni akarta magatartását a mestecanescii csatában.

Érdekességénél fogva ezt az igazoló jelentést fordításban közlöm :

Magamnak, valamint alparancsnokaimnak és csapataimnak is tartozom azzal, hogy a kifogásoló rendeletben felsorolt körülményeket az igazság színterére hozzam, mivel azokat a rendelet a valóságnak meg nem felelően tünteti fel.

Azt írja a rendelet, hogy a mestecanescii állás :

a) természettől fogva erős volt,

b) hogy jól volt kiépítve,

c) hogy erősen volt megszállva,

d) hogy elegendő tartalék állott rendelkezésre,

e) hogy az ellenség támadását már régóta várni lehetett és

f) hogy a támadást korántse annyire fölényes ellenséges erő hajtotta végre.[1]

[1] Ezek a hadseregfőparancsnokság Op. 38.110. számú kifogásoló rendeletében foglalt kitételek ; a következő pontok tartalma ezekre a kitételekre vonatkozik.

ad a) Olyan védelmi állásról, melybe az ellenség nagyjában beláthat ; olyan állásról, mely úgy húzódik a terepen, hogy az ellenséges tüzérség hátba lőheti és oldalozhatja, nem mondható, hogy természettől fogva erős.

Aki az állást látta, önkéntelenül úgy érzi, hogy az ellenség uralkodik rajtunk. Különösen vonatkozik ez az alagúttámpontra, melyet az ellenség ágyútűzzel három oldalról fogott körül és hosszantozott. Ameddig a fedező gerincvonal az osztrák-magyar csapatok kezében volt, talán lehetett az állás erős voltáról beszélni. Midőn azonban a parancsnokságot én vettem át, az állás csakis az alagúttámponttól a ⌖ 1234-es támpontig volt erős. A gerincvonalról az oroszok már leszorították csapatainkat. A mestecanescii csata előtti állás többi részét a csapatok folytonos harcok közepette érték el ; ez tehát nem szabadon választott védővonal volt, hanem hullámosan vezetett állás be- és kihajlásokkal, melyek mintegy kihívták az ellenséget az átkarolásra és melyek miatt úgy a vezetők, mint a csapatok nagyon aggódtak.

Nekem a védőállás keletkezésében semmi részem sincsen, azt azonban tudom, hogy az állás egyszer már az Aranyos Besztercevölgy keleti magaslatainak lejtőire szorult vissza Breazáig és csak lassacskán tudtak a csapatok ismét előre furakodni.

Sürgős követelmény volt, hogy visszafoglaljuk a régi állást, mely egykor a gerincvonalon volt. Ezt meg is mondtam Ő Nagyméltóságának, a hadtestparancsnoknak, midőn az állást átvettem. Persze ezt nem lehetett oly könnyen megvalósítani, mint kimondani, mivel a végrehajtáshoz szükséges csapatok rendelkezésemre nem állottak.

Maga a védőállás — amint mindjárt rá fogok térni — nem is volt tulajdonképen kiépítve, fedett összekötő (futó) árkokról pedig egyáltalában nem is lehetett beszélni.

ad b) Az állás kiépítésére vonatkozólag.

A XI. hadtestparancsnoksághoz 1917 január 25-én előterjesztett vázlatjelentésemben, mely a „Műszaki helyzetről és az építés előrehaladásáról" szól és melyet január 25-én a ⌖ 1169—⌖ 1234 alszakaszban tartott állásszemlém alapján szerkesztettem, ezt írtam :

„*Megjegyzés.*"

1. A lövészárkok mélysége nagyon különböző. Ahol fatörzsekhez könnyen lehet jutni, magas mellvéd készült belőlük, melyet az ellenséges nehéz lövegtűz hamar ledönt és betemeti a mögötte álló védőket.

A magas mellvéd megtéveszti a szemlélőt, mert nem veszi észre a lövészárok sekély voltát. Megbízható lövészállás csakis a *földben* épülhet, nem pedig a föld színe fölött. Ehhez azonban kőfejtő- és fúrószerszám kell, hogy a gyökérrel átszőtt erdős, sziklás talaj megmunkálható legyen. Minden századnak legalább 12 készletet kértem, összesen tehát 600-at.

2. Fedezékek a tartalékok részére csakis az önkéntes zászlóaljnál és itt-ott az állás egyes alszakaszaiban voltak. Általában nagy hiány volt deszkában, nemcsak a csapatoknál, de a vonatnál is.

3. Az, hogy a támpontok teljesen zárt és befödött állások voltak, az előző harcokban nagyon keservesen megbosszulta magát; nemcsak azért, mert az ellenséges lövegtűz a megszállócsapatokat betemette, hanem azért is, mert ha az ellenség kezébe kerültek a támpontok, — zárt művek lévén — csekély átalakítással a mi ellentámadásunkkal szemben az ellenség már olyan pontokhoz jutott a terepben, ahol a lábát megvethette.

Ezek a támaszpontok az ellenséges tüzérségnek kitűnő célul, a benne levő megszállócsapatainknak pedig egérfogóul szolgáltak.

4. A védőállás részletei az ezredek jelentéseiből vehetők ki.

5. A 7. hadseregparancsnokságtól január 14-én a 23. honvédlovasdandár alszakaszába kiküldött Redlich alezredesnek volt alkalma látni, hogy az állások miképen épülnek. Egy árkász- és egy építőszázaddal, valamint néhány utászosztaggal sikerült nekem a 23. honvédlovasdandár déli szakaszát rendbehoznom; máskülönben ott az állást védelmezni se lehetett volna. Ezzel egyszerre sikerült a szomszédos 56. ezred állását is előretolni.

6. Midőn a parancsnokságot itt átvettem, az alagúttámponttól nyugati irányban menő állás úgy húzódott, hogy a lövészállás a támpont torokvonalából indult ki úgy, hogy a támpontot három oldalról körül lehetett fogni. Éjjeli nehéz munka árán sikerült a lövészállást annyira előretolni, hogy az alagúttámponttól nyugatra az átkarolás veszélye némileg enyhült.

Ebből az következett, hogy a 100. és 57. gyalogezred állását is előre kellett tolni.

Ezek a munkák éppen folytak, midőn január 27-én az ellenség a 12. hadosztályt megtámadta.

7. Közlekedésre szolgáló összekötő futóárkok jóformán sehol sem voltak. A tartalékok előrevitele ezért csakis a nyilt terepen történhetett. A tartalékok elhelyezésére fedezékek kiépítve még nem voltak.

8. A 2-ik védővonal kiépítése az egyes alszakaszokban haladt ugyan, de még tökéletlen volt; így például a ⊹ 1177 támpont mögött az állás még nem volt összefüggő. Mindezzel csak azt akarom mondani, hogy a 2. védővonal szívós védelemre nem volt alkalmas, így tehát nem lehetett azt állítani, hogy a védőállás jól ki volt építve.

Hogyan is lehetett volna? A csapatok itt folytonosan harcoltak, az állásokban cserélgették őket, az erődítőanyag pedig csak apránként érkezett. Sok alszakaszban nappal lehetetlen volt dolgozni; az éjjeli munka pedig köztudomás szerint keveset ér. Én, mióta itt a parancsnokságot viselem, azaz január 10-től

fogva, mindent elkövettem, hogy a 17 napon és éjjelen át a csapatokat műszaki munkára szorítsam.

Az bizonyos, hogy a védőállásban még sok kívánni való volt és hogy az állás megerődítése még huzamosabb ideig eltartott volna.

Különösen műszaki anyagban volt nagy hiány, úgyhogy alig lehetett komoly munkát végezni. Nem kaptunk kellő mennyiségben deszkát, fedő kátránypapirost, szeget, vaskapcsot, szegesdrótot; szinte elszégyeltem magam, midőn a csapatok folytonos jajgatását kellett hallanom. Folyvást figyelmeztettem a felsőbb parancsnokságokat erre a lehetetlen helyzetre, de mindig azt kellett hallanom, hogy az utánszállítás nagy nehézségbe ütközik.

Meg vagyok róla győződve, hogy a hadtestparancsnok úr Ő Nagyméltósága és a hadtest vezérkari főnöke is, kik gyakran látogatták meg védőalszakaszomat — igazolni fogják állításaimat. A felsőbb parancsnokságok közegei — kivéve Langer ezredest és Redlich alezredest — az állást nem látogatták meg.

Kérdem tehát, honnan ered az az állítás, hogy a védővonal jól meg volt erődítve?

Lehet, hogy a futólagos szemlélőt megtéveszthette az, hogy fatörzsből épített impozáns magas mellvédeket látott, de nem vette észre, hogy a tulajdonképeni lövészárok nem elég mély.

Az állás erődítésére rendelkezésemre állott: az I./5. árkászszázad és a 3./1. építőszázad, ezek január 23-ig a 23. honvédlovasdandárnál dolgoztak.

Midőn itt a parancsnokságot átvettem, a fél 11./4. árkászszázad (68 fő) Czokanestienél hidat vert az Aranyos-Beszterce folyócskán, a 11./2. árkászszázad, mely tulajdonképen a Pappdandárhoz tartozott, Czokanestie és Dorna-Watra között dolgozott. Két munkásosztag a czokanestiei utat javította és a hátsóálláson dolgozott.

Ezekkel a részletekkel csak azt akarom megvilágítani, hogy az erődítési munkák főleg a csapatokra háramlottak. Ezért nem csoda, hogy a kis létszám és a nagy hideg miatt, az első vonal erődítése nem haladhatott.

ad c) A századok átlag 100 főből állottak. Egy századra 600 méternyi terület megerődítése és védelme esett. Voltak századok, melyeknek állománya 100 fő alatt maradt.

Az ezredeknek tartalékaik nem voltak.

ad d) Tartalékok voltak:

a 9. honvédhuszárezred	430	puska
a 3. gyalogezred	1250	„
az 1. honvédhuszárezred egyrésze	380	„
a német 157./I. zászlóalj	500	„
Összesen	2560	puska

Ebből az alagúttámpontnál a betörés közelében állott:

az 1. honvédhuszárezredből	380 puska
a 9. honvédhuszárezredből	430 „
Összesen.....	810 puska

A későbbi betörési pontnál:

a német 157./I. zászlóaljból	500 puska
a 3. gyalogezredből	1250 „
Összesen.....	1750 puska
Tehát összesen.....	2560 puska

ad e) Az ellenség már 20-án megkísérelt egy támadást, mely azonban tüzérségünk tüzében összeroppant. Azóta az egész hadosztály, hogy úgy mondjam, talpon volt. Különösen tevékeny volt Albrecht alezredes az alagúttámpontnál. A védelemre való szervezés azonban még csak folyamatban volt; itt a régi sebeket még gyógyítani kellett volna.

ad f) Mestecanescii állásunkat ⌖ 1177 és ⌖ 1169 között, az orosz 78. és 65. hadosztály egy része támadta meg. Ezt bizonyítja a XI. hadtestparancsnokság közlése is, mely az orosz foglyok és szökött katonák vallomásán alapult.

Összesen 10.000 fővel támadtak az oroszok, melyből a döntő támadást a 78. hadosztály 8.000 fővel hajtotta végre. Ez a támadás alábbi erőinket érte:

Az első védővonalban:

önkéntes zászlóalj a ⌖ 1169 támpontban	600 fő
57. ezred az alagúttámpontban	730 „
100. ezred a ⌖ 1177 támpontban	1170 „

Tartalékok:

1. honvédhuszárezred	380 „
9. honvédhuszárezred	430 „
német 157./I. zászlóalj	500 „
3. gyalogezred	1250 „
Összesen.....	5060 fő

Az előadottakat összefoglalva állítom, hogy mindent elkövettem, a hiányosan kiépített mestecanescii állás megerődítésére és arra, hogy azt a január 27-én vívott harcban is megtartsam. Azért nem érhet gáncs, hogy a hadiszerencse nem szegődött hozzám.

Arról nem tudok nyilatkozni, hogy mindenütt megvolt-e az a komoly akarat, melyet ily helyzetben feltétlenül el lehet várni és hogy az alárendelt csapatok és parancsnokságok magatartása kifogástalan volt-e?

De legyen szabad rámutatnom arra, hogy az adott viszonyok között más csapat sem tudott volna különbet produkálni. Mert például a 100. ezred a helyzet nyomasztó hatása miatt visszavonulásra kényszerülve megállt és újból előremenve elhagyott állását részben újból elfoglalta ; részben az ellenségtől 300—700 lépésnyire egy még újabb állást épített.

Én levonom a konzekvenciát ezekből a szerencsétlenül végződött harcokból, melyekre egyébként büszkén tekintek vissza és katonai pályafutásomat ezzel be is fejezem.

Teszem ezt 30 hónapi hadiszolgálat után, mely alatt 26 hónapig voltam hadosztályparancsnok és mint tábornok három ízben sebesültem meg. Nyugodt önérzettel állítom, hogy kötelességemet mindig komolyan fogtam fel és annak éppen úgy meg is feleltem.

Kérem a XI. hadtestparancsnokságot, hogy ezt a jelentésemet a hadseregfőparancsnoksághoz felterjeszteni méltóztassék.

Hinke altábornagy s. k. Op. 27/100. szám.

Február 6.

A hadseregarcvonalparancsnokságnak e hó 4-én kelt 640. hadműveleti számú parancsa folytán, a Gerok-seregcsoport, a 7. és 1. hadsereg a kérdőíveket előterjesztik.

Gerok-seregcsoport :

„A vezérkar, az illető referensek, a csapat és a csoportparancsnokság megítélése szerint, a védővonal ezidőszerint nem más, mint egy gyengén megszállott előőrsvonal."

„Az állás kiépítése a Ruiz-csoportnál 16—20 hónapba kerül ; a talaj sziklás és erdős, az utánszállítás egyre nehezebb ; a 71. gyaloghadosztálynál körülbelül 12 hónapot (őserdő), a német 187. gyaloghadosztálynál 8—10 hónapot kíván. Ennélfogva a legközelebbi hetekben gondoskodni fogok arról, hogy erős tartalékokat alakíthassunk és képezhessünk ki, géppuskákat építsünk be az előőrsvonalba és előnyös tüzérségi állásokat létesítsünk.

„A harckészültséget az alábbi kérdőív szerint fogom megvizsgálni :"

I. Parancsnokok és csapatok.

1. Parancsnokok.
2. A csapatok kiképzésének foka.
3. Átlagos életkor.
4. Nemzetiségi összetétel.

II. Állások.

1. Erősségük a terepben.
2. Építésük foka és módja (átfutó árok ? támpontok).
3. A gyenge pontok hogyan vannak különösen biztosítva ? (drótakadály ? fatorlaszok ? oldalozás ?)
4. Az akadályok minősége és állapota (oldalozó rendszabályok ?).

5. A tűzálló férőhelyek és faházak, száma és minősége. A lövészárok megszálló csapatának hányadrésze fér el bennük ?
6. A gyalogsági ágyúk, gépfegyverek alkalmazása, a géppuskaállások kiépítése, váltóállások, beépítés a közbeeső terepen ?
7. Az aknavetők alkalmazása.
8. A gyalogsági megfigyelőállások neme és száma (a megfigyelés belőlük, ároktükör ? lövés ellen biztonságot nyujtó helyiségből ? direkt megfigyelés). A fényszórók száma és beépítése.
9. A puska- és világító-lőszer elhelyezése, közelharceszközök, végső élelmezési raktárak, vízellátás az állásban.
10. Megközelítő utak, útmutatók, berendezések az elreteszelésre, védelem.
11. Összeköttetések az álláson belül, reteszállások.
12. Hogyan kell végrehajtani a mélységi tagozódást (zászlóalj- és szakasztartalék), 1., 2. vonal és tovább az 1. állás mögött.
13. Tüzérségi állások, kiépítésük foka, be vannak-e közeli védelemre rendezve ? Váltóállások, álütegállások ?
14. Megfigyelési viszonyok, a megfigyelőállásoknak száma és helyzete, árokmegfigyelés ? Megfigyelés fákról.
15. Összeköttetés a megfigyelőállások és az ütegek között.
16. A tüzérségi lőszer elhelyezése az ütegnél és a hátsó lőszerraktárakban.
17. Az építőanyag minősége ? (Pionierpark ? A beosztott személyzet száma.) Az építőanyag tárolása és előreszállítása.
18. Parancsnoklási viszonyok, ütközetlétszámok.
19. Riadókészülékek az állásban (közönséges riadó, gázriadó).
20. Mely fogódzó pontok vannak ? Milyen azoknak mostani kiépítése ? Ki dolgozik kiépítésükön ?
21. Második és harmadik állás, reteszállások, rendelkezésre álló munkaerők.

III. Tartalékok.

Elhelyezésük, eltolatásuk lehetősége (megállapított utak, útmutatók).

IV. Zárótűzkörletek.

Tüzérség, aknavetők, géppuskák.

V. Riadógyakorlatok és tűzvezető gyakorlatok.

Az állások megszemlélése felsőbb parancsnokok és törzseik tisztjei, valamint előadóik által (egészségügyi főnök, gazdászati tiszt, hadbiztosok).

VI. A csapatok kiképzése.

Az első vonalban, a tartalékoké és kiegészítéseké, tartalékok alkalmazása sáncmunkákhoz, az egész gyalogság, lovasság, tüzérség kiképzése a közelharceszközök használatában.

VII. Fegyverek.

1. Puskák :
   a) Számuk hiánytalan ?
   b) Állapotuk.
   c) Karbantartásuk és karbahozataluk.
   d) A hasznavehetetlen hadianyag gyüjtése és hátraszállítása.
2. Lövegek : Mint fönt *a)—d)*.
3. Aknavetők : Mint fönt *a)—d)*.

VIII. Közlekedés.

1. Uthálózat és hidak.
2. Vasúti hálózat.
3. Motorkocsik alkalmazása.
4. Lovak, stb. vonatoszlopok.
5. A közlekedés fölügyelete.

IX. Összekötő eszközök.

1. Távbeszélőhálózat (kettősvezeték, földalatti vezeték).
2. A lehallgatás meggátlására szolgáló rendszabályok, lehallgatókészülékeink.
3. Világítójelzésre szolgáló eszközök. Szikratáviróállomások, postagalambok.
4. Világítóeszközök, a jelentőszolgálat berendezése.

X. Gázvédelem.

1. Fölszerelés fölpróbált gázálarccal.
2. Gázkamrák, mily gyakran vannak az álarcok időközi ellenőrző próbái ?
3. Gyakorlatok fölvett gázálarccal és az önmentőkészülékekkel ?

XI. Hátsó szállások.

1. Legénység.
2. Lovak.
3. Járóművek.

XII. Élelmezés.

1. Ember.
2. Ló.
3. Élelmezési szállítás az állásba.
4. A moslék értékesítése.

XIII. Egészségügyi szolgálat. Egészségi állapot.

1. Segélyhelyek az állásban és mögötte. Kötözőhelyek.
2. Tábori kórházak.
3. A sebesültek elszállítása.

4. Temetők.
5. Mosóintézetek.
6. Tetvetlenítő intézetek.
7. Üdülőtelepek. Katonaotthonok.

XIV. Ruházat és fölszerelés.

(Hozzávéve a téli fehérneműt és lábbelit.) Mosóintézetek berendezése.

XV. A lovak állapota.

Állatorvosi szolgálat. A járóművek állapota, szerszám. (Op. 640.)"

Az 1. és 7. hadsereg kérdőívei nagyjában a hadseregarcvonalparancsnokság kérdőívével azonosak. Lásd Op. 640.

Erre vonatkozólag ezt jegyzem meg a hadseregeknek és a Gerok-seregcsoportnak :

„1. Minthogy a hadseregarcvonal harcképességét részletesen meg kell vizsgálni, kiadtam egy kérdőív-tervet, mely azonban nem kötelező szabály a hadseregparancsnokságok és a Gerok-seregcsoport részére, a hadseregfőparancsnokságnak szóló tudosítást illetőleg.

A 7. hadseregparancsnokság Op. 226. számú előterjesztéséből azonban azt látom, hogy az ajánlott kérdéseknek egy részét, így a 2., 8., 15., azután 4., 5., 6. pontot kevésbé fontosnak és túlságosan aprólékosnak látja. Kérem, hogy éppen a csapatok és parancsnokságok aprólékos munkáit illető kérdéseket — a hadseregfőparancsnokság Op. 230. geh. számú rendelete értelmében — alaposan vizsgálja meg és méltassa, mert ezek döntő fontosságúak.

Kiegészítésre szorul :

A hadseregarcvonalparancsnokság Op. 640. számú parancsának 7. pontja azzal a kérdéssel : az egész gyalogság, lovasság és tüzérség kiképzése a közelharceszközök használatában. 14. pontja : jóléti berendezések, fölszerelés gázvédelmi eszközökkel, azok használatában való gyakorlat.

2. Nagyon célszerű a 7. hadseregparancsnokságnak az a javaslata, hogy a hadseregfőparancsnoksághoz menő tudósítást a hadseregek arcvonalának és részeinek jellemzésével és értékelésével akarja megkezdeni, továbbá, hogy a mostani erőviszonyokat fejtegetni és az erőelosztást röviden megokolni kívánja.

3. A hadseregfőparancsnokságnak szóló tudósításokat február 14-ig hozzám kell előterjeszteni. Kiegészítésükre a szükséges parancsot én adom meg." (640. Op. II. Ang.)

A Gerok-seregcsoportnál éjjel gyenge ellenséges lövegtűz volt. Itt egy román ezredes átszökött hozzánk.

Napközben élénk ellenséges lövegtűz a Susita-völgyében a Casinuluitól (△ 1167) nyugatra és az ojtozi-út mindkét oldalán.

Az ellenség csoportosításában nincs változás.

1. hadsereg: A Sólyomtaron (△ 1343 vidékén), a Sultavölgyében és a hadsereg északi szakaszán kölcsönös erősebb tüzérségi tevékenység.

A Magyarostól (△ 1340) nyugatra, az oroszok előretolt táboriőrsvonalából többnyelven írott táblákat mutattak föl, melyek a diplomatai viszony megszakítását jelzik Amerika és a központi hatalmak között és fölszólítják a mi katonáinkat, hogy adják meg magukat, minthogy a háború így részünkre teljesen reménytelen.

A 10. lovashadosztály (huszárok) a 61. gyaloghadosztály eddigi körletét átvette.

„7. hadsereg. A magyar 26. vadászszászlóalj osztagai éjjel, „miután az ellenséges akadályokat fölrobbantották, a főállásig „törtek előre és vagy 20 oroszt leszúrtak. Túlerős orosz ellentáma- „dás elől kénytelenek voltak megint állásukba visszahúzódni. „Az I. hadtest jobbszárnyán is voltak eredményes járőrvállal- „kozások."

„Különben a gyenge tüzérségi tevékenységtől eltekintve, „nyugalom volt."

„A hadseregfőparancsnokság e hó 28-ig minden szabadságot „beszüntetett, szintúgy a magánosok utazását is, mert a vasutak „annyira túl vannak terhelve, hogy képtelenek a forgalmat le- „bonyolítani."

Kövess vezérezredes a hadseregfőparancsnoksághoz intézett alábbi táviratát jelenti:

„A hadseregfőparancsnokság Eb. Nr. 2540/oe. rendelete tudtul adta, hogy a XXVII. menetzászlóaljaknak a hadsereghez való szállítását megszüntették. A hadsereg harcképességének érdekében, jobban mondva, hogy az előttünk álló tavaszi döntő küzdelmet a lehető legelőnyösebb föltételek között kezdhessük meg, a legsürgősebben kérem a föntemlített rendszabály megváltoztatását és a menetalakulatoknak, amennyire csak lehetséges — a hadsereg körletébe való irányítását. Általánosan ismeretes dolog, milyen hiányosan történik a hátországban a legénység kiképzése. *Ott minden hiányzik, ami a harcszerű kiképzéshez szükséges.* Összehasonlíthatatlanul jobbak a viszonyok a hadsereg körletében, ahol a szükséges kiképzőszemélyzet és a kiképző körletek megvannak, hol a legénységet eréllyel és szigorral katonává nevelik. Kiváltképen a különleges tanfolyamokban történő kiképzés szenved helyrehozhatatlan károkat, hogyha a menetalakulatok csak március kezdetén érkeznek a hadsereg körletébe. Én kötelességsértésnek találnám azt, ha nem utalnék erre a döntő, többé jóvá nem tehető körülményre hadseregparancsnoki állásom

egész súlyának latbavetésével és nem kérném a legsürgősebben, hogy előterjesztésem meghallgatásra találjon. A csapatok ütközetlétszáma és a hadseregnél levő menetalakulatok létszáma olyan kicsiny, hogy a hadseregnek április közepéig, az addig teljesen kiképzett XXVII. menetzászlóaljakra föltétlenül szüksége lesz. Kérem, hogy ezt a táviratot a hadseregarcvonalparancsnokság a hadseregfőparancsnokságnál a legnyomatékosabban támogassa." (679. Op.)

A hadseregfőparancsnokságnál a 7. hadseregnek ezt a kérését a legnyomatékosabban alátámasztom. Részben gyalogmenetekről is lehetne szó, a nagyon megterhelt vasúti szállítás helyett. A Gerokseregcsoportnál és az 1. hadseregnél ugyanilyenek a viszonyok. (679. Op.)

Az újonnan hozzám utalt 38. repülőszázadot a 7. hadsereg rendelkezésére bocsátom s Mármarossziget re küldöm. Igy a hadseregarcvonal ezidőszerint 7 osztrák-magyar repülőszázaddal rendelkezik, és pedig Geroknál van a 29. és 31., az 1. hadseregnél a 13. és 33., a 7. hadseregnél az 1., 30. és 38. Német repülőosztagaim most nincsenek.

Geroknál idáig csak a 31. repülőszázad volt, mivel azonban igen fontos a Gerok-seregcsoport előtti terep felderítése, az 1. hadseregtől a 29. repülőszázadot Gerokhoz osztottam be. Egyidejűleg szabályoztam Gerok és az 1. hadsereg között az eddigi határvonalat.

A Gerok-seregcsoport balhatára ezentúl : a Muntele Nemira (△ 1627)—Darmanesti—Bacau—Vasluiu—Husi,

az 1. hadsereg jobbhatára : a Nagy Sándor (△ 1639)—Ocna—Buda—Vasluiu—Husi. (678. Op.)

Hírek az ellenségről.

Fogolyvallomásokból újból megállapították, hogy a román 1. hadosztály Racoasatól délre, a 7. Dealul Cirlan (◇ 783) magaslattól délre, a 15. Dealul Cirlan (◇ 783) magaslaton és attól nyugatra van.

A repülők február 5-iki felderítéséről ezt jelentik : Bacau állomáson 600 vagont és 4 befűtött mozdonyt láttak. A bacau—racaciuni vonalon mindkét irányban élénk vasúti forgalom van ; Bacautól északra és délnyugatra nagy vonattáborokat észleltek.

Kémhírek szerint az orosz XL. hadtestparancsnokság Darmanestit elhagyja és Onestire költözik.

Az Onesti—Adjudul Nou vasúti vonalon igen élénk a forgalom.

Az orosz 25. és 68. hadosztálynál azt beszélik, hogy a XXXVI. hadtestet február közepén felváltják.

Foglyok azt állítják, hogy a 3. kaukázusi lövészhadosztály 12 nap alatt Bolgradról Galazra ment.

Egy orosz 320. ezredbeli[1] fogoly azt vallja, hogy a 80. hadosztály a 34. hadosztályt felváltotta.

Állítólag az orosz XXX. hadtest 20 nap előtt Tecuciunál pihent. Később felváltotta a VII. hadtestet; az utóbbit elszállították Rigába.

Az még nincs felderítve, hogy az orosz XXX. hadtest helyébe mely idáig Liesti—focsanii országút—Tecuciu terében állott, minő csapatok jöttek.

A Dealul Fetisoara (⌖ 573) magaslaton 10 román szökött katona jelentkezett, kik az 1. ezredhez tartoznak.

Egy orosz 278. ezredbeli fogoly vallomása révén bebizonyult, hogy az orosz 68. hadosztály a tölgyesi-szorosban áll, a Gyergyó-Tölgyestől északnyugatra és délkeletre emelkedő magaslatokon (Pietra Sesul la Comarnic △ 1512, Hegyes △ 1505).

Február 7.

„Az átszökött román ezredes az osztrák-magyar monarchia „lelkes barátja volt mindig és azért jött át, hogy hadosztályának „átszökését előkészítse, mert az oroszok rabigáját nem bírják ki „és nem akarják azt az orosz parancsot teljesíteni, hogy Orosz-„ország belsejébe kell menniök. Meg vagyok győződve, hogy az „ezredes csakis azért szökött át, hogy hazájának szolgálatot „tehessen. Az orosz megszállásban Románia pusztulását látja, „szeretné, ha mi kidobnánk hazájából az oroszt, mert ők erre „nem képesek. Azt feleltem neki, hogy nem lesz bántódásuk, ha „a puskaagyat fölfelé tartva csoportonkint átjönnek a meghatá-„rozott pontokon. Ideát kötelesek a fegyvert azonnal letenni. „Szökött katonák vallomása szerint a támadás az én Gerok-„seregcsoportom és Mackensen 9. hadserege ellen fog irányulni és „nagyméretű lesz. Igy legalább mi is készülődhetünk. Sajnos „azonban, az én vonalam inkább pókháló, mint védővonal. Na, de „megteszünk mindent, amit csak lehet és itt nem vagyunk a „Doberdón!“

A Gerok-seregcsoportnál Ruiz jelenti, hogy a német 218. gyaloghadosztályt csekély ellenséges lövegtűz éri. Marastinál az előretapogatódzó járőröket visszaverték. A Casinu-völgy mindkét oldalán élénk lövegtűz volt. Egy a Casinu-völgytől 4 kilométerre keletre kifejlődött támadást lövegtüzünk csirájában fojtott el.

A Sunkel-csoportnál az állások és az ojtozi műút Harjaig, időközönkint erősebb lövegtűzben állottak. A Slanic-völgyében tüzérségünk zavarótüzet irányított az ellenség sáncmunkáira.

[1] Az orosz 80. hadosztályhoz tartozik.

Szökött katonák megerősítik, hogy az oroszok még a Slanic-völgyétől északra állanak.

A Gerok-seregcsoport jelenti, hogy a január 23-án a hadseregarcvonalparancsnokság által 437. Op. II. Ang. szám alatt elrendelt szemrevételt, a 2. állást illetőleg, a mély hó miatt még nem fejezhette be. A szándékolt vonal a jobb szárnytól kezdve, Prisacatól a Dealul Teiusun (⌖ 826) és Dealul Chinan (⌖ 854) át a felső Putna-völgy keleti magaslatain és a felső Susitan fog végigvonulni. (437. Op. II. Ang.)

Ezt a 9. hadseregparancsnoksággal tudatom.

A mi hadseregfőparancsnokságunknak és a német főhadvezetőségnek jelentem : (Kivonat.)

„A tegnap átjött román ezredest kihallgattuk. Bizalomgerjesztő benyomást tesz.

A szökés oka : Nem akar az egész román hadsereggel együtt Dél-Oroszországba menni.

Más szökött katonák vallomásai : Az oroszok február 13-a körül meg akarják támadni a 9. hadsereget és Gerok-seregcsoportját.

Erről a német 9. hadseregparancsnokságot értesítettem." (699. Op.)

Az 1. hadseregnél járőreink sikeres vállalkozásokat hajtottak végre a Trotusu völgyétől északra és a Batca Neagratól (△ 1243) keletre. A Litzmann-csoportnál csekély ellenséges lövegtűz volt.

„A 7. hadseregnél a 26-os vadászok tegnap este két ellen-
„séges század támadását a Dedulon visszaverték. Ma csend van.
„Hóvihar, lavínák."

„Annak a vonatnak egy része, mely a 44-esek III. zászló-
„alját hozta, leszakadt és a szabad pályán megállott. Egy gyorsan
„haladó mozdony beleszaladt, és a kocsik összezúzódtak. 4 halott,
„35 súlyosan és 19 könnyen sebesült maradt a helyszínén."

„Igen nagy a hideg. Itt 26 fok 0 alatt."

Kövess vezérezredes február 6-i Op. 679-es előterjesztésére, a hadseregfőparancsnokság ezt a távirati megjegyzést teszi :

„Az A. O. K. ismeri és tökéletesen méltányolja a menetalakulatok odaszállításának elhalasztásából folyó káros következményeket. Minden eszközzel arra törekszik, hogy amint csak lehetséges, a rendes pótlásokat a hadsereg körletébe vigye. Előbb azonban a szállítási válságnak kell legalább is részben elmulnia, nehogy a csapatok léte az arcvonalon veszélyeztetve legyen." (679. Op.)

Marosvásárhely, február 8.

„Itt 25 fok Reaumur a hideg ; a Kárpátokban 29, sőt még
„több."

„Seeckt tábornok e hó 20-ig van szabadságon ; ha a nagy „csata megkezdődnék, visszahívom."

„Fiam Székelyudvarhelyen osztatott be és jól van ; Conrad „tábornagy fiával dolgozik együtt az 1. hadsereg vezérkari osztá- „lyában."

„A legnagyobb óvatosságot rendeltem el a magukat meg- „adó románokkal szemben. Az árulás nyomait is főbelövetés „követné."

Események a Gerok-seregcsoportnál : csekély ellenséges tüzérségi tevékenység. Tiszta levegőben élénk mozgást lehetett az Ojtoz-völgyében megfigyelni.

A hadseregfőparancsnokság egyetért azzal, hogy több szökött katonát erősszünk át hozzánk. (699. Op.)

Gerok seregcsoportját utasítottam, hogy tegyen jelentést a tervezett előkészületekről a legközelebbi időben várható ellenséges támadásra és nyilatkozzék, vajjon a látszólag nem fenyegetett balszárnyon a 70. honvédhadosztállyal történő felváltást nem lehetne-e gyorsabban végrehajtani, hogy a felváltott német 187. hadosztályból — amennyiben ez nem kerülne már elszállításra — tartalékokat lehessen kapni ?

Ezenkívül küldjön tudósítást arról, hogy nem volna-e a román átszökésekből keletkező helyzet kihasználható ? Ezt illető szándék bejelentendő. (699. Op.)

A Gerok-seregcsoport azt feleli, hogy :

„A rendelkezésre álló csoporttartalékokat (három zászlóalj az ojtozi műút mentén) egész közel hozzuk. Az arcvonalnak legjobban veszélyeztetett része a Slanic-völgye ; ott nem lehet a megszállást gyengíteni. Hadműveleti veszélyt a Ruiz-csoport előtt nem látok."

„A német 187. hadosztályból, melynek elszállítását nem szabad halogatni, e hó 10-én két zászlóalj Kézdivásárhelyen, 12-én egy zászlóalj Ojtozon, egy zászlóalj Osdolán, két zászlóalj Kézdivásárhelyen fog állani. Ezeknek valamely támadás elhárítására való alkalmazása, ezen napokig még lehetséges."

A hadseregarcvonalparancsnokság kérdésének utolsó mondatára ezt feleli :

„Arra törekszünk, (1 : 75.000-es térkép), hogy az Iresti magaslatokat Verdeatól keletre és északra levő magaslatokat — Dealul Cirlan (◇ 783)—Mon. Casin—Verful Balcuta (◇ 704) vonalát elérjük !" (699. Op.)

Román szökevények és foglyok vallomásai nagyjában megerősítik az ismert ellenséges erőelosztást és szándékot. Az orosz 4. és 6. hadsereg Sacharow alatt van. A 6. hadsereg most előbbre nyomult Vasului—Birlat—Galaz terében. Az újjászervezésre az arcvonalból kivont román hadosztályok Jassy—Roman—Suczawa

—Radautz terébe vannak összeszorítva. A román 10. hadosztály Románia északkeleti csücskében áll. Az oroszok a románokat Dél-Oroszországba akarják elszállítani, hogy Moldvát és az egész arcvonalat hatalmukba kerítsék. Emiatt erős ingerültség és ellenséges érzés támadt a románok és az oroszok között. Az oroszok azt állították, hogy az osztrák-magyar-német arcvonal nagyon meggyengült ; ezt némileg kedvező időjárás esetén ki kell használni. Ennélfogva az egész arcvonalon támadni akarnak. Kezdete febr. 13-a után lenne. Pontos támadótervet és támadó arcvonalakat nem közöltek a román parancsnokságokkal ; ezek csak keveset tudnak. Nagyobbrangú orosz tisztek beszédéből kivehető, hogy Dorna Watranál, valamint a Gerok-seregcsoport ellen az orosz 9. hadseregnek és Avarescu seregcsoportjának kellene támadnia. Nem lehet tudni, vajjon a német 9. hadsereg ellen is készül-e támadás. A román arcvonal erőelosztása Irestitől bezárólag (Putnavölgye) egészen a Dealul Pietrisuluiig (⌖ 668) Mon. Casintól délnyugatra, amennyire itt tudjuk, délről észak felé ez : 7. vegyes dandár, 12., 7., 8.[1] hadosztály. Ebben a térben csak egyes orosz ütegek vannak, más orosz csapat eddig nincs. A román IV. hadtest Onestiben van ; Onesti—Mon. Casin vonalától északnyugatra csak oroszok állanak.

Eszerint az első jelentés, hogy az oroszok a német 9. hadsereget akarják megtámadni, bizonyos helyreigazításra szorul. (A vallomásokat a hadseregfőparancsnokság, a német főhadvezetőség és a német 9. hadseregparancsnokság tudomására adtuk.)

1. hadsereg. Mérsékelt kölcsönös tüzérségi tevékenység és nagy hideg van.

7. hadsereg. A mestecanescii szakaszon ma élénkebb ellenséges lövegtűz volt, különösen a Papp-dandár északi szárnya ellen, egészen a valeputnai műúttól északra eső területig, valamint a községek ellen is, melyek ezen arcvonalrész mögé esnek. Különben egyes járőrharcokat és helyenkint mérsékelt lövegtüzet leszámítva, mindkét oldalon nyugalom van.

A magasan fekvő szakaszokban az élelmezési utánszállítás, a nagy hófuvások miatt, helyenkint lehetetlen.

Hírek az ellenségről.

A szökevények és foglyok vallomásából és a nyilvántartás adataiból tisztázódott az ellenség csoportosítása Gerok előtt. A Casinu-völgyétől délkeletre románok, attól északnyugatra oroszok állanak.

Irestinél a 7. vegyes dandár, Racoasa—Marasti között a román 1/17. hadosztály egy része, Marastitól északra a 12. hadosztály, ⌖ 650—Dealul Dragan (⌖ 605) — Dealul Cirlan (⌖ 783)

[1] Ez a megerősített román 8/15. hadosztály.

magaslatokon a 6. hadosztállyal összekevert román 7. hadosztály ; a Parau[1] Casinuban és a Dealul Fetisoara (⌖ 573) magaslaton a román 8/15. hadosztály van. Irestitől délre a román fél 1/17. hadosztály áll. A román 15. hadosztályt átkeresztelték 8-ra. A hadsereget Avarescu tábornok vezeti. A hadosztályok két hadtestbe (IV. és II.) vannak összevonva. A IV. hadtestparancsnokság (Grigorescu tábornok) Onestiben van. Az orosz 103. hadosztály a Magura Casinului (△ 1167) magaslaton áll, a 14. a Verful Balcuta (△ 704) magaslaton, Herestrautól délnyugatra. Az orosz 2. lövészhadosztály az Ojtoz-szorostól északra a Slanic-völgyben és Verful Cheschiului (⌖ 1050) magaslaton, a 4. Muntele Cleja (⌖ 1071) gerinctől északnyugatra emelkedő magaslatokon van. (Plaiul Ciunget gerince, △ 1627 —△ 1653—Muntele Nemira—△ 1503 Muntele Farcu mr. —⌖ 1370 Muntele Farcu mc.)

Igy Gerok-seregcsoportjával (három gyalog és egy lovashadosztály) szemben öt és fél román és négy orosz gyaloghadosztály áll.

A mestecanescii szakaszban, az orosz 78. hadosztály tömörítéséből a déli szárnyon keletkezett lyukat orosz lovasság töltötte ki. Az Uj-Itzkány fűrésztelepnél álló orosz 311. ezredet kozákok váltották fel.

Foglyok azt vallják, hogy az orosz 64. hadosztály a Botosul (△ 1475) magaslaton fog támadni.

Marosvásárhely, február 9.

„Rettenetes a hideg. Helyenkint meghaladja a 38 Celsius „fokot 0 alatt."

„Fiam átutazóban meglátogatott. Fölküldtem őt Budapestre, „Arany János ünnepére, hogy ott családunk is képviselve legyen. „Hiszen mint gyermek a Margit-szigeten a „jó Arany bácsi"-hoz „szaladtam gyakran és valamelyik gondosan betanult versét „elszavaltam neki, amiben nagy öröme tellett. Egyszer az ölébe „is kapott és könnyes szemmel megcsókolt."

Gerok-seregcsoport : tegnap este könnyű tüzérség lőtte a Susita-völgyben és attól kétoldalt levő állásainkat. A Magura Casinuluitól (△ 1167) északra élénk ellenséges mozgás (látszólag felváltás) figyelhető meg. Egy orosz portyázóosztag előtörését Ojtoztól északra, a Verful Ungureananál (△ 779), ma délelőtt visszaverték.

A német vezérkar főnöke, Ludendorff tábornok, táviratilag értesít, hogy számítva az állítólag küszöbön álló támadásra, mely a Gerok-seregcsoport ellen készül, a német 187. gyaloghadosztály

[1] Parau = völgy.

gyalogsága egyelőre Brassó—Kézdivásárhely körül marad a német főhadvezetőség egyedüli rendelkezésére. (713. Op.)

A hadosztály elhelyezését Kézdivásárhely körül úgy rendelem el, hogy a hátsó részek Botfalut és Földvárt egy erős menettel elérhessék és innen el is lehessen szállítani a csapatokat.

A február 8-án elindult vonattal, a német 49. tartalék gyaloghadosztály utolsó csapata is elhagyta a József főherceg arcvonalat. (718. Op.)

Az 1. hadseregparancsnoksághoz beosztott Randa ezredes beszélgetett az átszökött román ezredessel. Ennek eredményét a következőkben jelenti:

„Az ezredes ezt közölte velem: semmi kétség, hogy az oroszok a román hadsereget egészen saját rendelkezésükre a Pruth mögé akarják visszavinni, hogy Moldvában — hol az oroszok egészen háziasan rendezkednek be — ne maradjon román katona. A retablirozó körleteket mindegyre hátrább tolják. A Gerok-seregcsoporttal szemben levő román erőt is következetesen föl fogják váltani. A román hadsereget valami hadifogság-félébe akarják vinni. A Pruth mögött az oroszok a románokat teljesen kezükbe tartják és Moldvaország urai maradnak.

„Az oroszoknak ez a terve a román tisztikarban nagy elégedetlenséget keltett. Bratianu, hogy a tiszteket megnyugtassa, azt a hírt terjesztette, hogy a retablirozás a „fölszabadított Bukovinában" fog megtörténni, de az oroszok mostanáig nem értenek ezzel egyet.

A román tisztek nagyrészét tehetetlen düh tölti el az oroszok ellen.

Bratianu, ki optimizmust mutat, azon töri a fejét, hogy miként huzza ki magát legjobban ebből az ügyből? A parlament tagjait napi 100 frankos pótlékkal tartják jókedvben. A román kormány hivatalos székhelyéül Chersont utalták ki. Jómódú románoknak csak Poltawa, Charkow és Saratowba szabad menniök. Oroszországban a román kormány és a román alattvalók között meg akarják az érintkezést akadályozni. Oroszországba menekülő állásos románok kötelesek egy bizonyos összeget nyugta ellenében lefizetni; útlevelüket visszatartják, visszatérésüket Moldvába csak az orosz kormány engedheti meg.

A Gerok-seregcsoporttal most szembeállított román hadsereget Avarescu tábornok vezeti, ki azelőtt a központi hatalmak barátja volt, de ma teljesen az oroszok kezében van. A hadsereg összetétele ez: 15. (ma 8.) hadosztály, 7., 6., kombinált 1/17. hadosztály, vegyes 7. dandár. A hadosztályok két hadtestbe (IV. hadtest Grigorescu tábornok alatt Onestiben és II. hadtest) vannak összefoglalva. A nagy vezérkar főnöke Persan tábornok, másodfőnöke Christescu tábornok. Persan egyidőben az összes román csapatokat vezette, azokat is, melyek Moldvaországban pihenve kiképzés alatt állanak. Az oroszok értesítették a románokat, hogy

február hó első hetében (régi naptár szerint) valószínűleg támadás lesz. A támadási területre és célokra vonatkozólag semmit sem közöltek velük." (Op. 703.)

Az 1. hadseregnél mérsékelt kölcsönös zavarótűz volt a XXI. hadtest szakaszában; a 72. gyaloghadosztálynál egy táboriőrs 40—50 támadó oroszt visszakergetett.

A 7. hadseregnél időközönkint élénkebb az ellenséges lövegtűz állásaink ellen, a valeputnai út két oldalán és attól délre, továbbá az I. hadtest egyes szakaszai és a német 200. hadosztály ellen. Az arcvonalon 24—29 fok a hideg.

Ma délután néhány napi szemleútra indulok, hogy a hadseregarcvonal állásának egy bizonyos részét megtekintsem és csapataimat a lövészárokban fölkeressem.

Gyergyószentmiklós, február 10.

„Tegnap délután 2 órakor automobilon Gyurits ezredessel „és Pállfy László gróf századossal Gyergyószentmiklósra indultam. „Puskát is vittem magammal, mert a farkasok állítólag nagyon „szemtelenek. Ugy számítottunk, hogy délután 6 órakor ott „leszünk. Indulásomkor a hőmérő 18 fok hideget mutatott. Három „bundát vettem magamra, hósipka és kucsma volt a fejemen „és nagy szemüveg az orromon, melyet el kellett távolítanom, „mert teljesen bejegesedett. Mindjárt az első falunál eltörött „automobilom kapcsolókészüléke. Soká vártunk ott, míg végre „második automobilom utólért. Ezt visszaküldtem, hogy hozzon „egy másik motorkocsit. Ekkor báró Piret Fiat-autója jött. „A fölséges Görgényi-hegyek között haladva többször elakad- „tunk a hóban, de az arra haladó vonatlépcsők emberei kitoltak „bennünket. Az éjjel a gyönyörű vadon közepette ért utól és „hosszú melegítés után végre nagynehezen sikerült az egyik „lámpát meggyujtani. A második autó teljesen lemaradt és így „elhatároztam, hogy poggyász nélkül folytatjuk utunkat. 7 óra- „kor Oláhtoplicán egy pillanatra megállottunk és innen telefo- „noztattam, hogy ha netán a Gyergyóditrón levő ezred várna „rám, küldjék azonnal haza, mert igen nagy késéssel érkezem. „Ugyanígy Gyergyóremetén is. A parancsnokság azt kérdezte, „hogy elég melegen vagyunk-e fölöltözve, mert most 27 fok hideg „van? Bundánkban, teljesen jégbefagyva, tűrhető volt a hely- „zet. Csak arcunk fázott rettenetesen. Pálffy és Gyurits meg- „dermedve ültek. Pálffy bajuszán két vastag jégcsap lógott, „akárcsak a rozmár fogai volnának."

„A ragyogó holdvilágos éjszakában egyre lassúbb ütemben „haladtunk tovább, mert a hűtővíz lassacskán befagyott. A motor „egy kis emelkedésnél végkép fölmondta a szolgálatot. A gépész „egy óránál tovább dolgozott rajta. Hiába, a gép csak nem akart „megindulni. Puskámat megtöltöttem, mert állítólag erre farka- „sok is járnak. Nemsokára a lámpás is kialudt, mert a karbid „teljesen befagyott. Minden reményről lemondtunk, hogy reggel „előtt elindulhassunk. Ordítva csikorgott a hó, úgy mint azt még „életemben soha sem hallottam, mintha csak disznót ölnének."

„Vagy 10 percig hallottunk nagy csikorgással lépteket „közeledni ; egy szánkó jött szembe, melyet egy ló húzott, rajta „óriási bárányбőrgubában egy altiszt ült. Megállítottuk és meg „hagytam neki, hogy Oláhtoplicáról telefonozzon a XXI. hadtest- „parancsnokságnak, hogy küldjenek automobilt értem, mert az „enyém végleg fölmondta a szolgálatot. A szán azonban legjobb „esetben két óra mulva érhet be Toplicára ! Vagy talán még „előbb talál telefonállomást valahol, ha Gyergyóvárhegynek venné „útját. Mi Gyergyóditró és Hódos között feleúton az útpatkónál „vetettünk horgonyt. Az altiszt továbbment szánkóján ! A csilin- „gelés és a hó rikácsoló csikorgása a hallgatag éjjel dermesztő „némaságában lassan elenyészett. Kísérőim kiszállottak az auto- „mobilból, de nemsokára annyira fáztak a ruháik alatt fölkúszó „hidegtől, hogy lábzsákjukba bújva újra beültek s pokrócot vetve „fejükre, elcsendesültek. Én is nyakkendőmbe burkoltam az „arcomat, mert olyan fájdalmasan hasogatta a hideg, hogy alig „lehetett kiállani. A távoli ágyúdörgés és az erdők mélységében „rezgő vonítás és az ebek ugatása, amint a hold jeges fényét „üdvözölték, valami kísérteties titokzatosságot kölcsönzött a csen- „des, fagyos éjszakának. Éjjeli 11 óra ! Kísérőim újból kiszálltak „és engedélyt kértek, hogy Gyergyóvárhegyre mehessenek s ott „telefont keressenek. Elmentek s a hó jajgatva panaszkodott „súlyuk alatt. A soffőr már régen elment volt, hogy talán 3 óra „alatt Ditrót eléri és hoz autót. Egyedül maradtam puskámat „térdemre fektetve.

„Farkasordító egy éjszaka ! A hó a hold sanyarúan hideg „sugaraitól úgy ragyogott, mintha üveggel volna födve. Öt sötét „alakot látok a balra eső kopár dombon, míg a távolból rémesen „intonált farkasüvöltés reszketteti a nagy fenyvesek ezüstporral „behintett árnyát. Tündöklő ezüstfátyol alatt szunnyadnak az

„én becses kárpáti ősrengetegeim. Szüzi tisztaságban szenderegve „várják, hogy a tavasz ezt a tündöklő fátyolt föllibbentve, enyhe „csókjával ébressze föl őket téli álmukból és sokmillió virágocskát „hintsen a hó alól előkerült fakeresztecskék százezreinek szomorú „s mégis oly dicsőséges vonalára. És mikor ébred föl az a tavasz, „melyért magyar véreim a Kárpátok fölséges őserdőiben örökre „lehunyták szemüket s himnuszt énekelve adták vissza hős lelküket „a mindenek Urának? Hazám szent tavasza, mely még oly messzi- „nek látszik . . . Az öt alak — ott a domb oldalán — valóban él, „egész határozottan látom, hogy mozog. Farkasok? Megpróbálok „célozni, de kezem nem bírja a hideget. Ezalatt lefelé cammog „az 5 négylábú és egy horpadásban eltűnik. Soká várok. Semmi „sem mozdul, csak a görgényi oldalon kurjant a vén ordas mély „kísérteties hangján mind magasabbra húzva idegdermesztő nótá- „ját. A három rajtam lévő bundában is mind irgalmatlanabbul „fázom. Kiszállok a kocsiból s föl-alá sietek, mindig azokra gon- „dolva, kik e rettentő éjszakán odakint vártán vannak s a rémes „hideg minden kínját elviselve, hűségesen őrzik ezeréves szent „határainkat. Alulról ruhám alatt kúszik föl rajtam a síri hideg, „mintha nem is volna ruha rajtam. Fölszaladok a dombra; a „hó be sem szakad, oly keményre van fagyva. Ott áll 100 lépésre „tőlem az öt sötét alak! Lövésre kész fegyverrel feléjük megyek. „Nem félnek. Vagy úgy! Öt szegény eltévedett kecske. Meg- „kerülöm őket s lehajtom az útra, melyen Ditró-Hódos felé ira- „modnak. Éjfél után látom kísérőimet visszajönni. Hódos első „házáig jutottak, hol egyetlen élő lényt sem tudtak találni, az „ajtók, ablakok mind betörve ásítoznak kihaltan, a borzasztó „hideget lehelvén be üres helyiségeikbe. Még mielőtt hozzám „érnének az urak, egy német katona jön kerékpáron, szegény „csak úgy nyöszörög és jajgat a hidegtől. Csutorámból egy korty „jó székely 'fenyővizet' kínálok neki, ki bensőséges köszönetet „mond, nem sejtve, hogy tiszttel beszél; azt kérdi, vajjon nem „tehetne-e viszontszolgálatot, talán egy cigarettával megkínál- „hatna engem? Ő müncheni születésű 'und wir sind gute Kerle, „die dankbar sind!' Csak akkor látom, hogy egész nagy csutorá- „mat egy húzásra kiitta! 'Jól van, barátom — szólok én — „ha Oláhtoplicára ér, telefonozzon a XXI. hadtestparancsnokság- „hoz, tudja hol van az?' 'Jawohl!' 'Hogy József főherceg vezér- „ezredes itt az országúton gubbaszt és autót kér!' Feszesen tisz-

„telegve bocsánatot kér és gyorsan tovairamodik. 1 órakor, mikor „a befagyott automobilban ülve várunk és Gyurits ezredes pokró- „cába burkolva horkol, egy automobilt hallok hátulról jönni. „Egyik hengere nem működik, pattog és prüszköl! Ez az én „második autóm; elcsúsztak és fölborultak, de nem történt „bajuk és 5 óra alatt újra fölállították. Fölugrom és megígérem „kísérőimnek, hogy azonnal küldök értük egy autót. Nemsokára „találkozunk is a hadtesttől kiküldött motorkocsival. Tovább „küldöm, hogy hozza utánunk kísérőimet. A barbár hidegben „folytatom utamat és 2 óra 15 perckor Gyergyószentmiklósra „érkezem, ahol Lütgendorff altábornagy, hadtestparancsnok vár „rám „ebéddel". Jelenti, hogy kint 32 fok Reaumur a hideg. „A városban — lakása udvarán — 29. Hamar eszünk valamint „és lefekszem."

„Reggel jelentik, hogy egész arcvonalamon a rendes harc- „tevékenység folyik."

„Reggel 7 órakor leírhatatlan hidegben autóra ülök és a „Gyilkos-tóhoz megyünk. A hegyek és erdők vastag hóréteggel „borítvák, csilingelő jégcsapok lógnak mindenütt. Gyönyörűséges „egy látvány ez. Az ég felhőtlen és a szellő fölkapja, hordja a „hókristályocskákat, melyek a légben csillogva szállanak tova. „Önkéntelenül a nagy Szahara homokja jut eszembe, melyet a „szellő dalolva hajt a légbe s az is úgy csillog! Ott a forró halál, „itt a jeges halál s mégis hasonlók."

„A 'Gyilkos'-nak nevezett hatalmas sziklahegy[1], alattam a „hóval borított Gyilkos-tó, melyből sok fatörzs áll ki. Odébb a „Békás-szoros több száz méter magas függőleges sziklafalai nagy- „szerű vadregényességükben. A tótól nem messze az én hős 44-eseim „fából épült kis fogadalmi temploma s mellette a 105. ezred pa- „rancsnoksága, festői szépségű helyen, a hatalmas sziklafal lábánál. „Baatz ezredes, ezredparancsnok s a 44-es zászlóalj segédtisztje „jelentkezik nálam. Utóbbival szánon a fölséges, mélyen behava- „zott jegenye, illetőleg lucfenyő erdőben a Szurdokra hajtatunk. „Egy sziklaorom alatt kiszállunk. A segédtiszt, ki Šabácon már „parancsnokságom alatt küzdött, egyedül kísér most engem. „Kíséretemet az automobilnál hagytam, mert a tűzvonalba megyek „s nem akarom, hogy a nagy csoport a tüzérség tüzét magára

[1] ◇ 1384.

„vonja és e miatt a csapatok szenvedjenek. Nagyon meredeken,
„mély hóban mászunk föl a Szurdok-nyeregig. A nap pompás
„melegen süt és teljes a csend. Egy kitaposott, de újra behavazott
„gyalogösvényen megyünk előre, erdők sűrűjén keresztül és
„vakítóan fénylő hómezők fehéren sugárzó tisztásain át gyorsan
„sietünk tova. A Muntele Celul meredek sziklás ormait folyton
„előttem látom. Ez az a bevehetetlen bástyaszerű állás, melyet,
„sajnos — minden ok nélkül —, októberben kiürítettünk és amely
„most mindenfelől oldalozza állásainkat. Bizony, ez vétkes köny-
„nyelműség volt, annál is inkább, minthogy semmi sem kény-
„szerített reá. Egy lucfenyő szálason át a férőhelyekhez jutok,
„hol a 44/V.-ös zászlóalj éjjeli munkát végzett része pihen. Keve-
„sen vannak. Nagy részük most is dolgozik. Elég sok gránát-
„tölcsér van a föld- és fakunyhók körül. Október óta állanak a
„tűzvonalban, a nélkül, hogy akárcsak egy félórára is kivonták
„volna őket onnan, vagy pár órai pihenőjük lett volna. De ez
„körülbelül így van óriási arcvonalam minden csapatával. Nincs
„tartalék, nincs pihenés! A németek mindig találnak alkalmat,
„hogy valamit kivonjanak és azzal a pihenésre legsürgősebben
„rászoruló csapatokat fölváltsák. A mi nyomorult, gyenge állo-
„mányaink ilyesmit nem engednek meg."

„Innét kimegyünk a legelső vonalba, a lövészárokba; ezek
„jól vannak a terepen vezetve, helyenkint vesződségesen a sziklába
„vésve és robbantva, de doberdói állásainkhoz képest mégis
„sekélyek és tökéletlenek. Sok derék 44-esemet megismerem,
„olyanokat, kik velem voltak Šabácon, Lužek gornyn és akik
„Piaski és Szczerzec keserves napján vésődtek emlékezetembe.
„Nem tudom, kinek nagyobb az öröme, az övék, vagy az enyém?
„Az állások részben őserdőn, részben sziklás ormokon húzódnak;
„ügyesen vannak kiépítve s kitűnő oldalozó kiszögellésekkel el-
„látva. Az állásban csak egyes megfigyelők vannak és előretolt
„őrszemek; a megfigyelésre fontos sziklaormokon, vagy az erdő-
„ben tábori őrsök is vannak. Az egész legénység fölváltva dolgo-
„zik a kavernák, férőhelyek és az állás kiépítésén. Vitézeimet
„egyenkint megszólítom, hiszen mindegyik önmagára hagyatva
„védi pár lépésnyi terepszakaszát. Ilyen gyérek vonalaim! Mind-
„egyikük hős, akinek több oroszt magára vállalva kell küzdenie.
„'Ugy-e fiam, itt nem jön be a muszi?' 'Ameddig élek — Fenséges
„Ur —, nem jön be élve a bitang!' ‚Igen, fiacskám, tudom, hogy

„hős legény vagy és hogy ha újra idejövök s az Isten megoltalmaz „téged, úgy itt talállak még, mert híven megvéded hazánk szent „határát!'... A 44-esek 18. századának állása előtt a terep „hirtelen meredek partban ereszkedik lefelé, áttekinthető, szik- „lás, tar. Az állás előtt egy sziklás kúp emelkedik ki a partból, „ezen egy magános őrszem áll és hűségesen figyel. Itt messze „ellátok. A sok erdős és sziklás hegy vastag hóréteg alatt nyug- „szik és mélyen alattunk lent a völgyben vastag ködpárnák „hevernek göndör fodrokkal a fenyvesbe kötve. Elbájolva állok „meg s a mellvédre könyökölve nézem a Kárpátok isteni regéjét! „Az őrszem, háttal felém, halkan jelentkezik, tekintetét a 600—800 „lépés távolban levő ellenséges állásról le nem véve. Nagyszerű „kilövésünk van, itt bizony hiába támadna az orosz — gondolom „én —, géppuskáink azonnal lekaszálnák. Míg ezt nézem, az őrszem „hirtelen hozzám lép és erélyesen rámszól: 'Fenséges Ur, tessék „elmenni oda a sarokba, ide egy masigevehr jól be van lőve, „oda a sarokba nem lát!' Az általa jelzett 3 lépéssel odábbmegyek „és távcsövemmel az orosz állást nézem. Igaz! Ott két muszkafej „és egy géppuska. Kezet nyujtok a fiatal őrszemnek s figyelmét „megköszönve továbbmegyek. Odébb sok bakámmal beszélek; „jókedvűek és azt mondják, hogy jól érzik magukat, jó dolguk „van. Többeknek a jól megérdemelt vitézségi érmet tűzöm a „mellére; közöttük Szűcs őrmesternek is, kit még Kaposvárról, „béke idejéből ismerek; most ezredparancsnoka kérésére a „nagyezüst vitézségi érmet tűzöm hűséges keblére."

„Itt a Szurdok-sziklán nagyszerűen oldalozzák a géppuskák „az állások előtt levő terepet. Egyik 20 méter magasságban a „sziklafalban védetten van elhelyezve s így ez a műremek az „ellenséget még akkor is tűzben tudja tartani, midőn az már „mellvédünkre lép. Egy tömzsi, igazi huszárképű legény fesze- „sen jelentkezik s kérdésemre, hogy hogyan megy a dolga, azt „feleli, nagyon kitűnő dolga van itt, pompásan érzi magát, de „még sokkal jobb dolga volt a 4-es huszároknál. Megnyugtatom „őt, hogy én is huszár voltam és szintén bakává lettem. Innét a „17. századhoz megyek, ahol szintén sok ismerőst találok, két „tisztet s néhány legényt. Közöttük egy csínos, mosolygó tekin- „tetű ifjút, akit azonnal megismerek s megszólítok: 'Fiam, te „Šabácon azon a rettenetes éjjelen velem voltál!' 'Igenis, én „vagyok az, akit a Fenséges Ur karonfogott, mikor a gránát

„szegény bajtársamat széjjeltépte!' Derék, érdes jobbját meg-
„szorítom. Háromszor sebesült, rendkívül vitéz legény és még
„a bronz vitézségi érmet sem kapta meg. Ujból karon fogom s
„közlöm vele, hogy a nagyezüst érmet adom neki! Elfulladó
„hangon mond köszönetet."

„Onnét a Batca Neagrára (△ 1243) megyek ki a 48-as
„zászlóaljhoz. Itt nincsen szikla s így az állások ennek megfelelő-
„leg sokkal tökéletesebben vannak kiépítve. A tűzvonal a hegy-
„gerincen erdőben van, igazán nagyszerűen van vezetve, mindent
„két oldalról pásztáz, az árok mély, az egész legénységnek töké-
„letes férőhelyei vannak; csak az akadályokat tartom kicsinyek-
„nek és gyengéknek. Három sor drót határozottan kevés. Ezen-
„kívül nem látok farkasvermet, éles lécből készült cövekakadályt,
„aknát, faaknát. Helytelenítem, hogy a tábori őrsök és őrszemek
„minden födözék és összekötőárok nélkül szabadon állanak és
„így az ellenséges és saját tűznek veszélyesen ki vannak téve.
„Ezeknek gödrökben hát- és mellvéddel kell födve lenniök és
„visszajövetelüket futóárokkal födve kell biztosítani; ezt behatóan
„megmagyarázom az uraknak. Kíséretemet visszahagyva, egyik
„előretolt tábori őrshöz és annak őrszemeihez megyek. Ott egy
„derék kanizsai legény pontosan megmagyarázza, hol van az
„ellenség, hol szokott támadni. Elég közel van."

„A Batca Neagra (△1243) egy kopár gyepes havasi gerinc,
„melyen kitűnően megerősített támpont készült, ehhez az ellen-
„séges állás igen közel van, de neki nem kedvez a terep. 48-as
„legénységünk pompás színben és kedvben van. A Kárpátok
„fölséges téli tája, bárhonnan nézem is, megkapó és elbájol. A leg-
„nagyobb megnyugvást és örömet az én csapataimnak lelkiálla-
„pota és hangulata szerzi nekem, ez az én legnagyobb kincsem,
„hiszen a háború kimenetele nagyban függ ettől. Az Isten tartsa
„meg vitézeimnek ezt a hangulatát és oltalmazza meg őket."

„A Batca Neagráról (△ 1243) visszamegyek a lövészárokba,
„úgy ahogy jöttem. Az erdőben az őrszemek némán csendben
„hallgatnak, csak úgy, mint az ősfenyők, melyeknek vastag
„törzseihez támaszkodnak. Jó barátokká lettek a hallgatag vára-
„kozásban. Egy puskalövést sem hallok, csak távoli ágyúdörgés
„morog komoran és a kecsesen ringó ősfenyvesben halkan suttog
„a jeges téli szellő; a jégcsapok alig hallhatólag csilingelnek,
„s a mozgó galyakról halk sercegéssel porozva hullanak hócsomók

„s a villogó jegeceket libegve tovaviszi, a völgyekbe tóduló lég-
„áramlat. A menázsit osztják ki ; jó a szaga s a derék harcosok-
„nak, úgy látszik, ízlik. Megkóstolom a kissé kozmás, de külön-
„ben jó eledelt. Még a somogyi 44-esek 19. századának állásába
„megyek, mely egy sziklás ormon van és jó. Délután 4 órakor
„távozom az 1. vonalból. Midőn a völgybe érek, heves puska- és
„géppuskatüzet hallok az éppen most elhagyott állásokban a
„Szurdokon. Vissza szeretnék szaladni vitéz 44-eseimhez, kik
„most harcolnak s velük együtt küzdeni. De 20 perc mulva csend
„lett, én pedig 2 óra alatt juthattam volna csak föl."

A jelentéseket Gyergyószentmiklóson találom :

A Gerok-seregcsoportnál, a német 218. hadosztálynál, a Casinu-völgyében az ojtozi műúton és a magaslatokon attól északra, ellenséges zavarótűz volt. Tüzérségünk ellenséges ütegekre lőtt Grozestinél és Bogdanesti meg Tirgul Ocna helyiségeit lőtte.

A német 187. hadosztály fölváltása bevégződött.

A Gerok-seregcsoportnak arra a jelentésére, hogy a német 217. tartalékezred szakaszát a német 225. gyaloghadosztály e hó 11-én déltől átveheti, rögtöni javaslatot kértünk, a Gerok-seregcsoport és az 1. hadsereg közötti új határ és élelmező-határ megvonására. Azt a gyalogságot, tüzérséget és azokat az oszlopokat, melyeket az 1. hadsereghez csatoltak, az átadandó szakaszban, egyenkint be kell jelenteni.

Az 1. hadsereget erről értesítettük. (737. Op.)

Az 1. hadseregnél az egész arcvonal mentén helyenkint mérsékelt ellenséges zavarótűz volt.

A hadseregfőparancsnokság alábbi fölfogását közli az ellenség helyzetéről :

„Az ellenségről kapott jelentések szerint, lehetséges, hogy a román 2. hadsereget az orosz 9. és 4. hadsereg egyes részei fogják fölváltani. A repülők földerítése szerint úgy látszik, hogy a XLV. hadtest egyes részei a XL. hadtesthez mennek. A XL. hadtest fölváltásából és a hadtestparancsnokságnak Onestibe való áthelyezéséből arra lehet következtetni, hogy az orosz 9. hadsereg kelet felé megnyujtja arcvonalát. A XLIV. hadtest, az orosz 4. hadseregnél, látszólag az arcvonal felé halad, mert parancsot kapott, hogy a kiutalt szakaszban jelentést tegyen a Susita és a Sereth vízállásáról. Az orosz 6. hadsereg már megállapított megnyujtását nyugat felé, követheti a 4. hadsereg nyugati szárnyának megnyujtása is, ha a XLIV. hadtestet ott az arcvonalba tolják." (736. Op.)

A 7. hadseregnél napközben a Papp-dandár északi szárnyát, Paschen tábornok csoportjának déli szárnyát, azután a német 1. és 200. gyaloghadosztály egyes arcvonal részeit, élénkebb ellenséges lövegtűz érte.

A 7. hadsereg a Paschen seregcsoport támadó tervét terjeszti elő, melynek az a célja, hogy e hó 12-én a ⌖ 1234-es támpontot a mestecanescii szakaszon visszafoglalja, hogy a régi állásunkat ismét birtokunkba vehessük.

Tizenöt különböző öblű ütegnek a ⌖ 1234 —⌖ 1169 gerincre irányuló egyesített tüze alatt, az ellenséges állást délről és délnyugatról öt zászlóalj, egy aknavetőszázad és egy utásszázad fogja megtámadni.[1] Egy 6 könnyű és nehéz tarackból álló csoport a ⌖ 1218 —⌖ 1252 gerincet lövi, a mestecanescii úttól északra.[2]

A hadseregarcvonalparancsnokság szükségesnek látja, hogy a vállalkozás végrehajtása után, erős tüzérség maradjon ott. Az ellenség erőcsoportosításából ítélve, gyorsan bekövetkező erős ellentámadással kell számolni. (646. Op.)

Hírek az ellenségről.

A repülőfelderítés február 9-én ezt állapította meg : feltűnő erős vasúti forgalom van Piatra és Bacau között ; Bacau állomáson 50—70 tengelyes vonatok kirakodása folyik. Cleja, Paracani, Tazlau, Orasa, Cirlele, Moienesti, Vermesti zsufolva van katonasággal. A Sirbi—Comanesci országúton déli irányban 4 zászlóaljból, egy lovasszázadból és négy ütegből álló oszlop menetét figyelték meg repülőink. A bacaui útakon erős szekérközlekedés van.

Kémhírek szerint vasúton megérkeztek az orosz XLV. hadtest utolsó szállítmányai is. Azt sejtjük, hogy a XLV. hadtestet az orosz 9. hadsereg délkeleti szárnyán az arcvonalba fogják tolni.

Megbízható hírek szerint az orosz XLIV. hadtest utasítást kapott, hogy a neki kiutalt szakaszban a Sereth-folyó és a Susitapatak vízállásáról győződjék meg és az eredményt a 4. hadseregparancsnokságnak jelentse. Arra lehet következtetni, hogy ezt a hadtestet, Focsanitól északra, az arcvonalba fogják tolni az oroszok.

Gyergyószentmiklós, február 11.

„Óriási hóvihar dühöng, csakúgy csörömpölnek ablakaim ; „29 fok a hideg. A hadtestparancsnok kér, hogy ne menjek ki „ebben a dermesztő, förtelmes hidegben. Én más nézeten vagyok. „Hogyha vitézeim kibírhatják, akkor én meghátráljak ? Nem ! „Elrendelem, hogy az automobilok álljanak elő. Addig elolvasom „a reggeli jelentéseket."

„7 órakor, indulásom előtt, megnézem a hőmérőt : 29 fokot „mutat. Sebaj ! Automobilra ülök és megint a Gyilkos-tóhoz „hajtatok. Onnét Baatz ezredessel, a 105. ezred parancsnokával

[1] Az alagút és Poeana Cherului között (részletes térkép).
[2] Lásd a részletes térképet.

„szánon a Békás völgyébe. Óriási sziklafalak merednek fenyegető-
„leg fölénk, rajtuk félig elhalt fenyők tengetik sanyarú életüket
„és sok méter hosszú, combvastagságú jégcsapok lógnak le a
„kiálló sziklákról, mintha jéggé fagyott kísértetek mutogatnának,
„a magasban lebegve, hosszú ujjaikkal ránk. Lent pedig jeges
„sziklák körül vadul zúgva rohan tova a Békás-patak, mind-
„untalan el-eltűnve s megint előkerülve a vastag jégkéreg alól a
„mindjobban szűkülő nagyszerű sziklahasadékba sietve. Fantasz-
„tikusan, elbűvölően nagyszerű ez a zordon vad vidék. A 'Seidel-
„weg'-en (valami német parancsnok nevezte el így ezt az utat)
„balra kanyarodva, meredeken fölkapaszkodtunk, majdnem jár-
„hatatlan vad sűrűségek között. Olyan meredek ez az erdei út,
„hogy soha sem hittem volna, hogy föl lehessen hajtani. Nemsokára
„a legfölségesebb luc- és jegenyefenyő őserdő megkapó templo-
„mába érünk. A rengeteg vadsága arra vall, hogy a háború előtt
„ember aligha tanyázott itt. A napfényben csillogva tündöklő
„tisztásokról, melyeken a hó kőkeményre van fagyva, a fenyve-
„sek végtelen tengere látszik, melyből mint hatalmas habkoronás
„hullámok emelkednek ki a hófödte sziklaormok. Vad széltörések
, között, bájosan szép őserdőben visz föl keskeny utunk s minden
„nyílásból más és más kilátás tárul elém a sziklákra, az erdők
„hullámzó havas bársonyára. Ünnepi csend a természet nagy
„templomában s lelkem a Mindenhatóhoz száll! Én jó Istenem,
„mikor lesz ezen a nyomorult földön is ilyen isteni béke és csend?
„Az 1100 méteres magaslaton elhagytam Baatz ezredessel a szánt
„és gyalog folytattuk utunkat a susogó ősrengetegben, út nélkül
„völgynek indulva. A völgyben kiérünk az erdőből s ott a 32-es
„Franz alezredes, egy több zászlóaljból álló csoport parancsnoka
„jelentkezik és mint küldönc, egy jóképű izmos legény, Benes,
„ki polgári életében Budapesten bádogos; mellén a nagyezüst
„vitézségi érem. Minthogy állítólag nehéz, jeges utunk lesz, mászó-
„vasakat erősít a cipőmre. Az alezredes jelenti, hogy ma semmi
„sem történt. A vihar, amely csak éppen az imént szűnt meg,
„igen nagy hófúvásokat hordott össze és így rendkívül nehéz
„utunk lesz, ha csakugyan az első állásokba akarok menni; ő nem
„ajánlja. Én pedig föl akarok menni és föl fogok jutni, hiszen
„gyakorlott zergevadász vagyok. A kopár havasi legelő meredek
„partján indulunk fölfelé. Egy omladozó öreg faházikó mellett
„megyek el, melynek ajtaja nyitva van, a teteje félig leégett,

„az ajtó előtt egy-két lécből álló kereszt látszik ki a hóból. Itt egy „öreg székely élt, ki már gyenge volt arra, hogy elmeneküljön ; „szegény a román betörés alatt meghalt. Tetemét a házban talál- „ták bakáim és az ajtó előtt eltemették ; most itt alussza örök „álmát. A kereszten egy kis kékfejű cinege ül ! Te apróság, tán „kis dalodat akarod az elszunnyadt öregnek elénekelni ? Egy „imát mondok elhúnyt magyar testvéremért és azután fölkapasz- „kodunk a melegen tűző napon a mély hóban a 'Lapos havas „sarka' felé. Az orosz tüzérség lassú ütemben ütegössztüzeket ad „le állásainkra. Baatz ezredes azt mondja, hogy ritkán tüzel „ilyen „élénken'. Én pedig úgy vélem, hogy Doberdón soha sem „láttam ilyen nyugalmat. A Lapos havas sarkán Hindy Iván „főhadnagy jelentkezik, mint az ottlevő 32-es század parancs- „noka. Az a Hindy, akit 1914 október 3-án az Uzsokon előre- „küldtem járőrével, hogy az ellenség hátába földerítsen. Néhány „derék legény van itt, kiket szintén a háború kezdetétől fogva „ismerek. Gyenge ez a két szegény század. Mindegyik 140 csatár „erejű és 2800 méter széles terepszakaszt kell védeniök az oroszok „igen nagy számbeli többsége ellen. Ezt odahaza senki sem tudja ! „Erre csakis az én hős magyarjaim képesek. Az állásban egy 800 „lépésnyi hézag van, hova csak éjjelre tolnak be egy tábori őrsöt ; „nappal csak oldalt fölállított járőrökkel figyelik meg a rést. „Éppen míg fönt voltam, lőtte az orosz tüzérség állásaimat 12-es „és 15 cm-es gránáttal és srapnellel ; vitézeim föl sem tekintve, „csendesen tovább dolgoztak, mintha csak eső cseperegne. Sok „vitézemmel elbeszélgetek és egyiknek a nagyezüst vitézségi „érmet adományozom. Innét egy altiszttel egyedül — a többi „kísérőt visszahagyva — egy előretolt tábori őrshöz megyek „a Lapos-havas sarkának keleti lejtőjén. A figyelő őrszemhez is „kimegyek ; az oroszok kissé lőnek ránk, de lövéseik magasan „mennek. Az őrszem egy csínos, nyulánk legény, kér, hogy a „vastag fenyőhöz lapuljak ; ez az ő hűséges oltalmazója s mutatja „a sok orosz golyót, melyet fölfogva, életét megvédte a délceg „fenyő. Ágazatából a hó ragyogó porát suhogva el-elkapja a hideg „szél. Bakám az ős fát megcirógatja és meleg, kifejezésteli, sokat- „mondó tekintettel szól : 'Igen jó barátok vagyunk mi, ez a „fenyő meg én !' Most hárman a fa oltalma alatt állunk, míg az „orosz géppuska pár pillanat mulva elhallgat ; olyan kimondha- „tatlanul sok rejlett vitézem egyszerű szavaiban és komoly tekin-

„tetében! Ő és az évszázados fenyő egymást kiegészítve őrzik „hazánk szent határát 20—30 fokos hidegben, hóviharban és „gyilkos orosz tűzben. Egész hősköltemény van ebben az apró- „ságban. És a csendes, viharedzett, komolytekintetű férfi tudja „egyedül, milyen nehéz keresztet kell viselnie. Csak szeme kérdett „engem öntudatosan: 'Uram, úgy-e Te megértessz engem, hogy „mi az, ami engem ebben a jeges világban kötelességem teljesítése „közben is életben tart?' Kezet nyujtok neki, mire megdörzsöli „kék kezét s úgy veszi kézszorításomat és hálával telt boldog „fény vonul át tekintetén, mely azt mondja: 'Ez megértett!' „Kikérdezem mindenféléről és midőn otthonára kerül a szó, egy „könny jelenik meg tengerszínkék szemében. Hat gyermeke van, „akiknek anyja három hete, hogy meghalt és ő nem mehetett „haza, hogy szegény feleségét eltemesse. Hűségesen áll őrt, gond- „tól és fájdalomtól kínzott kebellel, sajgó szegény szívvel! Vissza- „megyek a századhoz, hol azonnal elrendelem, hogy az 1. számú „őrszemet váltsák föl és vezessék elém. Mikor hozzánk ért, század- „parancsnokának az ő jelenlétében kiadom a parancsot, hogy a „szabadságtilalom ellenére is, az én felelősségemre, még ma küldje „őt négy heti szabadságra. Ő nem képes szólni, annyira meg- „indította a váratlan fordulat. Tekintete a legékesebb beszédnél „is sokkal többet mond. Század és zászlóalj parancsnoka jelenti, „hogy már régen beadták rendkívüli vitézsége miatt a nagy- „ezüst vitézségi éremre s mindmáig sem kapott semmit. Azonnal „föltűztem a mellére."

„Innét a meredek havas parton lemegyek a 44. ezred 3. szá- „zadához. Ezek a meredek lejtőn a völgyet derékszögben szelő „állásban az ellenség oldalozótüzétől nagyon sokat szenvednek. „Ameddig én ott voltam, csak egyes lövések jöttek a Muntele „Celulról, melyet tavaly októberben engedtek át elég ügyetlenül „az oroszoknak. Itt csak a legnagyobb óvatossággal, teljesen „lehajolva lehet közlekedni s még így is többnyire tüzet kap a „járókelő. A 44./I. zászlóaljat.egy százados vezényli, aki egy kukkot „sem tud magyarul. Legénysége nagyon nyomott hangulatban „van; panaszkodik, hogy eledelük alig ehető, hogy szeretnének „szabadságra menni, de soha sem kapnak szabadságot, ők szor- „galmasan dolgoznak, hősökként küzdenek, úgy, ahogy a 44-esek- „hez illik. Azonnal látom, hogy ennél a zászlóaljnál nincs minden „rendben, sőt ellenkezőleg, súlyos bajok vannak. Az ezredparancs-

„noknak megparancsolom, hogy vizsgálja meg, mi a baj ? Rossz „szakácsok ? nem becsületes számvivőaltisztek ? vagy a parancs- „nok az oka ? Egy pár nap leforgása alatt jelentést várok és a „bajt a legerélyesebben fogom orvosolni. Az állás azután őserdő- „ben folytatódik igen meredek parton, ahová az ellenség már „nem lát be. Itt egy Kiss József nevű káplárnak rendkívüli vitéz- „sége miatt, mely példaként ragyog, az I. osztályú ezüst vitézségi „érmet adom. Ott egy igen sápadt kápláron akad meg a szemem : „'Fiam, te bizonyára voltál már velem ? Olyan ismerős a képed' — „kérdem a sápadt fiút. 'Igenis, Felséges Uram ! A rohamban „Pričinovićnál és Šabácnál résztvettem ! Pričinovićnál ott vol- „tam, mikor a káplár, aki a jelentést hozta a Fenséges Urnak, „elesett a Felséges Ur mellett. Šabácon pedig magam sebesültem „meg súlyosan és a Fenséges Ur adta meg az első segélyt 1914 „augusztus 23-án.' 'Igen, fiam, most már emlékszem ! Mi lett „azután belőled ?' 'Ott felejtettek bennünket a kórházban. 200 „vagy 300-an voltunk ott sebesültek. A szerbek majd mindeniket „leszúrták. Engem nem bántottak, mert beszélek szerbül. Üszkübbe „hurcoltak és csak a másik offenzívánál szabadultam meg !' „'Ezt, fiam, jegyzőkönyvbe fogod mondani, mert vallomásodra „szükségem van !' 'Igenis !' . . .

„Visszafelé akarok indulni, mert már délutáni 4 óra van, „de itt áll egy szakaszvezető, ki Lužek gorny nehéz küzdelmei- „ben hűségesen kitartott ; egy szivélyes szót szólok hozzá. Odébb „egy tiszthelyettes arany vitézségi éremmel ; ezt is ismerem. „Ő vezet le, út nélkül a 44-esek 4. századához, a Békás-szoros „torkolatához ; ezen keresztül fogok visszamenni. Rémségesen „meredek a lemenet, minduntalan nyakig szakadunk bele az óriási „hóba. Néhol sziklás helyeken, többnyire azonban őserdőben „jutottunk le."

„A vidék soha nem sejtett nagyszerűsége által egészen „lebilincselve, lassan befelé megyek az egyre szűkülő szikla- „hasadékba, mely nemsokára oly síváran komor, borzadályos „szorossá válik. Ide napsugár soha sem jut be. Nagy lavínák „torlaszolják el utunkat s ezek alatt zuhogva siet tova a folyó. „Lépcsőket taposva mászunk át rajtuk. Mindig vadregényesebb „és borzalmasan nagyszerűbb lesz a sziklahasadék gigászi függő- „leges falaival, hirtelen kanyarulataival. A végén előtte áll égbe- „meredve, mintha csak elzárná, Bardóci hatalmas sziklája. Susto-

„rogva repülnek a gránátok és a sziklafalak ezerszeres visszhanggal „adják vissza a lövések és robbanások dörejét, zuhogva küldvén „azt tova a távoli rengetegbe. Csak a sötétben értem újra a Gyil-„kos-tóhoz."

A német főhadvezetőség ezt sürgönyzi:

„Itt kitudódott, hogy egyes helyeken megtiltották tűzálló férőhelyek építését a legelső gyalogsági vonalban. Ez nem felel meg az utolsó küzdelmekben szerzett tapasztalatok alapján az állásépítésre kiadott határozványoknak. Ezekben csakis a mélyen tárnázott nagy férőhelyek veszélyes volta bizonyosodott be. Ezzel szemben tűzálló őrállások és megfigyelőállások (beton vagy vas, stb.) gyengén megszállás esetében, éppen különös értékűek." (688. Op.)

Jelentések: A Gerok-seregcsoportnál éjjel az ellenség a 70. honvédhadosztálynál ismételten előretapogatódzott, erős portyázó-osztagokkal, különösen Pravila vidékén s attól nyugatra. Mindenütt visszakergették.

Nappal a Ruiz-csoportnál ellenséges lövegtűz volt a jobbszárny ellen és a Marastitól északra eső állás egyes részei ellen. A Casinu-völgyben időközönkint ellenséges zárótűz zúdult állásaink elé, tőlünk 800 lépésnyire. Az ellenségnél látszólag fölváltások folynak.

A Sorsich-csoportnál egy előretörő ellenséges századot a Magura Casinuluitól (△ 1167) északnyugatra visszavertünk.

Sorsich altábornagy ma átvette a 71. közös és 70. honvédhadosztály vezetését; e hó 12-én még a 8. hegyidandár is az ő parancsnoksága alá kerül, úgy hogy a Gerok-seregcsoport ezentúl két szakaszból fog állani: Ruiz-szakasz (a német 218. gyaloghadosztály és a cs. és kir. 1. lovashadosztály) és a Sorsich-szakasz (a 8. hegyidandár, a 71. közös és a 70. honvédhadosztály). A 217. tartalék-gyalogezred szakaszát a német 225. gyaloghadosztályhoz csatoltuk. Határvonal a Gerok-seregcsoport és az 1. hadsereg között, keletről nyugatra, a részletes térképen: Parau Doftana—Parau Sararii—Mikes tető (⊹ 1558)—Jávoros tető (⊹ 1331)—Hódás bérc (△ 927), Kászonjakabfalvától délre. A nevezett völgyvonalak tehát völgyzárak és az 1. hadsereghez tartoznak.[1] (745. Op.)

A német 225. gyaloghadosztályt, a hozzátartozó 217. tartalék-gyalogezreddel, az oda beosztott 315./III. honvédzászlóaljjal, géppuskáival együtt s néhány üteget és málhásállatoszlopot, meg egy építőszázadot az 1. hadsereghez csatoltunk.[2] Az oroszok a román csapatok közé saját osztagaikat ékelték be. Az ellenséges

[1] 225. gyaloghadosztály.

[2] A 47. tábori tüzérezred II. osztálytörzse a 3., 4. és 5. üteg, 25./1. és 22./3. hegyi ágyúsüteg egy-egy lőszeroszloppal, 318. számú málhásállatlépcső és 86./2. számú építőszázad. Ezek a csapatok és alakulatok a 70. honvédhadosztálytól kerültek az 1. hadsereghez.

arcvonal mögött élénk csapatmozgások, ellenséges járőrtámadások vannak, továbbá élénkülő ellenséges tüzérségi tevékenység is. A románok, úgy látszik, elég erélyes próbát tettek, hogy átjöjjenek, de az oroszok erőszakkal megakadályozták őket.

Az 1. hadseregnél tegnap este egy ellenséges század[1] támadását, a Batca Neagratól (△ 1243) északra, nagy veszteséggel visszaverték. Ezt hallottam én a völgyben. Az arcvonal egyes szakaszain ellenséges zavarótűz volt. Különben nem történt semmi. A cs. és kir. 71. gyaloghadosztály parancsnokságának benyomása az, hogy arcvonala előtt fokozott földerítő tevékenységet fejt ki az ellenség.

A bajor 10. gyaloghadosztály utolsó gyalogezredét e hó 14-én szállítják el, Böhm-Ermolli hadseregcsoportjához. Minthogy foglyok vallomása szerint az orosz 9. hadsereg közelálló támadásával kell számolnunk, a cs. és kir. 69. gyalogezred mielőbbi ideszállítását[2] kérjük Böhm-Ermolli hadseregcsoportjától. A hosszantartó csere befejezése nagyon kívánatos. (767. Op.)

7. hadsereg. A XI. hadtestnél élénkebb ellenséges lövegtűz volt, a Papp-dandár északi szárnyától egészen a Valeputna műúttól északra eső lejtőig és a Beszterce völgyében levő községek ellen, 22 fok hidegben, nagy hóviharban.

Ma a német vezérkar főnöke elé terjesztettem a I. Nr. 36.632. Op. (1916. október 8.) szám alatt elrendelt jelentéseket a József főherceg hadseregarcvonalba beosztott német hadosztályok állapotáról. (692. Op.)

„Este Marosvásárhelyre utazom."

„A „Verschärfter U-Bootkrieg", úgy látszik, nagyon ered-
„ményes és az angol lapok bevallják, hogyha a blokálás továbbra
„is így sikerül a németeknek, akkor Anglia elvesztette a háborút!
„Én e hír valódisága fölött némi kételyeket táplálok."

Az orosz XLV. hadtestről nincs újabb hír.

Az orosz XLIV. hadtestet még nem tolták be az arcvonalba; a hadtestparancsnokság még Berescin tartózkodik.

Megfigyelték, hogy az orosz 64. hadosztály arcvonala mögött csapatmozdulatok folynak. Breazaról Kirlibabára két század, Botosul (△ 1475) magaslatra két század, Fundul Moldowiról Breazara egy század és egy üteg ment.

Lehet, hogy ezek a 64. hadosztály erősítései, mely foglyvallomások szerint Botosulon (△ 1475) támadni készül.

Orosz 78. hadosztálybeli foglyok azt vallják, hogy a mestecanescii szakaszban, a hadosztály déli szárnyára, doni kozákok érkeztek.

[1] Az orosz 25. hadosztály 100. ezredéből való volt.
[2] A 31. hadosztály kötelékébe tartozik.

Marosvásárhely, február 12.

„A 7. hadsereg 30 fokos hideget jelent. Itt 26-ra szállt a „hőmérő 0 alá."

„A Gerok-seregcsoportnál reggel 7 óra 30 perc óta könnyű „tüzérség lövi a Susita-völgy mindkét oldalán levő állásainkat. „Élénk ellenséges lövegtűz a községekre a Susita és Putna völ- „gyében. A mi tüzérségünk az ellenség sűrűn megszállott árkait „lőtte Marastinál, Dealul Cirlannál (⌖ 738) és ⌖ 491-en a Casinu „völgyében megsemmisítő tűz alá is vette. Ellenséges támadás „nem következett be."

„A Putna- és Susita-völgy között, valamint a Casinu-völgy „mindkét oldalán oroszok vannak a románok közé ékelve."

„A Mon. Casintól délre átszökött románok azt vallják, „hogy 11-én a tisztek akadályozták meg a románok tömeges „átjövetelét."

A Sorsich-szakaszon is élénk az ellenséges lövegtűz. Tüzér- „ségünk a Slanic völgyében az ellenséges állások egy részét rom- „bolótűzzel árasztotta el."

„6 fok hideg van."

„Az 1. hadseregnél egy ellenséges portyázó osztag támadása „a Gyergyó vidékén visszaveretett. A Piricske hegytől (△1324) „nyugatra hajnali 3 óra 15 perckor hurrá kiáltozás közepette 15 per- „cig tartó élénk tüzelést kezdtek az oroszok, a nélkül, hogy árkaikat „elhagyták volna."

„Napközben a Litzmann-csoportnál csekély tüzérségi harc „volt; egy ellenséges portyázó osztag előnyomulását a Camuga „völgyében visszaverték."

„A XXI. hadtest egész arcvonalán mérsékelt ellenséges „zavarótűz volt."

„A Litzmann-csoporthoz néhány üteg jön a Mackensen- „hadseregcsoporttól."[1]

„A 7. hadseregnél a mestecanescii szakaszon, az alagúttól „2 km-re eső ⌖ 1234-es támpontot erős tüzérségi előkészítés után „délután 1 óra 30 perckor elfoglaltuk a nélkül, hogy az orosz

[1] A 14./II. számú tartalék gyalogtüzérosztály törzse; a 2. számú nehéz tábori tarackosezred 5. és 8. ütege, a 81. számú gyalog tüzérzászlóalj törzse; a 2. számú nehéz tábori tarackosezred 1. és 2. ütege; a 14./9. számú gyalog-tüzérosztály mozsárütege; 2./6. és 7. számú 10 cm-es G. tartalék gyalogtüzérosztály (716. és 775. Op.).

„gyalogság lőtt volna.[1] Támadásunk, amely a ⌖ 1234—⌖ 1180
„gerincen levő ellenséges állások ellen, a fönt nevezett támponttól
„nyugatra irányult, az ellenség zárótüzében nem sikerült, bár a
„támadó csoport 150 lépésre közelítette meg az ellenség állásait.
„Ezt a részt éjjel két zászlóaljunk fogja a ⌖ 1234 felől fölgön-
„gyölíteni. Eddig 100 foglyot hoztak be. A visszaszerzett állást
„és a Papp-dandár északi szárnyát 2 óra óta élénken, de szabály-
„talanul lőtte az ellenség tüzérsége. A ⌖ 1234-es támpont ellen
„végrehajtott orosz ellentámadást este 7 órakor visszavertük;
„különben csak rendes harctevékenység volt."

„A Sultában egy ellenséges repülőt lőttünk le. A XXI. had-
„testtel szemben az ellenségnél tányérsapka helyett fekete kucsma
„látható. Szomszédaimnál is fokozódik az ellenség lövegtüze."

Hírek az ellenségről.

Csapateltolások a hadseregarcvonal déli szárnya előtt:

Légifelderítésünk február 11-én megállapította, hogy négy-öt ellenséges zászlóalj jött délkeletről Onestin át északi irányban, három ellenséges zászlóalj pedig Adjudul Nou felől a Trotusu-völgybe ment; repülőink az országúton, Cotofanesti és Onesti között, öt ellenséges zászlóalj mozgását látták, irányát azonban nem tudták megfigyelni. Az Adjudul Nou vasútállomás zsúfolva van vasúti kocsikkal (kb. 500 tengely). Cajutu, Onesti, Tirgul Ocna vasútállomásokon kiürített vasúti kocsik vesztegelnek (kb. 500 tengely).

A megfigyelt ellenséges mozgolódások arra mutatnak, hogy az oroszok a XLV. hadtestet az arcvonalba tolják, azonban az is lehet, hogy a hadtest egy részét a Trotusu völgyébe irányították.

Az nincs tisztázva, hogy az Ojtoz-szorosból az oroszok mit vontak ki. Lehetséges, hogy a XL. hadtest csapatait, a 3. turkesztáni lövészhadosztályt és a 14. hadosztályt.

Megbízható hírek szerint az orosz XL. hadtest Onestiben van.

Az orosz 12. lovashadosztályt a Pruth-folyó mögé irányították; törzse Miriszeniben van, ezredei a körülötte fekvő falvakban tanyáznak.

Az orosz III. lovashadtest csapatai útban vannak a Pruth-folyó mögé.

Marosvásárhely, február 13.

„Böhm-Ermolli hadseregcsoportjánál aknákat robbantot-
„tak az oroszok és azután sikertelenül támadtak. Északon is
„fokozódik a harctevékenység."

[1] Lásd a részletes térképet. (18. számú melléklet.)

„Az én hadseregarcvonalamon, a Gerok-seregcsoportnál, „éjjel a Sorsich-szakasz balszárnyán, erős ellenséges járőröket „kézigránáttal kergettek el. Napközben gyenge ellenséges löveg- „tűz volt. Az ojtozi műúttól délre egy előretapogatódzó ellensé- „ges portyázó osztagot kergettek el."

„Az 1. hadseregnél csekély a tüzérség tevékenysége. A Mun- „tele Carunta (△ 1523) terében többször észlelt mozgásból föl- „váltás gyanítható. Egy járőrünk a Tölgyes-völgytől északra egy „legalább 60 főnyi ellenséges osztagot állapított meg, mely rész- „ben orosz, részben román egyenruhában volt. A XXI. hadtestnél, „Dealul Chimilcinisuluitól (⊹1188) keletre, egy ellenséges fél- „század kétszer támadott, megtámadott tábori őrsünk azonban „véresen visszaverte."

Az én 767. Op. számú (február 11.) sürgetésemre Ober-Ost azt feleli, hogy a Böhm-Ermolli hadseregcsoportparancsnokság a 31. hadosztályhoz tartozó 69. gyalogezredet nem adhatja át addig, míg pótlás nem érkezik. De gondoskodni fog, hogy a bajor 10. had- osztály minden megérkező zászlóalja után a 69. ezred egy-egy zászlóalját elszállítsák. (767. Op.)

„A 7. hadseregnél, Paschen tábornok csoportjánál, a meste- „canescii szakaszon éjjel erős lövegtűz volt, a visszafoglalt ⊹ 1234 „támpontra és attól délre. Két más orosz támadást visszavertek; „tovább délre a ⊹ 1295-nél (Poiana Pentenilor) egy erősebb „orosz támadás hiusult meg."[1]

„A ⊹ 1234 támponttól az éjjelre tervezett támadásunk „nem volt végrehajtható az erős köd miatt, mely minden harc- „tevékenységet megakadályozott. Csak délután, erős tüzérségi „előkészítés után hatoltak be a német gránátosok a ⊹ 1234-es „támponttól nyugatra, az ellenség által még tartott lövészárokba. „Az oroszok ellentámadásait a ⊹ 1234 és attól északra a ⊹ 1169, „úgyszintén a XI. hadtest északi szárnya ellen megindított teher- „mentesítő orosz lökést visszavertük."

Ma 39 tiszt, közöttük egy ezredes, 1200 legény fogatott el és 9 gépfegyver, 6 aknavető, három 7 cm-es ágyú zsákmányol- tatott.

A mi veszteségünk: 22 halott, 135 sebesült.

„Február 14-ére akarjuk az elfoglalt állást minden ellen- „támadással szemben megtartani és kiépíteni, a tüzérséget és „aknavetőket újonnan csoportosítani."

[1] Lásd a részletes térképet.

„Magát a Mestecanesci-hágót (⌖1099) és a hágót uraló „⌖ 1234 kúpot csak a tüzérség átcsoportosítása, a vállalathoz „szükséges nagyobb lőszermennyiség fölhalmozása és alapos „gyalogsági s tűzérségi szemrevételezés után fogjuk visszafoglalni."

„Helyes ; egyetértek ! Ilyesmit nem szabad elhamarkodva „megcsinálni, mint azt, sajnos, olyan sokszor el kellett szenved- „nünk. Itt megint a német alaposság világít ki a sorok közül, „ami pedig nagyon fontos a vezetésben, továbbá az alsóbb veze- „tésbe vetett bizalom is."

„Ugy veszem észre, mintha a hideg egy kicsit enyhülne."

Hírek az ellenségről.

A légifelderítés február 12-én, a Trotusu-völgyben nyugati irányú nagy mozgást állapított meg.

Az Adjudul Nou—onestii országútat véges-végig csapatok és szekerek lepik el. (Capacestitől Cornatelu felé 3 km hosszú gyalogoszlop csapatvonattal, Cajutunál 1 km hosszú gyalogoszlop szekerekkel, Radeananál szintén 1 km hosszú gyalogoszlop szekerekkel volt látható.)

A Trotusu-völgyben levő vasútállomásokon, Adjudul Nou és Radeana között, sok vasúti kocsi áll.

Marosvásárhely, február 14.

„Itt 12, fönt 15—16 fok a hideg."

„A Gerok-seregcsoportnál csekély ellenséges lövegtűz és „előterepharc volt. Ellenséges támadó szándékot nem lehet meg- „állapítani. Az ellenségnél az utóbbi napokban megállapított „mozgás az orosz 14. hadosztály fölváltása miatt volt. Az ojtozi „úttól délre, Racoasa és Mon. Casin között románok állanak."

Február 16. után a Below-hadseregcsoporttól három német tarackosüteg érkezik Brassóba s ott a német legfőbb hadvezetőség rendelkezésére áll.[1]

„Az 1. hadseregnél rendes tüzérségi tevékenység és járőr- „harcok. A cs. és kir. 71. hadosztály vidékén támadásról szóló „hírek keringenek."

„7. hadsereg. A mestecanescii szakaszon tegnap este újra „visszaszerzett állásainkban még több ellenséges ellentámadást „vertünk vissza. Éjjel nehéz lövegek lőttek oda. Egész nap ellen-

[1] A 38. számú Landwehr gyalogtüzérzászlóalj törzse és a 2. számú nehéz tábori tarackosezred 1—3. ütege.

„séges lövegtűz volt a besztercei szakasz és a valeputnai műúttól „délre levő állásaink ellen. Egy újabb támadás is volt a ⊹ 1169-től „délre ;[1] de visszavertük."

Az oroszok megerősítették alagúttámpontjuk megszállócsapatát.

„Nyárádszeredán egy igazán kiválóan kiképzett roham- „zászlóaljat szemléltem meg, melyre csak néhány kisebb meg- „jegyzést fogok a holnapi parancsban az 1. hadseregnek kiadni. „Most megcsinálták ezt a németek és mi is, mint nagyszerű német „találmányt, kénytelenek vagyunk elfogadni, mint a modern „küzdelmek legkiválóbb eszközét ! Pedig egy évvel ezelőtt, a „Doberdón ugyanígy kiképzett gránátosaim voltak ! Most a „németek oktatnak bennünket, pedig a VII. hadtestnél szakasz- „tott ugyanezt, mint fölöslegeset, eltiltotta nekem nagy bölcsen „az A. O. K."

„Az oroszok veszteségeit a tegnapi küzdelemben, a Meste- „canesci körül, 4—5 ezerre becsülik. Woronczow ezredes súlyosan „sebesülve fogságunkba esett és nemsokára meg is halt."

Légi felderítés jelenti, hogy az ellenség arcvonala mögött megszünt a mozgás.

A 2. lövészhadosztályhoz tartozó 5. lövészezred az ojtozi műúttól közvetlenül délre van ; a 7. a Curita-völgyben az üveggyárnál áll. Ez arra mutat, hogy ez a hadosztály délfelé terjeszkedett.

A 7. lövészezred azelőtt az ojtozi műúttól északra állott, onnan kivonták, Tirgul Ocnara küldték és Onestin át került az új állásba.

Valószínű, hogy a 2. lövészhadosztály az orosz 14. hadosztályt felváltotta. Ez lehet a magyarázata annak, hogy az utóbbi napokban a Trotusu völgyében élénk mozgást figyeltek meg repülőink.

Megállapították, hogy az orosz 126. hadosztály a Muntele Farcu mican (⊹ 1370) van. Minthogy ez az orosz XLV. hadtest kötelékébe tartozik, valószínű, hogy ezt a hadtestet itt fogják az arcvonalba tolni.

A foglyok szerint az orosz XLV. hastest felváltja a XXIV-et.

Egy orosz 504. ezredbeli fogoly azt mondja, hogy ezrede[3] 49. hadosztályuk egy ezredét váltotta fel. A 126. hadosztály többi ezredei az 504. ezredhez csatlakoznak észak felé.

[1] Lásd a részletes térképet.
[2] Az orosz XL. hadtest kötelékébe tartozik.
[3] Az orosz 126. hadosztályba tartozik.

Arra lehet következtetni, hogy az orosz XLV. hadtestet[1] elszállították. Megbízható kémjelentések szerint, a 126. és a 122. tüzérdandár Buceceara ment.

Foglyok azt vallják, hogy az orosz 78. hadosztály mind a négy ezredével résztvett a február 13-i mestecanescii harcokban.

Marosvásárhely, február 15.

„A Gerok-seregcsoportnál a Casinu völgyében és az ojtozi „út két oldalán ellenséges járőrök előre tapogatódznak. Élénk „lövegtűz is volt."

„Az 1. hadseregnél csekély az ellenség tevékenysége. Az Uz „völgyétől délre ellenséges járőröket vertünk vissza."

Tegnapi szemlém alapján az 1. hadseregnek ezt a parancsot adtam :

„A rohamzászlóaljnál tegnap megtartott szemlém alkalmával azt vettem észre, hogy a 10. honvédgyalogezred részben nagyon fiatal, látszólag nagyobb haditapasztalat nélküli emberekből összeállított osztagai és parancsnoksága, nem érték még el a belső megszilárdulás és elhatározóképesség kívánatos fokát. Az embereknek annyira veszedelmes hajlama, hogy gomolyokba csoportosuljanak, még nincsen leküzdve.

Emiatt még szükségesebb, hogy az ezred, továbbá a Magyaros (△ 1340) visszafoglalására különben hivatott csapatok és rohamalakulatok, 12—14 napi gyakorlattal alaposabb kiképzést kapjanak. Későbbi megszemlélésüket fönntartom magamnak.

József főherceg vezérezredes s. k." (811. Op.)

„A 7. hadseregnél a Dorna Watra—mestecanescii szakaszon „fokozott lövegtűz volt. Egy ellenséges támadást az újitzkányi „fűrészmalomtól délre csirájában fojtottunk el."

„A XI. hadtestnél az alábbi eltolások történtek :

„Az 51. honvédhadosztály északi szárnyát Muntele Rusului-„tól (⊙ 1546) egy kilométerre északra megnyujtották. Ettől „északra, egészen a 202. honvéd-gyalogdandár déli határáig az „5. honvéd-lovashadosztály két huszárezerede áll az arcvonalban „a 23. honvéd-lovasdandárparancsnokság alatt. A másik két „huszárezred Dorna Watránál tartalékban áll. A 6. lovashad-„osztály, mely eddig itt állott, a Paschen-csoport északi szárnyára „állíttatott."

[1] 126. és 122. hadosztály.

„A Paschen-szakasz (a Papp-dandár, a német 1. hadosztály „egyes részei, a cs. és kir. 12. hadosztály a 3. és 57. gyalogezred „nélkül), a cs. és kir. 6. lovashadosztály a Bernarielultól (△ 1328) „(2 km-re Dorna Watrától északra) egészen a magaslati vonulatig „Czokanestietől északra."

A 7. hadsereg ajánlatával, hogy „egy német rohamszázad alakuljon a 7. hadseregnél" a hadseregarcvonalparancsnokság nem érthet egyet. (Ezt az elutasító választ Seeckt tábornok megokolt kérésére adtam.) Minthogy a 7. hadseregnek most csak három német hadosztálya van és ezek már átadták a hadseregarcvonal rohamzászlóalja részére kiválogatott tiszteket és legénységet, egy újabb század fölállítása a csapatot súlyosan károsítaná, minthogy a vezényelteket nem szabad pótolni, tehát az arcvonalban hiányoznának. Nem ismerem el annak sürgősségét, hogy egy német rohamszázad alakuljon, mert elegendő német oktató személyzet van kiképzés alatt, a hadseregarcvonal rohamzászlóaljánál. Ehhez járul még az is, hogy a német legfelsőbb hadvezetőség ismételten utalt arra, hogy lehetőleg korlátozzunk minden ilyen vezénylést és ezért alakult csak egy német rohamszázad a hadseregarcvonal rohamzászlóaljánál. Különben egy rohamzászlóalj fölállításával egyetértek. (328. Op.)

A francia és olasz harctéren élénk tüzérségi harc folyik.

28 fok hideg és viharos idő van.

Marosvásárhely, február 16.

„28. fok a hideg. Az itteni nagy kórházban, a hadapród- „iskola épületében sok sebesültet látogattam meg, mint majd- „nem mindennap, közöttük a hős német jezsuita pátert, ki kereszt- „tel kezében gyakran mint első hatolt be az ellenség állásaiba. „Most kétszer amputált lábbal fekszik itt, boldog mosollyal „viselve nagy kínjait."

„A Gerok-seregcsoportnál, a Ruiz-szakaszon nem volt „számottevő harc. Sorsich szakaszán időnkint élénkebb lövegtűz „volt a Casinu és a Slanic-völgye között. A mi tüzérségünk Mon. „Casinnál az ellenséges állásokra lőtt."

A hadseregfőparancsnokság Bádenből ezt táviratozza :

„A német legfelsőbb hadvezetőség kivánatára, a német 187. gyaloghadosztály gyalogságát el kell szállítani. A hadseregarcvonalparancsnokság szíveskedjék az elszállítás kezdetét és új tartalékok létesítését a hadseregarcvonal balszárnya mögött, az A. O. K.-nak jelenteni."

A hadseregfőparancsnokságnak ezt jelentem :

„A német 187. gyaloghadosztály gyalogságának elszállítása

február 18-án kezdődik. A hadosztály utolsó részei február 24-én indulnak.

A szándékolt állásjavítások megtörténte után, a VI. had testnél [Magyaros (△ 1340) és Muntele Farcu mica (⊹ 1370)] a cs. és kir. 24. gyaloghadosztály és a német 225. gyaloghadosztály egy ezrede áll majd készen, mint tartalék." (814. Op. II. Ang.)

A hadseregarcvonal déli szárnyán (a Gerok-seregcsoportnál) levő tartalékokat a *19. számú melléklet* tünteti föl.

Február 24-én este 9 órakor a Gerok-seregcsoport az 1. hadsereg parancsnoksága alá kerül. Addig az 1. hadseregparancsnokság Gerok seregcsoportjával közvetlenül érintkezzék, hogy a szükséges adatokat megkapja. (843. Op.)

Az 1. hadseregnél helyenkint ellenséges zavarótűz, különben nyugalom volt.

Az 1. hadseregparancsnokságnak ezt a parancsot küldöm:

„A szándékolt állásjavítást a Muntele Farcu mican (⊹ 1370) mielőbb, lehetőleg a magyarosi (△ 1340) vállalkozás után végre kell hajtani. Minden előkészületet e szerint osszon be. A Farcu micai vállalat után, a német 225. gyaloghadosztály egy ezredét, mint tartalékot, gyüjtsön össze Kászonjakabfalva körül."

„A 7. hadseregnél éjjel ellenséges lövegtűz az új állásokra „a mestecanescii szakaszon. A ⊹ 1234-től délkeletre annakide-„jén kiürített táboriőrsállást tegnap este rövid küzdelem után „megint megszállottuk."

„Nappal tiszta látköri viszonyok mellett élénkebb lett az „ellenséges lövegtűz a mestecanescii szakaszon, különösen a Papp-„dandár északi szárnya és az újonnan visszafoglalt támpontok „ellen, szintúgy a XI. hadtest északi szárnya ellen is, ahol új „ütegek is belőtték magukat. Az arcvonal többi részén csekély „volt a harctevékenység. A nagy hideg tovább tart, a Smotrecen „(△ 1896) 28 fok a fagypont alatt."

„A tengeralattjárók nagy eredményt érnek el. Mikor fogják „az angolok a nyakuk köré szoruló hurkot észrevenni? Én ugyan „nem igen hiszek sikerében."

„Tiltakozásom ellenére még egy német hadosztályt elvettek „tőlem. Adnák legalább helyette a szegény annyit szenvedett „17. hadosztályt, még ha gyenge is; mert ha a 4—5 méter magas „hó elolvad, a Kárpátok mindenütt járhatók és akkor arcvonala-„mat bárhol könnyen át tudja törni az orosz, hiszen olyan gyenge „az egész, mint a pókháló."

„Ma egy közeli községben 7 farkas tört be egy istállóba és „több juhot elvitt."

„A Mestecanesci állás elvesztése végtelenül szomorú és „sötét eset, mely egy százados főbelövetésével és a hadosztály- „parancsnok elmozdításával végződik, a százados gyáva volt! „Nincsen semmi enyhítő körülmény!..."

Megállapították, hogy az orosz XL. hadtest még mindig az Ojtoz-völgyben és az Ojtoz-völgytől északnyugatra emelkedő hegyeken van régi állásában.[1]

Az orosz XXIV. hadtestet a XLV. hadtest még nem váltotta fel, mert a 48. hadosztály csapatai még most is régi állásaikban vannak.[2]

Marosvásárhely, február 17.

„A cs. és kir. hadseregfőparancsnokság tudatja, hogy a „szén nehéz szállítása a lőszergyártáshoz szükséges erőközpontok „üzemét csökkenteni fogja és a legközelebbi időben az anya- „országból való lőszerszállítás erősen fog apadni. A faszállítás „nehéz volta miatt a tüzérségi lőszer tárolására szükséges faládák „csak elégtelen számban készíthetők."

„Nézetem szerint itt valahol nagy erkölcsi lazulásnak kell „lennie és jaj nekünk, ha ezt hallgatagon tudomásul vesszük! „Ez a halálos gyengeségnek volna első jele!"

„A Gerok-seregcsoportnál a Ruiz-szakaszon — a lövegek „szórótüzét leszámítva — nem történt semmi említésreméltó."

„Sorsich szakaszán éjjel 2 órakor a bajor 18. ezred ellen „a Verful Ungureanan (⌖ 779), az ojtozi műúttól északra, ellen- „séges lövegtűz kezdődött, mely lassacskán nagy hevességig foko- „zódott. Reggel 4 órakor, ahogy várták, az ellenség nagy erővel „támadott. Előretolt tábori őrsünket visszaszorította s ez parancs „szerint az első védőállásba húzódott vissza. Reggel 7 órakor „még folyt a kemény tusa, de az ellenség nem tudott eredményt „elérni; majd délelőtt folyamán megszüntette eredménytelen „támadásait. Ezután estig élénk minden öblű lövegtűzben marad- „tak állásaink."

[1] Az orosz 2. lövészhadosztály az Ojtoz-völgyben és attól délre, az orosz 4. lövészhadosztály az Ojtoz-völgytől északnyugatra Verful Cheschiului (⌖ 1050)—Muntele Cleja (⌖ 1071)—Plaiul Ciunget (⌖ 1256)—Muntele Farcu mare (⌖ 1503)—Muntele Farcu mica (⌖ 1370) magaslatokon.

[2] A 189. ezred Muntele Faltueanun (⌖ 1244), a 192. ezred a Trotusu-völgyben. A foglyok mindazonáltal tudni vélik, hogy a 49. hadosztályt a XLV. hadtest már is felváltja és hogy a 48. hadosztály felváltása is sorra kerül.

Utasítom a Gerok-seregcsoportot és az 1. hadsereget:

„Ki kell deríteni, hogy:

a) a 71. gyaloghadosztály előtt volt orosz fél 103. hadosztály hová lett?

b) vajjon az orosz XLV. hadtest a XXIV-et fölváltja-e és az utóbbi elmegy-e? vagy a XLV. betolódik-e a XXIV. és XL. hadtest közé?

Különösen hangsúlyozom annak fontosságát, hogy a Sorsich- és Litzmann-csoportnál foglyokat ejtsenek.

A Gerok-seregcsoport és az 1. hadseregparancsnokság egyelőre a fönti kérdések tisztázását jelentse naponta esti jelentéseiben." (857. Op.)

A kellő repülőfölderítést elrendeltem.

Az 1. hadseregnél mérsékelt kölcsönös lövegtűz és járőrcsatározások folytak.

Az 1. hadseregparancsnoksághoz kérdést intézek, hogy a XXI. hadtestnél, a tervezett vállalkozások mellett, a Pietra Arsanál és a Verful Harlagiinél (⌖ 1581) nem lehetne-e az állást előbbre tolni?

a) a Batca Neagratól (△ 1243) északra, a Szurdok (⌖ 1233) felé?

b) a Lapos-havas sarka és Lapos-tető feje felé (⌖ 1337 —⌖ 1439 —⌖ 1420).

Továbbá, hogy mennyire haladt a bajor 8. tartalékhadosztály előkészülete a Piricske-hegy (△ 1324) visszafoglalására?

A bajor 8. tartalékhadosztály támogatására, a Piricske-hegy (△ 1324) visszavételére és a Trotusu-völgybeni erősbbítésre — ellenséges ütegek leküzdésére repülőmegfigyeléssel — az ujonnan fölállított cs. és kir. 30. számú 30·5 cm mozsárüteg egyelőre az 1. hadseregheg kerül. (845. Op.)

„A 7. hadseregnél az ellenség több erősebb járőrvállalkozása „hiusult meg a Darmosca—covercai műút két oldalán. Egyes „szakaszok a Besztercétől délre, egészen a XI. hadtest északi „szárnyáig, majdnem egész éjjel ellenséges lövegtűzben állottak. „Nappal ellenséges lövegtűz volt a XI. hadtest egész arcvonala „és a Tatár-hágó ellen. A hideg 10—24 fok."

„Kérdést intézek a 7. hadseregparancsnoksághoz, hogy mikor „fogja a főállást az 59. gyaloghadosztálynál az ottani Op. 2556. „szám szerint előretolatni? (870. Op.)"

„Az egész keleti arcvonalon, a Fekete-tengertől a Keleti-„tengerig, erősen fokozódott a harc."

Marosvásárhely, február 18.

Események hadseregarcvonalamon.

„A Gerok-seregcsoportnál csekély ellenséges lövegtűz volt, „mely délután egyes helyeken élénkebbé vált. Az Ojtoztól délre „egy ellenséges tábori őrsöt elkergettek."

„8—12 fok a hideg."

A Gelence melletti kötélpálya ügyében a csoporthoz ez a távirat megy :

„A Heinzelmann-vasútépítő osztály értesítése szerint, a gelencei kötélpálya teljesítménye óránkint most 5 tonna. Egynéhány hét mulva 10 tonnára fog fokozódni.

A február végén elkészülő kötélpálya végétől a putnai vasútállomásig, az iparvasút átlagosan naponta 75 tonnát, ennek folytatása Sovejaig 45 tonnát, kivételesen 120, illetőleg 60 tonnát képes vinni.

A vasútak kihasználása és teljesítményeinek málháslovakkal és vonatoszlopokkal való fokozása, valamint a félszerek építése megszervezésre szorul, melyről rövid jelentést kérek." (878. Op.)

Ma kezdődik a német 187. gyaloghadosztály elszállítása. Ezzel a paranccsal búcsuztam el tőle :

„A 187. hadosztály kiválik hadseregarcvonalam kötelékéből. Mult év őszén, Erdélyben elért sikerei után, került parancsnokságom alá és résztvett a Magyarország délkeleti határgerincén át végrehajtott támadásban. A nagy eréllyel vezetett hadosztály teljesen megfelelt nehéz feladatának, dacolva a kedvezőtlen időjárással és a nehéz terepviszonyokkal. Legfelsőbb haduránnak parancsa másik hadszíntérre rendelte, hogy igazságos ügyünket ott szolgálja.

Midőn a hadseregarcvonalam kötelékében teljesített kiváló magatartásáért vezetőinek és csapatainak meleg köszönetet mondok, egész hadseregarcvonalam és a magam nevében is kívánom, hogy Isten áldása és katonaszerencse kísérje további útján.

József főherceg vezérezredes s. k." Op. 862. szám.

Az 1. hadseregnél, a 72. hadosztály szakaszán, egy járőrünk a Domuk völgyében fölgyujtott egy házat, mire a benne levő orosz lőszerraktár légberepült. Különben semmi ujság. Helyenkint köd van, 15 fok a hideg.

Az 1. hadsereg parancsnoksága jelenti, hogy a Magyarost csak március kezdetén lehet megtámadni, mert nem mondhatunk le a mozsarak alkalmazásáról. Addig is tökéletesíteni kell a 10. honvédgyalogezred és a rohamcsapat kiképzését a csikzsögödi gyakorlótéren. (877. Op.)

A 7. hadsereg egész arcvonalán mérsékelt, helyenkint élénkebb ellenséges lövegtűz volt, melyet a 24. hadosztállyal szemben Worochtanál látszólag kötött léghajó irányított.

A völgyben Tartarowtól nyugatra, egy új tábori üteg van. Worochta táján egy új 18 cm-es üteg mutatkozott.

A Dealul Vinaton és a Paschen-csoport déli szárnyán előnyomult ellenséges osztagokat visszaverték.

A hadseregfőparancsnokság értesít, hogy Frigyes főherceg tábornagy a legközelebbi napokban meglátogatja a 7. hadsereget. (876. Op.)

Február 19.

„15 fokos hidegben Berekkeresztúrra mentem, hol a 32-es, „44-es, 48-as menetalakulatok és a 'Krakauer Transport'-ot szem„léltem meg. Az utóbbi csupa öreg emberből áll, kik csak len„gyelül beszélnek ; 16 olasz is van közöttük. Kimondottan 'meg„bízhatatlanok'. Ez az egész Krakauer Transport nagyon kedve„zőtlen benyomást tett rám. Az olaszokkal anyanyelvükön beszé„lek s ők keservesen panaszkodnak, hogy végtelenül bántja és „sérti őket a bizalmatlanság. Ezredüknél hűségesen szolgáltak „volna ; itt azonban senki sem érti őket, senkivel sem tudnak „beszélni. Azt felelem nekik, hogy hiszek bennük és tudom, hogy „itt is becsülettel fognak szolgálni, tudják meg, hogy én mint „hadvezérük bízom bennük és ha valami kiválót művelnek, „azonnal meg fogom őket jutalmazni."

„A 32-eseknél, 44-eseknél több ismerőst találok, kik a szerb „és orosz harctéren olyan kiváló vitézséggel harcoltak alattam."

„Az arcvonalról nagy havazást és fokozott harcot jelentenek."

„Délután hosszasan tárgyaltam az 1. hadsereg parancsnoká„val. A Magyaros visszafoglalását is megvitattuk, különösen azt, „hogy mennyi tartalék kell erre a vállalkozásra. Meghagytam, „hogy azokat a csapatokat, melyek támadni fognak, már most „a legkisebb részletekig gyakorolják be, egy a Magyaroshoz hasonló „helyen. Utasítottam, hogy iparkodjék mindenütt tábori őrsöket „tolni állásaink elé s azokat — amint a körülmények engedik — „össze kell kötni, hogy így egy új lövészárok fejlődjék. Ez elé „azután újra tábori őrsöket toljon, újra kösse őket össze s ezt „mindaddig folytassa, míg csak az orosz állásokig nem jut vona„lunk. Igy több védővonal létesül és megkönnyíti az általános „támadást, mely a mi részünkről előbb-utóbb úgyis be fog követ„kezni. A menetalakulatok kiképzésére vonatkozólag több rész„letre figyelmeztettem, ami itt hiányzik, vagy pedig fölösleges „megterhelése az amúgy is nagyon igénybevett legénységnek."

Jelentések: a Gerok-seregcsoportnál éjjel élénk ellenséges járőrmozgás, nappal a havazás folytán csak csekély harc volt.

A 24-ére elrendelt változásra vonatkozólag azt jelenti Gerok gyalogsági tábornok, hogy ő rangban idősebb. Arz gyalogsági tábornoknál és ennél fogva a legfelsőbb döntést kéri a rangban fiatalabb hadseregparancsnok alá történt rendelése tárgyában.

A cs. és kir. hadseregfőparancsnokság, nehogy a nehéz arcvonalon parancsnok-változást kelljen elrendelnie, azt ajánlotta, hogy az alárendelést vonjam vissza. De minthogy a német legfelsőbb hadvezetőség az alárendelést elvileg jóváhagyta, Seeckttel egyetértve, nem változtatom meg rendeletemet, mely mindenképen a szolgálat érdekében van, hanem a német főhadvezetőség révén a német császár legfelsőbb döntését kérem. (889. Op.)

„Gerok eljárása, hogy kész magát a rangban fiatalabbnak „alárendelni, ha a legfelsőbb hadura hozzájárul, egy igazi kato- „nának gyönyörű elhatározása, melyet én igen nagyra becsülök „és hálás köszönettel nyugtázok! Bár mindenki ily magas szinten „volna, hogy saját személyét minden érzékenységtől mentesen „nagy ügyünk alá rendelné. Ezt nem fogom elfelejteni."

Az 1. hadseregnél a német 225. hadosztály az ellenséges vonal visszaszorítása után, állásait a ⊹ 1256 —⊹ 1157 Plaiul Ciungeten a gerincvonalra tolta előre és ott ellentámadásokat vert vissza. Az arcvonal többi részén nem volt fontosabb esemény.

Köd, havazás; 15 fok hideg van.

A német 225. gyaloghadosztály a legutóbbi ellenséges tüzérségi tevékenységből és a szökevények vallomásából egy a legközelebbi napokban várható orosz támadás lehetőségére következtet Cleja (⊹ 1071) ellen. A szükséges óvóintézkedés: fokozott harckészültség a clejai szakaszon, tartalékok közelbevonása, tüzérségi támogatás a Sorsich-szakasz részéről megtörtént. (882. Op.)

A 7. hadseregnél a reggeli órákban, a Kirlibaba-völgytől keletre és a Spycitől (△ 1864) délre, erősebb ellenséges osztagokat vertek vissza. Egy járőr rajtaütött egy orosz bódén a Jaworniktól északra, a Ceremosz völgyében és annak fölrobbantása után foglyokkal tért vissza.

Különben csak csekély harc volt, a havazás és a köd miatt. A hideg 5—15 fok.

A cs. és kir. hadseregfőparancsnokság által a mestecanescii állás elvesztéséről követelt jelentést, a 7. hadseregparancsnokság 15.-én a hadseregarcvonalparancsnokság elé terjesztette. Ma ezzel a toldalékkal továbbítottam a hadseregfőparancsnoksághoz:

„A jelentés a harcnak nagyon elszomorító és a sok irkálás mellett is nagyon homályos képét adja.

„Nem zárkózhatom el attól a benyomástól, hogy az ott harcolt csapatoknak sem kiképzése, sem szelleme, nem felelt meg a

követelményeknek. Az előljárók kötelessége, hogy mindezt azonnal és a legnyomatékosabban megváltoztassák.

„A legsajnálatosabb a vezetés világosan látható hibáin kívül a gyalogság és a tüzérség együttműködésének újabb csődje, mely a jelentésben, a két fegyvernem nagyon sajnálatos kölcsönös megvádolásában szembeötlően meg is nyilvánul. Több vezető tartózkodási helyének szerencsétlen megválasztása miatt, nem volt abban a helyzetben, hogy személyesen vezesse a küzdelmet. Mindkét irányban erélyesen be fogok avatkozni.

„A 12. tábori tüzérdandárnak az a fölfogása, hogy a tüzérmegfigyelők nem az első vonalba valók, hamis és meg kell cáfolni. Az első vonalbeli megfigyelésen kívül, a tüzérségnek még egyet kell létesítenie, hátrább és magasabban.

„Ha a jelentések még további beavatkozásra adnának okot, a szükséges intézkedést meg fogom tenni. Ennélfogva kérem a mellékletek mielőbbi visszaküldését.

József főherceg vezérezredes s. k." (813. Op.)

Ezt a toldalékot a 7. hadseregparancsnokságnak ezzel a megjegyzéssel küldöm meg tudomásul:

„Hozzáteszem még azt, hogy megjegyzéseimet a XI. hadtestparancsnoksággal közölje, azzal az utasítással, hogy a legkomolyabban megkövetelem, hogy a 12. gyaloghadosztálynál a csapatkiképzés megjavuljon és hogy a csapatkiképzést a hadtest többi részeinél is vizsgálja meg. A hadseregparancsnokság pedig a legnagyobb figyelmet fordítsa erre a törekvésre.

„Hinke altábornagy eddig különösen jól volt minősítve, ha ebben az esetben vezetésének csődjéről nem is szólunk, a jelentésből mégis kiviláglik, mennyire hiányos a hadosztály harcászati kiképzése és mindenekelőtt az, hogy a hadosztályparancsnok, képessége és jelleme folytán, milyen kevéssé volt alkalmas magasabb csapatkötelék vezetésére és nevelésére. Ez a megállapítás arra a kételyre jogosít, vajjon Hinke altábornagy megítélésénél elég szigorú mértékkel mértek-e?

„Nem foglalkozom azzal, vajjon helytálló-e az a vád, hogy a felsőbb parancsnokságok keveset törődtek a csapattal? Mindenesetre a leggondosabban el kell kerülni a lehetőséget, hogy egy ilyen szemrehányásnak még csak a gondolata is jogos legyen.

„Mindenekfölött sajnálatos a gyalogság és a tüzérség együttműködésének hiánya, noha a hadseregarcvonalparancsnokság éppen erre ismételten újra meg újra adott ki beható intézkedéseket és utasításokat. Amellett megállapítható, hogy a kért zárótűzből semmi se lett s a tüzérség saját gyalogságunkra lőtt.

„Feltűnő, hogy a XI. hadtestparancsnokság arra szorul, hogy a 12. tábori tüzérdandár parancsnoka sürgesse a zárótűz gyakorlását. Annál inkább föltünő ez, mert a zárótűz végrehajtását és ellenőrzését elrendeltem.

„A 12. gyaloghadosztály panaszához, a sok irkálás miatt, a hadseregparancsnokság is hozzájárul. Ennek azonban semmi köze sincs az állás elvesztéséhez és csak sajnálatos, hogy ezt a megjegyzést felsőbb parancsnokságot érő kifogás alakjában a hadseregfőparancsnoksághoz terjesztették föl. Sok irkálást abban kell látni, hogy a jelentések több helyről általános és a tárgyhoz nem tartozó nyilatkozatokat és panaszokat tartalmaznak. Ezentúl, hasonló beadványoknál, szigorúan tárgyilagos alakot kell választani.

„A részletekre megjegyzem, hogy :

„A 100.I. zászlóalj határozottan rosszul harcolt. Meg kellett volna vizsgálni, hogy statáriális beavatkozás nem lett volna-e itt helyénvaló. Nem volt szívós a védelem, az ezredparancsnok nem tud semmit ezredének hátrálásáról. Az ezred vesztesége halottakban és sebesültekben csekély, eltűntekben nagy ! A jelentések visszaérkezése után újból behatóan meg kell vizsgálni az ezred magatartását és a szükséges konzekvenciákat le kell vonni. Ujabb jelentést várok.

„A vizsgálatnak mindenesetre újból ki kell terjeszkednie arra, hogy honnan jött a parancs az állás kiürítésére, vagy hogy az állást harc nélkül hagyták-e el ? Egy kiürített állást később üresen találnak járőreink! Utalok január 17.-iki 316. Op. számú parancsomra és jelentést várok ennek értelmében történt-e valami? Igy arra a parancsra vonatkozólag is, amelyet Hinke altábornagy az 1. állás kiürítésére adott.

„A tüzérségi megfigyelésre vonatkozólag újból megjegyzem, hogy ennek közegeit föltétlenül és mindenütt az első gyalogsági vonalban kell felállítani és hogy a megfigyelést hátrábbi magaslatokról kell kiegészíteni. Nem igaz, hogy a vezetéket pergőtűzben nem lehet kijavítani, ez a munka elvégezhető, még az olasz arcvonalon el is végezik. Kijelölt futóőrsökkel kell az összeköttetést tökéletesíteni.

„Az 57. gyalogezred magatartása jó volt.

József főherceg vezérezredes s. k." (Op. 813.)

„*Továbbá :*

„A hadseregparancsnokság a hadseregfőparancsnoksághoz intézett Op. 265. számú beadványában arról panaszkodik, hogy az arcvonalban levő legénység részben rosszul van kiképezve és azt mondja, hogy ezen nehéz segíteni. Ezzel nem értek egyet. Kétségtelen, hogy a ritka megszállás zárt csapatrészek kivonását csak korlátolt mértékben engedi meg, bár ebben az irányban a hadsereg közepén és balszárnyán többet lehetne csinálni. Ezzel szemben, a kiegészítések besorolásakor, a különösen rosszul kiképzett és rosszul fegyelmezett legénységet az arcvonalból kivonva a hadosztályon, vagy hadtesten belül kiképző századokba vagy zászlóaljakba lehet egyesíteni. Ennek az a föltétele, hogy az időt ne pihenésre, hanem a legszigorúbb munkára használjuk fel. Hogyha

ilyen kiképző osztagok fölállítása valamely okoknál fogva nem lehetséges, úgy a hiányosan kiképzett legénységet apránkint kell a menetzászlóaljakba beosztani.

Az erre a parancsomra tett intézkedéseket — számszerű adatok felsorolásával — mielőbb be kell jelenteni.

József főherceg vezérezredes s. k." 813. Op. II. Ang.

(Ugyanakkor az I. hadseregparancsnokságnak is megküldtem.)

A nemzetiségeknek a cs. és kir. ezredekben történt összekavarására ezt az intézkedést küldöm a 7. és 1. hadseregnek:

„Ő császári és apostoli királyi Felsége helyben hagyva előterjesztésemet azokról a súlyos zavarokról és nehézségekről, melyeket a különböző nemzetiségek összekeverése az ezredeken és zászlóaljakon belül okoz, fölhatalmazni méltóztatott arra, hogy a legénység kivánatosnak vélt kiegyenlítését, hadseregarcvonalamon belül, saját belátásom szerint rendeljem el.

„Ez a kérdés komoly megfontolásra szorul. Valljuk be őszintén, hogy csekélyértékű és — sajnos — megbízhatatlan elemek is vannak hadseregünkben. Ily viszonyok között megokolt és helyes megoldás, hogy ezeket a megbízható csapatokra osztjuk el, hogy lehetőleg ártalmatlanná tegyük a káros elemeket. Igy cselekedtek a legutóbbi időben is. Most egynéhány különösen megbízható csapatba értéktelen, sőt veszélyes elemek is jutottak, bár csekély számban, de ez így van most a legtöbb ezredben. A hadsereg érdeke vagy az egyik, vagy a másik módszernek adhat előnyt; annyi azonban bizonyos, hogy egyikkel sem lehet egykönnyen a viszonyok valódi javulását elérni. Erre azonban mindamellett állandóan törekedni kell. Én magam az egyes nemzetiségek egyesítésének vagyok meggyőződéses híve. A kisebbség nyelvben és erkölcsben más többségbe vegyítve, fölosztva, mindig idegenül vagy legalább kellemetlenül érzi magát; előljáróiban és bajtársaiban nem talál támaszra, viszont velük azonos ajkú előljárók, azonos vallású lelkészek behatása, a szétszórtság mellett igen nehéz, vagy lehetetlen. Ennek az a következménye, hogy az arcvonal minden részén történnek szökések, amelyek a megbízható elemeket is elkeserítik. Azonos nyelvű legénységnek nagyobb kötelékekbe való összevonása a kiképzést, a nevelést és a befolyást kétségtelenül megkönnyíti. Másrészt fönnáll annak veszélye, hogy nagyobb összefüggő arcvonalrészeket megbízhatatlan csapatok szállanak meg, és ezzel a harcászatilag veszélyes helyzet szélesebb keretekben növekszik. Ezzel szemben megint az áll, hogy a felsőbb vezetésnek könnyebb, ha csapatainak nagyobb részére föltétlenül támaszkodhatik és csak egyes kevésbé megbízhatókkal kell a rájuk kiszabandó föladatoknál számolnia. A hadseregarcvonalnak mindig van egynéhány kevésbé veszélyes helye, hová a gyengébb csapatot időközönkint be lehet állítani, hogy ott megszilárdításán lehessen dolgozni. Ilyen összevonások föltétele az, hogy megfelelő

tisztianyag álljon rendelkezésünkre, melynek személyes megbízhatósága, nemzeti és nyelvbeli járatossággal párosul.

„Fölkérem a hadseregparancsnok urakat, hogy a fönti kérdést alaposan és behatóan tanulmányozzák és tegyék meg a végrehajtásra vonatkozó javsalataikat. Nem tagadom, hogy vannak nehézségek és hogy az egész kérdés nem oldható meg sietősen és teljesen kimeríthetően. A cél az, hogy az egyes csapatrészekben hazafias katonai becsületérzést ébresszünk, azt megerősítsük vagy fönntartsuk. József főherceg vezérezredes s. k." (892. Op.)

A hadseregek jelentéseiből a hadseregarcvonalparancsnokság arra kénytelen következtetni, hogy számos utasítása ellenére, zárótűzgyakorlatok vagy nincsenek, vagy nem megfelelő módon és mértékben valósulnak meg. Ennélfogva újból hangsúlyozom az ilyen gyakorlatok fontosságát. Ezeknek főcélja az egyes fegyvernemek tevékenységének szabályozása mellett, a gyalogság és tüzérség együttműködése. (880. Op.)

Hírek az ellenségről.

A hírekből arra lehet következtetni, hogy az orosz fél 103. hadosztályt a 6. és 8/15. (román) hadosztály egyes részei váltották fel.

A román 37. ezred szökevényeinek vallomása szerint a Magura Casinului (△ 1167) magaslaton a román 6. hadosztály 10. és 11. ezrede áll.

Az orosz 103. hadosztályból 10 nap óta nem ejtettünk foglyot.

A Muntele Caruntan (△ 1523) megfigyelt ellenséges mozgásokat összefüggésbe lehet hozni azzal, hogy a 49. hadosztályt a 126. hadosztály felváltotta.

Február 20.

„A hegységben havazik ; 15 fok a hideg. Itt Marosvásár-„helyen gyenge idő. Holnap Mármarosszigetre utazom. Frigyes „főherceg tábornagyot akarom ott látni, mert általa még „egyszer kérni szándékozom, hogy a 17. hadosztályt, melyet „lelketlenül még mindig a Doberdón tartanak s így a színmagyar „vidéket teljesen elvéreztetik, végre ide adják, hol gondoskodni „fogok róla, hogy csendes helyre jusson. Hiszen a Karszton vívott „csaták mindegyikében óriási véráldozatot hozott. Vérezzék végre „a cseh, vagy osztrák ilyen hosszú időn át egyfolytában."

„Megkövetelem, hogy a parancsnokságom alá rendelt had-„seregek minden hadászati és harcászati ügyüket szolgálati úton „hozzám terjesszék fel és megtiltom, hogy a hátam mögött, köz-

„vetlenül a hadseregfőparancsnokságnak — annak kívánságára — „előterjesztéseket tegyenek. Ha ez még egyszer előfordulna, úgy „a hadseregvezérkari főnököket meg fogom büntetni és fölvál- „tatom őket. Vagy én vagyok a hadvezér és akkor az alám ren- „delt hadseregek kizárólag nekem engedelmeskednek és én felelek „mindenért, vagy a hadseregfőparancsnokság jöjjön a helyemre „és vezessen, de ezt a kétlaki rendszert nem tűrhetem."

„Ma egy rohamszázlóalj kitűnő gyakorlatát szemléltem meg „Arz gyalogsági tábornok, hadseregparancsnok jelenlétében. Azt „akarom, hogy lássák, milyen a sikeres és aránylag kis veszteség- „gel járó támadás."

„Hat napra az arcvonalba akarok menni, hogy a legelső „állásban néhány hadosztályt végigjárjak. Ez a mestecanescii „szomorú tapasztalatok után nagyon szükséges. Minden csatárt „tüzelő állásában akarom látni; akarom, hogy minden vitézem „személyesen ismerjen engem és én őt. Akkor nem fog többé „előfordulni, hogy egy állásából elmozdított hadosztályparancs- „nok azt mondja: 'A felsőbb parancsnokságok ítélkeznek, a nél- „kül, hogy megkísérelték volna, hogy kijöjjenek!' Igaz, hogy „én még nem voltam ott és nem tudom, hogy más felsőbb parancs- „nok ki szokott-e járni. De arcvonalam végigjárásához tán egy „fél év sem elegendő. Ugyis vizsgálatot rendeltem el, az majd „kideríti, hogy ki volt a legkevesebbet az állásban. Itt igazán „vasmarokkal kell belenyúlnom, mert úgy látom, hogy egynéhá- „nyan azt képzelik, hogy tehetnek, amit akarnak."

„A hóesés és sűrű köd miatt csekély harctevékenység; „délután az arcvonal egyes részein kölcsönös lövegtűz volt."

Az ojtozi műúttól északra, erősebb orosz portyázó osztagokat, a Kirlibaba-völgytől keletre kétszer előtörő ellenséges csapatokat vertek vissza.

A német legfelsőbb hadvezetőség 20 darab belga 5·7 cm ágyút kínál nekem, személyzet nélkül. Lőtávolságuk 3600 m s 10.000 töltény van hozzájuk. A hadseregarcvonalparancsnokság a hegyes vidéken nagyon kívánatosnak látja őket és 14 ágyút Gerokhoz, 6 ágyút pedig a Kárpát-hadtesthez kér. 896. Op.

A hadseregarcvonalon belül, a tartalékok gyors eltolására Op. 906. számú rendelettel intézkedtem. (Lásd a *20. számú mellékletet.)*

Február 12.-én az I. hadtest egy erősebb osztagot tolt előre, a Kirlibabától délkeletre levő völgyből a gerincen, körülbelül másfél kilométerre ott, hol állásunk az Aranyos-Besztercét legjobban

megközelíti és amely északkeletről ebbe a völgybe ereszkedik le. A 7. hadseregparancsnokság ebből az alkalomból jelentette, hogy az így elért vonal kiépítése után, a fővédővonalat az újonnan nyert vonalba tolatja, ami ebben a pillanatban nem látszott szükségesnek és az erő kímélése céljából kívánatosnak.

Arra a kérdésre, hogy mikor fogja ezt az előretolást végrehajtani, azt jelenti a 7. hadseregparancsnokság, hogy szándékát fönntartja, de végrehajtására a munka még nem haladt eléggé előre. (874. Op.)

Hírek az ellenségről.

A Muntele Clejan (⊹ 1071) elfogott orosz 16. lövészezredbeli katona azt vallja, hogy február 20-án az oroszok támadni szándékoznak. A gyalogság kézilőszer és kézigránátkészletét, továbbá az ezred ütközetlétszámát kiegészítették.

Egy orosz 189. ezredbeli fogoly altiszt ezeket mondja: A XXIV. hadtestet át fogják szervezni három hadosztályra. Az ezredek géppuskáinak számát 16-ról 24-re emelik. Ezredénél egy automatikus puskásosztag is van, mely három tisztből és 130 emberből áll.

Az orosz 11., 43. és 64. hadosztály, február 1—15. között kereken 4000 fő pótlást kapott.

Február 21.

„Seeckt tábornok panaszkodik, hogy Ludendorff érezteti, „hogy nem kívánja őt előbbrejuttatni; egyszóval irígykedik s ezt „a német császár magaviseletén is érezte, mert hidegebb volt „hozzá, mint azelőtt. Nagyon sajnálom, mert Seeckt kiválóan „okos, kitűnő vezérkari tiszt; nálánál jobb vezérkari főnököt „el sem tudnék képzelni. Mint felsőbb parancsnokot föltétlenül „szintén a legkiválóbbak közé kell sorolni."

A hírekből megállapítható, hogy néhány hadieszközök gyártására szolgáló fontos ipartelepet, Bukarestből Jassy—Podul—Iloeti vidékére helyeztek át és hogy a Moldvába visszavont román hadosztályok nagyjában Jassy, Targu Frumos és Vasluiu vidékén pihennek és ott képezik ki őket.

A hadseregarcvonalparancsnokság repülőtámadásokat tervez ellenük. Minthogy egyelőre a repülőszázadok a most fontosabb földerítéssel vannak az arcvonal előtt elfoglalva, először is egy előkészítő földerítést végzünk Jassyig és fényképeket csináltatunk a kérdéses helyekről. (922. Op.)

Kérdést intéztem a Gerok-seregcsoporthoz és mindkét hadseregparancsnoksághoz, hogy milyen erős ellenséges tüzérség van velük szemben. A kérdéseket és a beérkezett válaszokat a *21. számú melléklet* tartalmazza.

A 21. számú melléklet adataiból látható, hogy az oroszok tüzérsége nem nagyon erős és hogy tevékenységük gyengének mondható. A tüzérségi fölény a mi oldalunkon van.

A hadseregfőparancsnokság által január 31.-én Op. geh. 230. számú paranccsal követelt „Berichtek" megérkeztek a hadseregektől. *(Lásd a 22a), 22b), és 22c) számú mellékletet.)*

Én a hadseregfőparancsnokság Op. geh. 230· számára a hadseregektől érkezett tudósításokhoz ezt a toldalékot fűztem, a hadseregfőparancsnokság részére :

„A Gerok-seregcsoporttól és az 1. meg 7. hadseregparancsnokságtól a hadseregfőparancsnoksághoz fölterjesztett tudósítások másolatai előttem vannak.

„Most nincs adatom arra, hogy arcvonalammal szemben erős orosz támadócsapatok állanának készen. Kevéssé valószínű, hogy az ellenség rendelkezésére álló hadtesteit a hegységen át vinné támadásra Magyarország ellen és ezzel a Kárpátoktól keletre és északra gyengítse magát ott, hol hamarább és könnyebbszerrel nagyobb eredményt érhet el.

„Mindamellett azzal kell számolni, hogy erőnk lekötésére az egész József főherceg hadseregarcvonal különböző helyein lehetnek helyi előtörések és hogy egy, a Mackensen-hadseregcsoport elleni támadás oldalának biztosítására nagyobb ellenséges erő támadhatja meg a Gerok-seregcsoportot. Azonban kevésbé hihető, hogy egy ilyen támadás — a Gerok-seregcsoport nézete szerint — Brassó irányában átkaroló hadműveletté váljék.

„A hadseregarcvonal erejét először is az előbb mondottak szerint várható ellenséges hadműveletekhez kell szabni. Most kétségkívül éppen csak, hogy elegendő, még akkor is, hogyha a hegység erős voltát számításba vesszük. Éppen a téli hegyi háború az, mely a csapatok harcerejét állandóan fogyasztja és a puhább emberek nagy százalékát buktatja ki sorainkból. A csak lassan fejlődő állások nem nyujtanak annyi oltalmat, amennyire az ilyen természetűeknek szükségük van. Olyan élelmezés, amilyen a testi teljesítményeknek megfelelne, sajnos, a csapatoknak nem adható. A menetalakulatok beszüntetése folytán, nem fog a harclétszám érezhetően emelkedni és az arcvonalnak nemcsak a keskeny részein marad a megszállás nagyon is gyér.

„De másrészt nem lehetséges és nem is szükséges, az első vonalat mindenütt aránylag erősen megszállani. Ehhez a hadseregarcvonalnak négy hadosztálynyi erősítésre volna szüksége, melyek azután fontosabb helyeken hiányoznának. A hadseregeknek olyan nehéz helyeken, ahol ellenséges támadások kevésbé valószínűek és az esetleges siker se messzeható jelentőségű, az elengedhetetlen biztonsági megszállásokra kell szorítkozniok, hogy ezzel tartalékra tegyenek szert más szakaszaik számára.

„De jól előkészített támadásokkal állásainkat sokhelyütt megjavíthatjuk úgy, hogy megtartásukra kisebb erő is elégséges

legyen. Ezek a vállalkozások csapataink szellemét élénkítik és az ellenséget lekötik.

Az 1. hadsereg előkészíti:

A Magyaros visszafoglalását március elején, azután a Farcu mica és a Piricske-hegy visszavételét, továbbá a nagyon közelférkőzött ellenséges táboriőrsök visszaszorítását a XXI. hadtestnél a Pietra Arsan és Verful Harlagiin (◇ 1581).

A 7. hadseregnél a helyzet helyreállítása a mestecanescii szakaszon hosszabb időt kíván. A hadseregnek azután az I. hadtestnél, Kirlibaba vidékén kell helyzetét megjavítani. A Kárpát-hadtest kénytelen volt állásainak megjavítására irányuló terveit elhalasztani, mert öt zászlóaljat kellett a XI. hadtestnek átadnia.

XXV. tartalékhadtest szakaszán a különösen kedvezőtlen időjárás a támadást megnehezíti.

Az, hogy a 7. hadsereg előterjesztése szerint tervezett csapateltolások végrehajthatók lesznek-e, a mestecanescii harcok eredményétől függ.

Az 1. hadseregnél a küszöbön álló vállalkozások talán megengedik, hogy a cs. és kir. 24. gyaloghadosztály és a német 225. gyaloghadosztály egy-egy ezredét mint tartalékot tartsuk készen; a XXI. hadtest pedig a Böhm-Ermolli hadseregcsoporttól, a 31. hadosztályhoz tartozó és később idejövő 69. gyalogezreddel fog rendelkezni. A föntvázolt gyenge megszállás miatt nem tanácsos, hogy egy a 24.-nél elismerten jobb hadosztályt vonjunk ki. Ezzel a hadosztállyal, melyben nagyon sok a román és a lengyel, az 1. hadsereg bizony csak olyan tartalékot kap, melynek megbízhatósága az át nem tekinthető erdős hegységben nagyon is kemény teherpróbát áll majd ki. Tessék megfontolni, hogy nem volna-e lehetséges ezt a hadosztályt olyan arcvonalra vinni, hol a terep áttekinthető és helyette egy kifogástalan hadosztályt tartalékul idehozni?

Az 1. hadsereg aggodalma a Litzmann-csoport balszárnya miatt, mely most csak rendkívül gyengén van megszállva, nem utasítható vissza egyszerűen. Könnyen lehetséges, hogy ott a tartalékok egyes részeit leszünk kénytelenek állásba vinni. A tartalékok zömét azonban elsősorban a Gerok-seregcsoport részére kell megtakarítani, hol csakis március elsején lesz, a Gelence-putnavölgyi drótkötélpálya elkészültével, az állások kiépítése és a csapatellátás jobbnak mondható.

Ugy, ahogy a harcászati helyzet most mutatkozik, a hadseregarcvonal ereje a zord télben még éppen elegendőnek látszik.

Azt nem lehet tagadni, hogy a hadseregarcvonal erősbítése szükséges lesz, hogyha egy Magyarország ellen irányuló orosz támadás jelei mutatkoznak.

A hadseregparancsnokok személyét illetően az utolsó minősítésben előnyösen nyilatkoztam. Hozzájárulok a hadseregparancs-

nokok véleményéhez, melyeket az alájuk rendelt vezetőkről nyilvánítottak.

A harcászati vezetésben újra meg újra hiányok mutatkoznak ; különösen a tartalékoknak a veszélyezetetett helyeken való gyors készentartása (Mestecanesci), továbbá a gyalogság és a tüzérség együttműködése dolgában. Ezen a bajon erélyesen kell segíteni.

Néha vonakodnak tőle, hogy az alantas parancsnokok hatáskörébe, látszólagos lényegtelen dolgok vizsgálásával, beleavatkozzanak és ezzel, minden eréllyel előmozdítsák a szolgálat alapos menetét. A csapatról való gondoskodás, a tisztek, az altisztek és a legénység továbbképzése, minden akadály leküzdésével megköveteli, hogy a rendelkezésre álló eszközökkel beérjük, hogy a felsőbb törzseknél lázas tevékenység legyen és ezek a törzsek szakadatlanul érintkezzenek a csapattal. Ebben sokhelyütt még fokozás ajánlatos. A csapatnak meg kell győződnie arról, hogy előljárói és azoknak közegei, nyugalmat nem ismerve érette dolgoznak s hogy minden előljárójuk fáradhatatlanul és szigorúan ellenőriz mindent.

Nagyon sajnálatos az ismételt panasz az alvezetők és legénység hiányos kiképzése ellen. Utóbbi időben két esetben volt alkalmam, hogy harcjelentések alapján alacsonyabb vezetőknél és csapatoknál a védelemben való szívós kitartáshoz szükséges akarat hiányát megállapítsam. A nemzeti szempontból támadt nehézséget határozottan jobban kell áthidalni fiatalabb tisztesek nevelése és a fegyelem megerősítése útján.[1]

Az otthoni kiképzésnek sürgősen szükséges javítása végett, utalok korábbi felterjesztésemre. Állandóan gondoskodom arról, hogy a hadseregek körletében levő menetalakulatokból csak igazán jól kiképzett legénység jusson a csapatokhoz. Még utasítást is adtam ki, hogy azt a legénységet, melyet előbb elégtelen kiképzéssel állítottak be, közel az arcvonal mögött kiképzésre vonják össze, vagy pedig újból a menetalakulatokhoz küldjék vissza.

Az első állás sürgősen nagyobb mélységű tagozódásra szorul. Ez a küzdelmek miatt, azután a szükséges szállás és útépítések miatt, eddig nem volt elérhető. Ahol csak valahogy lehetséges, a többvonalas rendszert kell az állás apránként történő előretolásával elérni. A munka azonban nagyon lassú, mert a megszállócsapat, mely nagyon gyér, mindent önmaga kénytelen megcsinálni. Igy két 32-es századot találtam, mely összesen 280 csatárból áll, de 2000 lépés széles szakaszt kell védenie és kiépítenie.

A vasúti viszonyok hátrányos voltát előbb már ismételten jelentettem. Ebből csak egy következtetést szabad levonni, azt, hogy amint csak lehetséges, a hadseregek lőszer-, élelem-, egészségügyi anyagkészleteit tetemesen kell növelni. Válságos időkben

[1] Ez a sok nemzetiséggel fölhigított csapatokra vonatkozik, hol a legénység sem tisztjeivel, sem egymás között nem tud érintkezni, minthogy Conrad összekeverte a monarchia összes nemzetiségeit, mert ő mindent csak a vasfegyelemre akar fölépíteni.

a vasutak rendszerint csapatszállítmányokkal vannak megrakva s így egyéb szállításra alig jöhetnek számításba. Másrészt az a benyomásom, hogy a 7. hadsereg az élelmezési helyzetet tán egy kissé túlsötéten ecseteli.

A cs. és kir. csapatok gázkészültsége gyorsított fejlesztésre szorul.

A részletekre még meg kell jegyeznem, hogy az 1. hadsereg kérése, a Gerok-seregcsoportnál levő német 18. tartalékezred és a 8./II. tartalék tábori tüzérezred átvitele tárgyában, egyelőre nem teljesíthető. Éppen olyan kevéssé küldheti a hadseregarcvonalparancsnokság a Geroknál sürgősen szükséges munkásosztagokat a 7. hadsereghez. A Gerok-seregcsoport helyzete nehezebb, mint a 7. hadseregé.

A 7. hadsereg a hadseregarcvonalparancsnokságnak szóló tudósítását egy pótjelentéssel egészíti még ki, mely engemet részletesebben fog a csapatok szolgálatmenetéről, a fontos mozzanatokra vonatkozólag, tájékoztatni.

József főherceg vezérezredes, hadseregarcvonalparancsnok s. k." (911. Op.)

A német császár jóváhagyta rendeletemet, hogy a rangban idősebb Gerok gyalogsági tábornokot átmenetileg, a rangban fiatalabb Arz alá rendeltem, amit a körülmények tettek szükségessé. (889. Op.)

Földieim, a 69-esek, e hó 25.-ig teljes számmal itt lesznek ; két zászlóaljuk egyelőre Gyergyóditrón marad mint hadtesttartalék, két zászlóaljat pedig a 44. és 32. ezred közé ékelünk a tölgyesi völgyben.

Hírek az ellenségről.

Egy 16. lövészezredbeli, illetőleg 192. ezredbeli szökött katona azt vallja, hogy az orosz 4. lövészhadosztály a Muntele Cleja (⌖ 1071) magaslaton, az orosz 48. hadosztály a Trotusu-völgyben van ; tehát az a híresztelés, hogy a XXIV. hadtestet felváltották, nem bizonyult valónak.

Egy 412. ezredbeli[1] szökevény azt mondja, hogy ezrede a Csülemér (△ 1651) magaslaton van.[2] Azt még nem sikerült tisztázni, hogy a 103. hadosztály másik dandára hol van.

Este Mármarosszigetre utazom.

Mármarossziget, február 22.

„Különvonaton korán reggel megérkeztem."

„Kövess Hermann vezérezredes jelentkezett nálam a vona-
„ton Mármarosszigeten és ismételten hangsúlyozta, hogy ő tovább

[1] Az orosz 103. hadosztály kötelékébe tartozik.
[2] Trotusu-völgytől északra van.

„nem vállalhatja a felelősséget, ha nem adok neki tartalékot, „rendkívül gyenge vonalai mögé. Honnan vegyem ? Minden embe- „rem a tűzvonalban van s így is olyan gyér a megszállás, hogy „egy erősebb ellenséges lökésnél át fog szakadni vonalam. Néze- „teink és meggyőződésünk teljesen födik egymást abban is, hogy „a 7. hadsereg hihetetlenül gyenge és föltétlenül szüksége van „egy erősebb tartalékra, melyet szükség szerint eltolhat és „amely kizárólag az ő rendelkezésére áll. Továbbá azt is jelenti, „hogy Papp csoportjának előretolása nem sikerült és 300 emberébe „került. Nyilván megint nem volt kellő alapossággal előkészítve „semmi és a 300 embert hiába áldozták föl."

„Délelőtt két nagy hadikórházat látogattam meg és körül- „belül 500 sebesülttel beszéltem. Példás a rend, a tisztaság és a „betegek is meg vannak elégedve."

„Délben Frigyes főherceg tábornagyot vártam s megérkezte „után előbb Kövess vezérezredes jelenlétében, később négyszem- „között a legbehatóbban tájékoztattam a hadseregarcvonal hely- „zetéről. Az a benyomásom, hogy meggyőztem őt arról, mennyire „meggyöngítették hadseregeimet és hogy föltétlen szükségem van — „legalább is a 7. hadseregnél — egy hadosztályra, mely mint „hadseregtartalék, Kövess rendelkezésére álljon. A többi talán „tud magán valahogyan segíteni. Kértem, hogy végre adják ide „a derék, de annyira megsanyargatott 17. hadosztályt. Kifejtet- „tem — azt hiszem, legalább huszadszor — az erkölcsi okát. „Megígérte, hogy el fog mindent követni, de figyelmeztetett, „hogy Károly császár aligha fog a nagyon is nyomós okoknak „engedni, talán éppen azért, mert annyiszor kértem. Haragra „lobbanva ezt mondtam Frigyesnek : 'Kérlek, mondd meg Ő Föl- „ségének, hogy lelketlenség, amit elkövetnek, hogy ezt a szín- „magyar hős csapatot az áruló csehek kedvéért hagyják elvérezni. „Szeged, Debrecen, Temesvár vidéke egészen ki fog pusztulni ; „hiszen virága, egészséges férfiai mind elesnek. Mondd meg, „hogy így vajmi hamar ellenségévé fogják a magyart tenni, ki „eddig énekelve ontotta vérét érte. Mondd meg kérlek neki, „hogy boldogult szeretett királyom megígérte ennek a hadosztály- „nak fölváltását és ezt, az ő jóváhagyásával, a csapatokkal is „közöltem, mint királyunk ígéretét ; az én becsületemet is sérti, „ha ezt az ígéretet nem váltja be. Mert azt én nem tehetem és „nem teszem, hogy bárkivel is sejtessem, mi az oka az ígéret

„nemteljesítésének. Majd engemet tartanak szószegőnek.' Frigyes „fejét rázva feleli : 'Igazad van, de tudod, itt hiába minden ! „Én azonban mindent meg fogok tenni !' "

„Azután igen határozottan megkértem őt, hogy eszközölje „ki Ő Fölségénél, hogy a szállásmesteri ügyeket kivéve az alám- „rendelt hadseregeknek ne legyen szabad s ne is tűrjék el, hogy „engem megkerülve, egyenesen a hadseregfőparancsnoksághoz for- „duljanak. A 7. hadsereg a hadseregarcvonalparancsnokság meg- „kerülésével jelent sok mindent és sok fontos ügyben csak utólag „küld nekem másolatot jelentéseiről. Ezt a vezérkari főnöknek „tulajdonítom, aki nem akar Seeckt előtt meghajolni. Kértem, „jelentse Ő Fölségének, hogy ha a hadseregfőparancsnokság ezt „a ferde helyzetet nem változtatja meg, akkor én el vagyok tökélve „arra, hogy a legerélyesebb eszközökhöz nyúljak. A vezérkari „főnök nézetem szerint nagyon zseniális, de eddig hiába keresem „benne a komoly felelősségérzetet. Kérem, bízza az ügyet rám, „ki felelős vagyok s én vaskézzel rendet fogok teremteni. Frigyes „főherceg egyszerre azzal a kérdéssel állott elő, hogy mi van a „nádorsággal ? Azt feleltem, hogy semmit sem tudok. Majd így „szólott : 'A császár Téged akart nádorrá kinevezni, de elejtette „a tervet, mert igen nagy nehézségbe ütközött !' Kérdésemre, „hogy honnan veszi ezt, azt mondta, hogy Bécsben sokat beszél- „nek erről. Ezzel más tárgyra tértünk át. Jobb így ! Pár hónap „mulva úgyis megbuktam volna a nélkül, hogy hazámon segítet- „tem volna, mert nagyonis szókimondó vagyok és nem vagyok „hajlandó ötletről-ötletre bukdácsolni ; már pedig céltudatos „irány nélkül nem lehet dolgozni. Frigyes és Albrecht főherce- „gekkel egy kedélyes délutánt töltöttem, moziban is voltunk, „végül Frigyes különvonatán vacsoráztam velük. Elbúcsúztunk „s én Rahóra tolattam vonatomat."

A jelentések szerint az oroszok a mestecanescii szakaszon élénken tüzeltek, szintúgy a Dealul Coman (⌖ 1726) és Ludowa (△ 1466) vidékén is. Napközben a harc nagyon korlátozott volt és csak némi lövegtűzre szorítkozott, mert sűrű köd és nagy hóvihar volt. A Smotrectől (△ 1896) délre egy ellenséges portyázó-osztag előtörését visszaverték. 16 fok hideg van.

Hírek az ellenségről.

Fogolyvallomások révén tisztázva lett az orosz 103. had- osztály helyzete. A hadosztály fele a Trotusu-völgytől északra

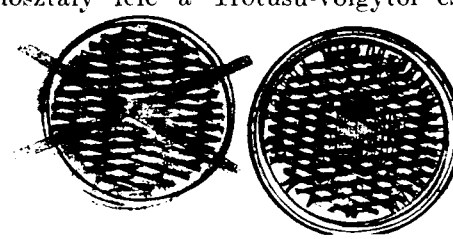

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

emelkedő Csülemér magaslaton, másik fele régi állásában van Magura Casinului (△ 1167) hegyen.

A 3. turkesztáni lövészhadosztály állítólag még mindig a 4. lövészhadosztály arcvonala mögött áll.

Egy 16. lövészezredbeli fogoly vallomása szerint, a 4. lövészhadosztályt egy turkesztáni lövészhadosztály fogja fölváltani, egy turkesztáni lövészezred máris a Dofna-völgyben van.

Az orosz V. lovashadtest, a 3. orenburgi kozákhadosztállyal, Suczawa terében van.

Egy orosz 309. ezredbeli őrmester azt állítja, hogy egy friss orosz hadosztály[1] érkezett Kimpolungba. Valószínűleg az orosz 11. lovashadosztály, mely az orosz V. lovashadtest kötelékébe tartozik.

Repülőink február 21.-én ezeket a mozgásokat figyelték meg az ellenségnél:

Breazaról Fundul Moldowira öt lovasszázad, két zászlóalj és 500 szekérből álló vonat ment; Fundul Moldowinál egy és ¼ zászlóalj, Pozorittanál 2 zászlóalj táborozik; Valeputnáról Uj-Itzkány fűrésztelepre ½ zászlóalj ment. Ezek a csapatok valószínűleg az orosz 65. hadosztályhoz tartoznak, melyeket az orosz 78. hadosztály körletébe toltak.

Klausura-Kozmieska, február 23.

„Dermesztően hideg a reggel. Mindent ujjnyi vastag zuz-
„mara borít. Vagónom ablakát sokáig vakarom késemmel, míg
„a vastag jégréteget el tudom róla távolítani. A hőmérő 16
„Reaumur fokot mutat nulla alatt. Vonatom Rahón áll meg.
„A német XXV. tartalékhadtest[2] parancsnoka Generalleutnant
„Freiherr von Richthofen jelentkezik nálam és nyitott automo-
„bilon Kőrösmezőre megyünk. Nagyon kellemetlen nyitott auto-
„mobilon sebesen utazni, mert ezt a hideget alig lehet így kibírni.
„Az én szép mármarosi hegyeim téli pompája olyan lebilincselően
„fölséges, annyira telve van kedves emlékekkel, hogy csak ezt
„tudom nézni. Kőrösmezőn nem álltunk meg, hanem egyenesen
„a Tatár-hágóra hajtattunk, hol a csinos faház-városkát, mely
„decemberben olyan nagyon tetszett nekem, teljesen elhagyatva
„találom s az orosz tüzérség rombolását látom rajta. Az ezred-

[1] Állítólag a 21. hadosztály.

[2] A mi 30. és 34. hadosztályunkból és a német 117. hadosztályból áll — a németek német-hadtestnek keresztelték el, mert egyharmada és parancsnoka német.

„parancsnokságot, úgy látszik, kilőtték innen. Néhány éles kanya-
„rulaton még fölhajtunk egészen a 14-es mintájú tábori tarackos-
„ütegig; ott a zombori 29. ezred parancsnoka jelentkezik nálam
„és a vízválasztó orom alatti 'rokirozó út'-on a ⌖ 1008 magas-
„lat felé vezet gyalog. A gyönyörű fenyvesben az orosz tüzérség
„igen nagy kárt tett."

„A magaslaton, nem messze az ezredparancsnokságtól, egy
„tüzérségi megfigyelő van, melyet fölkeresek. Ligeti főhadnagyot
„találom ott, akit utóljára Doberdón szólítottam meg. Most egé-
„szen megfiatalodott, arca rózsás, gondosan ki van öltözve, pedig
„nem tudta, hogy odamegyek. Milyen másképen nézett ő ki
„ott, hol az örökös pergőtűz hetekig a kavernába kényszerítette.
„Megmagyarázza nekem az egész helyzetet, az ellenséges állá-
„sokat, figyelmeztet a szemben levő lapos magaslatra, a Poharekre
„(△ 952). Onnan most megint az orosz nehéz tüzérség lövi állá-
„sainkat, különösen a Tatár-hágót. Örömmel láttam viszont ezt
„a derék tisztet. Mindig föllélekzem, ha olyas valakit találok, aki
„Doberdón volt: 'eggyel több magyar, aki életben maradt!'
„A ⌖ 1008 magaslatról, melyen állok, a terep hullámosan eresz-
„kedik észak felé. Kevés erdőparcella van állásaim és az orosz
„állások között. Az ellenséges állás, mely legalább 1500 lépésre
„van az én legelső tűzvonalamtól, igen jól látható. Egy a közbe-
„eső terepre jól irányított zárótűz esetén alig képzelhető, hogy
„az orosz támadás közelünkbe tudjon jutni; vagy pedig akkora
„veszteséget szenvedne, hogy célja előtt összeomlanék.

„Közvetlenül a vízválasztó orom mögött visz utunk tovább,
„hogy a 29. gyalogezred II. zászlóaljának állásait keletről-nyugatra
„végigjárjam. Ezt az ezredet eddig nem ismertem, csak egy gyenge
„zászlóalja tartozott a 17. hadosztályhoz és küzdött alattam igen
„derekasan 1914-ben Duklánál. Egy rendkívül ügyesen meg-
„választott géppuskaállást nézek meg a lövészárok mögött; ez az
„ellenséges támadást, vagy betörést két irányban kitünően oldalozza.
„A magas hóborította erdei tisztásokról csodálatosan szép kilátás
„nyílik a havasokra, a Pietrosra (△ 2020) és Kowerlara (△ 2057)
„s az én régi vadászterületem fölséges tájaira, a Grehocelre, Pere-
„niszre, Menculra, Opressara, Unguriaszkara, sok-sok ifjúkori
„felejthetetlen emlékkel. Alig tudok megválni ettől a kilátástól.
„Ugy érzem, mintha ezek a kedves szép idők nem is volnának
„olyan nagyon messze, mintha tán a rettenetes világégés, világ-

„pusztulás után mégis újra visszatérhetnének ? ? ? A távoli jövő „ködében mintha látnám boldog és békés fejlődését ennek a „kedves és szeretett országnak, melyet magyar testvéreim drága „vérével védelmezek. Egy távoli boldog jövőt, melyben erős, „nagy és viruló lesz imádott magyar hazám. Lelkem egész hevével, „életem minden képességével, soha eddig nem érzett bensőséggel „imádkozom ezért."

„Halkan susogva zúg a fenyves, sok öreg fenyő lefejezve, „vagy tőben elszakítva hever az orosz gránátok irgalmatlan „csapásától lesujtva. Szegény szép, öreg illatozó fák, még ti is „az ellenség pusztító vérszomjasságának estetek áldozatul. Egy „futóárokban a Woronienka (⊹ 958) ormán át a lövészárokba „megyünk ki, mely első tekintetre a csapatok óriási munkatel- „jesítményére vall. Lassú, nem szűnő orosz lövegtüzet hallok a „Tatár-hágó irányából, valószínűleg a 29. ezred 9. századánál, „melyhez később fogok eljutni. Határozottan könnyű és nehéz „orosz lövegtűz. Az állás kitűnően simul a terephez, három övben „4—10 soros drótakadály védi, kitűnő erős harántgátakkal van „ellátva. A vízlevezető csatorna, dorongösvény, faburkolat, mind „nagy gonddal van megcsinálva. A megfigyelő állások és figyelő „őrszemek mindenütt rendben vannak. Nappal a lövészárokban „állanak, éjjel tábori őrsökké megerősítve a drótakadályokig „tolják őket. Mindenütt rövid futóárkok visznek a legénységi „férőhelyekhez, melyek 15 cm gránátok ellen is oltalmat nyujta- „nak. A legénység jó színben van és bizalommal van eltelve. „A jólfűtött férőhelyeken elbeszélgetek velük és lélekemelő be- „nyomást nyerek. Mindent a legrészletesebben szemrevételezve, „megyek a legelső állásban tovább. Nemsokára olyan helyre „érünk, ahol az orosz állás közelebb van a mienkhez és ők puska- „és géppuskatűzzel dolgozzák meg gyakran állásainkat."

„Midőn egy meredek völgyecskén át a 9. századhoz men- „tünk, úgy látszik, észrevett az ellenség. Tüzérsége el kezd ránk „lőni ; nehéz gránátjai 2—3 méterre csapódnak be lövészárkunk „mellé. A századparancsnokokkal a legénységi konyhához megyek „ki egy futóároknál, hol egy gránát némi kavarodást okozott, „de csodálatosképen senki sem sebesült meg. Miután az étkezést „megkóstoltam, megint az állásba megyünk, hol az ezredparancs- „nok jelenti, hogy hajszál híjján telitalálat volt ; kér, hogy a „'rókalyuk'-ba bujjak én is. Míg beszélgetünk, két orosz gránát

„a mellvédbe csap, hóval és földdel szórva tele bennünket. Min-
„denkit a rókalyukba rendelek s utánuk megyek. Még nem halad-
„tam két lépcsőfokot lefelé, midőn egy nehéz orosz gránát vágódik
„az árok szélébe, újból hóval, földdel fröccsentve tele mindent.
„Lemegyek a telezsúfolt rókalyukba, hol 20 percig várunk. Még
„néhány lövedék robban fölöttünk s a megrázott föld a fonott
„burkolat között potyog; mihelyt a tűz megszűnt, folytatom
„utamat. 1 óra 30 perckor teljesen megszünteti az ellenség a
„tüzelést, mert vihar kerekedett és fellegekben hordja a havat
„és telefújja vele a lövészárkokat. Irgalmatlan hideg van. A 14.
„századnál újra erősebb lövegtüzet kapunk, mialatt az ezred
„legvitézebb embereit, hőstetteik színhelyén, vitézségi érmekkel
„díszítem föl. Ott, hol az állás[1] a jablonica—kőrösmezei utat a
„Tatár-hágó északi lejtőjén keresztezi, van a 29. és 101. ezred
„határa. Itt elbúcsúzom a 29. ezred derék parancsnokától, ki
„megköszöni látogatásomat és hogy a kitüntetéseket itt a tűz-
„vonalban osztottam ki. Nagyon melegen megdícsérem őt az
„igazán kitűnő munkáért, melyet ezrede végzett és azt a meg-
„győződésemet nyilvánítom, hogy itt az ellenség élve nem jön
„keresztül, ha csak nem mint fogoly. Tisztek és legénység, akikkel
„beszéltem, mind bizakodó, önérzetes benyomást tettek rám.
„Valóban még kevés ilyen alapossággal kiépített védőállást
„láttam."

„Vitéz békéscsabai 101-eseimnél — kiket 1916 decemberé-
„ben látogattam meg — az állást még ma végig akarom járni.
„Délután 1 óra 45 perc van, talán lehet még, bár az állás igen
„hosszú. Egy férőhely előtt egy hőmérőt látok, 16 Reaumur
„fok fagypont alatt. Vitézeim a helyzethez mérten jól néznek ki
„és jókedvűek. Ugyszólván minden tiszttel és legénnyel beszélek,
„aki a tűzvonalban van. Biztosan tudom, hogy itt, ameddig el
„nem estek, az ellenség nem fog sikerrel támadni. Dicső, hős
„ezred ez. Néhány őrszem büszkén feleli kérdésemre: 'ameddig
„itt vagyok és meg nem haltam, muszka ide nem jön!' Fegyelme-
„zetten, hűséges tekintettel néznek szemembe és örvendő meg-
„hatottsággal dobban szívem! Ezek az én magyarjaim, kiket
„mindenekfölött becsülök és szeretek, ők azok, akik a Karsztot
„világtörténelemmé avatták. Az Isten oltalmazza meg őket!"

[1] Lásd fényképfelvételeimet, melyek a m. kir. Hadtörténelmi Levéltárban vannak.

„Az állás tiszta, jól van kiépítve és a modern védelem min-
„den fortélyával ellátva s a terepben kitűnően van vezetve. Egy-
„néhány vitéznek, a századparancsnokok jelentése alapján, vitéz-
„ségi érmet tűzök kebelére és kezet szorítok a friss, víg legényekkel."

„A nagyszerűen eltorlaszolt és össze-vissza drótozott jabloni-
„cai műutat keresztezve, továbbmegyek a lövészárokban föl a
„Sumaremre (△ 1042) s a messze előretolt Wyzna preluka (▽ 1109)
„támpontot nézem meg, mely az alatt, mióta nem láttam, hatal-
„mas erőddé fejlődött. Csak a torkolatával nem vagyok meg-
„elégedve, minthogy összekötőárok nincs ott, csak drótakadály
„és az előnyomuló tartalék kénytelen az ellenség tüzében szaba-
„don előremenni. Egy vagy két összekötőárok gyors létesítését
„elrendelem. Éppen két 101-es baka megy át a támponthoz a nél-
„kül, hogy födnék magukat vagy léptüket meggyorsítanák, noha
„az oroszok erősen tüzelnek rájuk ; még meg is állanak és ciga-
„rettára gyujtanak. A heves szél a havat fellegekben hordja.
„Egy készen álló szánon egyik zászlóaljparancsnoksághoz megyek
„és ott két fölállított századot találok, melyek bensőséges tünte-
„téssel fogadnak és távozásomkor, ameddig csak látják szánkó-
„mat, éljenezve integetnek. A 101-esek egész állását végigjártam.
„Jaszewniknél szép szálas fenyvesben van s egész rendszere olyan
„jól van kidolgozva, hogy jobb már nem is lehetne. Mergl ezre-
„des, ezredparancsnok — régi, békebeli ezredbajtársam — egy
„darabig velem jön, azután visszaküldtem, nehogy a szolgálat
„ittlétem miatt szenvedjen. Délután 6 órakor az ezred balszár-
„nyára visszatérve, a domb mögött szánra ültem s 21 Reaumur
„fokos irgalmatlan hidegben a főgerinc mögött az ezredparancs-
„noksághoz hajtatok. Ez egy nagy tarvágáson, egy meredek kis
„völgyben van, a Sumaremtől délkeletre alig egy kilométerre.
„Mergl bécsiszelettel és borral kínált meg. Ez jól esett, mert
„reggel 3 óra óta nem ettem semmit és óriási utat tettem meg
„gyalog, majd mindig a lövészárokban járva. Ezután automo-
„bilomon az ütegekhez hajtok, ahol a derék tüzérek éljenezve
„búcsúznak tőlem."

„Kozmieszczeken át Klausura-Kozmieszkára megyünk. A sö-
„tétben csak a fenyves zúgását hallom, a csendes, elhagyatott
„völgyben, midőn a magános erdőőri lakhoz érünk. Dermesztő
„a hideg és mélységes sötétben szunnyadnak a Kárpátok. A német
„233. dandárparancsnokság van itt. Fáklyák lobogó fényénél

„jelentkezik a fiatal kinézésű, okos, hideg, kékszemű Weise német „tábornok. Vastag jégcsapokkal megrakott bajuszú fáklyás kato- „nák egy kicsike, frissen vágott fenyőtörzsekből összeállított „házikóhoz vezetnek. Jól be van fűtve s a fenyőgalyakból össze- „rakott fekvőhely, mely nyers faágyon nyugszik, nagyszerűen „balzsamos illatot terjeszt. Itt írom naplómat. Jó hideg lesz „idebenn, ha kialszik a most vígan pattogó tűz. Karmantyúmat „vánkosnak használom, bundát és lábzsákot fogok éjjelre föl- „húzni."

„Elolvasom a mai jelentéseket. Geroknál időnkint lövegtűz „volt. A 7. hadseregnél változó tüzérségi harc folyt. A Ludowa „(△ 1466) vidékén egy erősebb orosz portyázóosztagot vissza- „vertek. Különben semmi fontos."

„Hőmérőmet kiállítom az ablakba. A hó rikácsol a léptek „súlya alatt ; ilyen lármás havat még nem hallottam soha. Arc és „kéz alig tudja a hideget elviselni. 5 perc mulva megnézem a „hőmérőt : 29 Celzius fok hideg. Az egyszerű, de ízletes kis vacso- „ránál közelebbről megismerkedem a tábornokkal. Igen jó be- „nyomást tesz rám. Azután a sírva ordító havon visszajövök kis „házikómba. Mivel szobácskám nagyon hidegnek ígérkezik, bun- „dát és lábzsákot veszek magamra s egy rövid ima után azonnal „elalszom. Istennek ajánlva, Istennel !"

Fogolyvallomások megerősítették, hogy az orosz XL. had- test állásban van és nem váltották fel. A 2. lövészhadosztály a Slanic-völgyben, a 4. lövészhadosztály a Slanic-völgytől északra eső magaslatokon van. A 4. lövészhadosztályhoz északra csatlakozik az orosz 504. ezred, mely a 126. hadosztályhoz tartozik.[1] Az orosz XXIV. hadtestet sem váltották fel; hadosztályai a Trotusu-völgyben állanak. Az orosz 68. hadosztály a Tölgyes-szorosban van.

Orosz 65. hadosztálybeli szökevények azt vallják, hogy az orosz 78. hadosztályt lovasság váltotta fel. Mivel híreink vannak, hogy az orosz V. lovashadtest Kimpolungra érkezett és a köte- lékébe tartozó 3. turkesztáni kozákhadosztály már nincsen Suczawán, igaz lehet a hír, de megerősítésre szorul.

Egy orosz 260. ezredbeli szökevény azt beszéli, hogy február 23-án, a mestecanescii szakaszban, az oroszok támadásra készül- nek ; a drótakadályokat már el is távolították.

Az orosz 65., 32. és 12. hadosztályban a századok ütközet- létszáma 150—180 csatár.

[1] A 126. hadosztály az orosz XLV. hadtest kötelékébe tartozik.

Kőrösmező, február 24.

„Orrom és arcom fájdalmasan fázik s erre fölébredek. Korom-
„sötét az éjjel. Mindenütt halálos csend, csak az őrszem veri össze
„a bokáját minduntalan ajtóm előtt, azután sietős léptekkel
„megkerüli a házat és e közben olyan hangosan rimánkodik a
„csikorgó hó, mint azt még sohasem hallottam, mondhatnám
„ordít az őrszem lábai alatt. Fejemet baslikomba göngyölöm,
„ekkor veszem észre, hogy bajuszomon vastag jégcsap van. Szegény
„őrszem ! Szegény vitézeim ott fönn az ormok tetején ! Mit szen-
„vedhetnek azok a hidegtől ? Mélyen elalszom és csak akkor ébre-
„dek föl, mikor legényem bejön és sóhajt : 'Kutya hideg van !'
„Hőmérőm a szobában 6 fok hideget mutat. Hamar fölugrom és
„dideregve mosdani akarok ; a tálban azonban tömbbé fagyott a
„víz ! Nem lehet ! Sebaj, a nélkül is meg lehet éppenséggel lenni . . .
„Kifüggesztem hőmérőmet egy fenyő legalsó ágára és nézem,
„mint szalad le, végül 39 Celsius fokot elérve, a golyóban megfagy.
„Hamar mindent becsomagolok, azután kisietek. 7 órakor van
„a reggeli Weise tábornoknál."

„A völgyben, a Pietros (△ 2020) irányában egy kis sétára
„indulok. A hatalmas hóval födött, jégbeburkolt kúp a legpom-
„pásabb színekben ragyog, midőn a nap ifjú sugarai elsőkként
„érintik fehér tömbjét, mely a zuzmaralepte ősrengeteg fenyvesei
„fölött őrködve szendereg. Alig lehet a hideget elviselni, orromat,
„fülemet, államat folyton kell dörzsölnöm, hogy el ne fagyjanak.
„A hó léptem alatt úgy visít, mintha disznót ölnének. Ilyen hide-
„get még nem tapasztaltam, még a lélekzés is fájdalmas. 7 órakor
„Weise tábornokkal reggelizem. Az ablakán levő borszeszes hő-
„mérőre mutat : 45 Celsius fok nulla alatt. Ez borzasztó ! Jó, hogy
„itt vagyok és vitézeimmel lehetek ma a lövészárokban, külön-
„ben úgy is tudják ők, hogy hadvezérük minden szenvedést meg
„akar velük osztani. 20 perces autóút ! Kínszenvedés ! Foresek-
„völgyébe megyünk és egy kis baraktábornál, mely tartalékok
„részére épült, várnak a lovak. Minden szál szőrüket zuzmara
„födi. Nyeregben nem bírom ki a hideget ; 15 percnyi lovaglás
„után leszállok és gyalog folytatom utamat. Egy keskeny ösvé-
„nyen először a völgyben haladunk a meredek sziklás partok
„között, azután balra egy vágásra fordulunk ; itt egy tarackos-
„üteg áll. A levágott fenyőtörzsek vad összevisszaságban hever-
„nek. Innen a fölséges ősfenyvesben meredeken fölfelé visz utunk.

„Csendes mesebeli világ, a jégben és óriási hótömegek alatt meg-
„dermedt öreg fenyves. Oly hideg van, hogy a levegő késként
„metszi a lélekzetvételnél a tüdőt. Olyan tisztán hallani minden
„neszt, mint máskor soha, másképen is hall az ember mindent
„ebben a rettenetes hidegben ; mintha valami hangerősítő mikrofó-
„non hallgatna. Az arcom úgy fáj, mintha ki volna sebesedve s a
„kezem, ha a karmantyúból kihúzom, fájdalmasan meggémbere-
„dik. Vagy egy órát másztunk így meredeken fölfelé. Minden
„kilométerre egy kis faház van, jól be van fűtve és meleg tea
„van készen ezeken a célszerű üdülőhelyeken. A tea íze nem
„valami kitűnő, de a meleg korty nagyon jól esik ebben a pokoli
„hidegben. Lóra ülök, hogy hamarább fölérjünk s végnélküli
„szerpentinákon megyünk az erdőben tovább. Ugyszólván csak
„pelypegni tudunk, mert arcunk elerőtlenedik a hidegtől. Nem-
„sokára már a tűzhatás nyoma is látszik : a gránátok által lefeje-
„zett fák, szétroncsolt törzsek. Most már közel vagyunk. Gyönyörű
„helyen fenyőtörzsekből épült segélyhelyhez érünk, egy erdő-
„tisztás szélén. Kissé följebb a német 22. tartalék-gyalogezred
„egyik zászlóaljparancsnokságához, hol az ezred- és a zászlóalj-
„parancsnok jelentkezik ; utóbbi elkísér az állásokba. Alighogy
„a kies hely fölé kapaszkodtunk, az első napsugár érint bennün-
„ket s a légben billegve repülő jegecek milliárdjaival játszadozva,
„cirógatja fagyos arcunkat. Csillogva tündöklik a légkör s a Kár-
„pátok hullámzó erdőtengere, ezüstös bársonya. Egy kis faház-
„hoz érünk, hol a századparancsnok lakik ; innen 50 lépésre,
„egy futóárokban a német 22. tartalékezred lövészárkaiba megyek.
„Az árok fával van burkolva, mindenütt férőhelyek, rókalyukak ;
„minden tábori őrsnek, figyelő- és hallgató őrszemnek fűthető
„állása van, melyet a megfigyelő állással futóárok köt össze.
„Példás a rend és a tisztaság. A Kukul (△1540) éles, sziklás,
„kopár ormára érek ki. A kilátás, a megezüstözött jeges ősren-
„geteg beláthatatlan hullámsoraira s a Pietros, meg a Kowerla
„havasok hóborította, jégfödte, 2000 méternél magasabb nagy
„láncolatára és csiszolt ezüstként ragyogó kúpjaira, elragadóan
„szép. Maga a Kukul állásunknak egy eléggé kényes része, mert
„ékszerű csúcsban nyúlik előre az orosz állások felé a hegy ormán
„húzódva. A kilövés azonban jó és messze is a meredek hómezőn
„lefelé, úgy hogy azt hiszem, hogy egy ellenséges támadás itt
„már tüzünkben meghiusulna. A csúcsról, az igen éles sziklás

„ormon északnyugati irányban elkanyarodva, egyenként kell
„mennünk és futnunk, mert csak hellyel-közzel van árok a kopár
„sziklába repesztve és az is csak 30—40 cm mély ; az ellenség
„pedig a Kiczeráról (⌖ 1201) igen jól idelát és ezt a helyet elő-
„szeretettel lövegtűz alá szokta venni. Itt nincs fa és nincs födö-
„zék. A lejtő az ellenség felé nagyon meredek s egy jó darabon
„nincsen lövészárok ; ezt határozottan kifogásolom és elrende-
„lem, hogy ásni, vagy repeszteni kell egyet, hogy az oldal eltolá-
„sok födve történhessenek a hegynek ezen az oldalán is és a küz-
„delem, jobbanmondva tűzharc, födözékből legyen folytatható.
„A nélkül, hogy tüzet kaptunk volna, újra elérjük a tisztás tulsó
„oldalán az erdőt, hol megint kitűnő állásokat találok. Innen
„az aradi 33. ezred állásában folytatom utamat. Egynéhány
„46-os vitézemet találom itt a doberdói fekete napokból s igaz
„örömmel ismerünk egymásra. Egy csínos legény barátságosan
„mosolyog rám, beismerem, hogy nem emlékszem rá s megkér-
„dem : 'Honnan ismersz, fiam ?' 'Az állásból, hol Fenséged gyak-
„ran meglátogatott minket.' 'Micsoda állásból ?' 'A Doberdón
„San Martinonál !' 'Vagy úgy ! a 61-eseknél ?' 'Igen ott, hol a
„robbantott tölcsérben együtt voltunk !' Most tudom s meg-
„ismerem a temesvári fiút, ki néhányszor kísért a Doberdón.
„A német tisztek jóízűen mulattak a sváb fiú eredetin megnyil-
„vánuló örömén, melyben alig tudta, hogy mit csináljon. Kezet-
„nyujtva neki folytatom utamat. Nem egy vitézemet ékítem föl,
„köztük egy hadnagyot, kinek utólag az arany vitézségi érmet
„adományozom. Igy vándorlok a fölséges erdőben jó állásban,
„mely egy rettenetesen meredek partot ural. Nyugodt lélekkel
„állítom, hogy itt baj nem történhetik, merem azt magam vállalni,
„hogy itt egy rohamozó századot egyedül megsemmisítek, mire
„az nagynehezen fölkapaszkodik ide. Ott áll a derék Tóth-Kádár
„őrnagy, a 24. vadászzászlóaljnak, a Doberdó hőseinek vitéz
„parancsnoka, mellette Turóczy Géza hadnagy, aki olyan hősiesen
„viselte magát Doberdó poklában. Velük és összes embereikkel
„beszélek ; többeket fölékítek s nem egy jó arcot ismerek föl,
„melyet a legnehezebb órákban láttam és megszerettem a Karszton.
„Örvendező melegséggel néznek rám ; meg vannak elégedve,
„nincs kérésük, nincs panaszuk, bizodalommal tekintenek a jövőbe.
„Engem pedig végtelenül elszomorít, hogy a századok alig 80 fő
„erejűek. Hová lettek szeretett hőseim ? El vannak temetve ?

„vagy nyomorékká lettek? Hiszen Doberdóra 230 főnyi száza-
„dokkal jöttek és ismételten sok száz fővel egészítették ki őket.
„Igy a Hrihoriwkaig végigjárom az állásokat s midőn visszafor-
„dulok, a 24-es vadászok s a 33-as bakák lelkesen búcsúznak.
„A parancsnokoknak azt tanácsolom, hogy a főállást a mostani
„tábori őrsvonalba tolják előre, mely egyharmadával megrövi-
„dítené a 33. ezred vonalát és a mostani főállást tartsák fenn,
„mint másodikat; már csak azért is, mert ezáltal az olyan fontos
„Hrihoriwka magaslatot biztosítaná és az oroszoknak nem sike-
„rülne azt másodszor elvenni tőlünk. Erre vigyáznunk kell, mert
„ez a magaslat az ellenségnek a mai helyzetben rendkívül fontos
„volna."

„A Tatár-hágóról heves lövegtűz hallatszik, mely reggel
„óta folyton fokozódik; akár pergőtűznek is nevezhetném. Sietve
„lemegyek a völgybe, hol már vár rám a jelentés, hogy az előre-
„tolt támpont a Wyzna prelukán (⊹ 1129), a Kleist-csoportnál
„két erős orosz támadást vert vissza, a harmadik támadás most
„folyik. A födözékek teljesen beomlottak; a 101-esek dicsősége-
„sen hősies magaviseletet tanusítottak."

„Weise tábornokot melegen megdícsérem és Say alezredes,
„szárnysegédemmel Kőrösmezőre sietek. Alighogy beszálltam vo-
„natomba, az oroszok gránáttal kezdik lőni, úgy hogy az állo-
„másból ki kell tolatni."

Ma este 9 órakor a Gerok-seregcsoport az 1. hadseregparancs-nokság alá kerül.

Jelentések: A Gerok-seregcsoportnál a szokott tüzérségi harc és járőrcsatározások folynak. A német 218. hadosztály portyázó osztaga elkergetett néhány orosz táboriőrsöt és veszteségeket okozott nekik.

Az 1. hadseregnél, egy erősebb ellenséges járőr elkergetésekor annak parancsnoka, egy tiszt, foglyul esett. A Piricske-hegytől (△ 1324) nyugatra, az ellenség eredménytelenül hajított egynéhány gázaknát vonalaink mögé.

7. hadsereg. A magyar 3/VI. népfölkelő zászlóalj egyik portyázó osztaga, éjjel egy orosz gerendaházon rajtaütött a Jaworniktól északra és a bennelevőket leteperve, több foglyot hozott magával.

A német XXV. tartalékhadtest jelenti, hogy 7 órai majdnem szakadatlan tüzérségi előkészítés után, az orosz gyalogság megtámadta állásainkat a Wyzna prelukától (⊹ 1129) délkeletre, azokba átmenetileg behatolt, de ellentámadással kidobták: állásaink este hiánytalanul a kezünkben voltak.

Itt azonban hangsúlyozom, hogy a német XXV. hadtest kötelékében, az oda beosztott magyar 101. békéscsabai ezredet érte a támadás és az is verte ki az ellenséget; midőn pedig harmadik támadásával behatolt állásainkba, igen erélyes ellentámadással verte ki az oroszokat, kik nagy veszteséggel vonultak vissza.

A cs. és kir. 30. gyaloghadosztály jobbszárnya előtt élénk, kölcsönös járőrtevékenység van. Az oroszok itt gázgránátot használtak. Derült az idő; 20 fok hideg van.

„A mai nagy gyaloglásban véresre jártam a lábamat, amin „bosszankodom, mert több napi hegyi útjaimat esetleg hát- „ráltatná."

Én arra törekedve, hogy minden lehetőség kihasználásával „olcsón" kijavítsuk állásainkat és így erőt takaríthassunk meg: február 17-én megkérdeztem az 1. hadseregparancsnokságot, vajjon állásainkat a Szurdok, Lapos-havas-sarka és Lapos-tető feje elé tolhatnók-e?

Az 1. hadsereg jelentése, mely minden mellette és ellene szóló érvet megfontol, azt állapítja meg, hogy az ellenség a kérdéses helyeken részben sokkal közelebb van állásainkhoz, mint ahogyan a térképbe van rajzolva és hogy csak nagyobb erővel lehetne az állást előbbre vinni, anélkül azonban, hogy a tulajdonképeni célt elérnők. Ennélfogva ezek az előretolások kimaradnak állásaink javítását célzó terveinkből.

Éppen így egyelőre elejtette az 1. hadseregparancsnokság a Piricske-hegy visszafoglalását is, miután ott pontosan szemügyre vettek mindent. (846. Op.)

Vasúti kocsim ablakán 18 fok hideget mutat a hőmérő.

Rahó, február 25.

„Heves hóvihar, 16 fok hideg volt ma egész nap hű kísé- „rőm. Midőn szürkülni kezdett, automobilon Komarnykon át „szép erdős völgyben a Werch debry (△ 1238) északi oldalához „siettem. Onnan a 33. ezred egy altisztjével gyalog a német 157. „ezred zászlóaljparancsnokságához kapaszkodtam föl másfél óra „alatt. A hó több mint 4 méter magas. Elragadóan fölséges a „téli álmukat alvó jeges Kárpátok képe. A zászlóaljparancsnok- „ság gyönyörű szép sötét ősfenyvesben van. Igen nagy pusztítást „vittek benne az orosz gránátok véghez. Ottlétem alatt nem lőtt „az orosz tüzérség. Attól a helytől, ahol tegnap lejöttem az állás- „ból, körülbelül 250 lépésre nyugatra folytattam állásszemlémet. „Ez is kitűnően kiépült, olyan mint a német 22. tartalékezredé. „Az állás egy 6—800 lépés széles — a németek által evégből

„döntött — vágásöv szélén vonult. Ezt kifogásolom, mert jobb „célt, mint ezt a vágásövet, az orosz tüzérségnek nem is lehetne „mutatni. A vágás szabad előterepként fekszik az állás előtt, „a keresztül-kasul heverő nagy fenyők nagyszerű természetes „akadályt alkotnak a drótakadályokon túl. Azt tanácsolom az „ezred- és zászlóaljparancsnoknak, hogy a törzseket tüskésdrót- „tal össze-vissza kötözzék össze, helyezzenek aknákat oda, melye- „ket az állásból villannyal lehet meggyujtani; csináljanak a „vágás szélén álló fákba faaknákat.[1] A ⌖ 1216-tól északra egy „igen vizenyős, mondhatnám mocsaras hely van, ott van a híressé „vált „Holzstellung" (faállás), mely csak egymásra rakott vastag „fenyőfatörzsekből áll; mögöttük nincsen árok. Valamivel hát- „rább, magasabban a lejtőn most ásnak egy rendes lövészárkot. „Kérnek, hogy ne menjek a 'faállásba', mert válogatott orosz „lövészek kitűnően lőnek minden egyes mutatkozó emberi alakra. „Elrendelem, hogy az engem kísérő urak vagy kerüljék meg „ezt a veszélyes helyet, vagy 100 lépésre egyenkint és egy- „másután kövessenek; én azonban elvi okokból az egész „állást végig fogom gyalogolni. Mit gondolnának a német tisztek „és a legénység, hogyha a vitéznek ismert tábornok nem merne „egy kissé veszélyes helyre is elmenni és kikerülné azt. A zászlóalj- „parancsnokkal az egész 'faállás'-t végigjárom, több fényképet „csinálok. Csak kevés lövés csattan s az orosz golyók csiperegnek, „vagy a gerendázatba ütődve csettegnek. Bizony, ezerszerte „rosszabb, veszélyesebb helyeken jártam én már ebben a háború- „ban. A tisztekkel és legénységgel beszélgetek, lassan végig- „menve az állásban. Itt a németektől elbúcsúzom s a lehető leg- „jobb benyomással folytatom utamat a mi zombori 29. ezredünk- „nél, hol az I. zászlóalj parancsnoka jelentkezik. Itt is kitűnően „épült állásokat találok. Állásaink itt fátlan nyilt terepen vannak; „árkaink a Woronienka vidékén az orosz tüzérség és az akna- „vetők mindennapos tüzétől sokat szenvednek. Az ellenség „eléggé közel tolakodott és nagyon erős támpontokat épített, „főképen a Woronienka-alagút fölött, melynek keleti vége az „oroszoké, a nyugati vége pedig a mienk. Itt mindenütt egy „kopár magaslati vonulaton van állásunk és a rétegvonal mentén „húzódik. Az orosz tüzérség okozta nagy károkat folyton javítani „kell. Most pillanatnyilag itt is csend van. A Tatár-hágón azon-

[1] Lásd az 1914—1915 telén általam alkalmazott faaknák leírását.

„ban határozottan pergőtűz van. Az orosz minden bizonnyal „megismétli tegnapi hiábavaló támadásait. A menázsikat meg- „nézem és megkóstolom ; sok vitézemmel beszélgetek, többeket „vitézségi éremmel ékítek föl. A Woronienkán megyünk az állás- „ban s azon túl egy magaslatra. Innét a Wyzna prelukát (⊹ 1129) „látom. Ott a 'Kikiriki'-n[1] két hős 101-es századom a legsúlyo- „sabb küzdelmet vívja. Több orosz zászlóalj rohamozik s rész- „ben be is tör állásainkba, honnan elkeseredett kézitusában verik „ki számtalan halott közül az ellenséget. Látom csekély tarta- „lékomat, mint siet a heves ellenséges tűzben előre, mint dönti el „javunkra a már-már balraforduló küzdelmet. Azután megint „pergőtűz a Wyzna prelukán ; minden reng a dübörgésétől és a „végtelen völgyek zengve visszhangzanak. Jó távcsövemmel úgy „látok mindent, mintha közvetlen közelben volnék. Igaz, hogy „nagyon messze nem vagyok."

„Megállapítottam, hogy én nálam csak 10—10 lépésre jut „egy-egy ember. Ez valóban a legkomolyabb aggodalmat kelti „bennem ; mert bármily hősiesen küzdjenek is csapataim, egy „erélyes és nagy tömegekkel végrehajtott ellenséges támadás „esetén aligha volnának képesek hosszabb ideig ellenállani. Míg „a küzdelmet nézem, az oroszok erős géppuska- és puskatűzzel „árasztják el 29-eseim állásait ; egyes gránátok is eljutnak hozzájuk. „Ott a Wyzna prelukán pedig megint csak pergőtűz dübörög ; „az ősrengeteg s a végtelen völgyek a visszhangot vadan ordítják. „A Sumarem (△ 1042) is teljesen füstbe burkolózott és az erdők- „ből mindenfelé kis lángok csapnak föl. A muszkák 'urra urra' „kiáltásait elmosódva idehordja a szellő. Visszafojtott lélekzettel „figyelem a mindinkább sűrűsödő füstöt, azt remélve, hogy majd „még látok valamit. Elvonul a füst, elcsendesül az éktelen lárma „és a dicső 101-esek ott a megvédett Wyzna prekulán békésen „temetik elesett bajtársaikat. Az oroszok újból véres vereséget „szenvedtek."

„Visszamentünk a Woronienkára ; ott egy századossal „ródlira ültem és az ő vezetésével a meredek parton lefelé repülünk. „Messziről láttam már, hogy éles kanyarulata van az útnak, „közvetlen egy mély szakadékon át vezető kőhíd előtt. Láttam, „hogy nagy sebességgel át fogjuk a kanyarulatot ugrani és szán- „kónkkal a mélységbe zuhanunk. Hegyibotommal amennyire

[1] Az előretolt támpontot így nevezik 101-es bakáim.

„erőm bírta, fékeztem, de az eltörött. A kanyarulatot nem tudjuk „megtenni. Hogy a nagy eséstől megmeneküljek, hanyatt ledobom „magam a ródliról s néhány erős bukfenccel nyakig belevágódom „a mély hóba. A százados a szánkóval a zökkenés folytán föl- „borult s egy bozót ágazatában megakadt; a szánkó üresen a „mélységbe zuhant. Lent a páncélháznál az a telefonhír várt „rám, hogy hős 101-eseim a teljesen betemetett lövészárok helyén „három hatalmas ellenséges támadást vertek vissza. Most este- „felé lecsendesült minden. A 101-eseknek és a német 157-eseknek „dicsőséges napjuk volt."

„Igy most a cs. és kir. 34. és a német 117. hadosztály egész „állását végigjártam a tűzvonalban. Majdnem mindenütt magasan „az oroszoké fölött van a mi állásunk és kevés kivétellel — Kukul „(△ 1540) — igen jól van kiépítve, de rendkívül gyengén meg- „szállva és úgy a 7. hadseregnek, mint nekem ezidőszerint egy „embernyi tartalékunk sincs a menetalakulatokat kivéve. Ezeket „nem szabad tartaléknak számítani, mert kizárólag a veszteségek „pótlására alkalmazandók, ha lelkiismeretes vezető kezében van- „nak. Részleges támadásokat — legyenek bármilyen erősek — „majdcsak visszaverünk valahogy, de ahhoz, hogy az egész arc- „vonalam ellen megindított egységes támadást föltartóztassuk, „föltétlenül legalább is két gyaloghadosztálynyi tartalékra volna „szükségem. Egyik a 7. hadseregé lenne, a másikat az 1. had- „sereg és Gerok mögött tartanám készen. E nélkül nem állhatok „jót Erdély és Mármaros biztonságáért. Ezt már ismételten jelen- „tettem írásban és élőszóval a hadseregfőparancsnokságnak."

„A dandárparancsnokságnál egy kis erdőőri lakban étke- „zünk. Ezalatt tüzérségem megint hatalmas zárótüzet ad le; „újból ordít a visszhang az összes völgyekből és az orosz pergő- „tűz úgy dübörög, mintha ezer gyorsvonat futna be egyszerre „egy nagy födött pályaudvarra. Telefonkérdésemre azt jelentik, „hogy a már előbb visszakergetett orosz támadás újult erővel „megindult a 101-esek és a német 157-esek ellen. Temérdek orosz „hulla hever állásaink előtt s az erdő zsong a haldoklók és sebe- „sültek jajgatásától. Szegények ott fognak megfagyni, hiszen „nem lehet olyan gyorsan elhordani őket. Ma reggel láttam egy- „holt orosz tisztet, amint a drótakadályon félig állva, oszloppá „fagyva lógott; kezében a revolver, mellette és körülötte lógnak „halott emberei úgy, ahogy a drótba akadtak, midőn a golyó

„átjárta testüket. Megrázóan borzasztó kép, mely büntetésért „kiált az égbe azok ellen, kik a háború folytatását erőltetik. „Bár látná minden éjjel a cár ezt és ez a kép kísérné őt utolsó „órájáig. Látná az ő halottjait, akik itt a drótra fagyva nagyra- „tátott, eltorzult szájjal némán kiáltanak átkot feléje."

„Egy magaslatról látom a füstöt, mely a küzdőket teljesen „elfödi ; nem láthatok mást és így Rahóra megyek, hol az a jelen- „tés vár rám, hogy az utolsó muszka támadás is összeomlott és „vérbefulladt ; állásaink változatlanul kezünkben vannak. Bizony, „ameddig az összes számításba jövő ütegek egy aránylag kis „helyre tudják egyesíteni tüzüket és ilyen hatalmassá tudják „a zárótüzet tenni, addig nem lesz baj. De mi lesz akkor, ha az „ellenség az egész arcvonalon egységesen támad és én kénytelen „vagyok kevés ütegemmel az egész arcvonal elé zárótüzet adni ? „Mi lesz akkor ?"

„A XXV. tartalékhadtestnél találom az összes jelentéseket, „melyeket vasúti kocsimban tanulmányozok át, míg vonatom „Borsára indul."

Az egész arcvonalon kevés harc folyik, inkább csak némi lövegtűz ; csakis a Tatárhágón volt komoly küzdelem, melyet már magam is leírtam. A mi veszteségünk a Tatárhágón aránylag csekély.

Horváth vezérkari századost a Gerok-seregcsoporthoz küldtem, hogy a cs. és kir. csapatokra vonatkozó fontosabb adatokat és jelenségeket megfigyelve, nekem jelentést tegyen. Az eredmény nagyjában ez :

1. Vasdorongok, fúrógépek hiánya mindenekelőtt a 70. és 71. hadosztálynál érezhető.

2. Rajkályhákban nagy a hiány ; a 70. hadosztálynál úgyszólván egy sincs, a 71. hadosztálynál pedig csak a tiszteknél van rajkályha, ami nagyon súlyos és visszás állapot.

3. Italhordócskák főképen a 71. hadosztálynál hiányzanak.

4. A 8. hegyidandárnál nagy a bakancshiány ; legalább 3000 pár hegyi cipőre lenne szükség. 100 málhásállat részére fölszerelés kell. Technikai munkaerők hiányzanak, szintúgy akna- és gránátvetők és szekéroszlopok. (Az 1322., 787., 645. és 646. számú oszlop állítólag útban van hozzánk.)

5. A Casinu völgyében egy tábori vasútmozdony vesztegel, melynek kijavítását az 1. hadsereg szállásmesteri hivatalánál már kérték.

6. A lovak és a málhásállatok részben csak egy kiló szénát kapnak naponta ; ennélfogva nagyobb megerőltetést nem bírnak el.

Ezt táviratban közöltem az 1. hadseregparancsnoksággal és utasítottam, hogy a lehetőség határain belül legrövidebb idő alatt orvosolja ezeket a bajokat. (972. Op.)

Ezenkívül Horváth százados jelentését ezzel a megjegyzéssel adom ki az 1. hadseregparancsnokságnak :

„Az említett csapatok anyagi ellátására különös gondot kell fordítani. Kérem a hadseregparancsnokságot, hogy kiküldött tisztek útján a csapatoknál azonnal elrendelendő rendszabályok végrehajtásáról, magában az állásban is győződjék meg.

„Harcászati szempontból világos, hogy az ojtozi védőrendszer ereje különösen fontos. Az arcvonalparancsnokság tudomása szerint, a Gerok-seregcsoportnál már eddig is tekintetbe volt véve ; március havában további nagy haladást kell itt elérni." (972. Op.)

Meggyőződésünk szerint nem célszerű, hogy a mostani Sorsich-csoportot egy hadosztályparancsnokság vezeti, mert a csoport a 70. honvéd- és a 71. közösgyaloghadosztályból, továbbá a 8. hegyi dandárból, a német 36. Landsturm-ezredből és a 18. tartalék gyalogezredből áll.

Ennélfogva a hadseregfőparancsnokságot fölszólítottam, hogy egy cs. és kir. hadtestparancsnokság vezetése alá rendelje ezt a csoportot, mely a Gerok-seregcsoport alá lenne rendelve. (957. Op.)

Az 1. hadseregparancsnokság ezt javasolja :

„A hadsereg körletében — beleértve a Gerok-seregcsoportot is — sok tétlen vezetékló van, még pedig :

az 1. lovashadosztálynál	2200
a 3. lovashadosztálynál	1900
a 10. lovashadosztálynál	1700
az 1. népfölkelő huszárezrednél	600

Ezeknek ápolása nagyszámú legénységet kíván és a csökkentett táplálék mellett is, naponta körülbelül 13 tonna szemestakarmányt (zabot) és 19 tonna szénát fogyaszt.

Az arcvonalbeli csatárok puskalétszámának sürgős emelése, a lovak hasznosítása és a hadsereg körletében levő lótápválság részbeni megszüntetése érdekében indítványozom, hogy :

a) Az említett lovas seregtestek vezeték-lovait a kiegészítő körletébe kell szállítani. Visszatarthatók volnának : az ezred- és osztálytörzsek, a századparancsnokok, géppuskásszázadok, utász- és távirószakaszok lovai, továbbá minden lovashadosztálynál egy lovasszázad lovai.

b) A lóápoló legénységet a hátsóországban arcvonalbeli szolgálatra kevésbbé alkalmas emberekkel kellene pótolni. A lovak átadása után, a visszatérő ápolólegénység az arcvonalbeli alakulatokba volna beosztható.

c) A hátországban intézkedni kellene, hogy ha a hadseregnél a lovakra szükség lesz, akkor ezeket hamar oda lehessen vinni.

d) A lovak alkalmazása a hátországban az illetékes parancsnokság utasításai szerint történnék esetleg magánvállalkozóknak lehetne kiadni őket.

Az idevágó rendelkezés sürgős és kívánatos."

A 7. hadsereg — mely a felesleges lovakat már Debrecenbe szállította — jelenti, hogy ez a rendszabály úgy a lovak ápolása, állapotuk megjavulása, mint a lovasfölszerelés jókarbantartása dolgában nagyon bevált. Ezzel fegyverfogható tisztek szabadultak föl az arcvonal részére, legénység azonban nem.

Az arcvonalparancsnokság ennél és az 1. hadsereg által kifejtett okoknál fogva, helyesli az 1. hadsereg vezetéklovainak hátrább szállítását. Nem érthet azonban egyet az 1. hadseregnek azzal a javaslatával, hogy a lovakat a pótkerethez hazaszállíthassa, vagy magánvállalkozóknak kiadhassa, mert ezzel úgyszólván lemondanánk arról, hogy lovashadosztályainkat — ha szükség lesz reájuk — lóháton alkalmazhassuk.

Ilyen értelemben a hadseregarcvonalparancsnokság az A. O. K.-nak felterjesztést fog tenni, hogy az 1. hadsereg lovashadosztályainak lovait Nagyváradra vagy Aradra szállíthassa és javasolni fogja azt is, hogy a kísérő tiszteket és lóápolókat, a lovak átadása után, hadiszolgálatra nem alkalmas tisztekkel és legénységgel váltsák fel. (941. Op.)

A német 187. hadosztály elszállítása ma befejeződött.

A porosz hadügyminisztérium a Gerok-seregcsoportnak 14 darab 5·7 cm belga ágyút utalt ki. (959. Op.)

Hírek az ellenségről.

Szökevények és foglyok vallomása szerint, az orosz XXIV. hadtestet a XLV. hadtest fel fogja váltani (126. és 122. hadosztály).

Az orosz 48. hadosztályhoz tartozó 192. ezredbeli foglyok azt vallják, hogy a Trotusu-völgyben a telefonállomásokon és a tüzérségi megfigyelőhelyeken 126. jelzést[1] viselő orosz katonákat láttak. Mivel a Trotusu-völgytől északra levő magaslatokon orosz 126. hadosztálybeli csapatokat megállapítottak, a 126. hadosztály — északi szárnyának megnyujtásával — az orosz 48. hadosztályt váltotta fel. Ebből azt lehet következtetni, hogy az orosz 122. hadosztályt valószínűleg a 126. hadosztály déli oldalán tolták az arcvonalba.

Kémhírek szerint Czernowitzban 20.000 orosz újoncot, Radautzban 1500 orosz katonát géppuskák kezelésében képeznek ki. Radautzban működik ezenkívül egy kémiai-iskola is, hol

[1] A 126. hadosztály az orosz XLV. hadtest kötelékébe tartozik.

gáztámadásra képezik ki az embereket ; az oktatást francia tisztek vezetik.

Papfalva (Kirlibaba mellett), *február 26.*

„Dermesztően hideg a reggel. Vasúti kocsim ablakán 26 fok „hideget mutat a hőmérő. Reggel 5 órakor Borsáról automobilon „a Prislop-hágón megyünk át. A fák vastag jéggel borítvák, „elragadó és mélységesen szomorú téli kép. Innen mély hóban az „Aranyos Beszterce-völgyébe ereszkedünk le, hol minden hó és „zuzmara alatt alszik. Papfalván Nagy Pál tábornok, a 40. hon- „védhadosztály parancsnoka jelentkezik. Megnézem a hőmérőt. „Itt is 26 Reaumur fok a hideg. Éppen elég ! Szánkón mindjárt „a Czibó völgyébe hajtatunk. Nagy Pál tábornok kísér engem. „Mesebeli óriási jégcsapok lógnak le a sziklafalakról, átlátszók, „kékesek. Másutt sorokban függnek, akárcsak az orgonasípok, „mintha a tél tündére az átlátszó tengerkőből faragott csillogó „sípokat a természet nagy orgonájába illesztené, hogy majdan a „tavaszi föltámadásra a viharok hatalmas indulójukat játszhassák „rajta. Pompás sudár fenyőktől beárnyazott vad sziklafalak, „jégbedermedt vízesések és a szelíd, tiszta hó puhánágyazott „vánkosai, a felhőtlen sötétkék ég, a kristályosan tiszta lég a „millió és millió repdesve villogó, billegve ragyogó jegeccel ; ezt „a dermesztő hideg téli napot a legfölségesebb természeti csodává „varázsolja : egy karácsonyi nap a gyermekek áhítatos képze- „letében."

„Jobbra kanyarodunk, egy meredeken fölszökő mellékvöl- „gyecskében. A lovak erősen gőzölve húzzák a szánt a mély hóban. „Midőn az erdőből a havasra kiérünk a nap fényében, mintha „üveggel volna leöntve, ragyogva terül el körülöttem a bájos „táj. Csodálatosan szép a Radnai-havasok hatalmas láncolata, „tövében hullámzó szürke ködtengerrel ; karcsú csúcsai sziklás „lejtőikkel meredeken emelkednek az égbe. Előttem egy kis fen- „síkszerű horpasz gyüjti össze a Jedulról (⊹ 1512) és a Capulról „(△ 1661) összefutó patakokat. Itt egy kis ház van, a részletes „térképen Javorestie névvel megjelölve. Ez a 80. honvéd-dandár- „parancsnokság székhelye ; itt az ideiglenes dandárparancsnok, „Sréter István ezredes jelentkezik nálam s azután Nagy Pál „tábornokkal — én egy kis szürkén — meredek parton, egyes „ősfenyők között, sziklafalak körül, mély hóban, ragyogó jégben „búsuló facsoportok mellett föllovagolok a hegyre. Iszonyú a

„hideg s a nap ragyogó mosolya csak némi kellemes enyhülést „küld felénk. Egy sziklafal tövében vár rám a 19. honvédgyalog- „ezred ideiglenes parancsnoka. Innen kanyargó ösvényen a Jedulra „és a Capul nyergére lovagolok föl. Tekintetemet nem tudom a „Radnai-havasok nagyszerű tájáról levenni. Az Ünőkő[1] olyan „magasztos csendben áll karcsú hegyével messze a felhők között „s a Verful Petrosul[2], mint gyémántos nagy korona a felhők „vakító vánkosán ragyogva pihen. Az erdős magaslatok, mint a „tenger habos hullámai a part felé, úgy sietnek a sziklaóriásokhoz.

1500 méter magasságban két üteget találok, melyek a fák „alatt pompásan leplezve állanak és közvetlenül lőnek. Sypos „János tüzérhadnagy jelentkezik, mint megfigyelő. Szép kitünte- „téseiről ítélve vitéz legény lehet, s amúgy is a legjobb benyomást „teszi rám. Ezt a két üteget, bár közvetlenül lőnek, eddig még „nem födözték föl az oroszok. Az egyikhez Sypos hadnagy vezet. „Ennek főcélja az, hogy a ⊹ 1547 Dealul Ormuluit 3500 méter „távolságból közvetlenül lője. Itt egy vitéz tüzéremnek kebelére „a nagyezüst vitézségi érmet tűzöm. Innen Nagy tábornokkal „gyalog a Jedul (⊹ 1512)—Capul (△ 1661) nyergére az élre „megyünk ki. Onnan az egész 40. honvédhadosztály arcvonalát „látom. A Cimbroslawa Wielkától (△ 1613) a Tatarcán (△ 1547) „túlig ; még a Dedultól (⊹ 1527) nyugatra eső állásokat is, szint- „úgy az Aranyos Beszterce mentieket a 11. lovashadosztály „szárnyáig. Ugy látom, hogy a Cimbroslawa Wielkától (△ 1613) „délre az állást javítani kellene, még pedig előbbre kell tolni „s az oroszokat egy magaslatról, mely állásainkba szögellik be, „le kell dobni, hogy ne lássanak be állásaink mögé. Meghagyom „Nagy Pál tábornoknak, hogy tegye meg erre vonatkozó javas- „latait és előkészületeit úgy, ahogy azt nálam tanulta, az én „annyiszor bevált fölgöngyölítő módszeremmel, akkor a veszte- „ség csekély és a siker a mienk lesz."

„A nagyszerű kilátóról most a nyeregre kapaszkodunk föl, „mely a Capult (△ 1661) a mellékcsúccsal köti össze. Utközben „a tartalék férőhelyeit[3] nézem meg s egy géppuskás-osztagot, „1600 méternél jóval magasabban vagyunk, a levegő könnyű és „tiszta, a panoráma elragadóan nagyszerű, a nap jólesően meleg.

[1] Ineul (△ 2279).
[2] △ 2305.
[3] Minden tűzhatástól teljesen mentes kis bódék.

„Az egyik férőhelynél megállok s egynéhány derék somogyi „19-essel beszélek. Öntudatosak, büszkék és bizakodók; mindennel „meg vannak elégedve s jól érzik magukat. Nagyszerű emberek. „Miután mászóvasakat csatoltunk cipőinkre, az itt kezdődő futó- „árokba megyünk ; ebbe az éles sziklanyergen át a sziklába repesz- „tett állásba, mely meredeken ereszkedik lefelé. Ezt az oroszok „majdnem mindig lövik. Egyenkint futva kell a fordulatig — „kelet, illetőleg nyugat felé — mennünk. Innen, ritkán álló egyes „öreg fenyők alatt, a sziklaállásban tovább. Vitézeimmel beszél- „getek. Egy szakaszvezetőnek, aki többször megsebesült és min- „dig a legvitézebbek közé tartozott, a nagyezüst vitézségi érmet „tűzöm föl ; szigetvári fiú. Többieket megszólítva tovább megyek „az állásban, mely nem összefüggő s így ismételten vissza kell „fordulnunk. Nagy Pál tábornok amúgy is aggódik, hogy ágyú- „tüzet kapunk s az őrség adja meg az árát. Igaza van ! Az urakat „sietve elküldöm, azután a tábornokkal, később pedig egyedül „néhány veszélyesnek mondott helyre megyek. Az a meggyőző- „dés ver gyökeret bennem, hogy itt nem lesz baj, hiszen hős „magyarok őrködnek hűségesen és megbízhatóan a Kárpátok „zord ormán."

„Egy rendkívül meredek sziklaormon átmászva megint a „mély hóba jutunk. Én alig bírok már menni, annyira fáj a sebes „lábam — sumaremi emlék ! De akarom és a mára kitűzött nagy „utat végig is fogom járni."

„A Capul (△ 1661) sziklafalának déli oldalához támasz- „kodva, mondhatnám oda tapasztva, egy csinos kis faház áll ; „fekvése festői, kies ; ez a 19. honvédgyalogezred egyik zászlóalj- „parancsnokának a helye. Ideérve a Verful Petrosul (△ 2305) „fehér csipkés láncolata köt le és sokáig nézem a mesés látványt, „míg a nap meleg sugarai jólesően cirógatnak. Innen igen ritka „szálas erdőben egy gyalogút visz tovább észak felé. Ezen megyek „és a Cimbroslawa Wielkát (△ 1613) nézem, hol lövegtűz van és „ahonnan igen élénk puska- és géppuskatüzet hallok. A leggon- „dosabban figyelve se láthatok mást, mint néhány muszkát, „kik a legnagyobb lelkinyugalommal mászkálnak állásaik mellett. „Ugy vélem, hogy csak rajtaütésről lehet szó. Nyomát sem látom „a támadásnak."

„Festői sziklafalak alatt visz ösvényünk egy századparancs- „noksághoz, mely egy kis faházikóban van, isteni szép kilátással.

„Az ideiglenes századparancsnok, egy német százados jelentkezik.[1]
„Azt mondom neki, hogy boldog lennék, ha helyet cserélhetnék
„vele és itt a csapatnál maradhatnék. Onnan a tűzvonalba, a
„lövészárokba megyek ki, mely az élen van és lépcsőszerűen van
„a sziklafalba építve. Kitűnően van vezetve és fölépítve. A Capul
„(△ 1661) csúcsát északra kerüli meg. A legmagasabb élen az
„ellenséges állások elég közel vannak és szintén egy sziklafal tövé-
„ben húzódnak a ⊹ 1558 (részletes térkép) sziklaorom déli nyúl-
„ványán. Itt a két állást egy nyereg választja el, mely orosz
„támadásra alkalmasnak látszik. Éppen ezért itt sok géppuskánk
„van kitűnően oldalozó állásokba építve. Olyan nagyszerűen van
„védelmünk megszervezve, hogy csak azt kívánhatom, hogy
„igenis támadjanak itt az oroszok. Egy szép ifjú altiszt tűnik
„szemembe ; arcát ismerem ,de hol láttam ? Nem tudom ! Olyan
„szép, akárcsak Raphael vagy Michelangelo valami szent Jánosa !
„Megszólítom : 'Ugy-e, fiam, téged már láttalak ? Csak nem
„tudom, hogy hol találkoztunk !' 'San Martinonál a lövészárok-
„ban a 14-es Bieneben ! Ott kétszer súlyosan megsebesültem,
„azután a 17-es honvédektől ide a 19-esekhez helyeztek át !'
„'Mióta vagy a harctéren ?' ' 1914 óta !' Magaviselete után érdek-
„lődöm ; példaszerű és nagyon vitéz. 'Van kitüntetésed, fiam ?'
„'Nincsen !' 'Ugy, derék fiam, azonnal a kisezüst vitézségi érmet
„tűzöm hűséges kebledre ! Mindannyian, akik a Doberdón 9 hóna-
„pig kitartottak és vitézül küzdöttek, bőségesen megérdemelték
„ezt. És most légy továbbra is derék hősöm ! Ugy-e fiam ?' Több-
„ször nagyot nyel s nem tud felelni, de hűséges szeme sokkal
„többet mond nekem, mint a legékesebben szóló beszéd. Kezet
„nyujtok neki, melyet megfog és mély megindultsággal felel :
„'Sírig !' 'Az Isten meg fog téged oltalmazni gyermekem !' 'Az Isten
„áldja meg a Fenséges Urat !' Feszesen tiszteleg a szegény pécsi
„asztalossegéd. Itt hős, ott szegény cseléd ! Ekkor egy másik
„legény mozdul meg, hogy észrevegyem. 'Akarsz te is valamit ?'
„'Én 12 hónapig voltam Doberdón, háromszor sebesültem és
„Fenséges Apánkat sokszor láttam az állásban !' 'És úgy-e nem
„kaptál kitüntetést ?' Szomorúan rázza a fejét. Parancsnoka azt
„jelenti, hogy ő is 17-es honvéd volt és itt csak egy hónapja van
„s nagyon kiválóan és vitézül viselkedik ; őt is a 2. osztályú ezüst
„vitézségi éremre ajánlják. Köpönyegére tűzöm. Arca kiderül

[1] Német kívánságra kölcsönös tiszti vezénylések történtek.

„s mielőtt meg tudnám akadályozni, letérdel és köpenyegem „szegélyét megcsókolja. Sűrű barna hajára teszem a kezemet: „'Az Isten oltalmazzon meg, fiam!' "

„Most az orosz állást akarom jól szemügyre venni és le is „fényképezni. A német százados jelenti, hogy ő tegnap szintén „fényképezni akart, de az oroszok arra a lőrésre, melyen keresz- „tül a fölvételt akarta csinálni, annyira lőttek, hogy nem volt „képes egyetlen képet sem csinálni. Én nyolc lőrésből csinálok „fölvételt; mikor a kilencediket kinyitom és fényképezek, pattan „az orosz lövés és hangjával egyidőben — 'Plang' — beleüt egy „golyó a páncélpaizsba. Na, lőjj csak muszi! én már megcsinál- „tam a kilencedik képet is."

„Végigjárom a lépcsőzetesen emelkedő lövészárkot az oromig, „azután visszamegyek. Itt a két újonnan földíszített vitéz fesze- „sen tiszteleg és boldogan ragyogó tekintetükkel találkozik az „enyém. Vállukat megveregetem: 'Viszontlátásra, fiaim, az Isten „veletek.' Én Istenem, mennyi ilyen hűséges szív szűnt meg „dobogni ebben a rettenetes háborúban! Erre nem szabad gon- „dolnom!"

„A zászlóaljparancsnokságnál nagyszerű étvággyal eszem „valamit és azután fölmászom a sziklahegy csúcsára, a Capul „(△ 1661) tetejére, hol egy nagyszerűen elhelyezett gyalogsági „ágyú van. Ezután megnézem az akadályokat és az oldalozó „gépfegyvereket a támpontok között, hol gyalogsági állás és „lövészárok nincs, mert nincs elég megszálló csapatunk. Igazán „nagyszerű, amit csapataim létrehoztak, reteszállások is vannak, „de ezeknek esetleges megszállására alig van valami, mert az „ezredtartalék csak két század erejű. Erre az óriási kiterjedésre „annyi, mint semmi és még ezt is el akarják venni."

„Midőn a havasokra az égen elhamvadó parázs pírja bíbort „tükröz, én a legkitűnőbb benyomásokkal ereszkedem le a mere- „dek oldalon a szánhoz és Papfalvára sietünk. Ott orvost híva- „tok, aki egy kis phlegmonat állapít meg sebes lábamon; föl- „vágja, kimossa a sebet és jól beköti. Holnap nem szabad járnom. „De legalább valami könnyebb utat meg fogok kísérelni."

„A Capul (△ 1661) tetején megkaptam a 19-es honvédek „fokosát, melyet csak az szerezhet meg, aki ott a tűzvonalban „volt. Eddig csak két tábornok kapta meg: Nagy Pál és én."

„A jelentések szerint egész hadseregarcvonalamon egy kis

„lövegtűz és ránk nézve kedvezően lefolyt járőrcsatározások „voltak."

Azok a hírek, melyek szerint az ellenség e hó 28-án támadni fog, sürgősen szükségessé teszik, hogy az orosz 49.[1] és 122.[2] hadosztály teljesen bizonytalan hollétét megállapítsuk.

Ennélfogva az 1. hadseregparancsnokságot utasítom, hogy 27. és 28-án a légi felderítést úgy indítsa el, hogy minden rendelkezésére álló erővel állandóan és rendszeresen megfigyeltessen minden utat, vasutat és a völgyeket Parau Casinu—Parau Tazlau—Sirbi—Comanesci-i műút—Uz-völgyig bezárólag. Ezt a felderítést még rossz látköri és felhőviszonyok között is meg kell kísérelni, mert a felhőszakadékokon és felhőfoszlányokon keresztül, esetleg váratlanul adódó kilátások, értékes eredményt adhatnak. (1001. Op.)

A bajor 10. hadosztály elszállítása ma befejeződött.

A 31. hadosztály még esedékes csapatai Ober-Osttól megérkeztek.

Hírek az ellenségről.

Egy orosz 409. ezredbeli fogoly azt vallja, hogy az orosz 103. hadosztály a Magura Casinuluion (△ 1167) áll és hogy február 28-án vagy március 1-én az oroszok támadni akarnak.

Egy orosz 501. ezredbeli fogoly azt beszéli, hogy ezrede[3] az Uz-völgytől északra az Obcina Laposu (△ 1342) magaslaton van.

Homály fedi az orosz 49. hadosztály hollétét.

Egy orosz 312. ezredbeli fogoly vallja, hogy a 312., 311· és 310. ezred[4] az Uj-Itzkány fűrésztelep és a valeputnai országút közötti szakaszban van csoportosítva ; a 309. ezred mint tartalék.

A 78. hadosztálytól délre, az orosz V. lovashadtest egyik hadosztálya áll, mely a 78. hadosztályt február 26-án fel fogja váltani.

Az Orata (⌖ 1367) magaslaton állítólag az orosz 11. lovashadosztály[5] áll.

Egy orosz 254. ezredbeli szökevény azt mondja, hogy a Dedulon (⌖ 1527) álló 64. hadosztályuk február 28-án támadni fog. A hadosztály két 15 cm üteget kapott, lövegenként 500 lövéssel. Az ütegek csak a támadás pillanatában fogják a tüzelést megkezdeni. A hadosztálynál szaporították a géppuskákat is. Minden csatár 4 kézigránátot kapott. Jelezték, hogy a hadosztályhoz 7 menetszázad fog érkezni.

[1] A XXIV. hadtest kötelékébe tartozik.
[2] A XLV. hadtest kötelékébe tartozik.
[3] Az orosz 126. hadosztály kötelékébe tartozik (XLV. hadtest).
[4] Orosz 78. hadosztály.
[5] Orosz V. lovashadtest kötelékébe tartozik.

Papfalva, 1917. február 27.

„Az orvos egy kis vágással kiereszti a gennyet és beköti „a lábamat. Azután Nagy tábornokkal szánon a Czibó völgyébe „megyek, egynéhány üteg mellett elhaladva, melyek most hall- „gatnak. A Derimoasei-völgy torkolatáig hajtatunk s ott kiszál- „lunk, mert az oroszok nem eresztenek fogatokat közelebb. A vidék „csodálatosan szép és festői; a hatalmas sziklafalak és tömbök „vad jelleget kölcsönöznek neki. Gyalogutunk az öreg fenyves- „ben visz a völgyben húzódó rét szélén s meredeken emelkedik „égnek a sziklás lejtő, a Capul (△ 1661) ormát hordva magán. „Szakadékokba beékelve, sziklafalakhoz tapasztva a tartalékok „férőhelye — kis faház —, vagy az ütegek személyzetének háborús „otthona ez. A parancsnokságok a legvédettebb helyen vannak, „mégis naponta ismételten felkeresik az ellenség gránátjai. Mindig „szűkebb és vadregényesebb lesz a Czibó völgye; gyönyörűséges „megfagyott vízesések óriási jégcsapokká varázsolva magas szikla- „falakról lógnak le és valami mesebeli világ jellegét adják a táj- „nak. Némely, orosz géppuskatűzben álló helyen futva kell egyen- „kint áthatolni. Az ezredparancsnokság is egy sziklás helyen jól „elrejtett több faházból áll. Itt a 29. honvédgyalogezred parancs- „noka jelentkezik."

„Folyton a völgyben menve folytatjuk utunkat; balkézt „egy sziklás orom van. Ezen egy orosz zászlóalj utolsó emberig „hősiesen küzdve elesett; egyetlen egy sem adta meg magát. „Tisztelet és becsület a nagyszerű hősöknek."

„Innét sietnünk kell, mert ide gyalogság lő. A völgy kanya- „rulatától látom már a hídszerű völgyzárót, kissé errébb az út „szélén egy sárgás sziklát. Az ezredes odamutat: 'Ez a „halál „sziklája"! itt úgyszólván mindenki, aki sejtelem nélkül erre „ment, vagy elesett, vagy megsebesült; temérdek áldozata van „már ennek a helynek.' "

„Mi az erdőben a sziklát egy kis kerülővel körüljárva megyünk „el mellette, míg én komor érzelmekkel nézem ezt a véres kőtöm- „böt. A völgyzáró a völgy legszűkebb helyén van és rendkívül „meredek partok uralják, maga az építmény egy fahíd, melyre „fából és homokzsákokból két méternél jóval magasabb mellvéd „épült; ezt puskagolyó nem ütheti át, gránáttól azonban aligha „védené meg az ottlévő őrszemeket. Itt vár rám a 29/I. honvéd- „zászlóalj parancsnoka s egy századparancsnok; jelentkeznek és

„megmagyarázzák nekem a völgyzárlatot. A völgy a meredek „partokon kétoldalt födötten fölállított gépfegyverekkel olyan „kereszttűzbe fogható, hogy ott képtelenség támadni. Egyik lejtő- „ről a másikat kölcsönösen a legtökéletesebben lehet pásztázni, „még pedig úgy, hogy ott ember állásaink közelébe nem férkőz- „hetik."

„Midőn az imént említett hídon átmegyek, az oroszok elég „élénken kezdenek puskázni a lejtőn fönt lévő faállásainkra. „Két feszes altiszt, mint 'völgyőr' jelentkezik, mind a kettő tény- „leges állományú. Kemény arcukon a hosszú háború szenvedései „tükröződnek, keblükön két-két ezüst vitézségi érem ragyog. „Egy meleg, szeretetteljes szóval üdvözlöm vitézeimet, mire fínom „mosoly vonul át arcukon, mint az első tavaszi szellő a jeges „téli tájon. Öt rekedt harangocska csendül meg ; jajgatva száll „szavuk a völgyön tova, még a sziklát és az erdőt is ájtatosságra „szólítva. Az oroszoknál is megszünt a tüzelés és néma csend „lett ; csak a harangocskák — srapnellhüvelyek — síránkozó „panasza hangzik, mint a karácsonyfa üvegharangocskáinak szava, „régmult boldog idők halványuló napsugaras emlékeiből ; olyan „meghatottság vett rajtam erőt, hogy nem tudtam volna egy „szót sem kimondani és melyet csak nagynehezen tudtam elfojtani."

„A fenyőtörzsekből ácsolt kápolnába megyek. Itt, 150 lépésre „az ellenségtől, csendes mise van. Csodálatos csendes áhitatosság „közepette honvédek hegedűn egy ósdi szép 'Ave Maria'-t ját- „szanak ; gyermekkoromban sokszor énekeltem ezt ! Térdelve „imádkozom s meghatottságomon alig bírok erőt venni. Itt, a „halál országában, hol a halál virraszt fölöttünk, a háború rette- „netes lehelletében szeretett vitézeim imájával egyesítem az „enyémet. Tudom ,azért imádkozunk mind : 'Atyám, vedd el „ezt a keserű kelyhet ! De ne a mi, hanem a Te akaratod teljesül- „jön ! Atyánk, szegény magyar hazánkat oltalmazd meg !' "

„Nem marad szem szárazon és szótlanul hagyjuk el a kis „kápolnát."

„Nem messze innen egy kis fabódé van : a honvédek szín- „háza. A 'művészek' várnak és a színház tele van honvéddel, „akik szeretnének egy kicsit nevetni, hadvezérükkel együtt. „Közéjük ülök. Egy pár ártatlanul nehézkes tréfát adnak elő ; „cirkuszi viccek és éppen a szögletes fura játékon nevetünk leg- „jobban. Ezután a mesemondó lép föl. Néhány ártatlan bohósá-

„got ad elő, többé-kevésbbé sikamlós bakaviccekkel megpapri-
„kázva. Azután továbbmentem."

„Olyan nagyszerű a nem túlságosan messze levő igazságos
„végbe vetett szilárd hit és remény, hogy én egészen megerősöd-
„södve távozom. Egy sokszor kitüntetett altiszt szép beszéddel
„üdvözöl és valamennyi nevében kér, hogy 'Fenséges Atyánk'-nak
„szólíthassanak. Nehezen távozom innen, ahol olyan sokkal job-
„ban érzem magam, mint ott messze hátul, hova kötelességem
„köt és hol egyedüli bajtársaim s kísérőim a gond és a súlyos
„felelősség. Mennyire szeretnék itt maradni, hol nem nyomja
„lelkemet a sziklahegység súlyú teher és csakis a könnyen elvisel-
„hető életveszély forog fönn. Csiripelnek és a fákon csettennek a
„muszka golyók, míg vitézeimtől búcsúzom."

„Az ezredparancsnokságnál egy korty kitűnő tokaji asszút
„kaptam. A látottakról a legnagyobb megelégedéssel nyilatkozom
„és csak azt kifogásolom, hogy a legelől levő egészségügyi intéze-
„tek zsúfolva vannak súlyos betegekkel, közöttük nehéz bronchi-
„tisesekkel is. Ezt nem tűröm. A súlyos betegnek a leggondosabb
„ápolást követelem meg és ezt csak az állandóan berendezett
„kórházakban találja meg; tehát oda kell őket szállítani, nem
„pedig segélyhelyen, deszkán, egy rakásra fektetni. Még a had-
„osztályegészségügyi intézetet szemlélem meg. Ez szépen van
„berendezve és az emberek meg vannak mindennel elégedve."

„Miután Nagy tábornok még a 40. honvédhadosztály nevé-
„ben egy szép fokost adott át, kitűnő benyomással lelkemben,
„sűrű hófergetegben Ujradnára megyek. Ott gróf Scheuchenstuel
„táborszernagynál, az I. hadtest parancsnokánál étkeztem, miután
„helyzetet részletesen megvitattuk és hadtestét a legmelegebben
„megdícsértem. Szalonkocsimban fejezem be Papfalván meg-
„kezdett mai följegyzésemet."

Az 1. hadseregnél (a 218. hadosztálynál) egy portyázó osztagunk sikeres előtörését leszámítva, nem fordult elő semmi nevezetesebb esemény.

A légi földerítés nem adott fontosabb mozgást tudtomra, csakis élénk vasúti forgalmat állapított meg Adjudul Nou és Ocna között.

Az 1. hadseregparancsnokság az „Abwehr südost" és „Abwehr nord" vállalkozásainak végrehajtása után, a Verful Harlagiit (◇ 1581) szándékozik elfoglalni és ehhez a hadseregarcvonal aknavetőtartalékának kiutalását kéri.

A hadseregarcvonalparancsnokság tökéletesen egyetért ezzel a szándékkal, de nem látná célszerűnek, hogy egy időben annyira távoli dolog miatt már most véglegesen intézkedjék az aknavetőkről. A viszonyok addigra annyira megváltozhatnak, hogy az aknavetőkre másutt sokkal nagyobb szükség lehet. (A hadseregarcvonal aknavetőtartaléka 5 nehéz, 5 közepes és 14 könnyű aknavetőből áll.)

Erről az 1. hadsereg parancsnokságát 1002. Op. szám alatt értesítettem.

A hadseregfőparancsnokság a VIII. hadtestparancsnokságot utalja át a Sorsich-csoport átvételére. (957. Op.)

Minthogy úgy hírlik, hogy a Trotusu-völgyében Brosaninál erősebb orosz csapatösszevonás folyik, utasítom az 1. hadseregparancsnokságot, hogy a repülőfelderítést terjessze ki a Trotusu-völgyére Adjudul Nouig.

A 7. hadseregnél, a mestecanescii szakaszon folytattuk az elvesztett állások visszafoglalását célzó támadásunkat. Az alagúttámpont és a ⌖ 1177 a valeputnai úttól északra, jó tüzérségi előkészítés után a mienk lett ; két erős orosz ellentámadás meghiúsult.

Minthogy az alagúttámpontot ameddig a ⌖ 1243[1] nincsen a kezünkben — csak nehezen és csak nagy erővel védhetnők, ma éjjel újból kiürítjük ; ezzel szemben a ⌖ 1177 magaslatot megtartjuk. Estig 500 foglyot hoztak be.

Az arcvonal többi részén egyes járőrküzdelmek voltak és helyenként mérsékelt lővegtűz is. Az ellenség a Papp-dandár felé előrefurakodik, a ⌖ 1295-től[2] délre. Uj-Itzkány fűrészmalomtól nyugatra, egy ellenséges előretolt századot kergettünk el. Nagy vesztesége volt.

14 fok a hideg.

A porosz hadügyminisztérium hat darab 5·7 cm-es belga ágyút utalt ki a Kárpát-hadtest részére. (959. Op.)

A német legfelsőbb hadvezetőség által kiutalt tüzérségből eddig egy törzs és egy üteg[3] érkezett meg Brassóba. Türkösön helyeztük el.

Hírek az ellenségről.

Az Uz-völgytől északra elfogott orosz 501. ezredbeli katona azt vallja, hogy február 15-én a 49. hadosztály egyik ezredét a 126. hadosztály váltotta fel.

Egy orosz 191. ezredbeli fogoly vallomása szerint a 48. hadosztály még Camuga-völgyben áll.

Egy orosz 310. ezredbeli fogoly azt beszéli, hogy a mestecanescii szakaszban a 78. hadosztály felváltása küszöbön áll.

[1] A valeputnai műúttól északra.
[2] Poeana Pentenilor-gerinc.
[3] 1./I. számú G. gyalog-tüzérosztály törzse egy üteggel.

Egy orosz 259. ezredbeli[1] fogoly, aki február 25-én a valeputnai országúton került fogságunkba, azt mondja, hogy a fundul moldowii országúton sok gyalogságot látott. Ezeket a csapatokat vasúton Czernowitzig szállították, onnan Radautzon át gyalog jöttek.

A mestecanescii alagútból az oroszok a vasúti síneket elhordták és az alagút keleti kijáratánál homokzsákból falat építettek ; az alagút felrobbantása elő van készítve.

Egy orosz 145. ezredbeli[2] fogoly azt vallja, hogy ezredét február 27-én fel fogják váltani és Kirlibaba felé tolják el, hogy a február 28-ára tervezett támadásban résztvegyen.

Marosvásárhely, február 28.

„A tegnapi harcról a XI. — Habermann — hadtest ezt „jelenti (részletes térkép) : délután 2 óra 30 perckor kezdődött a „löveg- és aknavetőtűz. (Tüzelt egy 30.5 cm-es mozsár, három „nehéz, egy könnyű tarackosüteg az alagúttámpontra és egy „ágyúsüteg zárótűzzel ettől a támponttól északnyugatra. Két „könnyű tarackosüteg az orosz állásokra a támponttól délnyugatra, „két közepes, és négy könnyű aknavető az előállásra a támponttól „délre ; két könnyű tarackosüteg az orosz állásokra az országút „mindkét oldalán, egy nehéz és egy könnyű tarackosüteg a ⌖ „1177-re, egy nehéz és egy könnyű tarackos és egy ágyúsüteg „az ellenséges lövészárkokra, a ⌖ 1177-től északnyugatra ; hat „közepes és négy könnyű aknavető a ⌖ 1177-re.)“

„Az alagúttámpontot, lövetése alatt, a német gyalogság „megközelítette. Délután 3 óra 30 perckor a gyalogság megkezdte „az általános előnyomulást, a tüzérség az orosz állásokat hátul- „ról zárótűzzel elzárta. Egy nehéz tarackosüteg a ⌖ 1243-on „levő orosz megfigyelőt fogta tűzbe. A Pfannenstiel-csoport „(a 8. lovashadosztálynál) a Mestecanesci-tetőn levő megfigyelőt „lőtte. A gyalogság, az alagúttámpont elfoglalása után, az ellen- „séges állások fölsodrásához látott délnyugat felé. A 157./I-es „zászlóalj az országúttól nyugatra nyomult elő és kelet felé gön- „gyölte föl az orosz állásokat. A német 20. és 100. gyalogezred a „⌖ 1177-et foglalta el. Az 56-osok balszárnya és a 6-os dragonyo- „sok jobbszárnya a támadáshoz csatlakozott és újabb állásokat „foglalt el. Délután 3 óra 40 perckor 10 cm ágyúsütegünk tűzbe

[1] Az orosz 65. hadosztályhoz tartozik.
[2] Az orosz 37. hadosztályhoz tartozik.

„fogta az Obcina Arsenescinél gyülekező oroszokat. 3 óra 45 „perckor az alagúttámpont a miénk. 4 óra 15 perckor ellentáma- „dásra csoportosul az ellenség a ⌖ 1177 ellen, de zárótüzünk „széjjelkergeti. Délután 4 óra 30 perckor jelentik, hogy muszka „erősítések közelednek a valeputnai műúton. A mozsár és a nehéz „tarackosüteg tüzét oda irányítottuk. 5 óra 45 perckor orosz „támadás indul a ⌖ 1169-re. 6 óra 45 perckor a támadás meg- „hiusult. 9 órai jelentés : 'A német csapatok tervszerűen megint „visszafoglalt régi állásainkban, a 20. és a német 100. gyalogezred „a ⌖ 1177-en s attól délkeletre, a cs. és kir. 56. gyalogezred és „a 6. dragonyosezred a támadócsoporttal kapcsolatban vannak. „A járőrök az előterepen vannak. Az arcvonal nyugodt.' "

„Az alagúttámpontot, miután az ellenség lövészárkait rész- „ben betemettük és az ellenséges harceszközöket megsemmisí- „tettük, tegnap este tervszerűen újra kiürítettük. Később erős „tüzérségi előkészítés után az oroszok újra megszállották elhagyott „állásainkat. Az esti órákban két, reggel felé egy harmadik ellen- „séges támadást (a ⌖ 1169 ellen), továbbá egy negyedik ellentáma- „dást (a ⌖ 1177 ellen) tökéletesen visszavertünk ; 13 tisztet, „1306 legényt elfogtunk, 11 géppuskát és 9 aknavetőt zsákmá- „nyoltunk. Az éj folyamán erős lövegtűz volt új állásaink ellen, „továbbá igen élénk ellenséges lövegtűz a Bernarielulra (△ 1328) „és az I. hadtest déli szárnyára. Különben mindenütt nyugalom „van. Erősen havazik ; 11 fok a hideg és köd van. Délben az „ellenség előretapogatódzó mozdulatairól jönnek jelentések. Eze- „ket mind visszakergettük. Egy hosszú ellenséges lovasoszlop „látható, amint a Muntele Budacutól délnyugatra levő úton „délkelet felé halad. Mestecanescinél és a szomszéd szakaszok- „ban erős ellenséges lövegtűz van. Egy nagy erővel a ⌖ 1177-re „indított szívós orosz támadást visszavertünk ; azóta ott kissé „csendesebb. Erősen havazik."

„Este ezt jelenti az 1. hadsereg : Geroknál délután 1 óra „óta, a Ruiz-csoport egész arcvonalán kölcsönös élénkebb löveg- „tűz van, különösen Gogi és Marasti között. Az ellenséges állások „erősen meg vannak szállva. Ezeket és a nagyobb csapatgyüle- „kezéseket lövegeink tűzbe fogták. Az 1. lovashadosztály ellen „irányult három részlettámadást visszavertük. Délután 5 óra óta „erős támadás folyik a Racoasatól délre eső ⌖ 625 ellen ; még „későn este is eldöntetlenül folyik a harc és tart az igen heves

„lövegtűz. Litzmannál földerítő harcok folynak. Egy járőrünk az „ellenséges tábori őrsálláson keresztülkúszott, rajtaütéssel föl- „riasztotta a főállást s azután visszatért."

„A 7. hadseregnél tegnap este egy hírszerzőkülönítményünk „a Papp-dandárnál egy ellenséges századon rajtaütött, mert az „újitzkányi fűrészmalomnál nagyon is közel férkőzött állásunk- „hoz. A már bedrótozott állásból kikergette az ellenséget, súlyos „veszteséget okozott neki és állásait behányta. A Mestecanesci „tegnapi bevételénél és védelménél 10 tisztet és 387 legényt vesz- „tettünk (ebből 7 tiszt, 247 legény a miénk, 3 tiszt, 104 legény „német). Az ellenség ugyanakkor több mint 4000 embert vesztett. „Mi 2315 hegyi ágyú, 2351 tábori ágyú, 14.584 tizennégyes min- „tájú tábori tarack, 257 nehéz ágyú, 1811 kilencvenkilences „mintájú nehéz tarack, 997 tizennégyes mintájú nehéz tarack és „29 harminc és feles mozsár lövést tettünk."

Kövess vezérezredeshez ma ezt a táviratot intéztem:

„Öt napig tartott állásszemlém után, ma elhagyom a 7. hadsereg körletét. Ez alkalommal kötelességem Nagyméltóságoddal tudatni, hogy — legnagyobb megelégedésemre — az állások építésénél a csapatok és parancsnokok kiváló teljesítményeit volt alkalmam mindenhol látni.

Éppen úgy meggyőződtem a csapatok kitűnő szelleméről, hangulatáról és a jövőbe vetett bizodalmáról, aminek valóban kiváló eredménye lett.

Egyes kevésbbé fontos dolgokra, így például a táboriőrsökre, a Kukul magaslaton levő őrszemekre a század- és zászlóaljparancsnokok figyelmét felhívtam és tanácsokkal is szolgáltam nekik.

Örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy Nagyméltóságodnak, valamennyi vezetőnek és a derék csapatoknak meleg köszönetet mondjak azokért a nagy teljesítményekért, melyeket csakis csodálni tudok.

József főherceg, vezérezredes s. k."

Március 1.

„Éjjel rendes harctevékenység és 15 fok hideg volt. A romá- „nok tegnap Racaosától délre legalább négy erős zászlóaljjal az „itteni fogalmakhoz képest nagy hevességgel támadtak; részben „kézitusában, részben ellenlökéssel verték őket vissza; állásaink „hiánytalanul kezünkben vannak."

„A király minap Badenben azt kérdezte tőlem, hogy mit „szólnék hozzá, ha Arzot Conrad helyébe a vezérkar főnökévé

„tenné ? Teljes meggyőződéssel azt feleltem, hogy Arz, mint had-
„seregparancsnok vezérkari főnökével együtt — Huberrel—, min-
„den föladatnak kiválóan megfelel, de a leghatározottabban kérem,
„hogy hagyja meg őt mostani helyén. Ennek a kívánságomnak
„nagyon nyomós okai vannak. Ha szabad valakit megneveznem
„arra az esetre, ha Conradot elejti, az csak Limanovai Roth
„tábornok lehet. Kár, hogy Seeckt német, mert különben azt
„mondanám, hogy ő az egyetlen ember, akit én, minden felelőssé-
„get magamra vállalva, mint egyedüli tökéletesen alkalmas sze-
„mélyt ajánlhatnék ; így azonban Roth az, aki általam ismert
„tábornokaink közül leginkább megfelelne. Attól tartok — ezt
„azonban nem mondtam ki Ő Fölsége előtt —, hogy Arz a király-
„lyal szemben nem lesz elég erélyes és bizonyos esetekben, midőn
„meg nem ingatható „veto" kell, nem lesz az, aki ezt kérlelhe-
„tetlenül megtenné. Azt hittem, hogy Ő Fölségét meggyőztem
„arról, hogy jobb, ha Arzot, mint hadseregparancsnokot, mostani
„állásában hagyja. Nem is gondoltam többé erre a dologra."

„Most azonban a király Arz gyalogsági tábornokot hirtelen
„elszólította állásából és Conrad helyébe a vezérkar főnökéül
„jelölte ki."

„Erre azonnal írtam Ő Fölségének, hogy ismétlem kére-
„semet Arz végett, de ha elkéstem levelemmel, akkor kérem,
„hagyja meg mellette legalább Huber tábornokot, mint a had-
„műveleti osztály főnökét, mert ők szorosan összetartoznak.
„Megírtam, hogy azt sugdossák, hogy Waldstätten jön Arz mellé ;
„nagyon kérem, hogy ezt a gondolatot ejtse el. Okaimat, melyek
„erre a lépésre késztettek, kötelességszerűen a legrészletesebben
„megírtam Ő Fölségének."

„Fiam, minthogy Arz elutazott, nálam van, kimondhatat-
„lanul jól esik, hogy vele lehetek."

„Böhm-Ermollinál nagy földalatti aknarobbantás volt ; az
„orosz lövészárok elpusztult."

A hadseregarcvonalparancsnokság által e hó 19-én elrendelt riadógyakorlatokat most nagymértékben hajtják végre. Az erre vonatkozó tudósításokra ezt a megjegyzést tettem :

„Egy riadógyakorlatnál a tüzérség nem kapcsolódott be, mert az összekötőhálózatot éppen akkor szervezték át. A XXI. hadtest jelentse, hogy mi történt volna, ha az ellenség akkor valóban támad ? A hadosztályparancsnok személyesen felelős

érette, hogy a riadókészültség minden körülmények között megszakítás nélkül biztosítva legyen.

Egy másik hadosztálynál nem volt tüzérségi zárótűz, hogy lőszert takarítsanak meg. A helyes és gyors zárótűz az ellenőrzés legfőbb tárgya és csakis akkor ellenőrizhető, ha legalább egynéhány lövést teszünk is. Az, hogy az ellenség esetleg viszonozza a tüzet, éppen olyan kevéssé lehet ok a zárótűz mellőzésére, mint a lőszermegtakarítás.

Az 1. hadsereg egyik hadosztályánál a tüzérség 9 perc alatt érte el a zárótűzkészültséget ; az állásban pedig a harckészültség 4 perc alatt volt meg. Mind a kettő nagyon is lassú ! A hadseregparancsnokság szíveskedjék oda hatni, hogy ez hamarább menjen !

Egyik hadosztálynál a gyakorlatvezető közegei megakadályozták, hogy a tartalékokat valóban föl is riasszák. Ha ezt mindig így tennék, akkor a gyakorlatok legfőbb céljukat tévesztenék el. A tartalékok gyors előretörését, a veszélyeztetett helyekre, még éjjel és ködben is mindig újra kell gyakorolni. Úgyis újra meg újra ismétlődik az a hiba, hogy támadás esetén a tartalékok nincsenek közvetlenül a küzdővonal mögött.

A tartalékokkal végrehajtott gyakorlatoknál igen fontos, az útmutatók célszerű elhelyezése. Néhol nagyon is kevéssé alkalmazzák őket. Sohase szabad azt hinni, hogy minden ellenséges támadást hosszantartó lövegtűz előz meg. A gyakorlatokat, e hó 19-én kiadott 880. Op. számú rendeletem értelmében, különös nehézségek föltételezése mellett is végre kell hajtani. (Például a távbeszélő hasznavehetetlenné válása, stb.)

József főherceg vezérezredes s. k. (928. Op.)"

A hadseregfőparancsnokság az 1. hadseregnek a vezetéklovakra vonatkozólag tett fölterjesztésére értesít, hogy a lovashadosztályok összes vezetéklovait a tavaszi szántás-vetésre kivonja és az erre vonatkozó parancsot a legközelebbi időben ki akarja adni. Ez úgy fog történni, hogy a lovasság esetleg szükségessé vált lóháton való alkalmazása is biztosítva maradjon és az arcvonalbeli szolgálatra alkalmas tisztek és legénység egy része, az arcvonalba való beosztás céljából fölszabaduljon. (941. Op.)

Február hóban csapataim 40 tisztet, 2890 legényt fogtak el ; 38 géppuskát, 18 aknavetőt és 3 kis ágyút zsákmányoltak.

Jelentések : Az 1. hadseregnél nincs semmi újság.

A 47. dandárt a Trotusu-völgyétől délre kivonták az arcvonalból és Nagypatak terében, mint hadseregtartalékot egyesítették.

16 fok a hideg ; havazik.

Az 1. hadseregparancsnokság a legközelebb érkező 30. számú 30·5 cm-es mozsárüteget először is a bajor 8. tartalékhadosztályhoz akarja beosztani, hogy az „Abwehr Nord"-ban résztvehessen ; azután a XXI. hadtestnél a Verful Harlagii (⌖

1581) ellen tervezett támadásra akarja alkalmazni. Ennélfogva kéri, hogy az üteget Ditrószentmiklóson bocsássam rendelkezésére.

A hadseregarcvonalparancsnokság hozzájárul. (1056. Op.)

„A 7. hadsereg jelenti: délfelé a mestecanescii szakaszon „élénk lövegtűz kezdődött, mely lassacskán nagy hevességre foko- „zódott. Az alagúttámponttól a ⌖ 1169 felé megindult ellenséges „támadás zárótüzünkben nem tudott kifejlődni. A ⌖ 1177-es „támpontot az orosz — délután 2 óra óta eddig negyedszer — „nagy erővel támadta meg. Kiváló tüzérségünk minden támadást „tökéletesen meghiusított. A ⌖ 1177-nél és onnan északra, állá- „sainktól 100 lépés távolban még tartja magát az ellenség."

„Tüzérségünk lőszerfogyasztása igen nagy. Az ellenség „szemmelláthatólag erősödik. Az I. hadtestnél egy kisebbszerű, „de nagyon makacs támadást kézitusában vertünk vissza. Külön- „ben csak élénk tüzérségi harc folyt. A Ludowa (△ 1466) terüle- „tén egy ellenséges lőszerraktárt aknavetővel sikerült fölrob- „bantanunk."

„Helyenkint 15 fok a hideg; köd és kisebb havazás van."

Minthogy a repülőfelderítés eredményéről majdnem teljesen kimaradt minden jelentés, ezt az utasítást adtam a 7. hadseregparancsnokságnak:

„Hosszabb idő óta tökéletesen csődöt mond a légi földerítés. A hegység és időjárás okozta nagy nehézségeket teljesen elismerem. Másrészt a légi földerítés az ellenséges hadműveletek és a támadó szándék megítélésére olyan fontos, hogy azt minden eszközzel és a legnagyobb eréllyel elő kell mozdítani.

„Ennélfogva vizsgálja meg a hadseregparancsnokság és jelentse, hogy egynéhány repülőgépnek állandó start-készültsége és az arcvonaltól a repülőtérhez helyesen megszervezett hírszolgálat, biztosítja-e az azonnali fölszállást. (1057. Op.)

„Más kérdés, vajjon egyáltalán küldtek-e ki repülőket és miért nem a február 27-i harcokban, minthogy Seeckt tábornok személyesen megállapította, hogy az nap déli 12 és délutáni 4 óra között az arcvonalon derült idő volt és mégsem jelent meg repülőgép." (1058. Op.)

A 7. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a tegnapi ismételt támadások visszaverésekor nagyon sok lőszer fogyott el a mestecanescii szakaszon. Legnagyobb része taracklőszer volt. Minthogy az ottani terepen úgyszólván csak meredek lövegtűzzel lehet hatni, a hadseregparancsnokság bőséges taracklőszer szállítását kéri.

Seeckt tábornok, a hadseregarcvonal vezérkari főnöke, kint volt és meggyőződött a kérés megokolt voltáról. Hogy a

mestecanescii szakaszon újabb visszacsapásokat meggátolhassuk, a hadseregparancsnokság kérését pártolva terjesztettem a hadseregfőparancsnokság elé. (1055. Op.)

A hadseregfőparancsnokságnak ezt a táviratot küldöttem:

Az 1. hadseregparancsnokságnak a fehérneműről és a meleg ruházati cikkekről szóló kimutatása igen nagy különbséget mutat a kért és a kiutalt mennyiség között. Ennek megfelelőleg a csapatok nagy hiányt szenvednek. A náluk levő készlet teljesen elégtelen. A legénység fehérneműje részben rossz. Második készlet hiányában többnyire lehetetlen a tetűírtás, a mosás és a javítás. Ez az állapot, egészségi okokból, tovább már tarthatatlan. A hátralék kiutalását kérem. (1024. Op.)

Hírek az ellenségről.

A február 27-i mestecanescii harcban a 310.,[1] 259. és 257. ezred[2] vett részt. Egy fogságba jutott orosz tiszt azt vallja, hogy az orosz V. lovashadtesten kívül, az orosz V. hadtest is útban van ide. Előbbi már elérte Kimpolungot. Az orosz 65. hadosztály az ezredek harmadik zászlóaljait új alakulatok szervezésére adta át, melyek azonban Fundul Moldowiról ismét bevonultak a hadosztályhoz a harcok miatt.

Kolomeában egy új orosz hadosztály alakul.[3]

Egy orosz 44. ezredbeli[4] fogoly azt vallja, hogy a hadosztálynál az átadott harmadik zászlóalj helyett egy új zászlóaljat szerveztek olyképen, hogy minden zászlóalj egy-egy századot adott át.

Március 2.

„Ameddig az 1. hadsereg új parancsnokot nem kap, magam „vettem át ennek vezetését is, főképen azért, hogy a Magyaros „(△ 1340) visszafoglalásának előkészítésén változtatás ne tör-„ténjék. Ezt néhány nap mulva úgyis végrehajtjuk.“

„Vannak olyan jelek, melyekből arra kell következtetnem, „hogy legközelebb egy nagyszabású orosz-román támadásra kell „talán készülnünk. Sem Seeckt tábornok, sem én nem igen hiszünk „ennek bekövetkezésében, legalább is ezidőszerint, de elhárítására „mégis meg kellene minden előkészületet tenni, nehogy újra „meglepetés érjen, mint — sajnos — már annyiszor történt. „A hadseregfőparancsnokság nem akar, vagy nem tud tartalékot „adni nekem és őszintén be kell vallanom — mint azt már több-„ször leplezetlenül jelentettem —, hogy egy általános orosz-

[1] Az orosz 78. hadosztályhoz tartozik.
[2] Az orosz 65. hadosztályhoz tartozik.
[3] A 166. hadosztály.
[4] Az orosz 11. hadosztály kötelékébe tartozik.

„román támadás esetén, bár természetes, hogy utolsó lehelletün-
„kig fogunk szent magyar határainkért küzdeni, a legnagyobb
„aggodalommal néznék az események elé, mert az elkerülhetet-
„len betörés jóvátételére nem lesz egy szál emberem sem és így
„az arcvonal szétfoszolhat, amitől az Isten óvjon."

Az 1. hadseregnél egy ellenséges szakasz a Söverjésre (⌖ 1358) tört, de elkergették. Különben járőrtevékenységet leszámítva nincs semmi újság.

A 7. hadseregnél este 7 órakor heves tüzérségi előkészítés után, a ⌖ 1177 környékén, az ötödik nagyon heves orosz támadás óriási veszteséggel fulladt el. Ezután egész éjjel tüzelt az orosz ottani állásainkra. Az arcvonal többi részén helyenként élénkebb ellenséges lövegtűz volt és előterepcsatározások is folytak.

Böhm-Ermollinál az oroszok gázt fujtak, de eredménytelenül.

A tegnapi kérdezősködésre azt jelenti a 7. hadseregparancsnokság, hogy az I. hadtestparancsnokság az 1. repülőszázadot arra utasította, hogy délután 2 órától 4-ig keringjen és derítse fel a támadás körleteit. Két gép föl is szállott, de a kettős felhőréteg és a viharos szél miatt, megint visszafordult. (1058. Op.)

Aggodalom támadt, hogy a kiéhezett lovakat nem volna-e mégis jobb elől meghagyni; evégből kérdést intéztem a hadseregekhez.

Baden ma hivatalosan értesített, hogy:

Arz gyalogsági tábornokot Conrad helyébe a vezérkar főnökévé, Rohr Ferenc vezérezredest pedig az 1. hadseregparancsnokává nevezték ki; Waldstätten Arz mellé került Badenbe, mint a hadműveletei osztály főnöke; végül Steinitz ezredest a 7. hadsereg vezérkari főnökévé nevezték ki. (1063. Op.)

Hírek az ellenségről.

Foglyok azt vallják, hogy négy japán gyártású nehéz löveg a Grozestitől délre levő üveggyárnál, három Herestrau nyugati kijáratánál, a műútnál áll.

Az orosz 49. hadosztályt a 126. valószínűleg felváltja a Trotusu-szakaszban; a Muntele Caruntan (△ 1523) az elesettek vállszalagján az orosz 502. ezred[1] jelzése van.

A fogságba jutott oroszok a mi Manlicher puskánkkal vannak felszerelve.

Az ellenség helyzete a mestecanescii szakaszban ez:

Az orosz 78. hadosztály,[2] mind a négy ezreddel, a valeputnai műúttól délre áll.

[1] Az orosz 126. hadosztály kötelékébe tartozik.
[2] Az orosz XXVI. hadtest kötelékébe tartozik.

Február 28-án elfogott 309. és 310. ezredbeli orosz katonák azt mondották, hogy az ellentámadásokban a hadosztály másik két ezrede is résztvett. Körülbelül 2200 fő veszteségük volt. Ezt 20 menetszázad besorolásával[1] azonnal pótolták ; ezzel a századok csatárlétszáma ismét 150 lett.

Az orosz 65. hadosztály[2] mind a négy ezreddel a valeputnai műúttól északra áll, a Mestecanesci (△ 1292) magaslatig. Ehhez északra csatlakozik az orosz 11. lovashadosztály[3] az Orata (⊹ 1367) magaslaton.

Egy orosz 11. dzsidásezredbeli fogoly azt vallja, hogy a 11. lovashadosztály három ezreddel a Mestecanesci (△ 1292) és az Orata (⊹ 1367) magaslat között, az első vonalban áll ; egy ezred a vezetéklovakkal Kimpolungban van ; a századok létszáma 120 lovas. A lovashadosztály Czernowitzból került ide.

Március 3.

„Rohr Ferenc vezérezredest az 1. hadsereg parancsnokává „nevezték ki. Kissé feszélyez az a tudat, hogy két esztendő előtt „én voltam még alája rendelve és most én lettem a parancsnoka. „De tudom, mind a két oldalon meg van a legjobb akarat és így „föltétlenül meg fogjuk egymást érteni."

„A hegyekben erősen havazik és óriási vihar tombol. Az arc- „vonalon nincsen semmi különös újság. Egész nap a rendesnél is „gyengébb volt a harc."

Hogy a Gerok-seregcsoport jobbszárnyának helyzetéről világos képet alkothassak, főképen pedig, hogy az ottaniak fölfogását megismerjem, jelentést kértem Geroktól. Ezt a választ kaptam :

„A 218. hadosztály helyzetbírálata : a hadosztály arcvonala előtt álló ellenség ereje[4] körülbelül 12—16 ezer fő, 11—12 üteg, bőséges lőszerrel. Egy közepes öblű lapospályájú ellenséges üteg, mely a 9. hadsereg balszárnya előtt áll, a hadosztály szakaszában is közreműködik. A román, amint azt ismételt közelharcok a támadás alatt és az állásharcban mutatták, komolyan számbaveendő ellenség.

A hadosztály állásának légvonalban mért kiterjedése 27 kilométer ; 6 zászlóalj védi ezt a tűzvonalban, a szakasztartalékokkal együtt. Puskája 4200 van. Az állás kiterjedése csakis támpontszerű kiépítést enged meg, gyenge megszállással ; különben az egész csak egy előőrs-állás. Második vonal és második állás nincs. Az aránylag csekély munkaerő miatt lövegtűz ellen nem elég erős az állás. A drót odaszállítása bajos. Egyes állás-

[1] Körülbelül 5000 fő.
[2] Az orosz XXVI. hadtest kötelékébe tartozik.
[3] Az orosz V. lovashadtest kötelékébe tartozik.
[4] Eddig románok ; oroszok nem voltak megállapíthatók.

részek le is gázolhatók. A szakadékos vidék lehetővé teszi, hogy az ellenség észrevétlenül csinálhasson eltolásokat. A gyenge tüzérség[1] ütegenként alig 2—3 kilométer széles zárótűzfal képzésére elégséges.

A hadosztály a rendelkezésére álló erővel, állásainak mostani állapotában képes arra, hogy tüzérségének hatását keskeny darabra egyesítve és mind a szakasztartalékokat, mind a 3 zászlóaljnyi hadosztálytartalékot jókor harcbavetve, korlátolt kiterjedésű erősebb támadást is elhárítson, vagy kisebb ellenséges sikert újra kiegyenlítsen és egyensúlyba hozzon. Azonban erősebb és nagyobb kiterjedésű támadás visszaverésére, vagy több egyidejű támadás elhárítására a hadosztály nem elég erős.

Az alatt, míg az ellenség ilyen nagyobbszabású támadásra felkészül és erejét összevonja — mely úgy légi földerítés, mint az első vonalból való megfigyelés elől aligha maradhat rejtve — talán elég idő lesz arra, hogy a hadosztály támogatására szükséges gyalogság megérkezzék, de a magas hegyeken átkelő tüzérség el fog késni.

Ennélfogva a hadosztály szükségesnek látja:

1. Három nehéz- és három könnyű-tábori tarackosüteg kiutalását; egy-egy nehéz tarackosüteg beosztását minden ezredszakaszhoz, főképen az orosz tüzérség leküzdésére, a könnyű tábori tarackok a zárótűz erősítésére.

2. Az állás gyorsított kiépítésére egy második utászszázad és egy „Armierungsbataillon" kellene.

3. Szükségessé válik a rendszeres légi védelem berendezése, repülő elhárítólövegek és bajnokrepülőgépek kiutalása; továbbá:

4. Gázlőszerrel való fölszerelés, hogy a támadásra gyülekező ellenség előtt elzárjuk a szakadékokat és így erőt takarítsunk meg más helyek javára.

5. Hogy harcoló állományunk növekedjék, a hadtáp eltolása és a hadosztály hadtápszolgálatában most alkalmazott 400 katona fölváltása válik szükségessé.

A Ruiz-csoport még hozzáfűzi, hogy a hadosztály által fölsoroltakhoz általában hozzájárul. Azonban nem hiszi, hogy gyalogságot idejekorán hozhassunk át a hegységen, ha már egyszer az ellenség támadó előkészületei megtörténtek. Ilyen erősítéseknek Soveja—Negrilesti terében kell már akkor lenniök, midőn az ellenséges támadás valószínűsége beáll. Nehéz tüzérséget csak akkor lehet a hegységen áthozni, hogyha szállító egységekre szedhető széjjel. Gázlövedék lövéséhez csak akkor járulhat, hogyha már a régen kért gázvédő eszközök az 1. lovashadosztályhoz és a Bomhard őrnagy tüzérségi csoportjához megérkeztek.

A Gerok-seregcsoport jelentése: A csoport csatlakozik a Ruiz-csoport jelentéséhez. A 218. hadosztály helyzete nehéz.

[1] 12 könnyű tábori tarackos- és ágyúsüteg, ebből egy szakasz mint légijáróműelhárító.

A hadosztály azonban megvédi vonalát, hacsak fölényes erejű támadás nem lesz. *Ez azonban valószínűtlen.* Az ellenség nem fog ilyen nagy erővel az őserdőkkel benőtt hegyvidékre nyomulni, mert nem tud az előtte levő hegység meredek vízválasztóján nagy erővel átkelni. Minden erőnk megfeszítésével éppen csak a mindennapi élelmezést lehet a Ruiz-csoporthoz átszállítani. Még most is, mint azelőtt, lőszerhiány van, melyet csak nagy takarékossággal lehet megszüntetni. Nagyon kívánatos a repülőelhárító lövegek és bajnokrepülőgépek, továbbá három könnyű tábori tarackosüteg és legalább is még egy utászszázad kiutalása. A kiutalt 5·7 cm revolverágyúkat a 218. hadosztályhoz osztottam be. Minél jobban beleszokik a dolgába a drótkötélpálya, annál inkább javul majd a szállítás. (1080. Op.)

A Gerok-seregcsoport jelenti, hogy a nagy havazás miatt, a tábori vasút és a kötélpálya csődöt mond, az utánszállító utakat, ösvényeket mély hó födi. Azt javasolja, hogy a 2. állás kiépítésére kiutalt munkásosztagot az utánpótlóutak rendbehozatalára és jókarbantartására, valamint az árvízveszedelem elhárítására kellene felhasználni.

Ezt a javaslatot helybenhagyom, azzal a kikötéssel, hogy a munkásosztagok — amint csak lehetséges — megint a 2. állás építését folytassák. (1076. Op.)

17 fok hideget jelentenek az arcvonalról.

A 7. hadseregparancsnokság a légi földerítés teljes csődjét aposztrofáló utasításomra, hosszabb jelentést küld repülőinek tevékenységéről, mely egészen más képet ád, mint a minapi jelentések, hogy „nincs légi földerítés!" Ezt azzal menti, hogy véleménye szerint csak hadműveletileg fontos eredményeket tartozik bejelenteni. (1057. Op.)

Még így is fokozni kell a repülőszázadok tevékenységét. A hadseregarcvonalparancsnokság behatóbb jelentést vár.

A 7. és 1. hadsereg közötti határt az A. O. K. valamivel eltolta; ez a 7. hadseregparancsnokság kívánságára történt, hogy hadtápkörlete megnövekedjék és hogy a hadsereg határa a megyehatárokkal összeessék, hogy a megyék az élelmezésre egyformán lehessenek kihasználhatók.

Az új határ ez:

A Bitca Stesii (⌖ 1455) magaslattól[1] keletre a határvonalat Beszterce-Naszód és Szolnok-Doboka megye déli határa jelzi.

A határvonalon levő magaslatok: a Dealul negru (⌖ 1550), Moldovanca (⌖ 1570), Bistricioara (△ 1990), Verful Dundetu (⌖ 1926), Petrosul (△ 2102), Verful Retitis (△ 2021), Bitca Stesii (⌖ 1455) a 7. hadsereghez tartoznak.

[1] Oláhtoplicától 20 km-re északra fekszik.

A Bitca Stesii (⊹ 1455) magaslattól keletre a két hadsereg között a határvonal a régi marad. (1120. Op.)

Hírek az ellenségről.

Február 28-án Racoasától délre levő állásunkra intézett román támadásról ezt sikerült megállapítani:

A felgyógyult sebesültekből alakított román 4. ezredből, a 2. határőrezredből és a 29., 41. és 43. ezredből elfogott román katonák azt beszélik, hogy ezekből az ezredekből egy 600 főből álló rohamcsapatot állítottak össze, melyet két francia tiszt vezetett.

A többi ezred ezt a rohamcsapatot követte, 100—100 főből álló hullámokba alakítva, 50—50 lépésre egymás mögött.

Zárótüzünkben az egyes hullámok között megszakadt az összefüggés. A veszteség nagyon súlyos volt, mert a támadó csapatokat nemcsak a mi tüzérségünk lőtte, de lőtte a románoké is, mert tüzérmegfigyelőket nem küldöttek a rohamcsapattal előre.

A támadás tervét francia tisztek eszelték ki és hátul az arcvonal mögött gyakorolták be.

Hírlik, hogy az orosz XL. hadtestet[1] fel fogják a Trotusu-völgyben váltani.

Az orosz 2. és 4. lövészhadosztály állásait idegen hadosztályhoz tartozó tisztek járták be.

Az orosz III. lovashadtest[2] megbízható hírek szerint Kiszyniewbe[3] ment.

Az orosz 8. hadseregnél, az arcvonal mögött új hadosztályokat szerveztek a hadtesteken belül, az ezredek harmadik zászlóaljából.

Ekként keletkezett a XVIII. hadtestnél, Seletin terében, a 166., a XXIII. hadtestnél Jablonitzánál a 167. új hadosztály. A XI. hadtest részére Kolomeában alakul egy hadosztály, melynek száma még ismeretlen.

Arról is beszélnek, hogy a leírt módon nemcsak a 8. hadseregnél, de a többi orosz hadseregnél is lesznek új hadosztályok, így a XXX. hadtestnél[4] a 190. hadosztályt szervezik.

Március 4.

„Sűrű havazás, 20 fok hideg van. Itt Marosvásárhelyen ki-„derült és a tetők vígan csepegnek."

„Az entente egy újabb téli hadjáratról álmodozik! Nem „volt-e három elég?"

[1] 2. és 4. lövészhadosztály.
[2] 1. dóni kozák- és 10. lovashadosztály.
[3] Orosz-Besszarábiában van.
[4] Az orosz 4. hadsereg kötelékébe tartozik.

A hadseregfőparancsnokság Badenből elrendelte, hogy Ő Felsége legfelsőbb parancsára, a cs. és kir. repülőknek tilos olyan proklamációkat az ellenség közé dobni, melyek az ellenséget hűtlenségre szólítják föl . . . (1104. Op.)

Az ellenség vígan elaraszt bennünket ilyenekkel ! Háborúban a nagylelkűség a gyengeséggel egyenlő !

Javaslatomra a német legfelsőbb hadvezetőség a német 218. hadosztályhoz beosztja a 388. utászszázadot és a 218. utászzászlóalj törzsét. (1091. Op.)

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti, hogy a Litzmann- és Gerok-seregcsoport közötti határvonal ez : Mikestető (⊹ 1558), Jávoros-tető (⊹ 1331), Polyánbérc (⊹ 1177), Hodásbérc (△ 927)— Tusnád-fürdő. (1158. Op.)

Március 5.

„Odafönt 19 fok hideg van, itt gyenge fagy."

„A bolgár gondnokság alatt levő Nisben és vidékén nagy „fölkelés támadt ; csapatokat visznek oda."

„Hadseregeim arcvonalán nincs fontosabb újság. Délben „odafönt is meglágyult az idő és engedni kezd."

„A 7. hadseregnél délután helyenkint nagyon heves löveg- „tűz volt. Az ellenség nagyon sűrűn megszállotta állásait. Tüzér- „ségünk hevesen viszonozta az ellenség tüzét és azt jelenti, hogy „az ellenség súlyos veszteséget szenvedett s támadó szándéka „csirájában elfojtatott."

„Tersztyánszky Kirchbach-val cserélt helyet, nyilván azért, „mert Linsingennel nem fért meg. Conrad átvette a tiroli had- „seregcsoport parancsnokságát, Jenő főherceg pedig a délnyugati „hadseregarcvonal parancsnokságát."

„Ő Fölsége e hó 9-én idejön a királynéval és terv szerint „két napig itt maradnak arcvonalamon. Amint értesülök, Czernin „gróf külügyminiszter és Hohenlohe főudvarmester is velük jön."

„Czernin ? . . . Vagy ő talán Budapesten marad ? . . . Vagy „miattam jönne ? . . . Akkor talán elejtették a miniszterelnökség, „illetőleg a nádorság tervét. Az előbbi nagy megkönnyebbülés „volna rám nézve, az utóbbit is föltételekhez kötöttem, tudni- „illik ahhoz, hogy Ő Fölsége besúgókkal nem tárgyal és csak „rám hallgat, aki felelős lennék. Legjobb volna, ha a háborút „követő igen nagy hullámverés utánig — mert ez jönni fog — „Tiszát tartaná meg. Csakhogy a besúgók már teljesen elfordí- „tották tőle a király bizalmát."

„Kövess vezérezredest ide rendelte a király! Meg akarja „vele beszélni, hogy ő legyen utódom? Vagy Waldstätten miatt „akar vele beszélni? Pedig félek, hogy jóvá nem tehető bajok „kútforrása lesz ez a választás. Miért nem hisz a király nekem, „ki igazán minden önzés nélkül csak hazámat és őt akarom szol- „gálni? . . .“

Utólag kaptam a jelentést, hogy a 7. hadseregnél egyes helyeken élénkebb harc volt és hogy a Dealul Vinaton egy orosz század támadását visszaverték. Az idő nagyrészt derült; a hideg 19 fok.

Minthogy a 100. ezred február 27-én a ⌖ 1177 magaslat elleni orosz támadáskor derekasan viselte magát és a támadást visszaverte, a 7. hadseregparancsnokság a XI. hadtest előterjesztésére elengedte az ezred ellen indított hadtörvényszéki eljárást, de az ezred egyes tagjai ellen nem szűnt meg a vizsgálat. (813. Op.)

IV. FEJEZET.

A MAGYAROS VISSZAFOGLALÁSA. — LÁTOGATÁSOM A FRANCIA HARCTÉREN. — FONTOS KIHALLGATÁS IV. KÁROLY KIRÁLYNÁL. — A BOMLÓ OROSZORSZÁG.

Marosvásárhely, 1917 március 6.

Az 1. hadseregnél több helyen ellenséges zavarótűz volt, különben semmi ujság.

A német 218. hadosztálynak ezt az utasítást adom:

„1. Tervezem, hogy a német 218. hadosztály gyalogságát, mögéje állított tartalékkal, nagyobb ellenséges támadás esetére megerősítem. Ezért három zászlóalj részére, a 22. hadtápparancsnokság útján, a Gerok-csoportnál tartsa készen a hegyi fölszerelést.

2. A tüzérség megerősítése az 1. hadsereg tüzérségéből lehetséges és szükséges is. Ennek méreteit jelentse a hadseregparancsnokság. Gázlőszer a Gerok-seregcsoport rendelkezésére áll.

3. Az utász zászlóaljtörzs és az utászszázad a 218. hadosztályhoz vasúton jön. Erődfölszerelő zászlóalj (Armierungsbataillon) nem utalható ki.

4. Újabb légvédelmi ütegek beosztását, az 1. hadsereg ilyen eddig tétlen ütegeiből[1] az 1. hadseregparancsnokság fontolja meg és intézkedését jelentse.

5. Bajnokrepülőgépek nem utalhatók most ki, de a Gerok-seregcsoportnak úgyis két repülőszázada van.

6. A hadtápszolgálatban levő legénység fölváltására lehetőség szerint intézkedett már a parancsnokság." (1080. Op.)

A 7. hadseregnél tegnap délután, az 5. honvéd lovashadosztály déli szárnyán egy ellenséges század támadása meghiusult. Napközben mérsékelt lövegtűz érte az állásokat Dorna Watrától keletre és a Poeana Pentelinortól (⊹ 1925.) délre, továbbá a valeputnai műút mindkét oldalán. Tegnap az oroszok Dorna-Watrát erősen lőtték; az ott levő 51. honvédhadosztálynak 17 halottja és 71 sebesültje lett. Ami megtorlótüzünk szemmelláthatóan nagy veszteséget okozott az ellenségnek.

[1] Beleszámítva a Berecki 5./4. számút is.

Az I. hadtestnél az orosz tüzérség kirlibabai völgyzárunkat és a Cimbroslawa—Wielkie (△ 1613) szakaszt lőtte. Tüzérségünk több helyen tüzelt az ellenség állásaira. Nisnél három-négyezer fölkelő harcol a mi csapataink és a bolgárok ellen.

A 7. hadseregparancsnokság a mestecanescii szakasz helyzetét így ítéli meg:

„A mestecanescii szakaszban eddig elért legelső védelmivonalunk harcászatilag előnyös és a most ottlevő erővel megbízhatóan védhető. Hadműveletileg azonban ez az állás nem előnyös, mert nagyon is közel húzódik az Aranyos-Beszterce völgyéhez.

A hadseregparancsnokság ennélfogva kívánatosnak látná, hogy az egész Mestecanesci gerincet[1] elvegyük az oroszoktól. Évégből a következő lépéssel, az I. hadtest déli szárnyán a ⌖ 1205, ⌖ 1228 s az attól délre eső ⌖ 1200 kúpok vonalát kellene elfoglalni. Ehhez azonban a hadseregnek még négy (legkevesebb három) zászlóaljat kellene kapnia. Az előbb említett vállalkozás után, a gerinc további részét[2] egységes vállalkozással kellene elfoglalni. Ehhez az északi szárnyon a már említett négy zászlóaljon kívül, még legalább is két, a valeputnai műút-menti szakaszon további három zászlóaljat kellene beállítani. A hadseregparancsnokság nem képes mindezt a magáéból készen tartani, ennélfogva kéri a fölsorolt erő odavitelét. A szükséges tüzérséget a hadseregparancsnokság össze tudná hozni.

Hogyha a hadseregparancsnokság ezt a legkisebbre szabott erőt se kaphatná meg, akkor — sajnos — nem tehetnénk mást, minthogy a mostani állást a mestecanescii szakaszban, az egész munkaerő latbavetésével, állandó állássá építsük ki és amit csak lehetséges, vegyünk ki az arcvonalból, hogy a XXV. tartalékhadtest részére tartalékot teremtsünk. A hadseregparancsnokságnak ezenkívül az a szándéka, hogy az 1. hadosztályparancsnokságot (Paschen tábornokot) megint Borsára, a cs. és kir. 12. gyaloghadosztályparancsnokságot (Puchalski tábornokot) pedig Jakobenybe helyezi át, minthogy a mostani parancsnoklási viszonyok hosszabb időre tarthatatlanok." (1087. Op.)

Válasz:

„A javasolt erőt most még nem lehet a hadsereg rendelkezésére bocsátani. Az 1. és 12. hadosztályparancsnokság szándékolt helycseréjét helyeslem. A XXV. tartalékhadtest és a Kárpát-hadtest részére alakítandó tartalékról további jelentést várok." (1087. Op.)

Az 1. és 7. hadsereghez tartozó valamennyi parancsnoknak ajánlom, hogy az állások meglátogatásánál különös figyelmet for-

[1] Poeana Cherului—Mestecanesci—Padurea Colaculuí. — (Alagúttámpont △ 1292—⌖ 1228.)

[2] Az alagúttámponttól a ⌖ 1218 magaslaton át, egészen a Mestecanesci írásnak első „e" betüjéig.

dítsanak arra, hogy minden altiszt és a többi legénység is a terepet, saját állásainkat és biztosító osztagainkat, szintúgy a közvetlen szomszédok állásait és biztosító oszatagait, valamint az ellenség viszonyait is, behatóan ismerje. (1132. Op.)

Március 7.

„Holnap foglalják vissza miskolci honvédeim a Magyarost. „Úgy előkészítettünk mindent és a 10-es és 11-es honvédeket „olyan kiválóan begyakoroltuk, hogy nézetem szerint föltétlenül „sikerül és igen kevés veszteséggel jár ez a különben igen nehéz „vállalkozás."

„Ma egy nagy kórházat szemléltem meg váratlanul és egé„szen megbotránkozva jövök onnét. A sebesültek 14 nap óta, „vagy még régebben piszkos ágyon fekszenek és még le sem vet„kőztették őket. Keményen összeszidtam a parancsnokot és az „orvosokat és most pánik van a kórházban. Vérbajosok vannak „könnyen sebesültekkel. Együtt mosdanak, együtt fekszenek. „Súlyos betegek, kikről még nincs diagnózis, súlyos sebesültek „között, néha velük együtt egy ágyon hevernek. A kórházat „disznóólnak" neveztem, de nem sajnálom. Mást nem érdemelt „ez a lusta társaság, mely szegény sebesültjeinket ilyen nyomorul„tul kezeli."

„Itt nincs semmi újság. A megszokott harc folyik. Az 1. had„sereg arcvonalán könnyű ellenséges lövegtűz volt. A Muntele „Faltueanu (⊹ 1244) előtt tüzérségünk széjjelszórt három 30 főnyi „ellenséges osztagot, mely valami hadicsínyre készült. Az ellen„séges arcvonal mögött élénk a közlekedés. Sok csapat, oszlop „és szekérvonat menetel mindkét irányban. Fölváltás lenne?"

A 7. hadsereg jelenti, hogy Czokanestienél, a Tatárhágón és Vizna prelukanál (⊙ 1129) lő az ellenséges tüzérség; úgylátszik belövi magát. Másutt csak mérsékelt mindkétoldali lövegtűz volt.

A Bernarielulon (△ 1328) és az Orata (⊙ 1367) szakaszon eredményes előterepküzdelmek voltak.

A völgyekben olvad; a hegyeken 15 fok a hideg.

A német legfelsőbb hadvezetőség arról értesít, hogy a hadseregfőparancsnokság egy hegyidandárt kíván tőlem elvenni és Tirolba szállítani, mivel az olaszok a tavaszi támadásra készülnek. Kérdi, vajjon a hadseregarcvonalparancsnokság eleget tud-e ennek a kívánságnak tenni?

Itt csak a cs. és kir. 8. hegyidandár jöhet számításba. Ezt átadhatom, feltéve, hogy a hadseregfőparancsnokság egy cs. és kir.

gyaloghadosztályt bocsát rendelkezésemre, melynek egyik dandárát a 8. hegyidandár helyébe tenném és a másikat tartalékul adnám a 7. hadseregnek. Pótlás nélkül lehetetlen a hegyidandárt átadnom. (1145. Op.)

A lovak kímélésére és a lőszer raktározására vonatkozólag parancsot adtam a hadseregeknek, mely a lovak állapotának megjavítását és a lőszernek a vasúti állomásokon való biztos raktározását célozza ; hogy az utóbbi esetleges repülőtámadásoktól mentes legyen, ne romoljék meg és a mozdonyok ne veszélyeztessék. (Lásd a *23. számú mellékletet.)*

A Böhm-Ermolli hadseregcsoport ezt javasolja :

Hogy az ellenség szállítóközlekedését hosszú időre megzavarjuk, a főszállítás vonalain csak egynéhány, nagy vasúti állomást kellene egyetlen, állandó célul repülőtámadásaink elé tűzni.

Böhm-Ermolli hadseregcsoportja saját körletében Kolomeára, Kopyczyncere és Tarnopolra gondol és azt ajánlja, hogy az én hadseregarcvonalam a Czernowitz melletti Zuczka vasúti állomást tűzze ki célul.

Ennek az állomásnak megtámadásánál csakis a 7. hadsereg Mármarosszigeten és Besztercén levő repülőszázadai jöhetnének számba. A távolság, tőlük odáig, 170 kilométer, közben a Kárpátokon kell átrepülniök. Tehát a Zuczkáig való repülés a repülőgépek legvégső megerőltetésével lenne csak végrehajtható, minthogy ez teljesítőképességük legvégső határáig menne. Ennélfogva mindenesetre nagy veszteségi százalékkal kellene számolnunk, a nélkül, hogy megfelelő, érdemes eredményt várhatnánk.

Ennélfogva repülőink alkalmazása Zuczka állomása ellen csak akkor volna számításba vehető, hogyha a hadseregarcvonal sürgős érdeke követelné azt, tehát ha nagy csapatszállítások volnának Czernowitztól délfelé.

Addig csakis Böhm-Ermolli hadseregcsoportjának lehet érdeke Zuczka állomás bombázása; ezt a mienknél sokkal előnyösebb viszonyok között megteheti a hozzátartozó 3. hadsereg repülőivel.

Az én hadseregarcvonalamnak egyelőre az a legfontosabb dolga, hogy világosságot teremtsen a Dorohoiu—Lipkány között épülő vasút körül, hogy a szállítást Jassynál és a Sereth-völgyében megzavarja. Ezeket a támadásokat kell előkészítenünk ; egy repülőraj támadására ez lesz a leghatásosabb cél.

Az erre vonatkozó intézkedés már megtörtént és erről Böhm-Ermolli hadseregcsoportját értesítjük is. (1150. Op.)

Március 8.

„Jellemző, hogy Conrad tábornagy alig hogy átvette Tirol-
„ban a parancsnokságot, máris megerősítésért, új csapatok kiuta-
„lásáért könyörög ! Ha mi ezt meg mertük tenni, csapat helyett

„mindig megrovást kaptunk, most már ő is érzi a gyenge meg-
„szállás nyomorúságait."

„Ő Fölsége a királyné nélkül jön. Minden előkészületet
„megtétettem. Ma megszemléltem a gyönyörű díszszázadot, mely
„az 1. hadsereg valamennyi ezredéből állíttatott össze. A leg-
„szebben kitüntetett tisztek és csinos, nyalka legények. Négy
„arany vitézségi érem ! Örömmel látom hőseimet ; minden a leg-
„szebb rendben van ! Öröme lesz fiatal királyunknak !"

„Hadseregeim arcvonalán a rendes harctevékenység folyik."

Járőreink Geroknál előretapogatództak és nagyon heves ellenséges zárótüzet csaltak ki. Az erősítéseket, melyeket az ellenség magához vont, tüzérségünk széjjelszórta.

Rövid erős és hatásos előkészítő tűz után, délelőtt 10 óra 45 perckor a 39. honvédhadosztály és a hozzája beosztott német 373. tartalékezred rohamcsapatai betörtek a Söverjés-tetőn (⌖ 1358), a Magyaroson (△ 1340) és valamivel később a Lapos tetőn (⌖ 1222) az ellenség állásaiba, az aknavetők hatásos támogatásával a közbeeső állásokat fölgöngyölítették és 11 óra 30 perckor a támadó csoportok között megvolt az összeköttetés. Így a Lapostető,— a Magyaros, — a névtelen kúp, — a Söverjés-tető vonala a miénk. A 24. hadosztály, melynek jobbszárnya a 39. hadosztály előnyomulásához csatlakozott, délután 1 óra 55 perckor megszállotta Söverjés-tető —⌖ 1172 —⌖ 990 — a cordonőrstől északnyugatra levő lejtő —⌖ 1135 vonalát.[1] Az oroszok jókora veszteséget szenvedtek. A bajor 8. tartalékhadosztály a 39. honvédhadosztály támadását reggel 7 órától 11 óráig lövegtűzzel támogatta.

Esti jelentések.

„1. hadsereg. A Gerok-seregcsoportnál a Slanic-völgyétől
„északra, a mi tüntető vállalkozásunk nyomán, élénk tüzérségi
„harc támadt. Járőreink az ellenséges állás előtt beásták magukat.
„A Slanic-völgyétől közvetlenül északra összevont erősítéseket
„rombolótűzbe fogta tüzérségünk. Litzmann tábornok csoport-
„jánál, a Muntele Cleja (⌖ 1071) szakaszán, mérsékelt kis- és
„közép öblű lövegtűz volt, mely az Uz völgye felé mindig jobban
„ellanyhult. A 39. honvédhadosztály előtt az ellenség tüzérsége
„teljesen hallgat. A 39. honvéd- és 24. közöshadosztály (9. ezred)
„támadó csoportjai az új állásokon dolgoznak. Egyszerű drót-
„akadály már majdnem mindenütt van. A géppuskák, a hegyi-

[1] A Sólyomtar (△ 1343) és Söverjés-tető között a Csobános-völgyet keresztül szelve.

„ágyúk és az aknavetők már az állásban vannak és úgy ezek,
„mint a tüzérség már belőtték magukat új tűzkörleteikre. 1 óra
„30 perckor a Lapos-tető (⌖ 1222) ellen végrehajtott ellentáma-
„dást zárótüzünk összetörte. Az ellenség nagy veszteséget szen-
„vedett. A Lapos egyik csúcsán (a ⌖ 1216-on) 120 halott oroszt
„számoltak ; 4 tisztet, 600 legényt fogtunk el és egynéhány gép-
„puskát s aknavetőt zsákmányoltunk. Pontosan azonban még
„semmi sincs megállapítva. Veszteségünk állítólag aránylag csekély.

„A 39. honvédhadosztály és a hozzája beosztott két német
„zászlóalj, szintúgy az osztrák 9. ezred csapatainak, valamint a
„nagyon bevált aknavető- és tüzércsapat magatartása minden-
„képen példaszerű volt. A bajor 8. hadosztály a sólyomtari cordon-
„őrsre és a ⌖ 1287-es magaslatra tüzelve támogatta a támadást
„s mint már jeleztem, az ellenséges erősbítéseknek sok veszteséget
„okozott. A Camuga völgyében egy ellenséges faházat gyujtott
'föl tüzünk. A menekülő oroszok érzékeny veszteséget szenved-
',tek tüzünkben."

„Sajnos, Ő Fölsége táviratilag lemondott jöveteléről,"

Lent lucskos, langyos, borús az idő és időközönkint esik az eső.

A 7. hadseregnél, az I. hadtest déli szárnya ellen, élénk, az arcvonal többi részén helyenkint mérsékelt lövegtűz volt. Ellenséges járőrök előtörését a Dealul Vinat ellen, a Botosul (△ 1475) szakaszon és a Probina-völgyében visszaverték. Az I. hadtest előtt éjjel-nappal erős mozgás volt.

Lágy, esős idő jár ; a legmagasabb hegyeken 7 fok a hideg.

A 7. hadseregtől megkérdeztem : hogyan szándékozik azokat a német csapatokat alkalmazni, melyek eredeti kötelékeikből kiválva, az I. hadtesthez kerültek ! ?

Úgy látszik, hogy a 7. hadseregparancsnokságnak az a szándéka, hogy a német 157./I. zászlóaljat és az 1. gránátosezredbeli zászlóaljat továbbra is az I. hadtestnél hagyja ; a hadseregarcvonalparancsnokság nézete az, hogy a két zászlóaljat mielőbb vissza kell adni a XXV. tartalékhadtestnek. A mestecanescii szakaszban a német 3. gránátosezredre még szükség van.

A 7. hadsereg jelentése :

Arcvonalban áll a jobbszárnytól kezdve a 3. gránátosezred, az 56. ezred, 20. ezred, 100. ezred. Jakobenynél tartalék az 1. gránátosezred és a 157./I. zászlóalj.

Szándék :

1. Amint a hadseregtartalék, a 18. tábori vadászzászlóalj, a 16. tábori vadászzászlóaljjal helyet cserél, az 1. gránátosezred a Kárpát-hadtesthez vonul be. A kicserélés legkésőbb 11-én fog megtörténni.

2. Amint a XI. hadtesthez beosztott 12. hadosztálybeli ezredek a pótlásokat besorolják, a 157./I. zászlóalj a XXV. tartalékhadtesthez vonul be.

3. A 3. gránátosezred egyelőre még a XI. hadtestnél marad.

Az 1. gránátosezredbeli és a 157-es zászlóalj átadását addig kell halasztani, míg légifölderítésünk meg nem állapítja, hogy a Pozorittánál észlelt ellenséges mozgás valóban csak csapatfelváltás-e ? Ez alatt a zászlóaljak a pótlásokat besorolhatják és tartalékokat teremthetnek.

A hadseregparancsnokság mindenesetre arra fog törekedni, hogy a 157./I. zászlóalj a német XXV. tartalékhadtesthez, az 1. gránátosezredbeli zászlóalj a német Kárpát-hadtesthez jusson mielőbb vissza. (1153. Op.)

Seeckt és én válaszával teljesen egyetértünk.[1]

A német legfelsőbb hadvezetőség közli, hogy a nyugati harctéren újból bebizonyult, hogy egy állás gyors berendezéséhez elsősorban az szükséges, hogy alaposan átgondolt vasúti, út- és távbeszélő hálózat legyen s messze hátul levő alapból sugárszerűleg menjen a küzdőállásba. Körvezetékek az ellenséges tűzben a legnagyobb mértékben aggályosak.

Az 1. és 7. hadsereget fölszólítom, hogy mindezt az itteni viszonyokhoz mérve, az errevonatkozó rendszabályokat újból tegyék beható megfontolás és vizsgálat tárgyává. (1178. Op.)

* * *

Március 9.

„A Rezső trónörökös-laktanyában mégegyszer meglátogat-„tam a szép díszszázadot, hogy az emberekkel egyenkint elbeszél-„gethessek. Ott a 43. ezred egyik hadnagyát találtam, aki a „Doberdón fejlövést kapott és akit utóljára a comeni kórházban „súlyos állapotban leltem ; most friss és egészséges. Egynéhány „39-es és 43-as altisztet is találtam, kiket ismételten sajátkezűleg „ékítettem föl. Végül néhány 69-est, 32-est és 44-est, akik velem „küzdöttek Šabácnál és a Kárpátokban. Így egy 69-es őrmestert „is, kinek minden lehető kitüntetése megvan. Két 44-est azonnal „fölismerek, akik Sabácon augusztus 23-ról 24-re virradó vészes „éjszakán hűségesen mellettem állottak és kiket később többször „láttam hősiesen küzdeni. Az egyik Bereczky János, a másik

[1] A német csapatokkal csakis Seeckt tábornokkal egyetértésben szabad rendelkeznem, ami eddig azonban soha a legcsekélyebb súrlódásra se adott okot, mert Seeckt nézetei tökéletesen egyeznek az én nézeteimmel és a legeszményibb összhangban dolgozunk, kölcsönösen minden gondolatunkat megbeszélve és megfontolva.

„Hartmann Márton ; utóbbi somogy-kiskeresztúri születésű. Ő kit „haldokolva láttam és kiről azt hittem, hogy meghalt, most pozs- „gás képpel és teljes ifjú erejében áll előttem. Nagy örömem „tellett abban, hogy újra megtaláltam ezeket a derék embereket. „Hartmann kilép a sorból, nem bírván örömét visszafojtani, „kezemért nyúlva azt könnyes szemekkel megcsókolja. Meg- „hatva állottak a német tisztek ott. Vitézeimmel hosszabban „elbeszélgetek. Tetteik csodálatosak és felemelőek és mégis meg- „rázó hadtörténelem ennek a pár hős embernek minden szava."

„Arcvonalamon nincsen sok újság. Fönt 9 fok hideg, itt „lent langyos idő, erős olvadás van."

„Az 1. hadseregnél az oroszok délelőtt 8 órakor, erős tüzér- „ségi előkészítés után, másfél zászlóaljjal megtámadták tegnap „elfoglalt állásainkat ; zárótüzünk a támadást megállította, mire „az oroszok be akarták magukat ásni, de tüzünk kényszere alatt „a Csobános-völgy déli lejtőjére vonultak vissza. Különben csak „erősebb járőrök próbálkozásait hiusítottuk meg. Több helyütt „tüzérségi harc folyt."

„Báró Henneberg tábornokot Karintiában eltemette egy „lavina és két napi hiábavaló keresés után sem bírják holttestét „megtalálni. Szegény hős tábornokom, mennyit dolgoztunk mi „ebben a háborúban vállvetve, mint hű bajtársak."

„Hindenburgtól kaptam ma írásbeli értesítést, hogy a néme- „tek arcvonalukat a Somme és Aisne között, az egyenes diagonális „vonalba ellenséges behatás nélkül vissza akarják venni ; ezzel „egy-két esztendő óta teljesen kiépített tökéletes, kitűnő állásba „jutnak, melyet csekély veszteséggel védhetnek meg és 15 had- „osztály tartalékot nyernek. Ezeket a keleti arcvonalon is alkal- „mazhatják."

„Nézetem szerint ez nagyon megokolt, nagyszabású és „kiváló hadvezéri elhatározás, melynek óriási hadászati és harcá- „szati hadműveleti értéke és jelentősége van. A politikai hát- „rány, amivel ez jár, nem hiszem, hogy gyengítené a hadműveleti „előnyt. Szükségünk van elegendő megtakarított erőre, mert a „tengeralattjáró naszádok eredménye nézetem szerint kétes, „vagy legalább is még soká fog magára váratni. Attól tartok, „hogy többet ártottak nekünk, mint amennyit használhatnának. „Talán hónapokig várhatunk a tengeri forgalom teljes megbénu- „lására, ha egyáltalában bekövetkezik. Ha felsőbb parancsnoksá-

„gok kezdettől fogva takarékoskodtak volna a drága ember-
„élettel, úgy ma a háború győztes vége nem volna olyan való-
„színűtlen! De így? Elpocsékoltuk képtelen támadásainkban a
„sok drága vért[1] és én most sokszor igen sötétnek látom a véget!
„Gyakran úgy érzem, hogy lehetetlen győztesen befejeznünk ezt
„a háborút. Legjobb esetben ép határokkal fogunk békét kötni!
„Ezt remélem!"

Esti jelentések.

„1. hadsereg. A Gerok-seregcsoportnál élénk ellenséges
„lövegtűz; a Litzmann-csoportnál élénk ellenséges könnyű löveg-
„tűz volt, újonnan elfoglalt állásaink ellen; egy erős ellenséges
„félzászlóaljat láttak a Muntele Carunta (△ 1523) irányában a
„Trotusu-völgyéből közeledni."

„Tegnapi veszteségünk a Magyaros bevételénél 47 halott,
„156 sebesült."

„13 tisztet és 991 legényt fogtunk el, 17 géppuskát, 5 akna-
„vetőt, 1 gránátvetőt, 784 fegyvert, 250.000 töltényt, 40 láda
„gépfegyverlőszert, 75 láda puskatöltényt és 30 rajkályhát zsák-
„mányoltunk. Különben az egész 1. hadsereg arcvonalán csekély
„lövegtűz volt."

„A 7. hadseregnél meglehetősen élénk ellenséges lövegtűz
„volt a Mestecanescitől délnyugatra és mérsékelt lövegtűz az
„1. hadtest déli szárnyán, meg a Tatár-hágón. Hóvihar dühöng;
„erősen havazik, rosszak a légköri viszonyok."

A magyarosi vállalat előmunkálatait, az 1. hadseregparancs-nokság 1917. évi január 16-án kelt Op. 315. számú rendelete alapján, a VI. hadtestparancsnokság 1917 január 18-án kelt 117/19. számú intézkedésével rendelte el.

E szerint az összes előkészületeket Breit József tábornok, a 39. honvédhadosztály parancsnoka teszi meg, akire, „Abwehr Nord" jelige alatt, a vállalat végrehajtását is teljes mértékben átruházták.

Breit József tábornok rendelkezésére állott a 39. honvéd-hadosztálynak az Uz-szakaszban levő csapatain kívül: a 10. honvédgyalogezred, az erdélyi portyázó zászlóalj, 12 könnyű és 16 nehéz tábori tarack, 3 darab 21 cm mozsár és 3 utászszázad;

[1] Ezek alatt a temérdek támadásokat értem, melyeket kellő tüzérségi előkészítés nékül kergettek az ellenség erődszerű állásainak neki, annak dacára, hogy józan ésszel előre kellett volna látni, hogy az ellenség úgyszólván veszteség nélkül halomra lövi, hősiesen támadó csapatainkat és a támadás így nem sikerülhet.

továbbá 6 nehéz, 6 közepes és 12 könnyű lángvető. Puskánként 400, géppuskánként 1000 töltényt, továbbá minden ember részére 6 kézigránátot utaltak ki ; azonkivül 37.820 nyeles és 22.850 tojás kézigránátot. Tüzérségi lőszer : 25.362 lövedék osztrák-magyar és 14.138 lövedék német ágyúk részére ; gyalogsági ágyúnként 600 töltény. Aknavető lőszer : 594 nehéz, 1508 közepes és 9880 könnyű aknatöltény. Gránátvetőknek : 7800 gránáttöltény.

A magaslatokra való felszállítás lebonyolítására 4 kocsizólépcsőt és egy 140 málhás állatból álló lépcsőt kapott a hadosztály.

Ha meggondoljuk, hogy úttalan erdős középhegységben kellett a hadosztálynak a támadást végrehajtania és hogy 30 kilométernyire egyetlen lakott község sincsen, fogalmat alkothatunk azokról a nehézségekről, amelyeket a fokozott hadianyagszállítás, az emberek és lovak elhelyezése és élelmezése okozott.

Az utánszállítás lebonyolítására csakis egyetlen egy út állott rendelkezésre, de a feneketlen sár miatt ez is alig volt használható.

A támadást végrehajtó csapatok összeállítását és a csoportképzést a *24. számú melléklet mutatja.*

A tulajdonképeni rohamtámadás végrehajtására a 10. honvédgyalogezredet és a bajor 8. tartalékhadosztály utászszázadát képezték ki két hét alatt, a Csikzsögöd melletti gyakorlótéren. Minden századnál 4—4 rohamjárőrt és azonkívül századonként egy tiszt, négy altiszt és tíz emberből álló gránátvető járőrt képeztek ki különlegesen.

A csikzsögödi gyakorlótéren, február 27-én az aknavetők, kézigránátvetők és lángszórók közreműködése mellett, éles lőszerrel harcszerű roham-főgyakorlat volt, az egyes harceszközök együttműködésének begyakorlására.

Ez után megkezdődött a támadó csoportok megalakulása a kiindulási helyzetben ; az aknavetők, gránátvetők, géppuskák, lángszórók beállítása a rohamállásba és a tüzérség felvonulása.

Az aknavetőket ütegekbe vonták össze.

A támadás terve ez volt : A Mierka-csoport zöme a Söverjéssel (⌖ 1358) szemben a ⌖ 1222 északkeleti lejtőjén, egy csoportja (10. honvédgyalogezred 7. százada) a ⌖ 1367-tel, a Sáfrán-csoport a Magyarossal, a Nyékhegyi-csoport a Lapossal (⌖ 1222) szemben vonult fel az előre előkészített rohamállásba.

A rohamállásokat, február 2-tól kezdve, a műszaki csapatok készítették elő és rendezték be.

A Laposon és Söverjésen a rohamállások hamarosan elkészültek, a Magyaroson, a sziklás talaj miatt, csak március 5-ig sikerült egy 1·5 méteres rohamárkot kiemelni.

Itt a gyalogsági ágyúkat, az aknavetőket, a gránátvetőket, a lángszórókat és a géppuskákat, február 8-tól március 1-ig beépítették.

A támadást egyszerre kellett végrehajtani a Lapos-tető, a Magyaros és a Söverjés-tető ellen.

Mihelyt a Söverjés-tetőn a Mierka-csoport rohamcsapata betör, az utána nyomuló támadó gyalogság megszállja a Söverjés-tetőt és a gerincvonalat jobbra és balra tőle.

A 10. honvédgyalogezred 7. százada a ⊹ 1367-en tör be az ellenség állásába és egy rohamjárőre jobbra a Magyaros kúpja felé, a másik balra a Söverjés-tető felé, felgöngyölíti az ellenséges állást. A Sáfrán-csoport rohamcsapata a Magyaroson tör be és mindkét oldalon a Lapos-tető és Söverjés-tető felé felgöngyölíti az ellenséget.

A Nyékhegyi-csoport rohamcsapata a Lapos-tetőn tör be és a támadó gyalogság megszállja a Lapos magaslatot.

A roham kezdete délelőtt 11 óra.

A rohamcsapatoknak egy iramban kellett az ellenség árkaiba betörniök.

A támadó gyalogság a rohamcsapatokat három hullámban követte.

A rohamjárőrök hátizsákjukat visszahagyták ; minden ember 150 töltényt a kenyértarisznyában, két nyakába akasztott homokzsákban pedig 8 nyeles kézigránátot vitt magával ; továbbá fejenként 4 üres homokzsákkal és drótvágó ollóval is felszerelték őket.

A rohamjárőrökhöz kézigránáttal, vésővel és robbantószerrel felszerelt árkászokat is osztottak be.

Az 1. hullámba a kézigránátvetésben legkitűnőbb embereket osztották be (egy rajt). Minden gránátdobó mellett egy gránátadogató volt. Felszerelés : fejenként 8 kézigránát, drótvágó olló, világító pisztoly, színes jelzőrakétatöltények.

A 2. hullámot két rajba alakult lövészek alkották. Felszerelés : fejenként 300 töltény, 2 kézigránát. A hullámot anyaghordó emberek követték, szegesdróttal, védőpajzzsal, föld- és faszerszámmal és telefonfelszereléssel.

A 3. hullám a gyalogság zöme volt ; felszerelés : fejenként 300 töltény, 4 kézigránát, gránátvetők, géppuskák, aknavetők, lángszórók, gyorsakadályok, spanyolbakok, szegesdrót, homokzsákok, védőpajzsok.

A támadást, délelőtt 8 órától kezdve 11 óráig, a tüzérség és az aknavetőütegek készítették elő.

Délelőtt 8 órától 9 óráig a belövést ellenőrizték ;

9 órától 10 óra 30 percig rombolótűz,

10 óra 30 perctől 11 óráig megsemmisítő tűz volt.

11 óra 10 perckor a tüzet áttették a Lapos-tető, Magyaros, Söverjés-tető mögé, majd zárótűz következett.

Március 6-án este teljesen befejeződött minden előkészület.

A támadás végrehajtását március 8-ára rendelték el.

A 10. honvédgyalogezred március 1-én és 2-án erős hóviharban vonult be a Lapos-tetőn, a Magyaroson és a Söverjés-tetőn előkészített állásba. A március 3. és 6. közötti időt az ellenséges állás és a terep gondos szemrevételére használta fel az ezred.

A támadás programmszerűen folyt le. A tüzérség és az aknavetők hatása — amint azt az ellenség sok halottja és sebesültje, továbbá a foglyok vallomása is igazolta — megsemmisítő volt.

Az Uz-völgyi ütegek leküzdése teljesen sikerült, mert 9 óra 30 perctől kezdve már egyetlen lövést sem tettek. Ellenben a Csobános-völgyi ütegeket nem sikerült elhallgattatni ; ezek délután 1 óráig lőtték csapatainkat. Az aknavetőinknek kitűnő hatásuk volt.

A gyalogság rohama símán folyt le. Az ellenség akadályait tüzérségünk és aknavetőink annyira szétlőtték, hogy azokon rohamcsapataink könnyedén átjutottak.

A 10.7. század 9 óra 30 perckor kezdette meg előnyomulását. A század rohamjárőrei, délelőtt 10 óra 45 perckor az ellenség drótakadályait elérve, kézigránáttal megtámadták és rövid harc után leverték az ellenséget ; itt a Sáfrán-csoport géppuskái igen hatásosan működtek közre.

A Mierka-támadócsoportnál a 10.4. század tört be elsőnek a Söverjés-tetőn ; 10 óra 45 perckor a magaslat már kezében volt.

Amint a 10.7. és 10.4. honvédszázad az ellenség állásában megvetette a lábát, a Sáfrán-csoport is megindította támadását. A 10.I. zászlóalj rohamjárőrei 10 óra 45 perckor megkezdették a rohamot, betörtek a Magyaroson az ellenség állásába és nyomban megkezdették az állás felgöngyölítését. Délelőtt 11 óra 5 perckor már 2 századunk benn volt az ellenség állásában. A zászlóalj 1 orosz tisztet, 210 főnyi legénységet ejtett foglyul, 2 könnyű és 1 nehéz aknavetőt zsákmányolt.

A 10.II. zászlóalj a ⌖ 1637-es kúpon 11 órakor tört be és nyomban balra a ⌖ 1369 magaslatig hatolt előre ; 11 óra 15 percre a 10.7. századdal összeköttetést teremtett az ellenség állásában ; azután a ⌖ 1369-es kúp felől jobbra göngyölített fel a ⌖ 1367-es magaslat felé.

A 10.III. zászlóalj a 10.I. zászlóalj jobbszárnyát követte ; rohamjárőrei 11 óra 10 perckor törtek be az ellenség állásába, onnan jobbra a ⌖ 1286 kúp felé felgöngyölítve, 11 óra 25 perckor a laposi csoporttal érintkezésbe jutottak.

A laposi csoportnál a 10. honvédgyalogezred 11. századának járőrei 11 órakor kezdették meg a rohamot ; az ellenség állását elérve balra nyomultak előre ; 11 óra 30 perckor az összeköttetés a magyarosi csoporttal már megvolt.

A csapatok nyomban hozzáláttak az elfoglalt állás berendezéséhez, mely este 6 óráig térdelő lövészek számára már ki is volt ásva.

Esti helyzet :

A Nyékhegyi-csoport a Lapos-tetőt és az onnan nyugat felé húzódó hegyhátat félútig a ⌖ 1286 magaslat felé ;

a Sáfrán-csoport, a Nyékhegyi-csoporthoz csatlakozva, a ⊹ 1286 magaslat — Magyaros (⊹ 1367) — ⊹ 1369 vonalát ; a Mierka-csoport, az előbb említett kúpon csatlakozva, a Söverjés-tetőt szállotta meg.

A VI. hadtestparancsnokság rendeletére, a 39. honvédhadosztálytól balra, a 24. hadosztály egy zászlóaljjal csatlakozott a honvédhadosztály támadásához, s egy századból, 2 géppuskából és 1 utászszakaszból álló csoportja a Söverjés-tetőtől északra készen állva, a hegyhát mentén felsodorta a Csobános-völgyig az ellenség állását. A 24. hadosztály más csapatai utánuk nyomultak az elfoglalt állásba.

A 39. honvédhadosztály támadását a 24. és 225. hadosztály ütegei reggeli 7 órától állandó lassú tűzzel hatásosan támogatták.

Az oroszok két ellentámadást kíséreltek meg a 39. honvédhadosztály ellen. Délelőtt 10 óra 54 perckor $1^1/_2$ orosz század északkeleti irányból ellentámadásra indult a Söverjés-tetőn levő Mierka-csoport ellen. Két üteg hatásos tűzbe fogta az ellenséget, a hadosztálytartalékból pedig egy félzászlóalj sietett a megtámadottak segítségére. Délelőtt 11 óra 13 perckor a Söverjés-tető északi kúpját a mieink rövid kézigránáttámadással ismét visszafoglalták, az újból befészkelődött oroszoktól.

Délután 1 óra 30 perckor kiváló tüzérségünk három orosz századnak a ⊹ 1216-ra indított ellentámadását széjjelugrasztotta, mielőtt érvényesülhetett volna.

Délután 4 órától fogva, a 39. honvédhadosztály egész arcvonalán nyugalom volt másnap reggelig.

Veszteség : A 39. honvédhadosztály csapatainál 29 halott, 5 tisztjelölt és 133 ember sebesült ; a német 373. gyalogezrednél 4 halott és 16 sebesült ; a 24. gyaloghadosztálynál 12 halott és 61 sebesült.

Fogolylétszám : 11 tiszt és 881 sebesületlen ember ;
2 „ „ 110 sebesült ember.

Összesen: 13 tiszt és 991 ember.

Halottak : Az elfoglalt állásban 408 orosz hullát temettek el utászaink.

Zsákmány : 17 géppuska, 5 aknavető, 1 gránátvető, 784 orosz puska, 260.000 töltény, 20 rakasz géppuskatöltény, 75 rakasz puskatöltény, 14 rakasz aknavetőlőszer.[1]

A Magyaros elfoglalásának tervszerű végrehajtása és a csekély veszteséggel elért nagy eredmény, elsősorban az alapos

[1] Lásd : *Breit József* ny. altábornagy : „A 39. honvédgyaloghadosztály harcai Erdély keleti határán. A Magyaros elfoglalása 1917 március 8-án" című tanulmányát. *Hadtörténelem.* Hadműveleti és harcászati dolgozatok (1921. I. évfolyam 3. szám.)

és minden részlettel számoló előkészületnek köszönhető. Ezek a 39. honvédhadosztály parancsnoksága útján, a VI. hadtest- és a Litzmann-csoportparancsnokság felügyelete alatt történtek; másrészt valamennyi fegyvernem kiváló együttműködése is nagyban elősegítette a fényes sikert.

A hadseregfőparancsnokságnak, valamint a német legfelsőbb hadvezetőségnek, megfelelő jelentés ment. (1175. Op.)

Királyunk, Ő Felsége meleg elismerésben részesítette a 10. honvéd gyalogezredet.

E hó 7-én kérdés ment az 1. hadseregparancsnoksághoz, hogy mit szándékozik csinálni csoportosítás és az erők beállítása tekintetében az „Abwehr Nord" befejezése után; főképen pedig, hogy milyen álláspontot foglal el a hadseregparancsnokság az „Abwehr Süd"-del szemben.

Minthogy kívánatos, hogy minél előbb tartalékok alakuljanak, a hadseregparancsnokságot annak megfontolására utasítottam, hogy ne az egész cs. és kir. 24. hadosztályt, hanem csak egy dandárt és a bajor 8. tartalékhadosztály egy ezredét állítsa tartalékba és később a tartalékban lévő csapatok fölváltásáról gondoskodjék.

A Litzmann-csoport balszárnyának megerősítésére is utaltam. Itt az oroszokat különösen kecsegteti a támadás iránya a cs. és kir. 10. lovashadosztály ellen, mert gyorsabban hatna a gyímesi műútra, míg (megszálló csapatunk különösen gyenge volta miatt) a mi állásunk elégtelenül van kiépítve. A lovashadosztály csak kevés tüzérséggel rendelkezik és alig van aknavetője meg gránátvetője.

A hadseregparancsnokság nézete szerint segítségre van szükség a cs. és kir. 3. lovashadosztálynál is, hol az ellenség amúgy is már egyszer eredményesen támadott. (1157. Op.)

A hadseregparancsnokság, hogy a szükséges tartalékokat kivonhassa és a lőszerrel takarékoskodhassék, a Muntele Farcu mare (⌖ 1503) — Muntele Farcu mica (⌖ 1370) egész gerincének elfoglalását el akarja ejteni és csak a sürgősen szükséges arcvonaljavítást akarja végrehajtani a ⌖ 1295-nél a Muntele Farcu micától északra.

A 10. lovashadosztály helyzetének megerősítése végett azt tervezzük, hogy a 24. hadosztály zöme (a 48. gyalogdandár egynéhány üteggel) Csíkszereda környékén mint hadseregtartalék gyülekezzék. Amint ez megtörtént, március vége táján a 47. gyalogdandár a Litzmann-csoport rendelkezésére áll. Litzmanntól függ, hogy ezt a dandárt a 10. lovashadosztály megerősítésére használja-e föl, vagy pedig a bajor 8. tartalékhadosztály egyik ezredével cseréli-e ki. Áprilisra kérdésessé válik a 48. gyalogdandár kicserélése a 16. honvéd hegyi dandárral, úgyhogy azután az egész 24. hadosztály a Trotusu völgyébe kerülne.

Az 1. hadseregparancsnokság nézete szerint a 10. lovashadosztály úgy biztosítható legjobban, ha a gyímesi műút mentén egynéhány zászlóalj marad. Az egyes őrsök megerősítése ezekből a zászlóaljakból az erők nem kívánatos széjjelforgácsolásával járna.

A 10. lovashadosztály a fölöszlatott 19. népfölkelődandárnak[1] szánt 700 emberrel és a hadseregfőparancsnokságtól kért gránátvetőkkel fog erősödni. Tüzérségének szaporítása a Litzmann-csoportból lehetséges. A hadseregparancsnokság ezt nem látja lehetőnek, mert szerinte a Gerok-seregcsoport tüzérségének megerősítésére szükséges elsősorban.

A hadseregarcvonalparancsnokság kívánságának, hogy három zászlóaljat állítson a 218. hadosztály mögé, úgy akar eleget tenni, hogy az „Abwehr Süd" végrehajtása után, a német 225. hadosztály egy ezredét Kézdivásárhelyre helyezi.

A 3. lovashadosztály szakasza, Bélbor környékének fontossága miatt, legerősebben van megszállva; ezt a XXI. hadtest tartalékának eltolásával még meg akarja erősíteni.

Ezekkel lényegükben teljesen egyetértek és a részletekre vonatkozóan ezt jegyzem meg:

1. Körülbelül mikor hajtják végre a ⌖ 1295-nél tervezett vállalkozást és milyen erőket szándékoznak erre alkalmazni?

2. A kivont 24. hadosztály dandárait nagyon tervszerűen és behatóan kell kiképezni. Csíkszeredánál igen jó alkalom nyílik erre, vajjon Nagypataknál is így lenne-e, azt itt nem tudjuk. A Litzmann-csoportparancsnokságot mind a két részért felelőssé kell tenni.

3. Mikép tervezik Gerok tüzérségének megerősítését?

4. A tartalékba jutó német 225. gyaloghadosztály ezredének kiképzésére a 2. pont szintén irányadó. A kiképzés helyét a Gerok-seregcsoport parancsnoksága jókor válassza meg és szemrevételezze. Az elszállásolás ezekhez és a vasúthoz közel történjék.

5. Hol vannak a XXI. hadtest tartalékai? (1157. Op. II. Ang.)

Március 10.

Ma Arznak írtam:

Nagyméltóságú Úr!

Kedves Arz!

Nem volt alkalmam a búcsúzásra és arra, hogy megköszönjem Önnek olyan gondos és dícséretreméltó munkáját, mely a siker alapját vetette meg. Azonban Önt hirtelen elszólították innen, mialatt én a 7. hadsereg lövészárkaiban öt napot töltöttem.

Ezért ezt az utat választom.

Elsősorban azt óhajtom Nagyméltóságoddal közölni, hogy a derék 1. hadsereg — volt vezérének szellemében nagyszerűen

[1] A 61. hadosztály kötelékébe tartozott.

végrehajtott, lendületes támadással — a Magyarost és a környező magaslatokat elfoglalta és keményen kezében is tartja.

Ez Nagyméltóságod nevelése! Bár utólagosan, de meleg köszönetemet fejezem ki érte.

Köszöntöm Önt új, de nagy felelősséggel járó állásában.

Nem titkolom azonban, hogy nehéz szívvel gratulálok, mert őszintén sajnálom, hogy egy olyan kitűnően bevált hadvezért veszítek el.

Segítse a Mindenható további működésében és támogassa nehéz feladatában.

Kérem Nagyméltóságodat, eszközölje ki, hogy a 17. hadosztályt — mely a 46., 39., 61. és 43. ezredből áll — elszállítsák a Karszt-fennsíkról és osszák ide be; ha szükséges, a 24. hadosztályt odaadom helyette.

Okaim ezek: A 9. Isonzó-csata után, a 46. és 39. ezrednek megígértem, hogy kérni fogom, hogy utánam jöjjenek ide. Ugyanis a 17. hadosztály, a parancsnokságom alatt állott VII. hadtestben, két nehéz hadiévet töltött el megszakítás nélkül. Ők megkértek erre és én megígértem. Ismerem valamennyi tisztet és majdnem valamennyi embert; a ragaszkodás tehát kölcsönös.

A döntő ok azonban az, hogy ez a hadosztály az 1. Isonzó-csata óta a Karszt-fennsíkon van és valamennyi csatát végigküzdötte. Borzasztó vesztesége volt főképen halottakban, úgyannyira, hogy a debreceni, szegedi és temesvári hadkiegészítő kerület teljesen ki van már szipolyozva és sokkal több halottja van, mint a többieknek. Igazságosan számítva, a 17. hadosztály véres veszteségét 50.000 főre becsülöm; ebből legalább is 18.000 halott. Ezeknek a nagyszerű ezredeknek törzsfája még sem pusztulhat ki teljesen! Itt csendes szakaszba kerülhetnének, hol kímélni lehetne őket.

A Karszt-fennsíkon valamennyi hadosztályt felváltották már, csak a 17-et nem. Az ország és a nagyszerű ezredek érdekében szívből kérem ezt.

Helyettük a 24. hadosztályt adnám, mely lengyel ezredekből áll és így nem is való az orosz arcvonalra. Nagyméltóságod jól tudja, hogy miért! Az olaszokkal szemben bizonyára derekasabb lesz, mint itt.

Másodszor: a 7. hadsereg mögött *feltétlenül* szükségem van egy mozgótartalékra, hiszen az 1. hadsereg tartalékát nem dobhatom oda át. A szállítás olyan lassú, hogy elkésnék és az 1. hadsereg tartalék nélkül éppen olyan gyenge lenne, mint a 7. hadsereg. Kérem, kérdezze meg erről Waldstätten ezredest, kit különben üdvözlök.

Harmadik kérelmem, hogy dr. Gergő tanárt, a hadseregarcvonal egészségügyi főnökévé nevezzék ki, főtörzsorvosi ranggal. Okvetlen szükségem van reá, mivel az egészségügyi szolgálat megszervezéséhez szakértőközeg kell. Erre a hozzám beosztott

főtörzsorvos nem alkalmas, mert csakis kolera-oltásra és hasonló dolgokra jó, magam pedig az egészségügyet nem tudom átszervezni. Őt innen el is lehet vinni. (Precedens eset erre már van, Albrecht tanár az 5. hadseregnél.) Habár ez az állás rendszeresítve nincsen, mégis Gergő mielőbbi kinevezését kérem. Dr. Gergő tanár, új állása mellett, kórházának vezetését is megtartaná.

Végül kérem Bartha Albert alezredes beosztását, kit arra alkalmaznék, hogy a hadseregarcvonal körletében a parlagon heverő szántóföldek megművelését megszervezze és vezesse. Őt a 2. hadseregparancsnokság szállásmesteri hivatalában is hasonló szolgálatra alkalmazták, de felmentették.

Minden hadtestnél tüzér-lőszertartalékot kell teremteni, mert a szállítás itteni nehézségei miatt, mindent csak az utolsó pillanatban elkésve kapunk meg és csata esetére, az itteni gyenge megszállás miatt nem szabad, hogy a lőszer kifogyjon, mert különben nagy veszély keletkeznék.

Kérem, hogy szakadatlanul szállítsanak nekem lőszert mindaddig, míg azt nem mondom, hogy elég.

1917 március 10.

József főherceg, vezérezredes s. k.“

„Hideg, ködös idő, fönt hóvihar! Mackensennél 10 fok a „meleg; a Putna kiöntött. Ober-Ostnál északon két helyen gázt „fújtak az oroszok; 12 könnyű gázmérgezés fordult elő.“

Jelentések.

Az 1. hadseregnél időközönként élénk ellenséges tüzérségi tevékenység volt a Casinu- és Ojtoz-szakaszon, az állások ellen a Magyaroson, a Csobános-völgy két oldalán és a Trotusu völgyétől délre.

A Lapos-tető ellen indult gyengébb ellenséges támadás meghiúsult. Gyengébb osztagok közeledő kísérletei a Csobánosvölgyétől délre és a Muntele Faltueanun (⌖ 1244) eredménytelenek voltak.

Magyarosi veszteségünket a 39. honvédhadosztály hibásan jelentette. Valójában halottakban egy tisztet, 37 legényt, sebesültekben 3 tisztet és 191 legényt vesztettünk.

A 7. hadseregnél tegnap az esti órákban élénk ellenséges löveg- és aknavető-tevékenység volt az I. hadtest déli szárnya ellen.

Ma élénkebb a lövegtűz az I. hadtest közepe és jobbszárnya és a Woronienka két oldalán[1] levő állások ellen.

Paschen német tábornok visszatért Borsára és újra átvette a német 1. gyaloghadosztályt; Puchalski tábornok a 12. had-

[1] A Tatár-hágótól közvetlen délkeletre.

osztály részeit, Schirei tábornok pedig a mestecanescii szakaszt vette át.

A magaslatokon sokhelyütt havazik és 9 fok a hideg ; lejjebb tiszta a látóhatár.

A Gerok-seregcsoport megerősítéséül egynéhány üteget utalt ki az 1. hadseregparancsnokság. Megérkezésük után Gerok 66 üteggel fog rendelkezni.

A 7. hadsereg beküldötte a hadseregarcvonalparancsnokság rendeletére készült hadtest- és hadosztálytudósításokat, (1023. Op. szám.) melyeket az alábbi megjegyzésekkel adtam vissza :

„A 7. hadseregparancsnokságnak (Kivonatos : 1023. Op. szám).“

A hadtestparancsnokságok és a 16. gyalogdandár tudósításait visszaküldöm.

Állásszemléim alkalmával az volt a benyomásom, hogy a vezetők és a csapatok nagy nehézséggel küzdve, dícséretes szorgalmat fejtettek ki.

A mai fegyver hatását ismerve, jogosan reménylem, hogy csapataink a jól megerősített állásokban fölényes erejű támadást is vissza tudnak verni.

Számolva a jövő harcokkal, tovább kell dolgoznunk.

Az állásszemlénél feltűnt hiányokra a helyszínén felhívtam a zászlóalj- és századparancsnokok figyelmét.

Nagyon célszerűnek találtam a közvetlenül az arcvonal mögött készült lőtereket és az ott naponta folyó lőgyakorlatokat. Ahol ilyen lőtér még nincs, azonnal készíteni kell.

A 7. hadseregparancsnokságnak ebben a rendelkezésében látom azt a gondoskodást, mely a harckészséget biztosítja.

A 22. tartalék-gyalogezrednél igen célszerű fedezékeket láttam, a tábori őrsök és figyelő őrszemek részére, amelyek egyrészt az időjárás ellen nyujtanak védelmet, másrészt az olyan nehezen pótolható emberanyagot is megkímélik. Ezt a példát mindenhol követni kell.

Teljes elismerésemet és dícséretemet fejezem ki a 34., 117. és 40. honvédhadosztálynak. Ezek a természeti nehézségeket sikeresen leküzdve, kiváló eredményt értek el. Mind a három hadosztály valamennyi parancsnokának és csapatának meleg köszönetemet küldöm.

1. Nem azonosíthatom azonban magamat egy cseppet sem azzal a felfogással, hogy az állásokat csak ideig-óráig tarthatjuk meg.[1]

Az első állást okvetlenül védeni kell ; a második állás védelmére csak akkor kerülhet a sor, ha az ellenség az első állásból visszaszorítana. Ahol a helyzet megengedi, sokkal jobb, ha a harcállás fokozatos előretolásával egy első állást teremtünk úgy,

[1] Kőrösmezőnél a 2-ik állást akarják védeni.

hogy a mostani harcállás 2. állássá váljék. Valamennyi harctéren azt tapasztaltuk, hogy olyan állásokat is meg lehet védeni, amelyekbe az ellenség fölülről belát. A védelem még akkor is lehetséges, ha sokkal súlyosabb ágyútüzet kapunk, mint aminőre el voltunk készülve.

2. Arra kell törekednünk, hogy a most teljesen összekavart és más csapatok közé beékelt csapatrészeket hovátartozásuk szerint gyüjtsük ismét össze.[1]

Csak teljesen megbízhatatlan csapatoknál szükséges és megoko t, hogy megbízható csapategységeket állítsunk soraikba.

3. Az első állás mélységbe való tagozásának szükséges voltáról, már február 2-án kelt 599. számú intézkedésemben nyilatkoztam. Különösen ott van erre szükség, ahol a harcállás a terep természete folytán nem igen erős. Itt reteszállások építése is elengedhetetlen.

A XI. hadtestnél meg kellene fontolni, hogy a 307. honvédezred szakaszának nem lehetne-e hatásosabb tűzvédelmet nyujtani azzal, hogy a szomszédos szakaszokban néhány oldalozó üteget tolunk előre.

4. A XI. hadtest egyik szakaszában hangoztatott elvvel, hogy a közelharceszközöknek hátul fekvő körletekben van a helyük,[2] egyetértek, de csak abban az esetben, ha az összes közelharceszközök az első állás elé hatnak.

Ellenkező esetben az erők szétforgácsolását okoznák, ami mai viszonyaink között meg nem engedhető, mert felesleges erőnk nincs.

Az I. hadtestnél, a tartalékok által az 1-ső vonal mögött fekvő 200 méteres vonalnak és a reteszállásoknak helyes megszállására sűrűn tartott gyakorlatoknak, egy emberben sem szabad kétséget támasztani arra, hogy megtámadás esetén valamennyi tartaléknak az első vonalban kell harcolnia.

5. Találtam olyan őrszemeket és tábori őrsöket is, melyek nem voltak beásva. Valamennyi biztosítóosztagnak, mely nincs mozgó járőrszolgálatban, be kell magát a talajba ásnia.

Ha a biztosítóosztagot az első állásba vonjuk vissza, az előtérepről a harcállásba vezető futóárkot biztosan le kell zárni.

6. A járőrszolgálatot fokozni kell. A 16. gyalogdandárnál az idevágó intézkedések igen jól beváltak.

7. A szélvihar némely helyen a harcállás előtt 50—100 méter szélességben kidöntötte a fákat. Ezt akadályul kell kihasználni, úgyhogy az ágakat és törzseket összedrótozzuk.

Egyáltalában arra kell törekedni, hogy a természet nyujtotta előnyt ki is használjuk arra, hogy leghatásosabb tüzünkben lassítsuk meg az ellenség előrejutását.

[1] 24. vadászzászlóalj.

[2] Az említett szakaszban az aknavetők fele és az összes gránátvetők a 2-ik állásban vannak beépítve.

8. Láttam olyan ütegeket, melyek nagyon közel vannak a harcállás mögött és nincsenek drótakadállyal védve, az ellenséges vállalatok ellen. Ezen feltétlenül változtatni kell. Az ütegeknek meg kell adni azt a lehetőséget, hogy helyi betörés esetén pillanatnyilag védhessék magukat.

9. Az I. hadtestnél egy lövésztörzs szervezését és a 40. honvédhadosztálynál az ütközetvonathoz tartozó legénységből — szükség estére — századok alakítását igen célszerűnek látom.

10. Ha jól emlékezem, a 40. honvédhadosztálynál láttam, hogy a parancsnok, jelentések továbbítására küldöncváltóállomásokat rendeztek be, födözékekben elhelyezve, arra az esetre, ha minden más összeköttetés megszakadna.

A tudósítások nagy része hangsúlyozza a gyalogság és tüzérség közötti összeköttetés nagy nehézségét az erdőben, ha se telefon, se fényjelzés nincs. Arra azonban a tudósítás nem terjed ki, hogy ködben és éjjel stafétaszerű futárküldönc összeköttetést kell szervezni.

A tüzérségi távbeszélőhálózat fejlesztésére a legnagyobb gondot kell fordítani, hogy a tüzérség az eddigi, amúgy is túlterhelt távbeszélővonaltól függetleníthesse magát.

A 117. és 34. gyaloghadosztály zárótűzkörletében hézag van ; ezen segíteni kell.

Ha a felriasztás gyorsításáról van szó, a vezetők és a csapatok leleményességének és önállóságának útjában semmi sem áll ; a gongjelzés és az autósziréna nagyon bevált. Megfelel a rögtönzött harangjelzés is, úgyhogy a figyelőőrsök a fedezékben elhelyezett srapnellhüvelyeket dróttal huzigálják.

11. A közelharceszközök kezelésében való kiképzésre fokozott figyelmet kell fordítani.

12. Javasoltam, hogy a tüzérség több karabélyt kapjon. Addig is fel lehet használni a vonatlegénység karabélyait.

13. A lőszer és a világítótöltények mennyiségére az újonnan kiadott határozványok irányadók ; igényléseknél ezekkel már számolni kell. A megszabott állomány elérése végett takarékosságot ajánlok.

14. A 30. hadosztály 150. számú népfölkelő zászlóaljánál, 550 méteres arcvonalterületen, csak egy világítópisztoly van. Jelentse, hogy kit terhel ez a mulasztás.

15. A Kárpát-hadtest egy repülőszázadot kér ; a hadseregparancsnokság teljesítheti ezt a kérést, ha a 40. számú repülőszázad megérkezett.

A XXV. tartalékhadtest kérelme, különleges tüzér-repülőosztagok híján, nem teljesíthető ; azonban minden repülőszázadnál vannak különlegesen kiképzett tüzérközegek.

16. Arra kell törekedni, hogy a védelmi szakaszok mögött fürdők készüljenek ; különösen a 30. hadosztálynál van erre szükség. A fürdők és a tetűirtó intézetek közvetlenül az arcvonal

mögött legyenek, hogy a csapatok mindenkor nehézség nélkül használhassák őket.

17. Az állandó távbeszélőhálózat kiépítése után felszabadult anyagot nem kell beszolgáltatni, hanem a magasabb parancsnokságok és csapatok megszabott állományának kiegészítésére kell fordítani.

18. A hadsereg parancsnoka tartsa szemmel a 30. hadosztálynál szükséges útépítést, ahol erre még nem intézkedtek.

19. A hadseregarcvonalparancsnokság a tábori vasúti szállításvezetőséghez fordult, hogy a bethlen—óradnai vasútvonalon a forgalom megjavuljon.

20. A hegyi felszerelés és a málhásállatok kiegészítésére állandóan gondolni kell.

A hadseregparancsnokság a tudósításokban foglalt részleteket saját hatáskörében szabályozza.

József főherceg, vezérezredes s. k."

(A 1023. Op. számú intézkedésemhez csatolt határozványokat a *25. számú melléklet* tartalmazza.)

Március 11.

„Vilmos német császár azon kérdést intéztette hozzám, „hogy nem kívánnám-e megtekinteni a német nyugati frontot? „Ha igen, akkor szívesen lát ott. Legalkalmasabb pillanatnak „tartja, ha április első napjaiban jövök oda, mert az Oroszország- „ból kapott megbízható kémjelentések szerint a nagy orosz táma- „dás nem fog április vége előtt megkezdődni. Egy hét alatt pedig „annyit nézhetek ott meg, hogy teljesen tájékozva leszek. Ha aka- „rom, úgy Valenciennesből kezdhetem kirándulásaimat e hó „30-án. Minden másról gondoskodnak. A nagy visszavonulást az „új állásokba megnézhetem, mert ez a háborúnak egyik leg- „jelentősebb eseménye lesz. Nagy hálával fogadom el a meg- „hívást és ha királyom megengedi, el fogok menni."

„Úgy látszik, hogy az oroszok beletörődtek a Magyaros „elvesztésébe."

„Tegnap a 7. hadseregnél az 59. hadosztály és szomszédjai „ellen nagyon heves lövegtűz volt és két megfigyelő léggömb „volt a magasban. Ugyanott éjjel is a szokottnál élénkebb volt „az ellenséges tűz. Helyenkint nagy a havazás és hóvihar. Az „1. hadseregnél nincs semmi különös újság. A Batca Neagrától „(△ 1243) keletre egy orosz szakasz támadott, de megsemmisült. „Egész hadseregarcvonalamon enyhe ellenséges lövegtűz volt."

Estefelé a lövegtűz, a Dealul Vinat és a mestecanescii állásaink ellen, megélénkült.

Úgy látszik, hogy az ellenség most a Mestecanescire nehezedő nyomást csökkenti és az I. hadtest jobbszárnya ellen készül támadásra.

A 7. hadseregtől kívánt helyzetbírálat így hangzik :

„Az időközönként erősebb lövegtűzön kívül, semminemű jele sincs annak, hogy az ellenség legközelebb támadni akarna. Egyes orosz foglyok azonban azt állítják, hogy az orosz támadás küszöbön áll." 1213. Op.

A 7. hadseregparancsnokság tartalékai : Borsán a 16. tábori vadászzászlóalj ; a német 1. gránátosezred Jakobenyben, ugyanott a 100. gyalogezred egy zászlóalja.

Hadtesttartalékok : a 15. tábori vadászzászlóalj és a kombinált honvédzászlóalj Kirlibabanál.

A 450 kilométer kiterjedésű hadseregarcvonal[1] 12 osztrák és magyar, részben meg nem mozdítható légvédelmi lövegszakasszal rendelkezik. Az itt volt összes ilyen német lövegeket elvitték. Amazok megerősítése május közepe előtt nem várható.

Bárha az eddigi csekély ellenséges repülőtevékenységgel szemben a légi védelem elegendőnek látszik, mégis a legközelebbi időben az ellenséges légi tevékenység fokozódása várható, ami kívánatossá teszi légvédelmi lövegszakaszaink szaporítását. Erre vonatkozólag Seeckt tábornok a német legfelsőbb hadvezetőségnek előterjesztést tesz. (1214. Op.)

Március 12.

„Az angolok Bagdadot elfoglalták !"

„Arcvonalamon lövegtűz, a 40. honvédhadosztálynál élénk „aknavetőtűz. 16 fok a hideg. Az egész keleti arcvonalon, az „Északi-tengertől a Fekete-tengerig fokozott harctevékenység. „A Dniester és a déli folyók jege kezd olvadni. Az egész arc-„vonalon föltűnően élénk a repülőtevékenység. A lövegtűz min-„denütt jelentősen fokozódott. Helyenkint egyes új ütegek lövik „be magukat. Kémjelentések szerint 60 újonnan fölállított orosz „hadosztály indult meg az arcvonal felé ; sok új tüzérséget is „helyez állásba. Mintha a nagy orosz támadás nem is volna olyan „nagyon messzejövőben. Az ellenség csapatait váltogatja, mi „pedig soha ! Így is volt mindig ! Majd csak a történelem ítél „igazságosan és megállapítja, hogy milyen hátrányos volt a mi

[1] Légvonalban.

„helyzetünk és milyen emberfölötti volt a mi derék csapataink „teljesítménye."

Jelentések és intézkedések az 1. hadseregnél:

A déli órákban időközönként kölcsönös élénkebb tüzérségi tevékenység volt a Sorsich-szakaszon; Litzmann-csoportja ellen mérsékelt, a XXI. hadtest ellen kissé élénkebb zavarótűz volt. Agasutól nyugatra erős ellenséges járőröket vertek vissza.

Az 1. hadsereg jelenti, hogy a 24. hadosztály állásának megjavítása és vonalának megrövidítése végett, a Csobános völgyétől északra, nagyjában a Sólyomtar (△ 1343) 788-as román Cordonőrs vonalát[1] szándékozik elfoglalni. Nincsen szüksége újabb erősítésre. A hadseregparancsnokság kijelenti, hogy ezzel a szándékkal egyetért.

Elismerem a 24. hadosztály támadókedvét és abban az esetben, hogyha a vállalkozás a rendelkezésre álló eszközökkel sikeresen végrehajtható, egyet is értek szándékával. De éppen ebben a szakaszban kell számolni az ellenség fokozódó figyelmével és csapatainak megerősítésével. Semmi esetre se szabad a támadásnak kudarccal végződnie és a Magyaroson éppen most elért eredmény erkölcsi hatását megint lerontania.

Utasítom a hadseregparancsnokságot, hogy a támadást csakis elegendő tüzérségi és aknavető támogatással szabad végrehajtani, hacsak a biztos siker meglepő rajtaütéssel ki nem vívható. Fölszólítom a hadseregparancsnokságot, hogy a tervezett vállalkozás eshetőségeit behatóan vizsgálja meg és jelentést küldjön nekem. (1220. Op.)"

7. hadsereg. A Tatarca (△ 1547) szakaszon egész éjjel, rövid megszakításokkal, élénk kölcsönös aknavető tevékenység, nappal egyes helyeken mérsékelt lövegtűz volt. A Dealul Comanon (⊹ 1726) és a Wizna prelukán (⊹ 1129) erős aknavetőtűz volt. Különben a 30. hadosztály egy járőrének eredményes előtörését leszámítva, nem történt semmi. A Dorna-Watra—Smotrec (△ 1896) arcvonalrészen szokatlan és élénk repülőtevékenység volt.

Március 13.

„Derült, hideg az idő; a hegyekből megint 20 fok hideget „jelentenek. Hála istennek, kevés fagyás van, amióta kierőszakol-„tam, hogy a legénység meleg kapcát és megfelelő bakancsot, „az őrségek pedig halinacsizmát kapjanak. Így most válthatnak „lábbelit és száraz lábbal elkerülik a fagyást. Ha már az első „kárpáti télben is így cselekedtek volna, az emberek tízezreit „kímélhették volna meg."

[1] A Csobános-völgyében.

„Az oroszoknál súlyos hagymáz-járvány van, ami nagyon „komoly veszélyt jelent, mert a foglyok magukkal hozhatják. „A legszigorúbb óvintézkedéseket teszem meg."

„Föltűnő, hogy több francia repülőgép kering ma az arc- „vonal fölött."

„Valamennyi nagy folyón megindult a jégzajlás; így a „Dunán is."

„Szerbiában mindjobban terjed a fölkelés. Albániában a „franciák támadásba fogtak."

„Nálam rendes harctevékenység. Délig változó erejű löveg- „tűz, a 40. honvédhadosztály előtt az ellenségnél fölváltás volt. „Rendkívül élénk a légi földerítés, mint már mondtam, francia „gépek is jöttek. Ennyi repülőt itt még sohasem láttak."

„Az ellenség Dorna-Watra és Kirlibaba között készül vala- „mire. Több kötött léggömb lebeg a magasban. Állásaiban igen „nagy a nyugtalanság. Új ütegek lövik be magukat, a régi ütegek „pedig igen élénken és állandóan tüzelnek. Az ellenség vonatszámra „hoz csapatokat — tüzérséget is — Kimpolungra és sok onnan „keletre eső állomásra. Ezek a csapatok egyenesen az arcvonalra „mennek."

„Annyi bizonyos, hogy megfelelő tartalékom nincs és a fő- „parancsnokság nem is fog adni, hacsak akkor nem, mikor már „késő. Ezalatt az orosz gyülekezik és az én helyzetem mind nehe- „zebbé válik. Mit csináljak? . . . Nem tehetek mást, mint azt, hogy „már amúgy is türhetetlenül gyenge arcvonalamat még jobban „gyengítem, hogy legalább egy kis mozgó tartalékot teremtsek. „Mindezt jelentettem. Sapienti satis est!"

Böhm-Ermollinál aknákat robbantottak a mieink.

Az erős mozgás kelet felől, Kimpolung vidékén és az ellenséges tüzérség fölvonulása velem szemben, az élénk légifölderítés és a hirtelen föllépett — egészen Gurahumoraig visszanyúló erős légi zárlat — arra kényszerít, hogy ellenséges támadás lehetőségével számoljak, annál is inkább, minthogy hézagos légifölderítésem nem tud világos képet adni.

Ennélfogva a 7. hadseregparancsnokságnak ezt a parancsot küldöm:

A repülőfelderítés eredménye szerint majdnem egészen biztosan számíthatunk nagyobb ellenséges erő közeledésére Kimpolungon át; ezzel függhet össze az ellenség fokozott repülőtevékenysége is. Nem tehető föl, hogy ezek a rendszabályok

védőjellegűek volnának, sőt inkább számítanunk kell a küszöbön álló ellenséges támadásra.

A védelmirendszabályokat újból felül kell vizsgálni. Elő kell készíteni az erősítésre szolgáló ütegek odahozatalát más arcvonalrészekről, beállításukat is szabályozva. Biztosítsa a lőszert; ellenőrizze a tüzérségi parancsadás beosztását és a zárótűz szabályozását. Vizsgálja felül az utászműszaki előkészületeket, az akadályanyag készentartását, a kézigránát pótlását, stb. A híradóhálózatot szükség esetén tökéletesítse. Készítse elő a tartalékok gyors eltolását, fontolja meg beállításukat az arcvonal különböző pontjaira. A hadseregparancsnokság gondoskodjék a vezetés és a tüzérségi védelem egységes voltáról, a hadtest- és hadosztályszakaszok belső határain. Ajánlom, hogy a hadseregparancsnokság küldjön ki tudósító tiszteket a fenyegetett arcvonalrészekre, akik állandóan jelentsenek." (1251. Op.)

A hadseregfőparancsnokság kiutalta nekem a 40. számú repülőszázadot, amely Besztercére érkezett. Ennélfogva most már a 7. hadsereg minden hadtestének van egy repülőszázada.

Hírek az ellenségről.

Szökevények vallomása megerősíti, hogy a 3. turkesztáni lövészhadosztály az Ojtoz-szorostól északra, az orosz 49. hadosztály[1] a Piricske-hegy (△ 1324) és a Trotusu-völgy között, a 48.[1] a Trotusu-völgytől északra van.

Az orosz 26. gyaloghadosztály a Neagra-völgytől délre áll.

Az orosz 65. hadosztályt az orenburgi kozákhadosztály váltotta fel.

Az orosz 64. hadosztály arcvonala mögött, repülőmegfigyelés szerint, hat zászlóalj és egy tarackosüteg ment Breazaról az állás felé. Valószínűleg az orosz 166. hadosztály 661. és 662. ezrede volt.

Repülőfelderítésünk ezt állapította meg:

Pozorittáról nyugati irányban egy lovasszázad és nyolcvan szekér haladt.

Kimpolungnál három zászlóalj táborozik; két lovasszázad, 250 szekérrel, keletről útban volt.

A vasúti állomáson nagy mozgolódás észlelhető, négy mozdony és 200 vasúti kocsi áll ott. A kimpolungi vasúti állomás előtt két üteg, a város keleti és nyugati kijáratánál egy-egy légvédelmi üteg áll.

Wama és Kimpolung között élénk a forgalom. Wamánál valamennyi baraktábor tele van; a telephelyen 180 lőszeres kocsi táborozik. A faluban légvédelmi lövegek állanak.

[1] XXIV. hadtest.

Buschkojáról Wamára két zászlóalj és 500 szekér ment. Buschkojánál valamennyi telephely tele van; az állomáson 180 vasúti kocsi áll.

Gurahumorán valamennyi barak és telephely tele van; a vasúti állomáson élénk a forgalom, a városban légvédelmi lövegek állanak.

Gurahumoráról Pozoritta felé három vasúti vonat közlekedett.

Március 14.

„Talán megint húsvéti csata készül, mint 1915-ben? Majd „akkor ad nekem a hadseregfőparancsnokság tartalékot, ha arc-„vonalam már be lesz nyomva és az a tartalék, mely ennek meg-„akadályozására elegendő lett volna, a helyreigazításra korántsem „lesz elegendő. Valami nagy szerencsétlenségtől ugyan nem tartok, „de azért igen kellemetlen meglepetés érhet a mai körülmények „között, melynek jóvátétele rengeteg vérbe kerül majd."

„Kis tavaszi virágokat és az első barkákat láttam ma! Olyan „örömem tellett bennük, mint hajdan gyermekkoromban. Mikor „jön a mi béketavaszunk? Nem is merek rá gondolni."

„Kimpolungra és a többi közvetlen közelben levő állomásra, „tegnap szakadatlanul érkeztek ellenséges csapatszállítmányok és „onnan nyugat felé meneteltek! Itt nemsokára igen nagy ellen-„séges erő lesz együtt. Ma, a rossz légköri viszonyok miatt, Kim-„polung vidékét nem lehetett jól megfigyelni; csak egy repülőnk-„nek sikerült a Kárpátokon átjutnia, de ez is csak egy 400 szekér-„ből álló oszlopot tudott megállapítani."

„Nagyon haragszom egy ostoba budapesti pletyka miatt, „mely szerint arcvonalamat Gyergyótölgyesél áttörték, 60.000 „emberemet elfogták; Csik- és Háromszék orosz kézre jutott. Leg-„jobban szeretném azokat a ....., akik ezt terjesztik, egy „kicsit a lövészárokban észretéríteni; egy kis puskaporszag nem „ártana nekik!"

„A Tatárhágón az orosz tüzérség élénken lőtte fényszóróimat. „Ott élénk aknavetőtűz is volt. Az I. hadtestnél az ellenséges tüzér-„ség estig belőtte magát. Az orosz állásokban szokatlan lárma van, „több helyen „zivio" kiabálás, hurázás mellett a levegőbe lövöl-„döznek. Forradalom volna náluk? ....."

„A Gergő-féle nagy kórházat meglátogattam és szegény sebe-„sültjeim megható ragaszkodásának számos jelét láttam."

„Ma hat napra a 31. hadosztályhoz akarok kimenni, hogy

„állásait végigjárjam. Ha közben csata kezdődnék, akkor úgyis „visszahívnak."

A 7. hadseregnél az élénk harctevékenység tovább tart. Az ellenséges tüzérség fokozottan lövöldözi a Mestecanesci (△ 1292) és a Valeputnai szakaszt.

Az I. hadtest előtt az ellenség mozgása megszűnt.

A Kárpát-hadtestnél az ellenség lövegtüze fokozódott; különösen a német 1. hadosztályra. A Dealul Coman (◇ 1726) magaslatot orosz aknavetők lőtték. A Tatár-hágót a német XXV. tartalékhadtestnél az orosz tüzérség fényszóró-világításnál lőtte.

A XI. hadtesthez küldött összekötőtisztem jelenti, hogy a XI. hadtest nem hisz a vele szembenálló ellenség megerősödésében. Úgy véli, hogy az ellenség mozgása csak fölváltás lehet. Az odaszállított tüzérség valószínűleg az újonnan fölállított 166. hadosztályhoz tartozik és az ellenség élénk repülőtevékenysége ellenrendszabály a mi hasonló tevékenységünkkel szemben! Mindamellett helyi jellegű támadást lehetőnek vél, de ezzel szemben elég erősnek érzi magát.

Habár nincs újabb jele annak, hogy az ellenség friss erőket állít be és bár a mi hézagos légifölderítésünk kevéssé megbízható, mégis az orosz támadás lehetőségének ellenkezője nem volt megállapítható.

A sok tüzérség — részben nehéz lövegek — idehozatala, különösen pedig az erős orosz légizárlat óvatosságra int, mert légifölderítésünk nem tudott eléggé bepillantani az ellenség viszonyaiba.

Ennélfogva föltétlenül szükségesnek látom, hogy a támadás elhárítására a legalaposabban elkészüljünk, bár annak iránya még nem ismerhető fel. Még a legkisebb kudarcot is okvetlenül kerülnünk kell. Ilyesmi eddigi tapasztalataink szerint vajmi könnyen bekövetkezhetik.

A légifölderítés különböző értékelése a hadseregarcvonalparancsnokságnál és a XI. hadtestparancsnokságnál azt mutatja, hogy a légifölderítés a kisebb változásokat az ellenségnél nem tudja megállapítani és hogy fontos esetekben a hadseregarcvonalparancsnoksághoz befutó összefoglaló jelentések se elegendők, mert a légifelderítés részletes megfigyelésre nem képes.

Ennélfogva mind a két hadseregnek megparancsolom:

az ígérkező, repülésre előnyös időjárással számolva, újból utalok a repülőfölderítés fontosságára, hogy az ellenség szándékát fölismerhessük.

Legfontosabb az ellenség állásépítése, a közlekedés és a megszállás. E mellett azonban még a legkisebb jelenség is fontos. Az ellenség magaviseletének minden változása vonalai mögött, annak méretei és gyorsasága, értékes lehet. Hogy ezeket fölismerhessük, az egész terepet rendszeresen, szabályosan meg kell

figyelni, továbbá helyesen értékelni és gondosan összeállítani a megfigyelés eredményét (vázlatok, összeállítások). Ezt a megfigyelést nem szabad különleges föladatokkal megzavarni. Fényképfölvételek előterjesztése mellett, a repülőmegfigyelőket személyes jelentésre kell utasítani (telefon, vagy élőszó). Megfelelő nyilvántartás legyen úgy a repülőszázadoknál, mint a hadtestparancsnokságoknál, saját szakaszukra vonatkozólag, hogy változások esetében se szakadjon meg a munka.

E hó 20-án, azután minden tizedik napon, minden változást összefoglalva kell az alábbiakra vonatkozólag jelenteni :

1. Ellenséges repülők :
   a) repülőterek, repülőgéphangárok, léghajóhangárok,
   b) ellenséges repülőtevékenység, mérete és iránya, zárórepülés, bombavetés,
   c) megfigyelés léggömbből,
   d) repülőgépminta, új minták megjelenése.
2. Vasút-, út- és hídépítés.
3. Állandó megszállás.
4. Az ellenséges állások, hátsóállások, barakok, gyakorlóterek építése.
5. Repülőelhárítás, légvédelmi lövegek.
6. Támadásra előnyös célok bejelentése.

Minden nap jelentsék nekem a csapatmozgásokat, a vasúti és szekérvonat-közlekedést, a csapatszállításokat, a vasúti állomásokon levő rendesnél több vasúti kocsit, továbbá jelentsenek az 1—6. pontra vonatkozólag minden fontos és föltűnő eseményt. A jelentések olyan behatóak legyenek, hogy tökéletes képet alkothassak belőlük magamnak. (1265. Op.)

Hogy az alparancsnokokat állandóan és tervszerűen foglalkoztassam és előkészítsem az esetleges ellenséges támadás visszaverésére, emlékiratok szerkesztését rendeltem el az arcvonal egyes szakaszainál. (Lásd az Op. 1269. számú rendelet *26. számú mellékletén.)*

Az ellenség repülőtevékenysége utóbbi időben nagyon fokozódik. Az oroszok a mi gépünknél gyorsabb Morane Parasol, új kétfedelű Nieuport és más újabb rendszerű repülőgépet használnak.

Hogy a levegőben legalább is egyensúlyt teremtsünk, a hadseregfőparancsnokságtól olyan újrendszerű repülőgépek gyártását kértem, melyek 180—200 kilométer sebességgel repülnek és legalább két géppuskájuk van.

Azt is javasoltam, hogy az 5., 6., 8. és 10. lovashadosztályt szállítsuk le a lóról és lovaikat a tüzérségnek adjuk át.

Minden gyalogosított-lovashadosztály két ezredet,[1] továbbá egy 8 géppuskával rendelkező géppuskás-századot, egy gyalogsági

[1] Egyenként négy gyalogszázad.

ágyússzakaszt, egy műszaki századot és egy távbeszélőszakaszt alakítana.

Tüzérségük három ágyúsütegbe és egy tarackosütegbe alakulna ; minden ütegben 6—6 ágyúval, vagy tarackkal. (1268. Op.)

Gyergyóditró, március 15.

„Oroszországban, úgy látom, az Isten kijelölte a béke útját ! „Ott forradalom van, Szentpétervárott lázadás. A minisztereket „mind letartóztatták, 12 duma-tag ragadta magához a hatalmat. „50.000 katona, Szentpétervár egész helyőrsége, a forradalomhoz „csatlakozott. Engelbert képviselőt Szentpétervár parancsnokává „nevezték ki. Három nap óta megint rend van. Ezt kétlem ! Hasse „kapitány, az én német hírszerző tisztem, minden kétséget kizá- „róan megállapította, hogy az egész gárdahadtestet kivették az „arcvonalból, és a lehető leggyorsabban Szentpétervárra szállí- „tották."

„Reggel 6 óra 30 perckor indultam Gyergyóditróról automo- „bilon. A keleti kijáratnál, az ottlevő 69-es zászlóaljat megszem- „léltem ; ott találtam a derék Molnár zászlótartó őrmestert, aki „Pričinovićnál, 1914 augusztus 19-én a szerbek elől megmentette „a zászlót. A tiszteket mind, a legénység nagyrészét a háború kez- „detétől ismerem s nagy örömmel látom őket."

„Innét Horváth vezérkari századossal a Putna-völgyébe[1] „mentünk automobilon, egészen Hágótőaljáig, hol a 31. hadosz- „tály parancsnoka, Lieb tábornok, jelentkezett és kért, hogy ne „folytassam automobilon utamat, mert a Hegyesen (△ 1505) levő „oroszok igen jól látnak ide és minden automobilra tüzérséggel „lőnek. Ennélfogva egy bricskára szálltunk és Horváth századossal „így folytattam utamat az erősen leplezett műúton, be a Somlyó völgyébe. Jobbkézt a fölségesen szép sziklás Vithavas (△ 1589) „mint egy hatalmas kőkorona emelkedik ki az erdős hegyek közül. „A 32. ezred ütközetvonatának deszkából és fenyőtörzsből épült „szép szállásait elhagyva, a 72. könnyű tarackosezred egyik üte- „génél elhaladva, egy még munkában levő keskeny, meredeken „kígyózó ösvényen, vegyes bükk- és fenyveserdőben, föllovago- „lunk a Somlyósarokra. Szép ősfák állanak ott, melyek alatt a hó „gyorsan elolvadt s már sokhelyütt az anyaföld is látszik. Rothadó, „penészes lombot kis zöld hegyek böknek keresztül és emelnek

[1] Gyergyótölgyesnél torkolik be a Tölgyes-völgyébe.

„részben föl; imitt-amott egy egész kicsiny levélke kezdi óvatosan „kinyitni kis zöld tenyerét ; tőzikék lassan tolják ki tiszta kis bim-„bójukat. Üdvözöllek benneteket szeretett kis barátaim, a tavasz-„nak merész kis hirnökei ! Harmadszor látlak ebben a rettenetes „háborúban, megindult szívvel nézve benneteket, mint fakadtok „és a sokat kínlódott emberi szívben veletek együtt ébred a remény! „Tán utóljára látom ebben a háborúban a tavaszodást s látlak „titeket ébredezni ? — Nem vagytok-e a szeretet hirnökei s az „újra éledő remény ? Üdvözöllek, mert enyhülést hoztok szeretett „vitézeimnek, akik olyan nagyon sokat szenvednek s olyan csodá-„latosak a tűrésben."

„Fönt a 32. ezred parancsnoka jelentkezett ; megnéztem a „menázsikat s a konyhákat. Ezután rövid, szivélyes beszédet mond-„tam vitézeimnek és húsznál több derék 32-őst díszítettem föl „vitézségi éremmel, közöttük több ismerőst is. Örömem telik két „baka elbeszélésében, hogy 1914-ben augusztus 23-án, a nagy tűz-„ben voltak Šabacon, midőn kimentem a város szélére. Mindakettő „megsebesült azóta. Emlékszem is a derék Novinszki Ferenc káp-„lárra, csak kissé megviselte a sok viszontagság és mély barázdákat „szántott ifjú képébe a háború temérdek nyomorúsága."

„Az ezredparancsnokságnál, a festői fekvésű barátságos fa-„házikóban villásreggeliztünk, azután kimentünk a Paltinis tetőre „ (◇ 1339), az állásokba. Mindenütt öreg fenyvesekben huzódnak „vonalaim. Két messze előretolt táboriőrshöz is elmentem ; ezek-„nél nagyszerűen oldalozó géppuskák vannak fölállítva és mind-„egyik erős támponttá van kiépítve. Ajánlom, jobbanmondva „meghagyom az ezredparancsnoknak, hogy ezt a két erős tám-„pontot most lövészárokkal kösse össze és tegye első vonallá. „Minden méterért, melyet a magyar földből visszanyerünk, vagy „attól tovább toljuk el az ellenséget, hálát kell adni az Istennek. „Az állások még rendkivül hiányosak és sekélyek, de derék 32-eseim „bizonyára hamarosan kitünően ki fogják az egészet építeni. Hiszen „csak igen rövid ideje vannak itt. Igen sok vitézemmel beszéltem „és rejtekhelyeiken fölkerestem őket. A 105. gyalogezred balszár-„nyáig, a 62-es zászlóaljig, végigjártam az állást a tűzvonalban. „Alig hallottam egy pár gránátot sustorogni és reccseni, pedig, a „jelentések szerint élénk szokott itt lenni a tűz. Délután 4 órakor „tértem vissza az ezredparancsnoksághoz, hol a föntemlített hiva-„talos jelentést kaptam a szentpétervári forradalomról. Lemenet

„egy honvédüteget szemléltem meg s ott azt a derék káplárt lát-
„tam viszont, kinek hős keblére a Monte San Michelen sajátkezűleg
„tűztem föl a nagy ezüst vitézségi érmet, mert a legrettenetesebb
„pergőtűzben husszor egymásután kötötte újból össze egy délelőtt,
„a széjjellőtt telefondrótot. Telefonon értesítettem még aznap,
„hogy az I. osztályú vitézségi érmet adományozom és pár nap
„mulva magam vittem ki neki a Monte San Michelere!"

„A 7. hadsereg nagyon élénk lövegtüzet jelent. Az 1. hadse-
„regnél kevésbé erős a tűz. Egész nap 5—6 fok a meleg. Eső és
„hó vegyesen esik. Mindig az orosz forradalomra kell gondol-
„nom! . . . . ? . . . ?"

A románok Tirgul Frumoson átszervezték 3. gyaloghad-osztályukat, mely[1] Roman Bacau, Balca városokon át, Verdeara ment és felváltotta a 12. gyaloghadosztályt, mely Bacaura ment.

A román 3. hadosztályból a 2. vadászzászlóalj, melyben 10 francia géppuska van, Racoasanál, a 4. és 22. ezred Marastinál áll az arcvonalban.

A román 1. hadsereget Észak-Moldvában, Vasilescu tábornok parancsnoksága alatt, állítólag újból átszervezik; április 14-én megerősíti a román arcvonalat és támadásra indul.

Gyergyóditró, március 16.

„Óriási északkeleti vihar; 18 fok hideg. Hihetetlen nagy
„havazás és hóförgeteg; így még sohasem láttam havazni; nem
„látni tőle 5 lépésre."

„Reggel 6 óra 45 preckor automobilon Hágótőalja felé indul-
„tam. Átláthatatlan tömegekben kergeti a vihar a havat s az út-
„széli kerékvetők és kis halmok mögött, élesre köszörült hosszú
„hófuvatagokat épít. Úgy néznek ki ezek, mintha a tenger hatal-
„mas hullámai dermedtek volna meg és váltak volna hóvá. Auto-
„mobilom minduntalan elakad a hóban; csak nagynehezen taszítja
„át a kisebb hófuvásokat, míg végre egy nagy fuvatagba beleszа-
„ladva, teljesen elakadunk. Hiába minden erőlködés, nem lehet
„kiszabadítani. Balogh fényképész a visszafordulást ajánlja, tisz-
„jeim pedig tanácskoznak, hogy mit tegyünk; azt akarják, hogy
„Ditróra menjünk vissza. Nem szólok semmit, hanem egyszerűen
„gyalog folytatom Hágótőalja felé utamat. Horváth százados utá-

[1] A hadosztály az Arges nevű 4. ezredből, a 28., 22. és 30. ezredből, a 2. vadászzászlóaljból, a 4. Calarasi-ezredből és a 6. és 13. tábori ágyús-ezredből áll.

„nam siet. Rettenetes vándorlás ez a mély hóban. Iszonyatos a „hideg s élesen fáj az arcomba korbácsolt hó. Hihetetlen tömegek- „ben hordja a havat a szélvész ; nem látok 3 lépésre sem. A hófuvá- „sokon csak helyenkint lehet menni és gyakran csípőig beszaka- „dunk. Csak nagynehezen tudunk kivergődni a mindig újra besza- „kadó hóból. Soká gyalogolunk ketten ; arcom úgy fáj, mintha „sebes volna. Végre egy élelmezőlépcső üres kocsijával találko- „zunk ; megállítom, fölmászunk a szekérre és további két óra „mulva a 31. hadosztályparancsnoksághoz jutunk, Hágótőaljára. „Azonnal folytatom utamat a balázspataki völgyzáróhoz. Onnan, „számtalan lépcsőn fölkapaszkodunk a fölségesen szép őserdőben, „a 69. ezred állásaiba. Teljes a csend, egy lövés sem jön, közelünk- „ben alig hallunk elvétve egy-egy puskalövést. Ezerkétszáz lépcsőn „fölmenve, aggódva látom, hogy alig van lövészárok és ami van, „igen sekély és kezdetleges. A 69-esek alig pár napja vannak itt és „mikor jöttek, semmit sem találtak. Igérik, hogy 10 nap alatt „kitünő lesz az állás. Mindenütt remek ősfenyves erdőben megyünk. „Miután egy 69-es zászlóalj állásait végigjártam, megint leszalad- „tam az 1200 lépcsőn, a völgyzáróhoz, a Balázs-patakhoz. Gyö- „nyörű hely, az őserdőkörnyezte tisztáson. Maga a völgyzáró elég „jól van kiépítve és hiszem, hogy hamarost tökéletessé fejlesztik. „A szemben levő lejtőn a 44-esek állásába megyek. Itt is rengeteg „munka szükséges, hogy a most átvett, hihetetlenül hanyagul „hevenyészett állást türhető állapotba hozzák."

„A megkapó téli díszben ragyogó őserdő közepette, meredе- „ken kapaszkodunk föl. Ekkor sivítva jön az első gránát s gyöke- „restől a légbe emel egy hatalmas fenyőt, mely az ekkor előbuk- „kanó nap fényében ragyogó, villogó hóportól környezve, nagy „robajjal vágódik, sok más fenyőt lecsapva, a vastag hórétegbe."

„Az ezredparancsnoksághoz menve, ettünk s azután több „hős 44-est dekoráltam vitézségi éremmel."

„Teljesen kiderült és ragyog a Kárpátok szűzi tisztaságú, „megkapóan nagyszerű s mégis olyan kedvesen szelíd tája, midőn „Hágótőaljára visszatértem és a hadosztályparancsnokságnál talál- „tam a jelentést, hogy az orosz cár leköszönt. Alexandrovits Mihály „nagyherceg régens lett. A duma jólétkomissziója kormányoz. „Odessza, Kiev, Moszkva és más városok, helyőrségükkel együtt, „a forradalomhoz csatlakoztak. Az angol követséget a forradal- „márok ostromolják. Tán Anglia keze van ebben ? . . . Anglia tán

„ezzel akarja letörni a békepártot ? . . . Vagy a német propaganda „eredménye ez ? Én mindig elleneztem ezt a borzasztó veszélyes, „kétélű fegyvert. Ki áll jót azért, hogy nem járunk-e mi is majd „így ? . . . Ha Anglia műve, úgy jót állhatnék érte, hogy igen nagy „csalódással fog ez a forradalom Angliára nézve végződni, mert „biztosabban nem veszíthetné el a küzdők sorából szövetségesét, „mint így. A zuhanásnak indult sziklát föltartóztatni lehetetlen. „Oroszország a legbiztosabb úton rohan legnagyobb katasztrófája „felé. Van igazság, mely mindnyájunk fölött lebegve őrködik. Ott „patakokban özönlik a vér. Hát a háborút okozó gonosztevők vére „mikor fog folyni ? . . ."

„Arcvonalamon élénk tüzérségi tevékenység és járőrcsatá- „rozás ; ellenséges századok próbálkoztak helyenkint támadni, de „valamennyit könnyűszerrel visszaverték. Más arcvonalakon is „fokozódott a harctevékenység."

„Rupprecht bajor trónörökös arcvonalán teljesen tervsze- „rűen hajtják végre a visszavonulást."

Bár állandóan sürgetem, a 7. hadseregnél a tartalékok kivonása még mindig nem halad. A Beszterce-völgyben álló hadtestnek négy, a hadseregnek csak egy zászlóalj áll eddig tartalékként rendelkezésre, az egész arcvonal részére !

Az 1. és 7. hadsereg erőbeli helyzete :

Az arcvonal az 1. hadseregnél 260 kilométer, a 7-nél szintén 260 kilométer széles. Az előbbi 78.000, az utóbbi 79.600 fő. Az ellenség az 1. hadsereggel szemben 130.000—145.000, a 7-tel szemben 125.000—135.000 főnyi.

Az 1. hadseregnél minden csatárra 3·33 méter, a 7. hadseregnél 3·27 méter terület esik.

Lövegünk az 1. hadseregnél 825, a 7-nél 668 van. Az ellenségnek az 1. hadsereggel szemben 610—650, a 7.-kel szemben 650—700 lövege van.

Az 1. hadseregnél minden kilométerre 3·17, a 7. hadseregnél 2·57 löveg jut.

Az 1. hadseregnél a tüzérség helyzete előnyösebb ; mindamellett a 7. hadseregnek bizonyos erőt ki kell vonnia küzdelmi vonalából. A tüzérséget ki fogjuk egyenlíteni.

Gyergyóditró, március 17.

„Korán reggel, 26 fok hidegben, Horváth századossal Hágó- „tőaljára mentem automobilon. Onnan kocsin az erősen leplezett „műúton — melyet az orosz megfigyelő a Vereskőről (△ 1215) „nagyon jól lát és rendesen lövegtűz alatt tart — a Putna-völgyébe

„egészen a Balázspatak torkolatáig. Az utolsó darabon egyenkint, „gyalog megyünk. Itt óvatosnak kell lennünk, mert az ellenséges „tüzérség még egyes gyalogosokra is szokott lőni. Ma csendes volt. „A 44-es Kurz századossal találkoztam, kinél már kopogtatott „a halál, midőn az ellenséges golyó szemén hatolt be és hátsó kopo- „nyáján jött ki, most szabadságra megy."

„A Balázs-völgyében egy málhás lóra ültem és Bauer ezredes, „ezredparancsnokkal, a legszebb fenyvesben, az erős jégréteggel „borított meredek lejtőn föllovagoltam az „Alsóbalázssarkáig" „(⌖ 1068) és onnét hihetetlen mély hóban egy kitaposott ösvé- „nyen a „Felsőbalázssarká"-ra (⌖ 1099), hol egy 44-es zászlóalj- „parancsnokság van. A zászlóaljparancsnok jelentkezik és mögötte „áll az én derék szakaszvezetőm, Biró Károly, kit utoljóra Jawo- „ránál, 1914 októberében láttam, midőn súlyosan sebesülten hozott „nekem fontos jelentést és azután ájultan összeesett. Mellette áll „Zrinyi Miklós szakaszvezető, a szigetvári hős parasztfiú. Mind a „kettőt melegen üdvözlöm. Azután egy kis havasi rétre megyünk „ki, melyet magas jegenyefenyők környeznek. A heves szél suhogva „mozgatja őket és a nagy hópárnákat verdesi le róluk, megszám- „lálhatatlan parányi villogó jegecet hintve a légbe. Mintha ezüst „fátyol volna a fákra borítva s annak fodrait lóbálná a szél paj- „kosan úgy hordja a porrá vert havat. Ott egy hatalmas szikla „van, függőleges falának támaszkodik, oltalmat keresve két faház, „a tartalék, egy 44-es század hajléka. Szemben egy nagy szikla, „akár csak egy óriási csuklyás barát alakja magaslanék ki az erdő- „ből. A nagy, hóval borított kékes távol csendesen szendergő békés „tája, elbájolva leköti lelkemet. Ritka szép, fölséges egy látvány. „Áhítattal telt béke nyugszik a jeges Kárpátok alvó ősrengetegén „sóhajtó bársonyos fenyvesen!"

„A század glédában állva várt rám s én több hősömet meg- „ismertem! Néhány lelkes szóval üdvözöltem 44-eseimet és több „vitézségi érmet osztottam ki. Ezután fölmásztam a magas szik- „lára, a tüzérségi megfigyelőhöz. Megmutatta nekem a szemben- „levő orosz állásokat a Hegyes (△ 1505) alján, szintúgy egy ellen- „séges üteget és a hozzátartozó megfigyelőt. Alighogy leértünk egy „orosz gránát és két srapnell jött; bizton megláttak a muszik, de „elkéstek üdvözletükkel, csak hó potyogott a fákról."

„Innét a 10. századhoz mentem, a legerőretoltabb állásba. „Ez rendkívül érdekes és állítólag kissé veszélyes út volt, mert az

„ellenség mindent jól lát és helyenkint nagyon közel is van. Ezt „Kopfstellung"-nak keresztelte el az ezredparancsnokság. Rendesen „úgy tüzérség, mint gyalogság és géppuskák lövik naphosszat ezt „a helyet. Egy kis bevehetetlen erőd az egész a Balázsnyakon (⊹ „1078). Nagyszerű ősjegenyefenyők alatt, csendesen és nagy szor- „galommal dolgoznak 44-eseim és nagy bundás ködmenekbe bur- „kolva állanak és hűségesen figyelnek az őrszemek. Midőn hozzá- „juk megyek, halkan jelentkeznek : „Beobaktungspostni Numero „tizenöt, semmi ujság !" a mellett nem fordítják el még tekintetü- „ket sem az ellenség irányából. Előttük egy darab vasuti sín lóg „dróton, mellette egy kalapács, a riadókészülék, mely támadás „esetén a megfigyelő kalapácsütései alatt sírva hívja a helyőrséget „a lövészárokba. Velünk szemben van a mindent fölülről uraló „Hegyes (△ 1505), ahonnét az orosz mindent pontosan meg tud „figyelni. Az állás jobbra kanyarodik és egy kört ír le, mely egy „kis erőddé van kiépítve. Az akadályok erősek, jók ; az árok mély „és a terephez alkalmazottan kitünően van vezetve. Mindenütt „fütésre berendezett, sziklába vésett mély kavernák vannak s a „legnehezebb gránát ellen is biztos menhelyet nyujtanak. Figyel- „meztetem a parancsnokot arra az igen nagy veszélyre, hogy a „kavernáknak csak egy előrenyíló kijáratuk van. Elrendelem, hogy „föltétlenül mindegyiknél legalább is még egy kijáratot csináltja- „nak, lehetőleg más irányban, mint a meglevő ; akkor nem lesz „egérfogó a rejtekhely. Különben nem aggódom, amilyen nagyon „ki van téve ez a hely, oly annyira meg vagyok róla győződve, „hogy az én hős 44-eseimtől semmit sem képes elvenni a muszka, „bármennyire támadná is. Nagyszerű oldalozó gépfegyver és csa- „patállások vannak mindenütt. Az oroszok mindjobban közeledő „árkásztámadásba fogtak, de bármily kellemetlen is ez, éppen itt „az őserdőben, azt hiszem, hogy meg fog hiusulni ez a veszélyes „támadás. Mindenesetre egészen bizonyos, hogy az oroszok a mi „itteni fészkünket igen alkalmatlannak találják és el akarják pusz- „títani. Míg itt jártam, az orosz nehéz gránátokkal lövi azt a helyet, „hol egy órával előbb voltam ; bennünket nyugton hágy. Itt még „sok ismerős vitézemet találtam, akik 1914-ben Lużek Gornynél „velem voltak. Többeknek, parancsnokuk jelentése alapján, vitéz- „ségi érmet adtam."

„Ezután, az ősrengeteg leírhatatlan téli pompájától kör- „nyezve, végigjártam a dicső ezred egész állását a tűzvonalban.

„Mindenütt ismerős arcok, tisztek és legénység, kik két esztendő „előtt olyan mindenekfölött hősiesen küzdöttek parancsnokságom „alatt. A néma csendben, jégbedermedt óriásfenyők között, mind- „tovább megyek a lövészárokban. Itt egy vitéz, ki mosolyogva „felel kérdésemre, hogy hol beszéltem vele : „Ott Šabacnál a vad „golyó verésben, midőn jelentést hoztam" és tekintetéből szeretet- „teljes melegség sugárzik felém. Amott ? . . . Igen, ez Szlavecz „István, ki a Szczerzecz melletti keresztnél, bár súlyosan megsebe- „sült messziről, a piaskii erdőből hozott jelentést nekem és renge- „teg vérvesztesége folytán eszméletét veszítve összeesett. Örröm- „mel üdvözlöm a hős pécsi fiút !"

„Olyan templomi a csend, olyan áhitatosan titokzatos az „ősrengeteg némasága, hogy pillanatokra elfelejtem a rettenetes „háborút és csak a természet isteni szépségének ihlete szállja meg „lelkemet. Egy meredeken leereszkedő ormon folytatom a lövész- „árokban utamat, lefelé a Márapatak völgyébe. Soha nem sejtett „elragadó szépségű ősfenyves fedte táj, s a keskeny völgy havas „oldala gyémántportól villog. A festői fekvésű zászlóaljparancs- „nokságnál villásreggelizem és azután vitéz 3-as bosnyákjaimhoz „megyek, kiket a 44-esek, vitézségük miatt, „ságor"-nak szólíta- „nak. Itt csak a tartalék megszemlélésére marad időm ; a többit „majd máskor nézem meg. Egész utamon mondhatnám gyötört a „sóvárgás, hogy helyet cseréljek valamelyik zászlóalj vagy század- „parancsnokkal, hogy csapataimmal lehessek, ahelyett, hogy messze „hátul csak a rettenetes sulyú felelősséget kelljen viselnem. A bos- „nyákok megszemlélése után — mert az út állítólag nagyon veszé- „lyes az oroszok ébersége miatt, kik minden egyes alakra gránáttal „és srapnellel lőnek — egyedül indulok el a tölgyesi műúton. „A többiek 400—400 lépésre egyenkint követnek. A Putna-völ- „gyében gyalog ballagok Gyergyótölgyes felé. Egy árva lélekkel „sem találkozom. Csak rommá lőtt házak, ablak s ajtó nélkül, „ásítoznak haldokolva. Az út törmelékkel, roncsokkal, dirib-darab „morzsolt holmikkal és szilánkokkal födve, a legborzasztóbb pusz- „títás siralmas képe. A Vereskő (△ 1215) meredek sziklája, melyen „az orosz megfigyelő leselkedik, emelkedik az ég felé s nem tehetek „róla, minduntalan visszapillantok, mintha csak azt nézném, hogy „nem vett-e már észre ? Akár csak egy tolvaj, aki fél, hogy észre- „veszik. Haragszom ezen ügyetlen emberi gyengeség miatt, hiszen „32 hónapja, hogy folyton veszélyből-veszélybe megyek, mond-

„hatnám készakarva ; de ma az volt az érzésem, hogy ha egyál-
„talán valamikor, akkor ma fogok megsebesülni vagy elesni. Ez az
„érzés egyszer a Korumkon és gondolom a Karsztfennsíkon is elfo-
„gott egy alkalommal. Elnyomtam a sejtést s ekkor egy hatalmas
„robbanás szaggatta a fülemet sivító zengést idézvén elő benne.
„Megálltam . . . és a füst szerint megállapítottam, hogy egy tarack
„az út melletti házban van és az ablakból lő. Egy cserkészve buj-
„kált kerülőt csináltam — hogy ne lásson a muszka embert ebbe a
„házba bemenni — és így födve bejutottam. Ott megint egy šabaci
„ismerőst találtam. Az ütegparancsnok rémülettel, majdnem két-
„ségbeesetten néz rám, hogy nappal itt mászkálok, jelenti, hogy
„eddig mindenki, aki erre járt, orosz tüzet kapott és így a legszi-
„gorúbb büntetés mellett tilos nappal mutatkozni. A Balázspatak
„torkolatáig nagyon veszélyes járni és kér, hogy várjam be az éjjelt
„itt és ne induljak előbb. Egy másik félig összelőtt házban áll a
„másik tarack, melyet szintén megnézek. Azután mégis csak foly-
„tattam egyedül veszélyes utamat, mindig a vereskői orosz meg-
„figyelővel hátam mögött. Csend volt, egy lövést sem tett a muszka.
„Még Putna kis falvától északra, a meredek kopár parton férő-
„helyek kijáratait vettem észre és egy kis nyers fából épített lép-
„csőt. A völgyön átmentem és a lépcsőnél egy fiatal káplárt talál-
„tam. Csendesen állt és a Vereskő felé nézett. Tüzéregyenruha volt
„rajta. Megismerem, hiszen szörnyű órában véződött képe a lel-
„kembe, midőn Šabacon a gránáttűzben lángolt minden. Oda-
„megyek, kezemet vállára teszem : „Fiam Gulyás, úgy-e te velem
„voltál rossz órában Šabacon ?' Bizonytalan, félénk tekintettel néz
„rám, inkább ijedség, mint öröm tükröződött szemében, midőn
„bizonytalanul felelte : 'Šabacon voltam, de Tábornok urat . . . .
„. . . . .' Tovább nem jutott, arca földerült, mind örömtelibben
„nézett rám és képébe szökött a vér, végre hevesen fakadt föl keb-
„léből : 'a mi Fenséges Urunk !' Ott hagyott és a lépcsőn fölro-
„hanva, fölriasztotta parancsnokát és tisztjeit, akik hamarost
„elibém siettek. Közben felmentem a nagyszerűen sziklába kaver-
„názott lövegekhez. Lehetetlen meglátni őket, úgy be vannak
„eresztve és csak kis résen lőnek ki. A sok lépcsőn fölérve, egy fő-
„hadnagyot találok, aki Budapestről ismer engem ; hiszen fiam-
„mal egy iskolapadban ült. Nagyon aggódik, hogy egyedül és ilyen
„rossz helyen járok. Pedig nekem ez békebeli séta, Doberdo rette-
„netes veszélyeivel összehasonlítva. Gulyás szeretetteljesen néz

„rám, mint egy gyermek szokott szüleire nézni, ha megdícsérték. „Nincs rajta kitüntetés ; pedig beadtam akkor a nagy ezüst vitéz-„ségi éremre ! Magamhoz intem ! Nem kapott semmit. 'Rendben „van fiam, holnap megkapod a nagy ezüstöt Šabacért. Az Isten „pedig áldjon meg !'"

„Oroszországban mind vadabb kaosz keletkezik, teljes a „fölfordulás és a forradalom győzelme ! Állítólag Angolország akart „ott forradalmat, hogy a háborús párt kerekedjék fölül. Csalat-„kozni fog, mert ha a nép tömege győz, úgy vége a háborúnak és „következik a „béke" a véresen pusztító anarchiában. És Orosz-„országot el fogja érni a borzasztóan igazságos büntetés, hiszen a „világháborúnak ő a főokozója."

„Nálam Krauss Alfréd altábornagy átvette az 1. hadtest „parancsnokságát."

„Arcvonalamon rendes kis csatározások folynak, napközt „igen csekély a harctevékenység. Az oroszoknál igen nagy a moz-„golódás. Énekelnek, ordítozva kurjantoznak."

„Este derült, idő, 15 fok hideg van."

„Az olasz fronton Costa Bellát megint a mi csapataink fog-„lalták el."

„Sürgöny : 'Oroszország Nikolai Nikolajewitschet újra fő-„parancsnokká nevezte ki. Mindenki az új forradalmi kormány-„nak köteles engedelmeskedni.'"

„Szegény Henneberg tábornokot végre megtalálták holtan a „lavina alatt."

Seeckt tábornok, vezérkari főnök, ma beadta a német legfelsőbb hadvezetőségnek a kívánt helyzetmegítélést, ahogy ő látja a hadseregarcvonal helyzetét. Tökéletesen azonos az én fölfogásommal, melyet már többször kifejtettem ebben a naplóban. Mindamellett, mint világos helyzetképet, a mellékletek közé sorolom. *(Lásd a 27. számú mellékletet.)* Annyiban különbözik a mostani előbbi följegyzéseimtől, hogy akkor még némi valószínűsége volt az orosz támadásnak, mely a mai orosz helyzet folytán legalább most igen valószínűtlenné vált és így bátran mondhatjuk, hogy az orosz támadás elmaradása esetére kisebb, illetőleg helyi ellenséges vállalkozások elhárítására, most elég erős az arcvonalam ; annál is inkább, minthogy a csapatok magukhoz jönnek és a menetalakulatok besorolása útján erősbödve, az itteni követelményeknek védőharcban eleget fognak tenni.

Az 1. hadseregparancsnokság, az „Abwehr Südost"-ra vonatkozó kérdésemre ezt jelenti :

ad 1. A „Südost" vállalkozást március 27. utánra tervezem. Erre a következő csapatokat szándékozom alkalmazni: 18. ezred két századát, a német 373. ezred két századát, a 10. honvéd gyalogezred egy zászlóalját, az arcvonalban levő 18. ezred két zászlóalját, a 28. számú könnyű géppuskásosztagot, a bajor 5. tartalék utászszázadot, a 259. utászszázad egyes részeit, hat nehéz, tizenkét közepes, húsz könnyű aknavetőt, egy mozsarat, három nehéz tábori tarackot, két könnyű tarackot, egy hegyi tarackot és négy tábori ágyúsüteget.

ad 5. Tartalékok : Két század a Gyilkostónál a békási műút mentén ; egy zászlóalj Ditrónál és egy zászlóalj Oláhtoplicánál. Utóbbi két zászlóaljat a hadseregparancsnokság magának tartja fönn, mint hadseregtartalékot." (1157. Op.)

Ezenkívül jelenti az 1. hadseregparancsnokság, hogy szorgalmasan folyik a munka. (972. Op.)

A 7. hadseregnél a repülőfölderítés nagyjában megállapította, hogy a Beszterce-völgye erősebben van csapatokkal megszállva, mint eddig. Kimpolungon és Pozorittán át nyugat felé 7 zászlóalj, 3 lovasszázad és 3 üteg halad.

A hadseregnek erre vonatkozó fölfogása ez :

A Kimpolungon és Pozorittán át nyugat felé menetelő 7 zászlóalj az lehet, amelyet legutoljára e hó 13-án állapítottunk meg ott. Nem tudjuk, vajjon tovább mentek-e a valeputnai úton, vagy Fundul Moldowi felé. Az eltolás mindkét irányban valószínű. Lehet, hogy a 3. orosz lovashadosztályt váltja föl, mely a 7 zászlóaljjal körülbelül egyenlő. De lehet az is, hogy ehhez a lovashadosztályhoz tartozó, az arcvonalban eddig nem volt gyalogosztagokról van szó, melyek talán a 65. hadosztályt váltják föl. De lehetséges az is, hogy menetalakulatok, melyek az erősen létszám alatt levő 65. és 78. hadosztály kiegészítésére mennek.

Hogy minden esetben veszélyeztetett XI. és I. hadtestünk támogatására siessünk, a német 1. gránátos ezred lövészzászlóalját Botusra[1] toltuk, hogy onnét, ha szükséges, vasúton észak felé elszállítható legyen. (1306. Op.)

Az I. hadtestnek igaza volt, hogy nem fenyeget nagyobb támadás, mert az oroszoknál valóban nem történt nagyobb csapatösszevonás, hanem csak pár zászlóalj eltolása volt az, amit repülőink nagyobb mozdulatnak véltek. Jó magam sem hiszek most komoly orosz támadásban, ha nem mi hívjuk ki őket azzal, hogy a forrongó hadsereget megtámadjuk. Egyszóval úgy látom a helyzetet, hogy hosszabb ideig nem várhatunk nagy támadást orosz részről és ezzel a román is megbénult. Különben is a román csapatoktól nem tartok, azokat nem nehéz megverni, mert eddig legalább igen kevés kivétellel, elég gyengén küzdöttek.

[1] Az Aranyos Beszterce-folyó völgyében van.

Maroshéviz, március 18.

„Hadseregarcvonalam északi felén nagy hóviharok vannak, „itt lassan havazik és 1 fok a meleg."

„Borszék irányában indulok a Székpatak völgyébe, gyö- „nyürű vidéken át s azután kocsin, egy rettenetes dorongúton, „mely végnélkülinek tetszett, Bélborra. Egy kocsi összetörött és „egy vízözönelőtti hintón folytatom lötyögő utamat. Másfélórás „bélcsavaró döcögés után, nem egészen kimerülve értem Bélborra. „Ott Kopeček tábornok, a 3. lovashadosztály parancsnoka várt „rám a 7. dzsidásezred élén. Ezt megszemléltem és azután lóháton „a Peatra Lapatarii (△ 1452) magaslatra, a 3-as dragonyosokhoz „mentünk. Két óráig tartott a lovaglás, a meredek jeges lejtőkön, „lebilincselő szépségű vidéken át, amelyhez hasonlót messzeföldön „is alig lehet találni. Mindent magas hó borít, minden galyon magas „fehér párna és a néma rengetegben csendesen szunnyadnak az ős „faóriások. 1200 méter magasságban lóról szállottam és gyalog „folytattam utamat, ki a 3-as dragonyosok lövészárkaiba. Az állá- „sok jók, nincs kifogásom. A dragonyosoknál hagyva egész kísére- „temet, egyedül mentem föl az árokban a 18-as honvédekhez, a „Verful Harlagiira (◇ 1581). Ez veszélyes és rendkívül kényes egy „hely, mert a mi állásunk az ormon, tisztáson van, míg az oroszoké „kissé lejjebb az erdőben, alig 50 lépés távolban a mienktől. Csak „susogva szabad beszélni, mert különben azonnal nehéz aknákat „vet az ellenség, utálatos pontossággal s ha csak kissé is mutat- „kozik valaki, tüstént orosz puska- vagy gépfegyvergolyót kap. „Halálos csendben szemlélem meg a veszélyes, de kitünően kiépí- „tett támpontot és az a benyomásom, hogy innét az oroszt föltét- „lenül le kell taszítanunk, ha némiképen türhető csendet, nyugalmat „akarunk teremteni. Nagy megelégedéssel látom, hogy honvédeim „egy aknafolyósót furtak és ástak, hogy majd ha eljön az ideje, „fölrobbantsuk az orosz állást. Lefényképezek egyet-mást, míg az „oroszok kissé lövöldöznek. Miután a legalaposabban megnéztem „állásunkat és az orosz állások helyzetét az odajött század- és „zászlóaljparancsnokkal halkan megbeszélem a támadás lehető- „ségét. Meg vagyok győződve, hogy igen csekély veszteséggel föl- „tétlenül meg kell és meg lehet csinálni az egészet; ennélfogva „azzal a szilárd elhatározással távozom, hogy az oroszt ledobjuk „innen."

„Ezután a 3-as dragonyosok és 4-es dzsidások egész állásait

„végigjárom, fehér gyolcs-csuklya és köpenyeg van rajtam, mert a „táboriőrsök legelőretoltabb őrszemeihez is kimentem. Egy Schrő- „der nevű német dzsidáskapitány követett, ki a német vezérkar „parancsára, mozifölvételeket csinált rólam a tűzvonalban. A szá- „zados lelkesedéssel beszél mindarról, amit látott és azt mondja, „hogy olyan ragaszkodást, mint amilyet csapataim irántam tanu- „sítanak, még soha sem látott. Még két napig marad és kért, hogy „velem jöhessen az állásokba és megígérte, hogy a filmet más- „latban elküldi nekem."

„1400 méter magasságból egy főhadnaggyal, ródlin, őrült „sebességgel jöttem el. Azon az úton, melyet lóháton 2 óra alatt „tettem meg, most 6 perc alatt suhantunk végig. Az ezredparancs- „nokságnál a csapatküldöttségek vártak rám. Rövid beszéddel „üdvözöltem vitézeimet, kik közül a 8-as huszárok tünnek ki „temérdek vitézségi érmükkel. Hosszabban elbeszélgetek velük, „azután gyalog folytatom utamat Bélborra."

„A déli jelentések szerint, a 43. ezred egy járőre az Izwor Ul „Ursuluion egy ellenséges táboriőrsöt fogott el és a főőrsnek rajta- „ütésszerű tűzzel nagyobb veszteséget okozott. Az állást és a férő- „helyeket lerombolta. Különben csak helyenkint volt élénk löveg- „tűz. Nagy hóvihar tombol."

„A szerb fölkelés ellen indított vállalkozásunk sikeresen „halad."

„Esti jelentések. Az ellenséges tüzérség újból belövi magát. „Helyenkint élénk ellenséges lövegtűz volt; lövedékeikből 60% „nem robban."

„A németek, saját értesítésük szerint, a francia fronton min- „dent elpusztítanak, úgy hogy kő-kövön nem marad, még egy élő „növény sem. A lakosságot 5 napi ellátással hagyják vissza. A rövi- „debb vonalba való visszavonulás minden fennakadás nélkül „folyik. Legalább 15 hadosztályt takarítanak meg vele. Az ellen- „ség csak nagy óvatossággal és lassan indul utánuk, úgy hogy a „legtöbb helyen már nincs meg az érintkezés vele. A tengeralatt- „járók igen nagy pusztításokat végeznek."

„Az Oroszországból érkező hírek szerint, a háborúspárt kere- „kedik fölül. Nikolaj Nikolajewitsch, mint már följegyeztem, „megint főparancsnok lett. Szappanbuborékok, melyeket a nép- „tömeg vihara meg fog semmisíteni. Oroszországot elérte sorsa, „melybe az imperiálista pánszláv gonosztevők taszították. Orosz-

„ország — meggyőződésem szerint — kénytelen békét kötni, vagy „elpusztul."

Maroshéviz, március 19.

„József napja. Jobban nem tölthettem volna el ezt a kedves „emlékű napot, ha már nem lehetek becses családi fészkemben, „mint a Kárpátok tetején, szeretett csapataimnál."

„Reggel 5 órakor gyönyörűséges vidéken át, Borszéken, „Gyergyóhollón át Hollósarkára siettem, hol a 13. honvédgyalog- „ezred parancsnoka, Kruzsina ezredes, jelentkezett. Együtt lova- „goltunk fel ezredéhez. Egy ütegnél nagyon kifogásoltam, hogy a „lőszer szabadon hever. Tovább haladva, mindig a magas feny- „vesben lovagolunk fölfelé, a Bitca Arsurilor (△ 1385) felé. Az „orosz kézen levő hatalmas Ptr. Sesul la Comarnic (△ 1512)szikla „minduntalan látszik. Egy hegyi üteget is megszemlélek. Azután „nemsokára mindjobban ritkul az erdő és helyenkint meg is szűnik. „Mivel a lovak nem bírtak a meredek jeges úton terhükkel tovább „menni, leszálltam a fele úton és csak a nagy meredek megszünte „után ültem újra nyeregbe. A keskeny ösvény szép őserdőkön át „vezetett. Csodálatos jegenyefenyőóriások jégbe és hóba burkoltan „szunnyadnak, álmodozva. Kis kék cinegék fölborzolt tollazattal „csipegve bujkálnak, gyér eledelüket keresgélve a sűrű ágazatok „rejtekében ; egyes gránátok süvöltve repülnek el fejünk fölött. „Nemsokára egy zászlóaljparancsnoksághoz érünk, mely csinos „faházacskában tanyázik a néma rengetegben. A fák között a leg- „gyönyörűbb kilátás nyílik Erdélyre, a világ legkedvesebb tájára. „Mögöttünk hatalmas vöröses sziklafalak emelkednek függőlegesen „és meredek gyepes partok huzódnak az erdőtől a szikláig, ezt alá- „támasztva. Itt nincs hó, mert lecsuszik, olyan meredek a lejtő. „Egy baka írást nyújt át nekem ; bizton kérvény ! — elolvasom „Lelkes szavakban, költői lendülettel kifejezett, szeretettel telt „meleg üdvözlet a „gyermekek" részéről ; a „szeretett atyának" „gratulálnak, ki névnapját szerető nagy bakacsaládja körében „tölti el. Könnyekig meghatva köszönöm meg s kezet nyujtva „neki, kérem, hogy mindazoknak, kik részesek ebben, mondjon „nevemben igaz atyai szeretettől áthatott bensőséges köszönetet „és mondja meg nekik, hogy nem véletlen, hogy a mai napot itt „töltöm, hanem egész lelkem húzott ide szeretett fiaim közé, hogy „velük lehessek ma, hiszen csak itt náluk érzem jól magamat."

„Innét a 13. honvédgyalogezred tűzvonalába, a lövészárokba

„mentünk. Hatalmas sziklaormon kapaszkodunk át ; itt nem sza-
„bad szédülni, mert akkor a mélység elnyelné az embert. Elmentem
„a tüzérmegfigyelőhöz. A sziklafalban alig félméter széles ösvény
„vezet oda, a Bitca Arsurilor óriás sziklatömbjén. Horváth száza-
„dos elszédült ; hiszen függőleges sziklafal fölött megyünk és nem
„bír tovább menni ; a sziklafalnak támaszkodva fekszik. Egyedül
„megyek ki a legszélső sziklapárkányon és lenézek a szédületes
„mélységbe, míg a hóvihar üvöltve fésüli az éles sziklatalajt és
„fütyülve hordja fölötte a sűrűn kergetett havat. Nekifekszik a
„sziklakolosszusnak, mintha le akarná dönteni. Messze-messze
„alattam a havas fenyvesek rengetegje és ameddig szemem ellát,
„a Kárpátok hullámos bársonya, magyar hazám véráztatta ezer-
„éves szent bástyái . . ., be szépek vagytok."

„Vitéz honvédjeim nehéz munkát végeznek, a fagyos földbe
„és sziklába vésvén még igen kezdetleges lövészárkaikat. Tám-
„ponttól-támponthoz megyek a sziklák nagyszerű vadonában, az
„őserdők susogó végtelensége fölött. Azután meredeken leeresz-
„kedem a 15. honvédgyalogezredhez. Itt kevés munkaeredményt
„látok ; a legénység keservesen panaszkodik, hogy éhezik, nél-
„külöz és ki van merülve. Azt mondja az ezredparancsnok, hogy ő
„azt hiszi, hogy az orosz itt úgysem fog támadni, azért helyenkint
„nem is épített állást és másutt igen keveset. Azt felelem neki,
„hogy teljesítse a kapott parancsot és építsen összefüggő jó állást.
„Gondoskodjék embereiről, mert csüggedtek és rossz hangulatban
„vannak. Nagyon elégedetlenül megyek tovább, azzal, hogy ezt
„az ezredet ellenőriztetni fogom. Az ütegeknél szintén nem találok
„mindent rendben és sokfélét kifogásolok."

„A jelentések Tölgyesen várnak rám. Marastinál rövid tűz-
:előkészítés után, az ellenség egy erősebb különítménnyel táma-
„dott, de vereséget szenvedett. Különben csak járőrharc és löveg-
„tűz. Heves hóvihar."

„A Csobános-völgytől északra tervezett vállalkozást illető
„aggályaimra vonatkozólag (Op. 1220. március 12.), az 1. hadsereg
„ezt a jelentést küldi :

„A helyszínén történt beható megállapítás azt eredményezte, hogy a Csobános völgyétől északra tervezett vállalkozás a leggondosabban van megfontolva és előkészítve. Nincsen ok arra, hogy a vállalkozást elejtsék, annál kevésbé, minthogy a csapat annak szükséges voltáról és sikeréről meg van győződve. „Sicherung" Sólyomtar (△ 1343) március 22-én történik meg."

A vállalkozást végre fogják hajtani :

Rohamcsapatok : hat gyalogszázad, két géppuskásszázad, három utászszázad. Tüzérség : négy és fél nehéz tarackosüteg, nyolc könnyű tarackosüteg, öt és fél ágyúsüteg, egy 10 cm ágyú, tizenegy könnyű aknavető, hét közepes aknavető, harminc gránátvető és egy mozsárüteg. Ezenkívül erősítésül még két könnyű tábori tarackosüteg áll rendelkezésre. (1220. Op.)

Az arcvonalparancsnokság ezzel egyetért.

A hadseregek körletein belül, a veszélyeztetett arcvonalszakaszok megerősítését, tüzérség eltolásával kell biztosítani. A két hadseregnek ezt a parancsot küldöm :

Amint azt a 7. hadseregparancsnoksághoz intézett, március 3-án kelt 1251. Op. számú parancsomban, a Mestecanesci—Kirlibaba-szakaszt illetőleg hangsúlyoztam, az arcvonal egyes pontjain, a szomszédos szakaszokból odavonandó ütegek állásait elő kell készíteni. Ezeket meg kell választani és be is kell rendezni. A hadseregeknek tüzértartalékuk nincs és tüzérségüket távoli körletekből a megtámadott szakaszokba nem lehet eltolni. Ezen a bajon csak úgy segíthetünk, ha a veszélyeztetett, illetőleg megtámadott arcvonalrész szomszédainak tüzérségét összevonjuk.

A szomszédos ütegek összetömörítését, gyakorlatilag is meg kell kísérelni, hogy lássuk, vajjon szükség esetén meg fognak-e felelni.

Ott, ahol valamely szakasz támogatására a szomszédos ütegeket összevonjuk, nemcsak arról kell gondoskodni, hogy ütegállásokat keressünk és készítsünk elő nekik, hanem legalább egyes ágyúkat be is kell a kiszemelt állásba állítani.

Az ilyen ütegek részére a célokat ki kell jelölni, a zárótűzvázlatokat és segédleteket, valamint a lökemeket előre meg kell határozni.

Így az ellenség állásának egyes pontjaira, egyes ütegeire, fölényes tűzhatást egyesíthetünk. Az ellenséget tüzérségünk csoportosítása dolgában megtéveszthetjük és elhitetjük vele, hogy támadni akarunk.

Ne elégedjünk meg azzal, hogy ütegeink tétlenül álljanak hónapokig egy állásban. Szükséges, hogy minden ütegnek legalább is három állása legyen, melyeket az időjárás javulásával váltogasson.

Így cselekszik az orosz tüzérség és ezért nem sikerült valódi erejét és csoportosítását megállapítani.

Ez egész tüzérségemnek, de különösen a nehéznek szól. Kevés mozsarunk lévén, arra kell törekedniök, hogy különböző állásokból hassanak és így használtassanak ki.

Az ütegállások szaporítása a tüzérségi távbeszélőhálózat fejlesztésével szoros kapcsolatban áll ; ebben a hadseregarcvonalparancsnokság a tüzérségen segíteni fog.

A hadseregparancsnokságok április 15-ig jelentsék, hogy ezt a rendeletet milyen mértékben hajtották végre. (1329. Op.)

Maroshéviz, március 20.

„A reggeli jelentések szerint, heves hóvihar van és csekély „harctevékenység."

„Kora hajnalban Borszéken át a Saca-völgyébe megyünk „automobilon, ott lóraülve folytatom utamat a Cifrasarok (△ „1314) felé a ⊹ 1350-re, ahonnét a Tiblesul maren (⊹ 1688) és a „Muncelulon (△ 1691) levő ellenséges állások kitünően láthatók. „Itt a 14. honvédgyalogezred áll. Az állás kitünően kiépült, nagy- „szerű oldalozó kiszögelésekkel és példaszerűen símul a terephez, „minden terepalakulatot a legelőnyösebben kihasználva. A legény- „ség nagyon fegyelmezett, katonás, egészséges, jó színben van. „Jókedvű és megvan mindennel elégedve ; az állást dícséri. Milyen „különbség a tegnap látottak és ezek között. Az ezredparancsnok „mindenről gondoskodik, maga is mindig kint van és mindennel „törődik. Az állás gyönyörűséges ősjegenyefenyő erdőben van, „mindenütt a legelőnyösebb magaslati vonulaton ; a terepalak- „zathoz alkalmazkodik, annak minden előnyét kihasználva, bizo- „nyos távolságokban fejvédő harántgáttal is el van látva. Figyel- „meztetem az ezredparancsnokot, hogy csak egy megjegyzésem „van, még pedig az, hogy négysoros drótakadály, amilyen itt van, „meggyőződésem és tapasztalataim szerint — gyenge."

„Egy tábori őrshöz kimegyek, mely egy orrszerű magaslaton, „igen veszélyes közeledési irányban, messze előre van tolva. Kitünő „támponttá van kiépítve. Ezt majd az első vonalba kapcsoljuk és „pedig úgy, hogy több hasonló előterepi támpontot építünk ezzel „egy magasságban s azután lövészárokkal össze kötjük őket. „Így új első vonalat fognak képezni. A tábori őrsnél átmászom a „drótakadályon ; a zászlóaljparancsnok követ, de a drótba akad „és térdét elég erősen megsérti a szegesdrót ; de nem komoly a baj. „Mikor előlről lefényképeztem az állást, visszajövök. Az ezred- és „a zászlóaljparancsnok a legénység jelenlétében kér, hogy ne men- „jek tovább a tűzvonalban, mert ezt mindig géppuskával lövi az „ellenség és valóban nagyon veszélyes ott járni. Éppen azért, mert „a legénység ezeknél a szavaknál : „valóban nagyon veszélyes ott „járni" — aggodalmasan néz rám és érzem, hogy valamit keres „tekintetemben, ami sohasem volt ott és amit nem szabad, hogy

„ők megtalálni véljenek, ridegen felelek : 'Kíséretem a födött úton
„megy, az ezredparancsnok pedig tovább vezet engemet az első
„vonalban. Ha lőnek az oroszok, akkor vitéz honvédeim sorsát
„osztom csak meg.' Most már vitézeim szemében, a kérdés helyett,
„félreismerhetetlen örömteli fény villant meg ! Ekkor egy ismerős
„arcot láttam meg és odamentem : 'Te, fiacskám, olyan ismerős-
„nek tetszel nekem. Nem találkoztunk mi már e háborúban ?'
„Lángoló fénysugár világít szemében, midőn feszesen tisztelegve
„jelenti : 'Buzák Antal őrvezető alássan jelentem, igenis találkoz-
„tunk a Doberdon az olaszok legnagyobb tüzében San Martino-
„ban ; a Felséges Úr rámszólt, mert a faltól félreálltam, hogy
„helyet csináljak : 'fiam, itt agyonlőnek és a falhoz húzott !'
„Tudom, ez éppen jókor jött és leginkább meggyőzte bajtársait.
„Nem látok kitüntetést derék keblén és egy nagy ezüst vitézségi
„érmet tűzök föl oda ezekkel a szavakkal : 'Akkor akartalak kitün-
„tetni, mert hős voltál, de nem tudtam később hollétedet megálla-
„pítani ; im vedd, fiam, s az Isten engedje, hogy soká viseld !'"

„Mindig a Muncelullal (△ 1691) szemben megyünk az állás-
„ban, gyakran a még nem kész támpontok között, fedezék nélkül ;
„egy lövést sem hallok. A hegyoldal mindig meredekebb lesz és
„végre a Tiblesul mareról 45 fok alatt ereszkedik a völgybe. Ott egy
„még épülőfélben levő, látszólag igen sokat ígérő völgyzáró van.
„A már meglehetősen erős drótakadály előtt egy magas, hatalmas
„sziklakúpon a legmesszebb előretolt figyelőőrszem áll. Hozzá
„megyek. Furcsa, a hadseregarcvonalparancsnok a saját és az
„ellenséges állás között áll, egyedül, egy nagy fehér bundába bur-
„kolt hős honvéddel, a nélkül, hogy lőnének rá az oroszok ! Ugyan-
„csak heves géppuska, aknavető és lövegtűzben lett volna részem,
„ha ezt az olaszokkal szemben megpróbáltam volna ! Ellenséges
„oldalról lefényképezem állásaimat. Szeretetteljes szóval buzdítom
„honvédemet : 'Figyelj jól, hős fiacskám és az Isten áldjon meg
„minden boldogsággal !' Ő nem felel, mert itt tilos beszélnie, de
„tekintete többet mond, mint a legékesebb beszéd !"

„Ragyogó napfényben a Bistricioara völgyébe megyek,
„melyet teljesen földúlt az ellenséges tüzérség tüze. Ott a 14. és
„18. honvédgyalogezred egynéhány kiváló vitézét díszítem föl,
„közöttük Török Bálint törzsőrmestert, az arany vitézségi érem-
„mel."

„A kedves kis Borszéken minden látottat a legrészletesebben

„megbeszélek a hadosztályparancsnokkal és étkezés után útra-
„kelek Marosvásárhelyre, miután 6 napot töltöttem a lövészárok-
„ban ! Bár mindig ott lehetnék a háború végéig !“

Hírek az ellenségről.

Egy 20. turkesztáni lövészezredbeli fogoly azt vallja, hogy a 3. turkesztáni lövészhadosztály az Ojtoz-szorostól északra áll. A 272. orosz ezred egy szökevénye szerint, az orosz 68. hadosztály[1] a tölgyesi szorosban van.

Légifelderítésünk jelenti, hogy Holdán két orosz zászlóalj, Ruscán egy zászlóalj, Pozorittán egy félzászlóalj táborozik, Pozorittától $3^1/_2$ km-re délre levő barakban két század van elhelyezve, egy orosz zászlóalj Pozorittáról Calinestire ment.

Fundul Moldowin két, Kimpolungon egy, Breazán egy zászlóalj táborozik. A 7. hadsereg véleménye szerint, ezek az orosz 78. és 65. hadosztály mögötti tartalékok.

Kémhírek szerint a 6. doni kozákhadosztályt, mely a 11. lovashadosztálytól délre Botus vidékén állott, a 3. orenburgi kozákhadosztály váltotta fel. Az orosz V. lovashadtestet állítólag egy gyaloghadtest fogja felváltani.

Az orosz 11. és 12. hadosztályból elfogott katonák azt beszélik, hogy a hóolvadás után XI. hadtestünket meg fogják támadni. Minden orosz katona gázálarccal és drótvágóollóval van felszerelve ; kézigránátokat is osztottak ki az orosz katonák között. A századok csatárlétszáma 200 fő.

Marosvásárhely, március 21.

„Ő Felségétől táviratot kaptam, hogy nagyon kívánatosnak
„látja, hogy a német nyugati arcvonalra utazzam és egészen rám
„bízza, hogy meddig maradok ott. Csak arra kér, hogy visszajövet
„Badenben keressem föl őt, mert föltétlenül akar velem beszélni.
„Erre táviratilag kérdeztem meg Vilmos császárt, hogy mikor
„szabad jönnöm ? Rupprecht bajor trónörökösnek is sürgönyöz-
„tem, mert az ő hadseregcsoportjánál kezdeném el látogatásomat
„és megkérdeztem, hogy 4—5 nap elég volna-e ?“

„Az Oroszországból jött hírek szerint a néptömeg, később
„bizton a csőcselék jut hatalomra ; ezek a háború befejezését kíván-
„ják. Jaj, de milyen ádáz béke lesz ez, melyben patakzani fog a
„vér, mint a francia kommün alatt. Most már minden Romanow
„kizárását követelik, így Nikolaj Nikolajewitschét is. Már arra a
„szomorú útra tér a forradalom, melyen vakon rohan a legnagyobb

[1] Az orosz XXXVI. hadtestbe tartozik.

„katasztrófába, mely azonban a szövetségesekre sem lehet elő-
„nyös."

„A hegyekben havazás, hóvihar és csak rendes harctevékeny-
„ség van. A Verful Harlagiin (⊹ 1581) új ellenséges sáncmunkála-
„tok folynak, ugyanígy Tölgyesnél is. Tüzérségi előkészítés után,
„az Új Itzkány fűrésztelepnél egy ellenséges osztag támadást kísé-
„relt meg, de nem tudott drótakadályainkig jutni. A Probina-
„völgytől északra élénk kézigránátharc folyik. A Ludowanál (△
„1466) fehér kendőkkel integető orosz osztagra lőttek. Ezt nem
„tűröm ! fogják el őket, de csak akkor lőjjenek, ha csel rejlik az
„integetés mögött."

„A 7. hadseregnél, a nagy hófuvás miatt, a közlekedés helyen-
„kint teljesen elakadt."

„Böhm-Ermolli hadseregcsoportjánál sok orosz át akart
„szökni, de tüzérségük meggátolta ezt.

„Mackensennél, a Falkenhayn (9.) hadsereg előtt, az ellen-
„séges állásokat vízzel árasztották el és a menekülő ellenséget
„élénk tűzzel üldözték.."

Badenből, a hadseregfőparancsnokságtól megjött a válasz a hadsereg harckészültségi tudósításaira. *(Lásd a 28. számú mellékletet.)*

A német XXV. tartalékhadtest kérte, hogy két meg nem bízható Landwehr ezredét (5. és 37.), melyek a cs. és kir. 30. gyaloghadosztályhoz tartoznak és a hadsereg egyik fontos szakaszán, a Tatár-hágón állanak, jobb csapatokkal cseréltesse ki.

A hadseregfőparancsnokság úgy döntött, hogy az 5. Landwehr ezredet[1] a 72. hadosztályhoz tartozó 107. gyalogezred váltsa fel. A fölváltásnak április 15-ig kell megtörténnie. (1361. Op.)

A német főhadvezetőségtől Seeckt tábornokhoz értesítés jött, hogy a bajor Alpenkorps április kezdetén Mackensen hadseregcsoportjából kivonatván, Fogarason gyülekezzék, a német legfelsőbb hadvezetőség rendelkezésére. (1385. Op.)

Minthogy a XI. és az I. hadtesthez küldött összekötőtiszt jelenti, hogy ott a tüzérlovak lehetetlen állapotban vannak és majdnem teljesen hasznavehetetlenek, a hadseregfőparancsnoksághoz ez az előterjesztés megy :

A hadseregfőparancsnokság tudja, hogy a lovak állapota a cs. és kir. tüzérségnél végletekig rossz. Személyes megfigyelésem szerint és a beható jelentések alapján, a tábori tüzérség ezidőszerint menetképtelen, mert lovai leromlottak.

Még ha egy általános előnyomulás lehetőségéről nem is beszélünk, a mai állapotban az arcvonalon belüli menetképesség

[1] Sok olasz nemzetiségű van benne.

is kérdéses. Ilyen körülmények között az arcvonalparancsnokság a legsúlyosabb aggodalommal látja a 3. és 11. lovashadosztály hasznavehető lovainak mezőgazdasági munkára való kiadását.

Ennélfogva ezt javaslom:

Ez a két lovashadosztály, a tábori tüzérségnél használható lovakat a két hadsereg tüzérségének adja át, mely ennek fejében a kíméletre szoruló lovakat mezőgazdasági célokra rendelkezésre fogja bocsátani.

Igaz ugyan, hogy így a nevezett két lovashadosztály lovas seregtestként való alkalmazása lehetetlen, de a mostani helyzetben fontosabb, hogy a tábori tüzérség megtarthassa mozgékonyságát.

A gyalogszolgálatot teljesítő többi lovashadosztály lovainak átadásával is arra kell törekednünk, hogy ütegeink lóállományát megjavítsuk." (1349. Op.)

Hírek az oroszországi forradalomról.[1]

Az orosz forradalom a Reuter-Bureau szerint így tört ki:

Petrograd lakossága az élelmezés teljes csődje s az éhség miatt már régen lázongott a kormány ellen, mert úgy látszott, hogy nem tesz a nép érdekében semmit. A kormány intézkedett a rend fenntartására. A cárt rábírta, hogy a dumát és az országgyűlést császári ukázzal napolja el.

Március 11-én tudta meg a duma és az országgyűlés a cár elnapoló ukázát. A duma ennek ellenére a március 12-ére virradó éjjelen titkos ülést tartott. Március 12-én néhány gárdaezred az orosz nép oldalára állott, mások pedig a forradalmi mozgalomhoz csatlakoztak. Néhány tiszt áldozatul esett; Petrograd tüzérparancsnokát meggyilkolták; a Péter-Pál erődöt elfoglalták, a börtönöket kinyitották.

A duma elnöke, Rodsjanko, a cárnak ezt táviratozta: A helyzet komoly, a fővárosban anarchia, a kormány cselekvőképessége megbénult, a népnek élelmezéssel és tüzelőanyaggal való ellátása csődöt mondott, az elégedetlenség folyvást nő, a katonasággal utcai harcok vannak, feltétlenül szükséges, hogy egy egyént — ki a nép bizalmát bírja — azonnal bízzon meg az új kormány megalakításával.

Rodsjanko ezt a táviratot elküldötte az orosz vezérkar főnökének, Alexejew tábornoknak és a front tábornokainak is. Felhívta őket, hogy hassanak a cárra, hogy támogassa működésében a dumát.

Délután 1 órakor a duma épülete előtt a lázongó csapatoknak egy küldöttsége jelent meg, hogy meghallják, milyen álláspontot

[1] Lásd: az A. O. K. Nachrichtenabteilung 1—4. számú kiadványát az orosz forradalmi mozgalmakról.

foglal el a duma. Rodsjanko értésükre adta, hogy a duma ülésén a pártok vezetői elhatározták egy új kormány megalakítását és hangoztatta, hogy rendet kell tartani feltétlenül.

A duma egy tizenkét tagból álló komitét választott, melynek elnöke Rodsjanko[1] lett.

A duma-komité ezt a kiáltványt tette közhírré:

„A rend felborításával keletkezett nehéz helyzet miatt — mely a régi kormány politikájának bűne — a duma választmánya szükségét érzi annak, hogy kezébe vegye a rend helyreállításának munkáját. A felelősség teljes tudatában határozta el magát erre, bízván abban, hogy a nép és a hadsereg támogatásával új kormányt fog alakíthatni, mely a nép kívánságát teljesíteni fogja és bizalmát bírja."

A duma-komité a lázongó lakosságra és Petrograd több mint 30.000 főnyi helyőrségére támaszkodott, mely a forradalmi néphez csatlakozott, valamennyi minisztert letartóztatta és fogságba vetette.

Délután 2 órakor lázongó csapatok jöttek a duma épülete elé; a katonai őrséget, mely a duma épületét őrizte, felváltották, miközben az őrség tiszti parancsnokát megsebesítették. Este a kormány minisztereinek lakásán házkutatást rendeztek. Ilyen körülmények között herceg Galitzyn miniszterelnök táviratilag bejelentette lemondását.

A lázongó elemek eközben kiszabadították a politikai foglyokat, a titkos rendőrség főhivatalát szétrombolták, az ügyiratokat elégették. Este Petrograd és Kronstadt egész szárazföldi és tengerész katonasága — a tisztek kivételével — a nép pártjára állott. A rend helyreállításánál a rendőrség géppuskát és kézigránátot használt; az utcai harcokban néhány száz rendőr megsebesült.

A duma-komité első feladata az volt, hogy az utcának — a munkásság vezetőinek „Manifesztum"-ával megbontott rendjét helyreállítsa. Sikerül a komiténak a munkásság vezetőinek azzal a részével érintkeznie, amelyet kevéssel azelőtt, a petrogradi gyárak munkásaival karöltve, képviseletükre megválasztottak.

Egész sereg város táviratozza, hogy csatlakoznak a duma-komitéhez és hogy hasonló ideiglenes kormányközegeket választottak. Zarskoje-Selo egész helyőrsége csatlakozott a mozgalomhoz. A régi kormány kísérlete, hogy a főváros közelében elhelyezett katonaságot Petrogradra vigye, nem sikerült, mert a csapatok a duma mellé állottak.

Amint a rend és nyugalom valamennyire helyreállott, a duma-komité megválasztotta az ideiglenes új kormányt.

[1] Rodsjanko, a duma elnöke, most a duma-komité elnöke is, 1916 óta az angol-orosz társaság elnöke, belső barátság fűzi az angol követhez, Buchananhoz; a dumában nagy pártja van.

Miniszterelnök és belügyminiszter: Lwow herceg (angolbarát),

közoktatási miniszter: Manuilow (Moszkvában egyetemi tanár),

hadügyi és tengerészeti miniszter: Gutschkow (országgyűlési képviselő; 1917 óta a parlamentben lázító beszédéről volt híres, Rasputin meggyilkolásában részes, azzal gyanusítják, hogy a petrogradi munkásmozgalmat ő szítja),

külügyminiszter: Miljukow (duma-képviselő; Moszkvában egyetemi tanár, abszolutisztikus érzelmű, hatalomra törekvő, ingadozó jellemű, opportunista),

kereskedelmi miniszter: Konowalow (Moszkvában nagyiparos, duma-képviselő, a hadiipar központi irodájának vezetője; a kormány ellen izgató beszédeket mondott a dumában: „úgy a külső ellenséggel, mint a belső ellenséggel való leszámolás ideje elérkezett — cselekedni kell — azaz a forradalmat elő kell készíteni"),

pénzügyminiszter: Tereschtschenko (Kiewben nagyiparos, duma-képviselő),

igazságügyminiszter: Kerenski (duma-képviselő, a munkások szociáldemokrata pártjának vezetője, agitációi miatt a kormány többször megkísérelte mandátumának megsemmisítését),

földművelésügyi miniszter: Schingarew (duma-képviselő, a petrogradi angol-orosz társaság elnökségének egyik tagja, 1917 óta a kormányellenes titkos ellenzéki gyűlések egyik tagja),

közlekedésügyi miniszter: Nekrasow (a duma alelnöke).

Az angol, francia és olasz követ sietett a megalakult népkormányt elismerni, mely — szerintük — az országot nehéz megrázkódtatásából kivezette és a hadsereg fegyverfoghatóságának hitét újból helyreállította.

Az ideiglenes új kormány programmja: általános és teljes amnesztia, gyülekezési és sajtószabadság; egy olyan nemzetgyűlés összehívásának előkészítése, melynek feladata lesz az államforma és a kormányzati rendszer felett dönteni; minden nemzetiségi és vallásügyi korlátozó rendelet érvénytelenítése; mindazon csapatoknak Petrogradban való meghagyása, melyek a mozgalomhoz csatlakoztak; a legénység teljes polgári jogot nyer, ha a fronton fegyelmet tart és a katonai parancsnoknak engedelmeskedik.

Március 14-én, a forradalom harmadik napján, Petrogradban a rend helyreállott; az államhatalom a duma-komité, a hatalom maga a csapatok kezében van, melyek a duma-komitét támogatják.

Március 15-én az országgyűlésen Bonar Law bejelentette, hogy a cár lemondott.

Rodsjanko, a duma-komité nevében, a tengerészethez és valamennyi front minden hadseregparancsnokához egy „mani-

feszt"-et intézett azzal a felszólítással, hogy harcoljanak tovább az ellenséggel.

A munkásságot is felszólították, hogy tartson rendet és dolgozzék. Petrograd katonai parancsnokát, a csendőrök ezreit és a rendőrség hivatalnokait letartoztatták ; a politikai foglyokat a börtönökből kibocsátották.

Moszkvában nagy az öröm a forradalom miatt. A katonai parancsnokot szintén letartóztatták. A rend fenntartására katonai választmány alakult, mely egy gyalogdandárral (öt gyalogezred) és 1000 főből álló újonc csapattal rendelkezik.

Idáig a hadvezérek közül még csak a vezérkar főnöke, Alexejew tábornok, csatlakozott a forradalmárokhoz.

Stockholmi jelentés március 16-ról :

A forradalmi választmány még nem ura a helyzetnek. A katonaság magatartása teljesen bizonytalan. Általában azt hiszik, hogy a közeli napokban elfogják söpörni a forradalmi kormányt, mely főképen a radikális és szociális elemekre támaszkodik. A mozgalom mindjobban háborúellenes jellegű lesz.

Reuter jelentés : Nikolaj Nikolajewitsch nagyherceg Rodsjankonak azt táviratozza, hogy a vezérkar főnökével együtt a cárt arra kérte, hogy a helyzet megmentése érdekében határozza el magát arra, hogy a háborúnak egy eredményes döntéssel vessen véget.

Petrogradban a rend helyreállott ugyan, de a háztetőket még mindig megszállva tartják a régi kormány emberei, kik a régi állapot helyreállításában bíznak és a katonaságra s a népre lövöldöznek. A volt hadügyminisztert, Suchomlinow tábornokot letartóztatták.

Rodsjanko a duma előtt felvonult katonasághoz beszédet intéz, melyben a nép és a hadsereg egységét hangoztatja, hogy a végső győzelem biztosítva legyen. A katonaság Suchomlinow kiszolgáltatását követeli, hogy bosszút állhasson rajta. A képviselők csak nagynehezen tudták a katonaságot megnyugtatni.

A petrogradi hírek és a Reuter-ügynökség jelentéseinek összevetéséből az következtethető, hogy sem a forradalom nem zajlott le olyan símán, sem a helyzet nem erősödött meg annyira, mint ahogy az a közvéleményben elterjedt.

A stockholmi jelentés szerint ellenforradalmi akció robbanhat ki. Mert nem látszik biztosítottnak, hogy a duma-választmány a népnek tett ígéretét be is tudja váltani. Ezek a kívánságok nem politikai jellegűek, mert a néptömeg azt követeli, hogy élelemmel lássák el és hogy a háborúnak vége legyen.

A szófiai cs. és kir. katonai attaché táviratozza.

„Azok, akik az oroszországi tiszteket és annak polgárságát ismerik, a forradalomról úgy vélekednek, hogy bármiképen fejlődjék ki Oroszországban a végleges helyzet, az az egy bizonyos,

hogy a hadsereg tönkre fog menni, úgyhogy a tervezett tavaszi támadásból semmi sem lesz."

Rotterdami jelentés március 21-ről :

Az entente-ujságok tudósítói, kik a finn-svéd határra érkeztek, lapjaiknak ezt az összefoglaló jelentést küldötték az oroszországi helyzetről :

Oroszországban ma a szuverén ur Rodsjanko, a vezetés és a block-párt kezében van, mely feltétlenül a monarchia államformáját akarja fenntartani. A munkások pártja, a szociáldemokraták és a forradalmárok szembefordultak a block-párttal, a köztársaságot követelik, de nem egy államfővel, hanem egy kollégiummal az élén.

A tisztviselőkar (bureaukratia) nem mozdul meg, de lázasan készülődik, hogy az eseményekre csapást mérhessen. A nagyhercegek támogatják a tisztviselőket és csak látszólag vannak az ideiglenes kormány oldalán, hogy időt nyerjenek. Az ideiglenes kormány kénytelen a tisztviselőkart kímélni — bár annak nagyrészét eltávolította, de később mégis visszahelyezte állásába — mert különben a kaosz teljessé vált volna, mivel senki sem ismeri kívüle az entente-hatalmakkal kötött megegyezéseket és hogy a frontoknak mire van szükségük. Ez nagyon megerősíti a tisztviselőkar helyzetét. A hadsereg magatartása teljesen tisztázatlan. Minden, ezzel ellentétes híresztelés — hamis.

Zürichi jelentés.

Az ideiglenes kormány valamennyi kormányzót és közigazgatási hivatalnokot, kik a forradalomhoz nem csatlakoztak, nyilvántart. Az összeírottak lajstromában vannak Archangelesk, Grodno, Kowno, Mohilew, Pensa, Samara, Tambow, Twer, Irkutsk, Tomsk, Jenissejsk és Semipalatinsk kerületek kormányzói.

Az ideiglenes kormány egy köriratot intézett a külső államokba delegált követeihez, hogy haladék nélkül csatlakozzanak az új kormányzathoz. Iswolski, a párizsi orosz nagykövet volt az első, ki az új kormányt üdvözölte és kijelentette, hogy teljesen rendelkezésére áll.

A volt kormány miniszterei és közegeit duma-tribunal elé állították s hazaárulás miatt elítélik őket.

A svájcban élő orosz szociális körök azt a hírt kapták, hogy az oroszországi állapotot áttekinteni nem lehet. Az ideiglenes kormány kezéből kicsúszni látszik a hatalom. A polgári párt és a munkások pártja között szakadás keletkezett. A zürichi orosz emigránsok felszólították az ideiglenes kormányt, hogy a béketárgyalásokat mielőbb kezdje meg.

Gutschkow hadügyi és tengerészeti miniszter egy okmányt adott ki, melyben azt hangoztatja, hogy a külső ellenség végleges leverésére, Oroszországnak minden erejét össze kell szednie. Ezért a rendelkezésre álló valamennyi elemet hadiszolgálatba kell

állítani. Ettől csak azokat mentik fel, akik a hátországban védik az országot, továbbá a sajtó képviselőit, kiknek munkája egyenrangú a frontharcosokéval.

Genfi jelentés.

A Petit Journal jelenti Petrogradból. A végrehajtó-választmány hivatalosan tudatta a sajtóval, hogy Brussilow, Russkij, Everth és Gurko hadseregfőparancsnokok a duma-komité manifesztumáról még nem nyilatkoztak.

Berlini jelentés.

Stockholmi hír szerint a petrogradi forradalomban 12.000 ember vesztette életét, illetve sebesült meg. Egy volt miniszterelnök, gróf Kokowzow is fogságban van.

Stockholmi jelentés.

Az ideiglenes kormány elrendelte, hogy a livadiai császári kastélyt hozzák rendbe. Ebből azt következtetik, hogy Miklós ex-cárt, családjával együtt, legközelebb Livadiában helyezik el. Eddig azt hiszik, hogy az ex-cár Zarskoje-Seloban fogoly, kire a vezérkar főnöke által Mohilewből kirendelt őrség ügyel.

Koppenhágai jelentés.

A határon átszivárgó hírek szerint, a kadett-párt és a munkás-párt között szakadásig kiélesedett a hatalomért való torzsalkodás, mely előreláthatólag a munkás-párt győzelmével fog végződni.

A petrogradi helyőrség a munkás-párthoz hajlik ; ismételten előfordult, hogy egyes századok az ideiglenes kormány parancsainak nem engedelmeskedtek, ellenben a munkás-párt rendeleteit készségesen követték.

A tiszteknek nincs a legénységre semmi befolyásuk. A katonaság állam az államban. A csapatok legénysége, a követendő magatartás tárgyában, szuverén módon majdnem mindig a munkás-párt szájaíze szerint dönt.

Az ideiglenes kormány, hogy a munkáskörök izgatott kedélyét lecsillapítsa, kénytelen a munkás-pártnak engedményeket tenni ; ezzel Buchanan befolyása az ideiglenes kormányra tűnőfélben van.

Tegnap, az oroszországi angol követ[1] heves tiltakozása ellenére, Miljukow külügyminiszter hozzájárult ahhoz, hogy Nikolaj Nikolajewitsch nagyherceget az orosz hadsereg főparancsnoki állásából elmozdítsák ; ez olaj volt a tűzre a munkáspártnál, mely a nagyherceg személyében „az orosz nép tömeggyilkosát" látja.

Helsingforsi jelentés.

Finnország északi részében éhinség van. A hatóságok képtelenek élelmet beszerezni.

[1] Buchanan.

A bobruiski rádióállomás a délnyugati frontnak táviratozza március 21-én, délelőtt 3 óra 25 perckor:

„A kívánságokat ismétlem. Katonák! Mi megigértük, hogy a szabadságot meg fogjuk védeni. A mai időben minden tisztnek, katonának és polgárnak kötelessége, hogy a helyzet megoldásában közreműködjék.

A hadügyminiszter megígérte, hogy szabályozni fogja a katona viszonyát a parancsnokával szemben és pedig a munkás- és katonadeputánsokkal egyetértve.

Potapow tábornok s. k.
a munkás- és katonadeputánsok elnöke.
Gutschkow s. k.,
hadügyminiszter."

A munkás- és katonadeputánsok végrehajtó választmánya március 21-én délután 2 órakor Petrográdból az alábbi rádió-körtáviratot küldte szét:

„Minden vasúti hivatalnoknak és valamennyi hatóságnak, mely az országúton a forgalmat ellenőrzi; valamennyi kormánybiztosnak és helyi komitének.

Tudatjuk, hogy II. Miklós külföldre akar menekülni. Értesítsétek erről az egész vonalon ügynökeiteket és komitéiteket azzal, hogy a petrográdi munkás- és katonadeputánsok végrehajtóválasztmányának parancsára, a menekülő cárt fel kell tartóztatni. A petrográdi taurischi palotában székelő választmányhoz jelentést küldjetek, hogy a továbbiakról intézkedhessék.

Tschcheidse s. k.,
a választmány elnöke.[1]
Skobelew s. k.,
az elnök segéde."

Az orosz hadsereg vezérkari főnökének főhadiszállásáról, Mohilewről, március 21-én herceg Lwow miniszterelnöknek ezt a rádió-körtáviratot küldték:

„A legmagasabb orosz katonai parancsnokság törzséhez tartozó csapatok és parancsnokságok — melyek Mogilew helyőrségét alkotják — kifejezték azt az óhajukat, hogy a rend és a fegyelem fenntartása mellett, a háborút a végleges győzelemig folytatni kell. Éljen Oroszország és az ideiglenes kormány, mely a drága hazát a dicsőség útján vezeti."

Alexejew tábornok s. k.,
a hadseregfőparancsnokság vezérkarának főnöke."

Stockholmi jelentés.

Helsingforsi hír szerint, a szocialistapárt programmot fogadott el, melyben követeli a köztársasági államformát. *Oroszország*

[1] Szélső szocialistavezér.

kívánsága, hogy a béketárgyalásokat mielőbb kezdjék meg. Ezt a programmot a petrográdi táviróügynökségnek közhírré kellett volna tennie, de az utolsó pillanatban meggátolták a kihirdetést.

A programmot Tschcheidse[1] írta alá.

A háború elleni izgatás, petrográdi hírek szerint, mind veszedelmesebb lesz az ideiglenes kormányra. Mindenhol beszédet mondanak a szocialista munkáspárt politikája mellett és az ideiglenes kormány ellen ; a néptömeg hangulatát napról-napra izgatják a duma ellen. A rendőrség szolgálatát diákok látják el, kiknek a nép előtt tekintélyük nincsen. A munkásokat a népjóléti választmány felhívta, hogy térjenek vissza a munkához ; ennek azonban nem volt hatása. Csak kisebb gyárakban dolgoznak. Az újabb felhívás sem járt eredménnyel, mert a felszólítás nem Tschcheidse választmányától eredt, hanem az ideiglenes kormánytól kinevezett munkásképviselőtestülettől.

A munkások között izgató röpiratokat osztogatnak folytonosan ; azt hiszik, hogy ebben a régi kormány keze működik. A főváros hangulata robbanásig izgatott, a katonák tisztjeikkel szemben fegyelmezetlenül és tiszteletlenül viselkednek ; nem is köszönnek már nekik.

Koppenhágai jelentés.

Oroszországban a forradalmi mozgalom — egybehangzó jelentések szerint — már a vidéken is terjed, de nem olyan rohamosan, mint ahogyan azt a petrográdi forradalmárok szeretnék. A parasztok között az a hír terjedt el, hogy Miklós cárt a köztársasági forradalmárok fogságba vetették, mivel a cár a céltalan népöldöklésnek véget akart vetni. A parasztság hangulata Miklós cár és a trónörökös mellett van. A parasztok vonakodnak a forradalmi városok részére élelmet szállítani mindaddig, míg bizonyságot nem szereznek arról, hogy a cár kiszabadult a fogságból.

Berlini jelentés.

Petrográdból Párizsba érkezett hír szerint a duma-komité kijelentette, hogy egyszersmind hadsereg-vezetőség is és átvette az orosz hadsereg és a flotta főparancsnokságát.

Zürichi jelentés.

Jól értesült angol és francia források szerint, a petrográdi forradalmi választmánynak az első napokban sikerült nagyobb mennyiségben élelmet hozni a fővárosba, hogy maximált áron a piacon áruba bocsássa ; de a mult hét végén, a zavaros állapotok miatt, az élelemszállítás megakadt, úgyhogy az elmultnál is nagyobb éhinség keletkezett. A nép hangulata ezért nagyon izgatott és komoly zavargásoktól lehet tartani, hacsak nem sikerül

[1] Szélső szocialista párti duma-képviselő.

az ideiglenes kormánynak az élelmezési helyzetet végre-valahára hamarosan orvosolnia.

Rotterdami jelentés.

Londoni hírek szerint, Petrográd és Moszkva módos lakossága elhagyta a várost és birtokaira menekült. Bár általában tagadják, Petrográdban, Moszkvában, Odesszában és a többi nagyobb városban az utcai harcok nem szűntek meg. A Petrográdban élő, Oroszországgal barátságos viszonyban álló idegen állambeliek, nem látják személy- és vagyonbiztonságukat elegendőnek, miért is diplomáciai úton kísérelik meg, hogy Oroszországból elutazhassanak.

A Reuter-ügynökség jelentése.

Az ideiglenes kormány a hadsereghez felhívást intézett, hogy tartsanak fegyelmet, hogy a háborút megnyerhessék, mert a kialakult belpolitikai helyzet biztonsága, a sikeres katonai védelemtől függ.

A mohilewi főhadiszállásról jelentik, hogy a csapatok egy nyilt téren vörös zászló alatt vonultak fel.

Nikolaj Nikolajewitsch nagyherceg kívánságára, a vezérkar főnöke — Alexejew — felolvasta a nagyhercegnek az orosz hadseregfőparancsnokságáról történt lemondását; azután intette a csapatokat, hogy az új kormányt lojálisan szolgálják. A Marseillaise eléneklése után, a csapatok díszmenetben elvonultak.

Hágai jelentés.

A szent szinódus a cári családot a lithurgiából törölte.

A munkások és a katonák egy tanácsot választottak, mely gyakorlatilag nagyon nehézkes testület, mert 1000 tagot is számlál. A tanács a szocialisták befolyása alatt áll. Mérsékelt elem is van a tanácsban, mely megérti a mai állapotok bonyodalmasságát, de vannak olyanok is, melyek az elméletet azonnal meg akarják gyakorlatilag valósítani. Következménye az lett, hogy a tanács elhamarkodott, egymásnak ellentmondó határozatokat hozott, melyekkel az ideiglenes kormány működését megnehezítette.

Berni jelentés.

Petrográdban, a taurischi palotában, egy vegyes választmány működik, melyet a munkások és katonák választottak soraikból.

Március 20-án a választmánynak 1600 tagja volt, minden tag 1000 munkást, vagy egy katonai századot képvisel. A választmány azt követeli, hogy sürgősen hívjanak egy alkotmányozó nemzetgyűlést össze, abban a reményben, hogy az a köztársaságot

fogja kikiáltani. Egy másik kívánsága, hogy valamennyi Romanowot távolítsák el az országból.

A hágai katonai attasé táviratozza.

Az orosz forradalomról ezideig jelentést nem tettem, mert itt senki sem tud többet az entente diplomatáit is beleértve, mint ami az újságokban van, ezért megvárom a híreket, melyeket meg fogok kapni, mihelyt az angol követség valamiről értesül. Eddig alkotott véleményem ez: bár Anglia a forradalmat eredetileg támogatta, mégis a szocialisták és a pacifisták látszólag hatalomra fognak jutni, mert a Tschcheidse által irányított munkás- és katonai komiték mellettük kardoskodnak. Általában a kaosz teljes. A hadseregnek az a része, mely nincsen a fronton, fegyelmezetlen. Dél-Oroszország a cár pártján van. Az entente-barátok és az itteni entente diplomácia — melyek idáig helyeselték a forradalmat — most nagyon csendesek.

Az orosz 3. gárdahadosztályból átszököttek remélik, hogy hamarosan meg lesz a béke; más nem érdekli őket. A csapatok felesketésére idáig nem történt intézkedés.

Az orosz 6. doni kozákhadosztálybeli hadifoglyok azt vallják, hogy a csapatoknak kihirdették, hogy Alexandrowitsch Mihály nagyherceg a mostani cár, Nikolaj Nikolajewitsch nagyherceg pedig a főparancsnok. Arról, hogy mi történik Petrográdon, a legénység levelezés útján értesül. A kozákok, kik fogságba kerültek azt mondják, hogy nem fognak tovább harcolni, mert a cárt megbuktatták; az a véleményük, hogy rövidesen béke lesz.

Zarskoje-Seloról, március 21-én, ezt a rádió-körtáviratot adták föl:

„A komité a fronton álló csapatokkal tudatja, hogy a nép akarata a régi kormányzat felett érvényesült.

Meg vagyunk róla győződve, hogy a fronton álló katonaság velünk tart és nem fogja megengedni, hogy a régi kormány ismét magához ragadja a hatalmat. Mi, a petrográdi munkás- és katonapárt képviselői, őrködni fogunk a szabadság fölött.

A hadseregben a tisztikar a katonákkal meghasonlott, minden polgár kötelessége, hogy az ellentétek kiegyenlítésében közreműködjék.

A tisztikarhoz apellálunk, hogy a katonákat szolgálatban és szolgálaton kívül becsülje meg. De apellálunk a katonákhoz is, hogy szolgálatban katonai kötelezettségüknek szigorúan feleljenek meg.

A katonai dolgokban kiadott rendeletek csakis a petrográdi helyőrségre vonatkoznak. A fronton álló katonaságra vonatkozólag a hadügyminiszter megígérte, hogy a munkás- és katonai végre-

hajtóválasztmánnyal karöltve, szabályozni fogja a katonák és az előljáró parancsnokságok közötti viszonyt.

Tschcheidse[1] s. k.,
a munkás- és katonapárt végrehajtó-
választmányának elnöke.
Skobelew[2] s. k.,
az elnök segéde."

Március 22.

„Marosvásárhely vidékén nincs hó és tele van minden kis „tavaszi virágokkal és odakint a még sárgás vetésekből magasra „szállva énekel az első pacsirta. Csak az emberiség tavasza, a bol- „dog béke, nem akar jönni."

Az 1. hadseregnél csak tüzérségi tevékenység volt.

A 7. hadseregnél hóvihar volt; a XI. hadtestnél a mestecanescii szakaszon napközt élénk tüzérségi harc. Ott kilenc üteg lőtt. Egy szökevény azt állítja, hogy 23-án támadás lesz a Mestecanescin, az alagúttól délre, az előszögellő sarok ellen.

Az Apor-csoport és az 51. hadosztály is, élénk lövegtűzben állott. Délután 3 órakor tűzcsapás érte Dorna-Watrát. Helyenként az oroszok fütyürésznek és énekelnek.

Március 23.

„Hindenburg azt sürgönyözte nekem, hogy Vilmos császár „szeretne velem találkozni; ő is kéri, hogy beszélhessen velem; „ennélfogva álljak meg e hó 30-án Kreutznachban és csak akkor „folytassam utamat Valenciennesbe, ha már megbeszéltünk min- „dent."

„Böhm-Ermolli hadseregcsoportjánál földalatti aknaharc „volt."

„Az 1. hadsereg jelenti, hogy a derék cs. és kir. VI. hadtest- „nek ma emlékezetes napja volt. Egy igen nehéz támadást hajtott „végre, mely az óraszerű pontos előkészítés nélkül biztosan rosszul „végződött volna. Több hétig dolgoztak rajta, míg minden teljesen „összevágott és teljesen begyakorolták, mint egy balletet. Bár így „tettünk volna a háború kezdete óta és ne csináltak volna annyi „sok nekirohanást, minden szükséges előkészítés nélkül. Mennyi „temérdek drága, derék hős ember életét lehetett volna megkí-

[1] Szociáldemokrata párti duma-képviselő.

[2] Lásd az A. O. K. Nachrichtenabteilung 21., 22., 23., 24., 25. és 25/a. számú kiadványait az orosz forradalmi mozgalmakról.

„mélni, akiket pótolni sohasem lehet. A 44-es tisztek beszélték „nekem a minap az állásban, hogy midőn jelentették volt hadtest- „parancsnokuknak, hogy az ezrednek több mint 300 halottja van „egy sikertelen támadás miatt, ő dühösen rákiáltott a parancs- „nokra: „Én nálam veszteségről csak akkor szabad beszélni, „hogyha már 3000 halottjuk lesz!" És az ilyeneket nem csapják el, „hanem dicsőítik, mint erélyes, kitünő parancsnokot! . . ."

„Mint mondtam, a VI. hadtestnél a régóta előkészített és „anulmányozott támadást, a Sólyomtar (△ 1343) és Söverjés tetőt „(⊹ 1358) visszaszerzésére, ma a 24. hadosztály a 9. és 45. ezreddel „végrehajtotta és fényesen sikerült. Két kilométer szélességben „és másfél kilométer mélységben, alapos tüzérségi és aknavető elő- „készítés után, az orosz minden állását rohammal elfoglaltuk. Az „ellenség nagyon súlyos veszteséget szenvedett. Egy része megfuta- „modott, de gázba került; 500 még életben maradt embert elfog- „tak. Miután a Sólyomtar és Söverjés-tető mögötti völgyeket gáz- „zal árasztották el, az ellenség négy zászlóaljjal — erős előkészítő- „tűz után — a Magyarost támadta meg. 289 halottat és több mint „600 sebesültet hagyott drótakadályainkban vissza. Estig erősen „lőtte új állásainkat. Azóta csend van. A mi veszteségünk ebben „a harcban: 30 halott és 83 sebesült."

A 7. hadseregnél rendes tüzérségi harc folyik. Az oroszok a Beszterce völgyében, egy tábori őrsnél, három magyar zászlót tűztek ki és magyarul kiáltoztak: „tüzet szüntess!"

A hadseregfőparancsnokság értesít, hogy április kezdetén a 17. és 25. tábori vadászzászlóaljat hadseregfőparancsnoksági tartalékul állítja a 7. hadsereg mögé, annak megtámasztására. (1384. Op.) Sajnos, a hadseregfőparancsnokság ezt az intézkedést a következő napon visszavonta.

Március 24.

„Legújabb hírek szerint Kornilow tábornok — az én bukovs- „koi foglyom, kit szerencsésen el hagytak szökni — a cárt letar- „tóztatta és Zarskoje Seloba vitte."

„Boldoggá tesz Rohr vezérezredes jelentése fiamról: 'A teg- „napi tüzérségi tűzben a fiatal főherceg férfiasan, derekasan viselte „magát, úgyannyira, hogy legfölsőbb kardos kitüntetésre terjesz- „tettem föl. Rohr."

„Kreutznachból kérik, hogy egy saját és egy német vezér- „kari tisztet vigyek magammal, esetleges munkák elvégzésére."

Jelentések.

1. hadsereg : A VI. hadtestnél tegnap az ellenséges lövegtűz a Magyaros (△ 1340) és Lapos-tető (⌖ 1222) ellen, a sötétség beálltáig tartott. Az állás előtt maradt ellenséget járőreink elkergették. Napközt nem volt semmi följegyezni való.

E hó 22-én a német 225. hadosztály fogja a ⌖ 1295-ös magaslatot, a Muntele Farcu micától (⌖ 1370) északra, elfoglalni.

Az előkészületek alaposságát a német 225. hadosztályhoz kiküldött összekötőtisztem jelentése mutatja legjobban. (Lásd *29. számú mellékletet.)*

A 7. hadseregnél nincsen fontosabb följegyezni való.

A német legfelsőbb hadvezetőség értesít, hogy a hadseregarcvonal rendelkezésére bocsátja a nyugati harctérről áthozandó német 20. tartalék-vadászzászlóaljat. A zászlóaljat, Seeckt tábornok kérésére, a Kárpát-hadtestbe állítjuk be.

A hadseregfőparancsnokság Badenből ezt táviratozza : „A 17. és 25. tábori vadászzászlóalj helyett, a legközelebbi napokban, a hadseregarcvonal részére egy német vadászzászlóaljat szállítunk a 7. hadsereghez való beállítás végett." (1384. Op.)

Ez a sajnálatos dolog nagyon jellemző ! . . .

A 7. hadsereg még jelenti, hogy a Gura Negrinél egynéhány járőrünk az oroszok 4. állásáig hatolt előre, de nem tudtak foglyot ejteni, mert az oroszok mind nyakra-főre elszaladtak.

Seeckt vezérkari főnök ezt a helyzetjelentést küldötte Ludendorffnak :

A hadseregarcvonal helyzete a március 17-i jelentés óta nem változott.

1. hadsereg. A Gerok-seregcsoportnál újság nincs. A kiküldött tudósító tisztek jelentése az állásépítésről kedvező.

Litzmann-csoport : A Sólyomtar (1343) magaslaton elért eredmény annál inkább örvendetes, mert azt bizonyítja, hogy a több nemzetiségű 24. hadosztály megjavult. Ugyanazon napon, azaz március 23-án, a VI. hadtest egy másik szakaszában, egy ellenséges támadás hiúsult meg tüzérségünk kiváló hatása következtében. A német 225. hadosztálynál egy vállalkozás áll küszöbön, melynek célirányos előkészítéséről magam is meggyőződtem.

XXI. hadtest : A hadseregarcvonal parancsnoka részletesen megszemlélte a 37. honvédhadosztályt és a 3. lovashadosztályt. A szemléről megelégedve tért vissza. A hadosztályok véleménye szerint, megfelelnek.

A *7. hadseregnél* nagyobb orosz támadás valószínűsége, a XI. hadtest és az I. hadtest jobbszárnya ellen, mindinkább kezd oszladozni ; ennélfogva lehetséges lesz tartalékokat alakítani.

A hadseregarcvonalra nézve igen sajnálatosnak látom, hogy az osztrák-magyar hadseregfőparancsnokság visszavonta

azt a rendeletét, hogy a 7. hadsereg részére, a 17. és 25. vadászzászlóaljat az erdélyi arcvonalra irányítja, tartalékul.

Március 25.

„Ma egy „magánlevelet"[1] kaptam Marterer tábornoktól, aki „a császár és király parancsára bizalmasan értesít, hogy e hó 22-én „Laxenburgban koronatanács volt, melyen Tisza miniszterelnök „is résztvett. Románia annexióját vitatták meg. Állítólag per-„sonalunioval fogják majd az Osztrák-Magyar monarchiához csa-„tolni. Tisza, eddigi teljesen elutasító álláspontjától eltérőleg — „miután a király az előző audiencián 18-án hosszasan rábeszélte — „hozzájárult ahhoz, hogy abban az esetben, ha elkerülhetetlen „volna Románia annexiója : történjék meg, de akkor csakis Magyar-„országhoz csatolható. Tisza azonban a királlyal szemben, a korona-„tanács előtt, a 18-i audiencián, lekötötte álláspontját, hogy ő „mindent el fog követni, hogy az annexiót megakadályozza és csak „akkor járulna hozzá, ha ez a középeurópai konstelláció folytán, „a béke fönntartására okvetlen szükségessé válnék. Továbbra is „megmarad amellett, hogy semmit sem szabad annektálni. A király „azonban rávette, hogyha ez a koronatanácson szóba kerül, ő is „hozzájáruljon, abban az esetben, ha Románia átcsatolása elke-„rülhetetlen."

„Igen súlyos okok lehettek azok, melyekkel a király Tiszát „erre az ő mindenkori álláspontjával homlokegyenest ellenkező „engedményre rábírhatta."

A cár állítólag elmenekült ! ? . . .

Az 1. hadseregnél nincs semmi ujság.

A 7. hadseregnél. Déltájban a XI. hadtest körletében, élénk ellenséges lövegtűz érte állásainkat Dorna-Watrától keletre, a Papp-dandárnál.

A többi hadtestnél is némileg fokozódott az ellenséges tüzérségi tevékenység. A mi részünkről sikeres járőrvállalkozások voltak. Az orosz tüzérségnek igen sok lövedéke nem robban.

Szemléimen szerzett tapasztalataimról ezt az Op. 109. X. számú rendeletemet adtam ki, melyet valamennyi hadosztály és önálló dandár megkapott, azzal az utasítással, hogy kellő kivonatban az alárendelt csapatoknál hirdessék ki.

„A harcállásokban történt látogatásaimkor, különös megnyugvással észleltem, hogy minden csapat kiváló munkát végzett."

[1] Kistapolcsányi levéltáramban van Károly király levelei között.

„Valamennyi vezetőnek, parancsnoknak és csapatnak meleg, szivélyes köszönetet mondok, hogy a zord télben olyan rendkívül mostoha viszonyok között, a nehézségeket le tudták győzni és el tudták viselni s e mellett nagy dolgokat vittek véghez. Az ellenség fölényes erejének ellenére, majdnem minden alkalommal beváltak. Meg vagyok róla győződve, hogy szent célunk eléréséig, a jövőben is mindenki, áldozatra készen, a tőle telhető legjobbat fogja cselekedni és mindent el fog követni, hogy a még fennálló hiányok eltünjenek."

„Az ellenség harctevékenysége számos helyen alábbhagyott, ez a jelenség megköveteli, hogy fokozottabb mértékben éberek és különösen tevékenyek legyünk."

„Az ellenségnél semmiesetre se szabad azt a hitet keltenünk, hogy ha bennünket békén hagy, mi is hasonlókép fogunk eljárni vele szemben és így észrevétlenül, kényelmesen megteheti előkészületeit."

„Ellenkezőleg: mennél tétlenebb az ellenség, annál kevésbé szabad neki békét hagyni ; tehát folyton zavarnunk kell."

„Járőrvállalatokkal és ahol lehetséges, védőállásunk megjavítására szolgáló támadásokkal, az ellenséget előretolt állásaiból ki kell vetni, mint ahogyan az a 14. honvédgyalogezrednek olyan kiváló módon sikerült. Ahol a viszonyok megengedik, földalatti aknatámadásba kezdünk, az ellenség tábori őrseit elfogjuk, a magunk tábori őrseit előretoljuk és állásaikat megerődítjük, egymással futóárokkal összekötjük. Védhető első vonallá építjük ki, miáltal a régi harcállásunk felvételi állássá válik."

„A passzív védelemben nagy veszélyt látok, melyet mindenképen el akarok kerülni. Ugyanakkor hangsúlyozni kívánom, hogy a leggondosabban el kell mindent kerülni, ami szükségtelen emberáldozattal járna."

„Hogy ez lehetséges, számtalan olyan eset bizonyítja, amelyben a vállalatot jól átgondolták és gondosan elő is készítették."

„Veszteség nélkül, szerencsésen végrehajtott vállalatokat minden alkalommal különösen ki kell emelni és vezetőiket meg kell jutalmazni."

„Sok ezrednél, melyet állásában idáig felkerestem, az állásépítésben nagy különbséget észleltem."

„Majdnem mindenhol találtam bizonyos egyéni előnyöket, melyek máshol hiányoztak. Ennek kiegyenlítése, az összes előnyöknek az egyiktől a másikhoz való átplántálása, a parancsnok dolga. Ezért nem tudom eléggé hangsúlyozni, hogy milyen fontos, hogy valamennyi parancsnok gyakorta végigjárja szakaszát és hogy a szomszédos szakaszról alaposan tájékozva legyen."

„Állandóan kell tanulnunk ! Az előnyösebb eljárást, melyet valaki felismer és alkalmaz, magától értetődőleg mindenkinek el kell sajátítania és alkalmaznia is kell."

„Könnyen megdolgozható talajon is láttam olyan állásokat, melyeknek árka sekély volt és a mellvédet egymásra rakott fatörzsek alkották. Az árok állítólag azért sekély, mert különben nincs jó kilövés."

„Az én véleményem szerint az állás vonala nem volt helyesen a terepen megválasztva. Ezt az elöljárónak azonnal észre kellett volna vennie és helyreigazítását haladéktalanul el kellett volna rendelnie."

„A fatörzsből épült mellvéd puskatűz ellen ugyan védelmet nyujt bizonyos vastagság esetén, de lövegtűz ellen nem."

„Találtam olyan állásokat, melyek nyílegyenes irányban húzódtak a terepen — nem gondolva az ellenséggel — minden kiszögellés nélkül, melyből oldaltűzzel lehetne a drótakadályunk előtti terepet hosszantozni. Állítólag azért, mert tüzet idáig csak elölről kaptunk."

„Megparancsolom, hogy az ellenséges támadás oldalozótűzbe fogására, a legnagyobb súlyt helyezzék. Törzstisztek szájából hallottam, hogy egyes helyeken azért nem építettek állást, mert ott az ellenség nem támadhat. Az ilyen nyilatkozatot elítélem."

„Karintiában a Volay-tónál történt, hogy kizártnak véltük az ellenség támadását, mert előttünk 200 méteres sziklafal volt és ezért kellő biztosításról se gondoskodtunk. Az olaszok azonban a sziklafalon kötélen leereszkedve, egyenként gyülekeztek és a Volay-szorost védő századunkat nemcsak visszaszorították, hanem súlyos veszteséget is okoztak nekünk. El is vesztettük a szorost."

„Az ellenséget éppen olyan ügyesnek és vállalkozó szelleműnek kell hinnünk, mint aminőnek magunkat hisszük. Azért minden lehetőséggel számolnunk kell."

„Az előterep ritkítása dolgában különféle nézetekkel találkoztam."

„Némely helyen azt láttam, hogy az állásunk elé 15 lépésnyire tett drótakadályig áthatolhatatlan sűrűség terült el. Az ottani parancsnok azzal érvelt, hogy tábori őrsök vannak kint, kik támadás esetén felriasztják a megszálló csapatot. Igy tehát meglepetés nem lehetséges. Ez nem helytálló. Ha az ellenség tömegesen támad és kilövésünk csak 15 lépésre terjed, akkor az ellenség csak olyan csekély veszteséget szenved, hogy tömegének nagy részével mégis behatol állásunkba; vagy, kellő kilövés hiján, megszállócsapatunk célzás nélkül tüzel az áthatolhatatlan sűrűségbe, aminek alig lehet hatása.

„Elrendelem, hogy az erdőben, állásunk előtt 100 lépés távolságig, a fák ágait embermagasságban le kell vagdosni, fatörzseket kidönteni azonban csak olyan mértékben kell, amennyi a helyzetnek megfelel és okvetlenül szükséges. Arra kell ügyelnünk hogy az ellenség egy irányból se láthasson állásunkba. Veszélyes az olyméretű előterepritkítás, mely lehetővé teszi, hogy az ellenség

tüzérsége irányzott tűzzel lőhesse állásunkat, holott ha az előterepet nem ritkítjuk meg, az erdő védelmet nyujtana nekünk."

„Az 1. hadseregnél drótakadályainkat gyengének találtam. Tudom, hogy nagy nehézséggel kell küzdeni ;[1] ezért csak azt mondom, hogy a drótakadályok fejlesztésén dolgozni kell."

„A hátulsó összekötőutak, melyeken a tartalékokat az ellenséges zárótűzkörleten kívül el kell tolni, nincsenek célszerűen építve ; így például láttam, hogy az ilyen utak, az állás mögött, a hegyek gerincvonalán haladnak, beleesve az ellenség zárótüzébe."

„Ezen a helyzeten javítani kell. Lehetővé kell tenni, hogy a tartalékokat, az ellenség zárótüzében is, veszteség nélkül el tudjuk tolni."

„A tartalékok fedezékei sok helyen srapnelszilánkok ellen is alig védenek és oly közel esnek a harcálláshoz, hogy ha az ellenséges tüzérség erre lő, ki kell őket üríteni."

„A 44. gyalogezred 10. századánál, a Hegyes-magaslatra tolt támpont férőhelyei példásak. Ezek az állásban vannak és az ellenség bombái ellen is védelmet nyujtanak. Különösen előnyös ez, mivel az ellenség tüze ilyen az előretolt támpontokat nagyon is fenyegeti."

„Ha a terep megengedi, célszerű, ha a tartalékok részére épült födözékeket a harcállástól a hegygerinc választja el és az előbbieket mély futóárok köti a harcállással össze. Természetes, hogy ezt csak ott lehet megcsinálni, ahol a tartalék fedezékei a harcállás mögött 60—80 lépésnyire rendezhetők be."

„Sok helyen azt láttam, hogy a tartalékok födözékei sötétek és nem lehet őket szellőztetni. Ezen azzal lehet segíteni, hogy a kijáratok nem nyílnak az ellenség felé és így ablakokkal láthatók el."

„Úgy találtam, hogy némely helyen a tábori konyhák nagyon messze vannak a harcállástól s emiatt az ételt messziről kell odahordani. Sokkal célszerűbb, ha közel a harcállás mögött főznek, mint ahogyan például a 105. gyalogezrednél is van. Ezt így láttam a 7. hadsereg némely részén is. Ezt a példát követni kell."

„A 7. hadsereg igen célszerűen rendezte be a lőtereket, közvetlenül a harcállás mögött. Itt naponta kivonják a csapatokat s rövid időre terjedő fegyelmező és lőgyakorlatokat tartanak velük. Természetes, hogy a gyakorlatok be nem látható födött tereken történnek."

„A sokféle feladat közepette, mely a legénységre nehezedik, gondoskodni kell arról is, hogy minden ember pihenéshez jusson, mert különben rövid idő mulva harcképtelenné válik. A munka célszerű elosztásával a legénység egészségét fenn kell tartani. Edzeni kell őket."

[1] Szegesdrótot nem kapunk kívánatos mennyiségben.

„Sok osztagnál láttam, hogy a legénység műgyapoton, másutt puszta deszkán alszik. Az első esetből látható, hogy a századparancsnok dícséretreméltóan törődik embereivel."

„A fürdés és a tetűirtás dolgában a legtöbb esetben azt tapasztaltam, hogy erre nagy gondot fordítanak."

„Minden embernek, legalább havonta egyszer, fürödnie kell."

„Láttam, hogy legtöbb helyen staféta összeköttetésről is gondoskodtak ott, hol a távbeszélővonal harc közben megszakadhatna."

„Nagyon ajánlatos, hogy a harc kezdetén oldalvást is küldjünk járőröket, mert ismételten előfordult, hogy az állást az ellenség áttörte. Erről a szomszédok nem értesültek, mivel a távbeszélő nem működött. Ezzel a legkellemetlenebb helyzetbe kerültek, annál is inkább, mert oldalvást nem küldvén ki harcjárőröket, semmit se tudtak arról, ami körülöttük történik. Arra nem lehet számítani, hogy az a csapat, melynél az ellenség betör, arra is gondoljon, hogy értesítse szomszédjait."

„Szemléimnél szerzett benyomásom az, hogy a 7. hadseregnél az állások jobban épültek és berendezésük is sokkal tökéletesebb, mint az 1. hadseregnél. Ennek az a magyarázata, hogy az 1. hadseregnek az ellenségtől kellett elfoglalnia mostani állásait és így a 7. hadseregnek több ideje volt az erődítésre, bár ez a hadsereg sokszor heves harcban állott. A különbség azonban hamarosan ki fog egyenlítődni, mert láttam, hogy az 1. hadseregnél milyen nagy szorgalommal dolgoznak."

„Mindenhol azt láttam, hogy akadályul kizárólag a szegesdrótot alkalmazzák. Ahol a talajviszonyok megengedik arra kell törekedni, hogy farkasvermek, karósakadályok és figyelőaknák is készüljenek. Száraztorpedót és lábhorgokat nem célszerű kitenni, mivel saját embereinket is veszélyeztetik. A faaknák nagyon hatásosak. Hátrányuk az, hogy tömegesen csak egyszer hatnak, ezért csak szükség esetén és csak ott alkalmazzuk, ahol a fatörzsnek az aknák robbanása által történt ledöntése után se pillanthat be állásainkba az ellenséges tüzérség. Ellenkező esetben többet ártanak, mint használnak."

„Nagyon kevés helyen láttam, hogy a harcállás vízmentesítésére gondoltak volna. Pedig ez nagyon fontos, mert a Kárpátokban gyakorta esik az eső és a csapatoknak azután a vízlevezetést a legkedvezőtlenebb helyzetben kell végezniök."

„Különösen fel akarom hívni a figyelmet arra, hogy az ellenséges tömegek támadásánál milyen rendkívül nagy szerepet játszanak az oldalozó géppuskák. Ezért arra kell törekedni, hogy a géppuskákat kiugró helyzetben telepítsük a harcállás előtt; gondoskodva arról, hogy védve legyenek az ellenséges tüzérség tüzétől. Miért is gránátálló fészkekbe kell azokat helyezni, melyekből több irányban lőhetnek. A Doberdó—Karszt-fennsíkon, az ilyen géppuskák nagy szolgálatot tettek nekem."

„Az előretolt géppuskás-fészkeket futóárokkal kell hátrafelé a harcállással összekötni; nagyon messzire nem szabad azokat előre tolni, csak annyira, hogy a harcállás előtti drótakadályt és a közvetlenül mögé eső területet oldalozótűzzel hosszantozhassák."

„Végül a tüzérségről meg kell jegyeznem, hogy egyes ütegek kiválóan vannak beépítve és berendezve. Igy a Putnától délre, a 31./3. ágyúsüteg; Putnánál a 21./6. tarackosüteg, melyek annyira elől vannak, hogy más viszonyok között nem is maradhatnának ott. Több más üteg is példásan van telepítve, melyeknek számát nem jegyeztem fel magamnak. Viszont találtam olyan ütegeket, melyek a kívánalmaknak egy cseppet sem felelnek meg. Láttam ütegeket, melyek hónapokon keresztül egy helyen vannak és csak néhány fenyőt szurkáltak az ágyúk köré. Mentségül azt mondták, hogy „az ellenség még ide nem lőtt." Ez büntetést érdemlő hanyagság, mely ha ismétlődik, kíméletlenül fogok eljárni. Találtam ütegeket, melyek bár négy hónap óta állanak egy helyen, a legénységnek még nem építettek fedezéket; a lőszert az egyes lövegek között szabadon felhalmozva, csak egy vászonnal terítették le; nem törődve azzal, hogy lőszerkészletünket ilyen módon az ellenséges tüzérség megsemmisítheti."

„Ezeket az ütegeket bizonyos idő mulva meg fogom vizsgáltatni, hogy nyugodt lehessek, hogy dolgoztak."

„Találtam ütegeket, hol sem maga a parancsnok, sem az altisztjei nem tudták a legfontosabb zárótűz elemeit és csak az ütegparancsnok lakásában találtam egy cédulát a falra szegezve."

„Itt meg kell említenem, hogy a 40. honvédhadosztálynál meggyőződtem arról, hogy az összes tüzéraltisztek fejből tudják a zárótűz elemeit és a legfontosabb elemek minden lövegnél egy fatáblába vannak olvashatóan égetve. Ugyanezt láttam a Somlyóvölgyben a 72./5. és 6. tarackosütegnél is, hol mindent példás rendben találtam."

„Ezek a szembetűnő nagy különbségek azt mutatják, hogy a tüzércsoport parancsnokának és a tüzérdandárparancsnoknak nincs meg a kellő befolyása."

„Most tartózkodtam attól, hogy azokat az ütegeket megnevezzem, melyeknél kevésbbé örvendetes dolgokat észleltem. Ezt abban a reményben tettem, hogy minden rendbe fog jönni. Azt azonban be kell vallanom, hogy azoknál az ütegeknél is, melyek kifogás alá estek, sok kiváló dolgot láttam."

„Különös örömömre szolgált, hogy szemléim alkalmával mindenhol kiváló szellemet, feszes magatartást és fegyelmet találtam; kivéve egy ezredet, hol a parancsnok volt a hibás, mert minden csapat jó lehet, ha parancsnoka a legénységgel igazságosan bánik és érti, hogy miképen kell nevelni."

„Én a harcállásból azzal a szilárd meggyőződéssel tértem

vissza, hogy Isten segedelmével az ellenség valamennyi rohamát vissza fogjuk verni és a harcot dicsőséggel fogjuk befejezni."

József főherceg vezérezredes s. k. (Op. 109. X. szám.)

Március 26.

„Az orosz állásokban mindenütt vörös zászlók lengenek· „Hurrá kiabálás hallik és a Marseillaise-t ordítják; a mi kürt- „jeleinket — a lefúvás-t és imához-t — fújják. Más helyeken is „nagy az ordítás ; mintha mind részegek volnának és heves gép- „puskatűz is hallatszik. Úgylátszik, hogy a lázadás már a lövész- „árokba is átterjed. Nekünk annyiban jó, hogy közelebb hozza a „háború végét. Időközönkint hevesen lő az orosz tüzérség a saját „gyalogságára ! Itt valami nagy baj lehet. Kézigránátok robban- „nak minduntalan, azután jajgatás és hörgés hallatszik ellenfelünk „árkaiban. Kiabálva mondott beszédek hangzanak. Szegény Orosz- „ország ! Ha már lövészárkaidban is forradalom van, akkor fél „lábaddal a sirodban állasz !

A Csobánosban egy erősebb orosz támadást vertünk vissza. A 7. hadseregnél 12 fok a hideg ; óriási hóviharok, hófúvások vannak, úgyhogy helyenként nem lehet még az élelmezést sem a csapatokhoz juttatni és csak a náluk levő tartalék élésraktárakból látják el magukat. Néhány kis vállalkozásunkat siker koronázta.

A 39. honvédhadosztály szakaszát, heves tüzérségi előkészítés után, délután 2 órakor a Magyaroson és attól keletre, szintúgy a Sólyomtaron, egy ezreddel, illetőleg néhány zászlóaljjal, ismételten megtámadta az orosz. Az első támadás már tüzünkben összeomlott és kézigránátjaink kergették vissza. A második tűzzel való, újbóli heves előkészítés után megindult támadás szintén meghiusult. Az ellenség – kis csoportokat kivéve – kiindulásihelyzetébe özönlött vissza és igen nagy veszteséget szenvedett. Délután 4 óra óta csend van. Újabb jelentés szerint, az ellenség az első támadásnál igen nagy veszteséget szenvedett ; a másodikról még nem érkezett be pontosabb adat. Sajnos honvédjeim vesztesége a Magyaroson, a lövegtűz miatt, súlyos : 51 halott, 163 sebesült. A Sulta-völgyben szintén két ellenséges támadás hiúsult meg már lövegtüzünkben.

Derék 3-as vadászaim 200 méter szélességben betörtek az ellenséges állásokba a Pirien ; 25 oroszt agyonvertek, a födözékeket lerombolták és veszteség nélkül tértek vissza.

Az 5. Landwehr ezred és a 107. ezred kicserélésére vonatkozólag, az 1. hadseregparancsnokság ezt jelenti :

„A 107. ezred szakasza (Határkő ⌖ 1256—Bitca Neagra △ 1243) különösen fontos úgy egy ellenséges támadásnál a hosszú gyímesi műút északi oldala ellen, mint egy olyan támadásnál, mely a szorosból a XXI. hadtest ellen irányul. Ebbe

a szakaszba tehát föltétlenül megbízható csapat kell. Az erőknek nagynehezen elért kiegyensúlyozását aggasztó módon zavarná az 5. Landwehr-gyalogezred beállítása. A 107. gyalogezred, bár a megszállás gyér, ügyesen megválasztott támpontokkal és 28 gépfegyverrel történő messzemenő oldalozással biztosítja ennek az arcvonalrésznek szilárdságát. A gyenge déli szomszédot (a 12-es dzsidásokat[1] és a 72. hadosztályhoz tartozó 106. ezred kevéssé használható részeit) megtámasztja és kiegyenlíti. Az 5. Landwehr-gyalogezred itteni beállítása ezt a nemrég fölállított s csak a legutóbbi időben megszilárdult hadosztályt, nagyon károsan befolyásolná. A hadseregen belüli kiegyenlítésnek nincsen lehetősége, mert a hadseregnek máris elég olyan csapata van, amely nem állítható fontos szakaszba!"

Így például a 8. hegyi dandárnak más arcvonalra való helyezése kívánatos volna, hogy egyrészt a 70. hadosztálynál nagy százalékban levő románok, másrészt a 71. hadosztály megbízhatatlan szerb elemei, éppen a fontos déli szárnyon ellensúlyozhatók legyenek. Nem hagyhatom szó nélkül, a 24. hadosztály értéktelen ruthén-lengyel elemeit sem.

Az 5. Landwehr-ezrednek 1115 puskája, 18 géppuskája van, tehát 800 puskával és 10 géppuskával gyengébb, mint a 107. gyalogezred. Közelharceszközökkel az 5. Landwehr-ezred szintén gyengébben van fölszerelve. A 7. hadsereg véleménye ez: Az ezred eddig, egy esztendő alatt, nyolcszor cserélt ezredparancsnokot, kiegészítési viszonyai a megbízhatatlan olasz elemek szaporodását gyaníttatják. Senki sem vállalhat felelősséget és és nem lehet biztos abban, hogy ilyen emberek teljesíteni fogják-e kötelességüket nehéz helyzetben is.

A hadseregparancsnokság kénytelen a 107. gyalogezred kicserélése miatt, legsúlyosabb aggályait kötelességszerűen bejelenteni. Eltolás avégből, hogy az 5. Landwehr-ezredet tartalékba véve fegyelmezhessük, csak hosszabb idő mulva lesz lehetséges és a csak most összevonandó tartalékok gyengítésével volna megoldható. 1361. Op.

Ezeket az aggodalmakat, amelyeket jogosnak látok, a hadseregfőparancsnoksággal közlöm. Végeredményben úgy dől el az ügy, hogy az 5. Landwehr-ezredet a budapesti 32. ezreddel cserélem föl.

„Ismételten kértem és könyörögtem a királynál, hogy a tel-
„jesen elvérzett magyar 17. hadosztályt adja ide nekem a Karszt-
„ról, hogy nyugodtabb helyre jusson. Minden felelősséget vállal-
„nék, hogy föltétlen bizonyossággal megvédi Magyarország hatá-
„rának azt a részét, ahová állítanám. Égbekiáltó igazságtalanság-

[1] Részben szerb nemzetiségűek.

„nak neveztem, hogy a megbízhatatlan csapatokat hízlalják és „mindig csak a magyarokat nyúzzák és véreztetik. A király meg- „ígérte és most megint csak megbízhatatlanokat dobnak a magyar „határ védelmére és a legjobb színmagyar vidéket véreztetik el az „olasz harctéren. Pedig, Isten bizony, bátran odaadhatnánk vala- „mit Olaszországnak, hogy helyette mindenkorra biztosíthassuk „Magyarország integritását. De hát hiába beszélek, könyörgök. „Mosolyogva napirendre térnek fölötte és tovább hízlalják a leg- „kevésbbé megbízhatókat és tovább vérzik a legjobb, a magyar, „ki egyedül biztos alapja lehet egy jobb jövőnek."

Március 27.

Nyárádszeredán nagy rohamcsapat-gyakorlat volt, mely után Seeckt tartott megbeszélést, végül pedig én. Seeckté rövid, velős, tömör volt és mindent magába foglalt, amit megjegyezni, vagy kifogásolni lehetett. A gyakorlat kitűnő és nagyon tanulságos volt. Én pedig mindig a főparancsnokság által két évvel ezelőtt eltiltott derék 39-es gránátosaimra gondoltam, midőn első próbájukat bemutatták, kitűnő vitéz parancsnokuk, Héder János főhadnagy vezetése alatt, ki tulajdonképen az első volt, aki ezt a gondolatot fölvetette.

Arcvonalamon csak a rendes harctevékenység folyik.

Délelőtt, alapos tüzérségi előkészítés után, német csapataim rohammal elfoglalták a Muntele Farcu mica (⌖ 1370) magaslatot és gerincet. A tegnapi orosz támadás elhárításánál a Magyaroson 58 halotttnk, 180 sebesültünk volt az egész hadosztálynál.

Este, Valenciennesbe való elutazásom előtt, jelentik, hogy Litzmann szakaszában a német 18. tartalék gyalogezred egyes részei és a német 373. ezred, az Uz-völgyétől délre, a ⌖ 1370 havasi kunyhónál, 3 kilométer szélességben és másfél kilométer mélységben elfoglalták az ellenség állásait (Muntele Farcu mica ⌖ 1370 és ⌖ 1295). Három ellenséges ellentámadást visszavertek ; veszteségünk csekély.

A leghevesebb tűzérségi előkészítés után, délután 5 órakor, a Magyarostol egész a ⌖ 1216-os pénzügyőrházig, támadott az ellenség és részben az akadályokig jutott erős csapataival. Kiindulási helyzetéig visszavertük. Az arcvonal többi részén csak lövegtűz és járőrharcok voltak, Tegnap este sikerült egy támadásunk a Dealul Coman (⌖ 1726) északnyugati lejtőjén. Az ellenség 2. állása is kezünkbe került ; mindkét oldalra elreteszeltük. Az ellenség férőhelyeit fölrobbantották ; az oroszok elestek. Fegyverben, lőszerben és közelharceszközben igen nagy a zsákmány, az utóbbit azonban megsemmisítették, mert nem lehetett volna állásainkba hozni. Az ellenség 80 halottat és 4 foglyot vesztett.

Este elutaztam a német nyugati arcvonalra.

Mai napon Arznak ezt a levelet írtam :

Nagyméltóságú Úr !

Vezérkari főnökömet felhatalmaztam arra, hogy a hadseregfőparancsnokságnak hivatalosan írjon nevemben és kérje meg, hogy utasítsa a hadseregparancsnokságokat, hogy előterjesztéseiket — a helyzetjelentések kivételével — hozzám ne csak utólagosan, másolatban terjesszék elő, hanem az eredeti jelentéseket is küldjék meg, hogy én is állástfoglalhassak.

A 7. hadseregparancsnokságot erre már utasítottam is, de eredmény nélkül, mert előterjesztéseit továbbra is közvetlenül a hadseregfőparancsnoksághoz juttatja s másolatait csak elkésve küldi a hadseregarcvonalparancsnokságnak, holott nekem ezekről az előterjesztésekről feltétlenül tudnom kell.

Arról nincs tudomásom, hogy a hadseregfőparancsnokság ilyen eljárást rendelt volna el. Feltétlenül szükségesnek látom, hogy ne csak az 1. hadsereg előterjesztéseibe pillanthassak be, hanem a 7. hadseregébe is, mert különben az egységes vezetés nagyon megnehezül. Kérem erre vonatkozólag Nagyméltóságod intézkedését.

Ezeket a sorokat a német nyugati harctérre való utazásom alatt írom ; a vasúti kocsiban csakis írógépet tudok használni.

Szíves köszönetet mondok leveléért és hogy kérésemet olyan hamar méltóztatott elintézni. Remélem, hogy a derék 17. hadosztály ügyében is kedvezően fog dönteni, már csak az olyan keményen megpróbált csapatok érdekében is.

Mai napon rohammal elfoglaltuk a Muntele Farcu mica magaslatot. Állásunk megjavítását célzó vállalkozásaink is lassacskán mind sikerülnek.

Vajjon mihez fognak most az oroszok ? Valószínű, hogy a forradalom jelei érezhetők lesznek az arcvonalon is. Ha az orosz támadás bekövetkezik, a 7. hadseregnek, a német vadászzászlóaljon kívül, még több tartalékra lesz szüksége, mert ez a segítség nem elegendő.

Április 6-án vagy 7-én jelentkezni fogok Ő Fölségénél, s hiszem, hogy ez alkalommal Nagyméltóságodat is fel fogom kereshetni.

Szíves üdvözlettel vagyok, Nagyméltóságod hadibajtársa :

József főherceg vezérezredes s. k.

Vasúti kocsiban, 1917 március 27."

Kistapolcsány, március 28.

„Becses fészkünkben egész családommal együtt vagyok. „Megüljük Józsi fiam mai születésnapját. Néhány boldog óra."

Marosvásárhelyről telefonon jelentik :

A tegnapi vállalkozás 229 foglyot szállított be, különben

egész arcvonalamon semmi újság. Váltakozó erejű, inkább gyér ellenséges lövegtűz volt.

Az 1. hadseregparancsnokság fölszólítást kapott, hogy jelentse be további szándékait, mivel a Muntele Farcu micát (⌖ 1370) már visszafoglalta. 1447. Op.

7. hadsereg. A mestecanescii szakaszt, a XI. hadtestnél, az ellenséges könnyű tüzérség hevesen lőtte.

Az I. hadtestre, Botosul (△ 1475) és Cimbroslawa wk. (△ 1613) magaslatokra, az ellenséges ütegek tűzcsapásokat mértek. A Kárpát-hadtestnél is fokozta tevékenységét az ellenséges tüzérség.

A XXV. tartalékhadtestnél és a 16. gyalogdandárnál nyugalom van.

München, március 29.

Egész nap utaztam. Itt a pályaudvaron várt anyósom. Néhány kedves órát töltöttem az áldott lelkű jó hölggyel. Az operában is voltam, hol feleségem legkedvesebb rokona, Clara is meglátogatott. Éjjel tovább utazom.

Arcvonalamról jelentik :

A Gerok-seregcsoportnál fokozódott az ellenséges tüzérségi tevékenység. Késő délután az ellenséges tüzérség élénken lőtte a 72. hadosztály északi szakaszát.

Az 1. hadsereg a tegnapi kérdésre ezt jelenti : A legközelebb szándékolt vállalkozások : első a Verful Harlagii (⌖ 1581), a ⌖ 1526—⌖ 1489 gerinc elvétele, április 10-e után. Második a gyímesi-út északi oldalán, a Muntele Tracaul mare — Lapossarok gerincének elvétele, április 15-e után.

Az első vállalat végrehajtásánál négy rohamszázadra, öt nehéz, nyolc közepes és nyolc könnyű német aknavetőre, két 22 cm és négy 12 cm osztrák-magyar aknavetőre, huszonnyolc tábori- és hegyi-ágyúra, harminc tábori tarackra és hegyi tarackra, két 15 cm ágyúra és két 30·5 cm mozsárra lesz szükség.

A támadás végrehajtására és északi szárnyának fedezésére a 47. gyalogdandár már most a Litzmann-csoport rendelkezésére áll.

A 7. hadseregnél kölcsönös gyenge tüzérségi tevékenység és járőrcsatározások voltak.

Az arcvonalparancsnokság egyetért a tervvel.

Az 1. és 7. hadseregparancsnoksághoz az orosz forradalmi hangulat átterjedésének meggátolására, ez az általam még ott helybenhagyott parancs megy ki :

„A tavalyi húsvéti ünnepnapokban többször előfordult, hogy orosz tisztek és legénység a mi állásunkba jöttek látogatóba és húsvéti ajándékot is hoztak. Azután megint visszaengedték őket és látogatásukat viszonozták is.

Újra utalok a január 8-i Op. 112. számú parancsomban foglalt tilalomra, mely ilyen közlekedést kizár. Minden csapat-

rész felelős, hogy minden esetleg átjövő oroszt fogolyként kezeljenek. Saját embereinket, akik megkísérlik, hogy az orosz állásba látogatóba menjenek, úgy kell kezelni, mint a szökött katonákat." (1415. Op.)

Kreutznach, március 30.

„Megérkeztünk ! Hindenburg tábornagy és vezérkari főnöke „Ludendorff, kíséretével, szintúgy Klepsch-Kloth ezredes, a mi „katonai attachénk vár a pályaudvaron rám. Hindenburg a mi „69-es bakáink egyenruhájában ! Erre nem gondoltam ! Nekem is „porosz egyenruhát kellett volna felvennem. Hindenburg hatalmas „alak, megnyerő modora és szerény kedvessége a legkitünőbb „benyomást teszi rám. Lundendorff a fagyos, begombolkozott „porosz vezérkari típus. Hindenburggal megbeszélem, hogy hama„rost az ő irodájába hajtatok, hol ő mindenféléről kíván tájékoz„tatni."

„Kissé tisztálkodva, hamar átmegyek oda. Barátságos viláa„gos nagy szobában, hatalmas asztalon, az összes arcvonalak tér„képe. Ő ott áll és egyedül fogad. Az igen rövid formaságok után, „behivatja Ludendorffot. Először én adom elő a legtüzetesebben „hosszú arcvonalam helyzetét és az egyes parancsnokok meg csa„patok jellemzését. Azzal fejezem be előadásomat — mely látszólag „megnyerte mind a két vezér bizalmát és tetszését —, hogy „a 7. hadseregnél föltétlen szükségem van egy hadosztályra, mint „tartalékra, mely nélkül föltétlen felelősséget nem vállalhatok. „Hindenburg tábornagy meleg szavakkal megköszöni az őt teljesen „megnyugtató helyzetképet és bizalmasan közli velem, hogy „a keleti frontra 11 hadosztálynyi tartalékot vont össze. Azt az „ígéretemet kérve, hogy egyáltalában senkinek sem szólok róla, „közli velem, hogy amint látná, hogy az én arcvonalam ellen na„gyobb támadás készül, azonnal minden hadseregemhez egy-egy „hadosztályt küld segítségül ; ezt azonban nem kívánja a mi had„seregfőparancsnokságunkkal közölni, mert akkor még több csa„patot elvennének tőlem. Ezen szándék engem egészen megnyug„tat. Így már nem lesz baj nálam ! Nagyszerű ez a tudat ! A tábor„nagy még közli velem, hogy az ő benyomásuk az, hogy az oroszok „már semmi komoly dolgot nem csinálhatnak. Őszintén megmon„dom neki, hogy ezen nézetét, sajnos, egyelőre még nem osztha„tom, hiszen utóbbi támadásaik igen erélyesek voltak. Hindenburg „kér, hogy a csapatok éberségének fönntartásához föltétlenül szük-

„séges tevékenységen kívül semmiféle nagyobb akciót ne kezdjünk „az oroszok ellen, mert ez az ő egyesülésüket okozhatná. Így pedig „a legjobb úton vagyunk a béke felé."

„Ezután Ludendorff az általános helyzetet rendkívül érdekes „előadásban fejtegette és különösen hangsúlyozta, hogy a német „csapatok visszavonulása a „Siegfried"-állásokba igen sok erőt „megtakarít és a nagy ellenséges támadás eshetőségeit időbelileg „igen messzire kitolja. Az egész ellenséges fölvonulás tervét föl- „borítja, mert : ahelyett, hogy a messsze benyuló sarkot kétoldalról „harapófogóként lecsípni törekednének, most már, nem lévén „előreszögellő rész, a csata ezáltal két részre osztatik, északon és „délen. Vagy pedig egészen új haditerv szerint kell csoportosul- „niok s egészen új alapon megszervezni jövendő nagy támadá- „sukat."

„Hindenburg és Ludendorff igen mély benyomást tett rám, „különösen meghatott Hindenburg tábornagynak olyan önzetlen „egyszerűséggel kimondott nyilatkozata : 'Ludendorff nélkül nem „lett volna belőlem az, ami vagyok.'"

„Hindenburg hivatalos téren szűkszavú és telve van biza- „kodó hittel ; Ludendorff mélyen gondolkozó, előadásában legyőz- „hetetlenül meggyőző, de én Seecktet mégis többre tartom Luden- „dorffnál."

„Pontban déli 12 órakor robogott a pályaudvarra a császári „különvonat. Ott vártam kíséretemmel. Vilmos császár a 7-es „huszárok egyenruhájában áll kocsija ajtajában. Erősen meg- „őszült. Mosolyogva, barátságosan int nekem. Leugrik ; jelentke- „zésem után rendkívül melegen üdvözöl és a 'Pour le Mérite' rend- „jelet adja át. 'Te sokat tettél és nagy dolgokat műveltél !' Bemu- „tatom neki Horváth századost és a német Tornow Róbert kapi- „tányt, akit azonnal megismer, mert egyszer, mint parancsőrtiszt, „melléje volt beosztva és az ő szokásos szaggatott beszédmódjában „kérdez engem : 'Észreveszed rajta az iskolát ?' 'Igen, Fölség, „nagyon derék tiszt !' 'Örülök, hogy olyan jót tett neki !' Az auto- „mobilnál le akartam jelentkezni, de ő egy kézmozdulattal int, „hogy melléje üljek és így vele megyek, mialatt a nép lelkesen „üdvözli uralkodóját. Útközben elbeszéli, hogy az orosz csőcselék „sok angolt meggyilkolt, Buchanan nagykövet Szentpéterváron „súlyosan sebesülve fekszik. Habár látszólag most csend van ott, „Oroszország a végelzüllés útján halad és remélhetőleg nemsokára

„a békekötésre lehet majd gondolni. A tisztek kötelesek a közle-
„gényt „Úr"-nak szólítani és parancs helyett kérni kell : 'El tudod-e
„magadnak képzelni — mondja a császár — hogy az ezredparancs-
„nok vezényszó helyett azt mondja : „Kérem uraim, legyenek oly
„kegyesek tömegben fölállani !" . . .' Igen tisztességes békét ajánl-
„lanánk nekik, ennélfogva most ne sokat izgassuk őket támadá-
„sokkal, melyek a nép hangulatát ellenünk fordítják. Olaszország
„ellen most nincsen semmi sem tervbevéve, de ha Oroszországgal
„békét kötnénk, akkor itt lesz a pillanat, hogy teljes erővel neki-
„menjünk és ártalmatlanná tegyük."

„Ezután nagyon melegen érdeklődött feleségem hogylété-
„ről ; azt mondta, hogy alig van hölgy, aki olyan óriási és olyan
„jótékony munkát végzett volna a háborúban, mint éppen ő.
„Elmondottam, hogy még a tűzvolnalban is ismételten járt. Azt
„felelte a császár, hogy ő ezt már hallotta és büszkén gondol erre
„a német származású hölgyre."

„A parancsnoksági épületben még megbeszéltük teendőimet
„a keleten és az én javaslatomat a legnagyobb megelégedéssel
„vette tudomásul. Közölte velem, hogy Ő Fölsége Károly király
„április 3-án meglátogatja őt Homburgban."

„Míg a császár Hindenburg és Ludendorff előadását meg-
„hallgatta, addig a legfelsőbb német hadvezetőség egész törzsét
„bemutatták nekem. Ezután ebédhez hívott a császár, hol sokat
„tréfált és vadász anekdotáim miatt incselkedett velem ; igen
„jókedvű volt. Ebéd után még egy igen komoly beszélgetésünk
„volt, és azon benyomást nyertem, hogy ő a legtisztább szándék-
„kal kéri szövetségi hűségünket. Kérésemre fiam autogramm-
„gyűjteményébe jelmondatként beírta : 'Dennoch ! — Wilhelm
„I. R.'"

„Délután, midőn már végetért megbeszélésünk, melynek
„főcélja az volt, hogy a császár tudni akarta, hogy hogyan ítélem
„meg a keleti helyzetet és viszont Hindenburg és Ludendorff is
„közölni akarta felfogását, a császár elutazott."

„A szándék tehát ez : 'Mielőbb békét kötni Oroszországgal,
„hogy azután a többieket békére kényszerítsük.' Végcél a béke !"

„Hindenburg estebédre hívott. Addig, néhány óra állván
„rendelkezésemre, a tündéri szép fekvésű Reinstein várát néz-
„tem meg."

„Az estebédnél Hindenburg és Ludendorff között ültem.

„Gondolatban megrajzoltuk Európa új térképét. Lengyelország „keletkezésén kívül alig lenne változás, ha mi nyernénk meg a „háborút. Talán Olaszország és Bulgária valamivel megnagyob- „bodnék, de más változás aligha lenne, mert mi csak védelmi „háborút viselünk. De ha elveszítjük a háborút ? . . . Ludendorff „azt mondja, hogy föltétlenül megnyerjük, tehát elvesztésről nevet- „séges beszélni ! . . . Hátha mégis ? . . . Elvégre minden eshető- „séggel kell számolnunk. Erre Hindenburg ugyanazt mondja, amit „én akartam mondani : 'Ha elvesztenénk a háborút, úgy Ausztria- „Magyarország megsemmisül. Az éhes farkasok, kik csak rablásért „küzdenek, széjjel fogják marcangolni és végül egymást fogják „fölfalni ! Németországot össze fogják taposni és meg akarják majd „semmisíteni, mert félnek tőle ; de ez lehetetlen !' az öreg tábor- „nagy mosolyogva jelenti ki ismételten : 'Das ist unmöglich ; ganz „und gar unmöglich ! Deutschland muss und wird weiterleben „und stark bleiben !' Nézeteink teljesen födik egymást ! Ezt a „háborút, történjék bármi, nem szabad elveszítenünk. Ezért addig „kell békét kötnünk, míg elég erősek vagyunk arra is, hogy évekig „viselhessük a háborút. Ily módon látom én egyedül lehetségesnek „a háború megnyerését. A nagy véggyőzelem, melyről sokan álmo- „doznak, nézetem szerint csalóka délibáb, röpke álomkép. Hinden- „burg hosszan, elkomorodva néz rám, végre pezsgős poharát föl- „emeli : 'Ja so ist es ! Auf diesen moralischen Sieg erhebe ich mein „Glas !'"

„Tisztességes béke, melyet nem térdepelve kérünk, ez volna „a mi nagy győzelmünk."

„Mulhatatlan benyomásokkal fejeztem be ezt a történelmi „nevezetességű napot és 10 órakor este már Sedan felé robog „vonatom."

Jelentések.

1. hadsereg. Éjjel, Racoasától délre, élénk a gyalogság tevékenysége. Az ellenség sisakot visel. Néhány nap óta Gyergyóbékástól nyugatra, élénk mozgást figyeltek meg.

Foglyok azt vallják, hogy Mackensen arcvonala elől az orosz magasabb parancsnokságok eltávoztak. Ebből arra lehet következtetni, hogy az oroszokat ott románok váltották föl. Az 1. hadsereg repülőinek ezért azt parancsolták, hogy :

Most igen fontos a vasúti vonalak és a műútak állandó megfigyelése Adjudul Nou—Bacau—Roman között. Különösen azt kell megállapítani, hogy a Mackensen arcvonal elől kivont

orosz csapatok északi irányban vagy a József főherceg hadsereg-arcvonal felé vonulnak-e? 1484. Op.

7. *hadsereg.* Az egész arcvonalon csekély a harctevékenység. A nagyszebeni katonai parancsnokság azt javasolja, hogy a Mackensen hadseregcsoportból kiváló bajor alpesi hadosztályt ne Nagyszebenbe vigyék, mert ez túl van zsúfolva, hanem Szászsebesen gyülekeztessék. 1428. Op.

A javaslathoz úgy az osztrák-magyar hadseregfőparancsnokság, mint a német legfelsőbb hadvezetőség hozzájárult.

A 22. hadtápparancsnokság, a Mackensen-hadseregcsoport és a nagyszebeni katonai parancsnokság értesítést kapott, hogy:

Az alpesi-hadtest[1] Alvincz—Sebeshely—Dol—Kerpenyes—Polyán—Rod—N. Apold—Buzd—Spring—Mar. Csüged—Poklos—Szászsebes terében kapjon helyet. Az alpesi-hadtest a nagyszebeni katonai parancsnokságnak jelentse hadrendjét, elhelyezését és élelmezőlétszámát.

A hadseregarcvonalparancsnoksághoz mindaddig, míg az egész hadosztály gyülekezését be nem fejezi, az alpesi-hadtest naponta ezeket az adatokat küldi be: Ütközet- és élelmező-állomány, elhelyezés, hegyifelszerelés, naponta beérkező csapatok.

Az alpesi-hadtest a német legfelsőbb hadvezetőség rendelkezésére áll, a hadseregarcvonalparancsnokság útján; elhelyezési és katonai-rendőrszolgálati téren a nagyszebeni katonai parancsnokság útján. Az elhelyezés akként történjék, hogy naponta a gyalogság és egy tüzér-osztály elszállítása Szászsebesről és Gyulafehérvárról fennakadás nélkül lehetséges legyen.

Az anyagi igényléseket a 22. számú hadtápparancsnoksághoz, Brassóba kell intézni. 1428. Op.

A német legfelsőbb hadvezetőség és az osztrák-magyar hadseregfőparancsnokság közli, hogy a német 9. vadászezred Szabadkára érkezik. Ezzel a német legfelsőbb hadvezetőség rendelkezik. 1471. Op.

Valenciennes, március 31.

„Charleville előtt ébredtem föl. Itt nincsenek nagy pusztítá-„sok, bár a küzdelmek nem egy nyomát látom. Enyhén dombos „vidék, kissé laposabb, mint Alcsut környéke. Irgalmatlanul fázom. „Odakint 0 fok, esős az idő és sűrű ködök kúsznak a parlagon „heverő gazos földeken. Siralmas egy kép, akár csak késő ősz volna. „Vasúti kocsimban csak 3 fokot mutat a hőmérő. Rouvroytól erdős „vidéken, magasabb halmok között haladunk és úgy sejtem, hogy „ki akar derülni. Egyelőre azonban havazik és a hőmérsék 0 alá „süllyedt."

[1] A németek a bajor alpesi hadosztályt alpesi-hadtestnek nevezik.

Hadseregeim arcvonaláról érkezett jelentések.

7. hadsereg. A XI. hadtestnél reggel egy 100 főnyi különítmény támadta meg a német 3. gránátosezred állásait az alagút-támponttól délre, a mestecanescii szakaszban. Heves tüzérségi- és aknavetőelőkészítés előzte meg a támadást, mely a mi zárótüzünkben megsemmisült. Részünkről egy vállalkozás hajtatott végre a mestecanescii alagút nyugati kijárata ellen, mely teljes eredményre vezetett. Erős tüzérségi előkészítés után, rohamosztagok törtek be a támpontba ; 1 tisztet és 100 legényt hoztak fogolyként magukkal. Ugyanígy sikerült rajtaütésünk az ellenséges főálláson a Dedul (◇ 1527) déli lejtőjén, Kirlibabától délkeletre. Az ellenség nagy, véres veszteséget szenvedett ott is ; egy tisztet és 100 főnyi legénységet fogtunk el és egy gépfegyvert zsákmányoltunk. A részletjelentések a két vállalkozásról még nem érkeztek be. Lent 10 fok meleg, fönt 10 fok hideg van.

„Szép erdőkön s lankás, termékeny vidéken át robog vona-
„tunk és mindig az én becses szép magyar hazámat juttatja
„eszembe. Itt már félreismerhetetlenül meg lehet látni a háborút,
„az arcvonal mögötti élénk forgalomról."

„Valenciennesben egy nagy német törzs vár reám és bemu-
„tatkozás után keresztül hajtunk a városon, mely legkevésbbé sem
„viseli magán a háború nyomát. Élénk, zajos forgalom ; elegáns
„víg hölgyek és urak futkároznak békésen ide-oda ; a boltok mind
„nyitva vannak. Finom szállásom van, egy gazdag polgári ház-
„ban ; őt és feleségét tuszként, Németországba hurcolták. A szobák
„hidegek, alig fűthetők, mint a francia lakások rendesen. Egy nagy
„fényűzéssel berendezett házban, az itteni tábornoki tanfolyam
„parancsnokánál,[1] Weninger tábornoknál étkezem és azután auto-
„mobilon Solesmesen át Le Cateaura megyek, hogy a „Siegfried"-
„állások megtekintéséhez hozzáfogjak. Ott találom régi kárpáti
„szomszédomat von der Marwitz tábornokot, mint a német 2. had-
„sereg parancsnokát. Meleg, szívélyes üdvözlés után, teát iszom
„nála és a szász trónörökössel megismerkedem. Azután Busignyn
„át, hol Wichma gyalogsági tábornok, hadtestparancsnok csatla-
„kozik hozzám, együtt folytatjuk útunkat Bohainon át Le Cate-
„letra és a Siegfried-állásba. Már messziről láttam, hogy harc van
„és a francia tüzérség elég élénken lövi a legelső német vonalat.
„Az én karszti fogalmaim szerint „élénk" a tűz, de még távol van
„a pergőtűztől. A vidék gyengén hullámos, igen enyhén emelkedő
„széles, lapos terephullámokkal, amelyeken csak egyes fák lát-

[1] A tanfolyam előadásain részt akarok venni.

„hatók. Az állások mivolta megnyugtat. A mieink legalább is éppen „ilyen jók, csak a drótakadályok erősebbek itt sokkal ; helyenkint „több mint 100 sorosak. Igen kellemetlen jelenség az, hogy egy „méter mélységben fehér krétaréteg van. Ez az árokból kivetve, „messze látható fehér sávot képez, mely az ellenségnek tetemesen „megkönnyíti a megfigyelést. Így minden árkot fehér szallag kísér. „Azt mondom a hadtestparancsnoknak : 'Ilyesmit látni, arculütés „vagy szúrásként hat rám !' 'Bizony, rám is — feleli ő —, de mit „csináljak ?' 'Én a kihányt krétát messze széjjel gereblyéztetném, „s földet hányatnék rá ; így talán az eső beverné a talajba !' Comb- „jára üt egyet : 'Erre én is rájöhettem volna !' Nagyszerűek a 'gép- „puskás-fészkek', melyek a terepen szanaszéjjel vannak szórva, „a leghihetetlenebb ügyességgel beépítve és leplezve. Az Escaut „Canalnál elhagytuk az első állást. Ez a mélységben, illetőleg a „völgyben húzódik és habár az előtte levő dombsor által födve van, „melyen most a tábori őrsvonal áll, mégis komoly támadásnál az „ellenségnek átengedendő dombsor teljesen uralja. Én a magaslati „vonulatot is föltétlenül állandó védelemre rendeztem volna be, „mindamellett, hogy a födött parti állás ('Hinterhangstellung') „nagy előnyökkel bír. Nem tehetek róla, úgy érzem, hogy legalább „is hiba ezt a magaslatot önként átengedni az ellenségnek. Habár „horpasz formája miatt innét nem látja előlről az állást, mégis a „mögötte levő terepet, a tüzérség egy részét és az állás további „vonalát oldalról is jól áttekintheti. Ezt megmondom a hadtest- „parancsnoknak, mert Vilmos császár és ezek az urak is kérték, „hogy minden leplezés nélkül mondjam meg, ha valami hibát „vélek látni. Von der Marwitz azt feleli, hogy ő is egy nézeten van „velem és ebben veszélyt lát. Minthogy más is észrevette a hibát, „elrendeli a magaslat megerődítését, legalább két erős vonaluk lesz „itt. Ismételten föltűnik nekem a géppuskafészkek igazán nagyszerű „rejtett elhelyezése és oldalozó lehetősége. Egészen sakktábla- „szerűen vannak telepítve."

„Hideg viharral, koromfekete felhők tornyosulnak és nem- „sokára hatalmas zápor és jégeső jön. Saint Quentin irányából „heves nehéz ágyúzás hallatszik. Nem messze tőlünk támadnak a „franciák, betörnek a német vonalakba, de az ellentámadás kiveti „őket onnan. A fekete ég, az ágyúk villogása, a gyalogság rohama, „az angolok és franciák kiabálása, egészen különös benyomást tesz „rám. Nemsokára az első sebesültek jönnek, azután néhány francia

„és angol fogoly. Rövid tartózkodás után visszamentünk az első „álláshoz, az Escaut Canalhoz, melyet nagyszerű akadállyá épített- „tek ki ; még a vízalatt is sűrű drótakadályok vannak. A hídpillé- „reken pedig kitünően beépített géppuskák és ágyúállások, melyek „a csatornát hosszantozzák. Így ez a 12 méter széles, 3 méter mély „csatorna, melyet Napoleon építtetett, valóban igen hatalmas „akadály lett. Egy helyen sem látok rókalyukat az állásokban. „Ezekkel rossz tapasztalatokat szereztünk mindnyájan ; itt súlyos „katasztrófáknak voltak előidézői. Beton megfigyelőállásokat is „láttam. Itt egészen más harcmód dívik, mint az én hegyes arc- „vonalamon vagy a Doberdon. Ami ott megfelel a körülmények- „nek, az itt óriási veszteséggel jár és meg nem valósítható ; míg „ami itt alkalmas, az ott az állások elvesztésével s így nagy terep- „veszteséggel jár és sok vérbe kerülő ellentámadással tehető csak „jóvá. Itt ruganyos harc folyik az első *állásövért*, ott szívós harc „az első állásban az első vonalért. Itt a 2. és 3. vonal erősen, az 1. „csak megfigyelőkkel van megszállva és a fősúly az ellenlökésekre „és ellentámadásokra helyeztetik. Ott a nagy hegyek miatt gyors „ellenlökés nem képzelhető el és az első vonal elvesztésével ren- „desen már az egész állás és hegyvonulat is elvész ! Egyszóval „majdnem olyan különbség van, mint az automobilozás és a repü- „lés között. Nem lehet a két harcmodort összeolvasztani. Minden „harctéren az ottani tapasztalatokból kell a harcmodort kitanul- „mányozni és nem szabad sémákra támaszkodni, melyekből keser- „ves tanulságok árán lehet csak kiábrándulni."

„A Napoleon-alagúthoz érünk, melyben a csatorna 17 méterre „a föld alatt vezet. Ide nagy uszályhajókat toltak be a németek „és így ez az 1 kilométer hosszú alagút a tartalékok legjobb és „legbiztosabb rejteke. Egynéhány ezer embernek van itt szállása. „Mintha gúny volna, hogy Napoleon építette a németek hadiszál- „lását. A csatornaállás mentén, még két nyugatfelé előretolt tám- „pontot nézek meg. Mindez rendkívül érdekelt. Onnét részlet- „harcot láttunk. Este 8 órakor érkeztem vissza a hadtestparancs- „noksághoz."

„Még láttam valami szívet facsarót. A visszavonulás terepét. „Teljesen elpusztítva minden. Falvak, kastélyok, erdők tüntek el „a földszínéről, még a kutakat is földdel vagy trágyával tömték „tele. Siralmas sivatag az egész vidék. Éjfélkor érek Valencien- „nesbe vissza. Itt várnak a jelentések."

„A valeputnai országút kétoldalán „a végletekig heves" „lövegtűz volt. Különben nincs semmi számottevő esemény."

A hadseregarcvonalparancsnokság az 1. és 7. hadseregnek alábbi parancsot adta :

A hadseregek jelentsék be, hogy mely magasabb parancsnokság adott utasítást arra, hogy új csapatkötelékeket szervezzenek (új századokat és zászlóaljakat). Miként történt ezek megalakulása ; mennyiben vették igénybe a menetalakulatokat és mit adtak át a zászlóaljak ?

Tapasztalat szerint legtöbbnyire új alakulatok létesülnek, bárha a meglevő csapatok a megszabott ütközetlétszámot sem érik el. Így keletkeznek kevésbbé fegyverfogható kötelékek, ami harcászatilag egy cseppet sem előnyös. A gondosan kiképzett pótlásoknak új alakulatokba való szervezése és azonnali alkalmazása, hátrányos a már korábban besorolt pótlásokra. A csapat teljesítőképessége ezzel nem fog emelkedni és szükségessé fogja tenni azt, hogy a rosszul kiképzett legénységet további iskolázás végett ismét kivonják.

Jövőben csakis a hadseregparancsnokságok adhatnak engedélyt új alakulatok szervezésére, e mellett mérlegelniök kell azt is, hogy a szükséges vezetők és alparancsnokok megvannak-e és meg kell okolniok a hadseregarcvonalparancsnoksággal szemben, hogy az általános helyzet megköveteli-e ilyen alakulatok felállítását ? 1486. Op.

A 3. és 11. honvédlovashadosztály lovainak a tábori tüzérség lovaival való felcserélése tárgyában a hadseregfőparancsnokságnak a március 24-én kelt 1394. Op. számú jelentéssel kapcsolatban, ezt az előterjesztést tettük :

Az 1. hadsereg jelenti :

A kímélendő lovak száma 3107, a hasznavehetetlen lovak száma 354, pótlásra szükséges 432 ló. A kímélendő málhásállatok száma 160.

7. hadseregnél a kímélésre szoruló lovak száma következő : 225 nehéz igásló, 1816 tüzérségi hámosló, 383 nyerges ló és 367 málhásállat. 1349. Op. II. Anhang.

A hadseregarcvonalparancsnokság vezérkari főnökének, Seeckt tábornoknak helyzetbírálata a német legfelsőbb hadvezetőség részére :

A József főherceg hadseregarcvonalon nagyjában nincs újság.

Oroszország belügyeiben bekövetkezett fordulat az arcvonalon még nem érezhető, még csak szórványosan vallják a foglyok és szökevények, hogy a fegyelem meglazult. Így például a Magyaros ellen való támadás folytatását, az orosz legénység megtagadta ; orosz tisztek és legénység csapataikat elhagyták és hazautaztak.

Még bizonytalan, hogy a Mackensen-hadseregcsoporttal és az 1. hadsereggel szemben álló orosz hadtestek (XXIX., XLIV., XLV.) és az orosz VIII. hadtest eltolódtak-e az arcvonal előtt?

A hadseregarcvonal déli szárnya előtt a román 1. hadsereget csak azért tolták az arcvonalba, hogy az így fölváltott román hadosztályokat átszervezhessék. Ez korántsem jelenti a román arcvonal megerősítését. Az arcvonal többi részén csak Glodul—Dorna-Watra szakaszban[1] és Kimpolungnál[2] erősödött meg az ellenség.

A Kárpát-hadtest előtt az oroszok az 59. hadosztályt az arcvonalból kivonták, helyét a szomszédos hadosztályok, szárnyaikat megnyujtva, foglalták el.

Nincs jele annak, hogy az oroszok támadni készülnének.

Részletek.

1. hadsereg. A német 225. hadosztály a Muntele Nemira (△ 1627) magaslaton helyzetén javított. Végleg még nem állapították meg, hogy kívánatos-e itt a támadást dél felé kiterjeszteni, hogy az ellenséget a Muntele Nemira gerincvonaláról letaszítsuk?

Április hó közepén az 1. hadsereg meg fogja javítani állását Gyergyóbélbortól keletre a Verful Harlagii (⌖ 1581) magaslaton, a XI. hadtestnél, azután a Litzmann-csoportnál, a Tarhavas (△ 1662) szakaszban.

E végből a 47. gyalogdandárt a Litzmann-csoporthoz fogja utalni az 1. hadseregparancsnokság.

A VI. hadtest egy ezredet[3] Kézdivásárhelytől délre Zabolánál tart készen hadseregtartalékként, mint ezt már március 17-én jelentettük.

Az uzvölgyi sodronykötélpálya és a helyreállított gyímesvölgyi vasúti vonal, Csíkmadéfalvától már forgalomban van.

7. hadsereg. A XI. hadtestnél még következő csapatok vannak beosztva, melyeket a hadtest támogatására, annakidején ott harcba vetettünk.

A mestecanescii szakaszban a 3. gránátosezred[4] és a német 157/I. zászlóalj.[5]

A hóolvadás következtében a 7. hadseregnél a támadó tevékenység fejlődik. Nr. 313. pers.

A március havi fogolylétszám és zsákmány:

1. hadsereg. Osztrák-magyar csapatoknál: 15 tiszt, 1801 fő legénység, 42 géppuska, 7 aknavető, 1 gránátvető.

[1] Az orosz II. hadtestnél a 193. hadosztályt szervezték meg.
[2] Új orosz 122. hadosztály.
[3] A német 225. hadosztálytól két, a 39. honvédhadosztálytól egy zászlóalj.
[4] A német 1. hadosztályhoz tartozik.
[5] A német 117. hadosztályhoz tartozik.

Német csapatoknál: 3 tiszt, 299 fő legénység, 8 géppuska, 2 aknavető, összesen 18 tiszt, 2100 fő legénység, 50 géppuska, 9 aknavető, 1 gránátvető.

7. *hadsereg.* Osztrák-magyar csapatoknál: 3 tiszt, 208 fő legénység, 5 géppuska.

Német csapatoknál: 58 fő legénység, 12 géppuska, 3 aknavető, összesen 3 tiszt, 266 fő legénység, 17 géppuska, 3 aknavető.

Összes foglyok és az összzsákmány: 21 tiszt, 2366 fő legénység, 67 géppuska, 12 aknavető és 1 gránátvető.

Valenciennes, április 1.

„Délelőtt rendkívül érdekes előadást hallottam Weninger „tábornok magyarázataival, címe: 'Ein Grosskampftag an der „Westfront'. Egy hadosztály keretén belül tárgyalta az egészet a „legkisebb részletekig. Nem mondhatok mást, mint azt, hogy „ugyanaz, mint nálunk a Doberdon, csak abban különbözik, hogy „itt az első állásért, ott pedig az első állásban folyik a küzdelem. „Nézeteltérések voltak a tüzérség megsemmisítő tüze körül, me„lyekből csak azt láttam, hogy régi elvem helyes, hogy az ellenség„nek azt a terepszakaszát kell tűzbe fogni, amelyből és amelyben „támadni készül; ezenkívül lehetőleg sok tüzérséget és lőszert kell „visszatartani, koncentrikus kereszttűzre az ő főtámadó ereje „részére. Különben olyan szabályokat próbált körvonalazni, melye„ket nálam Doberdon, a tapasztalatadta intézkedések régen köte„lezővé tettek. Végül Weninger tábornok fölkért, hogy hasonlítsam „össze a keleti arcvonal védelmét, támadásait és az Isonzo-csatákat „az itteni harcmodorral. Röviden vázoltam a támadás menny„országát, a védelem poklával szemben és előadtam tapasztalatai„mat. Sokan üdvözöltek a német tábornokok közül a 'megkapóan „találó' vázlatért."

„Virágvasárnap! Az előadás után a szép dómba siettem."

Jelentések hadseregeim arcvonaláról.

1. hadsereg. A Gerok-seregcsoportnál csekély lövegtűz volt. A Litzmann-csoportnál, délben a Muntele Cleja (⌖ 1071) ellen előnyomuló erős portyázó osztagot elkergették.

Délután 4 órakor az ellenség erős löveg- és aknavetőtűz után megtámadta állásainkat a Muntele Farcu mica (⌖ 1370) és az Uz-völgyétől északra levő hegyoldal között, de nagy veszteséggel visszavertük. Egy helyen behatolt állásainkba, de onnét ellentámadással kidobták.

Az 1. hadseregparancsnokságtól Op. 1497. szám alatt ezt kérdeztem :

Megállapítás után véleményt kérek arról, hogy harcászatilag minő reménnyel és eredménnyel járna az előtörés a Doftana-völgyben, hogy Verful Pravila (△ 875)—○ 1157 vonalát elérjük ? A lökésre megvan-e az 1. hadseregnél a szükséges erő ? Ennél a 24. hadosztállyal ne számoljon. Mivel erősbítésekkel nem rendelkezünk, nyilatkozzék az 1. hadseregparancsnokság, hogy a kitűzött cél, a rendelkezésre álló erővel elérhető-e ? Milyenek az összeköttetések ott az arcvonal mögött ? Mennyi idő kell a vállalat előkészítésére ?

Az 1. hadseregparancsnokság azt válaszolta, hogy a kérdést megfontolta ugyan, de annak megvizsgálása még folyamatban van. Végleges véleményét annakidején jelenteni fogja.

A 7. hadsereg jelenti : Csekély harctevékenység és a mi részünkről kis vállalkozások voltak, melyeket járőrök hajtottak végre.

Mivel a 7. hadseregnél a tartalékok létesítésének kérdése már hosszabb idő óta vajúdik, Seeckt tábornok, Op. 1507. szám alatt, a 7. hadsereg vezérkari főnökéhez intézett átiratában, kifejtette nézetét.

Az általános hadműveleti helyzet alapján meg kell vizsgálni, hogy valószínű-e egy orosz támadás a 7. hadsereg ellen ?

Ennek célja a Magyarországba való betörés lehet, mely ha sikerül, úgy politikailag, mint katonailag a legnagyobb haszonnal járna. Már több ízben megkísérlette, de mindannyiszor sikerült meghiúsítanunk.

Ha az ellenség egy sikeres lökéssel a Tisza-síkságát eléri, akkor az erdélyi arcvonalat is felborítja ; azonban a galiciai frontot nem. Egy ilyen támadás hadműveleti kérdése az, hogy míg a 7. hadsereg az ellenséges támadásnak ellenáll, a Kárpátoktól északra, a 3., illetve a déli hadsereg arcvonalából, ellentámadást intézünk. Ebből az következik, hogy az orosz hadvezetőségnek, a Magyarországba való betörésre szánt hadseregen kívül, Galiciában még egy másik erős hadsereget is készen kell tartania, hogy a hadművelet oldalát fedezze. A további következtetés ez : nagyon kétes, hogy az ellenség az ehhez a hadműveletlez megkívánt nagy erőt készen tudja-e tartani ? Ha erre törekednék, intézkedéseit nem titkolhatná el előttünk, miért is hadvezetőségeink a megfelelő ellenintézkedést kellő időben meg fogják tenni. Világos, hogyha ez bekövetkeznék, mi nemcsak a most rendelkezésünkre álló erőre leszünk utalva. Arra természetesen nem számíthatunk és nem is követelhetjük, hogy erre a lehetőségre már most bocsássák rendelkezésünkre a szükséges erősbítéseket. Az erőknek ilyen alkalmazását az általános helyzet nem engedi meg.

Kérdéses, hogy ebben az esetben a hagseregarcvonal, különösen pedig a 7. hadsereg megerősítése egyáltalában megenged-

hető-e ? A cs. és kir. hadseregfőparancsnokság két vadászzászlóalj ideszállítását rögtön visszavonta, amint megtudta a német 20. vadászzászlóalj rendelkezésünkre bocsáttatását. Arról nem tudok, hogy a német legfelsőbb hadvezetőség képes volna-e, illetve szándékoznék-e nekünk egy dandárt adni ?

Tehát a hadseregre az az el nem utasítható követelmény hárul továbbra is, hogy feladatát a *rendelkezésre álló erővel* oldja meg. Erejének csoportosítására csakis ez lehet irányadó.

Az oroszok főtámadásának iránya az Aranyos-Beszterce-folyó völgyében és a Tatár-hágón át visz, hol még kisebb ellenséges siker is, ránk nézve egy cseppet sem kívánatos következményekkel járhat.

A Pantyr- és a Tatár-hágó irányában nagyobb ellenséges támadás — melynek távolabbi célja van, mint csupán a határgerinc elfoglalása, csak akkor lehetséges, ha 3. hadseregünket előbb visszaveti az orosz. Elviselhetetlen volna nekünk, ha az ellenség az említett két hágón sikert érne el.

Felvetődik az a kérdés is, hogy miként gondolja ellensúlyozhatónak a hadseregparancsnokság az ilyen esetleges visszacsapást ?

A helyzetbírálat közepette tájékozatlan vagyok, hogy az ellentámadásokat milyen főirányban szándékoznak végrehajtani és hogy mennyire vannak előkészítve ?

Ily ellenhadműveletet csakis tartalékokkal lehet végrehajtani. Mivel erősítésre számítani nem lehet, tartalékokat csakis az arcvonal meggyengítése árán alkothatunk.

Hogy milyen különbözők a felfogások abban, hogy az arcvonal, vagy pedig a tartalék legyen-e erős, Méltóságod a következő adatokból láthatja.

Az 1. és 7. hadsereg arcvonalának kiterjedése,[1] ereje[2] és a szembenálló ellenség[3] majdnem egyforma. Az 1. hadseregnél 3·30, a 7. hadseregnél 3·27 méter területre esik egy puska. Mindkét hadseregnél az úthálózat és a terep is körülbelül és megközelítőleg hasonló.

A tartalékokban mégis nagy a különbség. Az 1. hadseregnél e hó közepén 11 zászlóaljnyi tartalék lesz, a 7. hadseregnél, a mostani adatok szerint, csak 2 zászlóaljnyi tartalék van.

Én minden kritikától tartózkodom, csupán számokat sorolok fel és még megjegyzem, hogy tüzérség dolgában az 1. hadsereg jobban áll, mint a 7. hadsereg. A kiegészítés máris folyik. Hogy minden tévedést eloszlassak, hangsúlyozom, hogy a 7. hadsereg *semmiesetre* sem számíthat az 1. hadsereg tartalékának támogatására, mivel ezzel beavatkoznék az 1. hadseregparancsnokság

[1] 260 km egyenként.

[2] Az 1. hadseregnél 78.000, a 7. hadseregnél 79.600 fő ütközetlétszám.

[3] Az 1. hadseregnél kb. 145.000, a 7. hadseregnél kb. 135.000 fő orosz.

intézkedéseibe és az arcvonal és tartalék között megteremtett egyensúly is megbillenne.

Megjegyzem még, hogy a hadseregarcvonalparancsnokság az 1. hadsereg helyzetét — különösen a jobbszárnyon — komolyabbnak látja, mint a 7. hadseregét.

Ha megfontoljuk, hogy a 7. hadsereg erősítésre mindaddig nem számíthat, míg a *keleti és délkeleti hadszíntéren helyzetünk döntőleg meg nem javul*: véleményem szerint, a hadsereg csakis úgy biztosíthat magának hadműveleti szabadságot, ha tartalékot teremt. A hadseregparancsnokság azt a véleményt hangoztatta, hogy tartalékot nem alkothat, mert az arcvonal megszállásában máris elment a megengedhető legalsó határig. Én ellent nem mondhatok, de kötelességem rámutatni arra, hogy ha az alsóbb parancsnokságok ilyesmit jelentenek ki, a magasabb parancsnokságoknak ez ellen vértezniök kell magukat. A hadtest- és hadosztályparancsnok álláspontja jogosnak tűnik fel, ha folytonosan azt hangoztatja, hogy szakasza nagyon gyengén van megszállva, mert arra törekszik, hogy tartalékot teremtsen magának.

Ha a hadseregparancsnokság méltányolja alparancsnokainak ilyetén felfogását, akkor soha sem lesz közvetlenül a kezében semmiféle erő.

Az arcvonal gyengítését számításba kell venni, még akkor is, ha emiatt itt-ott visszacsapások következnének be; ezek, tapasztalás szerint, nem történnek olyan veszedelmes mértékben. A hadsereg csakis így jut abba a helyzetbe, hogy komoly betörés esetén az egyensúlyt ismét helyreállítsa.

Pusztán személyes nézetem szerint, okvetlenül szükséges, hogy a hadsereg jobbszárny-szakaszában (XI., I. hadtest, 1. hadosztály) egy dandárral,[1] balszárny szakaszában (200 hadosztály, XXV. tartalékhadtest) egy gyalogezreddel[2] rendelkezzék.

A jobbszárny-szakaszban a hat zászlóaljnyi tartalék egyszersmind szakasztartalékul is szolgálhatna a XI. és I. hadtestnél; ezzel a hadtestparancsnokok közvetlenül rendelkezhetnek.

Kívánatos, hogy a tartalékokhoz egynéhány üteget és aknavetőt osszanak be s az erők gyors eltolására, kellő szállítóanyag is álljon készen.

Gondoskodni kell arról is, hogy a tartalékban levő csapatokat az arcvonalban állók váltsák föl. Továbbképzésük előkészített gyakorlótereken folynék, melyek egyúttal a hátulsó állásokat is alkotnák.

Ha azt kérdeznék, hogy miként alkotnám meg a tartalékot, azt felelném: a balszárny-szakaszban a 117., 30. és 34. hadosztályból, a jobbszárny-szakaszban az 1., 200. és 12. hadosztályból

[1] 6 zászlóalj.
[2] 3 zászlóalj.

egy-egy zászlóaljat, a 40. honvédhadosztályból három zászlóaljat vennék ki az arcvonalból.

Nagyon célszerűnek látnám, ha a gyalogság helyett alkalmilag egy egész lovashadosztályt vennének ki az arcvonalból, hogy a gyakorlótéren alaposan kiképezhessék.

Bevallom, hogy mindezzel egy kissé elkéstünk, aminek a XI. és I. hadtestnél bekövetkezett eseményekben van az oka. De most még nem mutatkozik jele annak, hogy az oroszok nagyobbszabású támadásra készülnének, úgyhogy még van időnk az átcsoportosításra.

Abban, hogy a legjobb védelem a támadás, a hadseregarcvonalparancsnokság és a hadseregparancsnokság között véleménykülönbség nincsen. Mivel ezt hadászatilag meg nem valósíthatjuk hadműveleteinkben, nincs más megoldás, minthogy harcászatilag követjük ezt az alapelvet. Leszámítva azt, hogy az 51. és 40. honvédhadosztály még mindig csendesen viselkedik, örvendetes jelenség, hogy ezt az alapelvet a 200. hadosztály mindenkor, a XI. és I. hadtest az utóbbi időben alkalmazta és remélhető, hogy a XXV. tartalékhadtestnél is nagyobb lendületre kap a támadó gondolat. Arra kell törekedni, hogy a hadtestek az ilyen támadó vállalatokat saját erejükkel hajtsák végre és csak mérsékelt támogatásra számítsanak, mely csak abból állhat, hogy a hadseregparancsnokság tüzérséget, aknavetőket és hadianyagot bocsát rendelkezésükre.

Papiroson igen könnyű ilyen vállalatokat tervezni, ha a megfontolás eredménye odavezet, hogy a vállalat végrehajtására követelményekkel lépjünk fel és erősbítő tartalékokat igényelünk, mikor előre tudhatjuk, hogy annakidején eleget nem tehetünk.

A hadművészet alaptétele az, hogy az elérhetőt saját emberségünkből hajtsuk végre. Éppen az oroszokkal szemben van helye a merészségnek. A számbeli fölényt pótolhatja a gondos előkészítés ; a tüzérség túlsúlya pedig lehetséges nálunk.

Ilyen kisebb vállalatokban kivétel a hadseregnél az a támadás, amelynek célja a valeputnai és tatárcai szakasz elfoglalása. Nézetem szerint elsősorban ez a legfontosabb dolog. Ehhez a hadsereg kellő erővel nem rendelkezik. A kérdés fontossága azonban feljogosít arra, hogy ennek a célnak elérése érdekében más helyről kérjünk erőt.

Megokoltnak találom, hogy ezzel a tervvel, határozott javaslat alakjában mielőbb foglalkozunk. Op. 1507. szám.

Seeckt ezt a levelét előre és alaposan megbeszélte velem. Tökéletesen egyetértvén vele, megnyugvással vettem tudomásul elhatározását. Akkor még nem tudtam, hogy Hindenburg 11 hadosztályt küld a keleti arcvonalra, melynek támogatására én is számíthatok, ha arcvonalam ellen nagyszabású orosz támadás készülne. Minthogy megígértem, hogy ezt csakis Seecktnek fogom hazajövetelem után megmondani, a 7. hadsereghez intézett átirat-

nak teljes érvényben kell maradnia. Erről a szándékról egyelőre maga Seeckt se tud semmit.

Hírek az ellenségről.

Fogolyvallomások megerősítik, hogy Voloscaninál az orosz 15. hadosztály, Marastitól északra a román 3. hadosztály, Gura Vaitól északkeletre a román 6. hadosztály áll.

Orosz 15. lövészezredbeli foglyok azt vallják, hogy az orosz 4. lövészhadosztályt egy új orosz hadosztály fogja felváltani.[1]

A légifelderítés adatai ezek :

A Sereth-völgyében élénk a közlekedés. A Trotusu-völgyében élénk szekérközlekedés van mindkét irányban. Comanescinél vasútvonatból egy ezred rakodott ki. Bacaunál több mint 1000 szekér táborozik.

Nyilvántartási adatok szerint, az ellenség ütközetlétszáma ez :

a) Románok :	1. hadosztály	5.000—	6.000	fő
	3. „	6.500—	7.500	„
	6. „	5.500—	6.000	„
	8. „	10.000—	12.000	„
	Összesen.....	27.000—	31.500	fő
b) Oroszok :	2. hadosztály	4.800—	5.000	fő
	3. turkesztáni lövészhadosztály	5.500—	6.500	„
	4. lövészhadosztály	6.500—	7.000	„
	126. hadosztály	3.500—	4.500	„
	188. „	7.200—	7.500	„
	1/2 103. „ (411., 412. ezred)	3.500—	4.000	„
	49. hadosztály	5.500—	6.000	„
	48. „	7.000—	7.500	„
	25. „	6.800—	7.500	„
	68. „	6.000—	6.500	„
	1/4 26. „	6.500—	7.000	„
	292. „	1.000—	3.000	„
	26. „	2.000—	3.000	„
	84. „	8.000—	9.000	„
	78. „	5.000—	6.000	„
	65. „	7.000—	8.000	„
	64. „	8.000—	9.000	„
	166. „	9.000—	10.000	„
	37. „	7.000—	8.000	„

[1] Az orosz 6. lövészhadosztály (21—24. lövészezred), mely az orosz XL. hadtest kötelékébe tartozó ezredek negyedik zászlóaljának összevonásával Tirgul Ocnában alakult meg.

43.	hadosztály	8.000— 9.000	fő
59.	„	9.000— 10.000	„
167.	„	8.000— 9.000	„
82.	„	8.000— 9.000	„
79.	„	8.000— 9.000	„
32.	„	8.000— 9.000	„
11.	„	9.000— 10.000	„
12.	„	9.000— 10.000	„
165.	„	9.000— 10.000	„
öt	lovashadosztály	10.000— 12.000	„
	Összesen.....	195.800—222.000	fő
	Végösszeg.....	222.800—253.500	fő

Valenciennes, április 2.

„Délelőtt a württembergi hadosztály nagy támadógyakor-
„latát néztem meg, Rupprecht bajor trónörökössel együtt. Rend-
„kívül érdekes volt és olyan jól esett látni, hogy az én szeretett
„magyar bakáim éppen olyan jól csinálnak mindent. Nem tagad-
„hatom azonban, hogy itt rendkívül sokat tanultam, a minden
„tekintetben nagyszerűen vezetett és végrehajtott gyakorlatból."

„Délután a városban bevásárlásokat csináltam. Elbeszélget-
„tem a boltosokkal, mert érdekelt tudni, hogy ezek a franciák
„hogyan gondolkoznak. Megelégelték a háborút és azt mondják,
„hogy az angolok becsapták őket ; a németeket nagyon szidják és
„gyűlölik, ellenben dícsérik ‚l'Autriche'-t. Az ottani német bank-
„emberekre megharagudtam, mert koronáimért csak 64 Pfenniget
„kaptam a bankban. A németek azt követelték, hogy előbb már-
„kára váltsam koronáimat, ezt pedig francra és így ők kétszer nyer-
„nek rajta. A hivatalnok rákvörös lett, mikor azt mondtam neki :
„'Das ist kein kameradschaftliches Verfahren, sondern eine Schwei-
„nerei !' "

„Erdélyből jelentik, hogy az orosz arcvonal mögött óriási
„erdőégéseket látni. Véletlen volna ? Eddig azt tapasztaltam, hogy
„az oroszok csak akkor gyujtogatnak, ha visszavonulóban vannak.
„Mindenesetre azt hiszem, hogy ezen „óriási erdőégések"-nek nagy
„jelentőségük van. Nikolaj Nikolajewitsch állítólag azt tanácsolta
„a kormánynak, hogy kössön azonnal békét. Hindenburg pedig
„azt mondotta nekem, hogy a forradalom nélkül is meg lesz a béke,
„mert senki se bír ki még egy telet. A forradalom pedig csakis
„meggyorsíthatja a békét !"

Továbbá jelentik, hogy hadseregeimnél váltakozó erejű lövegtűz van és kisebb járőrvállalkozások.

1. hadsereg. A Litzmann-csoportnál a Muntele Farcu mican (◇ 1370) az oroszok támadást kíséreltek meg, mely meghiúsult, 50 halottat hagytak ott.

7. hadsereg. Mivel az idő kiderült, az egész arcvonalon élénk tüzérségi tevékenység volt.

A csapatok jelentései szerint, az orosz arcvonal mögött, Schipoth—Izwor—Moldawa—Zulitza—Breaza vonalában és Kimpolungtól északra, nagy tűzvész dühöngött.

A 200. hadosztály előtt is tűzvész volt. Tüzérségi megfigyelőink szerint nem erdőégés, hanem házak és szalmakazlak égnek. Oroszok vallják, hogy a forradalom következtében a katona helyzete megjavult.

A botbüntetést eltörölték, a zsoldot felemelték, az élelmezést megjavították. Az ezredeknél katona-komiték vannak alakulóban ; a csapatokat újból megeskették, az esküminta aláírását azonban több csapat megtagadta.

Valenciennes, április 3.

„Arcvonalamról érkezett jelentés szerint, nagyon élénk a „járőrtevékenység és egynéhány ellenséges tábori őrsöt el is fog„tunk. Az Uz völgyétől délre és északra, igen heves tüzérségi elő„készítés után, 7 kilométer szélességben támadást indított az ellen„ség ; ez többnyire már zárótüzünkben összeomlott. Egy helyen „ellentámadással dobtuk ki az ellenséget, ki igen súlyos veszte„séget szenvedett. A Csobános völgyében egy kis támpontot vet„tünk el az ellenségtől. A 7. hadsereg jelenti, hogy Schipoth és „Breaza között, az ellenséges arcvonal mögött óriási erdőégések „vannak és gyorsan terjednek."

„Ma először a tanfolyam részére rögtönzött igen tanulságos „kis gyakorlatot néztem meg, melyen számtalan német tábornok „vett részt. Ezután sietve kimentem egy ponton az állásba, hol az „angolok éppen támadtak és ahol Weninger bajor tábornok rend„kívül érdekes magyarázatokat adott. Sikerült egy kisebb ellen„séges rohamot és a nehéz tüzérség egynéhány gránátját lefény„képeznem. A támadást éppen akkor, midőn a gépfegyvertűzben „összeomlik. Az állás jól van kiépítve ; igaz, hogy ebben a jó talaj„ban nagyon könnyű megcsinálni."

„Délután Monsba mentem, Rupprecht unokatestvéremhez „és az estét vele töltöttem."

A 7. hadseregparancsnokság jelenti :

A Papp-dandár kétségkívül megállapította, hogy Új-Itzkány—⌖ 1295 szakaszban, az orosz 122. hadosztály áll ; ez Romániában tartalék volt és most onnan szállították ide. Kimpolung—Pozoritta vidékén, az orosz 189. hadosztály felállítására a 65. és 78. hadosztályokból átadott századok gyalogmenetben egyesültek és kiegészítések is érkeztek. Ezeket a csapatmozgásokat jelezték február eleje óta.

A XI. hadtesttel szemben, az oroszok két új hadosztállyal erősödtek meg ; ezek egyike az újonnan fölállított 189. hadosztály. Foglyok vallják, hogy az orosz V. lovashadtestet Halics környékéről egy másik hadsereghez fogják elszállítani. Ez a hír megerősítésre szorul. A hadseregparancsnokság véleménye az, hogy a XI. hadtest ellen irányuló orosz támadással kell számolni. Op. 1540.

Hírek az ellenségről.

Egy talált orosz parancs szerint, az orosz XLV. hadtestnél a 194. hadosztály felváltása folyik. Az orosz XLV. hadtestparancsnokság Tirgul Ocnában székel.

Az orosz II. hadtesthez 4000 főnyi cseh Druschine érkezett, melyből 250 főt az orosz 104. ezredbe osztottak be. Ezek osztrák-magyar egyenruhát viselnek és táboriőrseink megközelítésére[1] alkalmazzák őket.

Mestecanescitől délre, az orosz 487. ezred átjött szökevénye azt vallja, hogy ezrede az orosz 122. hadosztályhoz tartozik, melynek három zászlóalját február vagy március havában Romániából szállították ide. Szerinte az orosz 122. hadosztály zöme Romániában maradt. Ezzel szemben a ⌖ 1295 magaslaton felderítő járőrünkkel szóbaállt románok azt mondották, hogy az egész orosz 122. hadosztály itt van.

A ⌖ 1295 magaslattól délre egyik tisztünk egy orosz 82. ezredbeli katonával beszélt, ki azt állítja, hogy Új-Itzkány terében áll az egész orosz 21. hadosztály. Az oroszok nem szándékoznak támadni.

Bélbornál kezünkbe került orosz jelentés szerint, egy Charkówból bevonult orosz tiszt azt híresztelte, hogy az orosz nép lelkes, a győzelemben hisznek odahaza ; egy tábornok lelkesítő beszédet mondott. A gyárakban újból megindult a munka ; most szorgalmasabban dolgoznak, mint azelőtt. Vannak munkások, kik fizetés nélkül dolgoznak.

A 7. hadseregnél, minthogy kiderült, az egész arcvonal mentén megélénkült a járőrtevékenység. Csapataink az ellenség mögött ma is láttak tüzeket.

A német 20. tartalék vadászzászlóalj Leordinára érkezett.

[1] Egy orosz 26. hadosztálybeli fogoly altiszt vallomása.

Lille, április 4.

„Sűrű hóförgetegben és viharban, automobilon, hajnalhasadta „előtt, Cambrain át az állásokba mentem. Cambrai nagyon csinos „város, mely azonban hamarosan az angol tüzérség tüzében lesz, „amint az angolok előbbre hozzák nehéz tüzérségüket. Sajnos, a „hóvihar olyan nagy volt, hogy az állásokon kívül semmit sem „láthattam. Temérdek előkészített állás van egymás mögött, min- „den 300 lépésre egy, mindegyik nagyon erős drótakadályokkal. „A tiszti férőhelyek mind betonozva vannak. Az előőrsi állásokban „is voltam és csuronvíz lettem. Ott, ahol jártam, csak a német „tüzérség lőtt. Meglátogattam egy működő 21 cm mozsárüteget, „mely egy kis 'ferme'-ben, közvetlen a tábori őrsök mögött áll. „Idáig Cambraiból automobilon Fontaine Notredameon, Grain- „courton, Flesquieresen, Ribécourton, Marcoingon, Les Rues „Vertesen át, Bois Lateaura jöttem, innét a Ferme Sonnetere, hol „a 21 cm-es mozsár lő. Ez már a Siegfried-állás legelső vonalán túl „van. Kétoldalt igen heves tüzérségi harcot hallottam ; azt hiszem, „hogy főképen az angol tüzérség dolgozik. Ez még mindig nem az, „amit Doberdon pergőtűznek, vagy tűzorkánnak neveztünk. „Arrasnál különösen heves az ágyúzás, mely időközönkint pergő- „tűznek nevezhető. Az angolok ismételten támadtak, de mind- „annyiszor visszaverték őket. A német előőrsök több helyen a „főállásig hátráltak és így megkezdődik a Siegfriedstellungban is „a nagy küzdelem. Minden arra mutat, hogy Arrasnál nagy csata „kezdődik meg."

„Ma borzasztó dolgokat láttam. Minden az utolsó házacs- „káig, az utolsó fáig eltörölve a föld színéről ! Minden keresztül- „kasul hever a földön ! Füstölgő törmelék garmada ! Csendesen „hull a hó és békés fehér leplével eltakarja a háború pusztításait."

„Közben az angolok lövegtüze, a két szomszéd szakasz ellen „mindjobban erősödve, pergőtűzzé fokozódott. Élénken emlékeztet „doberdoi rettenetes véres napjainkra. Miután az állások egy „részét megnéztem és a földszínéről eltünt La Vacquerie, Villiers, „Gonnelieu, Banteux, Bantouzelle helységek törmelékén végig „mentem, visszaértünk Bois Lateaura és onnét autón Cambraiba, „hol a hadsereg parancsnokánál, Below vezérezredesnél, ebédre „voltam hivatalos. Azután Lillere utazom vasúton. Elég közel „haladunk a csatatérhez és csak úgy reszketnek az állomások a

„heves lövegtűztől. Lille maga is csak 4 kilométerre van a harci „övtől."

„Megnyugodva tapasztaltam, hogy az itteni állások nincse- „nek oly kiválóan megépítve, mint az enyémek a Kárpátokban. „Doberdoról nem is beszélek. A drótakadályok itt sokkal jobbak „és erősebbek, mert hiába kérem, nem kapok elég tüskésdrótot."

Helyzetjelentéseim.

1. hadsereg. A Litzmann-csoportnál, repülőmegfigyeléssel, ellenséges ütegeket küzdöttünk le.

A Verful Harlagii (⊹ 1581) magaslaton az XXI. hadtest északi szárnyán, élénk volt a tüzérségi- és aknavetőtevékenység; a 3. lovashadosztálynál, a Parau Neagrában, sikeres járőrharcok folytak.

7. hadsereg. A XI. és I. hadtestnél csekély kölcsönös tüzérségi harc volt. Az I. hadtest arcvonala előtt, az oroszok Tatarcan (△ 1547) és a Lucina ménteleptől nyugatra emelkedő hegyen, magas árbócokra vörös zászlót vontak föl. A Tatarca-hegyet kb. 100 orosz katona elhagyta és csapatainktól integetéssel búcsúzott el.

A Kárpát-hadtest egész arcvonalán ellenséges löveg- és aknavetőtűz volt. A 200. hadosztály előtt, az éj folyamán felderítő járőreink számos ellenséges járőrrel ütköztek össze.

A XXV. tartalékhadtest az ellenség állására hajnalban tüzérségi és aknavető tűzcsapást mért.

„A nagy erdőégések az orosz állások mögött tovább tartanak „és mind több helyen keletkeznek. Hauer lovashadtesténél, a fölső „Stochodnál, egy orosz hídfőt foglaltak el. Tobolynál az oroszokat „a megáradt folyóba szorították. 5000 oroszt elfogtak, 4 ágyút és „sok géppuskát zsákmányoltak. Nálam rendes harctevékenység. „Este sok új erdőégés."

Hírek az ellenségről.

A Tölgyes-szorosban elfogott orosz 271. ezredbeli katona szerint, románok fogják felváltani az orosz 68. hadosztályt, amelyet a rigai arcvonalra szállítanak. Az állásban már láttak is román tiszteket. Új-Itzkánynál az egész orosz 122. hadosztály együtt van.

Foglyok és szökevények azt állítják, hogy az orosz 488. ezred Új-Itzkánynál, a 487. ezred a valeputnai országúttól északra, a 486. ezred a 488. mögött áll; a 485. ezred tartalék.

Egyéb hírek:

Az orosz 660. ezrednek (165. hadosztály) nincs kenyere. Lőszere bőven van. Az orosz 64. hadosztálynál a tisztek elégedet-

lenek, mert az új rendszer szerint, a legénység szabadon érintkezhetik a tisztikarral.

Az új orosz kormány követei Breazába érkeztek. Egy alezredest és két tisztet, a követek kívánságára letartóztattak, mivel a legénységgel durván bántak és szembeszállottak az új renddel. Az orosz legénység mielőbbi békét vár, forrong, harcolni már nem akar. A 660. II. zászlóalj április 2-án a támadást megtagadta.

Este Ostendébe utazom.

Brügge, április 5.

„Ma rendkívül érdekes napom volt. Reggel 7 órakor Ostende-
„ből a kedélyes Schröder német admiralissal a tengerpart mentén
„automobilon Middelkerquere mentünk. Hányszor jártunk itt
„békében feleségemmel és fiammal a hullámokat nézve, sok évvel
„ezelőtt. A part végig lövészárokkal és drótakadállyal van meg-
„erősítve és egyik nehéz üteg a másik mellett áll, 21 cm-től a leg-
„nehezebbig. Van közöttük 50 kilométeres hordképességű 38 cm
„ágyúsüteg, a „Tirpitz", a „Hindenburg", a „Kaiser Wilhelm
„Batterie" ütegek stb. Tengerészcsapatok kezelik és nagyszerűen
„fegyelmezett benyomást tesznek. Mondhatom, a szó szoros értel-
„mében üteg-ütegen van Middelkerqueig. Minden homokfuvatag-
„ban géppuska- vagy ütegállások elrejtve, mind hosszantozza a
„tengerpartot. Azt hiszem, lehetetlenség, hogy az angolok itt vala-
„mit csináljanak a nélkül, hogy hajóikat, azaz flottájukat ne koc-
„káztatnák. Middelkerque rommá van lőve. A kis villa, melyben
„hajdan mi is laktunk, csupa törmelék ; csak igen kevés ház van,
„melyet nem lőttek teljesen össze. Schröder sürgeti, hogy tovább
„siessünk, mert naponta lövik a szerencsétlen városkát az angolok
„és a belgák, legnehezebb ütegeikkel. Minden nap vannak sebe-
„sültek és halottak itt. Szegény szép városka ! Elhagyatott, kihalt
„és összelőtt romhalmaz. Nem bírtam megállani : régi lakásunkhoz
„siettem és lefényképeztem. Midőn a tengernagy megtudta, hogy
„miért siettem éppen ehhez a házhoz, mosolyogva mondta : 'Talán
„egy gránátot meg lehet ezért kockáztatni, nem muszáj éppen,
„hogy mindig szerencsétlenség történjék.' Innét visszafelé men-
„tünk, Ostende mellett elhaladva Blankenbergebe; ez teljesen érin-
„tetlen. Onnét Seebrüggebe, ahol a nagyszerű vízi repülőgépgyárat
„és raktárt meg a kikötőt néztem meg. Temérdek nagyszerű hydro-
„plant láttam ott. Láttam, hogy mi mindent építettek az angolok,
„partraszállás céljából, míg Belgium nem volt legyőzve. Ezután a

„legújabb repülőgépekkel próbarepülést mutattak be nekem. „Láttam robbanó anyaggal megtöltött motorcsónakokat rádióval „kormányozni. Természetesen ember nincsen rajta és csak a szikrák „igazgatják az egészet. Több száz, de még több ezer méter magas- „ságból kormányozzák a repülőgépről, rádióval és nekihajtják az „ellenséges hajónak. Ez rendkívül érdekelt engem. Egy tegnap „ledobott ellenséges bomba a repülőtéren nagy kárt okozott ; két „egészen új repülőgépet semmisített meg."

„Egy tengeralattjáró naszádon is voltam ; különösen szo- „katlan érzés, hogy víz alatt van az ember."

„Miután az egész hatalmas tengeri telepet részletesen meg- „néztem, az admirálisnál kitünő ebédet kaptam és azután a várost „néztem meg gyönyörűséges műkincseivel együtt. Ezeknek a leg- „kisebb bajuk sem történt."

„Az én arcvonalamon a rendes harctevékenység ; az oroszok „sokhelyütt kimásznak állásaikból és vörös lobogóikkal integet- „nek. Az erdőégés az orosz vonalak mögött tovább tart."

Hírek az ellenségről.

Racoasanál az 1. román hadosztályt a 12. hadosztály váltotta fel. Úgy hírlik, hogy a románok április hó közepén támadni fognak. A Magura Casinuluinál (△ 1167) április 3-án egy 10. turkesztáni lövészezredbeli katona jött át hozzánk és azt vallotta, hogy a 3. turkesztáni lövészhadosztályt, az Ojtoz—Slanic szakaszban, a 2. lövészhadosztály váltotta fel ; a felváltott hadosztály Ocnánál gyülekezett.

Kémhírek szerint, az orosz II. hadtestet a románok váltják fel. A 3. turkesztáni lövészhadosztályt állítólag a rigai arcvonalra fogják elszállítani.

A románok orosz tiszteknek nem hajlandók engedelmeskedni ; ezért csakis francia tisztek vannak a román csapatoknál.

A mestecanescii alagútnál, április 3-án, egy orosz 309. ezredbeli katona szökött át hozzánk. Azt vallja, hogy az oroszok megerősítették tüzérségüket. Kimpolung vidékére három orosz hadosztály[1] érkezett, melyek az orosz XXVI. hadtestet fogják felváltani.

Az orosz 11. lovashadosztály Czokanestienél áll. Foglyok beszélik, hogy a magasabb törzsekhez orosz tiszteket és legénységbeli képviselőket osztottak be, kiket a csapatok választottak meg. Ilyen képviselőket Szentpétervárra is küldöttek.

[1] 122., 189. és 21.

Vasúti kocsimban, hazautazóban, április 6.

„Este 10 órakor elhagytam Schröder tengernagy lakását s „a vasúti állomásra hajtattam, hol szalonkocsim egy mellékvágá- „nyon állott. Lefeküdtem, de alig hogy elaludtam, óriási lövöl- „dözés keletkezett. Az összes légvédelmi lövegek megszólaltak. „Csakhamar hallottam az erős repülőraj gépeinek zengését „és a temérdek ledobott bomba sivítását, melyek az állomástól „nem messze nagy reccsenéssel robbantak föl. Ez ötször ismét- „lődött meg ma éjjel. Az utolsó heves támadás, reggel 4 óra 45 „perckor, főképen az állomásépületnek szólott. Számos bombát „dobtak ránk. Mindegyiket hallottam süvítve esni és óriási durra- „nással robbani. Téglák csörömpölve, üvegdarabok csilingelve hul- „lanak ; emberek kiabálnak, míg vagónom minden bombánál „akkorát zökken, mintha a már lassan menő vonathoz volna csa- „tolva. A rendkívül heves repülőtámadásnál, sajnos, 5 ember meg- „halt és 7 súlyosan megsebesült, többen pedig könnyebb sérülést „szenvedtek. Korán reggel automobilon a Handzaeme csatornához „mentem. Az 'In de Drie Musschen Cabarette'-nél Ilse tábornok- „kal, a német 4. hadsereg vezérkari főnökével, egy motorcsónak- „ban Keizerhoeken át Dixmudeba siettünk. Ez az út, úgy látszik, „a merész vállalkozások közé tartozik, mert az ellenség nehéz löve- „gei lövik a csatornát. Mindkétoldalt nagykiterjedésű álló vizek, „mocsarak, a vízben drótakadályok vannak ; vadkacsák s a parton „bibicek ülnek. A mocsárban és a töltésen temérdek a nehéz grá- „náttölcsér. Azért lövi az ellenség a csatornát, mert ez az egyedüli „összekötő utánpótló út Dixmude felé. Mindenütt sivár mocsár- „vidék terül el. Káka, zsálya, egy kis nádas és víz ; csak elvétve „egyes fák. Tőlünk nyugatra egy alig észrevehető terepemelkedés „van, melyen — kétszeri sikertelen támadás után a mocsárban — „1914-ben elfoglalták a németek Dixmudet. Egy nyugat felé hajló „éles kanyarulat után, a csatorna a városon keresztül az Yser- „csatornába torkollik. Festői, de siralmas sivár egy kép, amint a „holt város romjai — melyek között csak lövedékek zizegnek — „a csatorna tükrében nézik magukat, mint bontja őket óráról- „órára az ágyúk irgalmatlan ostroma. A legborzasztóbb pusztítás „kétségbeejtő képe. Minden törmelékké és murvává zúzva. Kiszál- „lunk és gyalog megyünk, míg élesen csettenve és sivítva repülnek „el mellettünk a belga golyók. A fölséges szép katedrális utolsó „maradványa, két nyárs-forma fal, mely — mintha csak óriási

„emberi ujj volna — az ég felé mutat. Megszenesedett gerendák,
„deszkák, téglarakások, üveg vagy porcellán darabok, rongyok és
„szemét, nagy rakásokban hevernek a sívár kihalt utcákon. Olyan
„a város, mint egy oszlásban levő s vadak által szétmarcangolt
„hulla. Csettenve ütődnek a falmaradványokba az ellenség puska-
„lövedékei és útjukból eltérítve, sikoltva és nyávogva sietnek tova.
„Az utcákat az ellenség géppuskái hosszantozzák és az egyes járó-
„kelőkre is besrófolt puskák lőnek. Amint egy élőlény mutatkozik,
„vagy léptek kongása hallik, azonnal golyók söprik végig a kísér-
„tetiesen holt tereket vagy utcákat. Egy falhoz huzódva, egyen-
„kint megyünk, nagy óvatossággal háztól-házig bujkálva, egészen
„a híressé vált betonállásig, az úgynevezett 'Grüne Kuppe'-n, mely
„az Yser-csatorna mentén huzódik és amellyel szemben, 17 lépés-
„nyire a csatorna másik partján, a rendkívül éber ellenség van.
„Északra a mocsaras mély lapály, hol az állás bevert pilotákra
„betonból épült. Művészi építmény. Több ilyen állás is van, meg-
„annyiok előtt a vízben erős drótakadályokkal. Állandó csatár-
„tüzelés folyik. Míg fényképezek, kanászostorként pattannak a
„belga lövések. Egy zászlóalj- és két századparancsnokságot láto-
„gatok meg ; a parancsnokok jelentkeznek. A teljesen pásztázott
„városon keresztül, elmoshatatlan szomorú benyomással távozom.
„Mégegyszer megnézem a székesegyház fogpiszkálószerű két fal-
„maradványát. Véres rongyok, fölszerelési tárgyak darabkái, rozs-
„dás fegyverrészek hevernek a ganéjos szemétben ; a téren drót-
„akadályok vannak. És mintha nem volna elég a rombolásból, a
„túloldali tüzérség folyton belevágva pusztítja a hajdani nagy
„kultúra utolsó maradványait, porrá, hamuvá változtatván min-
„dent. Védett helyeken ismételten meg kell állanunk, mert az
„utcákat sivítva söprik végig a géppuskák. Nem tudom miért,
„ezek a kis véres rongyok, a vérfoltok, a bakancsdarabok, mindig
„lelkembe vésik égbekiáltóan szomorú képüket. Csendes víztük-
„rökben minden még komorabban verődik vissza ; fölöttük össze-
„lőtt hidak bedőlt ívükkel gyászolnak és megint a véres szemét és
„piszok szörnyűségek a finom lendületű gótíves templomkapú
„utolsó maradványa alól káromolják az Istent és szentségtelenítik
„meg e helyet, honnét az égbeszálló ima kihalt és csak a halál
„vigyorog gunykacajjal minden kő alól, minden örökre kinyitott
„ablakból és odafönt, a lövedékeken lovagolva, bőgve nyújtja ki
„csontos kezét a hősök szíve után, hogy megállítsa azokat. Most is

„zizegnek és csattanva ütődnek a lövedékek az omladozó falmarad-
„ványokba és följajdulva vijjog egy itt heverő vasúti síndarab,
„belga golyótól találva. A tüzérség párviadala is megkezdődik;
„az ellenséges gránátok bőgve repülnek fölöttünk el és a mocsárból
„toronymagasságú barna vízsugarat lövelnek az ég felé. Tőlünk
„nem nagyon messze oldalvást, pergőtűz dübörög s iszonyatos
„átkot szór a haldokló emberiség ártatlanul szenvedő virágára.
„Ott heves géppuska és gyalogsági tűz is ropog. Dixmude észak-
„keleti szegélyéhez, a motorok kikötőjéhez visszamegyünk, hol
„egy kicsit várnunk kell, mert Four a Chauxt lövi éppen az ellen-
„séges nehéz tüzérség s ez közvetlen a csatorna mellett lévén,
„utunkba esik. Ez a csatorna az egyetlen még félig-meddig hasz-
„nálható összeköttetés Dixmudeval. Míg várunk, sebesültek s
„egyes egészséges friss kinézésű katonák jönnek, akik feszesen
„tisztelegnek és jóindulatú mosollyal tekintetükben üdvözölnek
„bennünket az ő kínszenvedésük helyén. Elbucsúzunk a zászlóalj-,
„század- és szakaszparancsnokoktól; igen meleg szívélyes jókivá-
„natokat mondok nekik. Mind derék emberek, kik emberfölötti
„szenvedéseket viselnek el hazájuk és császárjukért. Miután 3
„percig nem jött gránát, elindultunk motorcsónakon."[1]

„Visszanézek Dixmudera, hol csak a halál tivornyázik!
„A mocsár mellett, nagy hullámoktól követve, mely a csatorna
„két partját végignyalja, siet csónakunk tova és kacsák meg bibi-
„cek repülnek föl. Úgy látszik, ezek már megszokták a folytonos
„lövöldözést. Egy kis kikötőhelynél vártak az automobilok. Itt
„elbucsúztam a hadosztályparancsnoktól és Ilse tábornokkal a
„szomszéd hadosztályhoz mentünk déli irányban. A hadosztály-
„parancsnok várt rám a Foret d'Houthulst keleti szélén. Szép,
„magas szálerdő, mely tele van rododendronokkal s a közepe
„táján egy szép vadászkastély van. Alighogy az automobilból
„kiszálltam, surrogást véltem hallani; jólismert nóta, mint midőn
„repülőtámadás jött Kostanjevica ellen. Az uraknak szólok, hogy
„egy kis francia jégesőt kapunk. Nemsokára már látjuk is a 12
„ellenséges repülőgépet nyugat felől alacsonyan jönni. A tüzérség
„heves tűzzel fogadja őket, mire magasabbra szállanak, de irányu-
„kat nem változtatják meg, noha közvetlen közelükben robban-
„nak a német srapnellek. Nemsokára keringeni kezdenek, nem

[1] A Dixmude körüli állásokat 1917 év tavaszán a 30. *számú melléklet* mutatja.

„messze tőlünk és egyszerre, mint a vihar, sivítva jött lefelé a „francia jégeső." Számtalan bombát dobtak Houthulst város- „kájára, hol sok német katonaság van, tőlünk alig 1000 lépésre. „Hatalmas robajjal robbannak a szörnyű bombák s a városka egy „pillanat alatt por és füstfelhőkbe van burkolva ; nem látni belőle „semmit. A német elhárító tüzérség leghevesebb tüzében, vesz- „teség nélkül, szurrogva, szép rendbe sorakozva távolodik a győz- „tes repülőraj s a németek által átkozott angol hősök visszahuzód- „tak Franciaországba. Az erdőben megnéztem az igen ügyesen „berendezett fürdővonatot és a 24 cm-es ágyúsüteget, melyet itt, az „erdei vadon közepén, teljes páncéltornyával állítottak föl. Innét „Ilse tábornokkal egyedül előre sietünk automobilon, Passchen- „daelen, Zonnebeken át, egy magas tölgyfához, Ypres közelébe, „a tűzvonaltól csak pár száz lépésre. Dübörög a pergőtűz Arrasnál, „ott nagy csata kezdődik, mint Ilse mondja. Létrán fölmászunk a „fa tetejére, honnét megkapóan szomorú látvány tárul elém : „Ypres romvárosa ! Egyes magas falak jelzik, hogy hol volt a híres „székesegyház. Soká s mindig újra a hajdan olyan virágzó város „romhalmazát kellett néznem. Kihalt, nincs lélek benne ; minden „sírt megnyitott, kiürített, a friss és oszlásnak indult tetemeket „meg a fehér csontvázakat a szélrózsa minden irányában szét- „szórta a háború vadan őrjöngő szörnyetege. Gazdag és szegény „hamvait és porát a szél atomokig összekeveri, nyugvóhelyéből „kikorbácsolva. Ypres csak volt ! A föld színéről eltünt ! Helyén „csak a halált lehellő sivatag maradt vissza. A fölséges erdőket a „lövegtűz leborotválta, helyettük tönkök, galyak, szilánkok bizarr „zűrzavarban hevernek, beleverve a föltúrt földbe — melyről az „utolsó fűszál is eltünt. Isten ítélete Sodoma és Gomorrha fölött „nem lehetett borzasztóbb. Hisz ez is Isten borzasztó ítélete, bor- „zasztóbb, mint akkor ; irgalom, kegyelem nélkül, mint a pokol „örök kárhozata, hol nem használ már a sóhajtozás és siránkozás, „sem az imádkozás."

„Ezután a 4. hadsereg parancsnokához, Sixt von Arnim „tábornokhoz megyek, kinél egy rendkívül érdekes és tanulságos „órát töltöttem. Kimagasló katonát ismertem meg benne, akinek „azonban melegen érző szíve is van és aki csapatainak atyja, aki „mindent, amit ebben a háborúban elért — úgy mint én — emberei „iránti szeretettől vezettetve s róluk gondoskodva hozott létre. „Minden nagy győzelem alapföltételét és pillérét éppen ebben

„látja. Sixt von Arnim gyalogsági tábornok a győzelemhez ugyan-
„azt az útat kereste és járta, mely Doberdo titáni föladatát velem
„megoldatta és szeretett hőseim szeretetét megszerezte nekem."

„Ezzel befejeztem látogatásomat a német nyugati arcvona-
„lon, mely lelkemben a legmélyebb benyomásokat fogja hagyni
„a doberdoiak után, mert Doberdohoz még ez sem hasonlítható.
„Csodálat és tisztelet a német vezetésnek és hős katonáiknak."

„A nagyhetet a küzdelmiállásokban töltöttem ; a nagypéntek
„vérben és golyóverés közepette mult el és csak későn este jutot-
„tam, Gent szépséges nagytemplomában, pár csendes pillanathoz,
„s az ottani magányban oly bensőségesen imádkoztam, mint azt
„igazabban nem is lehet tenni. Kértem a jó Istent, hogy borzasztó
„csapásait szüntesse meg, könyörüljön a nyomoruságos emberi-
„ségen és oltalmazza meg az én oly bensőségesen szeretett magyar
„hazámat, magyar véreimet, kiket a gonoszok helyett keresztre
„feszítettek és sanyargatnak."

„Este Köln felé utazom el. Haza, az én szeretett Erdélyemet
„tovább védeni, amibe egész lelkemet belefektetem."

„Mondhatom, a nyugati fronton nagyon sokat tanultam."

Hadseregeim arcvonalán, a jelentések szerint, semmi fontos nem fordult ma elő. Csak a 7. hadsereg előtti, most már kisebb tüzek láthatók még mindig, de tulajdonképeni okukra még nem tud a hadsereg következtetni.

Seeckt tábornok Ludendorffnak, a hadseregarcvonal előtti ellenséges helyzetről, Op. 1573. szám alatt ezt jelenti :

1. Újabb ellenséges erőket nem állapítottunk meg.

a) Románok.

A 2. hadseregnek az újonnan megszervezett 1. hadsereggel tervezett felváltása nem következett be. Oka : valószínűleg betegség (járvány, ragály).

Felváltások csakis a 2. hadseregen belül történtek, hevenyészve feltöltött csapatokkal (az 1. hadosztályt a 12., a 8. hadosztályt a 7. váltotta fel).

Az Ojtoz- és Tölgyes-szakaszt a románok nem vették át.

b) Oroszok.

Nincs hírünk a Mackensen arcvonal előtt felszabadult orosz XLIV., a várt V. kaukázusi és az orosz VIII. hadtest felváltott részeinek hollétéről.

Az új orosz hadosztályok megszervezése befejeződött. Az orosz ezredek negyedik zászlóaljaikat erre a célra átadták. Így az ellenséges zászlóaljak száma nem növekedett meg. Ezeknek a hadosztályoknak tüzérségük nincsen.

Kilenc új orosz gyaloghadosztály alakult ilyen módon meg, melyekből öt az arcvonalban van, ezek a következők: 165. (XI. hadtestnél), 166. (XVIII. hadtestnél), 167. (XXIII. hadtestnél), 188. (XXIV. hadtestnél), 193. (II. hadtestnél), a többi négy új hadosztálynak az arcvonalba való betolása küszöbön áll, ezek: 189. (XXVI. hadtestnél), 194. (XLV. hadtestnél), 6. lövész- (XL. hadtestnél) és még egy orosz hadosztály (XXXVI. hadtestnél), mely jelenleg Piatrában áll; ennek a száma még nem ismeretes.

Az orosz III. hadtest még Besszarábiában pihen.

2. Jelenleg nincs jele annak, hogy az ellenség nagyobb támadásra készülne. Az orosz XLV. hadtestparancsnokság — miként előrelátható volt — Bacauban kiegészíttetvén, az Ojtoz-arcvonal mögötti Ocnára ment. Az arcvonalra várják az új orosz 6. lövész- és 194. hadosztályt. Ha ez megtörténik, az orosz XL. és XLV. hadtesthez tartozó hét-nyolc hadosztály[1] rendezve lesz.

Jelenleg úgy látszik, hogy a 2. gyaloghadosztály felszabadult, mivel a 2. lövész- és 3. turkesztáni hadosztály felváltotta. Ennek eltolódása lehetséges.

Az oroszok a Doftana szakaszban, arcvonaluk biztonságáért aggódván, egy idáig csak álláserődítő munkára alkalmazott Reichswehr Druschinet toltak ott be.

Az elvesztett Magyaros (△ 1340) szakasz visszafoglalásáról — több hiábavaló kísérlet után — az oroszok lemondottak.

Kétes az orosz fél 103. hadosztály holléte, mely legutóbb az Ojtoz-szakasztól délre volt állásban.

Az sincsen beigazolva, hogy az orosz 103. hadosztály a Tarhavas (△ 1662) vidékén gyülekeznék.

Mestecanescii támadásunk következtében, az orosz 122. hadosztályt[2] fenyegetett XXVI. hadtestük támogatására harcba vetették. Azon esetben, ha az oroszok a mestecanescii szakaszban nem fognak támadni, valószínű, hogy a 122. hadosztály visszatér hadtestéhez.

Nincsen semmi jele, hogy az oroszok folytatni akarnák támadásukat Kirlibabára. Igaz ugyan, hogy a XVIII. hadtest megnyujtásával fölszabadult orosz 59. hadosztályt erre a célra alkalmazhatják.

A helyzet a Tatár-hágón változatlan.

Az orosz 8. hadsereg állítólag Kutyra tolta főhadiszállását; ez a hír megerősítésre vár.

3. A forradalom kihatása az orosz arcvonalra:

A fegyelem meglazulásának határozott jelei még nem mutatkoztak. A szökevények száma nem nőtt meg. A csapatok fel-

[1] 2., 4., 6. lövész-, 3. turkesztáni-, 2., 126., 122. és 194. gyaloghadosztály.

[2] A XLV. hadtesthez tartozik.

esketésekor helyenként surlódások fordultak elő (a követelt aláírásokat megtagadták).

A tisztek csak a kényszer nyomásának hatása alatt alkalmazkodnak az új rendhez. A legénységről való gondoskodással és a németek ellen való uszítással iparkodnak befolyásukat megóvni. Állítólag a cárizmus szolgálatában állanak.

A legénység tudja, hogy helyzete javult, ezért az új rend kielégíti; főkép mert az élelmezés megjavítására törekszenek. Ezt a bukovina—galiciai arcvonalon többé-kevésbé sikerült is elérni. Moldvában azonban nem. Be kell várni még, vajjon az orosz legénység az új rend mellett nagyobb harcokban is ki fogja-e a próbát állani, vagy sem; ez kétes.

Támadó szellem sehol sem mutatkozik.

Számos hírünk van, hogy a legénység hajlandó állását megvédelmezni, de támadásra nem kapható.

A béke utáni vágyakozás az alapérzelem. Döntő befolyással járhatnak a most keletkezőben levő szervezetek határozatai, melyeknek katonai missziói megválasztott ügynökökkel árasztják el a csapatokat.

4. Egy idő óta a cs. és kir. repülők tevékenységét — különösen a hadseregarcvonal jobbszárnya előtt — aggasztóan gátolják a mind sűrűbben fellépő ellenséges csatarepülők.

A kerekszámban 500 km széles hadseregarcvonalszakaszban jelenleg 9 cs. és kir. repülőszázaddal rendelkezünk, átlag egyenként 6 startképes géppel. (Albatros és brandenburgi típus; ezek kétfedelűek, két üléssel).

A badeni cs. és kir. hadseregfőparancsnokságnál csatarepülők beosztása végett ismételten tett javaslatok eredménytelenek maradtak. Az első csatarepülőket előreláthatólag csak májusban kaphatjuk meg.

Csakis a cs. és kir. repülők kiváló bravúrjának és elismerést érdemlő vállalkozó szellemének köszönhető, hogy a légi felderítés feladatait meg tudták oldani.

A Gerok-seregcsoport és az 1. hadsereg repülőit, amint felszállanak, azonnal megtámadják az ellenséges Nieuport-gépek, melyek felszállásban, leereszkedésben, gyorsaságban és fordulóképességben messze túlszárnyalják a mi gépeinket.

Az ellenséges repülőkkel szemben, aránytalanul kedvezőtlenebb harcviszonyok mellett is, csak ellentámadással képesek repülőink védekezni. A német 9. hadseregparancsnokság látszólag nincs abban a helyzetben, hogy repülőinken könnyítsen.

Kötelességemnek tartom Nagyméltóságod figyelmét felhívni a repülőügy komolyan aggogalmas helyzetére annál is inkább, mivel a cs. és kir. hadseregfőparancsnokság a veszendőbe ment repülőgépeket, melyeknek száma folyton növekszik, a kívánt mértékben pótolni nem tudja.

Seeckt tábornok s. k. Op. 1573.

Vasúton, április 7.

„Nagy késés! Lipcsének, Drezdának kell mennem,; a leg-
„rövidebb vonatot elmulasztottam nagy bosszúságomra. Semmi
„hírem nincs és soha nem ismert nyugtalanság kínoz. Mi történt
„Erdélyben? Utálatos, ha mint felelős nem tudok semmit!"

Ma az A. O. K.-tól az Op. Geh. 246. és Op. Geh. 246/I. számú rendeletet kapta Rohr és Kövess vezérezredes:

„Legfelsőbb parancsra felkérem Nagyméltóságodat, hogy minden kiszínezés nélkül, szabadon nyilatkozzék az osztrák-magyar csapatok szelleméről. A jelentés — mely kimerítő és szabatos legyen — legkésőbb április 14-éig érkezzék ide be."

Megkapja valamennyi hadsereg, továbbá a XII., XX. és XIX. hadtest; tudomásul megküldöm a hadseregarcvonalparancsnokságoknak.

Arz gyalogsági tábornok s. k. Op. Geh. 246. sz. április 6."

Az Op. Geh. 246/I. számú távirat így szól:

„Az Op. Geh. 246. számú rendelettel bekövetelt jelentésben ki kell térni az esetleg megfigyelt szociáldemokrata szimptomákra és hogy az orosz forradalom minő befolyással van csapataink szellemére.

Arz gyalogsági tábornok s. k. Op. Geh. 246/I. sz., április 7."

Budapest, április 8.

„Bécsben a Szent István dómban misét hallgattam, azután
„Badenbe siettem, ott értesültem, hogy Ő Fölsége nincs ott, hanem
„Laxenburgban van! Arzot megtaláltam és hosszasabban el-
„mondtam neki a látottakat és nagyon erélyesen követeltem, hogy
„végre vigyék el a 17. hadosztályt Doberdoról, hiszen ez a legjobb
„színmagyar vidék kiírtásával egyenlő már. Ő szavát adja, hogy
„azonnal meglesz, ha Ő Fölségét rá lehet venni. Erre fölfortyanva
„felelek, hogy mondják meg Ő Fölségének, hogy ez az egyedüli
„hadosztály, mely az összes Isonzo-csatákat a Doberdo—Karszt
„fennsíkon dicsőségesen végigküzdötte és már az egész kiegészítő
„vidéke elvérzik és hogy lássa be, hogy azáltal, hogy a cseheket
„dugják olyan helyekre, hol nincs veszteségük, égbekiáltó bűnt
„követnek el a legvitézebb, legderekabb magyar nemzet iránt!
„Akkor kell, hogy a Fölség engedjen. Én is ma ismételten fogok
„Ő Fölségének szólni és pedig újra a legnyomatékosabban, mert
„ezt az égbekiáltó igazságtalanságot és játékot egy hős nemzettel
„nem nézhetem tovább. Így igazán csak maguk alatt vágják a fát,
„régi rövidlátással!"

„Laxenburgba sietek automobilon. Ő Fölsége rendkívül „szívélyesen, kedvesen fogad és első kérdése, hogy kit ajánlanék „hadügyminiszternek? Én Rohrt vagy Csanádyt, de mindenek- „fölött Hazait ajánlom. Előbbi kettő kiváló szakember, kitünő „katona, jó hazafi. Hazai pedig ezen tulajdonságokon kívül még „kiválóan okos, higgadt ember, aki talán minden nehézség dacára, „nagy tekintélye folytán a magyar érdekek felé tudná a mérleg „serpenyőjét billenteni. Ajánlatom, úgy látszik, tetszik neki, ő leg- „inkább Rohr felé látszik hajlani. Még meg fogja gondolni. Azután „elbeszéli nekem, hogy Tisza nagyon föl volt indulva, midőn ő „azon elhatározását közölte vele, hogy a nádori széket be akarja „tölteni. A vele történt megbeszélés után, levélben értesítette „Tiszát, hogy már nincs bizalma iránta. Tisza visszajött és kér- „dezte, hogy miért nem bízik már benne? Ő Fölsége azt felelte, „hogy mindenekelőtt az ingatta meg bizalmát, hogy ő (Tisza) maga „magát nádorhelyettessé rákényszerítette a koronázásnál; másod- „szor, mert tudja, hogy Magyarországon gyűlölik őt (megkezdő- „dött az aknamunka, melytől féltem) és a békés munka vele lehe- „tetlenné vált. Ezóta Tisza — Ő Fölsége szavai szerint — 'teljesen „megváltozott, mindenre készségesen vállalkozik. Még az annexio „kérdésében is, mint azt Neked Martererrel megirattam, rá tudtam „venni, hogy Romániát illetőleg engedjen merev álláspontjából! „Igaz, hogy ő *csak a legvégső esetre egyezik bele*, ha közép Európa „constellátiója megköveteli azt, hogy a háború utáni béke fönn- „tartható legyen. Máskülönben tovább is *mindent el fog követni*, „*hogy ezt és minden más annexiót megakadályozzon*!' Ezen enge- „dékenység megint nem tetszik Ő Fölségének. Ezzel azután egy- „előre a nádor kérdése elhalasztódott. Így jobb, és kérem a királyt, „hogy Tiszát még ha ellenszenves is neki, ne ejtse el, mert a mai „nehéz helyzetben nem tudnék mást, aki oly biztosan tudná a „kormánykereket vezetni . . ."

„Én sokban nem osztom Tisza nézetét; nagyonis engedé- „keny az osztrák zsarnokoskodással szemben, erélyesebben szeret- „ném a határt meghúzva látni Magyarország és Ausztria között. „De ez talán még ráér, most a fő, hogy a háború végéig a rendet „fönntartsa és a háború utáni még sokkal nehezebb időn vaskézzel „keresztülvezesse az országot. Majd ha a fölfordulást elhárította, „akkor kell, hogy Magyarország teljes függetlenségét a personal- „unioval hozza, de úgy, hogy azt a király spontán adja a hős ma-

„gyar nemzetnek. Ez el fogja felejtetni a multnak sok sötét dolgát."
„Ő Fölségét bíztatom, hogy tartsa meg Tiszát és tegye el a
„nádorságot azon időre, amidőn amúgy is bekövetkező personal-
„uniot kell majd létrehoznia, nehogy mások kierőszakolják. Ő Föl-
„sége kissé meglepetve néz rám és én hamar szavaimat azzal tol-
„dom meg: 'Méltóztassék a békekötés után az iménti szavaimra
„gondolni, ha nincs igazam, tessék akkor engem elkergetni!'
„Ő Fölsége melegen néz rám és csak annyit mond: 'Wir werden
„sehen!' Ezután a 17. hadosztály ügyét részletesen előadom;
„Ő Fölsége nagyon elsápadt, mikor azokat is elmondtam, hogy
„égbekiáltó bűn, melyet mindenki s különösen a történelem az ő
„rovására fog írni. A leghatározottabban megígéri, hogy azonnal
„fölváltatja és Erdélybe küldi, hol én valami nyugodt helyre
„tegyem; bár figyelmeztet, hogy van ott más hadosztály is, mely
„kezdet óta ott van és így nem áll, amit én mondok, hogy a 17. az
„egyedüli! Erre azt felelem, hogy a Fölséget félrevezették. Igaz,
„hogy az 58. hadosztály és talán más is kezdet óta az *olasz* harc-
„téren van, de nem a *Doberdo—Karszt-fennsíkon*, melyen csak a
„17. hadosztály áll oly soká megszakítás nélkül és így annak telje-
„sítményeit, szenvedéseit nem szabad más az olasz harctéren bár-
„hol álló csapatok teljesítményével összehasonlítani. Méltóztassék
„csak arról meggyőződni, hogy a Tirolban levő csapatok mikor
„verekedtek nagy csatákban? Azonkívül méltóztassék a Görz
„körüli harcok és a doberdoi harcok közötti párhuzamot aktaszerű-
„leg összeállítani és meg fogja látni a Fölség, hogy itt összehason-
„lítást nem szabad csinálni, mert Doberdo a maga rettenetességé-
„ben egyedülálló és így mindent, amit a 17. hadosztály miatt
„mondtam, az utolsó betűig fönntartok. Ő azt feleli, hogy meg-
„lesz! Én pedig hálát adok az Istennek, hogy végre elértem ezt."

„Még soká beszélgetett Ő Fölsége velem; mindenféléről esett
„szó, különösen a nyugati arcvonalon látottak érdekelték őt. Végül
„én állottam azzal a kérdéssel elő, hogy Ő Fölsége helyesli-e az én
„szándékomat, mely Hindenburgnak és a német császárnak is a
„nézete, hogy én a keleti arcvonalon minden nagyobb vállalkozást
„beszüntessek, hogy az orosz helyzet nyugodtan kiforrhasson és
„Anglia azon állítását meghazudtoljuk, hogy a most gyengévé vált
„Oroszországot mi végleg össze akarjuk törni; azért is, hogy az
„oroszt rája mért csapással ne egyesítsük egy táborba, ami a
„háború elkeseredett folytatását jelentené. Ő Fölsége föltétlenül

„szintén ezen álláspontot van és föl is jegyezte magának, hogy egy „erre vonatkozó parancsot is adasson ki az egész osztrák-magyar „hadseregnek."

„Több mint másfélórás kihallgatás után, meleg szivélyes „szavakkal elbocsátott. Szavai meghatottak."

Arcvonalamon a rendes harctevékenység folyik.

Tegnapi események :

1. hadsereg. A Litzmann-csoportnál Muntele Cleja (⊹ 1071) és Magyaros (△ 1340) magaslaton, a Trotusu-völgyben ellenséges zavaró lövegtűz volt. A 72. hadosztály szakaszát az ellenséges tüzérség hevesebben lőtte, mint máskor.

7. hadsereg. A XI. hadtestre délelőtt négy ellenséges könnyű üteg tűzcsapást mért ; Jakobeny környékét gázgránátokkal lőtte.

Az I. hadtestnél, az Orata (⊹ 1367) magaslaton kiszögellő állásunkat, az ellenséges tüzérség és gránátvetők élénken lőtték.

A Botosul (△ 1475) és Cimbroslawa Wk. (△ 1613) magaslaton csekély zavaró lövegtűz volt.

A Kárpát-hadtest, XXV. tartalékhadtestnél és a 16. dandárnál csekély volt a harctevékenység.

Mai jelentések :

1. hadsereg. A Muntele Casinului (△ 1167) magaslaton rohamjárőreink éjjel sikeres előtörést hajtottak végre. A Trotusu-völgyből az ellenség járőreit elkergettük. A 72. hadosztály egyik járőre, Domuk-pataktól nyugatra, 50 főből álló orosz osztag támadását — mely acélsisakot és rohamfelszerelést hordott — visszaverte.

7. hadsereg. Gura Rucadánál, a Smotrec (△ 1896) magaslaton és Plrienél, éjjel sikeres járőrvállalatokat hajtottak végre csapataink. Foglyokat is hoztak be.

Napközt zivatar, köd és hófúvás volt. A harctevékenység csekély.

Hírek az ellenségről.

Románok : A 8. hadosztályt az újonnan megszervezett 7. hadosztály váltotta fel.

Kémhírek szerint, a románok tavaszra tervezett támadását, mivel még nem készültek fel, május hónapra halasztották.

A román 12. ezredtől átszökött katona azt állítja, hogy az élelmezés rossz, zsoldot nem kapnak.

Oroszok : A 122. hadosztályt a 189. hadosztály váltotta fel.

Az orosz 166. hadosztály egy szökevénye azt beszéli, hogy Czernowitzba hallomás szerint egy orosz hadtest érkezett a Kaukázusból. Czernowitzban és Seletinben állítólag tífusz van.

Az orosz 12. hadosztály élelmezése rossz, a legénység hangulata izgatott ; támadni nem akar. Az orosz 68. hadosztálynál

beszüntették a szabadságolást Szentpétervárra. A szabadságoltakat a hátországból nem engedik vissza az arcvonalba.

Még mindig tartja magát az a hír, hogy az orosz II. hadtestet a románok fogják felváltani, melyet azután a Riga-arcvonalra szállítanak el.

Az 1. és 7. hadsereggel az alábbi hírt közölték :

Ober-Ost tudatja, hogy orosz támadócsoportok előre törtek, bár ugyanazon helyen az oroszok és csapataink között, a támadás előtt, testvéries közeledési kísérletek történtek.

A csapatokat erre figyelmeztetni kell. Op. 1576.

Seeckt tábornok április 7-én következő helyzetjelentést terjesztette elő a német legfelsőbb hadvezetőségnek.

A multheti helyzetjelentésben foglaltakban lényeges változás nem történt.

Abból, hogy az ellenség 7. hadseregünk jobbszárnya előtt csapatokat gyüjtött, az orosz támadás folytatására következtetünk. Itt a helyzet még teljesen tisztázva nincsen ; a jelek arra mutatnak, hogy az orosz V. lovashadtestet az arcvonalból ismét kivonják. A XI. hadtestünk előtt felbukkant orosz 122. hadosztályt ismét Moldvába szállítják.

Ezek a hírek megerősítik az itteni felfogást, hogy az arcvonal súlypontja — úgy mint azelőtt — 1. hadseregünk jobbszárnyán[1] van. A románok ezidőszerint csendesek, felváltások folynak náluk. Nem bizonyult be, hogy a felfrissített román 1. hadsereg egy részét az arcvonalba tolták.

A román csapatokat betegségek, járványok tizedelték meg.

24. hadosztályunkat kivonták az arcvonalból. Terv szerint egy dandár Nagypataknál Litzmann, egy dandár Csíkszeredánál az 1. hadsregparancsnokság tartalékát alkotja. Továbbképzése folyik.

A Zabola melletti gyakorlótéren[2] három zászlóaljat vonnak össze Gerok mögött tartalékul ; egy zászlóalj már ott van, a német csapatok közül az egyik zászlóalj helyett a 39. honvédhadosztály fog egy zászlóaljat átadni.

Hogy az Oroszország belsejében uralkodó állapotoknak az arcvonalra minő befolyásuk van, arra az oroszok eddigi magatartásából határozottan nem lehet következtetni. Távolabbi szándékuk sem látható át. Arról lehet beszélni, hogy egyes helyeken az oroszok támadó szelleme megbénult. Az ellenség tétlenségének oka az lehet, hogy az átformálás és átcsoportosítás a csapatok eltolásával még teljesen nem fejeződött be, vagy pedig a felső vezetés ingadozik még elhatározásában.

Nem lehetett idáig megállapítani, hogy a 7. hadseregünk arcvonala előtti tűzvésznek mi lehet az oka ? Pers. 322.

[1] Gerok-seregcsoport és 225. hadosztály.
[2] Kézdivásárhelytől délre.

„Este Budapestre érkezem, ahol feleségemet frissen, egész-
„ségesen találom, pedig éjjel-nappal nyugalmat nem ismerve
„dolgozik a kórházakban sebesültjeimnél és fogadja a kórház-
„vonatokat."

Budapest, április 9.

„Feleségem több kórházba visz, hol munkáját nem tudják
„eléggé dícsérni az orvosok és sebesültek. Délután rövid kis láto-
„gatásra Alcsútra sietek és pár rövid kedves pillanatot töltök jó
„anyámmal.

„Este Marosvásárhelyre utazom."

A harctéri jelentések szerint nálam csak járőrtevékenység és rendes tűz volt.

A hadseregfőparancsnokság rendeletére a Papp-dandárt és a 202. honvéd dandárt a m. kir. 74. honvédhadosztályba egyesítették. Op. 1617.

Ma Seeckt tábornok alábbi táviratot küldte Badenbe a hadseregfőparancsnokságnak :

„Az ezredkötelékek hiányzása az 59. gyaloghadosztálynál a harcászati vezetésre hátrányos. Úgy látszik, hogy a Kirlibaba melletti küzdelmekre is hátrányos befolyással volt 1916 novemberében és decemberében. Ennélfogva a két dandárhoz kérem legalább is egy-egy csoportparancsnokság kiutalását." (Op. 1610.)

A hadseregarcvonalparancsnokság 1917 március 29-én Op. 1415. Ang. II. számú rendeletét az alábbi paranccsal egészítette ki :

A keleti arcvonalon történt események azt mutatták, hogy nagyon nehéz helyesen a határt megtalálni a között, hogy egyrészt az oroszok átszökését megkönnyítsük, másrészt, hogy célnélküli tárgyalásokat elhárítsunk.

A csapatokat, az ilyen esetekben való magatartásukra, az alábbi pontokban foglaltak szerint kell oktatni :

1. Ha olyan jelek mutatkoznak, hogy oroszok hozzánk át akarnak jönni, egy tisztet — lehetőleg századparancsnokot — kell előre hívni, ki felelős azért, hogy a megszálló csapat kötelességszerűleg viselje magát a helyén.

2. Senkinek sem szabad a lövészárkot elhagyni, kivévén, ha gyors cselekvéssel foglyokat ejthet.

3. Csak fegyvertelen oroszok közeledhetnek lövészárkainkhoz ; akik fegyverrel jönnek, azokat le kell lőni.

4. Ha az oroszok akadályunkat elérik, ott meg kell adniok magukat ; különben le kell őket lőni.

5. Ha az oroszok tömegesen jönnek, minden eshetőségre rejtett géppuskák álljanak tüzelésre készen.

6. Kétes esetekben erélyesen kell fellépni ; bizalmaskodásnak nincsen helye. Az orosz érezze, hogy bántódása nem lesz, ha

hozzánk átpártol, de mi, úgy mint idáig, most is kíméletlenül hadbanállunk Oroszországgal.

7. Minden különösen említésre méltó esetet be kell azonnal jelenteni. Op. 1415. Ang. III.

Marosvásárhely, április 10.

Csapataim egynéhány ellenséges tábori őrsön rajtaütöttek és elfogták azokat.

1. hadsereg. A Gerok-seregcsoportnál egy felderítő járőrünk rácsapott egy ellenséges táboriőrsre. Napközben a 218. hadosztálynál és a 70. honvédhadosztálynál élénk tüzérségi tevékenység.

A Litzmann-csoportnál a Magyaros (△ 1340) és Muntele Cleja (⊹ 1071) magaslatot, az Uz- és Trotusu-völgyet ellenséges tüzérség lőtte.

A XXI. hadtestnél egy részleges támadást visszavertünk.

7. hadsereg. A XI. hadtestnél szokásos tüzérségi tevékenység volt. Czokanestienél az ellenséges tüzérség állásunk egyes pontjaira, az Aranyos-Beszterce-folyó nyugati partján, belőtte magát.

Az I. hadtestnél zavarótűz érte kirlibabai állásunkat; Czibó-völgyét az ellenséges tüzérség végig szórta.

A Kárpát-hadtestnél és a XXV. tartalékhadtestnél csekély tüzérségi tevékenység volt. Kőrösmező ellenséges lövegtűzben állott.

Böhm-Ermolli hadseregcsoportjánál, az oroszok kiáltozva és integetve helyenként kimásztak a mellvédre; OROSZ tűz elkergette őket.

A német nyugati arcvonalon, Arrasnál, a nagy csata teljesen kifejlődött. Jelek arra is mutatnak, hogy a Siegfried-állás déli végén szintén nagyobb ellenséges támadás készül. Úgy, ahogy egyik föltevésében Ludendorff nekem mondotta, hogy „kettéválasztjuk a támadást visszavonulásunkkal!" Sajnálom, hogy csak a csata kezdetét láthattam.

Nálam kis előterepi csatározások folytak. Az oroszoknál nagy tüzek vannak. A tüzérségi tevékenység az 1. hadseregnél fokozottabb, főkép a Magyarosra lő az orosz. A 7. hadseregnél csak a rendes lövegtűz volt.

A hadseregfőparancsnokság táviratozza: „Az A. O. K.-nak szíveskedjék jelenteni, hogy a legközelebbi időre nagyobb vállalkozásokat terveznek-e? Az A. O. K. az ilyen vállalkozásokat, tekintettel az orosz helyzetre, kevéssé tartja kívánatosnak!" (1618. Op.)

Jelentés: „Nagyobb vállalkozásokat áprilisra nem tervezünk, de ezzel szemben több kisebb vállalkozást, az állásnak szükséges javítására és a csapatok támadó szellemének ébrentartására. Például az 1. hadsereg kötelékében a XXI. hadtestnél a Verful Harlagiire (⊹ 1581)." (1618. Op.)

V. FEJEZET.

AZ OROSZ HADSEREG LASSÚ BÉNULÁSA A FORRADALOM ÁLTAL. — MIND SŰRŰBB ÉRINTKEZÉS AZ OROSZOKKAL. — AZ ÁLLÁSBAN LÁTOGATOM CSAPATAIMAT. — SZEMÉLYES BESZÉLGETÉSEM AZ OROSZ KATONÁKKAL A DRÓTAKADÁLYNÁL. — ELSŐ KOMOLY PRÓBÁK AZ OROSZOKKAL FEGYVERSZÜNETET KÖTNI. — A 7. HONVÉD HUSZÁREZREDNÉL BAJ VAN.

Marosvásárhely, 1917. április 12.

„Gyönyörű meleg idő, Józsi fiam itt van és élvezzük az „együttlétet."

„Arcvonalamon, nem tekintve az egyes helyeken mutatkozó „csekély lövegtüzet, aránylagos csend van."

„Legfölsőbb parancs érkezett, hogy a keleti arcvonalon csak „ellenséges támadások vagy előtörések ellen kell fegyveres erő„szakkal föllépni, különben hagyjunk az oroszoknak teljes nyu„galmat."

„Egy orosz hadikövet-tiszt jött ma reggel át és kérdezőskö„dött csapata nevében, hogy igaz-e, miszerint — ahogy az angolok „állítják — mi föltétlenül teljesen össze akarjuk törni Oroszország„ot ? Ha mi az oroszoknak nyugtot akarunk hagyni, kérik, hogy „egy elfogadható békeajánlatot tegyünk nekik és ők — a csapatok „— fogják a kormányt kényszeríteni, hogy békeajánlatunkat elfo„gadja, mert Oroszországnak szüksége van a békére, hogy belső „szabadságát kikényszerítse. Oroszország amugy is túlságosan „nagy és így nem akarnak tőlünk semmit sem elvenni, nem akar„nak belső ügyeinkbe avatkozni. Ha az nem igaz, hogy mi a cárt „újra vissza akarjuk trónjára ültetni, akkor Oroszország hadserege „föltétlenül békét akar velünk kötni és békében, barátságban akar „velünk élni. Anglia azt állítja, hogy mi a cárt megint trónra akar„juk ültetni."

„Ez egy hadtest csapatainak kérdése és üzenete. Azt a választ „adattam, hogy mi Oroszország belügyeibe nem fogunk beleavat- „kozni, tehát azzal sem törődünk, hogy a cár uralkodik-e ottan, „vagy köztársaság van, ennélfogva nem fedi a valóságot az, amit „Anglia saját politikai érdekében rólunk hirdet; nem igaz, hogy „mi Oroszországot össze akarjuk törni. Mi csak a mi saját bizton- „ságunkat akarjuk és hogy békében élhessünk és Oroszország ne „támadjon bennünket újra hátba, mint az most volt. Hiszen mi „nem akartunk Oroszország ellen semmit sem csinálni. Mi barát- „ságosan, de minden beavatkozástól menten akarunk élni. Orosz- „ország ne izgassa ellenünk a mi kis szomszédainkat, mint ezt „eddig tette. Egyszóval: mi semmit sem akarunk Oroszországtól, „csak azt az egyet, hogy békét hagyjon nekünk."

„Mint hallom, nagyon megelégedve távozott a tiszt a kis „küldöttséggel."

A 7. hadseregparancsnokságnak alábbi parancs megy:

„A hóolvadás által okozott károk szükségessé teszik, hogy állásainkat mielőbb újra teljesen védhetővé tegyük. Ennélfogva egyetértek azzal, hogy május havára átmenetileg a csapatoktól kevesebb vezénylés történjen az arcvonal mögötti kiképzőtan-folyamokhoz. Ezzel szemben azonban kívánom, hogy az elv minden körülmények között változatlanul fönntartassék, hogy a menetalakulatokból csakis tökéletesen kiképzett legénység juthat az arcvonalba. Ez még az állásban végzendő fokozott munka idejére is kötelező. József főherceg vezérezredes s. k. (1639. Op.)"

Továbbá az 1. és 7. hadseregnek:

„A március 27-én a Muntele Farcu mica (⌖ 1370) ellen végre-hajtott támadásunk alkalmával elfogottak utólag azt mondották: „mi a löveg- és aknavetőtűz kezdetekor visszahúzódtunk a férő-helyekbe, hogy majd a tűz áttételekor megint megszálljuk az állást, ez azonban nem sikerült, mert az ellenséges gyalogság a tűz áttételével majdnem egyidejűleg tört be állásunkba. Ez annyira meglepett bennünket, hogy egy lövés leadása nélkül elfogattunk." Ezen megállapítás bizonyítja, hogy mennyire szük-séges és eredményes a módszer, hogy a betörés az ellenséges állásba közvetlenül a tüzérség és az aknavetők utolsó tűzhulláma után történjen és az előírt időben hajtassék végre a gyalogsági roham az egész arcvonalon. Az összes tanfolyamok, rohamszázlóaljak és gyakorlatozó csapatok kötelezendők, hogy minden támadási előkészületre pontosan begyakoroltassanak." (1657. Op.)

Ez ellenkezni látszik azon elvemmel, hogy a korumkói nagy támadásunkat 1915 tavaszán (lásd I. kötetben 471. oldalon, március 1.) nem akartam órához kötni és súlyos ellentét támadt

vezérkari főnököm, Eisner Bubna alezredes és közöttem ; tényleg akkor egészen más volt a helyzet. Nem voltak aknavetőink, igen kevés tüzérségem volt, melynek előkészítő tüze talán csak igen hosszú lövetéssel volt képes az orosz állásokat összelőni és helyőrségüket megpuhítani, amit az őserdő is nagy mértékben gátolt és így csak akkor volt nézetem szerint szabad a szuronyrohamot megindítani, mikor a felelős parancsnok, akkor a 20. honvédhadosztály parancsnoka, maga meggyőződött arról, hogy roham érett a helyzet. Ezt a messze hátul levő hadtestirodából az akkori viszonyok között nyugodt lelkiismerettel nem volt szabad megtenni. Egészen más ez most, midőn a kopár havason erős tüzérséggel, sok aknavetővel, kitűnően megszervezett kereszttűzzel könnyen kiszámítható, hogy mikorra lehet megsemmisíteni az ellenséges állást vagy legalább biztosan tudni, hogy helyőrsége a nagyon hathatós tűz elől a kavernákba húzódva várja annak megszüntét, hogy újra előre siethessen a rohamot puska- és géppuskatűzzel fogadni. Itt a leglogikusabb, ha a gyalogság a leghevesebb előkészítés áttétele pillanatában már be is tör az ellenséges állásba és a kavernákba bujt helyőrséget elfogja, vagy annak előrefutását már az ellenséges állásból tűzzel fogadja.

Tegnap Badenből a hadseregfőparancsnokságtól alábbi rendelet jött :

„Op. 40.043. szám. Az orosz húsvét alkalmából valószínűleg számos ellenséges kiküldött fog átjönni állásainkba tárgyalások végett. Az orosz hadseregnek különös viszonyai ajánlatossá teszik, hogy ilyen ellenséges kiküldöttekre ne tüzeljünk és őket minden esetben állásaikba visszaengedjük. Az északi arcvonalon bevált az, hogy pálinkát és dohányt adnak a távozó ellenséges kiküldötteknek. Hogy meglepetések elkerültessenek, ilyen küldöttségeknek 6-nál több főből állaniok nem szabad. Érintkezésük legénységünkkel tilos. Az ellenséges kiküldötteket az arcvonal előtt egy tisztünknek kell fogadnia vagy velük tárgyalnia, vagy pedig — ha azt kérik, akkor általa — a zászlóalj- vagy ezredparancsnoksághoz kell vezetni őket. Ilyenkor arra kell figyelni, hogy az ellenségnek ne adassék alkalom a kémkedésre ; saját kiküldött semmi esetben sem küldendő az ellenséghez. Éjjel nem szabad ellenséges kiküldötteket beereszteni ; ha ennek dacára egyeseknek sikerülne állásainkba bejutni, akkor ezeknek sorsa fölött az ezredparancsnok dönt a célszerűség szempontjának értelmében. Szökésre való felszólítások tilosak. Egész csoportok közeledését meg kell tiltani ; a tüzelés megkezdése előtt azonban figyelmeztetni kell őket.

A velük való beszélgetésekre vonatkozó irányelvek :

1. Ausztria-Magyarország sohasem avatkozott orosz belviszonyokba és ezt a jövőben sem fogja megtenni, hogy az oroszok hogyan rendezik be otthonukat ; ez az ő saját dolguk.

2. Béke : Ausztria-Magyarország és Németország december-

ben békét ajánlottak föl. A mi császárunk és királyunk első kormánycselekedete a békeajánlat volt: nem a mi hibánk a háború meghosszabbítása. Nekünk nincsen szükségünk a békére, de magáért a békéért kívánjuk azt, mert elértük, amit elérni akartunk, t. i. az eredményes védelmet a minden oldalról jövő támadások ellen, amelyeket a hódításra kívánkozó kormányok már évek óta előkészítettek. A cári kormány Anglia által befolyásoltan visszautasította a békeajánlatot; a népkormány, melynek nincsen oka a hódító politika folytatására, elnyerheti a békét, hogy az új államrendet behozhassa. Az orosz arcvonal minden egyes emberének érdeke államának belső kiépítése, mert e mellett a nagy — most már a nép tulajdonát képező — „Fiskus"-i birtokokat és koronauradalmakat föl fogják osztani és csak az részesülhet azokban, aki személyesen kijárja azt. Minél előbb létrejön a béke, annál hamarébb védheti meg érdekeit minden földműves katona; mi ebben nem fogjuk őket zavarni és nem fogjuk zavarni az arcvonalnak hátrafelé való lebontását sem, ha az a békét szolgálja.

3. Hadihelyzet: A szentpétervári liberális kormány, mely Anglia iránt vállalt kötelezettségeknél fogva kénytelen a háborút folytatni, azt a hamis hírt terjeszti, hogy a szövetségesek nagy támadást terveznek Oroszország ellen, hogy a haza veszélyben van és ezáltal akarják elérni, hogy a katonák a céltalan küzdelmet folytassák. Ez nem födi a valóságot. Különben a harchelyzet Ausztria-Magyarországra és Németországra nézve kedvező. Az angolok és a franciák nem tudnak előbbrejutni, az olasz ma is ott áll, ahol két évvel ezelőtt megkezdte támadását.

4. Békefeltételek: Nem mi indítottuk el a háborút, de mi eredménydúsan viseltük azt. Mi csak védelmi háborút viselünk. Most már azoknak, akik a háborúra kényszerítettek bennünket, dolga békeajánlatot tenni, minthogy mi már megtettük azt, legutóbb márciusban a mi külügyminiszterünk által és azután a magyar parlamentben gróf Tisza által és a birodalmi kancellár által Németországban.

5. Szociális demokratikus propaganda: Ahogy mi nem avatkozunk Oroszország belügyeibe, úgy tegyék azt az oroszok is; jó békés szomszédi viszony csak akkor lehet tartós, hogy ha mindegyik úr a saját házában. Mi erkölcsös érzelműek vagyunk, mi évszázados fejlődésünket uralkodóházunknak köszönjük és azt a szabadságot, mely az államnak és minden egyedének a legjobban javára válik. Nekünk szeretett fiatal császárunk és királyunk van, aki legjobb tudása és lelkiismerete szerint kormányoz. Szabad parlamentjeink vannak, melyek a nép kívánalmait a trónnak tolmácsolják és törvényeket alkotnak; mi meg vagyunk elégedve és jobbat nem kívánunk. Németországban is monarchista érzelmű a nép, amint azt a szociáldemokrata „Vorwärts" is nemrég kifejezte, amiről az orosz szocialistáknak minden bizonnyal tudomásuk van.

6. Általános: A kiküldötteket szívélyesen, de barátkozás nélkül kell kezelni. Ajánlatos őket ellátni: újságok megfelelő kivonataival vagy egészben lefordított cikkeivel, még szociáldemokrata újságokból is — hogy ha hangjuk hazafias és alkalmasnak ítéltetnek meg — vagy másfajta célszerű nyomtatványokkal.

Hasonló határozványokat adott ki körletében az Ober-Ost a hírszerzőtiszteknek az orosz kiküldöttekkel való beszélgetésekre vonatkozólag. A német O. H. L. fölkérte az A. O. K.-át, hogy hasonlóképen járjon el."

Erre vonatkozólag a hadseregarcvonalparancsnokság részéről az 1. és 7. hadseregheg alábbi kiegészítő távirat (Op. 1656/I.) megy:

„Az A. O. K. Op. 40.043. számú intézkedésére az orosz tárgyalásokat illetőleg megfelelő parancsot küldtem hadseregeimnek.

1. A rendelkezés csakis olyan orosz kiküldöttekre (parlamentairek, stb.) vonatkozik, akik szokott módon fehér zászlóval vagy ilyesmivel teszik magukat fölismerhetőkké. A szökevényekkel szemben az arcvonalparancsnokság Op. 1415. szám alatt szabályozta a magaviseletet. Ezen parancs érvényben marad.

2. Esetleges tárgyalások csakis különösen erre alkalmas és pontosan kioktatott tisztek által folytathatók. Ezért az egyes arcvonalszakaszok részére ilyen tiszteket kell kijelölni. Egyedül ezek jogosultak tárgyalásokra. Őket az A. O. K. utasításának értelmében kell kioktatni és megfelelő újságanyaggal ellátni. Minden megkezdett tárgyalásról azonnal jelentés küldendő. Alkalmas esetekben ajánlatos a hadseregparancsnokságnak hírszerző tisztjét is a tárgyalások vitelébe belevonni."

3. A hadseregfőparancsnokság parancsát kiegészítőleg 1656. Op. alatt itt még a német csapatokra vonatkozók foglaltatnak parancsomban, ami azonban bennünket kevésbé érdekel és így kihagyom.

„Megjegyzem, hogy ezen utasításoknak azon részével, mely „csak lázításra dolgozik és az orosz tulajdont osztogatja, melyhez „nekünk igazán nincsen közünk, nem értek egyet és elítélem, de el „lévén fölsőbb helyről rendelve, nem tehettem ellene semmit sem.

Továbbá távirat jött a hadseregfőparancsnokságtól:

„A német O. H. L.-al egyetértésben: az orosz kiküldötteknek szándékolt kezeléséből folyólag, akik húsvétkor nagyobb számban fognak valószínűleg megjelenni, ajánlatosnak látszik a mi részünkről a keleti arcvonalon, különösen az orosz húsvét ünnepnapjain minden agresszív ellenségeskedéstől eltekinteni.

Ennek megfelelőleg április 13-án reggeltől kezdve

a) rohamcsapataink vállalkozásai abbahagyandók,

b) tüzérségi, aknavető és gyalogsági tűzrajtaütések, úgyszintén zavarótűz elmaradjon,

c) az orosz tábori istentiszteletet nem kell zavarni,

d) ha azonban az ellenség a tűznyugalmat kihasználva, láthatóan dolgozna tábori erődítésein vagy a mi vonalainkat szemrevételezné, úgy ezt tűzzel meg kell akadályozni,

e) gyanus mozdulatok éjjel vagy nappal is (eltolások) ellenséges cselekedetnek tekintendők és megfelelőleg leküzdendők,

f) hogy meglepetéseket elkerüljünk, a mi biztosító szolgálatunkat, különösen éjjel, a legszigorúbban végre kell hajtani." (1660. Op.)

Április 13.

Jelentések.

Az 1. hadseregnél ellenséges tüzérségi zavarótűz arcvonalunk egyes pontjaira.

A 7. hadseregnél számos orosz járőrt, melyek az éj leple alatt állásunkat meg akarták közelíteni, tűzzel elzavartunk.

Nappal csekély volt az ellenséges tüzérségi tevékenység. A 200. hadosztály állása előtt, a Smotrectől (△ 1896) délre, a lövészárokból oroszok jöttek ki és fehér kendőket lengettek dacára annak, hogy tüzérségünk nem lőtte állásukat.

Az orosz 166. hadosztálynál állítólag hagymázjárvány van ; egyes századoknál 50-en is betegek. A ruhát, fehérneműt és megfertőzött barakokat az oroszok elégetik ; talán ez is lehet a magyarázata az utóbbi időben az oroszoknál megfigyelt tűzeseteknek.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokságoknak Op. 1660. szám alatt elrendeltem, hogy — bár az Op. 40.039/I. számú intézkedés alapján a hadseregeknél tervezett vállalatokat további parancsig elhalasztottam, mindazonáltal azoknak előkészítését megszakítás nélkül legalaposabban folytatni kell.

Az Ober-Ost által velem közölt esetek szükségessé tették, hogy az egységes eljárás végett az 1. és 7. hadseregnek utasítást küldjek, melyet a badeni hadseregfőparancsnokságnak is megküldöttem :

I. Magatartás általában.

A folyó év január 8-án kiadott Op. 112. számú rendeletben foglaltak, illetve csapatainknak az ellenséggel való fraternizálási tilalmára közhírré tett rendelkezéseket a legnagyobb szigorral be kell tartani.

II. Szökevényekkel szemben követendő eljárás.

A folyó évben március 29-én és április 4-én kiadott Op. 1415/II. és 1415/III. számú rendeletekben foglaltak érvényben maradnak. Úgy mint idáig, minden szökevény hadifogolynak tekintendő.

III. Hadikövetekkel szemben követendő eljárás.

Folyó évi január 12-én kiadott Op. 1656/I. számú rendeletemhez[1] hozzáfűzöm :

1. Az arcvonal előtt tárgyalni tilos. Állásunkat csakis harcjárőrök és felderítő osztagok léphetik át parancsra.

2. Ellenséges hadikövetek, ha a formáknak megfelelve állásunkba jönnek, akként kezelendők, miként azt a szabályzatunk előírja. Ehhez tartozik : szigorú szolgálati érintkezés, megakadályozása annak, hogy kémkedhessenek (szemek bekötendők), felhatalmazások követelése.

3. Olyanokkal való tárgyalás tilos, kik erre felhatalmazva nincsenek. Ilyen egyéneknek — kiket nyilván jószándék vezetett hozzánk — visszabocsátása fölött minden esetben a hadseregparancsnok dönt ; ha visszaengedik őket, akkor nyomtatványokkal stb. elláthatók.

4. Kétes esetekben általában a hadseregparancsnoksághoz kell döntésért fordulni, mely felhatalmazta az illető tisztet ellenséges hadikövetekkel való tárgyalásra.

Oly esetekben, melyekre a kiadott parancsokban intézkedés téve nincsen, a hadseregparancsnokság döntését kell kikérni.

5. Általában nem arról van szó, hogy az ellenséget békés módon befolyásoljuk, hanem arról, hogy ki nem színezett híreket juttassunk az ellenség kezébe, hogy felvilágosítsuk az entente hazugságairól. Ezek alapján majd ő maga fog ítéletet alkotni. Avval kell majd számolni, hogy híreket fog kérni. Hogy meg nem engedett érintkezésnek gátat szabjunk, az ellenségnek hírrel való ellátásának módját meg kell szervezni.

A tett intézkedés a hadseregarcvonalparancsnokságnak bejelentendő lesz.

6. Az ellenséghez juttatandó hírek anyagául ajánlom :

a) tájékoztatás belső helyzetünkről (gróf Czernin, a birodalmi kancellár, stb. beszéde, a Pester Lloyd és a német újságok, továbbá a Russki Wjestnik megfelelő cikkei) ;

b) katonai helyzetünket illetőleg az entente kedvezőtlen híreinek helyreigazítása (semleges államok újságainak cikkei a nyugati hadszíntéren a Somme arcvonal visszavételéről, a délnyugati hadszíntéren az olaszok helyzete, stb.) ;

c) Anglia önös politikájának, továbbá ellenségeinknél bekövetkezett kellemetlen helyzetekről szóló híreknek ismertetése (erre a napilapokban gazdag anyag található). Op. 1656/II."

Április 14.

„Az angol áttörést Arrasnál elkeseredett harcok között sike-
„rült a németeknek föltartóztatni és megállítani. A németek 100

[1] Toldalék az A. O. K.-nak Op. 40.043. számához.

„ágyút vesztettek és 11.000 emberük esett fogságba. De el van „egyelőre hárítva a nagy támadás."

„Nálam egy ellenséges repülő egy bombát dobott le a Sólyom-„taron (△ 1343), különben csak elvétve egyes ágyúlövések. Más „harctevékenység nem volt."

„Még a lövést is csak ott engedem meg, ahol az orosz lő vagy „támad, minden más harci tevékenység be van szüntetve. Nem-„sokára az orosz husvétkor, remélem, hogy szorosabb érintkezést „fognak keresni."

„Úgy vélem, hogy a francia fronton azért fejlődött oly heves „csata, mert érzik, hogy Oroszországra legközelebb már nem szá-„míthatnak és tartanak az akkor ott megkezdődő német támadás-„tól. Mielőtt a kelet végleg összeomlik, akarnak a nyugaton valami „nagyobb eredményt elérni."

„Azt a hihetetlen dolgot hallom, hogy most az angolok akar-„nak Oroszországtól területeket elvenni!

„Ma lóháton egész délelőtt kint voltam és a menetalakulatok „nagyon alapos munkáját megnéztem."

„Előlről azt jelentik, hogy minden jól megy, az oroszok kint „járkálnak és barátságosan integetnek fehér kendőkkel, nem lőnek „és így mi sem teszünk semmit. Csak egyes ütegek és osztagok — „hol angol vagy francia tiszt van — azonnal saját legénységük közé „lövetnek, amint azok nekünk integetnek. A maguk szempontjából „talán igazuk van! Én azt hiszem, hogy az ilyen tiszteket egy-„kettőre el fogják láb alól tenni. Így szokott ez forradalmakban „lenni. Úgy látom, itt gyors léptekkel közeledünk a békéhez. „Oroszország el van intézve, ez már nem tehet sokat ellenünk. „Isten igazságot tesz vele!"

Seeckt tábornok a német főhadvezetőségnek a helyzet megítélését elküldötte, mely teljesen födi nézetemet.

A német haderő vezérkari főnökének.

Helyzetmegítélés.

Az orosz csapatok támadó szellemének csökkenése és a béke utáni vágyakozásnak jelei szaporodtak. Az orosz tüzérségi tevékenység ki akarja egyenlíteni gyalogságának tétlenségét.

Védőleges jellegű csapateltolások most is folynak. A csapatok csoportosításából nagyobb méretű támadásra következtetni nem lehet. Csak a hadseregarcvonal déli szárnyával szemben állanak az orosz csapatok sűrűbben, valószínűleg azért, hogy hadseregük szárnyát Mackensen hadseregcsoportja ellen biztosítsák.

A mestecanescii szakaszban, a mi ellentámadásunk következtében, az odavont orosz 122. hadosztályt kivonták az arcvonalból.

Az orosz 32. és 43. hadosztályokat az arcvonalból kivonták.

Nem lehet arra következtetni, hogy az oroszok Moldva védelmét a románoknak adják át teljesen.

A Zabolánál[1] álló tartalékunkat egy honvédzászlóalj megerősítette, úgy, hogy most két honvédzászlóalj van együtt, melyeket a német 373. ezred[2] parancsnoka vezényel.

A 7. hadseregnél is egy-két zászlóaljból álló tartalék alakul Dorna Kandrenynél. Kirlibabától nyugatra és Mármarosszigettől keletre ; arra törekszünk, hogy a tartalékokat megerősítsük.

Helyzet a Tatár-hágón : A 34. hadosztály 29. ezredét Woronienka magaslaton a 117. hadosztály 11. ezrede váltotta fel, mely utóbbi idáig Czarna horán állott ; a 30. hadosztály 5. Landwehr ezredét, melyben sok az olasz, — a budapesti 32. ezred és a 97. ezred két zászlóalja s a Dosina-völgyben a 16. dandár két vadászzászlóalja váltotta fel.

Hóolvadás miatt a csapatokra nehéz munkák háramlanak a lövészárkokban ; ezért május havára beszüntettük a csapatok legénységének vezénylését az arcvonal mögötti kiképző tanfolyamokba.

Nem kívánatos, hogy a nyugalom hosszabb ideig tartson, mert azon veszéllyel jár, hogy a csapatok nagy része ellanyhul. A felderítőszolgálat túlnyomóan ilyen vállalatokon nyugszik. Pers. 328. szám."

A hadseregfőparancsnokság Op. geh. 246. és Op. geh. 246/I. számú parancsára az 1., illetve 7. hadseregparancsnokság Badenbe jelenti :

1. hadsereg.

Az 1. lovashadosztály szelleme jó, fényesen bebizonyította azt a Berecki-hegységben a legkedvezőtlenebb utánszállítási viszonyok közepette tanusított teljesítménnyel, dacára a zord télnek.

Mély elkeseredést szült a hadosztálynál azon intézkedés, hogy a tisztektől és legénységtől a lovakat elvették. Csak a magasfokú erkölcsi érzés és belátása annak, hogy erre az intézkedésre szükség volt, nem jártak következményekkel a szellemre és hangulatra.

8. hegyi dandár. A dandárparancsnok nyilatkozata szerint a szellem igen jó és megvan a legjobb akarat. A Fogarasi-havasokon való áthatoláskor egy ember sem tűnt el. Betegségek következtében hihetetlen rövid idő alatt egyes menetszázadok feloszlottak ; ennek oka demegógok munkájában keresendő, kiket

[1] Kézdivásárhelytől délre.
[2] A német 225. hadosztályhoz tartozik.

leleplezni nem sikerült. A menetszázadok soraiban öncsonkítások is előfordultak ; ezek a jelenségek azonban nem terjedtek át a csapatra. Február hóban egyes szökési esetek is voltak. Okok : állásunk primitív volta, nagy hideg, fűteni nem lehetett, ki nem elégítő élelmezés, a csehek és szerbek hazafiatlan nevelése, békében a politikusoknak lázító befolyása. A ruthének abban reménykedtek, hogy hazamehetnek. Rossz hatása volt azon hírnek, hogy a hátországban ínség van és hogy a szabadságolási tilalom sokáig tart.

71. hadosztály. A szellem általában jó, különbség mutatkozik a különféle nemzetiségű tisztek között, kik a legénység nyelvét beszélik. A 82. ezred igen jó.[1] A horvát 33. honvédezrednek nincsen elegendő kardostisztese ; 1700 harcosnál csak 38 kardostisztes van. A szellem emelkednék, ha több tisztje volna, kik horvátul tudnak. A legénység négyötöd része megbízható. A bosnyák 5. ezred szelleme jó, bár nehéz helyzetben van. Túlnyomó a szerb elem, mely vallásban és iskolában tudatos szerb nevelést nyert. A befolyás teljesen a szerb-horvát nyelvű tisztek kezében nyugszik. 59 kardostisztes között csak 20 tiszt beszél horvátul. Az élelmezés mennyisége és mineműsége nagyon kihat a szellemre. Nagyon szükséges, hogy a horvát 33. honvédezred és a bosnyák 5. ezred több horvátul beszélő tisztet kapjon.

70. honvédhadosztály. A magyaroknál és tótoknál a szellem a lehető legjobb. Ezeknél az ezredeknél 7 tényleges állományú tiszt magva a csapatnak. A románok az állomány 25%-át teszik, melyből 23 fő az ellenséghez átszökött. Igen hátrányos, hogy a hadosztály gyalogsága és tüzérsége egész Magyarország területéről egészítődik ki. Ismételve előfordult, hogy felgyógyult sebesültek nem vonultak be a hadosztályhoz, hanem előbbeni illetékes ezredeikhez osztották be őket.

39. honvédhadosztály. Általában a legjobb szellem uralkodik. A március hónapban lefolyt küzdelem[2] következtében a csapat fölényesebbnek tartja magát az orosznál.

24. hadosztály. Valamennyi parancsnok és a tisztikar arra törekedett, hogy a másodrangúnak tartott ezredeknek jó hírt szerezzenek. Tényleg 1915 óta a helyzet határozottan javult.

A románokkal szemben elért sikerek a támadószellemet emelték. 2000 méteres magaslatokon át, hózivatarok között a románok üldözését derekas lendülettel és nagy lelkesedéssel hajtotta végre a hadosztály. Az erdélyi keleti arcvonalon a hadosztály nagy nélkülözések dacára kifogástalanul tartotta magát. A ruténekközött néhány szökevény akadt, kik azokba a falvakba valók, melyeket az orosz még megszállva tart, vagy ahol az orosz befolyás hosszabb ideig tartott.

[1] Székelyek.

[2] A Magyaros (△ 1340) magaslat elfoglalása 1917 március 8-án.

Az 1917 március 8-án és 23.-án sikeresen végrehajtott vállalatok a hadosztály szellemét emelték.

A tisztikarban és a legénységben nagy lelkesedést váltott ki, amidőn az 1917 március 23.-i akció fölött Ő Felsége legkegyesebb elismerését fejezte ki a hadosztálynak.

A ruthének magatartása fölött a védelemben — amikor erős ellenséges lövegtűz éri őket — vélemény nem mondható, de az elért sikerekből és a tisztikarnak a legénységre gyakorolt kiváló befolyásából várható, hogy kötelességét teljesíteni fogja. A hadosztály kétségtelenül jobban viselkedik a támadásban, mint a védelemben. Ez jelenleg hadseregtartalék és további kiképzés alatt áll.

16. honvéd hegyi dandár. A szellem jó. Az állomány 5%-a román. A 17. népfölkelő ezredben körülbelül 200 fő budapesti származású megbízhatatlan van ; a budapestiek közül az utolsó hóban 5 megszökött.[1] A dandárban sok az öreg és kevésbbé teljesítőképes legénység.

10. lovashadosztály. A szellem jó ; néhány szökés fordult elő a szerb, román és ruthén nemzetiségű legénység között. A 40 évet betöltött embereknél, testi törődöttségnél fogva, kevés a harci kedv. A lovashadosztály szükségessé vált gyalogosítása és a lovak elvétele miatt a hangulat nyomott.

72. hadosztály. A szellem jó, a szándék a legjobb ; a 97./V. zászlóalj[2] teljesen megbízható. A viszonyok a hadosztálynál javultak. A 48./I. zászlóaljban,[3] a professzionisták között, a szociáldemokrata eszmék csak egészen szórványosan mutatkoznak ; felügyelet alatt állanak.

A 4./V.[4] és 32./I.[5] zászlóaljban szocialistákat nem észleltek.

31. hadosztály. A szellem kiváló. A legénység a tisztekben bízik és fegyelmezett. A 32. ezrednél, mely a hadosztály kötelékéből kivált, a szellemre nézve aggodalomra nincsen ok.[6] Az 5. Landwehr-ezred fölött ítéletet mondani még nem lehet. Pótlásai kedvezőtlen állapotban vonultak be a kiképzőtáborba. Nevelésükre a legnagyobb figyelmet fordítják.

37. honvédhadosztály. Szelleme tradícionálisan lojális. Nélkülözések közepette is a hadosztály magatartása minden kritikát kiáll és a biztonság érzetét kelti azoknál, akik arcvonala mögött vannak.

[1] Haza.
[2] Újonnan felállított olasz zászlóalj ; kiegészítő körlete Trieszt.
[3] Magyar zászlóalj ; kiegészítő körlete Nagykanizsa.
[4] Újonnan felállított osztrák zászlóalj ; kiegészítő körlete Wien.
[5] Magyar zászlóalj ; kiegészítő körlete Budapest.
[6] Ez, személyesen szerzett tapasztalataim szerint, nem helyesen megválasztott kifejezés, azt kellett volna mondani : „A szellem kiváló, a hangulat lelkes, mert Magyarországot védhetik."

A legutóbb beérkezett kiegészítéseknél a nem magyar nyelvű legénységet bizonyos ideig tisztek által ellenőrizni szükséges.

3. lovashadosztály. A szellem határozottan kitűnő. A 7. dzsidásezred magatartása kissé laza volt, de most már teljesen szilárd.

Fenti véleményemhez még megjegyzem, hogy szemléim alkalmával meglepően kedvező benyomást nyertem. A 37., 39. és 70. honvéd- és 71., 31., 72. közös-gyaloghadosztálynál és a 3. lovashadosztálynál komoly katonai szellem, kifogástalan feszes fellépés, munkakészség és általános bizodalom jutott kifejezésre.

Aggodalmas jelenségeket nem találtam sehol.

Az oroszok mozgalmából következtetik sok helyen, hogy különbéke lesz és a háborút győztesen fogjuk befejezni. Habár az orosz forradalom nálunk szociáldemokrata szimptomákat még nem vetett a felszínre, mindazonáltal a szomszédos államban bekövetkezett események és a szocializmusnak az új rendre látható befolyása nem veszélytelen csapatainkra, annál is inkább, mert a sajtó mindezekhez a jelenségekhez jogos reményeket fűz a békelehetőségekhez és ezáltal azokat bizonyos tekintetben törvényesíteni látszik, miáltal kevésbbé intelligens és tanult embereknél az alapvető nézeteket könnyen felboríthatja. Ezért már most elhárító tevékenységet kellene kifejteni, hogy felvilágosítás és oktatás által a csapatok jó szelleme fenntartható lehessen.

Az egységes eljárás biztosítása érdekében az Oroszországban történt eseményekről a hadseregfőparancsnokságnak általános utasítást kellene kiadni a tisztek és a legénység felvilágosítására és oktatására nézve.

A 7. hadsereg jelentése.

Mind az egész hadjáratban, mind most is a csapatoknak kiegészítést adó különféle nemzetiségű népeknél a monarchiához való hűségi foka határozza meg a csapatok szellemét. Lényeges jelentőségű a csapattestparancsnokok és a tisztikar kvalitása, ha a közepességből kiemelkednek. Ezzel szemben minden más tényező háttérbe szorul.

A zu Op. 628/III. Geh. szám alatt a hadseregfőparancsnoksághoz futárral küldött jelentésemhez csatolt kimutatás a szökési esetekről sem szolgálhat zsinórmértékül a csapatok erkölcsi erejének megítélésénél. Ezzel ellentétben a nehéz megpróbáltatásokban a különféle nemzetiségekből összetett csapatok ellenállóképességének foka képezi az igazi mértéket, mint ahogyan a hasonló úton eljuttatott vázlatos kimutatásomból az kivehető.

A világtörténelmi események dacára az utóbbi idő sem változtatta meg ezt a tipikus jelenséget.

Előtérbe léptek még szociáldemokrata befolyások, amelyek más államokban kezdődő mozgalmakat tükröznek vissza.

A forradalmi átalakulások Oroszországban és a legénység gondolatvilágában mindenekelőtt békekilátásokat idéztek elő és megerősítették a végső győzelemben való hitet. Nem kell tartani attól, hogy ez belátható időn belül megváltozik. Az élelmezés hiányosságai, szülőföldjéről hozzája eljutott hasonló panaszokkal kapcsolatosan nyomasztó hangulatot keltenek az emberben. Segítség bár nincsen, mégis megfontolandó volna, hogy nem lehetne-e élelmi pótlékokat kilátásba helyezni. Ruthén és román nemzetiségűeknél az emberek lelkületére nehezedik az, hogy közvetlenül láthatják szülőfalvaikat, melyeket az oroszok megszállottak. A ruthén legénységnél még hozzájárul, hogy visszaemlékeznek az első orosz invázió alkalmával az ellenségnek a parasztokhoz intézett felhívására. A 8. lovashadosztálynál a legénység 30%-ának szülőföldje még az oroszok kezén van. Ez a magyarázata annak, hogy a 8. dzsidásezrednél a szökések gyakoriak, mivel ennek legénysége majdnem teljesen bentfoglaltatik a fenti százalékban. Ebben a hadosztályban[1] és a 97. ezredben[2], harci értéke miatt, legkevésbé bízom. Egy hadtestparancsnok találóan mondotta hogy amidőn hirtelenében támadásra indultunk, a tüzérség a lóanyag leromlása miatt a gyalogságot a megkívánt ütemben követni nem volt képes, ami a gyalogság támadószellemére igen károsan hatott.

Összefoglalva a mondottakat hangsúlyozni kívánom, hogy a jelen idő politikai mozgalmától a tömegek öntudata még egészen távol áll és hogy a nyáron várható események sem fognak befolyást gyakorolni. Teljesen bízom a 7. hadseregben képviselt nemzetek és népek történelmileg beigazolt szívós ellenállásában és számítok minden magasabb és alacsonyabbrangú vezető befolyására. Op. 1644.

Április 15.

„Igen sok erdőégés az orosz arcvonal mögött. Egy tűzcsapástól „eltekintve, melyet az oroszok csináltak, teljes a nyugalom. A romá„nok élénken tüzelnek. Ma az oroszoknak húsvétvasárnapja ; nap„közt egyes lövésektől eltekintve az orosz harctevékenység teljesen „szünetel. Az ő fődözékeikben lármás vigalom, szabadon mozog„nak és békésen járkálnak a fődözékeiken kívül. Több helyen „orosz tisztek és legénység csoportokban néha 500-an is átjönnek „mihozzánk fehér zászlókat hordozva és nálunk ezen célra előké„szített orosz nyelvű lapokat kaptak, melyek határozott paran-

[1] A 8. lovashadosztály a 2. és 7. dragonyosezredből (kiegészítődnek a prágai hadtest területéről), a 8. dzsidásezredből (kiegészítődik a lembergi hadtest területéről) és a 11. dzsidásezredből (kiegészítődik a leitmeritzi és przemyslii hadtestek területéről) áll. Az egész hadosztály cseh és ruthén nemzetiségű.

[2] Olasz nemzetiségű ezred, kiegészítő körlete Trieszt.

„csomra minden hazugság kizárásával az igazsághoz híven el-
„mondják az események fejlődését a háború előtt, azután a mi
„békeajánlatunkat és Czerninnek mai írott nyilatkozatát, melyben
„egy új békeajánlatot tesz az ideiglenes orosz kormánynak és biz-
„tosítja Oroszországot, hogy a központi hatalmak egy egységes
„Oroszországot akarnak mint jóbarátjukat anélkül, hogy a legcse-
„kélyebb mértékben is beavatkoznának a belügyekbe. A béke-
„ajánlat igen tisztességes és előnyösnek nevezhető Oroszországra
„nézve. Ezen hír nagy lelkesedést keltett az orosz katonaság között
„és megbotránkoztak előbbi kormányaik magaviseletén. Egyik fél
„sem akar a másiktól területet elvenni és így a békének nem áll az
„útjában semmi. Tömegesen kijöttek állásaikból és így olvasták a
„mi lapjainkat, melyeket részükre nyomtattattunk. Ekkor több
„helyen beléjük lőtt az orosz tüzérség, mire átkozódva vissza-
„bújtak állásaikba esküdözvén, hogy a tüzértiszteket kézigráná-
„tokkal fogják ezért megbüntetni."

„Azt hiszem, további hatása lesz ezen lapoknak. Ők állítólag
„híreinkkel küldöttségeket küldtek Szentpétervárra. Este ének és
„fáklyásmenet az ő állásaik mögött."

„Még este is átjöttek kijelentvén, hogy gazság, amit Anglia
„csinál. Úgy látszik, híreink mély benyomást tettek rájuk. Kérték,
„hogy adjunk ezentúl mindig ilyen lapokat, mert más híreket úgy
„sem kapnak, ez meg is lett nekik ígérve. Ők kijelentették, hogy
„többé bennünket nem fognak megtámadni, ha mi azonban táma-
„dunk, ők állásaikat a legkeményebben fogják védelmezni. Ők
„ideiglenes kormányuktól ígéretet kaptak, hogy föltétlenül leg-
„később május végén meg lesz kötve a béke. Természetesen az
„összes oroszokat szabadon visszaeresztettük állásaikba, de meg
„lett nekik hagyva, hogy ezentúl csakis egyes megbízottakat fehér
„zászlóval szabad átküldeni, akiknek a tárgyalásra teljhatalmuk
„van ; egész zászlóaljaknak — mint az ma történt — nem szabad
„átjönniök, hiszen még háború van közöttünk, ez csak a béke-
„kötéskor lesz megengedhető, addig csak úgy tárgyalhatunk és
„híreket adhatunk nekik. Mi csak akkor fogunk rájuk lőni, hogyha
„ők lőnek vagy fegyveresen akarnak átjönni. Kis csoportok fehér
„lobogóval, ha a meghatározandó nagy időközökben jönnek át,
„meg lesznek kímélve. Kimondottan hangsúlyoztatott, hogy min-
„den csak az oroszokra áll és semmiesetre sem a románokra, akikre
„minden esetben lőni fogunk. Ők közölték, hogy most nagyon sok

„ennivalójuk van ! Nem sejtik szegények, hogy a hadseregparancs-
„nokságok mögött minden élelmiszertartalék kifogyott — azt mi
„egy radiogrammból tudjuk — és megmondtuk nekik figyelmezte-
„tésül, hogy őket csak pillanatnyi lecsitításul etetik ily jól, de ott
„áll mögöttük az éhhalál meztelen sárga szörnye ! Végül meg lett
„több pont határozva, ahol mindennap átvehetik a nyomtatvá-
„nyokat a hírekkel. Mi becsületesebb szándékkal viseltetünk irán-
„tunk, mint az ő szövetségeseik, meg fognak mindent tudni, ami
„rájuk nézve fontos, de ők is legyenek becsületesek mi irántunk.
„Megígérték, hogy pontosan be fogják utasításainkat tartani.
„Közben ismételten az átjövők közé lőtt az orosz tüzérség és vissza-
„kergette őket. Ők néhány különítményt küldtek a tüzérséghez
„és az angol meg japán tiszteket irgalmatlanul elverték azon ígé-
„rettel, hogyha ismétlődne ezen lövöldözés, akkor azonnal agyon-
„verik őket, hogy nyugtuk legyen."

„Úgy vélem, hogy a fegyelemnek utolsó nyomai is már vég-
„leg eltünnek odatúl. A legénység vezet és parancsol és a tiszteket
„mint egyenrangúakat csak éppen, hogy megtűrik."

Események az 1. hadsereg arcvonala előtt.

1. A Muntele Preoteseletől (△ 1343) nyugatra (Trotusu-völgytől északra) 12 orosz katona jött át hozzánk és az 1. hadsereg meghatalmazott hírszerző (nyilvántartó) tisztjének kijelentették, hogy századparancsnokuk húsvéti üdvözletét hozzák, felhatalmazásuk tárgyalásra nincsen. Az orosz XXIV. hadtestnél most alakulnak meg a katonai komiték ; a századok tegnapelőtt ejtették meg a választásokat. Minden század egy tisztet és négy közkatonát választott. A katonai komiték további megalakulásáról egyebet nem tudnak mondani ; azt állítják, hogy a hadtest-komitétől 4 tiszt és 4 közember Szentpétervárra utazott ; véleményük szerint ennek célja, hogy a béke megköttessék. Arra a kérdésre, hogy a komiték tudják-e erre kényszeríteni az ideiglenes kormányt, mely esetleg a békekötéssel szembehelyezkedik, azt felelték, hogy meg vannak arról győződve, hogy rövid idő mulva a katonai komiték kezében nagy hatalom lesz. A komiték tagjai kimondottan békepártiak. A katonai komitékbe olyanokat választottak, akik azelőtt is mindig hangadók voltak és akik ellene vannak a háborúnak.

A hozzánk átjött 12 orosz egy része igen intelligens volt és tudatában voltak annak, hogy az új rend következtében a tisztekkel egyenrangúak. Angliáról nagyon elítélően nyilatkoztak.

Arról, hogy mi 1916 december havában az ententenek békeajánlatot tettünk, nem tudnak semmit. Erre adott felvilá-

gosításunk mély benyomást tett az oroszokra. Az oroszok határozottan meg vannak arról győződve, hogy két hónap mulva béke lesz. Az utóbbi napokban egy ezredparancsban kihirdették, hogy Oroszország államformája csakis köztársaság lehet.

2. Tegnap este a Csobános-völgyben drótakadályunk előtt két 502. orosz ezredbeli főhadnagy jelent meg ; egy tisztünkkel akartak beszélni. A tisztek egyike tartalékos főhadnagy, a polgári életben mérnök. Azt beszélte, hogy anarchista és a munkáspárttal szoros kapcsolatban áll. Amit Anglia Oroszországról hirdet az mind hazugság. Rövid idő mulva a kormányhatalom a munkáspárt kezében lesz, mely a katonapárttal egyöntetűen jár el. A főhadnagy azon véleményét fejezte ki, hogy néhány nap mulva a románok az oroszokat fel fogják váltani. A románokról nagyon elítélően nyilatkozott („Lumpenpack").

3. Tegnap este a Sólyomtar (△ 1343) magaslaton az oroszok átkiabáltak hozzánk, hogy embereink ne mutatkozzanak a lövészárkon kívül, mert az orosz arcvonal mögött felállított francia ütegek azonnal tüzelni fognak embereinkre.

Április 16.

„Éjjel nagy fáklyásmenet Rafailowán, ének és kurjantások, „lárma. Sok helyütt nagy tüzek. Egyes ágyúlövések, egyes apró „járőrcsatározások, különben egész arcvonalamon tökéletes nyu„galom."

„Ober-Ostnál gázt fújtak az oroszok és egy helyen vagy „10.000 gázgránátot lőttek. Nincs kár."

„A nyugati német arcvonalon Arrasnál és Reimsnél válto„zatlan hevességgel tombol a nagy csata."

„Nálam napközt egy kis lövegtűz, aknavető és gyalogsági „lövöldözés. Mind vagy nagyon magasan, vagy röviden megy, „látszik, hogy nem akarnak találni. Az oroszok mondják, hogy „parancsnokaik kényszerítik, őket, hogy lőjjenek, tehát úgy lőnek, „hogy ne okozzanak kárt bennünk. A 34. hadosztály balszárnyá„nál egy orosz százados zászlóaljparancsnok, ezredparancsnokának „engedelmével bejelentette nálunk, hogy az ő zászlóalja egy másik „660. ezredhez tartozó zászlóalj által fölváltatik. Az orosz tüzérség „ismételten megakadályozta, hogy osztagaik a lövészárokból ki„lépjenek, ezek fehér zászlókkal hozzánk akartak jönni. Közben „és mindig újra kis járőrcsatározások."

„Kilovagolok a zöld erdőbe, hol egész virágszőnyegek illa„tozva pompáznak, cserebogarak zümmögnek, csalogányok és „rigók dalolnak s lelkem föléled ! Jó Istenem, mily béke ! . . . Miért

„nem lehet ez így mi közöttünk, emberek között is ? . . . ? . . . ?“

„Elrendelem, hogy a csapatok óvatosabbak legyenek, az „ellenséggel nem szabad túlságosan barátkozni, nehogy forradalmi „eszméket csempésszen csapatainkba.“

Alighogy Seeckt tábornokkal ezt megbeszéltem, jött a hadseregfőparancsnokság távirata :

„Op. 400.043/II. szám. A napi jelentésekből és az ellenség híreiből azt látja az A. O. K., hogy az orosz kiküldöttek kezelésére és csapatainknak az ellenséggel szemben tanusítandó magaviseletére vonatkozó parancsot nem mindenütt tartották be ésszerűen. Nem engedhető meg, hogy az orosz kiküldöttek felvilágosítása nagy barátkozási jelenetekkel köttessék össze, ellenküldöttségek kiküldessenek és még legénységi személyek beszélgetése is eltűressék a drótakadályoknál. A kiadott parancsokat a legszigorúbban be kell tartani, barátkozási kísérleteket nem szabad tűrni.“ (1714. Op.)

A hadseregfőparancsnokság ezen parancsához az 1. és 7. hadsereg részére alábbiakat csatolom :

„A legénységet föl kell világosítani a felől, hogy nem kötöttünk még fegyverszünetet és hogy úgy, mint eddig, fönnáll továbbra is a háborús állapot. Nem tekintve a parancs szerint megszervezett és állandóan szigorúan ellenőrzendő hírszolgálattól, minden érintkezést az ellenséggel föltétlenül meg kell akadályozni. A harctevékenységet az A. O. K. által március 12-én Op. 400.039/I. szám alatt kiadott parancsban foglaltak tekintetbevételével fönn kell tartani és az oroszoknak állásaink előtt való tartózkodását tűzzel meg kell gátolni. Csak az, aki határozottan mint szökevény, vagy hadikövet felismerhető, eresztendő állásaink közelébe és a kiadott parancsok szerint kezelendő. Megfelelő figyelmeztető értesítésnek a hírszolgálat útján az oroszokhoz juttatása meg van engedve.

József főherceg vezérezredes s. k. (1714/Op.)“

Hírek az ellenségről.

Hadifoglyok és a húsvéti látogatók beszédeiből megállapíttatott, hogy az orosz 126., 49., 48. és 68. hadosztályok állásában nincs változás. Az orosz XLV. hadtestparancsnokság Tirgul Ocnából átköltözött Darmanestibe. Tartja magát az a hír, hogy az orosz XXXVI. hadtestet a románok fogják felváltani.

Események a 7. hadsereg arcvonala előtt.

1. Az északi szárnyunkon Bojaryntől (⌖ 1679) nyugatra a hegyoldalon 10—12 orosz leereszkedett a völgybe az általunk meghatározott „hírszerző helyre,“ hol az ott deponált ujságokat és röpiratokat magukhoz véve eltávoztak.

2. A Carna Klewa (△ 1733) magaslaton az orosz 660. ezred egy alezredeséből, egy főhadnagyából, egy hadnagyából, egy zászlósából, számos altisztjéből és legénységéből álló küldöttsége jelent meg. A törzstiszt kijelentette, hogy hadosztályparancsnokságának tilalma ellenére ezredparancsnokuk kívánságára azért jöttek, hogy bocsánatot kérjenek, hogy a 32. ezredünk két altisztjét letartóztatták. Ezeket, amidőn április 15-én ujságot vittek át az oroszoknak, az orosz hadosztályparancsnokság parancsára letartóztatták és a hadosztályparancsnoksághoz bekísérték.

Dacára annak, hogy ez ellen mind a 660. ezred parancsnoka, mind az ezred legénysége tiltakozott, idáig azokat még nem bocsájtották szabadon. Ezért a katonai komité a hadosztályparancsnokságnál közbelépett. Az orosz küldöttség kijelentette, hogy befolyását fogja érvényesíteni, hogy a letartóztatott két altisztünk a következő éjjel az általunk az orosz 660. ezredtől visszatartott hat katonával kicseréltessék. A kicserélés április 17-ére virradó éjjel fog megtörténni.

Az alezredes, az orosz 660. I. zászlóalj parancsnoka, arra kér bennünket, hogy ne engedjük meg, hogy az orosz katonák a mi drótakadályainkat átlépjék, mivel ezáltal legénységének fegyelme kárt vallana ; ő sem tűrne meg hasonló dolgot.

A hírszerzőhelyen tartózkodó tisztünk, aki az orosz küldöttséggel tárgyalt, az orosz tisztekről kellemetlen benyomást nyert. Semmi tekintélyük nem volt a legénység előtt. Az orosz tisztek azt beszélik, hogy hadosztályukhoz több duma-képviselő érkezett ; arra törekszenek, hogy a duma-képviselőket velünk egy eszmecserére összehozzák.

Az oroszokkal a legsűrűbb érintkezés a Tatár-hágón volt. Számos helyen tiszti és legénységi képviseletek, katonai választmányok igazolványokkal közelítették meg drótakadályainkat, így az orosz 46. II. zászlóalj parancsnoka hat tiszt. a 46/I. zászlóalj parancsnoka pedig valamennyi századparancsnok, géppuskások és aknavetők parancsnoka kíséretében jött. Köztük egy fiatal hadnagy, aki a hadosztályválasztmány tagja volt. Bár a többi tiszt mind idősebb volt, mégis ez vitte a szót. Az orosz gyalogság békét akar és semmi körülmények között nem kíván tovább harcolni. A tisztek igazolták, hogy a legénység számos támadási parancsnak nem tett eleget. Midőn ezért egy esetben az orosz tüzérség parancsot kapott, hogy lőjjön bele saját embereikbe, a tüzérség is megtagadta az engedelmességet. Az orosz 12. hadosztályparancsnokság a legénység nyomása következtében kijelentette, hogy a legénység békemozgalmával egyetért és helyesli, hogy velünk barátkozik. Az elöljáróknak a tüzérségre, — hol idegen tisztek is vannak — nagyobb a befolyásuk, mint a gyalogságra.

Az orosz gyalogság különösen ujságokat kér tőlünk, mivel ujságokhoz egyáltalában nem jutnak ; politikailag teljesen tudat-

ianok, a híreket mohón fogadják. A tisztek azt kérik, hogy a mi tisztjeink tartsák fenn velük az összeköttetést. Az április 16-i tárgyalásokból azon benyomást szereztük, hogy a kormányhatalom rövid idő mulva a katonaválasztmányok kezébe fog átsiklani ; a legénység velünk szemben barátságos érzelmű. Ausztriában bíznak, Németországban nem.

3. Ludowanál (△ 1466) az oroszok egy levelet dobtak át, amely a következőket tartalmazta : „Vilmos rabszolgái ! Ti kedves germánok vagytok, de nem gondoltatok arra, hogy az orosz hadsereg szereti Oroszországot. Az oroszok békét akarnak, de a béke Németországgal nem jöhet létre Anglia miatt. Anglia nem bűnös a háború felidézésében, egyedül Németország a bűnös, mely 40 év óta készült a háborúra. A nemzetközi szerződéseket egyedül Németország szegte meg, az egész világon egyedül Németország támogatja a reakciót. Csakis a szabad Németországgal tárgyalhatunk a békéről. Buktassátok meg Vilmos császárt, legyen Németország köztársaság, az új kormány jelentse be a többi államnak, hogy Németország köztársaság lett és ha időközben Vilmos császár trónját elveszítette és ha az új kormány békét akar, akkor lehet erről beszélni. Vilmos császárral nem tárgyalunk. Németek ! ne írjatok nekünk ostoba leveleket, mert leveleitek azt igazolják, hogy buták vagytok. Éljen a szabadság !"

4. A Ludowa (△ 1466) magaslat és Probina-völgy között, drótakadályaink előtt, orosz tisztek jelentek meg és századparancsnokunkkal akartak beszélni. Az orosz tiszt azt kiáltotta, hogy az egész századával itt van, amely a háta mögött áll sorakozva ; a zászlóaljparancsnok erről nem tud semmit. A háború felidézésében Anglia bűnös. A katona-komiték az északra fekvő orosz hadosztályoknál még nem alakultak meg. A hadosztályparancsnokok lakásán vörös zászló leng.

5. Kirlibaba terében : délelőtt egy orosz altiszt levelet hozott át hozzánk, melyben a 255. ezredbeli tisztek azon kívánságukat fejezik ki, hogy velünk beszélni akarnak. Megüzentük az oroszoknak, hogyha felhatalmazásuk van, akkor jöhetnek. Délután 6 órakor a 255. ezredből hat orosz tiszt jelent meg, kik egy fiatal törzskapitány vezetése alatt jöttek. A törzskapitány neve Melnikow. A látogatókat az Orata (⌖ 1367) magaslatra vezettük, hol velük meghatalmazott hírszerzőtisztünk tárgyalt. A törzskapitány ezredparancsnokának igazolványával bizonyította, hogy a velünk való tárgyalásra felhatalmazták. Igazolványán rajta volt az ezred hivatalos pecsétje. Melnikow törzskapitány a húsvét alkalmából üdvözletét fejezte ki, azután a következőket mondotta : Az ententekívánságok teljesítése és a porosz militarizmus megdöntése nélkül nem lehet béke. A Romanow-ház elbukott, mert a militarizmust képviselte. A Habsburg dinasztia és Ausztria-Magyarország ellen az oroszok nem viseltetnek ellenséges érzelemmel.

Míg Melnikow törzskapitánnyal hírszerzőtisztünk beszélgetett, tolmácsunk — egy intelligens altisztünk — az orosz küldöttség egyik tisztjével szóbaelegyedett. Ez azt beszélte, hogy Melnikow a kadettpárt tagja, az ideiglenes kormány benfentese, ki az egész tisztikart terrorizálja, általánosan gyűlölt egyén és legközelebb adandó alkalommal a katonák agyon fogják lőni.

A katonák többsége nem osztja Melnikow véleményét, hanem békét akar, támadni nem fog. Az ideiglenes kormány minden eszközzel azon dolgozik, hogy a gyűlöletet és harci kedvet Németországgal szemben felkorbácsolja.

Az orosz 64. hadosztály egy küldöttsége Svédországba utazott, hogy a háború és béke fölött tárgyaljon. Az orosz lövészárkokban tegnap megtörtént, hogy legénységi egyének behatoltak a tiszti födözékekbe, hol a tisztek és legénység összeverekedtek.

Egy orosz 254. ezredbeli tisztet és altisztet bekötött szemmel hírszerző álláspontunkhoz kísértek. Elmondották, hogy az oroszok parancsot kaptak, hogy szombattól keddig ne tüzeljenek ránk, ha mi csendesen viselkedünk. Kijelentették, hogy többé csapatainkra nem fognak lőni és kérték, hogy mi is hasonlóképen viselkedjünk velük szemben. Támadni nem fognak, de állásaikat megvédelmezik.

Anglia ellen a gyűlölet terjed. A forradalom óta az élelmezés és felszerelés javult.

A Capul (△ 1661) magaslaton egy orosz tiszti küldöttség megközelítette állásunkat; mivel azonban saját tüzérségük lőni kezdette, visszafordulni kényszerült.

Április 17.

„Arrasnál beállott a nyugalom, ezzel ellentétben 10 napi „tömegtűz után az Aisne mentén egy francia áttörő támadás, „kitűzött távoli célokkal, megkezdődött. 40 kilométer szélességű „arcvonalon elkeseredett harc folyik a legelső német állásért."

„Az én arcvonalamon csak egyes lövések, különben teljes „nyugalom. Ellenséges repülők egynéhány bombát dobtak a „Casinu-völgyébe. A Muntele Caruntan (△ 1523) egy ellenséges „törzset lövegtüzünk elkergetett. A 7. hadseregnél valamivel élén„kebb ellenséges lövegtűz és járőrküzdelmek, a tűz mindig rossz „helyre megy, sohasem a célba. Készakarva ? ? ?"

Hírek az ellenségről.

Szökevények és hadifoglyok vallomásából megállapították, hogy az ellenség helyzetében lényeges változás nincs.

A 3. turkesztáni lövészhadosztály a Magura Casinului (△ 1167) és Ojtoz-völgye között, az orosz 126. hadosztály az Uz- és

Csobános-völgy között, a 49. Muntele Caruntan (△ 1523) a Trotusu-völgyig, a 48. Trotusu-völgy és Muntele Preotesele (△ 1343) magaslat között, a 84. Gura Negri és Muntele Rusului (◇ 1546) között, a 3. orenburgi kozákhadosztály Orata (◇ 1367) magaslattól délre, a 11. lovashadosztály az Orata (◇ 1367) magaslaton, a 78. hadosztály valeputnai országúttól délre, a 65. a valeputnai országúttól északra, a 166. hadosztály Capul (△ 1661) és Dedul (◇ 1527) magaslaton, a 11. Kukul (△ 1540) magaslaton, a 12. Tatár-hágón, a 165. hadosztály Wyzna preluka (◇ 1129) magaslaton van állásban.

Események az ellenségnél.

Az 1. hadsereg arcvonala előtt.

A húsvéti ünnepek alatt az orosz arcvonalon történtek nem terjeszkedtek ki a román arcvonalra. A románok nem közeledtek hozzánk. Ennek oka abban keresendő, hogy majdnem minden román ezrednél francia tisztek vannak.

A román hadsereg északi szárnyához csatlakozó 3. turkesztáni lövészhadosztály és a 2. lövészhadosztály is tartózkodott minden érintkezéstől. Csakis ma délelőtt kiáltották át orosz tisztek az Ojtoz-szorosban, hogy délután 4 órakor egy orosz küldöttség óhajt nekünk egy iratot átadni. A megjelölt órában tényleg egy orosz altiszt és egy orosz katona mint hadikövet megjelent és tudtunkra adta, hogy az orosz küldöttség, mely tárgyalni óhajt velünk, csak az éjjel fog Tirgul Ocnába megérkezni, e miatt a tárgyalást holnap reggelre elhalasztják. Az orosz altiszt azt kérte, hogy tüzérségünk ne tüzeljen, az orosz ütegek se fognak tüzelni.

Bálványostól (△ 1543) délre két orosz katona jelent meg és az ottani zászlóaljparancsnokunkat meghívta, hogy látogasson el az oroszokhoz. A meghívást visszautasították. Erre egy orosz alezredes, egy százados és egy főhadnagy jött át hozzánk. Az alezredes azt adta elő, hogy ma Szentpétervárról egy táviratot kapott, mely szerint Miljukow megbukott és az államhatalom a munkás- és katonapárt kezébe került.

Tegnap este a Sólyomtar (△ 1343) állásunkba két orosz katona jött, akik nekünk térképen megmutatták, hogy két francia üteg megfigyelőivel hol áll és azt kérték, hogy a francia ütegeket lőjük össze. A megjelölt ütegeket a francia tisztek vezénylik és francia legénység szolgálja ki az ágyúkat.

Egy orosz 503. ezredbeli altiszt azzal a hírrel jött át hozzánk, hogy ezredének komitéja következő hadi célok elérését határozta el:

a) Oroszország annektálni nem akar,

b) Lengyelország független lesz,

c) ha Németország igényt tart Kurlandra, akkor Oroszország Bukovinára és Kelet-Galiciára tart igényt,

d) Belgiumot és Szerbiát vissza kell jogaiba helyezni,

e) Oroszország megtartja Észak-Moldvát, Románia további sorsával nem törődik.

A 7. hadsereg arcvonala előtt.

Kőrösmező vidékén az oroszokkal az érintkezés április 17-én igen csekély volt, ellentétben az előző napokkal.

A Wyzna preluka (⌖ 1129) magaslaton a déli órákban akadályaink előtt két orosz küldöttség jelent meg. A szociáldemokrata párt felhatalmazásával jöttek, el voltak látva a délnyugati arcvonal átlépésére jogosító katonai iratokkal és igazolásuk alkalmával előadták, hogy a kiewi szocialista munkásdeputáció végrehajtótanácsának és a kiewi felsőbb kereskedelmi hallgatók végrehajtó koalíciótanácsának tagjai.

Az elsőnek megjelölt orosz szervezet vitte kizárólag a szót. Előadta, hogy Svájcban májusban egy szocialista konferencia lesz ; mi is küldjünk arra ki képviselőket. Sem Angliához, sem Németországhoz bizalma nincsen, mert a Tobolyra intézett német támadás nem mutatja azt, hogy mi békére törekszünk.

Az ideiglenes kormány elrendelte, hogy minden orosz századhoz két diák osztassék be, akik közül az egyik a gazdászatközigazgatási teendőket, a másik a harcászati szolgálatot lássa el ; utóbbi dönt a fölött, hogy mely helyen legyen támadás.

Némely ezrednél már működnek a diákok. Az orosz legénység békét akar, meg van elégedve az ideiglenes kormánnyal és az élelmezéssel. A tisztek egy része még a régi kormány pártján áll. Igy például egy ezredes az új rendre az eskütételt megtagadta, amiért a legénység letartóztatta.

A Wyzna preluka (⌖ 1129) magaslaton április 15-én egyik orosz zászlóalj parancsnokát hívták. Egy tiszt arra kérte őt, hogy tegyen valamit a géppuskás legénységnél, mert ő teljesen tehetetlen vele szemben ; meg van ugyanis tiltva, hogy az osztrák-magyar állásokba menjenek. A legénység azt felelte erre : „Te nélkülünk nem tudsz tüzelni."

Délután egy orosz üteg parancsot kapott a tüzelésre : „2. szakasz tüzelni !" A legénység azt felelte : „Ma béke van, mi ünnepelni akarunk !" A parancsot megismételték : „2. szakasz tüzelni !" Válasz reá : „A gyalogság nem lő, tehát mi sem fogunk tüzelni."

Egy orosz 254. ezredbeli főhadnagy és egy altiszt a következőket beszéli. A hadsereg a közeli békében reménykedik. Az osztrák-magyar hadsereggel szimpatizálnak, amelyet csakis politikai viszonyok kényszerítettek arra, hogy most az oroszokkal szemben áll ; kijelentették, hogy nemsokára Ausztria-Magyarországgal jó barátságban lesznek.

Miljukow[1] politikájával nem értenek egyet ; azzal fenyegették meg, hogy hasonló sors fogja érni mint a cárt. Anglia iránt nem éreznek semmi barátságot. A keleti-tengeri tartományokról tervezett lemondás miatt fel vannak bőszülve.

A béketárgyalásokat Vilmos császár akadályozza meg ; azt óhajtják, hogy Németország is demokratikus köztársaság legyen. Az orosz katonaság köztársaságpárti. Az orosz himnusz most a Marseillaise. Különbékét nagyon nehéz kötni, mert kölcsönösen kötelezettségeket vállaltak magukra.

Egy duma-képviselővel rokoni kötelékben álló törzskapitány egyik beszédében a következőket mondotta :

„A háborút erélyesen folytatni kell, míg valamennyi államban a militarizmus összeomlik. Szó sem lehet békéről Vilmos császárral. Oroszországban a Hohenzollerneket éppúgy gyűlölik, mint a Romanowokat. A Habsburg-ház és az Osztrák-Magyar Monarchia azonnal megkapja a békét, ha a Hohenzollernekkel szakít.

Egy tartalékos hadnagy szerint az orosz hadseregben a fegyelemnek vége van ; kevés kivétellel a tisztek a legénységgel szemben tehetetlenek. Az élelmezés javult. Ha az utánszállítás megakad — baj lesz. Nem hisz egy orosz offenzívában, de az állásokat tartani fogják.

Két orosz tiszt (egy hadnagy és egy zászlós) azt mondja, hogy az orosz katonák békét akarnak és hogy Miljukow-val majd végeznek, aki az entente szolgálatában áll. Tisztában vannak a fölött, hogy Anglia Oroszország néptömegét saját céljaira kizsákmányolva elvérezteti.

Mackensen hadseregcsoport arcvonala előtt.

Az orosz 14. hadosztályhoz diákok jöttek, akik katonai egyenruhában a legénység soraiba elvegyülve, az ideiglenes kormánynak kémkednek. Az orosz tisztek biztatják a legénységet, még csak rövid ideig tartsanak ki az állásban, meg lesz a béke.

Egy orosz 284. ezredbeli főhadnagy és egy katona mint bizalmi azt mondták, hogy az orosz 4. hadsereg főparancsnoka azon óhaját fejezte ki, „hogy a lövészárkok közötti céltalan tárgyalásoknak legyen vége". Legjobb volna, ha a német hadsereg törzsétől egy hadikövet menne az orosz 4. hadseregparancsnokság főhadiszállására.

A főhadnagy ezrede nevében kérte a németeket, hogy néhány napon át ne tüzeljenek ; az oroszok a 4. hadsereg törzsétől parancsot kaptak, hogy további parancsig a tüzelés beszüntetendő.

A németek nem adtak igenlő választ, de a kérést nem utasították el.

Az arcvonal egyes helyein az oroszok lövészárkaik körül

[1] Az ideiglenes orosz kormány külügyminisztere.

állanak, járnak-kelnek, sürögnek-forognak és drótakadályainkhoz jönnek. Ha tömegesen akarnak közeledni, az orosz tüzérség közéjük lő. Ujságainkat az egyes orosz fronton elosztják.

Április 18., 19., 20., 21.

Az 1. hadseregparancsnokság felterjeszti a német 9. hadseregparancsnokság részéről hozzá intézett átiratot:

József főherceg hadseregarcvonal és a német 9. hadsereg közötti határvonal: Putna—Zabala-völgy a ⌖ 804 könyökig. Vetrila—Csihányos (△ 1602) magaslattól délre fekvő Cordonőrs, onnét kezdve az államhatár. A német 9. hadsereg balszárnya mögött a hátulsó állás kiépítése és az említett völgyekben utak létesítése szükségessé teszik, hogy a községek hovatartozása tekintetében intézkedés történjék. Ezért kérem a hadseregparancsnokság hozzájárulását, hogy a határt a Putna és Zabala-patak medre képezze. Vidra, Rugetu és Colacu községekre nézve, a harcászati helyzetnek megfelelőleg, a szomszédos hadosztályoknak egymás között meg kell egyezniök. Kérek táviratilag választ. Op. 1740.

Jelentések.

1. hadsereg. Az arcvonal több pontján ellenséges zavaró lövegtűz. Ellenséges repülők a Casinu-völgybe három bombát dobtak eredménytelenül.

Az 1. hadseregparancsnokság a német 9. hadseregparancsnokság javaslatához (Op. 1740.) hozzájárult.

A 218. és 72. hadosztály egyes pontjait az orosz tüzérség és aknavetők élénken lőtték.

A 218. hadosztály 225. tartalékezredének egy rohamcsapata Racoasától délre álló román táboriőrsöt elfogta.

7. hadsereg. Az ellenséges tüzérség az éjjel Woronienka magaslatot és Kukultól (△ 1540) északnyugatra húzódó gerincet lőtte; a Czokanestienél levő országút hídját elrombolta.

A 8. lovashadosztály és a 40. honvédhadosztály élénk ellenséges lövegtűz alatt állott. Viszonzásul mi a Muncelik (⌖ 1298) és Kowerla (△ 2057) magaslatokat vettük tűz alá.

A XI. hadtestnél a mestecanescii szakaszban a 3. gránátos ezred állását körülbelül 150 méter szélességben az ellenséges ágyútűz betemette; a drótakadály sértetlen maradt.

Az I. és Kárpát-hadtestnél semmi ujság. A Botosul (△ 1475) magaslaton az orosz arcvonal mögött tűzvészt figyeltek meg.

A XXV. tartalékhadtestnél az ellenséges tüzérség a Woronienka alagút-szakaszt lőtte. Az oroszok állásaikon nem dolgoznak.

A hadseregnél április 18-ig hat zászlóalj, a hadtesteknél $5^3/_4$ zászlóalj tartalék létesült. Tüzérségi tartalék is alakulóban van, amint az útban levő erősbítések be fognak érkezni. Op. 1646.

Az Aranyos-Beszterce-folyó déli partjára, a Mestecanesci

szakaszra, Orata (⌖ 1367) magaslatra, a Kirlibaba-völgybe, Gura Rucada és Smotrec (△ 1896) magaslatra az ellenséges tüzérség csak egyes lövést tett.

Hírek az ellenségről.

Az egyik bevált tudosítónk Manilawa, Nadworna, Lojowa, Mikulicyn falvakat beutazta és jelentette, hogy az oroszoknál megfigyelt tűzesetek oka az, hogy ők az állásuk előtt elterülő réteken az elszáradt füvet és a gazt felgyujtották. Szélsőséges szociáldemokrata érzelmű orosz katonák Berezow faluban[1] egy anyagraktárt meggyujtottak. Worochtában is egy faraktárt leégettek. Egy 1. transamuri lovasezredbeli katona[2] tudósítónknak azt beszélte, hogy az orosz hadseregben három pártalakulás van: az egyik párt Miljukowra[3] esküszik, a másik párt pedig Tschcheidzére,[4] a harmadik párt pedig az excárhoz hű maradt. Az orosz katonák tovább harcolni nem akarnak. Három hét óta az orosz hadsereg nem kap semmit, sem kiegészítést, sem lőszert, sem élelmet nem szállítanak az arcvonalra. A földek parlagon hevernek. A lakosság sokat nélkülöz.

Az orosz XL. hadtest által Tirgul Ocnában felállított 6. lövészhadosztályt északra fogják elszállítani.

Oroszországban a halálos ítéletet eltörölték; helyébe a kényszermunkára való ítélet lépett.

A lengyel nemzetiségű katonákat az arcvonalból kivonják és politikai alakulatokba szervezik.

Obcina Laposun (△ 1342) átkiabálták az oroszok, hogy az államhatalom a munkáspárt kezébe került.

A hadseregfőparancsnokságtól Op. 40.208. szám alatt következő rendelet érkezett:

„A német legfelsőbb hadvezetőséggel egyetértésben.

Hírszerző tisztjeink az orosz küldöttségekkel sok helyen a kívánt módon érintkezésbe léptek, a viszonyt fenn kell tartani és fejleszteni kell.

A fegyverszünet azon módjának azonban meg kell szünnie, mint ahogyan az az orosz húsvéti ünnepek alatt kialakult.

Ezért a hírszerző tisztek utasíttattak, hogy az oroszok tudomására hozzák:

„A szövetséges német és osztrák-magyar csapatok az elöljárók utasítása szellemében tanujelét adták a húsvéti ünnepek alatt annak, hogy Németország és Ausztria-Magyarország véget akar vetni a háborúnak. Oroszország dolga most már, hogy béke-

[1] Delatyntól délkeletre.
[2] Kombinált lovashadosztályhoz tartozik.
[3] Az ideiglenes orosz kormány külügyminisztere.
[4] Szélső szocialista párti duma-képviselő, a munkás- és katonapárt végrehajtó választmányának elnöke.

jobbot nyujt-e? Jelenleg azonban még hadban állunk, ezért továbbra nem engedhető meg, hogy az orosz katonák lövészárkaikon kívül bántatlanul járhassanak-kelhessenek, mint ahogyan az a húsvéti ünnepek alatt történt. Április 23-tól kezdve minden mutatkozó célra lőni fogunk. Csakis azokat az orosz deputációkat engedik ezután vissza a tárgyalás befejeztével, amelyek nappal a nemzetközileg elfogadott hadiköveti formák között jelennek meg; máskülönben ellenségnek tekintik őket. A támadó vállalatok végrehajtása csakis a József főherceg hadseregarcvonal-parancsnokság engedélyétől függenek." Op. 1744.

Események a 7. hadsereg arcvonala előtt.

A XXV. tartalékhadtestnél nem volt érintkezés az ellenséggel. A jelek arra mutatnak, hogy az orosz parancsnokságok megtiltották, hogy katonáik velünk érintkezzenek.

Az orosz tisztekkel, különösen a 666./I. zászlóalj parancsnokával és a szocialista küldöttségekkel folytatott tárgyalásból kitűnik az orosznak félelme, hogy a tárgyalások a legénység fegyelmét megbontják.

Április 17-i hírek szerint a Dosina-völgyben az orosz 660. ezredparancsnokság felsőbb utasításra elrendelte, hogy amint katonáik a lövészárokból kilépnek, hogy velünk tárgyaljanak, a tüzérség tűzzel verje őket széjjel.

Egy 659./11. századbeli szökevény szerint diákok vannak az ezrednél, akik a katonai teendők fölött döntenek. Egy 660/2. századbeli szökevény beszéli, hogy április 17-én a szentpétervári kormány rendeletét olvasták föl, melyet a hátországi csapatok is magukévá tettek. E szerint a katonák az ideiglenes kormánnyal szembehelyezkedtek és a cár szolgálatában állanak. A háborút addig kell folytatni, míg Warsót és Bukarestet visszafoglalják.

Erre Tartarowban a katonai deputációk kijelentették, hogy tovább harcolni nem hajlandók.

Azon hátországbeli csapatok, melyek a manifesztumot aláírták, ha nekik tetszik, harcoljanak csak tovább, majd ők tartalékban mögöttük fognak állani.

Egy 43./7. századbeli altiszt szerint ezredének kiképzési csoportját forradalmi eszmék miatt — 32 embert kivéve — feloszlatták. A parancsnokság törekvése az volt, hogy a népszerűtlen hadosztályparancsnokot és a 42. ezred parancsnokát állásából elmozdítsa.

Egy altiszt azt állítja, hogy élelmezés és lőszer rendesen érkezik a hátországból.

A XXV. tartalékhadtestparancsnokság jelenti:

Véleményem szerint az orosz nyelven megjelent ujságoknak nagy hatásuk van. Szívesen fogadják azt az oroszok és kézről-kézre tovább adják. A röpiratokban nem igen hisznek. A német ujságok iránt kevés az érdeklődés. Ajánlom, hogy az ország bel-

sejében orosz nyelven megjelenő hadifogoly-táborok ujságjait a céltudatos propagandára kihasználjuk.

Dealul Coman (◇ 1726) magaslatról azt kiabálták át hozzánk az oroszok: „Vigyázz, aknákat lövünk!“ Vadászaink fedezték magukat. Az oroszok tényleg két aknát lőttek ki, amelyek messze repültek, mire azt kérdezték: „Találtunk-e?“ Vadászaink azt válaszolták: „Nem.“ Erre az oroszok szerencsét kívántak vadászainknak.

Az orosz 4. ezred parancsnoka azt kérdezi, hogy a 4. szakaszban osztrákok vannak-e? A rajparancsnok azt jelenti, hogy: „nem“. „Figyeljen arra, hogy embereink az állásból ne távozzanak, különben lövetni fogok.“ A III. zászlóalj parancsnokának a géppuskásosztag parancsnoka azt jelenti, hogy „embereim panaszkodtak, hogy húsvétkor kevés ajándékot kaptak. Követelik, hogy ne akadályozzák meg őket abban, hogy az osztrákokkal beszélhessenek, mert tudják, hogy azok hozzájuk barátságos érzelműek“.

Az ezredparancsnok erre elrendeli a tüzelést. A III. zászlóalj parancsnoka jelenti „a parancsot továbbítani fogom, de azt hiszem, hogy a katonák nem fognak engedelmeskedni“. „Teljesítse kötelességét“ — ordította az ezredparancsnok.

A 40. honvédhadosztály orosz tolmácsa jelenti: A velünk szembenálló oroszok békés érzelműek, sőt testvérieseknek mondhatók; általában azt mondják, hogy támadni nem fognak, ránk nem lőnek, ha erre parancsot kapnak, annak nem engedelmeskednek. Ha mi a húsvéti ünnepek után őket megtámadnánk, ez nagyon elkeserítené őket. Egy altiszt azt mondotta, hogy ha hamarost nem lesz béke, ő századával visszahúzódik Oroszország határára és ha a háborúnak még sem lesz vége, akkor katonái egyenként haza fognak menni.

Midőn az orosz tüzérség Polonina Kozmieska kúpját lőtte, egy orosz a △ 1414 magaslatról átkiáltott hozzánk, hogy állásunkra nem fognak tüzelni többé, ha nem dolgozunk lövészárkaink megerődítésén.

A Dosina-völgyben április 20-án átjött hozzánk két orosz 659. ezredbeli továbbszolgáló és többszörösen kitüntetett altiszt, kik azt beszélték, hogy néhány nap előtt egy duma-képviselő több tiszt kíséretében — közte tábornok is volt — felkereste őket a lövészárokban és a legénység azt kívánta, hogy rögtön béke legyen és engedjék haza őket. A képviselő megnyugtatta a legénységet és megígérte, hogy támadást nem terveznek, a béke már nincs messze, addig pedig tartsák állásukat.

Két orosz altiszt április 17-én este Wyzna preluka (△ 1129) magaslaton, a kiewi követek látogatása után, átjött hozzánk és orosz ujságokat hoztak nekünk. Azt beszélték, hogy mindkét kiewi követ az orosz katonákat arra lelkesítette, hogy harcoljanak tovább; de a legénység a követeket lehurrogta. Az orosz ujságban

a német birodalmi kancellár beszédéhez semmi megjegyzést nem fűztek. Egy munkáspárti lap felhívja a világ szocialistáit, hogy lépjenek közbe a béke érdekében.

Események az 1. hadsereg arcvonala előtt.

Az orosz 2. hadosztály parancsnoka egy altiszt által azon üzenetet küldötte át nekünk, hogy nem óhajt velünk többé tárgyalni, mert az orosz 6. ezredparancsnok azon kérését, hogy egy német tisztet küldjünk át lövészárkaikba — nem teljesítettük; ezért ő velünk szemben bizalmatlanná vált.

A hadseregfőparancsnokság április 18-án kelt Op. 40.208. számú rendeletéhez a hadseregarcvonalparancsnokság hozzáfűzte:

„A hadseregek április 23-tól kezdve az állásjavításokat célzó vállalatokat tervszerűen hajtsák végre. A végrehajtás napját egy héttel előbb minden esetben a hadseregarcvonalparancsnokságnak jelentsék be.

Több esetben az arcvonalon az oroszokkal a barátkozási kísérletek azt mutatták, hogy az ellenséggel az érintkezés nem történt kellő határok között. Ezáltal a csapatok fegyelme és harcértéke veszélyeztetve lett, annál is inkább, mivel az ellenség forradalmasító befolyást kísérelt meg alkalmazni és propagandája várható.

Ezen parancs beérkezése után csapat és csapat között az érintkezés tilos.

Hogy az orosz katonai deputációkkal az érintkezést fenntartsuk a nélkül, hogy a csapat ártalmára legyen, megparancsolom, hogy csakis a magasabb parancsnokságoknál (hadsereg és hadtest) a hírszerzőszolgálatra beosztottak (hírszerzőcsapat) vehetik fel az ellenséggel az érintkezést, melyek a csapatok soraiba a tőlük függő állomásokat betolják. Egyedül csakis ezek a hírszerzőállomások tárgyalhatnak az ellenséges küldöttségekkel és hadikövetekkel, csapattisztek és magasabb parancsnokságoknál beosztott törzsbeli tisztek az oroszokkal való tárgyalásokba be nem vonhatók.

A hadseregparancsnokságok azonnal intézkedjenek és jelentsék azt ide.

A hadsereg- és hadtestparancsnokokat felelőssé teszem, hogy az ellenséggel az érintkezés, — amely a csapatok fegyelmét veszélyezteti, — az arcvonalon szünjék meg és hogy a teljes mértékben még fennálló hadiállapot teljes komolysággal vétessék.“ Op. 1744.

A hadseregfőparancsnokság táviratozza:

„Az ellenséggel való érintkezésre kiadott intézkedéssel egyetértek. A német legfelsőbb hadvezetőséggel történt megállapodás folytán a tervezett vállalatok végrehajtását május hó elejéig el kell halasztani. A hadseregparancsnokságok erre nézve utasítandók.“ Op. 1744.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokságok az alábbi parancsot kapják :

„A hadseregarcvonalparancsnokság Op. 1744. számú parancsában az elsősorban „április 23." törlendő és helyébe „május 1." irandó ; különben a rendelet teljes egészében érvényben marad. József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság. Op. 1755."

A hadseregarcvonalparancsnokságnak azon előterjesztésére, hogy csatarepülők osztassanak be, a német hadsereg vezérkari főnöke az alábbi választ adta :

„A hadseregarcvonalparancsnokság 1917 április 6-án kelt Op. 1573. számára és a német legfelsőbb hadvezetőség április 12-én kelt Op. I. c. 51.978. számára Arz táviratozza :

Van szerencsém Nagyméltóságod tudomására hozni, hogy előbb az 5. hadsereget szükséges csatarepülőkkel ellátni ; ilyen gépeket a József főherceg hadseregarcvonal előreláthatólag május közepétől kaphat akként, hogy csatagépekkel való felszerelése június hónapban be lesz fejezve.

A legutolsó létszámjelentés adatai szerint a hadseregarcvonal repülőszázadainál átlag megvan az előírt — hat darab — startképes repülőgép. Ezenkívül József főherceg hadseregarcvonalnak 17 darab oly gépet utalok ki, aminő típust idáig csakis az 5. hadsereg alkalmazott." Op. 1573.

Valamennyi hadsereg- és hadtestparancsnokságnak (kizárólag a parancsnok és vezérkari főnöke részére) az alábbi parancsot adom ki :

„A hozzám juttatott közleményben, mely a nyugati hadszíntéren legutóbb lezajlott harcokról szól, — a következőket olvasom :

1. Azon esetben, midőn az ellenség előkészítő tüzérségi tüze, vagy egy nehéz harcszakaszban való hosszabb működése következtében a csapat teljesítőképessége csökken, úgy, *amennyire a harc helyzete megengedi*, fel kell váltani azt, még mielőtt az ellenséges döntő gyalogsági támadás megindul.

Ismételten rámutatok annak szükséges voltára, amit többször hangoztattam is, hogy a legkiválóbb csapatunkat oda kell állítani, ahol az ellenséges támadás a legvalószínűbb, illetve az felismertetett ; a kevésbbé fontos (mellékarcvonal) gyengébben szállandó meg. Ismét rámutatok arra az előnyre, ami a megszállócsapatok kölcsönös megcserélésével jár.

Vannak hadosztályok, melyek 10 hónap óta ugyanazon helyen állanak ; ez nagyban csökkenti alkalmazhatóságukat ; kiképzésük egyoldalú lesz.

2. A tartalékokat a védelmi csatában oly közel kell tartani, hogy azonnal ellenlökésre indulhassanak. Az ellenséges támadás jókori felismerése alapja a tartalékok mikénti alkalmazásának.

Ezek az alapelvek nem érintik azon eljárás helyességét, hogy az ellenséges támadási *irány* felismerése *előtt* a tartalékokat

hátul központiasan együtt tartjuk és alkalmas terepen felelős parancsnokok vezetése alatt továbbképezzük.

3. Az ellenség támadásának kivédésére legjobb, ha tüzérségünk *idejében* hatásos rombolótüzet alkalmaz. Addig, míg az ellenséges támadás *előkészíttetik*, minden eszközzel és gazdag lőszerkészlettel az ellenséges tüzérséggel a harcot fel kell venni és azt le kell küzdeni.

Most van az ideje, hogy az ellenséges ütegeket gázlövedékkel lőjük.

Ha állásunkra fölényes ellenséges tüzérségi tűz zúdul, az ellenségnek gyalogsági támadása lehetővé válik. A tüzérségi tűz sikeres leküzdésével az ellenséges gyalogsági támadás sikertelen lesz." Op. 1751.

Seeckt tábornok, vezérkari főnököm, a német hadsereg vezérkari főnökének a hadseregarcvonal helyzetéről jelenti:

„Az 1917 április 13-án Pers. 328. számú felterjesztésemben vázolt helyzetben lényeges változás nincsen.

A déli szárnyon az oroszok hadtesteiket tovább rendezik; nincs jel, hogy támadni készülnének. Az arcvonal többi részén sem állapítottunk meg friss erősítéseket.

A 7. hadsereg arcvonala előtt már nem oly gyakoriak a tűzesetek; amelyek egészségügyi és mezőgazdasági okokból keletkeztek és amelyeket némely helyeken a visszamaradt lakosság szabotáló magatartása miatt alkalmaztak.

Az állásjavításokat célzó vállalatokat május kezdetére halasztottuk, mivel politikai okok miatt addig a hadseregfőparancsnokság betiltott minden támadást.

A német legfelsőbb hadvezetőség rendelkezésére az Alpesihadtest valamennyi része már együtt van Mühlbach környékén, kivéve a 17. számú tarackos és a 6. számú hegyi üteget, mivel ezek a német 9. hadseregnél fellépett járvány következtében április 28-ig vesztegzár alatt állanak."

„Feleségem pár napra látogatásra jött hozzám, Józsi fiam „kanyaróban fekszik Székelyudvarhelyen. Szép görgényi vadász-„területemet meg akarom mutatni feleségemnek, de nem jutottunk „tovább Görgényszentimrénél, köd és eső miatt nem látni semmit."

„Az oroszok fölváltásukat mindig bejelentik. A tárgyalások „mindenütt folynak, de ettől nem lehet sokat várni. Az oroszoknál „időközönkint igen heves gyalogsági és géppuskatűz hallható. Este „feleségemmel, ki szeretetadományokat hozott csapataimnak, ki-„utazom hozzájuk, hogy adományait kioszthassa."

Gyergyószentmiklós, április 22.

„Korán reggel érkezés Gyergyószentmiklósra, nagyon erős „havazás. 0 fok és viharos szél. Kérdezősködöm, hogy automobilon

„a hágón átjutunk-e ? A válasz az, hogy ezidőszerint lehetséges és „így útnak indulunk feleségem, Libits udvari tanácsos és én. Nagy „nehezen a Gyilkostóhoz érünk és a Békás-szoros felső végéhez."

„Egy kis harangocska szól és hangja hegyen-völgyön át sírva „hívja az istenfélőket imára. Az én hős 44-eseim fogadalmi kápol- „nájának harangocskája ez. Baatz ezredes, a 105. gyalogezrednek „parancsnoka jelentkezik és vele a kis templomba megyünk, ott a „vad sziklaóriások között mélázó erdős völgyben. Csendes mise „telve a háborúszülte bensőséges áhítattal, néhány 44-es meg- „áldozik. Azután félig kiéhezett lovakra ülünk, melyek oly gyen- „gék, hogy súlyunk alatt roskadoznak és csak támolyogva tudnak „menni. Így a Szurdok-hágón át az olvadó és mégis sűrűn hulló „hóban a 44./V. zászlóaljparancsnoksághoz lovagolunk. Lovaink „alig bírnak menni, úgy csúszkálnak. A százados zászlóaljparancs- „nok — nevét, sajnos, elfelejtettem, pedig a háború kezdetétől „emlékszem rá — jelentkezik a zászlóaljparancsnoksági fabódénál. „Ott reggelit kapunk, a vastag hóval borított faházacskájánál, a „lucfenyves sűrűjében. Sűrű ködben és havazásban a 44. ezred „19. századának állásaiba megyünk a legelső tűzvonalba. Felesé- „gem az első nő, aki ezen különben elég veszélyes helyen jár. Baatz „ezredes szerint ez az ő ezredének állásában a legkitettebb hely, „hol rendesen igen sok sebesülés történik. Az egyik előretolt tám- „pontban látogatjuk meg vitézeimet és egy félórai ottlét után el- „hagyjuk újra az állást és a kies fekvésű ezredparancsnoksághoz „lovagolunk. A kis kórházat is meglátogatjuk, hol néhány a háború „kezdetétől jól ismert vitézemet örömmel fölismerem. Odébb a „32./I-es zászlóaljat szemlélem meg. Minden tekintetben kitünő „benyomást tesz. Azután automobilon Gyergyószentmiklósra „visszatérünk, hol a XXI. hadtest parancsnokánál, báró Lüttgen- „dorff altábornagynál vacsorázunk. Este vasúton Borsára uta- „zunk."

„Arcvonalamról és az általános helyzetről vett jelentések „szerint : nálam délig egy kevés ellenséges lövegtűz, melyet mi „viszonzunk, kisebb járőrcsatározások. Különben az egész keleti „arcvonalon semmi különös."

„Nyugaton heves küzdelmek, a nagy csata a legnagyobb „erővel tovább tart. Kis német tengeri erők a Themse torkolatát „megtámadták és csak második visszatérésükkor léptek föl ellen- „séges hajók is, a németek egy, az angolok három hajót vesztettek."

„Nálam a 101. gyalogezrednél orosz csapatok — vagy 300-an „lehettek — egy előretolt tábori őrsömet megtámadták, de véresen „visszaverettek. Úgy sejtem, hogy ez a Tatárhágón a ⊹ 1008-tól „északra levő tábori őrsöm volt."

„Fönt is kezd az enyhe idő érvényesülni, mindamellett „helyenkint még heves hóviharok dúlnak, az útak alig járhatók."

„Az olasz harctéren tüzérségi harc van és élénk repülőtevé- „kenység."

Események az ellenségnél.

Az 1. hadsereg arcvonala előtt.

Egy járőrünket április 21-én, midőn hírek kicserélése végett az ellenséggel érintkezést keresett, az orosz 411. ezred osztaga elfogta. Az osztag parancsnoka kijelentette, hogy az elfogatás egy orosz tiszt parancsára történt. Midőn járőrünket az orosz állásba kísérték, az orosz legénység azonnal pártfogásába vette és keresztülvitte, hogy szabadon bocsássák, dacára az orosz tiszt tiltakozásának.

A 7. hadsereg arcvonala előtt.

Valamennyi ezredben diákok vannak, akik háborúuszítók. Kísérletet tesznek, hogy az oroszok támadószellemét emeljék, azt igyekeznek a legénységgel elhitetni, hogy ha az oroszok tétlenek maradnak, a németek az arcvonalból nagyobb erőket kivonnak és Szentpétervárt fogják megtámadni.

Az orosz katonák ezzel a propagandával szemben közönyösek maradtak.

Orosz hadifogságból megmenekült német katonák azt beszélik, hogy április 19-én Kimpolungban egy magasabb rangú orosz tiszt 12 menetszázad fölött szemlét tartott. Az elöljáró beszédet intézett az orosz katonákhoz és azt mondotta, hogy az újonnan megszervezett orosz 189. hadosztályba fogják besorolni őket, győzelmük könnyű lesz, mert az ellenségnek emberanyagban és élelemben nagy a hiánya. A fogságból megszabadult német katonák Omskról Brodyba történt vasúti utazás alatt megfigyelték, hogy az orosz katonák tisztjeikkel szemben tiszteletlenül viselkednek, zab hiányáról panaszkodnak, bár az orosz katonalovak jól néznek ki.

Utban Borsa felé, április 23.

Átutazóban Marosvásárhelyen a legsürgősebbeket elintéztem, azután tovább utaztunk. A nap gyorsan múlt el, mert sok megbeszélni valóm volt feleségemmel és jószágigazgatómmal. A Sebeskőrös völgye! Mennyi szépséges táj van az én szeretett gyönyörű hazámban és mégis a legtöbben mindent a külföldön keresnek.

A jelentések szerint egész arcvonalamon hóvihar van ; a friss hó nagy tömegekben fekszik ; csekély harctevékenység.

Az angolok Oroszországban nagy propagandát kezdenek mind az ország belsejében, mind a küzdő csapatoknál, hogy a béke ellen uszítsák az oroszokat.

Nyugaton változatlan szívóssággal és hevességgel tartanak tovább a küzdelmek. Arrasnál az angolok egyik tömegrohama a másik után omlik össze.

A 7. hadsereg jelenti, hogy egy orosz járőr a Cimbroslawa Wielkan (△ 1613) drótakadályainkat elakarta vagdosni ; tűzünk elkergette. A magasabban fekvő szakaszokon folytonos a hóvihar. A Corna-Hora szakaszon az utak, a hófúvások miatt, teljesen el vannak zárva és semminemű közlekedést nem lehet megkísérelni. A csapatokat az első vonalbeli élelmiraktárakból kell élelmezni. 11 fok hideg.

Továbbá Op. 1817. szám alatt jelenti :

„A XI. hadtestparancsnokság Res. 211. számú jelentése következőt tartalmazza : A hadtest körletében nagyon nehéz a szükséges takarmányt előteremteni, ehhez járul még a rendkívül kedvezőtlen időjárás, mely az ideszállítást lehetetlenné teszi. Borgó-szorostól keletre fekvő területen szénát beszerezni nem lehet, zöld takarmányhoz sem tudunk jutni. A XI. hadtest körletében csakis május végén van erre kilátás. A hadseregfőparancsnokság szállásmesteri hivatalának Res. 58.631. számú intézkedése nem eléggé gyökeres az itteni helyi bajok orvoslására, az említett parancs szellemében teendő intézkedések a XI. hadtest körletében nem foganatosíthatók. Segíteni a helyzeten csakis úgy lehetne, ha a jelentési szolgálat ellátására, a lőszer és élelem utánszállítására szükséges lovakon kívül, a többi lovak — a tüzérség lovait is beleértve — Borgó-szorostól nyugatra fekvő térben összegyüjtetnének.

A tüzérség lovai annyira leromlottak, hogy a lövegeket még pár kilométernyire sem képesek akár előre, akár hátra elvontatni.

Ilyen körülmények között nem lehet a lovakat semmire sem használni és ha a kedvezőtlen viszonyok tovább tartanak, tönkre fognak menni.

Célszerűbb volna, ha az értékes lóanyag eltartása céljából olyan vidékeken gyüjtetnének a lovak össze, hol a szükséges takarmány könnyebben előteremthető.

Hadműveleti gondok nem állhatnak ennek útjában, mivel a tüzérség lovai alig használhatók jelenleg. Egyes ütegek fogatait vissza lehetne tartani Borgó-szorostól keletre.

A hadseregparancsnokság a XI. hadtestparancsnokság jelentését alábbi záradékkal látta el :

Ma április 23-án a hadseregkörletében magvas takarmány

csakis egy napra van (lovanként 1·5 kg adagot számítva). Útban van ide 160 tonna ; ez körülbelül egy napra elég ; jelezve van még 130 tonnának ideszállítása, mely azonban csakis 6 nap mulva érkezhet meg.

Értesülés szerint a közeli napokban magvas takarmányra számítani nem lehet.

Tekintettel a mondottakra a hadseregparancsnokság szükségesnek tartja, hogy a XI. hadtestnél a tüzérség lovai a Borgószorostól nyugatra gyüjtessenek össze, hogy megóvjuk azokat az elpusztulástól.

Kérem erre nézve a hadseregarcvonalparancsnokság döntését.

Hasonló viszonyok között vannak az I. hadtestnél is ; itt is szükséges a tüzérség hasznavehetetlen lovait az arcvonal mögé több menetnyire hátra helyezni." Op. 1817.

Hírek az ellenségről.

A románok is propagandába kezdtek, röpirataik tartalma : A Monarchia felosztása, Németország belsejében forrongás van, nagy vereség nyugaton. Az oroszok egy levélben megírták, hogy Miljukow[1] megbukott, az orosz hadsereg ezzel meg van elégedve.

Mestecanesci szakaszban 20 bizalmi férfi közül 18 a béke mellett, 2 a béke ellen szavazott.

Az orosz 78. hadosztály kötelékébe tartozó 313. ezrednél egy századparancsnokot elmozdítottak, mert a békepropagandát túlzásba vitte.

Az orosz tüzérségnél angol tisztek is vannak ; a 313. ezrednél öt géppuskát angolok kezelnek.

Nowoje Wremja március 27. és 29-i, Rjetsch március 27-i, Kiewskaja Mysl április 11-i száma közli, hogy az orosz 1. hadseregnél Litwinow, az orosz 10. hadseregnél pedig Grabatowski tábornokot állásából felmentették.

Kornilow tábornokot, kinek sikerült az osztrák-magyar hadi fogságból megszökni, kinevezték a szentpétervári katonai körlet parancsnokává, legutóbb a XXV. hadtest parancsnoka volt.

Gurko tábornok a nyugati orosz front parancsnoka lett.

Fok ezredest Rigában letartóztatták.

Az inguschok, — a Tusemnaja hadosztályhoz tartozó ezredeket nevezik így, — az ideiglenes kormányt nem ismerték el. A hadosztályparancsnok és az ezredparancsnokok egy kérvényhez aláírásokat gyüjtöttek, hogy a régi kormány helyeztessék vissza. Gróf Keller tábornok közreműködött abban, hogy a forradalomról szóló hírek ne jussanak el a csapatokhoz.

[1] Az ideiglenes kormány külügyminisztere.

Az odessai katonai komité követe a pótcsapatokat megszervezte az inguschok ellen, amelyeket azután különböző ezredekbe osztattak be.

Borsa, április 24.

„Sűrűn hull a hó. A Prislopról (△ 1455) telefonálják, hogy „éppen csak hogy még valahogy lehet keresztüljutni, eltökéljük, „hogy mégis indulunk. A nagy hótömegek alatt roskadozó erdőben „nehezen visz föl automobilunk és az a szerencsénk, hogy egy igen „ügyes chauffeurrel megyünk, aki bennünket számtalan nehézség„gel a Prislopon át Papfalvára hozott, hol Nagy Pál tábornok vár „miránk. A Czibó völgyébe rettenetes úton a 29. honvédgyalog„ezredparancsnokságig kocsizunk. Feleségem rosszul van, rette„netes főfájása miatt alig tud beszélni, az egész örömét elrontja. „Mindannak dacára gyalog kimegyünk a Czibó völgyzárlathoz, „melyet két nehéz gránát félig összevert és újból kellett fölépíteni. „A minap leírt kis kápolnában rövid ájtatosság. Amennyire meg„hatott az első alkalommal, annyira nehezemre esett ma gondola„taimat összeszedni, megfékezni, hogy áhítatos tudjak lenni. „Magam is betegnek érzem magamat, rettenetes főfájásom van. „82 derék honvédet ékítek föl, közöttük egy derék kistapolcsányi „ifjút. Fölszólítom őt, hogy azon esetre, ha a háború után talál„koznánk Kistapolcsányban, akkor jelentkezzék, hogy ő az, akit a „Czibóban vitézségi éremmel kitüntettem."

„Már nem maradt idő arra, hogy a támpontba kimenjünk és „így visszafelé indultunk, még a völgyben levő két ütegnél meg„álltunk, hol a fiatal Teleki Béla gróffal beszéltem, ki oly kiválóan „vitézül viselkedett az egész lefolyt harcokban."

„Estefelé visszamentünk Borsára vonatomhoz. Mire a hágón „áthaladtunk a hegység kibontakozott a sűrű felhőzetből és teljes „téli pompájában ragyogott temérdek friss hóval födve. Vissó„völgyén elbúcsuztam feleségemtől és ő Budapestre utazott, én „meg Rahóra, hogy holnap a 32. gyalogezredet új állásaiban meg„látogassam a Tatárhágótól nyugatra."

„A harcjelentések szerint némi tüzérségi és járőrtevékenység. „A román csapatoknál pusztító járványok állapíttattak meg. „A századok 50 főre csökkentek. Az oroszok és románok erős pro„pagandát indítottak, hogy nálunk a monarchikus államformát föl„borítsák. Egy orosz 504. ezredbeli fölváltott század az Uz-völgyében „egy orosz üteget, mert miránk tüzelt, kézigránátokkal, gépfegy-

„ver és gyalogsági tűzzel megtámadott. Ott sűrűn küldenek leve-
„leket az oroszok, melyek béke utáni nagy sóvárgást árulnak el
„és bennünket kérnek, hogy mi se lőjjünk rájuk. Orosz forrásból
„értesülök, hogy a forradalom kezdete óta Dél-Oroszország nagy
„szénbányái víz alatt állanak, a Putilow-művekben Szentpéter-
„várott szénhiány miatt hetenkint csak négy napon folyik a
„munka."

„Az angolok a leghevesebb tüzérségi előkészítés után Arras-
„nál egy második áttörési kísérletet tettek, mely kétségbeesett
„viaskodás után óriási angol veszteségek mellett összeomlott.
„Bizonytalanság volna Angliában? Lloyd George lázasan tanács-
„kozik, de eredmény nélkül! Ő Dél-Franciaországban volt, hogy a
„franciákkal és olaszokkal tárgyaljon, azután sietve Londonba
„utazott."

„A törököket is megtámadták az angolok, de támadásuk
„balsikerrel végződött."

„Benyomásom mégis az, hogy a kezdeményezőképesség mi-
„nálunk maradt mindannak dacára, hogy az ellenfél a legnagyobb
„erőfeszítésekhez nyúl."

„A keleti arcvonalon számos béke melletti nyilatkozat orosz
„részről. Ők azt mondják, hogy többé nem fognak támadni, hanem
„a lövészárokban fogják a békét bevárni."

„Az entente propagandáját minden eszközzel folytatja, hogy
„Oroszország támadólag folytassa a háborút."

Hírek az ellenségről.

A Temps április 18-i, a Dzienik Petrogradski április 4-i, a Kiewskaja Mysl április 11-i, a Rjetsch március 24-i számában a következők olvashatók:

A munkás- és katonatanács követelésére Kuropatkin és Jerofejew tábornokokat letartóztatták; Burlof és Mühlen tábornokokat szintén, akiket azzal gyanusítanak, hogy az ideiglenes kormány ellen fegyveres ellenállást szerveztek. Gutschkow hadügyminiszter segédei Manikowski, Nowicki, Fitaljew tábornokok és Garin szenátor. Rubiec—Masalski tábornok a szentpétervári katonai körlet vezérkari főnöke lett. Letartóztatták még a következő tábornokokat: Rauscht, — ki legutóbb a Minsk katonai körlet parancsnoka volt —, Maritzot, Millert (legutóbb a XXVI. hadtestet vezényelte) és Duntent, ki 1904/5-ben az orosz-japán háborúban Charbin parancsnoka volt. Az Oroszországban élő amerikaiakból egy légió van alakulásban, amely legközelebb a frontra megy.

A 7. hadsereg tegnapi Op. 717. számú jelentésére a XI. hadtesthez egy vezérkari tisztet küldöttem ki, ki a 7. hadseregparancsnokság fenti állításait megerősítette.

Az előterjesztést a hadseregfőparancsnokságnak, illetve szállásmesteri hivatalának azzal küldöttem meg, hogy egy tisztet a XI. hadtesthez küldöttem tájékozás céljából és hogy ebben az ügyben jelentést teszünk.

Kemény takarmány küldését azonban már most elengedhetetlenül sürgősnek tartom. Op. 1817.

Ugyancsak oda táviratozom :

„A hadseregarcvonalparancsnokság április 24-i Op. 1817. számú előterjesztése kapcsán jelentem, hogy a megtörtént tájékozás beszerzése után erélyes intézkedés vált szükségessé. Ezért a XI. hadtestnek parancsot adtam, melyben hozzájárultam a 7. hadseregparancsnokság javaslatához és elrendeltem, hogy a tüzérség fogatainak $^1/_5$-ét a Borgó-szorostól keletre fekvő térben a lövegeknél vissza kell tartani. A lőszerszállításnak biztosítottnak kell lennie, — a nehéz viszonyok tartama alatt — a lovakat időnként föl kell cserélni.

Ha ellenséges támadás előjelei mutatkoznának, a hátratolt igáslovak zömét azonnal előre kell vonni.

Amint az élelmezési helyzet megengedi, hogy a Borgó-szorostól keletre fekvő vidéken ismét több lovat, mint a fogatok $^1/_5$-ét helyezhetünk el, az átcsoportosítást azonnal foganatosítani kell.

Fokozni kell a Dorna Kandreny vasút teljesítőképességét.

Magvas és szálastakarmány utánszállításának szükségességét ismételten és sürgősen hangoztatni kell felfelé.“ Op. 1817. Aug. II.

Események az ellenségnél.

Az 1. hadsereg arcvonala előtt.

Tegnap orosz tisztek és legénység nyolc levelet hoztak nekünk, amelyekben arra kérnek bennünket, hogy ne tüzeljünk ; ők nagyon vágyakoznak a béke után.

A levelek nem említik azon követelést, hogy mi a monarchikus államformát buktassuk meg.

A 7. hadsereg arcvonala előtt.

A Gura Rucada szakaszban Knjagin alezredes április 23-án az orosz csapatoknak mondotta : „Azokkal, akik a béke felől tárgyalnak, nem szabad szóba bocsátkozni. Ha egyesek ennek dacára árkainkhoz jönnek, el kell őket fogni és magasabb parancsnokságaink törzséhez kell kísérni. Ha tömegesen jönnének, tüzelni kell rájuk, tekintet nélkül a fehér zászlóra vagy jelvényre. Ha valaki az ellenséggel szóbaáll, Perebellnikow hadtestparancsnok távirati rendeletére azt fel kell jelenteni és tettéért felelősségre vonni.

Az orosz 167. hadosztály kötelékébe tartozó 665. ezrednél a századparancsnok, midőn századával az állást megszállotta, megtiltotta a tüzelést. Öt század-deputáns szabadságokat engedélyez és fegyelmi fenyítő hatalma van a legénység fölött.

Az orosz 313. ezredben angolok is vannak a géppuskás osztagoknál, orosz egyenruhában.

Kirlibaba szakaszában az oroszok átkiabálták, hogy nemsokára meglesz a béke, mert különben a katonák fogják azt megteremteni. Három hét előtt az arcvonal mögött egy élelmezési raktár tele kenyérrel és zabbal leégett.

Rahó, április 25.

„Pitymallat előtt csillagos ég alatt, igen hideg északi szellő-
„ben, mely mindent dérrel von és takar be, várom a természet
„ébredését. Tökéletes a csend és a nappal úgy ébredez a hófödte,
„erdőkoszoruzta havasok körül, mintha a szunnyadozó rengeteg-
„ből emelkedne föl. Az egyedüli hang a rohanó Tiszának dagadozó
„és enyhülő zúgása. Midőn a nap első sugaraival a magaslatok
„mögül kinyulva a túloldali sziklás oromba kapaszkodva egy
„hófödte nyereg fölé emelkedik és mint egy varázsszóra, hegy és
„völgy hóban és zuzmarában tündökölve ragyogni kezd, a német
„XXV. tartalékhadtestnek új parancsnoka Generalleutnant von
„Heineccius jön jelentkezni és gratulál a Kaiserwetterhez. Nevetve
„felelek: 'Legalább csak délig maradjon így, akkor meg leszek
„elégedve!'"

„Ezután automobilon Kőrösmezőre sietek, onnét kocsin
„Klauzura Stebnara. Az út legelős magaslatok között többnyire a
„völgyben visz és rettenetesen föl van ázva, alig lehetséges kocsin
„haladni. Vitéz 101-eseim egy zászlóalját találom itt útjavító mun-
„kát végezve, a másik kettő a Tatárhágón állásban van. Horváth
„százados és én nagynehezen fölérünk a Klauzura Stebnahoz, ahol
„az én derék régi, annyiszor kipróbált Hübel századosom ütege áll.
„Duklai keserves napok jutnak eszembe. És mily igen távol van-
„nak már Dukla oly borzasztó és mégis dicső napjai? Az ütegnél
„csupa ismerős arc és örömteli mosoly a vitézek ajkán! Itt lóra
„ültünk, én egy pompás szürke ménre, mely ügyesen és frissen
„vitt a valóban nehéz úton tovább. Vezetőnk a háború első napjai
„óta ismert, derék: „nagyszakállú kadet" — most főhadnagy a
„32-eseknél. Meredek dorongúton lovagolunk ügetésben fölfelé.
„Fönt mélyen behavazott lucfenyőerdőkbe érünk, de ma erősen
„enged és vastag csomókban mind gyorsabban egymásutánban

„hull le az olvadó hó a megkönnyebbülten lóbálozó ágakról.
„A Wyzna prelukara (⊹ 1129) lovagolunk föl, hol egy kis parti
„dombon a német zászlóaljparancsnok jelentkezik, kinek zászló-
„alja itt állásban van. Innét a Debrczek regényes vadonába lova-
„golok a 32. gyalogezred jobbszárnyához. Egy diadalívszerű kapu
„fenyőgalyakból fonva. Fölirata: „Éljen József főherceg! Isten
„hozott!" Valamivel odébb: „Éljen Auguszta főhercegnő!"
„hiszen úgy volt tervezve, hogy ő is ki jön de rosszulléte miatt
„hazautazott. A tűzvonalba megyek, melyben a csekély tartalék-
„tól eltekintve az egész ezred kint van. Először a németek által
„Ungarschlucht"-nak elnevezett völgyecskén megyünk át. Meg-
„ütközöm az egészen hamisan fölfogott „Hinterhangstellung"-on,
„mely őserdőben rendkívül meredek parton az élt az ellenségnek
„hagyva, vagy 50—60 lépéssel alatta huzódik; az élről pedig a
„lövészárok fenekére is belátni. Ilyen balfogást még nem láttam.
„Ezt még az 5. Landwehr gyalogezred építette és a 32-esek lassacs-
„kán már megszállják az élt is és észrevétlenül befészkelik ott
„magukat és új lövészárkot ásnak. Az oroszok protestáltak ez ellen
„és hadicselekménynek minősítik. De végre nekünk erre az élre
„szükségünk van és még nincsen kimondottan fegyverszünet.
„Majd csak valahogy elrendezzük a dolgot, mert ott lent nem
„maradhatunk, hol minden emberünket egyenkint agyonlőheti az
„ellenség, vagy robbantóeszközöket guríthat le, amikor neki tet-
„szik. Az oda előretolt tábori őrsünket egy orosz tiszt állandóan
„lövi. Most is hallom a lassú szabályos egyestüzet. Redlich alez-
„redes ezredparancsnokot egy hordszéken hozzák, lába gipszbe
„van kötve, mert két ina elszakadt. Fölszólítom, hogy ne menjen
„velem, de ő könyörög, hogy engedjem meg és mankón utánam
„sántikál. Az orosz tiszt egy derék 32-ősömet megint megsebezte.
„Éppen midőn ezen tábori őrshöz a gerincre indulok, jön a jelentés,
„hogy az orosz legénység a drótakadályhoz jött bocsánatot kérni
„és azon ígéretet tette, hogy azonnal gondoskodni fognak arról,
„hogy az a lövöldöző tiszt ártalmatlanná tétessék és lefokoztassék.
„Nemsokára heves szóváltás hallatszott onnét és azóta csend van,
„az egyes lövések megszüntek. A 32-ősöknek minden századánál
„egy üdvözlő tábla egy szeretetteljes szóval! Így most a különben
„nagyszerűen kiépített állásban megyek tovább, mely a kétoldalt
„meredek orom mentén huzódik tovább. Kitűnően oldalozó elő-
„szögelések és erős drótakadály van. Örömteli meglepetésem az,

„hogy a lövészárokban álló ezred egész tisztikarát és legénységét „láthatom és úgyszólván mindegyikének egy buzdító, szeretettel- „jes szót mondhatok és sok hűséges arcot megismerek, kiket a „háború kezdetétől ismerve hősiességük szívembe vésett és akik „Szerbiában és az orosz fronton velem voltak. Mosolygó tekintetek „lesik, hogy megismerem-e őket ? . . . Lassan a halkan susogó öreg „fenyvesben az első állásban tovább megyünk, míg az ellenséges „tüzérség a két szomszéd ezredet lövi, itt csend van. Utamat végig „zöld fenyőgalyakkal teleszórták vitézeim, kedves figyelem, „mely meghat. A 14. századnál a ⊹ 1079 vidékén az orosz állás „nincsen 40 lépésre és a tisztek figyelmeztetnek a zajra. A vas- „dorongok csengését, hangos beszélgetést, fütyörészést és nevetést „hallok. Itt egy táboriőrsöm még 20 lépésre előre van tolva és egy „mély futóárok vezet fészekszerű állásához. Odamegyek. Az ellen- „séges spanyolbakokat és akadályt 5 lépés távolból látom. Kis idő- „közökben látom a fehér juhbőr kucsmákat előbukkanni, ásót „megvillanni és egy csomó hó repül ki onnét. A táboriőrsnél van „egy kijárat a mi drótakadályunkból, hol az ujságokat viszik „naponta embereim az oroszokhoz. Szótlanul mosolygó tekintettel „néznek rám vitéz 32-eseim."

„Ezen hely még ma egy nagyon érdekes jelenetnek lett a „színtere. $^1/_2$12 órakor innét a futóárokban a zászlóaljparancsnok- „sághoz lementem, mely alig van 250 lépésnél távolabb. Két út „van ott : „Auguszta főhercegnő út" és „József főherceg út". Szép „diadalívek, kedves szeretetteljes üdvözlettel az illatozó, csepegő „erdőben, a parton néhány csinos kis kérges faház, az egyik lakás, „a másik a menázsi, legénységi szállások, segélyhely, valóban köl- „tőien szép hely. A zászlóaljparancsnokság előtt áll egy szá- „zad, az ezredtartalék és egy hosszú sorban a hősök, kiket vitéz- „ségi érmekkel kell fölékesítenem. Fegyelmezetten, egészségesen, „frissen néznek ki. Az ezred zenekara az osztrák és azután a magyar „himnuszt játssza, az utóbbit az egész legénység énekli, én is velük „imádkozom a magyar imát, melyet úgy szeretek. Mindez alig 300 „lépésre az ellenségtől. Egészen megindultan mondok meleg és lel- „kem mélyéből fakadó beszédet, vitézeimet lelkes szavakkal biz- „tosítva törhetetlen bizalmamról, múlhatatlan szeretetemről, mely „minden léptükön kíséri, hiszen tudom, hogy ott, hol hős magyar- „jaim állanak, baj soha sem fog történni. Viharos éljenzéssel foga- „dott szavaim után dekoráltam őket, közöttük nem egy olyant,

„akit a háború kezdetén én adtam be kitüntetésre a legszebb hős-
„tettekért, de a IV. hadtest elintézetlenül visszaküldötte nekem
„beadványaimat."

„Egy sovány fiúnak tűzöm föl a nagy ezüst vitézségi érmet,
„ezt is ismerem és megkérdem : „Ugye gyermekem, te vagy az,
„aki a haldokló Achácz őrnagy utolsó intézkedéseit írva keservesen
„sírtál Folwart Koszarkinál 1914. szeptember 9-én ?" „Igenis az
„vagyok. Örömében kezemet megfogva csókolja azt. „És te azt
„mondottad nekem, hogy még utolsó darabka kenyerét is meg-
„osztotta veled !" „Igenis ! ő meg is osztotta mindig. Most még-
„egyszer meg fog operáltatni, összeroncsolt állát kell rendbehozni
„. . . ott utolsó kérése volt, hogy Fenséges úr ne menjen oly messze
„előre !" Örömmel megszorítom a derék legény kezét. És egyik
„csodálatos emlék virul föl bennem a másik után. Olyan emlékek,
„mint az ósdi hősregék, pedig nem rege, hanem valóság mind,
„hiszen hősei ragyogó szemmel állanak előttem és közösen meg-
„találjuk emlékezetünkben az együtt átélt nagy órákat."

„Az ünnepély után a segélyhelyre megyek! Az elkülönítettek!
„Hagymáz gyanú ! Három beteget megszólítok, ismeretlen idősebb
„emberek. A negyedik egy pokrócba göngyölve alszik. Sűrű arany-
„szőke haj, egy erőteljes egészséges ifjú kar, melyen finom aranyos
„szőrszálak világítanak a gyenge fényben, látszik ki a pokróc alól.
„A forró szőke fejét megsimogatom, erre a pokrócot félretolja és
„két nagy hűséges tekintetű szem néz kérdőleg rám, telve meglepe-
„téssel és örömteli fény villanik meg bennük, midőn kebléből nagy
„melegséggel tör föl az érzelem ! „Isten hozta az én Fenséges Ura-
„mat, beteg vagyok, pedig úgy örültem, hogy kint várhatom jó
„Fenséges Uramat !" „Budai ! Vitéz fiam, hát élsz ? Ott Sabacon
„előttem estél el és azt hittem, meghaltál ! Te vagy az ? Mondd
„fiam, hisz bánkódtam, hogy akkor hiába küldtelek a veszélybe !"
„Az vagyok Fenséges Atyám, akkor a parancsot el akartam vinni,
„de golyó ütötte át mellemet és a visszavulásnál vettek föl a szani-
„tétszek. Meggyógyultam, a jó Isten megsegített !" Meghatva
„nyujtok neki kezet, kit ott a sabaci küzdelemben láttam utoljára,
„mikor egy parancsomat vitte és a géppuskatűzben akár csak egy
„fadarab hosszant elvágódott, rángatodzó lábaival a földön néhány-
„szor kissé tovább tolta magát, míg feje egy hantban megakadva
„elfordult, teste reszketve elnyujtózott és elpuhult, s ott látom a
„holtat 80 lépésre tőlem feküdni, mindkét kezében egy kis csomó

„zöld füvet tartva, melyet a halál görcsében tépett ki. Egy ideig „elbeszélgettem vele, azután megint kimentem. A tartalék a „Radetzky induló hangjai mellett díszmenetben bevonul."

„Ekkor telefonjelentés jön, hogy az oroszok azon tábori- „őrshöz, melynél az imént voltam, küldtek és kérik, hogy a zene „közelebb jöjjön hozzájuk, mert ők is szeretnék hallgatni ! Különös „egy kívánság ez a háborúban ! A zászlóaljparancsnokságnál étkez- „tem. Midőn kimentem a kies fekvésű faházacskából, ott álltak „az imént fölékített vitézek és megható szeretettel üdvözöltek „engem ! Be szerettem volna velük ott maradni. Megint az állásba „megyünk és Redlich ezredes mindenáron velem jön mankóin eről- „ködve. Nem akarom megsérteni azzal, hogy visszaparancsolom „ezt a kiválóan derék vitéz parancsnokot. Ekkor utánunk szalad „a zászlóaljparancsnok és kifulladva jelenti, hogy egy nagyobb „— tisztekből és legénységből álló — orosz küldöttség áll drót- „akadályaink előtt a ⌖ 1079-nél levő tábori őrsnél, hol délelőtt „voltam és tárgyalni kívánnak, vagy az ezredparancsnokot vagy „más magasabb törzstisztet kéretnek oda. Elhatározom, hogy „magam beszélek velük és azt üzenem telefonon : közöljék az oro- „szokkal, hogy az ezredparancsnok egy másik törzstiszttel, akik a „tárgyalásra felsőbb helyről föl vannak hatalmazva, azonnal ott „lesznek. A négy tisztnek és nyolc derék bakámnak, akik engem a „drótakadályhoz kísérnek, megparancsolom, hogy „ezredes úrnak" „szólítsanak engem, mert címemet nem szabad ott kimondani, „mert az igen nagy baj okozója lehetne, ha az oroszok tudnák, „hogy kivel beszélnek. Én a lövészárokban mindig legénységi sap- „kával fejemen és szürke nadrágban vörös paszománt nélkül járok, „tehát a tábornokot lehetetlen én bennem meglátni. Horváth szá- „zados vezérkari sapkája helyett egy baka sapkáját veszi fejébe és „nyakára egy kendőt köt, hogy a vezérkari tisztet ne lehessen benne „fölismerni. Így Redlich ezredessel és az imént említett kísérőkkel „megint fölmentem a tábori őrshöz a ⌖ 1079-re. Ott jelentik, hogy „a küldöttségnek soká tartott jövetelünk és eltávoztak. A kalandot „mégis végrehajtottuk. A tolmács kilépett a mellvédre, utána két „tisztem, Horváth százados és én. Redlichet leintettem, hogy man- „kóival ne jöjjön ki és csak az árokból nézze a történendőket — „és a többi tiszt a legénységgel az árokban lövésre készen maradt. „A tolmács átkiált : „Hallják uraim odatul ? Mi itt vagyunk !" . . . „Először négy orosz nézett ki lövészárkukból, két mosolygó jóképű

„legény kijött, utánuk még kettő és eljöttek 20 lépést felénk. Lát-
„hatólag nem viseltek fegyvert és szelíden kérdezték, hogy mit
„kívánunk ? ! Azon feleletemre, hogy mi az ő kívánságukra jöttünk
„ki és kérem, mondják meg tisztjeiknek, hogy kívánságuk szerint
„az ezredparancsnok és még egy másik magasabb rangú törzstiszt
„itt van és a drótakadálynál vár. Ők barátságosan kértek, hogy
„menjek át hozzájuk, náluk jó fogadtatásban lesz részem ! Az ő
„tisztjeik elmentek, mert soká tartott jövetelünk. A tolmács útján
„azt feleltem nekik, hogy bizalommal átmentem volna hozzájuk,
„de szigorú parancs van, hogy ezt többé nem szabad megtenni,
„mert a minap néhány tisztünk átment, akiket nem eresztettek
„vissza. Fejét rázza egyik muszka, hogy biz ez szomorú, mert ő
„nekik is szigorúan tilos hozzánk átjönni. Azt kérdem — míg a
„tiszteket idehívják — hogy mi van a békével ? Az bizony május
„közepéig meg lesz kötve és már nagyon sóvárognak utána. Végre
„int a legénység, hogy az orosz tisztek jönnek. Tévedés ! csak
„legénység jött ! Midőn látták az állásból kikucskukáló oroszok,
„hogy mi nyolcan kint állunk, ők is előbujtak mind többen. Azt
„kérdezték, hogy nem adhatnánk-e nekik szivarkákat. Azt felel-
„tem, hogy igen, de egy emberüknek olyan közel kell jönnie, hogy
„átnyujthassuk neki, mert nekünk nem szabad a dróton túlra
„menni. Csakhogy ő nekik sem szabad. Akkor nem segíthetek raj-
„tuk ! Figyelmeztetem őket, hogy tüzérségük folyton lövi állásai-
„mat és ha nem hagyja abba, úgy a mi vezérünk is majd elrendeli
„kényszerülten, hogy a mi tüzérségünk ezt erélyesen megtorolja.
„Igen — mondja az orosz — majd a francia és angol tiszteket kézi-
„gránátokkal fogják megbüntetni, minap már jól megverték őket !
„De kérik, hogy mi ne lőjjünk, mert ők föltétlenül gondoskodni fog-
„nak majd arról, hogy ilyesmi többé ne forduljon elő ! Már több
„mint egy fél órája, hogy az állásból kibujtunk és várunk és még-
„sem jön az orosz tiszt. A dolog gyanús és kellemetlen kezd lenni,
„mert mindig több orosz gyülekezett a drótakadálynál. Redlich
„ezredesnek ki nem messze tőlem a futóárokban áll, meghagyom,
„hogy a lövészárokban készenlétben legyen a helyőrség és fegy-
„verek lövésre készen tartandók ! azon esetre, ha csel volna az
„egész. Ezen esetben mi hamar az árokba sietnénk s géppuskáink
„fejünk fölött dolgozhatnának ! Végre az orosz árokból kiáltják,
„hogy a tisztek megérkeztek. Ekkor velem szemben jön egy vas-
„tag, szőkebajszú, erős orosz tiszt, mögötte két fiatalabb, de ezek

„hátra maradnak, néhány tiszt pedig a födözékekből néz ki. Az „orosz nem tiszteleg, nem köszönt, mi sem. Ő a nagyon kevéssé „tiszteletteljes legénység között hozzánk nem áll 20 lépésre és azt „kérdi, hogy mit akarunk ? „Önök hívtak bennünket ! És az ezred- „parancsnok meg én itt vagyunk, — feleltettem én — hogy meg- „halljuk, mit kívánnak tőlünk." „Azok más tisztek voltak, akik „már régen elmentek ! Hogy mit akartak ?" Ezen szavaknál vál- „lait magasra emeli, ezzel értésünkre adva, hogy ő nem sejti azt ! „Bizton a békéről akartak tárgyalni ?" „Azt hiszem, hogy igen — „felel a muszka — de mindannak dacára, hogy mi már régen vágya- „kozunk a béke után, mégis csak akkor lesz az megkötve, ha önök „is megbuktatták uralkodóikat, e nélkül nem lesz béke !" Ekkor a „legénység közül ketten kiáltanak, hogy ez nem igaz, ezt csak „Angolország akarja így ! Én körülbelül így feleltem a tolmács „révén : „Ausztria és Magyarország békében és barátságban akar „ezentúl Oroszországgal élni, hogy milyen államformát választ az „orosz, az nekünk teljesen mindegy, mi nem fogunk soha Orosz- „ország belügyeibe avatkozni. De a leghatározottabban megköve- „teljük, hogy Oroszország se avatkozzék bele a mi belügyeinkbe „és azt egy szóval se érintsék többé. Mi szabadok akarunk lenni, „úgy mint Oroszország ! Micsoda szabadság azonban az, ha már „most azt akarják önök meghatározni, hogy minálunk milyen kor- „mányforma legyen ? Micsoda béke lesz az, ha maguk a mi leg- „kényesebb családi ügyeinket akarják elintézni ? Mi uralkodónkat „szeretjük és meg akarjuk tartani. A maguk által kimondottakat „szövetségeseik kényszerítik magukra, mert azt kívánják, hogy a „béke ne köttessék meg. Nagyon okosan számítanak ők, mert ezen „föltétel mellett nem lesz a béke megkötve. Ezt ők nagyon jól tud- „ják és magukat csak bolonddá tartják, úgy maguknál, mint mi- „nálunk is csak a zavarosban akarnak halászni ! és ezt nem kel- „lene, hogy maguk megengedjék, ha hazájukat szeretik !"

„A tiszt nem felelt és a legénység határozottan tetszéssel „vette feleletünket. Egy pár pillanat mulva azt kérdi a tiszt, hogy „mit jelentsen a zene, ének és kiabálás minálunk ? talán itt is for- „radalom van ? Elnevettem magam, mire az orosz legénység is „nevetni kezdett. Megnyugtattam őt azzal, hogy ma még nem „felelhetek, de holnap megígérem, hogy tudatni fogom a zene és „kiabálás okát. Ezzel a tisztek eltávoztak és én még a legénység- „nek tolmácsoltattam, hogy szövetségeseik becsapják őket saját

„érdekeik miatt és úgy látom, hogy az oroszok máris oly gyengék,
„hogy parancsukat alázattal teljesítik. Bajuk lesz, ha ezt tűrik!
„Azután szivarkákat hozattam 1000 darabot és egy palackkal
„Törley-pezsgőt. Miután ők erre egy „urra!"-val feleltek, mind a
„két fél a lövészárokba visszahuzódott."

„Ha tudták volna az oroszok, hogy ki beszél velük, föltét-
„lenül mindent elkövettek volna, hogy élve vagy halva hatalmukba
„kerítsenek engem, hiszen zsiros falat volna a hadseregek arcvona-
„lának parancsnokát elfogni! Holnap, ha megtudják az igazat,
„majd vakarni fogják a fejüket! Egy orosz még a többiek nevében
„újból kérte — mert a Sumarem (△ 1042) felől tüzérségi tűz dübör-
„gése hallatszik, — hogy ne lőjjünk mindig újra tüzérségünkkel
„rájuk. Azt feleltem neki, hogy tudom, hogy most is az orosz tüzér-
„ség lő, ameddig az el nem hallgat, addig mi sem szüntethetjük be
„a tüzelést. Ellenkezőleg, ha ők nem szüntetik be, akkor mi kény-
„telenek leszünk erősebb megtorló eszközökhöz nyúlni."

„Az állásban a 32-ősök nagy lelkesedéssel üdvözöltek engem.
„A zászlóaljparancsnoknak meghagytam, hogy holnap reggel
„közölje az oroszokkal, hogy miért volt zene, ének és éljenzés és
„hogy ki tárgyalt velük! Ő jelentette, hogy midőn a detronizálás-
„ról volt szó, az egyik bakám, aki a tolmács szavát hallotta és
„megértette, haragosan azt mondta: „Büdös kutyák az oroszok!"

„Még végigjártam a 32-sök egész állását és a szomszédos
„97. ezred állásának egy részét. A 32-sök balszárnyán egy diadalív
„volt azon fölirattal: „Isten hozzád". Az állás kitünően van min-
„denütt kiépítve, a 97-eseknél valamivel kevésbé jól, ott több
„kifogást tettem. Közben jégeső, azután zuhogó eső állított be és
„mi a 32. ezredparancsnoksághoz tértünk 15 órai gyaloglás után
„vissza, bőrig ázva és dideregve értünk oda. Meghagytam az ott
„rám várakozó Redlich ezredesnek, hogy közöltesse az oroszokkal,
„hogy én az oroszok mindig tapasztalt lovagiasságára építve men-
„tem ki hozzájuk és nem csalódtam, viszont minden szóért, melyet
„nekik mondottam, jótállok és csak azt ismételhetem, hogy mi
„kezdettől fogva csak védekező háborút viseltünk és semmi mást
„nem kívánunk, mint azt, hogy Oroszországgal békében és *őszinte*
„barátságban élhessünk; mi nem akarunk az ő belügyeikbe avat-
„kozni és tőlük is csak azt kívánjuk."

„Az őserdőben gyönyörűséges helyen fekvő ezredparancs-
„nokságnál ozsonnát kaptunk és elbucsúzva Redlichtől, nagyon

„melegen megdícsértem. A Markowecen lóra ültem, az iménti „szürke kis ménre és lelovagoltam Horváth Dénes századossal „Mohelkire, hol a dandárparancsnok, Spiess ezredes jelentkezett „nálam. Innét Kőrösmezőn át Rahóra megyek automobilon, hol a „hadtestparancsnoknál vacsorázva vonatomba szállok. A jelenté- „seket ott találom. Vonatom zuhogó esőben indul, míg a jelentése- „ket elolvasom."

„Az Orata (☉ 1637) magaslaton élénk ellenséges lövegtűz, „melyet az oroszok előre bejelentettek, hogy egy magasrangú „tábornok, aki állásaikat meglátogatta, elrendelte ezt. A Woro- „nienka—Sumarem (△ 1043) szakaszon nagyon élénk ellenséges „lövegtűz, melyet az én tüzérségem erélyesen megtorolt. Különben „gyenge ellenséges tüzérségi tevékenység és aknavetőtűz, járőr- „csatározások."

Német nyugati harctér.

„Az Arras—Cambrai országúton az angolok megint széles „arcvonalon támadtak hevesen, nagy tömegekben Monchi—Van- „courton át. Vad tusában a legsúlyosabb veszteségekkel össze- „omlott az angol támadás. Ezen arcvonal többi részén is van küz- „delem, de nem olyan heves."

„A német tengeralattjárók eredménye a mesébe való és mégis „azt hiszem, hogy nem elegendő arra, hogy döntő legyen. Anglia „azonban a németek állítása szerint nemsokára a „Kutyafán" „lesz !"

„Spanyolország jegyzéket intézett Németországhoz, mely „elég barátságtalanul hangzik. Tán már a spanyolok is csatlakoz- „nak az ententehez ?"

„Egy mindjobban erősbödő hírt, melyet eddig csak plety- „kának minősítettem, most mégis föl akarok jegyezni és ez az, „hogy a román 1. hadsereg most Gerok seregcsoportom ellen lesz „beállítva és a támadás április 28. és május 3-a között fog meg- „kezdődni. Ferdinánd király már elrendelte volna. Ott igen heves „és nagy epidemiák óriás halálozási számmal, századok állítólag „50 emberre apadtak és még alább."

„Későn éjjel jön a német Karpathenkorps lemondása, hogy „olyan sok friss hó esett, hogy kérik, miszerint jövetelemet elha- „lasszam. Így holnap a Sumaremen (△ 1042) meg fogom látogatni „derék 101-eseimet."

A 7. hadseregnél egy orosz parancsot zsákmányoltak, amely szerint vörös fényjelzésre a tüzérség zárótüzet ad, zöldre a tüzérség tüzét hátra helyezi, a fehér az orosz állás hollétét jelzi. Tehát az oroszok fényjelzései ugyanazok, mint a mieinkek.

A 7. hadsereg fényjelzéseink megváltoztatását javasolja. Ez lehetetlen, mert zöld rakétánk kevés van. A csapatokat azonban figyelmeztetni kell. Op. 1820.

Események az ellenségnél.

A Bukovinában levő kiegészítő csapatoknál és az orosz XXVI. hadtestnél is vannak már diákok.

Czernowitz és Radautz lakossága reméli, hogy a forradalom a háborút meg fogja rövidíteni; azt várták, hogy húsvétkor csapataink hozzájuk bevonulnak.

Az orosz 78. tüzérdandár parancsot kapott, hogy április 16-ára hajló éjjelen erősen tüzeljen, hogy a húsvéti fraternizálásnak véget vessen. Az orosz gyalogság azonban megüzente a tüzérségnek, hogy ha lőni fognak, lemészárolják. Erre a parancsot visszavonták.

Egy zászlóaljparancsnokból, segédtisztjéből és három orosz tisztből álló 659. ezredbeli küldöttség megjelent nálunk és a felől érdeklődött, hogy a fegyverszünet kiterjed-e az egész arcvonalra és hogy a béketárgyalás folyamatban van-e? Magukviselete nem volt nagyon barátságos és benyomásunk az volt, hogy a tiszteknek a legénység nyomására kellett velünk érintkezésbe lépni. Április 18-ára az orosz 43. ezred-komitének egy küldöttsége jelentkezett. Azt kérdezte, hogy miként vélekedünk az orosz forradalomról, meg akarnánk-e akadályozni az oroszokat, ha szabadságukat kikényszerítik? Újságokat kért, amelyekből kivehetik, hogy a központi hatalmaknak melyek a hadicéljai és hogy van-e kilátás a békére? Kijelentette, hogy az oroszok béke után vágyakoznak; a háború folytatása fölött nem a tisztek fognak dönteni, hanem az orosz katonák. Megígérték nekik, hogy mindenki, aki a háborúból hazatér, egy darab földet fog kapni. Azt a véleményét is kifejezte a küldöttség, hogy addig tartós béke lehetetlen, míg monarchikus állam van. Parancsot kaptak, hogy amíg mi nem támadjuk meg őket, addig ne lőjenek. Tüzérségük csakis határozott parancsra, de nagyon magas robbanó pontokkal lő.

Április 21-én is megjelent egy orosz küldöttség, amely altisztekből és legénységből állt. Azért jöttek, hogy ujságot kérjenek. Elmondották, hogy minden orosz ezred Szentpétervárra magasabb rangú tisztekből álló küldöttséget menesztett, hogy megsürgessék a békekötést, mert a jelenlegi állapot tarthatatlan. Kijelentették, hogy támadásra nem gondolnak; hasonló magatartást várnak el tőlünk is. Arra kértek, hogy ha őket felváltanák, utódaik részére is küldjünk ujságokat.

Egy orosz 42. ezredbeli fogoly azt mondotta, hogy az orosz gyalogság *hadi fáradt*, tüzérségükkel szemben elkeseredett és az ezred deputánsai ellene vannak a békének.

Visóvölgy, április 26.

„Esőben és sűrű havazásban automobilon Kőrösmezőn át a „Tatárhágóra megyek és Horváth Dénes századossal gyalog föl- „megyek a ⊹ 1008-ra. Útközben fejjel előre belebukom a hóba és „sárba. Mondhatom, gyönyörűen nézek ki utána. Az ellenséges „tüzérség állandóan zavarótűzzel pásztázza az összekötőútakat. „A tüzérségi megfigyelőből megnézem a Wyzna prelukan (⊹ 1129) „levő „Kakasfej", úgynevezett „Kikiriki" előretolt főőrsállást, „melyet a nehéz orosz tüzérség veret. 101-eseim állásába kimegyek, „hol bakáim lelkesen üdvözölnek. A Sumaremen (△ 1042) a zászló- „aljparancsnokságnál egy fiatal 101-es klarinéten szomorú és víg „dalokat előjátszik, míg az ellenséges gránátok és srapnellek fölöt- „tünk süvöltenek s nem messze robbannak. A jó baka mintha „semmi veszélyt sem sejtene, tovább játsza nótáit és mintha rake- „ták jönnének, úgy sisteregnek el fejünk fölött az orosz lövedékek. „A zászlóaljparancsnokkal röviden mindent megbeszélek s azután „elbucsúzva tőle az ezredparancsnoksághoz megyek le és mint „szeretetteljes bucsúüdvözletet egy utolsó gránátot küldtek a „muszkák és egy srapnellt, mely elég alacsonyan fejünk fölött „robban és százhangú nyávogásban hal meg, mindenfelé széjjel- „hányva apró acélgolyócskáit."

„Az ezredparancsnokságnál találom a rohamtanfolyamba „menő legénységet. Viharedzett emberek, kiknek mindegyike „1000 emberéletkorra való tapasztalatokkal bír. Látva őket, mély- „séges meghatottság vesz erőt rajtam. Egy szeretetteljes meleg „szót szólok hozzájuk s látom megacélosodott szemükben szelíd „föllobbanását a meleg emberi érzéseknek, a ragaszkodásnak. Hej, „mennyi vihart, iszonyatos véres vihart láttak már e derék szemek."

„Mergl ezredes jelenti, hogy minden a legszebb rendben van „és különös kívánság nincsen."

„Sajnos, az összes útak járhatatlanok és mind járhatatlanab- „bak lesznek, mert nincsen meg nekünk az erre szükséges munka- „erőnk."

„Arcvonalamon a rendes gyenge harctevékenység."

„Anglia megtiltotta, hogy ujságai Oroszországba küldessenek. „Valami takargatni valójuk van ! ?"

„Vonattal Husztra megyek."

Ma az 1. és 7. hadseregnek az alábbi parancsot adtam ki :

„A nyugati hadszintér eseményei igazolták a légi uralomnak nagy jelentőségét. Nagyon fontos, hogy az ellenség által megtámadott szakaszban a repülőcsapatot megerősítsük.

Nálunk a hadseregarcvonalnak kényszerhelyzetében meg kell elégednie azzal, ami van.

A hadseregek jelentsék, hogyan óhajtják gyülekeztetni repülőink zömét a valószínű ellenséges támadás szakaszában. Csekély erőt kell alkalmazni ott, hol az ellenség támadása kizártnak látszik. Már most lehetőleg valamennyi repülőt tájékoztatni kell ama terepen és állásokban, amelyek ellen az ellenség támadása valószínűnek látszik." Op. 1860.

Események az ellenségnél.

Az 1. hadsereg arcvonala előtt az oroszok újabban nem próbáltak tárgyalni. Híreket, ujságokat stb., melyeket köszönettel fogadnak, továbbra is küldünk át.

A 7. hadsereg arcvonala előtt. Az orosz XI. hadtest április 16-i parancsa : A hadtestparancsnok parancsára közhírré teszem a délnyugati arcvonal törzsénél összegyűlt deputánsok elnökének táviratát :

„A délnyugati arcvonal törzsénél az alárendelt alakulatok és a Kaminiec Podolski helyőrség összegyűlt deputánsai kijelentik, hogy az ideiglenes kormány rendelkezésére állanak, hogy az új államforma megerősödjék. Oroszország azonban az ellenség fölött kivívandó végső győzelem nélkül nem válhatik szabaddá, mert ez az ellenség honában mindig az önkényt, igazságtalanságot és rabszolgaságot támogatta. Ezért arra kérünk benneteket, a szabad Oroszországért kezességet vállalt tiszteket és legénységet, hogy legyetek áthatva azon gondolattól, hogy a háborút a végső győzelemig folytatni kell.

Kérjük, óvjátok meg a hadsereget a széthullástól, tartsatok rendet és fegyelmet. Ne felejtsétek el, hogy ha Németország győzne, akkor ismét a régi kormány kerül vissza a hatalomra és a szabad Oroszország megint Németország rabigájába jut.

A nagy Oroszország szabadságáért küzdve, készüljetek az alkotmányozó gyűlés választására, mely hivatva lesz a belső politikának sok függőben levő kérdését megoldani. Brussilow tábornok, a nagy hadvezér és szabadságharcos parancsára a megszervezett katona-deputánsoknak tegyetek javaslatokat, hogy fontos kérdések és kívánságok megoldása céljából velünk szoros érintkezésbe jussatok. Üléseinkre küldjetek képviselőket.

Butuzow 540-O. I. Parchomow, a deputánsgyűlés elnöke."

Huszt, április 27.

„Ma megszemléltem legalább részben a 7. hadsereg menet-
„alakulatait. Kiképzésük megfelelő, nagy gonddal van vezetve.
„Tábori mise volt a királynőnkért, melyen 10.000 vitézemmel
„együtt vettem részt. Arcvonalamon a reggeli jelentések szerint
„semmi ujság."

„Az itteni kórházban egy fiatal 46-ost találtam betegen, aki
„engem a Doberdon néha kísért. Neve Szabó B. József. Öröme
„megható volt, könnyes szemekkel folyton azt ismételte : „Csak-
„hogy újra láthatom Fenséges Uramat ! Attól meggyógyulok !"

Az esti jelentések szerint az arcvonal különböző helyein csekély mindkétoldali lövegtűz. A német 200. gyaloghadosztálynál élénkebb, mint rendesen.

A hadseregfőparancsnokság Op. 40.419. szám alatt táviratozza :

„A német legfelsőbb hadvezetőség Ober-Ostnak és Mackensen-hadseregcsoportnak az orosz propagandára vonatkozólag következő irányítást adta :

A német propaganda az orosz hadseregben eddig jó eredményre vezetett. De kiegészítésre szorul annak irányelve. Fokozott mértékben hangsúlyozandó :

1. Mi kijelentettük, hogy nem fogunk az orosz belügyekbe beleavatkozni. Ti azonban ne higyjétek, hogy mi belügyeinkbe való beavatkozástokat eltűrjük.

2. A földbirtok fölosztása az orosz parasztok között folyamatban van.

Kiegészítő irányelvek.

1. Mi megmutattuk nektek jó szándékunkat. De a tárgyalás egyes ezredek és hadosztályok kiküldöttjeivel nem vezethet eredményre ; arról kell tehát gondoskodnotok, hogy teljhatalmú hadseregkiküldöttek lezárható tárgyalások céljából átjöjjenek hozzánk.

2. Kell, hogy a béke gondolata egyenletesen egész hadseregtesteket, különösen az újonnan beállított hadosztályaitokat áthassa.

3. A mi tűztevékenységünk a tiétek után igazodik ; ahol ti lőttök, ott mi is visszalövünk.

4. Minden vállalkozásotokat a német front a ti arcvonalatok minden részén közhírré fogja tétetni, hogy ti azoknak megismétlését megakadályozhassátok és megtorlásunknak hamis beállításait helyre tudjátok igazítani.

5. Mi csak oroszokkal akarunk tárgyalni. Gondoskodjatok az idegen tisztek és ügynökök eltávolításáról arcvonalatok mögött, mert ezek kettőnk közé tolakodnak.

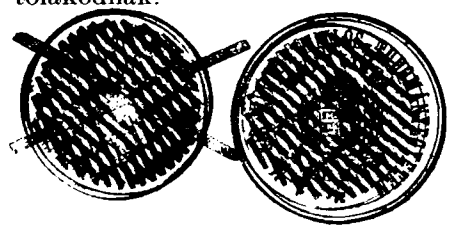

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

Végrehajtási utasítás.

1. A hírszerző tiszteknek nem szabad csüggedniök a propaganda folytatásában, még ha kézzelfogható eredmények nem is mutatkoznak mindjárt. A mai viszonyok között kell, hogy az orosz hadsereg bomlásának fejlődését bevárjuk és elősegítsük.

2. Ha az oroszok az ő oldalukon való tárgyalásokat ajánlanak, akkor ezeket kezesség ellenében vállalni kell és különösen alkalmas tiszteket kell odaküldeni a szükséges instrukciókkal.

3. Hogy a propagandát az egész vonalon egységessé tegyük, a József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságot és a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokságot fölkérjük, hogy propagandisztikus tevékenységükben maradjanak az Ober-Osttal állandóan összeköttetésben, amely a maga részéről kapcsolatban marad a legfelsőbb német hadvezetőséggel és a külügyi hivatallal.

Ezen irányelvek szerint folytatandó a propaganda a hadseregarcvonal körletében is az ellenségnél; e mellett a német legfelsőbb hadvezetőség ajánlatára még elrendelem, hogy az Oberbefehlshaber-Ost éppen úgy, mint az A. O. K. a mi toborzótevékenységünk eredményéről értesítendő. A. O. K. Baden." (1845. Op.)

Minthogy a 3. szám alatti utasítás ellentétben áll a májusra visszaadott hadműveleti szabadsággal, erre vonatkozó utasítást kérek a hadseregfőparancsnokságtól.

Hírek az ellenségről.

Hadifoglyok, szökevények vallomása és kémek jelentése alapján az alábbi hírek megerősödtek.

Gura Vainál és Campuriletől északkeletre a román 6. hadosztályt állapították meg.

Az üveggyárnál a 3. turkesztáni orosz lövészhadosztály áll; Orata (⊹ 1367) magaslaton az orosz 11. hadosztályt a 12. váltotta fel; mind a négy ezred az arcvonalban van.

Kirlibabától északkeletre táboriőrsünkhöz átkiabáltak, hogy április 21-e óta új orosz csapatok vannak az állásban, amelyek gyalogmenetben jöttek Czernowitzból. Orosz foglyok azt vallják, hogy az orosz XVIII. hadtestet a XLIV. közeljövőben fel fogja váltani.

A román 3. hadosztály Marastinál áll.

Az orosz XXXVI. hadtestnél a 191. hadosztályt megszervezték.

Egy orosz 270. ezredbeli fogoly[1] azt vallja, hogy a Tölgyesszorostól délre, a Bistricioara-i úton, a 763. ezred[2] áll.

Az orosz 122. hadosztály a Magyaros (△ 1340) magaslaton,

[1] Az orosz 68. hadosztályba tartozik.
[2] Az orosz 191. hadosztályhoz tartozik.

az orosz 49. hadosztály a Piricske-hegyen (△ 1324) áll. Az orosz 43. és 73. hadosztálynál változás nincsen.

A Ruskoje Slovo április 7-i számában az olvasható, hogy a rendőrség elszállítása a frontra megkezdődött.

A román 12. hadosztályt Racoasától délre az arcvonalba betolták. A román 7. hadosztály a Casinu-völgyben áll.

Hírek szerint a román 1. hadsereg akcióba fog lépni ; parancsnoka Avarescu tábornok. A támadást április 28-án, illetve május 3-ára tervezik.

Ferdinand román király Varnitán április 12-én nagy csapatszemlét tartott.

A Csobános-völgyben az orosz állásban román tisztek mutatkoztak ; hírlik, hogy a románok az oroszokat április 29-én fel fogják váltani ; ez aligha lehetséges, mert a románok között járványok dühöngenek : egyes századok állománya már csak 70—80 fő.

Az orosz 122. hadosztályból számosan hazaszökdöstek.

Az orosz VII. szibériai hadtest Kolomeába érkezett.

Az orosz 189. hadosztály Új-Itzkánynál, a 41. a Taupiszyrka (△ 1503), a 2. a Muntele Nemira (△ 1653)—△ 1627, 26. hadosztály a Muntele Vamanul (△ 1409) magaslaton áll.

Megismétlődik a hír, hogy az orosz XVIII. hadtestet fel fogják váltani. Az orosz 37. és 64. hadosztály felváltására két friss hadosztály érkezett.

Az 1. és 7. hadseregnek parancsot adtam, hogy a várható kedvező időjárásra a légi felderítést újból kezdje meg. Betekintés szükséges a román front mögé és a 7. hadsereg jobbszárnya és közepe elé, hogy megállapíttassék, hogy az oroszok a XLIV. hadtestet és az V. kaukázusi hadtestet arcvonalukba tényleg betolták-e ? Op. 1862.

Huszt, április 28.

„Havazás, jégeső, zápor és vihar egész nap. Vastag sárréteg-
„gel borítva jöttem vissza egésznapi szemlémről."

„Arz egy magánlevélben lehangoltan értesít arról, hogy
„Ő Fölsége elrendelte, hogy a 17. hadosztályt mindennek dacára a
„Doberdon kell hagyni. Így a leghősiesebb, legjobb nemzedék az
„Alföld magyarjainak kipusztítása szentesíttetett, ez végtelenül
„elkeserít . . . Egész nap gyötrődtem a levél, engem kétségbeejtő,
„tükörképe fölött ! És minél tovább kínlódtam vele, annál sötét-
„tebb lett lelkemben a jövőbe vetett hit, eddig még oly ragyogó
„sugara !"

„A kórházban és a menetalakulatoknál voltam, nincsen sok
„följegyezni való. Egy derék 1-es honvéddel találkoztam, kit még

„Doberdóról ismerek és azután a tegnap látott 46-ost, Szabó B. „Józsefet látogatom meg, aki a Heim-században szolgált és a töl- „csérharcokat San Martinonál végigküzdötte és most egy honvéd- „ezrednél van beosztva. Az oly vitéz gyereknek nincsen kitünte- „tése. Ismerve, amit ő a tölcsérben végigcsinált, azonnal egy kis „ezüst vitézségi érmet hozok neki, hiszen oly csodás hősiességgel „rohamozott és védte azután ezt a rettenetes poklot. Elbeszélgetek „vele a dicsőségteljes, de borzasztó Doberdói küzdelmekről és az „együtt megtett útainkról. Midőn távoztam, könnyek jöttek sze- „mébe : „Csakhogy még egyszer láthatom az én Fenséges Apá- „mat !“ Kísérő tisztem nagyon meghatottnak látszott vitézem „ragaszkodása által.“

„Kirlibaba völgyében az oroszok támadni próbáltak, de tűz- „zel csirájában elfojtatott a támadás. Különben semmi különösebb „esemény. Az orosz 12. hadosztály megint nagyon ellenségesen „viselkedik. Fönt hóvihar, lent eső ; Woronienka (△ 1238), Werch „debry és Kukul (△ 1540) élénk lövegtűz alatt áll.“

„Boroević hadseregétől nagyon riasztó híreket kaptam, „melyek „válságos helyzet“-ről beszélnek, az ellenséges gázlövés „miatt. Remélem, hogy nem történt semmi nagyobb baj. Megint a „hős 17. hadosztály viselte biztosan a legnagyobb veszteségeket, „hiszen mindig a magyar vérzik a legtöbbet.

„Egy helyen, ahol ma az orosz tüzérség erősen lőtt, a mi „részünkről rövid pergőtűz adatott le az orosz gyalogsági állásra, „mire az orosz tüzérség elhallgatott, nagy kiabálás keletkezett „náluk és kézigránátdurrogás meg puska- és gépfegyverropogás. „Egész csata volt a muszkáknál, melyben az én csapataim egy „embere sem vett részt.“

„Úgy vélem, hogy legközelebb Ő Fölségéhez kell majd föl- „utaznom, mert ő azt kívánja, hogy elmondjam az egész helyzetről „nézetemet. Kötelességem neki nyíltan elmondani azt, amit látok, „őt figyelmeztetni, hogy a magyar nemzetnek meg kell adni jogait ; „a merev álláspont helytelen. A magyar nemzet oly óriási önfel- „áldozással és hazafisággal viseli a háborút, hogy jogos kívánsá- „gainak teljesítését nemcsak megérdemli, hanem meg is kell kapnia. „Ma áldás lesz az és egy év mulva tán kierőszakolva katasztrófa. „Tudom, Tisza is látja ezt ! . . .“

Seeckt tábornok a német hadsereg vezérkari főnökének jelenti a helyzetet :

„Nincsenek jelek arra, hogy az ellenség nagyobbszabású támadásra készülne. Az orosz vezetés arra törekszik, hogy a húsvéti tárgyalások következtében meglazult fegyelmet helyreállítsa ; ezért arra kell számítani, hogy a Gerok- és Litzmann-seregcsoportnál helyi támadások lesznek.

Mestecanesci-szakaszban a jelek arra mutatnak, hogy az oroszok itt támadást várnak részünkről."

A hadseregfőparancsnokságnak távirat megy :

„A hadseregfőparancsnokság Op. 40.208. számú rendelete szerint a hadseregarcvonalparancsnokság május 1-e után az állás megjavítása érdekében támadó vállalatokat hajthat végre. A legutóbb kiadott parancs, — amelyben a propagandában követendő magatartás irányelveit közölték, — itt kételyt támasztott, hogy jelenleg ily kisebb támadó vállalatok az ottani nézet szerint a helyzetnek megfelelnek-e ?

Ha ily vállalatok hosszabb ideig nem lennének kívánatosak, akkor a már tett intézkedéseket vissza kell vonni és a folyamatban levő előkészítéseket be kell szüntetni, valamint a tartalékokat más helyre kell állítani. Kérek döntést."

Parancs érkezik a német legfelsőbb hadvezetőségtől :

Azon esetben ha német csapattestek a nyugati hadszíntérre szállíttatnak, következő határozványok lépnek életbe :

Kívánatos, hogy a gyalogság a géppuskás alakulatokkal együtt, lehetőleg korán és gyorsan érkezzék be azon arcvonalon, hol a főküzdelem folyik ; a sorrend a következő :

1. A hadosztályparancsnok a tüzérség parancsnokával, egy vezérkari tiszttel és a szükséges segédszemélyzettel,[1]
2. a gyalogság géppuskás alakulataival,
3. tüzérség,
4. vonatok.

Azon esetben, ha két hadosztály egyidőben ugyanazon úton jön, akkor mindkét hadosztály gyalogságának megszakítás nélküli megérkezése kívánatos ; utána jöjjön azután a tüzérség.

Megkapja valamennyi német magasabb parancsnokság. Op. 1887.

Ezzel a rendelettel egyidejűleg az 1. és 7. hadsereg kötelékében álló német csapatok részére egy rendeletet adott ki a német legfelsőbb hadvezetőség, amelyben a szállítás alatt szem előtt tartandó határozványokat ismertette. Op. 1874.

Lásd a *31. számú mellékletet.*

[1] A német előrelátás a parancsnokot, mint legfontosabbat küldi előre. Nálunk másként volt. Tersztyánszky engem mint hadosztályparancsnokot kényszerített, hogy a csapatok utolsó szállítmányával utazzak az új, előttem teljesen ismeretlen harctérre. Lásd I. kötet 203. és 209. oldalt.

Események az ellenségnél.

1. *Az 1. hadsereg arcvonala előtt* egy orosz 16. lövészezredbeli[1] szökevény tiszt azt vallja, hogy az orosz tisztek majdnem egészen elveszítették befolyásukat a legénységre.

A század-, zászlóalj- és a további komiték kezében nagy hatalom van, minden kérdés fölött azok döntenek, ezért az orosz tisztikar nagyon elkeseredett. Ez kettészakadt; egyik része monarchikus, a másik demokratikus érzelmű. A legénység kivétel nélkül köztársaságpárti azon kívánsággal, hogy mindenáron azonnal békét kell kötni.

Az orosz ujságok azt hazudják, hogy a forradalom egész Oroszországban már befejeződött. Tisztek állítása szerint Dél-Oroszországban, — mely a cár pártján áll. — nagy zavargások, különösen zsidó pogromok vannak.

Szentpétervároń is zavargás van; ezért 4 nap óta oda szabadságolni senkit sem szabad.

Egy orosz 5. ezredbeli[2] fogoly szerint az orosz legénységtől legutóbbi időben minden levelet, ujságot, naplót és jegyzetet elszedtek.

Az orosz arcvonal mögött a lakosságnál tífuszjárvány dühöng.

Az orosz ellenpropaganda megindult; ma nyomtatott röpiratokat és gyalázatos tartalmú leveleket juttattak el hozzánk (felszólítás, hogy a monarchikus államformát meg kell buktatni, a „németeket nyugaton megverték, most keleten majd a magyarok kerülnek sorra").

2. *A 7. hadsereg arcvonala előtt:* A Ludowától (△ 1466) északnyugatra fekvő Jawornik falucskában kezünkbe került orosz csapatjelentésben olvasható: A legénység ma azon hírt hozta, hogy május 18-án béke lesz.

A következő orosz telefonbeszélgetést hallgattuk ki: „Mi az ujság?" — „Azt beszélik, hogy mi valamennyien innen 18-án elmegyünk. Nem marad senki sem a lövészárokban, a századparancsnok is azt mondja." — „Úgy?" — „Ha nem lesz igaz, galléron fogjuk a századparancsnokot, azt hiszem, elég ideig voltunk háborúban!"

Néhány helyen, hová az oroszok részére ujságokat és röpiratokat raktunk le, nem vették át azokat. Járőreink április 22-én Bratkowskától keletre orosz ujságokat és röpiratokat szétszaggatva találtak. Járőreink tüzet kaptak. Úgy látszik, szigorúbb lett az oroszok biztosító szolgálata.

Egy orosz 666. ezredbeli[3] szökevény azt vallja, hogy a kihágásokért járó büntetést századon belül szavazattal szabják

[1] Az orosz 4. lövészhadosztály kötelékébe tartozik.
[2] Az orosz 2. hadosztály kötelékébe tartozik.
[3] Az orosz 167. hadosztály kötelékébe tartozik.

ki ; a mult héten százada négy tüzért agyonvert azért, mert az orosz üteg lőni kezdvén, a mi tüzérségünk a gyalogság állását lőtte.

Az állásokba is ellátogatott szentpétervári kiküldöttek megígérték, hogy a békét ki fogják erőszakolni ; ezért bízik a legénység az új kormányban.

Az orosz gyalogságnak nincs összeköttetése az orosz tüzérséggel, amelynek tisztjei angolok és franciák, akik csak a magasabb parancsnokságoktól jött parancsnak engedelmeskednek.

Az orosz tiszt és a legénység fél a saját tüzérségétől.

Egy orosz altiszt szóról-szóra a következőket mondotta : „Ha csak egyszer is kézrekeríthetnénk a tüzérségi megfigyelőket !"

Április 22-re hajló éjjel végrehajtott orosz támadással meg akarták mutatni, hogy a mi agitációnk az orosz csapatokra hatással nincsenek. Azon oroszok, kik a mi iratainkkal az új orosz kormány ellen fellépnek, állítólag rögtönítélő bíróság elé kerülnek.

A Mestecanesci (△ 1292) magaslattól délre április 25-én egy orosz tiszt arra kért bennünket, hogy ne juttassunk hozzájuk többé röpiratokat vagy ujságokat, mivel a csapatok úgyis megkapnak minden orosz és német szövegű ujságot, melyekből 2—3 nappal előbb értesülnek mindenről, mivel teljes sajtószabadság van náluk. Végül az orosz tiszt megjegyezte, hogy a különbékét nem az ezrede fogja a szembenálló osztrák ezreddel megkötni, hanem e fölött a kormányoknak kell dönteniök.

Marosvásárhely, április 29.

„Megint angol támadások Arrasnál, mind összeomlottak, az „áttörés harmadszor is teljesen meghiusult."

„Az én arcvonalamon némi kis lövegtűztől és portyázásoktól „eltekintve teljes nyugalom."

A hadseregfőparancsnokság az én 28-i Op. 1886. számú kérdésemre így válaszol :

„Op. 40.479. szám. Tekintettel a politikai helyzetre az esetleg tervbe vett vállalkozásoktól az ellenség ellen egyelőre május 15-ig el kell tekinteni. A viszonylagos nyugalomnak idejét, ameddig az tart, ki kell használni a csapatoknak a különleges harceszközök használatában való kiképzésére, támadási gyakorlatokra az arcvonal mögött, fegyelmezésre és pihentetésre. Az ellenséggel való barátságos érintkezést föltétlenül meg kell akadályozni. Az erre vonatkozó parancsok továbbra is érvényben maradnak.

A frontpropagandánál az oroszoknak ajánlandó, hogy vezetőiktől 3—4 heti fegyverszünetet követeljenek, hogy a választásokon részt vehessenek. (1907. Op.)"

Az 1. hadseregnek.

„A hadseregfőparancsnokság rendelkezése szerint, tekintettel a politikai helyzetre, el kell további rendeletileg tekintenünk

minden támadó vállalkozásunktól és a viszonylagos nyugalomnak idejét ki kell használnunk a különleges harceszközök használatában való legintenzívebb kiképzésre, támadó gyakorlatokra az arcvonal mögött, a csapatok fegyelmezésére és a retablirozásra. Az ellenséggel való barátságos érintkezést tökéletesen és föltétlenül meg kell akadályozni. Erre vonatkozólag az eddigi kiadott parancsok továbbra is érvényben maradnak. (1890. Op.)"

A 7. hadseregnek.

„A hadseregfőparancsnokság parancsára a legközelebbi időben is el kell tekinteni a támadó vállalkozásoktól. Az orosz erőknek csoportosítása és az orosz csapatoknak hangulata erős ellenséges támadásokat valószínűtlenné teszik. Csak a Mestecanesci szakaszon állapították meg az ellenségnek nagyobb sűrűségét. Itt és azon arcvonal részeken, melyekben a hóolvadás egyelőre nagyméretű álláserődítési javításokat tesz szükségessé, az eddigi erős megszállásnak jogosultságát ezidőszerint még nem lehet elvitatni. Minden többi arcvonalrészen azonban ennek fönntartása mulasztást jelentene az olyan sürgősen szükséges kiképzés elősegítésében és a csapatok megszilárdításában. Ennélfogva kérem a nem fenyegetett és jól kiépített állásokban lehetőleg csak csekély számú helyőrséget hagyni és minden valahogy csak nélkülözhető erőket tessék tartalékok létesítésére és a kiképzés folytatására kivonni. Az intézkedések bejelentendők. 1890. Op."

Az 1. és 7. hadseregnek.

„A harctevékenység annyiban fönntartandó, amennyiben a megbízható elhárító védelem azt megköveteli. Az ellenséges tüzet mindig viszonozni kell. (1849. Op.)"

Seeckt tábornok velem egyetértőleg az alábbi sürgönyt küldte ma Ludendorff tábornoknak, a német vezérkar főnökének.

„Nagyméltóságod előtt nem maradhattak rejtve azon nehézségek, melyeket a pillanatnyi katonai politikai helyzet a keleti arcvonalon a csapatok részére teremt. Az oroszok befolyására kiadott irányelvek és az ennek megfelelő saját cselekvő tevékenységről való lemondás mellett, annak elkerülhetetlen szüksége áll fönn, hogy saját csapatainkat harcias szellemben és hangulatban tartsuk és helyi jelentőségű visszacsapások ellen biztosítsuk magunkat, melyek az ellenségnek különböző magatartása mellett esetleg lehetségesek, csapataink feszültségének alábbhagyása esetén pedig veszélyesekké válhatnak.

Ennélfogva kérem azt megfontolni, hogy nem lehetne-e világos helyzetet teremteni?

Nagyméltóságod I/a. 3006. Geh. Op. szám alatt arra utal, hogy az orosz katonáknak az tanácsolandó, hogy elöljáróiktól kicsikarják a fegyverszünet megkötését. Én ezen kísérletnek eredményét kétesnek vélem, mert tartok az ellenségnek bizalmatlanságától ilyen indítványokkal szemben; ennélfogva megfontolásra ajánlom, hogy nem ígérne-e mélyebbre ható eredményt,

hogy ha az egész orosz arcvonalon ugyanazon a meghatározott napon egyöntetű azonos szövegű fegyverszüneti ajánlat tétetnék. Ezen indítványnak nézetem szerint nem volna szabad a német legfölsőbb hadvezetőségtől kiindulnia, hanem csak olyan jelleggel szabadna bírnia, mintha ez az egyes arcvonalak között létrejött megállapodás volna. Előreláthatólag az ellenségnek egy része azonnal magáévá fogja tenni az indítványt, más részeknél el fog egy ideig tartani, míg az arcvonalbeli gyalogságnak hajlandósága a fegyverszünethez a tüzérséggel és magasabb parancsnokságokkal szemben érvényt fog magának szerezni. Én azonban azt hiszem, hogy egy ilyen lépés a mi részünkről ezidőszerint az ellenséges hadsereg tömegeire mély benyomást gyakorolna. Seeckt s. k."

A legutóbbi napokban olyan jelek mutatkoztak, hogy az ellenség a Gerok-seregcsoport ellen támadásra készülődik.

Ezért az 1. hadsereg tartalékainál az alábbi változtatások történtek.

A 373. ezred törzse és az ezred harmadik zászlóalja Zaboláról a Hegységen át a Ruiz-csoport mögé előrevonatott; oda fog a 373./I. zászlóalj is menni.

Az 5. lövészezred[1] a XXI. hadtesttől Zabolára eltolatott.

Ezek a csapatok az 1. hadseregparancsnokság rendelkezésére állanak és a Gerok-seregcsoportnál további kiképzés alá vonandók. Op. 1901.

A 74. hadosztály parancsnokságát Grallert tábornok vette át.

A 7. hadseregparancsnokság aggodalmát fejezte ki a Dosina-völgyben a jelenlegi erőcsoportosítás miatt és javasolta, hogy a XI. hadtest körletéből kivont 157./I. zászlóalj mint tartalék a Dosina-völgyben állíttassék fel; a 16. vadászzászlóalj[2] pedig, amely ezidőszerint Nagybocskónál áll, tolassék el Kőrösmezőre. A XXV. tartalékhadtest körletében a 29./IV. zászlóalj hadseregtartalék.

A hadsereg kéri a hadseregarcvonalparancsnokságot, hogy tekintsen el az Op. 1646. számú parancsától, amely szerint a 97. ezred egyrésze a 16. gyalogdandárhoz lenne beosztandó, hogy az ezred együtt maradhasson.

A 7. hadseregparancsnokságnak azt válaszolom, hogy a hadseregnek még nincs annyi tartaléka, hogy tartalékzászlóaljait bizonyos pontokra állítsa fel. Minden körülmények között biztosítani kell a tartalékok mozgási szabadságát.

Nem látom be, hogy a 157./I., illetve a 16. vadászzászlóaljnak a Dosina-völgyben, illetve Kőrösmezőnél való felállítása által a Dosina-völgyi állásunk biztosítása előnyösebbé válna ezáltal; kérem Op. 1646. számú parancsom foganatosítását elrendelni.

[1] Azelőtt a 30. hadosztályban mint az 5. Landwehr ezred volt beosztva.
[2] A 16. gyalogdandár kötelékébe tartozik.

Az ellen nincsen kifogásom, hogy a 97. ezrednek a 16. gyalogdandárnál levő részei fokozatosan a 97. ezred jelenlegi szakaszában összpontosíttassanak. Op. 1901.

Április 30.

„Úgyszólván semmi ujság! Az oroszokkal kisebb tárgyalások „folynak. Mire vezessen ez, hadnagyokkal és káplárokkal aligha „fog a béke megköttetni. Az oroszok pedig erkölcsi mérget, mételyt „hintenek a mi csapatainkba. Ezen állapotot nagyon aggasztónak „és veszélyesnek találom. Magam láttam a minap, hogy az oroszok „főkép azért tárgyalnak, hogy tróndöntő elveiket átültessék a mi „csapatainkba."

„Temérdek lovunk takarmányhiány folytán éhenpusztul."

„Itt gyönyörű napos idő van, de a levegő még nagyon hűvös. „A hegyekből állandó hóviharokat jelentenek."

„Úgy látom, hogy a románok tényleg nagy támadásra készül- „nek és a hírek szerint a támadás franciák és angolok vezetése alatt „lesz. A falvakat, melyek az állásokhoz közelebb esnek, teljesen „kiürítik. Az üdülésen volt román 1. hadsereg megint az arcvo- „nalba került, az új tüzérség belövi magát."

„Az oroszoknak 3 nap óta támadniok kellene az Ojtozban, „de a legénység tiltakozik és kijelentette, hogy a tisztek támad- „hatnak, azt ők nem gátolják, ha mulattatja őket magukat agyon- „lövetni, ők azonban semmiesetre sem fognak ezen mulatságban „résztvenni."

„Ma legfölsőbb parancsra közöljük az oroszokkal, hogy „Oroszországtól sem hadisarcot, sem területet nem követelünk és „készek vagyunk Oroszországot pénzzel támogatni és mindenben „barátságát akarjuk keresni, mert mi csak védelmi háborút vise- „lünk, mert az előbbi orosz kormány bennünket föl akart osztani, „széjjel akart darabolni!"

Alábbi táviratot küldöm a 7. hadseregparancsnokságnak:

„Az 51. honvédhadosztálynál a húsvéti napokban állítólag messzemenő testvérieskedési ünnepeket ültek meg az oroszokkal. Pezsgőzés, zene, tánc, a katonai sapkák kicserélése, stb. Hírek szerint ezeket az ünnepélyeket még fényképfölvételekben is megörökítették.

A hadseregparancsnokság behatóan vizsgálja ki és állapítsa meg először, vajjon a kiadott parancsokkal szemben engedetlenség esete forog-e fenn és ennek megfelelőleg lépjen közbe és jelentse az eredményt. (1905. Op.)"

Április havában az én osztrák és magyar csapataim elfogtak 1 tisztet és 339 legényt ; német csapataim 1 tisztet és 121 legényt és egy gépfegyvert zsákmányoltak.

Május 1.

„Ragyogó nyári nap, minden virít, az orgona is és oly sötét „kék az ég, telve illattal az enyhe levegő. Szeretnék messze-messze „kirepülni a boldog természetbe, hogy csak eget, erdőt és virágot „lássak, hogy csak madárdalt halljak ! Messze-messze ki, ahol „feledni lehet, hol a harangszó is csak haldokolva sír és adja ki „utolsó lehelletét a méla zöld erdő távoli völgyében. Oda, hol a „rengeteg csendes rejtekében a három esztendős kínokat feledni, „annak sebeit kigyógyítani lehet, hol az ezervirágos havas bal- „zsamot lehel a sajgó szívbe. A nevető nyár újból itt van és mégis „tovább tombol az emberiség őrülete, gyűlölettel táplálva, vérbe „fürösztve ! És a béke még a távol szürke ködébe van burkolva."

„Ma Kállay Frigyes főhadnagyot egy hosszú levéllel elkül- „döm Ő Fölségéhez és ugyanattól egy levelet küldök Arznak, mely- „ben figyelmeztetem őket, a ki nem mondott fegyverszünet súlyos „következményeire. Senki sem tudja, hogy van-e még háború vagy „sem és míg ostoba eredménytelen tárgyalásokat folytatunk orosz „hadnagyokkal, káplárokkal és közlegényekkel, addig ők mindent „elkövetnek, hogy a legaljasabb módon aláaknázzák a rendet és „uralkodóink detronizálását tolják előtérbe, mint a béke egyedüli „lehetőségét. Ezt alig tudjuk megakadályozni, minthogy oly han- „gosan beszélnek, hogy mindenki hallja őket. A legnagyobb bajokra „kell, hogy ez vezessen, különösen ha továbbra is megmarad a „magyaroknak igazságtalan elosztása, mely annyi keserűséget szül „közöttük. Tizenkettedik órája már, hogy őket kíméljék és az igaz- „ságtalanul és érdemtelenül kímélteket vigyék végre a magyarok „helyett ágyútölteléknek ! Leveleimben mégegyszer utalok a hal- „latlan igazságtalanságra, hogy a 17. hadosztály két esztendeig „van a Doberdón, hol egész kiegészítő vidéke, a színmagyar Alföld „elvérzik, míg az összes többi hadosztály, aránylag csak rövid ideig „volt ott és ismételten fölváltattak, csak az amúgy is annyira „kihasznált magyar ezredeket nem kímélik soha."

„Ma nagyjában tetemesen fokozódott az ellenéges tüzérségi „tevékenység. Repülőink új erősen kiépített orosz tartalékállás- „kat födöztek föl, a Dol-Tatarka és Tatarka patak mögött."

„Marosvásárhelyen jótékonysági ünnep és hangverseny, „melyen Vecsey csodálatos mélységgel énekeltette hegedűjét és a „magyar fájdalom sírt minden húrján, még így nem hallottam „játszani!"

„Délután az ellenséges tüzérségi tűz az Ojtoz két oldalán és „a német 218. hadosztálynál igen nagy hevességet ért el. Este „11 órakor az ellenség a Gerok-seregcsoport balszárnyán a Verful „Pravila (△ 875) és Verful Cheschiului (⌖ 1050) vidékén több „zászlóaljjal támadott, de vissza is veretett."

Az 1. és 7. hadseregnek alábbi parancs adatott:

„Meghatalmazott orosz kiküldöttekkel való tárgyalásra nézve a hadseregfőparancsnokság, egyetértésben a német legfelsőbb hadvezetőséggel, a következő irányelveket állapítja meg:

1. Meg kell értetni az orosz katonákkal, hogy a választások idejére parancsnokságaiktól 3—4 hetes fegyverszünetet kérjenek.

2. Mi nem akarunk az orosz viszonyokba beleszólni. Ezért támadni nincsen szándékunkban, ha az oroszok harctevékenységüket beszüntetik. Tudatni kell az oroszokkal, hogy náluk egy támadást rendeltek el látszólag Somorgon vidékén, hogy az angoloknak és a franciáknak a nyugati hadszíntéren ért kudarcát ellensúlyozzák és hogy azt hazudják, hogy mi az oroszokat meg fogjuk támadni.

3. Az orosz ujságok szerint, ha az oroszok lemondanak Konstantinápoly elfoglalásáról, jó szolgálatot tesznek a Dardanellák és egyéb európai kérdések megoldásában.

4. Pénzügyi támogatás Oroszország felépítésében, szoros gazdasági kapcsolat, hadi kárpótlás nem lesz, hanem csakis határkiigazítás Litvániában és Kurlandban.

Ausztria-Magyarország az oroszoktól sem hadikárpótlást, sem területet nem követel.

5. Lengyelország önálló állam lesz.

6. Ki kell puhatolni, hogy az orosz kiküldöttek nem tartanak-e attól, hogy ha az oroszok békét kötnek, Japán Oroszországot meg fogja támadni. A propaganda a hírszerzőtisztek dolga.

Nagyobb orosz egységek meghatalmazott képviselőinek tárgyalásaiba magasabbrangú tisztjeink is résztvehetnek, de csak a hadseregparancsnokságok rendeletére.

József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság Op. 1936."

A gyalogság és tüzérség közötti összeköttetési módozatok tárgyában az 1. és 7. hadseregparancsnokságok előterjesztéseit záradékkal ellátva felterjesztettem a hadseregfőparancsnokságnak. Lásd a *32. számú mellékletet.*

Május 2.

„A tegnap esti támadásról Gerok azt jelenti, hogy heves „kézigránátharcban visszaveretett, a másutt kezdődő támadások „nehéz tüzérségünk által csirájukban elfojtattak. Veszteségeink: „7 halott, 17 sebesült. Az ellenség veszteségeit nem lehetett meg- „állapítani. Az éjjel és a délelőtt aránylag csendes volt. Délután „jelentékenyen fokozódó tüzérségi tűz."

„Seeckt tábornokkal megállapodom, hogy Badenbe és Kreutz- „nachba küldünk jelentést, hogy ha nem kapok ellenkező paran- „csot az 1. hadseregnél az oroszokkal minden összeköttetést meg- „szakitok és az abbahagyott állásjavitásokat támadólag fogom „végrehajtani. Tüzérségem, aknavetőim már hetek óta készen álla- „nak ezen vállalkozásra. Én azt vallom, hogy meg kell mutatni „nekik, hogy nem hagyjuk magunkat bolonddá tartani és a végre- „hajtott vállalkozás után, mely megtorlás jellegű, megint békések- „nek mutatkozunk, hogy belássák az oroszok, hogy mi őket béké- „ben hagyjuk, ha ők nem bántanak bennünket. A muszkák ezen „támadása még nyomatékosabbá teszi tegnap Arznak küldött „levelemet."

„Lloyd George óvatosan beszél! Tán mégis több hatással „volnának a tengeralattjárók, mint azt én remélni mertem? Akkor „még talán meg is nyerhetnénk a háborút! De azután talán nehe- „zebb idők jönnek, hiszen minden nagy háborút nyomban szokta „követni a forradalom és a fölfordulás! Mert a kimerült, elfásult, „eldurvult emberek lelke nagyon is fogékony a mindent megengedő, „szabaddá tevő forradalmi tanok iránt. Ezt tudva, a gonosz lelkű „izgatók, kik a zavarosban akarnak halászni és magukról el akar- „ják a figyelmet terelni, nekibátorodva aknamunkájukat megdup- „lázott merészséggel indítják meg, a társadalmi és állami rend meg- „bontására és csakis a legnagyobb eréllyel, szigorral lehet gonosz „munkájukat meghiusítani. Ezen erélyt csakis a győztes államok „képesek rendesen kifejteni; a legyőzötteknek kimerült ereje aligha „tud a gátszakadás ellen megküzdeni. Vae victis! Adja Isten, hogy „meg tudjunk mi vele küzdeni és ne legyen ez nagyon is véres!"

A hadseregparancsnokságnak küldött fentebb említett távirat:

„Miután az oroszok tegnap este a 70. honvédhadosztályt nagyobb erőkkel megtámadták, a hadseregarcvonalparancsnokság- nak szándéka a Gerok-seregcsoportra és VI. hadtestre vonat- kozólag minden megengedett közlekedést az ellenséggel beszün-

tetni és a hadseregnek ezen szakaszra vonatkozólag megint teljes cselekvési szabadságot adni. Ha nem jön más intézkedés, úgy ma este kiadom a parancsot. (1943. Op.)"

A hadseregparancsnokságtól alábbi távirat jön :

„A 70. honvédhadosztálynál végrehajtott orosz támadásról azonnal részletes jelentést kell küldeni. Különösen a támadó ellenséges csapatoknak sejtett erejéről, az ellenséges előkészítő tüzérségi tűz tartamáról, saját és megközelítőleg az ellenséges veszteségekről. (1935. Op.)"

A hadseregarcvonalparancsnokság válasza :

„Az ottani Op. 40.557. számra vonatkozólag az 1. hadseregparancsnokság egyelőre következőket jelentette : tegnap délután 7 könnyű ellenséges üteg tüzelt a német 218. hadosztály jobb- és középszakaszára. A VIII. hadtestnél az ellenség állásainkat a Parau Lesuntu micától egészen a Slanic-völgytől délre lövegtűzzel árasztotta el. A sötétséggel nyugalom állott be. Este 11 órakor, rövid tüzérségi előkészítés után, az ellenség rajtaütésszerűleg megtámadta a 315. honvédgyalogezred állásait és a Verful Cheschiuluitól kétoldalt. A támadás heves kézigránátküzdelemben este 11 óra 55 perckor visszaveretett, a cs. és kir. könnyű és a német és cs. és kir. nehéz tüzérség hathatós támogatása mellett. Este 11 óra 40 perckor egy támadás fejlődött ki a Pravila két oldalán a 314. honvédgyalogezred ellen. Azonnal tűz alá vétetett és különösen a nehéz tüzérség oly hathatósan lőtte, hogy nem tudták végrehajtani. A rajtaütésekkel egyidejűleg az ellenséges tüzérség állásaink és mögöttes terepük ellen tüntetett az Ojtoz-völgynek mindkét oldalán egészen a Parau Lesuntu micáig. Az ellenség erejét több zászlóaljra becsülték. Veszteségeink : 7 halott, 17 sebesült ; 1 gépfegyver a lövegtűzben megsemmisült. Az ellenség veszteségeit még nem állapították meg.

Megjegyzés : Az 1. hadseregparancsnokság utasíttatott, hogy kiegészítő jelentést tegyen a további jelentések alapján. (1935. Op.)"

Továbbá :

„Az 1. hadseregparancsnokság Op. 2345/13. szám alatt közvetlenül jelentett.

Déli jelentés 1917 május 2. Op. 2345/13. szám.

Nem tekintve egyes löveglövésektől délelőtt az egész arcvonalon csend volt. A tegnap éjjel 11 órakor a Gerok-seregcsoport balszárnyára, a Sararii-völgytől a Slanic-völgyig irányult támadást az ellenség négy és fél zászlóaljjal hajtotta végre. Azt még nem tudtuk megállapítani, hogy mely ellenséges zászlóaljak intézték a támadást.

Támadtak : egy zászlóalj a Verful Cheschiuluion (⌖ 1050), két zászlóalj a Peatra-völgyben, egy zászlóalj a Verful Pravilán (△ 875), egy fél zászlóalj a ⌖ 553 domb és Slanic-völgy között.

Az orosz gyalogság félórás igen heves csapásszerű lövegtűz után éjjel 11 óra 15 perckor indult támadásra.

A ⌖ 956 magaslatnál és a ⌖ 828 magaslattól északra eső területen véres kézigránátharc volt. A többi helyeken a gyorsan közbelépett nehéz és könnyű öblű tüzérségünknek köszönhetjük, hogy az ellenséges támadás a kiválóan ható megsemmisítő és zárótüzünkben összeomlott.

A tüzérség és gyalogság között az összeköttetés kitűnően működött. Azon helyeken, hol kézigránátharcok voltak, a vértócsák és a kötszerek elhányt cafatai igazolják, hogy az oroszokat súlyos veszteségek érték. Sebesültjeiket azonban el tudták szállítani. Hogy állásunk előtt a sűrű erdőben, vannak-e még halottak, eddig megállapítani nem tudtuk. Éjféli 12 órakor a támadást már mindenütt visszavertük.

A hadseregarcvonal parancsnoksága a tegnapi fokozott ellenséges lövegtűzben, amely a Mackensen-hadseregcsoport nyugati szárnyától a Gerok-seregcsoport jobbszárnya és közepéig terjedt (tüntetés) és egy negyedórai tüzérségi előkészítés utáni rajtaütésszerűen végrehajtott gyalogsági támadásban az ellenség tervszerű támadását látja. Ezt a nézetet megerősíti az eddigi ellenséges magatartás az Ojtoz vidékén álló 3. turkesztáni, 2. és 4. lövészhadosztályok részéről. Hogy ennek az ellenségnek megmutassuk, hogy nem vagyunk hajlandók mindent eltűrni, újból kérem a mai Op. 1943. számú indítványom jóváhagyását. (1948. Op.)"

Erre a hadseregfőparancsnokság alábbi döntést hozta:

„Az A. O. K. egyetért azon indítvánnyal, hogy a Gerok-seregcsoportnál minden eddig megengedett érintkezés az oroszokkal betiltassék. Az Op. 40.479. számú parancs, mely a német legfelsőbb hadvezetőséggel egyetértésben adatott ki, a hadseregarcvonal egész kiterjedésére érvényben marad, kivévén azon szakaszt, mely a Parau Sararii és Parau Slanic között van, hol a mi részünkről cselekvőleg szabad föllépni; természetesen minden ellenséges támadással szemben a legnagyobb eréllyel kell szembeszállni. (1943. Op.)"

Erről megfelelő értesítés ment az 1. hadseregparancsnokságnak.

A német legfelsőbb hadvezetőség a Mackensen-hadseregcsoportnak meg nekem az alábbi táviratot küldte:

„Hogy szükség esetén a 218. hadosztálynak gyorsan támogatást tudjunk nyujtani, a 217. hadosztálynak egy zászlóalját Vidra-Colacuban helyeztük el, a Goiginger-csoportnak három zászlóalja (hegyi csapatok), hogy ha itt nélkülözhetők, az erdei táborból Soanteiától északra, 6 óra alatt el tudják érni a 218. hadosztály jobbszárnyát, a Plaginestinél gyülekeztetett tartaléknak éle nem érhet oda 48 óránál hamarébb (autó- és gyalogmenet) 1944. Op."

Az orosz 2. gyaloghadosztálynál egy átjött tüzér állítása szerint megtiltották, hogy a tüzérség lőjön. Tényleg hosszabb idő óta nem is lő.

Az orosz 16. lövészezred egy átszökött tisztjének vallomása szerint, a tiszt tehetetlen eszköze a bizottságoknak. A legénység mindenáron kívánja a békét. A fegyelem és a hangulat olyan különböző, hogy nagyobb kötelékek összműködése kérdésessé válik, valószínűleg lehetetlen. A harcászati döntések is a bizottságok kezében vannak ; hogy ha az ezredbizottság úgy dönt, hogy az elrendelt támadás nem hajtandó végre, akkor az abba is marad. Ő azért szökött át, mert nem bírja elviselni a mostani állapotokat.

Egy orosz 16. lövészezredbeli[1] átszökött tiszt vallja, hogy az átszervezett román 1. hadsereg meglehetősen erős és hónapokon át iskolázták a Moldvában és Dél-Oroszországban. Lehetséges, hogy a románok támadni fognak, az oroszok a 2. vonalban fognak állani. A románok harcértékét nem sokra becsüli.

Május 3.

Gerok-seregcsoportnál (218. hadosztály) erős aknavetőtűz után egyik táboriőrsömet két-három ellenséges század megtámadta, de a vitéz kis táboriőrs igen nagy veszteségeket okozva visszaverte azt ; 10 oroszt elfogtak ; a betört ellenséget kidobták.

Délután fokozott tüzérségi tevékenység volt és erősebb ellenséges járőrök ismételt előtöréseit mind véresen visszavertük.

Este 9 óra 15 perckor rövid löveg-, aknavető- és gyalogsági tűz után három ellenséges zászlóalj megtámadta a 71. gyaloghadosztályunk (Goldbach cs. és kir. csapatai) állásait a Magura Casinului (△ 1167) és Verful Balcuta (◇ 704) között. A támadást részben kézigránátharcban visszaverték.

Hírek az ellenségről.

Egy orosz 34. hadosztálybeli szökevény azt vallja, hogy egy tüzértiszt május 1-én ezrede részére parancsot hozott, hogy május 1-ről 2-ára hajló éjjelen támadjon. A tisztek és legénység azonban kijelentették, hogy nem támadnak.

Az 1. hadseregparancsnokságunk az oroszok támadását, melyet az orosz 4. lövészhadosztály egy része hajtott végre a slanici országúttól északra, egy rövid röpiratban összefoglalta és a röpiratot a hadsereggel szembenálló valamennyi orosz hadosztályhoz eljuttatta.

Az orosz 2. hadosztálytól levelet kaptunk, melyben az áll, hogy minden igyekezetünk hiábavaló a békekötés tárgyában és hogy összeomlásunk biztos.

[1] Az orosz 4. lövészhadosztályhoz tartozik.

Május 4.

„Egy orosz szökevény azt állítja, hogy a 48. hadosztályuk „parancsnokát agyonverték. Új orosz ütegek belövés által elárulták „magukat, közöttük egy 18 cm-es. Nem tudjuk azonban biztosan, „vajjon nem-e csak helyetcserélt ütegek ezek."

„Az éjjel elég csendes volt. Napközt megint kissé fokozott „tüzérségi tevékenység és aknavetőtűz, ellenséges járőrtámadások. „Ellenséges repülők, közöttük angolok és franciák is, eredmény- „telenül dobáltak bombákat."

„A nyugati arcvonalon megint erős ellenséges támadások. „Mind meghiusultak."

„A ma éjjeli orosz támadásról utólag jelentik Geroktól, hogy „hosszantartó kézigránátharcban utasíttattak vissza a támadók; „közöttük román csapatok is voltak és halomra lövettek vitézeim „által."

„Hosszú arcvonalam különböző helyein az oroszok maga- „viselete igen különböző. A 12. hadosztály teljesen ellenséges, „mások tökéletesen békések és utóbbiak minduntalan küldöttsége- „ket menesztenek hozzánk, hogy tárgyaljanak velünk. Egy orosz „őrnagy tegnap lóháton drótakadályainkhoz jött és ennek mentén „lépésben lovagolva állásainkat rajzolta. Midőn figyelő őrszemünk „rákiáltva meg akarta állítani, ő vágtában el akart menekülni, de „őrszemünk lelőtte. Az oroszok erre nagy lövöldözést csináltak, „később pedig küldöttségileg követelték, hogy őrszemünket kivé- „geztessük. Ellenkezőleg a legény dícséretet érdemel! Sok hasonló „eset fordul elő és ezen állapot már igazán tarthatatlan."

„Hírek szerint úgy látszik, hogy a 10. Isonzo-csata kezdődik. „Megint hős 17. hadosztályom fogja a legsúlyosabb veszteségeket „viselni? Sok hadosztály van, melyek 1915 óta csendes helyen „vannak és alig hoztak nevezhető áldozatot. De hát ezek csehek!"

Egy Sewastopolból elfogott orosz drótnélküli távirat azt állítja, hogy május 2-ára virradó éjjelen tüzérségi tűzzel támogatott ellenséges gyalogság megtámadta az oroszok által megszállott magaslatokat Tirgul Ocnától délnyugatra és hogy a támadást visszaverték. Erre vonatkozólag Gerok-seregcsoport jelenti, hogy a hír hamis; a 70. honvédhadosztálynak egy embere sem hagyta el állásunkat támadás céljából. (1975. Op.)

A hadseregfőparancsnokság azon kérdésére, hogy hol szándékozunk állásjavítás céljából támadni, azt feleltem, hogy egy vállalatot tervezünk a Magura Casinuluitól (△ 1167) észak-

nyugatra, illetve Herestrautól északnyugatra (Verful Ungureana ⌖ 913).

Megállapították, hogy a május 3-án Voloscanira végrehajtott támadást egy orosz 53. ezredbeli[1] és egy román zászlóalj intézte ; a román zászlóalj számát még nem derítették ki.

A támadásnál a tisztek drótakadályunknál visszamaradtak, de az orosz legénységet kézigránátokkal hajtották előre.

A 7. hadseregparancsnoksághoz következő kérdést intéztem : „Vár-e a hadsereg a Tatár-hágó, vagy a 117. hadosztály ellen ellenséges támadást ? Mikor adja vissza a hadseregparancsnokság a 157./I. zászlóaljat a XXV. tartalékhadtestnek ? Mikor hajtják végre a 97. ezred és a 16. gyalogdandár közötti átcsoportosítást. Távirati jelentést kérek." Op. 1976.

Május 5.

A 7. hadseregparancsnokság tegnapi Op. 1976. számú rendeletemre alábbi választ adja.

A Worochta—Ardzeluza terében észlelt mozgásokból a hadseregparancsnokság azt következteti, hogy az oroszoknál felváltások lesznek, melyeknek leplezésére a Kukul (△ 1540) vidékén az orosz tüzérség tevékenységét fokozta. Egy hírszerző állomástól jelentést kaptam, hogy az oroszok támadásunktól tartanak a Woronienka szakaszon ; ezért az ottani drótakadályukat megerősítették és szigorú biztosító szolgálatot léptettek életbe. A hadseregparancsnokság nem hiszi, hogy az oroszok támadni fognak.

A 7. hadsereg csoportosításában a legközelebbi időben a csatolt kimutatásban feltüntetett csapateltolások fognak megtörténni. *(Lásd a 33. számú mellékletet.)*

A hadseregfőparancsnokságtól Op. 40.620/I. számú távirati rendelet érkezik :

„Legfelsőbb parancsra az állás megjavítására tervezett vállalat, melyet a hadseregarcvonalparancsnokság Op. 1973. szám alatt bejelentett — későbbi időre elhalasztandó."

A legfelsőbb parancs következtében az 1. és 7. hadseregnek utasítást küldök. *(Lásd a 34. számú mellékletet.)*

Seeckt tábornok a német vezérkarhoz, jóváhagyásommal, beküldötte heti jelentését a hadseregarcvonal helyzetéről :

„Az oroszok várt helyi támadásai a hadseregarcvonal déli szárnyán május 1-én és 3-án bekövetkeztek ; jellegük még felderítve nincsen. Május 3-án reggel a támadást a 218. hadosztály jobbszárnya ellen csak két zászlóalj hajtotta végre.

A harcban foglyokat nem ejtettünk és sebesült katonákat sem szállítottak be. Így kérdéses, hogy az ellenségnek nagyobb

[1] Az orosz 14. hadosztályba tartozik.

erővel kellett volna-e támadnia, vagy az egész csak egy kis vállalat volt, hogy a támadószellemet fenntartsa, vagy annak fokát kikémlelje ?

A hadseregarcvonalparancsnokság az A. O. K.-t ismételve kérte, hogy a VI. hadtestnek és a Gerok-seregcsoportnak szabadkezet adjon kisebb vállalatok végrehajtására, melyekkel állásunkat megjavíthatnánk ; amelyekben megmérkőzhetünk az ellenség támadásaival.

A hadseregfőparancsnokság, legfelsőbb parancsra való hivatkozással, nem adta meg erre az engedélyt.

Az oroszok most arra törekszenek, hogy csapataikat ismét harcképessé tegyék, ami az arcvonal egyes szakaszaiban eredménnyel is járt. Bizonyos pontokon helyi harcokra számíthatunk. Legutóbb a Tatár-hágón szorgoskodik az orosz, amiből támadási szándékra lehet következtetni ; de az is lehetséges, hogy a 7. hadseregnél történt csapateltolások következtében jobb csapatokat visznek oda.

Május 20-ig a csapateltolások befejeztetnek ; a 30. hadosztály 97. gyalogezredét[1] a 16. gyalogdandár négy vadászzászlóaljával cseréljük fel.

Az összbenyomás az, hogy az oroszok most nagyobbszabású támadó hadműveletre nem képesek. A csoportosításban sincsen nagyobb változás ; a déli szárnyon a tevékenység nagyobb, mint a hadseregarcvonal egyéb szakaszán.

A Zabolánál volt két 225. hadosztálybeli zászlóaljnak és a 70. honvédhadosztály egyik zászlóaljának nagy része már közvetlenül a 218. hadosztály mögött áll Gaurile—Campurile—Soveja terében csoportosulva ; a 31. hadosztály lövészezrede a XXI. hadtesttől Zabolára megérkezett.

Ezek a tartalékok a Gerok-seregcsoportnál kiképzés alatt állanak.

A Litzmann-csoportnál a cs. és kir. 24. hadosztályt már betolták az arcvonalba, mivel itt egy olyan támadóvállalat készült, amelyet az A. O. K. lefujt ; — terv, hogy ezt a hadosztályt további kiképzés végett körülbelül 3 hétre újból kivonjuk az arcvonalból, amely idő letelte után fel fogja váltani a 225. hadosztályt, hogy az utóbb nevezett hadosztályt is további kiképzés alá vonhassuk.

Úgy hírlik, hogy az Ojtoz-szorosban álló orosz csapatokat románok fogják felváltani ; de ezt még nem erősítették meg.

A hadseregek utasíttattak, hogy azon szakaszokból, hol az ellenség magatartása és csoportosítása következtében támadás nem várható és hol a hóolvadás nem rongálta meg állásunkat oly mértékben, hogy nagyobb munkákat kellene végezni, vonjanak ki csapatokat, ezeknek fegyelmét szilárdítsák meg és kiképzésüket folytassák.

[1] Olasz nemzetiségű ezred, kiegészítő körlete Trieszt.

Az enyhe idő beálltával az egészségügyi helyzet javult. A harci állomány is egyre nő, mivel a betegségből felgyógyultaknak az arcvonalba való visszatérése jobban szabályozott mint annakelőtte.

A hadseregarcvonalparancsnokság szigorúan őrködik a fölött, hogy a menetalakulatokból csakis kellően kiképzett legénység soroltassék be a csapatokhoz.

Ellenben sok idő fog elmúlni addig, míg a lovak elérik átlagos teljesítőképességüket. A hosszú tél és az utánszállított takarmány elégtelensége az osztrák és magyar csapattestek lovainál válságot idézett elő, melynek következtében a tüzérség mozdulatlanná vált. A XI. hadtestnél szükség volt arra, hogy lovait — a fogatok egyötödének kivételével — Borgó-hágó mögött két kilométernyire hátul összevonjuk, ahol most már legeltetni lehet azokat. A német csapatoknál a helyzet kedvezőbb, mert ott a takarmány utánszállítása rendszeresen folyt."

Fokozott lövegtűz, erős gyalogsági tűz az 1. hadsereg arcvonalának több szakasza ellen, különben csend. Az oroszok világító pisztolyokkal világítottak és azt üzenték, hogy azért teszik ezt, hogy mi munkáink elvégzéséhez világosságot is kapjunk. Az orosz tüzérség a 7. hadsereg arcvonala előtt saját gyalogsági állásaira belőtte magát. Midőn a mi tüzérségünk tűz alá vette, elhallgatott. Az orosz állások mögött csapatmozgások láthatók.

Szomszédaimnál csekély a harctevékenység.

Május 6.

Gyönyörű nyári idő!

Az 1. hadseregnél csekély volt az ellenséges tüzérségi tevékenység a Susita-völgyének két oldalán. A 71. hadosztálynál ellenben élénkebb volt a belövési tevékenység.

Az 1. hadseregnek alábbi tájékoztatás megy:

„A 225. gyaloghadosztálynak fölváltása (a 218. hadosztálynál kikülönítve levő zászlóaljak nélkül) a 24. hadosztály által május 20. és 30-a között veendő kilátásba. A két hadosztályt azonban lehetőleg sokáig nem kell értesíteni erről a szándékról. (1997. Op.)"

A 7. hadseregnek a következőket parancsolom:

„Az orosz tüzérség fokozott tevékenysége újból szükségessé teszi, hogy tervszerűleg leküzdjék az ellenséges ütegeket (repülőkkel és védőrepülőkkel). Megengedem, hogy erről az ellenséges gyalogságot értesítsék. (1998. Op.)"

A 7. hadseregnél több erős ellenséges tűzhullám volt. Egész nap váltakozó volt az ellenséges lövegtűz is.

Gerok jelenti, hogy egy ellenséges gyalogdandár Buciumiról Casinura menetel, továbbá, hogy az ellenséges gyalogságnál és tüzérségnél ide-oda tologatások észlelhetők.

Szentpéterváron a helyzet hírek szerint nagyon válságos. Ez a békére előnyös.

Német jelentések szerint a franciákat ma nagy küzdelem után súlyos vereségek érték. Lesz-e ez valami hatással?

„A legújabb orosz hírek szerint mind hevesebb intrikák folynak az esetleges béke ellen és az angolok az oroszokra ráijesztettek, hogy mi egy nagy támadásra akarjuk helyzetüket kihasználni. Most értem, miért kell nekünk az oroszok támadásai dacára úgyszólván teljesen szenvedőlegesen viselkednünk. Amilyen hátrányos ez más tekintetben, éppen úgy helyesnek kell, hogy elismerjem, ha az oroszok aggályait el kell oszlatnunk. Én azt ajánlottam, hogy ha paktálni akarunk a forradalmárokkal, akkor kössenek egy valóságos fegyverszünetet, hogy ők lássák, hogy a mi szándékunk becsületes. Mint hallom, Czernin állítólag ezt nem akarja. (?) Akkor folytassuk a háborút, de a mai bizonytalan helyzet a legsúlyosabb következményekkel járhat miránknézve, ha azután váratlanul mégis erélyesen támad az orosz."

„Azt hiszem, hogy ha az orosz összeomlást, mely föltétlenül föltartóztathatatlanul bekövetkezik, ügyesen kihasználjuk, akkor nemsokára egy tisztességes béke lehetősége fog bekövetkezni ellenfeleinkkel szemben. Miránknézve egy tisztességes béke fölér egy fényesen megnyert háborúval. Annál is inkább, mint hogy Anglia állítólag kezd kishitű lenni, mert az éhség kísértete uszkál körülötte a tengeralattjárókon. Őszintén bevallva nem vártam ezt; én azt hittem, hogy a tengeralattjárók ellenségeinket csak elkeserítik, de le nem törik."

A német legfelsőbb hadvezetőségtől alábbi két távirat érkezett:

1. „Gurko tábornok az orosz nyugati hadseregek arcvonal kongresszusának zárt ülésén kifejtette, hogy az angol-francia arcvonalon a megvert németek véglegesen elvesztették szabad cselekvőképességüket. Kérem az orosz arcvonalat a franciaországbeli helyzetről a valóságnak megfelelően fölvilágosítani."

2. „Tekintettel a propaganda tevékenységre alábbi elfogott ellenséges hír különös tekintetbevétel végett közöltetik: „Nagyon víg dolog volt, a mieink kimentek a folyóhoz és a németek ugyanúgy. Minthogy nem tudták egymást megérteni, kezeikkel értekeztek, ők szivarkákat ajándékoztak nekünk. Négy német és egy osztrák volt ott. A németek a 336-os számot viselték vállszalagjaikon. A mieink nem voltak olyan birkák és az összes vállszalagokat eltávolították egyenruháikról. Midőn a tüzérség elkezdett tüzelni, mind széjjelmentek." A pétervári távirati ügynökség továbbá közli: „Brussilow tábornok egyik napiparancsa óvja a katonákat

attól az érintkezéstől, melyet az ellenség velük keres, hogy ezen módon tájékozódjék az orosz védelmi rendszerekről."

Kérem, hogy minden elkerültessék, ami ezen gyanut igazolhatná. Ludendorff s. k. Ia. 3096. geh. Op."

Ennek megfelelőleg utasítottam az alámrendelt hadseregparancsnokságokat.

Egyik hírszerző állomásunknak tárgyalásából egy orosz vezérkari tiszttel, kivehető, hogy az orosz XLV. hadtest-, a 488. ezred parancsnoka és az orosz 122. hadosztály törzsénél beosztott tisztek nézete szerint: Oroszország belállapota válságos és nem világos. A hadsereg támadóhadműveletekre képtelen. A fegyelem ki van kezdve. A tisztikar a komitéknak ki van szolgáltatva.

A nyugati hadszíntéren az angoloknak és franciáknak kudarcán nagyon megütköztek, mivel őket egészen másképen tájékoztatták. A tisztek kérték, hogy naponta adjunk kezükbe ujságokat, mivel Oroszország belsejéből csakis kiszínezett híreket kapnak.

Május 7.

„Éjjel csekély ellenséges lövegtűz. Ellenséges járőrök több-
„helyütt állásainkra tüzeltek, elkergettettek. Különben nyugalom.
„Igen nagy mozgás az ellenséges vonalak mögött. Fölváltás? vagy
„készülődő támadás? Fönt hóvihar, idelent eső."

„Ma két esztendeje, hogy a Weretyszowot oly kemény harc-
„ban elfoglalta az én dicső VII. hadtestem. Azután Jasiel! Derék
„magyar hőseim nagyszerű tetteinek fényes emlékei!..."

„Midőn tegnap az orosz tüzérség belőtte magát az ő saját
„gyalogságára, az utóbbi segítséget kért tőlünk az ő saját tüzér-
„sége ellen! Bolond állapotok! El is rendeltem, mint már följe-
„gyeztem, hogy ilyen esetekben erélyesen kell a tüzelő orosz üte-
„gekre lövetni és ezen parancsról lehet az orosz gyalogságot érte-
„síteni."

„Hírek szerint a mult napi támadások nagyszabásúakra vol-
„tak tervezve és csak a csapatok engedetlensége miatt lett oly kis
„méretben végrehajtva. Ma több helyről üzent az orosz legénység,
„hogy ők most belátják, hogy mi javukat akarjuk, szándékaink
„becsületesebbek, mint a szövetségeseiké és sokkal jobban szeret-
„nének mivelünk barátságban és békében élni, mintsem azokkal.
„Ha tényleg a nép rántaná magához a hatalmat, úgy bizonyosra
„veszem, hogy hamar meg lesz a béke Oroszországgal, azaz annak
„lángoló romjaival!"

„Aggódom Ő Fölsége miatt és Isten a tanum, hogy éltem

„árán is híven szeretném szolgálni őt, mert magyar király ! A monar-
„chia súlypontját föltétlenül át kell Magyarországra tenni, külön-
„ben megszűnik életképes lenni az egész rozoga monarchia. Ezt
„meg kell, hogy fiatal uramnak mondjam. Csak akkor gondol-
„hatunk jobb jövőre, ha Magyarország lesz a hegemon állam a
„Duna medencéjében, vagy pedig teljesen függetlenné tétetik
„Ausztriától. Németországon kívül még egy német nagyhatalom
„lehetetlenség !"

Napközt csekély tüzérségi tevékenység ; sok ellenséges repülő ; néhány ellenséges járőrtámadást visszavertünk.

A nyugati német fronton megint erős francia és angol támadásokat vertek vissza. Áprilisban a tengeralattjárók 1,000.000 tonnát süllyesztették el.

Ma a 82. orosz hadosztály emberei a Baba Ludowától (△ 1586) északra átkiáltottak, hogy „a hadosztályparancsnok az állásban van, elrendelte a tüzelést, mire őt fára kötötték, a vállszalagjait letépték. A századparancsnokok azonban levették őt a fáról és a törzshöz visszavitték !"

Egy átdobott orosz levélben ez áll : „A mi magasabb parancsnokaink a háborút tovább kívánják folytatni, hogy az orosz népét kiirtsák és a régi rezsímet megint bevezessék. Mi egy perc késés nélkül békét kívánunk kötni, annexiók és contributiók nélkül. Ami Angliát és Franciaországot illeti, amelyek a háborút folytatni akarják, mi nem igazodunk szerintük ; ezen szövetségesek miránk nézve csakis fenyegető veszélyt jelentenek. Választ kérünk, hogy mely föltételek mellett hajlandó Németország békét kötni."

Egy tiszt úgy nyilatkozott, hogyha a stockholmi megbeszélések nem vezetnek békéhez, úgy az egyszerű katona és arcvonalbeli tiszt ki fogják erőszakolni a békét. Állítólag Anglia minden orosz katonának a háború folytatásáért havi 8 rubelt akar fizetni és az élelmet javítani fogja ? A szociáldemokrata képviselők leszavaztatták a lövészárkokat és ezek kivétel nélkül mind, a tisztek is elutasították ezen ajánlatot és békére szavaztak.

Ma az Isonzón az olasz tüzérség a Bainsizza-fensíkkal szemben feltűnő hirtelen módon heves tüzelésbe fogott, különösen a hátsó területek és a magasabb parancsnokságok törzs- és főhadiszállásai állottak nehéz ellenséges tűz alatt. Néhány szökevény is jelentkezett, kik elárulták, hogy a csata küszöbön áll és hogy a támadás a Plava—Ronzino terület ellen fog irányulni.

Meglepő csend volt a Wippach völgyében és a Karsztfennsíkon. Az olaszok haditervein azonban átláttunk. Világos volt, hogy az ellenség egyik mellékoperáció által a Bainsizzafennsíkon tartalékainkat le akarja kötni, hogy a Karszt-fennsíkon könnyebben végrehajthassák főtámadásukat Trieszt irányában.

Május 8.

„Kállay Frigyes ma érkezett vissza Bécsből és igen rossz „politikai híreket hozott. Bécsben nagy erjedési folyamat van, „majdnem azt lehetne mondani, hogy burkoltan forrong Bécs, „Magyarországon sem akar semmi sem rendje szerint menni. „Ő Fölsége nagyon le van hangolva. Úgy látszik, engemet akarnak „a politikai ügyek élére állítani! Isten nevében készen vagyok „szeretett magyar hazámat politikailag is szolgálni, föltéve azt, „hogy a király bizalmát nem fordították el tőlem."

„Éjjel csend volt. Tőlem északra élénkebb harctevékenység. „Az útak nálam nagyon föláztak és nehezen járhatók. Napközt „megint elég élénk ellenséges lövegtűz, főképen a 7. hadseregnél."

„A Karszton az ellenséges tüzérség belövi magát!"

„Böhm-Ermolli vezérezredesnél egy nagy földalatti aknát, „miután az oroszokat figyelmeztették, fölrobbantottak azon cél- „ból, hogy az orosz aknafolyosókat megsemmisítsék. Mi a tölcsér- „nek egyik szegélyét, az oroszok a másikat szállották meg."

A mai tárgyalásnál az Oratan (⊹ 1367) az orosz 12. lovas-hadosztálybeli tisztek hangsúlyozták, hogy a minisztereink és a birodalmi kancellár nyilatkozatai nem vehetők komolyan, mert nem tesznek konkrét békeajánlatot. És általánosan ismert dolog, hogy a németek északi szárnyukon nagy erőket összpontosítanak és támadni akarnak.

Egy hírszerző állomásunk érintkezésbe lépett az orosz XLV. hadtestparancsnoksággal és az orosz 488. ezred parancs-nokával; ezek azt beszélik, hogy nem hívei a különbékének, mert akkor a moszkvai körök véleménye szerint a japánok Orosz-országot megtámadják.

A Capul (△ 1661) magaslaton az orosz 661. ezred-komitével történt tárgyalások szerint az oroszok határozottan békét akarnak. Szentpéterváron a katonatanács 300 tagja közül 250-en a béke mellett szavaztak.

Május 9.

„Tegnap óta arcvonalam sok helyen heves orosz támadások- „nak volt kitéve, de eddig mindenütt visszakergettük őket. Éjjel „az Új-Itzkány fürésztelepet ellenséges osztagok megtámadták. „Tegnap délután legalább egy zászlóalj megtámadta a Czibó völgy- „zárlatot, ezt is véresen visszaverték derék honvédjeim. Ezután „heves lövegtűz volt és később megint erős orosz támadás a Czibó „völgyzárra, Cimbroslawa Wielkiere (△ 1613) és a Capulra (△ „1661). A Czibó völgyzár faépítménye a lövegtűztől nagyon szen-

„vedett, de változatlanul a mi birtokunkban van. Az orosz táma-
„dások egytől-egyig tüzünkben összeomlottak és a Czibó-völgye
„tele van hullákkal. A partban levő oldalozó géppuskák, mint a
„halál kaszái, úgy aratták az orosz rohamozókat. Ezen támadás
„nézetem szerint biztosan nagy egységes támadásnak volt tervezve,
„illetőleg elindítva és csak néhány ponton tudták kierőszakolni;
„itt is géppuskák és tüzérség lőtt hátulról bele a szerencsétlen
„orosz csapatokba. Nem tudni, a mi tüzünk, vagy az övéké oko-
„zott-e nekik több veszteséget."

„Mi most csak arra szorítkozunk, hogy minden támadást
„tűzzel verünk vissza és azután megint békésen viseljük magunkat.
„Éppen ott voltak ma a támadások, ahol tegnap a legbarátságo-
„sabban tárgyaltunk velük."

„Különben egész arcvonalamon csak lövegtűz."

„Déltájban átküldöttek az oroszok hozzánk, hol a támadások
„voltak, bocsánatot kérni és mentegetődzni, hiszen gépfegyverrel
„s ágyútűzzel kényszerítették őket a támadásra. Kérdik, hogy mit
„tehettek volna ez ellen? Most meg fogják kísérleni parancsnokai-
„kat örökre elcsendesíteni. Furcsa állapotok! Úgy látom, hogy az
„oroszokkal meglesz még ez idén a békénk!"

„Estig csak járőrharcok és lövegtűz."

Az 1. hadsereg előtt az orosz 4. lövészhadosztály egyik küldöttsége, mely egy tisztből és három legényből állott, azon kívánságot tolmácsolta, hogy minden lövöldözés szünjék meg. A gyalogságnak azonban kellő befolyása a tüzérségre nincsen. A béke feltétele az oroszok részéről az, hogy a megszállott országokat és országrészeket minden kárpótlás nélkül vissza kell adni.

A franciák, angolok vagy a japánok befolyásától nem tartanak, mert Oroszország elég erősnek érzi magát, hogy önállóan cselekedhessék.

A 7. hadsereg előtt az orosz 169. ezredbeli küldöttek azt hangoztatják, hogy a magasabb törzsekhez tartozó tisztek a békéről és a fegyverszünetről hallani nem akarnak. A béke feltételei: a kis országok visszaállítása és a hadikárok jóvátétele.

Az orosz 315. ezred két tisztje egész nyiltan megmondotta, hogy a magasabb parancsnokok hozzájárulnak a tárgyalásokhoz, ha azon célból történik, hogy kikémleljék a németek állásrendszerét és a géppuskák állásait.

Anglia Oroszországban igen erős propagandát fejt ki, melynek szolgálatába állították a mozgószínházakat és a sajtót is. A magasabb parancsnokságok mesterkedései következtében a deputációkba csak kevés frontharcos került be. Ha a döntés kedvezőtlen lesz, a gyalogság a lövészárkokat egyszerűen el fogja hagyni.

Május 10.

„Ma a 70. honvédhadosztály menetalakulataihoz lovagoltam. „Megbotránkozva láttam, hogy délelőtt $^1/_2$9 órakor még meg sem „próbálnak kivonulni. Természetesen nagy riadalom volt, midőn „egymásután négy községben jelentem meg bejelentetlenül és min„denütt még otthon, fölszerelés nélkül találtam a csapatokat. „Az egyik parancsnokot úgy huzattam ki az ágyból. Ő a vizes bor„zas hajával, fölgyűrt ingujjaival jelent meg az utcán, midőn „$^3/_4$9 órakor legényét beküldtem érte, mert azt jelentette nekem, „hogy az őrnagy urat csak 9 órakor ébresztem". Pedig el volt ren„delve, hogy a napi foglalkozás reggel 6 órakor kezdődjék."

„Csekély harctevékenység, csak a Trotusu-völgyében élénk „ellenséges gyalogsági tűz és járőrtámadások. A 7. hadseregnél „délután élénkebb lövegtűz. Creremosz-völgyéből 300 orosz vörös „lobogókkal a Ludowara (△ 1466) menetelt."

Különben semmi nevezetesebb ujság."

Hadseregarcvonalam előtt *az ellenség helyzete* következő:

A *román 2. hadseregnél* a 7. és 12. hadosztályt, a tartalékban volt 1. és 8. hadosztály felváltotta. A századok ütközetlétszámát csak némely hadosztálynál tudták 100 főre emelni. Az élelmezés rossz, tífusz és skorbút járványok nagyon megtizedelték a románok sorait. Úgy hírlik, hogy a román 2. hadseregtől északra a *román 1. hadsereg* állásba fog menni.

Az orosz XL. hadtesten kívül a XLV., XXIV. és XXXVI. hadtestek is várják, hogy a románok felváltják. Az Uz-völgyébe állítólag a román 14. hadosztály már megérkezett.

A román főparancsnokságnál beosztott Sacharow orosz tábornok helyébe Schtscherbatschew tábornok, — a 7. hadsereg eddigi parancsnoka, — a 9. hadseregnél Letschitzki tábornok helyébe Flug tábornok került, aki idáig az orosz II. hadtest parancsnoka volt. Abból, hogy a XLIV. hadtestet a 7. hadseregbe osztották be, arra lehet következtetni, hogy az oroszok a cs. és kir. 7. hadsereg megtámadásáról egyelőre lemondottak. Ezzel függ össze valószínüleg az is, hogy a XVIII. hadtest felváltása nem történt meg.

Az orosz 2. hadosztályt a Muntele Nemira (△ 1653) magaslaton, a 126. hadosztályt az Uz-völgyben és a völgytől délre, a 122. hadosztályt a Magyaros (△ 1340) hegységben csoportosították.

A cs. és kir. 1. hadsereggel szembenálló orosz csapatok tevékenysége nagyon alászállott; a gyalogság tétlen, csak a tüzérség lő szórványosan. Az orosz 2., 126. és 122. hadosztálynál fegyverszünet.

A cs. és kir. 7. hadsereg egész arcvonala előtt az orosz tüzérség volt tevékeny. Az orosz 189. hadosztály Valeputnánál, a 37. hadosztály Kirlibabánál, az északi szárnyon a 32. és 165. hadosztály gyenge gyalogsági csapatokkal előretöréseket csinál.

Az oroszok tényleg *nagyobbszabású támadást* terveztek, de a csapatok és deputációk[1] ellenállása következtében a támadás végrehajtását elejtették. A 82. hadosztály parancsnokát az oroszok egy fához kötötték és vállszalagjait letépték, mert tüzelést rendelt el.

Az orosz tüzérség elkeseredett, gyűlölete folyton növekszik az orosz ütegekbe osztott francia és angol tisztek iránt. Az orosz gyalogság nyomására az ütegek a tüzelést beszüntették, illetve tűztevékenységüket csökkentették.

A béke utáni vágyakozás az orosz gyalogságnál általános. Hadikárpótlás és annexió nélküli békét kívánnak. *Sürgősen várják, hogy mi tegyünk határozott békeajánlatot.* Miniszterek és a birodalmi kancellár nyilatkozatait nem veszik komolyan. Az orosz 122. hadosztály 1917 május 14-ére várja a békét. Ha addig nem lesz meg, egyszerűen hazamennek a katonák.

Az orosz gyalogság a békét ki akarja erőszakolni, dacára Anglia ígéreteinek, hogy felemeli a zsoldot és megjavítja az élelmezést. Az ellenszenv Anglia ellen folyton növekszik, mert útját állja a békének. Különbékére kilátás azonban nincs, mert félnek Angliától. Vannak azonban oly nyilatkozatok is, hogy Oroszország szövetségeseire tekintet nélkül intézheti sorsát.

Anglia arra ösztökéli Japánt, hogy ez esetben támadja hátba Oroszországot. A háború folytatását csakis a magasabb parancsnokok akarják. A földosztás híre mély benyomást gyakorolt az orosz katonák körében.

Az ellenség propagandája csekély keretek között mozog. A cs. és kir. 1. hadseregbez orosz nyomtatott röpiratok kerültek, amelyekben kifejezésre jutottak: izgatások Németországban a monarchikus államforma ellen, a németek a nyugati hadszíntéren rosszul állanak, izgatások Ausztria-Magyarországban a németek ellen. Jelszavak: nagy hadikárpótlás az angoloktól, támadás Szentpétervárra.

Az orosz tisztek az állapotok miatt elkeseredettek. A 8. hadseregnél a tiszti-komité nyilatkozata szerint a háborút a német militarizmus fölötti végső győzelemig folytatni kell.

Április 26-án kelt Op. 1860. számú rendeletemre, — melyben felhívtam a hadseregparancsnokságokat, hogy tegyenek előterjesztést, miként gondolják egy ellenséges támadás esetén a légi védelemre repülőink zömét alkalmazni, — az 1. és 7. hadsereg javaslatai beérkeztek. Lásd a *35. számú mellékletet.*

[1] Orosz 12., 79. és 167. hadosztályoknál.

Május 11.

„Tegnap este igen heves zivatar volt, mindamellett nagyon „fülledt maradt a levegő."

„Az oroszoknál gyorsan halad a bomlási folyamat és azt „állítják hogy ha e hó 14-ig nincsen meg a fegyverszünet, akkor ők „egészen egyszerűen mind haza fognak menetelni és fegyvereiket „itt hagyják. Elhiszem, hogy egy része meg is fogja tenni."

„Ma a rohamzászlóaljnak nagy lőgyakorlata volt Nyárád-„szeredán, sajnos, 2 halott és 9 sebesült maradt ott. De ha veszi „az ember, hogy hány 100 és 1000 embernek az élete mentetik meg „ezután a valóságban ezen alaposan begyakorolt támadási móddal, „olyanoké, akik különben föltétlenül elesnének, akkor még vala-„hogy el lehet viselni ezt a szerencsétlenséget. Óriási felhőszakadás „és jégeső ért utol a gyakorlatnál."

„A 7. hadseregnél 60 sötét acélsisakos ember megpróbálta az „egyik tábori őrsünk drótakadályát átvágni, tűzzel elkergettettek. „Egyes ágyúlövésektől eltekintve teljes a csend."

„A hadseregfőparancsnokság megint egy hasznavehetetlen „ezredet hoz Boroevićtől hozzám, mert sok a szökevény. A 17. had-„osztályt vétkesen ott tartják és elvéreztetik a magyarságot és az „árulókat nyugodtabb helyre teszik! Értem, hogy mindenkinek „csak magyar kell, mert az megbízható és hősies mindenekfölött, „de hát a jövőre is kellene gondolni, melyben éppen örülhetnénk „ha az egész monarchia területén csupa magyar maradna, illetőleg „volna!"

Példa erre az A. O. K.-nak alábbi rendelete.

„Op. 40.763. sz. Tekintettel arra, hogy a 37. Schützenezred-nél a nemzetiségi összetétel folytán utóbbi időben szökési esetek fordultak elő, ez ezred más harctérre helyeztetik át. Az 1. had-seregparancsnokság a legnagyobb sietséggel intézkedjék a 24. hadosztályhoz tartozó 9. gyalogezred elszállításáról a 9. számú tábori szállítóvezetőség körletébe. A 9. ezrednek az 5. hadsereghez történt beérkezése után az 5. hadsereg a 37. Schützen-ezredet a 21. tábori szállítóvezetőség körletébe áttolja. A kiszállási helyeket a hadseregparancsnokságok jelölik ki. A menetalakulatokat az ezredek után kell küldeni. Kiadatik az 1. és 5. hadseregparancsnok-ságnak és tudomásvétel végett a József főherceg arcvonal-parancsk-noságnak." 2054. sz.

Helyzetmegítélés.

Az orosz XLIV. hadtest — mely hosszabb ideig Czernowitzban pihent mint tartalék — a 7. hadsereg kötelékébe került. Ebből

arra lehet következtetni, hogy az oroszok a kárpáti arcvonalunk ellen nagyobbszabású támadást nem terveznek.

Nem erősítették meg azt a hírt, hogy a moldvai arcvonalon az oroszokat felváltották. Ennek oka az lehet, hogy a románoknál még mindig járvány dühöng.

Amennyire a viszonyokat a Kárpátoktól északra át lehet tekinteni, valószínűnek látszik, hogy az orosz hadvezetőség Lipót bajor herceg vezértábornagy arcvonala ellen támadást tervez. Erre az általános helyzet az oroszoknak kedvez, mivel mi minden támadást legfelsőbb rendeletre beszüntettünk; azonban azon esetben, ha az oroszok Ober-Ostot megtámadnák, az én hadsereg-arcvonalamnak ismét szabadkezet kell kapni, hogy a Kárpátokban lekösse az oroszokat.

Éppenúgy felvilágosítást kell kapni arra nézve, hogy ha a románok az oroszoktól arcvonalszakaszokat vesznek át, a románokat is kíméljük-e vagy sem? Határozottan azon álláspontom vagyok, hogy a románokkal szemben szabadkezet kapjak a cselekvésre.

Május 12.

Elvétve egy ágyúlövés! Most már mind több helyen és sűrűbben folynak a tárgyalások az oroszokkal. Sok jót ugyan nem várok tőlük!

Az Isonzón megkezdődött a 10. csata. Hajnalhasadtával Tolmeintől le a tengerig az ellenséges tüzérség heves tüzet indított az arcvonalra, a hátsó területekre és a magasabb parancsnokok harcállásaira. Egész nap mindenféle öblű ágyúk, tarackok, mozsarak és aknavetők tervszerűen lőtték állásainkat. Az olasz tüzérség hatástüzét azonban gyalogsági támadás nem követte.

Légi felderítésünk megállapította, hogy a Bainsizza-fennsíkkal szemben, az Isonzó nyugati partján, a fővölgybe betorkoló mellékvölgyek zsúfolva vannak olasz csapatokkal, táborokkal és barakokkal. Az olasz arcvonal többi részén ellenséges mozgás vagy csapatösszevonás nem észleltetett. Most már nem levén kétség, hogy az ellenség a Bainsizza-fennsík ellen fogja a támadást végrehajtani, Boroević a Wippach völgyében álló hadseregtartalékából a 106. Landsturm hadosztályt a Bainsizza-fennsíkra eltolta.

Az 5. hadsereg összeállítása és csoportosítása a *10. Isonzó-csatában* a következő volt:

a XV. hadtest 50. hadosztálya a Krn (△ 2245)—Tolmein-szakaszt, az 1. hadosztálya Tolmein—Auzza-szakaszt, *a XVII. hadtest* 62. hadosztálya a Bainsizza—Heiligengeist fennsíkot, az 57. hadosztálya a Ternowani erdő szakaszát, *a XVI. hadtest* 58. hadosztálya Görztől keletre fekvő dombvidéket, a 14. hadosztálya a Vertojba-szakaszt tartotta megszállva. Az 1. Landsturm-dandár tartalék volt.

A Karszt-fennsíkot most egy egész hadsereg (Isonzó-hadsereg, Wurm táborszernagy) védelmezte. És pedig a *VII. hadtest* (44. Schützen-, 17. és 41. honvédhadosztály) a Comeni-fennsíkot, *a XXIII. hadtest* (28., 7. és 16. hadosztály) a Hermada (△ 325) szakaszt, mely Nova-Vastól a tengerig terjedt.

Tartalékok voltak: hadseregtartalék a XVII. és XVI. hadtestek mögött a Wippach-völgyében a 106. Landsturm- és a 43. Schützen-hadosztály, a XV. hadtest mögött a 37. Schützen-ezred (4 zászlóalj); A Karszt-fennsíkon az Isonzó-hadsereg tartalékai, a VII. és XXIII. hadtestek mögött a 48., 9. és 10. hadosztályok.

Az Isonzón tehát az első harcvonalban 12 hadosztály állott, mögötte tartalékviszonyban $5\frac{3}{4}$ hadosztály. Így a *Bainsizza*-fennsíkot két hadosztály, a *Wippach*-lapályt négy és fél hadosztály, a Karszt-fennsíkot kilenc hadosztály védelmezte. Eddig sohasem állott a Karszt-fennsík védelmére ennyi erő rendelkezésre.

Nálam napközt kisebb járőrvállalkozások és csekély ellenséges ágyútűz.

Április 29-i előterjesztésemre, melyet a vezérkar főnökének levélben tettem, hogy az oroszokkal fegyverszünetet kellene kötnünk, azaz nekik ilyet föl kellene ajánlani, ma megjött az igenlő válasz és előterjesztésem értelmében utasításokat adtak nekem.

„A mai megbeszéléseknél az oroszok sok mindent meséltek. „Nagy tömegekben hagyják ők el lövészárkaikat és haza utaznak. „Azt mondják, hogy most már föltétlenül bíznak bennünk, sokkal „inkább, mint szövetségeseikben, akik mindig megcsalják őket. „Látják, hogy mi vagyunk a becsületesek és hogy eddig az orruk- „nál fogva vezették őket, most már békében és barátságban akar- „nak velünk élni és soha többé nem fognak miránk lőni. Ha más- „képen nem lehetséges és lőni kell, akkor is a levegőbe fognak csak „lőni, bízzunk csak mi is bennük! . . . Szegény becsapottak, hány- „szor fognak még máskép beszélni? . . . Soha többé nem fognak „bennünket megtámadni. Ők kierőszakolják, hogy a japánok, „angolok, franciák arcvonalukból eltávolíttassanak, ellenkező eset- „ben majd mint hullákat fogják őket elhordani. Csak arra kérnek, „hogy legyünk egy kis türelemmel, mert még néhány napig kell „várniok ezen agyonveréssel. Ezt az 1. hadseregnek több helyén „mondották az oroszok, akik átjöttek azután megfelelő válasszal „lettek visszaküldve. Az arcvonal többi részén tartózkodóbbak és „néhány hadosztály határozottan ellenséges magatartású."

„Gróf Tisza István miniszterelnöktől levelet kaptam (az ere- „deti levél kistapolcsányi levéltáramban maradt.)"

„Levelében a kormány nevében megköszöni Erdélyről való „gondoskodásomat ! Nincs mit köszönni, hiszen szeretett véreim- „ről, imádott hazámról gondoskodom, melyekért élek és halok és „melyet szolgálni legnagyobb büszkeségem és örömem !"

„Csak ne volna annyi nehézségem és ne volna majdnem lehe- „tetlenné téve az, hogy Erdélyt — becses magyar kincsünket — „magyar határbástyává Románia ellen, még e háború alatt kiépít- „sem. Mert Románia a mi legádázabb ellenségünk, kinek az orra „elé olyan bástyát kell állítanunk, melyen betöri fejét ! Tán vannak „messzemenő tervek, hogy Erdélyt adnák ellenértékül oda, ha „helyette a román trónt lehetne a bécsi császári koronához meg- „szerezni."[1]

„Nekem mindegy ! Én Erdélyt nem engedem, lőjenek főbe, „mint árulót, de Erdély magyar marad, ameddig tőlem függ és erő- „szakkal el nem távolítanak innét. Határozottan tudom, hogy ha „bárki ellenére is meg tudom Erdélyt menteni, a király később „nagyon is meg fogja köszönni ezt. Még ha másképen is érezne, „vagy gondolkozna, amit határozottan nem hiszek."

„Ma egy orosz gyalázatos magyar nyelven nyomtatott izgató „röpcédulákat hozott vitéz magyar bakáimnak a Sarului vidékén. „Néhányan olvasták s azután az oroszt megfogták, agyra-főre „elpáholták, úgy hogy alig volt képes visszavánszorogni állásukba. „Ezek az én hős magyarjaim, hívek és hazafiasak, mint senki más. „Jaj legyen annak, aki őket el akarná nyomni !"

A hadseregfőparancsnokságtól távirat érkezett :

„Op. 40.853. szám. A 24. hadosztály az arcvonalba beállított tüzérsége nélkül úgy állíttassék elszállításra készenlétbe, hogy az május 14-én reggel megkezdődhessék. A tüzérséget majd csak akkor kell kiváltani, hogyha helyette a délnyugati arcvonal egyik hadosztályának tüzérsége beérkezik az 1. hadsereg körletébe.

A 24. hadosztály elszállítása végett mielőbb érintkezésbe kell lépni a 11. és 21. tábori szállítóvezetőséggel. A 9. gyalogezred ezen parancstól függetlenül megy el az 5. hadsereghez."

Mindent a parancs értelmében rendeltem el.

A hadseregfőparancsnokságtól parancsot kapok :

„Az oroszok május 14-én a béke tárgyában fordulatot vár-

[1] Utólag jegyzem meg, hogy én már annakidején többször hallottam beszélni arról, hogy Erdéllyel meg akarnák vásárolni a román trónt királyunk részére personal unióban. Mindannyiszor a legkeményebben óvást emeltem ezen szerencsétlen gondolat ellen, mint a későbbi följegyzéseimből még e kötetben ki is fog tűnni. Királyunk csak egyszer tett említést erről a tervről, midőn a III. 22-i koronatanácsról beszélt.

nak a helyzetben. Hogy ezt propagandánkra kihasználhassuk, minden orosz hadosztályhoz, mely határozottan békepárti, felszólítást kell intézni:

„Nincsen semmi értelme annak, hogy tovább harcoljunk. Nektek békére van szükségetek, hogy az ország belviszonyait megerősítsétek. Mi az egész világgal dacolva csak arra törekszünk, hogy határainkat biztosítsuk, sem idegen országrészeket meghódítani, sem más országok belviszonyaiba beleavatkozni nem akarunk. A mi békefeltételeink a tiétekkel megegyeznek. Csak arra van szükség, hogy becsületesen beismerjétek, hogy velünk békét akartok és békében élhessünk egymás mellett. Hogy ki gátol meg benneteket ebben, azt mi nem tudjuk. Azon okok magyarázatába mi belebocsátkozni nem óhajtunk, melyek a béke útjában állanak; ezek újabb csatatereken át akarnak a békére vezetni. Ti a békét elérhetitek újabb harcok nélkül is.

Küldjetek azonnal át hozzánk meghatalmazott képviselőket, hogy május 14-én veletek fegyverszünetet köthessünk, melyet azután béke követhet. Hazátok ügyét fogjátok szolgálni, ha minden gátló okot elhárítva arra törekedtek, hogy a béke útját egyengessétek."

Ezt a felszólítást a hadosztály vezérkari főnökök aláírják és a hadosztály bélyegzőjével ellátva, hadikövetek útján kell az oroszokhoz átjuttatni.

A felszólítást az orosz ezredek komitéjaihoz kell intézni annyi példányban, hogy vele minden orosz ezred és parancsnokság ellátható legyen.

Az itteni nyilvántartás adatai szerint a következő hadosztályok hajlanak különösen a békére: 122., 126., 165., 79., 82., 43., 2., 11., 167., 166., 64., 12., 37., 78., 48., 49. és 103.

A német legfelsőbb hadvezetőség hasonló eljárásra az Ober-Ostot meg fogja keresni.

A hadseregarcvonalparancsnokságra bízom, hogy mely orosz hadosztályoknál fog kísérletet tenni a fegyverszünetre nézve, de kívánatosnak tartom, hogy minél szélesebb rétegben történjék ez meg, hogy hatásos legyen.

A hadseregarcvonalparancsnokság a tett intézkedéseit jelentse ide. Op. 264. geh. szám."

A hadseregarcvonalparancsnokság az A. O. K. Op. geh. 264. számú rendeletét az 1. és 7. hadseregnek következő záradékkal továbbította:

„Valamennyi orosz hadosztálynak meg kell küldeni a felszólítást, melyek a rendeletben fel vannak sorolva; sőt a 2. és 4. orosz lövész- és 32. hadosztályokhoz is el kell juttatni azt. Az arcvonalban álló ezredek számától, a tereptől, a tüzérségtől és az eddigi kapcsolattól függ, hogy mennyi hadikövetet küldjünk át az oroszokhoz. Minél többet, hogy a felszólítást valamennyi orosz ezred megkapja. A hadikövetek kiválasztására, megjelölésére

és azoknak magatartására a német csapatokat illetőleg a Felddienst-Ordnung Anhang II., az osztrák és magyar csapatokat illetőleg a Szolgálati Szabályzat II. Rész X. Fejezet 65. §. 433. pontja intézkedik.

A felszólítás átadásának időpontja május 14-én reggel 7 óra. A szöveget a hadseregparancsnokságok nyomassák ki és idejében juttassák el a hadikövetekhez.

Május 14-től kezdve addig, míg a helyzet tisztul, az egész orosz harcvonalon harcszünet legyen ; megtorló tüzet adni tilos ; ha azonban az ellenség támadna, természetesen a leghatásosabb védelmi harcot kell kifejteni. Minden körülmények között meg kell akadályozni, hogy a mi legénységünk az oroszokkal barátkozzék." Op. 2073. Ang. II.

Alighogy a hadseregarcvonalparancsnokság a fennti parancsot kiadta, beérkezett az A. O. K. Op. 264/I. számú rendelete, mely így szólott :

„Az A. O. K. tudomására jutott, hogy Ober-Ostnak sikerült egy orosz hadseregparancsnoksággal tárgyalásba bocsátkozni, mely fegyverszünet megkötésére vezethet. Ezért nem mutatkozik kívánatosnak, hogy az ezred-komitékkal oly módon bocsátkozzunk érintkezésbe, mint ahogy a hadseregfőparancsnokság Op. geh. 264. számú rendeletével azt elrendelte. Ezért az akció egyelőre tárgytalanná válik."

A hadseregarcvonalparancsnokság ennek következtében az 1. és 7. hadsereggel tudatta :

„A hadseregfőparancsnokság elrendelte, hogy az Op. geh. 264. számú parancsával meghagyott propaganda elejtessék, csupán a hadseregarcvonalparancsnokság Op. 2072/II. Ang. számú rendelete marad érvényben, mely a május 14-én követendő magatartást szabályozza az ellenséggel szemben és megtiltja, hogy legénységünk az oroszokkal pajtáskodjék." Op. 2079. szám.

A 7. hadseregnél az orosz 26. hadosztály hírszerzőállomásunkra a következő kiáltványt juttatta :

Az orosz hadseregnek és flottának.

Minden orosz katona tartson fegyelmet, mert az ellenségnél vasfegyelem uralkodik.

Várjatok türelmesen, mert a borzasztó háborúnak hamarost vége lesz. A gazdagok vagyonát a hadseregek között fel fogjuk osztani. Kérdezzétek csak meg ellenségeinket, mert ők jobban vannak értesülve helyzetünk felől. Katonáinkat figyelmeztetjük, hogy engedelmeskedjenek minisztereinknek, mivel már nem a cár az államfő. Katonák ! harcoljatok vitézül. Az orosz főparancsnokság elrendeli, hogy vitézül harcoljatok, nehogy ellenségeink vonalainkat áttörjék. Szeretett katonáink ! A döntés a Ti kezetekben van, a haza jövője attól függ, hogy tudjátok-e összes erőiteket megfeszíteni ?

Aláírás, az összes miniszterek.

Az orosz 84. hadosztály értesít, hogy felváltása küszöbön áll és bejelenti tüzelését.

„Ne higyjetek abban, hogy mi támadni fogunk ; csak egy óráig fogunk tüzelni."

Az orosz 32. hadosztály zászlóaljparancsnokai és a 127. ezred több tisztje tudatják :

Az orosz XI. hadtestparancsnokság egy rendelete érkezett a 32. hadosztályhoz, mely megtiltotta, hogy a tüzérség és gyalogság tüzeljen. Az ujságok tele vannak békehírekkel. A mi békefeltételeinket polgári küldöttség Szentpétervárra vitte, hol nagy megnyugvást keltettek ; különösen a munkáspártnál.

Május 13.

„Csekély lövegtűz. Nagy nehézségeim vannak Ober-Osttal a „fegyverszünet miatt. Ma azt hiszem, hogy mégis sikerülni fog az „én ajánlatomat elfogadtatni, hogy konkrét fegyverszüneti felté„teleket ajánljunk, azaz komolyan tegyük meg a fegyverszüneti „lépéseket vagy pedig semmit. Ober-Ost azt akarja, hogy az aján„latot minden konkrét föltétel nélkül csak mint fegyverszünetet „kínáljuk föl. Ebbe az oroszok, ha van eszük, nem mehetnek bele, „mert becsapásnak kell, hogy minősítsék azt !"

„Holnap reggel 7 órakor fognak az én általam meghatározot „orosz hadosztályokhoz, a legünnepélyesebb formaságok között, „trombitaszó mellett a hadiköveteim kimenni, akik írásbeli aján„latot oly sok példányban visznek át, hogy a magas parancsnok„ságok és a csapat is tudomást szerezzenek üzenetemről. Ez hiteles „okmány lesz. Azt hiszem, mély benyomást fog az oroszokra tenni. „Angliának minden állítását, hogy mi Szentpétervárig akarunk elő„nyomulni, megcáfolja. Alig hiszem, hogy a fegyverszünet hama„rost létrejöjjön és mégis igen nagy jelentősége lesz annak, hogy „mi tettük az ajánlatot és hivatalosan kijelentettük, hogy semmi „ok nincs a háború folytatására Oroszország ellen, mert ez már „nem akar tőlünk semmit sem elvenni. „Ennélfogva a fegyverszü„netet azonnal fogja követni a béke."

„Mindegyik hadseregemtől eddigi intézkedések szerint egy „tábornok és egy törzstiszt megy át a szemben levő ellenséges had„seregparancsnoksághoz. Ezeknek föladata ott leszögezni, hogy „nincsen támadó szándékunk és a fegyverszünetet azért kínáljuk, „mert minden fölösleges vérontást el akarunk kerülni, ezalatt pedig „a békefőltételeket meg lehet tárgyalni. Ez nem azt akarja mon-

„dani, hogy mi különbékét akarunk Oroszországgal, mert hiszen „szövetségesei is kezdhetnek velünk tárgyalásokat."

„Éppen most jelentik, hogy Arz telefonált, hogy az egészet „rám bízzák és intézzem el meggyőződésem szerint. Ez igen nagy „elégtétel nekem, amilyen alig ért a háborúban és határozott jele „Ő Fölsége bizalmának. A háború legnagyobb eseményei közé tar- „tozik mindenesetre az első fegyverszünet!"

„Csak a föltételek végett nem tud Seeckt a német főhadveze- „tőséggel tisztába jönni, mert ők, úgy látom, be akarják csapni az „oroszt, vagy nagyobb területeket akarnak annektálni; míg mi „becsületesen akarjuk megcsinálni, vagy ha nem lehet, akkor „föl kell újból vennem a harcot. Seeckt tábornok nagyszerű előre- „látásával igazán sziklaszilárd támaszom és erélyes telefonharcot „visel ezen meggyőződésünk miatt. Kiválóbb tábornokkal még „nem találkoztam mint ő, kivel öröm együtt dolgozni, mert olyan „prăcis az eszejárása, mint a legfinomabb kronometer, melyben „nem lehet csalatkozni és mely soha ki nem hágy."

„Az Isonzo arcvonalon rendkívül heves tüzérségi csata van, „Nappal és éjjel szünet nélkül tartott az olasz tüzérség hatástüze „a Bainsizza-fennsíkon és a délre csatlakozó Wippach-mélyföld „északi részén."

Boroević tüzérsége, mely 915 könnyű, 347 közép és 63 nehézöblű, tehát 1325 lövegből állott, rendületlenül állotta a tüzérségi csatát az olasz tüzérséggel szemben.

Arz Op. 40871. szám alatt táviratozza:

„Az orosz-román arcvonalnak összhelyzete megengedi, az olaszok támadásai pedig kívánatosnak mutatják, hogy József főherceg arcvonalából további erők kivonassanak, hogy a délnyugati arcvonal körletébe állíttassanak készenlétbe. A hadsereg arcvonal parancsnoksága legyen szíves közölje véleményét és jelentse:

a) hogy mely erők, esetleg egyes zászlóaljak, vagy ezredek *pótlás nélkül*,

b) annak idején pedig, hogy mely hadosztályok volnának elszállíthatók a délnyugati arcvonal elhasznált hadosztályaival történendő kicserélés végett.

Az A. O. K. különösen az 59. gyaloghadosztályra[1] utal,

[1] Az 59. hadosztály következő önálló, illetve kikülönített zászlóaljakból áll: 6. *hegyi dandár*: 6./I. (Újvidék), 38./III. (Kecskemét), 42./IV. (Theresienstadt), 50./IV. (Gyulafehérvár), 81./IV. (Iglau) és Russ-honvéd-zászlóalj. 18. *hegyi dandár*: 31./III. (Nagyszeben), 60./I. (Eger), 3. tábori vadászzászlóalj (Temesvár), 15. tábori vadászzászlóalj (Miskolc és Kassa), 26. tábori vadászzászlóalj (Budapest), így tehát 11 zászlóaljból 9 zászlóalj magyar és 2 cseh-morva.

melynek kivonása a többi hadosztályok megnyujtása által és a 7. hadsereg tartalékainak beállítása által valószínűleg lehetséges." (2095. Op.) — Megint egy nagyrészt magyar hadosztály!

Az 1. hadseregparancsnokságot fölszólítom, hogy táviratilag foglaljon állást, hogy vajjon a 70. honvédhadosztály és a 8. hegyidandár fönti parancs *b)* alatti módja szerint föl volna-e ajánlható? A 7. hadseregparancsnokságot is fölszólítom, hogy tegyen indítványt. (2095. Op.)

Egyidejűleg elrendeli a hadseregfőparancsnokság, hogy a 24. gyaloghadosztály elszállítását e hó 14-én kell megkezdeni. (2087. Op.)

Az A. O. K. a József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnak:

„Op. 266. Geh. szám. Ober-Ostnak sikerült a 8. hadseregnél Dragomirow tábornokkal hivatalos érintkezésbe lépni. A József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság kísérelje meg a szembenlevő orosz hadseregparancsnokságokkal megindítani a tárgyalásokat egy jövendőbeli fegyverszünetre vonatkozólag. Az Ober-Ost arcvonal hivatalos tárgyalásai azáltal keletkeztek, hogy egy orosz küldöttség csodálkozásának adott kifejezést, hogy mindig csak a lövészárkok tárgyalnak és nem teljhatalmú magasabb tisztek által határozott ajánlatok alapján. A további megbeszélés eredménye volt, hogy az oroszok azt hiszik, hogy mi az arcvonalbeli propaganda által csak azt akarjuk elérni, hogy az orosz hadsereget bomlasszuk a nélkül, hogy komoly békeszándékaink volnának. Az oroszoknál úgylátszik még mindig azon nézet uralkodik, hogy mi a nyugati hatalmak támadásainak visszaverése után Oroszország ellen szándékozunk nagy offenzívát végrehajtani. Hogy ezt a hitet az oroszoknál meghazudtoljuk, meg kell kísérelni a hivatalos tárgyalás fölvételét.

Először a tárgyalásra való készséget kell velük tudatni és meg kell kérdezni, hogy kivel lehet tárgyalni. A tárgyalások kezdetét az eddig megadott elvek szerint kellene irányítani és az esetlegesen megtalált kapcsolatot azonnal be kell jelenteni az A. O. K.-nak és az Ober-Ostot is értesíteni kell, hogy hasonlóképen járhasson el. Hogy az oroszok esetleges aggályait eloszlassuk, hogy a mi fegyverszüneti tárgyalásaink a nyugati hatalmakat megkerülve különbékét akarnánk létesíteni, közlendő velük, hogy a fegyverszünet csakis előjátéka a béketárgyalásoknak, melynek megkötése minden hadviselőnek saját arcvonalán hagyományos módon saját belátása szerint a szövetségesek együttműködése nélkül lehetséges és csak azon célt szolgálja, hogy megbeszéléseket tegyen lehetővé a nélkül, hogy a hiábavaló vérontás folytatódna. Amint megvan annak a lehetősége, hogy hivatalos közlekedés jöjjön létre, itt lesz az ideje, hogy a fegyverszünet feltételei is megtárgyaltassanak. A hadseregfőparancsnokság e végett tárgyalást folytat a német legfelsőbb hadvezetőséggel. (2090. Op.)"

Az A. O. K. Op. 266. geh. számú rendeletét a következő toldalékkal adtam ki az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak :

„Felhívom a hadseregparancsnokságot, hogy az A. O. K. Op. 266. geh. számú rendelet végrehajtására tegyen ide táviratilag javaslatot a személyi részletre is kiterjeszkedve. Az 1. hadseregnél az orosz 9. hadseregparancsnokság, a 7. hadseregnél az orosz 8. hadseregparancsnokság jön tekintetbe.

Hadikövetekül magasabbrangú tiszteket kell kijelölni, kikhez német tiszteket is be kell osztani. A hadikövetek a szabályzatban előírt határozványokat szigorúan tartsák be. Arról is várok nyilatkozatot, hogy miként gondolják a hadseregparancsnokságok az orosz arcvonalbeli csapatoknak egyidejű értesítését keresztülvinni. Számításba jöhet-e a holnapi nap (május 14., délelőtt 7 óra.)“ Op. 2090. szám.

Egyidejűleg az A. O. K.-nak Badenbe táviratoztam :

„Az Ober-Ostnak Dragomirow tábornokkal való kapcsolatba lépése az itteni állapotot nem befolyásolja annyira, hogy szükséges lenne az Op. 264. geh. számú rendelettel meghagyott fellépést elejteni, melyet itt igen üdvösnek tartunk. Az itteni viszonyok egész mások. Pontosan tudjuk, hogy az orosz 8. és 9. hadsereg parancsnokai minden közeledést elvileg elutasítottak és tökéletesen a háborús propaganda befolyása alatt állanak. Az itteni viszonyok azt követelik, hogy az érintkezés felvételére *az utat az orosz arcvonalon át* válasszuk. Hogy az oroszok aggályait eloszlassuk, hogy nem célunk az orosz hadsereget felbomlasztani és hogy a békeszándékunk komolytalan volna, javaslom, hogy az Op. 264. geh. számú rendeletben megszövegezett ajánlatot az alábbi záradékkal lássuk el :

„Mi azon oknál fogva fordultunk idáig az ezred-komitékhoz, mivel mindig meghiúsult az a becsületes törekvésünk, hogy az orosz magasabb parancsnokságokkal kapcsolatba jussunk. Ezáltal azonban nem volt szándékunkban benneteket magasabb parancsnokaitok ellen izgatni, hanem arra kérünk, hogy ezt a „hivatalos ajánlatot“ juttassátok el magasabb törzseitekhez egészen az orosz főparancsnokságig. Azt óhajtjuk, hogy az utóbbival közvetlenül jussunk érintkezésbe, hogy fegyverszünetet köthessünk, melyet azután a békekötési tárgyalások követnének. Azonkívül egyidejűleg magasrangú tiszteket küldünk hadikövetekként az orosz hadseregparancsnokságokhoz. Mi azt reméljük, hogy a többi hadat viselő hatalmak is azután követni fogják a szabad Oroszország példáját, hogy a hiábavaló vérontásnak vége legyen.“

Várható, hogy ez a toldalék alapját fogja alkotni annak, hogy hadseregparancsnokságaink közvetlenül tárgyalást kezdhetnek. E mellett megkísérelhetjük, hogy egyes deputációk útján közvetlenül az orosz hadseregparancsnokságokhoz fordulnak. Azt indítványozom, hogy az A. O. K. adja meg engedélyét, hogy az Op. geh. 264. számú rendeletet a javasolt toldalékkal valamennyi

orosz hadosztálynál az Op. geh. 266. számú parancsban előírt módon végrehajthassuk. Mielőbbi döntést kérek, mivel különben a holnapi igen alkalmas nap veszendőbe menne. Op. 2090. szám.

Az 1. hadseregparancsnokság Op. 2411/IV. szám alatt jelenti :

Folyó évi május hó 13-án kelt Op. 2090. számú parancsra jelentem, hogy holnap május 14-én az orosz arcvonalhoz átküldendő hadikövetekül a következőket jelöltük ki : lovag Hempel János vezérkari őrnagyot a hadseregparancsnokságtól és Bischoff őrnagyot a bajor 8. tartalékhadosztálytól.

Erről az orosz 9. hadseregparancsnokságot a mai napon az orosz 126. hadosztályhoz átküldött hadikövetünk útján értesíttettük azzal a megkereséssel, hogy egy magasabbrangú meghatalmazott orosz tisztet küldjön a Brusturosa—Agasu-i úton a két arcvonal közötti vidékre, hogy a tárgyalást megkezdhessék egymással. A tárgyalás ideje május 14. ; az órát határozza meg az orosz 9. hadseregparancsnokság.

E tárgyalás eredményeként azután javaslom, hogy további hadikövetek küldessenek át az orosz 9. hadseregparancsnoksághoz, hogy határozott megegyezést létesíthessenek.

Holnap az egész orosz arcvonalon levő hadosztályok hivatalos ajánlattételünk révén értesítve lennének, hogy mi készek vagyunk a fegyverszünet létesítésére tárgyalásba bocsátkozni, miért is egy hadikövetet már átküldöttünk az orosz hadseregparancsnoksághoz.

A 7. hadseregparancsnokság N. A. 260. szám alatt jelenti Op. 2090. számra :

A hadseregparancsnokság szándéka :

1. A tegnap elrendelt hadikövet-akciót végrehajtani az oroszok előzetes értesítése mellett és hogy részünkről egy tábornokot jelöltek ki, aki Czernowitzban az orosz hadseregparancsnoksággal tárgyalni kész.

2. A hadikövetek május 14-én délelőtt 10 órakor indulnak. Ebben a tárgyban még pótjelentés fog menni.

3. A Tatár-hágón előremenő hadikövet tudatni fogja, hogy részünkről a 34. hadosztály parancsnoka, Skwor tábornok ajánlkozott az orosz 8. hadseregparancsnoksággal Czernowitzban megkezdeni a tárgyalást ; Skwor tábornokot elkísérik : Unruh őrnagy, a német kárpáti hadtest vezérkari főnöke és dr. Machejowitz főhadnagy[1] a 34. hadosztály hírszerző tisztje.

A 7. hadseregparancsnokság a hadikövet-akcióra vonatkozó N. A. 259/2. számú rendelete :

1. Kapcsolatosan az N. A. 259/1. számú paranccsal a hadikövetakcióra az előkészületet akként kell megtenni, hogy a

[1] Tökéletesen beszél oroszul.

hadikövetek holnap, május 14-én délelőtt 10 órakor az egész hadseregarcvonalról egyszerre indulhassanak.

2. E tárgyban még egy parancsot fogok kiadni, ezért az egész dolgot szorosan kézben és továbbra is titokban kell tartani.

3. A hadikövetek az „ajánlat" kézbesítésekor nyilatkoztassák ki a következőket :

„Tudatjuk, hogy egy tábornokunk a tatárhágói országúton készen áll arra, hogy Czernowitzban az orosz hadseregparancsnoksággal tárgyalásba bocsátkozzék a fegyverszünet tárgyában."

A hadikövetünk, ki a Tatár-hágón átmegy az oroszokhoz erre nincs felhatalmazva, neki más utasításai vannak.

4. Az orosz 8. hadseregparancsnoksággal leendő tárgyalásra kiválasztattak : a 34. hadosztály parancsnoka Skwor tábornok, a német Kárpát-hadtest vezérkari főnöke Unruh őrnagy és a 34. hadosztály hírszerző tisztje dr. Machejowitz főhadnagy. A Kárpát-hadtestparancsnokság utasítsa Unruh őrnagyot, hogy Mármarosszigeten a hadsereg vezérkari főnökénél mielőbb jelentkezzék.

Ezt a parancsot valamennyi hadtest és a 16. gyalogdandár megkapja és előterjesztetik a hadseregarcvonalparancsnokságnak is.

Megérkezik az A. O. K.-nak Op. 273. számú parancsa.

Az A. O. K.[1] Op. geh. 264., 264/I. és 266. számú parancsait a német O. H. L.-al[2] egyetértésben és az Ober-Ost[3] kívánságára adta ki. Az A. O. K. újólag érintkezésbe lépett összekötő tisztje útján az Ober-Osttal, hogy az eredeti Op. geh. 264. számú rendeletben foglaltakat József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság által javasolt toldalékkal együtt hajtassa végre. Válasz még nem érkezett. A hadseregarcvonalparancsnokság tegyen meg minden előkészületet, hogy az eredeti Op. geh. számú parancsot az Op. 2090. számú előterjesztésben javasolt toldalékkal együtt végrehajthassa azon kis javítással, hogy e mondat helyett : „hogy fegyverszünetet köthessünk, melyet azután a békekötési tárgyalások követnének" következő lépjen helyébe : „hogy kölcsönös megegyezéssel az ellenségeskedést beszüntethessük, melyet azután a békekötési tárgyalások követnének."

A végrehajtást azonban csak akkor szabad elrendelni, ha az A. O. K. az Ober-Osttal folytatott tárgyalás alapján ehhez a hozzájárulást véglegesen megadja, ami ma délután meg fog történni.

Az 1. és 7. hadseregnek ennek következtében az alábbi tájékoztatást küldöm :

„Tekintettel az itteni viszonyokra a hadseregarcvonalparancsnokság az A. O. K.-nak javaslatot tett, hogy az Op. geh.

[1] Cs. és kir. hadseregfőparancsnokság.

[2] Német legfelsőbb hadvezetőség (Deutsche Oberste Heeresleitung).

[3] Oberbefehlshaber Ost (Felső keleti arcvonal főparancsnoka Lipót bajor herceg, vezértábornagy).

266. számú hadseregfőparancsnoksági rendeletben foglaltakon kívül az Op. geh. 264. sz. hadseregfőparancsnoksági rendeletben foglaltak is végrehajtassanak, mely utóbbit az A. O. K. már egyszer hatálytalanította. Egyúttal azt is javasoltam, hogy a „hivatalos ajánlat" szövegezésében kisebb változtatás történjék.

Az A. O. K. javaslatomat elfogadta, de hozzáfűzte, hogy a végrehajtással még addig várjunk, míg az Ober-Osttal megegyezésre jut, mely ma délután meg fog történni.

Hogy a holnapi nappal el ne késsünk, addig míg az A. O. K. végleges döntése megérkezik, közben minden előintézkedést meg kell tenni, hogy mindkét hadseregfőparancsnoksági rendeletben foglaltak kivitelre kerülhessenek. Az A. O. K. 264. számú rendeletének szövegét a következő toldalékkal kell kiegészíteni: „Mi azon oknál fogva fordultunk idáig az ezred-komitékhez, mivel mindig meghiúsult az a becsületes törekvésünk, hogy az orosz magasabb parancsnokságokkal kapcsolatba jussunk.

Ezáltal azonban nem volt szándékunkban, hogy Benneteket magasabb parancsnokaitok ellen izgassunk, hanem arra kérünk, hogy ezt a „hivatalos ajánlatot" juttassátok el magasabb törzseitekhez egészen az orosz főparancsnokságig.

Azt óhajtjuk, hogy az utóbbival közvetlenül jussunk érintkezésbe, hogy kölcsönös megegyezéssel az ellenségeskedést beszüntethessük, melyet azután a békekötési tárgyalások követnének.

Azonfelül egyidejűleg az orosz hadseregparancsnokságokhoz magasrangú tiszteket küldünk hadikövetekként. Mi azt reméljük, hogy a többi hadat viselő hatalmak is azután a szabad Oroszország példáját követni fogják, hogy a hiábavaló vérontásnak vége legyen."

„Az első rendelkezés (A. O. K. Op. 264. szám) a kijavított fogalmazásban valamennyi orosz hadosztályt érinti. A végrehajtás idejének pontos meghatározását a holnapi nap folyamán a hadseregparancsnokságokra bízom, csupán azt hangsúlyozom, hogy a végrehajtásnak egyidejűleg és lehetőleg széles összefüggő arcvonalon kell megtörténnie.

Május 14-én reggeltől kezdve addig, míg a helyzet tisztázódik, minden harctevékenység, még a repülőtevékenység is, szüneteljen, kivéve, ha az ellenség támadna." Op. 2090. Ang. II.

A hadseregarcvonalparancsnokság Op. 2090. Ang. III. számú rendeletével az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak elrendelte, hogy az Op. 2090. Ang. II. számú parancsában a „hivatalos ajánlat" szövegezés végén az alábbi változtatás történjék: „hogy a hiábavaló vérontásnak vége legyen" mondat után függesztendő: „A fegyelem fenntartása céljából mindkét fél érdeke, hogy meggátolja a legénység önhatalmú összejövetelét az állások között."

Az A. O. K.-tól Op. 269. számú parancs érkezik a hadseregarcvonalparancsnoksághoz és az 1., 7. hadsereghez.

Ismételten utalnak arra, hogy csapataink érintkezése az oroszokkal semmi körülmények között nem engedhető meg, a fraternizálást meg kell akadályozni. Az oroszokkal csakis az arra hivatottaknak és meghatalmazottaknak szabad érintkezni.

Az A. O. K. az Op. 273/I. számú rendelettel tájékoztat az Ober-Osttal folyt tárgyalások eredményéről.

Folyó évi május 13-án kelt Op. 2090. számra.

Ober-Ost következő választ adta :

Az Ober-Ost tudatában van annak, hogy a Dragomirow tábornokkal közvetlenül megindított tárgyalásoknak nem lesz meg a kívánt eredménye. Ez csak az első ízben kapóra jött alkalom megragadása volt, hogy az arra hivatott orosz parancsnoksággal érintkezésbe jussunk. Csakis ilyen úton lehet kötelezőleg általános fegyverszünethez jutni ; itteni vélemény szerint eredmény alig érhető el, ha az arcvonal különböző szakaszában hivatalos fegyverszüneti ajánlatokkal állanak elő hadosztály és hadosztály között és ha az arra nem hivatott ezred-komiték útján tárgyalnak.

Ilyen, a közbeeső magasabb parancsnokságok részéről megtett „hivatalos ajánlatok" kártékonyan befolyásolhatják az egész arcvonal nevében a Dünaburgnál megkezdett tárgyalásokat. Nem tehető kifogás az ellen, hogy a mostani keretek között folytassuk a propagandát az arra hivatott és meghatalmazott közegek útján.

Ezért a legnagyobb sajnálatra az Ober-Ost legalább saját arcvonalára vonatkozólag az Op. geh. 264. szám alatt megküldött javaslathoz egyrészt nem járulhat hozzá, másrészt az Ober-Ost ezzel a József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság jószándékának a saját arcvonalára vonatkozólag nem óhajt elébe vágni, ha az ottani viszonyok a propaganda egységes szervezésétől eltérő más állásfoglalást tesznek szükségessé.

Az A. O. K. az Ober-Ost állásfoglalása elől nem zárkózhatik el teljesen, mivel tudatta, hogy az egész arcvonal nevében a tárgyalásokat már megkezdette.

A hadseregarcvonalparancsnokság mindennek dacára az Op. geh. 264. és 266. számú rendeletek értelmében a frontpropagandát kezdje meg, csak az ezred-komitékhez címzett iratokról a hivatalos aláírásokat és hivatalos pecséteket hagyja el és az Op. 2090. számú előterjesztésben javasolt toldalék-szövegből ezt a mondatot törölje : „Azonkívül egyidejűleg magasrangú tiszteket küldünk hadikövetekként az orosz hadseregparancsnokságokhoz."

A hadseregarcvonalparancsnokság tehát saját belátása szerint folytassa hathatós frontpropagandáját, de a hivatalos fegyverszüneti ajánlat megtétele nélkül és kíséreljen érintkezésbe jutni az Op. geh. 266. számú rendelet értelmében az orosz hadseregparancsnokságokkal.

Az A. O. K. utóbbi parancsa értelmében az 1. és 7. hadseregnek rendeletet küldök :

„Az A. O. K. Op. 273/I. számú rendeletében megparancsolta, hogy az egész arcvonalon a hadosztályok útján tervezett hivatalos fegyverszüneti ajánlatok megtétele elmaradjon ; eszerint a hivatalos ajánlatokat az ezred-komitéknak hadiköveteink nem fogják átadni, mint ahogyan azt az Op. geh. 264. számú hadseregfőparancsnoksági rendelet tervezte. Ezzel ellentétben a frontpropagandát a hírszerző közegek útján, az érvényben levő irányelvek szerint, a szokásos módon legnagyobb nyomatékkal folytatni kell, hogy helyi fegyvernyugalom álljon be. Az „ajánlatokat" fel lehet használni szóbeli propagandára.

Az Op. geh. 266. számú hadserfőparancsnoksági rendeletet a hadseregparancsnokságok a javasolt módon végrehajtják ; az orosz hadseregparancsnokságokhoz hadiköveteiket elküldik, de az 1. hadseregparancsnokság Op. 2411/IV. számú javaslatának utolsó bekezdésében foglaltakat és a 7. hadseregparancsnokság N. A. 260. számú javaslatában foglalt 2. pontot elejti." Op. 2096.

Május 14.

„Tehát ma mennek az én hadiköveteim az oroszokhoz. Az „orosz csapatokkal közölve lesz, hogy mi történik."

„Midőn ma a menetalakulatokhoz kilovagoltam, egy finom, „de elviselt ruhákba öltözött aggastyánt láttam, amint egy régi „szemétdombon kis növényeket szedegetett a legnagyobb gonddal „válogatva ki azokat. Megkérdem : „Mit csinál Bácsi ?" Beszáradt „kezével mutatja a gyűjtött gyomot : „Mit csináljak, ha éhezem „és nincs mit ennem ! Egy kis burjánt szedek, hogy valami enni„valóm legyen ! Jobb időket éltem én is, de ez a borzasztó háború ! „... Három fiam elesett ..." És keservesen sírt az öreg ... „Három „szép jó fiam és most nincs senkim sem e borzasztó világban ... „mit csinálok ? ... Szeretnék meghalni, de gyáva vagyok hozzá !" „Lelkem mélyéig megrázva tértem vissza Marosvásárhelyre."

„Tegnap este, mint az föntebb látható, még igen hosszú „telefontárgyalásunk volt Badennel, mert egy félig érthetetlen „parancs jött, amelyből azt kellett kisilabizálnom, hogy egész ter„vem és ajánlatom elutasíttatik, miután már teljhatalmulag annak „végrehajtására meg voltam bízva, azért mert apósom — Ober„Ost — más jobb ajánlattal jött, t. i. hogy csak egy helyen történ„jék a fegyverszünet fölkínálása. Ebben teljesen osztom nézetét, „mert egy az orosz főparancsnoksághoz egyenest kiküldött hadi„követ a legkomolyabb jellegű és amúgy esetleg elronthatnánk az „egészet, minthogy parancsom volt minden hadseregtől egy magas

„rangú hadikövetet a szemben levő ellenséges hadseregparancs-
„noksághoz kiküldeni. Úgy a mi főparancsnokságunk, mint a
„német legfelsőbb hadvezetőség elfogadta Ober-Ost ajánlatát és
„elrendeli, hogy én csak frontpropagandát csináljak. Helyes, ha
„Ober-Ost konkrét föltételeket szab. Egyet azonban a leghatáro-
„zottabban kijelentettem, hogy elfogadhatatlannak tartom, hogy
„csak német hadikövet küldessék, ajánlom, hogy a mi részünkről
„is menjen egy a némettel egyenrangú akár itt, akár másutt, de
„föltétlenül teljesen azonos ajánlattal, mert két főparancsnokság
„van : az osztrák-magyar és a német, tehát csak akkor lehet döntő
„hatású az ajánlat, ha a szövetséges hatalmak egyidejűleg teszik
„azt meg. Éjfélig tartott a nézetváltás, midőn értésemre adták,
„hogy az osztrák-magyar monarchia nevében én küldjem ki a
„meghatalmazott hadikövetet. Részemről Skwor tábornok, a
„34. hadosztály parancsnoka, lett kiküldve."

„Még az este kaptam a parancsot, hogy azonnal küldjek egy
„hadosztályt a délnyugati frontra (Isonzo), mert az igen heves
„tüzérségi harc biztosan arra enged következtetni, hogy a 10. Isonzo
„csata kezdődik. Azonnal jelentsem, hogy mely hadosztályokat
„vagyok hajlandó az összezuzottakkal kicserélni. Egészen kihozott
„a sodromból e parancs, nekem egy ezred sem áll tartalékul rendel-
„kezésemre s most ezt a hadosztályt nagynehezen kivonom, ezzel
„arcvonalamat a lehetetlenségig gyöngévé teszem, míg bal szom-
„szédomnál 15 hadosztály áll tartalékban ! Jelentem, hogyha ezen
„körülmények között még elvesznek valamit, egy komoly támadást
„nem leszek képes föltartóztatni. További gyöngítésnek semmi
„körülmények között nem szabad bekövetkeznie, hacsak több-
„hónapos fegyverszünet Oroszországgal nincsen megkötve. Boroe-
„vićnek ma 4-szer annyi a tüzérsége — mint azt nekem jelentik —
„és háromszor annyi a gyalogsága, mint az eddigi csaták bár-
„melyikében."

A cs. és kir. 5. hadsereg az *1. Isonzó csata* előtt 1915 május hó végén[1]

76 és fél zászlóaljból,
76 géppuskából,
12 és fél lovasszázadból és
90 ütegből,

a *4. Isonzó csata után* 1915 december 24-én[2]

[1] Lásd a II. kötet 3. sz. mellékletét.
[2] Lásd a II. kötet 46. sz. mellékletét.

118 zászlóaljból,
208 géppuskából,
11 lovasszázadból,
489 könnyű öblű lövegből és
134 nehéz öblű lövegből, azaz 623 lövegből,
a *10. Isonzó csata előtt* 1917 május 7-én[1]
215 zászlóaljból,
915 könnyű öblű,
347 közép öblű és
63 nehéz öblű lövegből, azaz 1325 lövegből állott.

Már látom, hogy a csata után az én hős 17. hadosztályom roncsait fogják nagybüszkén idedobni, hogy a vidék kímélése miatt nagylelkűleg nyugodtabb helyre kívánják tenni! . . . Salak lesz és az égbekiáltó igazságtalanságon egy hajszálnyit sem változtat. Megint a Luck előtti bajok?

Mai napon az Isonzón Plavától le a tengerig elterülő 40 kilométeres arcvonalon a várt nagy csata kifejlődött.

Hajnalhasadtával az olasz tüzérség tüze a legnagyobb hevességig fokozódott. Több órás pergőtűz után, déli 12 órakor, az olasz gyalogság tömege[2] támadásra indult a Plava és a Wippach-völgy között a XVII. és XVI. hadtestünk és a Karszt-fennsíkon[3] a VII. és XXIII. hadtestünk ellen.

Az olaszok a 62. hadosztályunk által védelmezett Monte Santo (⛪ 682) kolostor magaslati gerincét mindenáron el akarták foglalni kettős átkarolás útján. Északon, Plava felől, az igen erősen megerődített ⊙ 383-as dombot és a zagorai állásunkat az olasz 3. hadosztály, délen Salcano felől Monte San Gabrielet (△ 646) és a Dol (⊙ 332) nyerget az olasz 10. és 24. hadosztály támadta, amelyeket az 57. hadosztályunk szívósan védett. A ⊙ 383-as dombot védelmező vitéz 52. baranyai ezred[4] ötször verte vissza az olasz tömeg rohamát kézigránátokkal és szuronnyal.

Plava körül a harcok oly elkeseredéssel tomboltak, hogy még éjjel sem szüneteltek.

Vitéz csapataink az olaszok támadásait mindenhol visszaverték.

A Wippach-lapályon az 58. és 14. magyar hadosztály vitéz ellenállásán minden támadás megtört.

A Karszt-fennsíkon az olasz tömegek[5] támadása Fajti

[1] Lásd M. Schwarte „Der österreichisch-ungarische Krieg" Die zehnte Isonzoschlacht.

[2] Olasz II., VI., XXVI., VIII. és XXIV. hadtest (3., 47., 10., 24., 8., 48., 7., 11., 60., 53., 54., 62., 23. és 49., összesen 14 hadosztály).

[3] Olasz XI., XIII., XIV. és VII. hadtest (4., 21., 22., 31., 33., 34., 16., 14., 45., 63., 58., 28., 54., 61., 20., 62. és 30., összesen 17 hadosztály).

[4] Pécs vidékéről egészítődik ki.

[5] Olasz XI. hadtest (4., 21., 22., 63., 58., 28. és 54., összesen 7 hadosztály).

hrib (△ 432) magaslati gerinc ellen és Kostanjevica-alszakaszra[1] irányult. Fajti hrib (△ 432) ötször cserélt gazdát és megint szilárdan az én szeretett 17. hadosztályom kezében van, mely minden további támadást visszavert.

Jamiano és az Adria-tenger között a Hermada (△ 325) magaslatot tíz olasz hadosztály[2] támadta meg, de a XXIII. hadtestünk[3] a támadást visszaverte. Mindenhol vérbefulladt az olasz támadás.

A nagy csata első napja akként végződött, hogy állásunkat mindenhol megtartottuk.

„Most, mikor ezeket írom, jelenti Seeckt tábornok, hogy „Ober-Ost hadikövetét, mely az egyik orosz hadseregparancsnok „ságig Dünaburgba jutott — mert a föltételek nem voltak meg- „határozva — a fegyverszüneti ajánlatot (amint azt úgy Seeckt, „mint én előre láttuk) elintézetlenül visszautasította Dragomirow „orosz hadseregparancsnok és válasz nélkül visszaküldötte. (Lásd „az erre vonatkozó alábbi hivatalos jelentéseket.) Hát ez kellett? „Nagyon is sajnálatos fiasko! Ezért kértem már háromszor, leg- „utóbb sürgősen a főparancsnokságot, hogy határozott föltételeket „közöljenek velem, melyeknek megszabására nem kaptam enge- „délyt. E nélkül az egész fegyverszüneti ajánlat egy fölötte veszé- „lyes játék és semmi komoly alapot nem fog az ellenség benne „találni, mi is föl fogunk vele sülni, mint a németek és az oroszok „hangulatát ismét teljesen ellenünk fordítja, ami megint igen nagy „meglepetéseket fog szülni és egy szép reggelen majd arra ébre- „dünk, hogy általános támadás indult meg a lehetetlenül gyenge „arcvonalam ellen, vagy a szomszédban. Még hozzájárul ehhez, „hogy állítólag Amerika Szibérián át vasúton küld ellenünk csapa- „tokat (???) és temérdek ágyút akarnak ide szállítani! Ekkor nem „fogjuk eredményesen föltartóztatni az ellenséget, mert nem „leszünk rá számbelileg képesek! . . .“

„Az én hadiköveteim egyik előhirnökét géppuskatűzzel fogad- „ták az oroszok és tüzérségük is lőtt rá és így ott nem mehetett át „senki. Erre a minden nemzetközi megállapodással homlokegye- „nest ellenkező eljárásra azzal felelek, hogy az ottani orosz állást „megsemmisítő tüzérségi tűz alá vétettem. Ilyesmivel számolva a „Tatár-hágónak is küldtem egy követet, ez baj nélkül átment, az

[1] 44. lövészhadosztály, 17. és 41. honvédhadosztály védte.

[2] Olasz XIII., XIV. és VII. hadtest (31., 14., 33., 34., 61., 20., 16., 45., 62. és 30., összesen 10 hadosztály).

[3] 28., 7., 16., összesen 3 hadosztály.

„orosz hadtestparancsnoksághoz vezették, ott barátságos fogad-
„tatásban részesült és továbbítás végett átadta a levelet. A válasz
„legjobb esetben 2—3 nap mulva jöhet csak."

„Estig valamivel élénkebb ellenséges tüzérségi tűz. Helyen-
„kint azt a benyomást teszi, hogy csak el akarják puffogtatni
„lőszerüket."

Az 1. hadseregparancsnokság Op. 2095. számú rendeletre jelenti :

A 70. honvédhadosztályt és a 8. hegyi dandárt az A. O. K. rendelkezésére lehet bocsátani, ha helyébe egyenrangú csapatok jönnek ide, ez úgy értendő, hogy csak akkor lesznek felválthatók, ha a pótlásra kiszemelt kimerült hadosztályokat előbb kiegészítések besorolásával felfrissítik és kipihentetik. Erők kivonását az arcvonalból kellő pótlás nélkül és az arcvonalszakaszokban keletkezett ürnek olyanképen való kitöltését, hogy a hadosztályok megnyujtatnak, a hadseregparancsnokság csak az esetben tartja megengedhetőnek, hogyha az ellenség nem fog támadni. Azon célból, hogy a hadsereg magának tartalékot teremthessen az arcvonalnak meggyengítése révén, ez a megengedett szélső határig már megtörtént ; most ez a tartalék el fog tűnni.

Ugyanebben a tárgyban a 7. hadseregparancsnokság jelentése így szól :

Op. 2095. számra. Az általános helyzet annyira tisztázatlan, hogy a csapatok eltolása tárgyában a hadsereg végleges állást nem foglalhat.

Az orosz 9. hadsereg előtt álló csapatainkból könnyebben vonhatók el erők, mint azokból, melyek az orosz 8. hadsereggel szemben állanak, mert ez utóbbi még mindig tevékeny és nem lehetetlen, hogy esetleg támad.

Ha mindennek dacára csapateltolások határoztatnának el, akkor az A. O. K. rendelkezésére bocsátható :

a) 1. A 8. lovashadosztály (2400 karabély) azon esetben, ha a hadseregarcvonalparancsnokság Op. 1906. számú rendelete értelmében a 8. dzsidásezredet a 12. dzsidásezreddel felcserélik (2700 karabély).

2. A 40. honvédhadosztály egyik ezrede.

A parancs kiadása után a 8. lovashadosztály elszállítása egy hét, a 40. honvédhadosztálybeli gyalogezredé pedig 5—6 nap mulva megkezdhető.

b) A 34. hadosztály, bár ez igen fontos helyen áll, de mégis javaslatba hozom, mert könnyen felváltható, állásai igen jól kiépítettek és az új hadosztály könnyen tájékoztatható.

Hogy az esetleges elszállítás előkészíthető legyen, a döntést kérem mielőbb tudatni.

Az 59. hadosztály elszállítása nem látszik tanácsosnak,

mivel a kirlibabai állás, mely az Aranyos-Beszterce folyócska völgyébe vezető országúttól közvetlenül keletre van, igen fontos. Ha azonban mégis az 59. hadosztályra esne a választás, akkor az ad *a)* pont alatt felsorolt csapatok elszállításáról le kell mondani.

A 34. hadosztály felváltása a tüzérség miatt akadályba ütközik, mert érvényesülő tűztevékenységet itten csakis teljesen tájékozott tüzérség képes kifejteni; az újonnan érkező ütegek a fegyverszüneti tárgyalások következtében keletkezett helyzet miatt nem lőhetik be magukat anélkül, hogy propagandánk ártalmára ne lennének.

Az A. O. K.-nak május 13-án kelt Op. 40.871. számú rendeletére jelentem:

„*a)* A szállításban levő 24. hadosztály pótlását addig el lehet halasztani, míg egy nagyobb orosz támadás előjelei nem mutatkoznak.

A 7. hadseregtől pótlás nélkül csapatokat elvenni nem lehet, mert gyenge tartalékait szükség esetében esetleg az 1. hadseregnél is alkalmazni kell majd, mert az utóbbi hadsereg tartalékát, a 24. hadosztályt elvették és mivel a 7. hadseregnek kényes pontjai vannak, ahol kisebb visszacsapások is igen kellemetlen helyzeteket teremthetnek (Mestecanesci, Kirlibaba, Tatár-hágó).

b) Számszerinti egyenrangú pótlás beérkezése után az átszállításra kilátásba helyezhetők:

a 7. hadseregnél a 34. és 59. hadosztályok; az utóbbi másodsorban, mivel igen fontos helyen áll az arcvonalban és mert csak 4500 puskája van;

az 1. hadseregnél a nem nagyon szilárd 8. hegyi dandár és a 70. honvédhadosztály, melynek értéke szintén nem áll valami magas fokon (nagyon sok a román!).

További hadosztályok átszállításának lehetősége is számításba vehető, ha a politikai helyzet oly mértékben javul, hogy ellenséges támadástól itten tartani nem kell.

Valamennyi felsorolt esetben a tüzérség megcserélésétől eltekinteni kérem. (Az utak rosszak, a vasutak túlterheltek, az erdős hegységekben nehéz tájékozást szerezni.)

József főherceg vezérezredes s. k." Op. 2095.

Az orosz 8. és 9. hadseregparancsnokságokkal az érintkezés felvételére az első lépések ma megtörténtek, melyeknek végrehajtásával az 1. és 7. hadseregparancsnokságainkat bíztuk meg.

Op. 2419/I. szám alatt az 1. hadseregparancsnokság jelenti:

A bajor 8. tartalékhadosztály hadikövetét, kinek a levelet az oroszokhoz át kellett vinni, — az orosz tüzérség és géppuskák tűzzel fogadták, bár nemzetközileg mindenhol elfogadott szabályok betartásával — fehér lobogó, trombita jel — jelentkezett; hadikövetünk ügyét el nem intézve visszatért. Szándékom, hogy az

orosz arcvonal azon szakaszára, ahonnan hadikövetünkre lőttek, válaszként, még ma, hatalmas tűzcsapást mérni. Kérem ehhez a hozzájárulást.

Op. 2098. szám alatt értesítem az 1. hadseregparancsnokságot, hogy szándékával egyetértek, egyúttal meghagytam, hogy propaganda útján az egész orosz arcvonallal közölje, hogy mi volt ma a szándékunkban, hogy az oroszok a nemzetközi jogba ütköző módon fogadták hadikövetünket és hogy mi volt erre a válaszunk.

Az 1. hadseregparancsnokság Op. 2419/I. számú jelentését továbítottam a hadseregfőparancsnokságokhoz, annak megemlítésével, hogy felhatalmaztam az 1. hadseregparancsnokságot, hogy az orosz arcvonal azon szakaszára, ahonnan hadikövetünket lőtték, válaszként még ma hatalmas tűzcsapást mérjen és hogy propaganda útján az egész orosz arcvonallal tudassa, hogy mi ma mit akartunk csinálni, hogy az oroszok milyen nemzetközileg jogellenesen fogadták hadikövetünket és hogy mi volt erre a válaszunk.

Egyidejűleg Op. 2096. szám alatt jelentettem.

„Az A. O. K. Op. geh. 273/I. számú rendeletre:

A hadseregarcvonalparancsnokság a parancs szellemében megtette az intézkedéseket, illetve hadikövetek útján bejelentette, hogy az orosz 8. és 9. hadseregparancsnokságokkal érintkezésbe óhajt lépni tárgyalás céljából. Sürgősen szükségesnek tartom, — ha sikerül az érintkezés felvétele, — hogy a fegyverszünet lezárására világos utasítások legyenek előttem.

Ezért sürgősen közölni kérem velem a fegyverszüneti szerződés pontjait.

Azon esetben, ha a feltételek tudásának hiánya miatt a megindult tárgyalások megszakadnának, az oroszok bizalmatlansága nőni fog és a további lépéseket nagyon meg fogja nehezíteni. Propagandánk folytatására is a hivatalos alapelveket ismernem kell, hogy békeakaratunk komolyságáról meggyőzzük az oroszokat, kik joggal idáig nem igen hittek nekünk.

Az orosz a fegyverszüneti szerződést ahhoz a feltételhez fogja kötni, hogy mi más hadszíntérre innen csapatokat nem vihetünk. Az erre a kérdésre adandó válasz is sürgős. Az oroszok érzékenysége és nemes gondolkozása — még a legénységnél is — az ismételt tárgyalásokon világosan megnyilatkozott, amelyet lebecsülni nem szabad. Csalás és becsapás a mi hátrányunkra hangulatváltozást idézhet elő.“ Op. 2096.

Közben tudomásomra jutott, hogy Ober-Ostnál a sikertelen tárgyalások miként zajlottak le.

Kämmerling hadsereghírszerző tiszt *jelentése* az orosz 38. hadosztályparancsnok elnöklete alatt megtartott tárgyalásról, amelyen különféle csapatokból berendelt 30 képviselő vett részt.

A tárgyalás után három autón tovább utaztak a hadtestparancsnokság főhadiszállásán át Dünaburgba, az orosz 5. hadseregparancsnoksághoz. A német hadikövetet Dragomirow tábornok azonnal fogadta, ki 12—15 tiszt és ugyanannyi legénységi hadseregképviselő társaságában volt.

Dragomirow tábornok kijelentette, hogy tárgyalásra nincs meghatalmazása, de ajánlatunkat azonnal feljebb juttatja. Azután kérdezi: No minő ajánlatokat tesz nekünk? Itt ül a jegyzőkönyvvezető, egy vezérkari kapitány.

Hírszerző tiszt: Én bár a hadsereg hivatalos képviselője vagyok, a béke tárgyában konkrét javaslatokat tenni nem tudok. Az orosz tisztek és legénység és a mieink között történt ismételt megbeszélés folyamányaként mindkét oldalról kifejezett óhajra jöttem ide, hogy Nagyméltóságod javaslatát és kívánságát átvegyem a további tárgyalásra vonatkozólag. Az én feladatom, hogy az összejövetelre megegyezést létesítsek, amelyen az orosz hadsereg és kormány ama meghatározott képviselői vennének részt, akik a fegyverszüneti szerződés megkötésére jogosultak.

Dragomirow (csodálkozva mondja): Csodálkozásomat fejezem ki a fölött, hogy ön mint meghatalmazott ilyen bizonytalan javaslattal áll elő. Nem hozott ön magával határozott, kötelező javaslatot?

Hírszerző tiszt: Nem! Csak azon helyzetben vagyok, hogy a nyert utasítás keretén belül bizonyos kérdésekre válaszolhatok.

Dragomirow: Hát akkor tulajdonképen miért jött ide?

Hírszerző tiszt: Csak azért, hogy egyengessem a végérvényes tárgyalás útját; a felszólítást, hogy jöjjek, csak ma délben kaptuk meg. Erre délután 3 órakor autóba ültem és itt vagyok.

Dragomirow (csodálkozva): Mi három nap óta tárgyalunk afölött, hogy fogadjuk-e önt vagy sem?

Hírszerző tiszt: Különben ez csak folytatása ama tárgyalásnak, melyet az egész arcvonalon az orosz csapatok és Nagyméltóságod is már hosszabb idő óta irányítanak. Az állások közötti érintkezést a mi hadvezetőségünk már nagyon élénknek tartotta. Ezért korlátozó intézkedések történtek.

Dragomirow: Mi is fogunk eszközöket találni, hogy ennek vége legyen; de végtére is mily feltételekkel jön ön?

Hírszerző tiszt: Feladatomat csak ismételni tudom és Nagyméltóságod javaslatát várom, hogy hol történhetik meg az összejövetel és kérem, hogy az ideiglenes kormány összes kérdéseit tudatni méltóztassék.

Dragomirow: Akkor az ön látogatásának semmi célja nincsen. Történtek-e tárgyaláson kívül mások is már? Például nyugaton?

Hírszerző tiszt: Erre a kérdésre a nemleges választ meg-

adják a folytonos harcok nyugaton ; a mi birodalmi kancellárunk kinyilatkoztatta, hogy mi készek vagyunk a béketárgyalásra.

Dragomirow : Tehát önök különbékét akarnak velünk kötni ?

Hírszerző tiszt : Ezzel én nem akartam azt mondani. Nem azért jöttem, hogy Oroszországot szövetségeseitől eltérítsem, azt hiszem azonban, hogy azon ajánlat alapján, melyet a mi hivatalos személyeink a legközelebbi konferencián ki fognak fejezni, Oroszországot azon helyzetbe hozza, hogy sorsa felett maga dönthet.

Dragomirow : Arra ne számítsanak, hogy szövetségeseink nélkül fogunk békét kötni. Miért nem fordulnak önök közvetlenül a mi szentpétervári felelős kormányunkhoz ? Miért éppen a hadsereghez ?

Hírszerző tiszt : Emlékeztetem Nagyméltóságodat arra, hogy a tárgyalásokra az orosz hadsereg tette meg az első lépést (az orosz katonákhoz fordulva), úgyhogy mi Oroszországban a legnagyobb hatalomnak máris az orosz hadsereget tartjuk.

Dragomirow (izgatottan egy hosszabb beszédet tartott, melynek tárgya a békekötés szokásos diplomáciai formája volt) : Ön csupán hadseregének utasítására jött-e, vagy képviseli-e kormányát is ?

Hírszerző tiszt : A hadsereg megbízásából, mely mindenesetre értesítette erről az esetről a kormányt is.

Még néhány kérdést intéztek, például a hadi célok tárgyában, amelyekre, a nyert útmutatás szerint, adatott meg a válasz.

Dragomirow tábornok végül egy harcias beszédet tartott, amely inkább az orosz deputánsoknak szólt, azután pedig elbocsátott bennünket.

A tárgyalás menete az oroszok részéről nagyon tartózkodó volt, de barátságtalannak nem mondható. Kétségen kívül erős benyomást tett a különféle törzsekből összeállított orosz deputánsokra.

Amint erről értesültem, az A. O. K.-hoz Op. 2096. Ang. II. számú táviratot intéztem :

„Tekintettel arra, hogy Ober-Ost és az orosz 5. hadseregparancsnokság közötti tárgyalás — mely miatt az A. O. K. Op. geh. 264. számú parancsának végrehajtása elhalasztatott — eredményre nem vezetett, hivatkozással a május 13-án kelt Op. 2090. és május 14-én kelt Op. 2096. számú táviratainkra, javasolom, hogy a hadseregfőparancsnokság adja meg az engedélyt az Op. geh. 264. számú parancs végrehajtására."

Az 1. és 7. hadseregnek Op. 2107. szám alatt parancs megy :

„A hadseregek az ellenséggel szemben ugyanoly magatartást tanusítsanak megint, mint május 14-e előtt. Az ellenség tüzét tehát viszonozni kell, a repülőtevékenységet újból életre kell kelteni ; a támadó vállalatokat azonban mellőzni kell."

A május 10-i helyzetjelentésben annak tisztázása kéretett, hogy a hadseregarcvonalparancsnokság cselekvési szabadságát visszanyeri-e, ha az oroszok Ober-Ost arcvonalát megtámadnák és hogy ha a románok az orosz arcvonal egy részét átveszik, velük szemben is ugyanoly kímélő magatartás követendő-e, mint az oroszokkal?

A hadseregfőparancsnokság válasza:

Az ellenség ellen irányuló vállalatokat május 31-ig el kell odázni. Azon esetben, ha az ellenség, akár az orosz, akár a román támadna, a hadseregarcvonalparancsnokság az *érintett arcvonalrészen* szabad kezet kap a cselekvésre.

A német legfelsőbb hadvezetőség Ober-Ostot és Mackensent hasonló értelemben értesítette. Op. 2049.

A 7. hadseregnél:

Az orosz 169. ezred[1] három tisztje tudtunkra adta, hogy az arcvonalon történteket az orosz magasabb parancsnokságok tudják.

Hallgatólagosan tűrik a fegyverszüneti állapotot, mert félnek, hogy különben elveszítik befolyásukat a legénységre. Az orosz tisztek azt kérik, hogy a leveleket az ezredparancsnokokhoz címezzük, hivatalos formában szerkesszük és pecséttel lássuk el. Minden levél eljut a hadseregparancsnokságokhoz. Nagy véleménykülönbség van Buchanan, Gutschkow és Kerenski között, utóbbi programmja győzedelmeskedett. Semmiféle annexió, Lengyelország szabad önálló állam lesz, Szerbia és Belgium visszaállítandó, Németország ügyeibe nem avatkoznak. Oroszország kész a béketárgyalásokra, ha Németország végre hivatalosan tudatja a békefeltételeit.

Május 15.

„A Tatár-hágónál átment és szerencsésen visszaérkezett tiszt „jelenti, hogy midőn az orosz állásba ért, ott a legnagyobb örömmel fogadták, üdvözölték és automobilon vitték a hadtestparancsnoksághoz, hol a levelet átadta. A levélben csak annyi állott, hogy „egy tábornok fog átküldetni, hogy a fegyverszüneti föltételeket „megbeszélje és kívánságainkat közölje s az övéket tudomásul „vegye s itt jelentse, az orosz parancsnokság szíveskedjék válaszolni, hogy jöhet-e és hogy tárgyalásba bocsátkoznak-e vele?... „Ezáltal időt nyertem, hogy a hadseregfőparancsnokságot arra „szorítsam, hogy a határozott föltételeket közöljék velem, azoknak „továbbítása végett. Czernin és Bettmann-Holweg vagy pedig a „két főparancsnokság ezeket biztosan már megállapították."

[1] 43. hadosztály kötelékébe tartozik.

„Ezt nem bántam meg, mert ma megkaptam a föltételeket, „amelyek alapján most már a levelet megiratom az orosz főparancs- „nokságnak, melyet azután Skwor tábornok át fog vinni, amint az „oroszok igenlő válasza megjön."

Ma közölték az oroszokkal, hogy miért kaptak 3 órai pergőtüzet ott, hol hadikövetemre lőttek! . . .

Ma egész arcvonalamon valamivel élénkebb a tevékenység. Több helyütt minden látszat szerint fölváltják a tűzvonalban levő orosz csapatokat. Sok a mozgás az ellenséges állásokban és azok mögött.

A szomszédoknál semmi újság.

A francia harctéren, úgy látszik, lassan ellanyhulnak a küzdelmek.

Május 15-én az olaszok főtámadása a XVII. és XVI. hadtestünk ellen irányult, a Karszt-fennsíkon csak részleges támadások voltak a Kostanjevica alszakaszra, amelyeket a 41. honvédhadosztály visszavert.

Az éj folyamán sikerült az olasz 47. hadosztálynak az Isonzót Ajbánál átlépni. Koromsötét éjszakában vert hídon olasz tömegek áttódultak az Isonzó keleti partjára és Loga-Bodrez között megvetették lábukat.

A 62. hadosztályunk támogatására gyorsan előrevont tartalékainknak sikerült ugyan meggátolni az olaszok további térnyerését és kibontakozását, — tüzérségünk az olasz hidat is összelőtte, — de ellentámadásunk, a fölényes ellenséges tömeg az Isonzó nyugati partjára visszavetni már nem tudta. Salcanóról, az Isonzó-völgyben, az olasz VI. hadtest erős csapatai északi irányban eltolódtak, azután Monte Santo (⛬ 682) kolostor magaslatnak és a ⊹ 503-as nyeregnek nekimentek.

Legelkeseredettebben harcoltak Plavánál. A ⊹ 383 magaslat hősiesen tartotta magát, a Zagora-i reteszállás azonban az olasz 3. hadosztály támadásának nem volt képes ellenállni. 62. hadosztályunk kénytelen volt minden hősiesség és vitézség ellenére a Kuk (△ 611) gerincvonalra visszahúzódni. Az utána tóduló olasz tömeg itt is betört hátsó állásunkba, de a harcba beavatkozó tartalékok ellentámadással onnét kiverték.

A Monte Santo kolostor magaslat nem ingott meg. Az 57. hadosztályunk vitézül védekezett, az ellenséges gyalogság állásunk előtt 200—300 lépésnyire fekve maradt a meredek hegyoldalakon és borzasztó veszteséget szenvedett kiválóan ható tüzérségünk zárótüzében.

A Wippach-völgyben is véres harcok dúltak; itt támadás érte a támadást; 10 rohamot csinált az olasz, míg végre kimerülve elült a harc.

Az 58. és 14. hadosztályunk az olaszok valamennyi támadását ellentámadással visszaverte.

Az Isonzó csata jól áll, Boroević eddig még nem nyúlt hadseregtartalékaihoz.

„Erdély egy fölséges virágoskert, minden virít, temérdek „csalogány dalol és meleg a virágillattól balzsamozott levegő."

„Fáradt vagyok a három háborús esztendőtől és csak a vas- „akarat tart vissza az összeroskadástól. Akarok ! és Isten segít- „ségével a háború végéig frissen ki is fogom bírni . . ."

Távirat a Gerok-seregcsoport részére :

„Hírek szerint kétségtelenül fönnáll az orosz-román vezetőségnek azon szándéka, hogy a román arcvonalon támadólagosan lépjen föl. És habár a szállítási és ellátási nehézségek, úgyszintén a román csapatoknak rossz egészségi állapota ezen szándék végrehajtását eddig meghiúsították, mégis mindig számítanunk kell a románok offenzívájával tetemes román erősbítések (1. hadsereg) latbavetése mellett, ugyanúgy a csatlakozó orosz erők közreműködésével legalább is az Ojtozig bezárólag. A román csapatok eddig propagandánkkal szemben elutasítólag viselkedtek és úgy látszik, hogy teljesen a francia vezetés kezében vannak. Ezzel szemben a csatlakozó orosz hadosztályok befolyásolása haladást mutat föl. Más arcvonalakon szerzett tapasztalatok szerint a céltudatosan szervezett propaganda és megtorló tűz által az orosz gyalogságot annyira lehet befolyásolni, hogy a támadást megtagadja és a tüzérséget is elhallgatásra kényszeríti. Ennélfogva kilátásos a támadásra szánt orosz hadosztályoknál a propagandát különös nyomatékkal végrehajtani. (2119. Op.)"

A német legfölsőbb hadvezetőség I. a. 3214. geh. Op. szám alatt táviratozza :

„Feldeisenbahn Chef május 16-án délutántól kezdve az alpesi hadtestet az Albrecht Württembergi herceg hadseregcsoportjához (A. A. C.) fogja szállítani." (2108. Op.)

Erre Seeckt az alpesi hadtestnek kiadja a szükséges utasításokat.

Az A. O. K. május 14-én Op. 276/I. geh. szám alatt értesít a németek fegyverszüneti feltételeiről.

„Az Ober-Ostnál a helyzet még tisztázatlan, a tárgyalások még folynak. Addig, míg egy hivatalos jelentés be nem érkezik Op. geh. 264. számú rendelet határozványai függőben maradnak, az Op. 266. számú rendelet érvénye azonban fennáll.

A fegyverszüneti feltételek tárgyában az A. O. K. a német O. H. L.-al még mindig tárgyal.

A hadseregarcvonalparancsnokság és annak vezérkari főnöke személyes tájékoztatása céljából Ludendorff és Arz gyalogsági tábornokok közötti levelezést itt közlöm.

Ludendorff gyalogsági tábornok a német összekötő tiszt, Cramon tábornok útján Arz gyalogsági tábornokkal közölte táviratilag:

Kreuznach, 1917 május 12-én délután 4 óra 35 perc.

Azon esetben, ha a keleti arcvonalon a propaganda következtében annyira megérik a dolog, hogy a kormányok meghatalmazottai az orosz hadseregekével tárgyalásba bocsátkoznak, az oroszoknak az alábbi pontokba foglalt fegyverszüneti ajánlatot kell tenni.

Egyrészt a szabad orosz nép kormánya és másrészt Bulgária, Németország, Ausztria-Magyarország és a Török birodalom kormányai között, addig míg a becsületes békét a hadviselő felek megkötik, a hadseregek között az alábbi pontokban foglalt feltételek alapján fegyverszünet létesül.

1. A fegyverszünet kezdete ..... déli 12 órakor és tart ..... déli 12 óráig.

Mindkét félnek jogában áll 14 napos felmondással a fegyverszünetet megszakítani, vagy annak meghosszabbítására ajánlatot tenni.

2. A fegyverszünet érvényes Oroszországban, Romániában, Bulgáriában és a Török birodalomban levő arcvonalon álló összes szárazföldi és légi erőre.

A Bagdad-i arcvonalra nem terjed ki a fegyverszüneti szerződés.

3. A jelen pillanatban létező állások között építendő egyszerű drótkerítés jelezze a demarkációs vonalat, melyet sem katonai, sem polgári személynek átlépni nem szabad; tilos a felett léghajóval vagy géppel átrepülni. Az ázsiai hadszíntéren a két fél legmagasabb rangban levő parancsnoka kölcsönös egyetértésben állapítja meg a demarkációs vonalat.

4. A Fekete-tengeren a tengeri háborút meg kell szüntetni. Az Északi Jeges-tengeren és a Keleti-tengeren a tengeren és a levegőben az orosz partvidéken, illetve az orosz fennhatóság alatt álló vizeken levő orosz hajók megtámadva nem lesznek. A Fekete-, Keleti- és Északi Jeges-tengereken a központi hatalmak hadihajói az orosz fennhatóság alatt álló vizeken nem fognak közlekedni, viszont az orosz és entente hadihajói azokat nem hagyhatják el.

A vizek felett a fennhatóságot az az állam gyakorolja, amely a partot megszállotta.

A kereskedelmi hajóknak egy bizonyos meghatározott útirányban való közlekedése lehetséges, amelyre külön megállapodások létesítendők.

5. A központi hatalmak, Bulgária és a Török birodalom kötelezik magukat, hogy a fegyverszünet tartama alatt az Oroszországgal szembenálló csapataik erőviszonyait oly mértékben

tartják fenn, mint aminő az a fegyverszünet érvénybe lépésekor volt. A folyamatban levő csapatszállításokat, továbbá a nyugati és keleti arcvonal között a csapatok megcserélését oly mértékben mint ahogy az most is történik, a fegyverszünet nem érinti.

Mindkét fél kötelezi magát arra, hogy a fegyverszünet alatti időben az itt kérdésbe jöhető hadműveleti térben[1] nagyobb erőeltolásokat csinálni nem fog. Az arcvonal mögé csapatokat hátravonni szabad, hogy az elhelyezési viszonyok megjavuljanak.

Az arcvonalban álló török csapatokat azonban a szövetséges államok saját csapataikkal kicserélhetik.

Az akadályvonalak mögötti térben az állások megerődítésén szabad dolgozni. A földalatti aknaharcot azonnal és teljesen be kell szüntetni. A repülőgépek a demarkációs vonaltól 10 km széles légköri övön kívül tartsák magukat.

6. Kívánatos, hogy az áruforgalom azonnal meginduljon. Ezen célból minden államból egy különleges komisszió üljön össze, mely megegyezést létesít és a kivitel módját meghatározza.

7. A fegyverszünet életbelépésekor minden államnak egy komissziója, mely az illető államot képviseli, jöjjön össze, melynek rendelkezésére bocsátandók a fegyverszüneti szerződés feltételei és a fegyverszünet végrehajtására vonatkozó mindazon határozványok, melyek katonai és politikai kérdéseket érintenek.

8. A szerződő felek kormányai jelen fegyverszüneti szerződésnek egy olyan példányát kapják, amelyet a meghatalmazott képviselők aláírnak. Oroszország kötelezi magát arra, hogy nyomást gyakorol Romániára, hogy csatlakozzék a fegyverszünethez.

Kérem Nagyméltóságod véleményét a fegyverszüneti ajánlatra nézve és méltóztassék óhaját velem mielőbb közölni. Hasonló kérelmet intéztem Bulgária és a Török birodalom hadvezetőségéhez is.

Ludendorff gyalogsági tábornok s. k.
I. a. 3179. Op. szám.

A fegyverszüneti ajánlatra vonatkozólag az A. O. K. 1917 május 12-én Op. 267. geh. számú iratot intézte Hindenburg vezértábornagyhoz.

I. a. 3179. geh. Op. számra :

A fegyverszüneti ajánlat megfogalmazására nézve éppen egy javaslattal készültem élni, amidőn Nagyméltóságodét megkaptam.

Álláspontomat az alábbiakban van szerencsém körvonalazni.

Azon esetben, ha a keleti arcvonalon a tárgyalások következtében a fegyverszünet lehetősége előáll, az oroszoknak a következő fegyverszüneti ajánlatot kellene tenni.

[1] Lásd a 2. pont első mondatát.

Egyrészt Oroszország és Románia, másrészt Bulgária, Németország, Ausztria-Magyarország és a Török birodalom hadseregei között addig míg a becsületes béke a hadviselő felek között megköttetik, az alábbi fegyverszüneti szerződés létesül.

1. A fegyverszünet kezdete ..... déli 12 órakor és tart ..... déli 12 óráig.

Mindkét félnek jogában áll 14 napos felmondással megszakítani a fegyverszünetet; ha ez nem történik meg, akkor a fegyverszünet automatikusan mindaddig tovább tart, míg egyik fél azt 14 napos határidővel felmondja.

2. A fegyverszünet kiterjed az összes szárazföldi és légi erőre, amely a Fekete-tenger és a Keleti-tenger közötti arcvonalon van. Az ázsiai hadszíntéren a fegyverszünet az orosz-török harcvonalra is érvényes.

3. Demarkációs vonalnak tekintendők az európai hadszíntéren az állások drótakadályai, amelyeket — a hadikövetek kivételével — senki sem léphet át. Ott, hol zárt, összefüggő állások nincsenek, demarkációs vonalat képez az az egyenes vonal, amely az egymással szemben fekvő megszállott pontok között megvonható.

Az állások között fekvő terület semleges, amelyet átlépni tilos. (Erre a szövegezésre az adott okot, hogy az Erdős-Kárpátokban, a mocsárterületeken és a folyók vonalain egy új közbeeső demarkációs vonal kitűzése nehézségbe ütközik.) Az ázsiai hadszíntéren a demarkációs vonalat a két fél legmagasabb rangban levő parancsnoka kölcsönös egyetértésben állapítja meg.

4. Ennek a pontnak a szövegezése, szószerint úgy, miként az az I. a. 3179. Op. számban van.

5. E pont szövegezésében más az álláspontom, tekintettel a küszöbön álló olasz támadásra.

Amint nekem Nagyméltóságod május 3-án I. a. 3050. Op. geh. szám alatt táviratozta, mi az oroszok esetleges abbeli kívánságába semmi esetre sem mehetünk bele, hogy nekünk a keleti arcvonalról más hadszíntérre csapatokat átszállítani nem szabad. Erre az A. O. K. nem kötelezheti magát, mert az olaszok támadásaikat már megkezdették. Ezért kérem Nagyméltóságodat fogadja el a következő szövegezést.

A központi hatalmak, Bulgária és a Török birodalom kötelezik magukat, hogy a fegyverszünet tartama alatt Oroszországgal szembenálló csapataikat nem erősítik meg, az orosz arcvonal ellen irányuló offenzíva célját szolgáló nagyobb erőeltolásokat a Keleti-tenger és a Fekete-tenger közötti térben, illetőleg az ázsiai orosz-török hadszíntéren nem hajtanak végre.

A fegyverszüneti szerződést elfogadó felek szabadkezet nyernek, hogy csapatokat tetszésük szerint felválthatnak és azokat fedél alá helyezhetik. Hogy az arcvonalon minden nyug-

talanságnak eleje vétessék, gyalogsági gyakorlatokat az arcvonal mögött legalább is 5 km-re, tüzérségi gyakorlatokat az arcvonal mögött legalább is 15 km-re hátul eső területeken szabad csak tartani.

Az akadályvonalak mögötti térben az állások megerődítésén szabad dolgozni. A földalatti aknaharcot azonnal és teljesen be kell szüntetni. A repülőgépek az akadályvonaltól számítva 10 km széles légi övön kívül tartsák magukat.

6. Kérem Nagyméltóságodat, hogy ezt a pontot törölni méltóztassék. Jobb volna az ebben foglalt kérdések megbeszélését és megvitatását már a fegyverszünet beállta után a békekötésre hivatott közegekre bízni, nehogy úgy tessék, mintha a nálunk nyersanyagokban fennálló hiány lenne a fegyverszüneti ajánlat egyik oka.

7. Ezzel a ponttal teljesen egyetértek.

8. Egyetértek! A Romániára való kitétel felesleges, ha miként javasolom, a szöveg bevezetésében Romániát is megemlítjük.

Arra nézve, hogy a fegyverszüneti ajánlat minő formában tétessék meg, javasolom, hogy a szóról-szóra egyező ajánlatot az Ober-Ost, József főherceg és Mackensen az orosz arcvonal legfelsőbb parancsnokához, Alexejev tábornokhoz intézze.

Arz gyalogsági tábornok s. k.“ Op. geh. 267. szám.

Az utóbbi napok az egész hadseregarcvonalon egyöntetűleg a mi propagandánk növekvő hatását mutatják; az orosz gyalogságnak fokozódó hajlandósága barátságos kapcsolatokhoz, a gyalogságnak fokozódó behatása a tüzérségre és legújabban a magasabb parancsnokságokra bezárólag a hadtestparancsnokságig. Tényleg eljött a pillanat, hogy a már tervezett fegyverszüneti tárgyalásokat az arcvonal csapataival megkezdjük. Mert tisztában kell lennünk azzal, hogy hátulról erős ellenpropaganda fog megindulni, amint az amerikai eszközök és az amerikai befolyások odáig elfognak jutni, illetőleg fokozódni fognak. Az itt szembenálló orosz hadseregarcvonal hangulata meglehetősen egységes már; ez azonban semmiképen sem látszik így lenni a legmagasabb parancsnokságoknál. Ha most az egyik hely tárgyalásokba bocsátkozik, az még nem jelenti azt, hogy másutt is így van. Az egész arcvonalnak egyöntetű megdolgozása fegyverszüneti ajánlatokkal és a hadseregparancsnokságokkal való összeköttetésnek keresése nem állanak egymással akadályként szemben, illetőleg egymás útjában. Annyi bizonyos, hogy Ober-Ost északi részének tárgyalásai az orosz parancsnokságokkal az itteniekre minden behatás nélkül maradnak.

A fegyverszüneti kérdés tárgyalásai anyagára vonatkozólag úgy ítélem meg a dolgot, hogy az A. O. K.-nak azon kikötése,

hogy a fegyverszünet alatt szabadkeze legyen a keléti arcvonalról hadosztályokat más hadszíntérre elszállítani, — az egész orosz hadseregnek majdnem egyöntetű hangulata miatt, az oroszok által nem lesz elfogadható éppen úgy, mint ahogy egyelőre elejtették a különbéke felajánlásának gondolatát. Az orosz mindattól visszariad, aminek oly látszata van, mintha szövetségeseinek árulója lenne. Azt be kell várni, míg később talán ebben is adódik lehetőség és alkalom szabadon cselekedni.

A szövegezést akként kellene megváltoztatni, hogy az „*arcvonalban*" a hadosztályokat ki- és megcserélni tetszés szerint szabad, csak a hadosztályok létszámát emelni tilos, ez egyelőre elegendő volna ; itt erős nyomatékkal rámutatok az „*arcvonal*" szóra, mert arra szabadkezet nyernénk, hogy a tartalékviszonyban álló, illetve ily viszonyba jutó hadosztályokat más hadszíntérre át szabad szállítani.

Mindezt Seeckt tábornok jelentette Hindenburg tábornagynak.

Az 1. hadseregnél május 14-én az orosz 504. ezred[1] komitéjével tárgyaltunk, az átvett irányelveket fel fogja terjeszteni, hogy a fegyverszünet létrejöjjön. Az orosz 501. ezred[1] tisztjei kijelentették, hogy az ezredparancsnok megtiltotta a tüzelést, mert május vége meghozza a békét. A hadosztályparancsnok megtiltotta a velünk való érintkezést, mire kijelentették, hogy ily parancsnak nem engedelmeskednek. Erre a hadosztályparancsnok faképnél hagyott bennünket és azt mormogta : „Evvel a bandával már semmire sem lehet menni."

A 7. hadseregnél ugyanaznap az orosz 48. ezred[2] emberei Kőrösmező vidékén átkiabáltak hozzánk, hogy az orosz tüzérség az angol és francia tisztek parancsára tüzelni kezdett ránk, mire Wyzna preluka szakaszból egy orosz századparancsnok jelentést küldött az ezredhez, hogy az orosz legénység az állást otthagyja, ha a tüzérség a tüzelést folytatja. Erre a tüzelést megszüntették.

Brussilow tábornok az orosz délnyugati arcvonal katonai kongresszusán beszédet tartott, amelyben hangsúlyozta, hogy az orosz hadsereg harckészsége megbénult ; ennek dacára az időelőtti béke — bűn volna. A fegyelem meglazult és az orosz katonák a hadműveleti parancsokat nem hajtják végre ; sok a szökés, mely elítélendő, szintúgy az ellenséggel való fraternizálás, mely már odáig fajul, hogy az orosz gyalogság a tüzérséget meggátolja abban, hogy ellenséges csapatmozgásokra lőjön. A külön békekötés, tekintettel a szövetségesekre, lehetetlen dolog. Azt hangoztatta, hogy a háborút addig kell folytatni, míg az annexió és kárpótlás nélküli békét megkötik.

[1] 126. hadosztályhoz tartozik.
[2] 12. hadosztályhoz tartozik.

Gutschkow hadügyminiszter alábbi lemondó levelét közlik Szentpéterváron :

„A mostani áldatlan hadihelyzet miatt, amely azáltal keletkezett, hogy az államhatalom, különösen a hadügyminiszter és a tengerészeti miniszter tekintélye a hadsereggel és a tengerészettel szembekerült a mostani lehetetlen állapotok miatt, melyeket megváltoztatni nincsen hatalmamban, melyek a szabadság megvédésére káros kihatással vannak, sőt egyenesen Oroszország létét is veszélyeztetik — nem tölthetem be továbbra a hadügyminiszteri és haditengerészeti miniszteri állásomat és nem viselhetem a felelősség terhét azon bűnért, mellyel a haza ellen vétkeznek."

Május 16.

„Nálam kevés ujság. Az oroszok mindig lazábbak lesznek. „Ober-Ost újabb kísérletet fog tenni, újabb hadikövetet átkül„deni. Mondhatom, hogy a bomlási folyamat az oroszoknál szem„látomást halad és az eddigi gyüjtött adatok szerint, ha így megy „tovább, biztosra veszem, hogy egy-két hónapon belül az orosz „hadsereg képtelen lesz komolyan vehető nagy támadást csinálni. „Ezzel azonban semmiképen sem akarom azt mondani, hogy had„serege végleg összeomlott. Egy-két hónapi erélyes munka talán „megint harcképessé tehetné ! . . . De ma csekély erők is elegendők „arra, hogy megvédjük állásainkat. Ennélfogva ma jelentettem a „hadseregfőparancsnokságnak, hogy ha szükséges két erős had„osztályt — amit ma erősnek nevezünk ! — cserébe adhatok az „Isonzon összezúzott két hadosztály helyett. Természetesen hang„súlyozom, hogy a románok napról-napra javulnak és ott igen „komoly támadásokra kell elkészülve lennünk. Ma is minden arra „vall, hogy nagy román támadások előestéjén vagyunk és azok „hamarost meg is fognak kezdődni. Litzmann német tábornok és „Gerok-seregcsoportjaim ellen fognak a támadások irányulni."

„Az orosz legénység, mert én — az orosz válasz beérkeztéig — „szigoruan megtiltom, hogy ők az én állásaimba átjöjjenek, ma „egy pantomimet csinált. Egy fából faragott kis ágyút hoztak drót„akadályaink elé, melléje egy orosz állott és úgy tett, mintha táv„csövével végigkutatná a vidéket, mellette egy másik térdelt és „egy kis táblát tartott, melyen „orosz tüzérség" volt fölírva és „mindig „bum-bum-bum"-ot kiabált, ekkor hátulról három muszka „gyalogos nagy „urra-urra" ordítással előreszegezett szuronnyal „rohant feléjük és a légbe szurkáltak a tüzérek felé, kik fölbuktak

„és a haldoklók vergődését nagy ügyességgel utánozták, a támadók „erre az ágyút pozdorjává törték. Nevetve átkiáltották hozzánk: „Így csináljuk ezt most mindig!“ . . . Tény az, hogy minden nap „kevesebbet lőnek és kevesebb a tüzelő ütegek száma.“

„Az Isonzónál nagy elkeseredéssel folyik a 10. nagy csata. „Az ellenség legerősebben a XVI. és XVII. hadtesteknél támad „most a Bainsizza—Heiligengeist fennsíkon és a Wippach-völgyé- „ben, másutt főképen váltakozó erejű lövegtűz volt és az éjjel „aránylag nyugodtan folyt le; nagyobb gyalogsági műveletek nem „voltak. Plavanál több támadás visszaverve.“

„Most főképen a Kuk (△ 1611) magaslati gerinc birtokáért „folyik az elkeseredett küzdelem az olasz II. hadtest és a 61. had- „osztályunk között.“

„A Monte Santo (+△ 682) ellen és a Monte San Gabrielle (△ „646) ellen ismételten nagy erőkkel vitt ellenséges támadások mind „összeomlottak. Görznél az ellenségnek összes tömegrohamai visz- „szaverettek. Csak két keskeny darabon tört be az olasz a tizedik „roham után. A Rosenthal műúttól északra levő rész már vissza- „vétetett. A Fajti hriben (△ 432) egy újabb támadás leverve, éjjel „itt heves löveg és aknavetőtűz. A mi 30·5-es mozsaraink 5 teli- „találatot értek el Cervignanoban. 2000 olasz fogoly; mindkét „félnél súlyos veszteségek. Nagyjában azon benyomást nyerem, „hogy az olaszok támadásainak hevessége csökkenik. Az olasz most „a Kostanjevica—Comeni Karszttal szemben hat dandárral keve- „sebb erőt vitt támadásra, mint a 9. csatában, minekünk meg sok- „kal több tüzérségünk és két (2) hadosztállyal több gyalogságunk „van most ott, mint nekem akkor volt.“

Boroević hadserege a *10. Isonzó csatában* összesen 21 és fél hadosztályból állott,[1] így soha sem volt oly erős, mint mostan.[2]

„Az én arcvonalamon mérsékelt lövegtűz a nélkül, hogy el- „találná állásainkat, helyenkint ez nagy hevességre is fokozódik.

[1] XV. hadtest (1. és 50. hadosztály), XVII. hadtest (62. és 57. hadosztály), XVI. hadtest (58., 14. hadosztály és 1. Landsturm dandár), VII. hadtest (44. Schützen hadosztály, 41. honvédhadosztály és 17. hadosztály), XXIII. hadtest (28., 7. és 9. hadosztály), Isonzó-hadsereg (VII. és XXIII. hadtest) tartaléka 48., 10. és 16. hadosztály, 5. hadsereg tartaléka, 106. Landsturm hadosztály és 43. Schützen hadosztály, Boroević-hadsereg erősbítésére az orosz hadszíntérről beérkezett az olasz hadszíntérre a 35., 24., 12. hadosztály és a 21. Schützen hadosztály.

[2] Lásd az A. O. K. nyilvántartását 1917 május 14-ről (Lagekarte).

„Az összeköttetés az oroszokkal a megengedett módon mindig „sűrűbb ; már ők is szabályszerűen hadiköveteket küldenek."

„A francia arcvonalon a harcok úgy látszik tetemesen alább-„hagytak."

„A Balkánon a Serail-offenziva meghiusultnak tekinthető."

A 7. hadsereg helyzetjelentése.

Nincsen kizárva, hogy az oroszok a nyugati nagyhatalmak nyomására tüntetésszerű támadást indítanak. Ez esetben az ellenség arra kényszerülne, hogy a támadásra kiszemelt térbe, kiválogatott csapatait egyesítse, mivel a gyalogság békehangulata miatt általában az orosz csapatokkal sokra nem menne. Az is lehetséges, hogy csak az orosz tüzérség lép tevékenységbe és egy heves tüzérségi csatával megelégszik.

Ez következik az általános helyzetből[1] és egy szökevény vallomásából, hogy az oroszok Czokanestie irányában támadni fognak és hogy Seletinre lövegeket és tüzérségi lőszert szállítanak.

Az I. és XI. hadtest belső szárnya előtt csapatmozgásokat figyeltek meg ; ez vagy felváltásra mutat, vagy arra, hogy az oroszok ide jobb csapatokat hoznak.

Szándékom, az ellenséges támadás kivédésével egyidejűleg annak közelében egy előkészített támadó vállalat végrehajtásával az orosz támadást megbénítani és őket meggyőzni, hogy nem foglalkozunk csapatoknak a keleti arcvonalról való elszállításának gondolatával. Op. 2134. szám.

A 7. hadsereg Op. 820/2. számú esti jelentése szerint az I. hadtest tüzérsége az oroszok tüzérségét elhallgattatta.

Op. 2135. számú távirattal erre nézve kérdést intéztem, hogy az orosz ütegek leküzdése a hadseregarcvonalparancsnokság A. 863. számú rendeletének szellemében tervszerűen történt-e (meredek röppályájú tűz — kísérő srapnelltűzzel kapcsolatosan) vagy pedig csak zavarótűz volt, melyre az orosz tüzérség a tüzelést önszántából beszüntette.

A 7. hadsereg helyzetjelentésében kifejezésre jutott vélemény, hogy az oroszok Czokanestie irányában támadni szándékoznak, úgylátszik összhangban áll az esti jelentéssel. Ezért fontos, hogy az ellenséges ütegeket tervszerűen leküzdjük. Ebben kezünk nincsen megkötve (lásd a hadseregarcvonalparancsnokság május 6-án kelt Op. 1998. számú parancsát).

Megjön a 7. hadsereg válasza, hogy a május 16-i tüzérségi tűz zárótűz jellegű volt, mire az ellenséges ütegek elhallgattak. Op. 2135. szám.

A hadseregfőparancsnokság Op. geh. 279. számú rendeletet küld nekem.

[1] Május 12-ike óta a 10. Isonzó csata folyik.

Május 15-én az A. O. K. a német O. H. L.-tól az alábbi táviratot kapta:

„Nagyméltóságodnak és Enwer pasának a fegyverszüneti feltételek módosítására megküldött jegyzékét Ober-Osthoz eljuttattam. Kérem Nagyméltóságodat hozzájárulni ahhoz, hogy a fegyverszüneti tárgyalások más helyen, mint Ober-Ostnál ne történjenek. Ha eredményt elérni azon az úton nem tudunk, melyet most Ober-Ost követ, akkor még mindig módunkban áll, úgy mint Nagyméltóságod javasolta, — az orosz hadsereg főparancsnokával, Alexejew tábornokkal közvetlen összeköttetést keresni.

Megjegyzem, hogy ezidőszerint a látszatát is el kell kerülnünk, mintha nekünk a fegyverszünet sürgős volna. Ezzel gyengeséget mutatnánk. Véleményem szerint, tekintettel az általános helyzetre, nincs is okunk, hogy sürgessük a dolgot, mivel minden jel arra mutat, hogy Oroszország felbomlása, mindenekelőtt az orosz hadseregé, fokozatosan halad. A bolgár hadvezetőség válasza még nem érkezett meg.

Ludendorff gyalogsági tábornok s. k."

I. a. 3216. Op. geh.

Az A. O. K. ezen javaslathoz hozzájárult. A hadseregarcvonalparancsnokság az itt kifejezésre jutottak szellemében az eddig kiadott rendeleteket revidiálja és a hadseregarcvonalnak az oroszokkal szemben követendő magatartását szabályozza. A rendes propaganda és az oroszok felvilágosítása tovább folyhat. Ha az oroszok megint követelnék a fegyverszünetet, ezt ide azonnal jelenteni kell, hogy az A. O. K. a német O. H. L.-al a további tárgyalásokra nézve megegyezzen.

A fegyverszüneti szerződés szövegét, melyre nézve a megegyezés már megtörtént, a hadseregarcvonal parancsnokának és vezérkari főnökének futárral meg fogom küldeni.

Amint beesteledett, a fent ismertetett utasítást az A. O. K. Op. geh. 280. számú rendeletével módosította.

„Az A. O. K. és a német O. H. L. közötti levelezést közlöm, hogy a hadseregarcvonalparancsnokság a további tárgyalásoknál értékesíthesse.

I. 1917 május 15-én kelt Op. geh. 277. számú hadseregfőparancsnoksági távirat: A hadseregfőparancsnokság Dragomirow és az Ober-Ost közötti tárgyalás lefolyásáról még nincsen teljesen tájékoztatva azonban azon véleményen van, hogy Dragomirow teljesen elutasító álláspontra helyezkedett és hogy ha az ajánlatot az orosz kormányhoz fel is terjeszti, ez akarata ellenére történik, melyre a komité kényszeríti.

Szilárd hitem, hogy a többi orosz magasabb parancsnokok sem fognak saját felelősségre fegyverszünetet kötni, sem pedig nem terjesztik fel ajánlatunkat megfelelő kísérő jelentéssel és alkal-

mas módon, hacsak az orosz csapatok nem kényszerítik erre őket. Ezért van szerencsém a következő javaslattal előállani: *József főherceg hadseregarcvonala a tervezett és részben már megindított akciót* (lásd május 12-én kelt Op. geh. 264. számot), *melyet csakis az Ober-Ostnál történt tárgyalásokra való tekintettel odázták el — folytassa. Ez ne akadályozza meg azt, hogy József főherceg hadseregarcvonal is megkísérelje az orosz hadseregparancsnokságokkal az érintkezés felvételét.*

Nagyméltóságod igen lekötelezne, ha a mostani ajánlatomra és a május 11-én kelt Op. geh. 260. szám alatt megtett ajánlatomra mielőbbi elhatározását közölné velem. Szabadjon megemlíteni, hogy a cs. és kir. külügyminisztériumtól nyert tájékoztatás szerint a Török birodalom egyelőre nem fog ahhoz hozzájárulni, hogy a fegyverszüneti tárgyalásoknál az oroszok a Dardanellákon áthajózzanak. Ajánlom, hogy ez a pont ne említtessék meg.

Arz gyalogsági tábornok s. k.

II. A fenti Op. geh. 277. számú táviratban megemlített 260. Op. geh. számú ajánlat a következőket tartalmazza.

Hindenburg vezértábornagynak I. a. 3107. Op. geh. számra:

Nagyméltóságod fejtegetéseit a propaganda folytatására és a keleti arcvonalon a tárgyalásokra vonatkozólag teljesen magmévá teszem. A cs. és kir. külügyminisztériumot fel fogom kérni, hogy a német külügyi hivatallal lépjen érintkezésbe az arcvonalon kívüli propaganda tárgyában.

Nagyméltóságod jelzi, hogy néhány napon belül egy olyan tervezetet fogok kapni hozzászólás céljából, amely a keleti arcvonalon a további tárgyalásokra vonatkozó irányelveket fogja tartalmazni. Azon célból, hogy a kölcsönös tárgyalások menetét megrövidítsem, engedje meg Nagyméltóságod, hogy az irányelvek megszövegezésére nézve álláspontomat kifejtsem:

1. A hírszerző tisztek tevékenysége jövőben a nem hivatalos propagandára, az orosz deputációk felvilágosítására és az ujságok átjuttatására szorítkozzék.

2. Mielőtt még a hivatalos fegyverszüneti szerződés szövege az orosz hadseregfőparancsnokságnak átadatnék, az I. a. 3107. Op. geh. számú átirat szellemében javaslatba hozom, hogy a keleti arcvonal hadseregparancsnokai a szemben álló orosz hadseregparancsnokokkal és a hadseregek komitéival a következőket közöljék (a jegyzéket a hadseregparancsnokok és a hadsereg vezérkari főnökök aláírják és előre bejelentett hadikövetek viszik át az orosz hadseregparancsnokokhoz).

1. Cím: *a)* Az orosz .... számú hadsereg parancsnokának,
b) Az orosz .... számú hadsereg komitéjának.

2. Szöveg: A szövetségre lépett központi hatalmak — melyek védelmi háborút folytatnak — azt hiszik, hogy becsületes és tartós békére való törekvéseik megegyeznek az orosz nép óhajával. Mivel a szövetségesek — mint már többször is nyilvánosan kijelentették, hogy az orosz arcvonalat nem támadják meg, hogy országrészeket meghódítsanak, vagy, hogy beleavatkozzanak Oroszország belügyeibe és mivel a csapatoknak egymással szemben való célnélküli fekvése sok pénzbe kerül, melyet az Orosz birodalom országának felépítésére sokkal hasznosabban tudná felhasználni, javaslatba hozzuk dönteni a felett, hogy elfogadtassék-e vagy elvettessék-e azon hivatalos fegyverszüneti ajánlat, mely részletesen fogja tartalmazni, hogy az orosz ..... hadsereg arcvonalán és a szembenálló szövetséges arcvonalon hallgassanak el az összes fegyverek.

Azon esetben, ha a fegyverszüneti ajánlat elfogadtatik, a mi részünkről minden intézkedés megtörténik, hogy a harctevékenység megszűnjék és hogy minden zavarólag ható eset elhárittassék, azon biztos tudatban, hogy az oroszok részéről is mindezek meg fognak történni. Az egymással szembenálló harcvonalak csakis hadikövetek útján érintkezhessenek egymással és pedig csakis elkerülhetetlen szükségesség esetén a magasabb parancsnokságok egymás között. Az aláírottak kérik, hogy ezen javaslat tárgyában mielőbb foglaljanak állást.

aláírások.

Tekintettel a május 14-i dátumra, kérem Nagyméltóságodat az egész ügyet a legsürgősebben elintézni.

Arz gyalogsági tábornok s. k.

Mai napon, május 16-án, a német O. H. L.-tól egy távirat érkezett, melyben már nem fordul elő a tegnapi Op. geh. 279. számú átiratban foglalt kikötés; a távirat következőképen szól:

Op. geh. 277. számra:

Mivel Nagyméltóságod a József főherceg hadseregarcvonalnál tervezett és már meg is indított akciótól sokat vár, szívesen hozzájárulok a javaslathoz. Most már megengedhetőnek tartom azt is, hogy a József főherceg hadseregarcvonal is keresheti az érintkezés felvételét az orosz hadseregparancsnokokkal. Ober-Ostnál az idáig követett utat fogják tovább is betartani.

Minden érintkezésnél az együttesen megállapított irányelveket kell szem előtt tartani és a fegyverszüneti tárgyalásoknál a mai napon megküldött szerződési tervezet pontjai szolgáljanak alapul.

Ludendorff gyalogsági tábornok s. k.
I. a. 3222. Op. geh.

Mivel most már minden korlátozó rendelet megszűnt, a hadseregarcvonalnál levő viszonyoknak megfelelően és az eddig kiadott rendeletek szellemében a *hadseregarcvonalparancsnokság saját belátása szerint tegye meg a kellő intézkedéseket az arcvonal-propaganda* és az esetleges *fegyverszüneti tárgyalások tárgyában.*[1]

A központi hatalmak kedvező katonai helyzete nem sarkal bennünket arra, hogy erőszakoljuk a tárgyalásokat. Esetleges felhasználás céljából a német O. H. L.-al és a Török birodalom hadvezetőségével megállapított fegyverszüneti szerződés pontjait ezennel táviratilag közlöm. A bolgár hadvezetőség hozzájárulása még nem érkezett meg.

Fegyverszüneti szerződés.

Egyrészt Oroszország és Románia, másrészt Bulgária, Németország, Ausztria-Magyarország és a Török birodalom hadseregei között, míg a becsületes béke a hadviselő felek között megköttetik, az alábbi fegyverszüneti szerződés létesül.

1. A fegyverszünet kezdete ..... déli 12 órakor és tart ..... déli 12 óráig.

Mindkét fél jogában áll 14 napos felmondással a fegyverszünetet megszakítani ; ha ez nem történik meg, akkor a fegyverszünet automatikusan mindaddig tovább tart, míg az egyik fél azt 14 napos határidővel fel nem mondja.

2. A fegyverszünet kiterjed az összes szárazföldi és légi erőre, mely a Fekete-tenger és a Keleti-tenger közötti arcvonalon van. Az ázsiai hadszíntéren az orosz-török harcvonalra is érvényes a fegyverszünet. A török és orosz kormány kötelezik magukat, hogy a Perzsa birodalom területéről csapataikat határaik mögé visszavonják.

3. Demarkációs vonalnak tekintendők az európai hadszíntéren az állások drótakadályai, melyeket — a hadikövetek kivételével — senki sem lépheti át. Ott, hol zárt — összefüggő állások nincsenek, a demarkációs vonalat azon egyenes vonal alkotja, mely az egymással szemben fekvő megszállott pontok között megvonható. Az állások között fekvő terület semleges, melyet átlépni tilos. Az ázsiai hadszíntéren a demarkációs vonalat a két fél legmagasabb rangban álló parancsnoka külcsönös egyetértésben állapítja meg.

4. A tengeri háborúra a fegyverszünet csakis az alábbi pontok szerint terjed ki :

a) Az ellenséges és az ellenség által megszállott partokra és kikötőkre sem vízen sem levegőben támadás nem fog történni.

[1] Az ismertetett ügyiratok bizonyítják, mennyi felesleges levelezésnek és súrlódásnak volt az Ober-Ost okozója, míg a propaganda és fegyverszüneti tárgyalások tárgyában álláspontom érvényre jutott.

b) A Fekete-tengeren a tengeri háború megszűnik. Az orosz tengeri erő Sulina—Trapezunt vonalát déli irányban, a központi hatalmak tengeri ereje Szentgyörgy-torkolat—Terennli vonalat északi irányban nem lépheti át.

c) A Keleti-tengeren a központi hatalmak hadihajói a Ragetsen-fok—Runoe—Zerel—Tacheona—Gembe—Arce vonalától keletre fekvő vidékre és az orosz három-mérföld zónára nem fognak kifutni. Az orosz és entente hadihajói a fent megjelölt vízterületet nem hagyják el.

d) A kereskedelmi hajóforgalomnak bizonyos útirányokban való megkezdésére külön megegyezések létesülnek.

5. A központi hatalmak, Bulgária és a Török birodalom kötelezik magukat, hogy a fegyverszünet tartama alatt Oroszországgal szembenálló csapataikat nem erősítik meg és hogy az orosz arcvonal ellen irányuló offenzíva célját szolgáló nagyobb erőeltolásokat a Keleti-tenger és a Fekete-tenger közötti térben, illetőleg az ázsiai orosz-török hadszíntéren végrehajtani nem fognak. Éppúgy Oroszország is kötelezi magát, hogy a fegyverszünet alatt erőket nem tol el.

A fegyverszüneti szerződést elfogadó felek szabad kezet nyernek a csapatok felváltására és azok elhelyezésére.

Hogy az arcvonalon minden nyugtalanságnak eleje vétessék, gyalogsági gyakorlatokat az arcvonal mögött legalább is 5 km-re, tüzérségi gyakorlatokat az arcvonal mögött legalább is 15 km-re hátul eső területeken szabad csak tartani.

Az akadályok mögötti területen az állások megerődítésén szabad dolgozni. A földalatti aknaharcot azonnal és teljesen be kell szüntetni.

A repülőgépek az akadályvonaltól számítva 10 km széles légi övön kívül tartsák magukat.

6. A fegyverszünet életbelépésekor minden államnak egy komissziója — mely az illető államot képviseli — jöjjön össze, melynek rendelkezésére bocsátandók a fegyverszüneti szerződés feltételei és a fegyverszünet végrehajtására vonatkozó mindazon határozványok, melyek katonai és politikai kérdéseket érintenek.

7. A szerződő felek kormányai jelen fegyverszüneti szerződésnek egy olyan példányát kapják meg, amelyet a meghatalmazott képviselők írnak alá."

Az 1. hadseregnél az orosz 3. turkesztáni lövészhadosztály küldöttsége (két tiszt és húsz fő legénység) május 16-án kijelentette, hogy az oroszok semmi körülmények között nem fognak támadni és a románok offenzívájához sem fognak csatlakozni. Azt kívánják, hogy verjük el a románokat. Bocsánatot kérnek, hogy hadikövetünkkel szemben nemzetközi jogot sértő módon viselkedtek, de tévedés történt. Hajlanak a különbékére, de tartanak Japántól.

Az orosz 2. lövészhadosztály két tisztjét május 16-án felvilágosítottuk, hogy a fegyverszünetet nem fogjuk arra kihasználni, hogy állásainkat megerődítsük. Erre a kijelentésre az oroszok drótakadályaikat lebontották és az anyagot elszállították.

Az orosz 504. ezred[1] komitéjával közöltük az angolokat és a franciákat ért kudarcot és a mi tengeralattjáró háborúnk sikerét.

Május 26-ig még várni fognak az oroszok — mondották —, akkor azonban leteszik a fegyvert, ha a fegyverszünet nem is jön létre. Az ezred felajánlotta az összes fegyverek elnémulását és kezességet vállalt az orosz tüzérség elhallgatásáért.

Május 15-én az orosz 122. hadosztály tisztikara azzal mentegetődzött, hogy május 14-én tévedésből lőttek hadikövetünkre.

Az orosz 485. ezred tisztikarával és legénységével folytatott tárgyaláson kitűnt, hogy az oroszok eddig nem hittek abban, hogy mi békére hajlandók vagyunk. Úgylátszik azonban, hogy most a hangulat megváltozott, mert egy levélben kijelentették, hogy most már bíznak Németország és Ausztria-Magyarország béketörekvésében.

A 7. hadseregnél május 14-én hadikövetünket, ki az orosz 8. hadseregparancsnoksághoz egy levelet vitt, az orosz 12. hadosztály törzsszállásán a hadosztály vezérkari főnöke fogadta, azután együtt Delatynba utaztak a hadtestparancsnoksághoz, hol hadikövetünk a levelet átadta; azon ígérettel bocsátották szabadon, hogy a választ majd egy orosz hadikövet fogja közvetíteni, ha a parancsnokló tábornok annak szükségét látja.

Hadikövetünk az orosz tisztekkel való társalgásból azt a benyomást nyerte, hogy a békekötés ellen vannak és a fegyveres döntés mellett kitartanak.

Egyik vezérkari tiszt azt mondotta, hogy a mi propaganda tevékenységünk nevetséges és hogy ezt gyengeségnek tartja.

Minden arra vall, hogy az orosz arvconalbeli csapatok és a magasabb parancsnokságok között éles ellentét van.

Az orosz 46. ezred[2] két tisztjével május 12-én folytatott tárgyalásból kitűnt, hogy a magasabb rangú tisztek is hajlanak már a békére. A XI. hadtestparancsnokság megtiltotta a tüzelést. A tüzérség is kezd már békés érzelmű lenni. Az említett ezred megfenyegette a tüzérséget, hogy rá fog lőni. Azt beszélték, hogy Angliához egy rezolueiót intéztek, hogy Oroszország annexió nélküli békét kíván és hogy ha Anglia evvel nem ért egyet, magára fogják hagyni. Az oroszok nem akarnak Németország belügyeibe avatkozni. Nem adnak hitelt annak, hogy mi a régi orosz kormányt vissza akarjuk állítani és hogy a japánok Oroszországot meg fogják támadni.

[1] Az orosz 126. hadosztályhoz tartozik.
[2] Az orosz 12. hadosztály kötelékébe tartozik.

Május 17.

„Csekély lövegtűz. Az oroszok válasza még nem jött meg ; „nem tudom, jó jelnek tekintsem-e ? Mindenesetre nem nevették „ki és nem utasították vissza hadiköveteimet, mint a németet."

„Úgy a mi főparancsnokságunk, mint a német legfölsőbb „hadvezetőség megbíztak engem, illetőleg az arcvonalparancsnok- „ságot, hogy vegyem az oroszokkal való tárgyalást kezembe. Nem- „csak a hadseregek, hanem a munkás és katonatanácsok bevoná- „sával kell a további tárgyalásokat folytatni és hivatalos iratok „révén kell velük közölni, hogy mily föltételek mellett vagyunk „hajlandók a fegyverszünetet megkötni, mely fölmondásig auto- „matikusan mindig újból meghosszabbítódik. A két főparancs- „nokságtól vett föltételek — melyeket már tegnap följegyeztem — „némi megmásítását kértem, mert meggyőződésem szerint az oro- „szok így nem fogadják el. Kértem, hogy azon pont, mely arc- „vonalunk szabad erősítését vagy gyengítését köti ki, úgy változ- „tassék meg, hogy a „tűzvonalban" levő hadosztályok száma a „fölmondásig nem szaporítható vagy csökkenthető egyik félnél „sem, ami azonban a hadosztályok kicserélését nem zárja ki. Ezt „elfogadták. Ennélfogva most becsületes, őszinte és az oroszokra „nem lealázó fegyverszüneti ajánlattal lépünk eléjük."

„Nézetem szerint több hadosztályt tartalékba fogunk vinni „a fegyverszünet megkötése előtt. Ezt közöljük az oroszokkal, „mert én azt vélem, hogy becsületesség idővel célhoz fog vezetni, „míg csalafintaság a legnagyobb bajok okozója lehet. Most ezen „ajánlat apósom, Mackensen és én általam egyidejűleg fog az orosz „főparancsnoksághoz átküldetni egy-egy hadikövetség által. Az „oroszok, mert egyik német hadikövetemre lőttek, bocsánatot kérő „küldöttséget menesztettek hozzám és azzal mentegetőztek, hogy „a németek nemrégiben már egyszer becsapták őket hadikövet „küldésével és így most is becsapásnak hitték. Kérik, hogy ugyan- „ott mielőbbi új követet küldjünk, akit a legnagyobb tisztelet- „adással fognak fogadni . . . Lassacskán azon meggyőződésre jutok, „hogy Oroszországgal pár hónap alatt teljesen rendbejövünk. „Állítólag az oroszok Angliával közölték, hogy velünk tárgyalásba „bocsátkoztak és kérik, hogy szövetségeseik ugyanígy cseleked- „jenek, ha nem teszik meg, úgy Oroszországot arra kényzserítik, „hogy őket elhagyja és önállóan cselekedjék. Érdekes az, hogy „most az orosz katonaságnál igen nagy az elkeseredés Angliával

„szemben. Ebben hadseregeim propagandája sokkal jobb gyümöl-„csöket terem és gyorsabban, mint azt hinni mertem volna. Ők most „iránt unk viseltetnek látszólag bizalommal, mert mi az összes „ujságokat átküldjük nekik. (Pester Lloyd, Freie Presse, svájci, „német, magyar lapokat kapják és azokat lefordítják.) Ennek „főcélja a bizalomkeltés. Ők látják, hogy így és üzenetekkel min-„denről értesítjük őket."

„Az 1. hadsereg telefonon jelenti : Egy hadosztály kivételével „az oroszok mindenütt beszüntették a tüzelést és hadiköveteket „küldtek át hozzánk, akik egyelőre hallgatólagos fegyverszünetet „kérnek. A hivatalos fegyverszünetig beleegyeztem és így most az „1. hadseregnél elcsendesült minden harci zaj . . . Először e rette-„netes háborúban ! Ez nagy dolog ! . . . Ott, hol a nem orosz tüzér-„parancsnokok tüzeltetni akarnak, állítólag agyonverik őket. „A 2. hadosztálynál az oroszok drótakadályaikat lebontják és „elviszik s lövészárkaikat behányják. Ezután azt üzenték, hogy „mindezt azért teszik, mert ők mi ellenünk többet nem fognak „küzdeni és ha az általunk tett ajánlat e hó 26-áig orosz részről „nincs aláírva, akkor ők mindent itt hagynak és haza utaznak, „mert az én ajánlatommal az ő részükről befejezettnek tekintik a „háborút. Legnagyobb részük teljes bizalommal viseltetik irán-„tunk. Egy helyen arra kértek, hogy a románokat alaposan verjük „meg, mert mást nem érdemelnek ! . . . Úgy látom, itt keleten a „háború az utolsó stádiumába lépett és igazságos vége előtt állunk ! „ezer hála a jó Istennek."

„Az Isonzonál elkeseredett harcok, a Karszt elcsendesült."

Ma is elkeseredett harcok folytak le a Kuk (△ 611) magaslati gerinc birtoklásáért. A fölényes olasz túlerő miatt[1] 18-ára hajló éjjelen a Kuk (△ 611) gerincen levő állásunkat a 62. hadosztályunk és az 57. hadosztályunk északi szárnya kiürítette és a védelmet a Rohot-patak völgyének keleti partmenti magaslataira Descla—Vodice (△ 652) vonalba áttette. Az új állás déli szárnya a ⊹ 503-as nyeregnél összefügg a Monte Santo (△ 682) és Monte San Gabrielle (△ 646) állásunkkal. Az új védelmi vonalban a XVII. hadtestünknek a hadseregtartalékból előrevont 106. Landsturm hadosztály támasztékot adott.

Most Borgó-Prundra utazom és 15 napot az állásokban akarok tölteni.

A 7. hadseregparancsnokság jelenti :

Olasz II. hadtest (47., 58. és 3. hadosztály).

Az oroszok a valeputnai országúton egy levelet kézbesítettek, melyben tudatják, hogy ma délután az arcvonaluk mögött a deputánsok konferenciát tartanak és kérik, hogy ezen részünkről két tiszt és 2 legénységi egyén vegyen részt. A levél szövegét utólag mielőbb be fogom jelenteni. Tisztjeinknek 12 órakor kell elindulni. Hozzájárultam a tisztek kiküldéséhez. A legénységi egyének kiküldését aggályosnak tartom, mivel megtörténhetik, hogy az oroszok szokásaik szerint őket is bevonhatják a szavazási aktusba. A kivezető út az lehetne, hogy a tisztek mellé fedezetképen két legénységi egyént osztanánk be, kik szlávul nem tudnak.

Döntést kérek. Op. 2151.

Válaszom a 7. hadseregparancsnokságnak (tudomásvétel céljából az 1. hadseregparancsnokság is megkapta):

Legénységi egyéneket — csapataink képviseletében — az oroszokkal való tárgyalás céljából kiküldeni, elvileg szigorúan tilos. Ha a hírszerző szolgálat megköveteli, hogy legénységi egyének megbeszéléseknél mint tolmácsok, vezetők, stb. alkalmaztassanak, úgy arról kell gondoskodni, hogy ők csakis ily minőségben szerepeljenek; semmiesetre sem szabad megengedni, hogy deputánsul vagy mint tárgyaló személy lépjen fel, esetleg alkotott véleményének sem adhat kifejezést. Ha szükséges, az oroszokat fel kell világosítani a hadseregünkben uralkodó helyzetről, amely szerint a legénység érdekeit nálunk mindig a tiszt képviseli; fel kell kérni az oroszokat, hogy a mi belső katonai viszonyainkba ne avatkozzanak. Ezt is be fogják látni éppen úgy, mint kellő oktatásaink után lassanként feladták azt, hogy tovább is izgassanak a monarchikus államforma ellen.

A fegyverszüneti ajánlat tárgyában az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak Op. 2137. számú rendeletet kiadtam.

„Az A. O. K. május 16-án kelt Op. geh. 280. számú rendeletével a hivatalos fegyverszüneti ajánlat keresztülvitelét jóváhagyta.

1. A május 12-én kelt Op. geh. 264. számú hadseregfőparancsnoksági rendelettel megparancsolt határozványokat a szembenálló orosz hadosztályok ezred-komitéjainál végre kell hajtani. A hadikövetek által átadandó javaslat szövege a következő legyen.

Nincsen semmi értelme annak, hogy tovább harcoljunk. Nektek békére van szükségetek, hogy az ország belviszonyait megerősítsétek; mi az egész világgal dacolva csak arra törekszünk, hogy határainkat biztosítsuk, sem idegen országrészeket meghódítani, sem a ti belpolitikátokba beleavatkozni nem akarunk. A mi felfogásunk a tiétekkel megegyezik a béke feltételeire nézve.

Be kell becsületesen ismernetek, hogy békét akartok velünk, hogy mi és ti egymás mellett mint barátok élhessünk. Hogy ki gátol benneteket ebben, azt mi nem tudjuk. Azon okok miatt mi veletek vitatkozásba bocsátkozni nem akarunk, hogy ezen emberek miért állanak a béke útjába, kiknek a békéhez vezető út újabb csatatereken át vezet.

Küldjetek azonnal hozzánk át meghatalmazott képviselőket, hogy veletek fegyverszünetet köthessünk, melyet azután a béke követ. Hazátok ügyét fogjátok szolgálni, ha közreműködtök abban, hogy minden kívánság és remény végre a helyes útra tereltessék, hogy végre a békéhez és szerencséhez vezethessen.

Mi csak azért fordulunk az ezred-komitékhez, mivel eddig minden becsületes kísérletünk, hogy a ti magasabb parancsnokságaitokkal érintkezésbe léphessünk, meghiúsult.

Biztosítunk benneteket, hogy ezen lépésünkkel nem akartunk benneteket elöljáróitok ellen felizgatni, arra kértünk benneteket, hogy ezen javaslatunkat a magasabb parancsnokságaitokhoz, egészen a hadseregparancsnokságokhoz eljuttassátok. Mi az utóbbi parancsnokságokkal érintkezésbe akarunk lépni, hogy a fegyverszüneti szerződést megköthessük, melyet béketárgyalások követnének. Ezért magasabb rangban álló hadiköveteket küldünk a hadseregparancsnokságokhoz. Reméljük, hogy azután a többi hadviselő állam is a szabad Oroszország példáját fogja követni, hogy a céltalan vérontásnak vége legyen. Aláírás stb. úgymint azt az Op. geh. 264. számú rendelet előírta.

A végrehajtásra nézve a hadseregarcvonalparancsnokság május 12-én kelt Op. 2072. Ang. II. számú rendeletének hatályon kívüli helyezése mellett következőket rendelem :

A javaslatokat az egész arcvonalon álló összes orosz hadosztályoknak kell elküldeni. A hadseregparancsnokságok jelentsék, hogy az átadás egységesen mely időpontban történhetik meg. A 2. pontban foglaltak miatt az átadásnak sürgősen kellene megtörténnie. Az időpontot az egész hadseregarcvonal részére egységesen határozzuk meg. Ettől az időponttól, addig míg a helyzet tisztázódik, illetve a hadseregarcvonalparancsnokság újabbi rendelkezéséig, — kivévén ha az ellenség támadna, — az egész orosz arcvonalon teljesen hallgassanak el az összes fegyverek, a megtorló tűz és a légifelderítés is szüneteljen.

Az ajánlatokat a hadseregparancsnokságoknál kell kinyomatni és azoknak, kik azt kézbesíteni fogják, kellő időben átadandók. Egy hadosztályhoz annyi hadikövetet kell kiküldeni, ahány ezredből az illető hadosztály áll ; függ ez még a tereptől is és attól, hogy eddig milyen kapcsolat állott fenn az illető hadosztállyal. Nem kell fukarkodni ; fontos, hogy tényleg minden orosz ezred hozzájusson egy példányban a fegyverszüneti ajánlathoz.

A hadikövetek magatartására és felszerelésére a német csapatoknál F. O. Anhang II. című szabályzat, a cs. és kir. csapatoknál a Szolgálati Szabályzat II. Rész, X. fejezet 65. §. 433. pontja irányadó.

Az eredményről táviratilag mielőbbi és részletes jelentést kell tenni.

Ellenséges támadás esetén a védelemnek egy cseppet sem

szabad ellanyhulni. Minden körülmények között meg kell akadályozni, hogy csapataink az oroszokkal pajtáskodjanak.

2. A hadseregfőparancsnokság május 13-án kelt Op. 266. számú rendeletében foglaltak szerint a hadseregparancsnokságok deputációkat küldjenek át az orosz hadseregparancsnokságokhoz.

A 7. hadsereg egyelőre várja be, hogy minő eredményt hoz a Tatár-hágón át megkísérelt érintkezés felvétele. Igenlő válasz esetén deputánsainkat a fegyverszüneti szerződés szövegével el kell látni, melyet alább közlünk. Ennek valódiságát a hadseregparancsnok és a hadsereg vezérkari főnöke aláírásával igazolja. Mivel az ellenséges hadseregparancsnokokat aligha jogosították fel fegyverszüneti szerződés megkötésére, a hadiköveteink az alábbi jegyzéket adják át, hogy a hadsereg arcvonalán fegyvernyugalom álljon be.

1. Cím : *a)* Az orosz .... számú hadseregparancsnokságnak,
b) Az orosz .... számú hadsereg-komitéjának.

2. Szöveg : A szövetségre lépett központi hatalmak — melyek védelmi háborút folytatnak — azt hiszik, hogy becsületes és tartós békére való törekvéseik megegyeznek az orosz nép óhajával. Mivel a szövetségesek már többször is nyilvánosan kijelentették, hogy az orosz arcvonalat nem támadják meg, hogy országrészeket meghódítsanak, vagy hogy beleavatkozzanak Oroszország belügyeibe és mivel a csapatoknak egymással szemben való célnélküli fekvése sok pénzbe kerül, melyet az orosz birodalom országának felépítésére sokkal hasznosabban tudna felhasználni, javaslatba hozzuk dönteni a felett, hogy elfogadtassék-e vagy elvettessék-e azon hivatalos fegyverszüneti ajánlat, mely részletesen tartalmazni fogja, hogy az orosz .... számú hadsereg arcvonalán és a szembenálló szövetséges arcvonalon elhallgassanak-e az összes fegyverek.

Azon esetben, ha a fegyverszüneti ajánlat elfogadtatik, mi részünkről minden intézkedést megteszünk, hogy a harctevékenység megszűnjék és hogy minden zavarólag ható eset elháríttassék azon biztos tudatban, hogy az oroszok részéről is mindezek meg fognak történni. Az egymással szembenálló harcvonalak csakis hadikövetek útján érintkezhetnek egymással és pedig csakis elkerülhetetlen szükségesség esetén a magasabb parancsnokságok egymás között. Az aláírottak azt kérik, hogy ezen javaslat tárgyában mielőbb döntés történjen.

.....

aláírások.

Ezt a javaslatot aláírják a hadseregparancsnokok és a hadsereg vezérkari főnökök.

Ha a XI. hadtest arcvonalán az orosz hadsereg-komité elnöke — amint jelezve van — megjelenik, neki ezt a javaslatot

kézbesíteni kell azon értesítéssel, hogy mi készek vagyunk a fegyverszüneti szerződés szövegét átnyujtani és annak hivatalos tárgyalásába bocsátkozni.

Az 1. hadsereg jelen parancs szellemében egy kedvezőbb helyen tegyen újból kísérletet az érintkezés felvételére. A hadseregparancsnokság jelentse, hogy minő intézkedéseket tervez erre vonatkozólag.

A hadseregparancsnokoknak jogában áll, hogy azon időpont előtt is elrendelhetik arcvonalaikon a fegyvernyugalmat, amelynek kezdetét az 1. pont szerint az egész hadseregarcvonal részére egységesen fogunk meghatározni, ha a 2. pont alapján kifejlődő tárgyalások azt szükségessé tennék.

Valamennyi itt érintett ügydarabot német és orosz nyelven írásban kell előkészíteni és átadni.

A szöveget szószerint csakis azok ismerjék, kik az ügydarabok feldolgozására és azok kézbesítésére hivatottak. A titoktartás kötelező. A sajtóba semminek sem szabad belekerülni. Esetleges kételyeket azonnal szóvá kell tenni.“ Op. 2137.

Neagra Sarului, május 18.

„Korán reggel Felső-Borgóra érkeztem és automobilon Borgó „Prundon át fölséges vidéken keresztül a Borgó-hágóra fölsietünk. „Fönt a magas fennsíkon a 29. honvédgyalogezred tartalékban „levő III. zászlóalját megszemléltem és néhány meleg szóval üdvö„zöltem. Onnét Dorna Kandrenybe mentünk, hol a XI. hadtest „parancsnoka Habermann altábornagy jelentkezett nálam. Innét „már az ellenséges tüzérségi tűz miatt kocsin folytattuk útunkat. „Dorna Watra, a szép gyógyfürdő nagyon szenvedett a tüzérségtől, „de míg áthajtattumk, egy gránát sem jött. Gura Negri felé a román „határig zavartalanul eljutottunk. Az út mindenütt kitünően van „leplezve, még a környéke is úgy, hogy nem oly könnyen láthatják „meg az oroszok, ha valami mozgás van ott és mégis észrevették „két kocsinkat és több nehéz gránátot lőttek ránk. Csak egy lovun„kat érte egy apró szilánk, sebesülése jelentéktelen, szépen csen„desen tovább mentünk, de már gyalog, mert a szegény ló nagyon „lesántult. Egy vízmosásszerű meredély alatt a 306. honvédgya„logezred I. zászlóaljának parancsnokságát kerestem föl. Nagyon „kihevültem e szép napos időben, mert a tisztek nagyon sürgették „menetünket „ezen a nagyon veszélyes helyen“. A zászlóaljpa„rancsnok kéri, hogy tovább ne menjek, mert az oroszok az állá„sokat erősen lövik. Látom a Bernarielult (△ 1328) — melyet

„Bajorhegynek hívnak, mert a bajorok foglalták el rohammal — „nehéz gránátokkal lövik, melyek, sajnos, nagy pontossággal vágód- „nak be az állásokba. Pár percnyi várakozás után kijelentem, hogy „kimegyek az állásba annak dacára, hogy az urak ostromolnak, „hogy ne menjek, tudom, ők nem törődnének a kis tűzzel, ha nem „féltenének engem. Egy a gránátoktól erősen fölszántott gyepes „parton az állásig egyenkint, széjjelszórtan szaladunk. E mögött „egy erősen összelőtt kis templom van, jobban mondva egy rom! „Ez már Gura Negrihez tartozik. A mindjobban összeroskadó temp- „lom mellett egy öreg gyümölcsfa áll teljes virágzásban, illatozó „fehér ártatlanságban mosolygó élet, a törmelékeken vigyorgó „halál mellett. Most is bőgve rohannak a gránátok a templom ösz- „szeomló falainak, porrázúzván azokat, fekete füstöt hagyván a „számtalan méhtől körülzümmögött virágok alatt; és szűzi fehéren „virul a fa, oly édesen, nem sejtve semmi rosszat. Körülötte temér- „dek gránáttölcsér, frissek és a naptól kiégetett szürkék, sok friss „és régibb megfakult fakeresztecske besüppedt hanton az alvó „hősök fölött, kik már régen megkötötték örökre a békét és meg- „találták szende nyugalmukat. Itt szunnyadva jelzik a veszélyt, „mely az erre járókra leselkedik. Most is süvöltve jönnek igen lassú „egymásutánban a „fekete nénik" — ahogy 39-eseim nevezték „őket — és a drótakadályok előtt csapódnak föl. Itt a széles völgyi „rét választja el az orosz állásokat a mieinktől és csak a tüzérség „lő. Minden tele fehér sáfrány virágocskákkal. A 306. ezred állá- „saiba megyek, onnét a 307-esekébe. Az ellenséges állást jól látni, „de meglehetősen messze van. Helyenkint támpontokat tolt előre „közelünkbe. A mi állásunk lassú egyenletes tüzérségi tűz alatt áll „mely, mint mondtam, kissé rövidre megy."

„A terep, melyen állásunk végigvonul Gura Negritől a Ver- „ful Ulmuluiig (⌖ 1156) enyhén emelkedő havasi legelős lapos „orom. Az állás kiválóan ügyesen van vezetve, a modern tábori „erődítésnek minden művészetével van kiépítve úgy, hogy ennek „megtámadása az ellenségnek óriási veszteségeibe kerülne. A Ver- „ful Ulmuluihoz (⌖ 1156) közel egy ritka lucfenyves kezdődik és „ebben húzódik tovább az állás a legfölségesebb virágszőnyegtől „környezve. A derék honvédek nagy részével — kik között sok „vitéz doberdói harcosomat ismerem föl — néhány szivélyes szót „váltva, végig járom az ezrednek egész állását és a legtöbb férő- „helyre és rókalyukba is bemegyek, hogy vitézeimmel beszélhes-

„sek. A Verful Ulmuluion (☉ 1156) a 307. ezred tisztjeitől elbúcsú-
„zom, miután az ezredparancsnokságnál ebédeltem és a cigány-
„zeneszót rövid ideig élveztem, megint az állásba megyek, hol a
„7. honvédhuszárezrednek parancsnoka jelentkezik nálam. Ezre-
„dénél igen sok kitüntetett embert látok, de a kérdéseimre adott
„feleletekből azonnal arra kell következtetnem, hogy itt nincsen
„minden rendben. ‚Csak éppen, hogy megvagyunk!' . . . ‚Éhe-
„zünk!' . . . és hasonlók huszárjaim válaszai. Midőn egy őrmestert
„— Kresz a neve — megkérdek, hogy mi az ujság odahaza, őszin-
„tén szemembe nézve azt feleli: ‚Minden tönkre megy, hiszen
„három esztendeje, hogy nem voltam otthon!' Ekkor egy sápadt
„képű sovány káplár lép elém és egy levelet nyújt felém s azt
„mondja: ‚Az egész ezred kéri ezt, méltóztassék rajtunk segíteni!'
„. . . ‚Mit akartok?' . . . ‚Tessék kérem Fenséges Úr elolvasni, én
„azt nem tudom úgy elmondani! Csak azt kérjük, méltóztassék
„rajtunk segíteni, mert tönkremegyünk így!' . . . ‚Jól van! Ha
„jogos a kérés, segítve lesz rajtatok!' Továbbmenve a levelet elol-
„vasom, a legsúlyosabb panaszokat tartalmazza, nincs istentisz-
„telet, még vasár- és ünnepnapon sincs egy percük sem, hogy Isten-
„nek szenteljék azt. A tisztek brutálisan bánnak velük — „mint a
„kutyákkal". Azért közlik mindezt velem, hogy valahogyan segít-
„sek és ezáltal a magyart azon gyalázattól megoltalmazzam, hogy
„néhányan az ellenséghez ne szökjenek. A végén a levél írója kéri,
„hogy ezen levél miatti üldözésektől megoltalmazzam őt. A levelet
„szó nélkül zsebre teszem, mert először a legalaposabban át kell
„gondolnom a dolgot és meg kell fontolnom, hogy mit lehet itt
„tenni. Mindenesetre itt igen nagy bajok vannak és a zendülés
„küszöbén állunk. Az első eset, hogy ilyesmivel találkozom a háb-
„rúban a csapatoknál! Kizárólag a parancsnokot okolhatom ilyes-
„miért. De meglássuk a többi századoknál! Ha ott is így van, akkor
„kétséget kizáróan helyes az én első benyomásom!"

„A kitünően vezetett és kiépített állásokban az egész ezred
„arcvonalát végigjárom. Midőn a jobbszárnyra érek, azt jelentik,
„hogy egy messze előretolt támpont van, melyet most építenek.
„Ezt meg akarom nézni. Odamegyünk, de az orosz tüzérség észre-
„vesz és néhány gránát és srapnell össztüzet küld. Gyurits ezredes,
„a magammal vitt vezérkari tiszt, egy hajszál híján, hogy pórul
„nem járt, azt hittem, hogy megsebesült. Egy huszár megsebesült.
„A még távolról sem kész támpontban az ottlétemkor ellenséges

„ágyútűz alatt állott félszázadot egy kavernában találom és kér-
„désemre : „Hogy vagytok fiaim ?“ kitör az elégedetlenség vihara.
„A legkeservesebb panaszokat hallom. De midőn keményen azt
„felelem, hogy a legszigorúbb hadtörvényszéki vizsgálatot fogom
„megindítani ez ügyben, ők viharos éljenzésben törnek ki ! Tehát
„ők igazuk tudatában vannak. Majd megtudom, hogy hol van
„igazán a bibi és a legkeményebben bele fogok nyúlni. Az ezred-
„parancsnokot előveszem — arcán látom, hogy érzi, hogy a fülledt
„légben nagy zivatar vonult föl lelkemben — hogy az ő ezrede
„éhezik, azért azonnal az élelmező tisztet és a számvivőket fogja
„meg legkeményebben, mert 600 kilométeres arcvonalamon csakis
„az ő ezrede éhezik ! Ő azt jelenti, hogy konyhái 5 kilométerre hátul
„vannak és csakis éjjel hozzák az ételt föl. Ő azt hiszi, hogy a rossz
„hangulat azért van, mert az ezred hónapok óta mindig a legnehe-
„zebb munkát kell, hogy végezze, az új állások építését és alighogy
„kész az állás, az ezredet elviszik. Kérdésemre, hogy ad-e pihenőt
„a munkában, azt feleli, hogy arra nincs idő ! És istentisztelet ?
„5 hónap alatt háromszor volt ! Tehát egyszóval nincs gondos-
„kodva huszárjairól ! El van döntve ! ezt a parancsnokot azonnal
„fölváltatom és a vizsgálat azután megindul ! Azonnal más lesz a
„hangulat, ha valaki átveszi az ezredet, aki szereti az embereit,
„törődik velük és a mellett mégis szigorú ! Elrendelem, hogy a
„konyhákat föl kell hozni, hiszen ezer védett hely van. Az étkezés
„délben és este legyen, reggel kávé legyen, a munkában fölváltás
„és pihenő és a papok járjanak az emberekhez, gyóntassanak, áldoz-
„tassanak és oktassanak. Egy hónap mulva jelentés teendő a han-
„gulatról, ha addig nem tudnék újból kijönni ide. Figyelmeztetem,
„hogy irgalmatlanul el fogok járni, ha addigra nem lesz alapos
„javulás, mert okos munkabeosztással mindent lehet és az emberek
„jókedve megmarad ; az ezredparancsnok pedig vegye tudomásul,
„hogy ily siralmas állapotban a Doberdón sem láttam csapatot,
„pedig itt mennyország van a Doberdóhoz képest. Még meglátó-
„gatom a tartalékban levő századot. Sok derék harcos van itt, aki
„a háború kezdete óta önfeláldozó nehéz szolgálatát megszakítás
„nélkül az első tűzvonalban végzi és még egynapi szabadságot sem
„kapott. Az ezredparancsnok elvből nem ad, mert háború van.
„Ezért irgalmatlanul neki megyek, hiszen határozott parancsom
„ellenére, önkényesen kínozzák az embereket, elrendelem, hogy a
„legérdemesebbek még ma 14 napi szabadságra menjenek és az

„folytatólagosan a bevonulás szerint adandó a többieknek. Nagy „éljenzés tör ki, midőn egy százados közli legénységével, hogy „parancsomra sorrendben mindenki kap 14 napi szabadságot. „Ezután egy műúton a völgybe megyek kocsin ! Egy úton, melyet „óriási munkával a 7-es honvédhuszárok építettek három hónap „alatt az 1500 méter magas oromról a völgybe. Tényleg ott lent „találom a konyhákat, most már nemsokára kész az étel — mely „hidegen érkezik föl az állásokba. Újból elfut a méreg és neki- „megyek a gazdászati tisztnek."

„Lent Jenei főhadnagy ! Jenei, ki önkéntesem volt 1908-ban, „midőn én dandárparancsnok voltam, ő volt akkor a legjobb önkén- „tesem az iskolámban. Örömmel megismerem. Ezután a 970 méter „magas fönnsíkon Neagra Saruluira az 51. honvédhadosztály „parancsnokságához hajtatok. Fölséges színekben ízzik a hófödte „Kelemen-hegység és hidegen lehelve húz le a hómezőről az el- „szunnyadó természetnek lehellete, lélekzete. Csendesen és türel- „mesen vonja köreit a légben egy denevér, néha egy légy után „libbenve le."

„Picinke csak egyes — egymástól távol álló — többnyire „leégett házakból álló faluban — Neagra Saruluion — vár rám az „51. honvédhadosztálynak parancsnoka, Benke tábornok és jelenti, „hogy ma meglehetősen élénk ellenséges tüzérségi tűz volt a „Muntele Calimanel (△ 1647) és Dealul Vinaton. Egy hadnagy a „305. honvédgyalogezredtől a postával kiment az oroszokhoz, „azután egy revolverlövés hallatszott, jajgatás és a hadnagy nem „tért vissza, az ő kísérője — egy káplár — szintén nyomtalanul „eltűnt. A havon vérnyomok láthatók és az altiszt sapkáját meg- „találták."

„Az Isonzón vadon dühöng a 10-ik csata, amely, a jelentések „szerint, miránk nézve „előnyösen fejlődik."

Ott ma délelőtt az olasz II. hadtest[1] megkísérelte áttörni az új védelmi állásunkat Descla és Monte Santo (✝△ 682) között a ⌖ 652 magaslaton. Itt intézték az olasz tömegek leghevesebb támadásaikat, amelyeket azonban a 106. Landsturm-hadosztály által támogatott 62. hadosztályunk véresen visszavert. Monte Santo (✝△ 682) kolostor magaslatokra intézett támadások is egymás- után omlottak össze.

A hadseregtartalékból a 43. Schützen-hadosztályt is harcba vetették úgy, hogy e térben három hadosztályunk : az 57. had-

[1] 3., 58. és 47. hadosztály.

osztály, a 106. Landsturm-hadosztály és a 43. Schützen-hadosztály harcolt.

Ma Op. 2152. számú rendeletet küldtem a hadseregparancsnokságokhoz :

„Május 17-én kelt Op. 2137. számú rendelet kapcsában : Idejében gondoskodni kell arról, hogy azon orosz hadosztályoknál fegyverszüneti javaslatunk folytán mutatkozó eredményeket kihasználjuk. Valószínű, hogy felhívásunkra meghatalmazott orosz követek fognak nálunk jelentkezni, hogy a fegyverszünetről tárgyaljanak.

Főcél az orosz arcvonalat meggyőzni, hogy mi fegyverszünetre és békére *komolyan* törekszünk és nem az orosz hadsereg felbomlasztására.

Ezt a célt a tárgyalásokon résztvevőknek határozott és biztos fellépéssel kell szolgálniok. Minden esetben *határozott megegyezésre* kell törekedni.

Erre alapul szolgálnak — ellentétben a kiadott, főképen propagandára vonatkozó irányelvekkel — az Op. 2137. számú rendeletben közzétettek. Köztudomású, hogy az angol és francia befolyás alatt álló orosz magasabb parancsnokságok általában a háború folytatása mellett kitartanak ; ezért valószínű, hogy a fegyverszüneti szerződés megkötésére meghatalmazott orosz kiküldöttek nem igen fognak jelentkezni.

Lehetséges azonban, hogy az orosz arcvonal egyes részén (hadosztályoknál, hadtesteknél) a parancsnokok az arcvonal hangulata és a komiték nyomása következtében hajlandók lesznek az ellenségeskedés beszüntetésére.

Ilyen tárgyalásoknál az útmutatás 2. pontja alatt közölt „Jegyzék a hadseregparancsnokokhoz és a hadsereg-komiték számára" című határozványok irányadók. A tárgyalásnál az ügyiratokat a hadtestparancsnokok és a hadtest vezérkari főnökök, az oroszok részéről a hadosztályparancsnokok és a hadosztály vezérkari főnökök írják alá.

A hadosztályparancsnokok felhatalmazandók, hogy a szemben levő orosz hadosztály- épp így a hadtestparancsnokokkal az ellenségeskedés beszüntetésére megegyezhetnek (fegyvernyugalomra). A tervezetet csatoljuk. Csakis *oroszokkal* szabad tárgyalásba bocsátkozni. *Lásd 36. számú mellékletet.*

Megállapították, hogy a XXI. és XI. hadtestnél propagandánk nem ért el nagyobb eredményt. Mivel az említett hadtestekkel szembenálló orosz hadosztályok is csak olyanok nagyjában, mint az orosz arcvonal más helyén levők, az okot abban kell keresni, hogy a XXI. és XI. hadtestnél a propagandát nem kezelik a megkívánt nyomatékkal. Tapasztalat szerint az ellenséges magatartás élét nagyon is tompítani lehet szervezett és célirányos propaganda útján megtorló tüzérségi tűzzel kapcsolatosan.

Kívánatos tehát, hogy az említett hadtestek nagyobb propaganda tevékenységet fejtsenek ki.“ Op. 2163.

Neagra Sarului, május 19.

„Hajnalban Gyurits ezredessel és Jenei főhadnaggyal a Cover-„cára megyek. Útközben megszemlélem a tartalék géppuskás-„osztagokat, melyek az 51. hadosztályhoz tartoznak. Kitünően „vannak kiképezve és fegyelmezve. Egy gyönyörűen kitüntetett „szakaszvezetőt látok, akit föltétlenül ismerek, csak nem emlék-„szem, hogy hol láttam. Megkérdem őt, hogy honnét ismerjük mi „egymást? Szemei fölragyognak, hallom szívét kalapálni s alig „tudja örömét leplezni. ‚A Doberdón sokszor beszélt velem Fen-„séges Apám a Biene 6-ban és 7-ben a San Michele hegyen! 4-es „honvéd voltam.‘“

„A Covercán a dandárparancsnokságnál Farkas ezredes „jelentkezik. Melegen üdvözlöm őt, ki soká volt a 3-as honvédek „parancsnoka, a kárpáti csatákban a VII. hadtestnél. Ott a roham-„zászlóaljat megszemlélem. Fegyelmezett, jól kinéző friss emberek. „Egy ifjú megszólít, de elvágom szavát: ‚Fiam „vigyázz“-ban „nem szabad beszélni, majd azután „pihenj“-t vezényeltetek és „mindegyiktekkel fogok beszélni!‘ Az arcvonalon végigmenve „pihentetek“ és sokakkal beszélek s ahhoz megyek, ki előbb meg-„szólított, kezemet mellére teszem: ‚Na most beszélj és mondd „meg nekem, mit kívánsz fiam!‘ Szíve majd szétrepeszti mellét, „úgy ver. Szegény derék gyermek 20 hónapja van a tűzvonalban „és még egy napi szabadsága sem volt. ‚Szeretném édes jó öreg „anyámat még csak egyszer meglátni s azután szívesen meghalok „hazámért!‘ Meghatva elrendelem, hogy még ma 14 napi szabad-„ságra menjen, mert bizalommal fordult hozzám, bántódásának „nem szabad lennie. Emelt lélekkel, hűséges tekintettel köszöni. . .“

„Lóra ülünk és Gyurits ezredessel a Muntele Mihailelului „lábán a gyönyörűséges virág és fenyves illattal telített levegőben, „meredeken föllovagolunk. A balzsamos lég oly nagyszerű, hogy „nem tudom eleget élvezni. A vígan zúgó kristályos patakocska „mentén havasi rétek illatozó virágszőnyegén át vezet útunk a „keskeny ösvényen föl megint a halkan suttogó fenyvesekbe. Igen „meredeken haladunk föl egészen közvetlenül a Muntele Jalovit „(1646) alá. Tán 100 méterrel az orom alatt néhány kecses fa-„házikó van az öreg fenyők alatt egy fenyőgalyakból összeállított

„kapun a fölirat „Isten hozott!“ A 302. honvédgyalogezrednek „parancsnoksága. Czitó alezredes az ezredparancsnok jelentkezik „és bemutatják nekem dr. Baskay Gyula főhadnagy utásztisztet, „aki ma mint hadikövetem jelenlétemben fog átmenni az oroszok„hoz. Itt a tartalékot — két század — megszemlélem. Csupa „mosolygó viharedzett vitéz, kik kérdéseimre nagy határozottság„gal felelnek.“

„Kimegyünk az állásba! Bizony ezen orom annyi véres küz„delemnek színtere messze előretolt támpontokkal, sűrű reteszállásaival, kiváló oldalozó kiszögelléseivel imponál nekem. Haránt„gátozás kitünő és úgy födözékei, mint férőhelyei kiváló szakértelemmel vannak épitve. Az állás többnyire a fátlan havasi réteken „huzódik s az elképzelhető legjobb kilövéssel bír. Sajnos, az a nagy „hátránya is megvan, hogy az orosz tüzérség tüzének egész szaba„don van kitéve, mert az oromnak az ellenség felé lejtő partján „van (Vorderhangstellung). De itt nem lehet mást csinálni, ha az „ormot meg akarjuk tartani. Éppen a Jalovit tetején az oroszok „árkásztámadása mindannak dacára, hogy már többször fölrobban„tottuk, mégis oly közel jött, hogy minden szót át lehet hallani. „Maga a Jalovit egy orrszerű, minden oldalon elég meredek partú „orom, mely igen veszélyes pontként tűnik azonnal a szakértő „előtt föl. Ezen orom egy keskeny nyeregben ereszkedik le az orosz „állásokhoz, de csak enyhén lejtve, amint a kúp első meredeke tán „50 lépésre távolodik a csúcstól. Ezen pont már többször cserélt „gazdát és állandóan három oldalról oldalozó orosz lövegtűz alatt „szokott állani. Most is lövik. A második reteszállásig — mint „mondtam már többször — lecsipték az oroszok támpontunkat. „Úgyszólván az összes honvédekkel néhány szót váltok és hogy„létük, kívánságaik iránt érdeklődöm. Azt jelentik, hogy vasárnap „és szerdán — ha nincs harc — minden munkától menten pihen„nek, az ellátás jó, meg vannak elégedve, a hangulat és szellem „kitünő. Mindegyiknek egy meleg hazafias szava van. Tisztek és „legénység minden tekintetben rendkívül tetszenek nekem, kitünő „benyomást tesznek rám.“

„Dr. Baskay Gyula főhadnagy és a zászlóalj meg a század„parancsnok ment velem és egy kürtös meg egy honvéd, aki fehér „lobogót van hivatva vinni. Így az előretolt csücsökbe jöttünk a „Jalovit tetején. Először pontosan megnéztem a helyzetet s azután „meleg rokonszenvvel megszorítottam dr. Baskay főhadnagy kezét,

„mely kissé reszketett és hideg volt, arca krétafehér, de tekintete „nyugodt és szilárd. Egy meleg szeretetteljes szót intéztem hozzája „és két hős kísérőjéhez, hiszen lehet, hogy örökre búcsuzunk ? . . . „A kürtös a Generalmarschot fújta, a fehér lobogót fölemelték és a „levéllel a kezében fehér arccal, de büszke mosollyal tekintetében „és ajkain, kilépett a mellvédre. Én közvetlen mellette állottam. „Csend — nem hallatszik egy lövés sem — a kürtös tovább fújja „nótáját és határozott léptekkel megindul vitéz Baskay és két „kísérője a drótakadályon keresztül. Egyszerre, mint fölrúgott „hangyaboly hangyái, temérdek muszka siet elő állásaikból drót- „akadályukhoz, fegyvert nem látok náluk, fehér kendőcskékkel „integetnek és Baskay gyors léptekkel feléjük megy s nemsokára „körülfogja őtet az oroszok sokasága. Látom ezután, mint megy „több orosz tiszt között 2—3 száz muszkától kísérve az állásukba. „Szemeit bekötik és a lövészárokban eltűnik. Egy orosz tisztnek „3 levelet adott át Baskay, ezekben a föltételek pontosan meg „vannak szabva, melyekben kijelentjük, hogy ugyanezt a levelet „egy magasabb parancsnoksághoz van hivatva vinni a tisztünk. „Szemem láttára az orosz tiszt átvett valamit Baskaytól és a födö- „zékbe bevitte. A legénység hosszú ideig türelmesen várt, azután „mind hangosabban kezdtek beszélni, majd lármázni, végre nagy „tolongás keletkezett és verekedéssé fajult, melyben úgy láttam, „egy orosz tisztet botokkal elvert a legénység és valamit kicsikar- „tak kezéből, majd nagy örömrivalgással adták tudtunkra, hogy a „megszabott fegyverszünetért mennyire lelkesednek és hogy soha „többé nem fognak ránk lőni vagy bennünket megtámadni. Még az „orosz tüzérségi megfigyelőt is láttam rejtekéből előbujva a szik- „lára kiállani. Nemsokára azonban a nehéz orosz tüzérség gránát- „jaival kezdi újból lövetni az én állásaimat, később az orosz tábori „ágyúk is tüzelni kezdenek ránk és hamarost egynéhány sebesül- „tünk és három halottunk lett az odébb dolgozó honvédek között. „Az ezredparancsnok arra kér, hogy egy reteszállásba menjek „hátra, hogy elkerüljük a veszélyeztetett állásokat. Ha nem lőné- „nek az oroszok, úgy megtenném ezt és így megrövidíteném útun- „kat ; de most csak azért is tovább megyek a tűzvonalban. Nem „messze előttem egy 19 éves viruló egészségű ifjú sebesült meg és „a fehér sáfrány virágocskák szőnyegén vivódik a halállal s a fehér „virágocskák pirosak lettek a magyar hős vértől. Ott temetik el a „fehér virágszőnyeg alá a három halottat 1600 méter magasság-

„ban és a kis havasi virágok — ha már mindenki el fog menni innét
„— maradnak hű őreik s velük fognak virrasztani a Kárpátok ős-
„rengetegében a mi ezeréves szent határaink fölött . . . Leigázóan
„szép innét a kilátás a Kárpátok erdős sziklás óriásaira és messze-
„messze be a Moldvába ! Három friss fakereszt áll ott az isten-
„áldotta természet ragyogó pompájában és a Muntele Verde felé
„néznek, ahonnét nehéz gránátok sustorogva jönnek. Vitéz hon-
„védjeim nyugodtan dolgoznak az orosz tűz dacára és én húzódjak
„vissza e pár gránát miatt. Soha ! egészen más tüzekhez vagyok én
„szokva ! Csak azért is minden egyes emberrel beszédbe elegyedem
„és minden kavernába benézek. Egy óra alatt a veszélyeztetett
„helyet elhagyva a lövészárokban a Muntele Calimanelre (⌖ 1647)
„érünk. Ez már erdős, de mindazonáltal kitűnő a kilövés."

„A III. zászlóaljparancsnoksághoz megyünk innét, amely a
„Calimanel nyugati lejtőjén van. Öt egyszerű fakereszt egymás
„mellett! Öt dicső honvédem lelte itt hősi halálát egy telitalálatnál.
„Egy zöld és virágos díszkapu : „Isten hozott !" fölirattal, egy kis
„lugas a leírhatatlan nagyszerű kilátással kedves magyar he-
„gyeinkre ! Oly gyönyörűek, hogy nem tudom elég soká nézni őket.
„Egyszerre, míg a kékes ősrengeteg vonulatait nézem, hogy mi
„magyar és mi román ! távbeszélő dudolva megszólal. Gyurits
„ezredes röviden beszél az alsó állomással és jelenti, hogy Ő Föl-
„sége velem beszélni akar, oly gyorsan, ahogy csak tudok, jöjjek
„Badenba. Éjfélkor vonatom Borgó Prundon lehet és indulha-
„tok . . . Még ráérek — eszerint — az állásban a Dealul Vinatra
„menni, honnét a hadosztályparancsnoksághoz kell sietnem s auto-
„mobilon Dorna Kandrenyen át Borgó Prundra. Megbuktatták
„Tiszát ? — és átvegyem örökségét ? — Vagy leküldenek megint
„az Isonzóra ? Azt hiszem, egyik a kettő közül. Rettenetes volna
„nekem, ha itt kellene hagynom a harcteret, különösen pedig
„Erdély védelmét, melyet oly igen nagy szeretettel vezetek, szere-
„tett csapataimat, hogy a politikába merüljek ! Én, ki gyűlölök
„minden becsapást és szennyet ! Vagy tán a béketárgyalások végett
„kell fölmennem ? . . ."

„Reggelinket az oroszok jó néhány srapnellel fűszerezték meg
„s azután megint kimentem a tűzvonalba s abban a Dealul Vinat
„felé. Ez egy kopár havasi orom és megszámlálhatatlan gránát-
„tölcsérrel van körülspékelve, orosz ragyaette magaslat. A keskeny
„gerinc, melyen állásunk végighúzódik, naponta nehéz orosz löve-

„gek tüze alatt áll. Az állás igen nagy gonddal van vezetve és kitü-
„nően van kiépítve, drótakadályai szokatlanul erősek . . . annál
„jobb ! ! ! . . ."

„Az oroszoknak itt hat egymás mögött levő állásuk van a
„szemben — igen közel — levő magasabb kupon, melyet csak egy
„rövid nyereg választ el tőlünk."

„Itt az idő, indulnom kell. Lent a jelentések várnak rám,
„elolvasom és míg Bánfi bepakol, megírom e sorokat."

„Nyolcvan hadikövetem közül egy megsebesült, kettőt tűzzel
„tartóztattak föl. A Bernarielulon (△ 1328) az oroszok kürtjelün-
„ket — állítólag — rohamjelnek értették és heves zárótüzet indí-
„tottak, mire az én tüzérségem is erős tűzzel felelt, ebből egy öt óra
„hosszat tartó heves tüzérségi csata fejlődött ki. Többi követeim
„mind barátságosan fogadtattak és bekötött szemekkel tovább
„vitték őket. Néhányat állítólag Szentpétervárra vitték, hogy ők
„maguk adják át leveleinket. Este azt jelentik, hogy a 3. turkesz-
„táni hadosztály azonnal aláírta a részleges fegyverszüneti szerző-
„dést. Ez is valami."

„Az Isonzón tovább tombol a csata, minden enyhülés nélkül."

A Bainsizza-fennsíkon most az olaszok tömegtámadásai[1] 5 kilométer szélességben Vodice—Dol (-◇- 332) nyereg alszakaszunk ellen irányulnak legnagyobb hevességgel. Valahányszor az ellenség állásunkba behatol, tartalékaink kézigránátokkal és szuronnyal kiverik őt ismét.

A Karszt-fennsíkon, Jamianónál, az olaszok egy kilométernyire visszaszorították a mi vonalainkat. A Karszton és Görznél 12—16 dandár támad. A támadó olasz erő e szerint jóval gyengébb, mint a 9. csatában. Tehát nincs okunk az aggodalomra, hacsak a hiányzó erő valahol, váratlanul, döntő támadásra meg nem jelenik.

A román hadsereg mai hadrendjét a *37. melléklet mutatja.*

Az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak Op. 2179. számú rendeletet adtam :

„A küszöbön álló román támadás miatt szükséges, hogy a Gerok arcvonalán álló 218. hadosztály tüzérséggel megerősíttessék.

A 7. hadseregparancsnokságot utasítom, hogy egy hegyi ágyúsüteget és egy hegyi tarackosüteget múlhatatlanul Gerokhoz Bereckre szállítson. Az 1. hadsereg is adjon át Geroknak egy hegyi ágyúsüteget és egy hegyi tarackosüteget. Ezt a két üteget a Litzmann-csoport és a XXI. hadtest adja.

[1] Az olasz II. hadtest déli és az olasz VI. hadtest északi szárny-hadosztályai (3., 58., 10. és 24.).

A 16. számú 30·5 cm-es mozsárüteg május 27-én az 1. hadseregparancsnokság rendelkezésére áll Nyárádszeredán, a hadseregparancsnokság rohamzászlóaljánál és egyelőre az 1. hadseregparancsnokság rendelkezési egységét képezi. Bereczk—Kézdivásárhelyre szállítandó el. A 7. hadseregtől jövő két üteg elszállítására az intézkedéseket a két hadseregparancsnokság egyetértésben tegye meg.“ Op. 2179.

Helyzetmegítélés.

Propagandánk eredménye és az éles ellentét, mely az orosz csapatok és a magasabb parancsnokságok között van, az utolsó időben erősen mutatkozott. A híresztelt ellenséges támadás nem vált valóra. Utolsó időben sikerült oly orosz hadosztályokkal is tárgyalásokba bocsátkozni, amelyek azelőtt elutasító magatartást tanusítottak. Nagyobb orosz támadás nem valószínű.

A cs. és kir. 24. hadosztály elszállításával az 1. hadsereg tartaléka nagyon megcsappant, a hadseregarcvonal ezáltal meggyengült, ami csak addig viselhető el, ameddig nagyobb orosz támadás nem következik be. Különösen a Litzmann-csoport északi része lett gyenge, hol a 24. hadosztály volt.

A Gerok-seregcsoport tartalékához (a 225. hadosztály 373. ezrede és a cs. és kir. 5. Schützen-ezred) nyúlni nem szabad, azokat ott kell hagyni, mivel egy román offenzíva jelei mindinkább mutatkoznak.

A 7. hadseregnél tartalék képzése miatt még folynak a csapatmozgások, egy-egy ezred van hadseregtartalékként gyülekezésben Mármarosszigetnél (a 117. hadosztály 11. számú tartalék ezrede), Kirlibabánál (a 40. honvédhadosztály egy ezrede) és Dorna-Watrától délnyugatra fekvő Poiana Stampinál (a 12. hadosztály 57. számú gyalogezrede).

Az 1. hadsereg nagyon meggyengült, tartalékának megerősítésére elsősorban a 11. tartalék gyalogezred jöhet szóba.

Az olasz arcvonalon a harcban kimerült hadosztályok kicserélésére az A. O. K.-nál elsősorban a 7. hadseregtől a 34. és 59. hadosztályt, az 1. hadseregtől a 70. honvédhadosztályt és a 8. hegyi dandárt hoztuk javaslatba.

A menetalakulatoknál és a különleges tanfolyamokban (rohamzászlóalj, aknavető iskola) a kiképzés jó eredményeket mutat.

Ezen a héten a rohamzászlóaljnál vezérkari tisztek részére ötnapos iskola volt. A második a napokban fog megkezdődni.

A tanszázadnál hadnagyok részére legközelebb századparancsnoki iskolát létesítsenek; hasonlóképen a hadseregarcvonalparancsnokság székhelyén egy altisztekből álló századot állítanak össze, hogy alkalmas oktatókat kapjunk.

Az ellenség helyzete.

I. Csoportosítás.

A helyzet általában nem változott. A román 2. hadseregnél felváltások történtek (a 12-et az 1, a 7-et a 8. hadosztály felváltotta). A román 1. hadosztályban már újoncok is vannak; a 8-nál a járvány miatt még nincsenek. A századok ütközetlétszámát mind a kettőnél tetemesen emelték (120—180 puska).

Feltűnő sok francia tiszt van a román hadseregben; hírlik, hogy francia gyalogság (valószínűleg különleges csapatok) és tüzérség érkezett; május végén a románok offenzívát kezdenének.

Az még tisztázva nincs, hogy a román 1. hadsereget az arcvonalba betolták-e? Az élelmezés nem javult. Az orosz 103. hadosztály körletében (Tarhavas △ 1662) állítólag román tüzérség van. A propaganda folytán erősen befolyásolt orosz XLV. hadtestbeli hadosztályokat a 188. hadosztály most váltja fel.

A Valeputna és Capul-szakaszban az oroszok állítólag támadni fognak. Ez valószínűleg összefügg az orosz magasabb parancsnokoknak azon törekvésével, hogy helyi előtörésekkel megszüntessék csapataik tétlenségét. Ilyen támadó kísérletek ez idő szerint csak a propaganda által kevésbbé befolyásolt hadosztályoknál várhatók. A lovasságot (7. lovashadosztály) az északi szárnyról Czernowitz-Snyatynra visszavonták. Az V. kaukázusi hadtestről nincs hír.

II. Hangulat és propaganda.

Harctevékenység.

Az 1. hadsereg előtt tovább csökkent a harctevékenység; a gyalogság majdnem tétlen, az orosz 3. turkesztáni, 2. lövész, 126., 122., 103. hadosztályoknál teljes fegyverszünet van. A 7. hadsereg előtt szórványos gyalogsági tűz és járőrtevékenység, különben az egész arcvonalon általában gyenge tüzérségi tűz.

A mi propagandánk hatása napról-napra jobban megnyilvánul, különösen az 1. hadsereg déli szárnyán (orosz 3. turkesztáni, 2. és 4. lövészhadosztályoknál).

Különösen beválik a propagandánknak a tüzérségi megtorló tűzzel való összeműködése. A már megdolgozott orosz hadosztályoknál a propaganda mélységben terjed (például a 122. és 126. hadosztálynál a fegyverszünethez és az ezred-komiték tárgyalásához a magasabb parancsnokságok is hozzájárultak; az 59. és 79. hadosztályoknál a hadosztályparancsnok megengedte a tárgyalást; számos helyen a tüzelést betiltották).

Az eddig tartózkodóan viselkedő orosz XXIV., XXXVI. és II. hadtesteknél hírek közvetítésével kapcsolatosan tárgyalások indultak meg egyes helyeken; a propaganda itt legnagyobb erélyel megkezdődött.

Az orosz magasabb parancsnokok ellenrendszabályai (tüzérségi tűz, tárgyalási tilalom, büntetések), melyeket elsősorban az orosz törzs- és főhadiszállásokon a mindinkább szaporodó angol és francia tisztek erős befolyására alkalmaznak, — meghiúsulnak az orosz legénység és komiték ellenállása miatt.

A mi propagandánk további célja, hogy az orosz tüzérség után az orosz magasabb parancsnokok az arcvonal-hangulat nyomásának engedjenek és hogy az idegen tisztek és közöttük az ellentét kiélesedjék, anélkül azonban, hogy ezek, vagy a magasabb parancsnokok ellen izgatnánk.

A béke utáni vágyakozás nőttön-nő. A legénység, köztársasági öntudata folytán, meg van arról győződve, hogy van hatalma a béke kierőszakolására.

Az ellenpropagandának csak akkor lehetne hatása, ha sikerülne az embereket arról meggyőzni, hogy kijelentéseink nem őszinték és becsületesek s csak arra valók, hogy Oroszországot becsapjuk és az orosz hadsereg pillanatnyi gyengeségét kihasználjuk, hogy nyugaton eredményeket érhessünk el.

Az emberek még nem tudják, hogy tulajdonképen kihez legyen bizalmuk és még kételkednek a mi becsületes békekészségünkben. Döntő szerepet játszik az, hogy mi mult év decemberében nem a szabad orosz néphez fordultunk békeajánlatunkkal, hanem a cárhoz és így, ha nem újítjuk meg azt, akkor érvénytelen. Hivatalos nyilatkozatokat óhajtanak hallani; a döntést a stockholmi konferenciától, vagy a szentpétervári deputánsgyűléstől várnak. *Az arcvonalon* már nem hallani, hogy a monarchikus államformánk ellen izgatnának. („Mi tudjuk jól, hogy ti nem nyögtetek a cár rabigája alatt.") Izgató forradalmi lapok a hátországból jönnek. Az Anglia elleni bizalmatlanság nő, dacára az ellenmozgalomnak. A japánokkal való fenyegetés általában elkeseredést és csak kis részben szül félelmet.

Marosvásárhely, máju 20.

„A hadosztályparancsnokságtól kocsin Dealul Negriin (△ „1302) át rettenetes úton a mesebeli ősrengetegben Rosura és „onnét Dorna Kandrenyre hajtattam. Ott Habermann altábor- „nagyot a 7. honvédhuszárezred ügyében erélyes eljárásra utasí- „tottam. Elrendeltem, hogy vizsgálat indíttassék. Föltétlenül meg- „követelem, hogy a bajok gyökeresen orvosoltassanak és tett intéz- „kedései, később a vizsgálat eredménye nekem bejelentendők. „A legszükségesebbet összepakolom és este Budapestre utazom."

„Arcvonalamon csend van, hadiköveteim tizenegy kivételé- „vel mind visszajöttek."

„Az Isonzó-csata tovább folyik."

Ma az Ajbánál, az Isonzó keleti partjára átkelt olasz 47. hadosztálybeli csapatokat visszavonták az Isonzó nyugati partjára. Legnagyobb erőfeszítéssel sikerült egyik tüzérdandárunkat felhozni a bainsizzai fennsíkra. Ezáltal gyalogságunkat a ⌖ 652 magaslaton, melyet az olasz tömegek már nagyon szorongattak,[1] hathatósan megtámasztottuk. A feszültség itt megenyhült, mivel a hadseregarcvonalamról átszállított 24. hadosztály éle megérkezett a Bainsizza-fennsíkra, úgyhogy itt öt hadosztályunk harcol már.[2]

Az Isonzó-arcvonal makacsul tartja magát az olaszok minden támadásával szemben. Szerencsére az erősbítések részint már megérkeztek, részint útban vannak az orosz hadszíntérről és pedig pedig a 24., a 35., a 12. hadosztály és végül a 21. Schützenhadosztály.

Következő napon meglepetésszerűen az olaszok a harcot félbeszakították és a csatában szünet állott be. A nyugalom május 22-én is tartott még. Ez ránk nézve nem várt szerencse volt, mert nyilvánvaló volt, hogy az olaszok általános rohama még csak ezután fog bekövetkezni; így az útban levő erősbítő hadosztályaink időt nyertek és remény volt arra, hogy a 10. Isonzó csata döntő harcában már közreműködhetnek.

A 7. hadseregparancsnokságnak Op. 2178. szám alatt megparancsoltam, hogy a német 117. hadosztály 11. tartalék gyalogezrede a hadseregarcvonalparancsnokság tartaléka lesz, a német Bba.-val[3] lépjen érintkezésbe, hogy az ezred minden időben gyorsan eltolható legyen, erre a szükséges részletes intézkedéseket meg kell tenni és két napra szóló élelmet kell készen tartani. Táviratilag bejelentendő, minő állapotban van az ezred hegyi felszerelése, hány málháslova van?

A tartalékok helyzete.

Hadseregarcvonaltartalék a 117. hadosztály 11. tartalékgyalogezrede, Nagy-Bocskó.

1. hadsereg.

Hadseregtartalék: a német 31. hadosztály 5. Schützen ezredének I. és III. zászlóalja, Zabola;

a 225. hadosztály 373. ezredének I. és III. zászlóalja;

a 70. honvédhadosztály 315./III. zászlóalja a Soveja medencében;

a 44./II. zászlóalj Gyergyó-Remete és a Res. 69. Maroshévíz.

Csoport- és hadtesttartalék. Gerok-seregcsoport. Csoporttartalék:

[1] Olasz II. hadtest 3. és 58. hadosztályai.
[2] 62., 57., 106. Landsturm-, 43. Schützen- és 24. hadosztály.
[3] Bahnbeauftragter Offizier des Chefs des Feldeisenbahnwesens.

36./I. Landsturm-zászlóalj, Kézdimártonos, hadtesttartalék a VIII. hadtest: 313./II. és a bosnyák 5. ezred II. zászlóalja Sósmezőnél.

Litzmann-csoport. Csoporttartalék: bajor 19./I. zászlóalj Szentdomonkos, 11. honvédgyalogezred fél I-ső zászlóalja és a 9. honvédgyalogezred fél II. zászlóalja Magyaros-hegyen.

A VI. hadtest tartaléka a 11. honvédgyalogezred fél I-ső zászlóalja és az erdélyi rohamzászlóalj.

A XXI. hadtest tartaléka 32./I. zászlóalj Gyilkostó, a 13./III. zászlóalj Hollósarka.

7. hadsereg.

Hadseregtartalék: 29. honvédgyalogezred III. zászlóalja (530 puska) Prislop-hágón, 30. honvédgyalogezred III. zászlóalja (730 puska) az Aranyos-Besztercze folyócska völgyében Fulturicutól nyugatra, 38./III. zászlóalj (390 puska) Pappfalva, 57. gyalogezred (820 puska) Poiana Stampi, 302./I. honvédzászlóalj Dorna Kandreny.

Hadtesttartalékok: XI. hadtest: 5. honvédlovashadosztály Argestru, 3./VI. Landsturm-zászlóalj (369 puska) Jakobeny,

I. hadtest: 29./II. honvédzászlóalj (560 puska) a 8. lovashadosztály mögött,

23.—24. Landsturm-zászlóalj Botus.

Kárpát-hadtestnek külön tartaléka nincsen.

XXV. tartalékhadtest 157./I. zászlóalj (770 puska) Kőrösmező, 29./IV. zászlóalj (720 puska) Rahó.

Fegyverszüneti ajánlat.

1. hadseregnél. A fegyverszüneti ajánlatot majdnem valamennyi orosz hadosztály ezred-komitéjának sikerült május 19-én kézbesíteni; csakis az orosz 48. hadosztály[1] nem fogadta el az ajánlatot. A 26. hadosztály hadikövetünkre lőtt, az előresiető orosz gyalogság bocsánatot kért az incidensért és az ajánlatot átvette. A 2. lövész- és a 188. hadosztálynál maguk az ezredkomiték fogadták hadiköveteinket. A többi hadosztályoknál az ügyiratokat részben a zászlóalj- vagy századparancsnokok, részben a drótakadályoknál az orosz legénység vették át és látszólag továbbjuttatták felfelé. Különösen udvariasan bántak hadiköveteinkkel a 122. és 49. hadosztályok. A 196. és 194. ezred legénysége meggátolta azt, hogy a tisztek kezén az ügydarabok eltűnjenek.

A 7. hadseregnél majdnem valamennyi orosz hadosztályhoz eljutottak ügydarabjaink, kivéve a 189. hadosztályt, hol ügydarabjainkat felolvasták, azután hadiköveteinknek visszaadták.

A 26., 189., 65. és 84. hadosztályok egyes alszakaszain hadiköveteinkre lőttek; egy helyen a trombitajelet rohamjelnek vélték, mire az orosz tüzérség zárótüzet adott.

[1] Ez 1914—1915-ben Kornilownak parancsnoksága alatt állott.

További események.

Több hadikövetünk nem tért vissza.

Az oroszok több helyen értésünkre adták, hogy később vissza fognak térni. A hadikövetek egy részét állítólag a magasabb parancsnokságokhoz kísérték, hogy a tárgyalások eredményét bevárhassák.

Az eddigi értesülés szerint a fiatalabb orosz tisztekre és a legénységre ajánlatunk általában mély benyomást tett, a magasabb parancsnokságoknál pedig állást foglaltak ellene. Némely helyen az oroszok bevárják magasabb parancsnokaik döntését. A mai napra kilátásba helyezett tárgyalások fölsőbb beavatkozásra elmaradtak.

Az 1. hadsereg előtt. A kiküldött hadikövetek közül tíz eddig nem tért vissza. Ezek közül egyet a 2., egyet a 103. hadosztályhoz, a többi nyolcat az orosz XXXVI. hadtesthez és a 26. hadosztályhoz küldöttünk.

A 3. turkesztáni hadosztálynál az egyik ezredparancsnok vette át az ajánlatot, tartalmát telefonon tudatta a hadosztály parancsnokával, azután az összesereglett több száz főre rúgó orosz katona előtt felolvasták.

Az orosz 26. hadosztálynál (Bélbor) az alárendelt ezredek az alábbi parancsot kapták:

„Ma a hadtest egész arcvonalán osztrák hadikövetek jelentek meg, kik Németország, Ausztria-Magyarország és Oroszország között megkötendő különbéke tárgyában jöttek. Ők velünk mindenáron békét akarnak kötni, hogy azután az angoloknak és franciáknak teljes erővel nekimenjenek.

Mi, hűséges oroszok, szövetségeseinket nem hagyhatjuk cserben, mi tovább is, mint eddig hűségesen és szívósan fogunk harcolni az utolsó óráig.

Ez a parancs valamennyi század- és osztályparancsnoknak kiadandó."

A 7. hadsereg összesen 61 hadikövetet küldött ki; csakis az orosz 26. hadosztály utasította vissza az ügyiratokat, a többi hadosztályhoz ajánlatunk eljutott. A 189. hadosztálynál az összegyűlekezett legénységgel ajánlatunkat szóbelileg ismertetik. Idáig 12 hadikövet még nem tért vissza.

Részletek.

Orosz 193. hadosztály. Az orosz 769. ezrednél az ezredparancsnok a hadseregparancsnoksághoz fordult, hogy az ajánlatot átveheti-e?

Orosz 189. hadosztály: A 754. ezred bocsánatot kért, hogy tévedésből rálőttek hadikövetünkre. A trombitajelt rohamjelnek vélték. A tüzérség zárótüzének beszüntetését két század szuronnyal kényszerítette ki. Az orosz 755. ezrednél (Pozoritta) hadikövetünket

a hadosztályparancsnoksághoz kísérték. Az összegyülekezett legénység és a deputánsok előtt az ügyiratokat felolvasták.

Orosz 65. hadosztály. Hadikövetünket előbb a hadosztály, később a hadtestparancsnoksághoz kísérték. Az oroszok tudatták, hogy hadikövetünknek jól megy a dolga, de időbe fog kerülni, míg visszatérhet, mivel sok mindent kell megtárgyalni.

Az orosz 3. Orenburgi kozákhadosztály. A vezénylő tábornok megígérte, hogy az ügyiratokat a hadtestparancsnoksághoz felterjeszti.

Orosz 12. lovashadosztály. A tisztikar az ügyiratok átvételét megtagadta és arra hivatkozott, hogy Brussilow parancsa ezt tiltja ; azonban az ügyiratokat a legénységnek átadta.

Orosz 64. hadosztály : A 255. ezrednél hadikövetünket a zászlóaljparancsnokhoz kísérték, hol barátságtalanul fogadták. A tisztek és legénység vitatkozni kezdettek, minek vége az lett, hogy a zászlóaljparancsnok átvette az ügyiratokat. Hadikövetünket a fiatal orosz tisztek és a legénység viharos ováció mellett visszakísérték.

Propaganda.

A 7. hadsereg előtt. Orosz 79. hadosztály : A tisztek azt híresztelik, hogy Németország békefeltételei következők lennének :

1. Kurland legnagyobb részét Németországhoz csatolják,
2. Litvánia egy részét Kowno és Grodno várakkal Németország, Galicia azon részét, melyet az oroszok megszállották, Oroszország kapná,
3. Hadikárpótlás nem lesz,
4. Hogy Bulgária a tengerhez jusson, a Dobrudsának és Szerbiának egy részét Bulgáriához csatolják,
5. A régi Montenegró Szerbia egy részével az új Montenegrót fogja alkotni,
6. Romániára vonatkozólag eddig semmi sem ismeretes.

Propaganda Ober-Ost-nál.

Egy komité-tag (tiszt) kijelentette, hogy Oroszország különbékére nem kapható, ha Anglia és Franciaország a békeajánlatot elutasítja. Oroszország nem is köthetne ilyen különbékét addig, míg japán támadással szemben Németország garanciát nem nyujt.

Oroszország hangulatának megítélése.

Az *orosz arcvonal gyalogsága*, tehát a *hadsereg zöme*, belefáradt a háborúba és sürgősen kívánja a békét. Az ember haza akar menni, hogy az újonnan szerzett jogait élvezhesse, a polgári szabadságának örülhessen és jelen lehessen a földosztásnál. Köztársasági öntudata folytán meg van győződve, hogy a hatalom az ő kezében van ; békét akar és azt keresztül is viszi katonai elöljáróival és a kormánnyal szemben.

És valóban a hadsereg forradalmi demokratikus állapota mellett is az arcvonal-gyalogság fog a fölött dönteni, hogy béke legyen-e vagy a háború folytatódjék-e ?

Ilyen a hangulat az orosz nép széles rétegeiben is, mely végre a régen sóvárgott „emberi méltóságot" és „szabadság"-ot elérte, melyért évszázadokon át küzdött. Nagyon fontos és figyelemreméltó, hogy az orosz nép gyermeke, ellentétben az „intelligenciá"-val, alapjában véve becsületesen gondolkodó, gyermekes kedélyű ember, olyan, mint amilyennek Tolsztoj ecseteli. Ezért a néptömeg nem vesztegethető meg és mindenét latba fogja vetni mostani ideáljáért (béke és szabadság).

Ezt az orosz intelligencia igen jól tudja, melyet Nagy Péter cár idejétől fogva a nyugati kultúrának átplántálása folytán a néptől széles szakadék választ el.

Az intelligencia Anglia karjaiba dobta magát, elfogadván annak hadiprogrammját azon csendes reményben, hogy a háború folytatásával a helyzet ura lesz.

Anglia tudatába fog jutni, hogy sorsa Oroszország magatartásától függ. Ha Oroszország a háború folytatása közben kiválik a szövetségből, akkor Angliát vereség éri, ha azonban Oroszországot meg tudja nyerni még egy újabb hadiévre, akkor lehetővé válik az orosz hadseregnek Amerika mérhetetlen hadianyagával való újraszervezése és a keleti hadszíntéren a harcerőt a nyugati hadszíntér fokára emelni.

Amerikának elsősorban a szibériai vasutat — teljesítményének fokozása céljából — nagyszabású módon át kell építeni.

Amerika csak Oroszországon át válhatik veszélyessé (?). Tekintettel a nagy célokra, Anglia nagy eréllyel dolgozik propagandájával, melynek tényezői ügynökök, vesztegetések, sajtó és filmek. Úgylátszik, hogy sikerült hadiprogrammjának megnyerni a nagyobb orosz városokban a lakosságot és az orosz hadseregnek azon részét, mely a háború miatt nem igen szenvedett (helyőrségek a hátországban, hadtápcsapatok, magasabb parancsnokságok törzscsapatai). A magasabb parancsnokságok — kik érzelmileg még cárpártiak — természetesen kitartanak az angol hadiprogramm mellett. Csak hosszú háború alatt van remény arra, hogy a csapatokban a harci szellemet újból életre keltsék és a régi fegyelmet visszaállítsák. Az orosz nép széles rétegei azonban éppen úgy, mint az arcvonalon álló csapatok, nem lelkesednek a háborúért.

Az, hogy a deputáció-gyűlések (Minsk, Szentpétervár) a háborús programm mellett döntöttek, nem jelent sokat, mert az ilyen gyűléseket úgy hozzák össze, hogy azokon a hadtápcsapatok és tartalék alakulások képviseletei aránytalanul nagy számban vannak. A hátország deputánsai könnyen befolyásolhatók. Így a *háborús párt az igazság szerint még akkor sem győzedelmeskedik*,

ha Szentpéterváron vagy Stockholmban a háború folytatását határozzák el.

Az arcvonalbeli csapatok zöme, ha meggyőződik arról, hogy mi a békét komolyan akarjuk — nem fogja az offenzívát végrehajtani még akkor sem, ha a háborúspárti gyűlések a háború folytatása mellett döntenek.

Minden attól függ, hogy sikerül-e az orosz arcvonalat meggyőzni, hogy a mi békeszándékunk becsületes.

A talajt erre a hadseregarcvonalunk előtti propagandával előkészítettük, az orosz hadosztályok túlnyomórésze bizalommal viseltetik irányunkban.

Azon orosz hadosztályok, melyek még ingadoznak, nemsokára csatlakozni fognak. A bizalom még korántsem szilárdult meg tökéletesen.

Az első komoly lépés május 19-én történt meg, mikor az egész arcvonalon a fegyverszüneti ajánlatot megtettük.

Ennek értéke abban gyökerezik, hogy ez az első eset, hogy az oroszok kezeibe hivatalos ügyiratok kerültek, melyekben kinyilvánítottuk készségünket a békére.

Ez azonban még csak fél-lépés. Az ellenpropaganda avval érvel, hogy mi csak azért fejtünk ki propagandát, hogy az orosz hadsereget felbomlasztásával harcképtelenné tegyük és időt nyerjünk arra, hogy a nyugati hadszíntéren eredményt érjünk el.

Ennek az érvnek döntő hatása nem igen lesz, mert a szövetségesek irányában, különösen Angliával szemben, a lelkesedés hanyatlik. Az ellenpropaganda továbbá azt hangoztatja, hogy az oroszok passzivitása folytán nyugaton elért sikereink után arra fog kerülni a sor, hogy előbb-utóbb meg fogjuk rohanni Oroszországot. Ennek a jelszónak hatása lehet, ha tényeket nem tudunk ellene felmutatni, mert az oroszok érzékenységét kényesen érinti, — amint az ellenpropaganda mondja, — mi csak időt akarunk nyerni, hogy Oroszország új rendjét megdöntsük egy offenziva által és ezáltal a reakciót akarjuk szolgálni.

Ha az oroszok hite a mi becsületességünkben megrendül és az entente által magát meggyőzni engedi, hogy a kivívott szabadságát csak akkor élvezheti teljesen, ha az őt fenyegető központi hatalmakat végérvényesen leveri, — bekövetkezhetik, hogy előbb-utóbb ismét fegyverhez nyúl, a harcot kedvezőbb körülmények között újból felveheti, melyet neki a jobb (francia) vezetés és hatásosabb harceszközök, nevezetesen erős tüzérségi hatás lényegesen megkönnyíthet.

Ezért feltétlenül szükséges, hogy a katonai fegyverszüneti ajánlatot, nyomban kövesse politikai részről a békeajánlat.

E lépés megtételét az is indokolja, mert az oroszoknál hitelre talált azon felfogás, hogy a mult év decemberi békeajánlatunk nem érvényes, mert azt a cárhoz és nem a szabad orosz néphez intéztük.

A fegyverszüneti szerződés feltételeihez megjegyeztetik :

Abba az oroszok sohasem fognak belemenni, hogy a fegyverszünet alatt csapatokat a keleti arcvonalról elszállíthatunk ; ebben ők azt láthatják, hogy be akarjuk őket csapni. A fődolog, hogy világosság deríttessék a feltételek tárgyában és hogy kelet és nyugat egymástól elválasztassék.

Az orosz köznép sokkal kevesebb érdekkel viseltetik szövetségesei iránt, mint általánosságban hiszik. Az ő ideálját az orosz föld képezi. A népvezérek programmja nem nemzetközi. Sem Elzász-Lotaringiáért, sem az angol kártérítési kérdésekért magát agyonveretni nem fogja, annál kevésbé, hogy a központi hatalmaknál forradalmi vívmányok éressenek el. Kurlandot és Litvániát érintő érdekek is háttérbe szorulnak, ha arról van szó, hogy háború legyen-e, vagy *mielőbbi* béke ?

Annak elkerülésére, hogy békeajánlatunknak újból való megtétele által ne mutassunk gyengeséget, kizárólag csakis Oroszországhoz kell fordulnunk.

Ezt azzal indokolhatjuk meg, hogy Oroszországban a kormány megbukott és hogy az orosz nép hangulata, — mely a hadseregben megbízhatóbban testesült meg, mint az ideiglenes kormányban, — eljutott hozzánk, hogy nem hajlandó a régi kormány háborús programmjáért — mely a megsemmisülés célját szolgálja — tovább harcolni. Ezzel ellentétben a nyugati hatalmak kitartanak gonosz megsemmisítő programmjuk mellett.

VI. FEJEZET.

MEGINT POLITIKA. — TISZA BUKÁSA. — TÁRGYALÁSAIM. — HOMO REGIUS. — ÚJRA A HARCTÉREN. — NEHÉZSÉGEK A BÉKEFÖLTÉTELEK MIATT. — ALEXEJEW OROSZ HADVEZÉR FENYEGETŐ TÁMADÁSA. — LÁTOGATÁSAIM AZ ARCVONALON. — KÁROLY KIRÁLY LÁTOGATÁSA ERDÉLYI ARCVONALAMON. — EGY KÜLDÖTTSÉGGEL A KIRÁLY ELŐTT LAXENBURGBAN.

Május 21.—június 28.

Budapest, május 21.

„Nem hágy nyugtot nekem a gondolat, hogy esetleg Erdély „védelmét abba kell hagynom és szeretett vitéz csapataimtól „búcsút kell vennem, hogy egy ködös politikai jövő felé evezzek „s a becsület pályáját örökre otthagyjam. De ha szeretett magyar „hazámnak hasznára lehet ez, akkor ezer örömmel teszem, habár „föltettem volt magamban, hogy a háborút végigküzdöm, ha bele „nem pusztulok."

„Feleségem Tapolcsányban van. Vonatom indulásáig még „pár órám lévén, automobilon Alcsútra megyek, hogy kedves „öreg anyácskámat meglátogassam. Ijedelemmel láttam, hogy „mennyire letörött. Kimondhatatlanul fájdalmasan érint ez. A jó „Isten oltalmazza meg őt."

„Arcvonalamról jelentik, hogy a román tüzérség igen élénk „tevékenységet fejt ki főkép a Putna-, Susita- és Casinu-völgyek „két oldalán, különben csak mérsékelt tüzérségi és járőrtevé-„kenység."

Események a hadseregarcvonalamon :

1. hadsereg. Számos helyen tüzérségi zavarótűz. Éjjel a Trotusu-völgytől előrelopódzott ellenséges járőrt visszakergettünk.

Esős az idő, a hegyekben hófúvás van.

Azt híresztelik, hogy május 31-én az ellenség támadni szándékozik. Az ellenségnél a felváltás nehézségbe ütközik, mivel a csapat nem hajlandó az eltolási parancsokat végrehajtani.

7. hadsereg. Tegnap este 10 órakor, Jakobenytől keletre, a német 3. gránátos ezredet ellenséges aknavetők és lövegek közel egy órán át lőtték. A 300. honvédezred egyik táboriőrsét, Gura Gloduluitól északra, 40—50 főből álló ellenséges osztag támadta meg, de visszaverték.

Napközben a XI. és XXV. hadtest ellen gyenge ellenséges tüzérségi tűz, az I. és a Kárpát-hadtestnél csend volt. A Taupiszyrka gerincén levő táboriőrseinket az orosz gyalogság lőtte.

Az 59. hadosztályunk előtt fehér zászlókkal, az árkokon kívül, szabadon járkáltak az oroszok.

Az északi szárnyon az ellenség helyzete nincs tisztázva. A Salatruc és Schwarze Bystrzyka-völgyben csapatmozgásokat figyeltünk meg ; valószínűleg felváltásokat.

Újsághír szerint, az orosz 8. hadsereg parancsnokát, Kaledin tábornokot, Kornilow tábornok váltotta fel, ki legutóbb a szentpétervári katonai kerület parancsnoka volt.

A német O. H. L. Op. I. c. 55.655. szám alatt táviratozza :

„Mivel az ellenség Németországban a hadifoglyoknál a szabotálást tervszerűen akarja megszervezni, gyökeres rendszabályok szükségesek.

Mindenekelőtt az olyan területeken, hol elszórtan vagy csoportokban tanyákon, pusztákon mezőgazdasági munkálatokra alkalmazott orosz hadifoglyok vannak, lovasított közegekkel kell őket szemmel tartatni.

Odahaza lovasított közegeink száma csekély lévén, értesítést kérek, hogy mennyi lovasságot, illetve lovast lehetne az ottani arcvonal területéről a mezőgazdasági munkák tartamára rendelkezésünkre bocsátani. Például minden lovasszázad adhatna egy járőrt." (Op. 2208.)

A hadseregarcvonalparancsnokság elrendeli, hogy a bajor lovashadosztály, a német 218. és 225. gyaloghadosztály a szóbanforgó időre, egyenként ¼ lovasszázadot bocsásson rendelkezésre.

A fegyverszüneti ajánlat tárgyában az I. és 7. hadseregparancsnokságnak ez a rendelet megy, Op. 2137. szám alatt :

„1. Az ellenséggel tárgyalásokat — amennyiben azok nem a hivatalos fegyverszünetre vonatkoznak — ezentúl ismét csakis az erre hivatottak folytathatnak, a már kiadott utasítások szellemében.

2. A megtorló tűz szabadon alkalmazható, hacsak a fegyverszüneti tárgyalások befejezése és még vissza nem tért hadiköveteink miatt, nem tanácsos egyelőre még várni vele.

3. Hadiköveteink visszabocsátása végett, hírszerzőszolgálatunk hasson a gyalogságra az illető arcvonalszakaszokban. Propaganda útján csak akkor tegyen általános közlést, ha az

egész arcvonalon tisztázva lesz a helyzet. Számolni kell azzal, hogy a hadikövetek egy része csak később térhet vissza." (Op. 2202.)

A német O. H. L.[1] táviratozza :

„A propagandára vonatkozó kiegészítő irányelvek :

Az oroszokkal közölni kell, hogy nem szándékozunk az ő gyöngeségüket támadásra kihasználni, ha a japánok Oroszországot, a velünk folyó tárgyalások miatt, hátba támadnák. További magatartásunk Oroszországnak irántunk megnyilvánuló bizalmához fog alkalmazkodni."

(1489. szám alatt, a hírszerző tiszt útján, az 1. és 7. hadseregparancsnoksággal közöltük.)

Hempel őrnagy — ki az orosz 9. hadseregparancsnokságtól Romanból tért vissza — az orosz hadseregparancsnok alábbi üzenetét hozta :

„A békekötés nem a katonák, hanem a kormány dolga. Ezért az orosz hadseregparancsnokság nem is fog meghatalmazott közeget tárgyalásra kiküldeni."

Hadikövet vállalkozás.

1. hadseregünknél.

A drótakadálynál az orosz 6.[2] lövészezred három tisztje fogadta hadikövetünket, ki iratait átadta, melyeket elolvasás után visszaadtak azzal, hogy a további érintkezés nem kívánatos. Egy másik hadikövetünket az ezred-komité barátságosan fogadta és javasolta, hogy május 20-án, a fegyverszünet megkötése tárgyában, a hadosztály négy ezredének és a hadosztálytörzsnek képviselői a drótakadályok között jöjjenek össze velünk.

Az orosz 6. lövészezred egy átszökött tisztje hadikövet-akciónkat nagyon hatásosnak mondja. Fődolog az orosz legénység és az ezred-komiték megpuhítása. A kellően megpuhított orosz hadosztályok támadásra nem lesznek kaphatók. Ezek közé tartozik az orosz 2. lövészhadosztály is.

Hadikövetünk, kit a Magura Casinului (△ 1167) magaslaton küldtünk át, este visszatért a 3. turkesztáni lövészhadosztálytól.

Az orosz 21. lövészezrednél a zászlóaljparancsnokság fogadta egyik hadikövetünket. Az odajött ezredes, bár elutasítólag viselkedett, megígérte, hogy ajánlatunkat a hadosztályparancsnoksághoz fogja juttatni. Második hadikövetünket barátságosan fogadta a legénység és ajánlatunkat átvette.

A 4. lövészhadosztály. Az orosz 15. lövészezred barátságosan fogadta hadikövetünket ; az eredmény nem ismeretes.

[1] Legfelsőbb hadvezetőség.
[2] 2. lövészhadosztály.

2. gyaloghadosztály. Hadiköveteink az orosz 5., 6. és 7. ezredhez mentek, melyeknél tisztek fogadták őket s megígérték, hogy az iratokat az ezred-komitékhoz fogják eljuttatni.

126. hadosztály. Az orosz 501. ezredhez küldött hadikövetünket a tisztek — közöttük két zászlóaljparancsnok is — az állásba nem engedték be, azonban megígérték, hogy az iratokat az ezred-komiténak át fogják adni.

122. hadosztály. Egyik hadikövetünk az orosz 485. ezred egy század-komitéjának adta át iratait. Felsőbb parancsnokságok rendeletére, a javaslatokat a zászlóaljparancsnokság felterjesztette. Hadikövetünket azután több száz orosz katona ünnepélyesen kísérte vissza.

Az orosz 486. ezredhez kiküldött hadikövetünket az egyik zászlóaljparancsnokság fogadta. Az összesereglett legénység között nagy volt a lelkesedés.

188. hadosztály. Hadikövetünket az orosz 750. ezred tisztjei feltartóztatták a drótakadály előtt. A javaslatot átvették, hogy előterjesszék. Egy másik hadikövetünk a javaslatot az orosz állásban a 751. ezred komitéjának adta át.

49. hadosztály. Az idáig igen elutasító orosz 193. ezrednek szánt ajánlat, az orosz 194. ezred-komité elnökéhez került, mert az orosz legénység megrohanta a tiszt lakását, aki iratainkat átvette és elvette azokat tőle; hangosan felolvasták, majd az ezred-komité elnökéhez juttatták. Az orosz 196. ezrednél a legénység kényszerítette a tiszteket, hogy azonnal terjesszék az átvett iratokat az ezred-komité elé.

48. hadosztály. Az orosz 191. ezrednél a tisztek az iratok átvételét azzal tagadták meg, hogy előbb engedélyt fognak kérni rá. E miatt a Trotusu-völgyben álló orosz 192. ezredhez május 14-én nem küldöttünk hadikövetet.

103. hadosztály. Hadikövetünk az orosz 409. ezred arcvonalán az orosz állást átlépte; jelentés még nem érkezett.

Az orosz 411. ezrednél a tisztek az iratot visszautasították. Utólag a legénység tudatta, hogy május 20-án az ezred-deputánsok látogatást fognak nálunk tenni.

Az orosz 412. ezred nem fogadta hadikövetünket, aki ezután az iratokat a levélszekrénybe helyezte, melyben ujságokat szoktunk az oroszokhoz eljuttatni.

25. hadosztály. Az orosz 97., 98. és 99. ezrednél bekötözték hadikövetünk szemét és elvezették; jelentés még nem érkezett.

68. hadosztály. Hadikövetünk az orosz 269. ezrednél az orosz állást átlépte; jelentés még nincs; a 270. ezrednél hadikövetünk még az állás előtt áll; valószínűleg orosz döntésre vár; a 271. ezrednél az iratokat az orosz legénység vette át. Az ezred-parancsnok megtiltotta az ezred-komiténak, hogy hadikövetünket fogadja, mire az visszatért. Később legénység jött hozzánk és bocsánatot kért, hogy az ezred-komité nem fogadta hadikövetünket

és megígérték, hogy május 20-án az ezred-deputánsai fel fognak keresni bennünket.

26. hadosztály. A 102. ezred puskatűzzel fogadta hadikövetünket; a tolmács megsebesült. Az oroszok utóbb ezen eset miatt sajnálkozásukat fejezték ki és kérték, hogy újból küldjük át hadikövetünket, kinek sértetlenségét garantálják. Hadiköveteink az orosz 103. és 104. ezred állásait átlépték. Az orosz 26. hadosztály a fegyverszüneti javaslatot visszautasította, mert azt hiszi, hogy mi csak azért törekszünk erre, hogy a keleti arcvonalról csapatokat vihessünk az angolok és franciák leverésére, hogy azután az oroszok ellen fordulhassunk.

7. hadseregünknél.

189. hadosztály. Az orosz 755. ezrednél ellenségesen fogadták a 74. honvédhadosztály hadikövetét és szemére vetették, hogy csakis azért jött, hogy az orosz csapatokat felbujtogassa. A hadosztályparancsnokság kijelentette, hogy tárgyalásokat, csakis hadseregparancsnokságok között, az erre meghatalmazottak folytathatnak. Az oroszok örömmel készen állanak arra, hogy ilyeneket fogadjanak. Azzal biztatták, hogy az ezred-komité elnöke további tárgyalások céljából jelentkezni fog.

78. hadosztály. Az orosz 309. ezrednél a javaslatot az egyik zászlóaljparancsnok vette át; ott azt mondták a hadikövetnek, hogy a javaslatot a hadosztálynak mind a négy ezrede meg fogja tárgyalni és a meghozott határozatot velünk írásban fogják közölni; azután elbocsátották hadikövetünket. Az ezrednél a fegyelem igen laza; a parancsnoknak nem engedelmeskednek. A 311. ezrednél az egyik zászlóaljparancsnok igen bizalmatlan volt és kevés előzékenységet mutatott. Az ezred-komité azonban igen jól fogadta és meg is vendégelte hadikövetünket. A hadosztályparancsnokság rendeletére, hadikövetünk szabadon visszatérhet. A különbékét az oroszok elutasítják, mivel ez esetben kettős erővel rohanhatjuk meg Oroszország eddigi szövetségeseit. Az ezredben fegyelem van, a legénység a tisztekkel szemben igen tiszteletadó.

65. hadosztály. Az orosz 257. ezred kijelentette, hogy különbékére gondolni sem lehet. Hadikövetet fogadni tilos, kivéve azt az esetet, ha a meghatalmazást nem a mi hadseregparancsnokságunk állította ki. Az említett orosz ezredparancsnokságnál, állítólag, egy angol tiszt van beosztva.

59. hadosztály. Május 20-án este, az orosz 233. ezred egyik törzskapitánya, Baba Ludowa (△ 1586) magaslattól délnyugatra, ezzel az üzenettel jött át: „Az ezred-komité a fegyverszünettel egyetért; feltétele az, hogy a legelső állásban minden munkát be kell szüntetni."

12. hadosztály. Május 20-án, 34. hadosztályunk arcvonalán, ezt a választ kaptuk: „Az ezred-komitékhez intézett felszólításra

adott válasz : Ti azt írjátok nekünk, hogy nincsen semmi ok arra, hogy a háború tovább folyjék ! Sajnos Ti nem úgy cselekedtek, mint a mi kormányunk ! Ti ugyan hivatalosan kinyilatkoztattátok — éppen úgy, mint mi — hogy annexióról és kontribúcióról kölcsönösen lemondunk. Noha Nektek, éppenúgy mint nekünk, szükségünk van a békére, Ti soha senkivel és sehol se tudattátok, hogy az Általatok megszállva tartott területeinket ki is fogjátok üríteni, amihez mi kormányunkkal egyetértve már régen hozzájárultunk. Ti, kik a háborút azzal kezdettétek meg, hogy a mi kis testvérünk országába, Szerbiába betörtetek és azt éppen úgy mint Belgiumot feldúltátok. Ti, kik Orosz-Lengyelországot szétromboltátok, Ti, kik a mi Kurlandunkba, Litvániánkba és Wolhyniánkba betörtetek, Ti megengeditek magatoknak azt, hogy katonáinknak azt mondjátok, 'hogy a támadásokat sikeresen visszavertétek' és midőn szemetekre vetjük megrohanásaitokat — mintha minden hódítástól távol állanátok — idegenkedtek attól, hogy hódításaitokról lemondjatok. Nyilatkoztassátok ki kormányunknak, hogy egyetértetek a mi jelszavunkkal : 'béke annexió és kontribúció nélkül'. Ti ezt azért nem tehetitek meg, mivel éppen úgy mint német barátaitok, nemcsak — amint azt ők írják — 'határaitokat akarjátok megvédeni', hanem a mi területeinket is meg akarjátok tartani. Mielőtt a mi területeinket ki nem ürítitek, a legjobb szándék mellett sem köthetünk békét. Állíthatjátok-e, hogy különbékét akartok kötni velünk, a németektől függetlenül ? Miért fordultok csak hozzánk békéért és miért nem tesztek ajánlatot a béketárgyalásokra szövetségeseinknél is ? Ti katonáinkat rá akarjátok beszélni, hogy tegyék le előttetek a fegyvert, hogy azután barátainkkal leszámolhassatok. Az orosz túlnyomóan tudatlan és hibázhat is, de áruló soha sem lesz. Ti nagyon jól tudjátok, hogy mit akartok és azt is tudjátok, hogy miként vélekedünk eljárástokról. Ha Ti az általános békekívánsággal szemben valóban előzékenyek akartok lenni, ki akadályoz meg Benneteket abban, hogy ezt komolyan be is bizonyítsátok ? Kormányotok tudassa a mienkkel hivatalosan a békefeltételeket és tegye azokat a sajtóban is közzé ; akkor mindenki látni fogja, hogy mennyire vagytok őszinték. Ti nem békét, hanem gyalázatos megadást akartok a mi katonáinktól.

Javaslatotokat fel fogjuk a legmagasabb törzsekhez terjeszteni és ott hivatalos közléseitekkel szembe fogjuk állítani a fronton való eljárástokat és természetesen érdeme szerint fogjuk azt értékelni.

1917 május 18-én délután 4 órakor.

A 12. hadosztály törzsének főnöke
Meltschut ezredes s. k."

Ugyancsak *34. hadosztályunk szakaszán* egy második jegyzéket küldtek az oroszok :

„Tudatom a 34. hadosztály törzsével, hogy a május 19-én átküldött hadikövetséget, mely Macewitsch és Belezki főhadnagyokból és két katonából állott, hadifogolyként letartóztattuk. Oka: hadititok. Kérünk titeket, ne küldjetek hozzánk hadikövetet mindaddig, míg a helyzet véglegesen nem tisztázódik, mert különben, mint hadifoglyot, le fogjuk tartóztatni."

165. hadosztály. Az orosz 659. ezredhez tartozó két ezreddeputáns ma délelőtt ezt a levelet adta át:

„A 30. hadosztálynak. Hadiköveteiteket Szentpétervárra küldöttük, a munkás- és katonatanácshoz, hogy a fegyverszünet és a béke kérdésében tárgyaljanak. Ezredünknek három deputánsa kísérte el őket: egy tiszt és két katona. Kérjük, hogy ne küldjetek át hozzánk olyan hadikövetet, akinek nincs meghatalmazása, vagy hivatalos okmánya. Mi személyesen nem köthetünk békét. Nálunk is, éppen úgy mint Nálatok, a diplomaták vannak erre hivatva, kiknek feladata a békéről tárgyalni. Hadiköveteitek nem mint foglyok, hanem mint közvetítők utaztak el."

A jegyzéket egy orosz zászlós írta alá, mint az ezred-komité elnöke.

Az orosz 8. hadsereg-komité sajtóközlésének május 7-i számában, Alexejew tábornoknak[1] következő két parancsa jelent meg:

a) Megszüntettük a régi uralmat, mely az ország kultúrfejlődésének nagy kárt okozott. Ezzel a nép alkotó erejének tág tere nyilt a fejlődésre. Még sem szabad elfeledni, hogy a szívós és erős ellenség utolsó erejét is megfeszíti, hogy birodalmának területét megnövelje, hogy nagy és gazdag nyugati országrészünket megszállja és vérbeli s szellemi testvéreinket leigázza. Semminemű eszközt nem vet meg, mely alkalmas arra, hogy harci kedvünket megzavarja. Kémeivel és ágenseivel művésziesen és állhatatosan viszálykodást és veszekedést hint el közöttünk és hadseregünk derekasságát és fegyelmét megrendíti.

Vilmos császár ágenseinek tevékenysége meghozta szenvedéseink káros gyümölcsét. Aggodalommal mutatok rá a nekem érthetetlen meghasonlásra, mely a hadibajtársak, barátok között, a harc és a tábori élet viszontagságában, felütötte a fejét. Rendkívül nagyok az orosz haderő, a tábornokok, tisztek és katonák érdemei, melyeket az orosz haza védelmében kifejtettek, életünkkel és vérükkel közösen megpecsételve hősiességüket. De az érdem csakis akkor fog gyümölcsöt hozni és csakis akkor becsüli meg a haza és az utókor, ha a jog- és szabadságért folyó háborút győzelmesen fejezzük be és az ellenség hadait kidobjuk a haza határai közül.

Nem mi üzentünk háborút idegen országrészek meghódításának reményében, nem mi vagyunk felelősek a vérözönért,

[1] Az orosz haderő vezérkarának főnöke, illetve főparancsnoka.

mely az egész világon három év óta folyik. Mindez a központi hatalmak akarata és célja volt. Még ma is országok meghódítására törekszenek és szomszédjaikat művelődési és gazdasági téren le akarják igázni.

Minden erősködésük, hogy ez a vád nem igaz, nem őszinte. Hódításaikat csakis hadseregünk és szövetségeseink hadseregeinek nyomására, hosszadalmas harcok után adják fel. Hazánknak különösen nehéz sors jutott ezekben az években; nehéz szenvedést kellett elviselnie, mely a belső életet teljesen kimerítette. Hanyatlásunk még fájdalmasabb lesz, ha szégyenletes békével erősítjük meg ellenséges szomszédainktól való teljes függésünket.

Ébredjetek fel Oroszország harcosai és polgárai! Tudjátok meg, hogy a haza és a hadsereg veszélyben van! Csúnya és veszélyes elidegenedés kapott lábra a harcos szellemben és a haditevékenységben egymásra utalt tisztek és a legénység között.

A hadseregben a katonás rend, a fegyelem, a támadó szellem, az ütőerő csökkent. Gondoljátok meg, hogy védőharccal a győzelem nem vívható ki és hogy hazánknak szüksége van a győzelemre.

Oroszország joggal elvárja és követeli tőlünk, hogy mi harcosok teljesítsük kötelességünket és az ellenséget űzzük el. Csak támadó harc hozza meg a győzelmet, csakis a győzelem biztosítja a szabadságot, a fejlődést és a jólétet.

A nagy és szabad orosz néppel szemben, szent kötelességem a hadseregben a katonás fegyelmet és rendet fenntartani, mindezen nagy erények nélkül győzelem nem terem, egy szívvel-lélekkel folyó hadművelet nincs. Az üdvösség kizárólag csakis az egész hadsereg és a tengeri erő egységében és a harci kedv erejében gyökerezik. Az a hadsereg, melyben elöljárók és alárendeltek nincsenek, csak fegyveres csoportnak tekinthető, mely a hazának sokkal veszedelmesebb, mint az ellenségnek. Köszönetet mondok valamennyi tábornoknak, tisztnek és katonának, aki a katonai életben, az új államformára való átmenet napjaiban mint parancsnok férfiasságot és erőt árult el a rend fenntartásában. Őrizze meg valamennyi csapat a jövőben is a fegyelmet s annak megsértését sohase hagyja megtorlatlanul.

Az új alapra állított hadsereg gyors összeforrasztására elrendelem, hogy azok a kicsinyes félreértések, melyek egyes csapatoknál előfordultak, feledésbe menjenek.

Valamennyi parancsnoktól, legyen az tábornok, vagy „vezénylő katona", az alárendeltekkel szemben gondos bánásmódot követelek; különösen olyan esetben, midőn az alárendelt, félreértésből, létérdekének, szabadságának, egyenlőségének újalapját megrendítve érezhetné.

Mindenkitől feltétlen engedelmességet, az elöljárókkal szemben tiszteletet követelek, mivel a világ valamennyi hadserege,

örök időktől fogva, csakis a fegyelem alapján állva volt képes hazája szabadságát kiküzdeni.

Végül ismétlem követelésemet: Ébredjetek fel! Gondoljatok kötelességeitekre, hogy mivel tartoztok hazátoknak. Mi valamennyien fenn akarjuk a katonai rendet tartani és valamennyiünket lelkesítsen az a kívánság, hogy az ellenséget megtámadva, verjük meg és űzzük el.

A katona-komiték szívleljék meg szavaimat és azok értelmében közöljék bajtársaikkal, midőn ezt a parancsomat a századok, a sotniák, ütegek és parancsnokságok előtt felolvassák.

1917 április 27-én.

Alexejew gyalogsági tábornok s. k.

Buchonin s. k.

b) A második parancs így szól:

„Április 23-án (május 6.) a 38. hadosztálynál, a 151. számú Piatigorski-gyalogezred szakaszában, egy német ezredes jelentkezett mint tárgyaló és azt kívánta, hogy kísérjék a hadseregtörzshöz. Midőn kérelmét elutasították az őt elkísérő tiszt előtt csodálkozott, hogy nem fogadták, holott ő a hadtest- és hadseregparancsnokokkal akart beszélni és kész Szentpétervárra utazni. Arról nem nyilatkozott, hogy miről akart beszélni. Közben a Piatigorski-ezred katonái között elégedetlenség keletkezett, hogy a magasabb parancsnok a béketárgyalókkal nem akar beszélni.

A béke a parancsnoknak nem előnyös, de a katonának kívánatos.

Szomorú eset, melynek szóvátétele fájdalmas és kínos. Katonák! Mindenkinek kötelessége, hogy a törvénynek engedelmeskedjék; senkinek sincs joga, hogy önhatalmúlag cselekedjék. A törvény még a legmagasabb parancsnoknak is megtiltja, hogy béketárgyalókat fogadjon, kik állítólag békeajánlattal jönnek hozzá. Az a parancsnok, ki ezt a törvényt megsérti, hazaáruló. Csakis az ideiglenes kormánynak szabad béketárgyalásokat kezdenie, csakis az tudja az egész orosz néppel megegyezően, hogy a háború mikor és hogyan fejeződjék be. Ezt a kérdést nem tárgyalhatják a lövészárokban ezredesek, hanem csakis erre meghatalmazott diplomaták. A németek ezt nagyon jól tudják és mégis tárgyalókat küldenek hozzánk, hogy állásainkat kikémleljék, hogy kihívó módon viszályt, meghasonlást hintsenek el sorainkban és hogy bizalmatlanságot idézzenek fel, parancsnokaikkal szemben.

Katonák! Eszetekhez és egészséges orosz szívetekhez fordulok! Ébredjetek fel álmotokból, amelybe az ellenség és kihívó ágensei ringattak benneteket. Ha az ellenség valóban békét akar, úgy tudnia kell, hogy ki és hogyan kezdje meg a tárgyalást kormányunkkal. De nem fordul kormányunkhoz, mert nem a békét keresi, hanem csakis azt a módot, amellyel ezredeinkben a rendet

megbonthatja, a parancsnokainkba vetett hitet aláásható és benneteket a közeli béke álmába szenderíthet. Ébredjetek már fel! A békét csakis az ellenségen aratott győzelemmel lehet elérni. Bízzatok parancsnokaitokban, mint idősebb bajtársaitokban, kik benneteket szeretnek és úgy élnek, mint saját magatok.

Jaj annak a hadseregnek, mely parancsnokaiban nem bízik! A Piatigorski-ezred emlékezetébe idézem korábbi dicső teljesítményeit. Hát a híres piatigorskiak mind eltüntek már és az ezredben csakis gyenge és kicsinyes emberek maradtak, kiknek a béke minden másnál értékesebb még akkor is, ha a hazára örök időre szégyenletes és káros? Hát az ezred mai legénysége megfeledkezett kötelességéről, mellyel a hazának tartozik? Meg akarja az ellenségnek azt az örömet szerezni, hogy rendetlenségével a híres ezred hagyományát elhomályosítja? Gondoljatok arra, hogy a magunk jólétén kívül van még egy másik jólét is, még pedig a hazáé! Vitéz, hős és becsületes tisztek és katonák! Az orosz hadsereg kezesei! Bélyegezzetek meg minden kishitűt, ki csak magára és drága életének megmentésére tud gondolni.

Alexejew s. k."

A hadsereg-komité sajtóközleményének május 12-i számában a következő pétervári távirat olvasható:

Az arcvonalon folyó összebarátkozás káros következményekkel jár, mivel ez az ellenséges hadseregeket általában nem forradalmasítja, saját hadseregünket ellenben erkölcsileg megrontja, azonkívül lehetséges, hogy az ilyen testvérieskedésnél katonai titkok kerülnek nyilvánosságra. Az ellenség, azzal, hogy állásainkat megközelíti, megismeri azokat és számtalan értékes adatot kap csapataink csoportosításáról. Legmagasabb parancsnokságunk törzsénél részletes adataink vannak arról, hogy a németek ezen az úton egész pontos nyilvántartó lajstromot állítanak össze rólunk.

Az orosz 38. hadoszály egy delegációja, az alábbi végzést küldötte Lwow orosz miniszterelnökhöz:

„Mi békét akarunk. Követeljük, hogy Ön azonnal közölje békefeltételeit határozott és világos formában, hogy mi azonnal szövetségeseinkhez fordulhassunk, követelve, hogy a hódításról és a hadisarcról mondjanak le. Követeljük, hogy hozza nyilvánosságra, a szövetségeseinkkel kötött titkos szerződéseket."

Wild József százados, kit az erdélyi határőrvidék ügyében Marosvásárhelyről Tiszához küldtem, még itt van és átutazásomról értesülve fölkeresett engem Tiszának tegnap keltezett levelével. A levél aggodalmat kelt bennem mert megint Románia annexiójáról van szó, melyet *úgy Tisza, mint én éppenséggel nem tartunk kívánatosnak, ellenkezőleg el akarunk mindent követni, hogy ez ne jöjjön létre.* Tisza levele:

Budapest, 1917 május 20-án.

„Császári és Királyi Fenség!

Wild kapitánnyal, aki személyesen adta át f. hó 17-én kelt kegyes sorait, megbeszéltem a dolgot s ő bizonyára részletes jelentést tett arról Császári és királyi Fenségednek. Ezért csak egészen röviden fejezem ki hálás köszönetemet aziránt, hogy Császári és királyi Fenséged ilyen melegen karolta fel a román kérdéssel kapcsolatos nemzeti érdeket is.

Megbecsülhetetlen szolgálat az ügynek s újabb erőforrás a magyar nemzeti állam érdekeit szolgáló kormánynak, hogy ilyen magas helyről történik teljes nyomatékú lépés a még mindig létező románbarát intrikák megsemmisítésére. A mai pillanatban nem mernek ugyan ezek a jól ismert tényezők teljes erővel akcióba lépni, de ha mi fel nem használjuk ez alkalmat az ő végleges ártalmatlanná tételükre, kétségtelenül újra felütné fejét ez az egész akció, amint feledésbe mentek kissé az erdélyi betörés tapasztalatai s aknamunkájuk számára kedvezően alakulnak a viszonyok. Már pedig a magyar nemzeti állam súlyának és belső kohéziójának csökkentése éppen olyan végzetes hiba a dinasztia, mint a nemzet létérdekeinek szempontjából.

A Fenséged által tervezett határkiigazításhoz természetesen készséggel hozzájárulok, amint annak lényeges katonai fontossága van. Politikai szempontból megkönnyíti a dolgot az a körülmény, hogy értékes erdőterületeket és aránylag nagyon kevés román lakosságot kellene átvennünk.

Nem éreztem magamat feljogosítva, hogy Wild kapitány úr előtt említsem az egészen titkos dolgot, de császári és királyi Fenséged előtt nem hallgathatom el, miszerint állást kellett a magyar kormány nevében foglalnom azzal az eshetőséggel szemben is, hogy a Duna balpartján romániai terület nagy részét annektáljuk. Nagyon valószínűtlennek tartom, hogy erre kerüljön a sor. *Őszintén szólva nem is kívánom.* De az e tárgyban Ő Felsége elnöklete alatt tartott koronatanácson azt jelentettem ki, hogy a magyar kormány, ha a körülmények úgy alakulnak, hajlandó ezt a megoldást is elfogadni . . .

Egyebekben utalva a Wild kapitány úr által teendő szóbeli jelentésre, hálás köszönetem ismétlése mellett és legmélyebb tiszteletem kifejezése mellett maradok császári és királyi Fenséged alázatos szolgája Tisza."[1]

Wild szóbelileg jelentette, hogy Tisza készséges örömmel hozzájárul tervemhez a határőrvidéket illetőleg és részletesen ki fogja dolgoztatni azt szakértők által, ő ebben egy rendkívül előnyös biztonsági koefficienset lát Erdély további sorsát illetőleg. Kéri, hogy alkalmilag erről velem részletesen beszélhessen; ter-

[1] A levél eredetije kistapolcsányi levéltáramban van.

mészetesen az előkészületek időt fognak igényelni és ő azt hiszi, hogy végrehajtására bármilyen kívánatos is volna azonnal, csak a háború után fog kerülni a sor. Mert most harctér ez és Amerikából most nem lehet hazahozni a magyarokat, viszont a katonákat sem lehet új birtokokba ültetni, ameddig a harctéren küzdenek. Ő azonban ezt első kötelességének fogja ismerni mától fogva és a legmelegebben köszöni, hogy megindítottam a dolgot.

Jellemző Tisza gyönyörű jellemére, hogy egy szóval sem említi levelében azt, hogy kényszerítve volt a király érvei által, *akarata ellenére*, az annexióhoz hozzájárulni, hogy más súlyos bajokat elhárítson Magyarországról és a királyról. Hozzájárult, ha ez a békének fönntartására szükséges lenne a háború utáni időkben ; de az a megnyugvásos tudat is könnyebbé tette hozzájárulását, hogy lesz ezer módja annak, hogy e veszélyes dolog elháríttassék. Most egy merev elutasító válasszal nem lett volna az országra előnyös a politikai helyzetet fölborítani. Tehát föltételesen hozzájárult a király javaslatához. Világos mindebből, hogy Tisza taktikai megfontolásokból járult hozzá a román terület annexiójának gondolatához, ami különben egész politikai felfogásától és meggyőződésétől távol állott.

Este Bécsbe utazom.

Kistapolcsány, május 24.

„Három órai késéssel érkeztem Bécsbe, de 9 órára mégis „el tudtam Ő Fölségéhez jutni."

„Ő melegen és szivélyesen fogadott. Először tervezetemet „a magyar hadirokkantak és az esetleg Amerikából visszavándorló „magyarok letelepítésére vonatkozólag előadom. Ezen tervem „szerint Magyarország összes déli, keleti és északkeleti megyéiben „ezen magyaroknak kiosztandók a nagy kincstári, községi és „eladó magánbirtokok szántóföldjei amortizációs törlesztésre — „az ő rokkantsági járulékukkal s a jövedelem meghatározandó „nem túl nagy részével —, azon oknál fogva, hogy egy magyar „határőrvidéket szervezzünk a körülöttünk élő, Magyarországot „földarabolni akaró irígy szomszédok ellen. Ő Fölsége elvben „elfogadta tervemet s azután így szólt hozzám:"

„'Tudod-e, hogy Tisza lemondott és én lemondását elfogad- „tam ? Arra akartalak kérni, hogy állíts most egy kormányt „össze, *de ne hozzál programmot*. Föladatod csak az legyen, hogy „a választójogi törvényt megalkotod úgy, hogy mindazok, akik „a Károly csapatkeresztet megkapják, választók is legyenek és „hogy a munkásság se szenvedjen rövidséget ! Az élelmezési kér-

„dést kell, hogy megoldjad, hogy az én Ausztriám is kapjon onnét „élelmet. A kiegyezést 20 évre kell megkötnöd és ha ezt keresztül-„korbácsoltad (durchgepeitscht) a házon, akkor Németországnak „erélyesen add tudomására, hogy itt volna annak ideje, hogy „békét kössünk.' "

„Nem akartam Ő Fölségének ezen több pontban teljesen „a magyar érdekek ellen irányuló tervezetét visszautasítani „a nélkül, hogy kísérletet ne tegyek ezen pontoknak kiküszöbölése „mellett egy megfelelő kibontakozás megtalálására. Ezért így „feleltem :"

„'Fölség ! Ma nem tudok válaszolni és két napi meggondolási „időt kérek. E két napot Kistapolcsányban töltöm azért, hogy „politikai befolyásoktól távol saját lelkiismeretemmel tisztázzam a „dolgot és alaposan gondolkozhassak fölötte. Ma csak annyit mond-„hatok, hogy a választójog végett Fölséged szándékainak tekin-„tetbevétele mellett konkrét javaslattal fogok jönni. Az élel-„mezési kérdést igazságosan kell megoldani, mert az ki van zárva, „hogy Magyarország mindenét ideadja, míg a cseh termelők „mindenüket elrejtve bővelkedjenek, de erről később. A kiegye-„zést 20 évre megkötni annyit jelent, mint Magyarországot ellen-„őrző és cselekvő jogaiban megrövidíteni. Ez igen nagy nehéz-„ségekbe fog ütközni és én is csak úgy vállalhatom, ha eleve „progresszív ezen 20 évre Magyarország érdekei biztosíttatnak. „Másrészt pedig most már ki kell, hogy jelentsem, hogy mint „pártvezér miniszterelnök semmit sem fogok elérni, amit Tisza „nem ért volna el, mert mint pártpolitikust, a többi párt eleve „ellenségként fog fogadni, elsősorban Tiszának nagy többséggel „bíró pártja. Sokkal jobb volna, ha már muszáj, hogy én vállal-„jam a kibontakozást, hogy mint „homo regius" vezessem a tár-„gyalásokat és azután vagy átadom az újonnan összeállítandó „kabinetnek az ügyek további vitelét, vagy pedig ha muszáj, „tegyenek meg nádorrá !' "

„'Kérlek — szólt Ő Fölsége —, miután az ellenzék a nádor-„ság életbeléptetése ellen foglal állást,[1] próbáld meg s légy mégis „magyar miniszterelnököm, aki felelős legyen, de akinek nem „kell mindig a képviselőházban ülnie !' "

„'Tiszteletteljesen ismétlem, hogy ezzel nem fogunk semmit „sem elérni, de 25-ig talán sikerül nekem egy megoldást kieszel-

[1] Andrássy Gyula ellenezte főképpen.

„nem ! Az egyedüli komoly megoldás volna ma Tiszát újra meg-
„bízni, ezzel a háború utánig Fölséged biztos kezekben tudná az
„országot. Kérve-kérem, ne hallgasson a besúgókra, azok csak
„egyéni érdekeket tartanak szemeik előtt !' "

„Ő Fölsége kijelentette, hogy Tisza neki, mint miniszter-
„elnök nem kell, őt végleg elejtette. Ezután még soká katonai
„ügyekről beszélgettünk, végül Czernin grófot hivatta, aki ma
„rám azt a benyomást tette, hogy valami katasztrófa érhette,
„mert oly rendkívül nyomott volt hangulata, keveset beszélt és
„nagyon kardoskodott Tisza loyalitása mellett. Mi történhetett
„itt ? Úgy látom, hogy igen nagy bajokat titkolnak előttem, ami
„rám a lehető legaggasztóbb benyomást teszi. Czernin azt ígéri,
„hogy külpolitikai helyzetünkről mindig a legpontosabban fog
„engemet tájékoztatni : 'amennyire ezt a mai szomorú viszonyok
„között lehet !' Végül azon szilárd meggyőződését jelentette ki,
„hogy én egy óriási többséget fogok tudni összehozni, főkép ha
„az újonnan készítendő törvény alapján ejtetnek meg a választá-
„sok és pedig az én nevem jelképében ! Én csak az utolsó kijelen-
„tést tartom esetleg valószínűlek."

„De mik azok a „mai szomorú viszonyok ?". Mire, kire
„céloz ezzel ?"

„És most az én becses Tapolcsányomban, az erdők méla
„csendjében keresem azt, amit úgy szeretnék megtalálni, a kibon-
„takozást, mely édes magyar hazám javára válhatna."

„Tegnap ki akartam menni cserkészni, de Ő Fölsége délután
„5 órakor kéretett, hogy este 8 óra 30 perckor vele Budapesten
„találkozzam. Marterer altábornagynak Gyöngyösre feleltem
„telefonon, hogy nem lévén autógumim, ez teljesen ki van zárva,
„de ha a Fölség kívánja, este 8 óra 30 perckor a telefonnál leszek !
„Ez elfogadtatott, én azonban arra figyelmeztettem őt, hogy még
„nem vagyok tisztában s így semmire sem vagyok ezidőszerint
„eltökélve. Kértem, hogy Ő Fölsége tartsa be a megbeszélt időt,
„ha lehetséges és én 25-én pontosan fogok jelentkezni, ha ma
„válaszra kényszerít, úgy az csakis : „nem" lehet."

„Feleségemmel kikocsiztam és az oly nagyon szép
„virányt élvezve gondolkoztam. Este 8 óra 30 perckor Ő Fölsége
„tényleg fölszólít és néhány barátságos kérdést intéz hozzám s
„azt mondja, hogy egy nappal elszámította magát és 25-én reggel
„9 órakor vár engemet Badenben."

„Lelkem telve volt nyugtalansággal, ide-oda megfontoltam „mindent és nem találtam kivezető utat, mert a hiba fönt van. „Ha csak valami lehetőséget találok, akkor kötelességem azt „végrehajtani, még ha nevemet és becsületemet is föláldoznám „azzal."

„Végre megállapodtam, hogy bizonyos kikötések mellett „vállalom, ha a többséget meg tudom szerezni. A tárgyalásokat „meg fogom kezdeni és minden többi azoktól függ."

Események az arcvonalamon.

Május 22.

1. hadsereg. Az egész arcvonalon csekély ellenséges zavaró lövegtűz volt. Az Ojtoz-szorostól északra és a Verful Pravila (△ 875) magaslaton, az ellenség árkokat épít előre. Batca Neagránál (△ 1234) 72. hadosztályunk előőrsei ellenséges járőrtámadásokat vertek vissza.

A 20. turkesztáni ezred egy szökevényének vallomása szerint, az üveggyárnál a 3. turkesztáni lövészhadosztályt az orosz 6. lövészhadosztály váltotta fel.

A Parau Doftanában az orosz 2. hadosztályt állapították meg; a Muntele Faltueanu (△ 1244) hegyen pedig az orosz 47. hadosztályt.

7. hadsereg. A Dedul (⌖ 1527) magaslatain az oroszok állásukat homokzsákokkal és akadályövüket új spanyolbaksorral erődítik. Az orosz tüzérség déltől kezdve délután 1 óra 30 percig Dorna-Watra városkát élénken lőtte. Tüzérségünk Ruscát fogta tűzbe. I. hadtestünknél nyugalom van. 59. hadosztályunk szakasza előtt, az oroszok lármásan vigadtak és igen bizalmasan viselkedtek, helyenként a lövészárkokon kívül jártak-keltek.

A Kárpát-hadtestnél az ellenséges tüzérségi tűz ismét élénkebb lett.

A XXV. tartalékhadtestnél és a 16. dandárnál nem történt semmi különös.

Az orosz a 82. hadosztályát látszólag kivonta az arcvonalból és helyébe a pihenő 59. hadosztályt tette. Északi szárnyán csapatfelváltások történtek.

Május 23.

1. hadsereg. Ott, hol a kilátás jó, gyakori az ellenséges tüzérségi zavarótűz.

Igen élénk az ellenséges repülőtevékenység Gerok-seregcsoportjánál. Az ellenség bombákat dobált Soveja, Sósmező és Baile Slanic falvakra.

Szökevények vallomása szerint, a román 1. hadosztály

Iresti-Racoasa terében áll. A román 12. hadosztályt állítólag Orbeni—Scurta[1] terébe tolták.

Az orosz XIV. hadtestparancsnokság Bacauba költözött.

Az orosz 126. hadosztályt a 188. váltotta fel, a 122. hadosztály a Csobános-szakaszban van.

7. hadsereg. A XXV. tartalékhadtestnél és a 16. dandárnál a nyugalom tovább tart. A XI., I. és Kárpát-hadtestnél erősebb ellenséges zavarótűz volt.

Május 24.

1. hadsereg. Az egész arcvonal előtt csekély a tüzérség tevékenysége.

Az oroszoknál az ezredek negyedik zászlóaljának újbóli felállításáról beszélnek.

7. hadsereg. Az ellenséges tüzérség napközben a Mestecanesci szakaszunkat, Dorna-Watra városkát és attól keletre fekvő állásunkat lőtte. Dorna-Watra nagyon szenvedett.

Az Orata (◇ 1367) hegytől délre, az orosz 12. lovashadosztály áll az arcvonalban.

A hadseregarcvonalparancsnokság, a fegyverszüneti ajánlat tárgyában, az 1. és 7. hadseregparancsnoksággal május 22-én ezt tudatta :

„Az orosz 9. hadsereg parancsnoka kinyilatkoztatta, hogy valamennyi ezred-hadikövetet kiáltvány útján le fogja tartóztatni. Ezért a még előadódó fegyverszüneti tárgyalások esetén, erre a rendeletre való hivatkozással, hadikövetek vagy meghatalmazottak csakis túszok ellenében küldhetők ki.

Ezt a rendszabályt propaganda céljára kell kihasználni."

Op. 2202. Ang. II.

Orosz hírek.

Hempel őrnagy jelentéséből is kitűnik, hogy az orosz 9. hadsereg parancsnoka kiáltvány útján elrendelte valamennyi ezred-hadikövet letartóztatását. Élőszóval is kijelentette, hogy az orosz álláshoz közeledő embereinkre lövetni fog ; kérte, hogy mi is hasonlóképen viselkedjünk. A beszédnél jelen voltak állítólag a hadsereg-komité tagjai is, az azonban még nincs tisztázva, hogy egyetértenek-e ezzel a rendszabállyal. Igen fontosnak látszik, hogy vele is tudassuk az orosz hadseregparancsnok elutasító magatartását, hogy a mi fegyverszüneti javaslatunk tárgyában állást foglalhasson. Op. 2202. Ang. III.

Egy magasabbrangú orosz tiszt levelének tartalma :

Az orosz katonák hajlandók a mostani vonalat védeni, támadni azonban nem akarnak. Arról szó sem lehet, hogy a központi hatalmak haderejét visszavessék vagy benyomják. A mostani

[1] Onestitől délre van.

állást is csak addig fogják megvédelmezni, míg az ideiglenes kormány a katonáknak tett ígéreteit be nem váltja és ha két hónap alatt megköti a békét. Ha az ígéret nem teljesül, akkor a következményekért a kormány felelős.

A Nowoje Wremja szerint, az orosz-román arcvonalon az egészségügyi állapot kritikán aluli. Orvos nincs elegendő. A betegek ellátása, a vasutak csekély szállítóképessége miatt, nagyon szenved. A román lakosság között éhínség kezdődik; okvetlenül sürgős segély kell!

A hadseregarcvonalparancsnokság május 23.-i Op. 2242. számú rendelete az 1. és 7. hadseregparancsnoksághoz:

„Amint várható volt, fegyverszüneti ajánlatunk az orosz legénységi-komiték és a magasabb parancsnokságok törzsei között, éles ellentétet idézett elő. Csakis a legénységi komiték kellő nyomása után számíthatunk arra, hogy a magasabb orosz parancsnokságok törzsei előzékenyebbé fognak velünk szemben válni. Ezért az a fő, hogy az orosz legénységet propaganda útján befolyásoljuk és hogy a komitékkal fenntartsuk az érintkezést.

Hadikövetteink legutóbbi elfogatása egyedül a törzsek munkája.

Ezért az orosz legénységgel szemben semmi esetre sem szabad megtorlást alkalmazni; a megtorló tűz — mint például Mackensen hadseregcsoportjánál történt — ebben az esetben nincs helyén."

Propaganda és fegyverszüneti ajánlat.

a) *1. hadseregünk előtt.*

Egy 26. hadosztálybeli zászlós azt tanácsolta, hogy propaganda ügyekben a jövőben ne a magasabb parancsnokságok törzseihez, hanem az ezred-komitékhez forduljunk, vagy még ennél is jobb, ha a hadtest-katonatanáccsal keresünk érintkezést, mely utóbbi testület tisztán demokrata és békére törekvő elemekből van összeállítva. Különben az arcvonalon általában valamennyi tiszt és katona az azonnali békekötés alapján áll.

b) *7. hadseregünk előtt.*

43. hadosztály révén megállapítottuk, hogy a munkásválasztmány delegátusai az arcvonalat látogatják, hogy a katona-komitékkal a békefeltételek ügyében tárgyaljanak.

79. hadosztály. A mi fegyverszüneti javaslatunkat az oroszok május 19.-én az ideiglenes kormány elé terjesztették. Az orosz 315. ezred komitéja tudatni fogja a tanácskozás eredményét.

Javaslatunk komolyságában még most is kételkednek az oroszok.

Azt mondják: *Ha mi valóban békére törekszünk, kormányunknak tudatni kellett volna már a hivatalos békefeltételeket.*

Az oroszokra mély benyomást tett az a kijelentésünk, hogy ismét megindítjuk a harcot, ha az oroszok hamarosan nem dön-

tenek a fegyverszünet mellett. Az oroszok semmi körülmények között sem akarnak tovább harcolni. A katona-komiték hatalma a tisztek rovására nőttön-nő.

Az orosz 8. hadsereg-komité sajtóközleményében megjelent békefeltételek nagy tetszést keltettek. A cikk így hangzott : „A németek békefeltételei. Miljukow külügyminiszternek Christianiából táviratozzák, hogy Norvégia politikai köreiben élénken tárgyalják Bethmann-Hollweg kancellárnak a német országgyűlésen közeljövőben bejelentendő békefeltételeit.

A kancellár szavai szerint, a béke főfeltétele az a követelmény, hogy a központi hatalmak kedvező határokhoz jussanak, melyek védelmet nyujtanak az ellenség újbóli támadása esetén. A birodalmi kancellár továbbra is kitart amellett, hogy a gyarmatügyi kérdéseket békés úton kell megoldani, ki fogja nyilatkoztatni, hogy Németország nem kíván hadisarcot, ilyent azonban maga sem óhajt fizetni.

Franciaország néhány gazdasági és kereskedelmi előnyhöz fog jutni, ennek fejében a Vogézekben Németország javára történő határkiigazításhoz hozzájárul. Elzász-Lotaringia egy részének visszaadásáról szó sem lehet. Belgium ismét független állam lesz, de Németországnak joga lesz katonai ügyeit ellenőrizni. Amint a birodalmi kancellár Oroszországhoz jut beszédében, ki fogja nyilatkoztatni, hogy Oroszországnak okvetlenül le kell mondani Kurlandról és a Kowno Willna kormányzóság egy részéről, melyek önálló államok lesznek csakúgy, mint Lengyelország. Oroszország kárpótlásul Galiciának azt a részét kapná, melyet az orosz haderő megszállva tart.

Bulgária megkapja a románoktól Dobrudsát és a szerbektől Macedónia déli részét ; kijárata is lesz az Adriai-tengerhez. A birodalmi kancellár nem érinti azt a kérdést, hogy Szerbiában milyen legyen az államforma, de kijelenti, hogy a függés kérdésében Szerbia jövőbeni sorsa Bulgária kikötéseitől fog függni.

Törökország visszakapja Mezopotámiát és Örményországot, viszont az Égei-tengeren néhány szigetről lemond Anglia javára.

Az afrikai gyarmatokat Németországnak vissza kell kapnia, de azok egy részéről kész Franciaország és Anglia javára lemondani.

Japán kapná Kiautschaut, Tsingtaut, melyekről Németország végleg lemond.“

Május 19.-én az orosz 771. ezred[1] a következő levelet küldötte nekünk :

„Osztrák testvérek ! Mai napon megérkeztek kiküldötteitek, kiket a legénység és a tisztek szívélyesen fogadtak. A törzsnél megvendégeltük, azután tárgyalás végett a hadseregparancsnokság törzséhez kísértük őket. Kiküldötteitek a megbeszélés végezté-

[1] 193. hadosztály.

vel vissza akarnak térni. Amint a kiküldöttek megérkeztek állásunkba, bekötött szemmel a századparancsnoksághoz vezettük őket; ők maguk kérték, hogy szemüket saját zsebkendőjükkel kössük be, úgy amint azt a szabályzat elrendeli. Tisztjeink azonban már a századparancsnokságnál leszedték a kötést és azután bekötetlen szemmel kísérték őket tovább az ezredparancsnoksághoz. Tisztjeink eljárásával a hadikövet-jogon sérelem esett. A hadseregparancsnokság ezért kiküldötteiteket szabadon bocsátotta."

Az orosz 662. ezred[1] a 40. honvédhadosztályhoz az alábbi levelet intézte:

„Ideiglenes kormányunk és a munkás-, katona-deputánsok gyűlése hivatalosan kinyilatkoztatta, hogy a háború nem szolgálja a népek érdekeit és hogy az oroszok készek hódítás és hadisarc nélküli békét kötni. A munkás- és katona-deputánsok gyűlése minden népnek kezet nyujt, hogy a vérontás megrövidüljön. A ti fegyverszüneti ajánlatotokban az van, hogy a háború folytatásának nincsen semmi célja és javasoljátok, hogy kössünk fegyverszünetet, biztosítván bennünket arról, hogy ajánlataitok becsületesek és a javaslattétel felsőbb parancsnokaitok hozzájárulásával történik.

Mi hiszünk becsületességtekben, de — a mai nemzetközi helyzet következtében — taktikátok gyanus nekünk. Nem értjük, hogy míg Ti nekünk a fegyverszünet megkötésére nyiltan ajánlatot tesztek és kinyilatkoztatjátok, hogy készen álltok a hódítás és hadisarc nélküli békekötésre, addig a Ti kormányotok hallgat.

Miért hallgat a Ti kormányotok? Éppen úgy a németeké is? Ha a Ti kívánságotok becsületes, mint ahogy azt Ti nekünk írjátok, miért nem követelitek, hogy kormányotok hivatalosan nyilatkoztassa ki, hogy kész a hódítás és hadisarc nélküli békekötésre?

Ilyen módon mi nem köthetünk sem fegyverszünetet, sem békét.

Ha Ti valóban békét akartok, ha a Ti szavaitok és javaslataitok nem azt a célt szolgálják, hogy hadseregünkbe bomlást és csalást csempésszetek be, hogy a szándékolt támadáshoz szükséges csapateltolásokat leplezhessétek, — akkor ezt fogjátok csinálni: Közlitek kormányotokkal mindazt, amit velünk közöltetek, amelynek dolga lesz azután, hogy a mi kormányunk, továbbá katona- és munkás-deputáns gyűlésünk nyilatkozatára világos választ adjon. Ha azonban valami ok nem engedné meg, hogy követeljétek a békekötésre vonatkozó kormánynyilatkozatot, úgy választassatok valamennyi hadseregeteknél képviselőket, kiknek gyűlése a békekötésről világosan hozzon végzést. Ezzel forduljatok hozzánk; ezzel tanujelét adjátok, hogy békeakaratotok csakugyan becsületes."

A Mackensen hadseregcsoport hírszerző tisztje átküldötte,

[1] 166. hadosztály.

Seeckt tábornok személyes tájékoztatására, a német O. H. L. Op. 3258. a. I. számú tudósítását, melyet Ober-Ostnak és Mackensennek kiadott.

„Egyetértek a javaslattal, illetve azzal, hogy a meghatalmazott orosz deputáns egy hírszerző tiszt által aláírott és a hadseregparancsnokság bélyegzőjével ellátott iratot kapjon.

Az irat tartalmazza :

1. Az Oroszország belső ügyébe való be nem avatkozást.

2. Abban az esetben, ha Oroszország Konstantinápoly elfoglalásától eláll, a Dardanella-kérdés és az Európán kívüli kérdések megoldásánál, illetve rendezésénél, Németország jó szolgálatokat fog tenni az oroszoknak.

3. Hadikárpótlást pénzben Németország nem kíván, csupán az egy millió orosz hadifogoly eltartásának költségét kell pénzben megtéríteni.

Kurlandot és Litvániát Németországhoz csatoljuk, mivel a német nép ellátására több föld kell. Ezzel az átcsatolással Németország a kurlandi és litvániai nép kifejezett kívánságának szándékozik eleget tenni.

Követeljük, hogy Anglia ne szállja meg Oeselt, Dagőt, vagy Liwlandot.

Lengyelország, a központi hatalmakra támaszkodó, önálló ország lesz. Lengyelország keleti határának megállapításakor Oroszország visszakapja a megszállott területet, de kiüríti Moldvát és Kelet-Galiciát.

4. Az Új-Oroszország felépítésében pénzügyi támogatás és szoros gazdasági kapcsolat. Kereskedelmi viszony szabályozása."

Ezzel szemben Seeckt tábornoknak álláspontja (melyet nekem bejelentett) ez :

„A legutóbbi propagandatevékenység, továbbá a fegyverszünetajánlat által keletkezett nézetek, az orosz arcvonalon — minden kétséget kizárva — az alábbi képet adják :

„Az arcvonalban levő csapatok zöme békét akar és el van tökélve, hogy akaratát megvalósítja a magasabb parancsnokságok ellenkezésével szemben is. Ennek feltételei azonban a következők :

„Nem lesz sem területi hódítás, sem hadisarc. Biztosítani kell az oroszokat arról, hogy különbékére nem azzal a titkos szándékkal törekszünk, hogy ezt arra használhassuk ki, hogy nyugati ellenfeleinket leverjük és hogy azután Oroszországra mérjünk csapást. Ezért azzal kell számolni, hogy az a hivatalos nyilatkozat lesz döntő, mely ezen alapelv szellemének általában megfelel.

„Az előre volt látható, hogy a magasabb parancsnokságok elutasító magatartást fognak tanusítani, ami azt bizonyítja, hogy helyes volt az arcvonalhoz fellebbezni. Hír szerint az ezredkomiték felterjesztették javaslataikat az illetékes körökhez."

„Két helyen is előfordult, hogy hadikövetünket Szentpéter-

várra küldötték, hogy a hivatalos nyilatkozatokat a döntésre hivatott fórum biztosan megkaphassa.

„Kívánatos, hogy megfelelő hivatalos nyilatkozat jelenjék meg, hogy a mai helyzet kihasználható legyen és hogy a mai hangulatban visszaesés ne következzék be."

„Az O. H. L.-nak, az Ober-Ost és Mackensen hadseregcsoport részére kiadott Op. 3258. geh. I. a. számú rendeletében foglalt irányelvek nem felelnek meg ennek a célnak a mostani helyzetben.

„*1. Az Annexió kérdése.*

„Kurlandnak és Litvániának Németországhoz való csatolását nem szabad *ilyen formában* követelni. Hogy azonban ebben szabad kezünk legyen, ezt a kérdést a „határkiigazítás" fogalmával hozhatjuk összeköttetésbe, mely határkiigazítás kárpótlásként szerepelne az ígért gazdasági és pénzügyi támogatásért. A „semmiféle annexió" alapelv ilyentermészetű hódítást nem korlátoz. Azt a megokolást, hogy Németország népének ellátására, több föld kell, feltétlenül hagyjuk el, mivel közel van ahhoz az ellenvetéshez, hogy mi kezdettől fogva mégis területhódítás végett viseltük a háborút.

Az oroszok ebben bizonyítékát láthatnák annak, hogy hadicélunk az állítólagos hódítás volt és hogy a háború felidézésében is vétkesek vagyunk.

A csapatok tömege, melyet a kérdés illet, meg fogja érteni a „csatlakozás", vagy a „hozzácsatolás" kérdését.

A legutóbb érkezett hírek szerint, különbéke esetén Anglia és Japán orosz területeket akar megszállni és Japán az oroszokat hátba szándékozik támadni. A „határkiigazítás" kérdését később is fel lehet vetni, mint a kárpótlást a német támogatásért Angliával, illetve Japánnal szemben.

2. Hadisarc kérdése.

Tanácsos a „kontribúció" jelszót használni.

Alapelv: „*Semminemű kontribúció.*"

Ebbe az alapelvbe ütköznék az a kikötés, hogy az orosz hadifoglyokért pénzbeni kártérítést követelünk. Különben is ezt a kérdést a végrehajtási határozványokba lehet foglalni.

3. Az oroszok általános kikötése az, hogy a keleti arcvonalról egyetlen hadosztályt se vigyünk át a nyugati arcvonalra, ezért erre nézve állást kell foglalnunk. Ennek a kérdésnek fontosságát az utolsó közkatona is érzi.

Szabadkezet kell azonban biztosítani a hadosztályok kicserélésében. Egy mondatot kellene itt felvenni, mely megengedné Oroszországnak, hogy Japán támadása esetén az arcvonalból erőket vonhat ki és ha ez bekövetkeznék, nekünk is jogunk lenne arcvonalunkat gyengíteni.

4. Az a követelés, hogy az oroszok a megszállott Moldvát adják vissza a románoknak, elengedhetetlen kikötés-e?

Nem lenne-e célszerűbb, a kérdést az orosz-román tárgyalások

anyagául megjelölni? Reánk nézve ennek döntő jelentősége nincs. Ezzel ellentétben meg kellene említeni Bukovinát is, ott, ahol azt követeljük, hogy az oroszok ürítsék ki a megszállott Kelet-Galiciát.

Ezek után az alábbi fogalmazványt javasolom:

Indítvány a békeajánlat feltételeiről.

Bevezetés: Németország megújítja a mult év december havában Oroszországnak tett békeajánlatát, mivel ott, a régi kormány bukása miatt, új helyzet keletkezett és az orosz hadsereg szavából — mely jobban képviseli az orosz nép akaratát, mint az összeállításában folytonosan változó ideiglenes kormány — kivehető, hogy a szabad orosz nép lemond az entente hadi céljairól és komoly szándéka mielőbb tartós békét kötni.

Arra nem érezzük magunkat indítva, hogy békeajánlatunkat a nyugati hatalmaknál megismételjük, mert azok változatlanul azért harcolnak, hogy Németország megsemmisüljön. Ezért a békét majd a nyugati államoknak kell kérniök.

Bízunk a szabad orosz népben, hogy elég erősnek és függetlennek érzi magát arra, hogy ő maga döntsön sorsa fölött. Az emberiségnek szolgálatot fog tenni azzal, hogy saját elhatározásából megadja az első alkalmat az általános békére. Távol állunk attól, hogy az Oroszországgal kötött békét arra használjuk ki, hogy nyugati arcvonalunkat megerősítsük, mert mi a keleti arcvonalunkon levő csapataink nélkül is bizalommal tekintünk nyugaton a döntő mérkőzés elé. Hogy minden bizalmatlanságot elhárítsunk és hogy keleti szomszédunkkal tartós békességben élhessünk, súlyt vetünk annak megállapítására, hogy sohasem volt tervünk országokat hódítani és csakis Oroszország mozgósítása kényszerített arra, hogy vele szembeszálljunk, hogy határainkat megvédelmezzük és hogy a háborút hazánktól távol tartsuk. Oroszország erről meggyőződhetik, ha nyilvánosságra hozza azokat a titkos szerződéseket, melyeket az orosz kormány az ententevel kötött.

1. Kölcsönös kijelentése annak, hogy egyik fél sem avatkozik bele a másik belső viszonyaiba.

2. Mi elfogadjuk alapelvül, hogy: „semmiféle hódítás, semmiféle hadisarc".

Ausztria-Magyarország és Oroszország megszállott területeit a csapatok kölcsönösen kiürítik.

Lengyelország önálló állam lesz; határait később fogják megállapítani.

3. Új-Oroszország felépítéséhez pénzügyi támogatás és szoros gazdasági kapcsolat. Az ebben hozandó áldozat díjául, Németország javára Kurland és Litvániában határkiigazítás, kölcsönös megegyezéssel.

4. Feltétel, hogy Anglia orosz területet nem száll meg.

5. Azon esetben, ha Oroszország Konstantinápoly elfog-

lalásáról lemond, Németország felajánlja jó szolgálatát a Dardanellák kérdésének és az Európán kívüli kérdéseknek megoldásánál és szabályozásánál.

Dardanellák megnyitása az oroszok részére. Meg kell jegyezni, hogy a Dardanellák lezárása csakis az angoloknak az 1841. évi londoni kongresszuson tanusított magatartása miatt történt.

6. Mindkét fél kötelezi magát arra, hogy a keleti arcvonalon álló hadosztályainak számát se nem növeli, se nem apasztja és hogy míg a békét meg nem kötötték, az arcvonalon csapateltolásokat nem fog végrehajtani azért, hogy a keleti arcvonalat egy helyen megerősítse. Azon esetben, ha a japánok — mint hírlik — Oroszországot hátba támadják, kölcsönös megegyezés alapján a keleti arcvonalon álló haderő csökkenthető."

Hírek.

166. hadosztály. A kirlibabai szakaszunkban levő hírszerzőhelyen az oroszok egy iratot tettek le, melyben ez van :

„A hadosztály összes osztályainak parasztdelegátusaiból alakult gyűlés egyhangúlag kimondotta, hogy képviselőik, kik az általános orosz parasztkonferencián meg fognak jelenni, az alábbi elveket képviseljék :

1. Valamennyi korona-, egyházi- és magánbirtok az állam tulajdonába megy át, kártalanítás nélkül.

2. Földet csakis azok kapnak, kik azt maguk művelik meg.

3. A birtoktulajdonjog megszűnik, ezzel megszűnik a földdel, illetve birtokkal való kereskedés is.

4. Földművelésre senki sem alkalmazhat cselédet ; az a föld, melyet nem maga a gazdasági munkás művel meg, a helyi földművelő-komité rendelkezésére áll.

5. Aki munkaképtelenné válik, az az államtól akkora nyugdíjat kap, hogy abból úgy élhet meg, mint egy középosztálybeli polgár.

6. Az állam köteles a hadból hazatértek tönkrement földjeinek rendbehozatalára segítséget nyujtani.

7. A földet az illető helység komitéja osztja ki ; az állapítja meg azokat a rendszabályokat, melyek alapján a helyi szükségletet ki kell elégíteni.

8. Valamennyi gyár, műhely, stb. az állam tulajdonába megy át.

9. A tőkét az állam szigorúan ellenőrzi.

A háború kérdésében a gyűlés a következő határozatot hozta :

„Mi hódítás és hadisarc nélküli békét kívánunk és a leghatározottabban követeljük az ideiglenes kormánytól, hogy azt valósítsa is meg ; puhatolja ki szövetségeseink hadicéljait és

hozza azokat nyilvánosságra, éppen úgy azokat az okokat is, amelyek a békekötést meggátolják.

Mi majd a szabadságért sorompóba állunk és nem engedjük, hogy attól akár belső, akár külső ellenség megraboljon.

Követeljük az ideiglenes kormánytól, hogy tartózkodjék *homályos nyilatkozatoktól*, mert ilyenekkel csak zavart idéz elő és ezzel az állam elkerülhetetlenül szükséges nyugalmát megzavarja.

A munkás- és katonatanács képviselete az ideiglenes kormány működését szigorúan ellenőrizze. A munkás- és katonatanácsba képviselőül a hadosztály 661. ezrede egy őrvezetőt és egy gyalogost, 662. ezrede egy gyalogost választ."

79. hadosztály. A 315. ezred deputánsainak kívánságára a német 200. hadosztály május 23.-án a Ludowa (△ 1566) magaslaton az oroszokkal tárgyalásba bocsátkozott.

Az oroszok tudatták, hogy a mi fegyverszüneti ajánlatunkat a komiték megvitatták. Választ csak hosszabb idő mulva tudnak adni, mivel ideiglenes kormányuk kérdést intézett az ajánlat tárgyában Angliához és Franciaországhoz. Ha Anglia és Franciaország hódításért akarja a háborút folytatni, akkor Oroszországnak külön békét kell kötnie. A szövetségesek válaszát be kell várniok.

Ludowa (△ 1466) magaslaton álló orosz 315. ezrednél a petrogradi munkás- és katonatanács négy tagja ma, polgári ruhában megjelent, kijelentvén, hogy a fegyverszünet kérdésében velünk beszélni akarnak ; meghatalmazásuk erre ugyan nincs, de tájékozódni szeretnének.

Az orosz 8. hadsereg komitéja hírt adott a hadsereg-deputánsok gyűléséről, melyet május 11.-én tartottak meg. A gyűlésen Gutschkow hadügyminiszter többek között azt mondotta, hogy a volt kormány a katonai közigazgatást nagyon züllött állapotban hagyta. Hála Amerikának, a hadsereg felszerelésében javulás észlelhető. Amerika vállalkozott arra, hogy vasúti szállítóforgalmunkat rendbehozza. A közélelmezés és a lovak takarmánnyal való ellátása azonban nagyon nehéz, mivel a központi hatalom helyi közegei nem engedelmeskednek eléggé.

Takarmány dolgában a hadügyminiszter a helyzetet „tragikus"-nak nevezte. Az okokat nem a tovaszállítás csődjében, hanem a források kényszerű vagy szándékos cserbenhagyásában látja.

A stockholmi újságok szerint Amerika Oroszországhoz titkos jegyzéket intézett, melyben azt követeli, hogy az entente katonai és tengeri vállalataiban működjék közre és sürgősen indítson támadást, mert különben Amerikától nem fog pénzt kapni.

Május 23.-án a 10. Isonzó csata 40 km-es arcvonalon kifejlődött. Összesen 32 olasz hadosztály támadott XVII., XVI., VII. és XXIII. hadtestünkre.

Az olaszok főlökése Triest felé irányult. Tömegei hatalmas

tüzérségi előkészítés után, Plava és a tenger között nagy szívóssággal döntő rohamra törtek elő.

Az északi szárnyon az olasz II. hadtest[1] a vérrel áztatott ⊙ 652 magaslatra, a VI. hadtest[2] a Monte Santo (⛪ 682) kolostor magaslatára vetette magát.

A hadseregtartalékból a 106. Landsturm- és a 43. Schützenhadosztállyal megerősített 62. és 57. hadosztályunk azonban a tömegtámadást elhárította. Itt-ott betörtek ugyan az állásunkba; így délután 4 órakor, hét hullámban végrehatott rohammal, az olasz VI. hadtest egyes részei behatoltak a ⛪ 682 magaslaton rommá lőtt kolostornál, de az azonnal bekövetkezett ellentámadásunk nemcsak kiverte őket állásunkból, hanem egészen az Isonzó partjáig üldözte. A Wippach síkján az olasz XXVI.[3] és VIII.[4] hadtest tömegeinek támadása, XVI.[5] hadtestünk szívós ellenállásán újból megtört.

A Karszt-fennsíkon tombolt legvadabban és legelkeseredettebben a véres küzdelem. Itt az olasz XI.[6] hadtest a Fajti hrib (△ 432) — Kostanjevica szakaszt rohanta meg; a támadást azonban a vitéz VII. hadtest[7] visszaverte. Különösen kitüntette magát a 41. honvédhadosztály, mely Kostanjevicát védelmezte. Schenk hadtesténél[8] már nem ment olyan símán a dolog. Itt az olasz XIII. hadtest[9] jamianoi alszakaszunkat, a VII. hadtest[10] a Hermada (△ 325) magaslatot támadta meg. Jamianonál — 7. hadosztályunknál és a vasút mentén Flondarnál 16. hadosztályunknál — az olaszok betörtek állásainkba; a küzdelem az éjjel is folyik még.

Budapest, május 25.

„Tegnap este Bécsbe utaztam és ma reggel nagy késéssel „értem oda. Elfelejtettek részemre automobilt rendelni és ezáltal „a késés még sokkal nagyobb lett. Végre fél 10 órakor Badenbe „érkeztem és azonnal Ő Fölsége elé járultam, ki nagyon kedvesen „fogadott s azután azt kérdezte: 'Na also was ist dein Ent-„schluss?' "

„'Fölséges Uram! A legnagyobb áldozat, melyet meg tudok „hozni, az, amelyet Fölséged tőlem kíván, hogy szeretett csapa-„taimat, Erdély védelmét elhagyjam most, midőn a háború sincs

[1] 3. és 58. hadosztály.
[2] 10. és 24. hadosztály.
[3] 8. és 48. hadosztály.
[4] 7. és 11. hadosztály.
[5] 58., 14. hadosztály és az 1. Landsturm-dandár.
[6] 4., 21., 22., 23. hadosztály.
[7] 44. Schützen-, 17. és 41. honvédhadosztály.
[8] XXIII. (28., 7. és 16. hadosztály) hadtest.
[9] 31., 33., 34., 49. hadosztály.
[10] 16., 14., 45. hadosztály.

„még befejezve, melyet végigküzdeni leghatározottabb akaratom „volt. Mindent a legalaposabban meggondoltam és arra tökéltem „el magam, hogy Fölségedet megkérem, hogy engem ne dezignál- „jon miniszterelnöknek, hanem küldjön le, mint párton kívül álló „homo regius"-t. Ha Fölséged azonban *parancsolja*, úgy én mint „miniszterelnök is meg fogom kötelességemet hűségesen tenni; „de ez semmi körülmények között sem lehet provizórium és ha „Fölséged időhöz köti, akkor semmi körülmények között sem „vállalhatom azt, mert ennek beláthatatlan következményei len- „nének, melyek a helyzetet csak még nehezebbé tennék és még „jobban összebonyolítanák. Ezen esetben nekem is bukásomig „kell maradnom, nem diktátori, hanem alkotmányos miniszter- „elnöki megbízással, aki programmját hozza — mert Fölséged „kimondott kívánsága, hogy programm nélkül jöjjek csak paran- „csokat végrehajtani —, csakis akkor vagyok azon helyzetben, „hogy a megbizatást vállaljam, hogyha Fölséged az én igen hatá- „rozott programmomat helyben méltóztatik hagyni és azt szen- „tesíti! Mielőtt programmomat vázolnám, kötelességem bejelen- „teni, hogy a mai kormánypárt — a munkapárt — aligha fogja „Tiszát elhagyni. Ezt azért állítom, mert midőn a koronázáskor a „nádorhelyettes választásról volt szó, ezen pártnak legmérvadóbb „tagjai Libits udvari tanácsos révén azt üzenték nekem, hogy „mindannak dacára, hogy föltétlenül ragaszkodnak hozzám, „mindaddig, ameddig a párt főnnáll, emberi és becsületbeli okok- „nál fogva nem követhetnek engem! Ők rendületlenül Tisza mel- „lett állanak."

„Programmom a következő:"

„1. Ő Fölsége mint pártonkívüli egyént bíz meg, aki köz- „vetítő lesz (nádor) és a minisztertanácsokon elnököl."

„2. A választójog kiterjesztése Ő Fölsége határozott kíván- „sága szerint mindazon magyar állampolgárokra, akik:"

„*a)* a Károly csapatkereszt tulajdonosai,"

„*b)* mindazon 24 éves férfiak, akik 4 iskolaosztályt végeztek,"

„*c)* a tiszta választások rendezése a büntetőtörvény bele- „vonásával. (A vesztegető elveszti jelöltségi jogát és választó- „jogát; a megvesztegetett, ki pénzért vagy más jutalomért adja „le szavazatát, elveszti választójogát legalább 4 választásra.)"

„A házszabályok revíziója esetleges erőszakoskodások meg-

„szüntetésére megejtetik. Erőszakosságok — beleértve az obstruk-
„ciót — a képviselet elvesztésével toroltatnak meg."

„3. Az élelmezés kérdésének rendezése."

„4. Egy nép-határőrség felállítása Magyarországon az összes
„keleti és déli határvármegyékben, Erdélyben és az összes déli
„megyékben a Duna mentén.[1] Ott magyar rokkantakat és a
„háború után Amerikából visszavándorló, vagy Magyarország-
„ból kivándorolni akaró magyarokat, bukovinai csángókat s a ro-
„mániai magyarokat és a vagyontalan vitézeket telepítve, a
„határszéli állami, községi, eladó papi és magábirtokokat olcsó
„áron nekik eladni. Fizetségül rokkant nyugdíj, vitézségi érem-
„pótdíj szolgálna ; a visszavándorlók pedig ,úgy is hoznak több-
„nyire elegendő pénzt, a hátralékot pedig jövedelmükből törleszt-
„hetik. Ezek 15 holdas hitbizományok lennének."

„5. Katonai és magyar nemzeti kérdésekben Ő Fölsége engem
„fölhatalmaz, hogy az összes pártokkal közöljem, miszerint ő saját
„elhatározásából engedményekkel fog jönni és engem azon joggal
„ruház föl, hogy meggyőződésem szerint erre vonatkozó előter-
„jesztéseket tegyek, melyeket Ő jóváhagy. Ezzel szemben az
„országgyűlés megígéri nekem, hogy ezen kérdést nem bolygatja,
„annál is inkább, minthogy személyesen jótállok azért, hogy
„Ő Fölsége önként meg fog mindent tenni."

„6. A kiegyezés az új választások után az új országgyűlés
„által tárgyaltatik. Annál is inkább, minthogy a mostaninak
„meggyőződésem szerint nincs már joga ahhoz, hogy az országot
„20 évre előre lekösse. Ha másképen nem lehetne, úgy csak provi-
„zóriumot csinálni Ausztriában a 14. paragrafus alapján."

„7. Ő Fölsége engem azon joggal ruház föl, hogy még a
„háború alatt megejtsem — ha kell — az új választásokat (ha a
„mai ház munkaképtelennek bizonyulna), természetesen módját
„kell találni annak, ami elég nehéz lesz, hogy a harctéren levő
„választók is szavazzanak. (E mellett biztosítottam Ő Fölségét,
„hogyha én választatok, minden legcsekélyebb nyomás nélkül
„nagy többséget fogok behozni.)"

„8. Csak miután mint homo regius már tárgyaltam, dönt
„Ő Fölsége a történendők fölött. Addig a mai kormány ideiglene-
„sen tovább vezeti az ügyeket."

[1] Lásd a 38. számú mellékletet.

„9. Ha engem bíznak meg, az országgyűlés csak akkor hívatik „össze, mikor már mindent előkészítettem."

„10. Tárcák száma az elkerülhetetlen szükség szerint fog „emeltetni, mert némely miniszter igen fontos ügyekkel túl van „terhelve!"

„Végül jelentem Ő Fölségének, hogy szent meggyőződésem „szerint az ő, minap előttem kifejtett terve, hogy Romániát „personalumióban Magyarországhoz csatolja (nem tartom keresztül- „vihetőnek, mert Románia olyan föltételekhez kötné ezt, melyek „Magyarországot tönkre teszik), talán kierőszakolható, de csak „akkor szabad erre gondolni, ha befejezett tény az általam kikötött „magyar telepítéses határőrvidék és ez a legnagyobb eréllyel végre „is hajtatik és legelsősorban Ő Fölsége alkotmányos garanciát „nyujt arra nézve, hogy Erdély Magyarországtól soha el nem fog „szakíttatni, ellenkezőleg egy általam benyujtandó határkiigazí- „tás Magyarország javára fog végrehajtatni.[1] Mert én jótállok „Ő Fölségének, hogy a personalunio csak annyi ideig fog fennállani, „míg Romániának nem sikerül Magyarország rovására Nagy- „Romániává kiépíteni magát. Ha ez egyszer sikerült neki, akkor „összetépik az uniót és Ő Fölsége többet, mint Magyarország „egyharmadát el fogja veszíteni, harcászatilag úgy, mint hadászati- „lag nyomorult rossz határunk lesz és egy erős ellenségünk, ki „Budapestet állandóan fogja fenyegetni."

„Ő Fölsége csendesen végighallgatott. A kiegyezés végett „azt követeli, hogy ha valahogy csak lehetséges, köttessék meg „20 évre most már, még ezen országgyűlés által, különben az „osztrák kormány bukik. Németország is csak 20 éves kiegyezés „alapján hajlandó új szerződést kötni velünk.

„Közbeszólok, hogy ez ellen a leghatározottabban tiltakoz- „nunk kell."

„Ő Fölsége ebben igazat ad nekem. Súlyos aggodalmai „vannak programmom 4. és 6. pontja miatt és a personalunio „tekintetében nem osztja aggodalmaimat. Ő megmarad a mellett, „hogy én programm nélkül jőjjek és az Ő parancsai szerint kor- „mányozzak; mire viszont a lehgatározottabban kijelentem, hogy „arra én nem vagyok kapható, hogy Ő Fölsége besúgói húzzák a „zsinórokat s én, mint egy báb, táncoljak. Erre Ő Fölsége hara- „gosan rámszól, hogy ezt kikéri magának, nincsenek besúgók!"

[1] Lásd előbb említett térképemet.

„'Bocsánat Fölség, Tiszát is a besúgók, mondjuk felelőtlen „tanácsadók buktatták meg!' "

„Ő Fölsége elsápadt és csak annyit mond: 'Barátom, Te „nagyon őszinte vagy!' 'Fölség, ez kötelességem, ha nem volnék „az, gazember volnék!' 'Igazad van! Hát mit csináljak?' 'Mond- „tam, tessék Tiszát megbízni újból, vagy ha ez lehetetlen, akkor „legyen hát vállalom a „homo regius" tisztét, vagy ha végül engem „bíz meg Fölséged a kormányzással, méltóztassék programmomat „elfogadni, másként én nem vállalom, más út nincs!' Ő Fölsége „nagyon leverten felel: 'Jó, hát várj Bécsben, én elküldöm oda „az összes pártvezéreket, akik itt vannak, beszélj velük min- „dent meg!' "

„'Fölség, ha itt vannak, egyszerűbb volna ha itt tárgyalnék „velük, amint Fölségedtől távoznak, hogy az esetleges eredmény- „ről Fölségednek azonnal jelentést tehessek.' "

„'Igazad van! Menj erre hálószobámon át és a mellette „levő szobában várjál, egymásután hozzád küldöm őket!' "

„Átmentem és vártam! Egy fél óra mulva *gróf Andrássy „Gyula* jött be. Nagyon sápadt, megöregedett. Szófukar és zavar- „ban látszik lenni. Lassacskán felmelegszik és *nagyjában* meg- „egyezünk az én programmomat vévén alapul. Ő kész a 20 éves „kiegyezést is elfogadni. A nádorság szerinte lehetetlen, mert ez „a királynak felelős minisztériumot kizárja. Hogyha engem, mint „a királyi ház tagját az 1848: III. törvénycikknek alá lehet vetni, „akkor azt ajánlja, hogy miniszterelnök legyek, de mellettem egy „olyan belügyminiszter legyen, aki engem a házban képvisel, „mert nem szabad, hogy támadásoknak személyesen ki legyek „téve. Mint „beszélő" minisztert mellém Apponyi Albert grófot „ajánlja, mert ő a legjobb szónok. Ő azt hiszi, hogy a kilátásba „helyezett nemzeti engedmények az összes pártokat egyesíteni „fogják."

„Utána *gróf Apponyi Albert* jön. Nagyjában ugyanazt „mondja, mint Andrássy, csak ő neki merev igazodási vonala „van a választójogra vonatkozólag. Biztosít engem, hogy pro- „grammomat teljes erejéből támogatja, ő a 20 éves kiegyezést „ugyanazon okoknál fogva, mint én ellenzem, föltétlenül vissza- „utasítja. Az a benyomásom, hogy vele teljesen rendbe jöttem."

„*Károlyi Mihály gróf* jön be és a választójogról beszélek „vele s ő azt mondja, hogy őt a legsúlyosabb eskük a legradikáli-

„sabb reformhoz kötik, de hogy a mai lehetetlen kormánytól „szabaduljunk és mert én is valami haladást jelentek, ő nem fog „az én kormányalakításom elé akadályokat gördíteni. A tiszta „választások, illetőleg vesztegetések kérdésére vonatkozólag nézete „az, hogy a vesztegetést az alkotmányosan megállapított „válasz„tási konto"-tól meg kell különböztetni. A kiegyezés csakis ideig„lenes lehet, másként ő nem fogadhatja el, mert német nyomást „nem szabad eltűrnünk. Igen súlyos aggodalmai vannak, hogy „főherceg legyen miniszterelnök. Az új választásokat föltétlenül „szükségesnek tartja. Kéri, hogy ne küzdjünk német hadicélokért „tovább. Ő nem különbékét akar, hanem azt, hogy mi Német„országgal egyidejűleg, de a mi érdekeink szerint, külön kössük „meg a békét. Ebben tökéletesen igazat adok neki, más békekötésbe „én sem mennék bele. Azt kívánja, hogy az összes iskolák államo„síttassanak. Végül kijelenti, hogy ő elvi okoknál fogva fúzióra „nem kapható, de arról biztosít engem, hogy pártjával a legjobb „akaratú semlegességet fogja irántam tanusítani, ha kormányt „alakítanék."

„*Zichy Aladár gróf*, néppárti képviselő azon nézetet vallja, „hogy egy „képviselőházi nagybizottságot" választassunk, melyet „én meggyőzzek és csak ha azzal megegyeztünk és minden pontra „nézve megállapodtunk, akkor beszéljünk a kormány alakításról. „Ő elvben az én pontozataimat mind örömest elfogadja, de a „20 éves kiegyezést tartaná a legkívánatosabbnak. Úgy mint „Apponyi, ő is kéri a katolikus autonómia mielőbbi behozatalát."

„Utoljára jön *gróf Khuen-Héderváry Károly*. Nagyon ellenzi „azt, hogy miniszterelnök legyek, mert ebben minden dinasztikus „érzésnek határozott veszélyeztetését látja a népben. A választó„jog nagymérvű kibővítését csakis a városi szociáldemokraták „akarják, a tulajdonképeni nép tudni sem akar róla, különösen „a parasztok nem akarnak cselédjeikkel együtt választani. Min„den tekintetben teljesen elhibázott politika a hangulatnak elébe „jönni, arra kell törekedni, hogy csak lassan kövessük azt. Csak „arra kell törekedni, hogy a protekció túlkapásait kiküszöböljük. „Ő biztosít engem arról, hogy teljesen ki van zárva, hogy én ebben „a házban többségre tegyek szert, mert az Tisza körül van meg„bonthatatlanul tömörítve. Ha nagyon sokat mond, talán 20—30 „képviselő fog a pártból kilépve mellém állani, ami még távolról „sem adja meg a többséget. Senki sem akar általános választó-

„jogot és ezen az alapon egészen biztosan nem hozható össze „többség. Választani csak a háború után szabad, mert most „választani, egyenlő volna a katonaság megcsalásával. Nagyon „sajnálja, de ő semmiképen sem támogathat engem és régi hűsé- „ges tisztelettel kérve-kér, hogy utasítsam vissza a király ajánla- „tát és csakis a homoregiusi szerepet vállaljam."

„Miután már délután 3 óra is elmult, valamit eszem s azután „Laxenburgba megyek automobilon, hová Ő Fölsége előrement „1 órakor."

„Pontos jelentést teszek a királynak jegyzeteim alapján, „aki hosszabb megbeszélés után azt mondja :"

„'Tehát akkor abban állapodunk meg, hogy Te Tiszával és „más politikusokkal teljesen belátásod szerint még beszélsz és „azután hughesen tudósítást küldesz nekem. Mindenesetre csak „akkor vállalj valamit, hogyha ezen házban többséget tudsz „kapni. Apponyi vagy Tisza megbukhatik, de te semmi szín alatt. „Ha nem sikerül, úgy visszatérsz Marosvásárhelyre. Én most nem „akarok választatni, e nélkül kell megcsinálni.' "

„Azon benyomást nyertem, hogy Khuen-Héderváry gróf „világos és erélyes vétót emelt a király eredeti terve ellen és meg- „győzte őt."

„Ő Fölsége melegen búcsúzott tőlem. Az előszobában a két „Tarnowsky gróf testvért találtam. A fiatalabbik Varsóból jött „és azt mondja, hogy nagy elkeseredés van a lengyelek között a „poroszok ellen. Gyűlölik őket. A másik fivér az Egyesült-Államok- „ból jön és azt mondja, hogy Amerika barátságos indulattal „viseltetik irántunk, nagyon sajnálják a szakítást és készek lenné- „nek kapcsolatot keresni velünk. Erre én azt mondtam : 'Úgy-e „úgy, hogy az egész lőszert szállítják az ententenek, hogy bennün- „ket agyonüssenek ?' . . . 'Igen, ezt a kérdést én is fölvetettem, „ők azonban csak a porosz uralmat akarják letörni. Angliának is „ez az egyetlenegy hadicélja, erről mindenki biztosít odatúl engem !' . . . 'A mellett — mondom én — fél Magyarországot Romániának „és Szerbiának akarják ajándékozni. Egyszóval kiváló barátság- „ból egész Ausztria-Magyarországot a föld színéről elcsókolják !' . . . „Egy ideig komoran néz rám és azt feleli : 'Ez mind csak azért „van, mert mi Németországgal tartunk ! Különben ezen szemre- „hányást megtettem én is nekik !' "

„Úgy éreztem, hogy meg akart győzni arról, hogy nekünk „az ententevel kellene tartanunk, akkor nem érne baj!"

„Holnap még néhány úrral fogok itt Budapesten beszélni."

Események hadseregarcvonalamon.

1. hadsereg. Tegnap este 10 órakor eddig ismeretlen erejű ellenség, a 71. hadosztály szakaszán, az ojtozi műúttól délre, Balcuta (⊹ 645) vonalában megtámadta állásunkat; de rövid, heves tüzérségi zárótüzünkben megsemmisült.

A Sulta- és Trotusu-völgyben élénk mozgás van, valószínűleg felváltás.

A Gerok-seregcsoportnál és Litzmann-csoportnál nappal a harctevékenység meg- megélénkül.

A Csobános-völgyben az ellenség állása igen sűrűn van megszállva; serényen erődítik lövészárkaikat. Az ellenséges tüzérség ellenőrzi lőelemeit.

Az orosz 196. ezred egy elfogott katonája szerint Darmanestibe egy friss hadosztály érkezett, az orosz 49. hadosztály felváltására. Azt beszéli, hogy a felváltás után támadni fognak. A Piricske (△ 1324) hegyen átjött két orosz azt vallja, hogy ők a 164. ezredhez tartoznak, mely a 41. hadosztályba van beosztva. A Tónyak (⊹ 1464) magaslaton átszökött orosz 764. ezredbeli katona[1] azt vallja, hogy az orosz 103. hadosztályt a 191. hadosztály váltotta fel. Hadosztálya május 20.-án Piatráról jött. Ezrede[2] három zászlóaljból áll, a századok csatárlétszáma 230—240. A legénység támadni nem hajlandó.

7. hadsereg. A XI. hadtestnél a mestecanescii-szakasztól és Dorna-Watrától keletre levő állásrész mérsékelt ellenséges lövegtűzben volt; úgyszintén a 11. honvéd lovas- és az 59. gyalogosztályt is lőtte az ellenséges tüzérség.

A Kárpát-hadtest és a XXV. tartalékhadtest állásai is itt-ott ellenséges lövegtűzben voltak; a 16. dandárnál tovább tart a csend.

Nagybocskóra és Leordhinára az ellenség bombákat dobott. Borsának multkori bombázását megtorlandó, ma egyik repülőnk Seletinre 200 kg bombát vetett, a megfigyelés szerint eredményesen.

A hadseregfőparancsnokság Op. 41.240. számú távirata érkezett:

„A 12. hadosztály gyalogcsapatait és parancsnokságait Borsán, Ó-Radnán és Borgó Prundon elszállításra készen kell tartani. A menetkészültség idejét be kell jelenteni. Az A. O. K.-nak az a szándéka, hogy ezt a hadosztályt egy harcban kimerült hadosztállyal pótolja." (Op. 2267.)

[1] A 191. hadosztály kötelékébe tartozik.
[2] 764.

A parancs szellemében utasítottam a 7. hadsereget, amely erre, Op. 861. szám alatt ezt jelenti :

„Op. 2267. számra :

a) A következő átcsoportosítást tervezem :

1. Mestecanesci-szakaszban.

A 12. hadosztályparancsnokság, a 23. és 24. dandárparancsnokság, a 20., 56. és 100. ezred (összesen 3335 puska) helyébe, a 11. ezred és a 302. honvédezred egyik zászlóalja jön, 2900 puskával, Schwer tábornok[1] parancsnoksága alatt. Kérem, hogy a 11. ezreddel rendelkezhessem.

2. Az 1. hadosztály szakaszában, a 3. ezred (1375 puska) helyébe, a 29. honvédezred két zászlóalja (800 puska) jön.

3. Az eddigi hadseregtartalékból kiválik : az 57. ezred, a 302. honvédezred I. és III. zászlóalja és a 11. tartalékezred.

Új tartalék : Dorna-Watra—Argestru terében az 5. honvédlovashadosztály, a Prislop (△ 1455) nyergében a 29. honvédezred II. zászlóalja, Rahónál a 29./IV. zászlóalj ; ezzel a hadtesttartalék az eddigi 5396 puska helyett 3439-re olvad.

Fenntartom azt a szándékomat, hogy a 8. lovashadosztályt később az 5. honvédlovashadosztállyal váltatom fel.

b) Menetkészültség a tovaszállításra :

57. ezred (két zászlóalj) május 28.-án Felső-Borgón, a 23. dandárparancsnokság és az 56. ezred egyik zászlóalja május 31.-én Ó-Radnán, a 3. ezred egyik zászlóalja május 31-én Borsán áll készen.

Június 1.-én az 56. ezred egyik zászlóalja Ó-Radnán, ugyanakkor Felső-Borgón a 12. hadosztályparancsnokság, a 24. dandárparancsnokság és a 100. ezred egyik zászlóalja. Június 2.-án Ó-Radnán az 56. ezred egyik zászlóalja, ugyanakkor a 100. ezred egyik zászlóalja Felső-Borgón ; június 4.-én Borsán a 3. gyalogezred egyik zászlóalja áll készen.

c) Schwer tábornok csoportjánál, a 3. gránátos- és a 11. tartalékezred részére, egy német törzstiszt vagy tábornok beosztása szükséges dandárparancsnokul.

Az oroszok részéről állandóan fenyegetett Mestecanesci-szakasz nagy fontossága miatt igen kívánatos lett volna a terepet és a védelmi szakaszt ismerő parancsnokokat és csapatokat otthagyni. Aligha lesz lehetséges a felváltást ebben a szakaszban az oroszok előtt leplezni.

A hadseregparancsnokság aggódik a 12. hadosztálynak ebből a szakaszból való kivonása miatt."

Erre a jelentésre a 7. hadseregparancsnokságnak az alábbi választ adom :

„A német 117. hadosztály 11. tartalékezredét nem bocsáthatom rendelkezésére. Az emiatt előálló változások bejelentését kérem." (Op. 2267. Ang. II.)

[1] A 6. lovashadosztály parancsnoka.

Fegyverszüneti ajánlat.

A német O. H. L. Seeckt tábornok békeajánlatára az alábbi választ adta: „Ober-Ostnak és Mackensen hadseregcsoportnak távirat ment: A május 19.-én kiadott Op. 3265. geh. I. a. számú rendelet hatályát veszíti. Az április 29.-én kiadott rendelet, mely a frontpropaganda irányelveit tartalmazza, eredeti szövegezésben érvényben marad, az alábbi kiegészítésekkel:

Felveendő: „Megjegyezzük, hogy a Dardanellák lezárása, az angoloknak az 1841. évi londoni kongresszuson tanusított magatartása miatt történt.

Kárpótlás helyébe „hadisarc"-ot kell írni.

Kiegészítendő: „Az oroszok Kelet-Galiciát és Bukovinát kötelesek kiüríteni; „Moldva" kiürítésének kérdése nyitva marad.

Új pont: „Feltesszük, hogy Anglia Oeselt, Dargőt, Livlandot vagy Esztlandot, illetve orosz területet nem száll meg."

Arz tábornok hozzájárulását kértem.

J. A. Ludendorff s. k."

Op. 3265. geh. I. a.

6. lövészhadosztály. Május 23.-án, az orosz 23. lövészezred deputánsai azt kérdezték, hogy miképen támogatnák a központi hatalmak Oroszországot, japán támadás esetén?

Ebben a tárgyban a badeni A. O. K. és a német O. H. L.-hoz kérdést intéztem.

Mivel az orosz 23. lövészezred komitéja Szentpétervárral közvetlen összeköttetésben van, az erre a kérdésre érkező válasz fontos.

Ajánlottam, hogy a válaszban hangsúlyozzuk, hogy ha Oroszország csapatokat von ki arcvonalából, hogy szembeszálljon Japánnal, mi ezt semmi esetre sem használnánk ki támadásra. Talán anyagi vagy tengerészeti támogatásról is lehetne beszélni.

2. lövészhadosztály. Az orosz legénység azt beszélte, hogy egy tüzértisztet megöltek, mert a tárgyalások alatt, az utóbbi napokban lövetett. Azokat a tüzérparancsnokokat, kik a gyalogsággal a fegyvernyugalomra történt megállapodásokat nem tartják be, elcsapják.

Május 23.-án, az orosz 6. lövészezred tisztjeivel kezdett tárgyalás eredménytelen maradt. Egyik orosz törzskapitány azt mondotta, hogy a tárgyalásnak a kormányok között kellene folynia, nem pedig itt.

Mielőtt a hadosztály állásba ment, biztosították, hogy támadás nem lesz és a tüzelés is elmarad. Azalatt, míg a hadosztály az arcvonal mögött pihent, 1500 ember hazaszökött.

Az orosz *122. és 68. hadosztálynál* szigorúan tilos tárgyalásokat folytatni. Az egyik hírszerző helyre elhelyezett ujságokat az oroszok két nap óta nem vitték el.

Hírek Oroszország helyzetéről.

Katonai szakkörök a román arcvonalon lehetőnek vélnek egy orosz-román támadást; mindazonáltal kérdéses, hogy kaphatók-e erre az orosz csapatok?

Franciaország, Anglia és Olaszország titkosan megegyezett, hogy miképen fogják a kisázsiai Törökországot felosztani egymás között. A titkos egyezményt Oroszországgal tudatták.

Budapest, május 26.

„Délelőtt 9 órakor átmegyek Tisza István grófhoz, ő sokkal „melegebb, mint rendesen, de a politikai részben hajthatatlan. „Ő engem minden hadi és állami szükségletben a legmesszebb- „menőleg támogatni fog és az ő tömören álló pártja minden erre „vonatkozó és hasonló dolgokat meg fog szavazni. Csak választó- „jogi kérdésekben nem fognak egy lépéssel sem tovább menni, „mint az ő tervezete, mert ez a nemzet, a magyarság egységét „gyengítené. A választójog túlságos kiterjesztésében nagy veszélyt „lát, nem mintha félne a magyar néptől, mely jóravaló és józan; „de igenis *fél a rosszhiszemű népbolondító demagógoktól, fél az „izgatók aknamunkájától*, tart *a nemzetiségeket* a magyar ellen „kihasználó osztrák és más befolyásoktól, mert azok a magyar „jogok csorbítására törekszenek. Ha csak a magyar népről volna „szó s nem volna annyi olyan elem, mely a népet önző érdekekből, „legyen az nemzetközi vagy nemzetiségi vonatkozású, államelle- „nes dolgokra izgatja s félrevezeti; akkor ő volna az, aki a leg- „demokratikusabb választójogot ajánlaná. Ő ezt csakis azért „ellenzi, *mert a magyar államot és fajt látja veszélyeztetve* ezáltal „és így egységesen le fogják szavazni a választójog kibővítését, „neki meg van az abszolut többsége és ez meg kell, hogy mondjon „nekem mindent. A legsúlyosabb aggodalmakat táplálja egy „főherceg miniszterelnöksége ellen, dinasztikus okoknál fogva. „Végeredményben azt ajánlja, hogy én az ő választójogi törvény- „javaslatát terjesszem a ház elé azzal az ünnepélyes nyilatkozattal, „hogy a háború után — az új választások után — egy messzemenő „reformmal fogok jönni. Ő legjobb tudása és lelkiismerete szerint „tanáccsal és tettel segítségemre akar lenni, ha szükségem volna rá.“

„Megemlítem neki a király óhaját, hogy Romániát personal „unioban Ausztria-Magyarországhoz csatolja. Tisza legnagyobb „megnyugvásomra azt feleli, hogy minden úgy van, mint azt ő „nekem e hó 20-i levelében megírta, ez ha bekövetkezik, szeren-

„csétlenség volna. *Sajnos, ő kénytelen volt a március 22-i korona-*
„*tanácson — a király előtt előre lefektetett feltételek mellett — román*
„*területek annexiójához a m. kir. kormány nevében hozzájárulni,*
„*hogy igen súlyos belső válságot elhárítson. Azonban meg van arról*
„*győződve, hogy hála Istennek, ezen annexio úgy sem fog létrejöhetni.*
„*Ezen meggyőződés tette lehetővé, hogy föltételesen hozzájáruljon.*
„*Mindezeknél fogva, kéri, hogy úgy, mint ő, kövessek el mindent*
„*én is ennek meggátlására, mert ennek semmiképen sem szabad*
„*létrejönnie !* Én teljes meggyőződéssel megígérem neki, hogy
„mindent el fogok követni ennek a szerencsétlen tervnek meg-
„hiusítására."

„Benyomásom határozottan az, hogy ebben a házban több-
„séget nem tudok kapni és ha muszáj, akkor csakis új választá-
„sokkal lehetne valamit ez irányban elérni. Miután azonban ezt
„Ő Fölsége legújabban nem akarja, nem marad rámnézve más
„hátra, mint — ahogy ezt előre láttam — legföljebb egy közve-
„títő szerepre vállalkozni és azután szeretett csapataimhoz Er-
„délybe visszatérni. Tiszától elbúcsúzom és Berzeviczy Albertet,
„Návay Lajost, Lukács Lászlót és Szurmay Sándort kérettem
„magamhoz. Ezen megbeszélések semminemű megegyezéshez nem
„vezettek."

„Lukács László volt miniszterelnök a választójogra vonat-
„kozólag alábbi tervet adta nekem elő: A választókerületek
„480-ra volnának szaporítandók, úgy hogy 80 nagy a 400 kicsinyre
„ráfektetődne. A 400-ban a Tisza-féle választójog alapján ejtetnék
„meg a választás, a 80-ban — melyek együttesen éppen olyan
„nagyok, mint a 400 és ugyanazon területet födik — az általános
„titkos községenkénti választás volna, de úgy, hogy azon választók,
„akik a 400 kerületben választanak, a 80-ban már nem szavaz-
„hatnak; viszont a 80 kerület választói nem szavazhatnak a
„400-ban. Ezt átmenetnek gondolja azért, hogy a magyarság
„megvédessék. A szociáldemokraták és szélsőséges nemzetiségek
„80 képviselőt kaphatnak, ha azokra szavaznak."

„A többi megbeszélésre vonatkozólag elegendő, ha az Ő Föl-
„ségének küldött jelentésemet írom le (hughes)."

„'Mint ahogy megbeszéltük, ma Tiszát fölkerestem, aki nagy
„aggodalmát fejezte ki a fölött, hogy egy főherceg miniszter-
„elnök legyen, már csak dinasztikus okok miatt is igen nagy
„veszélyt lát ebben. Ami a saját és pártja magatartását illeti,

„ő az ő tömören mögötte álló pártjával az összes állami és hadi „szükségleteket támogatni fogja ; ezzel ellentétben azt, ami az „általános választójogot illeti, merev álláspontón áll és azt hiszi, „hogy többségével ilyet meg tud akadályozni ; továbbá azt hiszi, „hogy úgy a monarchia, mint a dinasztia ezen választójog által, „mely a demagógia győzelmével egyenlő értelmű, súlyosan veszé- „lyeztetve volna. Mindent el fog követni, hogy ezt megakadályozza. „Utána Szurmay volt nálam, aki szintén ilyen messzemenő választó- „jogot veszélyesnek tart. Délután először Lukács Lászlót fogad- „tam, aki azt hiszi, hogy kompromisszumot lehetne csinálni, „hogyha az új kormány egy kötelező nyilatkozatot adna ki, hogy „a háború után ezen választójog-tervezet törvényerőre fog emel- „tetni ; ez az egyedüli lehetőség egy koalíciót létrehozni. Ő külön- „böző okoknál fogva ajánlja, hogy én mint „homo regius" foly- „tassam a tárgyalásokat és elért eredmény után visszalépjek, „mert ő is azon a nézeten van, hogy főherceg ilyen rendkívül „nehéz helyzetben a minisztereket érő súlyos támadásoknak nem „tehető ki. Lukácsnak egy ügyes gondolata van az átmeneti „kibontakozást illetőleg és kérem Fölségedet a mielőbbi kibon- „takozás érdekében, méltóztassék őt személyesen meghallgatni. „Utána Berzeviczy Albertet fogadtam és Návay Lajost, mind „a kettő körülbelül azt vallja, amit Lukács László, hogy több- „séget csakis a választójog kérdésének kitolásával lehetne elérni, „hogyha új választások nem lehetségesek. Kérem Fölségedet, „ezen két urat is — akik úgy, mint Lukács is, semmiképen sem „állanak Tisza merev álláspontján — méltóztassék meghallgatni. „Miután én annak bizonyosságáról meggyőződtem, hogy ezidő- „szerint új választások nélkül többségre nem tudok szert tenni, „holnap Marosvásárhelyre utazom és ha Fölséged további köz- „vetítésemet kívánja, miután Lukácsot, Berzeviczyt és Návayt „meg méltóztatott hallgatni, minden pillanatban készen vagyok „ezen szolgálatra, a nélkül, hogy arcvonalam parancsnokságát „át kellene adnom, mert mindig lesz annyi időm, hogy onnét „rövid időre Budapestre vagy Badenbe menjek.' "

„Holnap még Zichy János grófot és Wekerle Sándort aka- „rom fogadni."

„Arcvonalamon egy orosz járőr azt kiáltotta át, hogy Orosz- „ország, Anglia, Franciaország nyomása alatt nagyobb offenzívába

„fog kezdeni, de ők tényleg csak úgy fognak tenni, mintha támad-
„nának, de küzdeni nem fognak."

„Egész arcvonalamon váltakozó erejű ellenséges lövegtűz.
„Jobb szárnyon időközönkint elég élénk a tűz, Geroknál élénk
„mozgolódás az ellenséges vonalak mögött, ott járőrharcok is.
„Az oroszok értesítése szerint a mi megtorlótüzünk hatása nagyonis
„hathatós volt."

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. Tegnap Gerok-seregcsoportjánál igen élénk volt az ellenséges repülők tevékenysége ; a légizárlatot tökéletesítették.

Járőreink megállapították, hogy Magura Casinului (△ 1167) magaslaton románok vannak. A Susita- és Casinu-völgy, az ojtozi műút és attól északra Verful Praviláig (△ 875) a 70. hadosztály mögöttes területe, élénk zavarótűzben állott. Délután ellenséges ütegek belőtték magukat a 70. hadosztály állására, a ⊹ 779-es magaslat és a Muntele Cleja (⊹ 1071) között.

VIII. hadtestünk arcvonalán sűrű ellenséges járőrmenetek vannak.

A 39. honvédhadosztály előtt is igen tevékeny volt az ellenség.

A XXI. hadtest arcvonala előtt az ellenséges járőrök, rövid csatározás után visszamentek.

A román 3. hadosztály Racoasánál áll ; a 6. hadosztály századainak ütközetállománya igen gyenge (kb. 95 csatár). A hadosztályparancsnokság törzshadiszállása Caiutun van.

Járvány következtében az utolsó három hét alatt a századok ütközetállománya 140 főről 90-re apadt. A hátországban folytonos járványok vannak. Oltóanyagban nagy a hiány.

Hírlik, hogy két román hadtest Jassyból Bacaun át az arcvonalra jön, melyeket május hó végén be fognak állítani.

Az orosz 122. és 49. hadosztály a Csobános-völgyben, illetőleg a Trotusu-völgytől délre áll.

Az orosz 196. ezredbeli tisztek azt híresztelik, hogy Darmanestire egy friss hadosztály érkezett, mely az orosz 49. hadosztályt fogja felváltani.

Az 1. hadseregparancsnokság megkérdezte, hogy a német O. H. L.-nak május 1.-én kiadott rendelete érvényben van-e, hogy a Gerok-seregcsoportnál a német 218. hadosztály esetleges támogatására, a Mackensen-seregcsoport balszárnya részéről, lehet-e számítani ?

Ennek a kérdésnek tisztázása végett Mackensen tábornagyhoz fordultam :

„A német O. H. L. május 1.-én kiadott Op. 3009. geh. I. a. számú rendeletével meghagyta, hogy a német 218. hadosztály esetleges támogatására, a német 217. hadosztály egyik zászlóalját

a Vidra Colacuban és Goiginger csoportjából három hegyi zászlóaljat, az erdei táborból Scanteiától északra helyezzenek el, mely csoport — ha ott nélkülözhető — 6 óra alatt a 218. hadosztály jobbszárnyára érkezhetik ; míg ellenben a Plaginestinél egyesített tartalék, csak 24 óra mulva (gyalogmenet és gépkocsiszállítás). Ha ebben a rendelkezésben változás történt volna, kérek értesítést." (Op. 2280.)

7. hadsereg. A XI. és I. hadtestnél éjjel itt-ott élénk tüzelés volt ; nappal is élénk az ellenséges tüzérségi tevékenység.

Az 59. hadosztálynál az oroszok, úgy mint azelőtt, most is fesztelenül viselkednek.

A Kárpát-hadtest és a XXV. tartalékhadtest egyes részein rövid ellenséges tüzérségi rajtaütések voltak. A 16. dandárnál nyugalom van.

Az orosz V. lovashadtestnél támadásról beszélnek. Az egyik orosz üteget Peterson angol alezredes vezényli. Állítólag az arcvonalban levő katonák és a telefonisták 15, a tüzérek és a többiek 3 rubel zsoldot kapnak.

A hadseregfőparancsnokság ezt táviratozza :

„Az Isonzó arcvonal helyzete megköveteli, hogy az átszállítandó csapatok mielőbb odaérkezzenek. Ezért a 12. hadosztály menetkészültségét megsürgetem." Op. 2267.

A parancsot kiadtam a 7. hadseregparancsnokságnak, ezzel a toldalékkal : „Jelentse, hogy az Op. 861. számú rendelkezésben meghatározott menetkészültségi időpontokat nem lehetne-e előbbretolni ? (Op. 2267. Ang. III.)"

A 7. hadseregparancsnokság válasza ez volt :

„A május 25-én kiadott Op. 861. számú rendelkezés következőképen változik :

a) 1. Puchalski tábornok[1] eddigi szakaszának parancsnokságát báró Apor altábornagy[2] veszi át. A német 11. tartalékezred helyett, az 5. honvédlovashadosztály kerül az állásba 2800 lőfegyverrel.

A 2. pont határozványai érvényben maradnak.

3. Hadseregarcvonaltartalék a német 11. tartalékezred ; hadseregtartalék a 29. honvédezred egyik zászlóalja, egyelőre Botusnál és a 29./IV. zászlóalj Rahónál.

b) Vasútra szállásra készen áll :

Május 28-án Felső-Borgón az 57. ezred (két zászlóalj) ; május 31.-én ugyancsak Felső-Borgón a 12. hadosztályparancsnokság és a 24. dandárparancsnokság ; Ó-Radnán a 23. dandárparancsnokság a 100. ezred egyik zászlóaljával ; Borsán a 3. ezred egyik zászlóalja.

[1] A 12. hadosztály parancsnoka.
[2] Az 5. honvédlovashadosztály parancsnoka.

Június 1-én Felső-Borgón az 56. ezred, Ó-Radnán a 100. ezred egyik zászlóalja. Június 2.-án Felső-Borgón a 20. ezred. Június 4-én Borsán a 3. ezred egyik zászlóalja.

c) pont határozványai érvénytelenek.

d) Kérek hozzájárulást ahhoz, hogy a német 11. tartalékezred két zászlóalja Borsán, egyik zászlóalja a Prislop (△ 1455) nyergen legyen elhelyezhető." (Op. 2267.)

A 7. hadseregparancsnokság előterjesztésére azt válaszolom, hogy nem járulhatok hozzá a német 11. tartalékezred javasolt csoportosításához, hanem az ezredet május 27-én Désre szállíttassa, hol mint hadseregarcvonaltartalék marad. Op. 2267.

Mindezt a hadseregfőparancsnokságnak jelentem és megjegyzem, hogy a német 11. tartalékezredet azért helyeztem át Désre, hogy a 12. hadosztály elszállítása következtében közelebb legyen a meggyengített Mestecanesci-szakaszhoz. (Op. 2287.)

Utólag a 7. hadseregparancsnokság még azt jelenti, hogy a kiadott rendelkezéseket, a XI. hadtest megokolt kérelmére úgy módosította, hogy az 56. ezred június 1-e helyett 2-án, a 20. ezred június 2-a helyett 1-én fog Felső-Borgón vasútra szállni.

Helyzet.

Mackensen hadseregcsoportja előtt, az alsó Sereth-folyón az ellenség több hidat épített és állását kissé előretolta. Ebből arra lehet következtetni, hogy az ellenség támadásra készül.

Hadseregarcvonalamon ellenséges támadásnak nincs jele.

A románok ugyan ujoncokkal egészítették ki csapataikat, de még mindig sokat szenvednek a járványoktól.

A Gerok-seregcsoportnál a légizárlat megszorítása csak védőrendszabály. Az orosz XLV. hadtestet valószínűleg nem azért vonták ki az arcvonalból, hogy támadásra másutt állítsák be, hanem azért, mert a mi sikeres propagandánk nagyon befolyásolta.

Az 1. hadseregtől az olasz arcvonalra szállított 24. hadosztályt követni fogja a hadosztály ittmaradt tüzérsége is.

A hadseregfőparancsnokság legutóbbi intézkedése folytán, a 7. hadseregtől a 12. hadosztályt is átszállítják az Isonzóra. A német 117. hadosztály 11. tartalékezrede a Mármarossziget melletti Nagy-Bocskón gyülekezett, mint a hadseregarcvonalparancsnokság tartaléka.

Fegyverszüneti ajánlat.

Május 25.-én Op. 279/II. geh. számú rendelettel tudatja az A. O. K.: „A német O. H. L.-al egyetértve, a fegyverszüneti ajánlat szövegében a bevezetésből a „Románia" szót törölni kell. A mondat így fog hangzani: „Egyrészről Oroszország hadseregei és Bulgária hadseregei között stb. . . ." (Op. 2137/III.)

A német O. H. L. 3327. geh. I. a. szám alatt ezt táviratozza :

„Az 1548. N. O. számhoz. Arz gyalogsági tábornokot értesítettem, hogy Seeckt tábornok 1548. N. O. számú javaslata ide is beérkezett. Egyetértek a javaslatnak azzal a részével, hogy az oroszokat biztosítani kell arról, hogy a japánok támadása esetén, az orosz arcvonalból kivonandó erő által meggyengített arcvonal helyzetét nem fogjuk arra kihasználni, hogy az oroszokat megtámadjuk. További előzékenységünk attól függ, hogy az oroszok hogyan viselkednek velünk szemben."

További hírek.

Az angolok Archangelesket, a japánok Charbint csakugyan megszállották. Az utóbbi orosz városon kívül, Wladiwostok is a japánok kezében van, így az oroszok Kelet-Szibériában elveszítették számottevő kikötőiket. Japán 10 hadosztállyal szállotta meg Charbin városát és az onnan Szibériába vivő orosz vasúti vonalat is. Sőt a vasútvonal mentén, Tschitán át, a Bajkal-tóig tolt előre csapatokat.

Az angolok kezében van Archangelesken kívül a Murman partvidéken Alexandrowsk is. Az angoloknak Esztlandban és Livlandban vannak terveik. A felsorolt megszállásokkal Oroszország keleti legfontosabb beviteli és kiviteli kikötői Anglia és Japán birtokába kerültek. Oroszország a két hatalom kezében van.

Bélbortól keletre a következő orosz rendelet jutott kezünkbe :

„Hirdessék ki a legénységnek, hogy ma, a hadosztályparancsnok útján, a hadsereg-komitétől azt a parancsot kaptuk, hogy hadikövetet elfogadni többé nem szabad. Ha mégis jelentkeznének, puska- és géppuskatűzzel kell őket fogadni ; a szökevényeket és a foglyokat is le kell lőni. Ha az állásokon dolgozó osztrák osztagok láthatók, azonnal tüzérségi tüzet kell kérni."

A 7. hadseregünk előtt.

79. hadosztály. Egy orosz 315. ezredbeli, különösen intelligens lengyel katona vallomása : Az orosz 315. ezredhez jött hadseregdeputánsok azt állítják, hogy Oroszország többé támadni nem fog. Alexejew az entente kívánságait vonakodik teljesíteni. Az oroszok csak a németekkel szemben fogják védelmezni állásaikat. Csak Anglia nem akarja a békét. Franciaországból az orosz csapatokat vissza kell hívni. A katonák Miljukowot[1] kényszerítették, hogy az ententehez intézett titkos jegyzékét[2] ismételje meg. Ha az entente ezzel nem ért egyet, Oroszország különbékét fog kötni.

12. hadosztály. Az orosz 48. ezred gyűlésén „a végső győzelemig tartó harc" jelszavát a szabadság elárulásának mondották,

[1] Orosz külügyminiszter.
[2] Annexió nélküli békeajánlat.

mivel ezzel a nép energiája kimerül. Továbbá egyhangúlag azt a végzést hozta az ezred, hogy nem fog többé támadni. A hadtest-parancsnoknak arra a parancsára, hogy támadjon ; a katonák az engedelmességet megtagadták. Azt a parancsot, hogy az ellenséggel érintkezni nem szabad, azzal játsszák ki, hogy fára van szükségük és azt az állás előtti erdőben vágják.

Május 24., 25. és 26.-án az Isonzó arcvonalon az olaszok minden erejük megfeszítésével tovább erőszakolták támadásaikat. Semmitől se rettenve meg, irtóztató véráldozatot hoztak, hogy a comeni Karszt-fennsíkon áttörjenek Triest felé és hogy elfoglalják a Hermada (△ 325) magaslatot, mely Triestre vivő útjukban áll. Sem az áttörés, sem a Hermada magaslat eleste nem következett be, bár az olasz 3. hadseregnél tartalékul visszatartott XIV. hadtestet[1] is harcba dobták a cél elérése végett.

Az Isonzó hadsereg[2] tartalékai segítségével, megállította az olaszokat a Karszt-fennsíkon.

Budapest, május 27.

„Lukács László és Andrássy Gyula kérték, hogy még egy-
„szer fogadjam őket. Előbbi azt hiszi, hogy a választójog kulcsát
„megtalálta. A tegnap leírtat kidolgozva tökéletesítette és ezzel
„reméli a magyar supremaciát megóvhatni a kiterjesztett jogok
„mellett is. A közben följött belügyi államtitkár Tisza kívánsá-
„gára a legpontosabb statisztikát adja át a választókra vonat-
„kozólag."

„Andrássy arra kér, hogy Ő Fölségénél eszközöljem ki,
„hogy ő — a király — a válság megoldása végett személyesen
„jöjjön Budapestre. Azt is kéri, hogy kieszközöljem a királynál,
„hogy a képviselők szabadságoltassanak, mert pártértekezleteket
„kellene tartani. Ezek után a királynak alábbi táviratot küldöm :"

„'Jelentem, hogy gróf Andrássy Gyula és Lukács László
„újabb kihallgatást kértek tőlem és én ma fogadtam őket. Andrássy
„a katonasághoz bevonult képviselők szabadságolását kéri a válság
„tartamára, mert különben a pártvezérek pártjaikkal nem tud-
„nak tisztába jönni. Kéri alázatosan Fölségedet, hogy méltóz-
„tassék, ha rövid időre is, a válság megoldására Budapestre jönni.
„Ajánlom ezek elfogadását, utóbbit, ha a megoldás közel lesz."

„Lukács László kibontakozási tervezetét előadta. Éppen a
„választójogi kérdésben olyan kulcsot talált, mely úgy az összes

[1] 57. és 28. hadosztály.

[2] VII. és XIII. hadtest (44. Schützen-, 17., 41. honvéd-, 28., 7., 16., 9., 10., 48. hadosztály).

„24 éveseket, mint az összes Károly csapatkereszteseket választó-
„joghoz juttatja és mégis minden valószínűség megmarad, hogy
„a munkapárt elfogadja. Nagyon bízom abban, hogy ezen az
„alapon a válságot gyorsan lehetne megoldani és ismételten
„kérem Fölségedet, méltóztassék őt meghallgatni. Még Wekerlét
„kérettem magamhoz és ma este hadiszállásomra utazom.' "

„Arcvonalamról jelentik, hogy az ellenséges nehéz tüzérség
„Sósmezőt erősen lövi. Sajnos, több halottunk van."

„Délután feleségemmel és két idősebb gyermekünkkel Al-
„csútra megyünk, hol mindenkit jó egészségben találok."

„Este fogadom Wekerle Sándort és gróf Zichy Jánost és
„azon benyomást nyerem, hogy Wekerle a legalkalmasabb ma
„az új kormány összeállítására. Ő, mint pártonkívüli, tán meg-
„tudja az ellenzéket is nyugtatni és egy nagyszabású terve van
„Magyarország fejlesztésére és kiépítésére, melyet lelkes örömmel
„magamévá teszek. A választójogra is nagy haladást jelent majd
„a háború utánra szóló terve. Nagy örömmel magáévá teszi
„telepítési tervemet. Távozása után telefonon Wekerlét ajánlom
„Ő Fölségének és nyomatékosan hangsúlyozom, hogy előbb hall-
„gassa meg Lukács Lászlót és Návay Lajost, de ezidőszerint
„Wekerlét kell megbízni egészen elsőrendű kibontakozási terve
„miatt, mely Magyarországnak fölvirágzását jelenti. Ismételten
„kérem őt, hogy Wekerlét nevezze ki. Ő. Fölsége csak annyit
„felel: 'Sehr schön! Adieu lieber Freund!' "

„Egészen boldog vagyok, hogy ezt a kibontakozást meg-
„találtam. Föltéve, hogy Ő Fölsége az osztrákok által minden-
„esetre támasztandó nehézségekkel — mert azok szemüvegén át
„talán túlságosan fényes előnyöket nyujt a tervezet Magyar-
„országnak — szembenézve elfogadja Wekerle tervezetét, akkor
„Magyarországra egy boldogabb jövő kezdődik a mai nappal!
„Wekerlével abban egyeztem meg, hogy az egészről én nem szólok
„senkinek, azért naplómban sem jegyzem föl."

„Este feleségem kikísér a vasútra, Erdélybe indulok."

„Ily megnyugvással és boldog megkönnyebbüléssel szívem-
„ben még soha sem utaztam a harctérre. Hála legyen a jó Istennek,
„hogy megint szeretett vitézeimhez mehetek és mégis valamivel
„hozzájárulhattam a válság megoldásához és hazám boldogulá-
„sához."

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. Gerok-seregcsoportnál az ellenséges nehéz (18 cm) tüzérség 50 lövést tett Sósmezőre. Súlyos veszteséget okozott nekünk (9 halott, közte 3 tiszt; 16 ember megsebesült, 16 ló elpusztult). Tüzérség Herestraut és a Grozesti tábort lőtte.

Megállapították, hogy az orosz 6. lövészhadosztály az orosz 2. és 4. lövész- és a 2. gyaloghadosztály átadott csapataiból alakult.

Az orosz 23. és 22. ezredhez délről románok csatlakoznak. Ezzel a 3. turkesztán lövészhadosztály felszabadult és a románok egy ezredszélességgel megnyujtották északnyugati irányban az arcvonalat. Tiszti járőreink megerősítették, hogy Magura Casinuluion és azontúl északnyugatra, románok állanak.

Azt is megállapították, hogy az orosz 48. hadosztály a Trotusu-völgyben dél felé megnyujtotta arcvonalát.

Mackensen hadseregcsoportja, minapi Op. 2280. számú kérdésemre, a Gerok-seregcsoport esetleges támogatása tárgyában, így válaszolt:

„Azzal — úgymond — hogy a cs. és kir. 73. hadosztályt elszállították, a viszonyok itt lényegesen megváltoztak.

A balszárny tartalékai, melyek a német 218. hadosztály támogatására szóba jöhetnek, még mindig régi helyükön vannak. Nevezetesen a német 217. hadosztály a Putna-völgyben Vidránál 4 km-re az arcvonal mögött és a német 76. tartalékhadosztály Plaginesti vidékén; ez a 9. hadsereg mögött az egyedüli zártrendű magasabb csapategység és a német legfelsőbb hadvezetőség rendelkezésére áll. Az ideirányított, de harcban már kimerült csapatok, még nem érkeztek meg. Abban az esetben, ha a 9. hadsereg balszárnyát is megtámadná az ellenség, Geroknak segítséget nem ígérhetek. A helyzet javulni fog, ha az ígért csapatok megérkeznek és megerősödnek." Op. 2280.

Az 1. hadseregparancsnokságot erről értesítem és elrendelem:

„Kívánatos, hogy a Geroknál tervezett vállalatot, anélkül, hogy a védelem csorbát szenvedne, úgy készítsék elő, hogy azonnal végre legyen hajtható, amint észrevesszük, hogy az ellenség támadni szándékozik."

„A német 21 cm 14. gyalogtüzérzászlóalj 9. ütegét, a hadseregarcvonalparancsnokság rendelkezésére, a Gyimes-völgyben akként kell elhelyezni, hogy vasúton gyorsan tovaszállítható legyen. Szolgálatilag az üteget a Litzmann-csoportba osztom be, amely arra az esetre, ha az ellenség a Gyímes-völgyben támadna, tüzérségének megerősítése végett, az ütegnek állást készít elő." (Op. 2290.)

7. hadsereg. Tegnap este ellenséges járőrök akarták állásunkat a Taupiszyrka (△ 1503) magaslaton megközelíteni, de puska- és géppuskatűzzel elzavartuk őket.

Éjjel a Muntele Calimanelen (⌖ 1647) ellenséges tűzcsapás volt.

Napközben az egész hadseregarcvonalon feltűnően enyhébb volt az ellenséges tüzérség tevékenysége mint máskor.

A német 200. hadosztály megtorlótüzére az orosz tüzérség elhallgatott.

Egy orosz 238. ezredbeli[1] szökevény vallja, hogy ezredét Jakobstadt melletti állásából kivonták, mert nagyon barátkozott az ellenséggel; azután, 11 napig tartó vasúti utazás után, a Smotrec (△ 1896) magaslaton ment állásba. A 60. hadosztály többi ezredeiről nem tud semmit.

Az ellenség helyzetének megítélése.

I. Csoportosítás.

A románok helyzete nem változott. A román II. hadtest állománya ujoncok beosztásával növekedett, de megint sok járványos betegük van. Javulás várható, mert most az oroszok élelmezik a románokat.

Minthogy két román hadtest Jassyból Bacaun át az arcvonal felé halad, valószínű, hogy a román I. hadtest az arcvonalba kerül. A 3. turkesztáni lövészhadosztálynak az orosz 6. lövészhadosztállyal, a 122. és 126. hadosztálynak[2] a 188. hadosztállyal történt felváltása, propagandánk sikerére vihető vissza. A 191. hadosztállyal felváltott 103. orosz hadosztály holléte még ismeretlen. 7. hadseregünk előtt az oroszoknál nincs változás. A kombinált lovashadosztály az északi szárnyon az arcvonalba jutott.

II. Hangulat és propaganda.

Propagandánk a fegyverszüneti ajánlattal kapcsolatban, igen mozgalmas volt. Az oroszok hangulatáról — a számos tárgyalás, beszélgetés és válaszból — ezt a képet lehet alkotni:

A magasabb törzsek határozottan elutasítóan viselkednek velünk szemben. A békét az arcvonal akarja, mely közvetlen összeköttetést tart fenn az ideiglenes kormánnyal és elhatározta, hogy ha kell, nyomást gyakorol rá. Annak, hogy a béke még nem született meg, egyedüli oka az, hogy az oroszok a mi őszinte békeakaratunkban kételkednek, mert nem tudattuk azonnal föltételeinket. A békekötés feltétele a régi jelszó: „annexió és kontribúció nélküli béke.“ *Ez a franciákra és az angolokra is vonatkozik. Ha azonban az entente hódításért akarja a háborút folytatni, az oroszok nem idegenkednének a különbékétől.*

Az, hogy Oroszországot a japánok hátbatámadhatnák, csak a velünk szemben megnyilatkozó bizalmatlanság miatt kelt meg-

[1] A 60. hadosztályhoz tartozik.
[2] Orosz XLV. hadtest.

döbbenést. A bizalmatlanságot lényegesen befolyásolja az angolok és japánoktól való félelem. Meg is kérdezték egy esetben, hogy miként segítenénk őket Japánnal szemben?

Az oroszok nyilatkozataiban sehol sincs nyoma annak a felfogásnak, hogy Oroszország a mi propagandánkban, illetve fegyverszüneti ajánlatunkban, gyengeségünk jelét látná. Ellenkezőleg attól tart, hogy ha nyugaton győznénk, akkor azonnal megrohannánk Oroszországot.

Az orosz nép azzal indokolja meg békevágyát, hogy a hosszú háború a nép erejét kimeríti s a monarchia visszaállítását (a reakciót) lehetővé teszi!

Ha azonban a mi kétszínű magatartásunk következtében a háború folytatása elkerülhetetlen, „akkor a szabadságért sorompóba állnak és nem engedik meg, hogy attól akár a külső, akár a belső ellenség megfossza őket."

A mi propagandánk ellen megszigorított orosz ellenrendszabályok dacára ott, hol erősebb a béke utáni vágy és a hozzánk való bizalom, a parancsnak (tárgyalás, velünk való érintkezési tilalom) nem engedelmeskednek.

Alexejew tábornok a felsőbb vezetés célját világosan meghatározta: „Csakis támadással érhető el a győzelem. Csakis a győzelem biztosíthatja a haza szabadságát, fejlődését és jólétét."

Mindamellett úgy hírlik, hogy a gyalogság nem fog támadni; így például a XI. hadtest a vezénylő tábornok felhívásának, hogy támadjon — nem tett eleget. Az bizonyos, hogy ha a bizalmatlanság velünk szemben növekszik, akkor az orosz vezetés befolyása megerősödik; hiszen eddig is majd mindig sikerült a magasabb parancsnokságok komitéit befolyás és ügyes összeállítás útján, a vezetés részére megnyerni. Ezek azután némelykor az ezred-komitékra is tudtak hatni, bár most az ezred-komiték képviselik az arcvonal hangulatát.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokság ezt az utasítást kapta:

„A hadseregfőparancsnokság Op. 286/III. és 287. geh. szám alatti engedélyével, az oroszoknak ígéretet tehetünk, hogy ha japán támadás miatt, velünk szembenálló arcvonalukat gyöngítik, a kedvező helyzetet nem fogjuk támadásra kihasználni.

Ezt a biztosítékot nemcsak élőszóval kell közölni az oroszokkal, hanem írásban, jegyzékben is, az ezred-komiték tudomására kell hozni. A jegyzéket a hadosztály vezérkari főnökök írják alá és bélyegzővel is ellátják."

Marosvásárhely, május 28.

„A már leadott két erős hadosztályon kívül menetalakulataim-
„ból a legjobban kiképzett 20.000 magyar vitézt elviszik Doberdóra.
„A legerélyesebben tiltakozom mindkét főparancsnokságnál ezen
„égbekiáltó vétek ellen, vigyék a csehet, az osztrákot ágyutöltelék-

„nek az osztrák Karszt védelmére, hiszen ott már a magyarok „százezrei estek el a nemzetiségek helyett. Kijelentem, hogy min-„den további felelősséget elhárítok magamról, ha azonnal nem „pótolják a most elvett 40.000 emberemet. Hiszen még nincs „valóságos fegyverszünet Oroszországgal, Románia pedig nagy „támadásra készül jobbszárnyam ellen."

„Minthogy Czernin gróf külügyminiszter és Bethmann-„Hollweg birodalmi kancellár közötti nézeteltérés miatt úgy „látom a további tárgyalások az oroszokkal elmaradnak, biztosra „vehető, hogy az oroszok azt fogják hinni — hiszen Anglia ezzel „ingerli folyton őket —,hogy mi csak hitegettük őket, hogy előbb „nyugaton megverjük az ellenségeinket, hogy azután egyesült „erővel letörhessük a beteg Oroszországot. És ha ez a meggyőző-„dés kiérlelődött lészen bennük, akkor föltétlenül ők hatalmas „támadásra fogják összeszedni még meglévő egész erejüket. „Arcvonalam ennek ellenállani képtelen, ha nem lesz újból leg-„alább 28 hadosztály erejűre kiegészítve. Vagy elfelejtették már „Luckot ? . . . Vonat-vonat után viszi magyarjaimat az Isonzóhoz „a Doberdó vesztőhelyére és szeretett vitézeim viharos lelkese-„déssel búcsúznak tőlem — morituri te salutant — és én vérző „szívvel mondok Istenhozzádot nekik, míg lelkem följajdul mind-„annyiszor . . . Énekük igazságért kiált az égbe és . . . és . . . „mi lesz ennek a vége ?"

„Ma nincsen sok fontos dolgom, de temérdek apró-cseprő „elintézni való, amit nem akartak utánam küldeni . . . Az oroszok-„kal meg van a közeledés és a hadseregüknek összeomlása és „bomlása továbbharapódzik."

„A jelentések szerint 7. hadseregemnél Mestecanescin átkiál-„tották az oroszok, hogy fölváltották az eddig ott volt zászló-„aljat ; azt mondják, hogy náluk csak az idegen tisztek lőnek. „Az erős mozgás, több helyen, fölváltásra enged következtetni. „Rendes tűzérségi tevékenység."

„Mindkét főparancsnokságnál nagy az ingadozás és hatá-„rozatlanság az oroszoknak mondandó békefőltételek végett."

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. Gerok-seregcsoportjánál mérsékelt kölcsönös zavarótűz volt, valamivel élénkebb a Casinu-völgyben és a 70. hadosztály szakasza mögötti területen.

Az ellenség repülőtevékenysége élénk. Bombázták Sósmezőt és Soveját, de kárt nem csináltak.

A románoknál közeli támadás jelei mutatkoznak. Racoasán 14 napra postazárlatot rendeltek el. Két kötött léggömb figyeli a területet Racoasa körül. 1917. évbeli ujoncokat osztottak be a román hadosztályokba, felgyógyult sebesültekkel vegyesen. Az ujoncok francia puskával és orosz egyenruhával vannak felszerelve.

A járvány még mindig tart és sok a beteg ; például a román 22. ezrednél a századok csatárlétszáma körülbelül 90 fő.

Az orosz 6. lövészhadosztály három ezreddel a Curita-szakaszban, egy ezreddel az Uz-völgyben és attól délre áll.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti : (Kivonatos.)

„Gerok-seregcsoportjánál nagyon élénk az ellenséges repülők tevékenysége ; a 70. hadosztálynál naponta 10—15 repülő mutatkozik. Az ellenségnek sokkal több és jobb repülőgépe van, mint nekünk.

Ezzel ellentétben a 7. hadseregnél az ellenség repülőtevékenysége minimális. Ezért a hadseregparancsnokság kéri, hogy Gerok-seregcsoportja, minthogy ott nincs elég repülő, két repülőszázadot kapjon olyan hadseregtől, *mely kevésbbé van fenyegetve.* Minthogy majdnem az összes műszaki pótanyag és személyzet az Isonzó-arcvonalra kerül, olyan repülők beosztását kérem, melyek géppuskával, szikratáviróval és fényképező felszereléssel vannak ellátva. A Geroknak szánt négy repülőgép légiuralmunkat nem fogja biztosítani, mert személyzet nélkül jön." (Op. 2323.)

7. hadsereg. A Mestecanesci-szakasz és a Dorna-Watrától keletre levő alszakasz, mérsékelt ellenséges tűzben állott. Az I. hadtestnél csekély az ellenséges tüzérség tevékenysége. Az egész arcvonalon belövés jellegű az ellenséges lövegtűz. A 40. honvédhadosztály jobbszárnyán ellenséges puskatűz volt. Az 1., 200., 117. és a 34. hadosztály egyes részeit leszámítva, az egész hadseregarcvonalon nyugalom van.

Megbízható hírek szerint, a kaukázusi 3. kozákhadosztály újból állásba kerül.

A hadseregfőparancsnokság Op. 41.335. szám alatt táviratozza : „Az utolsó napok légifelderítés útján megállapított eseményeit jelentse be és azt is, hogy mi a hadseregarcvonal-parancsnokság nézete, az ellenség magatartásáról arcvonala mögött." Op. 2319.

Erra a következő felelet megy :

„A légifelderítés megállapította, hogy az 1. hadsereg előtt az ellenségnél élénkebb mozgolódás volt és egyes helyeken új barakok épültek. Ezeket leszámítva, az általános helyzetben kevés a változás. A felderítés eredményéből nem lehet arra következtetni, hogy a szembenálló ellenség megerősödött volna, illetve,

hogy támadásra készülne. Nem tagadható azonban, hogy a Gerok-seregcsoportnál a fokozott ellenséges repülőtevékenység arra mutat, hogy a 9. hadsereg ellen a románok támadásra készülnek. A Sereth-völgyében jelentett élénk vasúti forgalom a román erőknek Bacaun át való elővonásával függhet össze, de ez nem irányul most a hadsereg arcvonala ellen." (Op. 2319.)

7. hadsereg előtt.

Orosz tisztek szerint, tüzérségük engedelmeskedik a magasabb parancsnokoknak. Új angol ütegek is érkeztek. Kérdik, hogy Németország miért nem közli békefeltételeit? Ha az orosz 8. hadsereg-komité a sajtóközleményben megjelent békefeltételeket hivatalos úton megerősítené, akkor az orosz katonák kényszerítenék az ideiglenes kormányt a béke megkötésére.

Az orosz 315.[1] ezred közlése szerint, az oroszok ellenzik, hogy Kelet-Galiciából és Bukovinából valamit annektáljanak; de megkövetelik, hogy Oroszországtól se vegyenek el semmit.

12. hadosztály. Az ezred-komiték megtiltották, hogy az orosz legénység elöljárói engedélye nélkül elhagyja állásait, hogy az ellenséggel tárgyalásba bocsátkozzék és hogy ujságokat, leveleket váltson az ellenséggel. Azt, aki a tilalmat megszegi, az ezred-komité meg fogja büntetni.

A Lenin-kiküldöttek azt ajánlották a legénységnek, hogy ne támadjanak; várják be a békét. Leszereléskor a fegyvert és a lőszert ne adják ki a kezükből, hanem vigyék magukkal haza.

A hadosztály egyik ezredparancsnokát a legénység követelésére áthelyezték, mert a béke ellensége volt.

Egyéb hírek.

A pétervári táviróügynökség jelentése május 26.-áról:

Kerenski hadügyminiszter, Thomas francia lőszerügyi miniszter kíséretében, az arcvonalra érkezett; Brussilow vezénylő tábornok fogadta őket. Kerenski hadügyminiszter a hadsereghez és a haditengerészethez parancsot intézett, melyben többek között ez van: „Ti zárt tömegben fegyelmezetten fogtok támadni, azzal a kötelességérzettel, mellyel a hazának és a forradalomnak tartoztok. Ne feledjétek, hogy azok, akik a becsületet, a szabadságot és a hazát nem védelmezik meg — átkozottak. A nép azt akarja, hogy a hazát és a világot a kényuralomra törtetők és a bitorlók ellen megvédelmezzétek. Ez hőstett, melyre Benneteket felszólítalak."

Az entente már nem számít Oroszország segítségére, de elvárja, hogy keleten az ellenség erejét lekösse.

[1] 79. hadosztály.

Orosz ujságok ismételten jelentik, hogy a Tambow, Sahara kormányzóságban és Besszarábiában parasztlázadások vannak napirenden.

Május 29.

„Ma egyedül az üde, friss erdők zöld vadonába lovagoltam. „Oly jóleső, megnyugtató volt a csend. A gyöngyvirágok szőnye-„gén és bódító illatán gyönyörködtem. Messziről poros fasorokból „felém hordta az enyhe szellő az édes akácillatot, míg egy ős „tölgyfa alatt állva gondolatokba merülve néztem a távoli hegyek „rezgő párában elmosódó kék körvonalát. Míg Mici lovam legelt „s két nagy kőszáli sas keringett fölöttem, gondolataim Doberdó „poklába szálltak az én hős 17. hadosztályomhoz. Akármit mon-„danak, ma az olasz határozottan a leghatalmasabb és minden „mást messze fölülmúló ellenfél, ki erőnk legjavát morzsolja föl „a rettenetes Karszton. Ezzel végeznünk kell, vagy ki kell egyez-„nünk vele, ha nem akarjuk biztosan elveszíteni a háborút. Ezt „királyomnak is megmondottam már. Őt csak egy nagy támadás-„sal lehetne talán a németekkel karöltve (mert ameddig más harc-„tereken is kell még küzdenünk, egyedül már nem vagyunk elég „erősek erre) térdreszorítani, mint azt én kezdettől fogva állí-„tottam, mert az olasz még nem ismeri azt, hogy mi az egy nagy-„szabású támadást fölfogni. Tiroli támadásunk 1916-ban az akkor „még nagyon is erős oroszok miatt nem lehetett elég erőteljes „és első sikeres lökés után megakadt részben azért, mert Orosz-„ország jókor beleavatkozva, a lucki katasztrófát okozta."

„Az Isonzón folyton tart a heves küzdelem. A francia harc-„téren látszólag ellanyhul a nagy csata."

„Az 1. hadseregnél ma különösen a Gerok-seregcsoportnál „élénk lövegtűz az Ojtozban és a 70. hadosztálynál. A Litzmann-„csoportnál ma először újra ellenséges lövegtűz a Határkőtől „(⌖ 1256) keletre eső terepre."

„A 7. hadseregemnél különböző helyeken gyenge ellenséges „lövegtűz, mely valamivel élénkebb az állások ellen a Gura Rucadá-„tól délkeletre."

A román 12. ezred[1] Campuriletől keletre, ettől északra a 11. ezred,[1] délre a román 28. ezred[2] áll. Hír szerint a román 1. hadsereg már az arcvonal mögé érkezett és a támadás küszöbön áll.

[1] 6. hadosztály.
[2] 3. hadosztály.

A román 29. ezred[1] Casinutól keletre áll az arcvonalban. Minden zászlóaljnak egy géppuskásszázada van, 4—5 géppuskával. A románokat francia aknavetőkkel látták el. A századok csatárlétszáma 80—130 fő. Az 1917-es ujoncokat már az arcvonalba sorolták. A hangulat és az élelmezés rossz. Tífuszjárvány miatt sok a fogyaték. Az oroszok kedvetlensége következtében, a román csapatok bátortalanok. Nagy a hajlandóság az átpártolásra.

Propagandatárgyalás útján megtudtuk, hogy az orosz 2. lövészhadosztály 5. lövészezredét a románok váltották fel. Tirgul Ocnára román csapatok érkeztek.

Az orosz 2. lövészhadosztálynak és az orosz 49. hadosztálynak román mintájú sapkája van.

Az Uz-völgyben támadásról beszélnek.

A német O. H. L. Seeckt tábornoknak ezt táviratozta :

„Az osztrák hadseregfőparancsnokság Op. 41.331. szám alatt tudatja, hogy a 12. hadosztály pótlására, az Isonzó-arcvonalról egy harcban kimerült hadosztály érkezik. Mivel a 12. hadosztály József főherceg hadseregarcvonalának leggyengébb állományú hadosztálya, a csere a hadseregarcvonalat nem gyengíti. A póthadosztály június hó első napjaiban érkezik." (Op. 2333.)

Az 1. és 7. hadseregparancsnoksággal az A. O. K. alábbi táviratát közlöm :

„Az Isonzó arcvonalnak szánt 12. és 73. hadosztályon, továbbá a 21. Schützen-hadosztályon kívül, a hadosztálylovasságokat is elszállítják az Op. 40.500. számú rendeletben megállapított állománnyal.

Hasonlóképen a pótlásra szánt hadosztályok is, hadosztályparancsnokságaikkal együtt fognak a keleti arcvonalra megérkezni." (Op. 2341.)

A 7. hadseregparancsnokság Op. 878. szám alatt jelenti :

„Úgy a N. A. 300/30. számú ügydarab, mint Ő Felsége főhadiszállásának előadási jegyzéke szerint, orosz támadásra lehet számítani.

Tüntető támadást az oroszok azonnal csinálhatnak, nagyobb támadás előkészítésére azonban bizonyos idő szükséges.

A 12. hadosztály elszállítása következtében, az arcvonal megszállásának sűrűsége, különösen a fontos Mestecanesci-szakaszban, a minimumra csökkent. Hadtest- és hadseregtartalék nincs. A kölcsönös erőviszonyok, különösen a XI. hadtest körletében, hátrányunkra alakultak.

A hadseregparancsnokság számolva azzal a körülménnyel, hogy az Isonzó csata kezd ellanyhulni, annak megfontolását kéri, hogy addig míg az új tartalékok megérkeznek, nem lehetne-e

[1] 8. hadosztály.

az elszállításra váró 3. ezredet Borsán és a 100. ezredet Ó-Radnán visszatartani ?" (Op. 2340.)

A javaslatot döntés végett megjegyzés nélkül felterjesztettem az A. O. K.-nak, mert itt az Isonzó arcvonal helyzetét nem ismerjük. (Op. 2340.)

Az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak rendelet megy: „Ellenséges támadás esetén, a rohamcsapatokat (hadosztályok rohamosztagait, a 7. hadsereg rohamzászlóalját) elvileg védelemre, de támadószellemben kell alkalmazni és különleges kiképzésükkel számolva mint lökő-csapatokat kell harcbavetni, fontos pontokon. Tehát nem mint zártrendű csapatokat kell őket alkalmazni és alkalmazásuk csakis átmenetileg történjék. A hadseregarcvonal-parancsnokság rohamzászlóaljáról szükség esetén külön intézkedem." (Op. 2338.)

Hangulat.

Az 1. hadsereg előtt.

A 6. lövészhadosztály, a legénység állítása szerint semmi körülmények között sem fog támadni.

4. lövészhadosztály. Az oroszok tudatták, hogy aki velünk tárgyal, azt haditörvényszék elé állítják. Mindamellett naponta tömegesen jönnek hozzánk ujságért, melyért igen hálásak. Minden azon fordul meg, hogy becsületes békéhez jussanak.

191. hadosztály. Az oroszok átkiáltották hozzánk, hogy nem fognak támadni; kijönnek ugyan majd a lövészárokból, de azért, hogy megadják magukat. A háborút már valamennyien megunták.

188. hadosztály. Május 28-án az orosz legénység tudatta velünk, hogy jutalomdíjat tűztek ki annak, aki osztrák propaganda-tisztet élve vagy holtan beszolgáltat.

A 7. hadsereg előtt.

189. hadosztály. Egy szökevény vallomása: az orosz tüzérség valamennyi mutatkozó célra lő. A felsőbb hadvezetés arra törekszik, hogy a harctevékenység mielőbb megint megkezdődjék. Az orosz tisztek kísérletet tettek arra, hogy a legénységet támadásra megnyerjék. Szavazáskor a kiegészítésre besorolt új pótlások a támadás ellen, azok a katonák, kik már huzamosabb idő óta vannak az állásban, a támadásra szavaztak.

166. hadosztály. Az orosz 662. ezred tisztjeivel, zászlósaival és legénységével május 24-én folyt tárgyalás szerint:

Oroszország Ausztriának nem ellensége. Békekötés Németország miatt nem lehetséges. Bethmann, a „Rjetsch" szerint, az oroszoktól ismét területet és hadikárpótlást követelt.

A tisztek lövetni akarnak, a legénység pedig nem akar. Önkéntes tiszti vadászkülönítmények alakultak, melyeket a

legénység azzal fenyegetett meg, hogy rájuk lő, ha a lövészárkot elhagyják.

Május 30.

„Kissé fokozott harctevékenység, e mellett az oroszok több-„helyütt nem akarnak többé velünk érintkezni. Máshelyütt meg „azt jelzik, hogy nagy támadásra kaptak parancsot, hogy a mi „nagyon meggyöngített arcvonalunkat áttörjék, ha a tisztek „kényszereszközökkel akarnák azt elősegíteni, akkor ők át fognak „mind hozzánk szökni. Erre azt a feleletet kapták, hogy kérjük, „a megsemmisítő tűz alatt ne jöjjön ki egyikük sem az állásból, „mert mindenkit, aki fegyverrel kilép, géppuskáink le fogják „kaszálni, ezen ügyet hozzák az ő tisztjeikkel, illetőleg tüzérsé-„gükkel rendbe, mert amint ők erélyes támadást mutatnak, a mi „tüzérségünk, melynek most igen sok a lőszere, pergőtűzzel fogja „őket fogadni. Erre megint azt felelték, hogy a legénység semmi „szín alatt sem akar támadni, meg fogják a támadás végrehajtását „tagadni és ha más nem segít, a tiszteket agyon fogják verni."

„Mégis úgy nézem, hogy a mi huza-vonánk a békefeltételek „közlése miatt, irántunk mind rosszabbá teszi a hangulatot, „ahogy az előre volt látható."

„Június 3-án egy összezúzott hadosztályt fogok az értesí-„tések szerint kapni. Remélem, hogy végre az én szegény 17. had-„osztályomat. Ez is valami."

„Délután az oroszok többhelyütt kézigránátokkal támadtak, „véresen visszaverettek. Ugyanekkor azon utasítást veszem, hogy „közölhetem az oroszokkal, miszerint mi semmit sem fogunk „Oroszországtól elvenni. Három hét előtt ezzel óriási eredményt „értünk volna el, tán most is, ha nem támadás alatt, vagy köz-„vetlenül előtte adatik át, mert ezen esetben úgy nézne ki, mintha „mi a támadástól megijedtünk volna. Ez pedig jó hatással nem „lehet."

„A 10. Isonzó-csata végét járja és dicső csapataink tized-„szer állították meg a nagy olasz támadást."

„A német 9. hadsereg értesít, hogy az oroszok magatartása „megváltozott, nem barátságosak többé és egy szökevény nagy „orosz támadást jelez nemsokára."

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. Az arcvonal több részén kölcsönös élénk zavaró-tűz és erős ellenséges repülőtevékenység volt. A 72. hadosztállyal szemben az oroszok állásaikat erődítik.

Május 29-én az ojtozi úton átszökött szerbsapkás katona azt állítja, hogy ő szerb; az Ojtoz-szakaszban az oroszokkal vegyesen szerbek is vannak, utóbbiak a bolgár arcvonalról jöttek ide; tartalékban is vannak szerbek.

Slanictól délre egy szerb tüzérrel beszéltünk, ki megerősíti azt a hírt, hogy ott szerbek is vannak. Az ojtozi úttól délre románok vannak az állásban; ezeknél a csapatoknál francia tisztek vannak beosztva. Tirgul Ocnánál csapatok gyülekeznek tüzérséggel. Támadni szándékoznak, de csak az Ojtoz-szakasztól délre. Csapataink Gura Vaitól északra is láttak szerbsapkás járőröket.

Az orosz 2. lövészhadosztály értesített, hogy tartalékban állítólag nyolc román ezred áll mögötte.

A hadseregarcvonalparancsnokság, az Op. 2290. számú rendelet kapcsán, az 1. hadseregparancsnokságnak elrendelte, hogy a német 14. gyalogtüzérzászlóalj 9. számú (21 cm) mozsárütegét Gerok részére mielőbb Bereczkre szállíttassa. A 22. számú hadtápparancsnokság gondoskodjék a lőszerszükségletről. Op. 2290. Ang. II.

7. *hadsereg.* Éjjel az ellenség a Czokanestietől keletre fekvő magaslaton kézigránáttal támadta meg táboriőrsünket, de visszavertük.

A Muntele Rusuluitől (⌖ 1546) keletre, egy 40 főből álló ellenséges hírszerző különítményt zavartunk el.

A Kárpát-hadtestnél éjjel, a Gura Rucadától északkeletre eső, a németek által „Rumänenhügel" — és „Latschenkopf"-nak nevezett előállást kiürítették a románok; a német csapatok azonnal megszállották.

Napközben csakis szórványos zavarótűz volt.

Az orosz 12. lovashadosztálynál azt állítják, hogy a komité kívánságára támadás lesz, melyet kozákok és lovasság fognak végrahajtani.

A Kárpát-hadtest ma reggel ezt jelenti:

„A repülők eddigi felderítése: Az ellenség éjjel a ⌖ 1833 magaslattól délre és az Ursului-völgy mindkét oldalán, valamint a Zilhoaca-völgyben levő állásait is kiürítette és a következő vonalban foglalt újból állást: Falteneaca (⌖ 1358)—Calen Gurguiata Klause kúptól közvetlenül délnyugatra ⌖ 1368—⌖ 1916—⌖ 1805—⌖ 1833.

Feltűnő, hogy az orosz, szokása ellenére nem hagyott a kiürített állásban járőröket. Valószínűleg attól tartott, hogy azok átpártolnak hozzánk.

Az egészből arra lehet következtetni, hogy az oroszok ebben a szakaszban nem szándékoznak támadni. A hadtestparancsnokság az ellenséget nem követi a völgybe, hanem csakis a Rumänenhügel és Latschenkopf közötti állást fogja berendeztetni és a védelembe bevonni. Mindkét hadosztályparancsnokságnak meghagy-

tam, hogy kísérjék éber figyelemmel az ellenséget, hogy nem cselekszik-e hasonlóképen más szakaszokban is." Op. 2364.

Az A. O. K. Op. 41.402. szám alatt ezt táviratozta :

„Op. 2340. számra :

A 12. hadosztály átszállítása június 1-én kezdődik. A 3. ezred mielőbb induljon el az Isonzó arcvonalra ; a 100. ezred, a 7. hadosztály élszállítmányának Budapesten való áthaladásáig, Ó-Radnán maradhat. A tábori vasútügy főnökét erről értesítettem." Op. 2355.

A XI. hadtest jelenti, hogy az ellenség megtévesztésére, a 12. hadosztályból három hírszerzőkülönítmény (egyenként 120 fő) maradt vissza az állásban.

Ennek a rendszabálynak célszerű voltát az eredmény bizonyítja. Éjjel egyik orosz járőr a 12. hadosztály őrszeméhez lengyelül átkiáltott, ki ugyancsak lengyelül válaszolt, mire az orosz járőr eltávozott és nem kísérelt meg erőszakos felderítést.

A hadtestparancsnokság kéri, hogy a hírszerzőkülönítmények még 2 napig az állásban maradhassanak és csak azután követhessék a 12. hadosztályt. (Op. 2354.)

A 7. hadseregparancsnokságot értesítem, hogy a hírszerzőkülönítményeknek a 12. hadosztály zömét követniök kell. A hírszerzőkülönítmények helyébe más kötelékekből kérjenek lengyel osztagokat.

A 100. ezredbeli hírszerzőkülönítményeket ezredükkel együtt kell elszállítani. (Op. 2354.)

Az A. O. K. elrendelte, hogy :

„A 12. hadosztály pótlására a 7. hadosztályt a 7. hadseregh ez szállítsák. A 7. hadosztállyal elszállításra kerülnek a magasabb parancsnokságok, a gyalogság, a hadosztálylovasság, az egészségügyi, a gazdasági hivatal és a 29-ik menetalakulatok.

Mivel sürgősen szükséges, hogy a keleti arcvonalra a gyalogság mielőbb beérkezzék, a tábori vasútügy főnökét utasítottam, hogy a magasabb parancsnokságok, továbbá a 12. és 7. hadosztály gyalogsága párhuzamos lépcsőkben induljon el ; csak azután, ha ezek elszállítása már megtörtént, követik őket a hadosztályok többi alakulatai.

A 7. hadosztály 27. és 28. menetalakulatok besorolásával a következő módon alakul meg : A 68. ezred[1] két zászlóaljjal (1348 puska, 12 gépfegyver) ; a 37. ezred[2] három zászlóaljjal (1530 puska, 18 gépfegyver, 6 gyalogsági ágyú) ; a 38. ezred[3] egy zászlóaljjal (861 puska, 8 gépfegyver, 2 gyalogsági ágyú). A felsorolt ezredekkel együtt megy ezenkívül egyenként 2—2 huszonkilences[4] menetalakulat is.

[1] Szolnok.
[2] Nagyvárad.
[3] Kecskemét.
[4] Zombor.

A 7. hadosztály csapatai bátrak, jóllehet nagy veszteségeket szenvedtek ; de pihenésre szorulnak." (Op. 2536.)

A hadseregarcvonalparancsnokság az A. O. K.-nak jelenti, hogy nagyobb orosz támadás lehetősége most már nem mondható kizártnak, ezért az átadott 24. hadosztály pótlását kéri. (Op. 2344.)

Az A. O. K. így döntött ebben a kérdésben :

„A délnyugati arcvonal helyzete most nem engedi, hogy onnan több csapatot szállítsunk József főherceg vezérezredes hadseregarcvonalára. Nincs határozott jele annak, hogy ellenséges támadás állana közvetlenül küszöbön a hadseregarcvonal ellen. Az A. O. K. ezúttal rámutat arra, hogy február 20-án, midőn a harckészültségi jelentéseket előterjesztették, a hadseregarcvonal 157.200 puskával rendelkezett, ezzel szemben május 20-án 175.700 puskája van. (Utóbbi összegbe sem a 12., sem a 7. hadosztály nincs beleszámítva.)

E szerint a hadseregarcvonal ma körülbelül 18.500 fővel erősebb, mint három hónappal előbb volt. (Ez két hadosztálynak felel meg.) Az állások is mindenesetre ma már erősebbek és a csapatok harcértéke is növekedett azóta.

Egész lovashadosztályoknak az állásból való kivonása talán lehetséges ; ezek az 1. és 7. hadseregnél tartalékot alkothatnak.

A hadseregarcvonalparancsnokság és a hadseregek által ekként teremtett tartalékokat az A. O. K. nem akarja más harctérre elvinni." (Op. 2365.)

Fegyverszüneti ajánlat.

Az A. O. K. Op. 294. geh. szám alatt ezt táviratozta :

„Egyrészt, hogy fegyverszüneti ajánlatunk őszinteségét kiemeljük, másrészt, hogy elébe vágjunk annak a szemrehányásnak, hogy a béketárgyalásokat keleti arcvonalunk gyengítésével akarnánk összekötni : a német O. H. L.-al egyetértve szikratáviró útján közlendő propagandára ezt a szöveget állapítottuk meg :

„A központi hatalmak ezennel nyilvánosan kijelentik, hogy készek mindkét fél részére becsületes és részleteiben még pontosabban meghatározandó feltételekkel békét kötni, mely az azelőtti jó szomszédi viszonyt megint helyreállítja, Oroszországot gazdaságilag megerősíti és az érintett népek javát előmozdítja.

A német keleti arcvonal legfőbb parancsnokságának levele, melyet Dragomirow tábornokhoz intézett, e magas végcélhoz vivő utat akarta követni. Most a legnagyobb őszinteséggel ismételjük, hogy Oroszország küldjön képviselőket, ha a szövetkezett középeurópai hatalmak egyes feltételeit meg akarja tudni.Oroszország ne követelje folyvást, hogy ezeket a feltételeket hivatalosan közöljük mindaddig, míg ő maga a volt kormány által megkötött titkos szerződéshez ragaszkodik, mely azt tűzte ki célul, hogy

Németországot és szövetségeseit megsemmisítse; míg tovább harcol és míg Anglia, Franciaország és Itália annexiós céljaik elérése végett folytatják támadásaikat. Németországnak Elzász-Lotaringiát és gyarmatait, Ausztria-Magyarországnak legfontosabb kikötőjét Triestet az ahhoz tartozó isztriai tartománnyal el kell veszítenie, Törökországtól Konstantinápolyt kell elvenni. Kis-Ázsia felosztásáról Anglia, Franciaország és Itália még egymás között tárgyal. Mérhetetlen hadisarcot kellene a szövetséges központi hatalmaknak fizetniök. Ezért az annexiós hadicélért kell Oroszországnak tovább harcolnia és véreznie, szövetségeseinek véleménye szerint.

A harc a többi arcvonalon tovább folyik és minden nap nagy vér és anyagi áldozatot követel. Csakis az entente találta ki, hogy mi a nyugati és délnyugati arcvonalon csak akkor kerekedhetnénk ellenségeink fölé, ha keleten olyan helyzetet teremthetnénk, mely megengedné, hogy keleti arcvonalunkat fedetlenül hagyjuk és ezt ki tudnánk használni arra, hogy ott lekötött hadseregeink felszabadulván, a nyugati arcvonalra dobhatnánk át őket. Mi valamennyi arcvonalon, az entente közösen végrehajtott megrohanásaival nem első ízben szállunk eredményesen szembe és ezzel egyszerre Wolhyniában, Oláhországban, az Isonzón és a Sommeon a birtokunkban levő területet megvédtük, sőt még ki is bővítettük. Nem szükséges tehát ilyen eszközökhöz nyúlnunk. A központi hatalmak hadicéljai messzebbre mennek majd akkor, ha arra kényszerítenének bennünket, hogy tovább harcoljunk és hogy ha az óriási hadikiadást továbbra is fedeznünk kellene.

József főherceg vezérezredes, s. k.
a hadseregarcvonal főparancsnoka.

„A végrehajtás idejére meg kell állapodni az Ober-Osttal, mely mindenről tud. Mackensen hadseregcsoportparancsnokságát nem vonjuk be a propagandába — hogy a végrehajtás meg ne késsék — mert a hadsregarcvonalparancsnokság szikratáviró állomásai hamarább érhetik el az orosz állomásokat, mint az övéi."

Erre az A. O. K.-nak ezt jelentem:

„Op. 294. geh. számra:

Az én nevemben menő szikratáviratban csakis a Dragomirow tábornokhoz intézett Ober-Ost-féle levélre utalok és nem említem az itteni hadseregarcvonal — fegyverszüneti — ajánlatát. Tehát itten az oroszok nem igen fogják a táviratot megérteni.

Javaslom, hogy: „az érintett népek javát előmozdítja" szavak után szúrjuk a szövegbe ezt: „a május 19-én a hadseregparancsnoksághoz és az orosz 8. és 9. hadsereg arcvonalához intézett fegyverszüneti ajánlat, valamint . . ."

József főherceg s. k. Op. 2361.

Az A. O. K. válasza Op. 296. geh.

„Op. 2361. számra :

A javasolt szövegváltoztatást a német O. H. L.-al egyetértve — jóváhagyom. Ober-Ostot egyidejűleg értesítettem."

Az 1. hadsereg érintkezése az oroszokkal :

6. lövészhadosztály. Az orosz 23. lövészezred parancsnoka, a Magura Casinuluitól (△ 1167) északkeletre emelkedő magaslaton, levélben értesített, hogy ne gondoljuk, hogy az oroszoknál el fogunk valamit érni propagandánkkal.

A ⊹ 1370 magaslaton az Uz-völgytől délre, ma egy orosz 24. lövészezredbeli főhadnagy jött hozzánk és közölte velünk, hogy ezredének parancsnoka gyors békét kíván és hajlandó fegyverszünetet kötni velünk.

4. lövészhadosztály. Az orosz 15. lövészezred legénysége azt beszélte, hogy az ezred parancsnoka elrendelte, hogy szakaszában minden harctevékenység szűnjék meg. Valóban nincs is ebben a szakaszban néhány nap óta se gyalogsági, se tüzérségi tevékenység.

7. hadseregemnél.

12. hadosztály. Hírszerzőtisztünkkel május 27-én tudatták, hogy a május 26-ára elrendelt támadást a legénység megtagadta. Ha mégis erőszakolnák a támadást, a legénység tömegesen át fog szökni hozzánk.

Legutóbbi időben Lenin-pártiak — azt tanácsoltak a legénységnek, hogy ne támadjon, hanem várja be a békét. Leszereléskor a fegyvert és a lőszert ne adja át, hanem vigye haza, hogy szükség esetén a kormányra hathasson ; mert különben azt teszi vele, amit akar.

A 8. hadsereg komitéjának sajtóközleményeiben olyan cikkek vannak, melyek a velünk való érintkezés ellen nyilatkoznak. A németek balti tartományokat követelnek. Amíg ez így van, addig béketárgyalások nem lehetnek. A németek elviszik a keleti arcvonalról tartalékaikat, hogy az angolokat és franciákat megverhessék ; azután pedig Oroszországot rohanhassák meg.

Május 31.

„Tegnapi örömem, hogy az oroszokkal a békefőltételek elő-
„nyösségét közölhetem, igen rövid ideig tartott, mert még mielőtt
„tehettem volna valamit, távirat jött, hogy semmit se tegyek,
„mert német nyomás miatt azon ígéretünk, hogy „annexio nél-
„kül", nem közölhető (valószínűleg a németek mégis terjeszkedni
„akarnak) az oroszokkal. E helyett azt közöljem velük, hogy minél
„tovább tart a háború, annál nagyobbak lesznek a mi kártérítési
„követeléseink. Na hát ezt nem csinálják okosan ! Így minden,
„amit eddig az oroszoknak mondottunk, meghazudtoltatik, mintha

„csak ingerelni akarnák őket. Ha nem akarnak békét, akkor „szakítsanak meg minden tárgyalást, illetőleg ne kezdjenek ilyet „és folytassák a rendes háborút. Azt talán csak nem hiszik, hogy „fenyegetésünktől megijednek az oroszok? Ellenkezőleg bizonyos, „hogy becsapásukat átlátva, mindenre képesek lesznek ellenünk."

„Nálam a barátságos orosz csapatokat ellenséges érzelműek- „kel váltják föl. Látom, hogy az egész vállalkozás nagy fölsüléssel „fog végződni, mert nem tudjuk, hogy mit akarunk. Így én nem „vállalom ezért a felelősséget."

„Most értesülök Arz révén, hogy a 17. hadosztályt igen nagy „veszteségei dacára sem fogják fölváltani és helyette egy másikat „hoznak ide. Nincs szavam, mely ezt a lelketlenséget méltóan „megbélyegezhetné. Na, de legalább egy magyar és nem cseh „hadosztályt kapok."

„Az Isonzónál a 24. hadosztály ezredei egy a minap elvesz- „tett állást visszafoglaltak és több ellentámadással szemben meg- „tartották azt."

„Nálam egy ellenséges repülőgépet lelőttek. A mi megtorló- „tüzünk mindig az orosz tüzelés azonnali beszüntetését vonja „maga után."

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. A Gerok-seregcsoportnál kölcsönös volt a tüzérség tevékenysége. A 218. hadosztály jobbszárnya előtt ellenséges mozgás van.

A Litzmann-csoport előtt tegnap este megfigyelték, hogy hét ellenséges zászlóalj, a Csobános-völgyben, nyugati irányban előremenetelt.

Az orosz 488. ezred előreküldött emberei azt beszélték, hogy Csobános-völgyben támadást rendeltek el, de a legénység a parancsnak nem fog engedelmeskedni.

Utóbbi időben a 10. lovashadosztály szakasza ellen élénkebb zavarótűz volt. A 31. hadosztállyal szemben az orosz drótakadályon szorgalmasan dolgoznak.

Egy orosz 7. lövészezredbeli fogoly azt vallja, hogy az ojtozi országúttól északra egy szerb hadosztály van az arcvonalban.

Megerősítettek, hogy az orosz 25. hadosztály a 97., 99. és 98. ezreddel Zsédánytól (△ 1481) nyugatra áll. Az orosz támadás küszöbön van. Tüzérségi lőszer a hadosztálynál fel van halmozva. Ezen a vidéken élénk vasúti forgalmat állapítottak meg repülőink. Piatra vasúti állomás zsúfolva van; két-két zászlóaljat figyeltek meg gyalogmenetben, egyrészt Bicazul felé, másrészt Piatráról nyugat felé.

A marasesti—adjuduli vasútvonal is nagyon meg van terhelve szállítással. Az egyes állomások zsúfolva vannak forgalmi anyaggal.

Az 1. hadseregparancsnokság ezt javasolja :

„Mivel a XXI. hadtestnél az orosz csapatok igen elutasítóan viselkednek propagandánkkal szemben ; a hadtest arcvonalának némely helyén csakis járőrök pillanthatnak be az ellenség helyzetébe. Azért azt javasolom, hogy ott, ahol propagandával nem megyünk az ellenségnél semmire, a hadtestparancsnokságokat hatalmazzák fel erőszakos felderítésre, harc árán is." (Op. 2387.)

Az 1. hadseregnek azt válaszolom, hogy hírszerzőjárőrök alkalmazása ellen kifogásom nincsen. (Op. 2387.)

7. *hadsereg.* Az egész arcvonalon — szórványos lövegtüzet leszámítva — nincs semmi különös ujság. Bojarynen[1] és attól keletre, az oroszok négy napja igen serényen erődítik állásukat. A drótakadályon dolgoznak, erősítve őket.

Az orosz 82. hadosztály állítólag Hryniawán pihen.

7. hadseregemet június 1-én délelőtt 6 órától kezdve részben átcsoportosítják.

1. Krauss altábornagy csoportja :

a) A XI. hadtest (51. és 74. honvédhadosztály és Apor altábornagy alszakasza).

b) Pichler altábornagy szakasza (59. hadosztály, 8. lovas- és a 11. honvédlovashadosztály).

2. Conta altábornagy csoportja a Kárpát-hadtesttel (német 1. és 200. hadosztály) és a 40. honvédhadosztállyal.

3. A Krauss- és Conta-csoportok közötti határvonal az 59. hadosztály és a 40. honvédhadosztály eddigi határvonalával esik egybe.

4. A 7. hadsereg többi csapatainál változás nem történt. Op. 2352.

A hadseregfőparancsnokság Op. 299. geh. szám alatt tudatja, hogy az Op. 268. geh. számú rendelet érvényét[2] egyelőre június 15-ig meghosszabbítja. A megtorlótüzet nem korlátozza. (Op. 2388.)

Az Op. 297. geh. számú rendelettel egyszerre intézkedik a békeajánlat tárgyában, a szikratáviró útján közzéteendő propaganda-tervezet szövegének megváltoztatására :

Mivel az ellenség erős ellenpropagandája miatt, a mi propagandánkra vonatkozó irányelvek érvényüket elveszítették, a német O. H. L. a következő új irányelveket javasolja, melyek a szikratávirattal nyilvánosságra hozandókkal egybehangzanak.

a) Az oroszoktól indult ki húsvétkor az a kívánság, hogy tárgyalásba bocsátkozzanak velünk. Mi erre készek voltunk ;

[1] ⊹ 1679 magaslat, a szélső északi szárnyon.
[2] A harctevékenység szünetelése.

a megállapodásokhoz alkalmazkodtunk és csak ott tüzeltünk, hol erre kényszerítettek. (Az ezzel ellentétes orosz hadseregjelentések nem felelnek meg a valóságnak és csak izgatásra alkalmasak.)

b) Az ideiglenes orosz kormány és a felsőbb vezetők nem hallgatnak a hadsereg békekívánságára, folytatják az ellenségeskedést, a tárgyalással megbízottainkat és hadiköveteinket — kik orosz kívánságra mentek át — letartóztatják ; a régi kormány által megkötött szerződésekhez ragaszkodnak és ezzel az angolok, franciák és olaszok annexiós hadicéljait (Elzász-Lotaringia, német gyarmatok, Triest és Istria, Konstantinápoly, Kis-Ázsia felosztása, nagy hadisarc) támogatják.

c) Ezért nem lehet a központi hatalmak béke- és hadicéljait nyiltan közölni. Az utóbbiak meg fognak növekedni, ha arra kényszerítenek bennünket, hogy tovább harcoljunk és tovább is viseljük a háború kiadásait. Kiküldött meghatalmazottakkal közölni fogjuk feltételeinket, miként ezt a keleti arcvonal főparancsnoka Dragomirow tábornokkal levélben tudatta. A levélre válasz nem érkezett, csak nyugtázva lett. Meghatalmazott képviselő nem jött. Jött azonban helyette új izgatás a háborúra. Hadiköveteinket, kik jószándékkal, megegyezés végett mentek át, provokatőröknek és álhadiköveteknek nevezték el.

d) Mindamellett a központi hatalmak még mindig készek mindkét fél részére a becsületes békére. Oroszországgal jó szomszédos viszonyt akarnak, valamennyi érintett nép javára. A gyalogság eléggé erős arra, hogy a kormányt közvetlen tárgyalásra kényszerítse. Ha tényleg béke után sóvárog, tegye meg az első lépést. A hadsereg és a haditengerészet tiszti kongresszusának megnyitása alkalmával, Alexejew főparancsnok kijelentései, mely szerint a szövetségesek Oroszországra hadisarcot akarnak kiróni, nem felel meg a valóságnak, éppen úgy nem nyúlnak olyan terület után, melyet nem birtokolnak. A megszállott terület szabad, boldog jövőhöz jut, úgy mint ahogy azt az orosz nép gondolja.

e) Hivatkozás a mi kedvező hadihelyzetünkre :

Az angolok, franciák és olaszok valamennyi támadása súlyos veszteséggel hiúsult meg ; a tengeralattjárók sikere nőttön-nő.

f) Békefeltételeink részletes taglalásába most már nem bocsátkozunk. Dragomirow tábornok maga mondja, hogy a béketárgyalás nem a katonák dolga, hanem a kormányoké és a diplomatáké.

Utalás arra, hogy Kurland és Litvánia nem tartozik tulajdonképen Oroszországhoz, lakossága nem orosz, tehát Oroszországnak nem lehet érdeke, hogy tovább harcoljon.

g) Utalás arra, hogy Oroszország jobban rá van szorulva a békére mint mi, mert új kormányzati rendszerét még fel kell építenie. Mi nem fogunk beleavatkozni ; a régi kormány ellenségünk volt és messzemenő annexiós hadicéljai voltak. Ezért esztelen az a felfogás, hogy mi a régi kormányt vissza akarjuk állítani. Éppen

így elvárjuk, hogy Oroszország sem avatkozik bele a mi belső ügyeinkbe ; minden erre irányuló tárgyalást ridegen visszautasítunk.

h) Japántól felesleges félni ; ezt csak a háborúra izgatók hirdetik mesterségesen. Japán Amerika ellen készülődik, mely a legnagyobb ellensége.

i) Ne áruljuk el, hogy nagyon törtetünk a béketárgyalások után, különben gyengeségnek tekinthetnék. Gondos előrelátás, különösen ha az ellenséget állásában felkeressük ; szükség esetén biztonsági rendszabályokat kell kérni a csapatvezetőktől (túszok).

j) Minden megállapodáshoz pontosan kell alkalmazkodni, hogy ne idézzünk elő bizalmatlanságot az oroszoknál.

k) A magasabb parancsnokságok meglátogatása, tárgyalások megejtésére, csakis Ober-Ost, illetve a József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság hozzájárulásával történhetik.

A javaslat tárgyában foglaljon állást, esetleg tegyen indítványt."

Erre a következő választ adtam :

„Op. 297. geh. számra :

Általában egyetértek. Javasolom, hogy az a szöveg, melyben az van, hogy nem lehet a központi hatalmak békecéljait nyiltan, hanem csak a kiküldött meghatalmazottakkal közölni, úgy módosuljon, hogy a béke — illetve a hadicélok nem egykönnyen tárgyalható kérdését az általános propagandából hagyjuk ki. A *d)* pont utolsó mondata és az *f)* pontban foglaltak tárgyában utalás történjék arra, hogy az ezekre vonatkozó tárgyalásra csakis erre különösen alkalmas személyiségek jöhetnek számításba. Szükségesnek vélem, hogy a *c)* pontban foglalt mondathoz : „Kiküldött meghatalmazottakkal feltételeinket közölni fogjuk" — hozzáfűzzük : „miként azt a május 6-án kelt jegyzékben olvastuk és miként ezt a keleti arcvonal főparancsnoka stb. . . ." Utolsó mondatként ebben a pontba fel kellene venni : „Egyes parancsnokok annyira megfeledkeztek magukról, hogy hadiköveteinket a nemzetközi népjog ellenére letartóztatták, mely eljárás ellen ünnepélyesen tiltakozunk."

Az 1. hadsereg jelenti.

Május 30-án az orosz 751. ezredből[1] átjött legénység az ezred-komité megbízásából közli, hogy úgy az orosz 751. ezred, mint a közeledő 486. ezred[2] támadásra kapott parancsot, mely elől azonban mindkét ezred kitért. Azon esetben, ha a magasabb parancsnokok ezek után is támadásra kényszerítenék az ezredeket, úgy azok meg fogják adni magukat.

[1] 188. hadosztály.
[2] A 122. hadosztályhoz tartozik.

A 7. hadsereg jelenti.

Az orosz 233. ezred[1] egyik átszökött katonája azt vallja, hogy az ezredparancsnok május 27-én a 3. századot arra kérte, hogy az ezred hírszerző osztagát engedje át az arcvonalon. Ezt a század nem engedte meg. Az ezred egy másik százada a tüzérséget arra kényszerítette, hogy szüntesse be tüzét. A tüzéreket le akarta fogni, de az ezred-komité közbelépett. A tüzérség csakis a gyalogság felhívására tüzelhet. A hadosztály parancsnoka 8 nap előtt az állásban volt és ráakarta venni az ezredet, hogy támadjon ; a legénység azonban kijelentette, hogy az állást megvédi, de nem támad.

A *64. és 166. hadosztálynál* parancsot adtak ki, hogy mindenkire lőni kell, aki a drótakadályt átlépi.

Június 1.

„A békefeltételek miatt tegnap este egy telefonhír jött, „amely a reggel elrendelteket megváltoztatja és három pontban „olyat foglal magában, hogy Seeckt tábornokkal elhatároztam, „hogy ezentúl semmiféle lépést nem teszünk az oroszoknál, míg „odafönt nem jöttek azzal tisztába, hogy mit akarnak csinálni. „Mert ha mindig újra ellenkezésbe jutunk előbbeni állításainkkal, „akkor az oroszok legjobb esetben kinevetnek, ha pedig rájönnek, „hogy nem vagyunk őszinték és meg akarjuk országukat csonkítani „— amit a tegnapi A. O. K. Op. geh. 279. számú rendelet *d)* és *f)* „pontjából lehetetlen ki nem olvasni —, akkor el lehetünk arra „készülve, hogy forradalom dacára összes erejüket egyesíteni „fogják egy nagy támadásra, ami még igen kellemetlen lehet „nekünk. Biztos tudomásom van arról, hogy holnaputánra nagy „orosz támadás volt elrendelve és a legénység — mely még bízik „jóhiszeműségünkben — megtagadta annak végrehajtását. De ez „csak addig lesz, ameddig belénk helyezett hitüket el nem veszí-„tették."

„Úgy látszik, hogy a 10. Isonzó csata be van fejezve."

„Az én arcvonalamon rendes harctevékenység, csak szélső „jobb szárnyamon — a német 218. hadosztálynál — volt erősebb „ellenséges lövegtűz. A Susita-völgyben is, itt élénk mozgás az „ellenségnél."

„Egy szökevény román tiszthelyettes Racoasától délre egy „házat mutatott és azt, mint a román rohamcsapatok tartózkodási

[1] 59. hadosztály.

„helyét jelölte meg, ott egy százados és 80 legény van, ezeknek „föladata a mi tábori őrseinket a Susita-völgyben elkergetni. „Az egész házcsoportot összelőttük és a lángoló épületekből „menekülő románokat srapnelltűz alá vettük."

„Böhm-Ermolli hadseregcsoportjánál tetemesen fokozott „harctevékenység."

„A Capulon (△ 1661) (7. hadsereg) a 40. honvédhadosztály-„nál egy orosz tiszt fehér lobogóval állásainkhoz közeledett, „feleúton azonban ismeretlen okból visszafordult. Ugyanakkor „egy nagy csoportban állott az orosz legénység drótakadályaiknál „és integetett és mulatott."

„Megint hét új ellenséges ütegállást állapítottunk meg, „az ellenség napról-napra szaporítja tüzérségét. Mi a Susita-„völgyben egy vasúti hidat rommá lőttünk."

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. A Gerok-seregcsoportnál gyakori mérsékelt ellenséges zavarótűz volt az állások ellen és a mögöttes terepre. A Casinu-völgyben déli irányban erős a mozgás. A délelőtti órákban a 10. lovashadosztály egész szakasza élénk ellenséges lövegtűzben állott.

Az orosz 2. lövészhadosztálytól átjöttek nem tudnak arról, hogy szerb csapatok érkeztek volna. Az orosz 188. hadosztály Obcina Laposu (△ 1342), a 122. hadosztály a Csobános-völgyben, a 49. hadosztály Sólyomtar (△ 1343) táján és a Piricske (△ 1324) magaslattól északra áll az arcvonalban.

Az orosz kaukázusi 3. lövészhadosztályt az 1. lövészhadosztállyal cserélték ki, mivel a kaukázusi lövészek a támadóparancsnak nem engedelmeskedtek.

7. hadsereg. Krauss altábornagy csoportjánál gyenge ellenséges lövegtűz volt.

Conta altábornagy csoportja :

A 40. hadosztálynál csend van.

A német 1. és 200. hadosztály szakaszát élénken lőtte az ellenséges tüzérség. A Dealul Coman (⊹ 1726) és Ludowa (△ 1466) vidékén az ellenséges tüzérség megszaporodott.

Különben nyugalom van.

Hírlik, hogy az orosz 11. lovashadosztály Gura-Humorára, az 1. doni kozákhadosztály a Pruthtól keletre levő Ananiewre fog menni.

Az orosz 64. hadosztály régi helyén van, a Verful Stinei-mindkét oldalán.

Alábbi parancsok mennek a hadseregeknek :

1. hadseregnek :

„A hadseregarcvonalparancsnokság május 31-én kelt Op. 2387. számú rendelete kapcsán.

Hogy minden félreértés elkerülhető legyen megjegyzem :

Az egész hadseregarcvonalon — kivévén a XXI. hadtest szakaszát — a propaganda az utóbbi napokban sikeresen folyik. Ezt most nem szabad hírszerzőjárőrök kiküldésével megzavarni. Ezért hírszerzőjárőröket csak ott kell alkalmazni, ahol állásunk biztosítása múlhatatlanul megköveteli. El kell hárítani azt a veszedelmet, hogy a kiküldött hírszerzőjárőrök az ellenséggel beszélgessenek vagy barátkozzanak, ezért a járőrök legénységét gondosan kell kiválasztani. Ott, ahol a propaganda idáig meghiúsult, kettőzött erélyel újból meg kell kísérelni, hogy az oroszoknál a hadifáradtságot és a harckedvetlenséget fokozzuk. (Op. 2387. Ang. II.")

A 7. hadseregnek :

Az olasz arcvonalról megérkező 7. hadosztályt a 7. hadseregparancsnokság Dés vidékén helyezi el és intézkedik kiképzésének tökéletesítésére és a szükséges anyaggal való ellátására. A 7. hadosztályt a 7. hadsereg hadrendjébe osztom be, egyelőre a hadseregarcvonal tartaléka lesz. A hadosztály továbbképzésének megkönnyítésére, június 6-án Désre fog érkezni egy rohamszakasz, oktatás céljaira.

Jelentse :

a) a hadosztály elhelyezését ;

b) az elhelyezés egészségügyi viszonyait és annak az orvosnak nevét, aki az egészségügyi szolgálatot vezeti ;

c) naponta az esti jelentésben említse meg, hogy mennyi csapat érkezik meg. Op. 2394."

Minthogy Gerok-seregcsoportjánál az ellenséges támadás mind valószínűbb lesz, szükséges, hogy a német 11. tartalékezredet június 2-tól kezdve, Désről Gerokhoz közelebb szállítsák, körülbelül Bereczk—Lemhény—Kézdivásáhely terébe. Erre az intézkedéseket kiadtam és elrendeltem ezen felül, hogy a 7. hadsereg a 70. és 75. számú géppuskásosztályt küldje Gerokhoz. (Op. 2393. Ang. 11.)

Helyzetmegítélés.

Az orosz-román arcvonal viszonyai még tisztázatlanok. Nagyobb támadás jelei nem mutatkoznak ugyan, de bizonyos dolgokból arra lehet következtetni, hogy Moldvából valamelyes támadás készül és annak előmunkálata folyik. Kétes, hogy a csapatok állapota miatt, a támadás végrehajtható-e ?

Hír szerint, az orosz főparancsnokság főhadiszállásán nem bíznak a hadsereg támadó erejében.

Gerok-seregcsoport : a román 1. hadseregnek a 2. hadsereg mögötti készentartása kétes. Ezek a hadseregek sokat szenvedtek betegségtől, járványtól. A román erő közé beékelt orosz lövész-

hadosztályokra propagandánk nagyon hatott. Kétes, igaz-e a híresztelés, hogy a románok segítségére egy szerb hadosztály érkezett volna? Különben is ennek katonai értéke nem igen lehet nagy. Az ellenséges repülőtevékenység itten állandóan feltűnően erős és a viszonyokba való bepillantásunkat valóban meggátolja.

Összefoglalva a mondottakat: ellenséges támadás lehetőségével mégis csak számolni kell, ezért a hadseregarcvonalparancsnokság a rendelkezésre álló 11. tartalékezredet Gerok mögé tolta, melyet az Isonzóról június 5-től kezdve érkező 7. hadosztály fog pótolni. A 11. tartalékezred egyelőre a hadseregarcvonalparancsnokság kezében, a vasúti vonalon marad csoportosítva.

Tüzérséget a Gerok-seregcsoport még kap.

Litzmann-csoport: Nagyobbszabású támadásnak nincs jele. A szembenálló orosz csapatok, hír szerint, a támadóparancs végrehajtását megtagadták. Az orosz 103. hadosztály eltűnt innen.

XXI. hadtest: propagandánknak itt van a legkevesebb eredménye; ezért én magát a hadtestet okolom. Mivel itt mindig azt jelentik, hogy orosz csapatok érkeznek Piatra felől, lehetséges, hogy az oroszok egy lökést fognak csinálni. Feltűnő, hogy az orosz XXX. hadtest érintkezésbe jutott az itteni orosz XXXVI. hadtesttel, de eltolásra mutató vasúti forgalmat nem vettek a Sereth völgyében észre.

A 7. hadsereg május 31-én kelt Op. 2352. számú rendeletre átcsoportosult, hogy a hadsereg jobbszárnya, Krauss altábornagy parancsnoksága alatt, egységes és szilárd vezetés alá kerüljön.

Krauss-csoport: A Mestecanesci-szakaszban a kölcsönös erőcsoportosítás és a helyzet nem változott meg; így itt is lehetséges egy ellenséges részlettámadás, de jelei nincsenek. A 12. hadosztály egy ezrede még itt áll mint tartalék, mely csak akkor kerül elszállításra, ha a pótlásra rendelt 7. hadosztály élszállítmánya Budapestet eléri.

Conta altábornagy csoportjánál nincs semmi különös ujság.

Az 1. és 7. hadseregnél a tartalék megalakítását — melyre állandóan törekszünk — elodázta az, hogy 18.000 fő kiképzett pótlásomat elvitték az Isonzó-arcvonalra.

A propaganda — bár úgy látszik az utóbbi napokban ellanyhult — mégis sikeres, mivel határozott jelentések vannak arról, hogy az orosz csapatokra a magasabb parancsnokságok nyomása eredménytelen maradt.

Az ellenség helyzete a hadseregarcvonal előtt. Csoportosítás.

A román 2. hadsereg egész arcvonala mentén az ujoncokat már besorolták. Az ütközetállomány azonban nem növekedett, mivel a járványok most is állandóan szedik áldozataikat.

Jelentések vannak arról is, hogy a román csapatok francia géppuskákat és aknavetőket kaptak. A román 1. hadseregnek az arcvonalba való egységes betolása, úgy látszik, késik, de vannak jelentések, hogy az Ojtoz-szakaszba erősebb csapatok érkeztek. Az a vélt megállapítás, hogy a román arcvonalban egy szerb hadosztály is lenne, nem látszik valónak. Az orosz XL., XXIV. és XLV. hadtestre propagandánk erősen hatott. Az Uz-völgyben tervezett támadás végrehajtása céljából, az arcvonalból kivont orosz XL. hadtest egy részének az arcvonalba való ujólagos beállítása, úgylátszik, meghiúsult a gyalogság ellenkezése miatt. Ezzel ellentétben az orosz 25. hadosztály részlettámadása a Békás-szakaszban inkább valószínű ; ott a jelentések szerint az oroszok nagymennyiségű lőszert használtak fel.

Figyelmet érdemel egy szökevény vallomása Mackensen hadseregcsoportjánál, mely szerint az orosz XXX. hadtestet a román arcvonalra akarják eltolni. Ez a vallomás egybehangolható azzal, hogy az említett hadtest szikratáviró útján, az orosz XXXVI. hadtesttel érintkezett és hogy megfigyelték hét zászlóalj menetét Piatráról nyugati irányban.

A 7. hadsereg előtt említésreméltó változás nincs. Tartalékban csupán az orosz 82. hadosztály van a Ludowa (△ 1466) szakasz mögött. A 37. hadosztály kivonása az orosz arcvonalból még bizonytalan. Híre jár, hogy az északi szárnyon az orosz 165. hadosztályt Stanislauba szállítják.

Hangulat.

Az orosz magasabb parancsnokságok ellenrendszabályainak propagandánk leküzdésére, csak átmeneti sikerei voltak az érintett hadosztályoknál. Csakis a tisztikar lett tartózkodóbb. A legénységnek az elöljárókkal szemben megnyilvánuló ellenállása súlyosbodott. Például :

Az orosz 12., 122., 188. és 191. hadosztálynál a támadás végrehajtását megtagadták.

Az orosz 59. hadosztálynál a legénység erőszakosan megátolta, hogy a hírszerzőosztagok az állást átlépjék.

Az orosz 12., 122. és 188. hadosztály legénysége kijelentette, hogy megadja magát, ha a tervezett támadás megvalósulna. A 12. hadosztálynál az egyik ezredparancsnok a legénység és a század-komité feletti hatalmát elvesztette, mert magasabb parancsnokok befolyásolták.

Az oroszok harctevékenysége nagyon csekély, jóllehet fokozása érdekében a parancsnokok mindent megtesznek.

Érdekes, hogy az orosz 48. ezrednél a tiszti és legénységi gyűlés azt határozta, hogy Oroszországra Anglia veszedelmesebb, mint Németország, ezért békét kell kötni a németekkel ; ha el nem kerülhető, Kurland és Litvánia nélkül is, és ha

Oroszországnak Angliával és Franciaországgal szemben fennálló adósságát német segéllyel törleszthetnék.

Az orosz 79. hadosztály tisztjei egyetértenek a békefeltételekkel, még abban is, hogy Oroszország elveszíti Kurlandot és Litvániát, melyekből önálló államok lesznek.

Abban az esetben, ha az orosz 8. hadsereg sajtóközleményében nyilvánosságra hozott békefeltételeket hivatalosan megerősítik, akkor a hadsereg az ideiglenes kormányt kényszeríteni fogja a békekötésre.

Az orosz 147. ezred[1] elhatározta, hogy ha tüzelésre kap parancsot, a levegőbe lő.

Az orosz 357. ezred[2] tisztjei levélben közölték velünk, hogy a gyalogság nem akadályozhatja meg a tüzérség tüzelését. A gyalogság nem lő, nem ejt foglyokat; az átpártolókat, szökevényeket visszaküldi.

Az orosz 751. ezred[3] egyik altisztje tüzérségük állásáról pontos vázlatot küldött nekünk, kérve, hogy az üteget lőjjük össze.

Június 2.

„Tegnap délután a 7. hadseregnél nagyon élénken tüzelt az „ellenséges tüzérség. Az 1. hadseregnél ma nagyon élénk gyalog„sági, aknavető- és heves lövegtűz román részről. Élénk légi föl„derítés, sok bombavetés."

Gerok-seregcsoportnál délelőtt 3 órakor heves ellenséges tüzérségi tűzcsapás után, mely Voloscanitól északra előőrseinkre irányult, erős román osztagok megtámadták állásunkat Racoasa és Voloscani között; a támadás zárótüzünkben összeomlott. Az 1. lovashadosztály állása ellen is erős román osztagok nyomultak elő, melyeket azonban táboriőrseink puskatűzzel elzavartak.

Megfigyelték, hogy a VIII. hadtest előtt 10 ellenséges század Casinutól déli irányba menetelt.

„Böhm-Ermolli vezérezredes értesít, hogy járőreit, melyek „mint rendesen a postát akarták az oroszokhoz átvinni, heves „tűzzel fogadták és kézigránátokkal dobálták meg."

„7. hadsereg: Krauss csoportjánál repülőmegfigyeléssel az „ellenséges tüzérség a Dealul Vinatot és Calimanelt (△ 1647) „élénken lőtte."

Repülőink a Kimpolung—Wama-i országúton élénk szekérforgalmat és 2—3 zászlóaljnak (nyugati irány) menetét figyelték meg. Ludowa (△ 1466) vidékén az oroszok tüzérségüket szaporítot-

[1] 37. hadosztály.
[2] 65. hadosztály.
[3] 188. hadosztály.

ták, az itteni hadosztálynak 30 lövege van. Az orosz 79. hadosztálynál egy angol üteg is van.

A 7. hadsereg többi részén valamivel csökkent a harctevékenység és a rendesnél gyengébb most.

Conta-csoportnál a rendes szokásos tüzérségi tűz, csak a 40. hadosztály állására irányult, a csoport többi hadosztályainál az ellenséges tüzérségi tűz feltűnően ellanyhult.

„Ma automobilon Gyulafehérvárott voltam és hős 46-osaim-„nak kiegészítő zászlóalját meglátogattam. A tiszteket mind „ismerem, hiszen két esztendeig küzdött e dicső ezred alattam. „Vagy 1000 altisztet és legényt is találtam, kiket mind ismerek. „Sokakkal beszéltem és szorítottam kezet. Sok rokkant is eljött „nehezen vánszorogva csak azért, hogy engem lásson. Megható „volt, hogy milyen melegséggel és szretettel környeztek szeretett „doberdói vitézeim. Órák hosszat beszélgettem velük, azután a „tisztekkel ebédeltem, hol lelkesen fölköszöntöttem hős 46-osaimat"

„Marosvásárhelyre visszaérkezve találtam a jelentést, hogy „jobbszárnyamon a románok erős tüzérségi előkészítés után „támadást kezdtek, de ez drótakadályaim előtt zárótüzünkben „összeomlott. Közelharcra nem is került, mert a románok nagy „veszteséget szenvedve állásaik felé visszaözönlöttek. Más helye-„ken portyázó, illetőleg földerítő osztagokkal próbáltak állásainkba „behatolni s ezeket is könnyen visszautasítottuk. Az egész úgy „festett, mintha egy nagyobb támadás akart volna lenni, melyet „csak kényszerűségből nagyon húzódozva hajtottak végre. Utólag „azt is jelentik, hogy a románok veszteségei a roham alatt távol-„ról sem voltak oly nagyok, hogy visszaözönlésüket megindokol-„hatták volna. Úgy vélem, hogy ezen próbálkozások most gyakran „fognak megismétlődni, míg vagy egy nagy csata fejlődik belőlük, „vagy belátják azt, hogy az oroszok nélkül nem tudnak semmit „sem csinálni."

A hadseregfőparancsnokságtól Op. 304. geh. számú rendelet érkezett, mellyel a békeajánlat tárgyában a szikratávíró útján közhírré teendő propaganda-tervezet szövegét *újból* megváltoztatja.

„A német legfelsőbb hadvezetőséggel egyetérve a szikratávíró által leadandó propaganda-szöveget következőképen fogalmaztuk meg:

Az orosz főparancsnok április 29-én[1] kiadott hadseregparancsa, a három német követnek Dünaburgban Dragomirow tábornokkal kezdett tárgyalását egyoldalúan tüntette fel.

[1] Orosz időszámítás szerint tulajdonképen május 12.

A német hadiköveteknek, a tárgyalásról felvett jegyzőkönyv alapján, melyet még másolatban sem kaptak meg, szemére vetették, hogy semmi okuk sem volt az idejövetelre és hogy semmi határozott adatot nem tudtak mondani. Ál-hadiköveteknek nevezték őket, kik csak azért jöttek, hogy az oroszok állásait és hangulatát kikémleljék (bekötött szemmel ! ?) Ez az előadás elfelejti hogy a három német tisztet orosz meghívásra küldtük. Azt hittük, hogy az oroszok javaslatát fogják átvenni, mely arra irányul, hogy a vérontás megszűntetéséről szóló kívánság miképen volna teljesíthető ; mely kívánság húsvét óta az egész arcvonal mentén orosz hadsereg soraiból, sok ezer szóval harsog át hozzánk. Amint a német keleti arcvonal főparancsnoka megtudta, hogy Dragomirow tábornok az ajánlatot és a javaslatot szeretné hallani, ő maga azonban ilyeneket nem tett, levélben javasolta, hogy kölcsönösen küldjenek ki meghatalmazottakat, mert lövészárokbeli tisztek nem lehetnek felelős tárgyalásvezetők.

Három német és osztrák-magyar meghatalmazott volt kijelölve és fel volt hatalmazva indítványtételre, hogy Oroszországgal szemben az ellenségeskedés miként lenne megszüntethető a nélkül, hogy Oroszország szövetségeseihez hűtlenné válnék. Orosz részről azonban jobbnak találták, ha ezt a lépést elkerülik. A Dragomirow tábornokhoz intézett levelet nyugtázták ugyan, de nem válaszoltak rá. Erről a fontos levélről idáig az orosz hadsereg és az orosz nyilvánosság nem tudott, mely — ha figyelemre méltatják — nagy lépés lett volna a béke érdekében. Tudja meg az orosz hadsereg és az orosz nyilvánosság, hogy Németország, szövetségeseivel egyetértve, a német keleti arcvonal főparancsnokának személyes akaratkészségének tanujelét adta, hogy az orosz katonai deputánsok számtalan esetben kinyilvánított kívánságát előzékenyen felkarolja, hogy a vérontás befejeződjék. Ez az akaratkészség ma is megvan. Ezt azzal bizonyítottuk be, hogy húsvét óta a központi hatalmak csapatai a harctevékenységet annyira korlátozták, hogy csak ott tüzelnek, ahol az oroszok kihívó módon viselkednek.

A húsvét óta lefolyt támadásunkról szóló egyetlen orosz hadjelentés se fedi az igazságot. A központi hatalmak ezennel őszintén kijelentik, hogy mindkét fél részére becsületes és részleteiben még megállapításra szoruló feltételekkel készek békét kötni, hogy az azelőtti jó szomszédi viszony újból helyreálljon és hogy Oroszország gazdasági támogatást is kaphasson az érintett népek javára. A hadseregparancsnokságoknak és az orosz 8. és 9. hadseregarcvonalnak május 6-án megküldött fegyverszüneti ajánlat és a német keleti arcvonal főparancsnokának levele, melyet Dragomirow tábornokhoz intézett, azt az utat akarta követni, mely ehhez a nagy végcélhoz vezet. Ezennel teljes őszinteséggel ismételjük azt a felszólítást, hogy Oroszország — ha a

szövetséges középeurópai hatalmak feltételeit hallani akarja — küldjön ki meghatalmazottakat.

Oroszország ne követelje folyvást, hogy ezeket a feltételeket nyilvánosságra hozzuk mindaddig, míg maga a megbukott kormány által megkötött titkos szerződéshez ragaszkodik, mely arra irányul, hogy Németországot és szövetségeseit tönkretegyék ; ameddig tovább harcol, ameddig Anglia, Franciaország és Itália támadásaikat annexios céljaik eléréséért folytatják : Németországnak el kell veszítenie Elszász-Lotharingiát és gyarmatait, Ausztria-Magyarország elveszti legfontosabb hadikikötőjét, Triesztet és az ahhoz tartozó isztriai tartományt, Törökországtól elveszik Konstantinápolyt. Kis-Ázsia feldarabolása és felosztása tárgyában Anglia, Franciaország és Itália még egymás között tanácskoznak. Mérhetetlen hadisarcot akarnak követelni a központi hatalmaktól. Ezekért az annexiós célokért, az entente véleménye szerint, Oroszországnak tovább kell véreznie és harcolnia. A többi arcvonalon tovább folyik a küzdelem, minden nap további vér- és vagyonáldozatot követel. Csakis az entente találta ki azt, hogy a nyugati és délnyugati arcvonalon csak akkor kerekedhetnénk ellenségeink fölé, ha keleten olyan helyzetet tudnánk teremteni, mely megengedné azt, hogy a keleti arcvonalunkat fedetlenül hagyjuk és ezt ki tudnánk használni arra, hogy ott lekötött hadseregeink felszabadulván, átdobhassuk őket nyugati arconalunkra.

Mi az entente közösen végrehajtott megrohanásaival nem egyszer szállottunk eredményesen szembe valamennyi arcvonalunkon és ugyanakkor a Wolhyniában, Oláhországban, az Isonzón és a Sommen birtokunkban levő területet megvédtük, sőt még ki is bővítettük. Nem szükséges tehát ilyen eszközökhöz nyúlnunk.

A központi hatalmak hadicéljai messzebbmenők lesznek majd akkor, hogyha arra kényszerítenek bennünket, hogy tovább harcoljunk és hogyha a temérdek hadikiadást továbbra is fedeznünk kell.

József főherceg vezérezredes,
a hadseregarcvonal főparancsnoka s. k."

Június 1-én a román 12. ezred[1] és a román 18. ezred[2] egy-egy altisztje jött át hozzánk, kik a románok nevében megköszönték a hozzájuk juttatott újságokat és francia nyelvű semleges lapokat kértek. A román 18. ezrednek semmi kedve sincs támadni.

Május 31-én az orosz 751.[3] ezred deputánsaival tárgyaltunk. Június 1-én Kerenski Czokanestiere érkezik. Az ezredkomiték ott fel fogják keresni, hogy vele tárgyalást kezdjenek, melyen síkra fognak szállani az azonnali béke érdekében.

[1] A román 6. hadosztályba tartozik.
[2] A román 1. hadosztályba tartozik.
[3] 188. hadosztály.

A „Rjetsch“ május 16-i száma szerint a frontdelegátusok kongresszusán egy százados a következő módon nyilatkozott az orosz menetszázadokról: ezredünkhöz egy menetszázad érkezett meg, mely egy tisztből, egy csomó emberből és egy rengeteg hosszú névsorból állott. A névsorban felsorolt legénység útközben szétszéledt, mivel Lenin izgatása félrevezette.

Egy orosz fogságból visszatért tábori pap jelenti: a csendőrségnek és a rendőrségnek csak egyötöd része jutott el az arcvonalig; túlnyomó része hamisított okmányok alapján eltűnt, mint lőszermunkás és mint irnok. Már nem lehetséges az orosz hadsereget a felbomlástól megóvni. A vasutakon példátlan rendetlenség van. A forgalom útját a vasúti kocsikból kirakott anyag zárja el. Az oroszok legfeljebb még egy hónapig tartanak ki. Az emberek halálra vannak csigázva, mindenki békét akar.

Június 3.

„Száraz, felhőtlen nyári nap, pedig olyan nagyon kellene „az eső, a vetések siralmasan silányak. Még éhinség is ránk-„szakad? Pedig eleget szenved az én szeretett hazám népe!“

„Mi csak határjavításokat kívánunk, hogy a barbár rabló „román ne törhessen be újra szent hazánkba, de hódítások nem „kellenek nekünk, mint azt Tisza oly okosan kijelentette már „többször. Szerintem a Kárpátok külső oromkoszorúja legyen a „határ, meg a Duna és Száva s akkor rendben vagyunk. Én már „megírtam, hogy abszurd hitegetésekkel, illetőleg fátyolozott „diplomatikus kijelentésekkel az oroszt csak ingereljük. Én csak „becsületes ajánlattal jövök, vagy ágyútűzzel! Csak azt vállalom, „ami az osztrák-magyar monarchia, de elsősorban szeretett magyar „hazám javára válik. Ezt megmondottam Seeckt tábornoknak, „aki a legmesszebbmenő bizalmamat bírja, valóban nagyszerű „egyéni tulajdonságainál fogva. És ő megértett.“

„Föltettem magamban, hogy úgy királyomnak megjelen-„tem, mint Czerninnek elmondom ebbeli benyomásaimat és „aggodalmaimat.“

„Az ellenségnél kisebb csapateltolásokat lehet látni, egyes „zászlóaljak menetelnek. A 7. hadseregnél reggelig mérsékelt „lövegtűz. Az 1. hadseregnél mindkét oldali zavarótűz. Éjfélkor „a román 1. vadászezrednek két százada, mérsékelt tüzérségi „támogatás mellett, a Voloscanitól keletre levő tábori őrsünket „megtámadta. A támadás zárótüzünkben összeomlott. Egy óra „mulva megismételtetett és rövid kézigránátharc után vissza-

„veretett. Az ellenség súlyos véres veszteséget szenvedett és 16 „foglyot hagyott kezünkben. Különben élénk járőrtevékenység „és lövegtűz."

A román 15. ezred[1] egyik szökevénye, ki a 10. lovashadosztálynál, a Domuk-patak vidékén jött át, azt vallja, hogy egy ezredéből alakított csoporthoz tartozik, mely hadosztályánál egy másik ezredből alakult csoporttal együtt arra van hivatva, hogy a Kárpátok határgerincén át, vezető legyen. Mindkét csoport egyenként 600—600 főnyi.

A Gerok-seregcsoport két vállalatot tervezett, állásának megjavítására. Az egyik „Kahlenberg" álnév alatt a Magura Casinului (△ 1176) ellen, a második „Budapest" álnév alatt az ojtozi országút melletti Verful Ungurcana (△ 779) ellen irányult.

A végrehajtást azonban el kellett a harctevékenység betiltása miatt halasztani.

Az 1. hadseregparancsnokság Op. 2536. szám alatt Gerok alábbi jelentését terjeszti elő:

„Mióta „Budapest"-et fontolgattuk, azóta a viszonyok megváltoztak. Az ellenség — támadástól tartva — lényegesen megerősítette és tökéletesítette állását. A sűrű erdőség lombja a tüzérség hatásának megfigyelését egyes helyeken lehetetlenné teszi. Ezért a tüzérmegfigyelőket szaporítani kell. Jókora ellenséges csapatok táboroznak Tirgul Ocna körül. Állásaink most már jól ki vannak építve, úgy hogy azokba az oroszok nem láthatnak. Veszteségeink csekélyebbek, mint azelőtt. Csapataink most már nem kívánják, mint annakelőtte, az oroszok első állásának elfoglalását. Ezért „Budapest" végrehajtását nem pártolom, minthogy erre nagyobb erőre és több hadieszközre lenne szükség. „Budapest" nem szolgálhat az ellenséges támadás ellensúlyozására, mely a Slanic-völgy északi oldalán várható, mivel ebben az esetben a tartalékokat az ellenséges támadás elhárítására kell harcba vetni és mivel „Budapest" csakis helyi jelentőségű. Ha azonban az ellenséges támadást sikerül visszaverni, „Budapest" eredménnyel kecsegtet. „Budapest" végrehajtására a szükséges erőt és harceszközöket rendelkezésemre kell bocsátani. „Budapest" útján állásunk megjavulhat. Előnyösebb lesz azonban a helyzet azzal, ha a Piucát és az Ungureana (△ 779) magaslatot egyszerre sikerül elfoglalnunk. Ehhez azonban még több csapatra és harceszközre lenne szükség."

Gerok jelentéséhez az 1. hadseregparancsnokság hozzáfűzi, hogy a felsorolt okok miatt „Budapest"-et el kellene ejteni. Ellenséges támadásra azzal kellene válaszolni, hogy a Piucát és Ungureanát elfoglaljuk. Az ehhez szükséges erőt és harceszközöket azonban sajátjából a hadsereg nem képes előteremteni, úgy hogy a hadseregarcvonaltartalékhoz (11. tartalékezred) kellene nyúlnia.

[1] A román 7. hadosztályhoz tartozik.

Az 1. hadseregparancsnokságnak ezt válaszolom:

„Op. 2536. számú jelentésére: a hadseregarcvonalparancsnokság pillanatnyilag nem látja fontosnak „Budapest"-et. A Puica Verful Ungureana (△ 779) szakaszra azonban gondolni kell, mivel feltétlenül szükséges lesz, hogy Gerok seregcsoportja az Ojtoz-völgyben támadást kezdjen, mihelyt a románok és oroszok Ruiz csoportját vagy a német 9. hadsereg balszárnyát megtámadják. Ebben az esetben az 1. hadsereg nem maradhat tétlen. Azt ma nem lehet eldönteni, hogy a támadásra szükséges erőket már most rendelkezésre bocsássuk-e? A tervezett ellenlökéssel a hadseregarcvonalparancsnokság egyetért; annak végrehajtására minden rendelkezésére álló erőt természetesen át fog engedni.

Ebből kifolyólag a helyzetnek nem felelne meg, ha a „Budapest" vállalat végrehajtására több erőt és több harceszközt kötnénk le (Op. 2418.)."

Csapataink meghiusították az ellenségnek azt a kísérletét, hogy Cretealánál (△ 1853) állásunkba éjjel behatoljon.

Az orosz V. lovashadtest felváltása látszat szerint folyik.

Június 2-án két ellenséges oszlop menetét figyelték meg csapataink Botus—Fundul Moldowi teréből nyugati irányban.

„Az Isonzón a csata kialudt és Boroević a Mária Terézia-rend „középkeresztjét kapta meg!"

„Estig a 7. hadseregnél igen élénk ellenséges lövegtűz volt, „főképen a Smotrec (△ 1896) ellen. Sok ellenséges aknavető is „működött. Az 1. hadseregnél a harctevékenység nagyon apadt."

Egyes orosz hadosztályoknál a bizalmatlanság velünk szemben nő, mivel világos hadicéljainkat nem közöljük.

Június 4.

„Bizalmas értesülésem szerint Alexejew azt reméli, hogy a „legközelebbi napokban az én arcvonalam ellen általános támadást „kezdhet. A hadseregfőparancsnokságtól tudom, hogy most semmi„féle erősbítésre onnét nem számíthatok. Hosszú vonalam tartá„sára a legminimálisabban szükséges erők rendelkezésemre nem „állanak. Tartalékom csak a 7. hadseregnél Désen van érkezőben, „az összemorzsolt 7. hadosztály, melyet előbb retablíroztatni „kell, így nem vethetem harcba, még ha együtt is volna már. „Ha a nagy támadás tényleg bekövetkezik, esetleg megint egy „lucki helyzet keletkezhetne."

„*7. hadsereg.* Éjjel egy orosz félzászlóalj, erőteljes tüzérségi „előkészítés után, tábori őrseimet Új-Itzkány fűrészmalomnál meg„támadta, de gyalogsági és tüzérségi tüzünkben megsemmisült.

„A Sumaremen (△ 1042) és Pantyr-hágón kisebb orosz felderítő „támadások. Estig kissé lanyhul a tüzérség tevékenysége."

Az orosz V. lovashadtest felváltására ma újból két orosz zászlóalj ment Wamáról Kimpolungra.

Csapataink megfigyelése szerint az orosz 43. hadosztálynál a tüzérség megszaporodott. Az ellenséges állást a Dealul Comanon (⊹ 1726) június 1-én egy magasabb törzs szemlélte meg. A szélső északi szárnyon, a Siwulán (△ 1818) az orosz kombinált lovashadosztály áll. Az oroszok állítása szerint az élelmezés nagyon szűkös, a legénység 14 nap óta nem kapott húst.

„*1. hadsereg.* A Batca Neagránál (72. hadosztály) az ellen- „séges állásokban román és magyar éneket hallani! Csángók! „De fájdalmas a tudat, hogy magyar testvérek vannak oda túl „és a rablók kényszerítik, hogy ellenünk, testvéreik ellen har- „coljanak."

Az 1. lovashadosztály balszárnyán előőrseinket román járőrök támadták meg, de elzavarták őket.

A XXI. hadtest arcvonalát ellenséges járőrök közelítették meg, melyeket csapataink elkergettek.

A június 3-i támadást a román 1. hadosztályhoz tartozó 1. vadászezred és a román 31. ezred hajtotta végre. A román 8. hadosztályhoz tartozó 29. ezrednek is csatlakoznia kellett volna a támadáshoz, de a legénység megtagadta az engedelmességet.

A román 3. hadosztály Racoasa terében, a 8. hadosztály a Casinu völgyében áll.

A német 11. tartalékezred a 70. és 75. számú gépfegyverosztállyal megérkezett az 1. hadsereghez; egy-egy zászlóalja Bereczkre, Lemhényre és Kézdimártonosra került. Ennek a tartaléknak eltolására Kovásznán, Sepsiszentgyörgyön és Botfalun 100 tengelyes vasúti szerelvények állanak rendelkezésre (Op. 2393.).

Az Isonzón csapataink előrefelé igazították ki állásaikat.

Az orosz arcvonalról beérkezett 35. hadosztályunk XXIII. hadtestünknél a 28. hadosztályt erősítette meg és június 4-én elveszített Flondar-alszakaszunkat, kellően előkészített és nagy lendülettel végrehajtott támadással visszafoglalta. 7000 sebesületlen olasz fogoly jutott a támadók kezébe.

Többet véghez vinni, mint azt az ott küzdő csapataink teszik, valóban nem lehet.

A hadseregfőparancsnokság a német O. H. L. hozzájárulásával Op. 297/I. geh. számú rendelettel kiadta a frontpropaganda új irányelveit. Minthogy ezeket az alám rendelt hadseregeknek kiadott alább következő parancsomba fölvettem, az A. O. K. parancsát itt közölni fölöslegesnek tartom.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak N. O. 1713. számú rendeletet kiadom.

„Június 3-án szikratávíró és röpirat útján, az oroszoknál nyilvánosságra hozott proklamáció új alapelveket tartalmaz a frontpropaganda részére, az új adatokat a hírszerző tisztek használják fel a tárgyalásra.

Az új szöveg tartalma néhány pontban lényegesen eltér az eddigi irányelvektől. Ezért, a június 3-án kelt A. O. K. Op. 297/I. geh. számú rendelet következtében, a proklamációval összevágóan alább következő új irányelveket állapítom meg a frontpropaganda részére :

1. Magatartásunk a keleti arcvonalon és a hadihelyzet.

Az oroszoktól indult ki húsvét óta az a kívánság, hogy tárgyaljunk. Mi erre készek voltunk ; a megegyezéseket betartottuk s csak abban az esetben tüzeltünk, ha az oroszok kihívóan viselkedtek velünk szemben. (Ezzel ellentétes orosz hadjelentések nem fedik az igazságot és csak arra valók, hogy izgassanak.)

Mi tehát ezzel az oroszok kívánságának a legnagyobb előzékenységgel eleget tettünk, hogy a haszontalan vérontást a fegyverszünettel korlátozzuk. A háborúra uszítók az oroszokkal el akarták hitetni, hogy a politikai átalakulással keletkezett nehéz helyzetet ki akarjuk használni arra, hogy az orosz arcvonalat megtámadjuk. Az eredmény megmutatta, hogy mi keleti szomszédainknál nem vetettük el az ellenségeskedés magvát, hanem lemondottunk arról, hogy a nekünk kedvező alkalmat kihasználjuk, ezzel tettel is bizonyítottuk békekészségünket.

Midőn a háborúra uszítók látták, hogy jelszavuk : „a haza veszélyben van", már mit sem használ, eddigi jelszavukkal ellentétben azt híresztelték, hogy mi keleti arcvonalunkat fedetlenül akarjuk hagyni, hogy összes erőinkkel a nyugati és délnyugati ellenséget rohanhassuk meg. Azt is híresztelték, hogy nyugaton nagy vereség ért bennünket. Az események igazolták, hogy mindezek a híresztelések nem felelnek meg az igazságnak. Nekünk ilyen eszközökre nincsen szükségünk és amint a háború lefolyása igazolja, az ellenség valamennyi fronton egyszerre végrehajtott rohamát nem egyszer vertük vissza. Így mostanában is a magunk erejével hiusítottuk meg nyugaton az ellenség áttörő kísérleteit és teljes bizalommal várjuk a további rohamokat is, a nélkül, hogy keleti arcvonalunkon lévő csapataink segítségére számítanánk. Utalás kedvező hadihelyzetünkre : az angolok, franciák és olaszok támadásai súlyos veszteséggel omlottak össze ; a tengeralattjáróharc folyton növekedő sikere.

2. Az orosz mértékadó körök elutasító magatartása.

Az új ideiglenes kormány és az orosz magasabb parancsnokok nem hallgatnak az orosz hadsereg békekívánságára ; folytatják az

ellenségeskedést; ismételten és állandóan megkísérlik az orosz csapatokat támadásra izgatni ellenünk. *Ezt csakis azért teszik, mert kitartanak a régi, bukott kormány által kötött titkos egyezmény mellett.* Ezzel az angolok, franciák és olaszok annexiós hadicéljait (Elszász Lotharingia, német gyarmatok, Trieszt, Istria, Konstantinápoly, Kis-Ázsia felosztása, mérhetetlen hadisarc) támogatják. Oroszország szövetségeseinek annexiós hadicéljait megerősítik Ribot beszédei is, melyeket az újságok nyilvánosságra hoztak és pedig:

a) május 22-én tartott beszédében ezt mondta: a központi hatalmak kötelesek az általuk megszállott ellenséges területeket (Elszász-Lotaringia, Belgium stb.) visszaadni.

b) június 6-án mondott beszédében pedig kijelenti, hogy az ellenséggel lehetetlen tárgyalásba bocsátkozni; össze kell szedni minden energiát a háború folytatására, mert a béke csakis a végső győzelemmel érhető el. A szociálisták Stockholmba való utazásának megtagadása.

3. Utolsó rendszabályunk a béke útjának egyengetésére.

Annak tudatában, hogy az orosz hadsereg tömege, az ideiglenes kormány ellenére, komolyan kívánja a békét, május 6-án az orosz magasabb parancsnokságokhoz és a csapatokhoz felhívást intéztünk, hogy meghatalmazottakat küldjenek a fegyverszüneti szerződés megkötésére, hogy alapot teremthessünk a béketárgyalásra és így a céltalan vérengzésnek véget vessünk. A német keleti arcvonal parancsnoka hasonló ajánlatot tett levélben Dragomirow orosz tábornoknak.

4. Az orosz válasz.

A német főparancsnok levelére válasz nem jött; azt csak nyugtázták. Orosz meghatalmazottak nem jöttek. E helyett újabb háborús uszítások történtek. Hadiköveteinket, kik jó szándéktól vezettetve tárgyalni mentek át, provokatőröknek és álhadiköveteknek nevezték el. Fegyverszüneti ajánlatukat az orosz magasabb parancsnokok elutasították. Egyes vezetők annyira elragadtatták magukat, hogy a népjog ellenére elfogatták hadiköveteinket, mely eljárás ellen tiltakozunk. A csapatok tömege indítványunk célszerűségét belátta, de akaratát nem tudta érvényre juttatni.

A háborúra uszítók ismételten megkísérelték, hogy csalóknak tüntessenek fel minket, mert békefeltételeinket nem hozzuk nyilvánosságra.

5. A hadicélok nyilvánosságra hozásának kérdése.

Mivel tudjuk, hogy az entente fenntartja annexiós hadicéljait és mindamellett, hogy decemberben békeajánlatot tettünk, folytatja a harcot, hogy bennünket elpusztítson. Lehetetlen, hogy

hadicéljainkat ezek után nyilvánosságra hozzuk. Ezt a lépésünket balul magyarázhatnák, hogy gyengék vagyunk.

Ha az entente a háborút folytatja és így a központi hatalmakat újabb véráldozatra és háborús kiadásokra kényszeríti, az utóbbiak fokozni fogják jogos igényeiket, melyek a háború meghosszabbításának megfelelően messzebbremenők lesznek.

6. A hadicélok megbeszélése.

Mi egyetértünk az oroszokkal abban, hogy a békefeltételek beható megtárgyalása nem a katonák, hanem a kormányok és diplomaták dolga. Ha mindkét fél komolyan akarja a békét, akkor meg kell egyezni annak feltételeiben is. Ezért most már nem lehet a feltételek részletes tárgyalásába bocsátkozni. Csak annyit nyilatkoztathatunk ki, hogy Alexejev tábornok, orosz főparancsnoknak az orosz hadsereg és flotta tisztjeinek kongresszusán tett kijelentése, hogy a központi hatalmak Oroszországtól hadisarcot követelnek — *nem felel meg az igazságnak*. Továbbá kinyilatkoztatjuk, hogy szándékunk — miként az orosz nép is gondolja — az, hogy az általunk megszállott terület népeinek boldogabb jövőt biztosítsunk. A további megegyezés a diplomaták dolga lesz.

Az azelőtt érvényben volt irányelvek 3. és 6. pontjában foglaltakat is fel lehet használni a frontpropaganda céljaira.

A Dardanellák és az Európán kívüli kérdésekben a központi hatalmak jó szolgálatot fognak tenni, ha Oroszország — mint az újságok közlik — Konstantinápoly elfoglalásától eláll. Rá kell mutatni arra, hogy az angolok részéről az 1841. évi londoni kongresszuson tanusított eljárás volt az oka annak, hogy a Dardanellákat elzárták. Feltesszük, hogy Anglia Oesel, Dagő, Livland és Estlandban s egyéb orosz területen nem fogja megvetni a lábát.

Rá kell mutatni arra a veszedelemre is, hogy Anglia erőszakosan világuralomra törekszik és hogy valamennyi népet nemcsak katonailag, hanem gazdaságilag is le akarja igázni.

7. A mi békekészségünk nem változott meg. Jövőbeni viszonyunk Oroszországgal.

Bár az orosz mértékadó körök ellenállanak, a szövetséges központi hatalmak még ma is készek a mindkét fél részére becsületes béke megkötésére. Az emberiség érdekében kívánják, hogy vége legyen a vérontásnak, bárha a kedvező katonai helyzet következtében és a tengeralattjáró harc növekedő sikere mellett bizalommal nézhetnek a háború meghosszabbítása elé.

Belső helyzetünk sem kényszerít bennünket békére. Miután a háborúra uszítók meggyőződtek arról, hogy a kiéheztetés hamis híresztelésével semmire sem mennek, legújabban a forradalmi veszély hírét találták ki. Ez a hír is, úgy mint a kiéheztetés, hazug-

ság. A mi alkotmányos monarchikus intézményünk a háborúban is úgy bevált, mint azelőtt. Oroszországnak szüksége van a mielőbbi békére, hogy új kormányrendszerét kiépíthesse. Jobb volna azokat az óriási összegeket, melyeket a háború elnyel, belső veszteségeinek gyógyítására fordítani, amint e helyett a növekedő eladósodás következtében szövetségeseitől függő helyzetbe kerülnie. A hadsereg nagy érdeke, hogy a hadban álló emberek milliói az állami és gazdasági intézmények felépítésében mielőbb közreműködjenek.

Mi készek vagyunk Oroszország felépítését pénzügyileg támogatni és arra törekszünk, hogy Oroszországgal az érintett népek javára a jövőben szoros gazdasági kapcsolatot és jó szomszédságot teremtsünk. Belső ügyeibe nem fogunk beleavatkozni. A régi kormány ellenségünk volt, messzenyúló annexiós céljai voltak. Ezért esztelenség azt állítani, hogy a régi kormányt fel akarnánk támasztani. Megköveteljük azonban, hogy Oroszország se szóljon bele a mi belügyeinkbe; ebben a tárgyban minden tárgyalást elutasítunk.

8. A béke útja.

Az orosz ideiglenes kormánynak velünk csak közvetlenül kell érintkezésbe lépnie, meghatalmazott képviselői hallani fogják feltételeinket. Ha tehát az orosz hadsereg valóban békére törekszik, úgy az ideiglenes kormány rendelje el, hogy meghatalmazott képviselői a tárgyalást kezdjék meg kormányunkkal. A gyalogság elég erős arra, hogy szükség esetén ezt kikényszerítse.

9. Japán kérdés.

Legújabb hírek szerint túlzott az az aggodalom, hogy Japán beleavatkozik a háborúba. Valószínű, hogy legnagyobb ellensége — Amerika — ellen készülődik. Ha azonban bebizonyulna, hogy a vélt japán szándék Oroszország ellen irányulna, úgy a már azelőtt kinyilatkoztatott biztosíték mellett maradunk. (Orosz csapatoknak az arcvonalból való kivonását nem használjuk ki támadásra, további előzékenységünk attól függ, hogy miként viselkedik velünk szemben az ideiglenes kormány.)

Végrehajtási utasítások.

Minél hatásosabb lesz a propagandánk, annál inkább kell számolni az orosz magasabb parancsnokok ellenrendszabályaival. Ezért a tárgyalásoknál bizonyos óvatosságra van szükség, különösen abban az esetben, ha az ellenséget állásában felkeressük (túszok szedése).

Az oroszoknak sohasem szabad a tárgyalásoknál azt a benyomást nyerniök, hogy mi *gyengeségből* üznénk talán propagandát.

Fegyverszünetre és békére *neki* van legnagyobb szüksége. Mindenekelőtt arról van szó, hogy az orosz *legénység* bizalmát

megnyerjük. Ezért a megegyezéseket és ígéreteket be kell tartani. A tisztek, különösen a magasabb parancsnokok, csakis a legénység nyomására fognak engedni. Abban az esetben, ha a propaganda célját, tudniillik Oroszországnak békére való kényszerítését elérni nem tudnánk, úgy legalább is arra a katonai sikerre kell törekednünk, hogy az orosz gyalogságnál a hadi unottságot és a támadásra való kedvtelenséget fokozva, az oroszok ütőerejét megbénítsuk.

Az orosz legénység bosszúsága ekkor magától fog a háború folytatásáért kardoskodó parancsnokok és az idegen tisztek ellen irányulni. A kezdet sikertelensége és a megtett ellenrendszabályokkal szemben a munka nehézsége, valamint munkánknak a már jól megpuhított orosz csapatok hirtelen felváltásából folyó hiábavalósága ne riasszon vissza bennünket. A tapasztalat megmutatta, hogy célszerűen megszervezett és ügyesen végrehajtott propaganda még olyan csapatoknál is eredményt ért el, melyek kezdetben elutasító magatartást tanusítottak.

Orosz törzseket csakis a hadseregarcvonalparancsnokság hozzájárulásával szabad tárgyalás végett felkeresni.

A propagandát most is, mint idáig a hírszerző tisztek vezetik.

A végrehajtó-utasításokat titkosan kell kezelni és nem szabad az első vonalba vinni.

Az ellen azonban nem lehet kifogás, hogy úgy a megbeszéléseknél, mint a levelezéseknél akár szószerint is felhasználják ezeket az irányelveket.

Utóbbi időben mindjobban hírlik, hogy az oroszok a tárgyalásokat kémkedésre használják ki. Állítólag legénységi ruhába bujtatott tisztek tennék ezt. Ezért a legnagyobb figyelem és óvatosság ajánlatos.

A hírszerző csapat beszédéből és egyenruhájából csapataink csoportosítására ne lehessen következtetni.

Az előbbi irányelvek (a hadseregarcvonalparancsnokság Op. 1936/I. és II.) hatályukat vesztik."

Hírek.

Az orosz 749. ezred legénysége Kerenskinek Comanestinél várt látogatásáról azt mondja, hogy nem lesz szerencséje, ha arra akarná őket rábeszélni, hogy a háborút folytassák, mert a béke gondolata a hadsereg vérébe ment át.

Tárgyalás június 2-án az orosz 755. ezreddel. Támadásra nem készülnek és nem is fognak támadni.

Június 5.

„Éjjel több ellenséges járőrt tűzzel kergettünk el, mire az „oroszok élénk srapnelltűzzel feleltek. Még tegnap jelezték az

„oroszok. kik átküldöttek hozzánk, hogy főparancsnokságuk e
„hó közepére elrendelte az általános támadást arcvonalam ellen,
„a tisztikar nagyon lelkesedik ezért, a legénység kevésbbé. Seeckt
„tábornokkal megbeszéljük, hogy ő a két főparancsnokságot
„nevemben fölszólítja, hogy ajánlataikat úgy formulázzák, hogy
„ne ingereljék vele az oroszokat, kik a sorok között természetesen
„kiolvassák a rejtett hódítási terveket és így lerontanak minden
„hasznot, melyet az orosz forradalom a békelehetőségre különben
„jelentene."

„Kint voltam az állomáson, a visszaérkező székely menet-
„századokat látogattam meg. A hadseregfőparancsnokság az
„Isonzóra rendelte a többi magyar menetalakulatokkal és én
„boldogult jó királyom ígéretére — hogy a székelyeket és erdélyi
„magyarokat Erdély védelmére szabad csak felhasználni, ameddig
„a román háború tart — visszakövetteltem igen erélyes táviratо-
„kat küldve Arznak ; és vissza is kaptam őket. Vigyen a hadsereg-
„főparancsnokság cseheket, hadd legyen alkalmuk a fejükről tel-
„jesen hiányzó babérokat megszerezni. Székelyeim valami távoli
„vasútállomásról táviratilag kértek, hogy lépjek közbe királyunk
„ígérete értelmében, ennélfogva tudják, hogy én követeltem őket
„vissza és teljesítettem ezzel leghőbb vágyukat, hogy Erdélyt
„védhessék továbbra is ; most viharos, soha nem látott lelkese-
„déssel üdvözölnek engem."

„Seeckt tábornok, kinek álláspontja azonos az enyémmel,
„most a nézeteltérések óráiban valóban nélkülözhetetlen téma-
„szom, ki a két főparancsnokságnál mindenfélét el is ért okos és
„erélyes föllépésével."

„A német nyugati arcvonalon a Wytschate ívben és a szom-
„széd szakaszokban a tüzérségi tűz az elképzelhető legmagasabb
„fokra hágott, a gyalogsági csata még nem kezdődött meg."

„Az Isonzó arcovnalon az olaszok ismételten nagy ellentáma-
„sádokat csináltak, nagy erővel vitt rohamaik mind meghiusultak
„és igen nagy veszteségeket szenvedtek. A Brestovica völgyében
„sikerült az ellenségnek új állásaink egyes részeibe behatolni, de
„azonnal újra kitaszíttatott."

„Hadseregeim esti jelentései szerint rendes lövegtűz van.
„Az egyik 30·5 cm-es mozsaram repülőmegfigyeléssel néhány
„lövést tett a Tatarcától (△ 1547) délre levő egyik ellenséges
„ütegre, annak összes építményei teljesen megsemmisültek."

Az 1. és 7. hadseregparancsnoksághoz az alábbi parancsot intézem :

„Indíttatva érzem magamat, hogy valamennyi parancsnok figyelmét nyomatékosan felhívjam arra a kötelességre, hogy csapatait állandóan a legnagyobb harckészültségben tartsa.

Az állandó éberségnek, a szolgálat szigorúságának, a tisztek és legénység harci szellemének, nem szabad csökkennie az ellenség mostani tétlenségében sem. Úgy egyes helyeken, mint az egész arcvonalon is, minden nap megváltozhatik az ellenség tétlen magatartása és kedve kerekedhetik a támadásra.

Elég jele van annak, hogy az orosz parancsnokok minden eszközzel a mostani magatartás megváltoztatására törekszenek. Az esetleges támadásnak nem szabad bennünket készületlenül találnia ; nem szabad sehol sem megengedni, hogy az ellenség előnyhöz jusson. Állásunk erődítésében, ütegeink tűzkészültségében szünetnek nem szabad beállania. Védőképességünknek napról-napra erősödnie kell ; elsősorban fokozni kell a kiképzést, úgy ellentámadásban, mint védelemben. A megkezdett propagandát a harckészültség sérelme nélkül kell folytatni, a hírszerző tisztek vezetése alatt. A csapatot magát a propaganda nem érinti. Ezt a parancsot szószerint kell közölni az összes parancsnokokkal, lefelé egészen a századparancsnokokig.

József főherceg vezérezredes s. k." Op. 2433.

A 6. lövészhadosztály június 3-i tárgyalása megszakadt, mert két francia tiszt érkezett a hadosztályhoz.

A *2. lövészhadosztály* csapatai arról biztosítottak, hogy nem fognak támadni.

Az orosz 14. lövészezred kijelentette, hogy ha támadásra kap parancsot, az engedelmességet megtagadja.

Az orosz 751. ezred június 3-án jelenti ; Kerenskivel a tanácskozás még nem fejeződött be. A benyomás az, hogy az angolok megvesztegették. A hátországba szabadságoltak állítása szerint, az ideiglenes kormány iránt bizalmatlanság uralkodik. Nagy dolgok készülnek az ideiglenes kormány megbuktatására.

Az orosz 751. ezred legénységének június 4-i értesítése szerint, Kerenski törekvése, hogy az orosz 188. hadosztályt a támadásra megnyerje, csődött mondott. Fellépését mindenhol visszautasították.

A *79. hadosztály* arról értesít, hogy proklamációnk náluk nagy örömet keltett. Lenin-pártiak érkeztek hozzájuk Szentpétervárról, kiktől a békét várják.

Június 6.

„A német nyugati arcvonalon tovább tart a tüzérségi csata, „francia támadások visszaverettek. Olyan hírek keringenek, mintha

„Franciaországban forradalom kezdődne ? ? ? . . . Kínában tény-
„leg forradalom van. Tán összeomlana ellenségeink ereje ? Ezt nem
„hiszem ! Legalább egyelőre nem."

„Hadseregeim arcvonalán nagy támadás készül már régeb-
„ben, de nem tudják összehozni."

1. hadsereg. A románok Geroknál, az Ojtoz-szorostól északra, a △ 779-en a 313. honvéd ezredet (70. hadosztály) kézigránáttal támadták meg, de drótakadályunk előtt tönkrementek. Úgylátszik csak kisebbszerű támadás volt. Különben mindenütt rendes tűz van.

A 10. lovashadosztály szintén visszavert egy ellenséges járőrtámadást a Tónyaktól (◇ 1464) délre.

Az 1. hadseregparancsnokságnak Op. 2448. szám alatt elrendeltem, hogy a 70. honvédhadosztály jelentse, hogy tulajdonképen mi történt a △ 779-es magaslaton tegnap este ? Úgylátszik nem volt kellő éberség és biztosítás, mert különben a románok nem tűnhettek volna fel meglepően a drótakadálynál. Ilyen távolságra a tüzérség már nem adhat zárótüzet.

Mit kell érteni a jelentésben előforduló „védőtűz" alatt ?

Az 1. hadseregparancsnokság válasza :

„Tegnap este a bajor 18. ezred szakaszán kezdetben kölcsönös élénk csatártűz keletkezett, mely az eső és sötétség következtében átterjedt a szomszédos szakaszra is. A 313./II. honvédzászlóalj azt jelenti, hogy ezen alkalommal az oroszok előrelopództak és kézigránátokat dobáltak állásainkba. Mivel itt az erdőben az állások közel vannak egymással szemben, ez a legnagyobb éberség mellett is megtörténhetik. Eredetileg az első vonalból gyalogtámadást jelentettek, melyről később kiderült, hogy nem felel meg a valóságnak. A 70. honvédhadosztályparancsnokság már kora hajnalban egy vezérkari tisztet küldött ki az állásba, hogy megállapítsa, hogy tulajdonképen mi történt ? Figyelmetlenséget sehol se észleltek. „Védőtűz" alatt a gyalogság egyidejű puska- és kézigránát tüzét értik." Op. 2448.

A hadseregfőparancsnokság Op. 41.314/V. szám alatt elrendeli, hogy az 5. lövészezredet a német 9. hadseregben a Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság rendelkezésére kell bocsátani. Az ezred valamennyi géppuskáját és még be nem sorolt pótlását magával viszi. Az ezred helyébe a 7. lovashadosztály és egy zászlóalj jön ; a lovashadosztály tüzérség nélkül érkezik Kézdivásárhelyre és géppuskáinak csak egy részét hozza magával. (Op. 2456.)

7. hadsereg. Repülőink Conta altábornagy csoportjának északi szárnya előtt, Uscie Putilla terében, élénk mozgást figyeltek meg.

Az oroszokkal való érintkezés megint jobban megy.

Az Isonzón az eredmény megnövekedett. Az elfoglalt árokrészt kibővítették és az ellenség folytonos ellentámadásait a legelkeseredettebb dulakodásban visszaverték. Június 6-án elült a harc és ezzel a 10. Isonzó-csata befejeződött. Az a területnyereség,[1] melyet az olaszok a 10. Isonzó-csatában elértek, 200.000 emberük vérébe és 27.000 fogolyba került.

Az oroszok ma átüzentek, hogy értesítésem mély benyomást tett rájuk és legközelebb egy magasabbrangú tisztet küldenek hozzánk, hogy azzal megbeszéljünk mindent.

Mindkét hadseregparancsnokságnak az alábbi parancsot adom:

„A hadseregparancsnokságok jelentéseiből nem tudom kivenni, hogy a felismert ellenséges ütegeket, vagy azokat, amelyeknek helye többé-kevésbbé megállapítható és amelyek maguk is tüzeltek, a rendelkezésre álló gázlőszerrel leküzdötték-e?

A vezetők és a csapat ellenszenvén a gázgránátokkal szemben túl kell tennünk magunkat. Előfordult, hogy ezt a drága és hatásos lőszert inkább pusztulni hagyták, de nem lőtték el. Az is megtörtént, hogy egyik tüzérparancsnokunk habozott, hogy lőjjön-e egy ellenséges ütegre, melynek állását orosz gyalogosok pontosan megmutatták.

Az említett esetek arra mutatnak, hogy a tüzérség alkalmazásában az erély kezd hanyatlani, amire pedig az ellenséges tüzérség magatartása nem ad okot.

Az ellenséges tüzérség leküzdése a mostani időben is szükséges, mert különben egyszerre majd arra ébredünk, hogy friss, harcrakész ellenséges tüzérséggel kerülünk szembe. Az a félelem, hogy az ellenséges tüzérség gázlőszerrel megtorlótüzet irányíthat ránk, semmiesetre se adhat okot arra, hogy gázvőszerrel ne tüzeljünk.

Elvárom, hogy a gáz- és robbanó lőszer vegyesen való alkalmazásának különös fontosságára nagyobb figyelmet fordítsanak és hogy a tüzérség ezentúl tevékenyebb legyen. Ezt a parancsot az összes ütegekkel szószerint közölje.

József főherceg vezérezredes s. k." Op. 2449.

Hírek.

A christianai követség román ügyvivőinek nyilatkozata szerint, a tervezett támadás célja Braila, honnan, ha az áttörés sikerül, a Sereth-arcvonalat akarják felgöngyölíteni.

[1] Kuk (△ 611) magaslati gerinc és Flondar—Versic állásunk egy keskeny terepsávja.

A támadásban csak csekélyszámú román csapat vesz részt, mivel a román hadsereg átszervezése október előtt nem történhetik meg. Főképen ruha és csizma hiányzik.

1. hadseregünk propagandatevékenysége a románoknál halad. Különösen a román 6. hadosztálynál több helyen írásbeli érintkezés indult meg.

A román 12. és 11. ezred levélben köszönte meg a hozzá eljutott ujságokat. Egy darab papirosra azt írták a románok, hogy most jobbnak tartanak minket, mint azelőtt.

A 7. hadsereg jelenti. Június 4-én : Az orosz 255. ezred tisztjei nagyon tartózkodóak ; a háború erélyes folytatását kívánják. Egy öregedő orosz katona azt mondta, hogy három nap előtt támadásra kaptak parancsot, melyet azonban a legénység megtagadott. Június 3-i röpiratunkat a hadosztálynál mindenhol átvették, az orosz 253. ezred meg is köszönte. Az ezrednél azóta minden ellenségeskedés (tüzérségi tűz is) szünetel.

Az orosz 255. ezrednél az ütegek telefonvezetékét el akarják pusztítani, mert azok állítólag francia és angol ütegek.

Június 7.

Arcvonalamon valamivel élénkebb a harctevékenység. Nincs semmi különös ujság.

1. hadsereg. A német 218. hadosztály és a 71. hadosztály egy része ellen mérsékelt zavaró ágyútűz volt ; a 218. hadosztály balszárnyán ellenséges járőrök előretöréseit visszaverték.

A román 1., 3. és 6. hadosztálynál és az orosz 188. hadosztálynál nincs semmi ujság. Az orosz 196. ezredtől[1] a Piricskén (△ 1324) átjött szökevények azt vallják, hogy a hadosztálynak június 1-én támadnia kellett volna, erre az előkészület meg is történt ; a tüzérség készen állott, de a gyalogság a támadás végrehajtására nem volt kapható. Az orosz 26. hadosztály Bélbortól keletre áll.

Június 6-án repülőink megállapították, hogy Piatrán a vasúti állomás zsúfolva van vasúti kocsikkal. Négy zászlóalj és 800 szekér táborozik ott.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnoksághoz kérdést intéztem Op. 2465. szám alatt, hogy a 7. lovashadosztály gyalogalakulás-e és lovait átadta-e már ? Továbbá, hogy mennyi géppuskával és még be nem sorolt pótlással érkezik ?

Ugyanakkor tudattam, hogy az 5. lövészezred június 7., 8. és 9-én érkezik oda.

Mackensen hadseregcsoportparancsnoksága azt válaszolja, hogy a 7. lovashadosztály még nem alakult meg gyalog és hogy körülbelül 30 gépfegyverrel fog megérkezni. Amint a pótlás megérkezik, géppuskái még hússzal szaporodni fognak, tüzérsége pedig négy lovasüteg erejű lesz.

[1] Az orosz 49. hadosztályba tartozik.

Be nem sorolt pótlása a nagycinki csoportban kiképzés alatt áll és állománya 2 tiszt s 512 legény. A 7. lovashadosztály a 2. (3 század,) a 3. (4 század), dzsidás-, a 10. (3 század) és 12. (3 század) dragonyosezredből, a 7. lovas tüzérosztályból (négy üteg), kilenc lövészszázadból és 50 géppuskából áll. Ütközetállománya 1800 lovas és 1400 lövész. (Op. 2468.)

Az 1. hadseregparancsnokságot értesítem, hogy a 7. lovashadosztályt, mint az 1. hadsereg tartalékát az 1. lovashadosztály mögötti Zabolán akarom elhelyezni, hol tovább kell kiképezni. A hadosztály körülbelül június 16-án érkezik.

Ezt ugyanakkor az A. O. K.-nak jelentem és megkérdezem, mikor fogja a lovashadosztályt gyalogosítani? Kívánatos lenne a hadosztály lovait mielőbb innen elvinni, mert hegyiháborúban alkalmazni nem lehet és élelmezésük nagy nehézségbe ütközik. (Op. 2468.)

7. hadsereg. Az ellenséges tüzérség a Mestecanesci-szakaszt hevesebben lőtte mint máskor. A kirlibabai állások is tűzben voltak. A XXV. hadtestnél a Tatár-hágót lőtte az ellenséges tüzérség. Az ellenségnél a Dosina-völgyben élénk mozgás van.

Az orosz 65. hadosztály a valeputnai országút és Mestecanesci (△ 1292) között van. Az oroszok Kirlibabára támadást terveznek.

Légi felderítésünk megállapította, hogy Jablonica—Koniatyn—Uscie Putilla terében legalább is két ezred vonata táborozik és Hryniawánál sok földkunyhó van. Itt valószínűleg az orosz 82. hadosztály áll.

„A rettenetes szárazság változatlanul tovább tart, mindig „verőfény és felhőtlen ég. Reggel fél 6 órakor már 27 fok C. az „árnyékon."

„Tegnap történt meg először, hogy románok jöttek át „hozzánk azzal a kérdéssel, hogy miért nem bánunk velük is úgy, „mint az oroszokkal. Erre azt a választ kapták, hogy ha olyanok „jönnek át hozzánk, akiknek otthonuk a mi vonalaink mögött „van, azokat hazaeresztjük szülőhelyükre; a csángó magyarokat „a legelőnyösebb körülmények között letelepítenénk és olcsón „kapnának földeket. Kíváncsi vagyok, hogy van-e érzékük ehhez?"

„A 30.5 cm-es mozsaram tüze után az oroszok átüzentek, „hogy köszönik, hogy ezen üteget megsemmisítettük és hogy „nagyszerűen lőttünk. Itt azóta teljesen elhallgatott az orosz „tüzérség. Furcsa egy hadiállapot ez!"

„Nagyon érdekes az a hír, melyről azonban még nem tudom, „hogy megfelel-e a valóságnak, hogy a szentpétervári angol követ „Buchanan Szentpétervárott újabb összeesküvést szított, hogy az

„ellenforradalmat lendületbe hozza azért, hogy Angliának érde-
„keit, melyeket a forradalom veszélyeztet, megint előnyhöz jut-
„tassa. Csodálom, hogy nem verték régen agyon őt! Őszintén be-
„vallom, hogy bámulom az ő szemtelenül merész ügyességét és
„hiszem, hogy még a legaljasabb eszközökkel is csak hazáját
„akarja szolgálni."

„Különben is ma már nem létezik a régi fogalmak szerinti
„gonoszság, hiszen az emberi gonoszság már alig fokozható. Csalás,
„a pusztításban lelt kéjelgés, gyűlölet, vérszomj vezet mindent.
„És mi lesz a háború után? Ne csodálkozzunk a legborzasztóbba-
„kon, mert a háborúban elfajuló emberiséget a gonosz izgatók
„majd minden ellen úszítani fogják, ami rendet és az emberi érzé-
„seket, tekintélyt akarja helyreállítani; föl fogják korbácsolni az
„elvadulásig fejlődő szenvedélyeket, ha nincs nagyon erős kézben
„a vezetés. És jaj lesz akkor azoknak, kik a gonoszoknak felülnek.
„Ne csodálkozzunk a legborzasztóbbakon! Ez a nemzedék nagy-
„részt el van rontva. Három évi vérengzés az emberekből fene-
„vadat csinál, mely mindenre kapható . . . A jó Isten majd meg-
„találja az igazi utat és mi ne törjük helyette fejünket . . . Résen
„kell azonban lennünk, nehogy csábító emberi sátánok legyenek
„urrá a fáradt emberiségen."

„Este Borgó Prundra utazom."

Propaganda.

Az 1. hadsereg előtt. A románok részéről két nap óta ellen-propaganda működik, forradalmasító röpiratokkal.

Az orosz 23. lövészezred legénysége szerint, az utóbbi napokban többször érkezett parancs a támadásra, ők azonban minden felhívás elől kitértek.

Az orosz 196. ezred azt állítja, hogy június 1-én minden készen volt a támadásra. A támadás végrehajtását azonban a legénység megtagadta. Az ezred-komité nyomására a hadosztály parancsnoka a támadási parancsot visszavonta.

A 7. hadsereg előtt. Az orosz 259. ezred tisztjei minden eszközt felhasználnak, hogy a legénységet támadásra bírják; a fiatalabb katonák már hajlanak reá, de az öregebbek ellene vannak. Csak ezért halasztották el a támadást.

A Smotrecen (△ 1896) álló orosz 667. ezred ellenséges magatartást tanusít.

Szentpétervári hírek szerint Alexejew tábornok a főparancsnokságról leköszönt; helyébe Brussilowot nevezték ki. Utóbbitól a délnyugati arcvonal parancsnokságát Romeiko Gurko vette át.

Neagra Sarului, június 8.

„Zuhog az eső, minden sűrű ködbe van burkolva. A Borgó-
„hágóról fölséges kilátás nyílik a kavargó ködtengerből kimagasló
„hegycsúcsokra. Csupa vakítóan fehér havas kúp, akár csak az
„óceánon úszkáló jéghegyek volnának. Ritkán láttam megkapóbb
„képet. A mi lóvasútunkon Dorna Kandrenyből egy tandem által
„húzott lorira ülök zuhogó esőben Gyurits ezredessel, Neagra
„Saruluira indulunk, miután a hadtestparancsnok, Habermann
„altábornagy és vezérkari főnöke jelentkezett nálam. Így az 1658
„méter magas hágóig kanyargunk föl. Szép festői vadonban, pom-
„pázó őserdőkben, hol a jegenyefenyő-óriások teteje a lassan ván-
„szorgó sűrű felhőket boronálja. Onnét önsúlyunkkal hajtva erdőn
„s üde virágos-szőnyeges havasi réteken át, nefelejts és zergeboglár
„színpompás virányán keresztül robogunk nagy gyorsasággal
„Sara Dornáig. Itt Jenei főhadnagy kocsival várt rám és egyenest
„a 305. honvédgyalogezred parancsnokságához hajtattunk az
„útpatkóhoz a Dealul Vinattól délre a ⌖ 1236-on. Egy völgyben
„erdőtől, virágoktól és zúgó hegyipatakoktól környezve három
„újonnan épült kis faház áll — az ezredparancsnokság — valóban
„költői hangulatos helyen. Itt rövidesen valamit eszünk és azután
„a Dealul Vinatra (⌖ 1647) jó taligaúton fellovagolunk. Nehéz
„viharfelhők tornyosulnak föl és morogva hömpölyög a vad för-
„geteg a hegyeket elnyelve felénk. Hamarost el is ér s a rövid
„heves vihar után felhőszakadás, jégeső csapkod, pacskol és mi
„a villámoktól folyton pislogó felhőkben állunk. 20 perc mulva
„pajkosan nevetve ragyogta be az üde tájat a napnak aranyos
„nagy sugárudvara. Mi meg bőrig ázva az igen ügyesen elkészített
„futóárokba léptünk ki a Vinat állásba, az oroszok, hogy vér-
„keringésünket kissé fölelevenítsék, néhány nehéz gránáttal fogad-
„tak. Az állás erős és magán a Dealul Vinat csúcsán bástyaszerű,
„úgyannyira, hogy ezt gyenge erővel igen nagy túlerő ellen is
„meg lehet védeni. Az orosz állás szemben 400 lépés távolra szin-
„tén fátlan gyepes havason egész ároklabirintusokat képez és a
„köztünk levő nyereg az ellenséget támadásra csábíthatná, ez
„azonban a mi tüzünkben föltétlenül összeomlana. Az oroszok
„közül egyik tud egy kicsit magyarul és átkiált: 'Jó magyar,
„moskali szeretni magyar, nem lőni magyar!' Más helyeken a
„jelentések szerint nagyon ellenségesek lettek újra és azt állítják,
„hogy megcsaljuk őket, hiszen Bethmann-Hollweg elég világosan

„kimondta, hogy Németország hódítani akar és sarcot fog kicsikarni. „Ők — az oroszok — mégis kényszerülve lesznek bennünket „legyőzni és így az annexio nélküli békét ránk erőszakolni. Éppen „azért — ha mi nem jelentjük ki kötelezőleg mielőbb, hogy hódítá- „sok nélküli békét fogunk kötni — nemsokára a legerélyesebben „meg fognak támadni."

„Soká a Vinat tetején állottam a bástyaszerű támpont „lövészárkában vitéz honvédjeim között és hálát ad lelkem az „Istennek, hogy megint katona lehetek és itt vagyok szeretett „bajtársaim között. Egészen ellágyult lelkem itt a gránáttölcsé- „rektől ragyás havastetőn. Mily nehezen hagytam volna el küzdő „magyar testvéreimet, kikhez oly nagyon ragaszkodom, hogy egy „szürke jövőben a bizalmatlanság és rágalom szennyes áradatá- „ban végre mégis csak elmerüljek. Úgy érzem, vitéz fiaim — a „természet egyszerű becsületes gyermekei — megértették áhítat- „teli hangulatom okait, mert egy többször általam kitüntetett „hős altiszt, midőn raja árkában állva néztem a nagy természet „lebilincselő képét, a Kárpátok selymes bársonyát, elibém lép, „feszes tartásban megteszi szolgálati jelentését s midőn megismerve „doberdói hűséges hősömet, üdvözlöm őt, kezetnyujtva neki, „meleg fénnyel szemeiben és ellágyuló hangon szól : 'Kérjük szere- „tett Fenséges Apánkat, ne hagyjon el minket ,hűséges szerető „fiait a csúnya politika miatt !' Melegen megköszöntem ez oly „jóleső szót, mely napsugár az én lelkemben és biztosítottam őt „s a köréje gyűlt honvédeket, hogy nem érhetne fájdalmasabb „csapás engem, mint ha tőlük — e nagy családomtól — elszakí- „tanának. Az itt minduntalan heves orosz lövegtűzzel sanyar- „gatott, sok veszteséget szenvedő hős honvédjeim hangulata „és lelkiállapota felemelően kitűnő, egy szegény őrültet kivéve, „aki iszonyú szitkokkal és gyalázkodó vádaskodásokkal állott elő. „Szegény gyermek egy becsapódott gránát robbanásától őrült meg."

„A Calimanel (△ 1647) irányában folytatom utamat a „lövészárokban. A csodálatosan szép kilátást élvezve nézem az eső „által kristályossá mosott légben közelre lépett Kárpátokat, az „én imádott magyar hazám szépséges ezeréves bástyáit, melyeket „védhetni lelkemnek egész büszkesége és legféltettebb gondja. „A Moldvából szeretettel áhítatosan nézem őket, oly szépek és a „kék párában mint tündéri varázskép állanak előttem az én földi „mennyországom sziklabástyái. És itt a széles Neagra-völgye oly

„friss, üde és a virágok buja csipkézetével letakarva bájittasan „szendereg. Az orosz tüzérség lövöldözni kezd és közel süvöltenek „fölöttünk az ágyúk tüzes fiai, a nyávogva tüzet s vasat ránk „okádó srapnellek. A nyergen megszemlélek még egynéhány „géppuskaállást és a 302. honvédgyalogezred gyalogsági ágyúit. „Innét a zászlóaljparancsnoksághoz térek vissza, hol egy kis „filagóriát csináltak és „József főherceg kilátó"-nak nevezték el. „Részemre örömmel és szeretetteljes gonddal építették honvédjeim „ezt. A nyers fából rögtönzött asztal és székek friss havasi virágok- „kal ékítvék. Senki sem tudja, hogy ki csinálta, egy néhágy sze- „rény névtelen honvéd figyelme. Szerettem volna megköszönni „nekik . . . éppen most mentek el messze tábori őrsre vagy járőrbe „oda, hol a halál keresi közöttük fiait! Szeretnék utánuk sietni! „Nem lehet, mert még messze utam van. Meghatva indultam „lefelé, boldogsággal lelkemben, hogy én védhetem tovább hőseim- „mel szent magyar Kárpátjainkat, hol rágalom és mocsok nem „mérgez vagy öl, hol csak becsületet, becsülést vagy már- „tiromságot ismerünk. Veletek akarok maradni bajtársak, fiaim; „vagy veletek itt hazámért meghalni. A golyózápor élvezet nekem, „ha közte és a mai viszonyok közötti miniszterelnökség között „kell választanom."

„Lesietek a millió gyémánttal megrakott csepegő, halkan „sugdosó erdőkön át a völgybe s azután kocsin az 51. honvéd- „hadosztályparancsnoksághoz Neagra Saruluira."

„Hideg van és elkezd csendesen havazni."

„Benke tábornok vár rám és jelenti, hogy egész hadoszta- „lyánál meglehetős csend van."

„Az itt talált jelentések szerint a Capulon (△ 1661) és a „Tatarcán (△ 1547) élénkebb lövegtűz. Az egész arcvonalon „csekély harctevékenység. A mestecanescii szakaszon délután „élénkebb lövegtűz. A 16. dandárnál (szélső balszárnyam) erős „tüzérségi előkészítés után a Siwula (△ 1818) magaslaton két „támpontunk között a 97./IV. zászlóaljnál az oroszok áttörtek. „Súlyos kézitusában újra kiverettek. 12 emberünket elhurcolták."

A 7. hadseregparancsnokságot értesítem, hogy mivel 16. dandárunk előtt az orosz gyalogság támad, a hadseregparancsnokságnak itt teljesen szabadkezet adok. (Op. 2469.)

Hír szerint május végén Kimpolungnál egy zászlóalj erejű román csapatot láttak. Ez valószínűleg a „vezető" csoport.

Az északi szárnyon Klauzura Dosináról Ploska (△ 1355) felé, erős ellenséges mozgást vettek észre. A helyzet itt még tisztázatlan.

Az 1. hadsereg megállapította, hogy a Racoasa-szakaszban a román 1., a Marasti-szakaszban a román 3., a Magura Casinului (△ 1167) szakaszban az orosz 6., attól északra a 3. turkesztáni, az Ojtoz-völgyben és attól északra az orosz 2. lövész-, a Verful Pravila (△ 875) szakaszban az orosz 4. lövész-, a Muntele Faltueanu (⊹ 1244) szakaszban az orosz 48., a Tölgyes-szakaszban az orosz 68. hadosztály van az arcvonalban.

„Az Isonzón mindjobban ellanyhul a küzdelem."

„A német nyugati arcvonalon az ellenség heves tusában „kisebb előnyöket kierőszakolt."

„Gróf Tisza Istvánnak táviratoztam, hogy legyen segítsé-„gemre, mert Gyergyóditró iszonyatosan éhezik."

A hadseregfőparancsnokságtól Op. 68.701. szám alatt következő utasítás érkezett :

„Az A. O. K. megtudta, hogy a mostani időben, mikor a harc szünetel, jelentékeny a lőszerfogyasztás, noha a tűztevékenységgel kapcsolatban magasabb harcászati célt nem tűztek ki. A 10. Isonzó-csatában a lőszerfogyasztás minden számítást messze túlszárnyalt. Csakis annak köszönhető, hogy a csatában megállottuk a helyünket, hogy az A. O. K.-nak sikerült lőszertartalékot összegyüjtenie ; ezért most forrásai kiapadóban vannak. Hogy tehát a jövendő harcokban a hadseregeket kellő mennyiségű lőszerrel el lehessen látni, feltétlenül szükséges, hogy az aránylag csendes időt a lőszer megtakarítására használjuk ki. Az A. O. K. valamennyi parancsnoknak kötelességévé teszi, hogy ezt a parancsot megfogadja, mert különben azokban a szakaszokban, hol felismerhető célokért nem voltak harcok, az eltüzelt lőszert nem fogja pótolni. A tüzérségnek rohamcsapatok vállalatainál is csak a feltétlenül szükséges mennyiségű lőszert szabad elfogyasztania ; jövőben, az A. O. K. felhívására, esetről-esetre be kell a lőszerfogyasztást jelenteni."

Ehhez az utasításhoz következőket fűztem :

„Az A. O. K. Op. 68.701. számú parancsa, a hadseregarcvonalparancsnokság június 6-án kiadott Op. 2449. számú rendeletét nem érinti.

Olyan ellenséges ütegek leküzdése, melyeknek állása pontosan ismeretes, vagy amelyeknek helyzete megközelítőleg meg van állapítva, folytonosan „magasabb harcászati cél" és a mostani helyzetben is a harc „felismerhető célja" marad." (Op. 2479.)

A román *1., 3. és 6. hadosztálynál* nagy ujságforgalom keletkezett.

Az orosz 23. lövészezred június 6-án közölte velünk, hogy a mi propagandánk leküzdésére hivatott tiszteket a legénység éjjel az ágyból kihúzta és elverte. Azóta a tisztek nyomtalanul eltűntek.

Az orosz 189. ezred-komité legénysége egyhangúlag elhatározta, hogy a hároméves háborúból már elég volt; tovább nem harcolnak és követelik az *azonnali* békét.

A 12. hadosztálynál röpiratunkat örömmel fogadták, mint a béke hirnökét. Egész nap sűrű megbeszéléseket tartottak hírszerző tisztjeink jelenlétében, kik hírül hozták, hogy az ezredeknél igen erős a békehangulat. Az orosz 48. ezred altisztjei és legénysége egy levelet hoztak, melyben kijelentik, hogy békét akarnak és arra kérnek bennünket, hogy mondjuk meg őszintén: mit akar Németország? A levél végén ez áll: „Minden áron csináljuk meg mi katonák egymás között a békét; azután a kormányaink végezzék el a többit."

Kivonat a „Kiewskaja Mysl" május 26-i számából:

Az arcvonalgyűlésre Odesszába érkezett Schtscherbatschew tábornok, a munkás- és katonatanács deputánsainak együttes ülésén ezt mondotta: „Elérkezett az a pillanat, midőn Kerenski kiáltványa „a haza veszélyben van" nem üres beszéd. Komolyan meg vagyok győződve, hogy Kerenskinek igaza van. A hadseregben megindult bomlás egyértelmű Oroszország felbomlásával. A hadsereg és a román arcvonal borzasztó állapotban van. A német proletárok csak akkor fognak az orosz proletárokkal egyesülni, ha a német militarizmus rohamaink alatt összeomlik. Az orosz katonák kevésbbé művelt tömege hamisan fogta fel „az annexió nélküli" jelszót és elállott a támadástól. Minden pillanat drága. A helyzet bonyolódik. Az ellenség, a mi tétlenségünkre számítva, a nyugati arcvonalra dobta haderejét. Nekünk kedvező pillanat állott be. Ezalatt, a német ágensek hatása folytán, tovább halad a hadsereg bomlása. A helyzet tragikumát még jobban fokozza az, hogy még sohase kerültünk olyan kedvező helyzetbe, mint aminőben most vagyunk. *A hadsereg technikai felszerelése kitűnő.* Az ellenség keleten meggyengült. Szövetségeseink a legnagyobb fokban megfeszítik erejüket. A szabadság biztosítására elkerülhetetlenül szükséges, hogy közös nyomással verjük le az ellenséget."

Schtscherbatschew üdvözlése alkalmával a munkás- és katonatanács és a parasztszövetség tagjai kijelentették, hogy készségesen gondoskodnak arról, hogy a háborút sikerrel fejezzük be.

Hírek.

Angliával szemben megváltozott a vélemény. A bizalmatlanságot ma már nem lehet elaltatni. Úgy érzik, hogy Oroszországnak csak addig fogják pártját, míg Amerika katonailag is közbe nem

lép. A munkás- és katonatanács egyik tagja ezt mondotta : „Anglia azt akarja, hogy szövetségi kötelességünk teljesítésében tönkre menjünk ; de mi nem leszünk olyan ostobák, hogy odajuttassanak minket, hogy az angolok elnyeljenek."

Ennélfogva az oroszok nem nagyon örülnek annak, hogy Amerika az ententehez csatlakozott.

Dorna-Kandrény, június 9.

„Hideg van, kis faházamban irgalmatlanul fáztam és dide-„regtem egész éjjel. Erős szél fúj. Sűrű köd lapul a hegyekre és „alacsonyan, mint ezerlábú szörnyeteg mászik a síváran komor „Neagra-Sarului fölött, lassan havazik és szitál a finom jeges „ködeső. Hamar fölöltözöm, reggelizek. Benke tábornokkal egyet-„mást megbeszélek, azután Gyurits ezredessel és Jenei főhad-„naggyal a Muntele Mihalelului lábához kocsizunk, hol egy tarta-„lékban levő géppuskás osztagot megszemlélek, azután jeges „viharban, sűrűn hulló hóban a ⌖ 1476-ra föllovagolunk. Az orom „előtt leszállunk, mert az ellenséges tüzérség itt minden legcseké-„lyebb mozgást heves tűzzel el szokott fojtani. A sűrű köd dacára „a gránáttölcsérek ezreivel fölszántott ormot elkerülve, körül-„lovagoltunk a fölséges virágos havasi réteken át az erdőbe, az „álláshoz. A lövészárokban a Muntele Rusuluion (⌖ 1546) át „Verful Saruluion túlig végigjártam a 301. honvédgyalogezred „egész küzdelmi állását. Jól van vezetve, alaposan kiépítve még „a sziklás kopár orom is teljesen kielégítő. A 301. honvédgyalog-„ezred kinézése, hangulata igen jó. Megkóstolom az étkezést, „mely ízletes és tartalmas."

„A 301-es honvédek állását 6 órai erős gyaloglással végig-„jártam. Mint már mondtam, az állások kitűnőek, de a meg-„szállás ijesztően ritka és ezt csakis géppuskákkal lehet valahogy „ellensúlyozni. Ha itt az ellenség komolyan, erős támadást kez-„dene, akkor bizony igen nagy baj lenne, mert nincsen meg annak „a lehetősége, hogy gyér tüzünk megtörje őt, mielőtt behatolna „állásainkba. A még oly hős honvédjeimet egyszerűen elsöpörné, „főkép a Muntele Rusului és Muntele Sarului nyergén, hol két „századom 4000 lépéses vonalat tart, jobbanmondva biztosít. „A lehetetlenségig kifosztották arcvonalamat, mert még mindig „azt hiszik, hogy az oroszokat az orruknál fogva lehet vezetni és „becsapni. Ahhoz kétség nem fér, hogy annyi baja van az orosz-

„nak, hogy egy igen nagyszabású offenzívára nem gondolhat „ez idő szerint; és mégis igen kellemetlen részlettámadásokra „kell számítanunk."

„Azon a vidéken valahol, ahol ma jártam, szemben cseh „csapat, úgynevezett légionáriusok vannak állásban, ezek azonnal „lőnek, ha nálunk valaki mutatkozik. Egy orosz pontosan meg- „mutatta ezt az állásrészt. A mi részünkről pergőtűz lett ezen „terepszakaszra elrendelve. A csehek egy része elszaladt és akkor „srapnelltűz alá vétettek; ezeknek nagyrésze elesett. Nemsokára „ezután egy csomó orosz jött át hozzánk és jelentették, hogy „megsemmisítő tüzünk beszüntetése után megállapították, hogy „a cseheknek legalább kétharmadrésze halva vagy súlyosan sebe- „sülve fekszik ott, a mi tüzérségünk hallatlan pontossággal éppen „oda összpontosította tüzét, hol az ő férőhelyeik voltak; így „egynéhány száz hazaárulót elérte igazságos büntetése. Kocsink- „hoz leérve Sarul Dornára hajtottunk és onnét megint a tábori „vasúton tandembe fogott lovakkal Dorna Kandrenyre utaztam. „Rettenetesen zökögős vasúti kocsink mesebeli őserdőkön visz át, „melyek teljesen lekötnek nefelejts-szőnyegeikkel, vadan rohanó „üde patakjaikkal, toronymagasságú faóriásaikkal és virágfödte „havasi mocsaraikkal! Fogvacogva, félig megfagyva érkeztem ide, „hiszen csak nyári ruhát hoztam volt magammal."

„Itt egy töröknek a lakásában vagyok elszállásolva s ott „találtam már a jelentéseket. Első, hogy Ő Fölsége Esterházy „Móric grófot nevezte ki miniszterelnöknek. Tehát a homo regius „egészen hiába volt, hiszen Wekerlét ajánlottam volt! Ester- „házyra azt mondják, hogy „kitűnő választás". Nagyon szeretem „Esterházynak komoly hazafiságát, de én fiatal, tapasztalatlan „királyunk mellett sokkal jobbnak vélném a tapasztalt, komoly, „végtelenül okos Wekerlét.

„Az Isonzón óriási hőség, semmi újság."

„A német nyugati arcvonalon heves küzdelmek folynak. „Minden támadást visszavertek a németek."

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. Délelőtt nyugalom, délután Gerok-seregcsoportjánál mérsékelt lövegtűz volt.

7. hadsereg. Az oroszok megkísérelték, hogy éjjel az északi szárnyon, a 16. dandárnál, a Siwula (△ 1818) magaslaton, néhány

táboriőrsünket elfogják. Próbálkozásukat csapataink kellő időben felismerték és meghiúsították.

Napközben a Dorna-Watra-szakasz és a Bistritza-völgyi országút ellen fokozódott az ellenséges lövegtűz. Az alagúttámpont körül élénk ellenséges mozgás volt Mestecanescinél. Különben csekély a harctevékenység.

A Dealul Vinaton, az orosz 193. hadosztálynál, románsapkás katonákat figyeltek meg csapataink.

Az orosz 12. lovashadosztály Orata (⊹ 1367), a 166. hadosztály Cimbroslawa Wk. (△ 1613) terében áll.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak alábbi parancsot adom ki:

„A legutóbbi jelentésekből úgy látom, hogy számos átszökés történt. Ezentúl az esti jelentésekben meg kell említeni az eltűntek számát is és hogy mely ezredeknél történtek a szökések. A vizsgálat eredményét is jelentse." (Op. 2491.)

A 7. hadseregparancsnokság mai napon ezt javasolta:

„A német 200. hadosztály parancsnoka azt jelenti, hogy a Landsturm-csendőrzászlóaljnál az utóbbi időben számos szökés fordult elő. Ezt a zászlóaljat május 2-án Pochreplinánál állították az arcvonalba. Mivel egy hónap alatt 16 ember szökött át az ellenséghez és fontos adatokkal szolgálhatott az oroszoknak, ennek a csapatnak belső értéke és megbízhatósága nagyon kétessé vált. Azt nem róhatom fel a hadosztályparancsnokság bűnéül, hogy a zászlóaljat mostani helyén hagyta, mert arcvonalának kiterjedése 60 kilométer. Ezt a zászlóaljat nem lehet felváltani, mert a hadosztálynak nincs tartaléka.

Kérem tehát, hogy a csendőrzászlóalj helyett megbízható csapatot kapjak.

A csendőrzászlóalj más helyen talán meg fog felelni. Én a legénységnek megmondtam, hogy téves az a nézete, hogy Bukovina béke esetén orosz terület lesz. Békekötés után minden szökevényt haditörvényszékileg üldözünk és elfogása esetén főbelövetjük.

Abban az esetben, ha a csendőrzászlóaljat más hadszíntéren alkalmazni nem lehet, a zászlóalj feloszlatását javasolom." (Op. 2480.)

A javaslat következtében az A. O. K.-nak előterjesztést teszek:

„A Kárpát-hadtest kötelékében levő német 200. hadosztálynál, a május elején az arcvonalba beállított Landsturm-csendőrzászlóaljból (800 fő), egy hónap alatt 16 ember szökött át az ellenséghez. A zászlóalj, melyre jobb lenne nem is számítani, a széles, át nem tekinthető erdős szakaszban veszélyt okozhat. A szökés oka az lehet, hogy legénysége között sok van olyan, ki az ottani vidékről való és hogy a zászlóalj megszervezése nem volt szerencsés gondolat. Papp dandáránál talán jó szolgálatot

tehetett[1] és ezért jobb lett volna otthagyni, midőn a dandár a 74. hadosztály kötelékébe került.

A zászlóaljban a nemzetiségek következő arányban vannak képviselve :

27% német,
13% magyar,
16% cseh,
5% lengyel,
17% ruthén,
17% román,
3% szláv, azonkívül néhány % olasz, horvát és szlovén.

Ezért a zászlóalj feloszlatását javasolom." (Op. 2480.)

Seeckt tábornok, vezérkari főnököm, előterjeszti a heti helyzetjelentést.

„Az orosz-román helyzet még ma sincs tisztázva.

Az 1. hadseregünk előtt észlelt élénk ellenséges mozgásból és a megállapított táborokból, arra lehet következtetni, hogy az arcvonalra friss erők érkeztek ; valószínűleg a román 1. hadsereg csapatai. Ezek, vagy a román 2. hadsereget erősítik meg, vagy pedig orosz csapatokat váltanak fel. Ez azért érdemel figyelmet, mert egy esetleges támadásban a románok csak csekély számban vehetnek részt, mert a román hadsereg átszervezése október előtt nem fejeződhetik be. Lehetséges, hogy az orosz csapatokat azért váltják föl, hogy a románoknak alkalmuk legyen hazájuk védelmére.

7. hadseregünk előtt sem lehet összevont támadócsoportokat fölismerni. Előkészületek esetleges támadásra nem történnek. A harctevékenység általában csekélynek mondható, csakis a Gerok-seregcsoportnál, a Mestecanesci-szakaszban és a szélső szárnyon a 16. dandárnál élénkebb valamivel. Ahol az ellenséges tüzérségi tűz erősebb, az oroszok közelebb tolják az állásokat és járőrökkel és osztagokkal előtöréseket kísérelnek meg.

Ezekben a szakaszokban részleges támadások várhatók. Idáig minden ilyen kísérlet meghiúsult.

A 12. hadosztályt az Isonzó-arcvonalra szállították, helyébe a 7. hadosztály három zászlóalja érkezett Désre ; ideszállításának befejezése június 20-ára várható. A német 11. tartalékezred Kézdivásárhelyen egyesült. Az 5. Schützenezredet, az A. O. K. parancsára, most szállítják Mackensen hadseregcsoportjához ; az ezred pótlására a 7. lovashadosztály érkezik onnan 1800 lovassal, 1400 lövésszel és 30 géppuskával. A lovashadosztály körülbelül június második felében Zabolára kerül és az 1. hadsereg rendelkezésére áll.

[1] A Landsturm-csendőrzászlóalj túlnyomó része bukovinai illetőségű volt és Bukovinában tett már békében is szolgálatot ; a román határ szomszédságában kitűnő kémszolgálatot teljesített.

Seeckt tábornok véleménye az esetleges orosz-román támadásról :

„A cs. és kir. A. O. K.-nak abból a közleményéből indulok ki, melyet június 8-án a hadseregarcvonalparancsnok személyes tájékoztatására adott ki, mely szerint feltétlenül hiteles forrás szerint, az akkori orosz főparancsnok Alexejew tábornok arra számított, hogy Romániában június 20. és 30-ika között, Brussilow tábornok arcvonalán pedig június 15. és 20-a között megindulhat a támadás. Ehhez a nézetéhez azonban többféle pesszimisztikusan felfogott feltételt fűzött, melyekben az erkölcsi helyzet, a fegyelem és a tömeghangulat javulását vélem felfedezni.

Talán ez a kétség buktatta meg Alexejewet, nem pedig az ujságokban szellőztetett okok. Az az egy bizonyos, hogy utóda — Brussilow tábornok — a támadás gondolatát erélyesebben és mindenesetre kíméletlenebbül fogja képviselni. Az azután más kérdés, hogy szerencsésebb lesz-e az orosz tömeggel szemben ? Tehát a támadásra meg van az akarat úgy a hadvezetőségnél, mint a jelenlegi kormánynál. Az előbbeni a kedvező katonai helyzetet felismeri, mely abban áll, hogy keleten és nyugaton egyszerre kell támadni, előbb azonban — ha sikert akar elérni — a hadseregen kell úrrá lennie. Ebben valamennyi magasabbrangú orosz tiszt egyetért. Ez az oka annak, hogy az ezekkel való tárgyalástól semmit sem vártam.

A kormánynak, mely a békehangulat elől nem térhet ki és mely a hódító hadjáratot valóban nem akarja már tovább folytatni : erkölcsi szempontból sikerre van szüksége. A kormány azzal okolhatja meg a támadást, hogy az a megszállott területek visszafoglalására irányul és ha ezt a célt eléri, akkor az annexió és kontribúció nélküli béke fog jönni.

Tehát most a kormány sem közelíthető meg. A kérdés azon fordul meg, hogy a kormány fenn tudja-e magát tartani addig, míg tervei megvalósulnak és nem bukik-e meg az alatt, olyan áramlatok nyomása következtében, melyek a rögtönös békét követelik.

A békehangulat folyton nő, tehát mindkét oldalról gyors elhatározásra törekszenek.

Még akkor is, ha augusztusban a békének jönnie kell, arra fognak törekedni, hogy az kedvező viszonyok között legyen megköthető.

A döntés a tömegek magatartásától függ. Arra a kérdésre, hogy lehetséges-e most egy vagy több hadtestből álló tömeget a támadásra összehozni : csakis nemmel felelhetek. Hangsúlyozom ezt a szót : *most*, mert a döntés sürgős. Én a hangulatban — dacára az ellenpropagandának — jelentékeny változást nem látok.

Propagandánk csapásszerű eredményt nem idézhet elő, de azt hiszem, ez a méreg lassan mégis csak öl ; nem a politikai belátás játsza a szerepet — ez csak látszat — hanem a hadifáradt-

ság, a fegyelmezetlenség, a honvágy, a téltől való irtózat és a harc reménytelensége a fontos.

A támadást megnehezítik: a szállítási nehézségek, a lőszerrel való ellátás kérdése és a személyes torzsalkodások.

Kisebbszabású támadásokkal számolnunk kell; némely helyen hirtelen jöhetnek és sikerrel járhatnak. S — habár csak helyi jelentőségűek is — nekünk igen kellemetlenekké válhatnak.

Az arcvonal némely helyén, hátul, olyan hadosztályok vannak csoportosítva, melyeket propagandánk még nem érintett közvetlenül; ezeket meglepő lökésre használhatják fel.

Ezért tevékeny propagandára van szükségünk, hogy az orosz arcvonal felbomlasztását siettessük és hogy ezen az úton tájékozódjunk az ellenségnél.

Anyagi erő dolgában az oroszok jól állanak; lőszerben náluk hiány nincs. Nyilt kérdés azonban, hogy az utánszállító-szolgálat rendben folyik-e?

A vezetés rendelkezésére állanak: tüzérség, repülők, táviró és műszaki fegyvernemek.

Hiányzik azonban a harckészség.

A román hadseregtől nem sokat várnak.

Szándékuk talán az lehet, hogy a románokat hazájuk védelmére az arcvonalba állítják, hogy az orosz erők a támadásra felszabaduljanak. A Sereth-vonalon sok minden történik, ami még tisztázva nincsen.

A románoknál megkezdett propagandánk kezd hatni.

A kisebbszabású támadások azt a kettős célt is szolgálhatják, hogy egyrészt a csapatok ismét a vezetők kezébe kerüljenek, másrészt, hogy szövetségeseik unszolásainak — habár kisebb mértékben — eleget tegyenek.

Utóbbi időben a hadseregarcvonal mentén egyes elszigetelt járőrtámadások fordultak elő; itt-ott gyakran megélénkült az ellenséges tüzérségi tűz. Jele van annak is, hogy egyes hadosztályok csapatait összevonták.

A hangulat most olyan az orosz arcvonalon, hogy egyetlen hadosztály sem tekinthető ugyan harcrakésznek, de félő, hogy egyik vagy másik olcsó babérhoz akar jutni. Arcvonalunkat pedig annyira meggyengítették, hogy ezt el is érhetnék.

Ezért a támadó magatartásról teljesen nem mondhatunk le; ez különösen tüzérségünkre vonatkozik. Fenn kell tartanunk azt az elvet, hogy támadás előtt a felfedezett illetve felismert ellenséges ütegeket leküzdjük.

Összefoglalva a mondottakat, az a véleményem, hogy nagyobbszabású orosz támadásban most nem hiszek. Kisebb vállalkozások azonban ott várhatók, ahol az orosz csapatok erre kaphatók.

A propagandát úgy mint eddig, szorgalmasan folytatnunk kell. A sikertelenség, ellenséges visszacsapás, támadás, nem lehet

ok arra, hogy propagandánkat beszüntessük. Másrészről, ha az oroszok bizonyos szakaszokban ellenségesen viselkednek, a legnagyobb eréllyel kell velük szembeszállni."

Az ellenség helyzete a hadseregarcvonal előtt.

A román 2. hadsereg helyzetében nincs változás. Az ütközetállomány csakis a román 1. hadosztálynál javult az ujoncok besorolásával (századonkint 100—160 fő). Itt az egészségügyi állapot is javult. A román arcvonal többi részén most is járványok vannak ; az élelmezés rossz. A lábbeli miatt sok a panasz. A zászlóaljak francia géppuskákkal vannak ellátva ; minden egyes zászlóaljnál négy gépfegyver van.

A 2. hadseregnek az elsővel várt felváltása nem következett be. Szökevények nem tudnak arról, hogy a románok nagyobbszabású támadásra készülnének.

Az orosz arcvonalon, a 9. hadsereg egyes szakaszaiba, román csapatokat osztottak be, melyek vezetők lesznek a Kárpátok határbércein. A román támadást valószínűleg azért halasztották el, mert a román 1. hadsereg átszervezése még nem fejeződött be.

Azzal számolni kell, hogy a román 1. hadsereg egyes csapataival meg fogják az orosz arcvonalat erősíteni. A Tazlau-völgyben és Piatránál észlelt csapateltolások erre mutatnak. Az még nem bizonyos, vajjon igaz-e az a hír, hogy a Trotusu-szakaszba friss csapatok érkeztek ? (Orosz X. hadtest ? Az orosz XXX. hadtest számításba nem jöhet ; az orosz V. kaukázusi hadtestet pedig a Kaukázusban állapították meg.) Azt a hírt sem erősítették meg, hogy az Ojtoz-völgyben egy szerb hadosztály lenne. Az orosz 103. hadosztály holléte még mindig ismeretlen. Tartalékviszonyban vannak, a román 1. hadseregen kívül, az orosz 126., 194. hadosztály és a 3. turkesztáni lövészhadosztály. Az orosz magasabb parancsnokságok sehol sem tudták érvényre juttatni támadó szándékukat.

A 7. hadsereg arcvonala előtt hasonló a helyzet.

Az oroszok támadása elsősorban a valeputnai szakaszban várható (XXVI. hadtest). Az orosz 37. hadosztálynak a 43. hadosztály szakaszába való betolásából, az orosz 11. és 165. hadosztály egy részének felváltásából és a 7. lovashadosztálynak Czernowitzból az arcvonalra történt eltolásából, most még nem lehet orosz támadásra következtetni.

Propagandánk és az ellenpropaganda folyik.

Június 3-i röpiratunk eredménye még nem mutatkozik. Az ezred-komiték még nem foglaltak állást röpiratunkkal szemben.

Tárgyalni csakis az orosz legénységgel lehet. A tisztek nagyon tartózkodóak. Az ujságszolgálat eredményesen folyik. Az ellenség élénk ellenpropagandát űz. Erre a szolgálatra különlegesen kiképzett tiszteket alkalmaznak az oroszok, közöttük

franciákat is. A megbízhatatlan csapatokat az arcvonalból kivonják és a hátországba szállítják. Azokra, kik az állásokat elhagyják, lőnek az oroszok ; az orosz tüzérség részére jutalmat tűztek ki.

Az ellenpropaganda a német birodalmi kancellár beszédét arra használja ki, hogy a németeknek hódító hadicéljaik vannak. Az oroszok bizalmatlanságát növeli, hogy hadicéljainkról nem nyilatkoztunk. Az oroszok annak a hírnek terjesztésével iparkodnak fokozni a háborús hangulatot, hogy a németek támadni szándékoznak. Az oroszok azt követelik a mi legénységünktől, hogy erőszakolja ki kormányunktól a békét.

Kerenski, az orosz 9. hadsereg csapatait meglátogatván, azt állította, hogy a békének csakis Németország az ellensége. Az orosz 188. gyalog- és a 12. lovashadosztálytól jött hírek szerint, Kerenski háborús beszédei nem nagy lelkesedést szültek, sőt némely helyen éppen ellenkező hatást értek el.

Míg propagandánk az 1. hadsereg előtt sikeresen halad, (XXIV. hadtestnél és a XXXVI. hadtest egy részénél), addig a 7. hadsereg előtt egyes orosz hadosztályoknál (84., 78., 11., 167., 37. és 43. hadosztálynál) visszautasították.

Az ellenséges harctevékenység is fokozottabb a 7. hadsereg előtt.

A román arcvonalon az ujságszolgálat kezd érvényesülni (megbeszélések, átszökések ; a román 8. hadosztály 1. ezrede a támadásra kiadott parancs végrehajtását megtagadta).

A 167. orosz hadosztály legénységének egy része az arcvonalat elhagyja és hazaszökdösik. A tüzérség az orosz gyalogságra lő.

Az oroszok június 6-án röpiratot adtak át nekünk, mely a német császár állítólagos beszédét tartalmazza, melyet április 2-án a gárdahadosztály tisztikarához intézett ; felhíva őket, hogy Szentpétervárt foglalják el. A nyomtatott röpiratra kézzel ezt írták : „a mi jövendő barátunk és mostani ellenségünk."

Az orosz 48. ezred legénysége nagyon felháborodott a május 30-i feleslegesnek vélt riadórendszabályok miatt, melyeket a német támadástól való félelem következtében adtak ki. Ez olyan eszköz, mely támadásra uszít. Ha ez az eset megismétlődik, a tisztekre fognak lőni. Azt híresztelik, hogy Németországban és Ausztria-Magyarországban kitört a forradalom.

A 2. lövészhadosztálynál június 7-én egyik hírszerzőjárőrünkre, mely az oroszoknak ujságot vitt, az ott megjelent orosz tisztek lőttek.

Dorna-Kandreny, június 10.

„Vasárnap ! Csend ! Nagyon hűvös idő, minden laposon dér !"

„Automobilon Dorna-Watrára megyek az erősen összelőtt „202. Sávoly dandárparancsnoksághoz. Azután kocsin meredeken „föl egy csendes, magányos erdei völgyben a 306. honvédgyalog-

„ezred parancsnokságához a Bernarielul (△ 1328) lábánál. Ott van
„az ezrednek tartalékban álló zászlóalja fogadtatásra fölállítva.
„Az ezrednek két éves fennállása alkalmából igen áhítatteli tábori-
„misénk volt. Az ezredparancsnok szép beszédet tart a kivonult
„csapatnak, az ezred történetét elbeszélvén."

„Végül én egynéhány szeretetteljes szóval üdvözlöm az ezre-
„det, az én szeretett honvédjeimet, hitemet és megingathatlan
„bizalmamat ültetve lelkükbe. Az ágyúk dörejétől zeng a völgy,
„míg beszélek, a mély völgy, melyben kristályos patakocskák
„zúgva rohannak és havasi virágok ezrei illatoznak és nefelejts-
„szőnyegek kékellenek, fenyőóriások csendes tócsák tükrében —
„az ég tündöklő kékségétől sötéten elütve — nézik magukat.
„Beszédem után a néma erdőben meredeken gyalogolunk föl a
„Bernarielulra (△ 1328), az úgynevezett „Bajorhegy"-re. Fönt
„egyenkint 50 lépésre egymástól szabadon, a födetlen gyepes
„ormon megyünk. Ha az oroszok jókedvűek, akkor tüzérségük
„ilyen célra nem lő, ha rosszkedvűek, akkor minden egyes ember
„egy kiadós porció gránátot és srapnellt kap. Minden tele gránát-
„tölcsérekkel és repeszekkel. Találomra megyünk, ma jókedvű
„a „muszi". Nemsokára mély futóárokhoz érünk, ebben már
„födve vagyunk. az árok végig fenyőgalyakkal van földíszítve és
„telehintve, havasi virágcsokrokkal teletűzdelve és mindenünnen
„a frissen szedett nefelejtsbokréták mosolyognak ártatlanul rám.
„A harmat ragyogó gyöngyei tündökölnek rajtuk ! Ezen virágocs-
„káknak lelke van és temérdek sokat mondanak nekem. Az én
„szeretett magyar vitézeimnek lelke beszél belőlük melegséggel,
„bensőségesen szól hozzám. Az én szolnoki honvédjeim, e kedves
„figyelemmel üdvözlik hadvezérüket. Az árokban Gura Negri
„fölé kapaszkodunk, hol a lövészárokba érünk és abban a Ber-
„narielul (△ 1328) teteje fölé megyünk föl. Kitűnően fegyelmezett,
„jó, friss honvédjeim kinézése, vígan és hűségesen néznek sze-
„membe vitéz 306-osaim és kérdésemre mindegyiknek kedélyes,
„jó felelete van. Egynéhány hűséges doberdói vitézemet ismerem
„föl örömmel. A kitüntetésre javasolt vitézeket ott a lövészárok-
„ban ékítem föl vitézségi éremmel. Nagyszerű fegyvertényeket
„jelentenek rúluk parancsnokaik."

„Ilyen elsőrangúan jól kiépített állást eddig itt a Kárpá-
„tokban még nem láttam. Nemcsak mély a lövészárok és lépcsős
„lövészállásokkal van ellátva, nemcsak számtalan többkijáratú

„kavernája van és az elképzelhető legjobb oldalozó kiszögellé-
„sekkel van ellátva, hanem az állás előretolása által több hátsó
„reteszállás is létesült, hatalmas akadályai és az állás mögött
„kitűnően megépített gépfegyverállásai vannak ; még a föld alatt
„az állás előtt is vannak gépfegyverek, melyek a támadó, vagy
„közeledő ellenséget — a part lejtőjén — oldalba és még hátba
„is megsemmisítő tüzükkel elpusztíthatják. A Bernarielulról
„(△ 1328) nagyszerű a kilátás. Déli irányban messze sok-sok
„kilométerre látni a saját és az ellenséges állásokat, ahol nincse-
„nek éppen erdőben. Szemben a Muntele Pietrosu (⊹ 1794) és
„Giumalaul (△ 1857) hatalmas hegytömbjei meg az Aranyos
„Beszterce szép völgye messze alattunk friss, üde, zöld rétjeivel
„és sötét fenyves partjaival. 200 lépésre állásaink előtt van a
„villanyos drótakadály. Ha a tüzérség nem rontja el, akkor bor-
„zasztó valami ez. Meglehetős emelkedés után a Bernarielultól
„(△ 1328) északra az erdőbe ér az állás."

„Míg az ezred állásait végigjártam, csak Gura Negrit, ahol
„a minap voltam, lőtte az orosz tüzérség. Több óra hosszat voltam
„a 306-osoknál, igen sok vitézzel néhány szót váltva. Ők azt
„mondják, hogy én hoztam nekik e pár csendes órát, maradjak
„egészen náluk ! Be szívesen tenném meg ezt."

„Igazán nagyszerűek az imént említett, a föld alatt, az elő-
„terepen elhelyezett gépfegyverek, melyek teljesen meglepőleg
„veszik tűz alá a támadó ellenséget. Az állások a terephez oly
„kitűnően vannak alkalmazva, hogy jobb vezetést elképzelni sem
„lehet. A tiszteket ezért rendkívül melegen megdícsérem. Valami
„forradalmár izgató, egy káplár, elibém lépett és hetykén leszólva
„mindent, azt mondta, hogy csodálja, hogy találkoznak még
„emberek, akik nem dobják el fegyvereiket, vagy nem adják meg
„magukat. Az eljárás megindíttatott ellene ; hallottam, midőn
„elmentem, hogy egy nyalka legény azt mondta neki : 'Na látod,
„előre megmondtuk, hogy örökös marakodásodnak még rossz
„vége lesz !' "

„Nemsokára a híres Russ őrnagy szakaszának jobb szár-
„nyához értem. Russ, aki mint vezérkari százados tisztirangját
„könnyelmű adósságcsinálás miatt elvesztette, azután mint őrmes-
„ter a mozgósításkor bevonult és mint ilyen, az arany vitézségi
„érmet hihetetlen hősiessége miatt és nagyszerű fegyverténveért
„megkapta, később rangját is visszakapta, hozzá a katonai érdem-

„keresztet és vaskoronarendet, jelentkezik nálam és vezet. Meg-
„botránkozva látom, hogy milyen nyomorultul rosszul van az
„állás vezetve és hogy csak egyes kis fészekszerű ki nem épített
„támpontokból áll, melyek között az ellenség úgyszólván észre-
„vétlenül bújhat keresztül. Russ őrnagy jelenti, hogy egy cseh
„csendőrzászlóaljnak a műve ez, melyet csak néhány napja,
„hogy ő itt fölváltott. Ő állásait előbbre tolta és egy összefüggő
„vonalon erélyesen dolgozik, melyhez mi most elmegyünk, ezt a
„vonalat pedig, mint reteszállást fogja kiépíteni. Láttam, hogy
„elől már nagyon sokat dolgoztak és oly kitűnően van az állás
„a terephez alkalmazva, hogy holt tér elől alig van. A zászlóalj
„egész állását végigjárom. Russ bemutatta nekem legvitézebb
„embereit. Híres emberek mind, köztük egy az én alcsúti ürge-
„majori pusztámról. Gyermekkorunk óta ismerjük egymást. Egy-
„néhánynak az I. osztályú ezüst vitézségi érmet adtam. Néhány
„helyen nagyon óvatosnak kellett lennünk, mert befogott orosz
„gépfegyverek vannak közelben, melyek soha sem szoktak hibázni,
„ott teljesen észrevétlenül kell elhaladnunk, ami sikerült is. Az
„emberek hangulata kitűnő."

„Innét a Russ zászlóaljparancsnoksághoz ereszkedtünk a
„meredek parton le, mely elbájolóan fekszik egy illatozó, buja,
„zöld erdei katlanban. Két tartalékszázadát szemléltem meg és
„azután az erősen összelőtt Dorna-Watrán át ide visszatértem."

„Hírek érkeztek, hogy Oroszország igen nagy erőket tömörít
„Böhm-Ermolli hadseregcsoportja előtt. Sűrű csoportjai mögött
„még négy egész hadteste van tartalékban. Ott megpróbálhatja,
„mert Böhm-Ermolli aránylag nagyon erős."

A német O. H. L. Op. 3552. geh. I. a. számú rendeletét kapta Seeckt tábornok:

„Megküldöm tudomásul az Ober-Ost egy intézkedését, melyet az O. H. L. jóváhagyott. A Mackensen-hadseregcsoport-parancsnokságot felhívtam, hogy hasonló rendeletet adjon ki.

A harctevékenységre az alábbi szempontok irányadók:

1. Minden harccselekmény az orosz harctevékenységre adott válasz legyen, mint megtorlás.

2. Az alábbi harctevékenységre különös engedélykérés szükségtelen:

a) kisebb járőr (lökőcsapat) vállalat, mint rögtöni megtorlás. Ott, ahol az orosz gyalogság egyes embereinkre lő, gyors tűznek van helye.

b) Megtorló tüzérségi és aknavetőtűz érdemesnek mutatkozó árokrészekre a viszonyoknak megfelelően, vagy az ellenséges tüzérségre.

c) Orosz ütegek tervszerű leküzdése különösen ott; hol az oroszok támadásra készülnek, nevezetesen ott; hol tüzérségüket új ütegekkel erősítik meg.

d) Földalatti aknák fölrobbantása.

e) Bombavetés az ellenség hasonló cselekményének megtorlására.

3. Valamennyi harccselekmény után értesíteni kell az oroszokat, hogy ez válasz volt, az ő harctevékenységük megtorlására.

Ilyen egyöntetű eljárás az egész arcvonalon egyszersmind a propaganda célját is szolgálja, melyből az oroszok felismerhetik szilárd akaratunkat, hogy harccselekményeikért nyomban büntetés éri őket; különben a fegyvereket pihentetjük. (Op. 2492.)"

Op 2492. szám alatt ezt a rendeletet az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak kiadtam s még két pontot fűztem hozzá:

„4. Megtorlásra ki lehet használni az ellenőrző zárótüzet, sőt egyes ütegek belövését is. Azon ellenséges alszakaszokra, melyekben az orosz tüzérség hallgat, leadott tüzérségi tüzünket propaganda céljára ki lehet használni, így például az oroszok tudomására adhatjuk, hogy erre a védelmi jellegű rendszabályra szükség azért volt, hogy a tervezett orosz támadással szemben védekezzünk, vagy ez egy válasz volt a szomszédos alszakaszban az oroszok magatartásának megtorlására.

5. Hírszerzőjárőröket csak ott kell előreküldeni, ahol az állás biztosítása megkívánja és ahol a propaganda ismételten csődöt mondott. A legénységet gondosan meg kell választani, hogy meggátolhassuk azt, hogy az ellenséggel szóba álljon, vagy pajtáskodjék vele." (Op. 2492.)

Az orosz 749. ezredet nem váltották föl, mert a legénység nem akarta. Az orosz 751. ezred arról értesít bennünket, hogy néhány nap előtt elrendelték, hogy a XXXVI. hadtest támadjon. Erre az orosz XXIV. hadtest valamennyi ezrede követeket küldött a hadosztályokhoz, kik megfenyegették azokat, hogy a XXXVI. hadtestet meg fogják támadni, ha ez a hadtest a támadóparancsnak mégis engedelmeskednék. Erre a XXXVI. hadtest támadása elmaradt.

Az orosz 486. ezred legénysége saját tüzérségi megfigyelőinek telefonvezetékét elvagdosta, hogy tüzének beszüntetésére kényszerítse.

Az egész keleti arcvonalon helyenkint fokozott tüzérségi tevékenység volt, egyes erősebb portyázó osztagok támadtak, de visszaverték őket.

Az Isonzón nincsen ujság. Tirolban fokozódott a lövegharc.

Jakobeny, június 11.

„Franciaországban nagy sztrájk-mozgalmak, a hangulat „állítólag mind izgatottabb."

„Ma hajnalban Dorna-Watrán keresztül Jakobeny felé siet-„tünk. A Jägerhaus zu Dorna-Watránál bekanyarodtunk a kelet „felé vivő útra. Itt Papp ezredes jelentkezett és a hadosztály-„parancsnok s azután Parau Argestrulon a hármas útelágazásig „s ott jobbra folytattuk utunkat."

„Szépen ébred a természet, a hegyek az első napsugár enyhe „cirógatására halkan kivetkőznek a sűrű ködvánkosokból. Csodá-„latosan ifjú és békés a táj, pedig milyen közel vannak a csendes „sírok, hol hűséges hőseink önföláldozóan őrzik szent hazánkat! „Fölöttük pedig a halál virraszt. Az 5. magyar népfölkelő ezred „parancsnokságánál hol Potocsnik ezredes jelentkezik, elhaladunk, „egy kis erdős völgyön fölfelé, ameddig csak a mind rosszabbodó „út engedi. Onnét egy diluvium előtti bérkocsin Gyurits ezredes-„sel a zászlóaljparancsnoksághoz utazunk, mely 300 lépésre van „az állástól, jól van födve és könnyű gránátok ellen biztonságot „nyujt. Innét már gyalog megyünk a ⌖ 1169-en át Potocsnik és „Gyurits ezredesekkel és a zászlóaljparancsnokkal az állásba. „Ez igazán kitűnően van kiépítve és vezetve, többnyire erdőben „van és csak a Verful Mestecinilor (⌖ 1278) ormán egy hosszúkás „havasi legelőnek a szélén húzódik, a másik szélén van alig 200 „lépésre tőlünk az orosz állás. Itt minthogy alig pár napja, hogy „állásainkat előretoltuk, ezek még kezdetlegesek. Másutt minde-„nütt kitűnő férőhelyek, jó kavernák vannak. Az oroszoknak „helyenkint egészen közel jövő állásait ismételten lefényképeztem. „Ők nem látszottak ezt észrevenni. Kissé távolabb északra, körül-„belül a ⌖ 1295-től 800—900 lépésre délre, mely magaslatot az „oroszok 1916 december 12-én elvették tőlünk, az erdő teljesen „össze van lőve, a kis PoeanaTicsenilor tanya szintén, ezután van „az enyhe part is elnevezve. Valaha itt szép lucfenyves volt, de „a legutóbbi küzdelmek alatt az oroszok pergőtüze az összes „fákat vagy lefejezte, vagy derékon, vagy tőben leszakította. „Siralmas egy kép, csupa meztelen fogpiszkáló, itt még sok orosz „és saját hulla fekszik temetetlenül február óta, mert ez egy „olyan fontos pont, hogy egyik sem engedheti meg, hogy a másik „oda menjen. Ezen darab a két állás között maradt. Most, hogy „meggyengült az idő, iszonyatos bűzt kezdenek terjeszteni a hullák.

„E kis kúpon estek el szegények s leolvadt róluk teljesen a hó, „még épek, de most hamar oszlásnak indulnak. Ma sem tűri „egyik fél sem, hogy a másik oda menjen. Én csak a szörnyű „bűzt éreztem, de a letördelt fák között nem tudom a hullákat „meglátni. Itt egy kis híd van állásunk mögött és mert az orosz „tüzérség sokat szokott oda lőni, jó bakáim ezt a „görzi hídfő"-„nek nevezték el. Ott, hol elvesztett támpontunk van a ⌖ 1295-ön, „állásaink az oroszokétól alig vannak 50 lépésre és a tisztek azt „állítják, hogy az itt levő orosz 754. gyalogezred nagyon barát-„ságos. Mindjárt ki is próbáltam. Ott, hol az állások a legközelebb „vannak, kimentem előretolt figyelő őrszemünkhöz és a honvéd „őrszemnek meghagytam, hogy szóljon a muszkának s ő átkiál-„tott : 'Pan poty szem !' háromszor megismételte kiáltását. Erre „három muszka egészen szabadon kilépett állásukból és az ő „drótakadályukig előre jöttek. Én már egy boros palackot hozat-„tam és bakám ezt mutogatta az oroszoknak s átkiáltott, hogy „jöjjenek csak érte. Vissza kiáltották, rám mutatva, hogy én „vigyem át nékik. Bakám — kit a San Martino-i nehéz napokból „jól ismerek — egy ledőlt törzsre föláll és a palackot mutatva „újra átkiált : 'Hé pán ! vino ! — dobro vino !' Ők integetnek, „hogy nem szabad jönniök és összeteszik kezüket, kérve, hogy „hozzuk át, ugyanakkor mindig aggódva visszanéztek és érté-„sünkre adták, hogy ha nem hozzuk mi át, akkor az élvezetről le „kell mondaniok. Ekkor lefényképeztem őket. Ők lemondólag „fölhúzták vállaikat és combjukhoz csapták kezeiket, majd vissza-„mentek lövészárkukba."

„Még végigjártam az állást. Mint jelentik, nemsokára, miután „elmentem, az oroszok átküldtek azzal az üzenettel, hogy ma „azért nem lőttek, mert tudták, hogy ki járta végig az állásokat, „tudják, hogy én nagyon a béke mellett vagyok és a legénységnek „kedvence, akit apjuknak neveznek. Itt valami ügyetlen telefo-„nálás lehetett, melyet az oroszok lehallgattak."

„A völgyzsákot elvágó állásban átmentem a ⌖ 1217-re ; „igen sok vitézemmel beszéltem és többeknek vitézségi érmet „adtam. Miután az V. zászlóaljparancsnokságnál étkeztem, a „legénységi étkezéseket végigkóstoltam, még a Poeana Cheruluira „(⌖ 1217) mentem az állásban föl. Egyik géppuskánál nagy öröm-„mel ráakadtam derék kis budaőrsi ápolómra, aki sok hónapig „Pfann törzsorvosnál oly kitűnő szolgálatokat tett. Nem tudta,

„hogy mit csináljon örömében, midőn megismertem és kezet-
„nyujtottam neki. Zászlóaljparancsnoka a 2. osztályú ezüst vitéz-
„ségi éremre ajánlotta, melyet azonnal föltűztem viharosan dobogó
„szíve fölé. Gyönyörűen dekorált hősöket láttam az ezrednél,
„olyanokat, kik az összes vitézségi érmek birtokosai, közöttük
„egy egészen fiatal hadnagyot is."

„Az I. zászlóaljparancsnokságtól Veit alezredessel a híres
„Schlangen-Veit"-tel, aki hadtestparancsnokságomnál volt a Do-
„berdón és mindig egynéhány eleven kígyó volt a zsebeiben.
„Fölmentem megfigyelő állásába az Opcina Mare (△1335) tetejére,
„honnét kiváló kilátás és áttekintés van főkép a Mestecanesci
„szakaszára, mely már olyan nagyon sok vérbe került. Kitűnő
„és megnyugtató benyomással mentem le az ezredparancsnokság-
„hoz, hol nagyszerű aludttejet kaptam és azután Jakobenybe
„siettünk. Ott báró Apor altábornagy várt rám. Szegény a leg-
„nagyobbfokú sárgaságban szenved."

A hadseregfőparancsnokság Seeckt tábornoknak Op. 41.807. szám alatt ezt táviratozta:

„Repülőink figyelmét teljesen elkerülte, hogy hová vitték az orosz 11., 7. és 8. hadsereg arcvonala mögötti tartalékokat, melyeket megbízható hírek alapján már tavasz óta megállapítottak. Az orosz 7. hadsereg egyik hadteste Kolomeába menetelt és onnan retablirozás után ismeretlen helyre távozott; XLIV. hadtestük Czernowitzba érkezett, majd onnan elment; legújabban a szibériai VII. hadtest Kolomeából Podhajcere jutott és az orosz 11. hadseregnél a gárdahadtest délfelé tolódott el. Habár számos ok előidézheti, hogy a repülőfelderítésnek látszólag nincs eredménye, az ilyen tartós jelenség mégis azt a hitet kelti, hogy a távoli felderítést a közeli felderítés háttérbe szorította.

A tapasztalat azt mutatta, hogy el kell készülve lennünk arra, hogy hellyel-közzel a hírek egy bizonyos időre kimaradnak, ha azonban a légifelderítés az ellenséges arcvonal mögött egész hadtestek menetét se képes megállapítani, úgy a vezetésnek a legfontosabb adatok hiányzanak az ellenségnél történt események megítélésére.

A repülőkkel rendelkező valamennyi parancsnok figyelmét felhívom erre a körülményre." (Op. 2505.)

Ezzel a paranccsal szembeállítom azt, hogy közép- és magashegységgel borított, kedvezőtlen időjárással és látóviszonyokkal hátrányosan befolyásolt 400 km széles arcvonalon, 10 repülőszázad teljesít szolgálatot. Az első 3 bajnok-repülő csak pár napja érkezett meg.

Ennek a viszonyokhoz képest gyenge erőnek kell a távoli és a közeli felderítést végeznie, el kell látnia a gyalogsági repülőszolgálatot és közre kell működnie a tüzérség lövésénél; ráadásul még megjegyzem, hogy az ellenség repülőgépeit anyag tekintetében a mieinkkel össze sem lehet hasonlítani.

Kinyilvánítom, hogy a hadseregarcvonal repülőinek teljesítménye, az adott viszonyok között egészen kielégítő.

Az orosz 254. ezrednél egy izgató azt mondta, hogy Ausztria békét akar; Németország pedig az egész világ meghódítására törekszik. Minden csapat nyugaton van. Ha mi támadnánk, könnyen áttörhetnénk az ellenséges keleti arcvonalat.

Az orosz 255. ezred arról értesít, hogy Kerenski itt volt a közelben és a háború folytatása érdekében agitált.„Ez azonban nem tőle függ, hanem a katonáktól, akik a békét akarják." Azt beszélik, hogy Kerenskit az angolok vesztegették meg.

166. orosz hadosztály kijelentette, hogy ha támadóparancsot kap, annak végrehajtását meg fogja tagadni (Tatarca △ 1547 szakasz).

79. orosz hadosztály szerint a támadás június végén kezdődik.

Az orosz 48. ezred szerint Kerenski azt mondta, hogy Németországgal lehetetlen békét kötni, mert Podólián és Wolhynián kívül, még más orosz területet is akar. Ha Németország június 23-ig elfogadható békefeltételekkel nem jön, akkor az általános támadás valamennyi arcvonalon egyszerre megindul.

A legénység és a tisztikar között nagy a feszültség, mert a tisztikar a béke ellen, a legénység pedig mellette van. Egy századparancsnokot a legénység elvert és elcsapott, mert kézigránátot dobott a mi állásunkba, hogy ezzel a harcot kirobbantsa.

Az orosz 659. ezred altisztjei közölték velünk, hogy június 3-án kétszer kaptak parancsot támadásra; a legénység azonban mindkét esetben megtagadta az engedelmességet. Az orosz gyalogság a tüzérséget ellenőrzi. A tüzérség minden lövésért számadással tartozik.

„A tiroli arcvonalon a hosszabb idő óta előkészített olasz „támadás megkezdődött. Az 6. hadsereg a Sette Communi s a Val „Suganában támad. Többnapi heves tüzérségi előkészítés után „ma már az általános gyalogsági támadás is megkezdődött. Hul„lámzó tusa után kezünkben maradtak az állások. Azt hiszem, „hogy nagyszabású tüntetés az egész!?..."

„Ober-Ostnál helyenkint heves ellenséges lövegtűz. Nálam „enyhébb, de élénk járőr- és légi tevékenység."

„Jakobeny fölött egy orosz repülő kering s midőn nehéz „zivatar vonul föl az égen a repülő gyorsan elszáll."

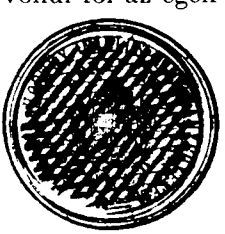

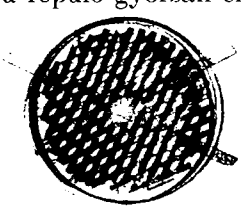

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

Jakobeny, június 12.

„Az orosz tüzérség nagy lövöldözést visz véghez egy repü-
„lőnkre, hihetetlenül rosszul lő, hála Istennek. A Mestecanesci—
„valeputnai műúton a „Kénfürdő"-ig[1] megyek automobilon, ott
„áll volt ezredem, az 1. honvédhuszárezrednek két százada tarta-
„lékban. Osztály- és később ezredparancsnok voltam ezen ezred-
„nél. Harminchárom huszár — ma már öreg emberek, családapák
„— van soraiban, kik akkor újoncaim voltak és Havass,
„Szelke és Lenck százados, a többiek mind elestek vagy meg-
„sebesültek, elfogattak, vagy más módon harcképtelenek lettek.
„Innét gyalog a ⌖ 1177-re megyek, mely mögött a 7. honvéd-
„huszárezrednek egy százada áll tartalékban. Néhány vitézt föl-
„ékítek, sokakkal elbeszélgetek. Frissek, jókedvűek és most meg
„vannak mindennel elégedve. Úgy látom, jól eltaláltam a bajok
„okát és gyökeresen kiirtottam azt."

„Innét az útpatkótól északra levő állásba megyek a ⌖ 1177-en
„Ez az állásnak tán legkényesebb helye, mert egy széles, gyorsan
„átjárható nyereg köti össze a ⌖ 1248-al, melyen az orosz állás
„van és a nyereg kis lejtőjén sok holt tér van, hol az ellenség eléggé
„védetten gyülekezhetik. Itt nagyon kell vigyázni, de ha tüzér-
„ségem jól be van lőve, akkor nem tartom aggasztónak a helyze-
„tet, mert már tüzünkben össze fog omlani a támadás. Az állás,
„melyet most a 7-es honvédhuszárok vettek át, mondhatom, beve-
„hetetlen erőd. Ha a pergőtűz nem semmisíti meg — amire az
„oroszoknál nem igen lehet számítani — még igen csekély hely-
„őrséggel is föltétlenül tartható. Előttem fekszik a híres, annyi
„sok vérbe került Mestecanesci alagúttámpontjával és a mosó-
„teknőszerű katlan az előretolt mélyen alattunk levő orosz állá-
„sokkal. Valóban föltétlenül szükséges volna az alagúttámpont
„összes magaslatait[2] elfoglalnunk, mert most a fele a mienk és a
„másik fele az oroszoké. De ilyesmi most meg van tiltva s így nem
„változtathatok visszás helyzetünkön. Az alagútnak nyugati ki-
„járatánál egy előretolt orosz támpont van, mely ha valamire
„elszánnánk magunkat, először is tüzérségem által megsemmisít-
„tetne. Midőn a 7-es honvédhuszároknak valóban nagyszerű
„állásait végigjártam, a völgybe a műúthoz ereszkedtem le. Itt már
„az oroszok állása uralja a mienket. A műútnál vigyáznunk kell,

[1] A térképen Schwefelbad.
[2] Lásd a 39. számú mellékletet.

„mert az orosz tüzérség szakadatlanul vereti és sok véráldozatba „kerül. Bennünket nem vettek észre és baj nélkül elhagytuk e „veszélyes helyet, honnét az alagutat és a fölötte levő híres tám- „pontot kitűnően láttam. Nagy baj az, hogy ily fontos pont orosz „kézen van. Az úton túl, az itt álló 302. honvédgyalogezred első „zászlóaljának parancsnoka jelentkezett. Ezeknek állása a magas- „laton fekve félkörben veszi körül és uralja a völgyben fekvő „orosz állásokat s azután a rettenetesen összelőtt őserdőben a „német 3. Grenadier ezred állásához csatlakozik. Míg ezen állást „végigjárom s vitéz honvédjeimmel elbeszélgetek, egyszerre óriási „puska- és gépfegyvertüzelés kezdődik mindkét félnél. Én egy „honvéd géppuskánál állok és nem engedem lőni, mert látni „akarom, hogy mit csinál az orosz, majd lőhetnek, ha tömegeit „látjuk. Közben az orosz, majd a mi tüzérségünk is zárótüzet ad „le közvetlen az állások mögé ; de gyalogsági támadás csak nem „jön s egy kis fél óra mulva szünet áll be. Rövid ismétlődés után „teljes csend következik s kiderül a riadalom oka. Az oroszok egy „repülőnkre lőttek, gyalogságom azzal felelt, hogy az orosz állásra „lőtt, ezek gyorstűzzel feleltek és azon hitben, hogy mi támadunk, „tüzérségüket zárótűz leadására szólították föl, melyre az én tüzér- „ségem ugyanazzal felelt s így keletkezett ez az őrült lövöldözés, „senki sem sebesült meg nálam, ami a jó födözékek dacára csoda- „számba megy."

„Nemsokára a német 3. Grenadier ezred állásaihoz értem. „Ezen ezrednél, melynek parancsnoka kiválóan jó benyomást tett „rám, a legénység rendkívül fegyelmezettnek látszik, de igen „keveset dolgozik. Az állás nagyon el van hanyagolva. A porosz „ezredparancsnoknak szemére vetem, hogy az úgynevezett „gránát- „biztos" födözékek, melyeken négy 50—50 cm vastag fenyőtörzs „van egymásfölé rakva és rajta 1 méter laza föld van, nem fognak „biztosítékot nyujtani a gránáttűz ellen és ezeknek tökéletesbítését „rendelem el. Ő minden garanciát akar vállalni, hogy így is jó. „midőn éppen jókor egy 12 cm-es orosz gránát jön sustorogva „és egy ilyen tetejű férőhelybe vág nem messze tőlünk és a „gránát- „biztos" födözéket, mint a papirost keresztülüti s a szerencsére „üres férőhelyben nagy reccsenéssel fölrobban. Csak annyit „mondok neki : 'Tessék, itt van a garantált biztonsága ! Meg- „értett engem ?' 'Igenis, ezt már megértettem. Azonnal meg- „csináltatom az erősebb födözékeket.' 'Jó.' "

„Most a ⊹ 1169 körüli állásba értem,[1] ez egy letarolt lapos „ormon van, melyet iszonyúan földúlt a sok gránát. Az alagút „felé nyúló végső csücsökbe nem mehettem, mert ott csak éjjel „szabad közlekedni, minthogy az orosz gépfegyverek minden „oldalról keresztttűzbe veszik azt. amint a legcsekélyebb mozgást „észlelik. Nappal biztos halál vár mindenkire, aki odamerészkedik. „Így az „orr", vagy a németek szerint „Zipfel" kivételével az „egész állást a tűzvonalban végigjártam egészen a ⊹ 1134-ig és „Poeana Cheruluiig (⊹ 1217), onnét lovainkhoz mentünk. Az „állásnak a föntnevezett két kúp között fekvő része — a német „Grenadierek állása — egy széles, letarolt hegyháton van és a „tüzérségi tűz miatt sokat szenved. Most is, míg végigmentem „rajta, igen kellemetlenül és folyton lőtték az orosz lövegek azt „a környéket. A délfelé horpadt része az állásnak — lásd vázla- „tot — erdőben és erdőszegélyen van, ezt keveset bántja a tüzér- „ség. Az „orr"-ra állandó nehéz aknavetőtűz zúdul."

„Lent a völgyben a német 3-as Grenadierosok egy százada „állott tartalékban. Rövid beszéd után 15 Grenadierosnak tűztem „föl vitézségi érmet."

„Végül Jakobenyben az összes rohamcsapatokat és tartalé- „kokat[2] megszemléltem s azután újból itt éjjelezek egy lengyel „hölgy csínos házában egy szép sarokszobában."

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg.

A 218. hadosztály jobbszárnya mögött levő községek a Putna-völgyben, a Casinu-völgy és az Ojtoz közötti állásrészek és a Slanic-völgy. ma csak gyengébb ellenséges tüzérségi tűzben voltak. A 37. honvédhadosztálynál tegnap este 9 órakor, a Bitca Arsurilorral (△ 1385) szemben, egy orosz század előnyomult, de tüzérségünk szétugrasztotta.

A Casinu-völgy felett élénk az ellenséges repülőtevékenység.

Tegnap az ellenséges repülők Gyímesre bombákat dobtak, ma, ennek megtorlására, a mi repülőink Tirgul Ocnára, a vasúti állomásra és Comanestiere 7 bombát dobtak. Ma Oláhtoplica kapott orosz bombákat.

[1] Lásd a 39. számú mellékletet.

[2] 8. honvédhuszárezred három százada és a VI./3. Landsturm-zászlóalj.

7. hadsereg.

Krauss altábornagy csoportjánál csekély ellenséges tüzérségi tevékenység volt.

Conta altábornagy csoportjánál azonban a harctevékenység valamivel élénkebb volt ; különösen a Tatarca (△ 1547), a Dealul Coman (◇ 1726) és a Smotrec (△ 1896) alszakaszokban.

Az orosz 12. hadosztály legénysége tudatja, hogy június 23-án általános támadás lesz. Ezt a hírt az orosz 79. hadosztály is megerősíti.

Op. 2269. és Op. 2514. szám alatt intézkedtem, hogy a hadseregparancsnokságok a téli előkészületekre tegyenek javaslatot.

Elrendeltem, hogy a szállásmesteri hivatalok és a hadtápparancsnokságok egész nyáron át szakadatlanul folytassák a szénégetést.

Meghagytam, hogy a hadsereg-orvosfőnökök tanulmányozzák a kánikulában beálló egészségügyi helyzetet ; különösen a vízzel való ellátásnak és a ragályos betegségek, járványok leküzdésének kérdését és tegyenek javaslatot.

A hadtápparancsnokságokat utasítottam, hogy egyenként 8000 fő részére a rendszeresített tábori ruházatból tartalékkészletet raktároljanak, arra az esetre, ha innen csapatokat szállítanának máshova ; ennek fejében a hegyi ruházatot át kell adni távozás előtt. Arra kell vigyázni, hogy az innen távozó csapat — még a legkisebb kötelék, sőt beteg és sebesült, stb. — se vigyen el magával hegyiruházatot vagy hegyifelszerelést.

Viszont a hadtápparancsnokságok az arcvonalra frissen megérkező minden csapatot szó nélkül és azonnal hegyiruházattal és felszereléssel, szeptember hótól kezdve pedig téli ruházattal is lássanak el.

A román 8. hadosztály szökevényeinek vallomása szerint az ellátás rossz, a hadiunottság növekszik. A tervezett támadást július közepére kellett elhalasztani, mert az oroszok nem hajlandók a román támadáshoz csatlakozni.

Az orosz 196. ezredbeli legénység beszéli, hogy június 3-i röpiratunkat nagy örömmel fogadták ; most feszülten figyelik, hogy magasabb parancsnokaik tesznek-e valamit. A 49. hadosztály szakaszán nem lehet támadásra gondolni. A legénység nagy számban szökik, különösen a tartalékoknál és a kiegészítéseknél. Az orosz kormány bizonyára tárgyalásba fog bocsátkozni, ha Németország kinyilatkoztatja, hogy az annexiótól és a kontribúciótól eláll. A német birodalmi kancellár beszédéből ez nem tűnik ki.

Cimbroslawa Wielkán (△ 1613) két orosz tiszt azt kérte, hogy a húsvéti barátságos viszonyt állítsuk ismét helyre.

Az entetenek június 28-ig nyilatkoznia kell, az annexió nélküli béke tárgyában. Oroszország követeli, hogy az entente vegyen részt a stockholmi konferencián.

Június 7-én az orosz legénységgel födött helyen tárgyaltunk, hol az oroszok őrsöket állítottak föl. hogy a tisztek meg ne lepjék őket. A béke ügye rosszabbra fordult. mert Kerenski a hátországban háborúra izgat.

„Az egész keleti arcvonalon csak a rendes harctevékenység."

„Tirolban kemény küzdelem folyik és az ellenség eddig csak „kisebb előnyöket tudott kierőszakolni."

„A német nyugati arcvonalon angol lovasság lóháton nyomult „a német állások felé. alig néhány maradt meg belőlük."

Június 13.

A 8. lovashadosztálynál faházikóban, az Aranyos Beszterce völgyében Czokanestietől északra.

„Még az este erős zápor zuhogott és ma vastag ködgomolyok „alszanak a hegyormokra terülve. Breazaig automobilon megyek, „hol a tartalékban levő 6-os dragonyosokat látom. Egy sincs „közöttük, aki 21 évvel ezelőtt velem szolgált az ezrednél. Csíno„san, fegyelmezetten néznek ki, csak pár szót tudok cseh anya„nyelvükön velük beszélni, hiszen régen elfelejtettem azt, 21 éve, „hogy nem beszéltem e nyelvet."

„Itt a hadseregparancsnok jelentkezik."

„Odébb egy század áll, mosolygó magyar arcok, hűséges „tekintetek, ezt minden kérdezősködés nélkül azonnal látom . . . „15-ös huszárok ! Gyönyörűen kitüntetve ! Mindegyiknek szívé„lyes, hálás válasza van kérdéseimre."

„Erdőben gyalogösvényen kapaszkodunk föl. Itt újra egy „15-ös huszárszázad áll, vitéz magyarjaim, szeretném mindegyiket „megölelni oly nagyszerűek büszke, bátorságtól áthatott válaszaik, „erre csak magyar képes ! Hazájáért utolsó lehelletét is mosolyogva „föláldozni. Míg velük beszélek, a gránátok és srapnellek sus„torogva rohannak el fölöttünk a fák koronái között elsurranva „s néhány száz lépésre mögöttünk puffanva vágódnak le. 200 „lépéssel odébb egy fehér gerendákból épített házacska van az „ellenség oldalán a partba eresztve és teteje több méter vastag „földréteggel födve — ez már igazán „gránátbiztos". A fenyves„ben elrejtett kis villa bájosan fekszik és szeretettel ápolt — alig „50 négyzetméter nagyságú — kis kert van előtte. Pompásan

„terített asztal a kertben. Ez az egyik századparancsnokság,
„tőle nincs 20 lépésre a tűzvonal. Ezt a kertecskét — azonnal
„látom — a virágbarátok, a magyarok csinálták. Leteszem fegy-
„vereimet és sapkámat. Midőn elmegyek az ablak tükrében látom,
„amint egy csínos, nyalka barna legény, kinek három vitézségi
„érem ékíti mellét, egy friss virágocskát tűz az én letett sapkámra
„— nem sejtve, hogy látom, hiszen vagy 8 lépésre hátam mögött
„áll —, senki sem néz rá, finom mosoly ül ajkain, midőn majd
„jobbra, majd balra hajtván fejét, szeretetteljesen nézi sapkámra
„tűzött kis virágát s azután botom mellé revolveremre teszi a
„sapkát, úgy ahogy volt, mielőtt fölvette. Fiacskám! Értem
„csendes, szerény figyelmedet! Odamegyek hozzája, néhány kér-
„dést teszek s kezetnyujtok neki: 'Köszönöm fiam a virágot!
„örömet szereztél vele nekem!' Látom, hogy emeli keblét a tudat,
„hogy csendes kis szeretetmegnyilvánulását megértettem és mele-
„gen megköszöntem."

„Asztalhoz ülünk, ott egyszerre öt tiszt akar engem lefény-
„képezni, megelőzve őket én fényképezem le „az össztűzre kész
„üteget", ami nagy derültséget okoz. Tán sosem ízlett nekem
„a reggeli oly jól, mint éppen ez itt bajtársaim között a tűzvonal-
„ban. Ezalatt a gránátok zúgva suhannak el magasan fölöttünk és
„egyes orosz golyók csiripelnek és mindannyiszor egy memento
„mori-t üvöltenek fülünkbe, mi meg kedélyesen beszélgetünk és
„viccelődünk."

„Bolla ezredes, ezredparancsnokkal és a századparancsnokkal
„a tűzvonalba megyünk. Óriási munkával megcsinált mintaállás
„ez. Az igen meredek parton nagyszerűen a terephez alkalmaz-
„kodva vezet föl. Hatalmas haránt golyófogókkal van ellátva.
„Az erdőritkítás éppen a szükséges mértékben van alkalmazva,
„a kilövés jó a nélkül, hogy az erdő oly ritkává volna téve, hogy
„az ellenséges repülők, vagy megfigyelők csak sejthetnék a fák
„koronáiban az állások vonalát. Az emberek feltűnően tiszták,
„jókedvűek, csupa mosolygó arc, rózsás, lesült egészséges kép.
„Feleleteik kedélyesek, tréfásak. Igazán öröm őket látni. Az erdő
„helyenkint erősen szenvedett a lövöldözésektől. A tábori őrsöket
„is meglátogatom, melyekhez jó födött árkok vezetnek. A férő-
„helyekhez mindenütt mély futóárkok visznek. A Mestecanescin
„(ez más, mint a tegnap végigjárt Mestecanesci), a ⊹ 1252-n van
„egy rendkívül erősen kiépített támpont, melyet egy félszázad

„tart megszállva. Meglehetősen messze elől van ez, célja ezen „fontos gerinc biztosítása. Nagyon erős drótakadállyal van körül-„véve, három mély futóárok köti össze az állással, tágas, több „kijárattal bíró rókalyukak is vannak. Egy 10 ember erejű tábori „őrs 200—300 lépésre az ormon van előretolva, ennek nincs „födött összeköttetése. A századparancsnokkal a drótakadályon „átmegyek — annak, ki nyitját ismeri, gyerekjáték, de jaj annak, „aki ismeretlenül belegázol — és elrendelem, hogy a többiek ne „jöjjenek utánam, hanem a támpontban várjanak rám. Az erdő-„ben az ormon, mely az úgynevezett „Lauskuppe"-hoz vezet, „melyet mi 1916 decemberében elvesztettünk, visz utunk több-„nyire az oroszok által belátott helyeken. A „Tetűkúp"-ról, „melyet nem szabad visszavennem, minden mozdulatunkat látják „az oroszok. Miután a tábori-őrsparancsnokkal, egy katonásan „feszes, fegyelmezett szakaszvezetővel és 7 emberével beszéltem „és kikérdeztem őket, a századparancsnoknak megtiltom, hogy „tovább velem jöjjön, hogy észrevétlenül mehessek tovább is, „s így egyedül megyek ki a közelben levő figyelő őrszemekhez, „kik alig pár lépésre vannak az oroszoktól. A két vitéz mozdulat-„lanul gubbaszt kis födözékük mögött és meglepődve néznek rám, „mert nem vették az öreg cserkészvadász jövetelét észre. Egészen „halkan megszólítom őket. ' Semmi újság ?' Suttogva felelnek : „'Semmi újság !' 'Mit csinálnak az oroszok ?' 'Alusznak.' Ekkor „3—4 lövés csattan élesen : 'Na, fiacskám, úgy látom nem „alusznak egészen ! Hogy vagytok, fiúk ?' 'Köszönjük, nagyon „jól !' 'Az Isten áldjon meg és legyen veletek !' 'Isten megáldja !' „A derék öreg huszár, kinek vállán van kezem, kérdőleg néz rám. „Fejemmel biccentek : 'Igen barátom, József főherceg vagyok ! „Bátran elhiheted !' Arca földerül : ' Az Isten kísérje !' 'Téged is !' „Még megnézem a helyzetet, mely sehogy sem tetszik nekem és „eltökélem, hogy ha a háború az oroszokkal tovább találna tar-„tani, akkor le kell, hogy taszítsam őket a főgerincről, Lisanczuk-„ról, különben ők fognak bennünket állásainkból kipiszkálni és „elvesztem St. Marianál az Aranyos Beszterce-völgyét is egyetlen „közlekedési útjával állásaim mögött. Ez igen nagy baj volna. „Az öreg huszár azt mormogja, hogy jó lesz e helyet gyorsan el-„hagyni. Én a másik két őrszemhez visszamegyek, miután az „öregnek kezet adtam. A veszélyes darabon futólépést mentem. „Néhány lövés volt, de azt hiszem, hogy nem rám lőttek a musz-

„kák. A két nyalka huszárral még néhány meleg szót váltottam.
„Tudom, ez nem a régi módi katonás, de én ebben a háborúban
„katona-elöljáró mellett elsősorban ember voltam, kinek szíve
„van, aki megértéssel van és meg is értetik. Ezt tartom a győze-
„lem kulcsának. A megértésen kell, hogy a fegyelem alapuljon,
„akkor szilárd . . . Rendkívül melegen megdícsérem az ezredet
„a látottakért, mert ilyen kiválóan jót valóban ritkán lehet látni.
„Elbúcsúztam a vitéz 15-ös huszároktól és átmegyek a 8-as drago-
„nyosokhoz. Az ezredparancsnok jelentkezése után igen meredek
„parton ereszkedünk le az állásban, mely sokkal kevésbbé jól van
„kiépítve, sekély és nagyon láthatóan van vezetve. Ennélfogva
„úgyszólván mindig tüzérségi tűz alatt van a tarvágáson levő
„része. Lent a pataknál van egy elég erős völgyzárlat, ezt igen
„gyakran megrongálják a gránátok és mindig vannak véres vesz-
„teségek. Itt egy — még a Kárpátokban is — szokatlanul meredek
„part emelkedik föl, nincs rajt egy fa sem, a folytonos lövegtűz
„teljesen leborotválta az erdőt. Ezt befogott fegyverekkel is lövi
„az ellenség a „Tetűkúp" irányából. Itt mi is tüzet kapunk.
„Elkezd zuhogni az eső, nem lévén köpönyegem, hamarost bőrig
„áztam, míg egyenkint 100 lépésre egymásután fölkapaszkodtunk
„a partra. A védőrség nincsen az állásban, csak egyes megfigyelők.
„Ami igen helyes. Körülbelül 100 méter magasságban a völgy
„fölött az erdőbe érünk, hol az állás megint tökéletes és erős.
„Itt két messze előretolt tábori őrsöt látogatok meg, ezeknek jó
„összeköttetésük van. Egyes helyeken a tisztásokon futni kell,
„hogy az ellenséges golyók oda ne szögezzék az embert. Itt minden
„egyes alakra lőnek a muszkák. Sok tiszttel és legénységgel beszé-
„lek, több férőhelybe ellátogatok. Délután a záporeső állandósul.
„Midőn a két öl mélységű lövészárokba megyek, egyszerre a kövön
„előttem ülve megpillantom Hoyos gróf ezredest, akit Ferenc
„Ferdinand mindig úgy nevezett: „Der Würdige Mann", szere-
„tett, jó elhúnyt királyomnak volt szárnysegédje, most a Windisch-
„Graetz-dragonyosok parancsnoka. mellette ül Kinsky gróf
„százados Bellegarde gróf, ezredes veje. Bellegarde ezredes nálam
„van beosztva. Zuhogó esőben lemegyünk két üteghez, onnét a
„baraktáborhoz az Aranyos Beszterce völgyében. Mai főbenyomá-
„som, melyet a Lizanczukról magammal hoztam, hogy a „Tetű-
„kúp"-ot föltétlenül vissza kell foglalnom, mert onnét az orosz
„mindenhová belát, még állásaim mögé is."

„Egy kis faházacskában, mely a meredek partba van be-
„eresztve, temérdek jelentést találok."

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. A Gerok-seregcsoportot gyenge ellenséges zavarótűz érte. Napközben a Casinu-völgyben igen élénk volt a forgalom mindkét irányban.

7. hadsereg. Az Új-Itzkánytól 5 km-re délre emelkedő ⌖ 1326 ellen irányult ellenséges tűzcsapást és a Mestecanesci szakaszra irányult tüzérségi zavarótüzet leszámítva, különös esemény nem volt.

Délben az ellenség árkaiban, Klauzura-Dosina és Czarna Klewa (△ 1783) között, a 30. hadosztály arcvonala előtt, erős robbanások voltak hallhatók.

A 7. hadseregparancsnokság jelenti, hogy mivel a legeltetési viszonyok a Borgó-szorostól keletre eső területen megjavultak, a XI. hadtest május hóban hátratolt lovainak egy részét előrevonta (Op. 2526.).

Az orosz 749. ezred egyik őrmestere június 11-én azt a hírt hozta, hogy a 9. hadsereg katonadeputánsai Romanban gyűlést tartottak, melyen valamennyi tag egyhangúlag a végleges béke mellett szavazott. Ennek akadálya csakis Németország lenne, mert különbékét és nem általános világbékét akar. Az angolok franciák és olaszok kudarcai az oroszokra nagy benyomást tettek.

Az orosz 751. ezred legénységétől megtudtuk, hogy szentpétervári távirat szerint a munkás- és katonatanács véglegesen a béke mellett foglalt állást. Brussilow Wolhyniában nagy támadást készített elő; a tüzérség is befejezte már előkészületeit, de a gyalogság kijelentette, hogy a támadást nem hajtja végre.

A *49. hadosztály* legénysége meg van győződve róla, hogy a munkás- és katonatanács június végéig kierőszakolja a békekötést. Az orosz nép most Angliát tartja a béke akadályának.

Az *V. lovashadtest* egy szökevénye vallja, hogy a 3. orenburgi kozák hadosztály támadást javasolt; ezt a 12. lovashadosztály és a szomszédos 255. ezred (64. hadosztály) deputánsai leszavazták. A 3. orenburgi kozák hadosztály arról híres, hogy propagandával lehetetlen megkörnyékezni.

A *12. hadosztály* szerint az oroszok még megvárják a stockholmi konferencia végét; ha a tanácskozásnak nem lesz eredménye, akkor támadni fognak. A hadosztály legénységének hangulata békepárti; sokszor arra kényszerítette a tüzérséget, hogy szüntesse be a tüzelést.

Az orosz 12. hadsereg deputánsainak végzése: annexió és kontribució nélküli békére kell törekedni. A hadsereg minden pillanatban kész a támadásra.

„Nyugaton és az olasz harctéren az összes ellenséges táma-
„dások kemény küzdelemben visszaverettek."

„Konstantin görög királyt az entente lemondásra kényszerí-
„tette. Az entente azt állítja, hogy a tengeralattjárókat most már
„igen jól le tudja küzdeni, viszont a németek a tengeralattjárók-
„nak igen nagy sikerét jelentik."

„Az egész keleti arcvonalon mérsékelt tüzérségi harc és járőr-
„csatározások."

Ó-Radna, június 14.

„Oly mélyen aludtam az éjjel, hogy észre sem vettem, hogy
„3 orosz gránát kis házamtól alig 80—100 lépésre robbant. Hajnal-
„ban Craciunon át esős időben föllovagolok a ⊹ 1238-ra, hol
„a kis sziklás orom alatt Hoyos gróf ezredesnek, ‚hadipalotája"
„áll, ici-pici kis fabódé. Itt áll tartalékban a 38. ezrednek egy fél
„zászlóalja. Megszemléltem ezt és sok vitézemet ismerem föl,
„kik a borzasztó 2. Isonzó-csatában résztvettek parancsnokságom
„alatt. Néhánynak parancsnokuk előterjesztésére vitézségi érmet
„tűzök mellére. Mind súlyosan meg voltak sebesülve és hónapok
„multával fölépülve idekerültek . . . Innét azon a futóárkon,
„melyen tegnap lejöttünk, ismét fölmegyünk. Hoyos gróf ezred-
„parancsnok kísér engem. A szemben levő Fondoiu magaslatot
„az orosz tüzérség éppen lövi, amit mindennap meg szokott tenni.
„Nemsokára elértük az igen jó állásokat, melyekben észak felé
„folytatom tegnap megkezdett, megszakított utamat. A tegnap
„este óta folyton szakadó eső éppen mire fölértünk, elállott.
„Eleinte erdőben van a lövészárok, itt kitűnően van kiépítve,
„odébb tarvágásos területet szel át, hol az árok alig ér csípőmig
„és semminemű födözéket vagy biztosítékot sem nyujt. Nagyon
„meredeken ereszkedik le a part, ez állítólag nagyon veszélyes
„hely, mert rendesen erős lövegtűz alatt áll és gépfegyverek is
„minden legcsekélyebb mozgást heves tűz alá szoktak venni.
„Mindannak dacára, hogy teljesen látós idő lett, egy lövést sem
„kaptunk ma. A vágáson visszahagyott gyéren álló magfák a grá-
„nátoktól mind le vannak fejezve. Meghagyom az uraknak, hogy
„ezt az állást még tökéletesen ki kell építeni. Az árok vezetésével
„nagyon meg vagyok elégedve és azon meggyőződést nyerem,
„hogy ameddig a helyőrséget ki nem lőtték, orosz betörés ki van
„zárva. A völgyzárlat képezi a határt a Windisch-Graetz dragonyo-
„sok és 11-es dzsidások között. A völgyzárlat jó és erős, de az

„ellenséges tüzérség folytonos lövöldözése alatt nagyon szenved, „mindennap egynéhány sebesült és halott van itt. A 11-es dzsidás- „ezred parancsnoka, Fünfkirchen gróf ezredes jelentkezik itt és „ő vezet ezrede állásaiban. Meredeken emelkedik az állás a tar- „vágásos parttal szemben a ⌖ 1205-höz, fölséges erdőkben, hol „sok évszázados fenyő gránát által szilánkokra tépve hever a „földön. Nagy és fáradságos munka eredménye ezen még távolról „sem kész állás. Ügyesen alkalmazott tábori őrsvonal minden „meglepetést kizár. Már réges-régen elmult az óra, melyben az „ezredparancsnoksághoz kellett volna érkeznem, de nem vették „számításba az urak, hogy a tábori őrsök egynémelyikéhez is „kimegyek. Egyiknél két halottat találtunk. Egy altisztet és „rajta egy dzsidást, ki a haldokló altiszt sebeit éppen be akarta „kötözni, midőn a halálthozó golyó fejét átfúrta. A kötszert még „kezében tartotta. Megható és szomorú kép. Még meglátogatom „az itt beosztott 30. honvédgyalogezred IV. zászlóalját, mely a „legveszélyesebb helyre lett beékelve, hogy a dzsidásokat meg- „támassza. Ez sokat szenved a folytonos ellenséges tűzben. Föl- „kapaszkodtunk a ⌖ 1205 magaslatra, melyen a honvédek tám- „pontja van. Föladata a villaszerűen összefutó gerincet biztosítani. „Az alig megkezdett futóároknak labirintusa szeli a hegyet keresz- „tül-kasul és a lövészárkok össze-visszasága, melyen derék hon- „védjeim éjjel-nappal lázásan dolgoznak, még távolról sincs kieié- „gítő állapotban. Vitézeim nem törődnek az ellenséges lövegtűzzel, „hiszen nekik kell mindent megcsinálniok, amit mások elmulasz- „tottak. Egy öreg törzsőrmester megismer engem és előreszalad „jelenteni, mások is megismernek, hiszen a Czibó-völgyben állot- „tak, mikor ott jártam. A támpont, ha ki lesz építve, igen erős „ellenállást tud kifejteni, főképen azért, mert egy közel mögötte „levő összekötő állásból kétoldalt gépfegyverekkel nagyszerűen „oldalozható. Az ormon, jobbanmondva a lapos kúp tetején az „orosz tábori őrs van, ettől 15 lépésre hat különálló őrszemünk „mozdulatlanul állva figyeli az ellenséget. Három előretolt tábori „őrsünk őrszemei ezek, kiktől e támpont sorsa függ. Egyedül „kimegyek hozzájuk, kúszva nagy óvatossággal, hiszen embereim „életéről van szó, akik ha távoztam, ott maradnak és a legkisebb „vigyázatlanságnak súlyos következményeit viselik! Egészen hal- „kan megszólítom az őrszemeket. Az egyik 42 éves és úgy néz ki, „mintha 72 éves volna. Suttogva mondja: 'Tessék itt a páncél-

„nyíláson kinézni !' Egy kis páncélpaizs van a mellvédre állítva
„és földdel kétoldalt föltöltve, ennek a lőrésén kinézek. Egy orosz
„egy ledőlt fenyő embermagasságú tuskójának támaszkodva áll ott
„és fegyverére könyököl, melyre a hosszú szurony föl van tűzve ;
„lábait keresztbe teszi és égő cigarettájának kék füstje ujja mentén
„kavarog föl, gondolatokba van merülve és nem veszi észre tekin-
„tetemet, pedig 15 lépésnél kisebb távolságról nézek arcába és
„az én tekintetemet az emberek többnyire megérzik. Néhány lépés-
„sel odébb egy másik áll és élénken ide-oda nézeget ; mögöttük
„pedig vagy nyolcan ülnek egy körben a földön, szótlanul kár-
„tyáznak. Halkan az őrszem fülébe súgom : 'Mindig ily közel
„állanak ? 'Nem-a ! csak ma ! valószínűleg rendes tábori őrs-
„állásukat kiépítik és ezt akarják biztosítani. Alázatosan kérdem,
„nem kellene egy pár lövéssel elkergetnem őket ? Különben holnap
„már itt fognak akarni állani, ahol mi állunk. A disznó pimaszok !'
„Nem, barátom ! Hagyd őket békében, nem akarjuk most őket
„ingerelni, mert azt reméljük, hogy nemsokára békét köthetünk
„velük. Megértetted ? De ha csak egy lépéssel is közelebb jön,
„akkor rákiáltasz és ha nem megy el, akkor lelövöd ! Az Isten
„legyen veletek, vitézeim !' 'Megértettem ! Istennek ajánlom fen-
„séges Atyánkat !' A következőnél is ki akarok nézni, de az őrszem
„jelenti, hogy az oroszok itt 80 lépésre vannak és csak akkor lehet
„őket látni, ha a födözékből kibújnak. Az erdő itt nagyon össze
„van lőve és alig van egy érintetlen fa. Az összes őrszemekkel
„néhány szót váltok és lefényképezem őket s azután a támponthoz
„visszatérek s az állásban még vagy egy kilométert tovább megyek.
„Onnét a hősök temetőjébe, mely fehér nyírfakeresztecskéivel,
„vörös zörgő koszorúival végtelenül szomorú benyomást tesz rám.
„Még néhány embert akarok dekorálni, midőn egy küldönc kifut-
„adva szalad felém és egy táviratot ad át nekem. Ő Fölsége 16.-án
„reggel 6 órakor Marosvásárhelyre érkezik és velem két napos
„látogatást akar tenni arcvonalamnál. Hamar megnézem a legény-
„ségi étkezést, meleg víz a leves és egy kevés málé ! Megbotrán-
„kozva vonom felelősségre a parancsnokot. A vitézségi érmeket
„sietve kiosztom, valamit eszem, lesietek és automobilon Kirli-
„babán át — hol jó csomó orosz gránátot kapunk — baj nélkül
„Pálfalvára és Ó-Radnára robogunk. E sorokat különvonatomban
„írom, mely Marosvásárhelyre viend."

Események a hadseregarcvonalon.

1. *hadsereg.* Éjjel a 218. hadosztály déli szárnya előtt és a 37. honvédhadosztály balszárnya előtt számos ellenséges járőrt zavartak el.

Napközben a borús időjárás következtében alig van harctevékenység, leszámítva az ellenséges tüzérség zavarótüzét.

A Trotusu-szakaszban levő 188. orosz hadosztály[1] közölte, hogy a XXIV. hadtest június 12-én támadni akart. Amint a tüzérség az előkészítő tüzelést megkezdette, a gyalogság fenyegetőleg lépett fel ellene, mire a tüzérség a tüzelést azonnal beszüntette.

Minthogy az 1. hadseregnél a felgyülemlett lőszert széthordani és szétosztva raktározni csakis hosszabb idő alatt lehet, mert nincsen erre megfelelő munkaerő és mivel a villámcsapások itt a hegyekben igen gyakoriak, Op. 2502. szám alatt beadványt intéztem a hadseregfőparancsnoksághoz, hogy mindkét hadseregem részére villámhárítók megépítésére szükséges anyagot és szakképzett munkásokat bocsásson rendelkezésemre.

7. *hadsereg.* Éjjeli álláserődítési munkánkat a Dedul-szakaszban hosszabb idő után ma az ellenséges gyalogság élénk puskatűzzel zavarta meg. Különben csak egyes ágyúlövések estek az arcvonalon.

Klauzura Dosina vidékéről ma is lehetett hallani puska- és gépfegyvertüzet, valamint erős robbanásokat az ellenség arcvonala mögött; valószínűleg ezen a vidéken gyakorlatoznak az orosz tartalékok.

A Landsturm-csendőrzászlóalj feloszlatására megsürgettem a döntést az A. O. K.-nál, mert a 7. hadseregparancsnokság Op. 918. számú előterjesztésére mindmáig nem érkezett válasz.

Egyszersmind utasítottam a 7. hadseregparancsnokságot, hogy az említett zászlóaljat azonnal vonja ki az arcvonalból és várja meg az A. O. K. döntését. (O. 2480. Ang. II.)

Az orosz 23. lövészerzed idáig nagyon előzékeny volt; ma hírszerző járőreinkre lőttek; a tolmácsot elfogták.

A *2. lövészhadosztály* ma első ízben nem vette át az újságokat.

A *4. lövészhadosztálynál* hírszerző járőreinkre élénken lőttek.

A *189. hadosztály* Új-Itzkánynál a tárgyaláson közölte, hogy az oroszok nem készülnek támadásra; különben is a legénység az esetleges parancsnak nem fog engedelmeskedni.

A *12. lovashadosztály* egy szökevénye azt vallja, hogy a legénység nagyon kívánja a békét. Oroszország az entente-al már tárgyal a békéről. Az orosz támadást nem náluk tervezik, hanem sokkal északabbra.

A *64. hadosztály* általában barátságos. Június 13-án az oroszok átkiáltották, hogy a németeknek a hó végéig időt adnak arra,

[1] 749. és 751. ezred.

hogy a békéről gondolkozzanak, ha azután se történik semmi, jön az orosz támadás.

166. hadosztály. Az orosz 664. ezred felhívott bennünket, hogy mivel az angolok elmentek tőlük, kössük meg a fegyverszüneti szerződést.

12. hadosztály. Az orosz 48. ezreddel naponta tárgyalunk. Arról értesít, hogy egy Saratowról érkezett szociálista katona békepropagandája a legénységre nagy hatással volt.

A román hadifogoly vallomásokat a *40. számú melléklet* foglalja össze.

A hadseregfőparancsnokság alábbi Op. geh. 312. számú kiadványában ismerteti az általános helyzetet:

1. Keleti hadszintér.

„Az utolsó napokban az orosz-román haderő csoportosításában lényeges változás történt. Különösen a Bródy—Halicz arcvonal mögé erős tartalékokat állítottak, úgy, hogy ott most a 110 km kiterjedésű arcvonalrészen 34 orosz hadosztály áll. Azonkívül elégségesnél több erő van Riga körül. Smorgon vidékén, a Jakobeny és Sósmező-szakaszban."

„Arra a kérdésre, hogy az oroszok nagyobbszabású, egységesen vezetett támadásra gondolnak-e: igennel kell felelni. Az azonban, hogy a legénységet meg tudják-e erre nyerni, nagyon kétséges."

„Az bizonyos, hogy az orosz hadügyminiszterek fáradozása, hogy a hadsereg és haditengerészet fegyelmét és erkölcsi szellemét emeljék, némi eredményt ért el. Nagyfontosságú az is, hogy az orosz-román fegyveres hatalom főparancsnokává Brussilow tábornokot nevezték ki. Brussilow az az ember, ki leghamarabb tudja támadásra bírni az orosz-román erőt. Brussilow nagyon erősakaratú, durva elszántságú ember, ki az orosz hadsereg soraiban különös kedveltségnek örvend, majdnem valamennyi magasabb orosz parancsnok bizalmát bírja. Az új orosz főparancsnokot az a gondolat csábíthatja, hogy Oroszország belső politikai gyengeségét saját hasznára fordítva egy szerencsés nagy győzelem árán, az egykori cári birodalom „diktátorává" válhatik. Az biztos, hogy ennek elérésében a magasabb parancsnokok, le egészen az ezredparancsnokokig és a papság, támogatni fogják. A magasabb parancsnokok a háború folytatásával csakis nyerhetnek. Veszélyen kívül, szép kastélyokban lakva, magas hadi illetékeik összegyüjtésével szépen gyarapíthatják vagyonukat. Az egy cseppet sem csábító, hogy béke esetén az ingadozó politikai és katonai helyzet bizonytalanná teheti jövőjüket, az sem, hogy Szibéria valamely kis falujában kell majd parancsnokolniok."

„A vallás törvényei szerint a cár a papság értelmi vezére. Most nincs vezére, ezért egy „diktátort" örömmel látna."

„Az entente a támadás útját pénzzel és fenyegetéssel egyengeti. A szökés és a pajtáskodás meggátlására életbeléptetett szigorú rendszabályokkal, az ellenpropagandával, a francia és angol tiszteknek az orosz csapatokba való beosztásával a meglazult fegyelem helyreállítható."

„Végül az orosz magasabb parancsnokságok néhány hadosztályt az arcvonal mögött fegyelmezhetnek és kiképezhetnek s ezekkel azután a helyi áttörést végrehajthatják. Ez is egyik módja volna annak, hogy az orosz hadsereget a felbomlástól megmentsék és hogy a csapatokat lelkesedésre bírják. Ezekkel a viszonyokkal számolni kell és ellenük kell dolgozni."

„Az világos, hogy a frontporpagandával fegyverszünetet kierőszakolni, vagy Oroszországot az ententetól elszakítani nem lehet. Arra azonban alkalmas eszköz, hogy ezt elősegítse. Oroszország csak akkor fog fegyverszüneti, illetve béketárgyalásokba komolyan belemenni, ha erre kényszerült. A kényszer csakis az arcvonalon következhetik be, vagy pedig Szentpétervárról jöhet és azt a belső viszonyok eredményezhetik. Ennek útját a propaganda egyengeti, közreműködik az orosz hadsereg felbomlasztásában és ezzel a belállapotok következtében előálló kényszert támogatja, hogy Oroszország békét kössön."

„Az arcvonalon a propaganda legfontosabb eredménye az, hogy az ellenséggel sok helyen állandó az érintkezés, ezzel lehetővé vált, hogy — ha ő is úgy akarja — a nélkül, hogy magát megalázná, fegyverszüneti ajánlattal álljon elő."

„Ez a pillanat még nem érkezett el. Oroszország a nyugati és délnyugati entente-támadás eredményére vár és valószínűleg összeszedi magát helyi támadásokra."

„Ha ez mind meghiusul, ha az utánszállítás nehézkesebb, az arcvonalon a csapatok ellátása rosszabb lesz, ha a fegyelem jobban meglazul, akkor Oroszország megérik a tárgyalásra. Az ország belső politikai viszonyainak zilálsága, Finnország mozgolódása — hogy független, semleges állammá átalakuljon —, a munkás- és katonatanács céltalan és bomlasztó tevékenysége, a gazdasági viszonyok szervezetlensége — melyeket nem lehet egyhamar rendes útra terelni — közre fognak játszani ebben a nem olyan könnyű elhatározásban. A mostani kormány, mely a belpolitikai helyzet gyors változása miatt talán holnap már az állampolitika felelős vezetőjeként nem léphet fel, nem kapható arra, hogy a központi hatalmakkal különbékét kössön."

„Nekünk most arra van szükségünk, hogy az oroszok megrohanását minden körülmények között feltartóztassuk és azt győzedelmesen elhárítsuk."

II. Délnyugati hadszintér.

„A délnyugati hadszíntéren alkalmazott olasz hadosztályok száma, beleszámítva az Alpini-csoportokat is, kereken 64."

„A 10. Isonzó-csatában a Canaletól a tengerig terjedő arcvonalrészen állott 17 osztrák-magyar hadosztályt[1] összesen 35 olasz hadosztály támadta meg."

„Június 10-én az olasz haderő csoportosítása nagyjában ez lehetett: Az Isonzó-hadsereg[2] előtt 32 hadosztály, a 10. hadsereg előtt 4 hadosztály, báró Conrad tábornagy hadseregcsoportja előtt 28 hadosztály. Az erőknek egymáshoz való kölcsönös viszonya tehát következő volt: az Isonzó és a tiroli arcvonalon 1 : 2, (osztrák-magyar erő viszonya az olaszhoz), a 10. hadseregnél 1 : 1.2.

„Amint június 4-én, a Karst-fennsík déli részén, sikeres ellentámadásunkkal a 10. Isonzó-csata befejeződött, jelek mutatkoztak, hogy Asiagotól északra a fennsíkon az olaszok támadásra készülnek."

„Június 10-én rövid előkészítő tüzérségi tűz után csakugyan bekövetkezett a várt támadás, melyet Astico és Brenta között 10 olasz hadosztály és 20 Alpini-zászlóalj hajtott végre."

„Ez a támadás azért történhetett, hogy az Isonzó-arcvonalról erőt vonjunk el; de történhetett politikai célból is, hogy az általunk megszállott olasz területről bennünket kiszorítsanak, hogy béketárgyalás esetén ne legyen zálog a kezünkben."

„A délnyugati hadszíntéren azonban most is — mint mindig — az volt a legfontosabb, hogy az Isonzó-arcvonalat megtartsuk, mivel az olaszok hadi helyzete csak akkor javulhat meg némileg, ha itt sikert érnek el. Ezért a legközelebbi időben a 11. Isonzó-csata várható."

„Olaszország mostani magatartása a világháborúnak ebben a mozzanatában a belügyi helyzettől is függ. Fő szerepet játszik azonban ebben a kérdésben a külpolitika kényszerítő állapota is: Az olasz hadi célokért való küzdelemben mindjobban kiderül, hogy azok nagyon is messzemenők, melyeknek elérésére a katonai tudás nem elegendő: az olasz nemzetiségű Triest, a tengermellék, Dalmácia, szigetek, továbbá Tirol felszabadítása a Brenner-hágóig, Kis-Ázsia déli részének megszerzése. Syriában és Palesztinában versenyző befolyás biztosítása, végre az északafrikai birtokok. Ezeket a célokat a háborúban nemcsak elérni, hanem biztosítani is törekednek, hogy a beltengerek feletti uralom valóban az olaszok kezébe kerüljön."

A mostani olasz hadiesemények azt igazolják, hogy ezeket a célokat sehol sem érték el, sőt a hadviselés módjáért szemrehányás érte őket, mert Olaszország az entente ügyét nem szolgálja olyan eréllyel, aminő a közös győzelem érdekében kívánatos lenne. Az entente — különösen Anglia — nem nézi szívesen Olaszország világpolitikai terveit, hanem fokozottabb erőkifejtést kíván tőle. Annál is inkább meg kell ezt tennie, mert Franciaország és Anglia

[1] Ebbe bele van számítva a csata végefelé beérkezett két hadosztály is.
[2] 5. hadsereg.

kényszereszközökkel rendelkeznek, mint például az élelmicikkek, a szén- a nyersanyagok és késztermékek bevitelének szabályozása, illetve a bevitel megakadályozása."

„A kényszer kérdése annál hatásosabb és érzékenyebb, mert Olaszországban a szén- és nyersanyaghiány folyton nő. A szénfogyasztás korlátozása a további érdekköröket is érinti; csakis a hadiipart látják el rendszeresen szénnel, míg a többi gazdasági ágakról nagyon szegényesen gondoskodnak. Napirenden van, hogy egyes gyárak beszüntetik üzemüket."

„A termelés hanyatlásával növekszik a külfölddel szemben való eladósodás és ennek következményeként azután súlyos pénzügyi zavarok keletkeznek, melyeken csak új adók kivetésével lehet segíteni."

„A tengeralattjáróharc a Földközi-tengeren a semleges kereskedelmet korlátozza és annyira veszélyezteti, hogy az élelmiszerbevitel tengeri úton annyira hanyatlott, hogy a szárazföldi úton való szállítás lett rendszeres."

„Külpolitika dolgában Olaszország majdnem teljesen angol gyámság alá került."

„Az olasz lakosság ellátása egyelőre biztosítva van, habár az életmódban több korlátozás vált szükségessé, melyek — mint a háború többi súlyos áldozatai is — a szegényebb néptömeget és a középosztályt sujtják. Ezeknek a néprétegeknek kell azonkívül viselniök a Karszton és az Alpokban a véráldozatot is."

„Ezért megérthető, ha Olaszországban a hadifáradtság növekedni kezd és a háborúellenes tüntetések és kihágások mind gyakoriabbak lesznek, melyekben nemcsak egyes katonák, hanem osztagok is résztvesznek. A hadifáradtság egyik tünete az aggasztó sok szökés is, mely a hátországban lábrakapott."

„Mindamellett az olasz hadsereg a belpolitikai helyzet valamennyi rossz visszahatásától nagyjában mentes maradt és kétségenkívül kész a további erőkifejtésre."

III. Déli hadszíntér és Ázsia.

„A macedón-arcvonalon a nyári hőség és az utánszállítás hiányossága érezhetővé válik. A Sarrail-hadsereg nagyobbszabású akciója szóba nem jöhet."

„Májusban, a tengeren a teherszállításra megkívánt hajótérfogat hiánya miatt, a saloniki-expedicióról lettek és megelégedtek a Saloniki kikötő birtokával."

„Most az angolok a macedón-arcvonalról egy gyalog- és két lovashadosztályt Syriába visznek. Az angolokkal egyetértve, a franciák is öt gyalog- és két lovasezredet vontak ki a macedóniai arcvonalról a thessaliai aratás biztosítására. Ezzel a csökkentéssel a tengeren való teherszállításhoz szükséges térfogatot biztosították. Ehhez a rendszabályhoz azonban a franciák valószínűleg azért

nyúltak, hogy az esetleges visszavonulásra az Ó-Görögországon át vezető utat szabadon tartsák."

„Az olaszok és a szerbek könnyen értehtő okok miatt tiltakoznak a macedón arcvonal további gyöngítése ellen."

„Az entente miniszterei a július hóban összeülő konferencián fogják azt a kérdést megvitatni, hogy a macedón-arcvonalat megrövidítsék-e azzal, hogy Salonikihez közelebb visszavonják."

„Mezopotámiában és Syriában nagyobb harctevékenység kifejtését a nyár nem engedi meg."

„A sinai arcvonalra az angolok erősítéseket visznek, ebből arra lehet következtetni, hogy ott őszre támadást készítenek elő."

„Olaszország — a nélkül, hogy a többi entente hatalom hozzájárult volna — kikiáltatta Albánia függetlenségét ;ennek különben jelentősége nincs. Hangsúlyozni kell azonban, hogy Olaszország ezzel a lépéssel kihívta a kritikát maga ellen, mert ellenmondásba került a központi hatalmak 1916 november havában kelt proklamációjával, melyben kimondotta Lengyelország visszaállítását. Sonnino akkoriban semmisnek nyilvánított minden olyan kísérletet, hogy a háború alatt, illetve a békekötés előtt, a katonai helyzet alapján végleges állami helyzetet teremtsenek."

„Nincs kizárva, hogy az olaszok — mielőtt a maláriás évszak bekövetkezik — Albániában kísérletet fognak tenni arcvonaluk megjavítására."

IV. Nyugati hadszíntér. Franciaország és Anglia.

„A flandriai csata úgylátszik befejeződött. Alig 20 km-es arcvonalon, a Ploegsteer-erdő és Ypern között, 20 angol hadosztály támadott ; 10 az első vonalban, 10 tartalékban mögötte. A hadosztályok fele a harcokban teljesen kimerült."

„A támadás balsikere nagyban hozzájárult az entente akaraterejének megbénulásához. Különösen Franciaország feszítette meg erejét, mely nemsokára engedni fog és előreláthatólag rövid időn belül újból nagyobb támadásra aligha lesz képes. Franciaország belpolitikai életében, úgy látszik, változás áll küszöbön Poincaré hátrányára. A radikális szociálista párt Poincaré és Anglia kétszínű politikája ellen működik. A francia kamara eme legerősebb pártjának vezére, Cailloux, kezdettől fogva minden megtorló gondolat ellensége volt és az egész háború alatt minden véleménynyilvánítástól tartózkodott. Cailloux a legalkalmasabb államférfiú volna arra, hogy Németországgal politikailag tárgyaljon, mert egyrészt nem köti a jelenlegi francia kormány hadi programmja, másrészt az angolokkal megkötött egyezménnyel sem azonosítja magát, mely minden külön békekötést elvileg kizár."

„Franciaországban és Anglia belsejében a lázongás már-már forradalmi jellegű."

„Angliában az élelmiszerek megkezdett adagolása és a tervezett élelmiszerjegyek kiadása arra mutat, hogy a lakosság élel-

mezésének kérdése nagy gondot okoz, mely a megszigorított tengeralattjáróharc következménye, melyben 5 millió tonna süllyedt el. Franciaország élelmiszerekkel segíti Angliát, mert Franciaország, északafrikai gyarmatai révén, könnyebben táplálkozhatik."

Az angol szénbányákban nagy hiány van tárnafákban."

„Angliában a tengeri teherszállításra szükséges térfogat hiánya nőttön-nő; ezt legjobban mutatja az, hogy március óta a londoni börzén teherszállításra szükséges térfogatra nem fogadnak el megrendelést. Az árjegyzések csakis a kínálatra vonatkoznak. Anglia most arra törekszik, hogy sok gőzöst vásároljon idegen államoktól. Japántól februárban kereskedelmi hajókat tonnánként 40 font sterlingért (békeárfolyam szerint kb. 1000 korona) akart vásárolni, azonban Japán — az árdrágításon felháborodva — visszautasította ajánlatát. Áprilisban az angol kormány hajókat vásárolt tonnánkét 52 fontért (kb. akkor 1300 koronáért). A teherszállítmányok árszabása folyvást emelkedik; az india-ausztráliai vonalon az árszabás a békeárak negyvenszerese fölé emelkedett."

„Acélból és fából 3000 tonnás egységes típusú hajók építése serényen folyik. Az építés azonban nem tud lépést tartani a hajók elsüllyesztésével. A tengeralattjáróharc leküzdésére nem képesek eszközöket kitalálni. Az angolok valamennyi kereskedelmi gőzöst legalább is két ágyúval szerelik föl. A kereskedelmi hajók a tengeralattjárókat olyképen próbálják elkerülni, hogy újtukban ide-oda kormányoznak."

„Tengeri szállításnál leginkább a convoi[1]-rendszer dívik. A kísérő hadihajók elsüllyesztésével keletkezett rés újbóli lezárása azonban vajmi csekély védelmet nyujt a tengeralattjárók ellen. Ez a rendszer nagyon sok hadihajót köt le a kísérő úton, de mégse biztosítja azt, hogy a szállótóhajók kellő időre megérkezzenek. A Földközi-tengeren kísérő szolgálatra a japán és angol vizeken levő torpedózúzókat alkalmazzák, melyek azonban a tengeralattjáróharc eredményét nem tudják csökkenteni."

Marosvásárhely, június 15.

Jelentések: Az 1. hadseregnél csekély ellenséges zavaró lövegtűz, helyenkint pedig élénkebb ellenséges járőrtevékenység volt.

Az 1. hadseregparancsnokság jelenti: június 13-án a Litzmann-csoporthoz egy repülő közeledett, mely a mi fekete keresztünkkel volt ellátva és feltűnően közel repült. Kérdezősködésre kitűnt, hogy a kérdéses helyen repülőink nem jártak. Úgy látszik,

[1] Convoi-rendszeren a tengeri szállítás olyan módját értjük, hogy a megrakott tehergőzösök csoportját, a tengeri utazás alatt, a hadihajók minden oldalról körülvéve kísérik és megvédelmezik az ellenséges hajók, így a tengeralattjárók támadásával szemben is.

hogy az ellenség egy zsákmányolt repülőgépet használt a mi jelvényünkkel.

Hogy a jövőben hasonló eset elő ne forduljon, elrendelem, hogy :

„1. saját repülőink egymásnak térjenek ki ;

2. a felderítő repülőt 200 méterrel magasabban kísérik a védő repülők ;

3. minden repülőgépet, mely közelebb repül 500 méternél hozzánk, ellenségesnek kell tekinteni és le kell küzdeni ;

4. ha a mi jelvényünkkel ellátott repülőgép leszállásra kényszerül és kiderül, hogy fegyveres ellenség ül rajta, mely géppuskákkal és bombákkal is fel van szerelve, a bennülőket az A. O. K. 1916. évi Op. 27.081. számú rendelete alapján a helyszínén fel kell koncolni (Op. 2551.)."

Ezt a rendeletet mindkét hadseregparancsnokságnak kiadtam.

A 7. hadseregnél egyes helyeken gyenge ellenséges lövegtűz volt.

A 7. hadseregparancsnokság Op. 884/VIII. szám alatt kelt helyzetbírálatát és válaszomat a *41. számú melléklet tartalmazza.*

Op. 2285. Ang. II. és 2553. szám alatt az 1. és 7. hadseregparancsnokságoknak rendeletet adtam az állások további kiépítésére, a vasutak kihasználására és utak építésére *(lásd 42. számú mellékletet).*

Román 1. hadosztály. Újságajánlatunkat nagy örömmel fogadták. Nagyon érdeklődnek, hogy Oláhországban mi történik.

Kirlibabánál az orosz tisztek visszautasították ; a legénység azonban később átvette az újságokat.

A hadseregfőparancsnokság Op. geh. 304/I. szám alatt, a szentpétervári távirdaügynökség június 10-i jelentése szerint, közli a munkás- és katonatanács válaszát :

„Az orosz drótnélküli távíró valamennyi állomása június 4-én felfogta a német keleti arcvonal főparancsnokságnak egy táviratát, melyben ajánlatot tesz a külön fegyverszünet és a különbéke megkötésére. A munkás- és katonatanács elhatározta, hogy ezt az ajánlatot nyilvánosságra hozza és hogy ezzel egyszerre a hadsereghez ezt a kiáltványt intézi :

A német keleti arcvonal főparancsnoka szikratáviratban kihívó felhívást intézett hadseregünkhöz. Vajjon mit ajánl fel a német császár tábornoka a szabad Oroszország forradalmi hadseregének ? Arra törekszik, hogy a becsületes béke útját egyengesse. Így beszél, holott tudhatná, hogy a demokratikus Oroszországban csakis becsületes béke fogadható el, más nem.

Mi azonban becsületes békén csakis annexio és hadikárpótlás nélkülit érthetünk. Arról azonban a német császár tábornoka hallgat, hogy mit ért becsületes béke alatt.

A német főparancsnok azt mondja, hogy meg fogja mutatni nekünk a béke útját a nélkül, hogy szövetségeseinkkel a kapcsolatot megszakítanók.

Ezt mondja, holott tudhatná, hogy a német császárral megkötendő nyilt békeajánlatot forradalmi hadseregünk felháborodással utasítja vissza.

De tulajdonképen a német császár nem ajánl fel nekünk mást, csak a különbékét, csak a különfegyverszünetet, csak a titkos tárgyalást a német keleti arcvonal főparancsnokával. A német főparancsnok azt mondja : a külön fegyverszünet Németországnak nem hoz előnyt ? Igaz lenne-e ez ? A választ szikratávíró útján közöljük a német császárral : Nem tette volna meg ezt a kihívó lépést, ha a külön fegyverszüneti ajánlat a német vezérkar tervének nem felelne meg.

A német főparancsnok arra hivatkozik, hogy a mi arcvonalunkon a fegyverek pihennek. Elfelejtette azonban azt, amire Oroszország visszaemlékezik, elfelejtette Stochodot, melyet az orosz hadsereg nem felejtett el. A mi hadseregünk tudja, hogy arcvonalunk elől a német hadosztályokat és a nehéz tüzérséget hová vitték. Elfelejtette, hogy az angol-francia arcvonalról a véres csaták tombolása Oroszországig hallható. Elfeledte, de Oroszország tudja, hogy szövetségeseinek szétzúzása egyet jelent hadseregeinek szétzúzásával. A szabad Oroszország forradalmi hadseregének szétzúzása nemcsak testvéreink újabb sírja lenne, hanem a forradalom leverése, és szabadság vége és Oroszország pusztulása is. A forradalmi demokratikus Oroszország a német tábornokok kihívását figyelembe nem véve, szilárdan továbbhalad célja, az általános béke felé. Oroszország az általános béke kiküzdésére valamennyi munkást és elnyomottat felhívja. Oroszország szövetségesei : Adler Frigyes[1] — kit az osztrák törvényszék halálra ítélt —, Liebknecht, Mehrung, Lebedour és Haase kik Németországban az imperialisztikus körök ellen a szívós harcot vezetik. Oroszország szövetségesei Anglia és Franciaország dolgozó osztálya, mely az uralkodó osztály hódító törekvései ellen küzd. Oroszország magára vállalta azt, a feladatot, hogy valamennyi hadviselő állam demokratáit a világon uralkodó imperializmus ellen egyesítse. Oroszország ezt a feladatot nem fogja elérhetni, ha a német imperialisták a béketörekvést arra használják ki, hogy Oroszországot szövetségeseitől elszigeteljék és az orosz hadsereget leverjék. A forradalmi demokratikus Oroszország egy internacionális konferencia összehozásán fáradozik és az általa létesített kormány az általános béke útját egyengeti.

Az orosz hadseregnek szívós kitartással kell az orosz demokráciát hatalomra juttatnia, úgy szövetségeseivel szemben, mint az

[1] Gróf Strügh osztrák miniszterelnök gyilkosa.

ellenséges országokkal szemben is. A német vezérkar kihívására csak egy válasz lehet és pedig az, hogy közös munkában a forradalmi zászló alatt egyesített erély megkettőztetésével, Oroszország fegyveres erejét újból megteremtsük. Erre a fegyveres hatalomra Oroszországnak nem azért van szüksége, hogy országokat hódítson meg, hanem azért, hogy szabadságát megvédelmezze és hogy az általános békét kiküzdje.

Ezt a kiáltványt egyhangúlag elfogadták."

A Nowoje Wremja május 27-i száma közli Koltschak tengernagy beszédét, melyet Sewastopolban mondott s amelynek megsemmisítő hatása volt: „Minden szót tökéletesen mérlegelve ki kell jelentenem, hogy az orosz hadsereg teljes felbomlásban van. Még van ugyan néhány csapat, mely fegyelmezett, de a hadsereg legnagyobb része csak egy rakás ember, mely az ellenségre nem veszedelmes. Sok csapat a harcot megtagadja. Más csapatnál a tiszteket elcsapják. Előljáró ma már nincs. Csak az ellenség támadása menthet meg bennünket, midőn katonáink arra kényszerülnek, hogy újra fegyvert fogjanak.

Június 16.

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. A Gerok-seregcsoportnál és Litzmannál ma nem volt harc. A Sulta- és Trotusu-völgyben kisebb orosz csapatok menetét figyelték meg.

Az orosz 751. ezred legénysége közli, hogy Romannál nagyobb csapatösszevonás történt. A csapatoknak támadni kellett volna, de a támadást elhalasztották, mert az arcvonal nem engedelmeskedett.

7. hadsereg. Éjjel a Muntele Rusuluinál (⊹ 1546) és Siwula nál (△ 1818) ellenséges járőrtevékenység volt, de valamennyi orosz osztagot később valamennyi orosz járőrt is elkergették.

Ludowánál (△ 1466) erődítenek az oroszok; a lövészárkot behányják és hátul újat ásnak. A felső Pruth völgyében, a worochtai úton és az arcvonal mögött, a woronienkai vasútvonal mentén, élénk a forgalom.

Az ellenséges tüzérség a Dosina-völgyre, Taupyszirkára (△ 1503) és Siwulára (△ 1818) egynéhányat lőtt. Különben csend volt.

A hadseregfőparancsnokság Op. 41.753. számú rendeletével megadta az engedélyt a Landsturm-csendőrzászlóalj feloszlatására (Op. 2480.).

A két géppuskásszázadot a 7. hadsereg rendelkezésére bocsátottam pótlás céljára; a zászlóalj legénysége az 1. hadsereg kiképző csoportjába került, a csendőrtiszteket a bielitzi csendőrtartaléknak adtam át.

Helyzetbírálat.

Az ellenségnél erőeltolásokat észleltünk. Biztosra vehető, hogy az orosz XXIV. és XXXVI. hadtest és a 12. lovashadosztály[1] támadása csakis azért maradt el, mert a legénység a parancs végrehajtását megtagadta. Avval számolni kell, hogy a magasabb parancsnokok tovább is támadásra ösztökélik a legénységet. Azzal, hogy az oroszok a 122. hadosztályt is kivonták az arcvonalból, az 1. hadsereg előtti arcvonal mögött hat hadosztály áll tartalékban (122., 126., 103., 194., 3. turkesztáni, és a 6. lövész-hadosztály). Most még nincsen jele, hogy támadás készülne. Az arcvonal egyes alszakaszában az oroszok erődítik állásaikat és drótakadályaikat erősítik. A harctevékenység csekély. Az egész hadseregarcvonal napi vesztesége június első felében 5 halott és 28 sebesült.

A 7. hadosztály utolsó ezrede június 19-én érkezik Désre.

Az ellenség helyzete a hadseregarcvonal előtt.

1. Csoportosítás.

A román 2. hadseregnél az újoncok besorozásával az ütközetállományt kissé emelték (századonkint körülbelül 150 csatár). A járványok szűnni kezdenek. A táplálék még mindig elégtelen.

A románok, az orosz viszonyok miatt, a támadást július közepére halasztották el.

A román 1. hadsereg mikénti alkalmazásáról nincs hír.

Az újból felállítandó hadosztályok számát 9-ről 6-ra szállították le, mivel a legénység nagy részét az arcvonalban álló hadosztályok fogyatékának pótlására kellett felhasználni. Télen annyi ló pusztult el takarmányhiány miatt, hogy a lovasított csapatok nagyon megcsappantak. Az 1919. és 1920. sorozási évfolyam újoncai katonailag nincsenek kiképezve; földművelésre alkalmazzák őket.

Az oroszok helyzete az egész arcvonalon nem változott. Sem friss erők nem érkeztek, sem csapatösszevonás támadócsoport megalakítására, nem történt. Az orosz X. hadtest megérkezését nem erősítik meg. A Pruthtól északra állott lovashadosztályokat,[2] a XXXIV. hadtestet és valószínűleg a VII. szibériai hadtestet is, eltolták az orosz 7. hadsereg arcvonalára.

Tartalékban áll: az orosz 9. hadseregnél 6,[3] a 8. hadseregnél 2 hadosztály.[4]

[1] Valeputnától északra a 7. hadsereg arcvonala előtt.

[2] 3. kaukázusi kozák-, 9. lovas- és a kombinált lovashadosztály.

[3] 3. turkesztáni lövész-, 6. lövészhadosztály, 122., 126., 194. és 103. hadosztály.

[4] 43. és 82. hadosztály.

Június 2-án az orosz XXIV. hadtest a Trotusu-szakasz ellen tervezett támadást nem hajtotta végre ; a propagandával erősen befolyásolt XXXVI. hadtest támadása is elmaradt. A 3. orenburgi kozákhadosztály támadását, a waleputnai országúttól északra levő szakasz ellen, állítólag a szomszédos csapatok akadályozták meg.

II. Hangulat és propaganda.

Propagandánk leküzdésére, az életbeléptetett ellenséges rendszabályoknak különösebb eredménye nincs. Bár az orosz tisztek közbelépésére, hírszerző járőreinkre több helyen tüzeltek és néhány emberünket el is fogták, a legénység mégis talált módot, hogy a szigorú tilalom ellenére is, tartsa velünk fenn az érintkezést.

Az orosz magasabb parancsnokok most úgy akarják propagandánkat meghiúsítani, hogy a tárgyalásokat csak bizonyos helyen és általuk befolyásolt emberek útján engedik meg.

A megbeszélések legtöbbnyire altisztekkel és legénységgel folynak ; csak ritka esetben vesznek benne orosz tisztek is. részt.

Minél nehezebb lesz a személyes érintkezés, annál fontosabbá válik az ujságszolgálat, mely — minden rendszabály ellenére — majdnem mindenhol sikeresen működik, még olyan hadosztályoknál is, melyek — az elöljárók nyomása folytán — a velünk való tárgyalást elutasítják. Különösen semleges ujságokat kérnek.

A Lenin-párt békeügynökei előmozdítják a hadiunottságot.

A 12. és 49. hadosztálytól sokan elszöknek a hátországba.

A harctevékenység általában csekély, csak a 7. hadsereg déli szárnya ellen működik az orosz tüzérség átmenetileg valamivel erősebben.

Megemlítést érdemel az az ismételt nyilatkozat, hogy a tüzérség csakis azért lő, hogy arcvonalunk gyengítését megakadályozza.

A román arcvonalon propagandatevékenységünk fejlődőben van. Az ujságszolgálat, a levelek továbbítása és az új irányelvek alkalmazása eredményesen halad.

A propaganda eredményének összefoglalását, június 16-ig a *43. számú melléklet* tartalmazza.

Június 17.

1. hadsereg. Jelentéktelen ellenséges zavarótűz volt az arcvonal több szakaszában ; különben a harctevékenység teljesen szünetel.

7. hadsereg. Az éj folyamán, Krauss altábornagy egész csoportját lőtte a tüzérség. Nappal csekély volt a harctevékenység.

A 8. lovashadosztály állását számos orosz járőr akarta megközelíteni ; puskatűzzel zavarták el őket.

Június 18.

1. hadsereg. Jelentéktelen ellenséges tüzérségi zavarótűz volt.

A román 1. hadsereg állítólag még mindig Vaslui-Jassy terében van. Az egészségügyi állapotra jellemző, hogy április havában 1000 fő pótlás érkezett, melyből betegség miatt 600 fő jutott fogyatékba. A járvány szünőfélben van.

Az orosz 749. ezred közli, hogy az orosz XXIV. és XL. hadtest felváltására, két friss orosz hadtest érkezett az arcvonal mögé ; szintúgy francia és angol repülők is. A Muntele Faltueanu (⌖ 1244) magaslaton az oroszok földmunkát végeznek ; állítólag a tartalékok részére árkokat ásnak.

7. hadsereg. A XI. hadtest arcvonalán egész éjjel ellenséges tüzérségi zavarótűz volt.

A Mestecanesci (△ 1292) szakaszban, az ellenség felváltotta csapatait. A Worochtától délre levő vasúti hídnál az oroszok leplezésen dolgoznak.

Az orosz 47. ezred közlése szerint, a 12. hadosztály mögött több orosz ezred áll, melyeket támadásra vontak előre.

Az ententenak sikerült Konstantin görög királyt lemondásra kényszeríteni. A saloniki hadsereg francia csapatai, melyeknek feladatává tették, hogy a görög nép ellátásának biztosítása végett, a thessáliai gabonafölöslegét lefoglalja, bevonultak Thessaliába. Az olasz csapatok Epirusra átvonulva, megszállották Janinát. Egy vegyes hadtest, melyet valamennyi ententebeli csapatból állítottak össze, Itheatnál — a korintusi öböl északi partvidékén — partraszállott és megszállotta Korinthos városát.

Az entente főbiztosa, Jonnart, Pireus előtt áll egy hadtesttel, hogy a fővárost megszállja.

Június 19.

1. hadsereg. Gyenge ellenséges tüzérségi zavarótűz volt. A Magyaros (△ 1340) magaslaton és a Trotusu-völgyben ellenséges járőröket kergettek el előőrseink. Soveja ma reggel néhány bombát kapott. Ebből kettő egy tábori kórházba csapott, melyet a vörös kereszt messziről felismerhetően megjelölt.

A Trotusu- és Uz-szakaszban az orosz tüzérséget megkettőztették ; itt az oroszok német támadást várnak.

A hadseregfőparancsnokságnak Op. 2590. szám alatt javasolom, hogy a 218. hadosztályt, az 1. lovashadosztályt és a 8. hegyi dandárt helyezze az 1. hadseregnél egységes vezetés alá, mert annyi egységgel a Bereczki-hegységen át az összeköttetés igen nehéz.

7. hadsereg. Tegnap este 10 órakor egy ellenséges század, tüzérségi előkészítés nélkül, a Czokanestietől északra levő ⌖ 1384 magaslaton megtámadta állásunkat.

A támadást a 30. honvédezred 10. százada visszaverte. Az

oroszok kiindulási helyzetükbe mentek vissza; visszavonulás közben tüzérségünk megsemmisítő tűzbe fogta az oroszokat. Az orosz tüzérség pedig zárótűzzel fedezte a visszavonulást. A harcban egy emberünk elesett, tíz megsebesült. Az ellenség nagy veszteséget szenvedett.

Napközben a 8. lovashadosztály és a 40. honvédhadosztály szakaszát az ellenséges tüzérség élénken lőtte.

Worochta és Woronienka között, a vasúti híd leplezésén még mindig dolgoznak az oroszok.

Az orosz 34. hadosztálynál skorbut-járvány lépett fel; a századok ütközetállománya 140 főről 85-re apadt.

A hadseregfőparancsnokság Op. 42051. szám alatt tudatja, hogy a XVII. hadtestparancsnokság, a hadtest telefon- és távíróosztagával együtt, Mármarosszigeten át a 7. hadsereghez fog érkezni és a XXV. tartalék hadtest vezetését a németektől át fogja venni. A felváltott német hadtestparancsnokság törzsét a déli hadsereghez kell átszállítani, hol a német O. H. L.-al egyetértve, a török császári XV. hadtest eddigi szakasza fölött át fogja venni a parancsnokságot. (Op. 2602.)

A Nw. Wremja május 26-i számában olvasható, hogy az orosz hadügyminiszter segédje, Jakubovitsch ezredes, egy gyűlésen így nyilatkozott:

Oroszország csakis támadással segíthet szövetségesein. A hadügyminiszter nézete szerint, csakis olyan hadsereggel lehet sikeresen támadni, mely mindennel el van látva és harcrakész. Technikailag minden rendben van. A hadseregnek ma több a lőszere mint azelőtt volt; úgyannyira, hogy a lőszergyártást csökkentettük. Ágyú elegendő számban, géppuska pedig sok van. A hadsereg azonban nagyon szenved az élelem hiánya miatt. Elégtelen táplálkozás következtében betegségek keletkeznek. Támadni csak akkor lehetséges, ha ezen a bajon segítünk. A vasútállomásokon uralkodó rettenetes állapotokat mindenki ismeri. A kormány különleges őrcsapatokat és törvényszéket szervezett meg, hogy a vészből kilábaljon. Emberanyagban Oroszország elegendő tartalékkal rendelkezik. Mindamellett a századok létszáma, szökések következtében, 270 főről 70-re apadt le. A megszökött katonák száma több millióra rúg. A kormány egyedül nem csinálhat ellene semmit.

Június 20.

1. hadsereg. Valamivel élénkebb kölcsönös tüzérségi zavarótűz volt Putna és a Casinu-völgy között. Utóbbiban élénk járőrtevékenység észlelhető. Sósmezőt, Harját, Ojtozt bombavetés érte. A Trotusu-völgyben számos tüzérségi tűzcsapás volt, melyekre mi aknavetőtűzzel válaszoltunk.

A román 1. hadosztálynál az 5. tábori tüzérezred az 1. tábori tüzérezrednek adta át ágyúit, helyébe francia tarackokat kapott.

Egyik élelmező lépcsőnél 2500 lóból 1800 döglött meg takarmányhiány miatt.

Az A. O. K. 28.086. szám alatt azt táviratozta, hogy Ő Felsége elrendelte, hogy a 218. hadosztály, az 1. lovashadosztály és a 8. hegyi dandár vezetését Lipošćak Antal altábornagy vegye át.

Az 1. hadseregnek az alábbi parancsot adom:

„A 7. lovashadosztály átszállítását akként kell végrehajtani, hogy a lövészosztályok, a géppuskásszázadok vonataikkal együtt, 15-száztengelyes vasúti vonattal, június 21-től kezdve indulnak a Mackensen-hadseregcsoporttól; a lovashadosztály többi lovasított és kocsizó csapatai gyalog mennek Zabolára a Bodza-szoroson át. A lovashadosztályt Zabola vidékén kell elhelyezni s ott az 1. hadseregparancsnokság rendelkezésére áll. Az elhelyezést és a hadosztály állapotát jelentse.

A kiképzett 28. menetalakulatok szintén Zabolára jönnek; a 29. és 30. menetalakulatokat Marosvásárhelyre, a kiképző csoportokhoz kell szállítani.

A 7. lovashadosztály átszervezésére az A. O. K. 39.230. számú rendelete érvényes." Op. 2585. Ang. II.

7. hadsereg. Élénkebb ellenséges tüzérségi tevékenység volt a Darmoscára vezető út mindkét oldalán, a Muntele Rusului (⌖ 1546) szakasz ellen; mérsékelt ellenséges tüzérségi tűz a Mestecanesci-szakaszra.

Conta altábornagy csoportjánál a 40. honvédhadosztály szakaszát lőtte az ellenséges tüzérség. Egy messzehordó orosz üteg belőtte magát a Capulra (△ 1661) és a Tatarcara (△ 1547).

Három ellenséges repülő 8 bombát dobott Borsára és egy bombát Felsővisó vasúti állomásra. A bombák nem tettek kárt.

A XXV. tartalékhadtestnél gyenge ellenséges tüzérségi tevékenység a Werch debry (△ 1238) magaslat ellen. A Tatárhágón csend van.

Ma a 7. gyaloghadosztály összes gyalogsága és lovassága Désre, a 29-es menetalakulatok Bustyaházára érkeztek.

Az orosz 79. hadosztály arról értesít, hogy számos üteg menetben van az arcvonalra.

A hadseregfőparancsnokság Op. 41.753/I. számú rendeletével tudatja, hogy a feloszlatott Landsturm-csendőrzászlóalj helyett, pótlást nem tud adni. Op. 2622.

A 7. hadseregparancsnokságnak alábbi rendeletet adom:

A XVII. hadtestparancsnokság megérkezésével a hadsereg tagozását újból szabályozom.

1. A német 117. hadosztályt, tüzérségével együtt ki kell az arcvonalból vonni.

2. Hasonlóképen ki kell vonni az 5. honvédlovashadosztályt és a német 3. gránátosezredet is.

3. Apor báró altábornagy szakasza helyébe Seydl tábornok csoportja jön és pedig a német 11. tartalékezred, a 302/I. honvéd-

zászlóalj, a 157. ezred, a 6. lovashadosztály és a német 117. hadosztály tüzérsége.

4. A 7. hadosztály a 223. dandár eddigi szakaszát veszi át (Kukul △ 1540 állás). A 68. dandár eddigi helyén marad. A 33. ezred a 34. hadosztályhoz jön.

5. A 34. hadosztály a fontos „Kakasfej" („Hahnenkopf") állást — melyben eddig a 157. ezred II. és III. zászlóalja volt — a 14. és 18. vadászzászlóaljjal szálatja meg. A 157. ezred helyett a hadosztály a 33. ezredet kapja.

6. Hadseregtartalék Kőrösmezőnél, a német 3. gránátosezred.

7. Hadseregarcvonaltartalék Désnél az 5. honvédlovashadosztály.

8. Mivel az A. O. K. a feloszlatott Landsturm-csendőrzászlóaljat nem pótolta, helyette a 29/IV. zászlóaljat bocsátom rendelkezésre.

9. A 22. tartalékezredet szállítsa Kézdivásárhelyre.

A hadseregparancsnokság az új beosztásról nyilatkozzék, esetleg tegyen javaslatot. Az ellen nincs kifogásom, ha az 5. honvédlovashadosztály helyett, egy másik lovashadosztályt von ki az arcvonalból; abba is beleegyezem, hogy a helyzet tisztázásáig a 22. tartalékezredet egyelőre a 7. hadseregnél tartsa vissza." (Op. 2611.)

A német O. H. L. Seeckt tábornoknak azt táviratozta, hogy a berni követség jelenti, hogy Buchanan, az angolok bizalmi emberének véleménye szerint, az orosz hadsereg 1917 évben nagyobbszabású támadásra nem képes. Ha a nyugati német arcvonalon a francia-angol hadsereg győzelmet tud kivívni, akkor arra lehet számítani, hogy az orosz hadsereg egy része lökésre kapható lesz.

Brussilow kezdeményezését megbénítja, a forradalmi elemeknek irányában tanusított bizalmatlansága. A munkás- és katonatanács többsége kimondotta, hogy a katonai hadműveletek dolgában előzőleg a kormány hozzájárulását kell kikérni.

A Wilson-jegyzék éppen úgy, mint az angol-francia jegyzék, a nyilvánosságra leverőleg hat. Az orosz mértékadó körök vonakodnak, ezt a jegyzéket a béketárgyalás alapjául elfogadni.

Egy erős áramlat, melyet Lenin és Axelrodt képvisel, azt követeli, hogy valamennyi egyezményt, melyet a cári orosz birodalom kötött, fel kell mondani.

Buchanan véleménye az, hogy a túlzó orosz forradalmárok lábrakapott befolyása, az Oroszországgal való szövetség további fenntartását rendkívül veszélyezteti.

A Rjetsch június elsejei száma szerint, az orosz délnyugati arcvonal katona-kongresszusa, Kamieniec-Podolskban az alábbi végzést hozta:

A helyzet komolysága miatt és Kerenski intő felhívására

„A haza veszélyben van". szükséges, hogy az arcvonal valamennyi csapattesténél rohamoszlopok alakuljanak, melyeknek jelszava legyen : „a földért, a nép szabadságáért és az egész világ békéjéért".

Elzász-Lotaringiának Franciaországba való bekebelezéséhez hozzájárult, mondván, hogy ez nem annexió, hanem az igazság cselekedete.

Marosvásárhely, június 21.

„E napokban nagyon el lévén foglalva, csak jegyzeteimet „csináltam, de naplómban nem tudtam azokat földolgozni és így „ma akarom az elmulasztottakat pótolni. Június 18-án kaptam „értesítést, hogy az oroszokkal közlendő békeföltételek : „Orosz-„országgal annexio és contributio nélkül kötünk békét!"

„Ezen a napon reggel 6 órakor ideérkezett Ő Fölsége s én „törzsemmel az állomáson vártam őt egy díszszázad élén, mely „100 legtöbb vitézségi éremmel bíró katonából volt összeállítva, „az 1. hadseregnek úgyszólván összes ezredeiből. Miután meg-„szemlélte a századot, többekkel beszélt, újból beszállottunk az „ő vonatába s meghívott, hogy vele utazzak egy darabig termes-„kocsijában és arcvonalam helyzetét fejtsem ki előtte. Szászrégenig „nem lehetett beszélni, mert én a menetalakulatokat fölállíttattam, „ezek sorfalat állottak a vasút mentén és viharos lelkesedéssel „üdvözölték uralkodójukat."

„Szászrégentől kezdve mindent előadtam, különösen súlyos „aggályaimat ingatagságunk és határozatlanságunk miatt a mi „üzeneteinkben az oroszokhoz a békeföltételekre vonatkozólag. „Jelentettem, hogy közel van a pillanat, melyben az oroszoknál „igen nagy fordulat fog beállani, mert nagynehezen megnyert „bizalmuk nap-nap után fogy, mert nagyonis jól érzik, hogy mi „csak hitegetni akarjuk őket és bolonddá tartjuk üres békeígére-„tekkel. Azt ajánlottam, hogy mondjuk meg nekik egész határo-„zottan, hogy mit akarunk, azonnal tisztázódni fog a helyzet. „De úgy, ahogy eddig, tovább egy napig sem szabad magunkat „viselnünk, mert ez a roskadozó orosz hadseregben újból gyűlö-„letet fog szítani ellenünk. Ő azt felelte, hogy erre vonatkozólag „nézetemet mindig osztotta, de német részről csináltak mindig „nehézségeket, de most végre Hindenburg Seeckt tábornok sür-„getésére, a német császár pedig az ő sürgetésére belement és ma „meg fogom a hivatalos értesítést kapni, melyet az oroszokkal „drótnélküli távírón közöljek és írásban továbbítsak a rajvona-

„lakon át. Azon reménynek adok kifejezést, hogy az oroszok „tán még el fogják hinni. Húsvétkor döntő lehetett volna ezen „nyilatkozatnak az eredménye "

„Ezután politikáról beszélt és nagyon meg van elégedve az „Esterházy-kabinet létrejöttével és a legnagyobb reménnyel „várja működését. Fölkér a Fölség, hogy alkalmilag beszéljek „behatóan Esterházyval, főkép közöljem mindazt vele, amit „annakidején mint programmomat előadtam és amihez kötöttem „magam, a telepítési és határőrvidéki tervezetemet is. Azután a „„„Gotterhalte"-ra terelődött beszélgetésünk; én kérdésére azt „ajánlottam, hogy a magyar himnus a magyar király himnusának „is nyilváníttassék és így ennek is pontosan ugyanaz a tiszteletadás járjon, mint az osztráknak. Kértem, hogy ezt elrendelhessem csapataimnál annál is inkább, minthogy lehetetlen helyzet az, hogy a Gotterhalte játszása közben tisztelegve kell állani „és a magyar himnus alatt nem! Ő elfogadta indítványomat és „utasított engem annak végrehajtására azzal, hogy rendeljem ezt „az ő nevében el. A Maros vadregényes völgyében, a Görgényhegység körül haladt vonatunk és vadászatról beszélgettünk. „Gyergyó-Ditrón Rohr vezérezredes jelentkezett, mellette Józsi „fiam. Itt a 44-eseknek egy díszszázada állott és az összes közelben levő csapatok küldöttségei. A Fölség a kitüntettekkel „beszélt, azután meghallgatta a plébánosnak szép üdvözletét és „virágesőben a lelkesen tüntető derék székely nép sorfalai között „végighaladtunk a városon ki a Gyergyólaposra, Gyergyószentmiklósra, onnét Csíkszeredára, majd Kézdivásárhelyre és Sepsiszentgyörgyre. Az összes falvak és városok föllobogózva és virágokkal földíszítve, a nép a legszebb viseletébe öltözve virágokat „szórt a Király kocsijára, megkapó ünneplés és díszfölvonulás „volt. Szeretettel, tisztelettel fogadta e kedves ország ifjú királyát. Semmi sem volt előkészítve és mégis szebb, megkapóbb „nem lehetett volna. A papság teljes díszes ornátusban állott „minden templom előtt és megáldotta az automobilon elhaladó „királyt; a katonák éljenezve üdvözölték Legfölsőbb Hadurukat; „mindenütt beszélt a legszebben dekorált vitézekkel. Midőn „messze kint — távol minden falutól — megállottunk és valamit „ettünk, egy öreg székely jött magános picinke házától a királyhoz „és azt kérdezte, hogy Ő e a király? — sok mentegetődzések közepette azt mondotta, hogy neki tudni kell, hogy ő a megkoroná-

„zott, fölkent magyar királlyal beszél-e ? Midőn kedvesen biztosí-
„totta erről a király, az öreg fölemelte kezeit és egyszerű megha-
„tó szavakkal mondott imát az ifjú Királyért, akiért három
„fiát vesztette el és az utolsó fiát is ide adná, ha az Isten úgy
„akarja. Oly fölséges volt egyszerűségében az, amit az aggas-
„tyán mondott, hogy könnyeket fakasztott szemeimből. A Király
„kezét nyujtotta, melyet az öreg tiszteletteljesen megszorított,
„mégegyszer áldást mondva. Gazdag paraszt, aki minden érdek
„nélkül szívből beszélt. A nem messze álló kis gyermekeket össze-
„hívta és a Királyra mutatott : 'A mi megkoronázott Királyunk !'
„Két zivatar ért utól és jól megáztunk, mert a király nem engedte
„betenni a tetőt. Egy meghatóan szép nap után Sepsiszentgyör-
„gyön a különvonatra szállottunk és fiam parancsot kapott, hogy
„velünk jöjjön a 7. hadsereghez. Egy kedélyes, boldog estét töl-
„töttem fiammal s az éjjel bizony rövid lett."

„17-én reggel 8 órakor Désre érkeztünk, ahol a repülőgépek
„fölszálltak s úgy mint előtte való napon, az automobilt keringve,
„mindenféle cifraságot csinálva követték vonatunkat és virágokat
„szórtak rá. Besztercén kiszállottunk és a nép és katonaság leg-
„nagyobb örömriadala közepette — a katonai küldöttségek meg-
„szemlélése után — Ő Fölsége velem a virágokkal teleszórt utcán,
„harangzúgás mellett, a nép leírhatatlan lelkesedésétől kísérve a
„templomhoz hajtatott. Gyönyörű viseletekben vonult ki a nép
„és lelkes szeretettel fogadta Királyát. Szép zenével kísért csen-
„des mise, azután az egész nép énekelte a magyar himnust, melyet
„a király állva hallgatott végig. A templomtól automobilon Dorna-
„Kandrenybe megyünk a szép Borgó-hágón át, mindenütt a nép
„által lelkesen üdvözölve. Egy kilátópontra kellett volna föl-
„mennünk, ahonnét a XI. hadtestnek állásait láthatta volna
„Ő Fölsége, de közben sűrű ködgomolyogba burkolódzott a hegy-
„ség és nagy zivatarok vonultak föl és dünnyögve morgott a
„távoli dörgés. A bemutatott küldöttségekkel a király elbeszélge-
„tett. Hosszú lebeszélés után elmaradt a hegyikirándulásunk és
„Besztercére visszatértünk, hol én lejelentkeztem. A Fölség nagyon
„meleg búcsúzás után elindult és én fiammal visszamaradtam.
„Fiam a lövészárokba való bevonulását kérelmezte és a király
„őt a 7. huszárezredhez vonultatta be. Amily nagyon aggasztó ez,
„éppen oly boldoggá is tesz, hogy Józsim önként fölajánlja életét
„édes, szép hazámnak. A jó Isten oltalmazza meg édes, szeretett

„fiamat. Óvatosan megírom ezt feleségemnek. Doberdói hűséges „kísérőmet, Rácz László szakaszvezetőt osztom be Józsimhoz, „ez biztos emberem és Doberdón eléggé kitanulhatta a lövész- „árok nyitjait és fog vigyázni fiamra. Sajnos, az egyik repülő, ki „vonatunkat kísérte, egy hirtelen fordulónál fölbillent, 100 méter „magasságból lezuhant és a két benne levő tiszt meghalt. Ő Fölsége „indulása óta zivatar követi a zivatart és óriási mennyiségű eső „hullott alá."

„Amióta az oroszokkal közöltük békefeltételeinket, teljes „a csend, de azért nem nagyon bízom ! . . ."

„Ő Fölsége megígérte nekem, hogy a 17. hadosztályt végre „azonnal ide küldi, hogy most más vérezzen ott. Belátta a nagy „igazságtalanságot ! Itt csendes helyre fogom tenni két esztendei „Doberdó után ! Ünnepélyesen fogom a leghősiesebb hadosztályt „itt fogadni. Nagyobb öröm engem nem érhetett volna. Bár len- „nének köztük még sokan az én kísérőim és harcosaim közül. „kik oly bámulatosan viselték mindig magukat."

„19-én az oroszok minden tüzérségi előkészítés nélkül a „Mestecanesci szakaszban egy előretolt támpontomat egy század- „dal meglepőleg megtámadták, keserves küzdelem után vissza- „vertük őket és válaszképen a szemben levő állásaikat könnyű „és nehéz tüzérségem megsemmisítőtűz alá vette. Az oroszok nagy „veszteségeket szenvedtek. Később tüzérségük és aknavetőik tűzzel „rajtunk ütöttek. Újból megsemmisítőtűzzel feleltünk s jajgatás „és lárma hallatszott az orosz állásból. Ez egy kozák ezred, mely „mindig nagyon ellenséges és hű a cárhoz ! Az egésznek nincs „nagyobb jelentősége."

„Tegnap visszaérkeztem Marosvásárhelyre. Jó híreket lel- „tem itt, ha ezek igazak, Oroszország bizalma szövetségesei iránt „mindig jobban meginog. Egynéhány angol üteget ki kellett „vonni a velem szemben fekvő arcvonalból, mert az oroszok „annyira ellenségesen viselkedtek irántuk, hogy mindenre el kell „készülve lenniök. A magas parancsnokságok nyomása alatt a „harctevékenység tegnap nagyon fokozódott, de a gyalogság csak „levegőbe lő és átszökik hozzánk, hogy híreiket megkapják és „azt állítják, hogy ha támadás van, az mindig csak egyes „halál- „zászlóalj"-akkal hajtatik végre, melyeket hónapokon át a leg- „erélyesebben fegyelmeznek és gyakorolnak, a csapatok zöme „nem kapható egységes támadásra : 'Miért vérezzünk egy kárpáti

„dombért, melyet a békekötésnél úgy is vissza kell adnunk?'
„mondják általánosan."

„Állítólag Franciaországban a fekete csapatok megtagad-
„ták az engedelmességet? és tisztjeiket agyonverik? szigorú
„kordonokat vonnak a szökevények elfogatására? . . . Biztos
„forrásból származna a hír? és ezek szerint Franciaországban
„nagyon forradalmi a hangulat. Ha nem sikerül ezt elnyomni,
„úgy lángba fog borulni az ország? . . ."

„Mindkét főparancsnokság elhatározta, hogy röpiratban és
„drótnélküli távíróval, a József főherceg hadseregarcvonalparancs-
„nokság útján, június 20.-án adat választ a pétervári távirati
„ügynökség június 10.-i jelentésére."

„Tegnap Seeckttel megállapítottam további magatartásun-
„kat és egy rádiogramm ment el a munkás- és katonatanácshoz
„az én aláírásommal Szentpétervárra, természetesen a két leg-
„felsőbb hadvezetőség utasításai alapján. Ugyanaz írásban is
„kiment az orosz tűzvonalba."

„Mindenkihez!

A munkás- és katonatanács június 10.-i kiáltványára adott válasz:

A munkás- és katonatanács azt mondja, hogy Oroszország forradalmi demokraciája szilárdan halad célja, az általános béke felé. Ez a mi célunk is. Idáig azonban csakis két praktikus ajánlat volt. Mindkettőt mi tettük.

Az első: a központi hatalmak békeajánlata 1916 december havában. Javasoltuk, hogy „a béketárgyalásokat mielőbb kezdjük meg, hogy a további vérontás megszünjék és hogy a háború borzalmának véget vessünk."

Az entente kormányai gúnyosan visszautasították ajánlatunkat. Persze akkor Oroszország még cári birodalom volt.

A második ajánlat: az osztrák-magyar főparancsnok nyilatkozata. A központi hatalmak kijelentették, hogy készek meghatalmazott kiküldöttek tudomására adni hadi céljaikat és egyelőre fegyverszüneti szerződést kötni. Közben a cár helyébe a munkás- és katonatanács lépett. Mi volt az orosz válasz?

Oroszország annexió és kontribúció nélküli békét akar, de ugyanakkor ragaszkodik Angliával, Franciaországgal és Itáliával kötött egyezményéhez.

Ismeritek-e ezeket az egyezményeket? Mi nem tudjuk mi van bennük. Amit azonban Anglia, Franciaország és Itália tőlünk követel, azt világosan megmondotta: Ausztria Trientet, Triestet és Dalmácia tengerparti vidékét szolgáltassa ki az olaszoknak.

Ribot úr, a francia miniszterelnök kijelentette: „annexió nincs, de ez nem jelenti azt, hogy jogunk ne volna Elzász-Lotaringiát követelni. Mi a háborút folytatni fogjuk, míg ezek a tartományok vissza nem kerülnek hozzánk". Ezek a tartományok régi német országok, melyeket Franciaország 200 évvel ezelőtt foglalt el. Briand még Rajna-balparti területeket és német gyarmatokat is akar elvenni. Anglia és a cár kormánya ezzel egyetértett. Anglia, Franciaország és Itália nagy annexiót és azonkívül 100 milliárd hadikárpótlást követel.

Oroszország most annexió és hadikárpótlás nélküli békét kíván. Ez világos ellentét. Mi ez? Az entente hadicéljaihoz való ragaszkodás-e, vagy békére való törekvés, mely utóbbi a szabad orosz népnek hadserege útján hozzánk juttatott kívánsága?

„Ha az új orosz kormány, szövetségesei nyomására, meg akar győződni arról, hogy a sok német hadosztály és a német nehéz tüzérség a keleti arcvonalon van-e még, hát tegye meg. Ezzel azonban eltávolodik az általános békétől és ugyanarra az útra jut, amelyen a régi orosz kormány olyan nagy sikerrel haladt és pedig azon az úton, mely „a testvérek sírjához" visz.

Ezen az úton haladva látni fogjátok, hogy az angolok sírásók! Anglia, hogy világuralmát biztosítsa, tönkre tesz Benneteket, éppen úgy mint ahogyan 13 év előtt Japánnal összeveszített titeket.

József főherceg vezérezredes,
hadseregarcvonalparancsnok s. k."

„Nagy eredményt nem várok tőle. Lassan előkészítjük a „talajt a béketárgyalásra és a hangulatot Anglia ellen iparkodunk „fordítani. Talán mégis különbékére viszi idővel ez az oroszt. „Már közel vagyunk az időhöz, midőn ennek el kell dőlnie."

„Seeckttel egy nagy csapateltolás elvi lehetőségeit beszéltem „ma meg balszárnyam felé, mert a románok ezidőszerint kevésbbé „ellenségesek és úgy érzem, hogy Böhm-Ermollinál az orosz vala„mire készül. Akkor, ha a Kárpátokból oldalba támadnám a „támadó orosz sereget, összetörhetném végleg harci erejüket. „Előbb azonban teljesen meg kell arról győződnünk, hogy a „román tényleg veszteg marad-e?"

„Éppen ma erős repülőtámadásokat jelentenek jobbszárnya„mon levő parancsnokságok ellen, főképen Sovejánál. Mind francia „repülők."

„Sikerült Buchanannak rejtírású táviratát megfejteni, me„lyet röviden összefoglalva, értelem szerint jegyzek föl:"

„'Oroszországban ijesztő anarchia, a menekülő katonák „rabolnak, gyilkolnak, gyujtogatnak. Oroszország nagyobb offen-

„zívára képtelen, legjobb esetben kis lökésekre lehet számítani. „Oroszország katasztrófa előtt áll. Oroszországban ellenségeink „által igen ügyesen szított gyűlölet Anglia és Franciaország ellen „ijesztő mértékben növekszik, úgy hogy nagyon aggódom, hogy „szövetségesünk elszakíttatik, annál is inkább, hogy egy nagyon „jelentős párt, mely Leninnel tart, elhatározta, hogy minden „körülmények között keresztülviszi, hogy Oroszországnak a for- „radalom előtt kötött összes szerződései érvényteleneknek nyilvá- „níttassanak. A szövetségesek alig számíthatnak már Orosz- „országra!" "

„Az oroszok úgy kiabálnak, hogy állásainkból hallani őket:"

„'Éljen Ausztria! Éljen Magyarország! Éljen Németország!' '

„És mégsem szabad elbizakodnunk, a forradalom és még „inkább a forradalmárok csapodárok és a forradalom meg háború „szenvedései által a szélsőkig fölizgult kedélyek a legingatagab- „bak. Ezt a francia forradalom elég gyakran bebizonyította. „Ma zúgó örömriadalom, holnap guillotine ugyanannak!"

„Annyi bizonyos, hogy a világtörténelem legnagyobb napjait „éljük. A jó Isten igazsága legyen velünk és adjon boldog békét. „De ez csak évek multán fog bekövetkezni, mert a háború utáni „első évek legalább is éppen olyan súlyosak lesznek, mint a hábo- „rús évek."

„A békekötés után a legnagyobb erélyel föl kell a munkát „venni mindenütt és a nép jólétét föltétlenül a legmagasabb fokra „kell emelni. Ha erről nem gondoskodnak jókor és alaposan, „akkor mi is a forradalom martalékai leszünk."

A 7. hadseregparancsnokság a hadsereg átcsoportosítására javasolja:

„Hogy a kirlibabai szakaszban a harcászatilag és had- műveletileg legjobban megfelelő csoportosítást elérhessük, a had- seregparancsnokság a legkedvezőbb megoldásnak azt tartja, hogy az előbbi csoportosításra térjünk vissza, azaz a 40. honvédhad- osztály szakaszát csatoljuk megint vissza Krauss csoportjához. Ha ez a csoportosítás aggodalmat keltene, úgy azt javaslom, hogy a kirlibabai arcvonal egységes vezetése végett, a 18. hegyi dandárt Conta altábornagy alá rendeljük. Ennek a dandárnak lekapcsolása lehetséges, mert — mint hegyi dandár — önálló szervezetű, bár az 59. hadosztály kettévágása nem szerencsés gondolat.

Ebben az esetben a Krauss- és Conta-csoport között a határ az 59. hadosztály két hegyi dandára közötti vonal: Piciorul

Stanisoara (⊙ 1444)—⊙ 1490—Verful Stanisorii (⊙ 1700)—Dealul Cosorbii (△ 1549) lenne.

Utánszállító vonalak lennének : Pichler altábornagy szakaszának az ó-radnai országút, a 18. hegyi dandárnak a Prislop-vasút, melynek intézetei és vonatai az ó-radnai úton. az eddigi csoportosításban maradnának." (Op. 2352.)

Válaszom ez :

„A harcászati és hadműveleti helyzet amellett szól, hogy a kirlibabai szakaszt Conta altábornagy csoportjához csatoljuk. Előnye, hogy az ellenséges támadásnak leginkább kitett arcvonalrész egységes vezénylet alá kerül, mely ellensúlyozza azt a hátrányt, mely az 59. hadosztály kettéosztásával keletkezik. Ezért a 18. hegyi dandárt Conta altábornagy csoportjához kell csatolni.

A Krauss- és Conta-csoport közötti új határvonallal, az utánszállító vonalak meghatározásával és a vonatok csoportosításával a kirlibaba—ó-radnai országút mentén egyetértek.

A Pichler-szakaszparancsnokság tartózkodási helye : a poeana—rotundai csendőrlaktanya, bár ez a hely a szakasz körletén kívül esik.

A Krauss-csoportparancsnokság tartózkodási helyét fontolja meg a hadseregparancsnokság. Vajjon Kosna—Dorna-Kandreny nem felelne-e meg ?" (Op. 2352. Ang. III.)

A hadseregfőparancsnokságnak bejelentettem intézkedésemet. (Június 23-án beérkezett az A. O. K. válasza, mely a 18. hegyi dandárnak az 59. hadosztálytól való lekapcsolását nem engedi meg.)

Június 22.

1. hadsereg. Éjjel a Trotusu-völgyben erős ellenséges járőröket zavartak el. Napközben az arcvonal különböző részeire gyenge ellenséges zavarótűz irányult. A Cleja-szakaszban a 225. hadosztály állását az ellenséges tüzérség élénkebben lőtte. Fokozottabb ellenséges repülőtevékenység volt a 218. hadosztálynál. A Mon. Casintól keletre ellenséges mozgás vehető észre. A 31. hadosztály déli szárnya előtt egy propaganda járőrünk, kelepcébe kerülve, öt embert elveszített.

A Mackensen-hadseregcsoportparancsnokság tudatja, hogy a 7. lovashadosztály lovasított és kocsizó csapatai, Buzau teréből június 28-án indulnak el.

A román 17.[1] és 10.[2] ezredből átszökött katonák azt vallják, hogy támadásról nem tudnak semmit. Valamennyi ujoncévfolyam nagyon megfogyott a téli járványok miatt. A román hadsereg támadó erejében nincs bizalom. Támadás esetén a román legénység csoportosan meg fogja magát adni.

[1] A román 1. hadosztályhoz tartozik.
[2] A román 6. hadosztályhoz tartozik.

7. hadsereg. Krauss-csoport: A szokásos ellenséges tüzérségi zavarótűz érte a darmoscai országúttól délre levő állásainkat és Mestecanesci-szakaszunkat, valamint élénkebb ellenséges tüzérségi tűz dorna-watrai szakaszunkat is.

Conta csoport: A rendes mindennapi ellenséges tüzérségi zavarótűz ismétlődött a Tatarca (△ 1547), Creteala (△ 1853), Dealul Coman (△ 1726) és Baba Ludowa (△ 1586) ellen. Egy ellenséges repülő délelőtt négy bombát dobott Rotondulra, de kárt nem tett. A XXV. tartalékhadtestnél valamivel élénkebb ellenséges tüzérségi tűz irányult Werch Debry (△ 1238)—Woronienka-szakaszra. A Pruth-völgyében élénk a mozgás.

Az orosz 32. hadosztálynál Woronienka—Worochta felé és ellenkező irányban zászlóaljak mennek szekéroszlopokkal. Valószínűleg felváltás folyik a hadosztályon belül.

Repülőjelentések szerint, 500 szekérből álló oszlop Delatynról Nadvorna felé, 1 km hosszú gyalogsági oszlop tüzérséggel északkeleti irányban a pniow—nadwornai országúton haladt.

A 7. hadseregparancsnokság a 7. hadsereg átcsoportosítására, Op. 974. szám alatt, újabb javaslatot tesz:

„A 7. hadsereg szándékolt átcsoportosításakor a 7. hadosztály és a 11. tartalékezred rendelkezésére áll; ennek fejében egy lovashadosztályt és a 22. tartalékezredet át kell adnia.

A 7. hadseregparancsnokság elsősorban arra törekszik, hogy a 7. gyaloghadosztálynak az arcvonalba való beállításával, az egymás mellett álló négy lovashadosztály alkotta lovasarcvonalat megszüntesse.

A 7. hadosztály a 6. és 8. lovashadosztályt fogja felváltani; ezzel a Mestecanesci-szakasz védelmére olyan fontos Orata (⊹ 1367)—Czokanestie terület bevált csapat kezébe kerül. A 7. hadseregparancsnokság úgy véli, hogy a 7. hadosztályt ezen a területen jobban lehet alkalmazni mint a Kukul (△ 1540) szakaszban, melyben a 117. hadosztály alkalmazását sem találja megfelelőnek.

Tágabb értelemben véve, a Mestecanesci-szakasz birtoklására döntőleg fontos tényező, hogy a védővonal mai fekvése szerint a 3. gránátos ezred állását a 6. lovashadosztály közepét és az egész 8. lovashadosztály alszakaszát biztosan tartsuk a kezünkben. A közbeeső terület kevésbé fontos.

Ezzel azt akarom hangsúlyozni, hogy ha az 5. honvédlovashadosztályt betesszük az arcvonalba anélkül, hogy az északra csatlakozó szakaszt máshol is megerősítenénk, a helyzet nem javul számottevően.

A szóbahozott átcsoportosításnál az előállható nehézségeket meg kell említenem:

a) A tüzérség átcsoportosítása — mivel ma az ütegek kevésbé mozgékonyak — sokáig fog tartani. Átlagos számítás szerint körülbelül 6 hétig. A XI. hadtest tüzérségének ellátása,

a mai helyzetben már is nehéz. A német tüzérség utánszállításának bekapcsolásával még bonyolultabb lesz a helyzet.

b) A 117. hadosztály utászfelszerelésének átszállítása, mely 1100 tonna súlyt jelent.

c) A 117. hadosztály részére új hadtápvonalat kell berendezni; erre a 20. hadtápparancsnokságnak ezeket az intézkedéseket kell megtennie:

1. Rahónál valamennyi német hadtápberendezkedéssel fel kell hagyni.

2. A 224. számú hadtápparancsnokságot Rahóról Borgó Prundra kell áthelyezni.

3. Az utánszállítást körül kell vezetni Csapról Nagykárolyon át Borgó Prundra; ezzel a felügyelő személyzet és a munkáserő is meg fog szaporodni.

4. Új német lőszerraktárakat kell berendezni:

5. 500 tonna lőszer átszállítása, melyet a csapatok nem tudnak magukkal vinni.

6. A 117. hadosztály körletéből körülbelül 10 napi élelemkészlet átszállítása.

7. Beszterczén egy kórház berendezése. Egy betegvonat beosztása.

Nem mondhatjuk, hogy a nehézségeket lehetetlen leküzdeni. A hadseregparancsnokság azonban azért aggódik az átcsoportosítás miatt, mivel az éppen a kritikus nyári időre esik.

Ezért javasolom, hogy a tüzérséget ne toljuk el és hagyják jóvá a 7. gyaloghadosztálynak a javasolt módon való alkalmazását.

Ennek alapján az átcsoportosítás így történnék:

A 22. és 11. tartalékezredet kicserélnénk, az utóbbi a 3. gránátosezred helyébe jön, melyet, mint hadseregtartalékot, Kőrösmezőn helyezünk el.

A 7. gyaloghadosztály a 6. és 8. lovashadosztályt váltja fel. A 6. lovashadosztályt, mint hadseregarcvonaltartalékot, Désre szállítjuk, a 8. lovashadosztály a Kukul (△ 1540) szakaszt veszi át a 22. tartalékezredtől.

A 117. hadosztályparancsnokság mostani területén marad. A hadosztály tüzérsége mindenesetre a mostani állásban marad.

A felváltást akkor hajtjuk végre, amikor a 7. gyaloghadosztály és a 11. tartalékezred megérkezik.

A 7. gyaloghadosztály megszemlélése — avégből, hogy az arcvonalba való betolásának ideje meghatározható legyen — e hó 26-án fog megtörténni, hogy a hadosztályparancsnok — ki rövid szabadságon van — a szemlén jelen lehessen." (Op. 2611.)

A hadseregarcvonalparancsnokság válasza ez:

„A 7. hadseregparancsnokság Op. 974. számú javaslatára csak a hadseregarcvonalparancsnok úrnak szemléjéről való visszatérése után, június 27-én, történhetik döntés.

A hadsereg átcsoportosítását a hadseregarcvonalparancsnokság azért pendítette meg, hogy a hadosztálykötelékek rendbe jöjjenek.

A hadseregparancsnokságot kérem, hogy nyilatkozzék a következő tervről :

a 117. hadosztály felváltaná a 40. honvédhadosztályt, a 40. honvédhadosztály pedig átvenné a Mestecanesci-szakasz védelmét ;

a 3. gránátosezredet és a lovasságot kivennők az arcvonalból ;

a 3. gránátosezred a hadseregarcvonal tartaléka lenne Désen." (Op. 2611. Ang. II.)

Laxenburgba utazom, hadseregeim nagy küldöttségével, hogy királyunknak a katonai érdemkereszt I. osztályát átadjam.

Talán találok pár órát arra is, hogy szeretett családomat Kistapolcsányban meglátogassam.

Június 23.

1. hadsereg. Az arcvonal különböző helyein kölcsönös gyenge zavarótűz volt.

Csapatmozgások az ellenségnél a Mon. Casintól délre, a Bistriciora-völgyben, délnyugati irányban voltak.

7. hadsereg. A Mestecanesci-szakaszban éjjel számos ellenséges járőr tapogatódzott ; elzavarták őket. A Creteala-szakaszban éjfélkor élénk puska-, géppuskatűz és kézigránát-dobálás volt.

Napközben csak egyes ellenséges ágyúlövések estek Dorna-Watrára, Kirlibabára és a Mestecanesci-szakaszra. Gyenge ellenséges tűz érte a Smotrec (△ 1896) és Kukul (△ 1540) közötti állásrészt, továbbá Woronienkát és a Tatár-hágót.

A Pruth völgyében az ellenség mozgása szünet nélkül tovább tart. Repülőink két orosz zászlóaljat figyeltek meg, melyből az egyik Tartarówtól északi irányban vonult el. A Kukul szakaszban, 21-én éjjel, erős kocsi- és autóforgalom volt.

A hadseregfőparancsnokság, a 7. hadsereg átcsoportosítása tárgyában, Op. 42—206. szám alatt azt válaszolja a hadseregarcvonalparancsnokságnak, hogy bár teljesen méltányolja a harcászati és hadműveleti okok alapján tervezett átcsoportosítást, mégis megkívánja, hogy az 59. hadosztály mostani hadrendi összeállításában, parancsnokának vezénylete alatt maradjon.

Ha célszerűnek mutatkozik, a 18. hegyi dandár a 11. honvédlovashadosztállyal cserélhető fel. (Op. 2636.)

A 7. hadseregparancsnoksággal közlöm ezt a parancsot és felszólítom, hogy nyilatkozzék a 11. honvédlovashadosztálynak a 18. hegyi dandárral való felcseréléséről. (Op. 2636.)

A 7. hadseregparancsnokság, a hadsereg átcsoportosítása tárgyában, Op. 974/IV. szám alatt legújabban a következő javaslatot tette :

„Az Op. 2611. Ang. II. és 2636. számú rendeletre :

Az erőeltolás változása most azon alapszik, hogy a 7. gyaloghadosztály és a 11. tartalékezred rendelkezésemre áll, de ennek fejében a 3. gránátosezredet, hadseregarcvonaltartalékként, Désre kell küldenem. Ezzel az újból szabályozandó összeköttetések nehéz kérdése elesik, ami nagy előny. A hadseregparancsnokság igen célszerűnek véli a következő csoportosítást :

1. a 117. hadosztály mindhárom ezredével az 1. hadosztály mellett kerül állásba, jobbszárnyával a Czibó-völgyig nyúlva.

A Kárpát-hadtestből valamennyi osztrák-magyar csapatot kivesszük. A Landsturm-csendőrzászlóalj eltávolításával keletkezett hézagot a Kárpát-hadtest maga töltse be és alkosson magának a Prislop-hágón tartalékot.

2. A 117. hadosztályhoz csatlakozik a 40. honvédhadosztály arcvonala, melynek balszárnya a Czibó-völgyet zárja le.

A hadosztály visszakapja elvezényelt zászlóaljait és megkapja azokat az osztrák-magyar csapatokat is, melyek a Kárpát-hadtestnél felszabadulnak. Az ilyenformán megerősített 40. honvédhadosztály az 59. hadosztály állását is átveszi, úgyhogy az egész kirlibabai arcvonalrész, a fontos Dedul-gerinccel együtt, egy kézbe kerül.

3. A 7. gyaloghadosztály a 6. és 8. lovashadosztályt váltja fel.

4. Az 59. hadosztály átveszi a Mestecanesci-szakasz védelmét.

5. A 6. és 8. lovashadosztály a 3. és 22. tartalékezredet, a 33. ezred viszont a 157. ezredet váltja fel.

6. Az 5. honvédlovashadosztály hadseregtartalék, a 3. gránátosezred hadseregarcvonaltartalék lesz.

A 11. honvédlovashadosztály felcserélése a 18. hegyi dandárral annyiban hátrányos, hogy a Dedul-gerinc — mely egységes vezényletet követel — két hadosztály között határt alkotna." (Op. 2611. Ang. II.)

Seeckt tábornok *helyzetjelentése* a német O. H. L.-nak :

„Nagyobbszabású orosz támadás a hadseregarcvonal ellen nem valószínű. Az Ojtoz-szoros és a 7. hadsereg balszárnya ellen várt vállalat előjelei is tünedezőben vannak.

A közben-közben megélénkülő ellenséges tüzérségi és repülő tevékenységnek — különösen a Gerok-seregcsoportnál — tüntető célja van.

Az ellenség határozottan erőt vont el a 7. hadsereg balszárnya elől és azt északi irányban tolja el.

Az orosz 7. és 8. hadsereg közötti határ eltolása egységes vezérletet teremtett, a támadó arcvonalat biztosító felső Pruth és Dnyester közötti szakaszban. Nem valószínű, hogy az oroszok a támadó arcvonal oldalát előretöréssel biztosítanák a Tatárhágón át.

A Mestecanesci-szakaszban a feléledő ellenséges tüzérségi tűz és lökő-csapatvállalkozások arra valók, hogy az oroszok lovassággal

megszállott arcvonalunkon olcsó győzelemhez jussanak. Ezzel számoltunk is a 7. hadsereg átcsoportosításánál, melynél az is szerepet játszott, hogy a parancsnoki viszonyok is megváltoztak azzal, hogy a német XXV. tartalékhadtestparancsnokságot az osztrák-magyar XVII. hadtestparancsnokság váltja fel.

A 7. gyaloghadosztályt, mint hadseregtartalékot. Désen egyesítettük.

A Bereczki-hegységen át az összeköttetés fenntartásának nehézsége arra indította a hadseregarcvonalparancsnokságot, hogy a 218. gyalog-, 1. lovashadosztályból és a 8. hegyi dandárból álló csoport egységes vezetését javasolja ; a Gerok-seregcsoport ennélfogva két részből fog állani: a VIII. hadtestből és Lipošćak altábornagy csoportjából.

A 7. lovashadosztály útban van ide. A lövészosztályok és a géppuskásszázadok vasúton, a lovasított és kocsizó csapatok Buzauról a Bodza-szoroson át gyalogszerrel fognak a Zabola körüli térbe érkezni. Ezzel a hadosztály gyülekezése 10 nappal előbb — június 8-án — végződik be.

Az ellenség helyzete a hadseregarcvonal előtt.

I. Csoportosítás.

A román 2. hadsereg helyzetében változás nincs. Támadásról nem lehet hallani. A századok ütközetlétszáma 100—150 csatár. Az ellátás rossz. Sok a fogyaték, bár a járványok szűnőfélben vannak. Állítólag a kiegészítő csapatok fele beteg. A hangulat nagyon nyomott, mert a megígért orosz támadás nem vált valóra. A szökevények száma növekszik.

Nincsenek megbízható jelek arra, hogy a román *1. hadsereget* az arcvonalba tolták ; most az hírlik róla, hogy *még*, vagy *ismét* Vaslui—Jassy terében van.

Az oroszok helyzete az *1. hadsereg* előtt változatlan. A déli szárnyon a 3. turkesztáni lövészhadosztályt az arcvonalba helyezték, hogy június 28-án támadjon. Tartalékban van : a 6. lövész-, a 122., 126., 194. és 103. hadosztály.

Az orosz XXIV., XLV. és XXXVI. hadtest felváltásáról beszélnek az oroszok, mivel a csapatok megbízhatatlanok.

A 7. hadsereg előtt az oroszok 37. gyalog- és 7. lovashadosztályukkal váltották fel 43. hadosztályukat. Kirlibaba-Dealul Coman (△ 1726) szakaszban az orosz ütegek száma megszaporodott.

Az északi szárnyon mutatkozó jelekből arra lehet következtetni, hogy a XI. hadtesttől az oroszok csapatokat vesznek el. Az orosz 7. és 8. hadsereg közötti határt újból meghatározták, valószínűleg azért, hogy a támadásra szánt orosz 7. hadsereget más feladat ne terhelje és hogy a támadásnak oldalban való biztosítása, a Felső Pruth és Stanislau között, egy kézben legyen.

II. Hangulat és propaganda.

A propaganda harca az ellenséges védőrendszabályokkal sikeresen halad. Csakis az oroszok déli szárnyán, a XL. hadtestnél, az erősen bomló 3. turkesztáni lövészhadosztályt kivéve, — nem sikerült az előbbi kapcsolatot ismét helyreállítani. Haladás az orosz 191., 25., 26., 189., és 65. hadosztálynál, az V. lovashadtestnél és az arcvonal északi szárnyán ugyan nincs, de az ujságokat ezekhez a hadosztályokhoz, illetve hadtestekhez is sikerült eljuttatni. Ellenben az eddig nagyon tartózkodó orosz 68., 193., 84., 78., 37., 32. és 11. hadosztállyal most igen élénk az érintkezés.

A tárgyalásokon a fiatalabb tisztek ismét résztvesznek. Arra a hírre, hogy a munkás- és katonatanács a tárgyalásokat megengedte, a legénység szembeszáll a tárgyalást megtiltó rendeletekkel. Az orosz legénység egyes helyeken a tisztek ellenőrzését úgy akarja kikerülni, hogy kora hajnali órát jelöl ki tárgyalásra. Ahol személyes érintkezés nem lehetséges, levelezés jött divatba. Ahol az érintkezés az oroszokkal megszakadt, ott a csapatok hangulata is megváltozott. Az 1. és 7. hadsereg híradólapjai és a hamburgi ujságnak „Welt im Bild" című képes melléklete, különösen kedveltek.

A június 20-án nyilvánosságra hozott rádiógrammunkat úgylátszik igen kedvezően fogadták az oroszok. Pontosabb adatok nincsenek.

Propagandánk megakadályozására az orosz parancsnokságok kozák- és csendőrtiszteket jelöltek ki, kik propagandacsapatainkra lőnek. Az arcvonal mögött lengyel, cseh és ukrainai druschinák támadásra izgatják a csapatokat.

A politikai nyilatkozatok, melyek az annexió és kontribúció nélküli béke érdekében elhangzottak, hozzájárultak ahhoz, hogy a szövetségesekkel szemben bizalmatlanság keletkezett; az oroszok egyrésze Angliában, másik része Franciaországban látja a béke ellenségét.

Harctevékenység.

Az ellenség lövegtüze az 1. hadsereg ellen gyengének mondható; a 7. hadseregnél is csökkent, kivévén a déli szárnyat. Az orosz gyalogság tétlen.

A *román* arcvonalon az ujságszolgálat kezd érvényesülni. A bizalmatlanság még nincs elhárítva. Hangadók a román tisztek, kik a magyarok ellen igen nagy gyűlölettel vannak telve. A román támadószellemben nincs bizalom és nagy az elkeseredés amiatt, hogy az ígért orosz támadás csődött mondott.

1917 június 16-tól 22-ig terjedő időre propagandánk eredményének összefoglalását a *44. számú melléklet* mutatja.

Június 24.

1. hadsereg. A Gerok-seregcsoportnál mérsékelt, a Trotusu-völgyben élénkebb lövegtűz volt, mindkét oldalon. A Tölgyes-szorosban járőrcsatározások folytak.

Az 1. hadseregparancsnokság a 7. lovashadosztály elhelyezését jelenti :

Kovászna : hadosztályparancsnokság, 20. dandárparancsnokság, 3. dzsidásezred ;

Pake és Csomakőrös : 12. dragonyosezred ;

Székelytamásfalva : 11. dandárparancsnokság és 2. dzsidásezred ;

Lesőfalva : 10. dragonyosezred ;

Páva : rohamcsapat ;

Barátos : hadosztályvonat.

7. hadsereg. Éjjel mérsékelt ellenséges zavarótűz volt a Muntele Calimaneltől (⌖ 1647) délre, a Dealul Vinaton és az Aranyos-Beszterce folyótól északra az Új-Itzkány-szakasz (⌖ 1326—⌖ 1278—⌖ 1295) és a Mestecanesci-szakasz ellen.

Nappal a lövegtűz a 40. honvédhadosztály ellen hevesebb volt. A hadosztály déli szárnyán ma az oroszok megint ellenségesen viselkednek. A Kárpát-hadtestnél és a tartalék XXV. hadtestnél nyugalom van. Az ellenséges mozgás a Pruth-völgyében még folyvást tart.

A hadseregfőparancsnokság Op. 42.258. számú távirattal elrendelte, hogy az eddigi német XXV. hadtestparancsnokság az osztrák-magyar XVII. hadtestparancsnokság megérkezését ne várja be, hanem szállítsák el haladéktalanul a „Südarmee"-hez. (Op. 2648.)

A XVII. hadtest parancsnokának bevonulásáig, Seydel tábornok — a 117. hadosztály parancsnoka — fogja a XXV. tartalékhadtest szakaszát vezényelni.

Hírek.

A „Russki Inwalid" június 1-i száma a kozákok felhívását közli : Mivel néhány csapat nem hajlandó a háborút folytatni, valamennyi kozáknak egyesülnie kell, hogy szövetségeseink küzdelmét megkönnyíthessük. A kozákok ereje nem érvényesülhet, ha szétforgácsolódik. Ezért külön kozák arcvonalat kívánnak alakítani, melyből tüzes lávaként fogják elárasztani az ellenséges országok belsejét."

Kistapolcsány, 1917. június 25.

„Gróf Esterházy Móric miniszterelnökkel a király kívánságára hosszú megbeszélésem volt, melyben kértem, hogy annak idején a királynak előadott terveimet tegye lehetőleg magáévá —

„a magyar határőrvidék megteremtését magyarok telepítésével.
„A választójog kérdését alaposan megvitatjuk. Még több igen
„fontos kérést adtam neki elő, melyeknek közlése még nem
„időszerű, ezek naplómban föl vannak jegyezve."

„Arcvonalamról csak csekély harctevékenységet jelentenek.
„Elutazásom előtt Budapestről még Alcsútra rándultam szeretett
„jó anyámat meglátogatni. Az aratási kilátások olyan rosszak,
„mint azt még soha sem láttam. Ez a legnagyobb katasztrófára
„vezethet. Jó anyám kimondhatatlanul örült kis látogatásomnak."

„Bécsbe utazom. Útközben sajgó szívvel nézem, hogy mily
„rettenetesen silány a termés, mily rossz aratás lesz, minden el-
„aszott még mielőtt virágzott volna. Csak a rozs és búza fog valami
„csekély termést adni."

„Bécsből automobilon Badenbe sietek, hol a vezérkar főnö-
„két, Arz gyalogsági tábornokot akarom látni. Az egész hadsereg-
„főparancsnokság még ebédnél ült és így hozzájuk ültem. Ebéd
„után Arzzal az irodába mentem. Waldstättent nem hívtam meg
„a megbeszélésre, mert a vezérkar főnökével akarok beszélni.
„Waldstätten ezredes Say alezredes szárnysegédemet ismételten
„megkérdezte, hogy nem kellene-e hozzánk bejönnie, mert szük-
„ségünk lehetne rá. Say azt válaszolta, hogy nem tudja mit aka-
„rok Arzzal megbeszélni és föltétlen behívtam volna Waldstättent,
„ha szükségem lett volna rá."

„Arzzal az egész helyzetet megbeszéltem és teljesen osztom
„az ő nézetét, hogy az olasz arcvonal legfontosabb része az, amely
„a Ternovai erdő és az Adria között fekszik, mondhatnám ma már
„összes harctereink legfontosabb pontja s ott nem szabad az
„ellenségnek előbbre jutni és mégsem szabad az én arcvonalamat
„teljesen elgyengíteni, mondám Arznak. Ma 21 gyenge hadosztá-
„lyom van 600 kilométernél hosszabb arcvonalon. Ha az ellenség
„egy erőteljes támadást hajt végre, ami ma még nincs kizárva,
„az én arcvonalam nem képes ennek hosszabb ideig ellenállani.
„Ezt Arz belátja. Megkérdem, hogy most végre-valahára a 17.
„hadosztályt hozzám hozzák, amint azt Ő Fölsége nekem ismé-
„telten megígérte. Erre Arz azt feleli, hogy ez az ötödik az idő
„hosszát tekintve. Erre kijelentem, hogy ez nem igaz ! A 46. ezred
„mind a tíz csatát végigküzdötte a doberdói, illetőleg comeni
„fennsíkon, a többi pedig 9-et és ezt más hadosztály megközelítő-
„leg sem tette, ezért fejemmel jótállok ; megengedem azt, hogy

„más hadosztály az olasz harctéren csendesebb helyen tovább áll,
„mint a 17. a Doberdón, de ezt ne tévessze össze, mert a Doberdón
„egy nap veszteségtelibb, mint másutt két hónap, vagy még több.
„Arz kér engem, hogy Ő Fölségét kérjem újra meg, mert ő máig
„nem hajlandó ezt megtenni. De hát az Istenért! hiszen meg-
„ígérte nekem! Különben majd emlékeztetem ígéretére."

„Ezután Laxenburgba hajtattam, ahol az én általam veze-
„tendő küldöttséget bevártam. 24 tiszt. közöttük 4 tábornok és
„34 altiszt és legény, természetesen a legszebben dekoráltak,
„megérkeztek. Két olasz ágyú között nagy gesztenyefák alatt
„lettünk felállítva. Nemsokára Zita császárné és királyné jött
„gyermekeivel és Mária Josefával. Azután Ő Fölsége."

„Lelkes beszéddel köszöntöttem őt, ki ezt a hadseregarc-
„vonalat győztesen vezette a betört románok ellen, Erdélyt föl-
„szabadítva. Kértem az arcvonal nevében, hogy ennek emlékére
„az I. osztályú katonai érdemkeresztet fogadja el tőlünk, hűséges
„katonáitól. Biztosítottam őt, hogy úgy a hadvezér, mint hős
„csapatai készek életüket és vérüket érette és hazánkért ontani."

„Ő Fölsége igen meleg köszönettel megígérte, hogy viselni
„fogja a rendjelet és üdvözli hős hadseregeit."

„Ő Fölsége a küldöttség minden tagjával beszélt és azután
„egy néhány percnyi kihallgatást kértem. Fölszólított, hogy vele
„menjek. Szobájában újból kértem, emlékeztetve őt ígéretére,
„hogy a 17. hadosztályt adja nekem Erdélybe. Mire azt felelte,
„hogy ez nem volna igazságos, mert négy hadosztály van ott,
„mely tovább áll helyén, mint a 17. Erre kijelentettem, hogy a
„Doberdón a 17. hadosztály az egyedüli, mely oly soká van ott,
„a többi lehet, hogy pár nappal tovább van az olasz harctér csen-
„desebb helyén. Különben is csak kérni akartam, hogy ne felejt-
„kezzék meg multkori ígéretéről. Újból megígérte, mert nem
„tudta volt, hogy ez kizárólag a legrosszabb helyen, a Karszton
„áll 10 csatán át, míg a nevezett négy könnyebb helyen van.
„Ezenkívül kértem, hogy csak valutánk javulása után menjen
„bele a német kereskedelmi szerződésbe, vagy pedig egy igaz-
„ságos kulcs találtassék, hogy ne kelljen a drága márkát olcsó
„koronával véve veszítenünk, mert különben pénzügyileg agyon
„leszünk nyomorítva."

„Ezután még Zita királynénál jelentkeztem, aki sokáig
„beszélgetett velem. Végül a büfféhez mentem le küldöttségemhez.

„Derék legénységemet láttam a nagy fényes teremben szerényen „és megható jó modorúan a nagy büffénél étkezni. Evés után „mindegyik egy szivarra gyujtott s miután megkérdeztek engem, „hogy szabad-e, az asztalról egy-egy szál virágot vittek emlékül el. „Egy kedves magyar bakadalt énekelve meneteltek a vasútra a „parkon át és én Tapolcsányomba siettem, hol másfél napot töl- „töttem és családomat jó egészségben találtam."

„Egy szép, békésen csendes esti cserkészeten 5 erős vaddisz- „nót lőttem. Fájós érzéssel vettem észre, hogy már nem vagyok „a csendesen boldog természetbarát, akinek egész lelke beleolvad „annak fölségébe."

„Alig tudtam az én becses erdőim magányát élvezni, csen- „des zsongásuk andalító varázsát magambaszívni és szégyenlettem, „hogy vadászni jöttem, míg hőseim a lövészárokban folytonos „életveszélyben kinlódnak. Nem tudtam másra gondolni, mint a „Kárpátok ormain szenvedő vitézeimre."

„Iszonyatos a szárazság és az aratás teljesen csődöt fog „mondani."

Események a hadseregarcvonalon.

1. hadsereg. Éjjel az arvonal több részén csekély ellenséges lövegtűz, napközben teljes csend volt.

Tegnap este a Batca Neagra (△ 1243) magaslathoz közel azon a helyen, hol az ujságokat szoktuk kicserélni, az oroszok egy járőrünkön rajtaütöttek, mire kölcsönös lövöldözés kezdődött. Az oroszok veszteséget szenvedve visszahúzódtak.

A román 1. hadsereg még mindig Jassy—Roman terében van. Moldvában a föld megművelését elhanyagolták, mivel mezőgazdasági munkásokban nagy a hiány. Az ellátás rossz. Repülőink június 24-én megfigyelték, hogy egy 3 kilométer hosszú, gyalogsággal kevert vonatoszlop Onestiről Casinura, 6 gyalogszázad pedig a Casinu-völgyében déli irányban haladt. Éppen úgy megállapították, hogy Ojtoz és Curita között több zászlóalj az üveggyártól (Grozescitől délre) keleti, egy ezred Grozescitől délkeleti irányban menetelt.

7. hadsereg. A Krauss-csoportnál éjjel az ellenség tüzérsége különösen Tatarca (△ 1547) szakaszt lőtte. A Siwula (△ 1818) magaslaton két hírszerző különítményt tűzzel elzavartunk.

Napközben csak gyenge ellenséges zavarótűz volt. A Pruth völgyében az ellenség mozgása még mindig tart.

A XVII. hadtestparancsnokság ma megérkezett Rahóra.

A Kirlibaba-szakaszban az oroszok feltűnően izgatottak; minden mutatkozó célra tüzelnek, kézigránátokat dobálnak lövészárkainkba. Valószínűleg kozákok jöttek oda.

Hírek.

A pétervári távirati ügynökség június 23-án jelenti : Oroszország munkás- és katonatanácsának összes képviselői, 543 szavazattal 126 ellenében, az alábbi határozatot hozták :

1. Minthogy a dolgok mai állásában, a hatalomnak a polgárság kezében való egyesítése egyrészt a forradalomra halálos csapást mérne, másrészt a hatalomnak a munkás- és katonatanács kezére való átjátszása a forradalmi erőt meggyengítené ; a gyűlés elhatározta, hogy koalíciós kormányt alakít.

2. A gyűlés tudomásul veszi a szocialista miniszterek felvilágosításait a kormány általános politikájáról.

3. A gyűlés felhívja a kormányt, hogy propgrammját erélyesen hajtsa végre. Különösen az annexió és kontribúció nélküli általános békét valósítsa meg a népek önrendelkezési joga alapján. Határozza meg a politika jövő céljait, küzdje le a pénzügyi és gazdasági válságot ; az ellenforradalmi törekvéseket fojtsa el, a munkásosztály kívánságának megfelelően a forradalmi erőket egyesítse, a közigazgatásban teremtsen rendet és a községek és városok önkormányzatát, ahol még nem történt meg, teremtse meg.

4. A gyűlés követeli, hogy az alkotmányos nemzetgyűlést mielőbb hívják össze.

5. Ennek a programmnak a végrehajtása után, olyan szervezetet alkosson, amelyben képviselve legyen Oroszország demokráciája és a parasztság képviselete. A minisztereknek a kormány bel- és külpolitikájáért felelősséget kell vállalniok.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

A

Aa 294., 298.
Abay hadnagy 101.
Achácz örnagy 591.
Adineata 80.
Adjudul-Nou 73., 78., 106., 272., 354., 377., 379., 426., 427., 517.
Adler Frigyes 821.
Adria 844.
Adriai tenger 644., 710.
Agas vasuti állomás 32.
Agasu 32., 39., 40., 41., 48., 55., 97., 169., 222., 637.
Agiudu—Nou 73.
Agnalu nuou 178.
Agyagfalva 50.
Aisne 449., 570.
Ajba 651., 686.
Albatros 543.
Albánia 465., 818.
Albesti 83., 113.
Albrecht alezredes 338., 341., 343., 348.
Albrecht dr. tanár 458.
Albrecht főherceg 52., 400.
Albrecht württembergi herceg 652.
Alcsút 518., 549., 693., 735., 844.
Alexandria 4., 24.
Alexandrowitsch Mihály nagyherceg 473., 499.
Alexandrowsk 733.
Alexejew tábornok, az orosz vezérkar főnöke 490., 493., 496., 498., 656., 661., 699., 701., 702., 733., 738., 753., 766., 770., 779., 789.
Alföld 602., 610.
Alibei Chioi 179.
Alijew tábornok 72.
Alpok 817.
Alsó-Argesul-folyó 24., 25.
Alsó-Balázssarka 475.
Alsó-Buzaul-folyó 103., 115.
Alsó-Calmatuiul-folyó 112.
Alsó-Csík 19.
Alsó-Duna 2., 4., 8., 22., 133., 134.
Alsó-Komána 16., 17.
Alsó-Olt 24.
Alsó-Rimnicul Sarat-folyó 187.
Alsó-Sereth 134.
Alsó-Zabala 129.
Alunul 252.
Alvinc 7., 11., 518.
Amuzacia 9.
Amara 99., 113., 171.
Amerika 96., 353., 644., 690., 704., 716., 719., 723., 754., 771., 784., 785.
Ananiew 756.
Andrássy Gyula gróf 285., 705., 721., 734.
Andreiasiu 194.
Anglia 375., 473., 474., 499., 546., 551., 552., 554., 557., 564., 565., 566., 569., 570., 572., 573., 586., 596., 620., 622., 624., 626., 666., 667., 685., 689., 690., 691., 710., 712., 713., 714., 716., 723., 726., 727., 729., 733., 739., 749., 759., 760., 763., 770., 779., 784., 785., 809., 816., 818., 819., 821., 833., 834., 835., 842.
Angolország 479., 594.
Angyalos 74.
AOK (Armeeoberkommando) 160., 198., 199., 212., 231., 232., 233., 236., 243., 244., 253., 258., 284., 295., 326., 356., 380., 382., 417., 438., 500., 544., 550., 555., 557., 567., 601., 614., 618., 627., 631., 632., 634., 635., 636., 638., 639., 640., 641., 645., 646., 647., 649., 652., 654., 655., 656., 659., 661., 669., 683., 724., 726., 732., 743., 744., 747., 748., 749., 750., 755., 767., 768., 778., 783., 787., 788., 789., 813., 820., 827., 828., 836.
Apáca-erdő 16., 17.
Apór báró altábornagy 500., 731., 752., 799., 827.
Apostolache 80.
Apponyi Albert gróf 286., 721., 722., 723.
Aranyos-Beszterce-folyó 28., 33., 85., 223., 335., 347., 393., 419.,

480., 526., 550., 574., 646., 687., 843.
Aranyos-Beszterce völgye 33., 34., 54., 85., 244., 270., 292., 335., 336., 338., 345., 418., 443., 794., 805., 807., 808.
Arce 665.
Archangelsk 494., 733.
Arges 472.
Araclar 116.
Arad 6., 73., 244., 253., 417.
Arany János 359.
Ardzeluza 617.
Argestru 226., 244., 340., 687., 725.
Argesul 26., 43.
Argesul-folyó 23., 24., 25., 26., 34., 37., 45., 56., 59.
Ariciul 131.
Arras 533., 540., 550., 557., 566., 570., 583., 586., 596., 606.
Arz gyalogsági tábornok 3., 13., 15., 26., 31., 52., 138., 147., 167., 192., 388., 393., 430., 431., 435., 456., 512., 544., 579., 610., 634., 652., 653., 656., 662., 663., 726., 733., 751., 773., 844., 845.
Asau 29., 32., 45., 137.
Asiago 816.
Astico 816.
Asztag 204., 271.
Auguszta főhercegasszony 27., 116., 154., 280., 289., 513., 516., 535., 549., 580., 582., 585., 589., 590., 693., 706., 735.
Ausztria 545., 569., 594., 622., 705., 719., 744., 800., 833., 835.
Ausztria-Magyarország 517., 553., 554., 569., 572., 575., 611., 626., 653., 655., 664., 666., 688., 714., 723., 727., 749., 763., 792.
Auzza 628.
Avarescu tábornok 4., 297., 358., 359., 360., 602.
Avrigu 15.
Axelrodt 828.
Axintele 92.
Ázsia 817.

B

Baatz ezredes 364., 369., 370., 371., 581.
Babadag 63., 115., 125.
Baba Ludowa 32., 33., 36., 40., 49., 86., 88., 234., 622., 697., 837.
Babeni 188.
Bacau 45., 50., 53., 274., 295., 296., 297., 299., 354., 369., 472., 517., 529., 542., 708., 730., 737., 741.
Baden 263., 267., 270., 274., 275., 280., 283., 288., 306., 313., 314., 315., 327., 382., 430., 435., 440., 488., 489., 502., 544., 549., 553., 559., 601., 612., 636., 641., 681., 706., 717., 729., 844.
Badulesti 37.
Bagdad 463., 653.
Bagdat 155., 160., 165.
Baile Slanic 167., 169., 173., 180., 707.
Bainsizza fensík 622., 628., 629., 634., 659., 682., 686.
Bajkal-tó 733.
Bajorhegy 673., 793.
Balaceanul 132., 137., 138., 149., 160., 164.
Balaciul 99.
Balaria 38.
Balassa Béla alezredes 173., 212., 213.
Balázsnyaka 97., 476.
Balázs-patak 473., 475., 478.
Balázsvölgy 475.
Balca 472.
Balbucata 38.
Baldovinesti 224.
Balkán 26., 660.
Balta Alba 171.
Balogh fényképész 472.
Bálványos 28., 266., 571.
Bánfi huszárom 682.
Bánffyhunyad 6.
Banteux 533.
Bantouzelle 533.
Baraitura 80., 83.
Barátos 843.
Barcaság 4., 5., 9., 11., 12., 18.
Bardóci hegy 373.
Barót 12., 17.
Baróti hegység 11.
Bartha Albert alezredes 458.
Baru 249.
Báránykút 15.
Bas-Chioi 133.
Baskay Gyula dr. főhadnagy 679., 680.
Batca Neagra 40., 100., 101., 107., 155., 170., 294., 296., 323., 328., 333., 356., 367., 375., 385., 462., 509., 707., 767., 846.
Batilesci 231.
Batogul 160.
Bauer ezredes 475.
Biene 421., 678.
Bonar Law 492.
Beceni 115., 123.
Beciu 210.
Bécs 5., 6., 258., 275., 282., 283.,

288., 314., 315., 319., 400., 544., 623., 704., 717., 721., 844.
Békás 101., 170., 189., 258., 759.
Békás-patak 370.
Békás-szoros 364., 373., 581.
Békás-völgy 370.
Belciugu 224.
Beleghetu 222.
Belgium 535., 572., 650., 698., 710., 769.
Bellegarde gróf ezredes 808.
Below vezérezredes 32., 379., 533.
Belezki főhadnagy 699.
Bélbor 187., 189., 200., 209., 456., 481., 482., 532., 688., 733., 777.
Bene 15., 17.
Benes 370.
Benigni táborszernagy 1.
Benke tábornok 676., 782., 785.
Bereck 272., 682., 683., 746., 757., 767.
Berecki hegység 64., 89., 559., 825., 841.
Bereczky János 448.
Berekkeresztúr 387.
Beresci 375.
Berezow 575.
Berlesti 132., 146., 171.
Berlin 495., 497.
Bern 498.
Bernarielul 34., 70., 97., 216., 301., 382., 429., 444., 672., 682., 793., 794.
Berzeviczy Albert 728., 729.
Bessarabia 262., 297., 542., 742.
Beszterce 5., 10., 11., 36., 97., 301., 375., 385., 445., 466., 831., 838.
Beszterce-folyó 11., 54., 97.
Beszterce-Naszódmegye 438.
Beszterce-völgy 102., 107., 137., 207., 264., 305., 312., 474., 480.
Bethlen Gábor gróf 50.
Bettmann-Holweg birodalmi kancellár 650., 710., 739., 744., 780.
Beyer alezredes 243.
Bialy-Czeremosz 98.
Bicazul 27., 28., 97., 170., 751.
Bicesti 178.
Biliesti 239.
Birlat 178., 210., 224., 297., 357.
Biró Károly 475.
Birsanesti 38.
Birsesti 199., 207.
Bischoff őrnagy 637.
Bisoca 110., 123.
Bistricioara 438., 487., 601., 839.
Bistrita 97.
Bistritza-völgy 787.
Bitca Arsurilor 298., 483., 484., 803.
Bitca Pufu 162., 167.
Bitca Stesii 438., 439.
Blankenberge 535.
Blidarile 211.
Bobejka-ménes 30.
Boboc 115.
Bobocul 115.
Bobulesci 178.
Boderdorff törzskapitány 111.
Bodrez 651.
Bodza-hágó 52., 57., 60., 62., 63., 77., 79., 250.
Bodza-szoros 827., 841.
Boes tábornok 126.
Bogát-hágó 16., 17.
Bogát-nyereg 17.
Bogdanesti 274., 276., 299., 368.
Bogza 178., 184.
Bohain 519.
Bohorodczany 111.
Böhm-Ermolli gyalogsági tábornok 1., 37., 40., 102., 107., 109., 154., 162., 168., 332., 375., 377., 378., 396., 431., 435., 445., 465., 489., 500., 550., 623., 756., 760., 795., 834.
Boi Lateau 533.
Bojaryn 567., 752.
Bojaryn 98.
Boldesti 92., 99.
Boldogasszonyfalva 50.
Boldul 171., 177.
Bolgrad 269., 354.
Bolintinudini 37.
Bolla ezredes 806.
Bolotesti 230., 255., 265., 291., 293.
Bombard őrnagy 437.
Bonascic 73.
Bontesti 196.
Borca 224.
Borcea 83.
Bordea 104.
Bordeasca 187.
Borduselul 93., 104.
Borgó-hágó 1., 11., 619., 672., 780., 831.
Borgo-Prund 11., 155., 668., 672., 681., 724., 779., 838.
Borgo-szoros 11., 583., 584., 587., 809.
Boroević vezérezredes 165., 192., 330., 603., 627., 628., 634., 642., 652., 659., 766.
Borsa 32., 33., 45., 54., 125., 258., 415., 418., 443., 458., 463., 581., 582., 585., 724., 725., 731., 732., 744., 827.
Borsabánya 66.

Borszék 481., 483., 486., 487.
Botfalu 250., 290., 360., 767.
Bothmer gróf tábornok 1.
Botosani 223., 263.
Botosul 28., 53., 78., 98., 110., 130., 281., 359., 375., 447., 513., 547., 574.
Botus 480., 488., 687., 731., 766.
Bögös 50.
Bradeanul 108.
Braila 72., 73., 110., 113., 115., 121., 131., 136., 141., 146., 147., 155., 156., 164., 196., 203., 211., 217., 219., 224., 225., 227., 776.
Brajestie 29.
Branistea 178.
Brassó 5., 6., 8., 11., 16., 17., 18., 30., 31., 42., 52., 75., 104., 107., 114., 124., 141., 229., 244., 258., 272., 278., 282., 290., 294., 360., 379., 395., 427., 518.
Brassói havasok 3.
Bratesiu 109.
Bratianu 360.
Bratilesti 80.
Bratkowska 605.
Breaza 86., 88., 92., 96., 98., 99., 102., 103., 106., 107., 178., 207., 335., 337., 339., 340., 341., 345., 375., 401., 466., 488., 531., 535., 805.
Breit tábornok 208., 215., 450., 454.
Brenner-hágó 816.
Brenta 816.
Brestovica-völgy 773.
Briand 834.
Broasca 66.
Brody 582., 814.
Brosani 427.
Brosteni 27., 28., 34., 97., 99., 170., 181., 210.
Brudermann tábornok 21., 22.
Brussilow tábornok, hadseregfőparancsnok 1., 133., 162., 495., 599., 620., 657., 689., 741., 779., 789., 809., 814., 828.
Brusturosa 35., 49., 58., 637.
Brügge 535.
Bucecea 291., 295., 381.
Buchanan angol követ 491., 495., 515., 650., 778., 828., 834.
Buchonin 701.
Buciumi 619.
Bucuresti 24.
Bucur Fiua Golasa 169.
Buda 171., 354.
Budai 591.
Budapest 147., 179., 212., 280., 283., 288., 289., 311., 313., 315., 319., 323., 327., 328., 329., 359., 370., 440., 478., 544., 549., 561., 585., 634., 685., 693., 703., 706., 717., 720., 724., 727., 729., 734., 747., 758., 765., 766., 844.
Buflari 194.
Bukarest 2., 4., 8., 19., 22., 24., 25., 26., 31., 34., 38., 43., 45., 46., 53., 56., 57., 58., 59., 66., 72., 79., 112., 160., 394., 576.
Bukovina 1., 2., 85., 134., 169., 212., 293., 295., 296., 360., 571., 597., 714., 726., 741., 787., 788.,
Bulgaria 2., 4., 5., 133., 517., 653., 654., 655., 664., 665., 689., 710., 732.
Burduca 43.
Burlof tábornok 586.
Burta Enci 178.
Buschkoja 467.
Busigny 519.
Bustyaháza 113., 827.
Butuzow 599.
Buzák Antal őrvezető 487.
Buzau 43., 47., 57., 62., 64., 66., 72., 73., 78., 88., 92., 93., 97., 99., 103., 108., 109., 110., 112., 113., 115., 123., 130., 131., 155., 160., 164., 184., 256., 294., 836., 841.
Buzaul-folyó 92., 99., 103., 105., 108., 112., 115., 124., 131., 137., 146., 155., 164., 171., 196., 217., 231., 253.
Buzd 518.
Buzesti 227.
Bystrzyca-völgy 694.

C

Cadi—Casala 113.
Cailloux 818.
Caiutu 78., 135., 203., 271., 272., 377., 379., 730.
Calarasi 83.
Caldaresti 113.
Calen Gurguita Klause 746.
Calieni 239.
Calinesti 488.
Calmatuiul 62., 64., 88., 103., 105., 108., 112., 115., 137.
Cambrai 533., 596.
Campina 59., 115.
Câmpulung 4., 22., 26., 59.
Campurile 198., 202., 601., 618.
Camuga-völgy 53., 211., 376., 427., 447.
Canale 816.

Caneni 14., 23.
Capacesti 379.
Capatanu 210.
Capul 30., 71., 78., 85., 87., 88., 98., 103., 418., 419., 420., 421., 422., 424., 570., 571., 623., 684., 756., 782., 827.
Caracalu 23., 25.
Caramidari 160.
Caranasul 113.
Carcaului 38.
Carligele 132.
Carol román király 67.
Carp százados 67.
Carpen 264.
Carunta 97.
Cartal 113.
Cascioarele 37., 43.
Casin 271.
Casinu 223., 293., 302., 458., 619., 743., 760., 846.
Casinu folyócska 134.
Casinu-völgy 194., 195., 198., 199., 204., 205., 207., 208., 220., 223., 230., 233., 245., 272., 297., 298., 330., 355., 358., 368., 374., 376., 381., 382., 415., 570., 574., 602., 693., 730., 739., 756., 767., 803., 809., 826., 846.
Catunu 37.
Cazanesti 99.
Charbin 586., 733.
Charkow 360., 532.
Charleville 518.
Cheoveni 196., 224., 231.
Cheraseni 108.
Cherghisani 155.
Cherson 360.
Chlebowsky 311., 336., 338.
Chicera 28.
Chichinetul 115.
Chiojdo 72.
Chomiak 119.
Christescu tábornok 360.
Christiania 710.
Ceacarul 132.
Ceamuli de Sus 116.
Ceremosz-völgy 388.
Cerna 131.
Cernavoda 8., 21., 80., 83.
Cervignano 659.
Cibin-hegység 14.
Cibin-patak 14.
Cifrasarok 486.
Cijuta 73.
Cilibia 160.
Cilnau 115., 131., 132., 133., 155., 160.
Cimbroslawa Wk. 30., 58., 78., 81., 101., 106., 145., 419., 420., 443., 513., 547., 583., 623., 787., 804.
Cimpurile 221., 225., 229., 742.
Ciorani 92.
Ciorasti 177., 184.
Ciotina 340.
Ciresu 115., 124.
Cirlele 369.
Cirmatura 89.
Cislau 92.
Ciucea 196.
Ciughiesu 61., 184.
Ciungi lui Rotila 167., 257.
Clabucul 29., 71., 77., 101., 129., 143., 148., 150., 151., 156., 170., 173., 177., 187., 195., 204.
Clara bajor hercegnő 513.
Cleja 369., 388., 836.
Closca 39., 44.
Coama la Plostina 186., 226., 251.
Coarneale 167., 169., 173.
Cochirleanca 124.
Coconari 115.
Cocora 99.
Codavai Babei 229., 271., 275., 279.
Cogealac 113.
Colacu 225., 574., 614., 731.
Colelia 83., 99., 104.
Colesti 132.
Comana 37.
Comanesci 31., 64., 74., 78., 79., 97., 101., 122., 129., 140., 163., 198., 369., 423., 529., 772., 803.
Comanowa 98.
Comen 67.
Comeni-fennsík 629.
Comeni Karszt 659.
Conrad hötzendorfi báró tábornagy 46., 91., 122., 189., 228., 238., 250., 267., 283., 284., 288., 307., 315., 332., 357., 397., 430., 431., 435., 440., 445., 816.
Conta altábornagy 49., 125., 126., 752., 756., 758., 761., 775., 804., 827., 835., 836., 837.
Convoi-rendszer 819.
Copadin 9.
Copuzul 93.
Corbeni 184.
Corbul 224., 235., 239., 253.
Corna—Hora 583.
Cornatelu 379.
Cornatiel 15.
Cosareni 92.
Costa Bella 479.
Costanta 115.
Costanza 21.
Costesti 25., 113.

Costieni d. j. 164.
Costomirul 149.
Cotesti 196.
Cotofanesti 377.
Cotul Lung 224.
Cotumba-hegység 56., 61., 80., 88., 94., 100., 104., 110., 129., 156., 201., 222.
Coverca 678.
Craciun 810.
Craiova 23.
Cramon tábornok 653.
Crangeni 235., 239., 265.
Creteala 30., 32., 36., 49., 114., 124., 216., 766., 837., 839.
Cricovul 82.
Crisan 39., 44.
Crunti 104.
Csanády Frigyes gyalogsági tábornok 290., 545.
Csap 838.
Cserna 9., 12.
Csihányos 66., 243., 574.
Csíkbánkfalva 74.
Csikcsekefalva 141.
Csíkdelne 75.
Csík—Gyimesbükk 166.
Csík—Mádéfalva 47., 250., 523.
Csíkménaság 142., 234.
Csík megye 467.
Csíkmindszent 74.
Csíkpálfalva 75.
Csíkszentmihály 75.
Csíkszépvíz 61., 75., 184., 213.
Csíkszentmárton 74., 212., 213., 234., 258.
Csíkszereda 5., 11., 19., 22., 50., 51., 138., 142., 153., 156., 158., 160., 163., 185., 191., 213., 225., 226., 228., 252., 257., 300., 311., 455., 456., 548., 830.
Csíkzsögöd 451.
Csobános-völgy 29., 31., 36., 39., 41., 52., 53., 56., 61., 69., 70., 73., 94., 95., 101., 130., 142., 163., 176., 177., 182., 187., 201., 211., 222., 252., 271., 296., 298., 323., 446., 449., 453., 454., 458., 464., 484., 509., 531., 566., 571., 602., 708., 724., 730., 751., 756.
Csomakőrös 74., 843.
Csülemér 28., 76., 81., 95., 144., 166., 398., 401.
Cufurít 104.
Culcer tábornok 4.
Culmea Tepei 225., 228.
Curita 295., 740., 846.
Curita-patak 293.
Curita-völgy 295., 380.
Curmatura Pietros 143., 145.
Curtea de Arges 24., 25., 31.

Cz

Czarny—Czeremosz 98., 294.
Czarna hora 559.
Czarna Klewa 30., 98., 568., 809.
Czeremosz-völgy 625.
Czernautzan őrnagy 334., 339.
Czernin gróf külügyminiszter 286., 290., 296., 306., 315., 316., 317., 318., 319., 440., 557., 564., 620., 650., 706., 739., 764.
Czernowitz 29., 33., 98., 99., 108., 130., 162., 168., 184., 189., 219., 417., 428., 436., 445., 547., 597., 601., 627., 637., 638., 684., 791., 799.
Czibó-patak 85.
Czibó-völgy 47., 87., 88., 98., 124., 289., 418., 424., 550., 585., 623., 624., 811., 840.
Czitó alezredes 679.
Czófalva 31.
Czokanestie 42., 57., 70., 82., 88., 209., 216., 225., 226., 244., 245., 263., 270., 273., 335., 340., 347., 382., 444., 536., 550., 574., 660., 746., 763., 805., 825., 837.

D

Dabry 33.
Dagő 712., 726., 770.
Dalmácia 816., 833.
Dambovita-patak 26., 43.
Dardanellák 611., 662., 712., 715., 726., 770.
Darmanesti 78., 97., 122., 129., 143., 187., 189., 280., 354., 567., 724., 730.
Darmosca 385., 827.
Dascal 66.
Daubner-csoport 127., 141., 143., 252., 300., 320.
Dealul Arinisului 207., 221., 228.
Dealul Arsitei 230., 233., 250., 251., 257., 260., 267., 281., 298.
Dealul Badinului 197., 199.
Dealul Balan 249.
Dealul Batrin 29.
Dealul Carpeni 232., 249., 257., 271.
Dealul China 207., 356.
Dealul Chimilcinisului 378.
Dealul Chiosurilor 199.
Dealul Celea 113.

Dealul Cirlan 199., 237., 249., 257., 260., 267., 269., 271., 274., 276., 278., 292., 293., 354., 357., 358., 376.
Dealul Coman 101., 270., 400., 464., 468., 511., 577., 756., 767., 804., 837., 841.
Dealul Cosna 143.
Dealul Cosorbii 836.
Dealul Dragan 233., 237., 243., 298., 358.
Dealul Dudului 206.
Dealul Fetisoara 243., 257., 269., 282., 293., 298., 355., 359.
Dealul Gheigheleu 221.
Dealul Ghimiloinisului 324.
Dealul Gomiciul mare 143.
Dealul Jaristii 214.
Dealul Ormului 419.
Dealul Ousorii 204.
Dealul Manascu 204., 257.
Dealul Marasti 267., 269., 270.
Dealul Matei 211.
Dealul Lozii 199., 206., 207.
Dealul Lung 164., 165., 178.
Dealul Negrii 685.
Dealul Negru 122., 438.
Dealul Pietrisului 230., 233., 237., 250., 271., 272., 298., 358.
Dealul Pricopanului 197.
Dealul Puica 204., 257., 765., 766.
Dealul Puscasu 186., 207., 214.
Dealul Rachitasu mica 199., 207., 214., 221.
Dealul Slatinei 221.
Dealul Teharaele 198., 199., 204., 229.
Dealul Teiusu 199., 207., 214., 356.
Dealul Vinat 200., 387., 441., 447., 463., 676., 681., 760., 780., 781., 787., 843.
Debrecen 6., 399., 417.
Debreczek 589.
Dedulesti 160., 171.
Dedul gerinc 32., 33., 36., 49., 54., 70., 84., 87., 189., 200., 223., 281., 298., 356., 419., 423., 519., 571., 707., 813., 840.
Deés 1., 6., 10., 45., 732., 757., 766., 788., 823., 827., 828., 831., 838., 839., 840., 841.
Delatyn 30., 45., 50., 54., 58., 98., 575., 666., 837.
Denis Tepe 142.
Derimoasei völgy 424.
Dersirati 184.
Desag 300.
Descla 668., 676.
Deutschland 517.
Déda 12.
Dél-Franciaország 586.
Déli Kárpátok 3., 11., 19., 20., 22., 24.
Dél-Magyarország 2.
Dél-Oroszország 356., 358., 499., 586., 605., 615.
Déva 5., 6., 11., 12., 13.
Dimaeiu 227.
Dimbul Puskasu 243.
Dijakadael Bair 125.
Ditró 362., 363., 472., 480.
Ditrószentmiklós 433.
Dixmude 537., 539.
Dniester 1., 463., 840.
Doberdo 39., 45., 46., 67., 68., 84., 85., 88., 117., 118., 120., 166., 191., 215., 248., 264., 274., 284., 289., 330., 355., 371., 380., 392., 402., 409., 410., 421., 448., 478., 487., 507., 521., 524., 533., 534., 541., 544., 546., 600., 602., 603., 610., 675., 678., 738., 739., 742., 799., 832., 845.
Dobrudsa 2., 4., 8., 9., 21., 26., 34., 38., 44., 48., 56., 72., 93., 109., 115., 124., 130., 131., 137., 139., 141., 142., 145., 146., 147., 156., 161., 171., 177., 183., 211., 224., 225., 689., 710.
Doeran 116.
Dofna-völgy 202., 223., 401., 525.
Doftana 542.
Doicesti 113., 116.
Dokonal tábornok 32.
Dol 518., 643., 682.
Dolhasca 263.
Dol-Tatarka 610.
Domnita 131.
Domuk-patak 547., 765.
Domuk-völgy 386.
Dorna-Kandreny 559., 587., 672., 681., 685., 687., 780., 785., 786., 792., 831., 836.
Dorna-Watra 5., 6., 7., 11., 32., 33., 70., 102., 178., 187., 226., 266., 281., 298., 347., 358., 381., 382., 442., 464., 465., 500., 503., 523., 672., 683., 707., 708., 724., 725., 740., 787., 792., 795., 797., 839.
Dormarunt 93.
Dorohoiu 445.
Dosina-völgy 54., 98., 559., 576., 577., 608., 778., 822.
Dozuzaki 21.
Draganesti 44.
Dragasani 23.
Dragojestie 29.

Dragomiresti 43.
Dragomirow tábornok 635., 636., 640., 644., 648., 649., 661., 748., 749., 753., 761., 762., 769.
Dragosloveni 170., 186., 188., 190.
Drezda 544.
Drogul 146., 149.
Drogula 164.
Druica 178.
Dudesti 124.
Dukla 68., 100., 402., 588.
Dumitresti 121., 122., 123., 131., 135., 164., 171., 188.
Duna 2., 3., 4., 5., 8., 9., 12., 18., 19., 24., 25., 26., 34., 37., 38., 43., 44., 56., 59., 63., 66., 72., 73., 77., 80., 81., 82., 83., 93., 97., 99., 103., 104., 109., 110., 112., 113., 115., 121., 124., 130., 131., 132., 133., 139., 141., 142., 146., 147., 150., 153., 155., 156., 160., 161., 164., 171., 178., 184., 191., 196., 202., 203., 210., 217., 224., 227., 230., 235., 239., 245., 253., 257., 265., 270., 288., 293., 465., 622., 703., 719., 764.
Duna-flotilla 24.
Dunarea 80.
Dunten tábornok 586.
Durny 30., 98.
Düna 211., 217.
Dünaburg 276., 640., 644., 648., 761.
Dzienik Petrogradski 586.

E

Eger 634.
Egyesült Államok 723.
Eisenthal 311., 342.
Eisner-Bubna alezredes 553.
Elszász 3.
Elzász-Lotaringia 692., 710., 749., 753., 763., 769., 829., 834.
Engelbert képviselő 470.
Enwer pasa 661.
Epirus 825.
Epuresti 38., 43.
Erculesti 178.
Erdély 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 16., 19., 20., 21., 22., 23., 39., 47., 51., 52., 93., 133., 134., 212., 249., 258., 262., 386., 414., 483., 541., 544., 546., 630., 652., 681., 693., 703., 717., 719., 720., 735., 773., 845.
Erdélyi érchegység 6.
Erdős-Kárpátok 30., 118., 168., 259., 655.
Escaut Canal 520., 521.
Esterházy Miklós herceg 60.
Esterházy Móric gróf, miniszterelnök 786., 830., 843.
Esztena sor tető 29., 52., 114., 142.
Esztland 726., 733., 770.
Európa 283., 517., 545., 712., 715., 770.
Everth tábornok, hadseregfőparancsnok 495.
Égei tenger 710.
Északi Jeges-tenger 653.
Észak-Moldva 472., 572.
Északi tenger 334., 463.

F

Fabini altábornagy 10., 52., 159., 173., 212., 213., 290.
Fajti hrib 643., 644., 659., 717.
Falciu 297.
Falkenhayn gyalogsági tábornok 3., 7., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 22., 30., 34., 43., 45., 46., 59., 77., 99., 103., 108., 112., 121., 122., 126., 138., 165., 189., 193., 194., 225., 249., 256., 259., 489.
Falteneaca 746.
Faracalene 170.
Faraoanele 194.
Farkas Vince ezredes 678.
Faurei 116., 130., 253., 256.
Feketehalom 17., 29.
Feketehegy 67.
Fekete-tenger 4., 8., 21., 134., 172., 334., 385., 463., 653., 655., 664., 665.
Fekete Ügy-folyócska 31.
Felek 12., 14.
Felső-Balázsarka 475.
Felsőborgó 124., 672., 725., 731., 732.
Felsőcsernáton 142.
Felső-Csík 19.
Felső-Lök 65.
Felső-Pruth 841.
Felső-Rimnicul 131.
Felső-Vissó 125., 126., 827.
Felső-Zabala 129.
Ferenc Ferdinánd főherceg 808.
Ferdinánd román király 67., 296., 596., 602.
Ferenc József császár és király 316., 399., 773.
Ferme Sonnete 533.
Fetesci 73., 80., 83., 93., 104., 109.
Filipesti 121., 124., 132., 133., 137., 146., 153., 299.

Filiul 133., 146., 160.
Finnország 495., 815.
Firmenich százados 200.
Fitaljew tábornok 586.
Fiua Neagra 158., 166., 167., 169.
Flesquieres 533.
Flondar 717., 767., 776.
Flug tábornok 625.
Focsani 22., 35., 63., 73., 78., 79., 89., 90., 96., 103., 105., 110., 121., 123., 129., 130., 132., 134., 135., 136., 141., 156., 161., 165., 193., 196., 198., 205., 211., 220., 225., 227., 228., 230., 231., 234., 237., 245., 303., 369.
Fogaras 11., 12., 13., 15., 16., 141., 489.
Fogarasi havasok 4., 15., 68., 559.
Fok ezredes 584.
Folticeni 29., 178., 263.
Folwart Koszarki 591.
Fondoiu 810.
Fontaine Notredame 533.
Foresek-völgy 407.
Foret d'Houthulst 539., 540.
Four a Chaux 539.
Földközi tenger 817., 819.
Földvár 12., 16., 17., 18., 156., 272., 360.
Franciaország 540., 622., 689., 710., 716., 727., 729., 733., 749., 760., 763., 775., 797., 816., 818., 819., 821., 829., 833., 834., 835., 842.
Franz alezredes 370.
Freie Presse 668.
Friguroasa 178.
Frigyes főherceg, tábornagy 26., 41., 93., 270., 276., 280., 288., 387., 392., 399., 400.
Fritze alezredes 277.
Frunos 134.
Fta. Bucur 162., 169.
Fulga 92.
Fulturicu 687.
Fundeni 217., 245., 253., 265.
Fundul Moldowi 86., 88., 90., 92., 98., 99., 102., 106., 107., 178., 263., 375., 401., 434., 480., 488., 766.
Fundu Parului 37., 43.
Furul 158.
Furul mare 110., 123., 126., 154.
Fünfkirchen gróf ezredes 811.

G

Gaesti 43.
Gagesti 230., 255.
Gaiseanca 115.
Galanta 288.
Galati 196.
Galaz 63., 136., 137., 158., 196., 235., 245., 253., 293., 354., 357.
Galbeni 45.
Galbenul 146.
Galicia 140., 525., 689., 710.
Galitzyn miniszterelnök 491.
Garin szenátor 586.
Garleasca 227., 235.
Gasota 104.
Gaugl tábornok 24.
Gaurile 221., 225., 229., 618.
Gácsország 168., 189.
Geaferca 133.
Gelencze 142., 204., 386., 396.
Gembe 665.
Gemenile 184.
Genf 495.
Gent 541.
Georgiseni Calinesti 71.
Gergő Imre dr. tanár 144., 457., 458., 467.
Gerok gyalogsági tábornok 22., 23., 31., 35., 36., 38., 39., 41., 42., 44., 47., 48., 52., 53., 55., 56., 57., 60., 61., 62., 63., 65., 66., 67., 68., 69., 74., 75., 76., 78., 80., 86., 88., 89., 90., 94., 95., 96., 100., 101., 102., 103., 104., 105., 106., 107., 109., 112., 114., 121., 122., 123., 124., 126., 127., 128., 129., 131., 132., 135., 136., 139., 140., 142., 143., 144., 147., 148., 149., 150., 151., 152., 153., 154., 155., 156., 158., 159., 160., 161., 162., 166., 167., 170., 172., 173., 174., 175., 178., 180., 183., 185., 186., 188., 189., 192., 193., 194., 197., 198., 199., 203., 204., 205., 206., 207., 208., 211., 212., 213., 214., 218., 219., 220., 221., 222., 225., 228., 229., 231., 232., 233., 234., 235., 236., 237., 238., 239., 242., 243., 249., 251., 254., 255., 256., 257., 258., 261., 262., 267., 269., 270., 271., 272., 276., 278., 279., 281., 282., 289., 290., 291., 294., 295., 296., 297., 298., 301., 302., 303., 306., 312., 315., 323., 326., 328., 330., 331., 332., 333., 349., 352., 354., 355., 356., 357., 358., 359., 360., 368., 374., 376., 378., 379., 381., 382., 383., 384., 385., 386., 388., 393., 394., 395., 396., 398., 406., 410., 414., 415., 416., 417., 429., 436., 437., 438., 440., 442., 446., 450., 456.,

459., 502., 513., 524., 543., 548., 550., 596., 604., 608., 611., 612., 613., 614., 615., 616., 618., 619., 652., 658., 682., 683., 686., 707., 724., 730., 732., 736., 739., 740., 741., 742., 746., 751., 756., 757., 758., 760., 765., 766., 775., 786., 788., 809., 822., 840., 841., 843.
Ghergheasa 160., 164.
Gherghisani 124.
Gierach százados 290.
Girovul 245.
Giumalaul 252.
Giurgeni 133., 171.
Giurgevó 4., 24.
Gliganu de Sus 44.
Glimboka 11.
Glodeanul 72.
Glodeanul Sarat 104.
Glod Fintesti 92.
Glodul 523.
Gocbanesti 73.
Gogi 429.
Goiginger altábornagy 614., 731.
Goiosa 28.
Goldbach tábornok 67., 162., 167., 615.
Goldene Bistritz, 27., 97., 102.
Goldu Paltinisu 143.
Golianca 190.
Gologanu 196.
Goltz tábornok 43., 73., 93., 115., 178., 224.
Golu Paltinisu 167., 173.
Gomorrha 540.
Gonnelieu 533.
Gor 144.
Gorlice 184.
Gorneni 38.
Görgényi havasok 10., 11., 12., 16.
Görgényi hegység 10., 160., 361., 830.
Görgény-patak 10., 12.
Görgényszentimre 580.
Görgény-völgy 6.
Görz 546., 628., 659., 682.
Grabatowski tábornok 584.
Gradistea 99., 171.
Graincourt 533.
Grainiceanu tábornok 3.
Grallert tábornok 608.
Greci 165., 171.
Grehocel 402.
Grestezul 178.
Grigorescu tábornok 295., 359., 360.
Grindasi 83.
Grindul 104., 190.
Grodno 258., 494., 689.
Gropeni 184.
Grosani 104.
Grozesti 97., 129., 152., 181., 187., 206., 292., 293., 368., 435., 736., 846.
Gulianca 196., 197., 201., 202., 224.
Gulina 43.
Gugesti 190.
Gulyás 478.
Guraro 12., 14.
Gurgueti 191., 196., 217.
Gurko Romeiko tábornok, hadseregfőparancsnok 495., 584., 620., 779.
Gura Glodului 200.
Gura Glodumi 154., 694.
Gurahumora 29., 465., 467., 756.
Gura Negri 502., 571., 672., 673., 793., 794.
Gura Rucada 30., 33., 36., 37., 70., 78., 98., 101., 114., 145., 244., 547., 575., 587., 742., 746.
Gura Saratei 104.
Gura Vadului 92.
Gura Vai 225., 233., 237., 244., 245., 529., 601., 746.
Gutin Tomnatek 50.
Gutschkow miniszter 492., 494., 496., 586., 650., 658., 716.

Gy

Gyepece 184.
Gyergyó 376.
Gyergyóbékás 106., 517.
Gyergyóbélbor 523.
Gyergyóditró 361., 362., 398., 470., 472., 474., 783., 830.
Gyergyóholló 483.
Gyergyólapos 830.
Gyergyóremete 361., 686.
Gyergyószentmiklós 5., 10., 11., 22., 36., 258., 300., 311., 361., 364., 368., 369., 580., 581., 830.
Gyergyótölgyes 28., 101., 355., 467., 470., 477.
Gyergyóvárhegy 362.
Gyilkos hegy 364.
Gyilkos tó 225., 364., 369., 374., 480., 581., 687.
Gyímes 78., 79., 105., 106., 122., 127., 128., 152., 172., 192., 194., 282., 803.
Gyímes hágó 64.
Gyímes-szoros 18., 55.
Gyímes-völgy 68., 74., 91., 122., 166., 172., 184., 214., 219., 736.
Gyopár tető 157.
Gyöngyös 706.

Gyulafehérvár 5., 11., 12., 518., 634., 761.
Gyurits ezredes 156., 213., 252., 361., 364., 674., 678., 681., 780., 785., 797.

H

Haase 821.
Habermann altábornagy 343., 344., 428., 672., 685., 780.
Habsburg 569., 573.
Hadfy gyalogsági tábornok 1.
Hága 498.
Hagiesti 80.
Hagilari 147.
Hágótőalja 470., 472., 473., 474.
Halics 532.
Halicz 814.
Hamcearca 154.
Handzaeme 537.
Hangulesti 211.
Hargita 6., 11., 12., 16., 50., 160., 228.
Harja 167., 169., 173., 202., 210., 355., 826.
Háromszék 4., 9., 18., 20., 21., 22., 31., 467.
Harsova 99., 115., 165.
Hartmann Márton 449.
Hasse kapitány 470.
Hasu 340.
Határkő 141., 300., 311., 324., 509., 742.
Hatinesti 190.
Hatna 295.
Hátszeg 4., 5., 11.
Haulisca 194.
Havas-Alföld 3., 21., 23., 38.
Havas százados 801.
Hazai Samu báró, vezérezredes 545.
Héder János főhadnagy 511.
Hégen 15.
Hegyes 40., 49., 55., 106., 109., 260., 292., 355., 470., 475., 476., 506.
Heineccius Generalleutnant 588.
Heinzelmann 386.
Heiligengeist 628., 659.
Héjjasfalva 11.
Heim Géza főhadnagy 603.
Helsingfors 495., 496.
Hempel János lovag, vezérkari őrnagy 637., 695., 708.
Hendel gróf százados 309.
Henneberg báró tábornok 449., 479.
Herestrau 151., 155., 158., 162., 165., 170., 188., 195., 204., 221., 254., 258., 293., 359., 435., 617., 736.
Hermada 629., 644., 717., 734.
Herrgott ezredes 306.
Héviz 12., 13., 15., 16., 17.
Hindenburg vezértábornagy 12., 26., 46., 108., 151., 162., 172., 192., 228., 449., 500., 514., 515., 516., 517., 528., 530., 546., 654., 657., 662., 829.
Hindy Iván főhadnagy 371.
Hinke altábornagy 244., 334., 341., 344., 349., 389., 390.
Hniatiasa 30., 98.
Hódás bérc 374., 440.
Hódos 362., 363.
Hohenlohe herceg főudvarmester 440.
Hohenzollern 573.
Hoinari 171.
Holda 28., 34., 488.
Holló 293.
Hollósarka 483., 687.
Holtina 104.
Homburg 516.
Homoród 50.
Hores 137.
Hortobágyfalva 11.
Hortobágy-patak 14., 15.
Hortobágy-völgy 15.
Horváth alezredes 107.
Horváth vezérkari százados 415., 416., 470., 472., 474., 484., 515., 588., 592., 596., 598.
Hosszúhavas 31., 40., 42., 109., 170., 320.
Hoyos gróf ezredes 808., 810.
Hrihoriwka 410.
Hryniawa 752., 778.
Huber tábornok 431.
Hunyad megye 43.
Husi 354.
Huszt 113., 216., 599., 600., 602.
Hübel százados 588.

I

Iglau 634.
Iloeti 394.
Ilse tábornok 537., 539., 540.
Imbriani 178.
In de Drie Musschen Cabarette 537.
Independenta 178.
Ineul 84., 87., 125., 419.
Inotesti 83.
Insuratei 121., 130.
Intre Rimnice 147., 149.

Iresti 229., 231., 233., 249., 259., 274., 293., 357., 358., 359., 708.
Irkutsk 494.
Isaccea 153., 156., 235., 253., 270.
Isaccea Kachel 147.
Islam 133.
Istria 753., 769.
Istrita 99.
Isonzo 3., 228., 280., 457., 524., 544., 616., 622., 628., 629., 634., 642., 643., 651., 652., 658., 659., 660., 668., 676., 681., 682., 685., 686., 716., 717., 731., 732., 734., 739., 740., 742., 743., 744., 745., 747., 749., 751., 755., 758., 763., 766., 767., 773., 776., 783., 786., 788., 796., 810., 816.
Iswolski orosz nagykövet 494.
Italia 749., 763., 833., 834.
Itheat 825.
Iwanow 111.
Izabella főhercegasszony 288.
Izv. Rasca-völgy 29., 39., 44., 60., 66., 69., 71., 75., 77.
Izwor 531.
Izwor Ul Ursului 482.

J

Jablonica 42., 117., 177., 296., 778.
Jablonitza 29., 33., 98., 439.
Jaeger ezredes 336.
Jakobeny 5., 11., 70., 82., 226., 244., 301., 305., 306., 335., 336., 338., 342., 443., 447., 463., 547., 687., 694., 797., 799., 800., 801., 803., 814.
Jakobstadt 737.
Jakubovitsch ezredes 826.
Jalomita 62., 66., 72., 77., 79., 81., 82., 83., 92., 93., 99., 100., 103., 104., 115.
Janina 825.
Japán 611., 626., 665., 710., 713., 726., 733., 738., 754., 771., 819., 834.
Jamiano 644., 682., 717.
Jarestea 230.
Jasiel 621.
Jaremcze 29., 33., 98.
Jassy 134., 178., 195., 202., 210., 282., 296., 297., 357., 394., 445., 730., 737., 825., 841., 846.
Jaszewnik 405.
Javorestie 418.
Jávoros tető 374., 440.
Jawora 475.
Jawornik 30., 98., 294., 388., 410., 605.
Jazul 115.
Jedul 85., 418., 419.
Jenei főhadnagy 676., 678., 780., 785.
Jenei Lajos 85.
Jenissejsk 494.
Jenő főherceg 280., 332., 440.
Jerofejew tábornok 586.
Jesser altábornagy 117.
Jideni 171., 177.
Jijila 210.
Jilavele 99.
Jitia 160.
Jiu 23.
Jonesti 160.
Jonnart 825.
József főherceg, vezérezredes 35., 62., 63., 64., 73., 79., 89., 104., 105., 107., 121., 122., 129., 147., 160., 175., 180., 183., 189., 198., 218., 236., 238., 239., 242., 243., 244., 248., 250., 259., 307., 321., 325., 326., 332., 360., 363., 381., 386., 389., 390., 391., 392., 395., 398., 430., 432., 458., 462., 509., 512., 518., 522., 552., 567., 574., 576., 579., 589., 590., 601., 611., 627., 634., 635., 638., 640., 646., 656., 662., 663., 743., 748., 749., 754., 763., 774., 776., 782., 807., 833., 834.
József Ferenc főherceg 284., 290., 311., 357., 359., 431., 501., 512., 516., 535., 580., 830., 831., 832.
Juharos bérc 136.

K

Kahlenberg 765.
Kaledin tábornok 694.
Kállay Frigyes főhadnagy 296., 610., 623.
Kaminiec Podolsk 599., 828.
Kápolnás-Oláhfalu 51.
Kaposvár 366.
Kapukod rului 29.
Karácsonyfalva 116.
Karalij 4., 8.
Karánsebes 6.
Kara—Omer 4., 8.
Karatnavólál 57.
Karintia 449., 505.
Károly császár és király 27., 41., 59., 60., 75., 77., 94., 95., 108., 126., 141., 154., 179., 180., 183., 192., 218., 219., 235., 258., 263., 267., 283., 284., 285., 286., 287., 288., 290., 296., 306., 307., 311., 315., 316., 317., 318., 319., 323.,

326., 328., 329., 330., 331., 332., 391., 399., 400., 430., 431., 440., 441., 442., 446., 447., 455., 462., 488., 503., 510., 511., 512., 516., 544., 545., 546., 554., 561., 602., 603., 610., 621., 623., 630., 634., 681., 704., 705., 706., 717., 718., 719., 720., 721., 723., 727., 728., 729., 734., 735., 764., 786., 812., 827., 829., 830., 831., 832., 843., 844., 845.
Károly Ferenc József főherceg trónörökös 4., 21., 26.
Károlyi Mihály gróf 721.
Kárpátok 1., 2., 3., 16., 18., 22., 31., 46., 58., 66., 67., 79., 85., 108., 135., 141., 151., 162., 163., 165., 166., 168., 169., 182., 184., 185., 192., 193., 196., 203., 220., 236., 249., 253., 262., 266., 283., 288., 289., 296., 330., 356., 363., 366., 367., 383., 395., 405., 408., 411., 420., 445., 448., 467., 473., 475., 483., 484., 507., 525., 534., 628., 681., 764., 765., 781., 782., 791., 793., 808., 834., 846.
Karszt 43., 46., 50., 62., 118., 237., 392., 404., 409., 510., 623., 668., 682., 739., 742., 817., 845.
Karszt-fennsík 1., 248., 457., 478., 507., 544., 546., 622., 629., 643., 651., 682., 717., 734., 816.
Kassa 634.
Kásva 12.
Kászon 130.
Kászon-Feltiz 234.
Kászonjakabfalva 374., 383.
Katlanorma 79.
Kaufmann tábornok 3.
Kaukázus 547., 791.
Kazán Dávid 51.
Kazán Imre 51.
Kazán János 51.
Kämmerling hírszerző tiszt 647.
Kecskemét 634., 747.
Kelemen-hegység 10., 676.
Kelenföld 289.
Kelet-Galicia 571., 712., 714., 726., 741.
Keleti Kárpátok 4., 20., 22., 133.
Keleti pályaudvar 315.
Keleti tenger 56., 69., 385., 653., 655., 664., 665.
Kelet-Szibéria 733.
Keller gróf tábornok 584.
Kerekhavas 28., 300., 311.
Kerenski miniszter 492., 650., 741., 763., 772., 774., 784., 792., 800., 805., 828.
Keresoff tábornok 21.
Keresztes 48., 61., 163., 180.
Kerpenyes 518.
Kénfürdő 801.
Kézdimártonos 299., 687., 767.
Kézdiszentlélek 57.
Kézdivásárhely 5., 12., 22., 47., 50., 62., 73., 74., 142., 156., 158., 229., 258., 303., 357., 360., 456., 523., 548., 559., 683., 757., 775., 788., 828., 830.
Khuen-Héderváry gróf 318., 722., 723.
K. Lipia 108.
Kiautschau 710.
Kibéd 12.
Kiczera 409.
Kiew 253., 473., 492.
Kiewskaja Mysl 584., 586., 784.
Kimpolung 27., 33., 90., 98., 132., 170., 178., 291., 401., 406., 434., 436., 465., 466., 467., 480., 488., 523., 531., 532., 536., 582., 760., 767., 782.
Kína 775.
Kinsky gróf százados 808.
Királynémeti 258.
Kirchbach lovassági tábornok 440.
Kirlibaba 1., 5., 6., 11., 32., 33., 35., 36., 37., 40., 42., 45., 47., 53., 54., 58., 66., 71., 76., 77., 78., 82., 85., 87., 88., 116., 145., 149., 159., 164., 223., 225., 227., 266., 289., 301., 305., 325., 375., 388., 393., 396., 418., 428., 463., 465., 485., 519., 542., 549., 559., 569., 575., 588., 601., 626., 646., 683., 778., 812., 820., 839., 841., 846.
Kirlibaba-völgy 30., 98., 603.
Kis-Ázsia 749., 753., 763., 769., 816.
Kishavas 57., 157., 158.
Kis-Küküllő 4., 5., 9., 11., 12.
Kisoláhország 23.
Kis-Sink 11., 15.
Kiss Ernő főhadnagy 87., 289.
Kiss József káplár 373.
Kiss őrmester 333.
Kissling Rezső 5., 26.
Kistapolcsány 503., 512., 585., 704., 705., 839., 843.
Kiszyniew 439.
Klausura-Kozmieska 401., 405.
Klauzura Dosina 783., 809., 813.
Klauzura Stebna 588.
Klein Weiden Bach 18.
Kleist 410.
Klepsch-Kloth ezredes 514.

Klotild főhercegasszony 549., 693., 844.
Knapp százados 118., 120.
Kneussel altábornagy 20., 22.
Knjagin alezredes 587.
Kobilka 336.
Kolomea 1., 130., 162., 168., 184., 196., 219., 242., 259., 274., 434., 439., 445., 602., 799.
Kolomenski ezredes 111.
Kolozsvár 4., 7., 9.
Koltschak tengernagy 822.
Kokowzow gróf 495.
Komarnyk 411.
Komollo 74.
Komrat 299.
Koniatyn 778.
Konowalow miniszter 492.
Konstantinápoly 611., 712., 714., 749., 753., 763., 769., 770.
Konstantin görög király 810., 825.
Kopeček tábornok 481.
Koppenhága 495., 497.
Kopyczynce 445.
Korinthos 825.
Kornilow tábornok 501., 584., 687., 694.
Korond 12.
Korumko 478.
Kosch tábornok 22.
Kosna 836.
Kostanjevica 539., 644., 651., 659., 717.
Kostelek 61.
Kovászna 52., 74., 767., 843.
Kowerla 402., 408., 574.
Kowno 494., 689.
Kozmás 74.
Kozmieszczek 405.
Kőhalom 17.
Köln 541.
Königstein 16.
Körner ezredes 145.
Kőrösmező 30., 82., 102., 116., 117., 296., 325., 401., 407., 410., 459., 550., 572., 588., 596., 598., 608., 657., 687., 828., 838.
Kövess Hermann vezérezredes 31., 32., 114., 126., 138., 147., 167., 302., 307., 310., 321., 324., 353., 356., 398., 399., 430., 441., 544.
Kraewell tábornok 1.
Krafft von Delmensingen altábornagy 20., 22., 23., 24., 25., 26., 37., 43., 59., 66., 80., 83., 92., 99., 104., 108., 113., 115., 126., 130., 131., 133., 135., 142., 144., 146., 149., 153., 154., 155., 160., 164., 165., 170., 171., 175., 184., 190., 194., 196., 198., 199., 203., 210., 217., 224., 227., 230., 235., 245., 249.
Krasowskij Cocora 99.
Krasowskij tábornok 81.
Krassószörénymegye 43.
Krauss Alfréd altábornagy 479., 752., 756., 758., 760., 804., 824., 835., 836., 837., 846.
Kreizerhoeke 537.
Kreutznach 182., 500., 501., 514., 612., 653.
Kresz őrmester 674.
Krizba 16.
Krn 628.
Kronstadt 491.
Kroupa tábornok 84.
Kruzsina Manó ezredes 483.
Kuk 651., 659., 668., 776.
Kukul 30., 33., 40., 50., 54., 56., 81., 82., 258., 408., 414., 430., 571., 574., 603., 617., 828., 837., 838., 839.
Kulcsár 85.
Kurland 3., 571., 611., 689., 692., 698., 710., 712., 713., 714., 753., 759., 760.
Kuropatkin tábornok 586.
Kurz százados 475.
Kuty 177., 542.
Kuzi 116., 120.
Kuzmik tanár 120.
Kühne altábornagy 22., 23., 24., 25., 26., 34., 59., 66., 72.
Küküllő 6.
Küstendže 8., 115.

L

La Burtea 231., 253., 265., 269.
Lajosfalva 145.
Lakoca 29.
Langer ezredes 347.
Lapos gerinc (tető) 153., 163., 174., 176., 208., 212., 219., 234., 252., 260., 385., 411., 446., 447., 451., 452., 453., 458., 502.
Lapos havas sarka 371., 385., 411.
Laposnya 12.
Lapossarok 513.
Latinul 190., 202., 231.
La Vacquerie 533.
Laxenburg 503., 544., 545., 723., 839., 845.
Lazescsina 117.
Lápos 79., 144.
Leánymező-ponkja 52., 158., 167.
Lebedour 821.
Le Cateau 519.

Le Catelet 519.
Leding 294.
Leiter tábornok 223.
Lemhény 73., 757., 767.
Lenck százados 801.
Lengyelország 517., 571., 611., 650., 710., 712., 714., 818.
Lenin 741., 750., 764., 774., 824., 828., 835.
Leontowitsch tábornok 81.
Leordina 532.
Leordhina 724.
Lepsa 143., 154., 155., 156., 161.
Lespedii 156.
Les Rues Vertes 533.
Lesőfalva 843.
Letca Noua 38.
Letca Veche 38.
Letschitzki tábornok 625.
Libánfalva 10.
Libits udvari tanácsos 581., 582., 718.
Liebknecht 821.
Lieb tábornok 470.
Ligeti főhadnagy 402.
Lille 533., 534.
Lingau ezredes 111.
Linoe 83.
Linsingen vezérezredes 1., 440.
Lipcse 544.
Lipia 104.
Lipkány 445.
Lipót bajor herceg, vezértábornagy 42., 69., 77., 628., 638.
Lipošćak Antal altábornagy 827., 841.
Lipse tető 136., 144., 148., 150.
Lisanczuk 335., 339. 807., 808.
Litesti 355.
Litvánia 3., 611., 689., 692., 698., 712., 713., 714., 753., 759., 760.
Litwinow tábornok 584.
Litzmann gyalogsági tábornok 23., 32., 35., 36., 40., 42., 48., 49., 55., 57., 61., 64., 70., 76., 79., 81., 88., 95., 100., 101., 106., 109., 123., 132., 163., 170., 174., 181., 186., 190., 206., 222., 236., 251., 252., 253., 295., 300., 311., 323., 356., 376., 385., 396., 430., 440., 446., 450., 455., 456., 464., 502., 511., 513., 523., 524., 531., 534., 547., 548., 550., 604., 618., 658., 682., 683., 687., 724., 736., 742., 751., 758., 819., 822.
Livada 89.
Livadia 495.
Liwland 712., 726., 733., 770.
Lloyd George 586., 612.
Loga 651.
Lojowa 575.
Loloiasca 80.
London 498., 586.
Lopatari 88., 114., 121., 123., 126., 130., 136., 140., 143., 144.
Lucina ménes 53., 58., 534.
Luciu 113.
Luck 107., 161., 643., 739.
Ludendorff tábornok 35., 42., 62., 63., 89., 96., 105., 122., 175., 192., 203., 205., 233., 238., 239., 259., 359., 394., 502., 514., 515., 516., 517., 541., 550., 607., 621., 652., 653., 654., 661., 663., 726.
Ludowa 30., 33., 55., 61., 67., 94., 163., 174., 225., 273., 276., 400., 406., 433., 489., 569., 605., 625., 716., 756., 759., 760., 822.
Lugos 5., 244., 256., 263., 264., 266., 270., 278., 284.
Lukács László 728., 729., 734., 735.
Luzek-gorny 333., 365., 373., 476.
Lütgendorf báró altábornagy 21., 364., 581.
Lwow herceg miniszterelnök 492., 496., 702.
Lynesti 110.

M

Macewitsch főhadnagy 699.
Machejowitz dr., főhadnagy 637., 638.
Macin hídfő 177., 197., 202., 203., 210., 211.
Mackensen tábornagy 3., 19., 25., 30., 31., 34., 35., 37., 43., 47., 48., 56., 57., 59., 62., 63., 64., 66., 69., 72., 73., 75., 77., 78., 79., 80., 82., 83., 89., 92., 93., 99., 103., 105., 108., 112., 115., 120., 121., 122., 124., 130., 131., 133., 134., 135., 136., 138., 142., 146., 149., 153., 155., 158., 159., 160., 161., 164., 171., 172., 174., 178., 183., 184., 190., 192., 194., 196., 198., 199., 202., 203., 210., 217., 220., 224., 225., 227., 230., 235., 236., 238., 239., 242., 243., 244., 245., 249., 250., 253., 257., 258., 262., 267., 275., 279., 290., 291., 333., 355., 376., 395., 458., 489., 517., 518., 523., 541., 558., 573., 600., 601., 614., 650., 656., 667., 709., 711., 712., 713., 726., 730., 732., 736., 749., 759., 775., 777., 788., 795., 827., 836.

Madarasi—Hargita 51.
Mádéfalva 42., 47., 52., 57., 74 255.
Magura Casinului 173., 180., 187., 188., 193., 195., 199., 204., 207., 208., 210., 214., 216., 221., 226., 230., 231., 233., 237., 270., 293., 352., 359., 374., 392., 401., 423., 536., 547., 570., 615., 616., 695., 730., 736., 750., 765., 783.
Magura Odobesti 205., 217., 220., 224., 227., 291.
Magura Tilbesul 28.
Magurelele 72.
Magyarország 1., 6., 31., 134., 154., 178., 192., 236., 249., 284., 285., 287., 288., 317., 386., 395., 396., 503., 510., 511., 525., 545., 560., 561., 594., 622., 623., 704., 705., 719., 720., 723., 735., 835.
Magyarós 29., 61., 67., 69., 70., 73., 75., 76., 77., 79., 80., 86., 101., 123., 129., 130., 132., 140., 141., 142., 144., 148., 149., 150., 153., 156., 159., 163., 170., 177., 180., 201., 202., 208., 212., 213., 214., 215., 219., 222., 223., 234., 244., 252., 260., 277., 292., 296., 303., 323., 329., 353., 381., 383., 386., 387., 396., 434., 442., 444., 446., 450., 451., 452., 453., 454., 457., 458., 462., 464., 501., 502., 509., 511., 522., 542., 547., 550., 560., 601., 625., 687., 825.
Maica 131.
Maicanesti 224., 235.
Makarewicz örnagy 309.
Makedónia 2., 65., 710.
Malurile 224.
Malu Sparti 37., 43.
Manciulesci 37.
Manesti 114., 123., 132., 137., 143., 144., 280.
Mangalia 4., 8.
Manikowski tábornok 586.
Manilawa 575.
Manninger tanár 289.
Manuilow miniszter 492.
Márapatak 477.
Marasti 229., 231., 232., 233., 237., 243., 271., 278., 279., 291., 293., 300., 355., 358., 374., 376., 429., 472., 484., 529., 601., 783.
Marasesti 103., 182., 223., 269.
Marcoing 533.
Mar. Csüged 518.
Margaritesti 146.
Margitsziget 359.
Mária Josefa főhercegasszony 845.
Máriavölgy 83.
Mariszewska 20
Maritz tábornok 586.
Markowec 596.
Marleanu 4., 8.
Mármaros 414.
Mármarossziget 1., 30., 74., 107., 113., 116., 120., 125., 126., 131., 258., 354., 392., 398., 445., 559., 638., 683., 732., 826.
Maros 4., 5., 7., 9., 10., 12., 830.
Maroshévíz 481., 483., 486., 686.
Marosvásárhely 5., 11., 13., 144., 202., 242., 270., 298., 299., 303., 306., 311., 327., 329., 333., 356., 359., 375., 376., 377., 379., 381., 382., 384., 386., 392., 428., 439., 442., 488., 500., 512., 549., 550., 551., 582., 606., 611., 641., 685., 702., 723., 729., 738., 761., 812., 819., 827., 829., 832.
Maros-völgy 12.
Marterer altábornagy 315., 503., 545., 706.
Martinesti 182.
Marwitz von der gyalogsági tábornok 519., 520.
Matasaru 43.
Matesti 113.
Maxineni 131., 202., 211., 217., 224., 231.
Medve Zoltán főispán 264.
Mehrung 821.
Melior tábornok 142., 153., 159., 208., 215.
Melnikow törzskapitány 569., 570.
Meltschut ezredes 698.
Mencul 402.
Mera 131., 175., 194., 196., 203., 217., 255., 272., 282., 290., 294.
Merei 104.
Mereni 37.
Mergl ezredes 405., 598.
Mesterháza 10., 12.
Mestecanesci 28., 32., 33., 34., 36., 40., 42., 54., 62., 67., 70., 71., 76., 81., 82., 86., 88., 94., 98., 102., 103., 124., 130., 131., 132., 138., 140., 141., 144., 145., 149., 150., 163., 172., 174., 182., 188., 207., 208., 209., 211., 215., 216., 219., 221., 223., 225., 226., 244., 255., 265., 266., 271., 281., 292., 294., 297., 301., 303., 306., 307., 311., 312., 314., 315., 322., 325., 348., 379., 380., 384., 397., 428., 429., 430., 436., 443., 450., 463., 468., 485., 500., 532., 542., 574., 584., 604., 606., 607., 646., 708.,

725., 732., 739., 743., 758., 778., 787., 788., 799., 801., 806., 809., 825., 827., 832., 837., 839., 840., 843.
Mesztak tető 143., 145.
Mezopotamia 710., 818.
Mezőhavas 160.
Mezőség 10., 12.
Michelangelo 421.
Middelkerque 535.
Mierka Alfréd ezredes 451., 452., 453., 454.
Mihaiu 93.
Mihalea 230., 231., 245., 253.
Mihalesti 44., 59.
Mikes tető 374., 440.
Miklós cár 495., 496., 497.
Miklósvár 17.
Mikóújfalu 17.
Mikulicyn 575.
Miljukow miniszter 492., 495., 571., 573., 575., 584., 710., 733.
Miller tábornok 586.
Milosesti 113.
Minsk 586., 690.
Mira 175.
Miriszeni 377.
Miskolc 634.
Mjenickj tábornok 100.
Mizil 92., 99.
Mlaje 72.
Mocani 115., 124., 133., 153., 160.
Mohelki 596.
Mohilew 494., 495., 496.
Moienesti 369.
Mokryn 30., 36., 49.
Moldovanca 438.
Moldva 18., 19., 35., 65., 145., 169., 189., 296., 297., 333., 358., 360., 394., 543., 548., 559., 615., 681., 712., 713., 726., 757., 781., 846.
Moldvaország 360.
Molnár őrmester 470.
Molodezno 299.
Moldawa 531.
Moldawa-folyó 92.
Moldawa-völgy 29., 88.
Monastir 2.
Mon. Casin 152., 202., 204., 206., 210., 216., 223., 251., 259., 265., 269., 281., 282., 293., 299., 357., 358., 376., 379., 382., 836., 839.
Monchi 596.
Mons 531.
Monte dei sei Busi 85.
Montenegro 689.
Monteor 256.
Monte San Michele 472.
Monte San Gabriele 643., 659., 668.
Monte Santo kolostor 643., 651., 659., 668., 676., 717.
Morane Parasol 469.
Morasesci 252.
Morgen altábornagy 9., 10., 13., 15., 16., 17., 20., 22., 59., 66., 72.
Motanau 171.
Motohani 115., 146.
Mosorele 78., 143.
Moszkva 473., 492., 493., 498.
Movila Banului 104.
Movilita 79.
Muncelik 574.
Muncelul 28., 71., 97., 486., 487.
Muntele Alunis 28.
Muntele Budacu 429.
Muntele Calimanel 28., 676., 681., 737., 760., 781., 843.
Muntele Carunta 28., 31., 32., 39., 40., 41., 53., 124., 176., 181., 378., 392., 435., 450., 570., 571.
Muntele Celul 365., 372.
Muntele Chiliska 36.
Muntele Chinusu 195.
Muntele Cleja 126., 162., 169., 174., 182., 204., 211., 243., 359., 384., 394., 398., 446., 524., 547., 550., 730.
Muntele Coasii 166.
Muntele Condratu 136., 143., 145.
Muntele Giumalaul 794.
Muntele Faltueanu 28., 32., 39., 41., 47., 48., 52., 55., 57., 61., 70., 75., 88., 95., 110., 140., 163., 186., 194., 195., 197., 199., 200., 201., 207., 213., 219., 222., 234., 296., 324., 384., 444., 458., 707., 783., 825.
Muntele Farcu mare 167., 175., 186., 188., 193., 234., 277., 324., 359., 384., 455.
Muntele Farcu mica 175., 215., 234., 324., 359., 380., 383., 384., 396., 455., 502., 511., 512., 513., 524., 531., 552.
Muntele Javolit 678., 679.
Muntele Limba Vecina 186.
Muntele lui Jacob 133.
Muntele Macesu 48., 121., 123., 126.
Muntele Macradeu 151.
Muntele Mihailelului 678., 785.
Muntele Muncelu 28., 45.
Muntele Murgociu 300.
Muntele Nemira 29., 31., 32., 41., 47., 48., 52., 53., 61., 80., 86., 88., 126., 140., 141., 142., 148., 152., 153., 156., 167., 174., 175., 178., 186., 188., 208., 215., 299.,

303., 329., 354., 359., 523., 602., 625.
Muntele Penteleu 69., 77.
Muntele Piciorul Caprei 75.
Muntele Pietros 143., 794.
Muntele Preotesele 28., 29., 32., 40., 41., 45., 55., 71., 81., 97., 129., 565., 571.
Muntele Sboina Neagra 156., 158., 161., 162., 166., 167., 169., 175., 186., 187., 188., 204.
Muntele Resboiului 180., 194., 195., 210.
Muntele Rusului 381., 571., 746., 785., 822., 827.
Muntele Tracaul mare 513.
Muntele Tunzariei 28., 97.
Muntele Vamanul 28., 132., 279., 303., 602.
Muntele Verde 136., 681.
Munteni 99.
Muntii 304., 337., 338., 340., 343.
Murdanul 89.
Murgesti 155.
Murman 733.
Musato 29.
Musa vasuti megálló 31., 36., 39., 41., 44., 60., 69., 77., 89., 105.
Mühlbach 580.
Mühlen tábornok 586.
München 513.

N

Nadworna 1., 30., 33., 98., 274., 282., 575., 837.
N. Apold 518.
Nagy-Aratás 252.
Nagy-Ausztria 6.
Nagybacon 12.
Nagy Baszka-völgy 29., 58., 60., 66., 69., 71., 75., 77., 80., 92.
Nagybocskó 116., 608., 686., 724., 732.
Nagy-Borosnyó 250.
N. Hagymás 300., 311.
Nagyhomoród-patak 12., 13.
Nagykanizsa 561.
Nagykároly 6., 838.
Nagy-Küküllő 4., 11., 13.
Nagy Pál tábornok 85., 87., 418., 419., 420., 422., 424., 426., 585.
Nagypatak 432., 456., 548.
Nagy Péter cár 690.
Nagy-Románia 2., 720.
Nagy Sándor 29., 39., 41., 44., 48., 53., 55., 58., 71., 88., 97., 129., 142., 146., 156., 161., 162., 164., 187., 354.
Nagy-Sáros 11., 14.
Nagy-Selyk 14.
Nagysink 14.
Nagy-Szamos 5., 83.
Nagyszeben 4., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 141., 518., 634.
Nagytalmács 5., 14.
Nagyvárad 21., 417., 747.
Nalbaut 147.
Namoloasa 223.
Nanesti 224., 235., 239., 265.
Napoleon 521.
Naruja 121., 122., 123., 126., 135., 136., 143., 151., 170., 185., 199., 203., 207., 209., 223., 272., 282., 290.
Naslamoff 104., 160., 224., 253.
Návay Lajos 728., 729., 735.
Neagra Durmosca 71.
Neagra Sarului 672., 676., 678., 780., 782., 785.
Neagra-völgy 466., 781.
Neamlu 178.
Neculete 110., 121., 122., 123., 126., 160.
Negoi 68.
Negrilesti 143., 170., 175., 194., 221., 437.
Nehoias 80.
Nekrasow miniszter 492.
Németország 2., 5., 133., 517., 519., 553., 554., 569., 570., 571., 572., 573., 575., 584., 596., 599., 622., 626., 650., 653., 655., 664., 666., 688., 689., 694., 705., 710., 712., 713., 714., 715., 720., 722., 723., 741., 744., 749., 759., 762., 763., 781., 784., 792., 800., 804., 809., 818., 821., 835.,
Nereju 94., 95., 104., 121., 123., 126., 136., 143., 148., 151., 154., 155., 158., 161., 162., 163., 167., 169., 170., 172., 173., 178., 188., 195., 209.
Nereju Andreiasiul 89.
Nicolae 116.
Nicolesti 123., 178.
Nicolitel 147., 154.
Nieuport 469., 543.
Nikolai Nikolajewitsch nagyherceg 479., 482., 488., 493., 495., 498., 499., 530.
Nikopoli 2., 3.
Nis 440.
Nisipurile 115.
Nistoresci 188., 194., 197., 199.
Nivonszki Ferenc káplár 471.
Norvégia 710.

Nova-Vas 629.
Nowicki tábornok 586.
Nowoje Wremja 584., 709., 822., 826.
Noworadomsk 200.

Ny

Nyárád-folyó 13.
Nyárád-Szentmárton 11.
Nyárád-Szereda 11., 380., 511., 627., 683.
Nyékhegyi Ferenc ezredes 451., 452., 453., 454.

O Ó

Obcina Arsenesci 429.
Obcina Laposu 29., 38., 39., 53., 97., 211., 423., 575., 756.
Obermilleschoutz 296.
Ober-Ost (Oberbefehlshaber Ost) 42., 52., 57., 71., 107., 131., 189., 190., 194., 195., 209., 211., 217., 220., 225., 227., 230., 235., 239., 245., 258., 267., 275., 276., 294., 297., 378., 423., 458., 548., 555., 556., 566., 600., 601., 628., 631., 632., 633., 635., 636., 638., 639., 640., 641., 642., 644., 647., 649., 650., 652., 656., 658., 661., 662., 663., 664., 689., 712., 713., 726., 749., 750., 754., 795., 800.
Obiditi 164.
Obilesti 182., 190., 196., 217., 227.
Ocna 19., 62., 64., 73., 74., 78., 105., 178., 198., 205., 354., 426., 536., 542.
Odaia Sutu 160., 164.
Odessa 202., 473., 498., 784.
Odobasca 89., 184., 190., 196.
Odobesti 89., 217., 224., 230., 249., 272., 282.
Odzirminski 30.
Oesel 712., 726., 770.
OHL (Oberste Heeresleitung) 160., 232., 233., 234., 243., 249., 295., 555., 638., 652., 661., 663., 664., 694., 695., 712., 713., 726., 730., 732., 733., 743., 748., 750., 752., 767., 795., 826., 828., 840.
Ojtoz 38., 67., 71., 78., 81., 105., 114., 122., 123., 127., 135., 137., 141., 143., 152., 157., 158., 159., 166., 178., 187., 199., 204., 223., 231., 235., 258., 357., 359., 386., 458., 536., 541., 542., 609., 611., 614., 652., 742., 746., 759., 803., 826., 846.
Ojtoz-hágó 52., 53., 97., 124.
Ojtoz-szoros 17., 26., 29., 181., 202., 211., 216., 274., 278., 292., 293., 299., 359., 377., 466., 488., 571., 618., 707., 775., 840.
Ojtoz-völgy 35., 65., 67., 68., 71., 90., 105., 106., 122., 129., 152., 156., 163., 186., 187., 195., 207., 210., 226., 235., 243., 278., 291., 292., 299., 357., 384., 570., 613., 766., 783., 791.
Oláh-Alföld 146.
Oláhország 6., 749., 763., 820.
Oláhtoplica 12., 22., 36., 178., 190., 258., 361., 362., 363., 438., 480., 803.
Olaszország 511., 516., 517., 727., 816., 817., 818.
Olaneasca 224., 227.
Olt 3., 4., 7., 9., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 23., 25., 34., 72.
Oltárkő 50.
Oltenita 25.
Omsk 582.
Onesti 64., 73., 74., 78., 122., 123., 143., 162., 178., 198., 203., 205., 206., 223., 266., 282., 295., 354., 358., 359., 360., 368., 377., 380., 708., 846.
Opcina Mare 799.
Oprisanesti 178.
Opressa 402.
Orata 132., 292., 423., 436., 444., 547., 569., 571., 575., 596., 601., 623., 708., 787., 837.
Oratia 171., 177., 188.
Orasa 369.
Orbeni 708.
Orboesti 93.
Orlát 14.
Orsova 4., 5., 7., 8., 9., 12., 19., 24.
Orsova-hegység 4.
Orosz-Besszarabia 439.
Orosz birodalom 663.
Orosz-Lengyelország 698.
Oroszország 31., 187., 196., 212., 236., 237., 260., 290., 293., 297., 355., 360., 442., 462., 470., 474., 479., 482., 488., 493., 494., 496., 497., 498., 509., 515., 516., 522., 546., 548., 550., 551., 552., 554., 558., 562., 563., 564., 566., 569., 571., 572., 573., 575., 577., 583., 586., 594., 595., 599., 605., 609., 611., 621., 623., 624., 626., 633., 634., 635., 636., 639., 642., 649., 650., 653., 654., 655., 658., 661., 663., 664., 665., 666., 667., 670., 671., 685., 688., 689., 690., 691.,

692., 695., 697., 700., 710., 712., 713., 714., 715., 716., 726., 727., 729., 732., 733., 737., 738., 739., 741., 742., 744., 745., 748., 749., 750., 753., 754., 759., 760., 762., 763., 769., 770., 771., 772., 784., 795., 805., 813., 814., 815., 820., 821., 822., 826., 828., 829., 832., 833., 834., 835., 847.
Osmanul 184.
Osnow ezredes 99.
Ostende 535.
Ostoros 300.
Ostrov 63.
Osztrák-Magyar monarchia 503., 573., 584.
Ó-Tohán 18.
Ottrubay százados 59., 60., 313., 315.
Ozsdola 142., 357.
Ó-Görögország 818.
Ó-Radna 74., 83., 88., 105., 724., 725., 731., 732., 744., 747., 810., 812.

Ö

Örményország 710.

P

Padurea Colacului 443.
Pake 843.
Palanca 61., 184., 190.
Pálfalva 252., 812.
Palesztina 816.
Pálos 13., 15., 17.
Pálffy László gróf, parancsőrtiszt 83., 361.
Paltinis tető 96., 100., 101., 471.
Paltinu 89., 90., 96., 155., 194., 197.
Panciu 73., 198., 210., 220., 221., 224., 265., 269., 274., 293.
Pantyr-hágó 30., 82., 526., 767.
Papfalva 85., 87., 289., 306., 418., 422., 424., 426., 585., 687.
Papp Dániel alezredes 163., 321., 324., 339., 344., 347., 358., 368., 375., 377., 382., 383., 399., 427., 430., 503., 532., 549., 787., 797.
Paracani 369.
Parajd 11., 12.
Parau 104., 359.
Parau Argestrul 797.
Parau Casinu 169., 173., 180., 188., 193., 194., 210., 214., 225., 226., 229., 230., 231., 298., 359., 423.
Parau Coza 121., 123.
Parau Cricovul 79.
Parau Curita 257.
Parau Doftana 272., 374., 707.
Parau Ghioina 237.
Parau Halosiu 272., 298.
Parau Izvorul Negru 186., 188., 200.
Parau Lesuntu mica 613.
Parau Milcov 194., 203., 210., 230.
Parau Naruja 71., 89., 121., 123., 143.
Parau Neagra 534.
Parau Sararii 299., 374., 614.
Parau Slanic 29., 90., 158., 173., 186., 210., 614.
Parau Susita 221., 232., 234.
Parau Tazlau 423.
Parau Tisita 148., 155., 158.
Parau Zabala 69., 71., 80., 81., 89., 104., 121., 123., 126., 135., 136., 143., 144., 145., 148., 151., 185., 194., 197., 206.
Parchomow 599.
Pardosi 160., 164.
Párizs 497.
Par Japa 300.
Parmai herceg 77.
Paschen tábornok 125., 313., 314., 323., 368., 369., 378., 381., 382., 387., 443., 458.
Passchendaele 540.
Pateologu de Murna 66.
Patesti 227., 230.
Patina 81.
Paulesci 194.
Pau tábornok 181.
Páva 843.
Pawlow tábornok 81., 99.
Peatra Lapatarii 481.
Peatra Luciului 324.
Peatra-völgy 613.
Pechmann báró, tábornok 299.
Pecinea 125.
Pečinka 113.
Pensa 494.
Pentiwka 30.
Perebellnikow tábornok 578.
Perenisz 402.
Perisori 146.
Persányi hegység 11.
Persica 99.
Perzsa birodalom 664.
Pester Lloyd 557., 668.
Petcu 115.
Péter-Pál erőd 490.
Peterson alezredes 731.
Petervár 293.
Petit Journal 495.
Petri 81.

Petrisoru 153.
Petroasa 99.
Petrograd 490., 491., 492., 493., 495., 496., 497., 498., 499.
Petrosul 438.
Petrova 209.
Petrozsény 6., 9., 11., 14.
Pfann dr., törzsorvos 798.
Pfannenstiel 428.
Piaski 365.
Piatra 45., 97., 129., 137., 164., 177., 182., 245., 369., 542., 724., 751., 758., 759., 777., 791.
Pichler altábornagy 752., 836.
Piciorul Gresului 122., 151.
Piciorul Luparii 279.
Piciorul Stanisoara 835., 836.
Piclele 108.
Pietra Arsa 324., 385., 396.
Pietra Sesul la Comarnic 28., 355., 483.
Pietros 84., 87., 89., 126., 402., 407., 408.
Pintecani 149.
Pintecesti 203.
Pintér százados 315.
Pioresti 66.
Piperul 177.
Piret báró 361.
Pireus 825.
Piricske hegy 28., 32., 39., 41., 48., 52., 55., 57., 61., 66., 70., 76., 80., 86., 88., 100., 106., 169., 181., 195., 201., 208., 252., 324., 329., 376., 385., 396., 410., 411., 466., 602., 724., 756., 777.
Pirie 30., 98., 509., 547.
Pirsceovul 99.
Piscu 230.
Piski 6.
Pitesti 25., 44.
Pitulati 190.
Pitulusa 217.
Plaginesti 165., 614., 731., 736.
Plaiul Ciunget 29., 126., 152., 167., 169., 174., 188., 250., 257., 359., 384., 388.
Plaiul Manastirei 79.
Plaiul Monteorului 154.
Plasoiul 171.
Plava 622., 643., 651., 659., 717.
Pless 2.
Plevna 93.
Ploegsteer-erdő 818.
Ploesti 26., 43., 56., 57., 59., 66., 68., 72., 103., 104., 108., 160.
Plopeni 295.
Plopului 79., 80.
Ploska 783.
Pochreplina 787.
Podhajce 799.
Podolia 3., 800.
Podul 394.
Podurilei 221.
Poena Cherului 311., 313., 314., 369., 443., 798., 803.
Poeana Ciungilor 339.
Poeana Pentenilor 378., 427., 442.
Poeana Ticsenilor 797.
Poenaru 104.
Pogoanele 115.
Poharek 30., 98., 402.
Poiana 93., 99., 151.
Poiana Lunga 43.
Poiana Stampi 683., 687.
Poiana Uzului 29.
Poincaré 818.
Poklondfalva 74.
Poklos 518.
Pola 275.
Polonina Kozmieska 577.
Poltawa 360.
Polyán 518.
Polyánbérc 440.
Polya-tető 57.
Popesti 38., 190.
Poroipani 253.
Porumbák 14.
Pospischil főhadnagy 101.
Posta 44., 112., 113.
Potapow tábornok 496.
Potesti 224.
Potlogi 43.
Potocsnik ezredes 797.
Puchalski tábornok 443., 458., 731.
Pozoritta 108., 178., 401., 448., 466., 467., 480., 488., 532., 688.
Prahova-folyó 59., 82., 92.
Pralea 265., 271., 274., 282., 295.
Predeal 31.
Predeal-hágó 18.
Presan tábornok 3., 297., 360.
Prinčinović 373., 470.
Principele 116.
Pripjatj 1.
Prisaca 207., 214., 291., 356.
Prisacani 49.
Prislop 33., 37., 45., 54., 71., 82., 125., 418., 585., 687., 725., 732., 836., 840.
Prislopu 66.
Probina-völgy 30., 98., 182., 447., 489., 569.
Pruth 181., 187., 202., 233., 249., 297., 299., 323., 360., 377., 756., 822., 823., 837., 839., 840., 843., 846.
Przemysl 201.

Puchenin 37.
Putna 135., 151., 158., 162., 166., 221., 230., 235., 238., 239., 242., 245., 249., 256., 291., 293., 303., 458., 478., 508.
Putna-patak 29., 121., 123., 278., 291. 298., 574.
Putna vasúti állomás 121., 123., 156., 158., 161., 162., 165., 170.
Putna völgye 63., 69., 89., 97., 129., 139., 143., 148., 151., 161., 162., 165., 166., 170., 175., 197., 203., 204., 205., 209., 224., 225., 227., 235., 239., 243., 270., 271., 277., 282., 292., 298., 356., 358., 376., 470., 474., 477., 574., 693., 736., 803., 826.
Putilla 177.
Putilow-művek 586.

R

Racaciuni 50.
Racatau 178.
Rachel 171.
Racoasa 175., 197., 198., 204., 205., 220., 221., 229., 231., 237., 243., 244., 249., 257., 259., 265., 269., 275., 277., 282., 298., 354., 358., 379., 429., 430., 439., 472., 517., 536., 574., 602., 708., 730., 740., 755., 760., 767., 783.
Racovita 131.
Racoviteni 110., 123., 132.
Rácz László szakaszvezető 832.
Radautz 358., 417., 428., 597.
Radeana 379.
Radnai havasok 418., 419.
Radnai szoros 5.
Radulesti 239.
Rafailowa 86., 566.
Ragetsen-fok 665.
Ragosa gyalogsági tábornok 156., 162.
Rahó 117., 120., 400., 401., 411., 415., 585., 588., 596., 687., 725., 731., 838., 846.
Rajna 834.
Rakottyás 320.
Ramnicu de Jos 113.
Randa ezredes 360.
Raphael 421.
Rasi Carasul 93.
Rasova 9., 73.
Rasputin 492.
Rastoaca 132., 227.
Ratoele-tó 253.
Rausch tábornok 586.
Razaseasca 225., 232.
Redlich alezredes 344., 346., 347., 589., 592., 593., 595.
Reims 566.
Reiner őrnagy 9.
Reinstein vár 516.
Reni 177., 253., 269.
Reuter-Bureau 490., 493., 498.
Reviga 83., 115.
Reviga Pogoanel 108.
Ribécourt 533.
Ribot miniszterelnök 769., 834.
Richthofen, Freiherr Generalleutnant 117., 120., 401.
Riga 225., 230., 235., 355., 548., 584., 814.
Risipiti 132., 203., 235.
Riu Putna 232.
Riu Trotusu 232.
Rimniceni 196., 224.
Rimnicul 110.
Rimnicul—Sarat 45., 53., 64., 108., 112., 113., 115., 121., 123., 135., 137., 146., 164., 171., 182., 211., 224., 227., 290.
Rimnicul Valcea 23., 43.
Rimnucul 110.
Riul—Vadului 14.
Rjetsch 584., 586., 744., 764., 828.
Rociu 37.
Rod 518.
Rodsjanko, duma elnöke 490., 491., 492., 493., 494.
Rogozul 99.
Rohot-patak 668.
Rohr Ferenc vezérezredes 435., 436., 501., 544., 545., 830.
Roman 27., 45., 97., 357., 472., 517., 695., 809., 822., 846.
Románia 1., 2., 5., 8., 15., 21., 58., 62., 68., 86., 88., 130., 161., 164., 196., 203., 211., 233., 249., 262., 297., 355., 358., 503., 532., 545., 572., 630., 653., 654., 655., 656., 664., 689., 702., 720., 723., 727., 732., 739., 789.
Romanow 488., 499., 569., 573.
Romanul 191., 196., 217.
Ronzino 622.
Rosculesti 225.
Rosenthal 659.
Rosiori 124.
Rosiori de Vede 23., 25.
Rotesti 187., 217., 223.
Roth, limanovai gyalogsági tábornok 431.
Rosonski tábornok 295.
Rossig ezredes 335., 336., 337., 338., 339., 340., 341., 343.
Rosura 685.

Rotondul 837.
Rotterdam 494., 498.
Rouvroy 518.
Roznow 245., 300.
Rubiec-Masalski tábornok 586.
Ruiz de Roxas altábornagy 136., 143., 144., 147., 148., 150., 151., 152., 154., 156., 158., 161., 162., 166., 170., 172., 175., 180., 185., 194., 197., 198., 199., 204., 205., 206., 207., 212., 214., 218., 220., 221., 225., 228., 229., 231., 232., 233., 237., 251., 255., 264., 270., 271., 272., 275., 279., 281., 291., 292., 298., 300., 349., 355., 357., 374., 382., 384., 429., 437., 438., 608., 766.
Rugetu 574.
Runcul mare 29., 68., 140., 145., 155., 156., 158., 161.
Runoe 665.
Rupprecht bajor trónörökös 474., 488., 530., 531.
Rusca 107., 488., 707.
Ruščuk 3.
Rusetul 115., 133.
Rusi Lui Asan 37.
Ruskoje Slovo 602.
Russki Inwalid 843.
Russkij tábornok hadseregfőparancsnok 495.
Russ örnagy 794., 795.
Rymnik—Serat 45.

S

Šabac 200., 289., 333., 364., 365., 366., 373., 448., 471., 477., 478., 479., 591.
Sabasa 263.
Sabaza-völgy 53.
Saca-völgy 486.
Sacharow lovassági tábornok 21., 72., 156., 357., 625.
Sadova 178.
Sáfrán Géza ezredes 451., 452., 453., 454.
Sahara kormányzóság 742.
Saint Quentin 520.
Sajthavas 78., 142., 143., 144.
Salatruk 86., 694.
Salcano 643., 651.
Salcia 295.
Salcioara 164.
Saloniki 2., 26., 203., 817., 818.
Samara 494.
Sambor 201.
San Martino 85., 409., 421., 487., 603., 798.
San Michele 678.
Sapoca Muscel 108.
Sapunari 83.
Sara Dorna 780.
Sarai 179.
Sararii völgy 613.
Sarat 72., 131.
Sarateni 104.
Saratuica 99., 104.
Saratow 360., 814.
Sarighol 21.
Saringa 104.
Sariuri 21.
Sarrail tábornok 2., 26., 660., 817.
Sarul Dorna 786.
Sarulesti 93., 147.
Sarului 630.
Sátorkő 79.
Satoul-Nou 58., 186.
Satul Nemtesce 230.
Satul Nou 125., 293.
Sávoly tábornok 792.
Saxoni 37.
Say Viktor alezredes, szárnysegéd 83., 116., 283., 319., 410., 844.
Sboina Verde 143., 151., 166., 167., 169.
Scanteia 731.
Scheiu 129., 130., 132., 142.
Schenk altábornagy 145., 717.
Scherer Ferenc dr. 5., 26.
Scheuchenstuel gróf táborszernagy 83., 87., 426.
Schimba Garda 28.
Schingarew miniszter 492.
Schipoth 531.
Schirei tábornok 459.
Schitschkewitsch tábornok 110.
Schmettow tábornok 10., 11., 14., 15., 17., 19., 43., 59., 66., 72., 79., 92., 99., 104., 108., 115., 124., 130., 149., 171., 184., 196., 202., 203., 210., 224., 235., 239.
Schnehen tábornok 70., 76.
Schonta korvettkapitány 328., 329.
Schröder admiralis 535., 537.
Schröder dzsidáskapitány 482.
Schtscherbatschew tábornok 625., 784.
Schwarte 643.
Schwefelbad 340., 801.
Schwer tábornok 725.
Scortarul 184.
Scurta 708.
Scutelnici 108.
Sebeshely 518.
Sebeskőrös 582.

Secaria 66.
Sedan 517.
Seebrügge 535.
Seeckt tábornok 27., 35., 42., 45., 46., 47., 62., 63., 68., 88., 89., 91., 107., 114., 120., 127., 131., 136., 147., 159., 160., 165., 168., 192., 193., 197., 203., 205., 213., 219., 228., 229., 231., 232., 233., 238., 248., 249., 263., 274., 278., 300., 306., 357., 382., 388., 394., 400., 431., 433., 434., 448., 463., 479., 489., 502., 511., 515., 522., 525., 528., 529., 541., 543., 548., 549., 558., 567., 580., 603., 607., 608., 612., 617., 634., 644., 652., 657., 712., 726., 733., 743., 755., 764., 773., 788., 789., 795., 799., 828., 829., 833., 834., 840.
Segesvár 11., 12., 13., 14., 15., 16., 26., 27., 39., 52., 68., 88., 94., 126., 131., 135., 144., 153., 202., 218., 226., 228., 235., 256., 266., 270., 274., 278., 289., 294., 296., 297.
Seletin 29., 30., 33., 98., 439., 547., 660., 724.
Seletin Izwor 71.
Sellenberk 12., 14.
Selyom 129.
Semipalatinsk 494.
Sepsibesenyő 74.
Sepsibokod 142.
Sepsibükszád 142.
Sepsiszentgyörgy 5., 11., 12., 17., 18., 124., 156., 278., 767., 830., 831.
Serdanu 43.
Sereth 62., 63., 73., 77., 108., 121., 123., 131., 132., 141., 145., 146., 161., 168., 181., 189., 192., 193., 196., 202., 203., 219., 220., 223., 224., 225., 227., 228., 231., 233., 235., 239., 242., 245., 249., 253., 257., 265., 368., 369., 445., 529., 732., 741., 758., 776., 790.
Sette Communi 800.
Sewastopol 616., 822.
Seydl tábornok 827., 843.
Siebenbürgen 7.
Siegfried-állás 550.
Sihlele 178.
Sihleanul 131.
Silistea 104.
Silistria 8.
Sinaia 26., 52., 56.
Sindilari 196.
Sindrila 147.
Sinka-patak 16.
Sirbi 369., 423.
Sistovo 2., 22., 24.
Siwula 110., 767., 782., 786., 822., 846.
Sixt von Arnim gyalogsági tábornok 540., 541.
Skobelew 496., 500.
Skoruszny 98.
Skrobowa 162.
Skwor tábornok 117., 637., 638., 642., 651.
Slanic 29., 114., 129., 152., 204., 206., 223., 536., 746.
Slanic-völgy 174., 195., 202., 210., 216., 255., 278., 280., 282., 291., 292., 299., 355., 356., 357., 359., 382., 406., 446., 613., 765., 803.
Slanicul-völgy 115., 132., 141.
Slanicul folyócska 112., 123.
Slatina 23., 25., 36., 48., 58.
Slatina gőzfűrésztelep 40., 42., 48., 53.
Slava Cerchezza 125.
Slobozia 103., 115., 124., 178., 182., 217.
Slobozia Ciresu 130.
Slobozia Galbenu 130.
Smeeni 108.
Smotrec 30., 32., 33., 36., 40., 49., 50., 82., 86., 88., 98., 114., 149., 273., 275., 281., 383., 400., 464., 547., 556., 575., 737., 766., 779., 804., 839.
Smorgon 611., 814.
Sniatyn 684.
Soanteia 614.
Sóbércz 143.
Socariciu 104.
Socariciul 164., 171.
Socoalele 99.
Sodoma 540.
Solesmes 519.
Sólyomtar 39., 40., 52., 61., 81., 106., 107., 109., 130., 142., 144., 159., 163., 176., 180., 181., 186., 195., 197., 199., 201., 211., 215., 234., 252., 271., 292., 353., 446., 464., 484., 501., 502., 509., 558., 566., 571., 756.
Somlyójenő 85.
Somlyósarok 470.
Somlyó-völgy 470., 508.
Somme 1., 449., 557., 749., 763.
Sonnino 818.
Sorsich altábornagy 264., 299., 374., 376., 378., 382., 384., 385., 388., 416., 427., 464.
Sósmező 19., 29., 31., 39., 44., 47., 53., 57., 104., 114., 132., 137.,

142., 151., 158., 173., 258., 687., 707., 735., 736., 740., 814., 826.
Sóstelek 184.
Soveja 151., 170., 173., 180., 187., 188., 194., 197., 198., 199., 202., 206., 207., 209., 210., 211., 218., 221., 223., 386., 437., 618., 686., 707., 740., 825., 834.
Söverjés tető 153., 163., 215., 234., 252., 260., 435., 446., 451., 452., 453., 454., 501.
Spanyolország 596.
Spidele 160., 171.
Spiess ezredes 596.
Spring 518.
Spulber 194.
Spyci 30., 62., 98., 281., 388.
Sréter István ezredes 418.
Suchomlinow tábornok 493.
Suczawa 27., 263., 295., 296., 323., 357., 401., 406.
Suffren 77.
Súgó sarok 174.
Sulina ág 72., 202., 665.
Sulta 35., 57., 76., 86., 110., 155., 201., 293., 313., 353., 377., 509., 724., 822.
Sumarem 30., 33., 42., 56., 82., 118., 405., 413., 595., 596., 598., 767.
Sunkel altábornagy 14., 32., 52., 57., 79., 260., 271., 278., 291., 292., 323., 355.
Suraja 253.
Surala 134.
Surdila 115.
Susita 231., 232., 249., 280., 356., 368., 369.
Susita folyócska 134.
Susita völgye 151., 197., 199., 204., 205., 207., 221., 225., 233., 270., 272., 277., 282., 292., 352., 359., 376., 619., 693., 730., 755., 756.
Sutesti 171., 178.
Sündermann ezredes 83.
Staabs altábornagy 9., 10., 20., 59., 66.
Stancesti 115.
Stanislau 759., 841.
Stary Sambor 200.
Stebna 117.
Stein báró altábornagy 21., 31., 32., 40., 42., 49., 52., 74., 75., 79., 91., 101., 112., 132., 141., 142., 143., 144., 149., 152., 153., 159., 160., 163., 169., 174., 175., 176., 177., 180., 181., 183., 185., 186., 187., 194., 195., 197., 199., 200., 201., 206., 208., 213., 214., 215., 218., 219., 222., 223., 226., 230., 231., 236., 238., 251., 252., 260.
Steinitz ezredes 435.
Stîlpul 38., 48., 104.
Stina Popii 143., 145.
St. Maria 807.
Stochod 534., 821.
Stockholm 493., 495., 496., 691., 769.
Stoenesti 43.
Straoani 271.
Stratilescu tábornok 44., 282.
Strimbul 115., 133.
Struma 2.
Sturza ezredes 293., 295.
Stürgh gróf miniszterelnök 821.
Svájc 572.
Svédország 570.
Svištov 2., 22., 24.
Sypos János tüzérhadnagy 419.
Syria 816., 817., 818.

Sz

Szabadka 518.
Szabó 85.
Szabó B. József 600., 603.
Szahara 364.
Szamos 10., 83.
Szamosújvár 10.
Szárkő 266.
Szász Károly, a képviselőház alelnöke 93.
Szászrégen 10., 11., 13., 57., 250., 263., 295., 829.
Szászsebes 518.
Szatmár 6.
Száva 764.
Szczerzec 365., 477.
Szebeni havasok 4.
Szeben megye 43.
Szecsel 11.
Szeged 399.
Székelykeresztur 11., 16., 50.
Székelykocsárd 7.
Székelytamásfalva 74., 843.
Székelyudvarhely 11., 12., 13., 17., 19., 50., 52., 57., 232., 357., 580.
Székpatak-völgy 481.
Szelindek 11.
Szelke százados 801.
Szentágota 15.
Szentdomonkos 74., 687.
Szentegyházas-Oláhfalu 11., 12., 17., 51., 228.
Szent György-ág 202., 290.
Szentgyörgy-torkolat 665.

Szent István koronája 179.
Szentpéter 18.
Szentpétervár 470., 515., 536., 548., 564., 565., 571., 582., 586., 597., 605., 619., 623., 626., 633., 658., 682., 690., 691., 699., 701., 712., 713., 726., 774., 778., 779., 792., 815., 833.,
Szerbia 465., 572., 590., 644., 650., 689., 698., 710., 723.,
Szerdahely 14.
Szibéria 733., 814.
Szivó tábornok 40., 65., 72., 73., 80., 155.
Szlavecz István 477.
Szolnok 747.
Szolnok-Doboka megye 438.
Szőlőhegy 252.
Szurdok 364., 366., 368., 385., 411., 581.
Szurdok-nyereg 365.
Szurdok-szoros 5., 14., 23.
Szurmay Sándor 728., 729.
Szűcs őrmester 366.
Szybeny-völgy 33.

T

Tacheona 665.
Tambow 494., 742.
Tapolcsány 693., 706., 846.
Târgovistea 26., 43., 59.
Târgu 134.
Târgu Frumos 282., 394., 472.
Târgu-Jiu 22., 23.
Tarhavas 28., 293., 523., 542., 684.
Tarnopol 182., 187., 445.
Tarnowsky gróf 723.
Tartarow 387., 576., 839.
Tatarca 27., 84., 98., 130., 174., 292., 301., 419., 464., 534., 773., 782., 800., 804., 827., 837., 846.
Tatár-hágó 1., 20., 30., 42., 117., 244., 277., 296., 385., 401., 402., 403., 404., 410., 412., 415., 444., 450., 458., 467., 468., 489., 526., 542., 559., 568., 571., 582., 585., 588., 598., 617., 618., 637., 638., 644., 646., 650., 671., 778., 827., 839., 840.
Tatárhavas 37., 58., 66.
Tatarka-patak 610.
Tatár-szoros 26.
Tataru 224.
Tatarul 115., 133.
Tatros-völgy 23.
Taupiszyrka 30., 98., 188., 602., 694., 736., 822.
Tazlaul 62., 63., 137., 369., 791.
Tecuciu 137., 141., 182., 210., 355.
Teke-Deresi 4., 8.
Teleki Béla gróf 585.
Telita 147.
Temesvár 6., 399., 634.
Temps 586.
Terennli 665.
Tereschtschenko miniszter 492.
Ternowani erdő 628., 844.
Teschen 74., 91., 122., 126., 127., 182., 198., 214., 231., 256., 269., 304.
Tersztyánszky vezérezredes 185., 440., 604.
Tetcani 27., 28., 170.
Themse 581.
Theresienstadt 634.
Thessalia 825.
Thomas miniszter 741.
Tibenesti noi 160.
Tiblesul mare 40., 97., 114., 124., 486., 487.
Tichilesci 191.
Tichilesti 165.
Tichirisu 225.
Tifesti 265.
Tiganesci 66.
Tiganesti 58.
Timboesti 184.
Timosul 66.
Tindarei 99.
Tindarei Piua 81.
Tinoasa 170.
Tintesti 113.
Tirgul-Ocna 19., 27., 29., 35., 36., 38., 44., 50., 58., 71., 89., 122., 123., 143., 170., 187., 203., 206., 223., 254., 274., 276., 291., 293., 295., 368., 377., 380., 529., 532., 567., 571., 575., 616., 743., 746., 765., 803.
Tirla Timpu 178.
Tiritu 190., 196.
Tirol 11., 16., 444., 445., 546., 796., 805., 816.
Tirtele 115.
Tisza-folyó 525., 588.
Tisza István gróf, miniszterelnök 59., 60., 144., 179., 283., 285., 286., 288., 289., 306., 317., 318., 319., 323., 329., 440., 503., 545., 546., 554., 603., 629., 681., 702., 703., 704., 705., 706., 718., 721., 722., 723., 727., 728., 729., 734., 764., 783.
Tisza-völgy 116.
Titu 43.
Tlagovci 83.

Toboly 534., 572.
Tolmein 628.
Tolsztoj 690.
Tomsk 494.
Tónyak 28., 86., 97., 129., 724., 775.
Toókos Gyula 5., 26.
Topesti 199., 212., 227.
Toplica 362.
Toprai-Sari 9.
Tornow Robert kapitány 515.
Toschev 3.
Tóth—Kádár alezredes 117., 409.
Tölgyes 132., 170., 189., 484., 489., 541., 783.
Tölgyes-szoros 18., 406., 534., 601., 843.
Tölgyes-völgy 378,. 470.
Tömlőhordó 148.
Tömösi szoros 56.
Törcsvár 18.
Törley 595.
Török Bálint törzsőrmester 487.
Török birodalom 653,. 654., 655., 662., 664., 665.
Törökország 2., 5., 710., 727., 749., 763.
Tövis 6., 7., 244., 256.
Traisteni 178.
Trapezunt 665.
Trient 833.
Trieszt 275., 561., 563., 618., 622., 716., 734., 749., 753., 763., 769., 816., 833.
Trotusu 19., 28., 31., 32., 35., 39., 45., 47., 48., 49., 52., 53., 55., 56., 57., 61., 63., 71., 73., 74., 81., 86., 88., 94., 95., 97., 100., 101., 110., 121., 124., 129., 135., 136., 137., 160., 163., 181., 186., 195., 197., 198., 201., 205., 206., 211., 219., 222., 224., 234., 235., 279., 292., 294., 356., 377., 379., 380., 384., 385., 398., 400., 406., 417., 427., 432., 435., 439., 450., 455., 458., 466., 529., 547., 550., 565., 571., 625., 693., 696., 724., 730., 736., 791., 813., 822., 824., 825., 826., 836., 843.
Tschcheidse 496., 497., 499., 500., 575.
Tschita 733.
Tsingtau 710.
Tudor 190.
Tulcea 115., 131., 156., 290., 293., 294.
Tulnici 121., 122., 126., 136., 143., 151., 167., 169., 170., 173., 180., 188., 195., 202., 209., 223., 250., 255.
Tunari 66.
Turnu-Severin 4.
Turóczy Géza hadnagy 409.
Turtukai 8.
Tusnádfürdő 440.
Tüchert százados 261.
Türkös 427.
Twer 494.

U

Új-Itzkany gőzfűrésztelep 28., 32., 36., 56., 76., 110., 278., 292., 301., 303., 306., 339., 359., 401., 423., 427., 489., 532., 534., 602., 623., 766., 809., 813., 843.
Új-Oroszország 712., 714.
Új-Radna 83., 87., 426.
Új-Tohán 17.
Újtusnád 74., 142.
Újvidék 634.
Ungeni 202.
Ungureni 37., 188.
Unguriaszka 402.
Unruh őrnagy 637., 638.
Urechesti 187.
Ursari 99.
Ursului-völgy 746.
Urtukiöj 9.
Urziceni 72., 79., 81., 103.
Uscie 177.
Uscie Putilla 775., 778.
Uz 122., 127., 128., 152., 204., 208., 215., 450., 825.
Uzsok 200., 333., 371.
Uz-szoros 18.
Uz-völgy 29., 31., 36., 41., 48., 53., 55., 61., 64., 74., 78., 79., 86., 88., 90., 94., 95., 97., 100., 101., 106., 107., 109., 114., 122., 123., 129., 143., 152., 163., 168., 181., 206., 208., 215., 251., 291., 292., 294., 298., 303., 330., 381.; 423., 427., 446., 453., 511., 524., 531., 550., 570., 585., 625., 740., 743., 750., 759.

Ü

Ünőkő 84., 87., 125., 419.
Üszkü 373.

V

Vacareni 203., 211.
Vacsaresi 75.
Vadal Roscai 227.

Vadeni 227., 231., 265., 269.
Vadul Petros 83.
Vadul Soresti 146.
Valcelele 178., 184.
Valea Canepei 178.
Valea Macrisilui 104.
Valea Neagra 155.
Valea Putna 147., 148., 150., 151., 154., 155., 156., 158., 211., 223.
Valea Saca 28., 53.
Valea Salciei 149.
Valea Sarei 151., 170., 206., 207., 212., 214., 221.
Valea Slanic 162., 188.
Valea Stinei 27., 36., 76., 110.
Valea Teancului 108.
Valenciennes 462., 500., 511., 518., 519., 521., 524., 530., 531.
Valeputna 33., 102., 290., 330., 337., 375., 401., 468., 626., 684., 823.
Val Sugana 800.
Vancourt 596.
Varlam 69., 75., 76., 80., 88., 114., 123., 132., 137.
Varna 3.
Varnita 238., 239., 243., 249., 602.
Vasilescu tábornok 472.
Vaslui 825., 841.
Vasluiu 178., 354., 357., 394.
Vechiu 184.
Vecsey hegedűművész 611.
Vede folyócska 23.
Veit alezredes 799.
Verchi 99.
Verdea 265., 282., 357., 472.
Verdun 1., 3., 228., 249.
Vereskő 474., 477., 478.
Verful Albia 28.
Verful Baba Rea 152.
Verful Balcuta 250., 254., 255., 257., 258., 292., 357., 359., 615., 724.
Verful Bolohan 207., 221., 237., 242., 243.
Verful Carhagau 180., 186., 298.
Verful Cernica 158., 162.
Verful Cheschiului 78., 143., 167., 169., 173., 221., 255., 359., 384., 611., 613.
Verful Dundetu 438.
Verful Galma 66., 79.
Verful Harlagii 32., 36., 40., 279., 292., 296., 298., 324., 385., 396., 426., 432., 481., 489., 513., 523., 534., 550.
Verful lui Crai 66., 79.
Verful Maret 152.
Verful Mestecinilor 797.
Verful mierlarie 167.
Verful Miturca 207.
Verful Petrosul 84., 87., 125., 419., 420.
Verful Popii 162.
Verful Porcului 143.
Verful Pravila 78., 143., 195., 204., 222., 250., 257., 374., 525., 611., 613., 707., 730., 783.
Verful Retitis 438.
Verful Saca 97.
Verful Sarei 175.
Verful Sarului 785.
Verful Stanisorii 836.
Verful Steiului 162.
Verful Stinei 756.
Verful Stineichi 158., 162.
Verful Ulmului 673., 674.
Verful Ungureana 204., 243., 250., 251., 255., 257., 271., 272., 280., 359., 384., 617., 765., 766.
Verful Vrinceanului 173., 180., 186., 207., 221.
Vermesti 369.
Versic 776.
Vertojba 628.
Veszprém megye 85.
Vetresti 136., 143., 148., 150., 151., 154., 161., 167., 169., 173., 185.
Vetrila 243., 574.
Via Draci 122.
Vida főhadnagy 166.
Vidra 175., 198., 204., 220., 221., 225., 238., 239., 243., 249., 274., 574., 614., 731., 736.
Villiers 533.
Vilmos imperator, rex 95., 175., 462., 488., 500., 515., 516., 520., 569., 573., 699., 820., 821., 829.
Vinatori 227.
Vintileasca 153.
Vionesti 211.
Viperesti 99.
Visterna 125.
Virtiscoiu 203., 210.
Visani 121., 124., 130., 132., 133.
Vissó-völgy 585., 598.
Viteazu 93.
Vithavas 470.
Vízakna 11., 14.
Vizantia 225., 232.
Vizirul 132., 146., 147., 155., 160., 210.
Vladimirescu 191.
Vledény 16.
Vodena 2.
Vodice 668., 682.

Vogezek 710.
Voinesti 224.
Volay-szoros 505.
Volay-tó 505.
Volkány 16.
Voloscani 229., 249., 257., 271., 291., 529., 617., 760., 764.
Verciorova 18.
Vukán-hágó 5., 20., 23.
Vulkán-hegység 4.
Vulturul 256., 278.

W

Waldstätten ezredes 431., 435., 441., 457., 844.
Wama 466., 467., 760., 767.
Warsó 576., 723.
Weise tábornok 406., 407., 410.
Wekerle Sándor 729., 735., 786.
Weninger tábornok 519., 524., 531.
Werch debry 33., 411., 603., 827., 837.
Weretyszow 621.
Wichma gyalogsági tábornok 519.
Wien 95., 218., 561.
Wild József százados 702., 703.
Wilna 710.
Wilson elnök 145., 828.
Windisch-Graetz Lajos herceg 55., 320.
Wippach 113., 622., 628., 629., 634., 643., 651., 659., 717.
Wladiwostok 733.
Wodianer százados 320.
Wolhynia 1., 3., 698., 749., 763., 800., 809.
Worochta 1., 33., 292., 386., 387., 575., 617., 825., 826., 837.
Woronczow ezredes 380.
Woronienka 403., 412., 413., 458., 559., 574., 596., 603., 617., 826., 837., 839.
Wurm táborszernagy 629.
Wytschate 773.
Wyzna preluka 30., 42., 82., 86., 119., 405., 410., 413., 444., 464., 571., 572., 577., 589., 598., 657.

Y

Ypern 818.
Ypres 540.
Yser csatorna 537., 538.

Z

Zabala-patak 291., 574.
Zabala-völgy 121., 122., 123., 135., 137., 151., 238., 239., 243., 574.
Zabola 523., 548., 559., 608., 618., 686., 778., 788., 827., 841.
Zagora 651.
Zajanczkorski altábornagy 9.
Zanesti 28., 170.
Zaralan 40.
Zarskoje-Selo 491., 495., 499., 501.
Zerel 665.
Zeleny falu 30.
Zernest 18.
Zédány-havas 170.
Zichy Aladár gróf 722., 729.
Zichy János gróf 286., 735.
Zielona 30., 50.
Zilhoaca-völgy 746.
Zilisteanca 121., 123.
Zimnicea 24.
Zita császárné és királyné 446., 845.
Zlota Bistrica 31.
Znagov 79.
Zoita 132., 137.
Zombor 747.
Zonnebeke 540.
Zrinyi Miklós szakaszvezető 333., 475.
Zuczka 445.
Zu Gaurile 229.
Zulitza 531.
Zürich 494., 497.

Zs

Zsédány 28., 751.
Zsibó 6.
Zsinna 14.
Zsófia főhercegnő 280.

SAJTÓHIBÁK JEGYZÉKE.

Oldalon	Sorban felülről számolva	Sorban alulról számolva			
2.	1.	.	Macedóniában	helyett	Makedóniában
3.	24.	.	Roščuk	„	Ruščuk
22.	11.	.	Câmpolung	„	Câmpulung
24.	1.	.	Argeznél	„	Argesnél
26.	6.	.	Câmpolung	„	Câmpulung
	2.	.	Targoviste	„	Targovistea
	5.	.			
	9.	.			
	11.	.			
	15.	.			
27.	.	6.	Szuczawa	„	Suczawa
28.	23.	.	Peatra	„	Piatra
29.	8.	.	Arsau	„	Asau
30.	6.	.	Gura Ruccada	„	Gura Rucada
	16.	.	Probihna	„	Probina
	17.	.	Ludova	„	Ludowa
	27.	.	Carna	„	Czarna
31.	.	14.	Musaa	„	Musa
34.	.	7.	Macedónia	„	Makedónia
36.	20.	.	Itzkany	„	Új-Itzkany
38.	2.	.	Stilpunál	„	Stilpulnál
43.	.	10.	Rimnik	„	Rimnicul
	.	6.	Targoviste	„	Targovistea
	.	12.			
45.	.	11.	Dés	„	Deés
48.	17.	.	Stilfunál	„	Stilpulnál
52.	14.	.	Pankja	„	-ponkja
53.	5.	.	Valca	„	Valea
	.	21.	Laposu Obcinától	„	Obcina Laposutól
58.	1.	.	Basca	„	Nagy Baszka
59.	10.	.	Mihalesci	„	Mihalesti
	16.	.	Campolung	„	Câmpulung
65.	7.	.	Macedoniába	„	Makedóniába
66.	.	9.	Izv. Basca	„	Izv. Rasca

Oldalon	Sorban felülről számolva	Sorban alulról számolva			
73.	.	9.	Buzeu	helyett	Buzau
78.	20.	.			
	.	26.	Onesci	„	Onesti
86.	10.	.			
88.	.	16.	Moldovi	„	Moldowi
90.	.	15.			
92.	20.	.			
97.	5.	.	Grozesci	„	Grozesti
98.	13.	.	Moldovi	„	Moldowi
	24.	.			
	26.	.	Prohibna	„	Probina
99.	13.	.	Amar	„	Amara
	.	18.	Moldovi	„	Moldowi
101.	.	9.	Comanesti	„	Comanesci
102.	3.	.			
	.	23.			
103.	.	20.	Moldovi	„	Moldowi
106.	.	13.			
107.	.	15.			
110.	16.	.	Bisoka	„	Bisoca
113.	10.	.	Doiesti	„	Doicesti
114.	.	16.	Esztena-sort	„	Esztena-sor
125.	2.	.	Satu-Nou	„	Satul-Nou
	8.	.			
126.	10.	.	Felső-Visó	„	Felső-Vissó
129.	20.	.	Darmanesci	„	Darmanesti
137.	19.	.	Buzeu	„	Buzaul
	.	13.	Tazlaunál	„	Tazlaulnál
143.	22.	.	Vestrestit	„	Vetrestit
	.	7.	Mosolorén	„	Mosorelén
147.	10.	.	Nicoletelre	„	Nicolitelre
155.	17.	.	Bitca	„	Bâtca
170.	.	19.	Ocna Tirgul	„	Tirgul Ocna
171.	17.	.	Dediulesti	„	Dedulesti
	.	17.			

Oldalon	Sorban felülről számolva	Sorban alulról számolva			
178.	21.	.	Birhat	helyett	Birlat
	21.	.	Jassi	„	Jassy
	25.	.	Valcele	„	Valcelele
194.	.	5.	Paltin	„	Paltinu
	.	2.	Hanlisca	„	Haulisca
	.	2.	Paulesti	„	Paulesci
196.	4.	.	Cincea	„	Ciucea
	4.	.	Girgueti	„	Gurgueti
199.	15.	.	Carlan	„	Cirlan
202.	.	1.	Jassi	„	Jassy
203.	4.	.	Milcovu	„	Milcov
	.	12.	Szaloniki	„	Saloniki
204.	22.	.	Puoca	„	Puica
206.	.	11.	Lozzii	„	Lozii
	.	13.	Sariinél	„	Sareinél
207.	8.	.	Narajút	„	Narujút
	.	11.	Sariiben	„	Sareiben
	.	8.	Lozzii	„	Lozii
210.	.	21.	Milcovu	„	Milcov
212.	.	17.	Sariire	„	Sareire
	.	9.	Laposun	„	Laposon
214.	.	20.	Sariitól	„	Sareitól
217.	6.	.	Odobesci	„	Odobesti
	21.	.			
	21.	.			
	23.	.			
219.	19.	.	Laposun	„	Laposon
220.	.	12.	Odobesci	„	Odobesti
221.	.	15.	Sariiból	„	Sareiból
223.	.	13.	Namolosánál	„	Namoloasanál
224.	5.	.	Odobesci	„	Odobesti
	.	16.			
	.	14.			
	.	12.			

Oldalon	Sorban felülről számolva	Sorban alulról számolva			
226.	.	5.	Argestura	helyett	Argestrura
227.	9.	.	Topesci	„	Topesti
229.	.	2.	Bobeiig	„	Babeiig
230.	.	18.	Milcovuli	„	Milcovi
232.	.	15.	Carpen	„	Carpeni
234.	19.	.	Laposu	„	Lapos
237.	13.	.	Petrisuluitól	„	Pietrisuluitól
238.	.	3.	Vernita	„	Varnita
245.	9.	.	Galac	„	Galaz
249.	.	1.	Carpen	„	Carpeni
253.	.	21.	Galac	„	Galaz
274.	12.	.	Bogdanesci	„	Bogdanesti
276.	6.	.			
278.	20.	.	Vulutrul	„	Vulturul
293.	21.	.	Muntele Casinuluitól	„	Magura Casinuluitól
298.	.	2.	Carhagan	„	Carhagau
335.	6.	.	Lisancuk	„	Lisanczuk
339.	.	21.	Lisancuk	„	Lisanczuk
357.	.	14.	Osdolán	„	Ozsdolán
369.	18.	.	Tazlau	„	Tazlaul
377.	22.	.	Cajutu	„	Caiutu
378.	.	18.	Poiana Pentenilor	„	Poeana Pentenilor
379.	16.	.	Cajutunál	„	Caiutunál
386.	7.	.	Gelence	„	Gelencze
396.	.	10.			
405.	.	5.	Kozmieszkára	„	Kosmieskára
464.	.	13.	Wizna	„	Wyzna
472.	12.	.	Tirgul	„	Targu
473.	.	3.	Odessza	„	Odessa
	.	3.	Kiev	„	Kiew
477.	8.	.	Szczerzecz	„	Szczerzec
498.	6.	.	Odesszában	„	Odessában
509.	.	4.	Bitca	„	Batca
518.	12.	.	Alvincz	„	Alvinc
542.	10.	.	Besszarábiában	„	Bessarabiában

Oldalon	Sorban felülről számolva	Sorban alulról számolva			
547.	21.	.	Muntele Casinului	helyett	Magura Casinului
559.	.	15.	Berecki	„	Bereczki
568.	1.	.	Carna Klewa	„	Czarna Klewa
575.	14.	.	Tschcheidze	„	Tschcheidse
581.	11.	.	Lüttgendorff	„	Lütgendorf
592.	11.	.			
593.	.	8.	ezredes	„	alezredes
595.	.	10.			
598.	4.	.	Visóvölgy	„	Vissóvölgy
599.	25.	.	Podolski	„	Podolsk
608.	18.	.	a Hegységen át	„	a hegységen át
611.	20.	.	Somorgon	„	Smorgon
625.	14.	.	Creremosz	„	Czeremosz
633.	21.	.	meghatározot	„	meghatározott
660.	5.	.	Serail	„	Sarrail
683.	4.	.	Bereczk	„	Bereck
684.	22.	.	Snyatyn	„	Sniatyn
687.	14.	.	Pappfalva	„	Papfalva
694.	15.	.	Salatruc	„	Salatruk
		.	Bystrzyka	„	Bystrzyca
710.	8.	.	Bethmann Hollweg	„	Bettmann Holweg
	24.	.	Willna	„	Wilna
	.	18.	Macedonia	„	Makedonia
716.	.	1.	Triest	„	Trieszt
723.	.	16.	Varsóból	„	Warsóból
726.	15.	.	Livlandot	„	Liwlandot
732.	10.	.	Dés	„	Deés
	14.	.			
733.	20.	.	Livland	„	Liwland
734.	10.	.	Triest	„	Trieszt
	11.	.			
739.	8.	.	Bethmann Hollweg	„	Bettmann Holweg
742.	2.	.	Besszarábiában	„	Bessarábiában
744.	.	4.	Bethmann	„	Bettmann
746.	16.	.	Bereczk	„	Bereck

Oldalon	Sorban felülről számolva	Sorban alulról számolva			
749.	5.	.	Triest	helyett	Trieszt
753.	10.	.			
757.	18.	.	Dés	„	Deés
	22.	.			
	.	16.			
	.	15.	Bereczk	„	Bereck
766.	.	8.	Dés	„	Deés
767.	.	16.	Bereczk	„	Bereck
770.	28.	.	Livland	„	Liwland
	28.	.	Estland	„	Esztland
772.	.	9.	Comanesti	„	Comanesci
780.	.	1.	Bethmann-Hollweg	„	Bettmann-Holweg
784.	18.	.	Odesszába	„	Odessába
788.	.	11.	Désre	„	Deésre
791.	20.	.	Tazlau	„	Tazlaul
803.	.	5.	Comanestiere	„	Comanesciere
808.	.	3.	Lizanczukról	„	Lisanczukról
816.	.	16.	Triest	„	Trieszt
823.	15.	.	Désre	„	Deésre
827.	.	20.	Felsővisó	„	Felsővissó
	.	15.	Désre	„	Deésre
828.	12.	.	Désnél	„	Deésnél
831.	16.	.	Désre	„	Deésre
833.	.	3.	Triestet	„	Triesztet
838.	20.	.	Beszterczén	„	Besztercén
	.	14.	Désre	„	Deésre
839.	11.	.	Désen	„	Deésen
840.	4.	.	Désre	„	Deésre
	.	5.	Dnyester	„	Dniester
841.	6.	.	Désen	„	Deésen
844.	.	14.	Ternovai erdő	„	Ternováni erdő
846.	.	11.	Grozesci	„	Grozesti
A szövegben számos helyen[1] előforduló			Magyaros	„	Magyarós

[1] Lásd a Név- és Tárgymutatóban az *M* betü alatt.

EGYETEMI KÖNYVT. SZ...

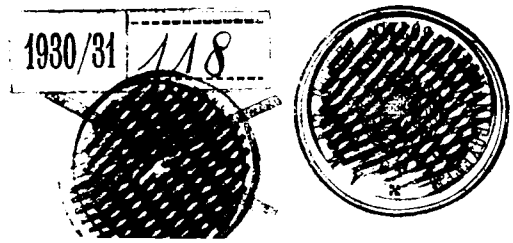

1. számú melléklet.

Kölcsönös harctéri helyzet a románok hadüzenetekor (1916 augusztus 27-én).

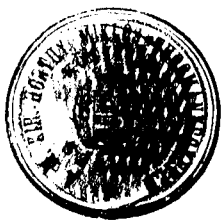

Kolomea
Czernowitz
Huszt
Máramarossziget
Szatm.-Németi
N.-Károly
Debreczen
N-Várad
Kolozsvár
Arz gyal. tábornok
1. hadsereg parancsnokság
39.h.hadosztály vasúti szállítása
39.ho.
51.h.hadosztály vasúti szállítása
51. h.ho. már megerkezett része
3½ zászlóalj
2 lov. század
1 üteg
Dáni tábornok
Tanárky tábornok
7. hadsereg
déli szárnya
Habermann alt.gy.
XI. hadtest
III. lov hadtest és
103.gy.ho.
9. Orosz hadsereg
déli szárnya
Goldbach tábornok
71.ho.
Brassói szakasz
6 zászlóalj, 3 hadtáp zászlóalj
3 lov. század
3 üteg
Berger ezredes
Hátszegi szakasz
144.dr.
1 zászlóalj
5 bányász zlj.
¾ lov. szd.
1 üteg
143.dr.
5½ zászlóalj
2 hadtápzászlóalj
1 lov. század
1 üteg
Barwik ezds.
Nagyalmácsi szak.
Friebich-Ripke ezredes
Orsovai szakasz
145.dr.
3¼ zászlóalj
1 hadtápzászlóalj
1 lov. század
4 üteg
1. hadsereg
Culcer tárnornok
2. hadsereg
Grainiceanu tábornok
4. hadsereg
Persani tábornok
Mackensen vez.tábornagy
Kaufmann német kütönítmény
Duna folyót figyeli
Duna figyelő szolgálatban
Mérték= 1:1.000,000
0
10
20
30
40
50
100 km

2. számú melléklet.

A román hadsereg tagozása a hadüzenet előtt (1916 augusztus 27).

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

A román hadsereg tagozása a hadüzenet (1916. augusztus 27.) előtt.[7]

Hadtest	Hadosztály	Dandár	Gyalogezred	Vadászcsoport	Tábori tüzérdandár	Tábori tüzérezred	Minden be van osztva: hadosztályhoz	Minden be van osztva: hadtesthez	Calarasi (lovas) dandár	Tábori tarackosezred	Megjegyzés
I.	1.	1.	17.	1.	1.	1.	Egy tartalék gyalogdandár, mely két tartalék gyalogezredből áll [összesen hat zászlóalj, — egy vadászcsoport, mely két vadászzászlóaljból áll; — egy calarasi (lovas) század, mint dandárlovasság].	Egy calarasi (lovas) dandár, mely két calarasi (lovas) ezredből áll [összesen nyolc lovasszázad, mint hadtest-lovasság; egy tarackosezred, mely hat tábori tarackosütegből áll].	1.[1]	1.	[1] 1., 2. calarasi ezred.
			18.			5.					
		2.	1.								
	2.		31.			9.					
		3.	2.	5.	2.						
			26.								
		4.	3.			14.					
			19.								
II.	3.	5.	4.	2.	3.	6.			2.[2]	2.	Azonkívül be van osztva egy hegyi ágyúsezred és egy nehéz tüzérdandár. [2] 3., 4. calarasi ezred.
			28.								
		6.	22.			15.					
			30.								
	4.	7.	5.	6.	4.	2.					
			20.								
		8.	6.			10.					
			21.								
III.	5.	9.	7.	3.	5.	7.			3.[3]	3.	[3] 5., 6. calarasi ezred.
			32.								
		10.	8.			19.					
			9.								
	6.	11.	10.	7.	6.	11.					
			24.								
		12.	11.			16.					
			12.								
IV.	7.	13.	15.	4.	7.	4.			4.[4]	4.	Azonkívül be van osztva egy hegyi ágyúsosztály. [4] 7., 8. calarasi ezred.
			27.								
		14.	14.			8.					
			16.								
	8.	15.	13.	8.	8.	12.					
			25.								
		16.	29.			17.					
			37.								
V.	9.	17.	34.	9.	9.	13.			5.[5]	5.	[5] 9., 10. calarasi ezred.
			40.								
		18.	35.			18.					
			36.								
	10.	19.	23.	10.	10.	3.					
			39.								
		20.	33.			20.					
			38.								

Hadtest	Hadosztály	Dandár	Gyalogezred	Vadászcsoport	Tábori tüzérdandár	Tábori ágyúsezred	Minden hadosztályhoz be van osztva	Minden hadtesthez be van osztva	Rosiori (lovas) dandár	Rosiori (lovas) ezred	Calarasi (lovas) ezred	Lovas tüzérosztály	Megjegyzés
	1. lovashadosztály								1.	1.		1.	Minden lovasezred 4 századból, minden lovastüzérosztály 3 lovas tábori ágyúsütegből állott.
										10.			
									2.	4.			
										9.			
									3.	5.			
										—	3.		
	2. lovashadosztály								4.	6.		2.	
										11.			
									5.	2.			
										3.			
									6.	7.			
										8.			

A fölösszámú kiképzett emberekből (tartalék) a románok még 13 tartalékgyaloghadosztályt (11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23.) állítottak fel.

Minden tartalék-gyaloghadosztály :

két tartalék-dandárból, négy tartalék-ezredből, egy tartalék-vadászzászlóaljból (összesen 13 zászlóaljból), két calarasi lovasszázadból és egy tartalék-tüzérezredből (6 tartalék-tábori ágyúsütegből és 2 tartalék-tarackosütegből) állott.

Minden sor-gyaloghadosztály :

három dandárból, hat ezredből, két vadászzászlóaljból, egy calarasi (lovas) századból és két tábori ágyúsezredből (12 ágyúsütegből) állott.

Minden hadtest :

40 zászlóaljból (12 ezred, 4 vadászzászlóalj),
10 lovasszázadból (2 lovasezred és 2 önálló lovasszázad),
30 ütegből (24 ágyúsüteg és 6 tarackosüteg) állott.

A román haderő összesen : 369 zászlóaljra,
124 lovasszázadra és
260 ütegre[6] tagozódott.

Megjegyzés : [6] Hegyi és nehéz tüzérség beszámítva nincsen. [7] A német vezérkari főnök által 1916 június 1-én kiadott táblázat szerint.

1930/31 118

3. számú melléklet.

Kölcsönös harctéri helyzet 1916 szeptember hó közepén, midőn az erdélyi hadműveletekre szánt német és osztrák-magyar hadosztályok bevonultak.

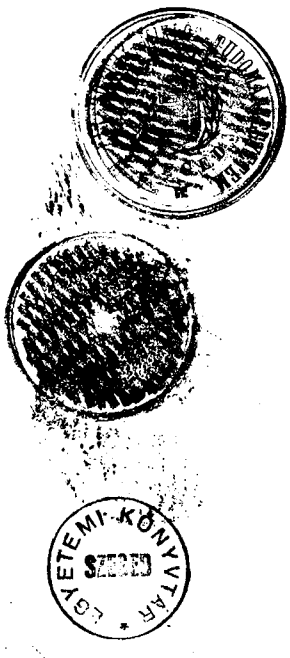

9. orosz hadsereg
déli szárnya

1. hadsereg
Arz gyalogsági tbk.

2. hegyi dz. Tirol-ból vasúti szállításban

37., 89. honv. ho-ok, 89. német hg. és 72. ho vasúton felvonulnak

½ 37. honv. ho.

VI. hadtest Fabini altábornagy

72. ho.

61. honv. ho.

76. honv. ho.

I. hdt. hadtest

89. német ho.

39. honv. ho.

I. lov.

Gyalui hg.

Alpesi hd. - felvonulnak

Morgen német altb.

XXXIX. hadtest Staabs

76. német ho.

51. honv. ho.

3. német lov. ho.

1. lov. ho

187. ho. zöme

187. német gyal. ho.

bajor Alpesi ho.

187. német ho.

Sunkel német tbk.

csoport 187. ho. egy része

144. dr.

11. ho.

9. német hadsereg
Falkenhayn német gyalogsági tbk.

145. dr. Riebich-Ripke ezredes

1. ho.

Bolgár hadsereg
Nanterről irányított

1. hadsereg
Kelemen gyalogsági tbk.

1. ho.

Német hadsereg
Mackensen vez. tábornagy

3. hadsereg
Lipan altábornagy

14. ho.

4. hadsereg
Rasza altábornagy

1. ho.

8. hadosztály Kagi

19. népf. hegyi dr.

2. lov. ho.

6. ho.

3. ho.

4. ho.

23. hadosztály

2. hadsereg
Kosak altábornagy

21. ho.

22. ho.

20. hadosztály
és 1. lov. ho.

18. ho. egy része

16. és 17. ho. egy töredéke

10. és 15. ho.

33. és 36. dr.

15. és 17. ho. maradványa

9. ho.

12. ho.

Szurdok ho.

3. orosz lov. ho.

61. orosz ho.

19. ho.

1. ho.

3. bolgár hadsereg
támadásban

1. ho. 19.20.

1. lov. ho.

6. ho.

12. bolgár ho. egy része és 25. török ho.

Kaufmann német különítmény
figyelő szolgálatban

Bolgár hadosztály
határbiztosító és figyelő szolgálatban

Mérték= 1:1.000.000

0 10 20 30 40 50 100 km

M. KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET

4. számú melléklet.

Az Erdélyben lefolyt hadműveletek vázlatos feltüntetése.

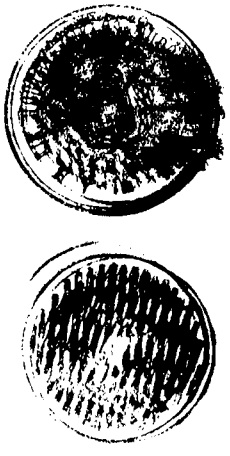

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

Kolomea
Czernowitz
Sewolo
Donha
Huszt
Máramarossziget
Szatm.-Németi
N.-Károly
Debreczen
N.-Várad
Kolozsvár
Arad
Temesvár
Versec
Semendria
Požarevac
Kragujevac
Zajecar
Kujaževac
Nis
Vidin
Craiova
Slatina
Alexandria
Giurgevo
Nikapoli
Plevna
Sumla
Varna
Balčik
Silistria
Tutrakan
Braila
Galaz
Focsani
Ocna
Birlat
Bacau
Roman
Piatra
Neamtu
Tomeeni
Jassy
BUKAREST
Ploesti
Câmpulung
Brassó
N.Szeben
Fogaras
Segesvár
Marosvásárhely
Radautz
Suczawa
Illischestie
Bossancza
Balczana
Olitzestie
Kosczuja
Oberhometh
Waschkautz
Czahrowitz
Stanestie
Rosch
Michalcze
Lukawetz
Storozynetz
Wizenitz
Pistyn
Kosmacz
Bicska
Berezów
Jaremcze
Mikuliczyn
Zabie
Zeleny falu
Uscieczyki
Mariaozenicha
Rikul
Kirlibaba
Körösmező
Dilatyn
Delatyn
Nadwórna
Otlynia
Zielona
Jaworzec
Perehinsko
Jasien
Jablonka
Porohy
Salatrucz
Ozwinkucz
Lysiec
Oberwinkow
Bohorodczany
Kuty
Wasylkowce
Kamionka
Kniahinin
Dolha
Ruszpolyana
Barczanfalu
Turcz
Peterfalva
Huszt
Kövesliget
Herincse
Al.Bisztra
Donha
Majtin
Sima
Csengersima
Szárkhöz
Avas-felsöfalu
Szinyér-Váralja
Erdöd
Jeszö
Ujlaposa
Ujlapos
Nagykhánya
Nagybánya
Nyir-Lugos
Nyir-Acsád
Piskolt
Er-Mihályfalva
Tasnád
Szilágy-Cseh
Szilelmed
Szatmár
Szamosujvár
Szamos
Szaniszló
Szentmihály
Szentgyörgy
Szentmiklós
Szentlélek
Szentmárton
Szentkirály
Szentjakab
Szentandrás
Szentpéter
Szentmiklós

5. számú melléklet.

A Targu—jiui áttörési hadművelet vázlata.

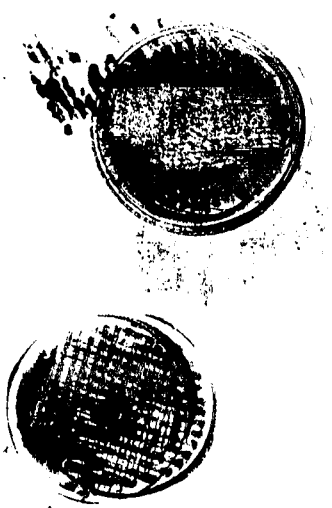

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

Kolomea
Czernowitz
Huszt
Máramarossziget
Szatm.-Németi
N.-Károly
Debreczen
N.-Várad
Kolozsvár
Arad
Temesvár
Versec
Orosz szárnyad
7. hadsereg
déli szárnya
XXI. hadtest
Lütgendorf altbgy.
1. hadsereg
VI. hadtest
Fabini altbgy.
XXIV. trk. hadtest
Gerok n. gy. tbk
Falkenhayn német gy. tbk
XXXIX. trk. hadtest
Staabs n. altgy.
Morgen n. altgy.
1. trk. hadtest
Krafft hadtest
LIV. hadtest
Kühne n. altbgy.
9. német hadsereg
Duna hadsereg
Kosch tábornok
Mackensen
2. hadsereg
3. hadsereg
gyülekezésben
Orosz Duna hadsereg
Duna hadsereg elrendelése
Duna hadsereg elrendelése
Duna hadsereg elvonása
Duna hadsereg elrendelése
Duna hadsereg elrendelése
Duna hadsereg elrendelése

6. számú melléklet.

Az osztrák-magyar és német csapatok sorrendjének összeállítása, melyek felett 1916 december 2-án a parancsnokságot átvettem.

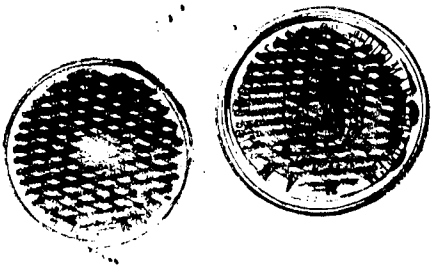

EGYETEMI KÖNYVTÁR

Az osztrák-magyar és német csapatok sorrendjének összeállítása, melyek felett 1916 december 2-án a parancsnokságot átvettem.

Hadseregarcvonalparancsnok: *József főherceg* vezérezredes,
vezérkari főnök: *Seeckt* német tábornok.

1. HADSEREG.

Hadseregparancsnok: *Straussenburgi Arz* gyalogsági tábornok,
vezérkari főnök: *Huber* ezredes.

VI. hadtest. *Fabini* altábornagy	Sunkel német tábornok csoportja	39. honvédhadosztály	Horváth alezredes	11. honvédezred	3	16½ zászlóalj	*Az 1. hadsereghez beosztott tüzérség és géppuskák száma:* 1. 16 hegyi ágyúsüteg, 3 hegyi tarackosüteg (9., 12., 15., 18., 22., 23., 26. hegyi ágyúsezred). 2. 6 nehéz tarackosüteg (37., 39. honvéd nehéz tüzérezred), 2 nehéz ágyúsüteg.
				9. honvédezred	2		
				22. tartalékezred, ¾ I. zászlóalj	¾		
			Juhász alezredes	9. honvédezred	1		
				16. honvédezred	3		
				22. tartalékezred, ¼ I. zászlóalj	¼		
				Német 225. ezred, ½ I., II., III. zászlóalj *a.*)	2½		
				M. kir. 12. népfelkelőezred	1		
			Német 187. hadosztály 188. ezrede (csoporttartalék)		3		
	Báró Stein német altábornagy csoportja	61. hadosztály	Mergl alezredes	Német 225. ezred, ½ I. zászlóalj *a.*)	½	25¾ zászlóalj, 6 lovasszázad és 2 lövészszázad	
				10. honvédezred, II. zászlóalj	1		
				M. kir. 19. népfelkelőezred, ¼ IV. zászlóalj	¼		
				23. tartalékezred, I., III. zászlóalj	2		
				77. ezred, II. zászlóalj	1		
				3., 4. és 6. népfelkelőezred maradványa	½		
			Bernátski ezredes	22. tartalékezred, II., III. zászlóalj	2		
				8. tartalékezred, I. zászlóalj	1		
				M. kir. 29. népfelkelőezred	2		
				23. tartalékezred, II. zászlóalj	1		
				M. kir. I. népfelkelőezred, III. zászlóalj	1		
			4. honvédhuszárezred II. osztálya		2 lovasszázad		

a.) a német 49. tartalékhadosztály kötelékébe tartozik.

Litzmann német gyalogsági tábornok seregcsoportja	VI. hadtest							
	Báró Stein német altábornagy csoportja							
	XXI. hadtest. Báró Lütgendorf altábornagy							
		61. hadosztály	hadosztálytartalék	8. tartalékezred, ½ I. zászlóalj	½	—	—	3. 27 tábori ágyúsüteg (3., 10. lovas tüzérosztály, 3. [39.], 4. [37.] honvéd tábori ágyúsezred, 24., 25. tábori ágyúsezred, 61., 72. tartalék tábori ágyúsezred, német 19., 20. tábori ágyúsezred, német 8., 9. tartalék tábori ágyúsezred, német 47. tartaléktüzérezred).
				77. ezred, I. zászlóalj	1	—		
				10. honvédezred, I., III. zászlóalj	2	—		
			Jehlin tábornok	19. tartalékezred, I., III. zászlóalj	2	—		
				M. kir. 17. népfelkelőezred	3	—		
				M. kir. 1. népfelkelő huszárezred	—	4 lovas és 2 lövészszázad		
			Daubner ezredes	M. kir. 10. népfelkelőezred	3	—		
				Erdélyi önkénteszászlóalj	1	—		
			Csoporttartalék: 19. tartalékezred, II. zászlóalj		1	—		
		Bajor 8. tartalék-hadosztály	16.–15. tartalék-gyalogdandár	22. tartalékezred	3	—	—	4. 22. tábori tarackosüteg (24., 35. tábori tarackosezred, 37., 39. honvéd tartalék tábori tarackosezred, 61., 71., 72. tartalék tábori tarackosezred).
				23. tartalékezred	3			
				18. tartalékezred	3			
				19. tartalékezred	3			
			8. tartaléklovasosztag		—	1 lovasszázad		
		72. hadosztály	Barwik ezredes	105. ezred	2	—		
				107. ezred	2			
			Lübbe ezredes	1. huszárezred *b.*)	—	3	lövészszázad	
				10. huszárezred *c.*)	—	1		
				13. huszárezred *c.*)	—	1		
				12. dzsidásezred *c.*)	—	1		
		Bajor 10. hadosztály	Malczewski ezredes	106. ezred	1	—	—	
				4. dzsidásezred *b.*)	—	2	lövészszázad	
				9.–13. huszárezred *c.*)	—	1		
					—	1		
			Bajor 20. dandár	6. tartalékezred	3	—	—	
				16. tartalékezred, ½ I. zászlóalj	½			
				8. tartalékezred, I., II. zászlóalj	2			
				106. ezred	1			
			Hadosztálytartalék: 16. tartalékezred, ¼ I. zlj.		¼			
		37. honvédhadosztály	Pogány ezredes	14. honvédezred, I. zászlóalj	1	—	—	
				15. honvédezred, ¾ I. és III. zlj.	1¾			
				1. huszárezred *b.*)	—	3 lovasszázad		
				3. dragonyosezred *b.*)	—	2 lövészszázad		
			Tartalék: 15. honvédezred, ¼ I. zászlóalj		¼	—		

		4 zászlóalj és 6 lövészszázad	
		7¾ zászlóalj, 4 lövészszázad és 1 lovasszázad	

b.) 3. lovashadosztály kötelékébe tartozik.
c.) 10. lovashadosztály kötelékébe tartozik.

Az osztrák-magyar 1. hadsereg kötelékébe lép	Litzmann német gyalogsági tábornok seregcsoportja	XXI. hadtest. Báró Lütgendorf altábornagy	37. honvédhadosztály	Adorján alezredes	4. dzsidásezred *b.*)				—	3 lovasszázad	11¼ zászlóalj, 10 lovasszázad és 4 lövészszázad	5. Két 10·4 cm-es nehéz ágyúsüteg, egy 80-as mintájú nehéz ágyúsüteg, egy 99-es mintájú nehéz tarackosüteg, három 14-es mintájú nehéz tarackosüteg (1., 2., 6., 7. és 16. vártüzérezred). 6. Két 14-es mintájú légijárműelhárítóüteg. 7. Egy 61-es mintájú pozíciós ágyúsüteg. 8. Összesen 86 üteg. 9. 397 géppuska.
					14. honvédezred, ½ II. és III. zlj.				1½	—		
					15. honvédezred, ¾ II. zászlóalj				¾	—		
					7. dzsidásezred *b.*)				—	2 lövészszázad		
				Tartalék	15. honvédezred, ¼ II. zászlóalj				¼	—		
				Krusina ezredes	16. tartalékezred, II. és ¾ III. zlj.				1¾	—		
					13. honvédezred, I., III. zászlóalj				2	—		
					3. dragonyosezred *b.*)				—	2 lovasszázad		
					7. dzsidásezred *b.*)				—	2 lovasszázad		
				Hadosztálytartalék	14. honvédezred, ½ II. zászlóalj				½	—		
					13. honvédezred, II. zászlóalj				1			
					16. tartalékezred 11. százada				¼			
			Seregcsoporttartalék		16. tartalékezred 2. százada				¼			
					8. tartalékezred, III. zászlóalj				1			
			3. lovashadosztály		1. huszár-		ezred	lovas-	osztálya	—	3	10 lovasszázad és 9 lövészszázad	9 zászlóalj, 1 lovasszázad és 9 üteg	Vasúton útban van	Lipót bajor herceg tábornagy hadsereg-arcvonaláról
								lövész-		—	3				
					3. dragonyos-			lovas-		—	2				
								lövész-		—	2				
					4.	dzsidás-		lovas-		—	3				
								lövész-		—	2				
					7.			lovas-		—	2				
								lövész-		—	2				
			10. lovashadosztály *e.*)		9.	huszár-	ezred	lovas-	osztálya	—	3 *e.*)	12 lovasszázad és 5 lövészszázad *e.*)			
								lövész-		—	1				
					10.			lovas-		—	3 *e.*)				
								lövész-		—	1				
					13.			lovas-		—	3 *e.*)				
								lövész-		—	2				
					12. dzsidás-			lovas-		—	3 *e.*)				
								lövész-		—	1				
		Német 225. tartalékhadosztály *d.*)			18.	tartalékezred				3	—				
					373.					3					
					217.					3					
					13./3. dzsidásszázad					—	1				

d.) Ez a hadosztály a német 187. hadosztályt váltja föl, mely a Gerok-seregcsoporthoz lesz átszállítva.

e.) A lovasszázadok alkotják a 4. lovasdandárt, mely a 7. hadsereg kötelékébe (10. lovashadosztály, 23. gyalogdandár) van beosztva.

Az osztrák-magyar 1. hadsereg kötelékébe tartozik	24. gyaloghadosztály *f.*)	47.	dandár	9.	gyalogezred	2¼	—	10¾ zászlóalj, 2 lovasszázad és 8 üteg	Vasúton útban van a német 9. hadseregtől (Falkenhayn gyalogsági tábornok).
				45.		4			
		48.		10.	gyalogezred	2¼			
				77.		2¼			
		3./3., 4. Landwehr-lovasszázad				—	2		
		24. tábori		ágyús-	ezred	—	—	4	
				tarackos-				4	

7. HADSEREG.

Hadseregparancsnok: *kövessházi Kövess* vezérezredes,
vezérkari főnök: *báró Waldstätten* ezredes.

Német XXV. tartalékhadtest, báró Richthofen altábornagy	16. gyalogdandár		1.	tábori vadászzászlóalj	3	gyalogszázad	6 zászlóalj	*A 7. hadseregbez beosztott tüzérség és géppuskák száma:* 1. 24 hegyi ágyús-, 7 hegyi tarackosüteg (26., 4., 18., 22., 27. hegyi ágyúsezred, 40. honvéd hegyi ágyúsosztag, Russ hegyi ágyúsüteg, német 4. bajor, 2 hegyi ágyúsosztály). 2. 46. tábori ágyúsüteg: 12., 30., 34. tábori, 1. (40.), 2. (5.), 4., 7. honvéd tábori ágyúsezred, 6. és 8. lovas tüzér-, 2. honvéd lovas tüzérosztály, német 16., 49., 52., 233. és 257. tábori tüzérezred, 39. és 231. tüzérezred).
			13.		3			
			14.		3			
			16.		3			
			18.		2			
			27.		3			
	30. gyalog-hadosztály	215. gyalogdandár	97. ezred		3¼	6¼ zászlóalj		
			5. Landwehrezred		2			
		Hadosztály-tartalék	Cs. kir. 150. Landsturmzászlóalj		1			
	34. gyaloghadosztály	67. gyalogdandár	29. ezred		3½		8½ zászlóalj	
			101. ezred		3			
			157. ezred, II. és III. zászlóalj		2			
		68. gyalogdandár	33. ezred		3	33./I. zlj. a 117.		
			24. tábori vadászzászlóalj		—	—		
			28. tábori vadászzászlóalj			200.	német hadosztályhoz van beosztva	
	Német 117. gyaloghadosztály	223. gyalogdandár	11. tartalékezred		3			
			22. tartalékezred		3			
			157. ezred, I., II. és III. zászlóalj		3	I.	a Kárpát-hadtestnél	beosztva
						II III	a 34 hadosztálynál	
			33. ezred		3	10 zászlóalj		
			24. tábori vadászzászlóalj		1			

f.) A hadosztály egyik dandára (47.) Mádéfalván kirakodott a vasútból, Stein altábornagy seregcsoporthoz került a Trotusu-völgybe; a másik dandára (48.) hadseregarcvonaltartalék.

| I. hadtest, Scheuchenstuel táborszernagy | | |

XI. hadtest. Habermann altábornagy	8. lovashadosztály	13. lovasdandár	7. dragonyos-	ezred	lovas-	osztály	—	2	—	16½ zászlóalj, 31 lovasszázad, 10 lövészszázad
					lövész-			2		
			8. dzsidás-		lovas-			3		
					lövész-			2		
		15. lovasdandár	2. dragonyos-		lovas-			2		
					lövész-			2		
			11. dzsidás-		lovas-			2		
					lövész-			2		
			Cs. kir. 6. Landwehrlovasezred					4		
		Papp ezredes csoportja	Cs. kir. Landsturmcsendőrezred				2	—		
			M. kir. 5. népfelkelőezred				4			
			Önkénteszászlóalj				1			
			1. honvéd-huszárezred		lovas-	osztály	—	3		
					lövész-			1		
			8.		lovas-		—	3		
					lövész-			1		
			20. ezred				1½	—		
			56. ezred				2			
			100. ezred				2			
		23. gyalogdandár	56. ezred				2	—		
			100. ezred				2			
			9. huszár-	ezred	lovas-	osztály	—	3	4. lovasdandár az 1. hadseregtől van ide beosztva (10. lovashadosztály egyik dandára)	
			10. huszár-					3		
			13. huszár-					3		
			12. dzsidás-					3		
	6. lovashadosztály	202. honvéd-gyalogdandár	306. honvédezred				2¾	—		
			307. honvédezred				3			
		5. lovasdandár	5. dragonyos-ezred		lovas-	osztály	—	2	—	12 lovasszázad, 11 lövészszázad
					lövész-			1		
			6. dragonyos-ezred		lovas-			2		
					lövész-			3		
			8. dragonyos-ezred		lovas-			3		
					lövész-			2		
		14. lovasdandár	11. huszár-	ezred	lovas-			3		
					lövész-			3		
			11. dragonyos-		lovas-			2		
					lövész-			2		

XI. hadtest	5. honédlovashadosztály	23. honvéd-lovasdandár	1.	honvéd-huszárezred	lovas-	osztály	—	3	Papp-dandárnál van beosztva		6 lovasszázad, 4 lövészszázad
					lövész-			1			
			8.		lovas-			3			
					lövész-			1			
			6.		lovas-			3	—		
					lövész-			2			
			7.		lovas-			3			
					lövész-			2			
	12. gyalloghadosztály	24. gyalogdandár	3. ezred				2	—	—		6 zászlóalj
			20. ezred				1½	—	Papp-dandárnál van beosztva		
			57. ezred				1½	—	—		
		73. honvéd-gyalogdandár	13. honvédezred, I. zászlóalj				1	—	23. gyalogdandár a 10. lovas-hadosztálynál van		
			18. honvédezred				1½	—			
	51. honvédgyalloghadosztály		301.	honvédezred			2	—	Vasúton útban a német 9. hadseregtől (Falkenhayn gyalogsági tábornok) a német 49. tartalékhadosztály pótlására, mely a Gerok-seregcsoport-hoz lesz átszállítva		10 zászlóalj, 2 lovasszázad és 9 üteg
			302.				3	—			
			300.				2	—			
			305.				3	—			
			4. honvédhuszárezred 1., 2. százada				—	2			
			51. honvéd tábori ágyúsezred				—	—	4 üteg		
			51. honvéd tábori tarackosezred				—	—	4 üteg		
			51./I. honvéd nehéz ágyúsüteg				—	—	1 üteg		

Gerok német gyalogsági tábornok seregcsoportja:

Parancsnok: *Gerok* német gyalogsági tábornok,
vezérkari főnök: *Hoffmann* alezredes.

71. gyalloghadosztály		142. gyalogdandár	M. kir. 33. honvéd-ezred	V./25.	zászlóalj		1	—	—		
				26./V.			1				
				27./V.			1				
			5. bosnyákezred				3				
		141. gyalogdandár	82. székelyezred				3				
			109. ezred	39./V.	zászlóalj		1				
				43./V.			1				
			M. kir. 2./VII. népfelkelőzászlóalj				1				

71. gyaloghadosztály	36. Landsturmezred					3			20 zászlóalj. 1 lovasszázad, 19 üteg
	Német 187. ezred					2	—	—	
	Német 189. ezred					3			
	9. népfelkelőhuszárezred 2. százada						1		
	71. tábori tartalék ágyúsezred						—	4	
	71. tábori tartalék tarackosezred					—	—	4	
	12./6. és 4. hegyi ágyúsüteg					—	—	2	
	2./5. tábori ágyúsüteg					—	—	1	
	2./4. nehéz tarackosüteg					—	—	1	
	7./14. nehéz ágyúsüteg					—	—	1	
	56./1. tábori tartalék ágyúsosztály					—	—	3	
	39./1. tábori ágyúsosztály					—	—	3	
1. lovashadosztály	6. lovasdandár	7.	huszárezred	lovas-	osztály	—	4	—	1 zászlóalj, 19½ lovasszázad, 11 lövészszázad, 4 üteg
				lövész-		—	3		
		14.		lovas-		—	4		
				lövész-		—	4		
	7. lovasdandár	4.		lovas-		—	3		
				lövész-		—	2		
		12.		lovas-		—	4		
				lövész-		—	2		
		2. huszárezred, 5½ lovasszázad				—	5½		
	187. német gyalogezred egy zászlóalja					1	—		
	1. lovas tüzérosztály					—	—	4	
Német 7. (erdélyi) lovasdandár	4.	bajor könnyű lovasezred				—	3	—	6 lovasszázad és 3 üteg
	5.					—	3	—	
	18. szász huszárezred *g.*)					—	4	—	
	15. lovas tüzérosztály					—	—	3	
Német 49. tartalék-gyaloghadosztály	225. *h.*)	német tartalékezred				3		—	Vasúton úton a 7. hadseregtől 9 zászlóalj, 1 lovasszázad, 6 ágyúsüteg és 3 tarackosüteg
	226.					3	—		
	228.					3			
	2./2. német gárda-dragonyosszázad					—	1		
	49. német tábori tartaléktüzérezred					—	—	9	
Seregcsoport-tartalék	20. német tartalékvadászzászlóalj					1	—	—	—

g.) Hadtápnál van elvezényelve.
h.) Az ezred az 1. hadseregnél (VI. hadtest, 39. honvédhadosztály) marad tartósan vezényelve.

Német 187. gyaloghadosztály	187. *i.*)	német tartalékezred	3	—	—	az 1. hadseregtől	vasúton útban van	9 zászlóalj, 1 lovasszázad, 12 üteg
	188. *j.*)		3					
	189. *j.*)		3					
	16./6. német dragonyosszázad		—	1				
	39.	német tábori tüzérezred	—	—	6			
	231.		—	—	6			
Német 218. gyaloghadosztály	5. német Landwehrezred		3	—	—	a 9. hadseregtől	vasúton útban van	9 zászlóalj, 1 lovasszázad, 9 üteg
	204.	német tartalékezred	3					
	256.		3					
	1./4. német gárda-dragonyosszázad		—	1				
	58. német tábori tüzérezred		—	—	3			

1930/31 1 1 8

j.) Az ezred a VI. hadtestnél (39. honvédhadosztály) volt vezényelve.
i.) Az ezred a 71. hadosztálynál volt beosztva.

7. számú melléklet.

Az Erdély — román hadseregarcvonal vázlatos feltüntetése 1916 december 2-án.

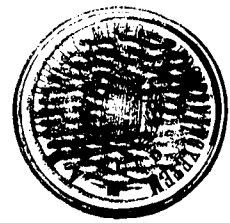

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

3.hadsereg
jobb szárnya

5.ho.
16.dr.
VIII. hadtest
30.ho.
34.ho
XXV.trt.
hadtest
báró Richthofen
német altbgy.
német
117.ho
német
200.ho.
7. hadsereg
Kövessgyal.tbk.
Német Kárpáti
hadtest
Conta német altbgy.
német
1.ho
40
honv.ho
I.
hadtest
Scheu
chenstuel/11.honv.lov.ho
tbszgy.
59.ho
8.lov.ho
Pap dandár
13.dandár
242.dandár
6.lov.ho.
5.honv
lov.ho.
12.ho.
37.
honv.ho.és
3.,10.lov.ho.
egy része
XI.
hadtest
Hadermann altbgy.
10.bajor ho.
3.lov.ho. egy része
7.ho.
8.bajor ho.
61.ho
XXI.
hadtest
báró Lütgendorf altbgy.
Litzmann német gyal.tbk.
csoport
báró Stein
német altbgy.
csoport
39.honv.
ho.és
188.,225.német ezred
német 187.ho.49.ho.részei
József főherceg
vezér gyalogsági hadserege
1.hadsereg
Arz gyal.tbk.
VI.
hadtest
Fabini altábornagy
Sunkel német tbk.
csoport
71.ho.és
187.német ho. egy része
7.bajor lovas dr.
XXIV.trt.
hadtest
Gerok német
gyal.tbk.
1.lov.ho.
és
20.német
vadász zlj.
Gerok seregcsoport
XXXIX.trt.
hadtest
Staabs n.altgy.
89.
német
ho.
24.
ho.
3.német
lov.ho
51.hon.
ho.
1.trt.
hadtest
Morgen n.altgy.
8.hegyid.
76.
német
ho.
12.bajor hd.
bajor
Alpesi
ho.
Krafft hadtest
Krafft n.altgy.
216.
német ho.
73.ho
(2.es10.hegy
dandár)
301.német ho.
9. német hadsereg
Falkenhayn német gyalt.tbk.
Mackensen vezérezredes hadserege
LIV.
hadtest
Kühne n.altgy.
144.dandár
41.
német ho.
109.
6.és7.német
lovas ho.
11.
bajor ho.
115.
német
ho.
217.
német ho.
Goltz
lovas
ho.
12.
és1.
bolgár
ho.
26.
török
ho.
Duna hadsereg
Kosch német tbk.
Tábornagy vezénylete
1.bolgár lov.ho.
4.
bolgár ho.
VI.
török
hadtest
(15.25.ho.)
6.
bolgár ho.
3.bolgár hadsereg
Kereseff bolgár tbk.

Kolomea
Czernowitz
Huszt
Máramarossziget
Szalm.-Németi
N-Károly
Debreczen
N-Várad
Kolozsvár
Arad
Temesvár
Versec
Semendria
Pozarevac
Kragujevac
Zajecar
Vidin
Kujazevac
Nis
Craiova
Plevna
Nikopoli
Alexandria
Giurgevo
Huscuk
Turtukaj
Silistria
Balcik
Varna
Sumla
Razgrad
Eski Dzuma
Osma bazar
Provardia
Ploesti
BUKAREST
Slatina
Piatra
Roman
Bacau
Ocna
Birlat
Focsani
Galaz
Braila
Folticeni
Neamtu
Fogaras
N.Szeben
Brassó
Kronstadt
Hermannstadt
Mediasch
Schässburg
Maros
Fehérvár
Kövár
Kis-Küküllő
Nagy-Küküllő
Olt
Aluta
Rothenthurm
Tömöspass
Predeal
Sinaia
Ploesti
Buzeu
Rimnik Valcea
Targu Jiu
Turnu Severin
Orsova
Lom Palanka
Szamos
Körös
Maros
Temes
Duna
Tisza
Bihar hg.
Rez hg.
Gyalui hav.
Erdélyi érchegys.
Rudozori hav.
Retyezát hg.
Vulkan hg.
Lotrul hg.
Fogarasi hav.
Szebeni hav.
Tábornagy vezénylete

Mértéke 1:1.000,000
0 10 20 30 40 50 100 km

M. KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET

Megjegyzés:

Vasuton elszállittatnak:

a.) Lipót bajor herceg, táhornagy hadsereg arcvonaláról a német 225. tartalékhadosztály az osztrák-magyar 1. hadsereghez. A német 225. tartalékhadosztály a német 187. hadosztály csapatait felváltja.

b.) Az osztrák-magyar 24. hadosztály a német 9. hadseregtől az osztrák-magyar 1. hadsereghez.

c.) Az 51. honvéd hadosztály a német 9. hadseregtől az osztrák-magyar 7. hadsereghez. Az 51. honvéd hadosztály a német 49. tartalékhadosztály pótlására szolgál.

d.) A német 49. tartalékhadosztály az osztrák-magyar 7. hadseregtől a Gerok seregcsoporthoz.

e.) A német 218. hadosztály a német 9. hadseregtől a Gerok seregcsoporthoz.

f.) A német 187. hadosztály csapatai Gerok seregcsoportnál gyülekeznek, illetve az osztrák-magyar 1. hadseregtől a Gerok seregcsoporthoz jön.

Szivó ezredes csoport |: 145. dandár, német 2. kerékpárosdandár, Dunacsoport, Duna-flotilla :| üldözi a román 1. hadosztályt, mely a Duna-Olt folyók szögletébe vonul vissza, teljesen elvágva a román 1. hadseregtől.

Az osztrák-magyar 7. lovashadosztály és a német 2. lovashadosztály menetben van a német 9. hadseregbez.

8. számú melléklet.

Az Erdély-orosz-román arcvonalon a kölcsönös harctéri helyzet feltüntetése 1916 december 2-án.

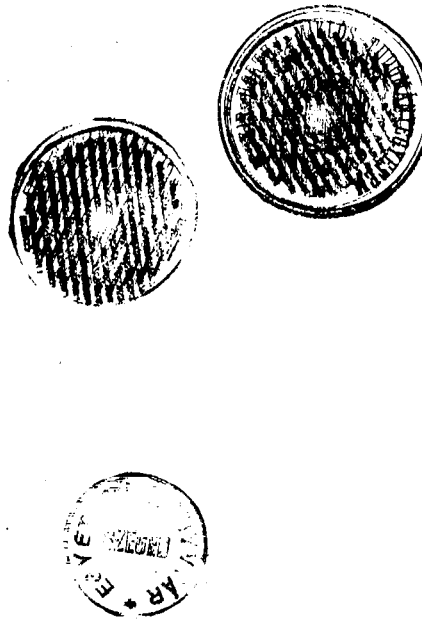

Megjegyzés:

Vasuton szállításban vannak,illetve el fognak szállíttatni:

1.) Lipót bajor herceg főparancsnoksága alatt álló 7. orosz hadseregcsoport (Ober-Ost) hadseregarcvonaláról a német 225. tartalékhadosztály az osztrák-magyar 1.hadsereghez.Ha ez a hadosztály beérkezik,fel fogja váltani a német 187. hadosztályt; mire a német 187.hadosztály Gerok seregcsoportjához lesz átszállítva, illetve a már ott beosztva lévő német 187.ezreddel egyesül az Újtól szorostól északra lévő alszakaszban.

2.) Falkenhayn német gyalogsági tábornok a német 9. hadseregtől:

a.) Az osztrák-magyar 24. gyaloghadosztály az osztrák-magyar 1. hadsereghez a Gyimes-i alszakaszban.

b.) Az 51. honvéd gyaloghadosztály az osztrák-magyar 7. hadsereghez.

c.) A német 218. hadosztály Gerok seregcsoporthoz,az Újtól szorostól délre eső alszakaszba.

3.) Az osztrák-magyar 1.hadseregtől a német 49. tartalékhadosztály Gerok seregcsoporthoz.

M. KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET

Mérték= 1:400.000

0 5 10 20 30 40km

9. számú melléklet.

József főherceg hadseregarcvonal déli szárnyán Gerok-seregcsoport támadásának vázlatos feltüntetése (1916 december 23-tól 1917 január 14-ig).

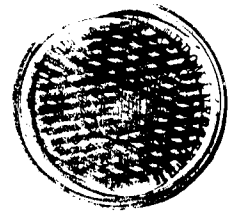

Megjegyzés:

1.) Csoporttartalék: német 189./II.zászlóalj Lemhény-Kézdialmás-on előrevonatott az Ojtoz-i műúton.

2.) Hadosztálytartalék a 71.hadosztálynál a német 189.ezred I.és III.zászlóalja.

3.) A német 187.hadosztálytól a német 36.Landsturm ezred a 71.hadosztálynál (:141. dandárnál:) van beosztva, így szintén a német 189.ezred is.

4.) A német 187. hadosztálynak 188.ezrede a VI.hadtestnél (:39.honvéd hadosztálynál:) van kikülönítve.

5.) A német 218.hadosztály egyik zászlóalja a cs. és kir.1.lovashadosztálynál van beosztva.

6.) A Gerok seregcsoportparancsnokság Kézdivásárhelyen, a 71.hadosztályparancsnokság Bereczken, az 1.lovashadosztályparancsnokság Zabolán van elhelyezve.

7.) A német 218. hadosztály Gelencze-Felsőcsernáton térében gyülekezett, honnan a 6.és 7. lovasdandár belső szárnya mögé eltolódott és ott csoportosult a támadásra.

8.) A német 49. hadosztály (:a 225. ezred nélkül:) Kézdivásárhely-Ozsdola térében gyülekezett, Gerok hadseregcsoport tartalékát képezi, december 31.-én az Ojtoz-i műúton előrevonatott a 71. és 218. hadosztályok belső szárnyára, a Casinu völgyben harcba dobatott.

Mérték:
1:120.000

1km 0 1 2 3 4 5 10 km

Gerok német gyalogsági tábornok seregcsoport

Ruiz altábornagy csoportja

XXXIX. hadtest

VI. hadtest jobb szárnya

1. hadsereg

szélső déli szárnya

M.KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET

M. 1000/928. L.

10. számú melléklet.

Mackensen-hadseregcsoport (német 9. hadsereg, Duna-hadsereg) Romániában lefolyt hadműveletének vázlatos feltüntetése (1916 december 20-tól 1917 január 14-ig).

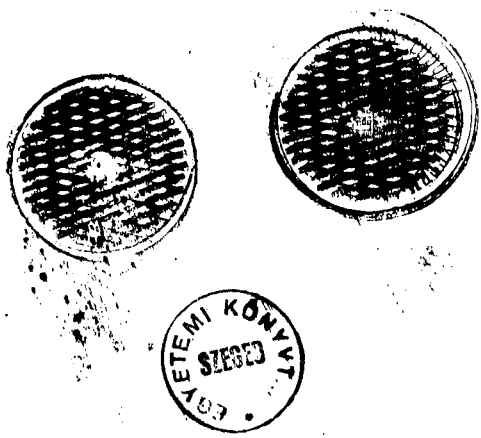

9. orosz hadsereg déli szárnya
XL. hadtest
VIII. hadtest
V. lov. hadtest
Orzeburni Rikk
lovas hd.
4. lovas hd.
2. lovas hd.
Turkovszkij lov. hd.
11. hadosztály
14. ho.
2. román hadsereg
Avacescu tbk
187. ho.
187. ezr.
71. ho.
15. ho.
53. hon ezr.
109. ezr.
1. lov. ho.
Ussuki lov. ho.
Tusemirzia lov. ho.
1. Don kozak lov. ho.
10. lov. ho.
1. lovas hadosztály
4. hadsereg
Ragosa gyal. tbk
5. gyal. ho.
1. tekenőrnek lov. ho.
1/4 71. ho.
VII. hadtest
1/2 VIII. hadtest
XXX. hadtest
3/4 71.
89. ho.
12. bajor ho.
1. lov. ho.
Krafft hadtest
bajor Alpesi ho.
Alpesi ho.
13. ho.
1. tart. hadtest
Traian tamur ho.
9. német hadosztály
6. (Duma) hadsereg
Sacharow lov. tbk
9 gyal. ho. és 3 lov. ho.
3. lov. ho.
VI. lov. hadtest
IV. hadtest
276. ho.
80. ho.
301. ho.
40. ho.
41. ho.
XXIX. hadtest
XLVII. hadtest
3. Don kozak ho.
IV. szibériai hadtest
124. ho.
115. ho.
Schmettow lov. hadt.
1. bolgár lov. ho.
Kond. lov. ho.
Goltz lov. ho.
3. bolgár hadsereg
61. ho.
Duna hadsereg
LII. hadtest
III. lov. hadtest
VII. hadtestek
2. hadsereg
4. orosz hadseregnek
VIII. hadtest
egy része
1. hadsereg
LIV. hadtest
Schmettow lov. hadtest
109. ho.
217. ho.
Ragosa gyal. tbk
IV. hadtest
VI. lovas hadtest
3. lov. ho.
Nasamoff klmny.
6. orosz hadsereg Sacharow lov. tbk
VI. török hadtest
15. és 25. ho.
26. török ho.
2. ho.
30. ho.
40. ho.
115. ho.
VI. orosz lovas hadtest
IV. orosz hadtest
8. lovas ho.
124. ho.
3. bolgár hadsereg
XXXIV. tart. hadtest (felszólító)
József főherceg hadseregcsoport-arcvonalának törzshelye állítva
51. honv. hd. balszárnya
24. ho.
89. ho.
Krafft hadtest
73. ho.
Alpesi ho.
német hadosztályok
Schmettow lov. hadtest
IV. hadtest
BUKAREST
Duna hadsereg
Bolgár hadosztályok
Mértek = 1:400.000
0 5 10 20 30 40 km
M. KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET
M. 1000/928. L.

11. számú melléklet.

Az orosz-román haderő tagozása, mely József főherceg hadseregarcvonallal és Mackensen hadseregcsoporttal 1916 dec. 24-én a Kárpát—Erdély—orosz—román arcvonalon szemben állott, midőn József főherceg hadseregarcvonal déli szárnyán a Gerok-seregcsoport megindította támadását ill. Mackensen hadműveletéhez csatlakozott.

Az orosz-román haderő tagozása,

mely a József főherceg-hadseregarcvonallal és a Mackensen-hadseregcsoporttal 1916 december 24-én a Kárpát—Erdély—orosz-román-arcvonalon szemben állott, midőn József főherceg-hadseregarcvonal déli szárnyán a Gerok-seregcsoport megindította támadását, illetve Mackensen hadműveletéhez csatlakozott.[1]

1. Orosz haderő a Kárpát—Erdély-arcvonalon.

Hadsereg	Hadtest	Hadosztály	Hol, illetve mely térben állott	Megjegyzés
8. hadsereg, Czernowitz. Kaledin, gyalogsági tábornok	XI. Jamna	6. Don-kozák hadosztály	Taupiszyrka △ 1508 magaslaton, Sewola △ 1818-ig	
		5. kaukázusi hadosztály	Durny △ 1709—Czarna-Klewa △ 1783	
		¼59. gyalloghadosztály	Pantyr-hágó—Rafailova között	
		12. gyalloghadosztály	Wyzna-preluka ○ 1129—Sumarem △ 1042—Jablonica-szoros (Tataren-Pass)	
		11. gyalloghadosztály	Kukul △ 1540—Kowerla △ 2057	
	XXIII. Jablonica	32. gyalloghadosztály	Spyci △ 1864—Smotrec △ 1896	
		79. gyalloghadosztály	Czarny-Czeremosz és Bitryj-Czeremosz völgye között: Ludowa △ 1466 (magaslatokon)	
		82. gyalloghadosztály	Czarny-Czeremosz és Bitryj-Czeremosz völgye között: Baba-Ludowa △ 1586—Mokryn (magaslatokon)	
		¾59. gyalloghadosztály	Czarny-Czeremosz és Bitryj-Czeremosz völgye között: Pirie-Hniatiasa △ 1769—Rotundal △ 1568—Creteala △ 1853 (magaslatokon)	
	XVIII. Seletin	43. gyalloghadosztály	Gura-Rucada—Cimbroslawa Welkie △ 1613 magaslaton	
		37. gyalloghadosztály	Capul △ 1661 magaslattal szemben	
		64. gyalloghadosztály	Kirlibabaval szemben a Tatarca △ 1547—Dedul ○ 1527 gerincen Valea-Stinei völgyig	
9. hadsereg, Bacau. Letschitzki, gyalogsági tábornok	XXVI. Kimpolung	65. gyalloghadosztály	Botosul △ 1475—Orata ○ 1367—Mestecanesci △ 1292 magaslatokon, Czokanestievel szemben	
		78. gyalloghadosztály	Mestecanescii műúton Új-Itzkány-fűrésztelepig Giumalaul △ 1857 magaslat	
	II. Brosteni[2]	84. gyalloghadosztály	Dorna-Watraval szemben az Aranyos-Bisztritzvölgyben, attól északra és délre levő magaslatokon	Ez a hadosztály eredetileg a XVIII. hadtest kötelékébe tartozott és Hniatiasa △ 1769—Creteala △ 1853 magaslatokon állott, decemberben azonban onnét kivonták és a II. hadtestnél az arcvonalba betolták a 3. turkesztáni lövészhadosztály helyébe, melyet Romániába elszállítottak.
		¾ 103. gyalloghadosztály	Muntele Tunzariei ○ 1631—Muntele Calimanel ○ 1647—Muntele-Omului ○ 1421 magaslatokon	E hadosztály zömét az oroszok kivonták és az Ojtoz-szorosba elszállították.
		26. gyalloghadosztály	Dragoiasai országút—Glodul—Muntele Vamanul △ 1409—Muncelul △ 1691—Tiblesul mare ○ 1688 magaslatokon Valea-Saca völgyéig	A II. hadtest kötelékébe tartozott a 3. turkesztáni lövészhadosztály, de december végén kivonták és az Ojtoz-szorosba szállították.
	XXXVI. Bicazul	68. gyalloghadosztály	A Tölgyes-völgyi magaslatokat tartja megszállva mindkét oldalt	
		25. gyalloghadosztály	A Békás-völgyi magaslatokat tartja megszállva mindkét oldalt, Kerekhavas △ 1441	

[1] Lásd: Verteilung der russischen Streitkräfte nach den bis zum 24/XII. 1916 mittags vorliegenden Meldungen. Geheim. Chef des Generalstabes des deutschen Feldheeres, Nachrichten-Abteilung.

[2] A 3. turkesztáni lövészhadosztály szállításban van a román 2. hadsereghez az Ojtoz-völgybe.

Hadsereg	Hadtest	Hadosztály		Hol, illetve mely térben állott		Megjegyzés
9. hadsereg, Bacau. Letschitzki, gyalogsági tábornok	V. lovashadtest, Zanesti	3. orenburgi kozákhadosztály		Tónyak ⌖ 1464—Bálványos △ 1534		Ezt a hadosztályt is kivonták, később az V. lovashadtestet 1917 január havában Tirgul Ocna terében gyülekeztették tartalékul. Az V. lovashadtest helyébe a 103. hadosztály került.
		11. lovashadosztály		Tarhavas △ 1662—Csülemér △ 1651		Itt állásban maradtak a hadosztály lövészalakulatai, a lovasított alakulatokat kivonták és Romániába eltolták.
	XXIV. Tectani	14.[3] ½	gyaloghadosztály	Gyimes-völgytől	Gyimes-völgytől északra fekvő Muntele-Preotesele △ 1343—Muntele Alunis ⌖ 1349—Muntele Muncelu ⌖ 1296 magaslatokon	A hadtestnél harcba volt vetve a VIII. hadtest 14. hadosztálya a Gyimes-völgytől északra fekvő magaslatokon Csülemér △ 1651—Muntele Preotesele △ 1343 magaslat között (Parau-Camuga), december hó végén azonban a 14. hadosztályt az arcvonalból kivonták és a Sereth—Duna-vonalra eltolták.
		48.				
		49,			Gyimes-völgytől délre fekvő magaslatokon—Agasu—Muntele Faltueanu ⌖ 1244—Piricske-hegy △ 1324—Sólyomtár △ 1343—Muntele Carunta △ 1523 magaslatokon	
	XL. Tirgul Ocna	2.	lövészhadosztály	—	Csobános-völgyben, Obcina Laposu △ 1342 gerincen Magyaros △ 1340 magaslattal szemben	
		4.			Uz-völgyben és Plaiul Ciunget ⌖ 1157—Muntele Cleja △ 1071 gerincen Muntele Nemira △ 1653 magaslattal szemben	
		3. turkesztáni lövészhadosztály		—	Slanic-völgy és az Ojtoz-szoros közötti magaslaton	Ez a hadosztály eredetileg a II. hadtest kötelékébe tartozott és a valeputnai műút s a Bistritz-folyó között volt állásban. Onnan azonban kivonták, elszállították és az Ojtoz-völgy feletti magaslaton ment állásba.
2. Román haderő.[5]						
Román északi hadsereg (2.), Birlat	Megerősített 15. román hadosztály,[4] Grozesti	16. orosz gyalogezred (négy zászlóalj)		Muntele Nemira △ 1627—△ 1653 és Nagy Sándor △ 1639 magaslat között a gerincen és Parau Doftana-völgyben		
		29. román gyalogezred (két zászlóalj) 13. és 80. román ezred egy-egy zászlóalja		Nagy Sándor △ 1639 magaslat és az Ojtoz-szoros között Csengő-ponktető △ 1398 és Kishavas △ 1270 magaslatokkal szemben és Parau Slanic-völgyben		
		53. román gyalogezred		Sósmezőn és az Ojtoz-völgyi magaslatokon a szorostól mindkét oldalon		
		13. román gyalogezred I., II. és IV. zászlóalja és a román 80. vadászezred I. zászlóalja		Tartalék Slanicnál a Parau Slanic-völgyben és az Ojtoz-völgyben Harja és Grozesti között		
		25. és 65. román gyalogezred		Az Ojtoz-völgyszoros és Parau Casinu-völgy közötti magaslatokon Runcul mare △ 1108 magaslattal szemben és attól északra és délre		
		27., 67., 29. román ezred egy-egy zászlóalja és a 8. román vadászezred két zászlóalja		Parau Casinu és Parau Putna-völgy közötti magaslatokon Clabucul △ 1364-en és Esztena Sort △ 1259—Dobri ⌖ 1158—Tömlőhordó △ 1364—Lipse-tető ⌖ 1390 magaslatokkal szemben a határhegyekben		

[3] A 14. hadosztály eredetileg az orosz VIII. hadtest kötelékébe tartozik, mely Romániában áll Rimnicul—Sarattól délkeletre.
[4] Ez a megerősített hadosztály kb. 25—28 zászlóaljból állott, mely erő 1917 január 14-ig 32 zászlóaljra növekedett.
[5] A román haderő zömét, úgymint 1/17., 2/5., 7/18., 8., 9/19., 10., 11., 12., 13/14., 16., 21., 22., 23. gyaloghadosztályok maradványát és az 1., s 2. lovashadosztályt az arcvonalból kivonták; újjászervezés céljából Tecuciu és Galaz közötti térbe irányították. — Lásd Gerok-seregcsoport jelentését 1916 december 7-ről.

Hadsereg	Hadtest	Hadosztály	Hol, illetve mely térben állott	Megjegyzés
Román északi hadsereg (2.), Birlat	Megerősített 15. román hadosztály, Grozesti	39. román ezred kerékpárosalakulatai, 2. román Granicsar-gyalogezred, Hores-milizezred, V./10. és V./33. milizászlóalj, 1./5. Calarasi-ezred	Felső-Putna völgyében—Parau Zabala völgyében és a két völgy között fekvő magaslatokon (Muntele Condratu ◇ 1490) Lakocza △ 1777—Feketehalom △ 1629—Musató △ 1503—Gór ◇ 1785 magaslatokkal szemben a határhegyekben	
		12. román gyalogezred	Izv. Rasca és Nagy-Baszka felső völgyében és a két völgy közt fekvő magaslatokon, Csihányos △ 1602—Hosszúhavas △ 1479 magaslatokkal szemben	
		12. orosz lovashadosztály	Putna-völgyben	
		103. orosz gyaloghadosztály	Ojtoz-völgyszoros és Parau Casinu-völgy közötti magaslatokon (Muntele Casinului △ 1167)	A II. hadtest kötelékéből kivonták és ide szállították.
3. Orosz haderő Romániában.				
4. hadsereg, Focsani. Ragosa, gyalogsági táborok	—	Transamur- Ussuri- Tusemnaja- 1. Terek-kozák- lovashadosztály	A Felső-Zabala-völgy és Rimnicul—Sarat között fekvő magaslatokon (Ptr. le Pete vel Nacale △ 1293—Muntele Bizoca △ 973—V. Cimpolanezan △ 487)	A 11. lovashadosztály lovasított csapatait az V. lovashadtest kötelékéből kivonták és Focsaniba szállították, hol tartalékot képeznek. Ezt a hadosztályt később Hosszúhavas △ 1557 magaslatra rányították.
	VII.	13.–34. gyaloghadosztály	Rimnicul—Sarattól nyugatra és délnyugatra fekvő magaslatokon (△ 614—◇ 620) Grebanul és Piperul között	
	VIII.	½14. gyaloghadosztály	Rimnicul—Sarattól délre és délkeletre, a Buzaura vezető műút és vasútvonal mindkét oldalán Odaia Sutu—Zoita—Costieni d. j. vonalban	½14. hadosztály az orosz XXIV. hadtest kötelékében van a Trotusu-völgyben.
		15. gyaloghadosztály		
		10. lovashadosztály		A lovashadosztály eredetileg az orosz III. lovashadtest kötelékébe tartozik.
	XXX.	71.–80. gyaloghadosztály	Tecuciu és Birlat között a hadszintérre megérkezett	Friss hadtest.
6. (Duna-) hadsereg, Braila. Sacharow, lovassági táborok	IV.	30. gyaloghadosztály	Balaceanul—Amara-	
		2. gyaloghadosztály	Plasoiul—Visineni- vonalban	
		40. gyaloghadosztály	Batogul—Filiul-	
	IV. szibériai hadtest	9. szibériai gyaloghadosztály	Filipestinél	A IV. hadtest kötelékébe beosztva.
		10. szibériai gyaloghadosztály	Macinnál, a brailai hídfőben	
	VI. lovashadtest	3. lovashadosztály	Az alsó Calmatuiul-folyószakaszban, Pirlita táján	
		8. lovashadosztály	Az alsó Calmatuiul-folyó szakaszán, Filiul—Giurgeni vidékén	
	—	124. gyaloghadosztály	Az alsó Calmatuiul-folyó szakaszán, Vizirultól délre	A VI. lovashadtest kötelékébe beosztva.
	XLVII.	61. gyaloghadosztály	Macinnál, a brailai hídfőben	
		115. gyaloghadosztály	Isacceanál	
	—	3. Donkozák-hadosztály	Macinnál, a brailai hídfőben	

Hadsereg	Hadtest	Hadosztály	Hol, illetve mely térben állott	Megjegyzés
6. (Duna-) hadsereg	III. lovashadtest	1. Donkozák-hadosztály	Tartalék Sutesti—Constantinesti-térben	A hadtest második (10.) hadosztálya a VIII. hadtest kötelékébe van beosztva.
	—	3. lövészhadosztály	Isacceai hídfőben	A hadosztály a XLVII. hadtest kötelékébe van beosztva.
	XXIX.	3. kaukázusi lövészhadosztály	Odesszába megérkezett	

Az erőknek egymáshoz való viszonya:

József főherceg hadseregarcvonala

A cs. és kir. 7. hadseregnél 260 km arcvonalon 9½ gyaloghadosztállyal és 4 lovashadosztállyal szemben 14 orosz gyaloghadosztály és 2 orosz lovashadosztály,

a cs. és kir. 1. hadseregnél 200 km arcvonalon 8 gyalog- és 2 lovashadosztállyal szemben 8½ orosz gyalog- és 1 lovashadosztály,

Gerok-seregcsoportnál 60 km arcvonalon 4 gyalog- és 1¼ lovashadosztállyal szemben 25—28 román zászlóalj, 1¼ orosz gyaloghadosztály és 1 orosz lovashadosztály állott.

Mackensen hadseregcsoportja

A Mackensen-hadseregnél 200 km arcvonalon 19 gyalog- és 5 lovashadosztály 15½ orosz gyaloghadosztállyal, 6 lovashadosztállyal és 3 kozákhadosztállyal állott szemben.

1930/31 118

A József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnak a Gerok-seregcsoportparancsnoksághoz és a 22. számú hadtápparancsnoksághoz 1917 január 8-án Op. 88. szám alatt intézett parancsa a német 49. tartalékhadosztály elszállítására.

1. A 49. tartalékhadosztály csapatait az elszállításra a következőképen kell készültségbe helyezni:

A 225. tartalék gyalogezred 12-én este Székelyudvarhelyen, indul január 14-én.

A következő gyalogezred egy-egy zászlóalja Kézdivásárhelyről szállíttatik el január 15., 16. és 17-én, mindenkor délután.

Az ezred géppuskásszázada január 19-én délután Botfalun kerül elszállításra.

Az utolsó gyalogezred egy-egy zászlóalja és az utászok Kézdivásárhelyről január 19-én, 20-án és 21-én délutánonként indíttatnak útnak.

Az ezred géppuskásszázada január 21-én délután Botfalun kerül elszállításra.

A tüzérség és intézetek elszállítási sorrendje a következő:

1 tüzérosztály	január	15-én	délután
1 ,,	,,	17-én	,,
1 ,,	,,	19-én	este
tábori sütőde	,,	19-én	délben
a többi vonat	,,	21-én	délelőtt.

A tüzérség, az intézetek és a vonatok Botfalu állomásán rakodnak vasútra.

A hadosztálytörzs Botfaluról január 18-án este indul.

A Huszton kiképzés alatt álló ujoncdepot január 21-én délelőtt indul el onnét.

2. A részleteket Gerok csoportparancsnoksága a brassói tábori vasútszállítási vezetőséggel közvetlenül történt megállapodás szerint szabályozza és egy tisztet megbíz azzal, hogy az egyes szállítmányok erejét négy nappal az indulás előtt a vasúti hatóságnak bejelentse.

3. Gerok-csoport intézkedik az egyes szállítmánylépcsők elhelyezésére és élelmezésére, valamint az elszállításhoz a csapatok és vonatoknak kellő időben készültségbe helyezésére nézve.

A 225. gyalogezredet illetőleg az 1. hadseregparancsnokság gondoskodik, mely innen utasítva lett.

Az ujoncdepot elszállítására a 7. hadseregparancsnokság intézkedik.

4. A téli ruházat, a hegyi felszerelés és a málhásállatok visszahagyására Gerok csoportparancsnokság a 22. hadtápparancsnoksággal egyetértésben tegye meg a szükséges intézkedéseket a hadseregarcvonalparancsnokság Op. 8/10. számú utasítása alapján. A 22. hadtápparancsnokság a 225. gyalogezredre vonatkozóan e tárgyban innen parancsot kapott.

A visszahagyott készletekre vonatkozólag a 22. számú hadtápparancsnokság intézkedik. (Op. 88. sz.)

KÖNYVT
1930/31 118

A József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnak 1917 január 8-án kelt 90/Op. számú parancsa az 1. hadsereg tagozódására.

Az 1. hadsereg csoportosítására következőket parancsolom :

Litzmann eddigi csoportjához a bajor 10. hadosztály helyébe a cs. és kir. 31. hadosztályt és a bajor 8. tartalékhadosztályt beosztom.

Stein eddigi csoportjából a Daubner-csoport kiválik, a 10. honvédezredet és a Windisch-Graetz-féle zászlóaljat a VI. hadtesthez kell irányítani.

Arra kell törekedni, hogy a 3. és 10. lovashadosztály széttagolt csapatai hadosztályaiknál egyesüljenek és hogy a 61. hadosztály mielőbb átalakuljék. Csapatok az arcvonalból kivonandók, melyekből csoport- és hadseregtartalékok alakítandók. A tartalékoknak az arcvonal mögötti gyors eltolására szükséges vasúti kocsik készen álljanak.

A 24. hadosztályt a VI. hadtest kötelékébe kell beosztani, úgy, hogy a hadtest e hadosztályon kívül még a 39. honvédhadosztályból és — egy ezred híján — a német 225. hadosztályból álljon.

A tüzérség beosztására külön parancs következik.

A hadseregparancsnokság a magasabb parancsnokok meghallgatása után két (Litzmann és VI. hadtest) csoportjának tervezett tagozását és az új szakaszbeosztást ide jelentse.

Az 1. hadsereg és Gerok-seregcsoport között a jelenlegi határ továbbra is érvényben marad. (90. Op. sz.)

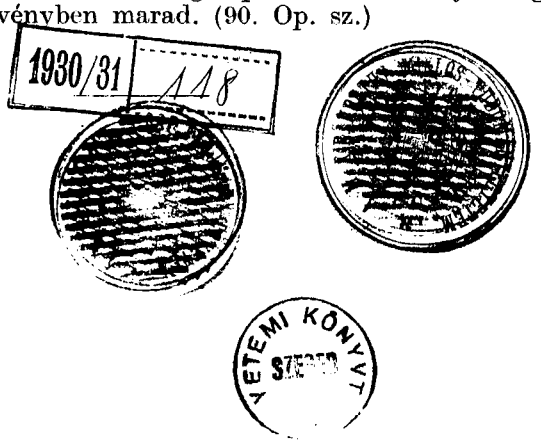

14. számú melléklet.

A támadó hadművelet beszüntetése után a kölcsönös harctéri helyzet vázlatos feltüntetése a Kárpát—Erdély—orosz—román arcvonalon 1917 január 14-én.

1930/31 118

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

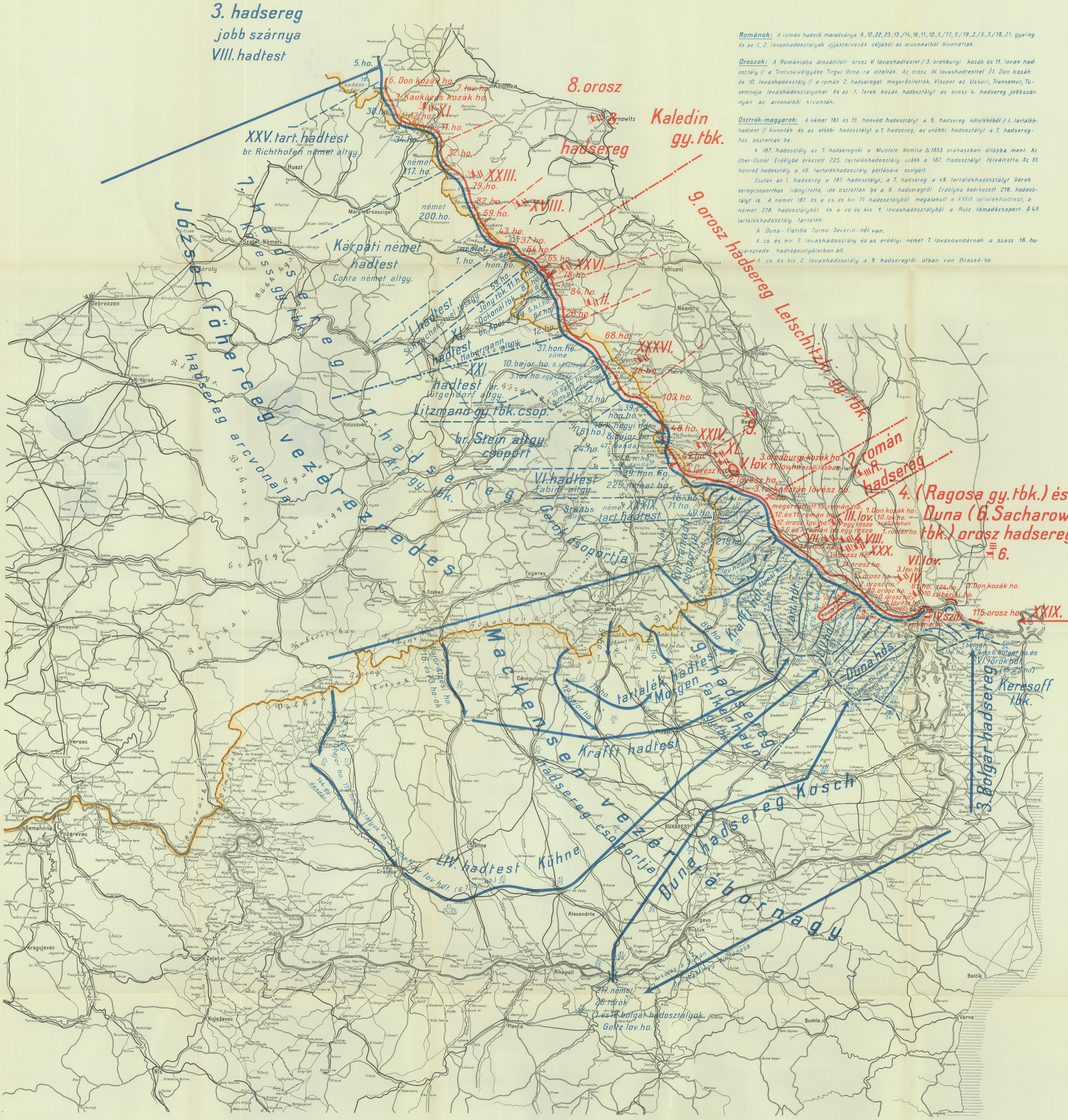

Románok: A román haderő maradványa 8.,12.,22.,23.,13./14.,16.,11.,10.,1./17.,9./19.,2./5.,7./18.,21. gyalog és az 1., 2. lovashadosztályok újjászervezés céljából az arcvonalból kivonattak.

Oroszok: A Romániába átszállított orosz V. lovashadtestet /:3. orenburgi kozák és 11. lovas hadosztály:/ a Trotusu völgyébe Tirgul Ocna-ra eltolták. Az orosz III. lovashadtestet /:1. Don kozák és 10. lovashadosztály:/ a román 2. hadsereget megerősítették. Viszont az Ussuri, Transamur, Tusemnaja lovashadosztályokat és az 1. Terek kozák hadosztályt az orosz 4. hadsereg jobbszárnyán az arcvonalból kivonták.

Oszták-magyarok: A német 187. és 51. honvéd hadosztályt a 9. hadsereg kötelékéből /:1. tartalékhadtest:/ kivonták és az előbbi hadosztályt a 1. hadsereg, az utóbbi hadosztályt a 7. hadsereghez osztották be.

A 187. hadosztály az 1. hadseregnél a Muntele Nemira △1653 szakaszban állásba ment. Az Ober-Osztól Erdélybe érkezett 225. tartalékhadosztály utóbb a 187. hadosztályt felváltotta. Az 51. honvéd hadosztály a 49. tartalékhadosztály pótlására szolgált.

Ezután az 1. hadsereg a 187. hadosztályt, a 7. hadsereg a 49. tartalékhadosztályt Gerok seregcsoporthoz irányította, ide osztották be a 9. hadseregtől Erdélybe beérkezett 218. hadosztályt is. A német 187. és a cs. és kir. 71. hadosztályból megalakult a XXXIX. tartalékhadtest, a német 218. hadosztályból és a cs. és kir. 1. lovashadosztályból a Ruiz támadócsoport. A 49. tartalékhadosztály tartalék.

A Duna-Flotilla Turnu Severin-nél van.

A cs. és kir. 7. lovashadosztály és az erdélyi német 7. lovasdandárnak a szász 18. huszárezredre hadtápszolgálatban áll.

A cs. és kir. 2. lovashadosztály a 9. hadseregtől útban van Brassó-ba.

15. számú melléklet.

Gerok-seregcsoport erőelosztása 1917 január 20-án és a vele szemben álló ellenség helyzete.

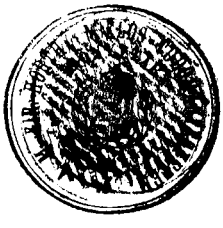

1930/31 118

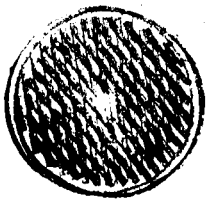

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

Megjegyzés:

1. A 315. honvéd gyalogezred III. zászlóalja a német 225. hadosztálynál van kikülönítve.
2. A német 36. Landsturm ezred III. zászlóalja csoporttartalék Kézdimartonos-nál.

Mérték:
1:120.000

1 km 0 1 2 3 4 5 10 km

4. orosz lövész h.o.
2. orosz lövész h.o.
3. turkesztáni lövész h.o.
15. román h.o. zöme
14. román h.o.
103. orosz h.o. fele
15. román h.o. egyrésze
6. és 7. román h.o.
1. Don kozák h.o.
12. román h.o.
Tusemni orosz lovas h.o.
2./5. román h.o.
3. román h.o.
11. román h.o.
1. román h.o.

VII. hdt.
oszt. magy. 1. hds. jobbszárnya
315. honv. ezred
314. honv. ezred
207 honv. ddr.
70. bajor 15. tart. ddr.
br. Pechman tök.
19. Km
m.kir. 19 honv. ho.
5622 oszt. magy puska
3397 német puska
70 oszt. magy. löveg
12 német löveg
Sorsich
altgy. csoportja
Gerok
német gy. tbk.
Goldbach tbk.
Ruiz altgy. csoportja
77 km
22.500 puska
324 löveg
31 nehéz. munkás dsztag
Szeg-csoportja
német 36. Ldst. ezred
német 218. hdo.
5061 puska
30 km
52 löveg
gyalog ho.
német 256. tart. ezred
német 9. hds. balszárnya
Krafft hdt.
5. bosnyák vad. zlj.
2, 4, 7, 12, 14 huszárszázadok
német 225. tart. ezred
Goldbach tbk.
cs. és kir. 1. hadosztály
1591 puska
16 km
512 gyi ddr.
cs. és kir. 1. lovas
2552 karabélyok
18 löveg
7 km
cs. és kir. 71. hadosztály
5599 puska
10 km
56 oszt. m. löveg
10 német löveg
5. honvéd gyalogezredek
Mt. Verde
Plaiul Muntelui
Furul Mare
Plaiul Cungat
Mt. Cluja
Mt. Curmătura Petroo
Mt. Curuiu
Mt. Condrakv
Mt. Chinuc
Mt. Cimba Vecină
Mt. Coacii
Mt. Rebrișoarei
Mt. Fărcu mr.
Mt. Nemira
Mt. Ciganka Nemira
Mt. Sándor
Mt. Cernica
Mt. Mihco k.
Mt. Zirco k.
Csengő ponk k.
Tyepár k.
Bakor.
Magyarcsok
Mălna csor k.
Kerék Bükk
Ojtozfő
Mucsátó
Kertan
Nyerges k.
Baco asztal
Mt. Pietroo
Mt. Curmătura Petroo
Mt. Murdanul
Fekete kalom
E. St. Halom
D. Negru
D. Boului
H. St. Musa
Csikányac
Kozzou kő
Vf. Curmăturii
Mt. Curuiu
Mt. Rebrișoarei
Mt. Cimba Vecină
Mt. Coacii
Mt. Chinuc
Mt. Rebrișoarei
Mt. Fărcu mr.
Mt. Nemira
Mt. Ciganka Nemira
Mt. Sándor
Mt. Cernica
Mt. Mihco k.
Mt. Zirco k.
Csengő ponk k.
Tyepár k.
Bakor.
Magyarcsok
Mălna csor k.
Kerék Bükk
Ojtozfő
Mucsátó
Kertan
Nyerges k.
Baco asztal
Mt. Pietroo
Mt. Curmătura Petroo
Mt. Murdanul
Fekete kalom
E. St. Halom
D. Negru
D. Boului
H. St. Musa
Csikányac
Kozzou kő
Vf. Curmăturii
Mt. Curuiu
Ojtoz
Sósmező
Bogata
Doftana
Păcurele
Mosoarele
Târgul-Ocna
Viișoara
Trotuș
R. Trotuș
Pergarești
Satul Nou
Onești
Răcăuțu
Filipești
Bogdănești
Cașinu
Buciumi
Cotul Vlașca
Curita
Herăstrau
Grozești
Bahna
Nicorești
Slănic
Gura-Slănicului
Târgul-Ocna
Mărgina
Halășiu
Prălea
Pârâul Boghii
Vf. Chichilău
Vf. Măret
Vf. Baba Rea
Vf. Nincasa
Vf. Panțîrul
Vf. Piagila
Vf. Pravila
Vf. Bolohan
Vf. Vinceanului
Vf. Petrei
Vf. Ungureana
Vf. Bâlcuț
Vf. Miazănoapte
Vf. Cărbunaș
Vf. Știeichi
Vf. Runcul mr.
Vf. Cireșoaia
Vf. Ciucaș
Vf. Ciucaș
Vf. Ciucaș

Gerok-seregcsoportnak és a 22-ös Etappenkommandónak csapatok szállítására vonatkozólag kiadott parancs.

1. A bajor 15. tartalék gyalogdandár törzsét és a bajor 8. tartalékhadosztály 18. ezredét január 26-tól kezdve a német 9. hadseregparancsnokság Buzauból a Gerok-seregcsoporthoz fogja átszállíttatni; a csapatoknak hegyifelszereléssel és ruházattal való ellátása előkészítendő.

2. A német 187. hadosztály részére érkező kiegészítő szállítmányok csak sürgős szükség esetén szerelendők fel és osztandók be a hadosztályba.

3. A német 20. tartalék vadászzászlóalj, a 226. tartalékezredtől egy-egy zászlóalj február 1., 2., 3. és 5-én délben Kézdivásárhelyen elszállításra menetkészen legyen.

4. A német 187. hadosztály gyalogságának elszállítására február 9-től kezdve naponta egy zászlóalj Kovásznán legyen indulásra készen.

Ennek szemelőtt tartásával a Gerok-seregcsoport szabályozza a 187. hadosztály felváltását a 70. honvédhadosztály által.

A hadosztály egyéb alakulatai, vonatoszlopai és intézetei február 5., 6., 7. és 8-án Botfaluról szállíttatnak el.

5. A 3. és 4. pontban jelzett szállítások részleteit a Gerok-seregcsoport szabályozza a Brassóban tartózkodó tábori szállítmányvezetőséggel (Gierach százados).

6. A német 187. hadosztály felváltására a 70. honvédhadosztály egyes részeit a Gerok-seregcsoport kellő időben előrevonja; evégből Lugosról Földvárra fog érkezni január 23—26. között:

a 207. honvéddandár törzse,
az 5. tartalék árkásszázad,
a hadosztályvonatparancsnokság,
a 70/1. és 2. számú gyalogsági lőszeroszlop,
a 69. számú hadosztálygegészségügyi intézet,
a hadosztálytávbeszélőosztag,
a hadosztályparancsnokság.
Január 27—29. közötti időben:
a 313. honvédezred,
Január 29—31. közötti időben:
a 314. honvédezred,
január 31.—február 2. közötti időben:
a 315. honvédezred.

Azután jönnek még a hadosztály többi intézetei.

A Gerok-seregcsoport az 1. számú szállásmesteri osztállyal egyetemben szabályozza a csapatoknak téli ruházattal és hegyifelszereléssel való ellátását.

7. Gerok-seregcsoport minderről ide jelent és felkérem, hogy tudassa a tervezett szakaszbeosztását. 397. Op. II. Ang."

1930/31 118

17. számú melléklet.

Összeállítás arról, hogy a parancsnokságom alatt álló hadseregeknél, hadtesteknél és hadosztályoknál mennyi málhásállat áll rendelkezésre az utánszállítási szolgálat lebonyolítására a Kárpátokban.

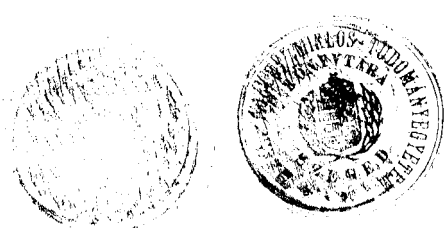

17. számú melléklet.

Összeállítás

arról, hogy a parancsnokságom alatt álló hadseregeknél, hadtesteknél és hadosztályoknál mennyi málhásállat áll rendelkezésre az utánszállítási szolgálat lebonyolítására a Kárpátokban.

Hadsereg, seregcsoport	Hadtest, hadosztály			Málhásállatok száma	Megjegyzés
Gerok seregcsoportnál	218.	gyalog	hadosztálynál	1247	
	187.			931	A málhásállatokat a 70. honvéd hadosztálynak fogja átadni.
	1.	lovas		810	
	71.	gyalog		309	
	49.	tart. gyalog		453	A málhásállatokat fokozatosan a 71. hadosztálynak adja át.
	8. hegyidandárnál			200	
			Összesen:	3950	
1. hadseregnél	1. hadseregparancsnokságnál			350	
	XXI. hadtestparancsnokságnál			50	
	225.	gyalog	hadosztálynál	1167	684 darab osztrák-magyar, 483 drb német tulajdon.
	39.	honvéd gyalog		361	
	24.	gyalog		550	Ebből 184 drb a 3. és 10. lovashadosztály tulajdona.
	8.	bajor tart. gyalog		882	
	61.	gyalog		565	Ebből 206 darab Daubner-csoportnál, a többi a 16. honvéd hegyidandárnál.
	72.	gyalog		1483	
	VI. hadtestparancsnokságnál			359	Idáig a bajor 10. hadosztálynál, a beérkező 31. hadosztály részére a hadtestpar.-ságnál visszatartva.
	XXI. hadtestnél			446	a 3. és 10. lovashadosztályok élelmezési lépcsőiben.
	3.	lovas	hadosztálynál	116	
	37.	honvéd gyalog		1689	
			Összesen:	7973	
7. hadseregnél	7. hadseregparancsnokságnál			122	
	202. honvéd gyalogdandárnál			106	
	Papp dandárnál			131	
	51.	honv. gyalog	hadosztálynál	252	
	12.	gyalog		271	
	8.	lovas		213	
	6.			373	
	5.	honvéd lovas		200	
	XXV. tart. hadtestparancsnokságnál			135	
	11.	honvéd lovas	hadosztálynál	484	
	59.	gyalog		715	
	40.	honv. gyalog		892	
	1. hadtestparancsnokságnál			243	
	1.	német gyalog	hadosztálynál	610	
	200.			1921	
	Conta német Kárpát-hadtestparancsnokságnál			231	
	34.	gyalog	hadosztálynál	718	
	30.			556	
	117.			998	
	XI. hadtestparancsnokságnál			30	
	16. vadász dandárnál			160	
			Összesen:	9361	

1930/31 118

18. számú melléklet.

A 12. hadosztály helyzete 1917 január 27-én a Mestecanesci-i szakaszban.

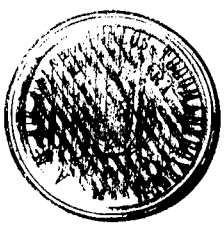

1930/31 118

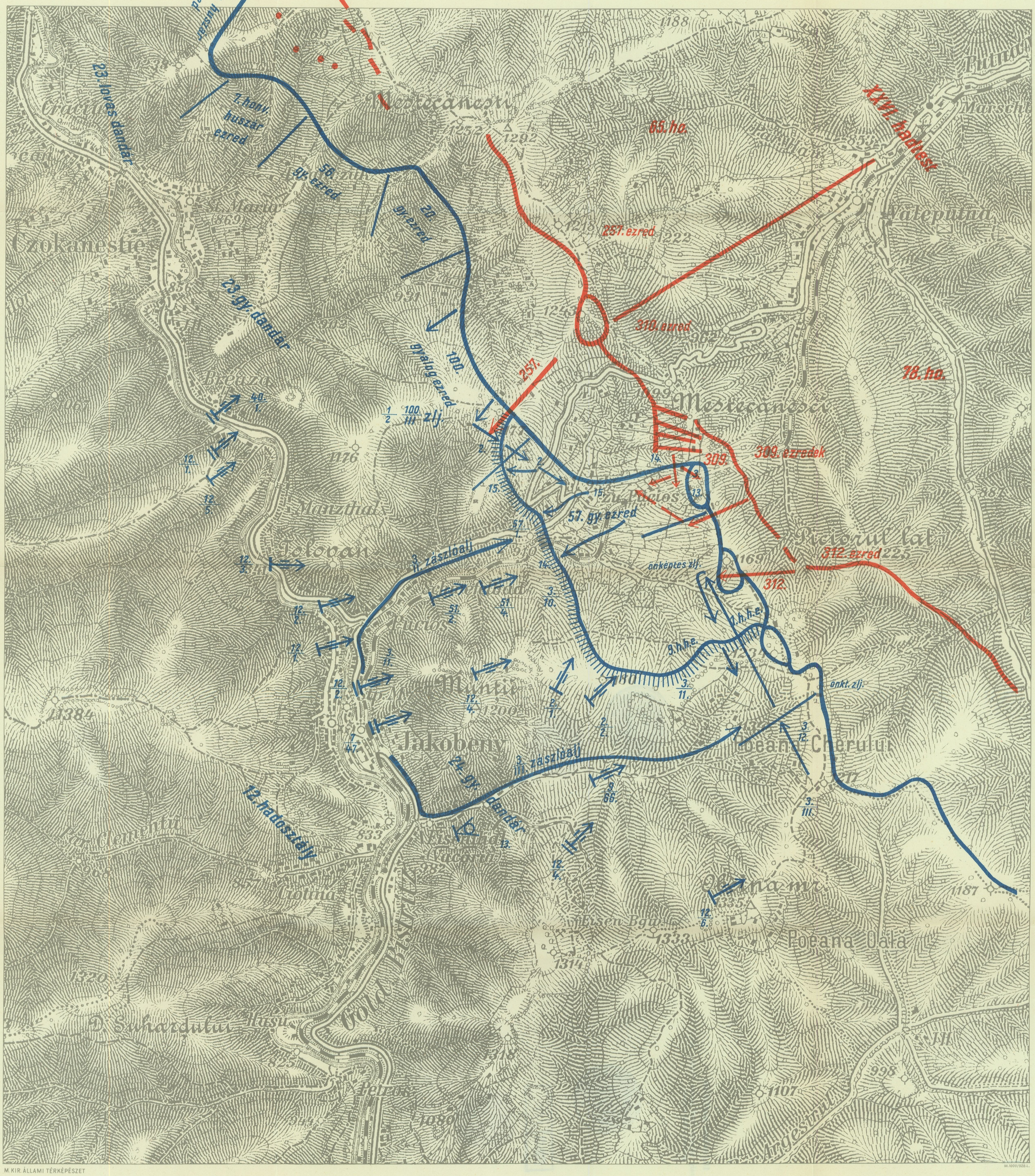

M. KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET

M.1000/928-L.

19. számú melléklet.

Kimutatás a hadseregarcvonalon jobbszárnyán és közepén (Gerok-seregcsoport és 1. hadsereg) lévő tartalékokról 1917 február 16-án. (824. Op szám.)

19. számú melléklet.

Kimutatás

a hadseregarcvonalam jobbszárnyán és közepén (Gerok-seregcsoport és 1. hadsereg) levő tartalékokról 1917 február 16-án (824. Op. szám).

Tartalékban van						
mely		mely seregtestnél	a csoport megnevezése		hol	Megjegyzés
hadseregnél, csoportnál	szakaszban					
Gerok-seregcsoport	Ruiz-szakaszban	Német 218. hadosztálynál	1	zászlóalj	Gaurilenél	60 km szélességű területen 8¾ zászlóalj és 200 karabély.
			1		Cimpurilenél	
			1		Rotilestinél	
		Cs. és kir. 1. lovashadosztálynál	7. huszárezrednek 200 karabélya		Gura Vainál	
	Sorsich-szakaszban	Cs. és kir. 8. hegyidandárnál	1 zászlóalj		Casinu-völgyben	
		Cs. és kir. 71. gyaloghadosztálynál	33. honvédgyalogezrednek ½ zászlóalja		Sósmezőnél	
			2 század	dandár-tartalék	Magura Casinului △ 1167 hegyen	
			1 század		○ 1038 magaslaton, Runcul mare △ 1108-tól északra	
		70. honvédgyaloghadosztálynál	bajor 15. tartalékdandárnak 1	zászlóalja	Harjanál	
			bajor 15. tartalékdandárnak 1	zászlóalja	Baile Slanicnél	
			207. honvéddandárnak 2 százada			
Gerok-seregcsoport tartalék		A német 36. népfelkelőezred 1 zászlóalja			Kézdimártonosnál	
1. hadseregnél	Litzmann-csoportnál	Német 225. gyaloghadosztálynál	3 század			Amint a cs. és kir. 24. gyaloghadosztályt az arcvonalból kivonják és a kiegészítéseket a csapatokba besorolják, a következő tartalékok alkotása vétetett tervbe: A német 225. hadosztálynál 2 század, a 39. honvédhadosztálynál 4 század, a bajor 8. hadosztálynál (beleértve a 16. honvédhegyidandárt és a 10. lovashadosztályt is) ..... 4 század, a hadseregparancsnokságnál a VI. hadtest szakaszában 2 zászlóalj, a megerősített bajor 8. hadosztály szakaszában..... 1 zászlóalj.
		39. honvéd- gyaloghadosztálynál	1 zászlóalj			
		Cs. és kir. 24. gyaloghadosztálynál	2 század			
		Bajor 8. tartalékgyaloghadosztálynál, beleértve a 16. honvédhegyidandárt és a cs. és kir. 10. lovashadosztályt is	1 zászlóalj és 4 egyesszázad			
	VI. hadtestnél	A 39. honvédhadosztálynál a 10. honvédezred	1 ezred			
	Hadseregtartalék nincsen					

1930/31 118

A hadseregarcvonalparancsnokság 1917 február 20-án kelt Op. 906. számú intézkedése a tartalékok eltolásához szükséges vasúti szállítási anyag készültségbe való helyezéséhez.

A folyamatban levő nagyobb vasúti szállítások lebonyolítása után a hadseregarcvonalon belől történendő csapateltolások gyors keresztülvitelére a következő vasúti állomásokon a szükséges vasúti szállítási anyag helyezendő készültségbe.

a) A 20. számú tábori vasútszállítmányvezetőség által a 7. hadsereg részére : Szigetkamarán és Vissó-völgyben egyenként 100 tengely,

b) a 11. számú tábori vasútszállítmányvezetőség által a 7. hadsereg részére : Mezőszentmihály, Szásszentgyörgy, Szászlekencze és Kerles állomásokon egyenként 50 tengely,

az 1. hadsereg részére: Galgóczasigocz fűrésztelepnél 70 tengely, Gyergyóvárhegyen 30 tengely, Maroshévizen 100 tengely,

c) a 21. számú tábori vasútszállítmányvezetőség által az 1. hadsereg részére : Csikszentsimon és Kovászna vasúti állomáson egyenként 50 tengely, Botfalun és Sepsiszentgyörgyön két-két vonat egyenként 50 tengellyel.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokság megállapodik az illetékes tábori vasútszállítmányvezetőséggel, hogy mely vasúti állomásokon fog a csapatok berakodása megtörténni és előre meghatározzák az időt, mely arra szükséges, hogy az igénylés után mikorra áll rendelkezésre a szállítási anyag a berakodó állomáson.

Szállításra kerül a gyalogság fogatolt konyhakocsijaival és lőszerkocsijaival, hátaslovak és málhavonatok nélkül.

A szállítási anyag teljes kihasználása végett és hogy az egyes vonatokat megfelelő vasúti vaggonokból össze tudják állítani, a hadseregparancsnokságok már most a tábori vasútszállítmányvezetőséggel tudatják, hogy az elszállításra kerülő zászlóaljak mily létszámúak lesznek (tisztek, legénység, konyhakocsik, lőszerkocsik és lovak).

A készültségbe helyezett vasúti vonatokat csakis csapatszállításra szabad felhasználni. Azon esetben, ha a vasúti anyagot más célra kellene igénybe venni, ennek engedélyezése a hadseregarcvonalparancsnokság hozzájárulásához van kötve. Erről a hadseregparancsnokságok esetről-esetre értesítve lesznek, a tábori vasútszállítmányvezetőségek pedig azonnal intézkednek, hogy az igénybe vett vonatok helyébe új szállítóanyagot helyezzenek készültségbe.

A Gerok-seregcsoportnál történendő szállításokra nézve a szükséges intézkedéseket az 1. hadseregparancsnokság teszi meg a Gerok-seregcsoporttal egyetértésben.

Ez az intézkedés kiadatik : a Gerok-seregcsoportnak és az 1., 7. hadseregparancsnokságnak. (906. Op.)

21. számú melléklet.

A hadseregarcvonalparancsnokságnak 1917 február 19-én kiadott rendeletére beérkezett jelentések összefoglalása, hogy Gerok-seregcsoporttal, az 1. és 7. hadsereggel szemben mily erős ellenséges tüzérség áll.

A hadseregarcvonalparancsnokságnak 1917. évi február 19-én kiadott rendeletére beérkezett jelentések összefoglalása

hogy a Gerok-seregcsoport, az 1. és 7. hadsereggel szemben mily erős ellenséges tüzérség áll.

Az említett parancsnokságokhoz a következő két kérdés intéztetett:

1. Hány ütegre becsülik az ellenséges tüzérséget, amely az egyes hadosztályainkkal szemben áll?
2. Az ellenséges tüzérség az utóbbi időben naponta mennyi lövést tett hadosztályainkra?

A kérdésekre beérkezett válaszok az alábbi kimutatásból vehetők ki.

Hadsereg, seregcsoport, hadtest	Saját hadosztály megnevezése		A 2. rovat alatt megnevezett hadosztállyal szemben mennyi ellenséges tüzérség áll?	A 3. rovat alatt említett ellenséges tüzérség hány lövést tesz naponként a 2. rovat alatt jelzett hadosztályunkra?	Megjegyzés
1.	2.		3.	4.	5.
Gerok-seregcsoport	218.	gyalog-hadosztály	12 könnyűöblű üteg	300	Az első szám a könnyűöblű ütegekre, a második szám a középöblű ütegekre vonatkozik.
	71.		14 könnyű- és 6 középöblű üteg	200 + 35	
	70.		8 könnyű- és 2 középöblű üteg	180 + 20	
	1. lovashadoszt.		3 könnyű és 1 középöblű üteg	300 + 25	
1. hadsereg — Litzmann-csoport	225.	gyalog-hadosztály	2 közép- és 1 könnyűöblű üteg	90	A hadseregarcvonalparancsnokság véleménye az, hogy mind a Gerok-seregcsoportnál, mind az 1. hadseregnél az ellenséges ütegek összes számát túlnagyra becsülték.
	39. honvéd-		10 üteg, közte 1 nehézöblű	50	
	24.		6 üteg, közte 1 nehézöblű	40	
	8. bajor		15 üteg	200	
	10. lovashadoszt.		10 üteg	150	
1. hadsereg — XXI. hadtest	3. lovashadoszt.		3 üteg	Általában mindegyik hadosztályra 40—50 lövést, egyes napokon a 3. lovashadosztály és a 31. gyaloghadosztály 150—200 lövést is kapott.	
	37. honvéd-	gyalog-hadosztály	3 üteg		
	31.		18 üteg		
	72.		15 üteg		
7. hadsereg	16. gyalogdandár		4 üteg	6	A hadseregparancsnokság véleménye szerint az ellenséges ütegek összes számát 30—35 üteggel túlbecsülték. (793. Op.)
	30.	gyalog-hadosztály	3 üteg	25	
	34.		14 üteg	40	
	117.		12 üteg	120	
	200.		22 üteg	100	
	Puchalski-szakasz		12 üteg		
	40. honvéd-	gyalog hadoszt.	16 üteg	60	
	59.		7 üteg	50	
	11. honvéd-	lovas-hadoszt.	6 üteg	25	
	8.		10 üteg	80	
	51. honvéd-gyaloghadoszt.		8 üteg	20	
	Paschen-	szakasz	19 üteg	többszáz	
	Papp-		2 üteg		
	Apor-		9 üteg	50	

Ha a kimutatás adatait összegezzük, úgy Gerok-seregcsoporttal és az 1. hadsereggel szemben 130 ellenséges üteg, a 7. hadsereggel szemben 144 ellenséges üteg áll.

A hadseregarcvonalparancsnokság véleménye szerint az 1. és 7. hadsereggel szemben (Gerok-seregcsoportot is beleértve) körülbelül egyenként 110—110 ellenséges üteg áll, viszont az 1. hadseregnek (Gerok-seregcsoportot is beleértve) 180 ütege, a 7. hadseregnek 144 ütege van.

1930/31 118

Tudósítás az 1. hadsereg hadkészültségi fokáról.

(Op. 767. geh. szám.)

Az 1. hadsereg a román északi hadsereg üldözése közben 1916 október közepén általában azon teret érte el, melyben jelenleg van és ebben verte vissza nehéz mérkőzés közepette az oroszok tehermentesítő támadását.

A hadseregarcvonal északi része ellen irányult támadás 1916 november végén ellenyhult, a déli részén még 1916 december végén is elkeseredett harcok voltak.

Abból a törekvésből folyólag, hogy a német 9. hadsereg támadása észak felé, a kárpáti arcvonalra is fokozatosan kiterjesztessék, 1916 december hó második felében az 1. hadsereg déli szárnyán még három hadosztály jutott az arcvonalba, és pedig: a bajor 8. tartalék, a német 225. tartalék és a cs. és kir. 24. hadosztály.

Amint a támadó előnyomulásból 1917 január első felében a lövészárokállásba az átmenet megtörtént, az 1. hadsereg csoportosítását általában megtartotta, így keletkezett azon helyzet, hogy a hadseregarcvonal déli része sűrűbben van megszállva, mint az északi.

A XXI. hadtest harcterülete kereken 70 km és mivel 17.000 puskával rendelkezik, egy csatárra 4 méter terület jut. A Litzmann-csoportnál (a 10. lovashadosztályt is beleszámítva) 63 km kiterjedésű arcvonalra körülbelül 28.000 puska jut, így egy csatárra 2·3 méter terület esik.

A Litzmann-csoport északi szárnyán levő 10. lovashadosztálynál, amely a Gyimes-szorostól északra elterülő úttalan vidéken végzi a biztosítást, a viszonyok jóval kedvezőtlenebbek. Itt egy emberre 8—9 méter széles terület esik, ha a tartalékokat is beleszámítjuk; anélkül pedig körülbelül 12 méter.

Kimondható, hogy széles arcvonaldarabokon, — áttekintést nem nyujtó erdőben, — a gyenge táboriőrsöknek csakis egy láncolata létezik, amely a közbeeső terepen uralkodni nem képes.

Ezen területen az úthálózat az ellenségre nézve nem nagyon kedvező ugyan, de felismerheti azt, hogy a Csík—Gyimesbükk-i támadási irány egyenesen a bajor 8. tartalékhadosztály hátába vezet; az utakat az oroszok már rendbehozhatták.

A XXI. hadtestnél és némely helyeken hasonló viszonyok vannak.

Erős ellenséges támadás esetében avval kell számolni, hogy az arcvonalat még akkor is áttörik, ha a megszálló csapatok példás magatartást tanusítanának.

Ily viszonyok közepette a hadseregparancsnokság 1917 március hó első felében az arcvonal azon részét, hol a megszállás

valamivel sűrűbb, meg fogja gyengíteni, a 24. hadosztályt mint hadseregtartalékot Madéfalva közötti területen gyülekezteti, hogy veszélyeztetett helyeken — ha szükség lesz — egységesen harcbavethesse.

Csatolok egy általános térképet, amelybe be vannak rajzolva a szakaszok és egy táblázatot, amelyből a létszámviszonyok kivehetők.

1. A magasabb parancsnokok kvalitása és a csapatok fizikai s erkölcsi állapota.

Én a hadseregbe tartozó magasabb parancsnokokban bízom.

A hadsereg erősebbik csoportját Litzmann gyalogsági tábornok vezényli, aki a legnehezebb helyzetekben is kipróbált, magasfokú katonai erényekkel megáldott, általánosan közkedvelt és a csapatokra kitűnő befolyással bíró, kiváló tábornok.

A XXI. hadtest parancsnoka báró Lütgendorf altábornagy, aki az 1916 novemberi harcokban teljesen megfelelt.

A VI. hadtest parancsnokát, Csanády gyalogsági tábornokot abból az időből ismerem, amidőn a 38. honvédhadosztály parancsnoka volt. Gondoskodó, erélyes és megbízható vezér.

Az alárendelt hadosztályparancsnokok között Haber vezérőrnagy (37. honvédhadosztály), Bandian altábornagy (72. hadosztály), Urbarz altábornagy (24. hadosztály) és Breit vezérőrnagy (39. honvédhadosztály) igen jók. A 10. lovashadosztály parancsnokát, Bauer vezérőrnagyot egy gyalogsági seregtest vezetésére is kiválóan alkalmasnak tartom. A 3. lovashadosztály,[1] a bajor 8. tartalékhadosztály és a német 225. hadosztály parancsnokáról még nem mondhatok véleményt, mivel parancsnokságom alatt idáig nagyobb akcióban nem vettek részt. A 31. hadosztály parancsnokát, Lieb vezérőrnagyot egyáltalában nem ismerem, Goglia táborszernagy, az V. hadtest parancsnoka, őt mint kitűnő hadosztályparancsnokot adta át nekem.

Teljesen meg vagyok győződve, hogy valamennyi alvezérem mindent el fog követni, hogy sikerrel szembeszálljon a küszöbön álló nehéz helyzettel.

A cs. és kir. 1. hadsereg zöme túlnyomóan oly hadosztályokból áll, amelyeket Galiciában és Wolhyniában a mult év augusztus havában lefolyt harcokban nagyon megtépáztak, azután pedig nagyon gyenge létszámmal retablirozás végett Erdélybe küldtek.

A XXI. hadtestet alkotó csapatok hamarább jutottak pihenéshez, mint a többiek; mult év december havában meg lehetett kezdeni a csapatok megszilárdítását. A gyéren megszállott arcvonalban nagyon megerőltető a biztosító szolgálat.

A Litzmann-csoportnál a csapatok későbbi időben mentek át a támadó előnyomulásból a lövészárokállásba. Ezért és mivel

[1] Kopecek vezérőrnagy.

területén csoportelhelyezésül szolgáló községek egyáltalában nem találhatók, a csapat megszilárdítása nehezebben megy.

Mindennek daczára a csapatok erkölcsi állapota jónak mondható. A vezetők mindent megtesznek, hogy a legénység szellemét emeljék és hogy a csapatot jó kedélyben megtartsák.

Tekintettel a cs. és kir. csapatok emberanyagának különböző voltára, a nemzetiségek szerint, csapat és csapat között különbség van.

Igy a bajor 8. tartalékhadosztály parancsnoka a hadosztályhoz beosztott cs. és kir. 10. gyalogezred lengyel.[1] ruthén és tót nemzetiségű embereit szellemileg és testileg alacsony fokon állóknak tartja, akik fölött őrködni kell.

A cs. és kir. 24. hadosztály[2] többi ezrede jobb. Kedvező jelnek kell tekinteni azt, hogy a midőn a hadosztály az arcvonalba került az első napokban három ember szökött át az ellenséghez, még azóta szökés nem volt.

A cs. és kir. 31. gyalog-, a 3. és 10. lovas- és a 37., 39. honvédhadosztályok nagyon jók.

A 31. hadosztálybeli 32. gyalogezred[3] a többi ezredekhez képest kissé gyengébb; az ezrednek erős kézben kell lennie.

A 72. hadosztály kötelékébe tartozó 32/I.,[3] 63/VII.[4] és 73/VII.[5] zászlóaljak alig érik el az átlagos kvalitást egyrészt a kiegészítés anyagának lágysága, másrészt azáltal, hogy a zászlóaljak feltöltése következtében sok oláh és szerb nemzetiségű és nagyvárosi kétes elem jut a csapatba.

A 4/V.[6] zászlóalj a tisztek befolyása következtében a megjavulás útján van.

Ismételten jelentem, hogy a legénység testi ereje mindjobban leromlik, mivel általános a panasz, hogy a nyujtott élelem sehogy sem áll arányban azoknak a fáradalmaknak és megerőltetéseknek nagyságával, amelyeket a csapatoknak a kemény télben a magas, erdős hegység között folyó háborúban el kell szenvedniök.

A részletekre nem térek ki, mivel a nehéz élelmezési helyzetet a hadseregfőparancsnokság úgy is ismeri és tudom, hogy arra törekszik, hogy a lehetőség határán belül segítsen.

Csak Litzmann gyalogsági tábornok véleményét óhajtom megemlíteni, aki e kérdésben a következőképen nyilatkozott:

„Az élelmezési kérdést meg lehet oldani, ha Magyarország még mindig tekintélyes készletét jobban kihasználnánk. A hátország

[1] Kiegészítő körlete Przemysl.

[2] A hadosztály a lengyel-ruthén nemzetiségű 9. (Stryj), 10. (Przemysl), 45. (Sanok) és 77. (Sambor) gyalogezredekből áll.

[3] Budapest Székesfőváros háziezrede.

[4] Kiegészítő körlete Beszterce.

[5] Kiegészítő körlete a csehországi Eger.

[6] Wien háziezrede.

élelmi feleslegének gazdagsága sehogy sem áll arányban azon csapatok szűkös eltartásával, amelyek a hazát védik."

2. Az állások.

Tekintettel a hegyvidékre és az időjárásra az álláserődítési munkák csak lassan haladnak. Mult év őszén a munkáserőket arra kellett alkalmazni, hogy az állásba vezető utakat rendbehozzák, mert különben a csapatok a lövészárkokban nem exisztálhattak volna. (Különösen a Csobános- és Uz-völgyekben.)

Mint már említve lett, a XXI. hadtest hamarább foglalt állandó állást mint a Litzmann-csoport, így az előbbi hadtestnél az erődítési munkák előbbre haladtak.

Általában az állandó állás vonalát a terepben jól megválasztották. A XXI. hadtestnél a déli szárnyon a csapatok Határkő—Ghimilcinisului vonalban állásukat megjavították ; az Uz-völgy birtoklása végett okvetlenül szükséges a Magyaros gerinc elfoglalása ; ez február hó második felében meg fog történni.

Azt tervezzük, hogy később a Muntele Farcu mica hegyet is elfoglaljuk és hogy a Sulta völgyében állásunkat kissé megjavítjuk.

A terep mindenhol járható. A hóviharok jelenleg ugyan korlátozzák a járhatóságot, de a hóolvadás következtében ez csak rövid ideig fog tartani.

A gyér megszállás miatt a munkaerő csekély. Mivel a csapatokat felváltani alig lehet és az élelem utánszállítása nehézségekbe ütközik, a teljesítőképesség minimális. Ez az oka annak, hogy az állásnak mélységbe való fejlesztése nagy nehézségbe ütközik.

A lövészárkok csakis a legfontosabb szakaszokban összefüggőek és nem mindenhol érték el a kívánt mélységet ; támpontok leginkább a 3. és 10. lovashadosztályok szakaszában épülnek ; az akadályok még gyengék.

A csapatok arra törekszenek, hogy lövészárkaikat mélyítsék és az akadályokat erősítsék. A födözékek általában srapnellrepeszek ellen védenek ; a XXI. hadtestnél azon dolgoznak, hogy gránátbiztos födözékek létesüljenek. A Litzmann-csoportnál a födözékek még kezdetlegesek.

Az álláserődítésnél a megfagyott és sziklás talaj nagy nehézségeket okoz. Gyakori a panasz, hogy nem állanak kellő mennyiségben rendelkezésre a sáncszerszámok és a kőfejtőszerszámok ; ennek oka az, hogy a magaslati állásokba igen nehéz azokat és az álláserődítéshez szükséges anyagot felszállítani.

Az álláserődítés helyzete általában abban foglalható össze, hogy dacára a csapatok legjobb és legnagyobb igyekezetének, a mai helyzet szerint, a lövészárkokat nem építették ki akként, hogy azok biztosan megtarthatók kapcsolatban a gyér megszállással.

Mivel nem lehet arra számítani, hogy belátható időn belül hátulsó összefüggő állások létesüljenek, a hadseregparancsnokság

arra törekszik, hogy az első védelmi vonal mögött megkapaszkodásra alkalmas támpontok keletkezzenek. Evvel meg kell elégedni, mivel az esetleges ellenséges helyi áttörésnek a hegyvidékben nem lehet oly következménye, mint a hadmozdulatokra alkalmas terepen.

Az 1916 év őszén megkezdett vízválasztó állás megerődítésénél arra vetettük a súlyt, hogy a Gyergyó és Csík medencétől keletre fekvő vízválasztó gerincen a főbetörési irányokat egyszerű lövészárkokkal és drótakadályokkal lezárjuk.

Faanyagban ugyan nincsen hiány, de deszkát és kátrányos fedőpapirost nehéz a hegységbe felszállítani.

Mindenfelől munkásosztagokat kérnek. A hadseregparancsnokság mind odaadta azt, amivel rendelkezett; ha a hadseregfőparancsnokság nem oszt be újabbi munkásosztagokat, — akkor a helyzeten segíteni nem lehet.

Kézigránátokban hiány van; a meglevő készlet nem elegendő.

A hadseregarcvonalparancsnokság parancsa szerint az első vonalban minden ember részére 3 kézigránátnak kell lennie, a hadosztály- és hadtestdepókban pedig annyinak, hogy minden ember után 12 kézigránáttal rendelkezzünk. Ezenkívül a hadseregnél megfelelő tartalékkészletnek is kell lennie. Számításba vévén pedig a februári harcoló állományt, 600.000 darab kézigránátnak kellene lennie. Jelenleg rendelkezésre áll: a hadtesten belül kb. 125.000 darab, a hadseregsáncszertelepeken pedig kb. 140.000 darab; így körülbelül 300.000 darab kézigránát kiutalása szükséges.

A német csapatoknál sokkal több a kézigránát.

Általában azt követelik, hogy a rohamcsapatokat olyan kézigránátokkal szereljék fel, amelyeknek repeszhatása csekélyebb legyen a mostaniaknál. A német, úgynevezett nyél-kézigránátok ennek a kívánságnak megfelelnek.

Az aknavetők jelenleg nyilt állásokban vannak. Ezt az erdős terep megengedi. Arra törekedünk azonban, hogy az aknavetőgépeket gránátmentes fedezékek alatt helyezzük el.

A megfigyelő és harci álláspontok jelenleg csakis repeszdarabok ellen nyujtanak védelmet.

Az előírásszerű kiszabat szerinti aknavetőkkel és gránátvetőkkel csakis a 39. honvédhadosztály bír; a többi hadosztálynál 12 cm-es légi aknavető és 22 cm-es lőporos aknavetőben hiány van. Az aknavetőosztagok lőszerkészlete nem egyöntetű, mivel a bevonult új osztagok különböző készlettel érkeztek meg; általában az mondható, hogy a lőszerkészlet nem elegendő, mivel a hadseregfőparancsnokság az igényelt mennyiséget gyakran erősen leszállítja. A hadtesteknél a lőszermennyiség csakis 1—2 ütközeti napra elegendő; ugyanannyi van a hadseregsáncztelepben.

Igen kívánatos, hogy szaporítsuk az aknavetőket, mert a lovashadosztályok által megszállt szakaszokba a gyalogság aknа-

vetőit kell beállítani, minthogy a lovashadosztályoknak nincsenek aknavetőik.

A hadseregparancsnokság arra törekszik, hogy a hadtesteknél 5 csatanapra szükséges lőszerkészletet halmozzon fel ; ez azonban csak akkor lesz elérhető, ha a hadseregfőparancsnokság az igényelt mennyiséget kiutalja.

A világítóanyagkészlet éppen hogy elegendő.

3. Tartalékok.

Tekintettel arra, hogy a hadsereg ütközetlétszáma az arcvonal kiterjedésével kedvezőtlen arányban áll, a hadtestektől kivont tartalékok csakis gyengék lehetnek ; és mivel az arcvonal mögött rocád-vonalak nincsenek, a tartalékok eltolása jobbra vagy balra nagyon nehéz.

Március hóban a Litzmann-csoportból a 24. hadosztályt hadseregtartalékként kivonják, ami által lehetővé válik, hogy 1—1 zászlóalj az Uz-, a Csobános- és a Trotusu-völgyben csoporttartalékként kikülöníttessék.

Intézkedés történt, hogy szükség esetén a VI. hadtest körletéből a bajor 8. tartalékhadosztályhoz tartalékok eltolására autóoszlopok álljanak rendelkezésre. Ennek dacára fennáll a veszély, hogy a Csík—Gyimesbükk-i szakaszhoz tartalékokat juttatni nem lehet.

Ezért sürgősen kérem, hogy a bajor 8. tartalékhadosztály 18. tartalékgyalogezrede és a 8/II. tábori ágyúsosztálya visszaadassék, hogy arcvonala mögött egy helyi tartalék alkottassék. Erre a 24. hadosztály részeit alkalmazni nem lehet, mert a hadseregnél olyan helyzet állhat be, hogy ezt a hadosztályt egységesen kell harcbavetni.

A 10. lovashadosztály szakaszában egy ellenséges gyalogezred támadása már magában véve is igen kellemetlen helyzetet idézhet elő.

Ha a 31. hadosztály teljesen beérkezik, akkor a XXI. hadtest mögött a következő tartalékokat óhajtjuk alkotni : egy zászlóalj Hollósarkanál, két zászlóalj Ditro—Remete vidékén, egy zászlóalj a Gyilkostónál. A tartalékok eltolására kilátásba vétetett a körvasút és a három erdei tábori vasút.

Hadosztályokon belüli tartalékok eltolásához szükséges utak részint kiépülnek, részint már készek.

A 24. hadosztályt, mint hadseregtartalékot, a Litzmann-csoportból az arcvonalból vonjuk ki és Csíkszereda—Mádéfalva körletében helyezzük el. Ebből a körletből a hadosztály egy napi gyalogmenetben elérheti a gyimesi szakaszt, másrészről, vasúti szállítás útján, vagy a XXI. hadtest, vagy a Gerok-seregcsoport támogatására is elszállítható.

Az eltolásra, ha az utánszállítást pillanatnyilag megszakítjuk, naponta 8, különben 4 vasúti vonatot lehet igénybe venni. Ennek előfeltétele, hogy a körvasút menti raktárakban élelmezésben

és lőszerben olyan mennyiséget halmozzunk fel, hogy a csapatszállítások alatt a csapatok ellátása biztosítva legyen.

Ma az a helyzet, hogy az élelmezés és lőszer utánszállítást megszakítani teljesen lehetetlen.

A hadseregtartalék gyors eltolásához szükséges intézkedések megtörténtek, mert egyrészt készen van a szükséges vasúti anyag és a kirakodó állomásokon rámpákat építettek, másrészt mivel a kirakodó állomásokon a szükséges előfogatok alkalmazásra kéznél vannak úgy, hogy a parancs kiadása után 6 órára az elszállítás megkezdhető.

A 11 zászlóalj erős hadseregtartalék elszállítására az alábbi számvetést állítottuk össze:

ha naponta 4 vasúti vonatot veszünk igénybe, akkor 4½ nap; ha 8-at, akkor 2½ nap alatt a hadosztály utolsó szállítmánya is elindulhat.

A tüzérség és a vonat gyalogmenetben követi a hadosztályt.

Mivel a hadseregparancsnokság a hadseregtartalékot akként szándékozik harcbavetni, hogy az az utolsó szállítmányt is bevárja és így egységes és zárt alkalmazása biztosítva legyen, a hadseregtartalék csakis a szállítás megkezdésétől számított 5-ik napon léphet harcba.

Ezzel a számítással ellentétben a hadseregtartalék a XXI. hadtest, illetve a Gerok-seregcsoportot 5 napos gyalogmenetben is elérheti ugyan, de előnyösebbnek látszik a vasút kihasználása, mert ezzel a gyalogság fizikai erejét megkíméljük.

Végül hangsúlyozni kívánom, hogy a 24. hadosztálynak hadseregtartalékul az arcvonalból való kivonásával tudatosan meggyengítettem a hadsereg frontját, mert lehetetlennek tartom, hogy valamennyi erőt az 1-ső vonalban alkalmazva, a rendelkezésre álló erő elegendő legyen arra, hogy a megismétlődő ellenséges támadást visszaverhesse. Ezt könnyebben vélem elérni akkor, ha erős hadseregtartalékot tartok a kézben, amelyet szükség esetén a kellő helyen egységesen és zártan alkalmazok.

Ujból hangsúlyozom, hogy az 1-ső vonalamat tudatosan gyengítettem meg, arra számítva, hogy a hadseregtartalék viszonyában álló hadosztályomat nem veszik el tőlem, mert elhatározásomat tévesen úgy is magyarázhatják, mintha fölösszámú csapataim lennének.

4. Felderítő és biztosító szolgálat.

A hadseregparancsnokság a hadosztályok jelentéseiből azt látja, hogy a felderítő és biztosító szolgálat, — szem előtt tartva az ellenségtől való távolságot, a terep áttekinthetetlenségét és az állás megerődítését, — a viszonyoknak megfelel.

A felderítő és biztosító szolgálat nappal a csapat $^1/_3$-át, éjjel az ½-ét veszi igénybe.

5. Zárótűz.

A völgyekben, a szomszédos szakaszok tüzérségeinek bevonásával zárótüzet alkalmazni mindenütt lehet, ha az ellenség csak egyes helyeken támad. *A hegység* többi ormain a nagy kiterjedés, az erdőségek és a meredek röppályájú tüzérség elégtelensége miatt nem lehet zárótüzet kifejteni, még helyi ellenséges támadásokkal szemben sem.

Ha az ellenség széles arcvonalban támadna, hiába adna le tüzérségünk zárótüzet, mert annak hatása nem volna.

A zárótűz hatásának fokozása elérhető, ha a XXI. hadtest egy tábori ágyúsüteget, három tábori tarackosüteget, két hegyi ágyúsüteget, három hegyi tarackosüteget, a Litzmann-csoport egy hegyi ágyúsüteget, három hegyi tarackosüteget kapna és a bajor 8. tartalékhadosztálynak visszaadnák a 8/II. számú tábori ágyús osztályát.

A tüzérség zárótüzének aknavetőkkel való kiegészítését elérni nem lehet, mert a jelenlegi aknavetőszervezet mellett kizárt dolog annyi aknavetőt rendelkezésre bocsátani, amennyire szükség lenne.

Hogy mégis valami történjék, javaslom, hogy a lovashadosztályokat úgy lássák el aknavetőkkel, mint ahogyan az az önálló gyalogdandároknál van.

Szükségesnek tartom, hogy a hadseregparancsnokságnál egy aknavetőtartalék szerveztessék meg, legalább annyi aknavető bocsáttassék rendelkezésre, amennyivel egy gyaloghadosztály rendelkezik.

Mivel a hadseregnek nincsen elegendő munkásosztaga, csakis a XXI. hadtestnél és a 225. hadosztálynál épült négy tartalék-ütegállás tábori ütegek és két tartalékütegállás nehéz ütegek részére; a tüzérségi megfigyelők részére szükséges állások azonban itt sem voltak berendezhetők, minthogy telefonvezeték nincsen.

Arz vezérezredes s. k.

1930/31 118

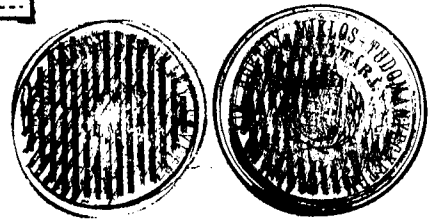

Tudósítás a 7. hadsereg hadkészültségi fokáról.
(Op. 226/IV. szám.)

A 7. hadseregnek 260 km széles arvconalat kell tartani körülbelül 80.000 puskával.

1. A hadseregarcvonal méltatása.

Az első védelmi vonal általában magaslatokon húzódó állás, amelyben az elhelyezett harcoló csapatok nehéz életfeltételekkel küzdenek. Még április közepén is a hegyekben annyi hó fekszik, hogy a hadseregkörletben a terep járhatósága nagyon korlátozott.

Magyarország belsejébe a hadsereg arcvonaláról két fontos és két kevésbbé fontos út vezet.

A Tatár-hágón át a Tisza folyó völgyébe és Dorna-Watráról a Borgó-hágón át a Szamos-folyó völgyébe vezető utak egy nagyobbszabású orosz hadművelet főirányai lehetnek, míg a Kirlibabáról Ó-Radnán át a Nagy-Szamos-folyó völgyébe és a Pantyr-hágón át a Tarac-folyó völgyébe vezető támadási irányok kevésbbé fontosak.

A hadseregarcvonal délkeleti terében az egyetlen rokád-út (Dorna-Watra—Jakobeny — Kirlibaba — Prislop-hágó) oly közel vezet a védelmi vonal mögött, hogy ezen az úton még kisebb csapat eltolása közben is nagyon kellemetlen helyzetbe kerülhet.

A hadseregarcvonal északnyugati terében az egyedüli rokád-út (Prislop-hágó—Visó-völgy—Tarac-köz) viszont oly távol fekszik az arcvonaltól, hogy a csapateltolások aránylag csak hosszú idő alatt történhetnek meg, mivel vasút hiányában gyalogmenetekkel kell azokat végrahjtani.

A védelmi állások, amelyek hónapok óta változatlanul kezeinkben vannak, átlag elég jól kiépültek, már tudniillik amennyire a rendelkezésre álló csapatok azokat megerődíteni képesek voltak.

Az oroszok jelenlegi csoportosításából nem vonható le olyan következtetés, hogy a 7. hadsereg arcvonalának valamely része ellen terveznek-e és ha igen, hol nagyobb támadást.

Az úthálózati viszonyok olyanok, hogy egy orosz támadás elsősorban a Felső-Tisza-folyó vidéke ellen jöhet tekintetbe; hasonlóképen az úthálózat lehetővé tesz egy olyan orosz támadást, amely Dorna-Watrára irányulna. A Kirlibaba és Jakobeny orosz támadási irányoknak csak helyi jelentőségük van, mivel az említett két helység az oroszok által uralt Aranyos-Beszterce-folyócska völgyében fekszik és így aránylagos kis orosz területnyereség

EGYETEMI KÖNYVTÁR SZEGED

bennünket azon kellemetlen helyzetbe hozhat, hogy Dorna-Watra—Prislop-hágó rokád-utunkat elveszthetjük; ezért Kirlibabára és Jakobenyre az oroszok támadása valószínű.

Minket, tekintettel a csapatok anyagi ellátására, a legsúlyosabb helyzetbe sodorna, ha Kirlibabánál az oroszok eredményt érnének el. △ 1455 Prislop-hágón is oly közel vezet az országút védelmi állásunk mögött, hogy ha itt az orosz csak csekély területet is nyer, a Prislop-hágón át az országúton nem közlekedhetünk, ezért itt is kell az oroszok támadásával számolni.

Nadwornáról a Pantyr-hágón át a Tarac-folyó völgyébe szintén lehetséges egy orosz támadás, de a terepnehézségek és a kedvezőtlen úthálózati viszonyok miatt nem igen valószínű.

A Tatár-hágó és Prislop-hágó közötti térben, szintúgy Dorna-Watrától délre eső vidéken orosz támadásnak csakis helyi jelentősége lehet.

2. A 7. hadsereg rendelkezésére álló harceszközök méltatása.

a) *Gyalogság.*

A 7. hadseregben 115 osztrák-magyar zászlóalj van. (Minden lovasezred lovasított és lövészszázadai együttvéve egy gyalogzászlóaljjal egyértékűnek vétettek.)

A hadsereg arcvonalában ezidőszerint 57.678 puska van. Ha egy századnak az ütközetállományát 212 főben[1] határozzuk meg, úgy kiviláglik, hogy a hadsereg 40.000 puskával létszám alatt van. A hadsereg kiképzési csoportjában jelenleg körülbelül 34.000 főnyi pótlás áll rendelkezésre, amely a kiképzés befejeztével, április közepén, be fog soroltatni a csapatokhoz, tehát, ha ezideig a csapatoknál fogyatékok nem lesznek, a hiány még mindig 6000 puska lesz. A tapasztalat szerint azonban — kedvező viszonyokat feltételezve, és ha nagyobb csatanapot számításon kívül hagyunk — a fogyaték 2 hónap alatt 15% szokott lenni.

Összegezve a mondottakat, az eredmény az, hogy a 7. hadseregnél legalább is 18.000 puska hiányzik az előírt ütközetlétszámból.

Ebből következik, hogy a 12. hadosztály gyalogezredeit, az 59. hadosztály zászlóaljainak zömét és a 16. gyalogdandárt meg kell erősíteni soronkívüli pótlásokkal, ha azt akarjuk, hogy ezek a seregtestek csak félig-meddig megfelelő puskalétszámmal vegyenek részt a tavasszal várandó harcokban.

Zászlóaljanként, gyalogosított lövészosztályonként és lovasosztályonként egy gépfegyverszázad van rendszeresítve nyolc géppuskával.

A hadseregnél ez előírt géppuskákból 328 hiányzik; mivel mult év decemberében és 1917 január havában egyenként 58 gép-

[1] 180 csatár és 32 tisztes, stb., kik a század üzközetlétszámához tartoznak.

puskát kaptak a csapatok, körülbelül csak 5—6 hónap mulva lesz a hadseregnél meg az előírt géppuskamennyiség. Ezért igen kívánatos volna, ha a géppuskák kiutalása gyorsabb ütemben történne.

Gyalogsági ágyúkkal legközelebb a hadsereg el lesz látva előírás szerint. Ugyanaz a helyzet a 9 cm-es aknavető és gránátvetőrajoknál is.

Igen kedvezőtlen a csapatok összetétele nemzetiségek tekintetében.

Nagyon hátrányosan hat a csapat értékére az, ha egy ezred például nyolcféle nemzetiségű legénységből áll. A gyalogságnál és lovasságnál az előírt számú kardostisztesek megvannak. Az osztályparancsnoki állások zömét törzstisztek töltik be. A század- és szakaszparancsnokok kvalitása azonban elég gyatra. A legénység kiképzése legtöbbnyire gyenge. Ezen utólagosan segíteni alig lehet; bár minden lehetőt megteszünk.

A hadsereg kötelékében 31 német zászlóalj van, amelyek teljesen hadilétszámúak.

Minden német hadosztály részére körülbelül 1000 fő kiképzés alatt van az újoncdepotban. Célszerű volna emelni ezt a létszámot. Minden német zászlóalj 12 géppuskával, minden német század 2 gránátvetővel rendelkezik. Minden német zászlóalj 4 könnyű aknavetőt fog kapni, a felszerelés most folyik.

b) *Tüzérség.*

A 7. hadseregnek nincs elegendő tüzérsége. Az 59. hadosztály részére kilátásba helyezett tüzérségből még csakis egy üteg érkezett meg. Hónapok fognak addig elmúlni, míg csere útján a hiányzó ütegek a hadseregkörletbe jutnak. Megígérték ugyan, hogy a 11. honvédlovashadosztály tüzérségét visszakapja, de nincsen hír arról, hogy mikor fog az ideérkezni. A 7. hadsereghez beosztott négy hegyi tüzérezred 8 ütege más hadseregnél van, 4 ütege pedig még megszervezve sincsen. ez a körülmény nagyon meggyengíti a hadsereg tüzérségét. A hegyi ütegek felállítása és mielőbbi beosztása sürgősen szükséges, éppen úgy az 59. hadosztálynak egy nehéz tábori tüzérezredet kell kiutalni.

A tüzérség tisztjei átlag nagyon fiatalkorúak, akik nem állanak feladatuk magaslatán. A legénységi anyag megfelel. A lóállomány ezidőszerint leromlott. Ez aggályos, sőt egyenesen katasztrófára vezethet, ha a lovakat nem abrakoljuk jobban.

A lőkiképzés általában jónak mondható. Elég tisztünk lesz, ha a tüzér felderítőtisztek létszámát a duplájára emeljük, amiként azt javaslatba hoztam.

A szervezetszerű ütegek a németeknél teljes számban megvannak és harcképesek.

c) *Műszaki csapatok.*

A műszaki csapatok (árkász-, utász-, építőszázadok) az előírt számban megvannak ugyan, de mivel az elvégzendő erődítési munka abnormálisan túl sok, — korántsem elegendők, — azonkívül a századok állománya túlságosan gyenge.

A 7. hadsereghez beosztott népfölkelő munkásosztagok száma nem elegendő. Mivel ezeknél az osztagoknál a pótlásról nem gondoskodtak, állományuk napról-napra fogy. Nincsen kizárva, hogy nagyobb műszaki munkákhoz szükséges segédszemélyzetben egyszerre nagy bajok fognak előállani.

d) *Repülők.*

Azáltal, hogy a hadsereghez utóbb egy negyedik repülőszázadot osztottak be, a közeli és távoli légi felderítésre szolgáló személyzet és eszközök megvannak.

Mivel a hegyekben, rejtett helyeken felállított ellenséges ütegek csakis repülőmegfigyelés révén küzdhetők le, igen kívánatos lenne tüzérrepülők beosztása, akik az ütegek tüzének irányításában különlegesen képzettek.

e) *Seregtestek.*

A beosztott seregtestek hadrendileg teljesek, kivévén az 59. gyalog- és a 11. honvédlovashadosztályt, amelynek saját tüzérségük nincsen. Egy ízben már rámutattam arra, hogy a Papp-féle dandárnak és a 202. honvédgyalogdandárnak saját tüzérsége nincsen, miáltal ennek az egy gyaloghadosztálynak megfelelő két seregtestnek harcértéke meggyengül.

A 30. és 34. hadosztály puskalétszáma majdnem teljes. A puskalétszám után ítélve, a 40. honvédhadosztály 2 négy zászlóaljas gyalogezrednek, az 59. hadosztály 2 három zászlóaljas gyalogezrednek, a 12. hadosztály 1 négy zászlóaljas gyalogezrednek, mind a 4 beosztott lovashadosztály egyenként 1 három zászlóaljas gyenge gyalogezrednek felel meg.

Azon célból, hogy a lovashadosztályoknál magasabb parancsnokokban, intézetekben és vonatokban beállt hiányokat eltüntessük, javaslatba hozom, hogy két lovashadosztály összevonása által egy új lovashadosztály alakíttassék.

A seregtesteknél a rendszeresített közepes és nehéz öblű aknavetők számszerint nincsenek meg. A jelenlegi aknavető felszerelés határozottan nem megfelelő annál is inkább, mert a hadseregfőparancsnokság rendelkezésére álló „aknavető-tartalék", mely a hadsereg körletében van, kimondottan gyenge.

f) *Magasabb parancsnokok.*

Az I. hadtest, a XXV. tartalék és a Kárpát-hadtest parancsnokai hadban kipróbált vezérek, akik mellett kiváló vezérkari főnökök működnek; Habermann altábornagyban, a XI. hadtest

parancsnokában, — a Mestecanesci-i események miatt a bizalmam kissé megingott ; fölötte és vezérkari főnöke fölött ezidőszerint véleményt nem mondhatok. Az alárendelt hadosztályok parancsnokai idáig mind megfeleltek. A lovashadosztályok között Jony vezérőrnagy igen derekas, báró Apor altábornagy és Schwer vezérőrnagy jók, Leitner vezérőrnagy felől nyilatkozni ezidőszerint még nem tudok.

g) *A csapatok állapota.*

Jelentések szerint a 12. hadosztály szelleme nyomott és kevéssé bizakodó ; remélem, hogy hamarost javulni fog. A többi seregtesteknél a szellem jó, az emberek elég jó erőben vannak, dacára annak, hogy testileg nagyon meg vannak erőltetve (nehéz szolgálat és a gyér megszállás mellett sok az erődítési munka) és hogy élelmezésük aránylag gyenge. Az egészségi viszonyok igen kedvezők. A gyengélkedők és betegek száma rendes.

A lóállomány erőállapota ki nem elégítő, mivel a takarmány nincs meg kellő mennyiségben.

Munkában álló lovakon kívül ideszámítandók azok, melyek a csapatok anyagi szükségleteit a hegyekre felviszik az állásokba — a 7. hadseregnél beosztott lovashadosztályoknak 7400 lova van, amelyek nem dolgoznak.

Igen kívánatos, hogy ezeket a lovakat átmenetileg valamelyes szolgálatra kihasználjuk, példának okául a tüzérségnél, vagy a hovatovább mind nehezebbé váló utánszállításnál, annál is inkább, mivel a takarmány alig elegendő.

3. a) *Csoportosítás.*

A csoportosítás a csatolt mellékletből kivehető. A megszállás — beleértve az összes tartalékokat is — az egyes szakaszokban oly méretű, hogy a megengedhető határvonalat alig éri el. A megszállás aránylag a Mestecanesci-i szakaszban a legsűrűbb. Ennek oka, hogy itt támadást tervezünk.

b) *Tervezett változtatások a csoportosításban.*

A Mestecanesci-i szakaszba odavont zászlóaljakat mielőbb vissza kell adni a Kárpát-hadtestnek és a XXV. tartalékhadtestnek. A hadseregparancsnokság elrendelte, hogy a 157/I. zászlóaljat a XI. hadtest a XXV. tartalékhadtestnek adja át. Ugyanez áll a 18. tábori vadászzászlóaljra is, amely ezidőszerint Borsánál áll.

Amint a Mestecanesci-i helyzet megengedi, az ottlevő német 1. Grenadier-ezred két zászlóalja visszakerül a Kárpát-hadtesthez és a német 1. hadosztályparancsnokság ismét átveszi a borsai szakasz, a 12. hadosztályparancsnokság pedig a Mestecanesci-i szakasz védelmét.

A 12. hadosztály kötelékében megmarad a német 3. Grenadier ezred, a német 1. hadosztály kötelékében a cs. és kir. 3. és 57. ezred.

Ha a kötelékeket ily módon rendezni sikerül, akkor hadseregtartalékviszonyba kerülnek:

a XXV. tartalékhadtest két zászlóalja Kőrösmezőnél, a Kárpát-hadtest egy zászlóalja a Prislop-hágón, az I. hadtest három zászlóalja Kirlibabánál és a XI. hadtest három zászlóalja Dorna-Watránál.

Ez az erő azonban a maximum, amit a hadtestek leadhatnak.

A hadseregparancsnokság feltétlenül szükségesnek tartja, hogy ily módon teremtsen magának tartalékot, hogy harcba avatkozhassék támogatólag ott, ahol az ellenség által esetleg elért sikereket ellensúlyozni képes legyen, amit a hadtestek maguk megtenni nem tudnak.

A hadseregparancsnokság tüzérségi tartalékot alkotni nem szándékozik.

c) *Tartalékok.*

A 7. hadseregre nézve a legnagyobb fontossággal bír, hogy a Dorna-Watra—Kirlibaba—Prislop-hágó országút biztosan kezében legyen, mivel ezen úton tolhatók el a tartalékok a XI., I. és a Kárpát-hadtestek között. Mivel a hadsereg arcvonala nagykiterjedésű és mivel a vasúti hálózat a tartalékok eltolására kedvezőtlen, az eltolásokat gyalogmenetekben kell végrehajtani, amiből következik, hogy a tartalékok eltolása sok idővel fog járni. Hogy a csapatok támogatása mégis idejében megtörténhessék, szükséges lesz a tartalékokat autóoszlopokkal szállítani. Mivel a hadsereghez beosztva levő autóoszlopok az anyag és élelmezés utánszállításával állandóan el vannak foglalva, így nem jöhetnek csapatszállításra kilátásba, mert különben az utánszállítás szenvedne.

Ezért kérem a hadseregfőparancsnokságot, hogy 5 ily autóoszlopot osszon be a hadsereghez, melyek a tartalékok gyors eltolására kéznél lennének tartandók.

A hadseregen belül a csapateltolásokra a vasúti hálózat nem kedvező. Például Felsőborgóról Kőrösmezőre, vagy viszont a szállítás 3 napig tart, Borsáról a Prislop-hágón át Kirlibabára és a Dorna-völgyből Felsőborgóra vezető kisvasút teljesítőképessége csekély, amellett az utánszállítás lebonyolításával teljesen el van foglalva; csapatszállításra tekintetbe nem jöhet.

Az előadottakból következik, hogy a hadseregtartalékok gyanánt kijelölt zászlóaljakat a Dorna-Watra—Kirlibaba, Visóvölgy—Kőrösmező vonalon csoportonként kell felállítani.

Amint egy orosz általános támadás jelei mutatkoznak, egy zászlóalj eltolására szolgáló vasúti szállítóanyagot állandóan alkalmazásra készültségben kell tartani.

A hadseregkörletben az országutak a hóolvadás kezdetével nagyon el fognak romlani, úgy hogy a csapateltolások igen meg lesznek nehezítve.

Mivel a hadseregparancsnokság a hadseregarcvonalparancsnokság rendeletére számos népfölkelő munkásosztagot leadott, félő, hogy az utak rendbetartásához nem lesz a hadseregkörletben elegendő munkaerő. Ezért a hadseregparancsnokság kéri, hogy az elvett munkásosztagokból legalább is 10 munkásosztagot adjon vissza a hadseregarcvonalparancsnokság a 7. hadseregnek március közepéig.

d) *Összeköttetés.*

Az összeköttetés kifogástalanul működik ; az anyag hozzá rendelkezésre áll.

e) *Az állás műszaki kiépítése.*

Az 1-ső védelmi vonal megerődítésén mindenhol nagy szorgalommal dolgoznak. Hol a munkaerő rendelkezésre áll a 2-ik vonalnak és a támpontoknak létesítése is megkezdődött.

Összefüggő, hátsó állásokat építeni nem lehet, mert erre kellő munkaerő nincs. Tél idején, méteres hóban, fagyos talajban úgy sem lehetne sokat csinálni.

A Borgó- és Prislop-hágón és a △ 1931 Verful Omului hegységben 1916 őszén létesített erődítések szükség esetén védhető állapotban vannak ; Kőrösmezőtől délre a Tisza-folyó völgyének lezárására épült erődítmények nem sokat érnek.

7. Összefoglalás.

Sürgősen szükséges dolgok :

a) A hadsereghez hadrendileg tartozó tüzérség vonuljon be. (59. gyalog- és 11. honvédlovashadosztály tüzérsége és 13 hegyi üteg) ;

b) soronkívül utaltassék ki pótlás a 20., 56., 57., 100. gyalogezred ; — a 3., 18., 24., 26. tábori vadászzászlóalj ; — 31/III., 38./II., 42/IV., 50/IV., 60/II., 81/IV. önálló zászlóalj; — 30., 300., 305., 306., 307. honvédgyalogezred és az 1., 8., 9. és 20. népfölkelő ezred részére ;

c) A tábori és nehéz tarackos tüzérség lőszerét emelni kell ;

d) jobb élelmezés és magvas takarmány szükséges (liszt és zab) ;

e) egy gyalogezred beosztása, hogy a hadseregparancsnokságnak legyen tartaléka.

Ha úgy alakulna a Mestecanesci-i szakaszban a helyzet, hogy onnan erőket tartalékul kivonni nem lehet, úgy mulhatatlanul szükséges, hogy a hadseregfőparancsnokság valamely más helyről hozzon ide legalább három zászlóaljnyi erőt, hogy a hadseregparancsnok egy tartalék felett rendelkezzék, mert erre feltétlenül szükség van.

Ha a csapat és vezető kötelességét teljesíteni fogja, akkor kilátás van arra, hogy a hadsereg még fölényes ellenséggel szemben is meg fogja tartani állását.

Kövess vezérezredes s. k.

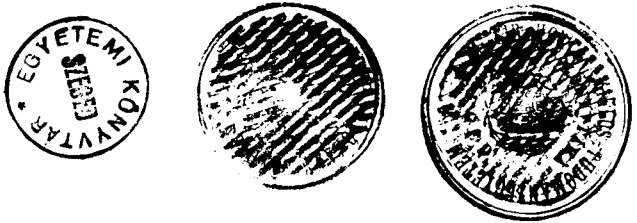
EGYETEMI KÖNYVTÁR
SZEGED

Tudósítás a Gerok-seregcsoport hadkészültségi fokáról.
(Op. J. 598.—I. a. szám.)

Gerok-seregcsoport arcvonala a Putna völgyében fekvő Voloscánitól a △ 1639 Nagy Sándor magaslattól északkeletre fekvő ⊹ 1070 hegycsúcsig február 1-én 77 km szélességben terjed; 22.507 puskája van, tehát egy csatárra 3.4 méternyi terület esik.

A megszállás nagyon gyér. Vannak egyes szakaszok, amelyeket csak megfigyelnek, a közbeeső terepet őrsökkel és járőrökkel zárnak le, illetve biztosítanak. A védelmi vonal túlnyomóan erdőben és az uralkodó magaslatokon vezet. A hátsó összeköttetések az egész terület szélességében a győzedelmes harcok által elfoglalt Berecki hegység őserdején keresztül vezetnek és rosszak; csakis az ojtozi országút van jó állapotban. A seregcsoport tartaléka csakis egy zászlóalj.

Az arcvonal akként keletkezett, hogy a támadó előnyomulás beszüntetése után a csapatok az elért helyen megállottak és ebben állandó állás építéséhez hozzáláttak. A Gerok-seregcsoporttól jobbra 1917. január 8-án a német 9. hadsereg a további támadással felhagyott; balra a cs. és kir. VI. hadtest a támadásban nem vett részt, aminek mértékéhez képest, amint a harcban előrejutottunk, fokozatosan mind több és több csapatot különített ki az oroszok ellentámadása felé, hogy oldalunkat fedezhesse. Ilyenformán a putnavölgyi vasút egész terjedelmében nem is jutott birtokunkba, bár a jobbszárnyon az utánszállítási szolgálat lebonyolítására annak birtoklása nagyon kívánatos lett volna; hasonlóképen nem nyertünk egy jó rokád-útat sem, mely az Ojtoz-szorostól a Casinu, illetve Slanic-völgybe vezetne.

Ellenséges támadó hadművelet esetén a főirány arcban a Sereth-folyón át a Kárpátok és az Alsó-Duna folyam között, ezzel kapcsolatban a mellékirány Brassón át átkarolólag fog vezetni.

A Gerok-seregcsoport gyengén megszállt jobbszárnyára (Ruiz-csoport Putna—Susita—Casinu-völgy) irányuló ellenséges támadás csakis helyi jelentőségű sikert érhet el.

Tekintettel arra, hogy a Ruiz-csoporttól délre és nyugatra a hegység úttalan és alig járható, kizártnak tekinthető, hogy itt az ellenség nagyobb eredményeket érhessen el.

A Ruiz-csoport ellen nagyobb támadó hadművelet nem fog irányulni.

Az ellenség az ojtozi országútat kétoldalt kísérő magaslatokon fog támadólag fellépni.

A védelmi állás még megerődítve nincsen. Az eddig eltelt idő rövid volt erre annál is inkább, mert a megszálló csapat gyenge és a megfagyott erdős és sziklás talaj nehezen munkálható meg. A nagyon tagozott és átszegdelt terep miatt a védelmi állás kígyószerű alakban vezet.

Az utánszállítást hordárokból és málhásállatokból alakított oszlopok bonyolítják le öszvérútakon, még pedig nagy lassúsággal. Ez idő szerint valamennyi utánszállító oszlop kizárólag a napi élelmezést és a lőszert cipeli előre. Az utánszállítási szolgálatban csak az esetben várható javulás, ha az utánszállító oszlopok számát emeljük és azokba hasznavehető, a fáradságot bíró fiatal embereket osztunk be málhásállatvezetőkként.

A védelmi állás megerődítése még csak a jövő zenéje ; a kiépítés hónapokat fog igénybe venni.

A szigorú téli időjárás, a fagyos szél és a hóviharok miatt elsősorban az ember és állat részére védőkunyhókat és egészségügyi berendezéseket kellett építeni. Az utánszállítási szolgálat lebonyolítására új útakat kellett létesíteni. 31 munkásosztag dolgozik szakadatlanul, körülbelül 4500 főt kitevő létszámmal.

Ilyeténképen a Gerok-seregcsoport arcvonala tulajdonképen még nem képez védelmi állást. Azt lehetne mondani, hogy a csapatok egy gyér előőrsvonal mögött lesben állanak az ellenséges támadásokkal szemben.

Harcászatilag különösen a Ruiz-csoport gyenge. Idáig még nem volt megerősíthető, mivel ez idő szerint több csapatot ebben a szakaszban ellátni nem lehet.

A Sorsich-csoport jobbszárnyán is (71. hadosztály) gyér a megszállás. Megerősítése küszöbön áll. A balszárnyon és az Ojtoz országúton (70. honvédhadosztály) elegendő erő van.

A 2-ik védelmi vonal fekvését már szemrevételeztük ; tekintettel vagyunk az elreteszelő állásokra is.

A kilátásba helyezett munkásosztagok megérkezése után az erődítési munkákat megkezdjük.

Részletek.

A Gerok-seregcsoport a Ruiz- és a Sorsich-csoportjára tagozódik.

I. Ruiz-csoport.

Arcvonala : a Putna-völgyben Voloscanitól —◌— 513 dombtól nyugatra fekvő völgy-talpig —, Mon. Casintól délre ; 37 km.

Megszállócsapat : német 218. gyaloghadosztály és a cs. és kir. 1. lovashadosztály.

Csatárlétszám : 5061 német puska, 2537 magyar karabély, 52 német és 18 cs. és kir. löveg.

A) *A 218. hadosztály alszakasza.*

Gentner vezérőrnagy (Voloscani—Putna és Susita völgyeken át ⌖ 605 dombig, Gura Vaitól[1] északra) 30 km. Fiatal legénység. A német 5. Landwehr gyalogezrednél az átlagos életkor 36 év.

1. Kiképzés.

a) 1-ső vonal : naponta riadó és állásmegszállási gyakorlatok, gázriadó, gyakorlatok a gázmaszkák felillesztésében és önmentő készülékek kezelésében, felderítő és járőrszolgálatok, állásépítés.

b) Tartalék : Kézigránátdobásban gyakorlatok, géppuskástanfolyam, támpontok építése, rohamgyakorlatok öreg román állások ellen.

2. Védelmi állás.

Gyenge. Az ellenség betekinti a völgyekben vezető útakat is ; az azokon való közlekedés igen korlátozott, mert az ellenség, Panciu vidékéről, lapos röppályájú lövegtűz alatt tartja azokat. Ez idő szerint csak őrsökből álló láncvonal lövészlyukakban. △ 624 dombtetőn, Racoasától délre egy támpont van, kilátásba vettük több támpont építését. Az arcvonal előtt szegesdrótakadály még nincs ; lábhurkok és ágtorlaszok most épülnek. A biztosítás lépcsőkben hátravont géppuskatűzzel történik. Igen kevés a lakókunyhók száma.

Építés alatt állanak olyan födözékek, amelyek az ellenséges tűz ellen oltalmat nyujtanak ; gyalogsági megfigyelő állások ; — fészkek géppuskák, aknavetők részére — stb. A fényszórókat még nem építettük be. A △ 624 magaslaton Racoasától délre — és Marastinál aknavetők vannak. A puskalőszer és a világító pisztolytöltények, valamint a kézigránátok és a tartalék élelmezési adagok száraz helyen ládákban tárolva vannak.

3. Csoportosítás.

a) a német 256. tartalék gyalogezred két zászlóaljszakaszra tagozódik, az 1-ső harcvonalban 7 század (szakasz és századtartalékok kikülönítve), ezredtartalék 1 század, hadosztálytartalék a harmadik zászlóalj Gaurilében.

b) a német 5. Landwehr gyalogezred két zászlóaljszakaszra tagozódik, az 1-ső harcvonalban 6 század, ezredtartalék 2 század, hadosztálytartalék a harmadik zászlóalj Cimpurileben.

c) a német 204. tartalék gyalogezred két zászlóaljszakaszban az 1-ső harcvonalban 7 századdal áll ; ezredtartalék 1 század, hadosztálytartalék a harmadik zászlóalj Rotilestiben.

[1] Kizárólag.

4. Tüzérség.

A tüzérséget most építik be. Váltó- és álütegállások még nincsenek. Minden ütegnek az ütegekkel távbeszélődróttal összekötött 2—3 megfigyelőállása van. A lőszerraktár elkészült. Az ütegeknél csak korlátolt számú lőszer van. A zárótűz elemeit megállapították ; naponta megvizsgálják és a fekvését ellenőrzik. Lakókunyhók is épülnek a kezelőlegénység és a lovak számára.

5. Erődítési anyag.

A kiutalás az utásztelepből és a sovejai fűrésztelepből történik. Az utánszállítás szerfelett nehéz. A vízválasztó gerincen át csakis málhásállatok és igen könnyű szekerek közlekedhetnek. A gelenczei drótkötélpálya március 1-én elkészül. A Putna-völgyben március 3-ig két vasúti mozdonyt szállítanak át a Putna-völgyi vasút részére. Ekkor a vasút utánszállításra rendelkezésre fog állani.

6. A készültségi szolgálat ellenőrzése.

Riadó és tűzvezetési gyakorlatok. Az állást alszakaszokra osztottuk ; minden alszakaszban a hadosztálytól egy „utánszállító-tiszt" van, aki felügyeli az utánszállítás lefolyását és aki a hadosztályparancsnokság tudósító tisztje is. A hadosztályparancsnok mindennap egyik alszakaszát meglátogatja. Gerok gyalogsági tábornok, az orvostábornok és az utászelőadó szemlét tartott ; ez havonként megismétlődik.

7. Fegyverzet.

Puskák, lövegek és aknavetők teljes számban megvannak és használhatók.

8. Közlekedés.

Az útakat ez idő szerint befújta a hó, de azért járhatók, illetve kocsizhatók.

Cimpurilenél a Susita-patak áthidalására egy 260 cm széles híd épül.

A forgalmat Gelenczében, a vízválasztó gerincen, Gomciulban és a Putna vasúti állomásnál egy-egy összekötő tiszt felügyeli.

A Putna-völgyi vasútat rendbehoztuk.

9. Telefondrótháló zat.

Földfölötti kettősdrótvezeték épül. Beszélgetési tilalom van az alábbi vonaltól keletre :

Vidra—Gaurile—Rotilesti—Gura Vai. A vonalvizsgálatot a hadosztály távbeszélő tisztjei végzik. A hadosztály törzshadiszállása a sovejai fűrésztelepen van drótnélküli szikraállomással. Világító anyag van.

10. Gázvédelem.

Két bűzkamra működik.

11. A hátsó vidéken a legénység, a lovak és a járművek fedél alatt vannak ; az elhelyezés jó.

12. Az élelmezést biztosítottuk ; hiány van burgonyában és zabban. Az ivóvíz jó. A védelmi állásban elől élelmezési raktár nincs.

13. Egészségügy.

Minden zászlóalj mögött segélyhely, a kötözőhely pedig Cimpurilén van. (121. számú egészségügyi század.) Tábori lazaretek : a 145. számú a sovejai fűrésztelepen, a 367. számú Putna vasúti állomáson, a 96. számú Gelenczén. A sebesültszállítás a kötözőhelyre hordágyakon és szánkókon, onnan a sovejai fűrésztelephez fűtött vasúti — berendezett — kocsikban történik ; a vízválasztógerincen át ez idő szerint nehéz sebesülteket szállítani nem lehet.

Gőzmosodák minden tábori lazaretnél vannak.

Tetvetlenítő intézetek minden ezrednél épülnek.

A katona-otthont Gaurilén rendeztük be.

14. Egészségügyi helyzet : igen kedvező. Fagyási esetek ritkák.

15. Ruházat és felszerelés : jó.

16. Lóanyag állapota : kielégítő.

B) *A cs. és kir. 1. lovashadosztály alszakasza : Ruiz de Roxas altábornagy.*

Arcvonala : ⌖ 605 dombtól (Gura Vaitól északra) a ⌖ 513 dombtól nyugatra fekvő völgy talpáig. (Mon. Casintól délre) 7 km.

1. A vezető és a csapatok beváltak. A dandár- és ezredparancsnokok mind-, a századparancsnokok fele tényleges állományú törzs-, illetve főtiszt. Valamennyi friss és vállalkozó szellemű ; a vezérkar igen jó. Megszállócsapatok : 2., 4., 7., 12. és 14. huszárezredek, amelyek kiképezettek, bő haditapasztalatok fölött rendelkeznek és vállalkozó szelleműek. Magyarok. Átlagos életkor 28 év.

2. Állás. A német 218. hadosztályhoz csatlakozva a ⌖ 605 magaslattól a ⌖ 513-as dombtól nyugatra fekvő völgy talpáig terjed. Kedvező fekvése van a terepen, de gyenge ; támpontszerűen van megerődítve, a vonal gyengeségét ellensúlyozza a sűrűbb megszállás, a tartalékok közeli elhelyezése és oldalozó művek létesítése. Akadályok. Az erdőkben ágtorlaszok ; a legfontosabb alszakaszok előtt pedig gyenge szegesdrótakadályok. A megszállócsapat fele részére már srapnelbiztos férőhelyek készültek. A gyalogsági ágyúkat és a géppuskákat az arcvonalban elosztották. Géppuskás zárótűz leadása lehetséges. A géppuskák részére szolgáló váltakozó állásokat már elkészítették. A gyalogsági megfigyelőállásokat is

már berendezték, de lövészárok-tükör nincsen. A fényszórókat most építik be az állásba.

A tartalék élelmezési adagok, a lőszer és a közelharceszközök az időjárás elől védetten az állásban vannak. Ivóvíz van.

A megközelítő hátsó összeköttetések leplezése megtörtént. A lövészállást most építik ki. Az elreteszelőállások még hiányzanak.

A megszállócsapatra még nagyon nehéz és sok munka vár.

3. Mélységbe való tagozódás.

Táboriőrs felállítás, amely mögött fekszik a tulajdonképeni harcállás ; e mögött alszakasztartalékok és a hadosztálytartalék (420 karabély) áll.

4. A tüzérségi állások ez idő szerint még csak leplezve vannak az ellenség betekintése elől. Az ütegállások most épülnek. A váltakozó ütegállások helyeit már kitűzték. Álütegállások még berendezve nincsenek. Az ütegek közötti távbeszélővonalakat már kiépítették. 11 megfigyelő tüzérállás már kész. Az állásban még további 9 megfigyelő állás épül. Lőszer az ütegállásokban van ; lőszerraktárok Sovajában és Lepsában vannak.

5. Erődítési anyag a sovejai fűrésztelepen van utászteleppel.

6. A megszálló csapatoknál a *hadiállomány* megvan. A riadó biztosítva van futárlánccal és hangtani jelzéssel.

7. A megkapaszkodó támpontok és a *2-ik védelmi vonal* fekvését már kitűzték.

8. A tartalékok fűthető födözékekben vannak.

9. A tüzérség zárótüzét is megszerveztük. Az aknavetőket is bevontuk a zárótűzbe.

10. A magasabb parancsnokságok és az előadó tisztek az állást gyakran megszemlélik.

11. A megszállócsapatok további kiképzése még nem történhetett meg ; erre még nem volt idő, mert a védelmi állás kiépítése most a legfontosabb. A lovasságot a közelharceszközök alkalmazásában megfelelő módon kiképezték.

12. A fegyverzet és lőszer teljes és karban van tartva. A lövegek rendben vannak.

13. Hóolvadáskor sok dolog lesz, a csapatot igen igénybe fogja venni az útak kijavítása.

14. A távbeszélőhálózatot jól kiépítettük.

15. A gázvédelem még hiányos.

16. A hátsó vidéken az elhelyezés kielégítő. A lovak csak a vízválasztó gerinctől nyugatra eső területen jutottak fedél alá. A szekerek a szabadban állanak. Az élelmezés megfelelő ; főzelékfélékben hiány van.

A takarmány utánszállítása nagyon nehéz.

17. Az egészségügyi állapot jó.

A kötözőhely Gura Vaion van. A sebesültek elszállítása a hegységen át több napot vesz igénybe. Gőzmosodák még nincsenek. A tetvetlenítő intézetek épülnek. A hegységtől nyugatra eső térben már működésben vannak. A katona-otthon Kovásznán épül.

18. A ruházat és a felszerelés jó.

19. A lovak állapota megfelelő ; a málhásállatok a nehéz utánszállítási viszonyok miatt leromlottak.

20. Szekerek és hámszerszámok az erős igénybevétel következtében nagyon elhasználódtak.

II. Sorsich-csoport.

Arcvonala : ⌖ 513 dombtól nyugatra levő völgy talpától (Casinu-völgytől keletre) —△ 1639 Nagy Sándor magaslattól északkeletre fekvő ⌖ 1079 hegycsúcsig ; 40 km széles terület.

Megszállócsapat : *Goldbach* vezérőrnagy parancsnoksága alatt a cs. és kir. 8. hegyidandár és a cs. és kir. 71. gyaloghadosztály ; báró *Pechmann* vezérőrnagy parancsnoksága alatt a 70. honvédgyaloghadosztály, a bajor 15. tartalék dandárparancsnokság, a bajor 18. tartalék gyalogezred és a német 36. Landsturm-ezred (2 zászlóalj).

A 315/III. honvéd zászlóalj ki van különítve a német 225. tartalékhadosztálynál.

Csatárlétszám : 11.512 puska és 138 löveg (cs. és kir. csapat), 3397 puska és 26 löveg (német csapat).

A) *A cs. és kir. 71. hadosztály szakasza. Goldbach vezérőrnagy.*

⌖ 513 dombtól nyugatra levő völgy talpától (Mon. Casintól délre) Herestrautól 2 km-re délnyugatra fekvő magaslatig, 21 km.

1. A cs. és kir. 8. hegyidandár alszakasza.

Rath ezredes (szabadságon), ez idő szerint parancsnok Lähne ezredes. ⌖ 513 dombtól nyugatra levő völgy talpától (Mon. Casintól délre) a ⌖ 668 magaslatig (Mon. Casintól délnyugatra) 5½ km 1591 csatár, 16 löveg.

a) A csapatok a német 9. hadsereg kötelékében vitézül harcoltak. Az ütközetállomány gyenge. Kiképzést még tökéletesbíteni szükséges.

b) A csapatok összeállítása nemzetiség szerint :

15/I. zászlóalj : 47% ruthén, 33% lengyel, a többi német, szláv, magyar, szerb, horvát, román, szlovén nemzetiségű ;

35/III. zászlóalj : 45% cseh, 44% német, a többi lengyel, horvát, mohamedán, magyar és szláv nemzetiségű ;

58/IV. zászlóalj : 60% ruthén, 15% német és lengyel, a többi szerb, horvát, cseh és szlovén nemzetiségű ;

5. bosnyák vadászzászlóalj : 42% mohamedán, 38% görög egyesült, 20% római katholikus vallású, valamennyi horvát szerb nemzetiségű.

Az eddig felsorolt zászlóaljaknál az életkor átlag 38 év.

24/IV. zászlóalj : 61% ruthén, 17% lengyel, 14% német, a többi horvát, szerb, cseh, magyar és román nemzetiségű, átlagos életkor 25 év.

2. *Az állás* jobbra őserdőre támaszkodik ; a terepben erős, de még jól ki kell építeni. A drótakadály még gyenge és hozzá régi román szegesdrótot használtak ; eddig szegesdróttekercseket előrehozni nem lehetett. Északnyugati irányból az állást ellenséges tüzérségi tűz éri. A védelmi vonal többnyire összefüggő ; csak némely helyen van támpontja.

A tűzbiztos férőhelyek az egész megszállócsapat részére már megépültek. A géppuskák száma nem teljes, amiért is a közbeeső terepen géppuskákat felállítani nem lehetett. Nincsen sem aknavető, sem fényszóró. Reteszállás még nem épült. Összekötő futóárkok is vannak már részben, amelyekben a fedett közlekedés lehetséges ; a futóárkok többsége most épül.

3. *A mélységbe való tagozás* csak abból áll, hogy tartalékul egy zászlóaljat különítettünk ki.

4. *A tüzérségnél* az ütegállások zöme a Casinu-völgyben van. A födözékek most épülnek. A megfigyelőállások közül 7-et már berendeztünk ; 6 az 1-ső állásban, 1 pedig egy magas fán van. Az ütegek és megfigyelőállások között a telefonösszeköttetés megvan. A lőszerraktár Clabucultól délkeletre létesült.

A Casinu-völgyben levő fűrésztelep kihasználása következtében a tüzérség állásait jobban kiépíthettük, mint Ruiznál.

5. A 8. hegyidandárnál még senkit sem képeztek ki a *gázvédelemben*, gázmaszka nincsen, az igénylés megtörtént.

6. Megkapaszkodásra az 1-ső védelmi vonal mögött közvetlenül támpontok épülnek ; a kilátásba vett 2-ik védelmivonal 8 km-re hátul fekszik és már kitüztük. Az elreteszelő vonalakat később fogják berendezni.

7. *A tartalékok* deszkabódékból épült barakban vannak. A tartalékok eltolása időrabló és nehézkes, mivel az alkalmas utak hiányoznak.

8. A zárótűz jól fekszik és sűrű, az 1. lovashadosztály ütegei támogathatják. Riadó és tűzvezetési lőgyakorlatokat még nem tartottak.

9. Állásszemléket az elöljárók rendesen tartanak. A dandárparancsnok közvetlenül az állás mögött tartózkodik.

10. A kiegészítés besorolása óta a csapatok további kiképzése még nem történt meg, bár — különösen a 8. hegyi dandárnál — erre nagy szükség van.

11. Fegyverzet teljes számban és jó állapotban van.

12. Az úthálózat még hiányos ; az utakat javítják. Az utánszállítás megjavítására a Lepsa-völgyből a Casinu-völgybe vezető sodronykötélpálya épül.

13. A távbeszélőhálózat működik. Világítópisztolyok és a hozzátartozó töltényfelszerelés nem elegendők.

14. Az ember és a ló élelmezését málhásállatokon utánszállítjuk, éppen ezért takarmányban hiány van, mert a szükséges nagy mennyiségű takarmányt nem lehet előrehozni.

15. Az egészségi állapot megfelelő. A betegnek és sebesülteknek a hegységen át a Bereczki tábori kórházba való elszállítása 3 napig tart.

Mosódákat és tetvetlenítő intézeteket a Casinu-völgyben még építeni kell.

16. Lovak állapota kevésbé megfelelő.

Cs. és kir. 71. hadosztály alszakasza.

Mon. Casintól délnyugatra fekvő ⌖ 668 magaslattól Herestrautól 2 km-re délnyugatra levő hegység. 15½ km.

Csatárlétszám 4299 fő, 56 osztrák-magyar és 10 német löveg.

1. *Vezetők.* Az ezredparancsnokok jók. Hátrányos, hogy a bosnyák 5. ezredben olyan tisztek vannak, akik a szláv nyelvet nem bírják. A horvát 33. honvédezrednél kevés a tiszt ; a csapatot a hosszú küzdelem megviselte ; különösen a 82. ezred nem volt eléggé szívós a védelemben. A XXV. menetalakulat legénysége jobban képzett, mint az előbbeni kiegészítés.

Átlagos életkor :

a 82. ezrednél 27 év,
a bosnyák 5. ezrednél 33 év,
a horvát 33. ezrednél 35 év,
a tüzérségnél 23 év.

Az ezredek összetétele :

a 82. ezrednél : 90 % magyar, 3·5 % német, 2·6 % szláv, a többi cseh, horvát, rutén és lengyel nemzetiségű ;

a bosnyák 5. ezrednél : 34% horvát, 25% mohamedán, 41% szerb (megbízhatatlan) nemzetiségű ;

a horvát 33. honvédezredbél : 74% horvát (jó), 24% szerb, a többi magyar és német nemzetiségű.

2. Állás.

Kedvezően húzódik a terepen, a csatlakozások a ⌖ 843 magaslatról Casinuluira és attól északkeletre fekvő kúpra azonban gyengék.

Az állás erődítése támpontszerű ; a gyengébb részek géppuskákkal, gránát- és aknavetőkkel sűrűbben vannak megszállva ; a drótakadály 2—6 soros ; a fatorlaszok most épülnek. △ 1167 Magura Casinului magaslaton a megszállócsapat részére srapnellbiztos födözékek vannak. A blokkházak most létesülnek.

Gyalogsági ágyúk csakis a 82. ezrednél vannak. A géppuskafészkek már készek. Egyes géppuskákat a közbeeső terepben építettek be. Az akna- és gránátvetőgépek zöme Casinuluion van.

A megfigyelőállások most épülnek ; eddig még csak néhány kész.

Csak a 82. ezrednél építettek be egy fényszórót az állásba. A puskatöltények, a közelharceszközök és a világítószerelék az állásba épített kamrákban vannak. A vízzel való ellátás nehéz. Összekötő utak az ezredparancsnokságtól a zászlóaljparancsnokságokhoz már elkészültek.

3. A mélységbe való tagozás még nem felel meg ; amint a csapatok a pótlásokat be fogják sorolni, erősebb tartalékok kikülönítése lehetővé válik.

4. A tüzérségi állások még nem készek. A kezelőszemélyzetet és lőszert az időjárás ellen védve helyeztük el. A nehéz ütegeket a völgyekben és a hegyiütegeket jobban sikerült kiépíteni. Az ütegeket szegesdrótakadályok védik. A megfigyelési viszonyok kedvezőtlenek ; a védelmi állásban már tüzérségi megfigyelőállások vannak. A tüzér-csoportparancsnokok részére fákon lépcsősülnek megfigyelállások. Az ütegek és a megfigyelőállások között a távbeszélővonalak már működnek.

A lőszer az ütegeknél srapnellbiztos fedezékben és szárazon helyen, raktárban van. Lőszertelepek vannak : a Casinu-völgybe n, a Clabuculon és Sósmezőn deszkabódékban.

5. Erődítési anyag. A deszkát a csapathoz kell szállítani, míg a fát az erdőben a csapat maga vágja. Az utásztelep az Ojtozvölgyben, a sáncszeroszlop Sósmezőn, a sáncszertelep Berecken van. Az építő- és erődítőanyagot málhásállatokon és szánkókon szállítják az ezredraktárakba, ahonnan málhásállatok viszik a vállásba.

6. Csoportosítás. Két dandár alszakasz egy-egy tüzérségi csoporttal.

7. Tartalékok.

Minden ezrednél 1—2 század ezredtartalék ; hadosztálytartalék ½ zászlóalj Sósmezőn srapnellbiztos födözékben. A tartalék eltolása időtrabló ; az utat kitűztük és feliratos táblákkal láttuk el.

8. A riadó- és tűzvezetési gyakaorlatokat a zászlóalj- és ezredparancsnokok rendeletére rendesen végrehajtják. A záró-tüzet naponként ellenőrizik.

9. Kiképzés :

a) a védelmi állásban: lőgyakorlatok, járőrmenetek, kisebb; vállalatok ;

b) tartalékoknál : állásmegszálló-gyakorlatok, állásépítés

c) a hadosztályon belül a gránát- és aknavetőgépek, valamint a gyalogsági ágyúk kezelésében pótlegénységet képeznek ki, továbbá gyakorlatokat tartanak kézigránátok dobásában és a világító szerelékek kezelésében.

10. *A fegyverzet* teljes.

A bosnyák 5. ezredben és a horvát 33. honvédezredben nincsen elég pótlegénység a géppuskák kezeléséhez.

A tüzérség teljes ; csak egy hegyi tarackosüteg hiányzik. A lövegek javítását és karbantartását az üteglakatosok végzik. Hátrányos, hogy tüzérségi művezető rendelkezésre nem áll és hogy a legközelebbi javítóműhely messze van (Csíkszereda). Az aknavetők hasznavehetők. Hiányzik két darab 12 cm-es légiaknavető, egy darab 22 cm-es lőporosaknavető és egy darab 20 cm-es légiaknavető szakasz.

11. A hidak jó állapotban vannak. Vasút Bereckig vezet. A Casinu-völgyi keskenyvágányú vasútat egy rövid szakaszon 2 Lowry-val lehet használni ; a kis vasútat kijavítjuk. Az Ojtozhágón át a motoroskocsik nehezen használhatók. A kocsilépcsőket és málhásállat-oszlopokat tökéletesen kihasználjuk. A forgalmat a tábori csendőrség és a lovasság felügyeli.

12. *Összeköttetések.*

Állandó táviróvezeték van. A lehallgatás megakadályozását elrendeltük, hogy a század- és zászlóaljvonal kettősvezetékre építendő ki. A többi táviróvonal legalább is 1 km-re hátrafutó földvezetékkel látandó el. A jelentőszolgálat távbeszélő és skifutárok útján megy végbe.

13. A gázmaszkák megvannak. Sósmezőn minden ezred részére egy-egy bűzkamra van. Önmentőkészülék nincs.

14. A hátul fekvő vidéken az elhelyezési viszonyok kedvezők. Barakok épültek. A szekerek azonban a szabadban állanak. Sósmező romokban hever. Ojtoz csak néhány házból áll ; itt négy zászlóalj részére barakok épültek.

15. *Élelmezés.*

Létszám : 4500 tiszt, 22.700 fő legénység és 8850 ló.

Élelmezési pótlékban részesül : 260 tiszt és 9750 fő legénység. Az ojtozi élelmezési hivatalban 15.000 főnyi legénység és 4500 ló részére, a ⊹ 605-nél, a Casinu-völgyben berendezett felvételező állomáson 4000 főnyi legénység és 1500 ló részére, a többiek részére a Berecken levő élelmezési hivatalban biztosítottuk az élelmezést.

Az élelmet az állásba málhásállatok viszik főzőládákban.

16. *Egészségügyi szolgálat.*

Az állásban az egészségügyi személyzet és a sebesültvivők részére minden zászlóaljnál födözékek vannak készen.

Minden zászlóaljparancsnokságnál egy segélyhely, minden ezredparancsnokságnál egy kötözőhely működik.

A hadosztály egészségügyi intézetet Sósmezőn (120 fő részére), a ☉ 605-nél a Casinu-völgyben (60 fő részére) és Ojtozban (300 fő részére) állítottuk fel.

Berecken egy 300 fő részére, Sósmezőn egy második 100 fő részére szolgáló tábori kórház van.

A sebesülteket hordágyon és taligákon a Harjánál levő betegnyugvó állomásra szállítják, ahonnan szekereken és egészségügyi autókon Bereckre jutnak.

Ojtozon gőzmosoda épül.

Tetvetlenítő intézet Sósmezőn van üzemben 400 fő részére, egy második intézet tiszti fürdővel együtt ugyanott épülőfélben van.

A Casinu-völgyben és Harjánál is épül egy-egy tetvetlenítő intézet.

Katona-otthon még nincs ugyan, azonban az egész Gerok-seregcsoport részére Kovászna gyógyfürdőtelepen most egy nagy katona-otthont rendeznek be.

17. A ruházat és felszerelés igen használt. Nagyon szükséges hegymászócipő és a téli meleg ruha. Legközelebb a hadosztálynak Csíkszeredán 4000 pár hegymászócipőt utalnak ki.

A legénység fehérneműjét maga mossa. Ojtozban az egész Gerok-seregcsoport részére gőzmosoda fog létesülni.

18. A lovak a szűkös takarmány, a hiányos elhelyezés és az erős igénybevétel következtében leromlottak. Az állatorvosi személyzet elegendő. A szekerek és a hámszerszám jó állapotban van.

A 70. honvédhadosztály alszakasza.

Herestrautól 2 km-re délnyugatra fekvő magaslattól a △ 1639 Nagy Sándor hegységtől északkeletre levő ☉ 1070 hegycsúcsig terjed ; 19 km.

Csatárlétszáma : 3397 német és 5622 osztrák-magyar puska, 12 német és 70 cs. és kir. löveg.

A német 187. hadosztály felváltása február 11-ig megtörtént.

1. *Vezetők.* A dandár-, ezred- és zászlóaljparancsnoksági helyek be vannak töltve. A 313. honvédezred parancsnoka beteg.

A csapatok kiképzési foka : az ütközetállomány 62%-a hadviselt ; a 315. ezrednél az állomány 10%-a csakis 8 heti katonai kiképzésben részesült. Átlagos életkor 30 év.

A csapatok összetétele : 40% magyar, 30% román, a többi szláv, szerb, horvát, rutén és német nemzetiségű.

2. *Állás:* a terepen kedvezően vezet; az állás előtt meredek partok vannak. Összefüggő lövészárok még nincsen ; az árok átlag 50—60 cm mély. A közbeeső szakaszokat drótakadályok zárják el. Biztosítás hátravont géppuskákkal történik. Csak srapnellbiztos födözékek vannak idáig. Géppuskák a közbeeső

terepen a slanic-völgyi-út mentén és a balszárny mögött vannak. A gyalogsági ágyúkat, az aknavetőket és gránátvetőgépeket még nem építették be. Az Ojtoz- és a Slanic-völgy megvilágítására szolgáló fényszórók már működnek. A lőszer és a kézigránátok az időjárás viszontagságai ellen száraz helyen az állásban vannak.

Az ivóvízzel való ellátást biztosítottuk. Az összekötő futóárkokat építjük. A Slanic-völgy elreteszelésére az országút két oldalán a régi román erődítések szolgálnak.

3. *Csoportosítás.*

1. *A bajor 15. tartalékdandár alszakasza.*

a) A német 36. Landsturm gyalogezred két zászlóalja áll az 1-ső védelmi vonalban ; a harmadik zászlóalj csoporttartalék Kézdimártonosnál.

b) A 313. honvédezred két zászlóalja az 1-ső harcvonalban, egy zászlóalja pedig Sósmezőnél tartalékban van.

c) A bajor 18. tartalékezred két zászlóalja az 1-ső harcvonalban van, egy zászlóalj pedig Baile Slanicban tartalék.

3. *A 207. honvéddandár alszakasza.*

a) A 314. honvédezred egészen az 1-ső harcvonalban áll ; mindhárom zászlóaljából 1—1 század tartalékot alkot.

b) A 315. honvédezred két zászlóaljjal áll az 1-ső harcvonalban ; ebből 1—1 százada tartalék ; a 3-ik zászlóalj kikülönítetten a német 225. hadosztálynál van.

4. *Tüzérség.*

Az ütegállások most épülnek. Váltó- és álütegállások, valamint fedezékek a kezelőlegénység részére és a lőszer tárolására még nincsenek.

A gyalogsági állás mögött egyes lövegeket építettünk be.

Tüzérmegfigyelőállások még nincsenek. A zárótűz elemét megállapították és ellenőrzik. Lőszerraktárak Ojtozban és Sósmezőn vannak. Tűzvezetési gyakorlatokat gyakran tartunk.

5. Erődítési anyag. A deszkákat a Sazul Nou fűrésztelepen állítják elő ; utásztelepek Baile Slanicban és Sósmezőn vannak.

6. A riadóberendezés még hiányos.

7. A tartalékok elhelyezése a Slanic-völgyben jó. Az eltolásra szolgáló útvonalakat szemrevételeztük és táblákkal jelöltük meg a terepen.

8. Minden héten riadógyakorlatok vannak.

9. A fegyverzet teljes és jó állapotban van. Három 12 cm-es aknavetőgép hiányzik.

10. Összeköttetés. Az ojtozi országúton jó, csak málhásállatokkal lehet az erődítési anyagot az állásba szállítani.

11. Táviró. A kettősvezetékek kiépültek. A földvezetékek megvannak.

12. A gázmaszkák a kellő mennyiségben megvannak. Bűzkamrák még nincsenek. Az önmentőkészülékek hiányzanak.

13. A hátsó vidéken a fedezékek még épülnek.

14. Az élelmezés jó.

15. Egészségügyi szolgálat. Minden zászlóaljnál segélyhely, Harjában és Baile Slanicban kötözőhely van. A hadosztály egészségügyi intézetét Baile Slanicban, Harjában és Lemhelyen állítottuk fel.

A mosóda és a tetvetlenítő-intézet a Baile Slanic-i gyógyházban van.

A katona-otthon Baile Slanicban és Lemhelyen létesült.

16. A ruházat és a felszerelés, valamint a téli meleg ruházat és a lábbeli megvan. A hegymászóbotok azonban hiányzanak.

17. A lóállomány nagyrésze leromlott és nagyon igénybe van véve.

18. A szekerek használható állapotban vannak, a hámszerszámok pedig megfelelnek.

Gerok gyalogsági tábornok s. k.

A hadseregarcvonalparancsnokság 1917 március hó 7-én kelt Op. 1146. számú rendelete, melyben a lovak kíméléséről és a lőszer raktározásáról intézkedik.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokságnak.

Valamennyi arcvonalszemlémen ismételten azt tapasztaltam, hogy a lóanyag egyformán túl van mindenhol erőltetve, bár a lovak kihasználásának az egyes szakaszokban fennálló más és más helyzetnek megfelelően, s erőállapotukhoz viszonyítva, kellene történnie.

A bekövetkező hóolvadás az utakat még jobban meg fogja rongálni, úgyhogy a lovakra még súlyosabb megterhelés fog háramlani, anélkül, hogy lehetséges lenne jobban etetni őket, mert legeltetni nem lehet. Ez arra kényszerít bennünket, hogy minden úton-módon javítsuk meg a takarmányozást és hogy a lóállományt kíméljük. Elsősorban úgy segíthetünk, ha vasutakat és utakat építünk. Ebben az irányban sok történt ugyan, de továbbra is állandóan ügyelnünk kell az útjavító munkákra, hogy tavasszal használhassuk az utakat.

A tábori és erdei vasutak, valamint a sodronykötélpályák teljesítőképességét egészen ki kell használni, azaz felvételező állomásokat — amennyire csak lehetséges — elől, közel a csapatokhoz, kell létesíteni s nem szabad visszariadni attól, hogy ilyen módon egyes felvételező állomások az ellenséges messzehordó ütegek tűzkörletébe kerülhetnek.

Így például a 16. honvéd hegyi dandár a takarmányt 8 km-ről szállítja szekéren, bár erre a vasútat is kihasználhatná, mely majdnem a csapatokig visz előre. A lóállományt legjobban azzal kímélhetjük, ha az első vonalban minél kevesebb lovat tartunk.

Meg kell vizsgálni vajjon szükséges-e, hogy a lovak (a törzseket és a hadosztálylovasságot is beleértve) elől, a csapatok közvetlen körletében legyenek.

Valamennyi, elől nem feltétlenül szükséges lovat, a hadosztály-gyüjtőtelepen, a vasút mentén, hátul kell összeterelni, ahol élelmezésük könnyebb. Így azután nem kell majd nagy mennyiségben előre szállítani a takarmányt, ott felhalmozni és tárolni. Az élelmező kocsilépcsők igáslovait ezzel nagyon kíméljük és azok a lovak, melyekre elől szükség van, bővebb takarmányhoz jutnak. A hadseregparancsnokságok hassanak ezen a téren is csapataikra

és jelentsék a tett intézkedések eredményét, számszerűen kimutatva a lovakra vonatkozó adatokat.

A lovak kímélésének másik módja az, ha a motoros teherkocsikat és oszlopokat folyton javítgatjuk s ezzel üzemképes állapotban tartjuk. Ezzel szemben a mai helyzet az, hogy a motoros teherkocsiknak aránytalanul nagy százaléka teljesen használhatatlan.

2. Azt tapasztaltam, hogy az arcvonalban a legénység fürdésére és a tetűirtásra vonatkozó gondoskodások az egyes seregtesteknél nagyon különfélék ; a Gerok-seregcsoportnál ezen a téren még soknak kell történni. Ilyen intézeteket közvetlenül az arcvonal mögött kell létesíteni, úgy mint ez a XXI. hadtestnél történt.

3. A csíkmadéfalvai vasúti állomáson az osztrák-magyar lőszert nagyobb gonddal kell tárolni. A lőszernek közvetlenül a sínek mellett hevernie nem szabad.

Ezen a vasúti állomáson azt láttam, hogy a zabbal telt zsákok a csupasz földön hevertek ; eső ellen ponyvával betakarva nem voltak. Így a legalól és legfelül fekvő zab már rothadni kezdett. Mivel a zab utánszállítása nagyon nehéz, kétszeres bűn a magvas takarmányt ilyen módon kezelni.

A hadseregparancsnokságok a felelős közegeknél — a szállásmesteri hivatalnál, illetve hadtápparancsnokságnál — az ilyen eljárást szüntessék be. (1146. Op.)

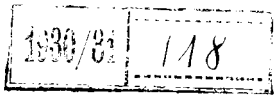

24. számú melléklet.

A Magyaros (△ 1340) magaslat elfoglalására rendelt csapatok összeállítása és csoportosítása.

A Magyaros (△ 1340) magaslat elfoglalására rendelt csapatok összeállítása és csoportosítása.

Fegyvernemek	Sőverjési csoport: Mierka Alfréd alezredes	Magyarosi csoport: Sáfrány Géza alezredes	Láposi csoport: Nyékhegyi Ferenc alezredes
rohamcsapatok	10. honvéd gyalogezred 4. és 7. százada	10. honvéd gyalogezred I., II. és III. zászlóalja és 18 géppuska	10. honvédgyalogezred 11. százada
gyalogság	cs. és kir. 9. gyalogezred IV. zászlóalja és 1., 2. százada, 6 géppuska és 2 gy. ágyú	11. honvéd gyalogezred II. zászlóalja és 2. százada, 10 géppuska s a német 373/I. zászlóalj.	11. honvéd gyalogezred I. zászlóalja, német 373. ezred 11. és 12. százada és a 9. honvéd gyalogezred 9., 10. százada és 7 géppuska
műszaki csapatok	39. gyaloghadosztály útászszázada, 1/4 7. utászszázad és 1/3 11. műszaki század	9/4. utászszázad, bajor 5. utászszázad, 10. műszaki század, 2/3 11. műszaki század	5/3. utászszázad, 9. és 16. műszaki század
aknavetők	3 német középöblű aknavető, 8 német könnyű aknavető	6 német nehéz-, 6 német középöblű és 10 német könnyű aknavető, 6 kis gránátvető.	4 német középöblű aknavető, 6 német könnyű aknavető
hadosztálytartalék	16. honvéd gyalogezred 9., 11. százada és 3 géppuska a Sátorkő magaslaton	16. honvéd gyalogezred II. zászlóalja és 6 géppuska a Magyaros-völgyben.	16. honvéd gyalogazred 10., 12. százada és 3 géppuska a Magyaros-völgyben
tüzérség	két 7·5 *cm* hegyi ágyú, két 10 *cm* hegyi tarack, tizenkét 10 *cm* tábori tarack, hat 15 *cm* tarack, két 10·4 *cm* ágyú	tizenegy 7·5 *cm* hegyiágyú, négy 10 *cm* hegyi tarack, tizennyolc 10 *cm* tábori tarack, tizenegy 15 *cm* tarack, három német 21 *cm* mozsár	három 7·5 *cm* hegyi ágyú, három 7·6 *cm* próba löveg, hat 10 *cm* tábori tarack
az ellenséges tüzérség leküzdésére alkotott tüzércsoport	a Csobános szakaszban: 24/1. tábori tarackosüteg, 9/4. tábori tarackosüteg, 10/6. tábori tarackosüteg	a Lápos szakaszban: 3/2., 3. tábori ágyúsüteg, 9/II. hegyi tarackosüteg, tizenkét 8 *cm* tábori ágyú, két 10 *cm* hegyi tarack	az Uz-völgyi szakaszban: 3/1. tábori ágyúsüteg, 47/6. tábori tarackosüteg, 81/2. tábori tarackosüteg, négy 15 *cm* tarack, négy 10 *cm* tábori tarack, négy 8 *cm* tábori ágyú
az ellenség közlekedési utainak elzárása	24/1., 3. tábori tarackosütegek, nyolc 10 *cm* tábori tarack, négy tábori próba ágyú		

1930/31 118

EGYETEMI KÖNYVTÁR

Határozványok a hadseregarcvonalparancsnokság 1917. évi 1023. Op. számú rendeletéhez.

A lőszer és a világítótöltények megszabott állománya :

a) *Gyalogsági lőszer :*

Minden embernél 150 töltény. A lövészárokban minden csatárra 100 töltény (ezt a lőszert kell elsősorban elhasználni). A 2. állásban minden csatárra 100 töltény.

Tartaléklőszer : a zászlóaljnál minden csatárra 100, az ezrednél minden csatárra 100, a hadtestnél minden csatárra 100 töltény.

b) *Géppuskalőszer :*

Minden géppuskánál, mely az állásban van, 3000 töltény hevederben ; minden századnál géppuskánként 1200 töltény hevederben.

c) *Tüzérségi lőszer :*

Minden tábori ágyúnál, könnyű taracknál, hegyi ágyúnál és hegyi taracknál 1200 lövés ; minden 10 cm (10.4 cm) ágyúnál 800 lövés ; minden nehéz taracknál 800 lövés ; minden 99. m. osztrák-magyar taracknál 600 lövés ; minden 21 cm mozsárnál 500 lövés ; minden 30.5 cm mozsárnál 150 lövés.

Ezt a lőszert így kell tárolni : egyharmadrészben az üteg-nél ; egyharmadrészben a hadtest telepeiben ; egyharmadrészben a hadseregintézetekben.

d) *Aknavető- és gránátvetőlőszer.*

Nevezetesen	Osztrák-magyar- rendszerű			Német- rendszerű			
	kis-ürméretű gránát-vetőhöz lövés	9 cm (kisöblű) akna-vetőhöz lövés	közepes ürméretű gránát-vető, illetőleg közepes és nagyöblű aknavetőhöz lövés	gránát-vetőhöz lövés	kis ürméretű aknavetőhöz lövés	közepes ürméretű aknavetőhöz lövés	nagy ürméretű aknavetőhöz lövés
Az egyes gépeknél	120	100	50	300	200	120	80
A hadtest telepeiben	280	200	100	200	120	120	80
A hadsereg-intézetekben	200	150	75	100	80	80	40

e) *Kézigránát :*

1. Minden csatárnál a harcállásban (lovasságot, utászokat, árkászokat is beleértve) : 3 darab az első vonalban, 3 darab a 2. vonalban, 3 darab a hadosztály-lőszertelepen, illetve sáncszertelepen, 3 darab a hadtest-telepen, illetve az utászszertárban ;

2. minden ütegnél 200 darab.

f) *Világítópisztolyok és töltények :*

1. Az arcvonal minden 300 méteres szakaszára egy világítópisztoly essék (zsinóron legyen, hogy el ne vesszen).

2. Tartalék : minden zászlóaljnál 4, minden ezrednél 12, minden hadosztálynál 20 darab.

3. Jelzésre szolgáló pisztolytöltények : minden pisztolyhoz vörös (zárótűz kérésére) 20 darab, zöld (a tüzérség tüzének az ellenség felé való hátratételére) 20 darab.

4. Az előterep megvilágítására szolgáló fehér pisztolytöltény világítópisztolyonként 50 darab.

5. Tartalék : minden századnál pisztolyonként : 10 vörös, 10 zöld, 25 fehér töltény ; minden zászlóaljnál századonként : 10 vörös, 10 zöld, 25 fehér töltény ; minden hadosztálynál és hadtestnél egyenként : 5000 fehér, 1500 vörös, 1500 zöld töltény ; minden hadseregnél, az utászszertárban : 10.000 fehér, 3000 vörös és 3000 zöld töltény.

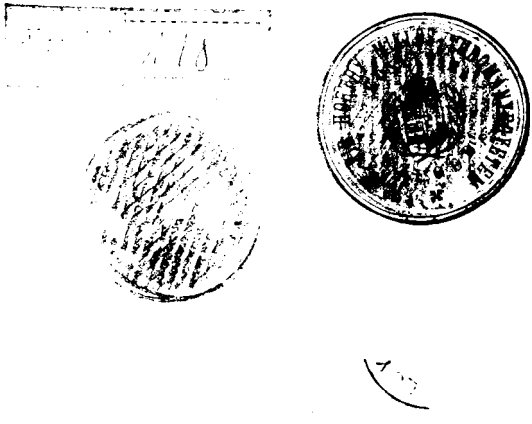

A hadseregarcvonalparancsnokság 1917. évi 1269. Op. számú rendelete, mely emlékiratok szerkesztését parancsolja meg.

A hadseregparancsnokságok ezután következő részletes intézkedései alapján, minden hadosztály- és védőszakasz néhány térkép, illetve vázlat csatolásával röviden fogalmazott emlékiratot szerkesszen arról, hogy minő intézkedést tesz az esetleges ellenséges támadás visszaverésére. Ez az emlékirat gyorsan tájékoztasson az illető védőszakasz helyzetéről.

A szerkesztésére ezek a támaszpontok irányadók:

a) A védőszakasz megvédhetőségét jellegzetesen és röviden le kell írni s véleményt adni arról, hogy az ellenség támadásának milyen sikere lehet.

b) Egy térképen fel kell tüntetni a mi állásunkat és az ellenség állásait.

c) Egy vázlat tüzérségünk céljait, ütegeink és aknavetőink zárótűzkörleteit tüntesse fel.

d) Mily előkészület történt arra, hogy a védőszakaszba segítségül irányított ütegek hol fognak felvonulni?

e) Milyen előkészület történt arra, hogy a védőszakaszba támogatásul irányított tartalékok hol fognak a harcba avatkozni?

f) Egy vázlat tüntesse fel, hogy az állás miként van megerődítve és hogy hol akarják az álláserődítést fokozni?

g) A lőszerről és az utászszerelékekről áttekintést csatoljon.

h) A hátravezető összeköttetések milyen állapotban vannak?

i) A tett egészségügyi gondoskodás.

Abban az esetben, ha a hadosztályokat felváltanák, vagy ha helycsere történnék, az emlékiratokat az utód részére kell visszatartani.

Az emlékiratokról a felsőbb parancsnokok számára nem kell másolatot beküldeni. A felsőbb parancsnokságok szemléjükkor minden alkalmat ragadjanak meg, hogy az emlékiratokba betekintsenek és ekként szerezzenek tájékozást maguknak.

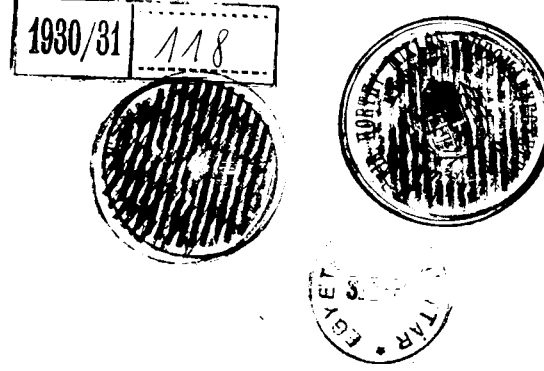

Seeckt tábornoknak, a hadseregarcvonal vezérkari főnökének jelentése 1917 március 17-én a német legfelsőbb hadvezetőséghez, a József főherceg hadseregarcvonal helyzetéről.

Az arcvonal helyzetének általános megítélését abban lehet összefoglalni, hogy jelenleg általános nyugalom van, melynek oka abban rejlik, hogy az oroszoknál és a románoknál csapatkicserélések történnek és hogy a téli időjárás újból keményre fordult.

1. hadsereg.

Gerok-seregcsoport. A berecki hegységen át, a sodronykötélpálya és a tábori vasút forgalombahozatalával, a Gerok-seregcsoport jobbszárnyán levő német 218. hadosztálynál és a cs. és kir. 1. lovashadosztálynál, a nehézségek le vannak küzdve. Az állásépítés serényen folyik. A szembenálló románok csendesek, miután egynéhány erőteljes előretörésük sikertelen maradt. Az összekavart román hadosztályok helyébe most friss hadosztályok jönnek, ezért élénkebb harctevékenységgel kell számolni.

A cs. és kir. VIII. hadtest,[1] az Ojtoz-szorosban és annak mindkétoldali magaslatain, jelenleg gyenge ellenséges erővel áll szemben. Állásai jók.

Litzmann-csoport. A cs. és kir. VI. hadtest[2] helyzete a Magyaros (△ 1340) hegy elfoglalásával lényegesen megjavult, úgyhogy most már tartalékokat lehet alakítani az arcvonalból kivonható csapatokból.

Kisebb vállalatok előkészítése folyik.

A bajor 8. tartalékhadosztály, melynek kötelékébe tartozik a cs. és kir. 10. lovashadosztály is, tüzérség dolgában jól áll, de északi szárnya gyengének mondható. Ezt azonban el lehet viselni, mert ott az ellenség sem erősebb, mint mi és tétlenül áll. De hóolvadáskor a hegyek járhatókká válnak s ezért itt fokozottabb figyelemre lesz majd szükség. Erre a Litzmann-csoport utasítást kapott. A cs. és kir. 24. hadosztály 47. dandára tartalékban van, itt az arcvonal mögött.

[1] 70., 71. hadosztály és a 8. hegyidandár.

[2] A német 225. hadosztály, a 39. honvédhadosztály és a cs. és kir. 24. hadosztály 48. dandára.

XXI. hadtest. Az állások eléggé ki vannak építve ; a megszállás megfelel. A balszárnyat azonban, a hadseregtartalék előretolásával kell megtámasztani, ami meg is fog történni, mihelyt a jobbszárnyon tervezett vállalat lezárul.

Tartalékok.

A német 225. hadosztály egy ezrede, mint hadseregtartalék, a jobbszárny mögé Kézdivásárhelyre kerül, hol további kiképzést kap. A tartalék felváltását tervezzük. A cs. és kir. 24. hadosztály 48. dandára, mint hadseregtartalék, Csíkszeredára jut, hol további kiképzésére a Litzmann-csoportparancsnokság ügyel.

Azt tervezzük, hogy a 48. dandárt a 47. fogja felváltani, mely most a Litzmann-csoport tartaléka és Nagypataknál gyakorlatozik, a bajor 8. tartalékhadosztály mögött.

Amint a XXI. hadtest a tervezett vállalatot végrehajtotta, két zászlóalj, mint hadseregtartalék, a vasútnál csoportosul, úgyhogy a hadseregtartalék 11 zászlóaljra fog növekedni. Az arcvonal mögött sokat dolgoznak. Április hóban a következő összeköttetések készülnek el : Gelence és Soveja között sodronykötélpálya és tábori vasút. Rendes vasúti összeköttetés lesz Bereckig, melyhez sodronykötélpályaforgalom csatlakozik Ojtozig. A Muntele-Nemira-hegyre sodronykötélpálya készül. Az Uz-völgyben a sodronykötélpálya március 20-ra elkészül. A Csobános-völgyben sodronykötélpálya épül. A csíkmadéfalva—gyímesvölgyi vasúton megindult a forgalom.

A XXI. hadtest mögött, három iparvasúton indult meg a forgalom az arcvonalig, honnan sodronykötélpályák vezetnek a csapatokig.

Hadműveleti helyzet.

Orosz támadásra általában nem lehet következtetni. Az általános helyzetből azonban arra lehet számítani, hogy a román síkság elleni támadás esetén, a Gerok-seregcsoportot az oroszok támadják meg, hogy a hadműveletet oldalról fedezzék és hogy a Gerok- és Falkenhayn-seregcsoportot egymástól elkülönítsék.

Az 1. hadsereg közepe ellen nem valószínű a támadás.

7. hadsereg.

XXI. és I. hadtest. Az itteni helyzet kellően még nincsen tisztázva. Legtevékenyebb az orosz és úgylátszik, az Aranyos-Beszterce völgye elleni hadműveletét folytatni szándékozik. Azonban nem igazolódott be, hogy itt erőket vonna össze. Az azonban bizonyos, hogy a Cimbroslawa Wk. (△ 1613) és Valeputna közötti térben erőket tömörít és hogy itt erős tartalékot gyüjt az arcvonal mögött. Az ellenség hátsó összeköttetései kedvezők. A mestecanescii vállalat következtében, helyzetünk meg-

javult ugyan, de állásunk kedvezőnek nem nagyon mondható, mert az uralkodó magaslatok az ellenség kezében vannak, melyekről az Aranyos-Beszterce-folyó völgyébe láthat. Hogy itt a helyzetet véglegesen orvosoljuk, arra volna szükség, hogy az ellenséget az országútról visszavessük, erre azonban most nincsen erőnk.

Nagyon kedvezőtlen, hogy a hadsereg gyenge tartalékai ide vannak kötve, pedig más helyen volnának kívánatosnak.

A hadsereg jól tudja, hogy a jelenlegi állásokat okvetlenül tartania kell, ezért most az állás megerődítése nagy szorgalommal folyik.

Ennek ellenére véleményem az, hogy ha az oroszok az Aranyos-Beszterce völgyét el is foglalnák, nekünk kellemetlen lenne ugyan, de hadászatilag nem lenne döntő tényező, mert a hadművelet folytatása nyugati irányban végtelen nehézségbe ütköznék. Mindazonáltal nem szabad megengedni, hogy az oroszok itt sikert érjenek el.

Állásunk leggyengébb része Kirlibabánál van. A 40. honvédhadosztály állása erős.

Kárpát-hadtest: Az ellenség nem kezd az egész arcvonalon semmihez ,mivel itt állásaink jól meg vannak erődítve és csapataink igen vállalkozó szelleműek. Természetesen ennek az a magyarázata, hogy az itteni szakaszt olyan kiváló csapat védi, mint a német 200. gyaloghadosztály.

XXV. tartalékhadtest: A német 117. hadosztály állása erős és kiválóan van megerődítve. A 34. és 30. hadosztály is fokozta állásának mélységét. Mindennek ellenére a Tatár-hágó védelme nem könnyű dolog, mert a völgyben vezető országút az ellenséges lövegek tűzkörletébe esik. Aggodalomra azonban nincsen ok.

A *16. gyalogdandár* állása igen nyugodt, bár az időjárási viszonyoknak nagyon ki van téve.

A 7. hadseregnek ezidőszerint alig van tartaléka. A XI. és I. hadtest arvconala mögött jelenleg hat zászlóalj áll ugyan tartalékban, de a Kárpát-hadtestből és a XXV. tartalékhadtestből kivont zászlóaljakat mielőbb vissza kell adni. Mivel a tartalékok gyors eltolására megfelelő utak nincsenek, szükséges, hogy az egyes arcvonalszakaszok helyhez kötött tartalékokat különítsenek ki.

Nagyon kívánatos volna és az arcvonal biztonságát lényegesen fokozná, ha a vasútvonal mentén két ezrednyi tartalék állana készen.

A csapatkiképzés az arcvonal mögött közvetlenül berendezett gyakorlótereken folyik.

A hátsó tereppel a következő összeköttetések vannak meg: Motoros- és sínautóforgalom Borgo Prund—Dorna Kandreny és

Óradna—Mária-völgy között; Prislop-vasút és Borsa s Cibo között, tábori vasút és sodronykötélpálya Leordinától Muncelikig. A Kárpát-hadtestnél két sodronykötélpálya van. Vasút Kőrösmezőig jár, a XXV. tartalékhadtestnál hét sodronykötélpálya van.

Hadászati helyzet.

Nagyszabású orosz támadás jelei nem mutatkoznak. A XI. és I. hadtest előtti orosz összpontosításnak helyi célja van, de védőjellege is lehet.

Az ellenség légi tevékenysége utóbbi időben határozottan fokozódott; ebből azonban nem tudunk határozott következtetést vonni.

Azt még nem tudjuk megítélni, hogy az oroszok terveznek-e támadást Bukovinán át Magyarország ellen? Ha ez bekövetkezik, akkor a Tatár-hágó vidékének fontossága előtérbe jön. Az kétségtelen, hogy ebben az esetben nem a védelemre kell a legnagyobb súlyt vetni, hanem a Kárpátoktól északra fekvő térben ellentámadásra kell indulni.

A kifejtett véleményeket összefoglalva állítható, hogy a 7. hadsereg helyzete szilárd.

A csapatok állapota folyton javul, mert a huszti kiképzőtáborban a pótlások értéke fokozatosan emelkedik.

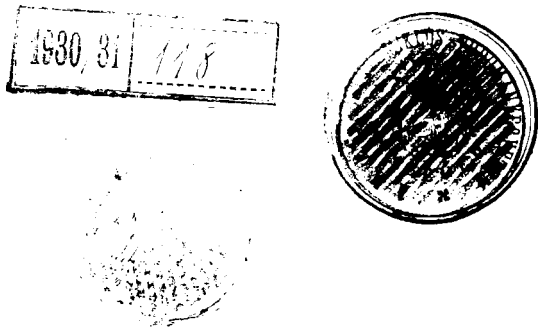

A hadseregfőparancsnokság válasza a Gerok-seregcsoport, az 1. és 7. hadsereg és a hadseregarcvonalparancsnokság harckészültségi tudósításaira, melyeket az A. O. K. Op. geh. 230. számú rendeletére terjesztett elő.

a) *Gerok-seregcsoport.*

Megelégedéssel vettem tudomásul a csoportparancsnokság készültségi tudósítását és az általános helyzetre vonatkozó fejtegetésével egyetértek.

A csapatoknak a lefolyt harcokban való kiváló magatartása, a vezetés erélyessége, a csapatok kiképzésére való állandó befolyás és a fegyvernemek együttműködése azt a jogos bizalmat gerjeszti bennem, hogy a seregcsoport új összetételében és beosztásában az ellenség várható támadását vissza fogja verni.

Károly s. k.

Az A. O. K. megjegyzései:

A csoportparancsnokság helyzetbírálatával egyetértek. A Susita-völgy eléréséig tervezett támadást, annak idején be kellett szüntetni, mert nem állott rendelkezésre tartalék. A seregcsoportnál ebből keletkezett nehézséget az A. O. K. jól látja. A viszonyok lényeges megjavítása azonban nem igen lehetséges, mert az általános helyzet folytán friss erő nem osztható be.

A hadseregarcvonalparancsnokság mindazonáltal gondoskodni fog tartalékról és a kiegészítések besorolásával a helyzet javulni fog.

Állásépítésre a hadseregarcvonalparancsnokság 20 munkásosztagot fog kapni; több munkásosztaga az A. O. K.-nak jelenleg nincs. Az állásépítéshez szükséges anyagot, összekötő eszközöket, a gázvédelmi felszerelést és a fényjelző készüléket a csoport kérje az 1. hadseregtől. A kívánságokat lehetőség szerint teljesíteni fogjuk.

A 8. hegyi dandár három tisztjét Kremsbe a gáztanfolyamba vezényelem. Önmentő készülékekben nagy a hiány.

A géppuskásosztagokat április hó végéig átszervezzük. Tartalék géppuskaanyag az 1. hadseregnél elegendő mennyiségben fog rendelkezésre állani.

Az ütegek a lőszerének szaporítását az 1. hadseregtől kérje.

Az 1. lovashadosztály két darab 9 cm aknavetőt és nyolc kis gránátvetőt kap.

A 8. hegyi dandárnál öt raj van a kis gránátvetők kezelésére.

A vártüzérség egy aknavetőütegének beosztására megjegyzem, hogy az aknavetők megszerzésével kapcsolatban, a kiutalás meg fog történni, mihelyt a hadügyminisztérium a szükséges személyzetet rendelkezésre bocsátja.

Fényszórókat a gyártás mennyiségének aránya szerint fogunk kiutalni.

Gondoskodom, hogy a 71. tábori tüzérdandár alakulatainak egy tüzér-művezető álljon rendelkezésére. Az 1. hadseregparancsnokság jelentse, hogy hol vannak fogyatékok. A 71. hadosztálynál tüzér anyagjavítóműhely nem állítható fel.

A rendszeresített két 12 cm légiaknavető-szakasz helyett, két 15 cm légiaknavető-szakaszt osztunk be.

Azonkívül két 22 cm vagy 20 cm légiaknavető-szakaszt utalunk ki, mihelyt kezelésükre a kiképzett legénység rendelkezésre áll.

12 cm lőporos aknavetőket már nem gyártunk.

Három ilyen aknavető pótlására közepes gránátvetőket osztunk be.

Az ember és lóanyag élelmezésének nehézségeit az A. O. K. ismeri. A helyzet javítására minden meg fog történni. A seregcsoport saját hatáskörében intézkedjék, hogy az élelmezőhelyzet megjavítása végett minden felesleges lótól szabaduljon meg.

A személyi kérdésben adott felvilágosítást az A. O. K. köszönettel veszi.

A csoportparancsnokság állandó befolyása a csapatkiképzésre és az arcvonalon beálló aránylag csendes idő biztosítja azt, hogy a még mutatkozó hiányok meg fognak szűnni.

(A. O. K. vezérkari főnöke 39.330/7. a. Op. szám.)

b) *1. hadsereg.*

Megelégedéssel vettem tudomásul az 1. hadsereg készültségi tudosítását és az általános helyzetre vonatkozó fejtegetéseivel egyetértek.

Az eddig lefolyt harcokban, derék csapataink magatartása, az utóbbi időben alaposan előkészített és szerencsésen véghezvitt támadó vállalatok, a hadseregparancsnokság erélyes befolyása a csapatok kiképzésére és szellemére — melyet én teljes mértékben elismerek — azt a bizalmat gerjesztik bennem, hogy az 1. hadsereg a küszöbön álló harcokat győzelemmel fogja megvívni.

Károly s. k.

Az A. O. K. megjegyzései:

A 10. és 32. gyalogezrednél, továbbá a 32./I., 63./VII. és 73./VII. zászlóaljnál mutatkozó hiányok el fognak tűnni, ha ezeket a csapatokat, az arcvonalból kivonva, fegyelmezik.

A legénység bővebb és jobb élelmezése a monarchiában uralkodó nehéz élelmi helyzet miatt lehetetlen. Az ország anyagi forrásainak kihasználására, rekvirálások vannak elrendelve.

Az állásépítésre a hadseregarcvonalparancsnokság 20 munkásosztagot kapott ; többel az A. O. K. jelenleg nem rendelkezik. A tervezett állásjavítások végrehajtása lényegesen meg fogja erősíteni az arcvonalat.

Jónak tartom a terepben megkapaszkodó támpontok kiépítését ; ezzel hátsó védelmi vonal fog létesülni.

Fúrógépekre, drótkötélpályákra és egyéb műszaki szerelékekre a hadseregparancsnokság tegyen határozott előterjesztést. A rendelkezésre álló anyag keretén belül, a kiutalás meg fog történni.

Világítópisztolyok és a hozzávaló töltények kiutalására a hadsereg tegyen határozott előterjesztést.

A tervezett tartalékkiképzés célszerű és a hadseregarcvonalparancsnokság útmutatása szerint végre is kell hajtani.

Azzal, hogy a Gerok-seregcsoport az 1. hadsereg kötelékébe került, az egységes tartalékkiképzés könnyebbé vált.

A hadseregarcvonalparancsnokság javaslatára nyolc száztengelyes vasúti vonatot kapott az 1. hadsereg, hogy a tartalékokat az 1. hadsereg arcvonala mögött könnyebben eltolhassa.

Célszerűnek találom, hogy a tüzérség állásváltoztatására tartalék-ütegállások készülnek. A hiányzó telefonanyag pótlására tegyen előterjesztést. A hadsereg nagy kiterjedésű arcvonala miatt tömör zárótűz csupán az arcvonal egyes legfontosabb részei előtt lehetséges.

A kívánt 300.000 kézigránát kiszállítása a gyártástól függ.

Az Op. 62.336. és 63.523. sz. rendelettel a siegesdorfi iskolába vezényelt 24./6. és 31./6. számú aknavető-üteg legénysége, 12 és 22 cm aknavetőket kapott, úgyhogy az 1. hadseregnél most már csak két 12 cm aknavető hiányzik. Ezeket később pótoljuk, mihelyt a további aknavetők szervezése előbbrehaladt. Az aknavetőlőszer mennyiségét az Op. 62.698. számú rendelettel felemeltük. Az első részletet március 5-én utaljuk ki. A lovashadosztályoknak és a 8. hegyi dandárnak vártüzér-aknavetőütegekkel való ellátása tárgyában utalok az A. O. K. Op. 62.984. számú rendeletére.

Aknavető lőszertartalékot is kiutalunk, ha határozott mennyiséget kérnek.

A XXI. hadtest részére szervezés alatt áll :

a 31. tábori ágyúsezred és a 37./5. számú honvéd tábori tarackosüteg részére négy kiegészítő szakasz ; a 37. honvéd tábori tarckosezred 6. ütege csak április hóban állítható fel.

Az 1. hadsereghez ezek a menetütegek jutnak :

23./4., 16./6. és a 16./1. számú hegyi-tarackosüteg. Szervezés

alatt van a 39./2. számú honvéd hegyi ágyúsüteg, a 15/4. és 13/2. számú hegyi tarackosüteg.

A kért kilenc üteg helyett jelenleg csak hat hegyi üteget lehet a hadsereg rendelkezésére bocsátani.

A hiányzó ágyú- és taracklőszert március 8-án utaljuk ki.

Az A. O. K. arra a kérésre, hogy a gyalogsági, hegyi, ágyús és taracklőszer mennyiségét emeljük: megjegyzi, hogy ez a gyártástól függ és számolni kell a többi hadsereg igényléseivel is.

A nehéz lövegek javítására szolgáló alkatrészek kiutalása végett, a hadsereg forduljon a hadügyminisztériumhoz. A használhatetlenné vált három 15 cm tarackot február 28-án pótoltuk. A 15 cm tarackból tartalék alkotása a hadseregnél nem lehetséges.

Újabb repülőszázadok beosztása nem lehetséges.

Bombák kiutalása tárgyában tegyen a hadsereg határozott előterjesztést.

A 25. számú léghajósosztályt a hadsereghez osztottuk be. Ezenkívül a hadseregarcvonalparancsnokság még két léghajósosztályt kap.

Teljesen megegyezik az A. O. K. törekvésével a hadseregparancsnokságnak azon intézkedése, melyet a riadógyakorlatok megtartása, a felsőbb parancsnokságok és közegeiknek állásszemléi, az első vonalban álló csapatok, valamint a tartalékok és pótlások további kiképzése tárgyában tett. Arra kell törekedni, hogy a különféle tanfolyamokba vezényelt tisztikar és legénység legkésőbb április hó végén, illetve az orosz támadás kezdetekor, csapatához bevonuljon.

Az 1. hadseregnél az utánszállítási viszonyok kedvezők. Új erdei vasutak építése, belátható időn belül, nem lehetséges.

Az A. O. K. egyetért a tervezett vasúti vonalak megépítésével, azonban megjegyzi, hogy műszaki csapatokat nem adhat a hadseregnek.

A vasúti építő- és szállítóanyagot a hadsereg közvetlenül az A. O. K.-nál (a tábori vasútügy főnökénél) igényelheti.

A lovak élelmezésének nehézsége miatt, az A. O. K. felhívja a hadseregparancsnokság figyelmét arra, hogy a kocsizó vonatok számát apassza és a felesleges lovakat adja át.

Az 1. hadsereg élelmezőhelyzete az utóbbi időben valamivel javult. Az általános inség kizárja a kérdés gyökeres orvoslását.

Az egészségügyi helyzet igen kedvező.

Az A. O. K. tudja, hogy a legénységnek másodikrendbeli fehérneműje nincsen és hogy a ruházat minősége sem elsőrangú, de ezen nem tud segíteni. (A. O. K., a vezérkar főnöke Op. 39.330/6. a. szám.)

c) *7. hadsereg.*

Megelégedéssel vettem tudomásul a hadseregparancsnokság készültségi tudósítását és az általános helyzetre vonatkozó fejtegetésével egyetértek.

Erős a hitem, hogy a bevált vezetés és a csapatokra gyakorolt állandó befolyás képessé teszi a 7. hadsereget arra, hogy a várható ellenséges támadást — annak ellenére, hogy túlerővel áll szemben — győzedelmesen vissza fogja verni.

A csapatoknak az utolsó küzdelmekben kifejezésre jutott jó szelleme és az ügyes vezetés erről kezeskedik nekem.

Károly s. k.

Az A. O. K. megjegyzései :

A hadseregfőparancsnokság tudja, hogy a 7. hadsereg helyzete nehéz, mert arcvonalának kiterjedése túl nagy és tartalékai nincsenek.

A hadsereg számbeli gyengeségét ki kell egyenlíteni a vezetés erélyével, le a legalacsonyabb parancsnokságig ; az összes parancsnokságoknak a csapatokra gyakorolt élénk befolyásával és a szóbajövő helyen valamennyi harceszköz egyesített kihasználásával.

Számban soha sem lehetünk egyenlők az oroszokkal.

Mivel a hadseregparancsnokság hadseregének helyzetét teljesen ismeri, az A. O. K. meg van róla győződve, hogy minden megtörténik, hogy a 7. hadsereg sikeresen szembeszállhasson az ellenséggel.

Az eddig végrehajtott és a tervezett támadó vállalatok a leghatásosabb eszközök, melyekkel a csapatok szelleme emelhető és az ellenség terve keresztezhető.

A harckészültségre tett kívánságok tárgyában ezt jegyzem meg :

a kiegészítéseknél összekevert különféle nemzetiségekre felhívtam a pótlásügyi főnök figyelmét és hacsak lehetséges, segítünk rajta.

Soronkívüli kiegészítések a XXVIII. menetzászlóaljak beosztásával történnek.

A tiszti anyag minőségének javítására az A. O. K. állandóan gondol ; minthogy azonban kiváló emberanyag és jó kiképzőszemélyzet alig áll rendelkezésre, az ebbeli törekvésnek határa van. A hadseregparancsnokság saját hatáskörében tegyen meg mindent.

Állásépítésre az A. O. K. munkásosztagokat nem adhat, bár tudja, hogy a 7. hadsereg — a kedvezőtlen időjárás következtében — az állásépítésben, különösen hátsó védővonalak létesítésében, visszamaradt.

A hadseregarcvonalparancsnokság az utóbbi napokban 20 munkásosztagot kapott.

A géppuskásosztagok átszervezése április hó végéig meg fog történni (minden zászlóaljnál nyolc géppuska lesz), a 7. hadsereg részére géppuskákban megfelelő tartalékot utalunk ki.

Az 59. hadosztály részére már kiutalt ütegeken kívül, a 10. tartalék tábori ágyúsezred és a 10. tartalék tábori tarckosezred 3—3 ütege, továbbá a 4. hadseregből kivonandó egy üteg és még egy üteg, összesen 8 üteg, március havában a 7. hadsereg kötelékébe kerül. A 18./3. számú hegyi tarackosüteg megszervezése folyik.

Az ütegeknél második felderítőjárőr megszervezése, tiszthiány miatt, nem lehetséges.

A 30., 51. hadosztály és a 16. dandár kivételével, melyeknél egy 12 cm légi- és egy 22 cm aknavetőszakasz hiányzik, valamennyi hadosztálynál, továbbá a Papp-féle és a 202. dandárnál, az aknavetőszervezet teljes ; a 34., 40., 12. és 51. hadosztály részére aknavetőütegek szervezése folyik.

A hiányzó aknavetőszakaszok pótlása meg fog történni, az aknavetőszervezet kiépítésével kapcsolatban ; legkésőbben az aknavetőütegek felállításakor.

Taracklőszer gyártása a hátországban nehezen megy, miért is a 7. hadsereg eddigi lőszerét nem szaporíthatjuk.

Az utóbbi időben a közepes gránátvetőlőszer gyártásában is zavarok állottak be, míg ellenben a 12 cm légi aknavetőlőszer most tömegesen készül.

A gyárak hetenként 80 vagón szegesdrótot szállítanak ; így minden hadsereg hetenként 8 vagón szegesdrótot kaphat.

A 7. hadseregnél aknavető- és gránátvetőtartalék létesítésére, a hadseregparancsnokság adja be az igénylést, 12 cm légi aknavetők és 22 cm puskaporos aknavetők kiutalása lehetséges.

A 7. hadseregnél fényszórótartalék létesítése jelenleg nem lehetséges.

A dombo—bruszturai tábori vasút részére motoros kocsi és a kopilasi sodronykötélpálya részére egy második vontatókötél nem utalható ki.

A prislopi vasút részére 4 gőzmozdony utalható ki, ezzel a vasút teljesítőképessége napi 470 tonnáról 630 tonnára fog emelkedni.

Az óradna—máriavölgyi pálya gyors kiépítésére egy hadifogoly munkásosztagot osztok be. A pálya részére motoros kocsi rendelkezésre nem áll.

A borgó-prund—dornavölgyi motoros vasút Borgó-Prund és Tihucza között szabványos vasútvonallá épül ki. Az átépítés néhány hó alatt meg fog történni.

A kis ilva—parvai erdei vasút részére 2 mozdonyt utaltunk ki ; ezzel a vasút napi teljesítménye 50 tonnáról 200 tonnára emelkedett.

A tervezett parvai drótkötélpálya, anyaghiány miatt nem építhető meg.

Az emberek és lovak élelmezésének nehézségeit az A. O. K. jól ismeri ; gyökeres orvoslás azonban nem lehetséges az élelmicikkekben mutatkozó nagy hiány miatt.

A 7. hadsereghez 8 könnyű- és 9 nehéz-autósoszlop van beosztva, a keleti arcvonalon ebben a tekintetben a 7. hadsereg van a legjobban ellátva. Március hóban a hadsereg még két autósoszlopot fog kapni, az utánszállítás lebonyolítására.

Orvosokban és állatorvosokban mutatkozó nagy hiány következtében, csakis a beálló fogyatékokat lehet pótolni ; a rendszeresített létszámot emelni azonban képtelenség.

Egészségügyi vasútvonalakat minden egyes esetben a hadseregparancsnokság kérjen. Egészségügyi szállítóoszlopot beosztani nem lehet.

A gázvédőfelszerelés kiszállítását a hadügyminisztériumnál megsürgetem.

Végül az A. O. K. megjegyzi, hogy a tervezett tartalékképzéssel egyetért.

Az A. O. K. az O. H. L.-tól, a 7. hadsereg részére egy dandárt kért tartalékul. A tárgyalásnak idáig nem volt eredménye.

Két lovashadosztálynak egy kötelékbe való összevonására az A. O. K. megjegyzi, hogy a lovasság átszervezésére az előmunkálatok folynak (A. O. K. a vezérkar főnöke Op. 39.330/3. a. szám.).

d) *Hadseregarcvonalparancsnokság :*

Egyetértek a hadseregarcvonalparancsnokság által február 21-én előterjesztett készültségi tudósítással, mely a kötelékébe tartozó hadseregek helyzetét ecseteli, valamint az állásjavítások céljából és a csapatok erkölcsi szellemének emelésére tervbevett támadó vállalatokat ismerteti.

A csapatok harcképességének fokozására tett intézkedések, a fegyvernemek együttműködése, a hadseregarcvonalparancsnokságnak a csapatok erkölcsi szellemére, kiképzésére és vezetőkre kétségen kívül érezhető erélyes befolyása, bennem azt a szilárd hitet kelti, hogy a hadseregarcvonalparancsnokság további erélyes vezénylete mellett, az alárendelt hadseregek a várható döntő küzdelemben mindent meg fognak tenni, hogy az ellenség támadását diadalmasan visszaverjék.

Károly s. k.

Az A. O. K. megjegyzései :

Az A. O. K. jól tudja, hogy mit ér a 24. hadosztály. A hadosztálynak más hadszíntérre való áthelyezése, illetőleg az arcvonal egy más részére való elszállítása, nem volt lehetséges az általánosan ismert vasútforgalmi nehézségek miatt. Közben az idő elmúlt, úgyhogy ha a hadosztálynak egy más hadosztállyal való kicseré-

lését most megkezdenénk, megtörténhetnék, hogy éppen az ellenséges támadás idejében két hadosztályra nem lehetne számítani. Ezért a 24. hadosztálynak kicserélését most el kell hagyni.

Mivel arról van szó, hogy a hadosztályt az arcvonalból tartalékul kivonják, meg lesz az alkalom arra, hogy harcképessége fokozódjék és összetétele megszilárduljon.

A hadseregarcvonalparancsnokságnak az alsóbb parancsnokokra, a harcászati vezetésre, a csapatok szellemére és kiképzésére való személyes befolyását, Ő Felsége nagy megelégedéssel vette tudomásul.

A felsőbb parancsnokságok törzseitől megkövetelt tevékenység és azoknak a csapatokkal való szoros érintkezése, hozzá fog mindenesetre járulni ahhoz, hogy az alárendelt hadseregek ütőereje tetemesen fokozódjék.

Az A. O. K. szakadatlanul azon fárad, hogy a hátországban a kiképzés tökéletesebb legyen.

Az A. O. K. egyetért a hadseregarcvonalparancsnokság azon nézetével, hogy az állásokat mélységben tagozni kell; de megjegyzi, hogy állásépítésre a hadseregarcvonalparancsnokságnak csakis 20 munkásosztagot adhat.

Élelmicikkek, egészségügyi anyag és lőszer felhalmozása tárgyában, a hadseregarcvonalparancsnokság tegyen ide konkrét javaslatot; az A. O. K. amit csak tud, szállítani fog.

(A. O. K. vezérkar főnöke Op. 39.330/5. a. szám.)

1930/31 . . .

A német 225. hadosztály támadási tervének előkészítése a Muntele Farcu micatól (⌖ 1370) északra fekvő magaslat elfoglalására.

„A 225. gyaloghadosztálynak pillanatnyilag rendelkezésére áll: egy nehéz tábori tarackosüteg, egy 10 cm ágyúsüteg, három könnyű tábori tarackosüteg, egy és fél hegyi tarackosüteg, két hegyi ágyúsüteg, kilenc tábori ágyúsüteg. Még kapni fog két mozsárüteget, két nehéz tábori tarackosüteget, három könnyű tábori tarackosüteget, egy fél hegyi tarackosüteget és egy tábori ágyúsüteget.

Az „Abwehr Südost" részére a hadosztály rendelkezésére áll: a 18. tartalék gyalogezred II. és III. zászlóalja, a 373. tartalék gyalogezred I. zászlóalja, a 28-as könnyű géppuskásosztag, 8 nehéz, 9 közepes, 23 könnyű aknavető, egy 23-as lángszóró szakasz, egy szakasz a 259. utászszázadból, ezenkívül még a kőkerti csendőrkaszárnyánál, az Uz völgyében, két század és egy géppuskásszázad.

A távbeszélőhálózat elkészítése, a tüzércsoportok új tagozódásának megfelelőleg, 26-án estére meg fog történni. Előkészítés eddig még nem volt lehetséges, mert a tüzérség beosztása csak most történt meg. Az „Abwehr Südost" vállalat részére, egy gyalogsági és egy tüzérrepülő áll rendelkezésre. A tábori táviróállomásokkal az összeköttetés elkészült és a jelentések továbbadása szabályozva van.

Gázlövést tervezünk az ellenséges tüzérségre a Poiana Uzuluiban, délelőtt 5 óra 15 perctől 9 óra 15 percig és a Muntele Farcu mare (⌖ 1503) keleti lejtőjére és a közlekedési utakra a Muntele Nemirától (⌖ 1615) keletre, 2 órával a vállalkozás előtt.

Arra az esetre, hogyha az orosz a Muntele Farcu mare (⌖ 1503) és Muntele Farcu mica (⌖ 1370) magaslatait a lövegtűz folytán kiürítené, az üldözést behatóan szabályoztuk.

Rendszabályok esetleges ellentámadások ellen: beható parancs a tüzérség és az aknavetők reteszelő tüzére. A sikerült vállalkozás után három üteg áll különleges feladatok megoldására. Három század megszállja a támadó csapatok által elhagyott régi állást, két század zárt rendben áll mögötte."

1930/31 118

30. számú melléklet.

Vázlat a Dixmude körüli német állásokról a nyugati hadszintéren 1917 év tavaszán.

M. KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET

Mérték = 1: 10.000

0 200 400 600 800 1000m

M.1000/925 F.

A német legfelsőbb hadvezetőség rendelete, amely a csapatok szállítása alatti magatartást írja elő az ellenséges kémkedés elhárítása céljából. Op. 1874. szám.

1. A szállítmány valóságos állománya jelentendő be. A csapatoknak csakis az előírt málhát szabad magukkal vinni, minden más felszerelést, málhát és vágómarhát, stb. vissza kell hagyni.

2. Vállszalagokat, a szekerek feliratait le kell takarni, az ezredek számai láthatók ne legyenek.

3. A vasúti vagónokon minden jelzést és jegyzetet, feliratot kerülni kell.

4. Az utazás alatt és az állomásokon a megrakott vasúti teherszállító vagónokat a vonatszemélyzettel és a fékezőkkel őriztetni kell, mivel többször lopások miatt panaszt tettek.

5. Szigorúan tilos a vasúti vagónok berendezését (huzatok, párnák, lámpák, függönyök, kályhák, stb.) megrongálni.

6. A vasúti állomásokon a tartózkodás alatt őrséget kell felállítani, mely megakadályozza az állomásról való eltávozást és a környező épületekbe való belépést (élelmi cikkeknek jogtalan elhurcolása, szarvasmarháknak az istállókból való elhajtása). Étkezőállomásokon a csapatokat felügyelet alatt zárt sorokban kell elővezetni. A következő étkező állomás után kell érdeklődni, ahol az étkezést előre meg kell rendelni.

7. A nagyobb vasúti állomásokon példás fegyelmet kell követelni. A vasúti hivatalnokok gyalázása tilos, erőszakosságok velük szemben feltétlenül mellőzendők, mivel a hivatalnokok szolgálatban túl vannak terhelve. A vasúti forgalomba beleszólni nem szabad; ezért a szállítmányvezető felelős.

8. A táviratokban a csapatot soha nem szabad megnevezni, hanem a szállítmány számát. Leveleket, lapokat, térképeket, iratokat eldobálni tilos; postaküldeményeket a német vasúti állomásparancsnokság személyzetének kell átadni továbbítás céljából.

9. Az utazás megkezdése előtt a csapatok behatóan tanulmányozzák a „szállítmányvezető részére kiadott utasítások"-at.

10. BVG[1], Bba[2]-nak a szállítmányok bejelentésekor meg kell nevezni azon csapatokat, amelyek fertőzöttek (pl. tetvesek).

[1] Meghatalmazott vezérkari tiszt (Bevollmächtiger Generalstaboffizier).

[2] Vasúti megbízott tiszt (Bahnbeauftragter Offizier).

11. Különös eseményeket (például ha a vonat valamely állomáson soká vesztegel, vagy ha az étkezés hiányos volt) az Osztrák-Magyar birodalomban működésben levő német tábori vasútfőnökség valamely közegénél be kell jelenteni.

12. Az Osztrák-Magyar birodalomban a következő német tábori vasúti hivatalok működnek :

a) meghatalmazott vezérkari tiszt Wienben, hadügyminisztérium, felvigyázó-állomás Wienben és Budapesten, egy vasúti megbízott tiszt Budapesten, egy tiszt a vasúti vonalparancsnokságnál Szabadkán ;

b) meghatalmazott vezérkari tiszt József főherceg hadseregarcvonalparancsnokságnál Marosvásárhelyen, egy-egy tiszt a 11. számú vasúti szállítmányvezetőségnél Kolozsvárott, a 12. számú tábori vasúti szállítmányvezetőségnél Aradon, a 21. számú tábori vasúti szállítmányvezetőségnél Brassóban, egy-egy vasúti tiszt a 20. számú hadtápparancsnokságnál Mármarosszigeten és a 22. számú hadtápparancsnokságnál Brassóban ;

c) német vasúti állomásparancsnokságok : Mármarosszigeten, Kolozsvárott, Mádéfalván, Piskin, Nagyszebenben, Sepsiszentgyörgyön, Brassóban ;

d) meghatalmazott vezérkari tiszt Böhm—Ermolli hadseregcsoportparancsnokságnál Lembergben, egy tiszt az 5. számú tábori vasúti szállítmányvezetőségnél Lembergben, egy vasúti megbízott tiszt a déli hadtápparancsnokságnál Lembergben ;

e) német vasúti állomásparancsnokságok : Lembergben, Podwysokieben és Zloczówban.

1930/31 118

EGYETEMI KÖNYV SZEGED

A gyalogság és a tüzérség közötti összeköttetési módozatok tárgyában az 1. és 7. hadseregparancsnokság jelentéseihez József főherceg hadseregarcvonalparancsnokság a következő záradékot fűzte.

A gyalogság és tüzérség között az összeköttetés fenntartásának nehézsége és tüzérségünk tüzének fontossága arra késztet, hogy minden összeköttetési módozatot alkalmazzunk.

A) *Közvetlen összeköttetés a kölcsönösen egymásra utalt gyalogsági és tüzérségi vezetők között.*

Az összeműködésre hivatott gyalogsági és tüzérségi vezetők tartózkodási helyeiket és harcálláspontjaikat egymáshoz lehetőleg közel válasszák meg, hogy gyakorta személyesen és szóbelileg érintkezhessenek egymással. Ha ez lehető nem volna, akkor a tüzérség parancsnoka egy tüzértisztet osszon be közvetítőül a gyalogság parancsnokához.

Minden ezrednél és zászlóaljnál, egyes esetekben különösen exponált századnál is, legyen egy tüzérségi összekötőtiszt.

Valamennyi gyalogsági parancsnoknak tudnia kell, hogy hol tartózkodik az a tüzérségi megfigyelő, kinek ütege, illetve ütegei a gyalogságot támogatni vannak hivatva. Viszont a tüzérségi megfigyelő tisztnek és az üteg, illetve ütegek parancsnokainak ismerniök kell a gyalogság állását, annak gyengéjét, hogy kölcsönösen támogatólag befolyhassanak.

B) *Távbeszélő összeköttetés.*

Az összeköttetésnek legfontosabb tényezői a drótvezetékek. A tüzérségnek külön távbeszélőhálózatra van szüksége, amely független legyen a gyalogságétól és a magasabb parancsnokságétól; evvel közvetlenül összeköttetésben áll mind a gyalogezredeknél és az ütegeknél működő tüzérségi parancsnokokkal, tüzérségi összekötő tisztekkel és az utóbbiak útján az ütegek tüzérségi megfigyelő tisztjeivel, mind a szomszédos csapatokkal, léggömbökről és repülőgépekről történő megfigyelés vezetőivel (a repülőterek antennáival). A tüzérségi távbeszélő összeköttetésnek kettősvezetéke legyen. A megfigyelőhelyeket úgy kell megválasztani, hogy azok az első állás közelében legyenek, esetleg magában az első vonalban. A hátul fekvő terepen is sűrűn kell megfigyelőhelyeket szervezni, úgyhogy ha az összeköttetés elől megszakadna, az ütegek fenntarthassák az összeköttetést a hátul működő megfigyelőállások útján.

A tüzérség hatására a megfigyelés és összeköttetés döntő befolyást gyakorol.

A hadseregarcvonalnál a tüzérségi távbeszélőhálózat még fejlesztésre szorul, miért is a távbeszélőanyagnak utánszállítása sürgősen szükséges.

A jelenleg beszerzés alatt álló drótnélküli kis rádióállomások az összeköttetés kiváló tényezői.

Minden hadseregnél mielőbb szükség lenne kiképzés céljából néhány ilyen kis rádióállomásra.

C) *Repülők, léggömbök.*

Napról-napra mindjobban felismerjük annak jelentőségét, hogy mily nagyméretű kihatással van a harcban a légi uralom a tüzérségnél az egymásközötti, illetve a gyalogság és tüzérség közötti összeköttetésre és harcban a gyalogság hatásos támogatására.

Most midőn a hadseregarcvonalat gazdagabban látták el repülőkkel, intézkedtem, hogy azon szakaszokban, melyeknek megtámadása valószínű, a repülők nagy zöme tömeges alkalmazásra gyorsan összevonassék és hozzájárulok a 7. hadseregparancsnokság előterjesztéséhez, melyben a repülőszolgálat megszervezésére (távoli, közeli és harcban való felderítés, tüzérségi repülők, gyalogsági repülők, támogató repülőlépcsők) javaslatot tesz.

D) *Optikai összeköttetések.*

Itt világítópisztoly töltények, rakéták és fényjelzőgépek jönnek szóba.

Határozottan több világítópisztolyra van szükség. Következő jelzések vannak érvényben: vörös színnel a tüzérségtől zárótüzet kérünk; zöld színre a tüzérség tüzét az ellenség felé hátrább teszi (röviden lő); fehér színnel az előterepet világítjuk meg és jelezzük a gyalogság hollétét. Egy negyedik színű jelzés behozatalára szükség van, mellyel azt kérnénk, hogy a tüzérség zárótűz leadása előtt megsemmisítő tüzet adna le olyan területre, hol az ellenséges gyalogság támadásra gyülekezik. A színeket kombinálni, vagy a fényjelzésben különböző formákat alkalmazni (csillag, golyó, stb.) nem célszerű, mivel a hegyekben áttekintést nem nyujtó erdőségek miatt félreértések keletkeznek. Rakétákat különféle jelzésekre kihasználni nem lehet.

Minaddig míg az ipar egy erősfényű új színt gyártani nem tud, következő fényjelzések vannak használatban: zöld színnel a tüzérségtől megsemmisítő tüzet, vörös színnel zárótüzet kérünk; fehér színnel a tűznek áttételét kérjük előre az ellenség felé.

Támadó vállalatoknál külön parancsra a zöld szín a tüzérség tüzének áttételét az ellenség felé, a fehér szín az előterep megvilágítását és a gyalogság állásának hollétét jelentheti.

Kísérleteket lehetne tenni a bengáli tűzzel, — ahogyan ezt a XXI. hadtest javasolja.

A fényjelzőgépeket — melyeket a német hadosztályoknál, azoknak gazdag villamos felszerelése folytán használni lehet — nem tartom célszerűnek, mivel az acetylenlámpák hiányosak. A fényszórók jelzőszolgálatra alkalmazhatók.

Mindaddig míg villanyosáramú jelzőfelszereléssel nem rendelkezünk, kívánatos, hogy acetylenlámpákkal gazdagon lássanak el minket; ennek persze előfeltétele, hogy kellő mennyiségben karbiddal rendelkezzünk.

Zászlójelzésekre, szemafórokra tett jelentésekre megjegyzésem nincsen.

Fedett terepen szükséges, hogy az ütegeknél különféle optikai jelzéseket alkalmazzunk.

E) *Akusztikai jelzések.* Szirénák, trombitajelek legcélszerűbben gázriadó jelzésre használhatók fel.

G) *Jelentőlovasok, futárok, kerékpárosok, gépkocsik.* Azon esetben, ha az összes összeköttetési módozatok a szolgálatot felmondják, ezek által tartandó fenn az összeköttetés, bár a hegységben ezeknek a tüzérséghez való eljutása nehéz és nem igen valószínű, hogy a tüzérségi tűz irányítására felhasználhatók.

H) *Harcászati segédeszközök.* Célszerű, ha egy tüzérségi csoportban vezérüteget jelölünk ki. Ennek a tüzére — ha vele sokoldalú és gondos összeköttetést létesítünk — lehetséges a többi ütegek zárótüzét és megsemmisítő tüzét megszólaltatni. Ütegeinknek azonban nem szabad a vezérüteg tüzére lesni, ha felismerik, hogy a tűz megnyitásának pillanata elérkezett.

Az egész összeköttetési ügy megköveteli, hogy folytonosan iskolázzuk és vizsgáljuk az összes összeköttetési módozatainkat és hogy a gyalogsági és tüzérségi parancsnokok közötti személyes kapcsolatot magasabb parancsnokaink ellenőrizzék.

Csakis nehéz viszonyok között tartott gyakorlatok végrehajtása közben jutunk arra, hogy hol vannak hiányosságok, hol kell az összeköttetési szolgálatot kiegészíteni, illetve megjavítani és hogy a tüzérségi zárótűz jól fekszik-e a terepben.

Ily gyakorlatokat ott sem szabad elhanyagolni, hol támadó vállalkozásokat nem csinálunk, illetve ahol az ellenség támadása nem valószínű.

1930/31
EGYETEMI KÖNYVTÁR

A 7. hadseregnél 1917 május havában a csoportosításban végrehajtandó csapateltolások kimutatása.

Mely hadtestnél	Változás neme	Mikor	Csapat megnevezése
XI. hadtestnél	beérkeznek	május 8.	Russ-különítmény
		május 9.	3./VI. Landsturm zászlóalj (74. hadosztálytól) tartalék lesz
	elmegy	május 9.	157./I. zászlóalj (a XXV. tartalékhadtesthez)
	ki lesz az arcvonalból vonva	—	5. honvéd lovashadosztály (hadtesttartalék lesz)
I. hadtestnél	beérkezik	—	26. vadászzászlóalj az 59. hadosztályhoz
	elmennek	—	Russ-különítmény a XI. hadtesthez, a csendőrzászlóalj a Kárpát-hadtesthez
	ki lesznek az arcvonalból vonva	—	23. és 24. Landsturm zászlóalj pihentetés céljából
			8. lovashadosztály, melyet az 5. honvéd lovashadosztály felvált, a 8. lovashadosztály átlép a XI. hadtest kötelékébe
Kárpát-hadtestnél	beérkezik	—	Csendőrzászlóalj az I. hadtesttől
	elmennek	—	3./VI. Landsturm zászlóalj a XI. hadtesthez és 57. gyalogezred, mely a XI. hadtest mögött hadosztálytartalék lesz
XXV. tartalékhadtestnél	beérkezik	május 15.	157/1. zászlóalj a XI. hadtesttől
	kölcsönösen helyet cserélnek	május 4-től 19-ig	16. gyalogdandár, 1., 13. és 18. vadászzászlóaljai és a 30. hadosztály 97. gyalogezrede
	ki lesznek az arcvonalból vonva	május 20.	A 101. gyalogezred, azután egy egész menet gyalogezred (hadseregtartalék lesznek), helyébe a hadtest megkapja a jelenlegi hadseregtartalék viszonyban levő 29./VI. zászlóaljat és a 14. vadászzászlóaljat

Megjegyzés: Május második felében jelenleg hadseregtartalék viszonyban levő 29./III. zászlóalj (Poiana Stampi) és 30./III. Landwehr, 38./III. zászlóalj (Aranyos Beszterce völgye) a 40. honvéd hadosztályhoz kerül, mely zászlóaljak helyébe az utóbb nevezett honvéd hadosztály egy egész honvéd ezredet ad le hadseregtartalékul.

1930/31

M. KIR. HONVÉD MŰSZAKI TUDOMÁNYI EGYETEM
KÖNYVTÁR

Utasítás az 1. és 7. hadseregnek a követendő magatartásra nézve.

„A hadseregarcvonal nagy részén beállott mostani harcszünet és a viszonyoknak az orosz csapatoknál mutatkozott befolyása azon veszélyt rejti magában, hogy legénységünknél a harci kedv és akarat csökkenhet. Ezt minden eszközzel meg kell gátolni.

A harcerő fenntartására szolgáló eszközök a következők:

az első vonalat igen gyéren szálljuk meg, legalább azon szakaszokban, melyekkel szemben az ellenség nem erős és ott, hol állásunk kiépítése nem igényel már jelentékeny csapatot; az ellenséggel szigorúan megszakítunk mindennemű tárgyalást, érintkezést, kivévén a hírszerző állomások különleges működését és végül minden tartalékviszonyban levő csapatot legszorgosabban tovább képezünk ki.

Legnagyobb jelentősége van annak, hogy csapatainkat folytonosan figyelmeztessük arra, hogy az elzüllésben levő ellenségnek nem szabad megengedni, hogy valamelyes eredményt érjen el valahol, ami által megint összeszedheti magát. Helyi ellenséges támadások éppenséggel nincsenek kizárva; ezt bizonyítja az oroszoknak május 1-én a 70. honvédhadosztályra intézett sikertelen rajtaütésszerű támadása, valamint május 2. és 3-a közötti éjjelen a német 218. hadosztály ellen végrehajtott és kudarccal végződött támadás is, melyet néhány orosz zászlóalj intézett.

Folytonosan arra kell nevelni csapatainkat, hogy minden körülmények között erős akarattal meggátolják az ellenség betörését az 1-ső vonalunkba; a támogatásra elősietö csapatokban és a tartalékokban meg kell erősíteni azon elvet, hogy nem arra hivatottak, *hogy a hátsó vonalainkat, vagy egy ellenséges betöréskor az elreteszelő állásainkat megszállják, hanem az a feladatuk, hogy a betört ellenséget ellentámadással kiverjék, vagy pedig, hogy az 1. vonalunk szívós védelmét megtámasszák, megerősítsék.*

Valamennyi embernek tudnia kell, hogy a gyengébb csapatnak bátor, szívós kitartása mennyire megzavarja még a túlerőben levő ellenséget is és ha a szomszédos csapataink kitartanak, ezáltal a támogatásra sietö tartalékaink ellentámadásának végrehajtását szerfölött megkönnyítik.

Az átkarolólag támadó ellenséget az általunk intézett ellentámadásunkkal ugyancsak átkaroljuk.

A kiképzés és nevelés célja az, hogy minden ember, még a legkedvezőtlenebb helyzetben is, megdönthetetlen legyen a harcban és a kitartásban.

Erős akarat a kitartásban megköveteli, hogy az akna- és gránátvetők, sőt a géppuskások, a tüzérségi megfigyelők, távbeszélők és a jelzők is helyeiken maradjanak.

Ha az ellenség az 1. vonalba behatolt volna, az általunk szívósan tartott pont egy-egy támpontja legyen gyalogságunknak, melybe meg tudjon kapaszkodni. Amennyiben kijelölt helyeik nem lennének a védelemre berendezett 2. vonalunkban, úgy meg kell erődíteni álláshelyeiket.

Azon követelmény, hogy az 1. vonalból lehetőleg sok harcost vonjunk ki azon célból, hogy őt az arcvonal mögött tovább képezzük és fegyelmezzük, ellentétben látszik lenni egy másik követelménnyel, tudniillik, hogy első védelmi állásunkat, különösen mélységben tovább erődítsük (2., 3. vonal, megkapaszkodásra alkalmas támpontok, elreteszelő vonalak, II. védelmi állás létesítése).

Meg fogom kísérelni, hogy a kéznél levő tartalékoknak egy bizonyos időre az állásépítésre rendelkezésre bocsátása által ki tudom-e az ellentétet küszöbölni? Az 1. védelmi állás hátsó vonalainak megerődítésére ott vannak a munkásosztagok is! Hangoztatom azt is, hogy valamennyi ütegállást is be kell rendezni a védelemre, hogy a kezelőlegénység a közelharcban lőfegyverrel és kézigránátokkal magát és lövegeit védeni tudja az ellenséggel szemben.

A tüzérség kötelessége vállvetve a gyalogsággal vagy magára hagyatva is a végsőig harcolni állásaiban; azt elhagyni csakis felsőbb parancsra szabad.

A lövegeket csak akkor szabad hasznavehetetlenné tenni, ha azokat a végsőig való kitartás következtében megmenteni, illetve elvontatni már nem lehet." Op. 1966.

Az 1. és 7. hadseregparancsnokság javaslata a légi uralom elérésére, illetőleg repülőink alkalmazása a légi védelemre ellenséges támadás esetén.

1. *Az 1. hadsereg előterjesztése.*

a) Az ellenség által leginkább fenyegetett szakaszban (Gerok-seregcsoport), a 44. számú repülőszázad beérkezte után, három repülőszázad fog működni. Ha az ellenség ezen szakaszt megtámadja, akkor a Litzmann-csoportnál beosztott repülőszázad minden pillanatban felderíthet Gerok-seregcsoportja előtt. Ez a repülőszázad utasíttatott, hogy a mostani légi útjain hazarepülése közben a Gerok-seregcsoport harcterületén tájékozódjék.

A Litzmann-csoportnál és a XXI. hadtestnél egy-egy repülőszázadnak kell beosztva lennie.

b) Ha az ellenség Litzmann-csoportját támadja meg, akkor a 29. számú repülőszázadot a Gerok-seregcsoporttól mielőbb át kell irányítani a Litzmann-csoporthoz.

c) Nem tartom célszerűnek, hogy a Sóveja medencében állandóan egy repülőszázadot helyezzünk el, mivel az utánszállítási viszonyok a Gerok-seregcsoportnál nagyon nehezek.

2. *A 7. hadseregparancsnokság előterjesztése.*

A hadsereg körletén belül, ha a XI. vagy I. hadtest támadtatnék meg, egy repülőszázadot Aknaszlatináról Besztercére, ha a Tatár-hágó lenne fenyegetve egy repülőszázadot Besztercéről Rahóra kell eltolni. A repülőszázad új elhelyezéséről gondoskodás történt. Új szállását a gépek repülés útján érik el, az anyagot pedig 24 óra alatt teherautókkal szállítják át. Ezen intézkedés következtében a megtámadott szakaszban három repülőszázad fog működni. A negyedik repülőszázad a meg nem támadott szakaszban látja el a légi szolgálatot.

Azon esetben, ha az ellenség az 1. hadsereget támadja meg, két repülőszázadot adhatok át és pedig egyet Aknaszlatináról egyet Besztercéről. Ezek — ha az idő kedvező — azonnal elrepülhetnek, különben a vasúttal leendő elszállításra a kiadott parancstól számítva 48 óra alatt menetkészek. Az elszállításra Aknaszlatinán és Besztercén egy-egy 100 tengelyes katonai vonat szükséges.

Azon esetben, ha a gépek repüléssel érik el új rendeltetési helyüket, a repülőszázadok anyagának elszállítására egy-egy

50 tengelyes katonai vonat kell ; az elszállítás a parancs kiadásától számítva 24 óra után veheti kezdetét.

A hadseregparancsnokok javaslatait elfogadtam és a következő választ adtam :

1. a hadseregarcvonalon ellenséges támadás által fenyegetett szakaszokban a légi védelemre a repülőszázadok összevonásának tervezett módjához hozzájárulok.

Ha a viszonyok megengedik a hadseregarcvonalparancsnokság intézkedni fog a légi védelmet a megtámadott helyen azáltal megerősíteni, hogy az egyik hadseregtől a másikhoz egyes repülőszázadokat fog áthelyezni.

2. Ha egy arcvonalon több repülőszázadot vonunk össze, akkor a viszonyokhoz képest a legkönnyebben végrehajtható távoli felderítést az újonnan beosztott repülőszázadra bízzuk. Azokat a repülőszázadokat, amelyek már huzamosabb idő óta vannak a hadseregnél, a tüzérség és gyalogság közeli felderítő szolgálatára kell alkalmazni. A tüzérségi repülőszolgálatot a szabályzatok határozzák meg.

Újabb dolog a *gyalogsági repülőszolgálat.* Ennek alapelveit, a nyugati hadszíntéren szerzett tapasztalatok alapján, „Útmutatás gyalogsági repülőszolgálatra" című segédlet tartalmazza.

Az útmutatás egyelőre szabályzatnak nem tekinthető és csak tervezet ; e szerint a csapatokat és minden repülőszázadnál legalább is három gyalogsági repülőt kell kiképezni.

A közeli légi felderítést az utolsó ellenséges tüzérségi állásig kell kiterjeszteni.

Mivel nincsen arra kilátás, hogy a hadseregarcvonal bajnokrepülőgépeket kapjon, a gyalogsági és tüzérségi légi felderítő szolgálatot védelmi légi lépcsőkkel támogatni nem lehet.

Ezért a repülőszázadokra háramlik az a feladat is, hogy a légi szolgálatban működő gépeinek védelméről maga gondoskodjon.

Három feladatot kell megoldani és pedig :
közeli légi felderítést és a repülőgépek védelmét,
a tüzérségi repülőszolgálatot és
a gyalogsági repülőszolgálatot.

3. Az intézkedéseket azonnal ki kell adni a légi erőnek egy bizonyos arcszakaszban való összevonása tárgyában (elhelyezésre, a szomszédos repülőszázadok tájékoztatására, a repülőszolgálat szabályozására).

4. A csapatok és a gyalogsági repülők kiképzésénél alkalom lesz az „Útmutatás" határozványait kipróbálni.

Június 15-ig jelentést várok a kiképzés fokáról, a tapasztalatokról és arról, hogy meg kell-e változtatni az „Útmutatás"-t ? Op. 1860. II. Ang.

József főherceg vezérezredes s. k.

KÖNYVTÁR
1930/31 118
MIKLÓS-TUDOMÁNYOS

Tervezet az ellenségeskedés beszüntetésére. (Fegyvernyugalom.)

Az orosz ....számú hadosztály (hadtest) a cs. és kir. (német) ....számú hadosztállyal (hadtesttel) megyegyezett az ellenségeskedés beszüntetésére (fegyvernyugalomra) a következő feltételek mellett :

1. A fegyverek nyugalma (az ellenségeskedés megszünte) kezdődik .....déli 12 órakor.

Mindkét félnek joga van a fegyverek nyugalmát három napi határidővel felmondani.

2. Amint az ellenségeskedés megszűnik, illetve a fegyverek nyugalma beáll, minden harci tevékenységet és a támadási előkészületet .....szakaszban abba kell hagyni. A fegyverek nyugalma valamennyi harceszközre kiterjed ; harcállásokat előretolni tilos.

3. Az akadályövet egyik félnek sem szabad átlépni, az akadályok közötti terület semleges. A felek közötti érintkezésre csakis a magasabb parancsnokságok által meghatalmazott hadikövetek jogosultak.

4. A felek kötelezik magukat, hogy a fegyverek nyugalma alatti időben állásaikban lévő csapataikat és harceszközöket nem erősítik meg és nem vonnak ki erőket és harceszközöket onnan azon célból, hogy az állás más helyén levő csapatokat megerősítsék.

5. Az akadályvonal mögötti térben az állások kiépítésén szabad dolgozni. A földalatti aknaharcot teljesen be kell szüntetni.

6. Azon célból, hogy a megkötött egyezség betartása biztosíttassék, a felek túszokat cserélnek ki kölcsönösen egymás között és pedig egy törzstisztet és egy alantos tisztet.

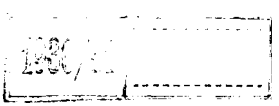

SZEGED

A román hadsereg mai hadrendje a következő :

Román 2. hadsereg Avarescu tábornok, vezérkari főnök Chinescu, főhadiszállás Racaciumi ;

II. hadtest Vaitenau tábornok ;

1. hadosztály Stratilescu tábornok, törzshadiszállás Varnita, 1., 31., 17., 18. gyalogezredek, 1. vadászezred, 1. tábori tüzérezred ;

3. hadosztály, törzshadiszállás Marasti, 4., 22., 28., 30. gyalogezredek (?), 2. vadászezred (?), 4. Calarasi lovasezred (?) 6., 13., 15. és 16. tábori tüzérezredek (?) ;

12. hadosztály Anastasiu ezredes, törzshadiszállás Verdea, 45/60., 46/61., 62/70. gyalogezredek (?), 22., 24., 25. tábori tüzérezredek (?), 3. tábori tarackosezred (?) ;

IV. hadtest Grigoru tábornok, vezérkari főnök Eremia ezredes, főhadiszállás Onesti ;

6. hadosztály Rudjinski tábornok, törzshadiszállás Cajutu 10., 11., 12., 24. gyalogezredek, 3. vadászezred, 10. Calarasi lovas ezred, 11. és 19. tábori tüzérezredek (?) ;

7. hadosztály Bunescu tábornok, 14., 15., 16., 27. gyalogezredek (?), 4. vadászezred (?), 4., 8., 12., 17. tábori tüzérezredek (?), 4. tarackosezred (?) ;

8. hadosztály Petrascu tábornok, vezérkari főnök Todiescu ezredes, 13., 25., 29., 37. gyalogezredek, 8. vadászezred, 53. és 65. gyalogezredek (?), 7., 8. Calarasi lovasezredek (?), 1. hegy tüzérezred (?), 4. tarackosezred egy része (?).

Átszervezésben vannak :

I. hadtest Jassyban, 2., 4. és 11. gyaloghadosztályok,

III. hadtest Tirgul Frumosban, 5., 13. és 14. gyaloghadosztályok,

V. hadtest a Pruth menti Poltesciában, 9., 10. és 15. gyaloghadosztályok.

Lehetséges, hogy a román I. és III. hadtest a román 1. hadsereget, az V. hadtest orosz csapatokkal a román 3. hadsereget alkotja.

Az 1. és 2. lovashadosztály szervezésben Dorohoiutól délre.

A román hadvezetőség : Ferdinand román király, vezérkari főnök Presan tábornok, helyettese Christescu tábornok.

A román főparancsnokságnál beosztva : Schtscherbatów és Golowin orosz tábornok, Berthelot francia tábornok és Breda, Belloy francia őrnagyok. Főhadiszállás Birlat.

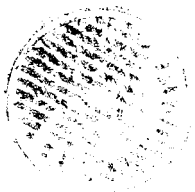

38. számú melléklet.

Az általam Károly királynak és gróf Tisza Istvánnak ajánlott és általuk kilátásba vett határkiigazítás (kékkel jelzett sáv a Kárpátok külső szegélyén) és a telepítendő — különösen bevált — magyar katonákkal s magyar rokkant katonákkal benépesítendő „magyar határőrvidék".

A tervbevett határkiigazítás.

Magyarország régi határának vonala, mely továbbra is határnak megmaradna

I-VI A tervbevett határőrvidéki kerületek.

Mérték: 1:900.000

0 10 km. 50 90 100 km.

Kimpolung
Kelbin 1361
Beszterce
Beszterce
Buhalnița
Beszterce
Maros
Borszék
Maroshévíz
Gyergyói-h.
Vadurile
Piatra
Gyergyóbékás
Ditró
Szászrégen
Gyergyószt.miklós
Gyergyóalfalu
1310
Csikszt.domokos
Gyimesbükk
Tatros
Moinești
Csikszereda
Târgu Ocna
Székelyudvarhely
Tusnád
Kászonjakabfalva
Kis Küküllő
Nagy Küküllő
Segesvár
Tusnádfürdő
Medgyes
Barót
Olt
Bereck
Kézdivásárhely
Soveja
Gyulafehérvár
Hortobágy
Szászsebes
Bölön
Zabola
Sepsiszentgyörgy
Maros
Déva
Szászváros
Omlás
Nagyszeben
Fogaras
Kerc
Illyén
Persány
Krizba
Nagyborosnyó
Zágon
Magyarhodza
Orlát
Resinár
Zajzon
Hosszúfalu
Brassó
Zernest
Tömös
Lugos
Hálszeg
Kudzsiri hav.
Törökbecse
Tisza
Melence
N.becskerek
Bega csat.
Resicabánya
Karánsebes
Magy.Zsil
Petrozsény
Lupény
Oláh Zsil
Brezoiu
Sălătrucu
Căpâlineni
Albești
Câmpulung
Ezeru 2407
Sinaia
Moroeni
Besdeadu
Telega
Câmpina
Valeni
Ploșeni
Cislău
Aricești
Bălănești
Lopătar
Titel
Porlasz
Duna
Újzora
Szekerény
Versec
Maras
Stájerlakanina
Tehértemplom
Pancsova
Domokos
Zimony
Belgrád
Omlód
Kevevára
Szendrő
Moldova
Szörényi kg.
Orsova
Mehádia
Baja de Arama
Sovarna dejos
Ilovățu
Verciorova
Vaskapu
Turnszeverin
Zsil
Dunai Kazánszoros
Szörényi kg.
Cserna
Retyezát
Hátszegi kg.
Fogarasi havasok
Brassói kg.
Bodoki h.
Persányi h.
Barcasági h.
Keresztényi h.
Gyergyói-h.
Gyimesi h.
Csíki h.
Hargitai h.
Keleti Kárpátok

M. KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET. M.1000/928 f.

39. számú melléklet.

Vázlat a Mestecanesci-i állásokról 1917 június 12-én.
(Emlékezet után rajzolva.)

5. honvéd lovas hadosztály állása

6.h.h.e.

7.h.h.e.

1.h.h.e.

302/I. honv.zlj.

8.h.h.e.

3./VI. Lst.zlj.

23.

5.

II.zlj.

I.zlj.

német 3. gránátos ezred

Czokanestie

Mestecanesti

Jakobeny

Muntie

Poiana Cheruluĭ

Poiana Oala

Valeputna

Marschh

Mestecanesci

Malzthal

Gotina Pisului

Gotina

Fetrii

Jolovan

Lucios

Breuza

Tisaruzuk

St. Maria

Kis-Clementu

D. Suhardului

Hasu

Jgresuru

Oklina mr.

Felsen Bgu

Pietrele lat

Pietrele

Pietrele

Pietrele

A román hadifogolyvallomások összefoglalása.

1. A román hadsereg ereje.

A román fegyveres erő most 12 hadosztályból áll. A járványok következtében — melyeket a románok leküzdeni nem tudtak — a tervezett tavaszi támadás végrehajtására szükséges hadsereget nem lehetett összehozni.

A sok halálesetet nem csupán a járványok okozták, hanem a szervezetnek az elégtelen táplálkozás következtében beállott általános elgyengülése is. Ennek folytán a románok abba a kényszerhelyzetbe kerültek, hogy az újonnan megszervezett csapatokat nem lehetett támadásra felhasználni, hanem a beállott fogyatékok pótlására kellett őket alkalmazni.

A lóállományban beállott hiány miatt sem lehetett a tervezett módon az új alakulatokat megszervezni. A lovasított csapatok, szekerek, vonatok, stb. részére lehetetlen volt a szükséges lovakat előteremteni annál is inkább, mert takarmányhiány miatt, a tél folyamán a meglévő lóállomány nagy része elpusztult.

2. Az 1. román hadsereg elhelyezése.

Az újonnan átszervezett hadosztályokat a kiképzőkörletből az arcvonal mögé vitték. Ez azért történt, mert a román kormány attól tartott, hogy az oroszok váratlanul elhagyják az arcvonalat, vagy pedig az orosz hadsereg, belső állapota miatt, Moldvát nem tudja megvédeni.

Az orosz forradalom óta a nagyobb román városokban, így Jassyban, Bacauban, Románban, az orosz katonák a békét hirdették, ezzel a román kormány helyzete még bizonytalanabbá vált.

3. Pótlás.

Az 1917-es ujoncokat az utolsó hetekben az arcvonalban álló valamennyi román hadosztályba besorolták állománykiegészítés végett. További ujoncosztagok az arcvonal mögött állanak, hol a járványok miatt zár alatt vannak.

1918-as ujoncok még nincsenek az arcvonalba besorolva.

Az 1919 és 1920-as évfolyamot fegyverbe szólították, de még nem kapnak katonai kiképzést. Ezeket segédszolgálatra és mezőgazdasági munkára alkalmazzák.

4. Szervezés.

A századok átszervezése francia mintára történt.

A harcosállomány 190 fő.

A századok négy szakaszra tagozódnak ; valamennyi szakasz első raja kézigránáttal van felszerelve. Azonkívül minden századnak két automatikus golyószórója van ; egyes rajok drótvágóollóval is rendelkeznek. Minden ember francia eredetű acélsisakot és gázálarcot kapott.

1086/31 6

SZEGED

A 7. hadseregparancsnokság Op. 884/VIII. számú helyzetbíráló jelentése és válaszom.

„*a)* A hadsereg déli szárnyának Op. 2352. számú rendelet szerinti átcsoportosítása azért történt, hogy egységes parancsnokság létesüljön. A Kirlibaba-térben azonban az ellenség valószínű támadásának iránya összeesik a Krauss- és Conta-csoport között megvont határvonallal, mely egyszersmind a Pichler-csoport utánszállító vonala is.

Igen kívánatos volna a határvonalat másképen meghatározni, hogy az ellenséges támadást egységes parancsnokság alatt levő szakaszban foghassuk fel.

b) Pichler altábornagy csoportparancsnokságának tartózkodási helye nem felel meg a harcászati és hadműveleti szempont követelményeinek ; azonkívül közvetlenül az ellenség tűzkörletében van ; ezért a csoportparancsnokságot Poena Rotundára akarnám áthelyezni.

c) Krauss altábornagy csoportparancsnoksága Besztercén van, mely bár kissé messze van hátul, de az autóutak, táviró és Hueghes-összeköttetések kedvező volta miatt ott maradhat.

d) Hogy a Krauss-csoportnál az átcsoportosítás a szolgálatkezelést nehézkessé ne tegye, a hadseregparancsnokság az adminisztrációs szolgálatot — különösen az anyagi ellátást — rendeletileg szabályozta.

e) A 12. hadosztálynak az arcvonalból való kivétele és helyébe az 5. honvédlovashadosztály betolása azt a kedvezőtlen helyzetet teremtette, hogy a legfontosabb szakaszok egyikében, egymás mellett négy lovashadosztály áll. Ezt a helyzetet meg kell változtatni. Ezért javasolom, hogy a 6. és 8. lovashadosztályt a 7. hadosztály váltsa fel.

Hogy a Krauss-, Conta- és Pichler-csoport megnevezésében félreértés ne történjék, javasolom, hogy az előbbeni kettőt, Pichler csoportjával szemben, seregcsoportnak nevezzük.“ (Op. 2352.)

Válaszom a 7. hadseregparancsnokságnak :

„1. A Krauss- és Conta-csoport közötti határvonal és az utánszállító vonal újbóli meghatározására, rendelet következik.

2. A Pichler-csoport elnevezését „Pichler-szakasz“-ra változtatom.

3. A Krauss-csoportparancsnokság és Pichler-szakaszparancsnokság tartózkodási helyét az 1. pontban jelzett rendeletben fogom meghatározni.

4. Amennyiben harcászati viszonyok más rendelkezéseket nem követelnek, a 7. hadosztály csakis július közepén kerül az arcvonalba, miután rendbe jött és kipihente magát ; a javaslatot annak idején meg fogom fontolni.“ (Op. 2352. Ang. II.)

1930/84 : 18

Rendelkezéseim az állások kiépítésére 1917 június 15-én.

„a) *Állásépítés.*

1. A lövészárkokat és akadályokat még jobban kell leplezni, hogy az ellenség beléjük ne láthasson (leplezések, fűvel való beültetés, építés erdőben). Az akadályokat szaporítani kell (drótkhurkok közvetlenül a lövészárok előtt; erdőben szeges dróttal kerítések a lövészárok előtt).

2. Az oldalozó művek akként készüljenek, hogy belőlük az akadályvonal *előtti* terep teljes szélességében tűzbe fogható legyen. Az oldalozóművekbe jutó géppuskákat biztos fedezékekben kell megvédeni, hogy az ellenséges tüzérség idő előtt el ne pusztíthassa őket. Az ellenséges roham megindulásakor a géppuskákat a fedezékekből ki kell hozni a mellvédre, hogy onnan nyilt állásból lőjjék a reánk rohanó ellenséget.

3. A lövészárkok burkolása. (Deszkával csak alul, mert az ellenséges ágyútűzben a deszkaszilánkok és darabok az árokban való közlekedést lehetetlenné teszik; célszerűbb az oldalakat drótfonattal, dróthálóval burkolni. Ha burkoló anyag nincs, a lövészárok oldala ne legyen túl meredek, különben leszakad. Ha az árok oldalait burkoljuk, a lövészárkot szélesebbre áshatjuk.)

4. Az előterjesztett vázlatokból az tűnik ki, hogy az első állás mélységbe való tagozását még nem fontolták meg; a tervezett, de még hiányzó művek nincsenek feltüntetve. Például a 117. hadosztály vázlatán olvasható magyarázat 2. védővonalról beszél. A 31. hadosztálynál az 1. és 2. állás között reteszállásokat kell építeni. Ott, hol a mélységbe való tagozódás oly terepen történnék, mely hátrafelé lejt, jobb ha a mélységbe tagozás a lövészárok előtt létesítendő vagy már létesített előretolt művek kifejlesztése útján történik; például a 3. lovashadosztálynál. Völgyek elreteszelése különösen fontos (Casinu-völgy).

A 7. hadseregparancsnokság jelentse, hogy a 117. hadosztály állásának mélységbe való fejlesztése miként fog megtörténni. Op. 2285. Ang. II.

b) *Vasutak kihasználása.*

A lovakat kímélni kell, hogy őszre rendbe jöjjenek.

A meglevő vasúti vonalakat tovább kell fejleszteni; ahol lehetséges, szabványos nyomtávolságra kell átépíteni, hogy teljesítőképességét jobban ki lehessen használni. Forgalomban levő vasutakon nappali és éjjeli szolgálat legyen, megszakítás nélkül.

A sodronykötélpályákat szaporítani kell. Az utakon a szállítás csakis ott történjék tengelyen, ahol ez feltétlenül szükséges. Például a deszkaanyag előreszállítását meg lehet takarítani azzal, ha a fűrészgépet[1] előreszállítjuk és közvetlenül az arcvonal mögötti erdőben fűrészeljük szét a fákat.

A motoros teherforgalmat erősen kell csökkenteni, mert az utakat tönkre teszi, kijavításukra pedig munkaerő nincs.

A száraz időjárást fel kell használni az utak rendbehozására. Az utánszállító utak felelős parancsnokok felügyelete alatt legyenek, kiknek szakértő közegek (útmester, útkaparó) álljanak rendelkezésére. Útkaparóházakat kell építeni, munkások és szerszámok elhelyezésére.

Szükséges, hogy homok, kavics, kő, stb. fuvarozására állandóan gumikerekű teher-motorkocsik vagy lovasszekerek legyenek minden utánszállításra felhasznált úthálózathoz beosztva. Őszig minden ilyen út szélén kavicsanyagot kell felhalmozni, hogy az esős idő beálltakor az utat a megrongált helyen azonnal ki lehessen javítani.

A vonatok, oszlopok legénységét, mely az utánszállító út közelében van elhelyezve, az út egyik részének fenntartásával és javításával lehet megbízni.

A falvakon át vezető utakat az állomásparancsnokságok tartoznak rendben tartani.

A munkásosztagok jó elhelyezésére és élelmezésére különös gondot kell fordítani, hogy jó erőben maradjanak.“ (Op. 2553.)

[1] Ha szétszedve szállítható.

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917 június 16-ig.

Román 1. hadosztály. Június 14. Tárgyalás román tisztekkel és legénységgel (18. ezred). A levelek továbbítására ajánlatunkat örömmel fogadták. Nagy az érdeklődés, hogy mi történik Oláhországban. A románok csak Magyarországgal akartak hadat viselni, de Németországgal nem. Németországban bíznak.

Román 8. hadosztály. Június 9. A hadifáradtság nagyarányú (4. vadászezred). A támadást július közepére halasztották, mivel az orosz csapatok nem voltak hajlandók a román támadáshoz csatlakozni.

Június 12. A vállakozókedv süllyed (13. ezred), mióta nyilvánvaló, hogy az oroszok többé nem hajlandók harcolni.

6. lövészhadosztály. Június 11. Az orosz 23. lövészezred biztosítja a további fegyverszünetet. Sokat várnak a stockholmi konferenciától. Június 12. Hírszerző járőreinkre lőttek (23. lövészezred); tolmácsunkat elfogták. Az I. zászlóalj parancsnokát letartóztatták, mert azt mondta, hogy: „az ellenforradalomra kék zászlóval fogják a jelt megadni".

Az ezredparancsnok a kormány ellensége; elbocsátását kérte. Kérvényét azonban visszavonta, mert a legénység azt követelte, hogy mozdítsák el.

3. turkesztáni lövészhadosztály. Június 10. A Lenin-ujságokat a tisztek a legénységtől elkobozzák (20. lövészezred). Az ujságokat az oroszok tőlünk átvették, de nagyon bátortalanok. Június 14. Az ujságokat továbbítják a hadosztályparancsnokságig. Erős a békehangulat.

2. lövészhadosztály. Június 12. Először történt, hogy az ujságokat nem vették át (7. lövészezred). Június 13. Az érintkezés újból megkezdődött. Tárgyalás volt.

4. lövészhadosztály. Június 12. Hírszerzőjárőreinkre tüzeltek (14. lövészezred).

188. hadosztály. Június 18. Az elrendelt felváltóparancs teljesítését megtagadták (749. ezred). Az orosz XXXVI. hadtest kötelékében levő 751. ezred parancsot kapott a támadásra. A támadás azonban elmaradt, mivel az orosz XXIV. hadtest ezredei azzal fenyegették meg a XXXVI. hadtestet, hogy ha a támadóparancsot teljesíti, akkor megtámadják. Június 11. Az orosz 749. ezred közli, hogy az orosz 9. hadsereg katona-deputánsai, a Romanban tartott gyűlésen, valamennyien a béke mellett

szavaztak. Németország a béke akadálya, mivel csak különbékére törekszik Oroszországgal ; általános világbékét nem akar.

Nagyon örülnek annak a táviratnak, hogy Szentpétervárott véglegesen a béke mellett döntöttek (751. ezred). Június 12. Az orosz 749. és 751. ezred azt beszéli, hogy az orosz XXIV. hadtestnek támadnia kellett volna ; a tüzérség már meg is kezdette előkészítő tüzét, de az első lövések után a gyalogság megfenyegette, hogy ha a tüzelést nem szünteti meg, a gyalogság a tüzérséget megtámadja. Erre a tüzérség elhallgatott. Június 14. Tárgyalás. Az orosz 751. ezred megerősíti, hogy a támadást a legénység hiúsította meg.

122. hadosztály. Június 8. Az orosz tüzérség elhallgatott, mert telefonvezetékeit szétvagdosták. (486. ezred.)

49. hadosztály. Június 10. Június 3-i kiáltványunkat barátságosan fogadták (196. ezred). Feszülten várják a magasabb parancsnokok állásfoglalását.

A Trotusu-völgyben támadásra még gondolni sem lehet. A legénység nagy számban szökik ; különösen a tartalékban álló csapatoktól és a kiképző csoportokból. Az orosz kormány bizonyára belemegy a béketárgyalásokba, ha Németország kijelenti, hogy eláll az annexiótól és a kontribuciótól. A birodalmi kancellár beszéde kedvezőtlen hatást keltett.

Június 11. Június végére várják a békét (194. ezred). Felismerték, hogy Anglia áll a béke útjában.

68. hadosztály. Június 7. Ellene vannak a háború folytatásának (271. ezred). Június 11., 12. Június elején Lenin-párti ügynökök voltak a 271. ezrednél s azt hangoztatták, hogy hamarosan béke lesz. A századparancsnokok megengedték, hogy az ujságokat átvehessék tőlünk és hogy a fegyverek pihenjenek, de a velünk való személyes érintkezést megtiltották. Június 13. A tárgyalás szigorúan tilos, aki a tilalom ellen vét, azt agyonlövik.

Lenin-párti munkások és diákok az arcvonalon a háború ellen agitálnak.

189. hadosztály. Június 13. Támadás nem készül ; a támadóparancs végrehajtását a legénység meg fogja tagadni.

Orenburgi 3. kozákhadosztály. Propagandával nem lehet megközelíteni.

12. lovashadosztály. Június 6. Egy héttel ezelőtt az orenburgi 3. kozákhadosztály támadást javasolt. A javaslatot azonban a 12. lovashadosztály és a szomszédos 255. ezred[1] elutasította. A legénység között erős békehangulat uralkodik.

64. hadosztály. Június 9. Kerenski a háború folytatását prédikálja. „Ez azonban nem tőle függ, hanem az orosz katonaságtól. Kerenskit Anglia megvesztegette." (255. ezred.) Június 6.

[1] A 64. hadosztályba tartozik.

Egy orosz agitátor beszéde : Ausztria békét akar, de Németország az egész világot meg akarja hódítani. Valamennyi német csapat a nyugati arcvonalon van. „Ha támadunk, a központi hatalmak arcvonalát könnyen fel lehet borítani."

Június 13. Az oroszoktól levél érkezett : Mi Németországnak még egy havi meggondolási időt adunk, hogy békét kössön, ha nem köt, akkor támadni fogunk. Június 14. A kirlibabai szakaszban ujságainkat az orosz tisztek visszautasították, később azonban a legénység mégis átvette azokat.

Június 13. A Botosul (△ 1475) magaslaton az oroszok tartózkodóan viselkednek a tárgyaláson. A tárgyalást megtiltották, ki a tilalmat megszegi, azt agyonlövik. A legénység nem nagy bizalommal van irántunk.

Az oroszok megkísérelték, hogy hamis adatok közlésével félrevezessenek.

166. hadosztály. Június 8. Az orosz 662. ezred-komité kiáltványa :

Buzdítás a feltétlen engedelmességre, a legénységnek tárgyalnia tilos. „Szükség esetén új véráldozatot kell hozni."

Június 9. Telefonbeszéd. Az orosz katonák békét akarnak. „Ha Szentpétervárra juthatnának, a megfizetett háborúsuszítók csontjait összemorzsolnák." Támadóparancsnak nem fognak engedelmeskedni. (663. ezred.)

Június 6—9. Az orosz 663. ezreddel a kapcsolat állandó ; a tisztekkel is, mindamellett, hogy az orosz tüzérség az ezredre lőtt. Június 6. Két orosz tiszt azt kérte, hogy a fegyvereket pihentessük. Június 9. Az orosz 663. ezred nem gondol a támadásra. Az orosz tüzérség csakis azért lő, hogy csapatainkat a keleti arcvonalon lekösse. Hamis az a hír, mintha Kerenski Seletinben járt volna. Oroszország az ententetől azt követeli, hogy vegyen részt a stockholmi konferencián. Hírszerző tisztünkre rálőttek, midőn az orosz 664. ezreddel tárgyalt. Június 7. Tárgyalás. Az orosz legénység őröket állított fel, hogy tisztjeik a tárgyalást ne zavarhassák meg. A gyalogságnak nincs befolyása a tüzérségre. Kerenski háborús programmja miatt, hamarosan nem lesz béke. Június 13. Az angol tisztek eltávoztak ; az oroszok felhívnak bennünket, hogy a fegyvereket pihentessük. (664. ezred.)

79. hadosztály. Június 7. Az oroszok a Ludowa (△ 1644) szakaszban feltűnő módon tartózkodók. Június 9. A kapcsolat némileg javult. Az orosz 315. ezred deputánsai felszólítanak, hogy küldjünk Szentpétervárra meghatalmazottakat, kiknek megérkezését a munkás- és katonatanácsnál előzőleg jelentsük be. Július végén az oroszok támadni fognak. Június 10. Írásbeli felszólítás érkezett, hogy békefeltételeinket hozzuk nyilvánosságra. Június 13. Tárgyalás. Az orosz 315. ezred-komité a mi június 3-i kiáltványunk szellemében felhív, hogy meghatalmazott állam-

férfit küldjünk a békefeltételek megvitatására. Egy frissenérkezett orosz ütegnek az ezredparancsnok megtiltotta a belövést.

32. hadosztály. Június 14. A legénység zöme, a tisztekkel ellentétben, a támadás ellen van. Azt híresztelik, hogy az osztrák csapatokat átszállították a nyugati arcvonalra ; ezt a helyzetet támadásra kellene kihasználni (128. ezred).

12. hadosztály. Június 6. A tisztek támadni akarnak, a legénység a támadás ellen van ; ezért nagy a feszültség a tisztikar és a legénység között (48. ezred). Egy századparancsnokot a legénység elvert, mert lövészárkunkba kézigránátot dobott azt gondolván, hogy ezzel az ellenségeskedést kirobbanthatja köztünk és az oroszok között. Június 7. Kerenski Stanislauban állítólag ezt mondotta : Lehetetlenség Németországgal békét kötni, mert Podolián és Wolhynián kívül még egyéb orosz területet is akar. Ha Németország június 23-ig nem tesz elfogadható békeajánlatot, valamennyi arcvonalon támadásra indul. Egyik ezredparancsnok elrendelte, hogy propaganda csapatainkat el kell fogni. Június 7. Beszélgetés. Az orosz legénység a támadás ellen nyilatkozott (45 ezred). Június 9. Orosz tisztek tüzeléssel akarták a tárgyalást megzavarni. A hátországba való szökés nagyarányú. A legénység közömbös a franciák szemrehányásával szemben, hogy az oroszok tétlenek. Az orosz gyalogság több ízben kényszerítette a tüzérséget arra, hogy ne lőjjön. Június 11. Várják, hogy Kerenski az arcvonalat meg fogja látogatni.

Egy tiszt hadipropagandát csinált minden siker nélkül. Ezzel ellentétben egy katona békepropagandája nagy hatást ért el a legénységnél. A hadi kimerültség nő. A 48. ezred a felváltásra adott parancs végrehajtását megtagadta. A 47. ezreddel június 11-én volt első ízben tárgyalás.

165. hadosztály. Június 3. A gyalogság szigorúan ellenőrzi a tüzérséget. Két tervezett vállalat elmaradt, mert a legénység ellene volt.

Június 7. Propaganda csapatunk három emberét elfogták az oroszok.

79. hadosztály. Utólagos jelentés : Május 30-án az orosz 313. ezreddel hosszadalmas tárgyalás volt. Egy képzett orosz tiszt — látszólag forradalmár — azt mondotta, hogy csak egy jelszóra van szükség, hogy a hadsereg a magasabb parancsnokok akaratával szemben kikényszerítse a békét. Ez a jelszó, — amely a hadsereget lelkesedésbe hozná — azonban hiányzik, mert Németország nem akarja közölni békefeltételeit. Ismételve kijelentette : „Világosan megmondottuk, hogy annexió és kontribúció nélküli békét akarunk. Mit akartok voltaképen ?" Válaszunkra, hogy az orosz meghatalmazott kiküldöttekkel közölni fogjuk békefeltételeinket, azt mondotta, hogy : „nincsenek meghatalmazottaink, mondjátok el békefeltételeiteket az orosz hadseregnek, akkor meg lesz a béke".

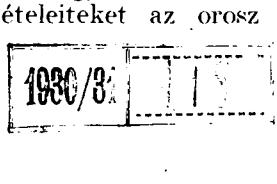

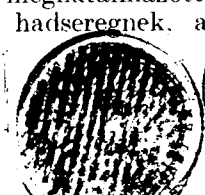

Propagandánk eredményének összefoglalása 1917. június 22-ig.

Román 1. hadosztály. Június 15. Tárgyalás 15 román tiszttel és 80 altiszttel. A románok békét kötnek, ha mi a megszállott román területeket visszaadjuk, Erdélyt és Dobrudsát kiszolgáltatjuk (18. ezred). A román csak a magyarnak ellensége. A románok csak hazájuk javára gondolnak és nem barátai sem a németnek, sem az angolnak, sem a franciának. A román tiszteknek és a legénységnek szigorúan megtiltották, hogy a hadihelyzetet megtárgyalják és politizáljanak. Június 18. A hangulat nagyon nyomott, nincs bizalom az esetleges támadásban ; általános a bátortalanság. Június 21. A leveleket a megszállott területekre való továbbítás végett átadták (18. ezred).

Román 6. hadosztály. Nincs bizalom a támadásban. Ha mégis támadás lenne, a legénység csoportosan megadja magát (10. ezred).

Román 8. hadosztály. Ujságjainkat nagy érdeklődéssel olvassák (25. ezred).

Orosz 6. lövészhadosztály. Június 17. A legénység követelte az ezredparancsnok elmozdítását, mivel „imperalisztikus".

3. turkesztáni lövészhadosztály. Június 15. Az orosz burzsoázia tovább izgat a háború folytatására, mivel attól tart, ha a béke jön, vagyonát el fogja veszíteni. Magasabbrangú tiszteket hiába kértek, hogy velünk tárgyaljanak. A legénység mégis kényszeríteni fogja őket erre, különben elpusztítják a föld színéről (20. lövészezred). Június 16. A tárgyalásokhoz a munkás- és katonatanács hozzájárult, ezért a tárgyalási tilalomra nem adnak semmit.

Június 20. A 9. lövészezred az állásban van, de ezredparancsnoka nincs ; egy új ezredparancsnokot várnak, de a régit többé nem tűrik meg. A 9. ezredbeli legénység között az alábbi beszélgetés folyt le :

„Mondom neked, hogy még érdekes dolgokat fogunk látni ; a 10. ezredbeliek ravasz fickók, a gyárból mindenkit kizavartak, hogy a legénység szálláshoz jusson." (Az üveggyárban a hadosztályparancsnokság volt elhelyezve.) „Várjunk még egy kissé, még miegymás fog történni. Egy ember sem tud eligazodni, senki sem tudja, hogy hová tartozik ; csupa zűrzavar minden."

2. lövészhadosztály. Június 15. Az oroszok jó baráti viszonyban akarnak velünk lenni, megígérik, hogy lőni nem fognak. Június 17. Új tisztek jöttek az ezredhez, kik a tárgyalást meg akarják akadályozni és hírszerző járőreinkre lőni akarnak. A legénység

ujságokat kér. Ha tüzelésre kényszerítik, a levegőbe fognak lőni (8. ezred).

4. lövészhadosztály. Hírszerző járőreinkre lőttek.

2. hadosztály. Június 25. Tárgyalás tisztekkel (6. ezred).

188. hadosztály. Június 16. Az odesszai gyűlésről hazatért deputánsok jelentik, hogy az orosz kormány tetszéssel fogadta június 3-i kiáltványunkat, melyet drótnélküli táviró útján nyilvánosságra hoztunk. A béketárgyalások hamarosan meg fognak kezdődni (751. ezred).

Június 18. Az odasszai gyűlés az alábbi határozatot hozta :

1. Egyelőre támadás nem lesz ; a diplomaták megkezdik a tárgyalást.

2. Ha Németország a békeformulát elfogadja, a béke jönni fog, különben a háború erélyesen folyik tovább.

7. Ukraina önálló állam lesz ; az alkotmányt a nép fogja meghatározni.

4. Minden szökevényt kizárnak a földosztásból.

5. A jövőbeli háborút a döntőbíróság fogja megakadályozni.

6. Testvérieskedés egyelőre meg van engedve.

Június 19. Az oroszok tudják, hogy Galiciában támadást készítenek elő.

Június 20. Levél. A deputánsok gyűlése értesít, hogy Franciaország kivételével minden állam az annexió és kontribúció nélküli béke mellett van. Franciaországért semmi esetre sem fogják a háborút folytatni.

Június 18. A fegyelem nagyon meglazult. A tisztekkel senki sem törődik. A felváltóparancsnak a legénység ellenszegült (749. ezred).

Június 20. Levél. Kölcsönös fegyverszünetet követelnek. Ha mi nem támadunk, ők sem támadnak (750. ezred).

Június 21. A gyalogság a tüzérséggel megegyezett, hogy fegyverszünet legyen (749. és 752. ezred).

XXIV. hadtest. A 48. és 49. hadosztálynál a támadás mellett agitálnak (196. és 189. ezred).

49. hadosztály. Június 15. Tárgyalás 40 orosz katonával (196. ezred). Június 18. Az orosz tüzérséget szaporították, mivel német támadástól tartanak. Június 20. Hírszerző tisztjeink fejére díjat tűztek ki. Egy orosz tiszt lőni akart hírszerző tisztünkre a tárgyalás alatt, de a legénység megakadályozta (193. ezred). Június 21. Június 20-i proklamációnkat megköszönték.

Kerenski és egy francia miniszter elnöklete alatt, a hadtest-deputánsok gyűlést tartottak. A francia tüzes beszédet mondott a támadás mellett. Azt mondotta, hogy a békét csakis egy általános támadás útján lehet elérni. Az entente-hatalmak követeinek gyűlésétől az oroszok a békét várják : Aki most nem a békével jön, az Oroszország ellensége (196. ezred). Június 21. Az oroszok

elégedetlenek, mert Romániában harcolni kényszerítik őket (193. ezred).

48. hadosztály. A legénységet a deputánsok gyűlésén a hadtestparancsnok megkérdezte mi legyen, támadás vagy védelem? Egyhangú válasz: védelem (189. ezred). Június 21. A legénység egy gyűlölt századparancsnokot eltávolított. Egy tüzérmegfigyelő, ki a belövést irányítani akarta, a legénység fenyegetésére eltűnt (189. ezred).

25. hadosztály. Nem lehet megközelíteni. Június 18. Az ujságokat egy gyűlöletes levél kíséretében visszaküldötte.

68. hadosztály. Június 16. Az ezred-komité beavatkozása következtében, a támadásra szóló parancsot a hadtestparancsnokság visszavonta. Egyik ezredparancsnok azzal fenyegette meg az altiszteket, hogy felakasztatja őket, ha velünk tárgyalásba bocsátkoznak.

Egy fogoly tiszt azt vallja, hogy a román arcvonalon nem fognak támadni, mert az oroszoknak nincsenek érdekeik Romániában (269. ezred).

193. hadosztály. Június 15. A tisztek tüzeléssel akarják az érintkezést meggátolni. Az orosz legénység a háborúba nagyon belefáradt, a támadóparancs teljesítését meg fogja tagadni. A tüzérség parancsra lő, azzal nem gondol, hogy találjon is (772. ezred).

84. hadosztály. Június 14. és 15. Tárgyalás. A hadosztály parancsnoka követelte, hogy a 334. ezred támadjon; a parancsot azonban az ezred-komité fellépésére visszavonta. A legénység hangulata a béke felé hajlik. Elhatározta, hogy nem fog támadni. A Kimpolungban levő kiképzőcsoportból 600 fő megszökött.

Propagandairataink igen kedveltek, a legénység között terjesztik és tovább adják a hadosztályparancsnokságig. Az angolgyűlölet nő, Kerenski beszédeit a legénység visszautasítja.

78. hadosztály. Idáig nem volt megközelíthető. Június 14. és 15. Az ujságokat átvette. Június 16. Levél. Ajánlja, hogy a testvérieskedés szocialista szellemben történjék. Követeli, hogy mielőbb legyen béke a népek önrendelkezési jogán.

64. hadosztály. Hírszerző tisztünkre lőttek (225. ezred).

166. hadosztály. Június 14. Tárgyalások századparancsnokokkal, hadosztály- és hadseregdeputánsokkal. A komité-tagok megígérték, hogy a mi irányelveinkre írásbeli választ fognak adni. Az ideiglenes kormánnyal könnyen összeütközésbe kerülnének ha békefeltételeinket ismerve, azokat visszautasítanák. A hadsereg-komité az alábbi békefeltételeket szabta meg: Szerbia és Belgium kártalanítása és újbóli felállítása, Elzász-Lotaringia és keleten az összes megszállott országrészek visszaadása. Az oroszok Törökország megszállott részeit maguknak követelik. A testvérieskedést szigorúan megtiltották.

A béke kikényszerítése végett az orosz támadás küszöbön áll.

Június 20. Az orosz legénység a tüzérséget megfenyegette, mert a német állásokra lőtt.

Az orosz 664. ezred I-ső zászlóalját feloszlatták, mert a támadóparancs végrehajtását megtagadta. A zászlóaljparancsnok régi iskolából való; a komité-tagoktól nagyon tart. A tisztek (diákok) a béke mellett vannak. A tartaléknál két angol tiszt van beosztva, kik a komitéval elégedetlenek. Bizonyos időben és bizonyos helyen szabad tárgyalni.

Június 21. Erős a békeakarat. A tüzérség fegyelmezett csapat, melyre a felsőbb parancsnokságok teljesen támaszkodhatnak. A tisztek megígérték, hogy tárgyalni fognak (663. ezred).

37. hadosztály. Június 19. és 20. Tárgyalás tisztekkel és legénységgel. Hadi kimerültség. Közönyösség Kerenskivel és az elöljárókkal szemben. Támadni vonakodnak. Remélik, hogy béke lesz, melynek útjában áll a burzsoázia. A tisztek el vannak keseredve, mivel a legénység a békeformulájukra, „annexió és kontribúció nélküli békére" nem egészen világosan válaszolt. Valószínűleg támadás lesz, ha mi a békecsalással fel nem hagyunk. Hadiköveteinknek nem volt hivatalos megbízatásuk, még azoknak sem, kiket Szentpétervárra küldöttünk (145. ezred).

7. lovashadosztály. Nehezen hozzáférhető. Június 21. Proklamációnkat elégették.

59. hadosztály. Június 17. Szentpéterváron június 28-án valamennyi arcvonalbeli ezred-deputáns gyűlést fog tartani. Június 19. Az orosz 233. ezred új parancsnoka minden ügyben, a tüzérség lövése ügyében is, az ezred-komitéhez fordul. Június 20. A gyalogság és tüzérség között tettlegességre került a sor, mert a tüzérség lőni akart. A gyalogság felülkerekedett.

79. hadosztály. Június 13. és 14. Tárgyalás volt az ezreddeputánsokkal és tisztekkel. A deputánsok elbeszélik, hogy Oroszország felszólította az entente-t annexió és kontribúció nélküli békekötésre. Ha eredmény nem lesz, a központi hatalmakkal különbékét fognak kötni. Franciaország állítólag a béke mellett, Anglia ellene van (315. ezred).

167. hadosztály. Június 17. Hiába az ezredparancsnokok rábeszélő kísérlete, az orosz 667. ezred a béke mellett kitart. Június 17. Első érintkezés a 668. ezreddel. Egyik századparancsnoktól, ki személyesen ránk szokott lőni, igen tartanak. A magasabb rangú tisztek támadni akarnak.

A Brussilow által elfogott tisztek elszállítására szolgáló autót a legénység szétrombolta. A legénység és a fiatalabb tisztek nagyon vágynak a békére, Kerenski békével biztat. Eddig a szökevények száma három millió. A beosztott francia és angol tisztek száma csökken. Ujságokat kérnek (668. ezred).

11. hadosztály. A 42. és 44. ezred az ujságokért köszönetet mondott. Június 21. A 44. ezred megígérte, hogy proklamációnkat a hátországba fogja juttatni.

32. hadosztály. A kiegészítésül besorolt fiatal legénység nem akar támadni (127. ezred). Június 16. A tisztektől tartanak. Intik a legénységet, hogy tárgyalásba ne bocsátkozzék. Azt állítják, hogy mi minden emberre lövünk. Pinsknél az oroszokat rummal mérgeztük meg.

Június 18. és 20. Egy hónap alatt az orosz Kárpát-hadtestből négy ezred szökött meg.

Az elrendelt állásépítő munkát a legénység beszüntette, mivel az ezred-deputánsok a munkával nem értettek egyet. A gyalogság a tüzérséget megfenyegette, Kerenski 14 nappal ezelőtt meglátogatta az arcvonalat s az ezred-deputánsok előtt azt fejtegette, hogy szükség van a támadásra. Egyhangúlag azt válaszolták : a támadásból elég volt, most jöjjön a béke. Ezóta a támadásról nem beszélnek (125. ezred).

A kozákok a tárgyaló csoportokra tüzelnek. A 125. ezred állásából egy lövés sem esik.

12. hadosztály. Június 10. Éjjel csakis a csendőrök tüzelnek, kik a menetalakulatokhoz beosztva érkeznek az arcvonalra. Kerenski nem kedvelt ember, mivel a támadást erőszakolja. A legénység ellene van mindenféle támadásnak (45. ezred). Június 12. Az oroszok tiltakoztak az ellen, hogy mi erődítjük állásainkat ; megfenyegettek, hogy tüzelni fognak ránk (47. ezred).

Június 13. Hangulat a támadás mellett, különösen a hátul levő kötelékeknél (47. ezred — lengyel nemzetiségű).

Június 14. Tárgyalás a 46. és 47. ezred tisztjeivel. Nagy a hadi kimerültség ; támadásra nincs nagy hajlam. Hátul több ezredet támadásra készítenek elő. Június 15. és 16. A tisztek ellene vannak a tárgyalásnak. A 47. ezred a támadásra kiadott parancs végrehajtását megtagadta. Ezt a határozatot a vezénylő tábornoknak bejelentették. Az ezred azzal fenyegetődzött, hogy ha 19-éig nem váltják fel, otthagyja az állását. A vezénylő tábornok felakarja oszlatni az ezredet. A legénység azt válaszolta, hogy ha támadás lesz, az ütegeket megrohanja. Kerenski tekintélye kezd hanyatlani. Hátul a támadás mellett cseh-, lengyel- és ukrán drushinák kardoskodnak.

Június 17. A 48. ezred legénysége — mely hátul tartalék — eljött a tárgyalásra. Szándéka a legénységnél kérdezősködni, hogy a támadás mellett, vagy ellene van-e ? Az összes legénység ellene van a támadásnak. Ujságot a legénység nem kap kézhez. A parancsnokok néhol elhagyják helyeiket.

Június 18. Tárgyalás század-deputánsokkal. A hangulat határozottan a béke mellett van. A tábornokok siker nélkül agitálnak a támadás mellett. Ausztria békés ; Németországban a

burzsoázia még mindig harcias. Rámutatunk a „Norddeutsche allgemeine Zeitung"-ra, mire az oroszok azt válaszolták, hogy ez valami új dolog ; az ujságot tovább fogják juttatni (47. ezred).

Június 18. A 47. ezred összes legénysége és néhány tiszt is a támadásra való felhívást visszautasította. A tiszteknek is dolgozni kell az álláserődítésben, különben a legénység abba hagyja a munkát.

Az eddigi hadosztályparancsnok nem volt kedvelt ember ; állítólag a régi kormány vesztegette meg. Helyébe most egy új parancsnok került. Támadást terveznek, hogy a németeket megelőzzék.

Június 19. A „Norddeutsche allgemeine Zeitung" útján történt felvilágosítást az orosz legénység megköszönte és megelégedéssel vette tudomásul annak tartalmát.

Orosz tisztek nyilatkozatai :

„Miféle ördög hozott bennünket Angliával és Franciaországgal össze ? Ördög vigye el !"

Ribot beszéde Oroszországban nagy levertséget okozott (47. ezred). Június 19. A 46. ezred legénységét megkérdezték, hogy támadna-e ? A felelet „nem" volt.

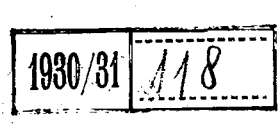

42° 48° MÁRAMAROS - SZIGET

42°49' STANISLAU

43° 48° ŚNIATYN

43°49' KOLOMEA

M. KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET.

Utánnyomás tilos.

MÉRTÉK 1:200.000 vagy 1 cm.= 2 km.

42°47' BESZTERCZE

43°47' GYERGYÓSZENTMIKLÓS

43°47° GYERGYÓ-SZT.-MIKLÓS

43°48' ŚNIATYN

44°47° PIATRA

44°48' CZERNOWITZ

M. KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET.

Utánnyomás tilos.

43°46' BRASSÓ (KRONSTADT)

MÉRTÉK 1:200.000 vagy 1 cm.= 2 km.

44°46' KÉZDI-VÁSÁRHELY

M. 1926/328. I.

44°46° KÉZDI-VÁSÁRHELY

44°47° PIATRA

43°30' Ferrôtol keletre

Ungarn — Rumänien

44°

44°45° PLOEŞTI

MÉRTÉK 1:200.000 vagy 1 cm. = 2 km.

5 4 3 2 1 0 5 10 15 km.

5000 4 3 2 1 0 5000 10.000 15.000 20.000 lépés

Részben helyesbítve 1915. VIII. 28-ig.

M. KIR. ÁLLAMI TÉRKÉPÉSZET.

Utánnyomás tilos.